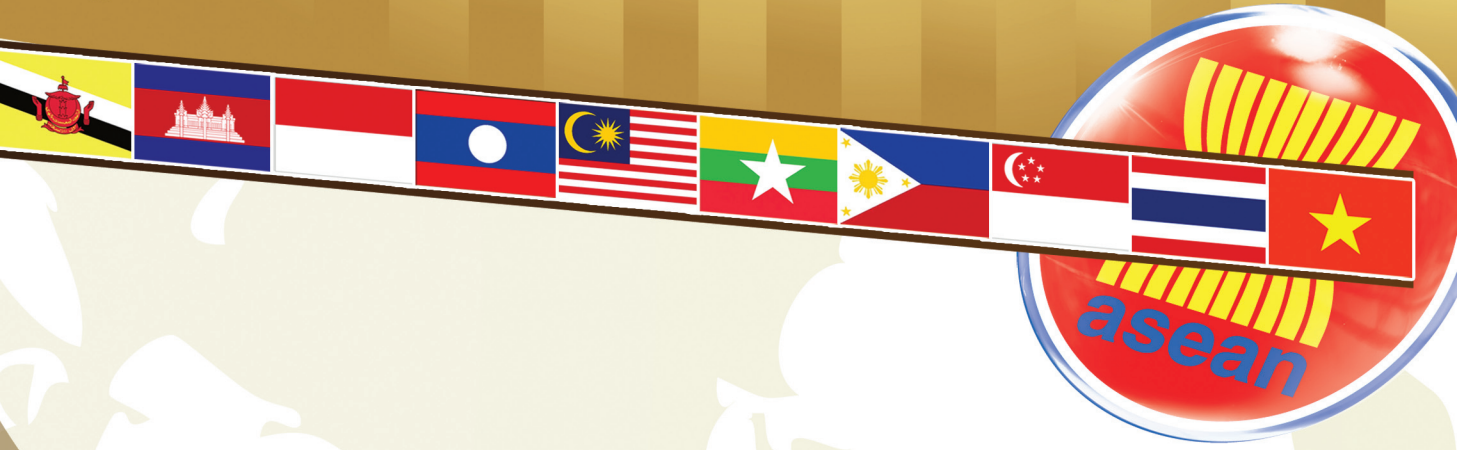
Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance:

CURRENT ISSUES AND PROSPECTS IN ASEAN

PROCEEDINGS OF CONFERENCE

August 17, 2013

Venue: College of Politics and Governance (COPAG), Mahasarakham University

Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium

on Politics and Governance

Current Issues and Prospects in ASEAN

Proceedings of Conference

Venue: College of Politics and Governance (COPAG),

Mahasarakham University, August 17, 2013.

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance: Current Issues and Prospects in ASEAN.

Proceedings of Conference
College of Politics and Governance (COPAG), Mahasarakham University, 2013.
910 Pages.

1. Collaborative Undergraduate and Graduate Students 2. Colloquium on Politics and Governance 3. Current Issues and Prospects in ASEAN 4. College of Politics and Governance (COPAG), Mahasarakham University 5. Sida Sonsri

Copyright © 2013
College of Politics and Governance (COPAG), Mahasarakham University, Kham Riang, Kantarawichai District, Mahasarakham, Thailand, Tel : +66 4375 4137 , E-mail: copag@msu.ac.th

Printed by: Apichart Printing, Phungmuangbancha Road, Muang District, Mahasarakham, Thailand, For College of Politics and Governance (COPAG), Mahasarakham University.

ISBN 978-974-19-5894-8

MESSAGE FROM CONFRENCE CHAIRPERSON

This Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance is organized by College of Politics and Governance, Mahasarakham University under the main theme of CURRENT ISSUES AND PROSPECTS IN ASEAN to provide an interactive platform for undergraduate and graduate students in sharing and exchange of ideas in order to pursue their special problems and key issues related to the main theme and to build the academic network and cooperation among the universities in the Northeast Region of Thailand and ASEAN Countries.
All papers in this Conference are peered by the specialists of each field which will be published and sent to all participants after the conference.

To facilitate in searching, the conference abstracts will be provided with Index of names and Index of Keywords.

The organizer would like to thank generously Co-hosts : Faculty of Political Science, Chulalongkorn University; Faculty of Political Science, Thammasat University; Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University; Faculty of Management Sciences, Peace Studies Center, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University; National College of Public Administration and Governance (NCPAG), University of the Philippines; Universiti Kebangsaan Malaysia; Universitas Brawijaya, Indonesia; Faculty of Law and Political Science, National University of Laos; and Western University, Cambodia.

Finally, we hope that this Conference will be the productive and fruitful discussions.

Sida Sonsri

Sida Sonsri, Associate Professor
Dean
College of Politics and Governance (COPAG)
Mahasarakham University
(Chairperson)

Welcome Remarks

Prof. Suppachi Samappito, Prof. Chaiwat Satha-Anand
Distinguished guests, Colleague, Ladies and Gentlemen :
Good Morning!

On behalf of College of Politics and Governance, Mahasarakham University, I warmly welcome you all to Mahasarakham University and to this Conference. We are pleased to see all of you, and excited of what we expect the productive discussion on Current Issues and Prospects in ASEAN. This conference will provide an interactive platform for undergraduate and graduate students to share their research and knowledge and to promote an active brainstorming among the students of ASEAN Countries. The most important outcome is to build the academic networks and cooperation among the universities in ASEAN countries. Sub – topics of this conference are stressed on :

1. Corruption
2. Transnational Issues in ASEAN
3. ASEAN / Conflict Management
4. Environmental Management
5. Local Government / Special Economic Zone
6. Social Movement
7. Multicultural Society / Muslim Community
8. Patronage System
9. Public Policy
10. Quality of Working Life
11. Political Communication
12. Law and Cross – Border Trade Issues
13. ASEAN / Social Media / Good Governance
14. Disaster Management
15. Political Participation
16. Leadership / Political Culture

Our plan is that the knowledge shared and generated from this conference will become the basis of the proceedings that will serve as a useful handy reference material for students to seek and to understand better the topic of current Issues in Asean. The organizer would like to thank our Co-hosts namely: Faculty of Political Science, Chulalongkorn University; Faculty of Political Science, Thammasat University; Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University ; Faculty of Political Science, Prince of Songkla University; National College of Public Administration and Governance (NCPAG), University of the Philippines; Universiti Kebangsaan Malaysia; Universitas Brawijaya, Indonesia; Western University, Cambodia; Faculty of Law and Political Science, National University of Laos; Deans, Directors, our colleague, staff, student assiatants and friends for their contributions which contribute greatly to the success of this conference and lastly to Prof. Dr. Chaiwat for his great devotion as a Keynote Speaker.

I wish us a stimulating and productive conference. Now I would like to invite Professor Suppachai Samappito, President of Mahasarakham University to deliver his opening speech.

Mr. President, please

Sida Sonsri, Associate Professor
Dean
College of Politics and Governance
Mahasarakham University
(Chairperson of the Conference)

Opening Speech (President of Mahasarakham University)

Prof. Dr. Chaiwat Satha – Anand, Keynote speaker, Distinguished guests, Colleagues, Ladies and Gentlemen :

It is a great honor and privilege for me to stand before you and to warmly welcome you to the Opening Ceremony of Collaborative Undergraduate and Graduate Student on **Current Issues and Prospects in ASEAN.**

Through this conference, the scholars and students will take part of discussion in many issues as well as learn how they can make a positive impact in our ASEAN Community. I would like to thank our Co – hosts and congratulate them to this important and well – organized conference. You have made a good job to organize this event which deals with outstanding topics.

This conference is an extraordinary example of our future strategy towards capacity building at regional and local levels. I hope the strong participation of scholars and students can be achieved or at least facilitated by a strong network of ASEAN.

Finally, I wish for the success of the conference and look forward to productive and fruitful discussions

Thank you

Prof. Suppachai Samappito

President

Mahasarakham University

Closing Remarks

One day followed of intensive discussions on papers which were made accessible digitally beforehand. The papers were arranged in panel sessions. Brief presentations allowed for exchange of views, even though in many cases, participants felt that discussion time was too short.

Hopefully the panels and presentations we have laid out as the conference agenda will help everyone significantly in rediscovering the past, reinventing the present, and configuring the future of our ASEAN experience and will substantially to the growing body of literature current issues and prospects in Asean growing body of literature

The organizer would like to thank our Co–hosts, Prof. Dr. Chaiwat Satha- Anand , Keynote Speakers, Reactors, Moderators and friends for their devotion to this conference.

We look forward to building the academic networks and even greater Conference in the future. Thank you and see you again.

Prof. Sida Sonsri

Dean

COPAG Mahasarakham University.

(Chairperson of the Conference)

CONTENTS

MESSAGE FROM CONFRENCE CHAIRPERSON (1)
WELCOME REMARKS (2)
OPENING SPEECH (3)
CLOSING REMARKS (4)

KEYNOTE SPEAKER 1

ORAL PRESENTATION
1. Corruption and Conflict Management 17
2. Transnational Issues in ASEAN 59
3. ASEAN/ Conflict Management 105
4. Environmental Management/ Community Organization Council 145
5. Local Government/ Special Economic Zone 181
6. Social Movement 203
7. Multicultural Society/ Muslim Community 245
8. Patronage System 271
9. Public Policy 299
10. Quality of Working Life 339
11. Government Policy/ Police Management 355
12. Political Communication/ Privacy Council 369
13. Law and Cross-Border Trade Issues 401
14. ASEAN/ Social Media/ Good Governance 421
15. Disaster Management/ Transnational Issues 463
16. Miscellaneous 475

POSTER PRESENTATION
1. Political Participation 577
2. Leadership /Political Culture 625
3. Work Performance 659
4. Environmental Management/ Social Welfare Service 685
5. Local Government/ Local Administration 725

APPENDIX
Call for Papers 800
Conference Program 803
Lists of Peer Reviewers (Reactors)/ Moderators/ Coordinators 816
Lists of Organizing and Co-hosts of the Conference 817
Lists the Organizing Committee 818
Guidelines for Reactor 820
Evaluation by Reactor 821
Corruption and Conflict Management 822
Evaluation 876

INDEX OF NAMES 901

INDEX OF KEYWORDS 905

Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance: CURRENT ISSUES AND PROSPECTS IN ASEAN

PROCEEDDINGS OF CONFERENCE

August 17, 2013

Venue: College of Politics and Governance (COPAG), Mahasarakham University

KEYNOTE SPEAKER

CHAIWAT SATHA-ANAND
SHORT BIO

Dr. Chaiwat Satha-Anand is Professor of Political Science at Thammasat University who teaches courses on political philosophy, peace studies, violence and nonviolence in politics, and politics and religions. A former Technical Director and Commissioner of the National Reconciliation Commission appointed by the government to deal with southern violence in Thailand, he is now Chairperson of the Strategic Nonviolence Commission, Thailand Research Fund, a think tank that proposes nonviolent policy alternatives to deadly conflicts in Thai society as well as Senior Research Fellow with the TODA Institute for Global Peace and Policy Research, a Governing Council Member of the Center for Global Nonkilling, and an academic advisor to the International Center for Nonviolent Conflict (ICNC), among other things. His current research interests include violence and Thai society, religions and violence/nonviolence, nonviolence and state policy, and current issues in political philosophy. He has written, edited, or co-edited some 25 books published both in Thailand and abroad. Some of his writings have been translated and published in Arabic, Bahasa Indonesia, German, Italian, Japanese and Korean. His recent publications in English published in three continents include: Editor, *Imagined Land? Solving Southern Violence in Thailand* (Tokyo: Research Institute for the Languages and Cultures of Asia and Africa, Tokyo University of Foreign Studies, 2009); **Author**, *Essays of the Three Prophets: Nonviolence, Murder and Forgiveness* (Dunedin: Dunedin Abrahamic Interfaith Group, University of Otago, 2011); **Co-Editor** (with Olivier Urbain), *Protecting the Sacred, Creating Peace in Asia in Asia-Pacific* (New Jersey: Transaction, 2013).

He was named "Thailand's Best Researcher in Political Science and Public Administration" by the National Research Council and Thammasat University's Kiratiyajaraya Distinguished Professor in 2006. He also received the National Sri Burapha Distinguished Writer Award in Bangkok, and the International El-Hibri Peace Education Prize in Washington D.C., both in 2012. He is currently a convenor for the Asian-Pacific Peace Research Association (APPRA) meeting, co-hosted by Thammasat University to commemorate its 80th anniversary, to be held in Bangkok on November 12-14, 2013. (www.appra2013.net)

Sacred Spaces and Accursed Conflicts: A Global Trend?*

Chaiwat Satha-Anand
Professor of Political Science, Thammasat University
Senior Research Fellow
Toda Institute for Global Peace and Policy Research
Chairperson, Strategic Nonviolence Commission, Thailand Research Fund

A Keynote Address to be presented at the Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance on "Current Issues and Prospects in ASEAN", College of Politics and Governance, Maharsarkham University, Maharsarkham, Thailand, August 17, 2013

****

*This article appears in Chaiwat Satha-Anand and Olivier Urbain (eds.) *Protecting the Sacred, Creating Peace in Asia-Pacific* (New Brunswick: Transaction, 2013), pp. 7-32

Introduction

On April 15, 2011, a suicide bomber blew himself in an Indonesian mosque situated inside a police compound in the West Java town of Cirebon on April 15, 2011, wounding 26 people, mostly officers. The mangled body of the suicide bomber was found at the scene. According to the Indonesian authorities, the man was apparently wearing a suicide vest beneath his black "Islamic" robes and sitting among dozens of worshippers when he set off the bomb, shouting "God is Great" as he detonated the device. Though militants in Afghanistan, Pakistan, and Iraq have not hesitated to attack mosques where their enemies have gathered, Mardigu Wawick Prasantyo, an Indonesian intelligence analyst, said this "really worrisome" incident "represents a first for Indonesia", noting also that the bombing during Friday holy prayers points to a "hardening of militants" (*Bangkok Post*, April 16, 2011).

Less than a week later, the Indonesian police bomb squad seized two boxes containing high explosives hidden under a gas pipeline on Jl. SK Keris in the Gading Serpong housing estate. According to a local security supervisor- Aris Setiabudi, the bombs weighed around 150 kilograms each and were equipped with timers, to be detonated to coincide with the Good Friday celebration (April 22, 2011). The bombs were placed within 50 meters of the Christ Cathedral Church (*The Jakarta Post*, April 21, 2011). On April 28, at a national conference in Jakarta, President Susilo Bambang Yudhoyono said: "We are witnessing radical movements in this country." He warned of the serious threat of "terrorism" and advised all Indonesian stakeholders to take steps to prevent violence. (*The Jakarta Post*, April 29, 2011)

About a week later on May 7, 2011, and five thousand five hundred miles away from Jakarta, in the Imbaba slum of Cairo, a small group of Muslims marched on the Coptic Church of Saint Mena in response to rumors that a female convert to Islam had been kidnapped and was being held there. Local Christians surrounded the Church to protect it. Clashes broke out. Twelve people were killed, 6 Muslims and 4 Christians were killed, 2 others were unidentified. Several churches were smashed and the Church of Saint Mena burned along with Christian-owned shops and homes.
(*The Economist*, May 14, 2011, p.50 ; *Bangkok Post*, May 10, 2011.)

Though the dynamics of these conflicts in Indonesia and Egypt are different, the courses they take are unmistakably similar. Places of worship, and worshippers in them, have become targets of violence at sacred times aimed at maximizing the violence effects. Looking also at Thailand's southern violence which has transpired for more than 8 years now with some similar incidents, I suspect that this phenomenon is more widespread than what happened in these two countries. If such is the case, there is a need to find ways to prevent these conflicts from sliding further within the realm of deadly violence.

In a spectrum of wars and violence, there seem to be two philosophies: that there is no limitation to what one could do in them, and that such limitations do exist. There have been global attempts throughout human history to limit the cruelty of war. On the 50th anniversary of the four Geneva Conventions in 1999, the International Committee of the Red Cross launched a publicity campaign with the slogan: "Even war has limits."(Slim 2008: 12) Its modern precursor, and perhaps most influential, was the Lieber Code of 1863 which tried to balance the protection of non-combatants with the explicit principle of "military necessity". (Slim 2008, 18) Important as they are, these attempts seek to limit war and violence in order to protect the innocents. But if there indeed exists such a trend of violence against sacred spaces and people of cloths, I would argue that the more dangerous problem might lie in the fact that when targets of violence, especially in ethno-religious conflicts, are sacred spaces and people of cloths, they have the tendency to escalate deadly conflicts since it is the communal sense which gives meaning(s) to people that has been attacked and not an individual nor familial loss. For example, when a most revered Sufi Muslim shrine in the Indian part of the divided Kashmir- the 350-year-old shrine of Sheikh Abdul Qadir Jeelani- was set ablaze on June 25, 2012, a woman with tears rolling down her cheeks cried: "I feel like I've lost everything."(*Bangkok Post*, June 26, 2012) As a result, clashes between the Indian police and angry Muslims took place in Srinagar while businesses were closed across much of India-controlled Kashmir, with protesters demanding Kashmir's freedom from Indian rule. (*Bangkok Post*, June 28, 2012)

This research paper is an attempt to show that there is indeed a global trend of conflicts accursed with deadly violence when sacred spaces-temples, churches, mosques, synagogues, etc., and peoples of cloth –monks, priests, ministers, imams and nuns (?) become targets; and that once these took place, conflicts that are already dangerous turn even deadlier.

The paper begins with a description of violence against Muslim mosques and Buddhist monks in southern Thailand. Then data collected on violence against sacred spaces around the world during 2009-2010 will be presented, strong cases where such violence engenders further violence will be briefly identified. The notion of "sacred spaces" as a special geography vulnerable especially to ethno-religious and other sectarian conflicts will be critically discussed. Finally, the importance of a call for

global policy to protect sacred spaces and peoples of cloths as a way to prevent these conflicts from sliding further into violence will be suggested.

Southern Thailand 2004-2010:
killing inside a mosque, attacking monks on the streets

In southern Thailand, from January 4, 2004 until the end of February 2011, there have been 10,660 violent incidents killing 4,621 people and wounded 7,505. More Malay Muslims (59.03%) have been killed but more Buddhists (60.12%) were injured (Strategic Nonviolence Commission 2011). Most of the casualties are overwhelmingly ordinary people (87.4%) rather than government officials (Askew 2010:1113, n.9). If family members of those fallen victims to this violence are included in the calculation of pain and loss, then approximately 53,000 people have already been affected (Srisompob 2010).[1]

This deadly conflict could be understood as two-dimensional: between the Thai state and peoples of southern Thailand, and among different peoples in the south themselves. In a country of primarily Buddhists with more than 60 million people, approximately 7% are Muslims. But the Malay Muslims constitute the majority of 80% of the 1.8 million in the three southernmost provinces of Yala, Pattani and Narathiwat (McCargo 2008: 5). Due to historical circumstances that forced the former Kingdom of "Patani" into a part of Siam since 1909, the advent of the modern Siamese nation-state in the form of gigantic administrative reform in 1903, geographical proximity with Malaysia, cultural affinity with the Malay cultural world, the Islamic belief among local Muslims, chronic economic problems in the area, and prevalent injustice at the hands of some government officials, violence in the South between the Thai state and some among the local population who have been called "insurgents", has been recurring especially in the past fifty years. What have distinguished the recent violence from what has transpired in the past include the intensity and indiscriminate use of violence and the fact that it has seriously undermined the ties that bind Buddhist minorities and Malay Muslim majority in a once functioning political society (Chaiwat 2006:169-187).

Incidents that seem to fearfully illustrate how such ties have been severed , and violent conflict could become deadlier are attacks against peoples in mosques and monks in the streets.

The case of Al-Furqan Mosque, 2009[2]

In the last seven years since 2004, several mosques have been targets or sites of violence. Here are some examples:

- On April 28, 2004, some 300 Malay Muslim militants attacked 11 government spots, 7 in Yala, 3 in Pattani and 1 in Sabayoi district, Songkhla. When the violence ended that day, there were 106 Muslim militants killed, while 5 soldiers and policemen lost their lives. The Thai military attacked and killed 32 militants hiding inside the ancient Krue-ze mosque in Pattani.
- April 5, 2007, a mosque in Yala was shot at by M79 and other assault automatic rifles before a prayer, wounded some 20 Muslims.
- April 29, 2007, another mosque in Pattani was shot at, killing the Qateb (Friday sermon giver), wounded three others.
- May 31, 2007, gunmen attacked a mosque in Sabayoi, Songkhla, killing 7 Muslims who just came out after prayers.
- March 18, 2008, a bomb exploded inside a mosque in Yala, wounded 2 people.
- May 1, 2008, a bomb was thrown into a village mosque in Pattani while twelve people were praying their sunset prayers, killing two and seriously wounded 5.[3]

But one of the most recent and intense incidents took place on June 8, 2009. At 7.50 p.m. gunmen used war weapons and other rifles to shoot into the Al-Furqan mosque, I-pa-yae village, Cho-Airong district, Narathiwat while the Muslims were offering their prayers. At that time, there were 24 people inside the Al-Furqan mosque offering their Ei-sa (night) prayers. They stood in two rows. While praying in the second raqa-at (praying part) after their sitting position, they stood up following the Imam, there were gunshots' sound from the door shooting at those who prayed from the back. When

---

[1] *It should be noted that Askew argues that it is important that such statistics should be cited critically since some 30% of violence that occurred in southern Thailand might be unrelated to the problem of insurgency (Askew 2010:1115-1116).*

[2] *This section is based my research paper –"Red Mosques" (Chaiwat 2011-forthcoming) funded by JICA. Account of what happened at Al-Furqan mosque is based on an official minute of a special subcommittee monitoring and assessing problem solving and development of the Southern Border Provinces, the Thai Senate, July 16, 2009.*

[3] *Data collected from press reports by the Nonviolence Witness Group, 2008.*

the gunshots fell silent momentarily, the voices of someone wounded were heard saying "Allah-u-Akbar" (God is great.). Then the perpetrators shot again. Eyewitnesses saw 6-7 perpetrators. All of them were armed and concealed their heads and faces with masks. After this they left by the rubber plantation behind the mosque. Ten people including the Imam were killed on the spot. All but one were local villagers. A youth who sat near the mosque told the Senate subcommittee that: "At the time of shooting, a few of us were sitting in a sala (pavilion) some 15 meters from the mosque. We crawled towards the mosque to see what had happened. We saw the perpetrators walking up the stairs into the mosque and shot at everyone to make sure that they are all dead. One guy was crawling to escape from the left door of the mosque, but he was shot dead by the door. The bullet mark there at the door is still visible." The authority claimed that they found no evidence that anyone was intentionally selected for the kill. Most of the more than 100 shells found were from 3 M16s, 1 AK47 and 2 shotguns.

It is important to understand that this mosque is a village mosque. This village, which the Thai authority considers a "red zone" (plagued with violence from insurgency) and that many villagers are sympathizers of the insurgents, is a Malay Muslim community with a population of some 400. There is no school here and the young have to go to another district (Cho-Airong) for their education. Most villagers are rubber growers. The village nearby is Pa-pai village that is largely Thai Buddhist with roughly the same size of population. In the past, these two villages had cordial relationship that has since turned sour during the last 3 or 4 years. Now most Buddhists in the Pa-pai village would not go anywhere without their guns.[4]

Before the shooting, villagers noticed unusual activities among Buddhists in the area who came to hunt boars in nearby forests, especially in the morning. On June 8, 2009 at 3.30 a.m., a 36 year-old Thai Buddhist in Ai-pasae village who worked at the Queen's demonstration farm was shot dead by an M16 while going to milk his rubber. After the shooting, the perpetrators left a bomb near his body to be detonated when other Thai officials came to the crime scene. But this time the bomb was successfully defused.

I would argue that this incident is most important for understanding violence against sacred spaces in southern Thailand at present. For those whose deaths come while praying to Allah inside the Lord's house at Al Furqan mosque in June 2009, they died with their empty hands praying to the Almighty. It is said that when a Muslim prostrates before God in prayer, h/she is at his/her most vulnerable position. Killing those who prayed while they were praying is almost like an act of vengeful punishment chosen to carry out to desecrate a sacred place at the time when those who were to be punished were most vulnerable. In the eyes of the killers who killed inside the two mosques, the sacred vanished. Though the use of violence by the perpetrators was meant to be a sacrilege of the mosques, in the eyes of many Muslims, once a place is the house of God, it will always remain so. For those who were killed while praying, their blood would instead cleanse the holy space and heightened its sacred meanings in many believers' imagination. They could be seen as martyrs when their deaths occur before the eyes of God, while praying to Him, and right there in His House.

This is perhaps why after the violence at the mosque, people from other villages wanted to come for a Janaza prayers (for the deceased) but they were blocked from coming by the Thai authority for fear that those who came would stage a protest. Most villagers interviewed by the Senate subcommittee believed that the Thai authority knows well who the shooters are, but they do not think that these people will be brought to justice. All relatives of those who were killed did not want to wash the bodies since they died while performing salat (Muslim prayer) and can be rightfully considered shahid- those who died in the course of serving God. But the Thai authority pressured religious leaders to wash these bodies. Villagers put the photos of those killed outside the mosque for others who came to pay respect to see. Again the Thai authority was not happy and told them to take down these photos. All Muslim villagers believe that the shooters were armed militia outside the control of the authority who were angry and wanted to avenge the villagers. Contrary to some officials' opinion that this violence was carried out by Muslim insurgents to incite hatred between the Buddhists and the Muslims, none of the villagers believe that any Muslim insurgent would have killed Muslims inside a mosque while praying.

It is not difficult to imagine how local Malay Muslims would feel towards both the Thai state and their fate in it. The Muslim world reacted with grave concern. The OIC, for example, issued a statement indicating that this incident was most serious and calling the Thai government to investigate the incident and hold those responsible accountable (*Matichon*, June 12, 2009 -In Thai). Muhammad Asmi Abdul Hamid, secretary general of SHURA (Sekretariat Himpunan Ulama Rantau Asia) told the press that SHURA was writing the Thai prime minister urging him to establish an independent

[4] *See the changing pattern of relationship between Muslims and Buddhists in southern Thailand since the reemergence of violence in 2004 in Rattiya 2009.*

investigation into this incident. The statement was also signed by representatives of more than 1,000 non-government organizations. [5]

Four days later after the killing at Al-Furqan mosque, as predicted by many including myself, a Buddhist monk was shot and killed in Yala, another seriously wounded in what might be seen as a vengeful response contributing to the escalation of deadly conflict (*Bangkok Post*, June 13, 2009). Then on June 15, a man's body was found in Tarnto, Yala. The head of the 53 year-old Buddhist Mr.Kimsiang Sae Tung was cut off, his body stabbed several times and then burned. Next to the headless body, a piece of paper was found with the following words written in Thai: "This vengeance is for the innocents the authority killed inside the mosque" (*Matichon* On Line, June 15, 2009 -In Thai).

To understand how southern conflict in Thailand has turned to become this deadly, it is important to return to the beginning – with a basic understanding that southern Thailand conflict is not a recent phenomenon but began a century ago. Most analysts would consider January 4, 2004 as the date that southern violence re-exploded when armed men launched a surprise attack on a military armory in Cho Airong district of the province of Narathiwat killing 4 soldiers and taken with them 413 firearms – many of these are still unaccounted for at present (*Bangkok Post*, January 6, 2011-editorial). But I would say that January 22, 2004 marked a new beginning in Thailand's southern violence.

Killing monks in the streets

On that day in Narathiwat-southern Thailand, two men on a motorcycle used a long knife to slit the throat of a 64 year-old Buddhist monk to death. The monk just returned from his early morning round of alms-begging. Then on January 24 in another southern Thailand province-Yala, three more monks were attacked, two were dead. A young novice aged only 13 died in a hospital after being attacked in the head by a youth wielding a machete on a motorcycle while another 65-year-old monk was killed in the same manner. A third machete attack put another 25 year-old monk in a hospital with serious injuries.

These unprecedented incidents marked a new beginning of violence because the lexicon of killings as events in southern Thailand has changed when Buddhist monks became targets compared to two decades ago when Thai Buddhist passengers –lay people - were separated from the Muslims and then shot in a bus, or in 2003, when the main targets of killings were policemen, both Muslims and non-Muslims. It should also be noted that in January 2004, the youngest monk who died was 13 and the oldest was 65, and that they were killed while returning from or going through their daily ritual, namely alms-begging in the mornings. Since weapons used by the youths on motorcycles to kill these monks were either knives or machetes, it is not difficult to see that in the eyes of the killers such an attack signifies that neither the religious robes nor the ages, nor the sacred duties the monks were performing could offer cultural protection for the victims, as it might have thought to be (Chaiwat 2004).

Since then there have been numerous incidents of violence against Buddhist monks in southern Thailand. For example, according to data on southern violence against monks and Buddhist temples collected by the Thai Sangha (Order of Thai Buddhist monks), it was found that in 2004, from explosions during alms-begging time, attacks, and arson at a Buddhist temple, 3 monks were killed and one more wounded. In 2005, there were 7 explosions during alms-begging ritual, 1 attack and 1 case of arson, killing 2 monks and wounded 6 others. From April to November 2006, in Narathiwat alone there were 4 shootings at the temples and two more explosions wounded 6 monks. (*Krungthep Turakij*, June 12, 2009 –in Thai) The latest case of violence against Buddhist monks in southern Thailand, and perhaps a most important this year, took place on a local road in Yala on May 16, 2011. Two monks, aged 47 and 40, were killed and two of their six security escorts seriously wounded in a bomb attack while they were making their daily rounds of alms begging. These two monks, were the last ones at Suan Kaew temple (*Bangkok Post*, May 17, 2011).

Apart from the use of explosive devices with increasing deadly effectiveness by the perpetrators, a trend that the most recent Strategic Nonviolence Commission's report has warned (2011), this latest case needs to be addressed for two significant reasons. First, it could be seen that due to the violence during the past seven years, the number of Buddhists – a minority in the deep south – as well as Buddhist monks have dwindled. These two monks killed were the last of this particular temple and it will be empty, at least for a while. From a symbolic angle, a Buddhist temple in southern Thailand means more than a religious space, but a representation of Thai sovereignty. For this reason, the Thai military who are responsible for southern security would not permit the temple to be without monks. Based on extensive fieldwork in the area, Michael Jerryson has argued that by militarizing Buddhist temples and by deploying soldiers in the guise of Buddhist monks – some are said to continue to bear arms and perform security functions to protect both their fellow monks and the temples they

[5] *See http://www.isranews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=4709&Itemid=47 . See also, Askew, "Insurgency and the Market for Violence in Southern Thailand", p.1128.*

resided, the Thai state (and/or the military) has inserted the religion of Buddhism into the ongoing violence in southern Thailand (Jerryson 2009: 33-47). Second, the timing of the attack-both the hour of attack and the date, are crucial. The hour is 6 in the morning, the time when Buddhist monks go out to perform their functions of alms begging – allowing lay Buddhists to provide sustenance to sons of Sakya in a most common act of merit making. The date is one day prior to the most important date in Buddhist calendar – the Visakha Puja day – the day when Gautama Buddha was said to be born, attained enlightenment when he was 35, and left the world when he was 80. The religious connotation of this violence is crystal clear. The repercussion could be expected if past trends could be seen as an indicator. The question, however, is whether the attacks against sacred spaces and religious personnel that have transpired in southern Thailand are specific to this particular context of deadly conflict or representative of a deadly global trend of ethno-religious conflict at present?

Studying deadly conflict in southern Thailand made me curious about violence against sacred spaces and religious personnel that has transpired elsewhere in the world, especially in Southeast Asia. Based on the data collected in 2008 by the Center for Global Nonkilling and Peace Information Center, from January to December 2008, there have been 111 attacks against religious places and personnel, or using violence inside the sacred compounds around the world. Half of these, or 52 incidents, are Muslim-related. It should be noted that there were 9 such violent incidents in Southeast Asia alone. Mosques were targeted in southern Thailand, Indonesia and the Philippines; Christian churches and a religious school were attacked in Vietnam and Indonesia; and there was an explosion in a Buddhist temple in Cambodia. These violent incidents in Southeast Asia resulted in 24 deaths and 39 wounded.[6] But this is based on only one-year data collection. What has happened in terms of violence against sacred spaces and religious personnel in the last two years?

Violence against sacred spaces and religious personnel: a global trend 2009-2010[7]

In 2009, there were 6 incidents of violence against sacred spaces and religious personnel claiming 11 lives and wounded more than 121 in Southeast Asia. Three of these-all of them deadly-were in Southern Thailand: two monks were attacked- one was killed and the other wounded, a Buddhist temple was fired at wounding 8 people inside, and the Al-Furqan mosque in Pattani was attacked killing 10 people and 12 others wounded while praying, the case that was discussed in detailed above. Early in the year, there was an arson at a Protestant church in Malaysia but there was no casualty report; and then vandalism at a Jewish synagogue in Surabaya, East Java also with no casualty. Then in July 2009, the Church of Tam Toa , the Diocese of Vinh – about 334 km south of Hanoi, was attacked by the police and militia. It was reported that more than a hundred including Catholic priests and other church members were wounded.

In 2010, there were 5 incidents claiming one life –an Islamic teacher was shot at a Pattani mosque on October 22, and 8 wounded. Three of these violent cases took place in Indonesia and all were against Protestant churches, in West Java (the Batak Christian Filadelfia Church during Sunday congregation), in the outskirt of Jakarta and in Central Java. In Malaysia, from January 5 to 10, twelve Christian churches in Kuala Lumpur, Sarawak and Perak were vandalized. In the island of Jolo, Philippines, a Catholic church was bombed. What occurred in 2009-2010 Southeast Asia took place in the context of a global trend of violence against sacred spaces and religious personnel that needs to be appraised.

Based on the data collected during 2009 and 2010, it was found that there have been 104 incidents related to sacred spaces and religious personnel around the world, 49 took place in 2009 and it rose to 55 incidents in 2010. In 2010, the number of people killed in relation to sacred spaces increased 19.8% and those wounded increased 29.1%. These incidents combined have killed 1,730 people and wounded 3,671. Most of these incidents took place in Iraq and Pakistan which could be accounted for 77.2% of casualty in 2009 and 71.2% in 2010. If one considers the fact that Iraq is in a state of war and that Pakistan is not, it is important to point out that the number of people killed and wounded in Pakistan is 33.8% more than the number of casualties in Iraq in relation to sacred spaces and personnel. In addition, the year 2010 saw a dramatic increase of 147% in number of casualties in Pakistan resulted from violence against sacred spaces and personnel compared to 2009. (See Table 1)

Table 1: Violence against sacred spaces and religious personnel, 2009-2010

[6] *Data collected by Janjira Sombutpoonsiri, Peace Information Center (PIC) and Center for Global Nonkilling (CGNK), September 2009.*

[7] *Data for this discussion are collected by Janjira Sombatpoonsiri, Peace Information Center and Center for Global Nonkilling, April 2011. See Appendices A (2009) and B (2010) in Chaiwat and Urbain 2013, pp. 33-51.*

Year	No of incidents	People killed	People wounded	Total casualties	Iraq casualties	Pakistan casualties	P+I casualties
2009	49	693	1300	1993	889	653	1542
2010	55	1037 (+19.8%)	2371 (+29.1%)	3408 (+26%)	808 (-9%)	1619 (+147.9%)	2427 (+57.3%)
2009+ 2010	104	1730	3671	5401	1697 (31% of total C)	2272 (42 % of total C)	3969 (73 % of total C)

Put another way, violence against sacred spaces and religious personnel in Iraq and Pakistan account for more than 70% of all such incidents during the past two years. More importantly, perhaps, is the fact that victims of most of these were Muslims and they took place at Islamic places of worship of all persuasions – Sunni mosques, Shiite processions, and Sufi shrines, among others. In fact, in 2009 and 2010 in these two countries there were only 5 incidents against non-Islamic sacred spaces and religious peoples claiming 221 victims or 4% of all casualties who are non-Muslims. Three of these were in Iraq: the bombing of St.Theresa Convent of Dominican Nuns in Mosul in late 2009 -there was no report on casualty, and Our Lady of Salvation Syriac Catholic Church in Baghdad was attacked twice in 2010, killing 116 and wounded at least 78 believers. Two other incidents occurred in Pakistan in 2009. Blamed for burning the *Qur'an*, Christian residents of Gojra city in Punjab were attacked, 7 were killed and 20 wounded, some were burned alive and their properties destroyed. Then the village Christian church in Jethki, Sialkot district, Punjab was attacked but casualty report was not available.

Table 2 below shows the number of violence against non-Islamic sacred spaces and religious personnel as well as casualty figures that result from these incidents during 2009 and 2010.

Table 2: Violence against non-Islamic sacred spaces and non-Muslim religious personnel, 2009-2010

Year	No. of incidents	No. of incidents against sacred spaces	No. of incidents against religious per.	Casualties
2009	22	17	5	197
2010	18	13	5	457
2009+2010	40 (38% of all incidents)	30 (28.8% of all incidents)	10 (9.6% of all incidents)	654 (12.1% of all casualties)

Here I would like to differentiate violence against non-Islamic sacred spaces and non-Muslim religious personnel or those in congregation/procession into three groups: Christianity which include Catholic, Protestant and Coptic; Judaism; and others which include Hinduism, Buddhism and Sikhism.

Violence against churches in Christianity and clergy: In 2009, there have been 9 attacks against Christian, Catholic and Coptic sacred spaces killing 15 and wounded hundreds. Catholic churches were attacked in Vietnam, India, Iraq and Nepal, while Protestant churches became targets of arson, raid, burning and shooting in Malaysia, India, Nigeria and China. In Egypt, a Christian Coptic residents' property were burned in late November. In 2010, there were 16 incidents of attacks against churches killing 220 while injuring 184 Christians of all denominations. The Lady of Salvation Catholic Church in Baghdad was sites of attack twice killing 116 Christians and wounded at least 78. The Nigerian city of Jos saw attacks against Catholic churches thrice, killing 82 people and wounded at least 77. Protestant churches were attacked in Malaysia, Indonesia –thrice, and Palestine. Copts were targets of violence in Egypt, once close to a church, at a Copt center and then on June 30 in the ancient town of Nag Hamadi inside a church after midnight mass.

It is interesting to note three cases: a Catholic bishop was stabbed to death in Turkey; then on Christmas eve there were two violence against Catholic churches in Jos, Nigeria; and in the island of Jolo, the Philippines. The Turkish killing of the Catholic bishop was singular since there was no other report on such violence in Turkey during the time the data were collected. The attacks against Catholic churches in Jos and Jolo, which took place on Christmas Eve, reflect the fact that not only sacred spaces have become targets of violence but also sacred time was chosen, perhaps to maximize the damage from the perpetrators' perspective and to carry the violence effect against the sacred beyond the confine of a specific context.

Violence against synagogues and rabbis: There were 5 incidents of violence against Jewish synagogues in the form of vandalism and firebombs with no casualty reported in 2009 and none occurred in 2010. The Jewish religious places were attacked twice in Paris, once in January and another in November; once each in East Java, Indonesia; Caracas, Venezuela and Riverdale, New York, US.

Violence against temples and monks/priests: In 2009, the Pashupatinath temple in Kathmandhu, Nepal was a site of violence three times in January, May and September wounded 14 people. In southern Thailand, two Buddhist monks were shot at while on their alms-begging ritual killing one and wounded another on June 12. Ten days later, a Buddhist temple was attacked by gunfire wounded 8. But the strangest incident took place at a Sikh temple with stabbing and shooting which left 1 person killed and 17 others wounded. This was the case of Ravidas Gurudwara in Vienna, Austria on May 24-25, 2009. It could be seen as a "transnational intra-religious conflict" spilling across borders – from Punjab to Vienna and yet took place at a Sikh temple. In 2010, there were only three incidents of violent attacks against Hindus. Two of these took place in India during the Hanuman Jayanti procession at Bholakpur and Kavadiguda killing 1 while 80 others were wounded, then another occurred during the procession site in Varanasi, killing 1 and injuring 20 others. The third incident appeared in Bangladesh against Hindu devotees during the Durga Puja marquees killing 1 and wounded 20 others.

Looking at these 2009-2010 data, the following points could be made.

1. Violence against sacred spaces could take place anywhere not only in the context of violent ethno-religious conflicts-as in Egypt, Nigeria, southern Philippines or southern Thailand, but also in Europe, North as well as South America. For example, there were two attacks against Jewish synagogues in Paris, France in 2009. In the US, there were an attack on a synagogue in Riverdale, New York and vandalism against a rabbi's house in Berkeley; as well as firebombing at an Islamic center in St.John, Florida; and arson against the future site of Islamic center in Nashville, among others. In Caracas, Venezuela, a synagogue was seized and vandalized on January 31, 2009.
2. In tight state-controlled societies such as China and Vietnam, churches could be attacked by government forces if they try to venture beyond the confined space provided by these states as the 2009 attacks against the Golden Lamp Church in Linfen, China, and perhaps the Church of Tam Toa in Vinh, Vietnam.
3. In Nepal, as the country emerges from long years of deadly conflict between the Maoists and the royal governments with the victory for the former, it seems that sacred spaces of all religions could become targets of violence. Indian priests at Pashupatinath temple were attacked by protesters on May 9, 2009. It was reported that the protesters shouted: "We don't want foreign culture." Then on May 23, 2009, the outlawed militant group – United Liberation Front of Asom attacked two mosques and a church killing 2 Muslims and 3 Christian women. It seems that sometimes the attackers were nondiscriminatory in their use of violence against the "foreign others".
4. Though most of the casualties happened in Iraq and Pakistan discussed above, the highest number of death toll in a single incident took place on July 27-29, 2009 in the city area of Maidugiri, Nigeria when more than a hundred members of an Islamic sect of Al-Sunnah Wal Jamaa were attacked by Nigerian police and the army.
5. Perhaps what one could see from incidents such as those that transpired in Nepal and Nigeria are results of earlier violence against sacred spaces/religious people. If such is the case, then the question at this point is: how can the linkage between violence against sacred spaces/religious personnel and its accursed effects- turning dangerous conflicts deadlier, be identified? To try to move along this course of analysis, there are some "strong" cases where such connection could be meaningfully discerned.

Selected "strong" cases[8]

1) *Pakistan, Northwest Frontier provinces, Pesharwar, and Lahore*

From 2001 until 2010, 54 mosques have been targets of attacks by militant groups killing 773 people and wounded 1719. In July 2010, local papers reported the emergence of a new militant group called "the Ghazi Force". It is said that this group is made up of "vengeful relatives of those killed in the Lal Masjid attack in July 2007 when government troops attacked the mosque killing from 173 (government source) to 1,000 people (local sources). The local papers continue: "It is a measure of the

[8] *Data partially collected by Janjira Sombutpoonsiri, Peace Information Center and Center for Global Nonkilling, April 2011.*

deep sectarian divisions within Pakistan's largely Muslim population that targeting of mosques has emerged as a regular practice in an attempt to terrorize the large numbers that gather in them." [9]

2) India, explosion in Varanasi on the bank of the Holy Ganges

On December 7, 2010, there was an explosion at 6:35 p.m. after thousands of worshippers and tourists had commenced evening prayers at the holy Ganges River in Varanasi, northern India. Varanasi is one of the holiest places in Hinduism, drawing huge crowds of devotees and tourists all year. Hindus often cremate their dead in pyres along the holy river and gather in the concrete bathing platforms, known as ghats, to dunk themselves for a ritual dip in the holy waters of the Ganges. One person was killed while 20 others were injured, perhaps in a stampede when people panicked after the blast. The Indian Mujahideen (IM) claimed responsibility for the blast in e-mails sent to the media and said it "attributed" the attack to the demolition of Babri Masjid in 1992.

3) Northern Nigeria, the city of Jos

On 12 January, 2010, Muslim youths claimed to have gathered to renovate a house next to St Michael's Catholic Church, owned by a Muslim man, who had allegedly murdered three Christians during the earlier violence in Jos North in November 2008. However, instead of renovating the house, the youths are reported to have launched an unprovoked assault on a female passer-by before attacking St. Michael's Church, killing and injuring several members. They also set fire to a score of local houses and businesses and churches, including a Christ Apostolic Church and an ECWA Church (Evangelical Church of West Africa) in Dutse Uku and another ECWA Church in Rikkos. Angered by the violence, Christian youths gathered to launch a counter attack, and the violence soon spread to other areas of Jos North. "The police have been arresting our leaders , that is why we decided to retaliate," said the man, who gave his name only as Abdullah. Then in March, 2010 Muslim herdsmen from the Fulani and Hausa ethnic groups launched attacks against five Christian Berom Vilages near Jos, killing more than 500 people.

On July 13, 2010, Taraba State Police Commissioner Aliyu Musa says the killings started Tuesday in the community of Bukari after Christian youths became angry about the location of a mosque. He told the Associated Press Wednesday that youths burned down the mosque, which launched a counterattack by Muslims. Four days later on July 17, 2010, seven houses and a church were burned in Mazzah village, near the city of Jos, the scene of previous acts of sectarian violence. Seven people were killed instantly with machetes while three others were seriously injured. One of them died on the way to the hospital. During Christmas on December 24-5, 2010, a series of bombs were detonated in villages near the central city of Jos. Danjuma Akawu, secretary of Victory Baptist Church said about 30 men attacked his church on Christmas Eve, killing five people, including the pastor, two choir members rehearsing for a late-night carol service and two passersby who were attacked by the mob. He said the attackers came in three cars and dragged the pastor out of his house within the church premises before shooting him to death. They drove off after setting the church and the pastor's house ablaze. Local rights groups claimed that some 1,500 people have died in inter-communal violence in the Jos region in 2010.

Though important in underscoring the connection between violence against sacred spaces and the deadlier conflict it engenders, these "strong" cases can be quite problematic without understanding the local dynamics which constitute their contexts. Take the Nigerian case as an example. It is important to note that Jos, the state capital, is a town with particular local conditions on people's livelihood as well as their political affiliations that are conducive to religious violence. The town is divided demographically between the Christians who are farmers and generally back the People's Democratic Party -in power at the time of violence, while the Muslims who generally speak Hausa or Fulani are often nomadic people who live from rearing animals or petty trade. In Plateau State, they are seen as supporters of the opposition All Nigeria People's Party. Since some 80% of Nigeria's GDP flows through the state and local government system, politicians would do anything to get elected or remain in power, including inciting ethnic and religious hatred. It is also important to note that the situation is exacerbated by Nigeria's system of classifying its citizens as "indigenes" and "settlers". This system is nationwide but in Plateau State it perpetuates the local divisions. The Hausa-speaking Muslims are classified as "settlers" though they have lived there for generations and have no knowledge of their "home" region. "Settlers" are banned from taking some positions in state government and the state does not pay for their education. Therefore it is not unexpected to learn that they often feel discriminated against. Consequently, some may feel that the only way they can change the situation is to use violence. The Christian groups in power, on the other hand, may stop at nothing to retain the advantages they enjoy.[10]

---

[9] *[http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2010-07-03/pakistan/28289366_1_ mosque-attacks-soap-sunni]*

[10] *(news.bbc.co.uk /2/hi/8555215.stm, March 8, 2010, accessed May 25, 2011)*

In addition to taking the local dynamics of violent incidents against sacred spaces and religious personnel into account, it is also important to try to understand the theoretical dynamics of how this type of violence exists and in what ways would it have cursed conflict into becoming intractable and deadlier if a global effort to prevent such violence is going to be initiated?

Understanding violence against sacred spaces

In the early twentieth century, Ellen Semple wrote *Influences of Geographic Environment of the Basis of Ratzel's System of Anthropo-Geography* (1911) to argue that geography was the study of how environment controls human behavior. Particular environmental conditions lead to particular human behavior. Particular geographies lead to particular kinds of logic or ways of being in the world (Sawatsky 2007: 75). Almost a century later, the late Edward Said has argued along the same line that, "(N)one of us is outside or beyond geography, none of us is completely free from the struggle over geography. That struggle is complex and interesting because it is not only about soldiers and cannons but also about ideas, about forms, about images and imaginings". (Said 1993: 6)

An example of how a particular geography affects a way of being in the world is candidly captured in a contemporary novel about violence in southern Thailand written by an acclaimed author-Wasith Dejkunjorn, a retired police general with close ties to the palace. Here readers encounter a rendition of a Thai government official's feeling through the novel's hero-"Taron"- a feeling so "truthful" under the shadow of violence and present state structure that it could perhaps only be found in a novel.[11]

"Reaching Songkhla, Pattani, Yala, Narathiwat and Satun, Taron feels as though he sets his feet in a foreign country. Apart from Thai language with annoying accent spoken around him, Malay language used is definitely alien to him. Not only does sound of the South bother his ears, its sight also disturbs his eyes. What is seen everywhere is the Islamic mosques that impede and compete with Buddhist temples, at times the former dominates the latter." (Wasith 2008: 64 –my translation)

Reading these lines, I wonder how the sights of mosques –Muslims' sacred space, could inform a person's perception such that the novel's hero could be transported to a geography painted with competing imaginaries between the crescent and the lotus? (Surin 1988) Socialization, social reproduction, historical imposition, cultural domination, or similar concepts could be invoked to account for how a person's perception is shaped. But here I would argue that perhaps part of the mystery lie in the notion of "the sacred" itself and the ways in which "the sacred" connect with and transform space.

On the first pages of the celebrated *The Sacred and the Profane*, Mircea Eliade invokes Rudolf Otto's *Das Heilige* or *The Sacred,* first published in 1917 to point out that the sacred embodies a frightening and irrational experience, and that it is the feeling of terror before the sacred that emanates an overwhelming superiority of power and religious fear before the fascinating mystery. These experiences are characterized as "numinous" (godlike) and the numinous presents itself as something "wholly other" (ganz andere) (Eliade 1959: 9). [12]

Building on Eliade's formulation, Peter Berger concludes that, "One of the essential qualities of the sacred, as encountered in 'religious experience,' is otherness, its manifestation as something *totaliter aliter* as compared to ordinary, profane human life. It is precisely this otherness that lies at the heart of religious awe, of numinous dread, of the adoration of what totally transcends all dimensions of the merely human."(Berger 1969: 87) But if the sacred is the "wholly other", how does it manifest itself?

To answer this question, Eliade coins a term "hierophany" to characterize "the act of manifestation of the sacred" especially in some ordinary objects (Eliade 1959: 11). In so being, any object becomes something else, "yet it continues to remain itself". Hence a sacred tree or a sacred stone is not adored as simply a stone or a tree, but "they are worshipped precisely because they are hierophanies, because they show something that is no longer stone or tree but the sacred, the ganz andere."(Eliade 1959:12) Put another way, the sacred is meant here a quality of mysterious and

[11] *I have elsewhere argued that one of the effects of violence is to render normal conversation and speech about it meaningless, if not to relegate it to the domain of silence. Facing extreme violence, "truth" about it needs to be managed and novels can sometimes become a better home for "truth telling" (Chaiwat 2008).*

[12] *Some might argue that Eliade is actually challenging the accepted view of the sacred given by Otto's characterization of the ganz andere and not affirming it. But the point here is that, through Otto's idea, the accepted notion of the "sacred" or the "holy" as good or even "perfect" advanced by Kant was called into question (Otto 1958: 5). As a result, a critical treatment of the sacred, as in Eliade's work, becomes possible.*

awesome power other than that of a human being and yet related to him/her, and that it could reside in certain objects as well as in space or time as in sacred "localities" or seasons (Berger 1969: 25).

There are at least two problems with Berger's formulation, and also to some extent- Eliade's. First, the difference between "space" and "place" needs to be taken into consideration. There are those who consider *place* as experienced by human beings and therefore different from *space* as something more abstract and thus discourages experiential explorations. For some anthropologists, space comes first but among the natives, place is more important. It could be argued that one of the reasons for this difference is because conventional anthropology relies on Kantian epistemology which considers space and time as basic categories of thinking. Space, for Kant, is a necessary representation a priori as well as the condition of the possibility of phenomena. But if viewed in the light of conventional phenomenology, the lived experience is taken as the starting point of analysis and therefore the recognition of the abstract space comes after the perception of the more concrete place. The sense of space is closely connected with vision while the sense of place may rely on olfaction, acoustic, tactile experiences and tastes (Hung, Stables and Bonnet 2008). Though some might believe that space has an air of neutrality and indifference, space is a largely discursive phenomenon since it is "constituted by the way locations (read-places) are imagined or given meaning" (Shapiro 1992: 5) In this sense, the visual of a religious place is capable of transforming itself into a sight of the sacred space endowed with multitude of feelings and meanings, which in turn, could connect a person with other believers in an imagined community of faith with the possibility that collective actions, violent or otherwise, could be generated accordingly.

Second, this sense of awe or adoration of the "wholly other endowed in a special space" belongs to whom? In the example of the Thai novel cited above, when the Buddhist hero sees Muslim sacred space dominating the geography he has long been taught to represent and defend its symbolic sovereign, it was not "a sense of awe" that was evoked in him, but rage -if not total disgust. This feeling is perhaps not unlike what some Swiss felt at the sight of prohibitive minarets in Switzerland where, following a referendum, they are not allowed to be built by the Swiss constitution. [13] Campaigners for the banning of the minarets in Switzerland see them, and certainly the mosques that generally come with them, as space of total otherness which contained much that they despise. They claimed that minarets were not a religious but a political symbol, "and the thin end of a wedge that would bring sharia law to the country, with forced marriages, "honour" killings, female genital mutilation and oppression of women." (www.guardian.co.uk)

It could be argued that in ethno-religious conflicts, there are often times two sets of sacredness informed by opposing senses of "total others" in contestation. From one side the mosque, for example, is a sacred space that belongs to a group of citizens of a nation-state, Switzerland or Thailand, and therefore deserves a place in the land of their country. From the other, it is the land of their forefathers that is sacred and the sight of the mosque, its mere existence or its extension, disturbs its sovereignty. Individuals caught in such a sphere of contestation could easily slip into "altered states", a term coined by Barbara Ehrenrich in her *Blood Rites* (1997). In such a state, the thrill of being a part of something bigger transports people from ordinary responsibilities to a pursuit of "noble" causes with the possibilities of violence as evident in wars and ethnic conflicts, fought in the name of patriotism or defending sacred beliefs. Altered state could be construed as a crucial part of deadly conflicts. Although every war is catalyzed, instituted and sustained by political, military and religious leaders with vested interests, entering an altered state of some kind is perhaps "the most effective means of moral distancing in war. It allows us to be *truly other* (my italics) and to do things which are only possible in war." (Slim 2008: 227)

The use of violence against sacred spaces that has occurred around the world as discussed above suggests that when they are attacked people who revere them react with moral outrage, and at times with violence, because it is the sanctity of the space that generates cultural power producing collective identity. One of the reasons why attacking these targets endowed with religious symbolic meanings can be extremely dangerous with the curse of making conflicts more deadly is because once sighted as the abstract space, a communal sense emerges. The site that hurts by violence is not the physical body, but the self – at times collective (Chaiwat forthcoming). This "self" reflects a sense of community with legitimacy for its existence within a specific boundary not unlike a country territory. As a result, when their sacred spaces come under violence or its threat, anger of those communities of

---

[13] On November 29, 2009, Switzerland became the first European country to vote to curb religious practices of Muslims in a referendum banning the construction of minarets on mosques. The ban was backed by a solid majority of 57.5%. (www.guardian.co.uk, November 29, 2009) As a result, in the present Swiss constitution, Article 72 on Church and State, clause 3 states that: "The construction of minarets is prohibited."

faith can be expected as evident in southern Thailand as well as in some of the "strong" cases discussed above. This is the reason why violence against sacred spaces could oftentimes engender deadlier conflicts that have become increasingly difficult to resolve.

But why have conflicts over sacred spaces been so very difficult to solve, especially when compared to other types of territorial conflict? In *War on Sacred Ground* (2009), Ron Hassner argues that the intractability of religious conflicts especially those involved with sacred spaces is due to the nature of "sacred ground" itself. When a space is sacred, it is indivisible and therefore renders conflict (next to) impossible to resolve between parties contesting the ownership or control of sacred space. Hassner also points out that there are four basic motivations which lead religious groups into conflicts with rivals at these sites. Conflicting parties wish to implement rules regarding access to sacred space, compete for rightful titles, provoke their rivals and target its population. A most important task for religious group is to enforce rules on access and conduct at sacred spaces (Hassner 2010: 147). This type of control over sacred space is not dissimilar to the secular quest for sovereignty over national territory.

To paraphrase Hassner, I would say that when a site becomes sacred for its believers, it is founded on the 4 political pillars: sovereignty, legitimacy, meaning and a sense of community. As a result, attacking the sacred spaces is seen as attempts to undermine the foundations upon which their opponents' identity and faith rest (Hassner 2010: 147-148). It is important to note that among these pillars, while legitimacy can be contested and meanings are often times diverse, both sovereignty and communal sense have a strong tendency towards indivisibility. This is why, Hassner argues, attempts to divide sacred spaces among religious groups fail. The only exceptions are "folk" sites that occupy marginal role in the religious landscape.

But then why was there Muslim-Jewish conflict over tomb of Abraham in Hebron but not over tomb of Moses, or no Muslim-Christian conflict over tomb of John the Baptist, or Jewish-Christian conflict over Adam's burial ground since these personalities are considered venerable among the three Abrahamic faiths? The answer lies in the fact that while both Jews and Muslims believe that Abraham's tomb is in Hebron and therefore violence did explode there in the past, John the Baptist's tomb is in Damascas in the Muslim's mind, but for the Christians, his tomb is in Ephesus, Turkey. (Hassner 2010:153). Hassner suggests therefore that the key to resolving conflicts involving sacred sites lies not in managing tensions between rival groups but in separating them from one another (Hassner 2010: 147).

He concludes that "The more important a sacred site the more likely it will provide crucial functions, the more likely the friction with other groups and the greater the odds of large-scale violence"…."At important sacred sites, conflict is inevitable. Peaceful coexistence is only possible where it matters least." (Hassner 2010: 149) If Hassner's "pessimistic" conclusion were uncritically accepted, does it mean that there is no way out of the cul-de-sac arrived at through the use of violence against sacred spaces?

Conclusion: containing violence with the sacred?

There was no conflict between the Muslims and the Jews over the sacred space that is Moses' tomb because Muslims believe that Musa's tomb in the Judean desert while the Jews maintain that his tomb is somewhere near Mount Nebo, East of Jordan. Hassner's proposal of separation of the sacred among religious groups sounds plausible if conflict is directly about the sacred spaces and between those who revere similar sacred sites. But much of the violence against sacred spaces as evident from the trend outlined above seems different from Hassner's type of conflict. Causes of these conflicts are complex and oftentimes fueled by their own local dynamics which, in turn, give rise to petrified polarization that renders violence against the "wholly other" highly probable. But to suggest that conflicts involving sacred sites are inevitable and extremely difficult to deal with does not mean that they cannot be contained in such a way that further violence could be prevented.

Since I have argued that conflict would become deadly when sacred spaces and religious personnel turn out to be targets of violence, the problem here is how to prevent violence from contaminating the sacred with its curse? Separating the sacred as suggested by Hassner is irrelevant in violent cases such as the attacks on southern Thailand mosques or assaulting the rabbi in a New York subway station. Trying to locate the sacred beyond the reach of violence might be more logical. But can this be
carried out?

Perhaps one could ponder a pearl of wisdom from the ancient story of Moses.

When Moses went to the far side of the desert and came to Horeb in the Sinai Mountain, he encountered the burning bush which he called "this strange sight" and he wanted to go across to look. God called him from the bush by name and he answered: "Here I am." Then God said: "Come no nearer, Take off your sandals, for the place where you are standing is holy ground." (*The Bible*, Leviticus: 5-6)

This story is sometimes told to teach how a human being should feel before the presence of God. In a way this is a story of how a human being could be connected to the Almighty with some codes of conduct specified –identification of the person (God called Moses by name.), appropriate proximity ("Come no nearer") and right conduct – in the name of cleanliness? ("Take off your sandals"). Moses is called to the bush by the "strange sight" and then by God's calling, yet he should not be too close; and he had to take his sandals off. Such discursive practice could be seen as the ordering of the relationship between a human being and the sacred.

It is interesting to note that according to Peter Berger, the other opposite of the sacred is not the profane but chaos. He writes:

"The sacred cosmos emerges out of chaos and continues to confront the latter as its terrible contrary. This opposition of cosmos and chaos is frequently expressed in a variety of cosmogonic myths. The sacred cosmos, which transcends and includes man in its ordering of reality, thus provides man's ultimate shield against the terror of anomy. To be in a "right" relationship with the sacred cosmos is to be protected against the nightmare threats of chaos. To fall out of such a 'right' relationship is to be abandoned on the edge of the abyss of meaninglessness " (Berger 1969: 26).

If it is indeed important for the world to find a way to contain violence, to prevent conflicts from sliding further into the abyss of violence, the other question is: how can it be done? Once upon a time, violence against the innocents, the sick, and the religious were not permitted in conducts of war between conflict parties of different faiths. Then with destructive weapons that respect no rules of conduct, the line separating barbarity from civility evaporates. After the great war of the last century, initiatives were taken to prevent the innocents from falling victims to wanton violence. Certain spaces were considered off-limit to violence – kindergartens, schools, hospitals, among others. But sacred spaces continue to be sites of violence.

Based on the above discussion, I would argue that there is a profound difference between existing off-limit spaces and the need to protect sacred spaces suggested here. For the former, the limit is necessary on ethical ground, namely the "innocents" need to be protected since they are no threats to conflicting parties. But for the latter, sacred spaces should be placed outside the sphere of violence because of its potential to further deadly conflicts and render them intractable.

In the thirteenth century, Pope Gregory IX came up with a list of who should be protected in war: priests, monks, friars, and other religious; pilgrims; travelers; merchants; peasants cultivating the land; and those who are "naturally weak", namely- women and children; and animals, goods, and land of the peasantry (Slim 2008: 12-13). At present, Article 8 of the Rome Statute which established the International Criminal Court states that deliberate attacks against undefended civilian buildings which are not military objectives are a war crime. Some ICC officials claim that this includes attacks against historical monuments as well as buildings dedicated to religion (Bangkok Post, July 4, 2012). But this is due to an interpretation. The global trend delineated in this paper suggests that violence against sacred spaces and religious personnel need to stop.

The call for such cessation was once heard through the initiatives of JUST headed by President Chandra Muzaffar. Maybe the initiative which began in 2002 was ahead of its time.[14] Given the present global trend of violence against sacred spaces and religious personnel, perhaps the end of the first decade of the twenty-first century is the right time to re-imagine a world where ethno-religious conflicts could be contained by locating sacred spaces outside the curse of violence. A global effort to again propose a convention or a UN resolution to protect sacred spaces and religious personnel might be attempted.

To undertake this peace work at present is to imagine a collective effort, regional or global, to foster an atmosphere conducive to relocating the sacred space outside the curse of violence. But this will be possible only if those who care to work on this global project allow themselves to be re-enchanted with the beauty of the sacred that manifest themselves in different human cultures.

References

Bangkok Post, June 13, 2009
Bangkok Post, January 6, 2011-editorial

[14] *See the report of this initiative in Muzaffar 2012 in this issue of Peace & Policy.*

Bangkok Post, April 16, 2011
Bangkok Post, May 10, 2011
Bangkok Post, May 17, 2011
Bangkok Post, June 26, 2012
Bangkok Post, June 28, 2012
Bangkok Post, July 4, 2012
Krungthep Turakij, June 12, 2009 – in Thai.
Matichon, June 12, 2009 - in Thai.
Matichon On Line, June 15, 2009 – in Thai.
The Economist, May 14, 2011
The Guardian (on line), November 29, 2009
The Jakarta Post, April 21, 2011
The Jakarta Post, April 29, 2011

Askew, Mark (2010).“Insurgency and the Market for Violence in Southern Thailand: ‘Neither War nor Peace’,” *Asian Survey* Vol.50 No.6: 1107-1134.

Berger, Peter L.(1969). *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion* (New York: Anchor Books)

Chaiwat Satha-Anand (2004).“Facing the Demon Within: Fighting Violence in Southern Thailand with Peace Cultures,” *Bangkok Post*, January 30.

Chaiwat Satha-Anand (2006). “Fostering "Authoritarian Democracy" with Violence: The Effect of Violent Solutions to Southern Violence in Thailand" in Vedi Hadiz (ed.) *Empire and Neo-Liberalism in Asia* (London and New York: Routledge): 169-187.

Chaiwat Satha-Anand (2008). *Violence and “Truth” Management: Half a Century of Pattani* (Bangkok: Thammasat University Press). (in Thai)

Chaiwat Satha-Anand and Urbain, Olivier(eds.) (2013). *Protecting the Sacred, Creating Peace in Asia-Pacific* (New Brunswick: Transaction).

Chaiwat Satha-Anand (forthcoming). “ ‘Red’ Mosques: Mitigating violence against sacred space in Thailand and beyond,” A research paper originally prepared for the workshop on “Southeast Asian Muslim Responses to Globalization”, organized by JICA Research Institute, Tokyo, July 26-27, 2010.

Ehrenreich, Barbara (1997). *Blood Rites: Origins and History of the Passions of War* (London: Virago Press).

Eliade, Mircea (1959). *The Sacred & the Profane: The Nature of Religion* Willard R.Trask (trans.) (San Diego, New York, London: Harcourt Brace Javanovich).

Hassner, Ron (2009). *War on Sacred Grounds* (Ithaca: Cornell University Press).

Hassner, Ron E. (2010). “The Pessimist’s Guide to Religious Coexistence,” in Marshall J.Breger, Yitzhak Reiter, and Leonard Hammer (eds.) *Holy Places in the Israeli-Palestinian Conflict: Confrontation and co-existence* (London and New York: Routledge):145-157.

Hung, Ruyu, Andrew Stables and Michael Bonnett (2008). Lost in Space? Located in Place: Geo-phenomenological Exploration and School A paper presented at the Philosophy of Education Society of Great Britain, Annual Conference Programme, March.

Jerryson, Michael (2009). “Appropriating a space for violence: State Buddhism in southern Thailand”, *Journal of Southeast Asian Studies* Vol.40 No.1: 33-57

McCargo, Duncan (2008). *Tearing Apart the Land* (Ithaca: Cornell University Press).

Otto, Rudolf (1958). *The Idea of the Holy: An Inquiry into the non-rational factor in the idea of the divine and its relation to the rational* John W. Harvey (trans.) (New York: Oxford University Press).

Rattiya Saleh (2009). “New” relations: Buddhists and Muslims in the three southernmost provinces. In *Imagined Land?: The State and Southern Violence in Thailand*, ed. Chaiwat Satha-Anand. (Tokyo: Research Institute for Languages and Cultures of Asia and Africa, Tokyo University of Foreign Studies): 145-164.

Said, Edward (1993). *Culture and Imperialism* (London: Vintage).

Sawatsky, Jarem (2007). “Rethinking Restorative Justice: When the Geographies of Crime and of Healing Justice Matter,” *Peace Research* Vol.39 No.1-2: 75-93.

Shapiro, Michael J. (1992). *Reading the Postmodern Polity: Political Theory as Textual Practice* (Minneapolis and Oxford: University of Minnesota Press).

Slim, Hugo (2008). *Killing Civilians: Method, Madness, and Morality in War* (New York: Columbia University Press).

Srisompob Jitpiromsri (2010). "2010- Sixth Year of the Southern Fire: Dynamics of Insurgency and Formation of the New Imagined Violence 2010-03-10, www.deepsouthwatch.org accessed on April 13, 2010.

Strategic Nonviolence Commission (2011). "Strategy for coping with violence in the southern border provinces, 2011-2004," *The TRF Forum* Vol.2 no.6 (April-June), pp. 25-48. (In Thai)

Surin Pitsuwan (1988). "The Lotus and the Crescent: Clashes of Religious Symbolism in Southern Thailand," K.M.de Silva et al., (eds.) *Ethnic Conflict in Buddhist Societies: Sri Lanka, Thailand, Burma* (London: Pinter):187-201.

Wasith Dejkunjorn (2008). *Boundary* (Bangkok: Matichon) (In Thai).

ORAL PRESENTATION

1. Corruption and Conflict Management

The Violence in Thailand: The Case of Rape

Chuthamat MalaKhonburi[*]
Chalermkiat Parawech[**]

Abstract

This Research entitled "The Violence in Thailand: The Case of Rape" is a part of the subject "Special Topics in Political Science." It aims to study the prime causes of the violence of rape, the impacts of rape violence on the victims, and the supporting factors which perpetuating rape violence in Thai society.

The study indicates that the prime cause of rape is the belief that women are the objects for fulfilling sexual desires and the property of men. Men used rape as a revenge or humiliation of their enemies. The victims experienced both physical and mental impacts from rape. The impacts expanded to their families and surrounding societies.

Moreover, social impacts of rape can be the cause of structural violence so seriously that many victims cannot receive justice from judicial process. The victims were dehumanized because they were seen as damaged objects or dirty things. Eventually, they damaged themselves in various ways and some of them might commit suicide.

The supporting factors which perpetuating the violence in Thai society are also about belief. It is the belief in patriarchy that plays the most important role. Men tended to believe that women are the sex objects and the property of men. These beliefs can be the cultural violence supporting the interpretation of evidences in judicial process that cause some disadvantages to the victims. For example, if there are no bruises from rape, the judge might decided that it is collusion, not rape. These beliefs are the base for perpetuating rape in Thai society.

Keywords: Sexual Violence/ Rape

ความรุนแรงในสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะปัญหาข่มขืน

จุฑามาศ มละครบุรี[*]
เฉลิมเกียรติ ภาระเวช[**]

บทคัดย่อ

การศึกษาเฉพาะทางรัฐศาสตร์ฉบับนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษา ความรุนแรงในสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะปัญหาข่มขืน มุ่งศึกษาว่าอะไรคือสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหา เหยื่อของการข่มขืนได้รับผลกระทบอะไรบ้าง และอะไรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การข่มขืนยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาข่มขืนในสังคมไทยได้แก่ ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงเป็นวัตถุสำหรับระบายความต้องการทางเพศ เป็นสมบัติของผู้ชาย จึงเป็นที่มาของการใช้การข่มขืนเพื่อเป็นเครื่องมือแก้แค้น หรือเหยียดหยามศัตรู ในส่วนของเหยื่อนั้นผลกระทบจากความรุนแรงได้ส่งผลทั้งทางร่างกายและจิตใจของเหยื่อ แผ่ไปถึงสังคมรอบข้างอย่างครอบครัวของเหยื่อเอง นอกจากนี้ยังได้รับผลกระทบจากสังคมซึ่งก่อเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างและเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เหยื่อหลายรายไม่ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการ

[*] *B.Pol.Sci., College of Politics and Governance, Mahasarakham University,*
[**] *Lecturer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Advisor*
[*] *ร.บ. (สาขา การเมืองการปกครอง) วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
[**] *อาจารย์,สาขาวิชารัฐศาสตร์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา*

ยุติธรรมตามที่ควรจะได้รับ เหยื่อต้องถูกลดคุณค่าความเป็นคนจากสังคมเพราะถูกมองเป็นวัตถุที่ชำรุดเสียหาย เป็นสิ่งมีชีวิตที่น่ารังเกียจ ส่งผลต่อจิตใจของเหยื่อและเกิดการลงโทษตัวเอง ซึ่งบางรายอาจร้ายแรงไปจนถึงการตัดสินใจฆ่าตัวตาย ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญหาการข่มขืนยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยนั้นเป็นเพราะมีความเชื่อบางอย่างรองรับปัญหานี้อยู่ คือความเชื่อในระบอบชายเป็นใหญ่อันเป็นที่มาของความเชื่อที่ว่าผู้หญิงเป็นวัตถุสำหรับใช้ระบายความต้องการทางเพศ ผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชาย ฯลฯ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ทำให้เกิดความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลไปถึงการตีความการข่มขืนของกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ เพราะถ้าการข่มขืนนั้นไม่มีร่องรอยบาดแผลจากภายนอกมากเพียงพอที่จะพิสูจน์ การข่มขืนนั้นจะแปลเปลี่ยนไปเป็นความสมยอมโดยทันที ซึ่งความเชื่อเหล่านี้เป็นฐานรองรับทำให้ปัญหาการข่มขืนยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย

คำสำคัญ: ความรุนแรงทางเพศ/ การข่มขืน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การข่มขืนเป็นความรุนแรงอีกชนิดหนึ่งที่สร้างความหวาดกลัวให้กับสังคมไทยเป็นอย่างมากและทุกวันนี้คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าความรุนแรงชนิดนี้ได้ตีแผ่เข้ามาใกล้ตัวเรามากขึ้นทุกวันจนกลายเป็นปัญหารอบตัวของเราไปแล้ว แต่ที่จริงแล้วความรุนแรงชนิดนี้ไม่ว่าจะเป็นเมื่อก่อนหรือปัจจุบันนี้ความรุนแรงชนิดนี้ก็ไม่ได้หนีห่างเราไปไหนเพราะมันอยู่รอบตัวเรามานานแล้วและอยู่มาโดยตลอดแต่ที่เรามองไม่เห็นเพราะมีความเชื่อทางสังคมบางอย่างที่เป็นมายาคติให้เรามองข้ามความรุนแรงชนิดนี้ไปได้เสมอ ยิ่งมันเข้าใกล้ตัวเรามากขึ้นเท่าไหร่เราก็ยิ่งมองไม่เห็นมากขึ้นเท่านั้น

ปัญหาการข่มขืนเป็นปัญหาที่มีมานาน บันทึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของการข่มขืนปรากฏในช่วงยุคกรีกโรมัน คำว่า “ข่มขืน” มาจากภาษาลาตินว่า Rapare หมายถึง ฉวยไว้ หรือเอามาโดยกำลัง ซึ่งต้นกำเนิดของคำมิได้มีความหมายเกี่ยวกับทางเพศเลย ซึ่งหากดูตามบันทึกจากประวัติศาสตร์ก็จะสามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดความหมายของรากศัพท์คำว่า "ข่มขืน" จึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศหรือการถูกล่วงละเมิดทางเพศเลย นั่นคือ ในประวัติศาสตร์ยุคโบราณของกรีกโรมันการข่มขืนเปรียบเสมือนการฆาตกรรม การขายชาติ ซึ่งถือว่าเป็นอาชญากรรมที่รุนแรง แต่นั่นก็มิได้หมายความว่าสังคมสมัยกรีกโรมันจะมองเห็นคุณค่าของสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิสตรีแต่อย่างใด การข่มขืนมิได้ถูกมองว่าเป็นการบังคับฝืนใจต่อฝ่ายหญิง หากแต่ว่าเป็นอาชญากรรมที่รุนแรงต่อทรัพย์สินของชายผู้เป็นเจ้าของเธอ แม้ว่าผู้หญิงที่ถูกข่มขืนนั้นจะยังมิได้แต่งงานแต่ส่วนใหญ่จะถูกพ่อแม่หรือผู้ปกครองหาคู่หมั้นคู่หมายไว้ให้แล้วเป็นส่วนใหญ่ หรือหากหญิงใดที่ยังมิได้มีคู่หมายแล้วมาเจอกับเหตุการณ์ข่มขืนขึ้นกับตนเอง หญิงผู้นั้นก็จะมีตราบาปไปชั่วชีวิต เพราะทันทีที่ผู้หญิงสูญเสียพรหมจารีและยิ่งเสียโดยวิธีการข่มขืนด้วยแล้ว คุณค่าความเป็นผู้หญิงของหญิงผู้นั้นจะหมดไปทันที ดังนั้น ความหมายของคำว่า “ข่มขืน (Rape)” ที่หมายถึง ฉวยไว้ หรือเอามาโดยกำลัง (ข้อมูลจาก ไร้สาระนุกรมออนไลน์, มปป)จึงตีความได้ว่าเป็นการฉวยเอาทรัพย์สมบัติส่วนตัวของชายผู้เป็นเจ้าของหญิงที่ถูกข่มขืนนั่นเอง อีกทั้งหญิงที่ถูกข่มขืนส่วนใหญ่ยังถูกสั่งให้แต่งงานอยู่กินกับชายที่ข่มขืนเธอ เพราะหากไม่แต่งนอกจากจะถูกชายที่เป็นคู่หมายทอดทิ้งแล้วเธอยังถูกมองว่าเป็นวัตถุที่มีความชำรุดตลอดไปอีกด้วย

ในระบบความยุติธรรมการข่มขืนถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรงแต่กลับไม่ได้ให้ความเป็นธรรมกับผู้ตกเป็นเหยื่อเลยกฎหมายของบางประเทศ อาทิเช่น อังกฤษระบุว่าการข่มขืนนั้นเป็นการแสดงออกซึ่งการสนอง

ตัณหาที่รุนแรง ซึ่งตัณหาที่ว่านี้คือการที่คือการที่เพศชายสอดใส่อวัยวะเข้าไปในเพศหญิงโดยที่ผู้หญิงนั้นไม่ยินยอมซึ่งถือเป็นความผิด แต่ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อจะต้องแสดงหลักฐานของการไม่ยินยอมนั้น หลักฐานที่ว่าคือบาดแผลภายนอกที่เกิดจากการทำร้ายร่างกายเผื่อให้เหยื่อสยบยอม หากไม่มีหลักฐานปรากฏการข่มขืนก็จะกลายเป็นการการหลับนอนของสามีภรรยาทันที อคติทางเพศที่ซ่อนอยู่ในกระบวนการยุติธรรมก่อให้เกิดการตีความกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายหญิงผู้ตกเป็นเหยื่อมันไม่ได้ซ่อนอยู่เฉพาะบางคดีหรือบางกลุ่มแต่มันซ่อนตัวอยู่ในตัวบทกฎหมาย กลไกของกระบวนการยุติธรรม นำมาสู่การตีความที่กดทับผู้หญิงให้ดูตกต่ำมากยิ่งขึ้น เหยื่อหลายรายที่เลือกปฏิเสธการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะนอกจากจะมีความล่าช้าแล้ว การตีความตัวบทกฎหมายต่อหน้าผู้คนในศาลยังเป็นการสร้างความอับอายให้กับเหยื่อมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังเสี่ยงต่อการถูกดูหมิ่นจากสังคมและจากญาติของจำเลยอีกด้วย ในคำพิพากษาจำนวนมากที่ศาลสั่งลงทาผู้ถูกกล่าวหาได้นั้น จะต้องปรากฏหลักฐานหลายประการ เช่น ผู้หญิงมีบาดแผลที่เกิดจากการต่อสู้ป้องกันตัวเองเพื่อแสดงว่าเหยื่อไม่ยินยอม และสถานที่เกิดเหตุต้องเป็นในบริเวณที่เปลี่ยว หากไม่ปรากฏสิ่งเหล่านี้ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อก็มักจะไม่ได้รับความยุติธรรม มิหนำซ้ำยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ถูกกล่าวหาอีกด้วย ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากที่เผชิญกับปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศถูกกีดกันออกไปจากมาตรฐานการข่มขืนที่ถูกยึดในกระบวนการยุติธรรม เพราะในบางกรณีที่หญิงมิได้ต่อสู้เนื่องจากถูกขู่บังคับจนเกิดความกลัว เหยื่อจะต้องถูกวินิจฉัยว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมิได้เป็นการกระทำที่เรียกว่าข่มขืน แต่เป็นการสมยอม (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, มปป)

หลายกรณีที่เหยื่อเป็นเด็กและถูกข่มขืนซ้ำกินเวลามานานเป็นปีหรือมากกว่า เด็กไม่สามารถบอกใครได้ เพราะถูกข่มขู่ว่าจะทำร้ายตนเองหรือคนที่เธอรักทำให้เหยื่อต้องยินยอมและรับสภาพของการถูกข่มขืนซ้ำซากมาโดยตลอด กรณีเช่นนี้แม้ในกระบวนการยุติธรรมจะเอาผิดผู้กระทำได้แต่สิ่งที่ผู้เป็นเหยื่อได้คือการแบกรับความเป็นวัตถุชำรุดไปตลอดชีวิต สังคมเห็นใจเธอเพราะเธอเป็นเด็กแต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธความเป็นวัตถุชำรุดของเธอ คุณค่าความเป็นผู้หญิงที่ดีของเธอถูกบั่นทอนลงไปให้ลดน้อยลงกว่าผู้หญิงคนอื่นในสังคม (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2545) ในกรณีเดียวกันแต่หากเหยื่อเป็นผู้ใหญ่หรือโตพอในระดับที่สังคมคิดว่าปกป้องตัวเองได้ในระดับหนึ่ง ความเห็นใจดังกล่าวจะหมดไปในทันทีและถูกแทนที่ด้วยข้อสงสัยว่าเหตุดังกล่าวเป็นการข่มขืนหรือสมยอม แต่ไม่ว่าจะด้วยกรณีใดเหยื่อดังกล่าวนั้นก็กลายเป็นวัตถุชำรุดของสังคมไปแล้วทันทีที่สังคมรับรู้การถูกล่วงละเมิดทางเพศของเธอ

รูปแบบความรุนแรงที่ส่งผลกระทบปัญหาการข่มขืน

ความรุนแรงทางตรง

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าการข่มขืนนั้นเกิดจากการบังคับขืนใจเหยื่อเพื่อที่จะทำการล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งผลกระทบจากความรุนแรงทางตรงที่เหยื่อได้รับนั้นมีมากมายไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้ายร่างกายหรือด้านสุขภาพ เหยื่อต้องเสี่ยงต่อการติดเชื้อในช่องคลอดจากผู้กระทำเพราะเรามิอาจทราบได้ว่าผู้กระทำนั้นมีโรคติดต่ออะไรติดตัวมาบ้าง อีกทั้งบาดแผลที่ได้รับจากการถูกทำร้ายร่างกายของเหยื่อซึ่งบางรายก็อันตรายแสนสาหัสจนถึงขั้นพิการหรือบางรายก็อาจจะเกิดปัญหาเรื้อรังในระบบสืบพันธุ์อีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหานี้สร้างความรุนแรงต่อเหยื่อเป็นอย่างมาก ความรุนแรงชนิดนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับเหยื่อที่เป็นผู้หญิงธรรมดาและผู้กระทำเป็นเพียงชายแปลกหน้าหรือเป็นบุคคลอื่นอย่างเดียว แต่ความรุนแรงชนิดนี้ยังเกิดขึ้นกับพื้นที่ส่วนบุคคลอย่างในครอบครัวอีกด้วย อาทิเช่น พ่อข่มขืนลูก การที่เด็กถูกผู้ใหญ่ในครอบครัวข่มขืน หรือโดยเฉพาะสามีข่มขืนภรรยาซึ่งประเด็นนี้ดู

จะเป็นเสียงเงียบมากกว่าการถูกข่มขืนโดยชายแปลกหน้าเพราะสังคมไทยยังมีส่วนหนึ่งที่ไม่ยอมรับว่าจะมีการข่มขืนระหว่างสามีภรรยาขึ้นจริง และภรรยาเองส่วนมากก็เลือกที่จะเก็บเรื่องนี้ไว้เพราะถูกปลูกฝังมาว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องภายในครอบครัว คนรอบนอกอย่างเพื่อนบ้านเองก็ไม่กล้าเข้ามายุ่งเกี่ยวหรือให้ความช่วยเหลือผู้หญิงในฐานะภรรยาจึงต้องทนกับการถูกทำร้ายร่างกายและข่มขืนจากผู้ชายที่เป็นสามีของตน แม้ชาวบ้านจะรับรู้ถึงความรุนแรงเหล่านี้แต่ไม่ได้เข้าไปช่วยเหลือเพราะคิดว่าตนไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะเข้าไปยุ่งกับเรื่องของครอบครัวคนอื่น จึงมีหลายครั้งที่ผู้กระทำที่เป็นบุคคลอื่นอ้างความเป็นสามีเพื่อฉุดผู้หญิงไปข่มขืนในที่สาธารณะที่เหยื่อไม่ได้อยู่ตามลำพัง เมื่อบุคคลอื่นได้ยินหรือได้เห็นการกระทำนั้นซึ่งหน้าแต่หากว่าผู้กระทำบอกว่าเป็นสามีก็ไม่กล้าที่จะเข้าไปช่วยเหลือเพราะคิดว่าเป็นเรื่องของสามีภรรยา ตนเป็นคนนอกไม่ควรที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยว การก่ออาชญากรรมในลักษณะนี้จึงมีให้เห็นบ่อยครั้งและยังไม่ได้เลือนหายไปจากสังคมไทย (ทิชา ณ นคร, 2546)

หากแต่ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อเหยื่อนั้นเป็นเพียงความรุนแรงภายนอกที่สามารถรักษาให้หายขาดได้ก็ดูจะเป็นความรุนแรงที่ไม่น่ากลัวเท่าใดนัก แต่ทว่าผลกระทบจากความรุนแรงชนิดนี้มันไม่ได้เกิดขึ้นแล้วหายไปเหมือนกับบาดแผลที่ถูกมีดบาด แต่มันเกิดขึ้นแล้วอยู่ติดตัวผู้เป็นเหยื่อไปจนวันตาย ผลกระทบที่ได้มันทำให้ตัวตนของเหยื่อนั้นเปลี่ยนแปลงไป เพราะผลของความรุนแรงที่เหยื่อได้รับมันไม่ใช่เพียงร่างกายที่บอบช้ำหรือบาดเจ็บแต่มันยังส่งผลต่อจิตใจของเหยื่อที่ต้องตกอยู่ในอาการวิตกกังวล เครียด ซึมเศร้า หวาดกลัว สูญเสียความรู้สึกทางเพศ สติ ลงโทษตัวเองหรือบางคนร้ายแรงจนต้องฆ่าตัวตาย(ชัยวัฒน์ สถาอนันท์, 2549) ซึ่งผลกระทบที่เหยื่อได้รับไม่ได้เกิดขึ้นแต่กับตัวเหยื่อผู้เดียวแต่ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวของเหยื่อเองด้วย ซึ่งหากเป็นครอบครัวที่เหยื่อเป็นลูกสาวคนเดียวผู้ปกครองของเหยื่อโดยเฉพาะผู้เป็นแม่อาจเกิดอาการรับความจริงไม่ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นความรุนแรงทางตรงที่เหยื่อและคนรอบข้างได้รับผลกระทบแต่ยังมีความรุนแรงในรูปแบบอื่นอย่างความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมอีกที่เกี่ยวข้องกับการข่มขืน

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างกับการควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิง

การข่มขืนนั้นได้กลายเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิง เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความคิดและความเชื่อแบบระบอบชายเป็นใหญ่แบบ แผนและพฤติกรรมของคนในสังคมส่วนใหญ่ก็มาจากการหล่อหลอมที่ใช้แนวคิดชายเป็นใหญ่เป็นเกณฑ์เสมอ ผู้ชายจะต้องมีความเหนือกว่าผู้หญิงในแทบทุกทางไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด การตัดสินใจ หรือแม้แต่ในการดำรงชีวิตประจำวันผู้ชายจะต้องมีอำนาจเหนือกว่าเสมอ พฤติกรรมของผู้หญิงเองก็ถูกกำหนดมาจากแนวคิดระบอบชายเป็นใหญ่ที่ผู้หญิงจะต้องประพฤติตนตามกรอบที่สังคมกำหนดคือ ไม่เดินทางในยามวิกาล หรือไปในสถานที่เปลี่ยว ต้องระมัดระวังในการคบค้าสมาคมกับผู้ชาย ต้องไม่อยู่กับผู้ชายสองต่อสอง ต้องแต่งตัวมิดชิด ผู้หญิงจะต้องไม่แสดงออกในเรื่องความต้องการทางเพศเป็นต้น (วิเชียร ตั้งธนานุวัฒน์, 2546.)

การข่มขืนนั้นเริ่มต้นมาจากการความต้องการสั่งสอนผู้หญิงที่ไม่เชื่อฟังกฎระเบียบประพฤติตนนอกกรอบที่สังคมกำหนด เช่น การแต่งตัวไม่มิดชิด การออกไปข้างนอกในยามวิกาล เป็นต้น ผู้ชายจึงข่มขืนผู้หญิงเพื่อสร้างความหวาดกลัวและไม่กล้าที่จะประพฤติตนนอกแบบแผนที่วางเอาไว้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นของการข่มขืนไม่ได้มาจากเรื่องเพศ สาเหตุของการข่มขืนในเบื้องต้นเพียงเพื่อต้องการควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิง และนั่นก็เป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ผู้หญิงเป็นวัตถุระบายอารมณ์ทางเพศจากการฉวยโอกาสยามผู้หญิงพลั้งเผลอหรือตั้งใจทำตัวหลุดออกจากกรอบที่สังคมวางไว้ จากนั้นเป็นต้นมาผู้หญิงก็ต้องตกอยู่กับการกักขังพฤติกรรมของสังคม

ไม่กล้าที่จะมีความประพฤติที่หลุดออกจากกรอบเพราะกลัวที่จะถูกข่มขืน ซึ่งการวางแบบแผนเช่นนี้เป็นแสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศอย่างชัดเจน และส่งผลสำคัญต่อการมองการข่มขืนในปัจจุบันที่ตีความว่าการข่มขืนเกิดขึ้นมาจากตัวของผู้หญิงเองที่เป็นตัวกระตุ้นความรู้สึกทางเพศของผู้ชาย ทำให้กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงทุกคนในการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำสิ่งใด และสิทธิที่มนุษย์สามารถเลือกที่จะมีหรือไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับใครนั้นก็ดูจะตกเป็นของฝ่ายชายมากกว่าฝ่ายหญิงทั้งที่สิทธิในเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับมนุษย์ทุกคน แต่ผู้หญิงกลับถูกจำกัดความรู้สึก ความคิด และอารมณ์เอาไว้ไม่ให้แสดงความคิดเห็นหรืออารมณ์ความรู้สึกในเรื่องเพศ ผู้หญิงในสังคมยุคก่อนไม่สามารถเลือกสามีได้ด้วยตนเองทั้งที่ตนจะต้องใช้ชีวิตอยู่กับผู้ชายคนนั้นตลอดชีวิต แม้แต่สังคมในปัจจุบันนี้เองก็ยังมีระบบคลุมถุงชนหลงเหลืออยู่แม้จะไม่มากมายเหมือนยุคสมัยก่อน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นความรุนแรงที่ส่งผลต่อจิตใจของฝ่ายหญิงเป็นอย่างมาก ผู้หญิงต้องทนแต่งงานกับผู้ชายที่ตนไม่ได้เลือกเอง ไม่ได้มีความรักให้แก่กันตั้งแต่ต้นอีกทั้งยังเสี่ยงต่อการมาเจอความรุนแรงในครอบครัวอีกซึ่งถือว่าแบบแผนของสังคมในระบอบชายเป็นใหญ่ได้กดทับผู้หญิงให้ต่ำลงกว่าผู้ชายเป็นอย่างมาก

เมื่อผู้หญิงได้เดินทางมาถึงพื้นที่ส่วนบุคคลที่ใหม่ในฐานะภรรยาก็ต้องมาเจอกับความกดขี่แบบใหม่ที่ไม่เคยเจอ ต้องมาทำหน้าที่ปรนนิบัติสามี เผชิญกับกรอบความเชื่อเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติของภรรยาที่ดีตามวัฒนธรรมระบอบชายเป็นใหญ่ที่หล่อหลอมให้ภรรยาเป็นผู้โอนอ่อนต่อความต้องการของสามี เมื่อสามีมีความต้องการทางเพศก็ต้องดูแลและตอบสนองสามีอย่างไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ แม้ว่าในบางครั้งจะได้รับผลกระทบจากการใช้ความรุนแรงของสามีก็ต้องอดทน จะร้องขอให้สังคมรอบนอกเข้ามาช่วยเหลือนั้นมิได้ เหมือนดังสุภาษิตไทยที่ว่า “ความในอย่านำออก ความนอกอย่านำเข้า” และเพื่อนบ้านรอบข้างเองก็ไม่มีใครต้องการจะเข้ามายุ่งเนื่องจากระบอบชายเป็นใหญ่หล่อหลอมเอาไว้ว่า “เรื่องของผัวเมีย ไม่ใช่กงการอะไรของชาวบ้าน” จึงเป็นผลทำให้ผู้หญิงต้องก้มหน้ารับความขมขื่นปฏิบัติตนเป็นผู้หญิงที่ดีของสังคมต่อไป (ทิชา ณ นคร, 2546)

แม้ทุกวันนี้สังคมที่ผู้หญิงต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูก ผู้ชายออกไปทำงานหาเงินเพื่อดูแลครอบครัวแทบจะไม่ปรากฏให้เห็นแล้วในสังคมไทย แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบันคือคุณสมบัติการเป็นแม่บ้านแม่เรือนของผู้หญิง แม้ทั้งคู่จะมีอาชะและทำงานนอกบ้านกันทั้งสามีและภรรยาแต่ก็หาใช่ข้อปฏิเสธของการไม่ทำงานบ้านของผู้หญิงได้มากนักในปัจจุบันนี้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านอกจากจะถูกมองว่าเป็นวัตถุในการบำบัดความต้องการทางเพศแล้ว ผู้หญิงยังถูกมองว่าเป็นหุ่นยนต์แม่บ้านผ่านวาทกรรมว่าด้วยความเป็นกุลสตรีอีกด้วย

การแก้ไขกฎหมายกับจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาโครงสร้าง

การต่อสู้ให้มีการแก้ไยกฎหมายอาญาในมาตรา 276 เกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา จะเห็นได้ว่าการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศระหว่างชายกับหญิงในสังคมไทยนั้นมิใช่เพิ่งเกิดขึ้นในไม่กี่ปีที่มีการยื่นเสนอให้แก้ไขกฎหมาย มีตัวอย่างการต่อสู้ในสังคมไทยไม่น้อยที่ผู้หญิงพยายามที่จะถีบตัวเองให้หลุดพ้นจากระบอบชายเป็นใหญ่ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่ยาวนานมาพอสมควรสำหรับสังคมไทยตั้งแต่สมัยยังคงปกครองแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และเพิ่งมาแก้ไขสำเร็จใน พ.ศ. 2550 ก่อนหน้านี้ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการต่อสู้กันทางวาทกรรมผ่านวรรณกรรมต่างๆอย่างหนังสือพิมพ์และนิตยสารระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงมากมาย ถือเป็นความพยายามของผู้หญิงที่ต้องการสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นระหว่างชายหญิงในสังคมไทยโดยเริ่มจากการอุทิศพื้นที่ส่วนใหญ่ในหน้าหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารต่างๆของผู้หญิงเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมในการตกเป็นรองของผู้หญิง แต่กลับถูกผู้ชายมองว่าเป็นเรื่องยากเพราะการแก้ไข

กฎหมายที่ผู้หญิงต้องการนั้นเป็นการเปลี่ยนธรรมเนียมที่สำคัญของสังคมไทย และยังเห็นว่าความคิดของผู้หญิงในเรื่องนี้เป็นเพียงการลอกเลียนแบบความคิดของสังคมตะวันตกเท่านั้น แต่ผู้หญิงที่ต่อสู้ในเรื่องนี้ก็ไม่ย่อท้อแม้ว่าจะเจอกับคำคัดค้านจากผู้นำสูงสุดในขณะนั้นอย่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่คัดค้านการร่างกฎหมายใหม่ของผู้หญิง แต่การต่อสู้ก็มีมาเรื่อยๆอย่างสม่ำเสมอ(ชเนตตี ทินนาม, 2550)

การขอเสนอให้แก้ไขกฎหมายอาญาในมาตรา 276 ล้มเหลวถึงสองครั้งใหญ่คือในปี 2540 และ 2545 ซึ่งเป็นการเสนอให้เปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคลน โดยให้เปลี่ยนจาก “ **ผู้ใดกระทำการข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภรรยาตน”** เป็น **“ ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น”** และให้เพิ่มนิยามของการข่มขืนกระทำชำเราให้ครอบคลุมไปถึงการใช้วัตถุอื่นๆมากระทำชำเราเหยื่อและคุมครองไปถึงเพศอื่นอย่างผู้ชาย เด็กชายและเพศที่สามด้วย แต่ก็ไม่ได้รับการสนใจจากคณะกรรมการกฤษฎีกาแต่อย่างใด การขอให้แก้มาตรา276 ครั้งนั้นจึงล้มเหลวโดยมีผู้ให้ความเห็นว่าอคติทางเพศที่คณะกรรมการกฤษฎีกามีต่อหญิง เพราะคณะกรรมการทั้งหมดเป็นชายจึงไม่เข้าใจปัญหาของหญิงที่ถูกข่มขืนโดยสามีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงทางเพศที่เกิดกับผู้หญิงกว่าจะสำเร็จมีการเปิดเวทีสัมมนาหลายเวทีในปี 2545 ทั่วทั้งภูมิภาคและในเขตกรุงเทพ จนมีเสียงตอบรับเห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์ในการให้แก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276 จากเวทีสัมมนา และการยื่นเสนอขอให้แก้ไขกฎหมายก็มาสำเร็จได้ในปี 2550 ใน พรบ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2550 แต่สิ่งที่ได้รับจากการต่อสู้มาหลายทศวรรษของผู้หญิงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการพยายามเปลี่ยนแปลงแนวคิดของสังคมไทยที่ตกอยู่ภายใต้ระบอบชายเป็นใหญ่มาหลายศตวรรษเท่านั้น และเราก็ยังมิอาจทราบได้ว่าผลจากการแก้ไขกฎหมายข้อนี้จะช่วยลดทอนปัญหาข่มขืนได้มากน้อยเพียงใด หากสังคมไทยยังมองการข่มขืนตามทัศนะเดิมอยู่(นาถฤดี เด่นดวง, 2550) ผู้วิจัยไม่ปฏิเสธว่าการจะให้คนในสังคมไทยเปลี่ยนทัศนะคติเสียใหม่โดยไม่ถูกครอบงำจากระบอบชายเป็นใหญ่ไม่สามารถที่จะทำได้ง่ายๆ เพราะคนในสังคมไทยมิได้มีอยู่เพียงแค่ร้อยสองร้อยคน และต่างคนก็ต่างได้รับการปลูกฝังมาจากสังคมของตนเองคือคนในครอบครัว แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในสังคมไทย ขอเพียงมีการเริ่มต้นเท่านั้นขอเพียงแค่สังคมไทยเริ่มต้นที่จะทำและร่วมใจกันทำอย่างสม่ำเสมอไม่ละเลยแม้จะเป็นประเด็นเพียงเล็กน้อย จะต้องให้ความสำคัญกับเหยื่อที่ได้รับผลกระทบว่าความรุนแรงนั้นส่งผลต่อจิตใจของเหยื่อเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกายหรือว่าจิตใจของเหยื่อต่างก็มีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมกับระบบชายเป็นใหญ่ในการรองรับปัญหาข่มขืน

ปัญหาการข่มขืนที่ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ระบอบความเชื่อบางอย่างในสังคมไทยรองรับและสร้างความชอบธรรมให้ความรุนแรงชนิดนี้ และระบอบความเชื่อดังกล่าวก็จะเป็นระบอบใดไปไม่ได้นอกจากระบอบชายเป็นใหญ่ที่ขัดเกลาความเชื่อของสังคมไทยตลอดมาจนถึงปัจจุบัน การที่สังคมสร้างแบบแผนพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นมาจนกลายเป็นว่าต้องทำการข่มขืนเพื่อควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ การสร้างกฎหมายที่ไม่มีความเท่าเทียมทางเพศ การสร้างวัฒนธรรมที่กดทับผู้หญิงให้ต่ำกว่าผู้ชาย ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดขึ้นมาจากระบอบความเชื่อแบบชายเป็นใหญ่ทั้งสิ้น ความเชื่อแบบชายเป็นใหญ่ทำให้สังคมคิดว่าสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมแล้วสำหรับคนในสังคม ไม่ได้มองว่าสิ่งที่สร้างมาเป็นความรุนแรงแต่อย่างใด เพราะผู้ชายถูกธรรมชาติสร้างมาให้มีความเหนือกว่าผู้หญิงในด้านร่างกายจึงทำให้สังคมเชื่อว่าผู้ชายจะมีความเหนือกว่าผู้หญิงในด้านอื่นด้วย จึงเป็นเหตุทำให้เกิดแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่ขึ้นจากนั้นก็กำหนดโครงสร้างสังคมออกมาให้ไปกดทับพฤติกรรมของผู้หญิงที่

สังคมมองว่าเป็นเพศที่อ่อนแอ เหมาะสมจะอยู่ภายใต้การปกครองของผู้ชาย เมื่อผู้หญิงต้องการจะหลุดออกจากระบอบอำนาจของผู้ชายต้องการเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศจากสังคม จึงเกิดการไม่ยอมรับและต่อต้านจากกลุ่มสังคมส่วนใหญ่ที่ยังเชื่อในแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่ หลายครั้งจึงทำให้เกิดการตีความหมายของความเท่าเทียมกันทางเพศที่ผิดและมองความหมายของการข่มขืนอย่างคับแคบ

สังคมมักเข้าใจว่าความเท่าเทียมกันทางเพศหมายถึงการที่ผู้ชายและผู้หญิงจะต้องมีพฤติกรรมที่เหมือนกันทุกอย่าง เช่น สามีสามารถมีเมียน้อยได้ ภรรยาก็สามารถมีสามีน้อยได้เช่นกัน ผู้ชายสามารถเที่ยวกลางคืน ดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ได้ ผู้หญิงก็สามารถกระทำการเช่นนั้นได้เช่นกัน เป็นต้น ซึ่งการเข้าใจแบบนี้เป็นความเข้าใจที่ผิดเพราะไม่ว่าจะชายหรือหญิงต่างก็มีความรู้ความสามารถและความสนใจที่แตกต่างกัน ไม่จำเป็นจะต้องมีพฤติกรรมที่เหมือนกันทุกประการ แต่ความเท่าเทียมทางเพศหมายถึงการที่ผู้ชายและผู้หญิงมีความเท่าเทียมในสิทธิหน้าที่และโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งบทบาททางสังคมอาจจะแตกต่างกันออกไปตามความชอบและความถนัดไม่จำเป็นจะต้องเลียนแบบกันหรือเหมือนกันทุกประการตามที่เข้าใจซึ่งความเข้าใจที่คาดเคลื่อนเช่นนี้เป็นผลทำให้ไม่เห็นด้วยและต่อต้านผู้หญิงที่ต้องการเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศ ดังนั้น หากต้องการจะเปลี่ยนมุมมองและแนวคิดของคนในสังคมไทยเสียใหม่อย่างหนึ่งที่ต้องทำก็คือการทำความเข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของความเท่าเทียมกันทางเพศกับสังคมเสียด้วย เมื่อสังคมเข้าใจความเท่าเทียมความเสมอภาคกันทางเพศก็จะได้เลิกมองผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชายและเข้าใจว่าผู้หญิงเป็นวัตถุที่สามารถกระทำได้ หากสังคมไทยมีความเข้าใจในส่วนนี้ปัญหาการข่มขืนคงมีส่วนลดลงไปกว่าครึ่ง เพราะแนวคิดและความเชื่อแบบชายเป็นใหญ่นี้เป็นส่วนสำคัญในการรองรับความรุนแรงชนิดนี้และทำให้การข่มขืนยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการดำรงอยู่ของปัญหาข่มขืน

การที่กล่าวว่าการข่มขืนเกิดจากการกระทำของฝ่ายหญิง เช่น การที่ผู้หญิงแต่งตัวยั่วยุ ทำให้ผู้ชายเกิดอารมณ์และอารมณ์ทางเพศของผู้ชายก็จำเป็นที่จะต้องแสดงออกจึงเป็นที่มาของการข่มขืนนั้น เป็นการเชื่อมโยงปัญหาเข้ากับเรื่องเพศซึ่งทำให้ละเลยกรณีของการข่มขืนจำนวนมากที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ เช่น การแก้แค้นหรือการลงโทษผู้หญิง การข่มขืนในสงคราม เป็นต้น บางครั้งเหยื่อที่ถูกข่มขืนเองเป็นเพียงผู้รับเคราะห์แทนอีกคนที่ผู้กระทำโกรธแค้นชิงชัง ต้องตกเป็นเครื่องมือของการแก้แค้น เช่น พ่อข่มขืนลูกเพราะโกรธแค้นที่แม่ของลูกทิ้งตนไป เป็นต้น และยังมีกรณีของการข่มขืนในสงครามที่การข่มขืนเป็นการทรมาน ลงโทษ กดดัน และสร้างความกลัวให้กับศัตรู การเหยียดหยาม การทำลายเผ่าพันธุ์ที่ด้อยกว่า แสดงถึงแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและการเกลียดชังอย่างชัดเจนดังนั้น จะเห็นได้ว่าการข่มขืนก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้กระทำใช้ในการหยามเกียรติและทำร้ายศัตรู(ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2539) มิใช่กระทำไปเพียงเพราะอารมณ์ทางเพศเพียงอย่างเดียวอย่างที่หลายคนเข้าใจเพราะเมื่อพูดถึงการข่มขืนเมื่อใดหลายคนมักจะคิดเกี่ยวโยงไปถึงเรื่องเพศเสมอ เพราะฉะนั้นในการคิดหาวิธีแก้ไขปัญหาในหลายวิธีจึงใช้ไม่ได้ผลเพราะมุ่งแต่กำจัดสิ่งเร้าทางเพศและเน้นการให้ผู้หญิงป้องกันตนเอง เมื่อการข่มขืนมิได้เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศเพียงอย่างเดียวการแก้ไขปัญหาเช่นนี้จึงไม่ได้ผล

การที่มองว่าการข่มขืนเกิดจากผู้ชายที่มีความผิดปกติทางจิตนั้นเป็นความเชื่อที่จำกัดให้การข่มขืนเป็นเรื่องส่วนบุคคลและทำให้มองข้ามปัจจัยในเชิงโครงสร้างทางอำนาจของระบบความเชื่อทางวัฒนธรรมและสังคม เช่น การมองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศหรือเป็นสมบัติของผู้ชาย ซึ่งแนวคิดและความเชื่อเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนให้การข่มขืนยังมีอยู่ในสังคมไทย ผู้ชายที่ข่มขืนผู้หญิงเพราะมีความผิดปกติทางจิตนั้นเป็นเพียงส่วน

หนึ่งหรือประเภทหนึ่งของผู้ชายที่ข่มขืนเท่านั้น(ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2539) การที่มองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศนั้นทำให้ผู้ชายเข้าใจว่าเมื่อตนมีความต้องการทางเพศจะต้องไประบายที่ตัวผู้หญิงเสมอและเมื่อผู้หญิงไม่ยอมจึงต้องทำการข่มขืน ซึ่งความเชื่อที่ว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศที่ต้องระบายออกก็เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดการข่มขืน มองอารมณ์และความรู้สึกทางเพศของผู้ชายว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องระบายออกซึ่งทำให้เกิดการมองว่าการข่มขืนเป็นสิ่งจำเป็น แต่เนื่องจากอารมณ์ทางเพศนั้นไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายก็สามารถเกิดขึ้นได้ทุกคน เหตุใดสังคมไทยจึงปลูกฝังความคิดว่าผู้หญิงไม่ควรที่จะแสดงออกในเรื่องของอารมณ์และความต้องการทางเพศ เหตุใดจึงมองว่าความต้องการทางเพศของผู้ชายเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องระบายออก สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมที่กดทับผู้หญิงอยู่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเพศ ผู้หญิงต้องเผชิญกับการคุกคามทางเพศในรูปแบบต่างๆ กลายเป็นเหยื่อของการใช้อำนาจจากทั้งทางร่างกายและอำนาจของการนิยามความหมายจากวาทกรรมหลักในสังคมที่อนุญาตให้ผู้ชายจัดการ ควบคุมร่างกายและเนื้อตัวของผู้หญิงเพื่อกดบังคับให้ผู้หญิงยอมจำนนต่อวินัยความเป็นหญิงที่ถูกสังคมในระบอบชายเป็นใหญ่ประกอบสร้างให้อ่อนด้อยกว่าผู้ชายในโครงสร้างที่ผู้ชายเป็นใหญ่เช่นนี้ มีแนวโน้มที่จะมองภาพของผู้หญิงในทางลบหรือมองว่าผู้หญิงเป็นวัตถุที่สามารถถูกกระทำได้ (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2535)การข่มขืนจึงเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมผู้หญิงให้อยู่ในร่องในรอยโดยทำให้ผู้หญิงรู้สึกหวาดกลัวต่อการถูกข่มขืน ผู้หญิงจะไม่กล้ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับผู้หญิงเพราะจะทำให้เสี่ยงต่อการถูกข่มขืน แต่นั่นก็เป็นเพียงหนึ่งข้อกักขังผู้หญิงเมื่อยามออกสู่พื้นที่สาธารณะ แต่ปัญหาข่มขืนนั้นมิได้เกิดขึ้นเพียงในพื้นที่สาธารณะอย่างเดียว พื้นที่ส่วนบุคคลอย่างในบ้านก็ใช่ว่าจะปลอดภัยจากปัญหานี้ โดนเฉพาะกรณีของสามีกับภรรยา

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามในเรื่องของประเด็นสามีข่มขืนภรรยานั้นหลายคนมองว่าเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้แต่ก็ยังไม่อยากจะยอมรับว่าเป็นการข่มขืน เนื่องจากคำว่า “สามี-ภรรยา” ทำให้มองว่าการมีเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องนั้นเป็นเรื่องธรรมดา อาจจะมีขัดใจบ้าง ฝืนใจบ้าง ก็ไม่ร้ายแรงอะไรไม่ถือว่าเป็นความรุนแรงเพราะยังไงก็เป็นสามีภรรยากัน จะมีแต่นิสิตส่วนน้อยเท่านั้นที่มองเห็นว่าการกระทำเช่นนี้เป็นความรุนแรงเพราะทั้งสามีภรรยาเองต่างก็มีสิทธิส่วนบุคคลที่ไม่ว่าจะเป็นสามีหรือภรรยาเองไม่ควรที่จะเข้ามาบังคับขืนใจกัน ซึ่งการที่มองว่าสามีบังคับขืนใจภรรยานั้นมิได้เป็นความรุนแรงอะไรมากมาย ดูจะเป็นความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ยังตกอยู่ในความเชื่อระบบชายเป็นใหญ่ซึ่งสังเกตจากการที่ยื่นเรื่องขอเสนอให้แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนในมาตร 276 ซึ่งต้องเรียกร้องมาเป็นเวลายาวนานกว่าจะมาสำเร็จได้ในปี 2550 จึงสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยมักจะหวาดกลัวและตระหนักต่อผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้หญิงที่ถูกข่มขืนจากคนแปลกหน้ามากกว่าถูกข่มขืนจากสามีหรือคู่ครองของตนเอง (กมลทิพย์ คติการ, นาถฤดี เด่นดวง และพรรณิกา บูรพาชีพ, 2547)

แม้ว่าการข่มขืนในหลายกรณีจะกระทำโดยคนแปลกหน้าที่ผู้หญิงไม่รู้จักมาก่อนแต่อีกหลายกรณีก็กระทำโดยผู้ชายที่คุ้นเคย ไม่ว่าจะเป็นพ่อข่มขืนลูกซึ่งปัจจุบันกำลังเป็นประเด็นร้อนอยู่ในสังคมทุกวันนี้ หรือจะเป็นสามีข่มขืนภรรยา(ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2535) ซึ่งเป็นประเด็นที่เอาผิดได้ยากเพราะสังคมไทยไม่ได้มองว่ามันเป็นเรื่องที่ผิดหรือถ้าผิดรุนแรงขนาดลงไม้ลงมือสังคมก็ยังถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้เหมือนดังลิ้นกับฟันที่ต้องกระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา และตัวภรรยาเองก็เข้าใจผิดว่าตนเองเมื่อเป็นภรรยาแล้วจะต้องอดทนและยินยอมให้สามีเป็นฝ่ายกระทำและไม่ได้มองว่ามันเป็นการกดขี่แต่มองว่ามันเป็นหน้าที่ที่ภรรยาพึงกระทำ ฝ่ายชายหรือสามีก็ถือเป็นสิทธิและความชอบธรรมในการมีอำนาจเหนือร่างกายและมีเพศสัมพันธ์กับ

ภรรยา ส่วนตัวภรรยาเองที่ไม่กล้าบอกเล่าปัญหากับบุคคลอื่นหรือสังคมก็เนื่องมาจากการมีมายาคติหรือความเชื่อผิดๆเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในการใช้ชีวิตคู่ว่าภรรยามีหน้าที่ปรนนิบัติตามใจสามีในเรื่องเพศทุกประการไม่ว่าเธอจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม ภรรยาจะต้องเป็นผู้มีหน้าที่ตอบสนองและโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของสามี เนื่องจากถูกหล่อหลอมขัดเกลาว่าเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องของความพึงพอใจและสิทธิที่ชายพึงมีและมีได้โดยไม่มีข้อจำกัด ในขณะที่ชายก็เห็นว่าผู้หญิงมีหน้าที่ตอบสนองไม่ควรมีอิสระในการแสดงความต้องการอย่างเปิดเผย (กมลทิพย์ คติการ,นาถฤดี เด่นดวง และพรรณิกา บูรพาชีพ, 2547)

ในประเด็นของความรุนแรงในครอบครัวอีกกรณีหนึ่งก็คือการที่ลูกถูกพ่อของตัวเองข่มขืนไม่ว่าจะเป็นพ่อเลี้ยงหรือว่าพ่อแท้ๆก็ตาม จากการที่ได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของนิสิตในประเด็นนี้หลายคนมองว่าการกระทำเช่นนี้เป็นความผิดปกติทางจิตของพ่อ หรือไม่ก็เป็นเพราะความหวงลูกไม่อยากให้ลูกตกไปเป็นของคนอื่น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นไปได้ทั้งสองอย่างแต่มีอีกกรณีหนึ่งที่นิสิตทุกคนมองข้ามคือในเรื่องของการตกเป็นเครื่องมือของการระบายความโกรธแค้นของพ่อที่มีต่อแม่จึงมาลงที่ลูก ซึ่งแม่อาจจะหนีไปมีครอบครัวใหม่ซึ่งพ่อทำอะไรไม่ได้จึงคิดหาวิธีลงโทษแม่โดยการใช้ลูกของตนเป็นเครื่องมือ หรืออีกกรณีหนึ่งที่พ่อข่มขืนลูกทั้งที่ยังอยู่กับแม่ซึ่งแม่ก็มิได้มีความประพฤติอะไรเสียหาย พ่อมิได้โกรธแค้นแม่แต่ข่มขืนลูกเพื่อที่จะแสดงอำนาจบางอย่างที่พ่อมีอยู่ เป็นอำนาจที่แสดงออกว่าผู้ชายมีความเหนือกว่าผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงทั่วไป ภรรยา หรือแม้กระทั่งกับลูก ซึ่งกรณีเช่นนี้จะมีทั้งแม่ที่รู้และไม่รู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแต่แม่บางคนก็ไม่สามารถเข้าช่วยเหลือลูกได้เนื่องจากกลัวอำนาจของพ่อ สังคมภายนอกอย่างเพื่อนบ้านก็ไม่กล้าเข้าไปช่วยเหลือเนื่องจากเป็นเรื่องภายในบ้าน ทำให้ผู้เป็นลูกต้องทนอยู่กับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนและแม่โดยที่ไม่อาจขัดขืนได้เพราะต่างก็เกรงกลัวอำนาจพ่อ อีกทั้งก็ยังไม่กล้าที่จะเปิดเผยให้บุคคลอื่นรับรู้เพราะอายที่จะต้องบอกว่าตนเองถูกข่มขืนโดยเฉพาะถูกข่มขืนจากผู้เป็นพ่อ กฎหมายเองก็ยากที่จะเอาผิดเพราะเหยื่อไม่กล้าที่จะเข้าแจ้งความหรือเปิดเผยเรื่องที่เกิดขึ้น ความรุนแรงชนิดนี้จึงยังคงถูกซ่อนเร้นอยู่ในสังคมมาจนถึงทุกวันนี้ด้วยการกดทับจากอำนาจชายเป็นใหญ่ของพ่อและความอับอายต่อสังคมของตัวเหยื่อเอง เพราะขึ้นชื่อว่าถูกข่มขืนแล้วแม้ส่วนหนึ่งของสังคมจะเห็นใจแต่ส่วนใหญ่จะถูกมองเป็นสิ่งของชำรุดจากสังคมเสียมากกว่า หากมุมมองและทัศนคติของสังคมยังเป็นอยู่แบบนี้ ปัญหาข่มขืนก็จะยังคงเป็นเสียงเงียบอยู่ต่อไป เพราะหากส่งเสียงแล้วปราศจากความเห็นใจและเข้าใจใยเลยจะต้องส่งเสียงให้น่าอับอายต่อตนเอง

ผลกระทบที่เหยื่อได้รับจากการถูกข่มขืน

สำหรับผลกระทบของเหยื่อผู้ถูกข่มขืนนั้นมีทั้งผลกระทบในระดับบุคคลคือตัวเหยื่อเองและผลกระทบระดับสังคมคือครอบครัวของเหยื่อ ในส่วนบุคคลนั้นเหยื่อต้องได้รับผลกระทบทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงและระยะเวลาที่เกิดเหตุ ไม่ว่าจะเป็นผลด้านสุขภาพของเหยื่อ เช่น บาดแผลการถูกทำร้าย ความพิการบางส่วน ติดสารเสพติด ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ติดเชื้อ HIV ติดเชื้อระบบสืบพันธุ์ เกิดปัญหาเรื้อรังในระบบสืบพันธุ์ เป็นต้น และผลกระทบทางด้านอารมณ์ และจิตใจ อาทิเช่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง วิตกกังวล ซึมเศร้า หวาดกลัว เครียด เก็บกด ลงโทษตัวเอง สูญเสียความรู้สึกทางเพศ ซึ่งอาจร้ายแรงไปถึงการฆ่าตัวตาย (ทิชา ณ นคร, 2545) ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อข่มขืนนั้นนอกจากจะได้มาจากผลของการกระทำของผู้ร้ายแล้วยังได้รับจากสังคมอีกด้วย เพราะผู้หญิงที่ถูกข่มขืนนั้นต้องเผชิญกับการกระทำที่รุนแรงแล้วยังถูกลงโทษจาก

สังคมอีกด้วย เนื่องจากผู้หญิงถูกมองว่าเป็นวัตถุทางเพศที่สามารถกระทำได้เมื่อถูกข่มขืนแล้วจึงกลายเป็นวัตถุที่มีตำหนิ เป็นสิ่งของที่ชำรุด เป็นคนไม่ดีเพราะสกปรกและแปดเปื้อน (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2535)

นอกจากนี้แล้วผลกระทบอีกอย่างหนึ่งที่ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนได้รับก็คือ การต้องรับผิดชอบกับการถูกข่มขืนของตนเอง เพราะนอกจากจะต้องเผชิญกับแรงเสียดทานจากสังคมที่มองว่าเธอเป็นสิ่งของชำรุดแล้วยังต้องเผชิญกับระบบกฎหมายที่ไม่ได้มองเห็นความเสียที่ร้ายแรงต่อจิตใจของผู้ตกเป็นเหยื่อสักเท่าไหร่ เพราะในการสอบสวนคดีในบางครั้งผู้ทำการสอบสวนก็ไม่สู้จะเห็นอกเห็นใจผู้เสียหายเท่าใดนัก นอกจากจะสอบถามข้อมูลผู้เสียหายอย่างไม่ระวังแล้วบางครั้งก็ดูจะตั้งคำถามมาที่ผู้เสียหายเองว่ามีพฤติกรรมอะไรที่เป็นปัจจัยทำให้เกิดการข่มขืนหรือเปล่า โดยมุ่งไปที่การแต่งตัวของเหยื่อ พฤติกรรมของเหยื่อว่าเดินทางไปในยามวิกาลบนเส้นทางเปลี่ยวๆคนเดียวหรือเปล่า บนร่างกายมีบาดแผลที่แสดงถึงว่าเธอถูกข่มขืนจริงหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งการที่มองว่าการข่มขืนจะต้องเกิดขึ้นพร้อมกับการใช้ความรุนแรงนั้นเป็นการให้ความสำคัญกับการใช้กำลังมากกว่าการบังคับร่วมเพศ ทำให้ละเลยกรณีที่ผู้หญิงและเด็กหญิงที่ไม่สามารถปฏิเวธการร่วมเพศโดยชายที่เป็นผู้ใหญ่ที่นับถือหรือมีอำนาจเหนือกว่า และการที่ร่องรอยการใช้กำลังไม่ปรากฏชัดเจนไม่ได้หมายความว่าการถูกข่มขืนจะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิง ซึ่งผลต่อจิตใจ ตัวตน(Self) และการให้คุณค่าต่อตัวตนของผู้หญิงเองนั้นใหญ่หลวงนัก เพราะผู้หญิงที่ถูกข่มขืนจะถูกมองและมองตนเองว่าแปดเปื้อน และมีคุณค่าต่ำลง (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2535)

การข่มขืนนอกจากเป็นการละเมิดสิทธิในร่างกายของผู้อื่นแล้วยังเป็นการละเมิดสิทธิที่จะเลือกมีหรือไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับใครซึ่งเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ทุกคน อีกทั้งยังต้องถูกสังคมมองว่าการข่มขืนเกิดขึ้นมาจากการกระทำของเหยื่อเองที่แต่งตัวยั่วยุ ทำให้ผู้ชายเกิดมีอารมณ์ทางเพศขึ้นมาจนต้องก่อเหตุข่มขืน และกฎหมายของไทยเองก็มิได้มองว่าการข่มขืนเป็นปัญหาที่ร้ายแรงมากมายนักซึ่งสังเกตได้จากหากไม่บาดเจ็บปางตายหรืออันตรายถึงชีวิตก็สามารถให้ยอมความกันได้ ยิ่งถ้าไม่มีร่องรอยการต่อสู้หรือถูกบังคับให้เห็นแบบเด่นชัดก็จะกลายเป็นปัญหาหนักของผู้หญิงที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเธอถูกข่มขืน มิเช่นนั้นก็จะถูกมองว่าเป็นผู้สมยอมการนำพาตัวเองเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็จะไม่เป็นประโยชน์อะไรกับตนเองเลย เปรียบเสมือนการนำตัวเองเข้ามาประจานให้สังคมตอกย้ำ เพราะสังคมไทยเองก็ยังเชื่ออยู่มากเหลือเกินว่าการยั่วยุและเป็นใจของผู้หญิงก็เป็นส่วนหนึ่งการข่มขืนของผู้ชาย เหมือนกับมายาคติของสังคมตะวันตกที่ **Susan Brownmiller** ได้สรุปเอาไว้ว่า “ผู้หญิงทุกคนต้องการหรือมีความใฝ่ฝันที่จะถูกข่มขืน ไม่มีผู้หญิงคนไหนจะถูกข่มขืนได้ถ้าผู้หญิงไม่ร่วมมือผู้หญิงเป็นฝ่ายทำให้เกิดการข่มขืน” (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2535) ซึ่งสิ่งนี้ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่เหยื่อเลือกที่จะไม่นำตัวเองเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและทำให้ปัญหาข่มขืนเองยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยเพราะแก้ไขปัญหาไม่ถูกประเด็น ซึ่งก็เป็นเหตุผลอันเนื่องจากมาจากการตีความการข่มขืนแบบคับแคบตามแนวคิดระบบชายเป็นใหญ่ที่มองว่าสาเหตุเกิดมาจากความจำเป็นของผู้ชายและความยั่วยวนของผู้หญิง ดังนั้น ผู้หญิงนอกจากจะถูกกระทำความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจแล้วการป้องกันการข่มขืนยังกลายเป็นภาระของผู้หญิงอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแต่งกาย หรือความประพฤติของตัวผู้หญิงเองซึ่งจะต้องทำให้ได้ดีตามความหมายที่สังคมกำหนด คือผู้หญิงจะต้องมีความประพฤติที่อยู่ในร่อยในรอย แต่งตัวมิดชิด อย่าออกไปข้างนอกคนเดียวในยามวิกาล เป็นต้น ซึ่งการมองการข่มขืนในแง่นี้จึงเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิง ซึ่งแสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศอันมีผลมาจากโครงสร้างทางสังคมที่มองปัญหาการข่มขืนเกิดมาจากตัวผู้หญิง ที่ไปกระตุ้นความรู้สึกทางเพศของผู้ชาย ทำให้ไปกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงในการที่จะเลือกทำหรือไม่ทำในสิ่งที่ตนเองปรารถนา ซึ่ง

สิทธิเสรีภาพในส่วนนี้มิได้หมายความรวมถึงผู้หญิงธรรมดาทั่วไปเท่านั้นแต่ยังหมายความรวมถึงหญิงที่มีฐานะเป็นภรรยาด้วย ซึ่งในสามีเองก็มิควรอ้างสิทธิ์ความเป็นสามีไปบังคับกดขี่ภรรยาในเรื่องนี้ด้วย

การข่มขืนระหว่างสามีภรรยานั้นสร้างผลกระทบรุนแรงต่อผู้หญิงซึ่งเป็นภรรยามาก เพราะเป็นความรุนแรงที่เกิดต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน เหยื่อต้องถูกทำร้ายร่างกายและข่มขืนแต่ต้องตกอยู่ในภาวะจำยอม จำนนต่ออำนาจผู้กระทำ ดังเช่น **Finkelhor and Yllo** กล่าวไว้ว่า ***"ผู้หญิงที่ถูกข่มขืนจากคนแปลกหน้านั้นมีชีวิตอยู่กับความทรงจำของการถูกทำร้ายที่น่าหวาดกลัว แต่หญิงที่ถูกสามีข่มขืนนั้นต้องดำเนินชีวิตอยู่กับคนที่ข่มขืนเธอ"*** (กมลทิพย์ คติการ, นาถฤดี เด่นดวง และพรรณิกา บูรพาชีพ, 2547) แต่ผู้หญิงส่วนใหญ่ก็ต้องยอมอดทนอยู่กับสภาพอันน่าขืนข่มเพราะสังคมยังไม่เปิดกว้างพอที่จะยอมรับว่าการกระทำของผู้ชายเช่นนี้จะเป็นความรุนแรงต่อผู้หญิงและขยายไปเป็นความรุนแรงในครอบครัวที่ผู้รับผลกระทบด้วยก็คือลูกๆ ซึ่งเหตุผลอีกข้อที่ผู้หญิงหลายคนเลือกที่จะอดทนต่อเรื่องนี้เพราะกลัวลูกจะกลายเป็นเด็กมีปัญหา กลัวลูกๆจะต้องพบเจอต่อแรงเสียดทานของสังคมว่ากลายเป็นเด็กที่มีครอบครัวแตกแยก แต่ถึงแม้จะเป็นกระนั้นก็ตามการที่ลูกมีพ่อแม่ที่อยู่กันพร้อมหน้าแต่ต้องมาเห็นภาพเหตุการณ์ที่พ่อแม่ต้องมาทะเลาะกันอยู่เสมอก็ส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูกได้เช่นเดียวกัน มีเรื่องราวของนิสิตหญิงวิทยาลัยการเมืองการปกครองที่น่าสนใจอยู่รายหนึ่ง ซึ่งเธอได้พบเจอเหตุการณ์ที่พ่อพยายามข่มเหงแม่ด้วยการขืนใจให้ร่วมหลับนอนทุกครั้งที่มีปากเสียงกันมาเป็นเวลากว่าสิบปี

เนื่องจากเธอต้องติดตามพ่อแม่ที่ต้องย้ายที่อยู่เพื่อไปอยู่ในที่ทำงานไกลบ้านบ่อยๆ ห้องแถวแคบๆซึ่งเป็นที่อยู่ของคนงานทำให้เธอกับน้องต้องนอนติดกับห้องนอนของแม่กับพ่อ เนื่องจากพ่อเป็นคนอารมณ์ร้อนและขี้หึงค่อนข้างเชื่อคนง่าย หลายครั้งที่มีญาติๆมากล่าวหาแม่ว่ามีความสัมพันธ์กับชายอื่นพ่อก็มักจะเชื่อและระแวงแม่เสมอ หลายครั้งที่พ่อไม่พอใจแม่ในเรื่องอื่นๆ เช่น แม่ขัดใจหรือทำอะไรไม่ได้ดังที่ใจพ่อต้องการพ่อก็จะนำเรื่องชู้สาวเข้ามาเกี่ยวข้องและต่อว่าแม่เสมอ จากนั้นก็จะดื่มเหล้าและเข้ามาหาเรื่องทะเลาะกับแม่ พยายามจะทำร้ายร่างกายแม่และสุดท้ายก็จบด้วยการขืนใจแม่เสมอ เธอและน้องชายซึ่งนอนอยู่ห้องข้างๆที่มีเพียงผ้าม่านแบ่งแยกห้องได้ยินและได้เห็นเหตุการณ์ตลอดมา ตั้งแต่ประถมปลายจนถึงทุกวันนี้ที่เธอเข้าเรียนมหาวิทยาลัยปีที่ 4 ก็ยังได้พบเจอกับเหตุการณ์เช่นนี้ตลอด ซึ่งผลกระทบต่อจิตใจที่ได้คือทำให้เธอมีจิตใจที่ต่อต้านพ่อ แต่ก็ไม่ได้แสดงออกมา หลายครั้งที่เธอมีความคิดอยากให้พ่อกับแม่เลิกกันเพื่อเธอกับน้องจะได้ไม่ต้องมาพบเจอกับเหตุการณ์เช่นนี้อีก เธอสังเกตพฤติกรรมของพ่อมาตั้งแต่เด็กๆ และมีความคิดว่าพ่อชอบแสดงอำนาจกับแม่ทุกครั้งที่อยู่ต่อลูก มักจะพูดถึงความคับข้องใจของตนต่อหน้าลูกเสมอเมื่อมีปากเสียงกับแม่ ซึ่งต่างจากแม่ที่ไม่พูดอะไรเลยได้แต่นิ่งเฉยทุกครั้งที่พ่ออาละวาดเพราะไม่อยากให้เกิดการใช้กำลังกันให้ลูกเห็น มีครั้งหนึ่งที่นิสิตหญิงแอบไปเห็นสมุดบันทึกเล่มเล็กๆของแม่ที่เขียนระบายความในใจออกมา เธออ่านทั้งน้ำตาเพราะเป็นผู้ที่เห็นความลำบากใจและคับข้องใจของแม่มาตลอดและยิ่งมาเห็นว่าในสมุดบันทึกที่เขียนถึงความอดทนที่ไม่มีเหตุผลอื่นใดนอกจากทำเพื่อลูกยิ่งทำให้เธอสงสารแม่และรู้สึกไม่ผูกพันกับผู้เป็นพ่อ ต่อต้านความคิดและพฤติกรรมของพ่อและหวาดกลัวเมื่อต้องเจอกับเหตุการณ์ทะเลาะกันแม้จะเป็นคนอื่นหรือในทีวีก็ตาม

ซึ่งเรื่องราวข้างต้นของนิสิตรายนี้ก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ต้องเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัวที่คนอื่นมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่ผลกระทบที่เธอได้รับนั้นส่งผลต่อความคิด อารมณ์และจิตใจของผู้เป็นแม่และลูกเป็นอย่างมาก ซึ่งตัวอย่างของนิสิตรายนี้เกิดขึ้นมาจากความคิดของพ่อตกอยู่ในระบอบชายเป็นใหญ่ที่เชื่อว่าตนสามารถมีและใช้อำนาจเหนือภรรยาหรือแม่ของลูกได้ตลอดเวลา และการที่พ่อมักชอบแสดงอำนาจต่อหน้าลูกๆก็เพื่อที่จะแสดงออกว่าตนมีอำนาจเหนือกว่าใครในครอบครัวโดยเฉพาะแม่ ยิ่งหากแม่มีการขัดใจต่อหน้าลูกหรือ

คนหมู่มากเท่าใดพ่อก็ยิ่งจะแสดงอำนาจออกมาเพื่อข่มเหงแม่มากเท่านั้น สุดท้ายผลกระทบที่เกิดขึ้นก็มาตกแก่ลูกผู้ที่มิได้พึงพอใจหรือประทับใจต่อการแสดงอำนาจของผู้เป็นพ่อเลยแม้แต่น้อย ซึ่งปัญหาและผลกระทบเหล่านี้ยังรอการแก้ไขจากสังคมอยู่เสมอ แต่ก็มิได้รับความเอาใจใส่จากสังคมเลย อีกทั้งความรุนแรงเหล่านี้ยังทวีความรุนแรงขึ้นทุกทีและทุกวัน ปัญหาเหล่านี้มันมีอำนาจบางอย่างที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของปัญหา ซึ่งหากจะแก้ไขที่ตัวบุคคลหรือวัตถุอื่นๆนั้นคงมิได้ผลเพราะสาเหตุไม่ได้เกิดมาจากวัตถุบางสิ่งบางอย่างหรือเกิดจากปัจเจกบุคคล แต่มันเกิดจากมายาคติและความเข้าใจผิดจากความเชื่อบางอย่างที่สังคมกำหนดขึ้นจึงทำให้ปัญหานี้ยังคงอยู่กับสังคมไทยมานานจนถึงทุกวันนี้

สรุป

ปัญหาการข่มขืนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่อยู่คู่มากับสังคมไทยเป็นเวลานาน เหยื่อของการข่มขืนได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกายและจิตใจต้องถูกลดทอนคุณค่าจากสังคมกลายเป็นคนบาปทั้งที่ไม่ได้ทำผิดซึ่งระบบกฎหมายเองก็ดูจะไม่ได้ให้ความยุติธรรมกับเหยื่อได้มากเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องมาจากตัวเหยื่อเองส่วนหนึ่งที่ไม่กล้าพาตัวเองเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพราะไม่ต้องการให้สังคมรับรู้ต้องการเก็บความเจ็บปวดไว้แต่เพียงผู้เดียวเพราะกลัวผลกระทบจะขยายไปสู่ครอบครัวของตน อีกส่วนก็เกิดมาจากเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเองที่ไม่เข้าใจจิตใจของเหยื่อที่ถูกข่มขืนทำให้การสอบสวนแต่ละครั้งแทนที่จะสร้างความสบายใจให้กับผู้เสียหายแต่กลับสร้างความลำบากใจและความอับอายให้กับผู้เสียหายแทน ดังนั้น เหยื่อหลายคนจึงเลือกที่จะไม่เปิดเผยว่าตนเป็นผู้เสียหายแต่เลือกที่จะเก็บความเจ็บช้ำไว้หรือไม่ก็เลือกที่จะจบชีวิตตัวเองลง เพราะคิดว่าตนเองถูกย่ำยีศักดิ์จนไม่เหลือคุณค่าอื่นใดแล้ว

การข่มขืนนั้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากเรื่องเพศเพียงอย่างเดียว ปัญหาข่มขืนมีอะไรที่ซับซ้อนมากกว่านั้นเพราะมีเรื่องของอำนาจและความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ประวัติศาสตร์ของการข่มขืนเองก็ไม่ได้เริ่มต้นเพราะมีความรู้สึกทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นการข่มขืนเพราะต้องการที่จะควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิงให้เป็นไปในแบบที่สังคมแบบชายเป็นใหญ่กำหนดขึ้น ผู้หญิงจำเป็นต้องยอมถูกกดขี่ ถูกควบคุมพฤติกรรมเพราะไม่ต้องการถูกข่มขืน แต่สังคมกลับเข้าใจผิดและมองความหมายของการข่มขืนว่าเกิดจากตัวของผู้หญิงเอง ดังนั้น ภาระในการป้องกันการข่มขืนจึงตกมาอยู่ที่ตัวผู้หญิงแทนที่จะแก้ไขที่ต้นเหตุของความรุนแรง คือ แก้ไขโครงสร้างของสังคมที่กดทับผู้หญิงอยู่ด้วยการลบมายาคติของความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางเพศให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง เลิกมองผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชายและเป็นวัตถุที่สามารถกระทำได้ หันมาให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางเพศระหว่างชายหญิง สามีภรรยาเองก็หันมาให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยุติความเชื่อที่ว่าสามีมีสิทธิเหนือตัวภรรยาและเลิกคิดว่าภรรยาควรมีหน้าที่โอนอ่อนผ่อนตามความต้องการทางเพศของผู้ชาย ภรรยาเองก็เลิกเก็บความเงียบของความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัวและหันมาต่อสู้กับความไม่ยุติธรรม ความไม่เท่าเทียมในสังคมเพราะปัจจุบันกฎหมายก็ให้การคุ้มครองหญิงผู้เป็นภรรยาแล้ว จึงไม่ควรคิดว่าสิ่งที่เราแบกรับอยู่เป็นหน้าที่ที่พึงจะได้รับ เราทุกคนในสังคมควรหันมาให้เกียรติซึ่งกันและกันเริ่มต้นช่วยกันแก้ปัญหาเพราะหากไม่เริ่มปัญหาก็จะไม่ได้รับการแก้ไข รัฐเองก็ควรส่งเสริมและหันมาแก้ไขปัญหาความรุนแรงนี้อย่างจริงจัง ลบอคติแนวคิดแบบชายเป็นใหญ่ออกไปเพราะไม่เช่นนั้นการแก้ไขปัญหาของรัฐก็จะไม่ได้ผลเพราะรัฐเองยังมีอคติและมายาคติต่อเพศ การแก้ไขปัญหาจะช้าหรือเร็วอยู่ที่เราจะเริ่มต้นมันช้าหรือเร็วเท่านั้น

หากเราเริ่มวันนี้ปัญหาก็จะค่อยๆถูกแก้ไขไปตั้งแต่วันนี้แล้วสักวันความรุนแรงที่หลายคนบอกว่าไม่สามารถแก้ไขได้ ก็จะสามารถแก้ไขได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ คติการ, นาถฤดี เด่นดวง และพรรณิกา บูรพาชีพ. (2547). “บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมองอย่างไร : เมื่อสามีข่มขืนภรรยา.กรุงเทพมหานคร : สถาบันกฎหมายอาญา, มูลนิธิผู้หญิง, เครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ, สภาประชากร (ประเทศไทย), มูลนิธิเพื่อนหญิงและกองทุนเพื่อการพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติและมูลนิธิเอเชีย.

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2539). “ข่มขืน ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทย”, รัฐศาสตร์สาร.19 (3): 161-180

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2549). อาวุธมีชีวิต? แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ฟ้าเดียวกัน

ชเนตตี ทินนาม. (2551). “หญิง ชาย รัฐ : การสื่อสารความรุนแรงต่อผู้หญิงในยุคบุกเบิกกระแสสตรีนิยมในประเทศไทย”, ใน รัฐ จากมุมมองของชีวิตประจำวัน(2). 69-97. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

ทิชา ณ นคร. (2546). “ความรุนแรงต่อผู้หญิง...ปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาโครงสร้าง?”, ใน มิติสตรี วิถีสังคมไทย. 182-203. พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.

นาถฤดี เด่นดวง. "การข่มขืนระหว่างสามีภรรยา : ทำไมต้องแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276" 12 มีนาคม 2550 <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=326> 1 ตุลาคม 2551.

ปิยะพร ศักดิ์เกษม. 2545.ลับแลลายเมฆ. กรุงเทพฯ : ดับเบิ้ลนายน์

ไร้สาระนุกรมออนไลน์. ประวัติศาสตร์ของการข่มขืน. ไม่ปรากฏปีที่พิพม์. <http://th.uncyclopedia.info> 1 ตุลาคม 2551.

วิเชียร ตั้งธนานุวัฒน์. (2546). ข่มขืน พิสูจน์อย่างไร.พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : Animate Group,

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. "อคติ 4 ในระบบกฎหมายไทย" ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ <www.lawthai.org/read/midnightu17.doc> 1 ตุลาคม 2551.

The Politics of Educational Management and Sangha Administration in Udon Mandala (1908-1921)

Theerapong Kantam[*]
Chalermkiat Parawech[**]

Abstract

This article investigates the centralization of Buddhism Administration in Thailand and the formation of Thai identities within the context of an issuance and enforcement of the Sangha Act of 1902. The article focuses on the management of Sangha education by which the royal court of Siam and the Siamese Sangha council in Bangkok sent groups monks to operate the management in Udon Mandala (in other word, the Udon precinct) from 1908 to 1921. It asks why, how and under what conditions the central authorities centralized the Sangha Administration through educational management.

The author found that during the early period of the 'centralization process', the Sangha governor of Udon Mandala pushed for a new demarcation of Sangha administrative area and an appointment of the Sangha governor of the Mandala. His attempt failed because it went against the Buddhist local custom. In 1914, the royal court of Siam abolished the position of the Sangha governor of Udon Mandala. In so doing, they announced the Lord Lieutenant of the Udon Precinct to administer the management of Sangha education in the Udon Mandala. Apart from legal reform, the reformed educational system introduced into the precinct undermined the institutions and power of Local Buddhism. Compulsory measures especially learning and using textbook in Banhkokian Thai cultivated 'Thai' identity and at the same time, suppressed the identity of being 'Isan'.

Keywords: Local Buddhism/ The Sangha Act of 1911/ The centralised Thai Buddhist Reform/ Udon Mandala

การเมืองของการจัดการศึกษาและการพระศาสนาในมณฑลอุดร (พ.ศ. 2451-2464)

ธีรพงษ์ กันทำ[*]
เฉลิมเกียรติ ภาระเวช[**]

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มุ่งศึกษาค้นคว้าเพื่ออธิบายการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์และการสร้างเอกลักษณ์ไทย จากแง่มุมทางการสร้างอำนาจนำผ่านการออกและบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) โดยสนใจการส่งพระสงฆ์กรุงเทพฯ ของราชสำนักสยามและคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพเข้ามาจัดการศึกษาและการพระศาสนาในมณฑลอุดร ระหว่างปี พ.ศ. 2451-2464 ว่าอะไรคือเหตุที่ราชสำนักสยามและคณะ

[*] *B.Pol.Sci. (Public Administration and Public Affairs)*
[**] *Lecturer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Advisor*
[*] *รัฐศาสตรบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ), วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
[**] *อาจารย์,สาขาวิชารัฐศาสตร์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา*
บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเฉพาะเรื่องทางรัฐศาสตร์ เรื่อง การจัดการศึกษาของรัฐสยามในมณฑลอุดร ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สงฆ์สยามที่กรุงเทพต้องการแผ่ขยายอำนาจของคณะสงฆ์ไปยังหัวเมืองอีสานและมณฑลอุดรเพื่อผนวกรวมพระสงฆ์ท้องถิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์สยาม มีกระบวนการและวิธีการเข้าไปสร้างอำนาจนำพระสงฆ์ท้องถิ่นที่อยู่ในหัวเมืองอีสานและมณฑลอุดรอย่างไร ดำเนินการภายใต้โครงสร้างอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2451 ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ได้ออกและบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์มณฑลอุดร พร้อม ๆ กับแต่งตั้งเจ้าคณะมณฑลออกไปจัดการศึกษาและการพระศาสนาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ เพื่อผนวกรวมพระสงฆ์ท้องถิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์สยาม ประกอบกับจัดการศึกษาแบบกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอุดร ในระยะแรกนั้น พระราชโมฬี เจ้าคณะมณฑลอุดรกระทำ คือ การกำหนดเขตการปกครองคณะสงฆ์ และเลือกสรรพระสงฆ์ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์ แต่กระนั้นก็ดี การเลือกสรรพระสงฆ์ของพระราชโมฬี ต้องประสบปัญหาอันเนื่องมาจากจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาของท้องถิ่นในท้องที่มณฑลอุดรแตกต่างจากจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ของกรุงเทพฯ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2457 ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ได้ประกาศงดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดร การจัดศึกษาและพระศาสนาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของสมุหเทศาภิบาลมณฑลอุดรแต่ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น นอกจากการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ด้วยกลไกทางกฎหมายแล้ว กลไกสำคัญอีกกลไกหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการบ่อนทำลายพุทธศาสนาแบบท้องถิ่น คือ ระบบการศึกษาสมัยใหม่ ที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบเรียน และภาษาไทยแบบกรุงเทพฯ แทนภาษาลาว (อีสาน) เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยให้กับประชาชนในท้องที่มณฑลอุดร

คำสำคัญ : ศาสนาพุทธแบบท้องถิ่น/ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองสงฆ์ ร.ศ. 121/ การปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ / มณฑลอุดร

ความนำ

การประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง ร.ศ. 117 (พ.ศ. 2441) ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2441 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 15 ตอน 33, วันที่13 พฤศจิกายน ร.ศ. 117, น. 333) โดยมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นผู้อำนวยการจัดการศึกษาหัวเมือง และการแต่งตั้งผู้อำนวยการศึกษาจัดการศึกษาหัวเมือง ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2442 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 16 ตอน 44, วันที่ 28 มกราคม ร.ศ. 118, น. 626) ของราชสำนักสยามที่กรุงเทพนั้น แสดงให้เห็นว่าราชสำนักสยามต้องการรวมศูนย์การศึกษาประเทศ การจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองอีสานนั้นเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2442 โดยเริ่มดำเนินการใน 2 มณฑล คือ มณฑลนครราชสีมา และมณฑลอีสาน ถึงกระนั้นก็ดี ในขณะที่หัวเมืองในอีสานขณะนั้นแบ่งออกเป็น 3 มณฑล คือ มณฑลนครราชสีมา, มณฑลอีสาน และมณฑลอุดร โดยที่มณฑลอุดรในขณะนั้นไม่ได้มีการจัดการศึกษาเล่าเรียนขึ้น

อย่างไรก็ตาม การจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองขณะนั้นไปประจวบกับการจัดการปกครองในส่วนภูมิภาค กล่าวคือ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2440 ของราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 14 ตอน 9, วันที่ 30 พฤษภาคม ร.ศ. 116, น. 105-124) และในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2441 กระทรวงมหาดไทยได้ออกข้อบังคับลักษณะการปกครองหัวเมือง ร.ศ. 117 (เตช บุนนาค, 2548, น. 146; ยูคิโอะ ฮายาชิ, 2554, น. 327) นั้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ราชสำนักสยามที่

กรุงเทพฯ ต้องการแผ่ขยายอำนาจการปกครองเพื่อควบคุมประชาชนและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับหัวเมืองอีสานและมณฑลอุดรเพิ่มมากขึ้น

บทความนี้จะศึกษาการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์และการสร้างเอกลักษณ์ไทยของราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ และคณะสงฆ์สยาม เพื่อให้เห็นถึงความพยายามของราชสำนักสยามที่ต้องการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและการสร้างเอกลักษณ์ไทยผ่านการสอนหนังสือไทยแบบกรุงเทพฯ ให้กับประชาชนในมณฑลอุดร และการผนวกรวมพระสงฆ์ท้องถิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคระสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ

การปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ในมณฑลอุดร

ในส่วนของมณฑลอุดรนั้น ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ได้ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) มณฑลอุดรในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2451 ความว่า

"...มณฑลอุดรก็ควรจัดการเล่าเรียน แลการปกครองสงฆ์ให้เจริญขึ้นดังมณฑลอื่นได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์มณฑลอุดร ร.ศ. 121 ในมณฑลอุดรตั้งแต่บัดนี้ไป เมื่อได้ใช้พระราชบัญญัตินี้แล้ว ให้เป็นอันยกเลิกหน้าที่การศึกษา แลการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งขัดขวางต่อพระราชบัญญัตินี้ ให้การเป็นไปตามลักษณะคณะสงฆ์จงทุกประการ..." (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 25 ตอน 39, วันที่ 27 ธันวาคม ร.ศ. 127, น. 1142)

พร้อม ๆ กับการเลื่อนตำแหน่งสมณศักดิ์ และพระราชทานสัญญาบัตรเจ้าคณะมณฑลให้พระนิกรมมุนี วัดบพิตรภิมุข (ฝ่ายมหานิกาย) เป็น "พระราชโมฬี ศรีปาวจนภรณ์" และประกาศแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะมณฑลอุดร ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2451 ความว่า

"...ให้พระนิกรมมุนี เป็น พระราชโมฬี ศรีปาวจนภรณ์ สถิตย์ณวัดบพิตรภิมุขวรวิหารพระอารามหลวง มีนิตยภัตรราคาเดือนละหกตำลึง มีถานานุศักดิ์ควรตั้งถานานุกรมได้ ๓ รูป คือพระครูปลัด ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑ แล้วพระราชทานสัญญาบัตร์เจ้าคณะมณฑลคือ…ให้สถาปนา พระราชโมฬีศรีปาวจนาภรณ์ วัดบพิตรภิมุข เป็นเจ้าคณะมณฑลอุดร..." (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 25 ตอน 38, วันที่ 20 ธันวาคม ร.ศ. 127, น.1132)

"...มณฑลอุดรในเวลานี้ก็ควรจัดการเล่าเรียน แลการปกครองสงฆ์ให้เจริญขึ้นดังที่ได้มีเจ้าคณะมณฑลได้จัดมาแล้ว 14 มณฑลนั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานสัญญาบัตร์ กับตราสำหรับตำแหน่ง ให้พระราชโมฬีเป็นเจ้าคณะมณฑลอุดร รับภารธุระสนองพระเดชพระคุณ มีอิศริยยศแลอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์สืบไปจงทุกประการ..." (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 25 ตอน 39, วันที่ 27 ธันวาคม ร.ศ. 127, น. 1142-1143)

แต่ถึงกระนั้นก็ดี การประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) มณฑลอุดรในปี พ.ศ. 2451 นั้น นับว่าน่าสนใจอย่างยิ่งเพราะนับตั้งแต่การประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ครั้งแรกในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2445 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 19 ตอน 16, วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2445, น. 295-296) จนถึงการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์มณฑลอุดรในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2451 นั้นเป็นระยะเวลาถึง 6 ปีที่ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ และคณะสงฆ์สยามไม่ได้จัดการพระศาสนาและการศึกษาตามแบบฉบับกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอุดร การประกาศบังคับใช้

พระราชบัญญัติดังกล่าวนับเป็นความพยายามที่สำคัญของราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ และคณะสงฆ์สยามที่จะจัดการศึกษาและการพระศาสนาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ โดยการผนวกรวมพระสงฆ์ท้องถิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์สยาม และต้องการแผ่ขยายธรรมยุติกนิกายในท้องที่มณฑลอุดรและบริเวณหัวเมืองอีสานเหนือ (กิติรัตน์ สีหบัณฑ์, 2534ก, น. 101; เปรมวิทย์ ท่อแก้ว, 2534, น. 117-126) อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับมณฑลอีสานที่เริ่มจัดการพระศาสนาและการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2442 (เปรมวิทย์ ท่อแก้ว, 2534, น. 116) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2441 และการแต่งตั้งผู้อำนวยการศึกษาในปี พ.ศ. 2442 กล่าวคือ การจัดการพระศาสนาและการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอุดรนั้นมีความล่าช้ากว่ามณฑลอีสานและมณฑลนครราชสีมาซึ่งอยู่ในภูมิภาคเดียวกันประมาณ 9-10 ปี (กิติรัตน์ สีหบัณฑ์, 2533, น. 82) ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้การจัดการพระศาสนาและการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในมณฑลอุดรล่าช้ากว่ามณฑลอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกันเป็นผลสืบเนื่องมาจากในท้องที่มณฑลอุดรไม่ค่อยมีพระสงฆ์ท้องถิ่นเดินทางเข้าไปศึกษาพระปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ ส่งผลให้คณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ ประสบปัญหาในการเลือกสรรพระสงฆ์ที่จะออกมาเป็นตัวแทนคณะสงฆ์ส่วนกลางมาจัดการพระศาสนาและการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอุดร (กิติรัตน์ สีหบัณฑ์, 2534, น. 100)

ในระยะแรกนั้น สิ่งที่พระราชโมฬี วัดบพิตรภิมุข (ฝ่ายมหานิกาย) เจ้าคณะมณฑลอุดรกระทำ คือ การจัดการพระศาสนาหรือการคณะสงฆ์ตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ กล่าวคือ การคณะสงฆ์ในท้องที่มณฑลอุดรนั้นมีจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบล้านช้าง ซึ่งแตกต่างจากจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ของคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ (กิติรัตน์ สีหบัณฑ์, 2533, น. 89) การจัดการคณะสงฆ์ตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ที่เจ้าคณะมณฑลอุดรได้จัดขึ้นในท้องที่มณฑลอุดร ตัวอย่างเช่น การกำหนดเขตในท้องที่มณฑลออกเป็นเมือง, แขวง, หมวด, และวัด และการแต่งตั้งเจ้าคณะขึ้นมาเป็นผู้ปกครองพระสงฆ์ในเขตการปกครองนั้น ๆ แต่ถึงกระนั้นก็ดี การกำหนดเขตการปกครองในท้องที่มณฑลอุดรนั้น อาศัยเกณฑ์ที่ราชการฝ่ายอาณาจักรกำหนดเขตท้องที่ไว้ กล่าวคือ กำหนดเขตการปกครองในท้องที่ออกเป็นเมือง, อำเภอ, และตำบล

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจในการจัดการคณะสงฆ์แบบกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอุดร นั่นคือ การแต่งตั้งพระสงฆ์ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะเมือง, เจ้าคณะตำบล, และเจ้าคณะรอง กล่าวคือ การแต่งตั้งพระสงฆ์เจ้าคณะในท้องที่มณฑลอุดรนั้นใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างจากการจัดการคณะสงฆ์ตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอีสาน และมณฑลนครราชสีมา กล่าวคือ การจัดการคณะสงฆ์ตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอีสานและมณฑลนครราชสีมานั้น การแต่งตั้งพระสงฆ์ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะเมือง, เจ้าคณะตำบล, และเจ้าคณะรองนั้นจะต้องผ่าน “ความเห็นชอบ” ของเจ้าอธิการวัดและเจ้าคณะชั้นรอง ๆ ลงมาในท้องที่นั้น ๆ ตามวิธีปฏิบัติการเลือกสรรและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) และที่สำคัญคือการใช้ “ดุลยพินิจ”ของเจ้าคณะมณฑลอีสานและนครราชสีมานั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการเลือกสรรและแต่งตั้งพระสงฆ์ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะต่าง ๆ (กิติรัตน์ สีหบัณฑ์, 2533, น. 89-90)

ในทางตรงกันข้าม การจัดการคณะสงฆ์ตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอุดรนั้นการเลือกสรรและแต่งตั้งเจ้าคณะต่าง ๆ พระราชโมฬี เจ้าคณะมณฑลอุดรเรียกว่า “วิธีพิเศษ” ในรายงานจัดการศาสนาและการศึกษามณฑลอุดร พระราชโมฬี เจ้าคณะมณฑลอุดร ได้กล่าวว่า

"...(๑)ได้ให้อำเภอประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านแลภิกษุในท้องที่ปฤกษาเห็นพร้อมกัน จดชื่อเจ้าอาวาศอันประชุมได้กะหมายไว้นั้น ยื่นต่อเจ้าคณะมณฑล (๒)ได้เรียกเจ้าอาวาศมายังที่ประชุม ตรวจกิริยาแลนุ่งห่มควรแก่สมณะสารูป (๓)ถามวรรษาอายุอาวาศอุปัชฌาย์อาจารย์บ้านเกิดแลบิดามารดา (๔)ถามคุณธรรมในตนคือคันถะธุระแลวิปัสสนาธุระสวดมนต์แลวิชาต่าง ๆ มีหนังสือไทยแลเลขเปนต้น (๕)ถามในสังฆกรรมต่าง ๆ มีอุโบสถเปนต้น จนถึงให้แสดงพระปาฏิโมกข์ แลให้ลองอุปสมบทกุลบุตรให้ดูเปนที่สุด ถ้าเธอรูปใดทรงคุณธรรมฉลาดในวินัยบัญญัติแลพระราชบัญญัติ แลปฏิบัติสมควรแก่สมณะสารูปแล้ว ก็บูชาคุณธรรมเธอรูปนั้น ด้วยผ้าห่มหนาวสักหลาด ๑ ผืน ผ้ากราบมีตรา ๑ ผืน แล้วมอบน่าที่เจ้าคณะเมือง เจ้าคณะแขวง เจ้าคณะรอง แลน่าที่อุปัชฌาชย์แลเจ้าอาวาศให้..." (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 26 ตอน 0 ง, วันที่ 22 สิงหาคม ร.ศ. 128, น. 1136-1137)

จากข้อความดังกล่าวนี้ พระราชโมฬี เจ้าคณะมณฑลอุดร แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อำนาจในการเลือกสรรและแต่งตั้งพระสงฆ์ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะต่าง ๆ มีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับมณฑลอีสานและมณฑลนครราชสีมาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ พระราชโมฬีมีสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ในการเลือกสรรพระสงฆ์เท่านั้น ส่วนหนึ่งเพราะพระราชโมฬี เจ้าคณะมณฑลอุดรเป็นพระสงฆ์ต่างถิ่น หรือพระสงฆ์สยามแบบกรุงเทพฯ มีจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางศาสนาแตกต่างจากพระสงฆ์ท้องถิ่นในท้องที่มณฑลอุดร แต่อีกส่วนหนึ่งก็เพราะว่าในท้องที่มณฑลอุดรนั้นมีจารีตธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่นทางพุทธศาสนาแบบล้านช้างและพุทธศาสนาในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปเล็กน้อย (แกรนท์ อีแวนส์, 2549, น. 14) กล่าวคือ จารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ท้องถิ่นแบบล้านช้าง (เวียงจัน) กระทำโดยประชาชนในท้องที่นั้น ๆ ผ่านการ "ฮดสรง" หรือ "เถราภิเษก"[1] ระบบสมณศักดิ์แบบล้านช้างมีอยู่ 6 ขั้น ขั้นแรกเกี่ยวกับการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ สำเร็จ ซา และคู ตำแหน่งหรือสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ประชาชนเป็นผู้กำหนด ส่วน 3 ขั้นหลังเกี่ยวกับการปกครอง ได้แก่ หลักคำ ลูกแก้ว และยอดแก้ว พระเจ้าแผ่นดินจากเวียงจันทร์หรือจากหลวงพระบางจะเป็นผู้แต่งตั้ง แต่ก็ไม่ได้แต่งตั้งขึ้นเฉย ๆ จะต้องแต่งตั้งได้เฉพาะพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ศักดิ์ที่ประชาชนแต่งตั้งไว้แล้ว (ธวัช ปุณโณทก, 2551, น. 15-16; พระนคร ปรังฤทธิ์, 2553, น. 39-41) กล่าวคือ เกียรติยศและสมณศักดิ์สำหรับพระสงฆ์ในหัวเมืองอีสานในอดีตมาจากชุมชนและวัดในท้องถิ่นโดยตรง เพราะชุมชนและวัดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันชาวบ้านย่อมสามารถสอดส่องและทราบว่าพระสงฆ์รูปใดเหมาะสำหรับการได้รับสมณศักดิ์จากชุมชน ในตรงกันข้าม หลังการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กระทำโดยคณะสงฆ์สยามส่วนกลางที่กรุงเทพฯ (เชิดชาย บุตดี, 2555, น. 76)

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าการเลื่อนสมณศักดิ์ประชาชนในท้องที่หัวเมืองอีสานและมณฑลอุดรนั้นมีการคานอำนาจกันอยู่ในระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย แม้แต่ตำแหน่งปกครองนั้น พระเจ้าแผ่นดินลาวก็ไม่ได้คิดเอง แต่ต้องได้รับการเสนอชื่อมาจากประชาชนในท้องถิ่น แล้วก็ผ่านฝ่ายปกครองของพระสงฆ์ แล้วจึงกราบทูลว่าพระสงฆ์รูปนี้มีความเหมาะสมควรได้รับการดำรงสมณศักดิ์ กล่าวโดยสรุป มีอำนาจของประชาชนคอยคานอำนาจของพระเจ้า

---

[1] *1. สำเร็จ คือพระภิกษุหรือสามเณร ที่ได้รับเถราภิเษกฮดสรง ครั้งที่ 1*

2. ซา คือพระภิกษุหรือสามเณร ที่ได้รับเถราภิเษกฮดสรง ครั้งที่ 2

3. คู (ครู) คือพระภิกษุหรือสามเณร ที่ได้รับเถราภิเษกฮดสรง ครั้งที่ 3

4. คูหลักคำ หรือหัวครูหลักคำ คือ พระภิกษุที่ได้รับเถราภิเษกฮดสรง ครั้งที่ 4

5. คูลูกแก้ว หรือหัวคูลูกแก้ว คือ พระภิกษุที่ได้รับเถราภิเษกฮดสรง ครั้งที่ 5

6.) คูยอดแก้ว หรือหัวคูยอดแก้ว คือ พระภิกษุที่ได้รับเถราภิเษกฮดสรง ครั้งที่ 6 (ธวัช ปุณโณทก, 2551, น. 15; เชิดชาย บุตดี, 2555, น. 75)

แผ่นดินอยู่ หรือเป็นผู้กำหนดที่มีความสำคัญต่อการแต่งตั้งสมณศักดิ์ตลอดมา จนกระทั่งถึงการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ในสมัยรัชกาลที่ 5 (พระนคร ปรังฤทธิ์, 2553, น. 85) ฉะนั้น การปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ของราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ในท้องที่มณฑลอุดรและหัวเมืองอีสาน ประเด็นสำคัญ คือ เป็นการผลักประชาชนออกไปจากคณะสงฆ์โดยสิ้นเชิง กระบวนการตัดสินใจทั้งหมดตกอยู่ภายใต้การกำกับของราชสำนักสยามและคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกสรรพระสงฆ์, การแต่งตั้ง, พิธีกรรม, รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน คำถามเกิดขึ้นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนนั้นอยู่ตรงไหน เพราะว่า พระสงฆ์ผู้ใหญ่ท่านก็สนใจแต่เรื่องพระสงฆ์ระดับล่างของท่าน เพราะเป็นหน้าที่ของท่าน และหากต้องการที่จะมีสมณศักดิ์สูงขึ้นไปอีก ท่านก็ต้องไปดูพระสงฆ์ที่อยู่ข้างบนที่ใหญ่กว่าท่าน เพราะจะได้ดึงท่านขึ้นสูงไปอีก แล้วประชาชนเมื่อไหร่จะได้รับการดูแลเอาใจใส่? นอกจากตอนตักบาตรเท่านั้นเอง ดังนั้น ในการกระบวนการแต่งตั้งพระสงฆ์หรือการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์หลังการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์จึงไม่มีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเลย[2] (พระนคร ปรังฤทธิ์, 2553, น. 88)

แต่ถึงกระนั้น ในรายงานจัดการศาสนาและการศึกษามณฑลอุดรที่พระราชโมฬีส่งถึงคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ ได้กล่าวว่า "..ที่สามารถจัดการได้เพราะอาศัยแห่งอำนาจของพระเจ้าอยู่หัว เพียงแต่อำนาจของอาตมาแล้วคงจะจัดการไม่ได้ เพราะแต่ลำพัง อาตมาก็เท่ากับพระลาว ๑ รูป..." (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ. 12/60 รายงานจัดการพระศาสนาและการศึกษามณฑลอุดร ร.ศ. 127, น. 3 อ้างใน กิติรัตน์ สีหบัณฑ์, 2533, น. 90) กล่าวอีกนัยหนึ่ง การประสานผลประโยชน์และประนีประนอมของพระราชโมฬีในการเลือกสรรและแต่งตั้งพระสงฆ์ขึ้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะต่าง ๆ โดยใช้ความเห็นชอบของพระสงฆ์ในท้องที่ กำนันและผู้ใหญ่บ้านในท้องที่นั้น ๆ ในการเลือกสรรและแต่งตั้งเจ้าคณะนั้นก็เพื่อ "ดูดกลืน" พระสงฆ์ท้องถิ่นมาสู่ระบบของคณะสงฆ์แบบกรุงเทพฯ ที่มีการจัดระบบสมณศักดิ์ และสายการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นลงมา

แต่การจัดพระศาสนาและการศึกษาแบบกรุงเทพฯ ในมณฑลอุดรก็มีอายุได้เพียง 5 ปีเท่านั้น เพราะในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2457 ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ก็ประกาศงดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดร

"...มณฑลอุดรระยะทางจากกรุงเทพ ฯ ไปมณฑลนั้นไกลมาก ทั้งท้องที่ก็กว้างใหญ่ พระเทพเวที มหาสังฆปาโมกข์ เจ้าคณะมณฑลอยู่ในกรุงเทพ ฯ เดินทางไปและกลับก็เปลืองเวลามาก ทั้งไม่มีเวลาพอจะตรวจและจัดการให้ทั่วถึง สมควรจะงดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลไว้พลาง และจัดการอย่างอื่นให้ได้ผลจึงทรงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตงดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดรไว้คราวหนึ่ง และมอบการงานให้สมุหเทศาภิบาลทำการติดต่อกับเจ้าคณะเมืองทั้งหลาย แทนหน้าที่เจ้าคณะมณฑล..." (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 31 ตอน 0 ง, วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2457, น. 1960-1961)

ภายใต้สภาวการณ์ดังกล่าว หลังประกาศงดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดร การจัดการคณะสงฆ์ตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ก็อยู่ภายใต้การควบคุมของสมุหเทศาภิบาลมณฑลอุดรจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2465 อย่างไรก็

---

[2] การเป็นพระที่มียศถาบรรดาศักดิ์ในปัจจุบันนี้ ก็ไม่ได้แตกต่างกับการแต่งตั้งปลัดอำเภอ นายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยปลัดอำเภอและนายอำเภอนั้นยังมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ตัวอย่างเช่น การจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนหย่า เป็นต้น แต่สำหรับพระสงฆ์ไม่มีหน้าที่อะไรเกี่ยวข้องกับประชาชนเลย ดังนั้น อำนาจที่ได้มาในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ตัวอย่างเช่น เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบลหรือเจ้าคณะภาค อำนาจเหล่านั้นเป็นอำนาจที่ไม่ได้เกี่ยวข้องประชาชนเลย แต่เกี่ยวข้องกับวงการสงฆ์ด้วยกันเท่านั้นเอง

ตาม ภายใต้การควบคุมของสมุหเทศาภิบาลมณฑลอุดรการจัดการคณะสงฆ์และการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง การประกาศงดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดรนั้นเท่ากับราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ และคณะสงฆ์สยามเกิดความล้มเหลวในกระบวนการผนวกรวมพระสงฆ์ท้องถิ่นเข้ามาอยู่ใต้ปกครอง และการจัดการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในมณฑลอุดรและท้องที่บริเวณหัวเมืองอีสานเหนือ

ส่วนสาเหตุที่ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ และคณะสงฆ์สยามเกิดความล้มเหลวในการจัดการพระศาสนาและการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2451 ก็เนื่องมาจากภาวะที่พระสงฆ์ท้องถิ่นในมณฑลอุดรไม่ยอมรับอำนาจปกครอง และจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ของกรุงเทพฯ กล่าวคือ พระสงฆ์ท้องถิ่นที่ไม่ยอมรับอำนาจปกครองของพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ก็จะอพยพหลบหนีไปยังท้องที่อื่น ๆ ประกอบกับเจ้าคณะมณฑลที่เดินทางออกมาจากกรุงเทพฯ เพื่อจัดการพระศาสนาและการศึกษาแบบกรุงเทพฯ ในช่วงออกพรรษานั้นไม่สามารถจัดการได้อย่างทั่วถึงทุกท้องที่ในมณฑลอุดร และระยะทางจากกรุงเทพฯ มายังมณฑลอุดรนั้นมีระยะทางไกลมาก ส่งผลให้เจ้าคณะมณฑลที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ เข้ามาจัดการพระศาสนาและการศึกษาแบบกรุงเทพฯ นั้นประสบความยากลำบาก สิ้นเปลืองเวลา และค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก (กิติรัตน์ สีหบัณฑ์, 2533, น. 91-92) นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2466 ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ได้ส่งพระศาสนดิลก (ติสฺโส อ้วน) ต่อมาเลื่อนสมณศักดิ์เป็น “พระเทพเมธี” เจ้าคณะมณฑลอุบลราชธานี มาเป็นผู้รักษาการตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดรจนถึงปี พ.ศ. 2468 (เปรมวิทย์ ท่อแก้ว, 2534, น. 118)

การสร้างเอกลักษณ์ไทยแบบกรุงเทพฯ ในมณฑลอุดร

นอกจากการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ด้วยกลไกทางกฎหมายแล้ว กลไกที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีบทบาทในการบ่อนทำลายพุทธศาสนาแบบท้องถิ่น (Local Buddhism) คือ ระบบการศึกษาสมัยใหม่ กล่าวคือในอดีตศูนย์กลางของการเล่าเรียนเดิมทีเป็น “วัด” ซึ่งการจัดการเรียนการสอนของวัดนั้น แตกต่างจากระบบการสอนของโรงเรียนสมัยใหม่ที่ใช้ตำราและภาษาแบบเดียวกัน การเรียนที่โรงเรียนวัดนั้นแบบเรียน ภาษา และวิธีการสอนนั้นแตกต่างกัน ในหัวเมืองอีสานโรงเรียนวัดส่วนใหญ่สอนด้วยภาษาถิ่น เช่น ลาว เขมร ขมุ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์, 2546, น. 295) ที่มาของความรู้ได้มาจากตำราใบลาน การรักษาโรค ดาราศาสตร์ ดนตรี พิธีกรรม การสอดมนต์ และการทำสมาธิ (สมชัย ภัทรธนานันท์, 2549, น. 28) ในอดีตโรงเรียนกับวัดมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากการสอนหนังสือนั้นกระทำที่วัดและครูส่วนใหญ่นั่นก็คือ “พระสงฆ์” นั้นเอง

ในแง่นี้การปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ และการสร้างเอกลักษณ์ไทยจึงดำเนินการในกระบวนการเดียวกัน อย่างไรก็ตามราชสำนักสยามและคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ ยึดถือจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบ ขณะเดียวกันหัวเมืองอีสานมีจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบล้านช้าง และล้านนาของเชียงใหม่ ความแตกต่างของพุทธศาสนาสองสำนักดังกล่าวนำไปสู่ความแตกต่างของแนวความคิดเรื่องความชอบธรรมทางการเมือง (สมชัย ภัทร-ธนานันท์, 2549, น. 20)

นอกจากการจัดการปกครองให้รัดกุมยิ่งขึ้นแล้ว ราชสำนักสยามยังพยายามที่จะสร้างสำนึกของคนอีสานให้มีความรู้สึกถึงความเป็นไทยซึ่งวางรากฐานมาตั้งแต่รัชกาลที่ 4 แล้วนั้น ด้วยการตั้งโรงเรียนที่วัดสุปัฏนาราม จนกระทั่งถึงรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงตระหนักถึงความสำคัญของ

บทบาทคณะสงฆ์ที่มีต่อการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้กับคนอีสาน เพราะพระสงฆ์และวัดถือเป็นศูนย์กลางความคิดของคนอีสาน และยังเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมที่เน้นภาษาไทยแบบกรุงเทพฯ (อรรถ นันถจักร์, 2529, น. 182-183)

สำหรับมณฑลอุดรนั้น ความพยายามที่ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ จะสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับมณฑลอุดร ปรากฏให้เห็นใน รายงานประชุมเทศาภิบาลแผนกธรรมการ ความว่า

"...การจัดการศึกษาของราษฎรที่จัดที่จะจัดนี้มีบางมณฑลที่ต้องนับเป็นวิเศษผิดกับมณฑลอื่นๆ คือ มณฑลพายัพ อุดร อีสาน กับปัตตานี เพราะว่ามณฑลทั้ง ๓ ข้างต้น แม้ภาษาเป็นภาษาไทยเดิมมาเขาใช้หนังสือลาว การที่จัดจำต้องจัดผิดกับมณฑลอื่นที่ภาษาและหนังสือไทยเป็นพื้นอยู่ แต่อย่างเดียว มณฑลอุดรกับอีสาน เราต้องการใช้ภาษาและหนังสือเป็นไทยอย่างเดียวกันกับมณฑลขั้นใน เพราะฉะนั้นจึงจะต้องจัดให้การสอนหนังสือไทยแพร่หลาย ต่อไปภาษาพูดและหนังสือก็จะค่อยเป็นอันเดียวกันเข้าได้เอง หนังสือลาวและเขมรที่เล่าเรียนกันอยู่นั้น ไม่สู้มีแบบแผนและไม่เป็นหลักฐานอันใดนัก เมื่อสอนหนังสือไทยกว้างขวางออกไปก็เสื่อมไปเอง..." (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารรัชกาลที่ 5 ม.2.11/14 รายงานประชุมเทศาภิบาลแผนกธรรมการ อ้างใน อรวรรณ นพคารา, 2520, น. 249-250)

รายงานประชุมเทศาภิบาลแผนกธรรมการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ราชสำนักสยามและคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ ได้ผ่อนปรนการสอนภาษาไทยแบบกรุงเทพฯ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของแต่ละท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจต่อการปลดเจ้าเมืองเดิมที่ต่อต้านการปฏิรูปการปกครองของราชสำนักสยาม โดยการอนุญาตให้จัดสอนภาษาถิ่นได้คือ "ภาษาลาว" อย่างไรก็ตาม ราชสำนักสยามก็เน้นการสอนภาษาไทยแบบกรุงเทพฯ เป็นหลักเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยให้ราษฎรใช้ภาษาไทยแบบกรุงเทพฯและตัวอักษรไทยเหมือนกันทั่วประเทศ เพื่อให้ราษฎรสามารถใช้ภาษาไทยแบบกรุงเทพฯ เป็นภาษาพูดและเขียนได้อย่างกว้างขวาง (อรวรรณ นพคารา, 2520, น. 250) มณฑลอุดรได้จัดตั้งโรงเรียนจัดการสอนแก่ราษฎรโดยทั่วไป เช่น พระดุษดิปฐมดี และพระอนุชาติวุฒาธิคุณ จัดตั้งโรงเรียนกุลบุตรขึ้นที่เมืองท่าบ่อ ในปี พ.ศ. 2442, สร้างโรงเรียนสอนหนังสือไทยขึ้นที่เมืองภูเวียง, สร้างโรงเรียนชั้นมูลศึกษาขึ้นที่อำเภอชนบท เมืองขอนแก่น, และสร้างโรงเรียนสอนหนังสือไทย ขึ้นที่เมืองท่าอุเทน เมืองไชยบุรี (อรวรรณ นพคารา, 2520, น. 250)

ความพยายามของราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ที่จะสลายความแตกต่างหรือความเป็นลาวในมณฑลอุดรดำเนินการผ่านกลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐ นั่นคือ "โรงเรียนและวัด" โดยการบังคับให้ใช้ภาษาและหนังสือไทยในการสอน นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2449-2450 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนการปกครองท้องที่ขึ้นที่เมืองอุดรธานีและอุบลราชธานี เพื่อฝึกบุตรหลานของเจ้าเมืองกรมการเมืองในมณฑลอุดรและอีสาน ให้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการบริหารราชการแผนใหม่ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถบริหารราชการท้องถิ่นได้สอดคล้องกับระบบการปกครองที่ทรงปฏิบัติใหม่ในสมัยนั้น (อรวรรณ นพคารา, 2520, น. 252) อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสังเกต คือ จะเห็นได้ว่าโรงเรียนสอนการปกครองท้องที่ในขณะนั้น ผู้ที่เข้าเรียนเป็นบุตรหลานของผู้ว่าราชการและกรมการเมืองเท่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีราษฎรทั่วไปเข้าไปเล่าเรียน ซึ่งอาจจะชี้ให้เห็นว่า อำนาจในการปกครองมณฑลอุดรในขณะนั้น ตกทอดอยู่เฉพาะบุคคลบางกลุ่มเท่านั้นเอง

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2451 ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ได้โปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้หลวงผลานันตกิจเป็นข้าหลวงธรรมการมณฑลอุดร (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 25 ตอน 47, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 127, น. 1366) และในธันวาคม พ.ศ. 2451 ราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ได้แต่งตั้ง พระราชโมฬี ศรีปาวจนภรณ์ เป็นเจ้าคณะมณฑลอุดร เพื่อออกมาจัดการพระศาสนาและการศึกษาให้เป็นแบบกรุงเทพฯ ในมณฑลอุดร การศึกษาดั้งเดิมของท้องที่ในมณฑลอุดรที่สอนด้วยภาษา หลักสูตรและวิธีการสอนของท้องที่ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายถูกแทนที่ด้วยระบบการการศึกษาที่มีแบบแผนเดียวกัน โดยโรงเรียนต้องใช้หลักสูตรและตำราเดียวกัน และที่สำคัญโรงเรียนต้องสอนแต่ภาษาไทยเท่านั้น

การจัดการศึกษาในมณฑลอุดรในระยะแรกๆ นั้นดำเนินการไปได้ช้า เพราะขาดครูและงบประมาณ ผลของการจัดการศึกษาดังกล่าวเมื่อสิ้นรัชสมัยรัชกาลที่ 5 มณฑลอุดรมีผู้รู้หนังสือเพียง 12,318 คน และไม่รู้หนังสือ 600,928 คน ซึ่งมีผู้รู้หนังสือพออ่านออกเขียนได้ประมาณร้อยละ 2 เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับมณฑลอื่นๆ เพราะมณฑลอุดรเป็นมณฑลสุดท้ายที่มีการแต่งตั้งพระสงฆ์เจ้าคณะมณฑลในปี พ.ศ. 2448 คือ พระเทพเวธี และดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการศึกษามณฑล และได้รายงานการตรวจราชการเกี่ยวกับการศึกษาในมณฑลอุดรดำเนินการด้วยความยากลำบากเพราะมณฑลกว้างขวาง อยู่อย่างห่างไกลจากกรุงเทพฯ ที่สำคัญวัดแต่ละแห่งขาดพระที่จะทำหน้าที่เป็นครูสอนและขัดสนด้วยเงินที่ได้รับจากทางราชการด้วย เมื่อเทียบกับมณฑลอื่นๆ ผู้อ่านออกเขียนได้ในแต่ละมณฑล ในปี พ.ศ.2454 คือ (ไพฑูรย์ มีกุศล, 2532, น. 132)

มณฑลอยุธยา (ภาคกลาง)	มีผู้รู้หนังสือร้อยละ 23.1
มณฑลนครราชสีมา (ภาคอีสาน)	มีผู้รู้หนังสือร้อยละ 17.2
มณฑลอีสาน (ภาคอีสาน)	มีผู้รู้หนังสือร้อยละ 5.4
มณฑลอุดร (ภาคอีสาน)	มีผู้รู้หนังสือร้อยละ 2.7

จากสถิติผู้รู้หนังสือในมณฑลต่างๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามณฑลอุดรจัดการศึกษาเล่าเรียนได้ล่าช้ากว่ามณฑลอีสาน เพราะพระสงฆ์ในมณฑลอีสานได้เดินทางไปศึกษาเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ มาก นับตั้งแต่มีการตั้งวัดสุปัฏนาราม (วัดธรรมยุติแห่งแรกในภาคอีสาน) ในรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา และพระเหล่านั้นได้กลับมาเป็นครูและเป็นกำลังสำคัญของมณฑล ตัวอย่างเช่น พระญาณรักขิต และสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน) เป็นต้น (ไพฑูรย์ มีกุศล, 2532, น. 167-168)

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ในท้องที่มณฑลอุดรในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2464 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 38 ตอน 0 ก, วันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2464, น. 551) เมื่อโรงเรียนของรัฐเริ่มดึงการศึกษาสำหรับประชาชนออกจากวัด จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการดึงบทบาททางโลกออกจากมือของพระสงฆ์ เป็นการแยกศาสนาออกจากสังคมและวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านของประชาชน วิชาที่เรียนในวัดจึงเหลือเพียงปริยัติธรรมล้วน ๆ (กมลา ติยะวนิช, 2553, น. 12)

ความลงท้าย

จากที่ผู้เขียนกล่าวมาทั้งหมดในบทความนี้ จะเห็นว่า การจัดการพระศาสนาและการศึกษาตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ นั้น นับตั้งแต่การประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) มณฑลอุดรในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2451 จนถึงการประกาศงดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดรในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2457 เป็นระยะเวลาเพียง 5 ปีเท่านั้น เพราะราชสำนักสยามและคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ ประสบความล้มเหลวในการเลือกสรรพระสงฆ์ออกมาจัดการคณะสงฆ์แบบกรุงเทพฯ ประกอบกับพระสงฆ์ท้องถิ่นไม่ยอมรับจารีตธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ของคณะสงฆ์สยามที่กรุงเทพฯ ที่เข้ามาจัดการพระศาสนา พระสงฆ์ท้องถิ่นที่ไม่ยอมรับอำนาจปกครองของคณะสงฆ์สยามก็จะอพยพหลบหนีไปอยู่ในท้องที่อื่น ๆ ที่ใกล้เคียง ประกอบกับมณฑลอุดรเป็นท้องที่ปลายพระราชอาณาเขตเจ้าคณะมณฑลประสบปัญหาความยากลำบากในการเดินทางออกมาจัดการพระศาสนา ทำให้คณะสงฆ์สยามสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ส่วนการสร้างเอกลักษณ์ไทยตามแบบฉบับของกรุงเทพฯ ในมณฑลอุดรนั้นเป็นความพยายามของราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ ที่ต้องการรวมศูนย์การศึกษา และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอีสานผ่านการสอนหนังสือไทยแทนการสอนด้วยภาษาถิ่นที่จัดการสอนอยู่ในโรงเรียนวัด

อ้างอิง

กมลา ติยะวนิช. (2553). *พุทธในไพร*. กรุงเทพฯ: ซิลค์เวอร์ม บุคส์.

กิติรัตน์ สีหบัณฑ์. (2533). *การรวมคณะสงฆ์อีสานเข้ากับคณะสงฆ์ไทย พ.ศ. 2434-พ.ศ. 2468*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร์, ภาควิชาประวัติศาสตร์.

กิติรัตน์ สีหบัณฑ์. (สิงหาคม 2534). ธรรมยุติกนิกายในภาคอีสาน (2394-2476). *ศิลปวัฒนธรรม*, *12*(10), 96-104.

แกรนท์ อีแวนส์. (2549). *ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว: ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์*. (คุษฎี เฮย์มอนด์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ซิลค์เวอร์ม บุคส์.

แจ้งความกระทรวงธรรมการ แผนกศึกษามณฑล เรื่อง พระราชโมฬี เจ้าคณะมณฑลอุดร จัดการคณะการพระศาสนา และการศึกษา, (2452 ร.ศ. 128, 22 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 26 ตอนที่ 0ง., หน้า 1130.

แจ้งความกระทรวงธรรมการ เรื่อง งดตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลอุดร, (2457, 22 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 31 ตอนที่ 0ง. หน้า 1960-1961.

แจ้งความกระทรวงธรรมการ เรื่อง ให้หลวงผลานันตกิจเป็นข้าหลวงธรรมการมณฑลอุดร..นายอั้นเป็นข้าหลวงธรรมการมณฑลภูเก็ต, (2451 (ร.ศ. 127), 21 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 25 ตอนที่ 47., หน้า 1366.

เชิดชาย บุตดี. (พฤษภาคม 2555). ฮดสรงที่หดหาย. *ศิลปวัฒนธรรม, 33*(7), 72-85.

เตช บุนนาค. (2548). การปกครองระบบเทศาภิบาลของประเทศสยาม พ.ศ. 2435-2458. (ภรณี กาญจนัษฐิติ, ผู้แปล). พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, บรรณาธิการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทรงเลื่อนตำแหน่งยศสมณศักดิ์ และพระราชทานสัญญาบัตรเจ้าคณะมณฑล, (2451 (ร.ศ. 127), 20 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 25 ตอนที่ 38., หน้า 1132.

ธวัช ปุณโณทก. (กรกฎาคม 2551). พระพุทธศาสนาในภาคอีสานและล้านช้าง. ใน การประชุมสัมมนาทางวิชาการ อาจารย์สอนศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, พระพุทธศาสนาลุ่มแม่น้ำโขง. ระหว่างวันที่ 9-12 กรกฎาคม 2551, โรงแรมซันพาเลซ อำเภอเมือง จังหวัดเลย.

ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง, (2441(ร.ศ. 117), 13 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 15 ตอนที่ 33., หน้า 333.

ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์, (2445 (ร.ศ. 121), 20 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 19 ตอนที่ 16., หน้า 295-296.

ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์มณฑลอุดร, (2451 (ร.ศ. 127), 27 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 25 ตอนที่ 39., หน้า 1142.

ประกาศตั้งเจ้าคณะมณฑลอุดร, (2451 (ร.ศ. 127), 27 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 25 ตอนที่ 39., หน้า 1142-1143.

ประกาศตั้งราชาคณะเจ้าคณะมณฑล, (2445 (ร.ศ. 121), 20 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 19 ตอนที่ 16., หน้า 296-297.

เปรมวิทย์ ท่อแก้ว. (2534). *การก่อตั้งและขยายตัวของธรรมยุติกนิกายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ.2394-2473)*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษร- ศาสตร์,ภาควิชาประวัติศาสตร์.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์. (2546). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ*. เชียงใหม่: ตรัสวิน.

พระนคร ปรังฤทธิ์ (บก.). (2553). *เถราภิเษก : พิธียกยอสมณศักดิ์พระสงฆ์ในล้านนา*. เชียงใหม่: แม็กซ์พริ้นติ้ง (มรดกล้านนา).

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์, (2445 (ร.ศ. 121), 29 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 19 ตอนที่ 13., หน้า 214.

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่, (พ.ศ. 2440 (ร.ศ. 116), 30 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 14 ตอนที่ 9., หน้า 105-124.

พระสงฆ์ผู้อำนวยการศึกษาเฝ้าทูลลาไปจัดการศึกษาหัวเมือง, (2442 (ร.ศ.118), 28 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 16 ตอนที่ 44., หน้า 626.

ไพฑูรย์ มีกุศล. (2532). *เอกสารคำสอนประวัติศาสตร์อารยธรรม*. มหาสารคาม: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

ยูคิโอะ ฮายาชิ. (2554). *พุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของคนไทยอีสาน : ศาสนาในความเป็นภูมิภาค*. (พินิจ ลาภธนานนท์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชัย ภัทรธนานันท์. (2549). *รายงานการวิจัย ความขัดแย้งระหว่างอีสานกับรัฐไทย: การครอบงำ และการต่อต้าน*. มหาสารคาม: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อรรถ นันถจักร์. (2529). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์อีสาน: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเพณีการจดบันทึกประวัติศาสตร์หัวเมืองอีสานถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ภาควิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้.

อรวรรณ นพคารา. (2520). *การปรับปรุงการปกครองและความขัดแย้งกับฝรั่งเศสในมณฑลอุดรระหว่าง พ.ศ. 2436-2453*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, สาขาการศึกษา.

Trading the Positions of Administrator Monks in the Northeast of Thailand: Corruption and Patronage System in the Thai Sangha Administration

Sittichai Raharnnok[*]
Cherngcharn Chongsomchai[**]

Abstract

This article focuses on how corruption and patronage system in the Thai Sangha administration works by examining the trading of the position of administrator monks in the Northeast of Thailand. Based on a qualitative research, it argues that laymen such as politicians and government officers have influences over the trading of various positions ranging from the supreme patriarch to sub-district monk deans. The researcher compared cases from two provinces and employed both a non-participant observation and in-depth interview.

The findings show that the trading of positions of administrator monks in province A occurred more often than in province B. However, the amounts of money used in the transaction in the cases of province B were normally higher. In some cases, the amounts were ten-time higher than the cases in Province A. Also, in province B, the most popular position for trading is an assistant of the high dignitary monk.

The roles of laymen in the cases of Sangha Administration in province A and province B differ. In province B, politicians and government officers had huge influences on the Sangha Administration. In contrast, the hierarchical line of command highly affected the Sangha Administration in province B. In both provinces, 'secretary' works as a comprador between 'sellers' and 'buyers'.

Keywords: Corruption/ Patronage System/ Thai Sangha Administration

การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ คณะสงฆ์ 2 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สิทธิชัย ระหาญนอก[*]
เชิงชาญ จงสมชัย[**]

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง"การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาอยู่ 2 ประเด็น คือประเด็นอิทธิพลจากฝ่ายอาณาจักร (ปัจจัยภายนอก) อันก่อให้เกิดการการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ ซึ่งได้แก่ นักการเมือง ข้าราชการ ผู้บริหารระดับต่างๆจนถึงระดับท้องถิ่น และปัจจัยทางฝ่ายศาสนจักร (ปัจจัย

[*] *B.Pol.Sci., College of Politics and Governance, Mahasarakham University,*
[**] *Assistant Pof., College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Advisor*
[*] *นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาการเมืองการปกครอง, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
[**] *ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

ภายใน) อันก่อให้เกิดการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การการทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ ได้แก่ ระบบการปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่ สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ เจ้าคณะใหญ่ พระราชาคณะ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ฯลฯ แล้วนำมาเปรียบเทียบกันระหว่าง 2 จังหวัด การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล ทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

1. คณะสงฆ์จังหวัด ก. มีการวิ่งเต้นซื้อขายตำแหน่งของพระสังฆาธิการ มากกว่า คณะสงฆ์จังหวัด ข. แต่ตรงกันข้าม คณะสงฆ์จังหวัด ข. กลับใช้เงินปัจจัย จำนวนที่สูงกว่า การซื้อขายตำแหน่งของคณะสงฆ์จังหวัด ก. ถึง 10 เท่า และตำแหน่งที่สองจังหวัดมีการวิ่งเต้นซื้อขายมากที่สุดคือ ตำแหน่ง พระฐานานุกรมของพระราชาคณะ

2. บุคคลที่มีหน้าที่ในการประสานผลประโยชน์ ทั้งสองจังหวัดมีความแตกต่างกัน โดยคณะสงฆ์จังหวัด ข.จะมีฝ่ายการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ ส่วนคณะสงฆ์จังหวัด ก. การประสานผลประโยชน์จะตกอยู่ที่ ระบบการบังคับบัญชาสงฆ์ หรือ การปกครองแนวดิ่งเข้ามาเกี่ยวข้องมากกว่า ส่วนที่ทั้งสองเขตการปกครองคณะสงฆ์แต่ละจังหวัดนั้นเหมือนกัน ก็สามารถอธิบายได้ว่า ตำแหน่ง เลขานุการนั้น เป็นผู้เกี่ยวข้อง รู้เห็น และเป็นตัวกลางประสานประโยชน์ระหว่างผู้ซื้อตำแหน่ง และ ผู้ให้ตำแหน่ง โดยทำหน้าที่เป็น นายหน้า และหักผลส่วนต่าง มาเป็นผลประโยชน์ส่วนตน

3. ปัจจัยทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ข้าราชการ สามารถครอบงำหรือ มีอิทธิพลเหนือการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ข.แตกต่างจาก คณะสงฆ์จังหวัด ก. ซึ่งปัจจัยทางด้านระบบการปกครองสงฆ์ เข้ามาครอบงำในการบริหารปกครอง และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์

4. ปัจจัยทางด้านระบบการปกครองสงฆ์ สามารถครอบงำ หรือมีอิทธิพลเหนือการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ก. แตกต่างจากคณะสงฆ์จังหวัด ข. ซึ่งปัจจัยทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ข้าราชการ เข้ามาครอบงำในการบริหารปกครองและระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์

คำสำคัญ: การซื้อขายตำแหน่ง/ การทุจริตคอรัปชั่น/ ระบบอุปถัมภ์

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน กำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤติทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัฒน์ (Globalization) และพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้นั่นคือ การขาดคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคม จนนำไปสู่การทุจริตคอรัปชั่น ระบบอุปถัมภ์ (Spoil System) ในทุกแวดวงขององค์กร อันเป็นปัจจัยบ่อนทำลายประเทศไทยให้ล้มลุกคลุกคลานกับปัญหานานัปการ มาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำว่า คอรัปชั่น เรามักจะได้ยินมาทุกยุคทุกสมัย คอรัปชั่น คืออะไร ? คอรัปชั่นคือ การทุจริตโดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ อำนาจ (Power) และอิทธิพล (Influence) ที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น รวมถึงการเลือกที่รักมักที่ชัง การเห็นแก่ญาติพี่น้อง กินสินบน ฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้ระบบอุปถัมภ์ (Spoil System) และความไม่เป็นธรรมอื่นๆ ที่ข้าราชการหรือบุคคลใด ใช้เป็นเครื่องมือในการลิดรอนความเป็นธรรม และความถูกต้องตามกฎหมาย และสังคมปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า การคอรัปชั่นในประเทศไทยเป็นปัญหามาก แม้จะมี

มาตรการป้องกันและแก้ไข ก็ไม่สามารถขจัดปัญหาคอรัปชั่นให้หมดไปจากสังคมไทยได้ตราบใดที่คนไทยยังมีการดำรงชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ใช้เงินมากกว่ารายได้ขาดการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้เกิดการทุจริตเกิดขึ้นทั้งนี้เนื่องจาก ปัญหาเศรษฐกิจกระแสบริโภคนิยม และ วัตถุนิยม

บวรศักดิ์ (2551 : 48) กล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์กับสังคมไทยว่า สังคมไทยเป็นสังคมแนวดิ่ง (Vertically Social) คือเป็นสังคมของกลุ่มที่มีอำนาจ กับกลุ่มไม่มีอำนาจ โดยกลุ่มที่มีอำนาจจะทำทุกวิถีทางที่ให้ตนมีอำนาจ ส่วนกลุ่มไม่มีอำนาจก็จะทำทุกวิถีทางให้ตนอยู่รอด และระบบอุปถัมภ์เป็นระบบที่ดูแลค้ำชูโดยผู้ใหญ่ดูแลเด็ก เด็กดูแลผู้ใหญ่ ซึ่งระบบอุปถัมภ์นี้เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเมื่อราชการกระทำความผิดเกิดขึ้นอาจเกิดจากเหตุที่ ไม่รู้ว่ากระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผิด มีความจำเป็นในการกระทำเพื่อประโยชน์ของทางราชการ หรือเกรงกลัวต่ออำนาจหรือกระโดยทุจริตก็ตาม เมื่อราชการกระทำผิดนักการเมืองมาโอบอุ้มส่วนราชการ ให้พ้นผิด เป็นต้น การกระทำดังกล่าวเช่นนี้เป็นการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกันจึงทำให้เกิดการสนองตอบด้วยการกระทำความผิด เนื่องจาก หนึ่งกระบวนการยุติธรรมไม่เข้มแข็ง สองการแทรกแซงจากผู้มีอิทธิพลและนักการเมือง และสามความเบื่อหน่ายและเพิกเฉยของประชาชนต่อการทุจริตคอรัปชั่น จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงความอ่อนแอของสังคมและประเทศชาติ

ในปัจจุบันระบบราชการ (Bureaucracy) ของไทย ไม่ว่าจะเป็น วงการนักการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ต่างก็มีการทุจริตตั้งแต่ยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ การซื้อสิทธิ์ ซื้อเสียง ให้ประชาชนมาลงคะแนนให้ตนเอง การทุจริตในวงการทหาร ตำรวจ ไม่ว่าจะเป็น การซื้อขายตำแหน่งสำคัญในกองทัพ การใช้ระบบอุปถัมภ์ จนอาจกล่าวได้ว่า โผการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหาร นายตำรวจประจำปีนั้น “ค่าของคน อยู่ที่คนของใคร” (พระมหาสมพร. 2555 : 56) นอกจากวงการหลักทั้งสองที่ทำหน้าที่บริหาร และรักษาความมั่นคงภายในประเทศแล้ว องค์กรที่มีหน้าที่ทางสังคม อย่างเช่น สถาบันการศึกษาก็ยังพบปัญหาทุจริตคอรัปชั่นในรูปแบบ ความไม่ชอบมาพากลเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น อย่างที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้วว่า การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์นั้นกำลังกัดกร่อนสังคมไทยไปวันละเล็กละน้อย แต่ผลของการกัดกร่อนนี้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ เศรษฐกิจของประเทศไม่ขยายตัว และสิ่งที่ตามมาคือ สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กลายเป็นอนาธิปไตย (Anarchy) ที่ถูกฉาบไว้ด้วยประชาธิปไตย (Democracy) โดยผู้มีอำนาจเท่านั้นเอง การศึกษาปัญหาทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย จึงเป็นเรื่องที่พบหาง่าย แต่สำคัญตรงที่ ความละเอียดอ่อนของปัญหา จึงกลายเป็นเรื่องที่ ศึกษาและจับต้องได้ยาก บนความหลากหลายของรูปแบบ ฉะนั้นแล้วจึงต้องมองการทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย เป็น พหุปัญหา กล่าวคือ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ไม่ได้เกิดจากฝีมือ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เท่านั้น แต่ยังมีวงการอื่นๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย

ผู้ศึกษาจึงหยิบยกประเด็น คุณธรรม (Moral) และ จริยธรรม (Ethics) สองสิ่งนี้ถือว่าเป็นส่วนที่ขาดหายไป จากมโนสำนึกของคนในสังคม จนทำให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ (บวรศักดิ์.2551 : 52) ที่เป็นดั่งเปลวไฟมอดไหม้สังคมไทยอยู่ในขณะนี้ อย่างที่ได้กล่าวข้างต้นว่าการทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์เป็นเรื่องกว้าง หลากหลาย ผู้ศึกษาจึงมุ่งเน้นไปที่ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ เพราะแท้ที่จริงแล้ว วงการคณะสงฆ์เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ก็คือสถาบันที่ช่วยกล่อมเกลาคนในสังคมรองจากสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา แต่ผู้ศึกษาพบว่า สถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาคนในสังคมให้เป็นคนดี มีศีลธรรม แต่เบื้องหลังแล้ว สถาบันเหล่านี้ล้วนมีความไม่ชอบมาพากล เต็มไปด้วย ระบบอุปถัมภ์ ไม่ต่างไปจาก

วงการอื่น สถาบันศาสนา เป็นสิ่งที่จับต้องยาก ไม่ค่อยมีผู้ใดนิยมทำการศึกษา โดยเฉพาะในกรณีการศึกษาในส่วนของการ ทุจริตคอรัปชั่น เพราะเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งเป็นความท้าทายต่อผู้ศึกษา แต่ผู้ศึกษาเองมองกลับกันว่า สิ่งที่ศึกษากำลังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เชื่อมโยงไปถึงประเด็น อำนาจ และการปกครองของคณะสงฆ์ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่วงการผ้าเหลือง ยังมีตัวแสดงอีกมากมาย เช่น นักการเมือง นักธุรกิจ ในการสร้างฐานอำนาจ และความมั่นคั่ง ที่ถูกฉาบไว้ด้วย พระพุทธศาสนา ศีลธรรม บาปบุญคุณโทษ โดยผู้ศึกษาเองรวบรวมไว้ในการวิจัยในหัวข้อ “การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ คณะสงฆ์ 2 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ ว่ามีขบวนการ ขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร เช่น การก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญของพระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะจังหวัด จนไปถึงเจ้าคณะจังหวัด และพระฐานานุกรม

2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจารณ์ ในบริบทต่างๆ อันเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ที่ทำให้เกิดการทุจริต คอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ อันได้แก่ ปัจจัยทางการเมืองการปกครอง (นักการเมือง ระบบราชการ) และปัจจัยทางคณะสงฆ์ (พระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่) เป็นต้น

3. เพื่อศึกษา ในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ โดยศึกษาเปรียบเทียบในพื้นที่เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาคอีสาน ในจังหวัดที่ใกล้เคียงคือ จังหวัด ก และ จังหวัด ข ว่าในส่วนที่พื้นที่ใกล้เคียง แต่มีปัจจัยและบริบทอะไรที่แตกต่างกันออกไป

ความสำคัญของการวิจัย

1. การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ เป็นเรื่องกว้างหลากหลาย ผู้ศึกษาจึงมุ่งเน้นไปที่ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ เพราะแท้ที่จริงแล้ววงการคณะสงฆ์เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ก็คือสถาบันที่ช่วยกล่อมเกลาคนในสังคมในลำดับรองจาก สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา แต่ผู้ศึกษาพบว่า สถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาคนในสังคมให้เป็นคนดี มีศีลธรรม แต่เบื้องหลังแล้ว สถาบันเหล่านี้ล้วนมีความไม่ชอบมาพากล เต็มไปด้วย ระบบอุปถัมภ์ ไม่ต่างไปจากวงการอื่น

2. สถาบันศาสนา เป็นสิ่งที่จับต้องยาก ไม่มีผู้ใดนิยมทำการศึกษา โดยเฉพาะในกรณีการศึกษาในส่วนของการ ทุจริตคอรัปชั่น เพราะเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งเป็นความท้าทายต่อผู้ศึกษา แต่ผู้ศึกษาเองมองกลับกันว่า สิ่งที่ศึกษากำลังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เชื่อมโยงไปถึงประเด็น อำนาจ และการปกครองของคณะสงฆ์ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่วงการผ้าเหลือง ยังมีตัวแสดงอีกมากมาย เช่น นักการเมือง นักธุรกิจ ในการสร้างฐานอำนาจ และความมั่นคั่ง ที่ถูกฉาบไว้ด้วย พระพุทธศาสนา ศีลธรรม บาปบุญคุณโทษ

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น ในเชิงตำแหน่งหน้าที่น่าจะมีสาเหตุมาจาก ระบบอุปถัมภ์ ทั้งที่เกิดจาก พระสังฆาธิการชั้นผู้ใหญ่ กับ พระสังฆาธิการชั้นผู้น้อยกว่า

ผนวกกับ การใช้ระบบอุปถัมภ์ การใกล้ชิดนักการเมือง หรือ ข้าราชการ อันมีอิทธิพลต่อการแต่งตั้งสมณศักดิ์ พัด ยศ พระฐานานุกรม ในแต่ละปี

กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยในหัวข้อ “การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ คณะสงฆ์ 2 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” จะมีกรอบแนวคิดในการศึกษาอยู่ ๒ ประเด็น คือประเด็นอิทธิพลจากฝ่ายอาณาจักร (ปัจจัยภายนอก) อันก่อให้เกิดการการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ ซึ่งได้แก่ นักการเมือง ข้าราชการ ผู้บริหารระดับต่างๆจนถึงระดับท้องถิ่น และปัจจัยทางฝ่ายศาสนจักร (ปัจจัยภายใน) อันก่อให้เกิดการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การการทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ ได้แก่ ระบบการปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่ สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ เจ้าคณะใหญ่ พระราชาคณะ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ฯลฯ แล้วนำมาเปรียบเทียบกันระหว่าง ๒ จังหวัดในภาคอีสาน คือจังหวัด ก และจังหวัด ข

การศึกษาวิจัย เรื่อง““การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ คณะสงฆ์ 2 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ครั้งนี้ ผู้ทำการวิจัยได้รวบรวมแนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ “งานวิจัยการปกครองคณะสงฆ์ไทย” ของ พระเมธีธรรมาภรณ์ ปัจจุบันเป็นรองสมเด็จพระราชาคณะที่ พระพรหมบัณฑิต (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส และอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) กรรมการมหาเถรสมาคม ดังนี้

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2540 : 69 – 79) จากการศึกษาพัฒนาการของการปกครองคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน เราพบว่าการจัดรูปแบบโครงสร้าง การปกครองคณะสงฆ์แต่ละสมัย จะคล้ายคลึงกับแบบการปกครองในสมัยนั้นๆ กล่าวคือ ในสมัยสุโขทัย ที่มีการปกครองในระบอบพ่อขุน คณะสงฆ์มีพระสังฆราชหลายองค์ แต่ละองค์ขึ้นตรงต่อพ่อขุน หรือพระมหากษัตริย์ลักษณะเดียวกันกับ ที่เจ้าประเทศราชขึ้นตรงกับพ่อขุน

ในสมัยอยุธยา ที่พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทรงเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจการปกครอง พระสังฆราช เป็นสกลมหาสังฆปรินายก คือ เป็นประมุขของสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร ทรงบังคับบัญชาเจ้าคณะใหญ่ทั้งสาม คือ เจ้าคณะคามวาสีฝ่ายขวา เจ้าคณะคามวาสีฝ่ายซ้าย และเจ้าคณะอรัญวาสี ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในหัวเมืองต่างๆ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 4 รูปแบบการปกครองบ้านเมืองตามแบบอยุธยา การปกครองคณะสงฆ์สมัยนี้ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปมากนัก นอกจากเพิ่มตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่จากสามตำแหน่งเป็นสี่ตำแหน่ง ได้แก่ เจ้าคณะเหนือ เจ้าคณะกลาง เจ้าคณะใต้ และเจ้าคณะอรัญวาสี เจ้าคณะใหญ่ทุกรูปอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ซึ่งกำหนดให้เจ้าคณะใหญ่ทั้ง 4 รูปรวมกับรองเจ้าคณะใหญ่อีก 4 รูป เป็น 8 รูป รวมกันเป็น มหาเถรสมาคม ทำหน้าที่คล้ายคณะเสนาบดี ที่ทรง

ปรึกษาฝ่ายการพระศาสนาแก่พระมหากษัตริย์ แต่ในสมัยรัชกาลที่ 6 – 7 สมเด็จพระสังฆราชทรงบัญชาการคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองโดยมี มหาเถรสมาคมเป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในสมัยรัชกาลที่ 8 เมื่อการปกครองบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงเป็นระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 กำหนดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์รูปแบบประชาธิปไตย สมเด็จพระสังฆราชจะต้องมีพระบัญชาผ่าน สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร

เมื่อถึงรัชกาลปัจจุบัน ในยุครัฐบาลจอมพลสฤษฎิ์ ธนะรัชต์ ใช้ระบอบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจเบ็ดเสร็จ รัฐบาลได้เปลี่ยนรูปแบบการปกครอง คณะสงฆ์ ให้สอดคล้อง กับรูปแบบการปกครองบ้านเมือง ด้วยการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ที่มอบอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ให้กับ มหาเถรสมาคมอันมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ยังมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

จากภาพรวมที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การรับและเลิกใช้รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์แต่ละครั้งล้วนเป็นผลจากความริเริ่มและความพยายามของอำนาจรัฐ คณะสงฆ์มีสิทธิใช้รูปแบบการปกครองตนเองที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระบบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรในยุคนั้นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คณะสงฆ์มีปกติคล้อยตามกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะมีพุทธพจน์สนับสนุนท่าทีดังกล่าวไว้ว่า “อนุชานามิ ภิกฺขเว ราชูนำ อนุวตฺติตุง ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามพระราชา”

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงมีมติว่า เนื่องจากคณะสงฆ์ต้องเคารพกฎหมายบ้านเมือง พระสงฆ์จึงต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 พระองค์ทรงนิพนธ์ไว้ว่า

“ภิกษุสงฆ์ แม้มีพระวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัวอยู่ส่วนหนึ่ง แล้วก็ต้องอยู่ใต้กฎหมายแห่งอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะ หรือเพื่อคนทั่วไปและยังควรอนุวัตจารีต ของบ้านเมืองไม่ให้ขัดต่อกฎหมายสองประเภทนี้ สรุปความภิกษุสงฆ์มีกฎหมายอันจะพึ่งพิงอยู่ 3 ประการ คือ กฎหมายแผ่นดิน 1 พระวินัย 1 จารีต 1 พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายแผ่นดิน จึงสมควรจะรู้จะเข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้อง”

รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่อนุวัตคล้อยตามรูปแบบการปกครองของฝ่ายบ้านเมือง นี้เป็นปรากฏการณ์ทั่วไปที่พบได้ในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักทั่วไป สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

“การปกครองสังฆมณฑล ที่มาประดิษฐานตามนานาประเทศ จำต้องอนุโลมตามแบบแผนประเพณี ซึ่งนิยมกันหรือเท่าที่อาจจะเป็นได้ ในต่างประเทศที่พระพุทธศาสนาไปประดิษฐานนั้น เชื่อได้ว่าเหมือนกันหมด ทั้งประเทศสยาม พม่า ลาว รามัญ และสิงหฬทวีป การปกครองคณะสงฆ์จึงเนื่องด้วยราชการผ่านดิน ตั้งแต่การวางแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนตั้งสังฆนายกให้มีสมณศักดิ์ พระพุทธศาสนาจึงประดิษฐานมั่นคงในประเทศนั้นๆ”

การศึกษาพัฒนาการของระบอบการปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันนอกจากจะชี้ให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนจักรและอาณาจักรแล้ว ยังช่วยให้เราเข้าใจรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันได้อย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น ว่าองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุดในปัจจุบัน คือมหาเถรสมาคมอันมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน อำนาจบัญชาการคณะสงฆ์ ของสมเด็จพระสังฆราชมีมากน้อยต่างกันไปตาม บทบัญญัติของกฎหมายคณะสงฆ์แต่ละฉบับที่เราศึกษาเปรียบเทียบได้ดังนี้

1. ระยะที่ตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ออกบังคับใช้ใน พ.ศ.2445 เป็นช่วงเวลาที่ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช ว่างลงและไม่มีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชอีกเลยจนสิ้นรัชกาลที่ 5 ในระยะนี้พระมหากษัตริย์ในฐานะ เอกอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นกรรมการที่ทรงปรึกษาฝ่ายการพระศาสนา มหาเถรสมาคมไม่มีอำนาจในตนเอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 มีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ในระยะนี้สมเด็จพระสังฆราชมีอำนาจสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ ทรงบัญชาการคณะสงฆ์และรับผิดชอบโดยลำพัง มหาเถรสมาคมเพียงเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น หาได้มีอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์แต่ประการใดไม่

2. ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 สมเด็จพระสังฆราชไม่มีอำนาจในการบัญชาคณะสงฆ์โดยลำพังพระองค์เอง ต้องทรงบัญชาคณะสงฆ์ผ่านสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ซึ่งแยกกันรับผิดชอบ ดำเนินการแทนสมเด็จพระสังฆราช ไม่ต้องทรงรับผิดชอบแต่ประการใด ในระยะนี้ไม่มีมหาเถรสมาคม

3. กฎหมายคณะสงฆ์ที่บังคับใช้ในปัจจุบันนี้ คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ได้มอบอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ ไว้กับมหาเถรสมาคมซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน ตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ สมเด็จพระสังฆราชทรงมีอำนาจในการบัญชาการคณะสงฆ์โดยพระองค์เอง และทรงร่วมรับผิดชอบในหน้าที่กับมหาเถรสมาคม โดยตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามความในมาตรา 18 บรรดาอำนาจ ของสังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร ถูกนำมารวมกันและยกอำนาจให้มหาเถรสมาคมเป็นผู้ใช้ จอมพลสฤษฎิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการตราพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวไว้ อธิบายเรื่องนี้ไว้ว่า*"การปกครองตามพระราชบัญญัติใหม่นี้มีหลักการสำคัญก็คือการรวมอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ไว้กับมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน ทั้งนี้ก็โดยรัฐบาลมีความมั่นใจว่า มหาเถรสมาคมประกอบด้วย มหาเถระชั้นสูง ดำรงอยู่ในคุณธรรมควรแก่การสักการะทั้งเป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์ องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงยกย่องไว้วางพระราชหฤทัย และทรงสถาปนาไว้ในตำแหน่ง สมณศักดิ์อันสูง ย่อมที่สามารถที่จะดำเนินการพระศาสนาให้เป็นไปด้วยดีทุกประการ"*

การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มอบอำนาจการปกครองทั้งหมดไว้กับ มหาเถรสมาคมเช่นนี้ก็ด้วยเหตุผลต้องการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์โดยไม่ต้องประสบอุปสรรคล่าช้าอันเนื่องมาจากการถ่วงดุลอำนาจในระบอบสังฆราชา เนื่องจากเถรสมาคมมีอำนาจในการปกครองอย่างกว้างขวางความเจริญหรือความล้าหลังของคณะสงฆ์ส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับกับประสิทธิภาพในการบริหาร ปกครองคณะสงฆ์ของ มหาเถรสมาคม ทั้งนี้เพราะมหาเถรสมาคมได้อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสำคัญไว้ทั้งหมด ถ้ามหาเถรสมาคมประกอบด้วยกรรมการส่วนใหญ่ที่มีความรู้และความสามารถดี นโยบายใหม่ๆในการบริหารงานคณะสงฆ์จะได้รับการประกาศใช้ การระดมสรรพกำลังมาปฏิบัติให้บรรลุผลตามนโยบายก็ไม่ใช่เรื่องยาก เพราะเอกภาพของคณะสงฆ์ดี เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ มหาเถรสมาคมโดยการสนับสนุนของรัฐบาลสามารถออกคำสั่งให้คณะสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร ปฏิบัติตามได้ ผู้พร้อมจะปฏิบัติตามคำสั่งของมหาเถรสมาคมก็คือ เจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ เจ้าคณะใหญ่หนลงไปถึงเจ้าอาวาส

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ปัจจุบันเป็นที่ พระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวถึงศักยภาพของคณะสงฆ์ไว้ใน Thai Buddhism in the Buddhist World ว่า พระราชวรมุนี (2540 : 23) *"อย่างไรก็ตามเมื่อมองในส่วนดีจะพบว่า คณะสงฆ์ไทยแม้จะมีจุดอ่อนและข้อด้อยมากมาย ก็ถือว่ามีการจัดระบบองค์กรที่ดี เมื่อเทียบกับสถาบันสงฆ์ในประเทศอื่น วัดเรือนหมื่น และพระภิกษุสงฆ์สามเณร ไม่น้อยกว่า 250,000 รูป รวมตัวเป็นเอกภาพภายใต้*

การเป็นผู้บริหารเดียวกัน ด้วยการจัดองค์กรสงฆ์ระดับชาติเช่นนี้ คณะสงฆ์ไทยจึงได้การยอมรับ และอุปถัมภ์เต็มที่จากทางบ้านเมือง มีเอกภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆเช่น การศึกษาศาสนพิธี และการรักษาศีล ภายใต้ระบบการปกครอง ที่แบ่งชั้นเป็นแบบพีระมิด ชนิดรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางนี้ กิจการคณะสงฆ์ สามารถได้รับการตรวจสอบอย่างใกล้ชิดทั้งสามารถรักษาวินัยสงฆ์ได้อย่างดี การถ่ายทอดคำสั่งอย่างฉับพลันและการส่งข่าวสารอย่างรวดเร็ว ระหว่างวัดในชนบทห่างไกล กับคณะผู้บริหารระดับสูงในกรุงเทพมหานคร ก็เป็นเรื่องที่อาจจะทำได้ ความร่วมมือร่วมใจระหว่างฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมือง มีอยู่อย่างแน่นแฟ้น ทั้งนี้เพราะคณะสงฆ์ มีการจัดองค์กรและระดับชั้นผู้ปกครองคู่ขนานกับระบบราชการ ในสถานการณ์เช่นนี้ พระสงฆ์สามารถแสดงบทบาท สำคัญมากมายในการสร้างความสามัคคี ในหมู่ประชาชน และความมั่นคงของชาติ"

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2540 : 80)แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 จะมีส่วนดีตรงที่ ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างมหานิกายและธรรมยุติ และสร้างเอกภาพในคณะสงฆ์ไทยได้ก็จริง แต่กระนั้น พระราชบัญญัตินี้ก็ได้สร้างปัญหาให้กับการบริหารงานคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะมีการยกเลิก "องค์การ" หรือ "กระทรวง" แล้วมอบงานทั้งหมดให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรรมการมหาเถรสมาคม ว่าโดยหลักการกรรมการมหาเถรสมาคม แต่ละรูปต้องรับภาระ ต้องกำกับดูแลงานปกครอง งานการศึกษา งานเผยแพร่ งานสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ การวินิจฉัยสั่งการแต่ละครั้ง ต้องอาศัยมติร่วมกันของมหาเถรสมาคม มีหลายครั้งที่มีเรื่องสั่นสะเทือนวงการคณะสงฆ์ขึ้น ประชาชนรอดูอยู่ว่า คณะสงฆ์จะจัดการอย่างไร ปรากฏว่า กรรมการมหาเถรสมาคม แต่ละรูปยังทำอะไรไม่ได้ จนกว่าจะมีการเรียกประชุมมหาเถรสมาคม เพื่อพิจารณาเรื่องนั้น เพื่อแก้ปัญหานี้ กฎหมายคณะสงฆ์น่าจะกำหนดให้มี "องค์การ" หรือ "กระทรวง" ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของกรรมการมหาเถรสมาคมบางรูป ผู้ทำหน้าที่สังฆมนตรี มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ ในเรื่องนั้นๆ แล้วจึงรายงานมหาเถรสมาคม แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มาตรา 19 จะให้อำนาจสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่ง คณะกรรมการหรืออนุกรรมการเหล่านี้มีหน้าที่เพียง "กลั่นกรองเรื่อง" เพื่อเสนอมหาเถรสมาคมเท่านั้น อำนาจวินิจฉัยสั่งการยังอยู่กับมหาเถรสมาคม ในทางปฏิบัติมหาเถรสมาคม สามารถมอบอำนาจให้กรรมการและอนุกรรมการ ปฏิบัติหน้าที่ประจำ "องค์การ" หรือ "กระทรวง" ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด เช่น คณะกรรมการปกครอง คณะกรรมการการศึกษา คณะกรรมการเผยแผ่ คณะกรรมการเหล่านี้มีสำนักงานและเจ้าหน้าที่ประจำ เช่น เดียวกับระบบราชการ ผลดีของการมีสำนักงานถาวรและคณะกรรมการถาวรก็คือ ความต่อเนื่องของเอกสารและการปฏิบัติงาน ไม่ว่าคณะกรรมการจะเปลี่ยนไปกี่ชุดก็ตาม งานก็ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง และเอกสารสำคัญก็ไม่สูญหาย ทั้งกรรมการชุดใหม่ยังได้ศึกษาเอกสารจากกรรมการชุดเก่าด้วย ข้อสำคัญคือ คณะกรรมการ หรือ อนุกรรมการ ต้องมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระไม่เกิน 4ปี เหมือนคณะรัฐมนตรีของฝ่ายบ้านเมือง

เอกสารสำคัญอันเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และการปกครองคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคมในปัจจุบันเก็บไว้ที่กรมศาสนา ในฐานะที่เป็นสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม การปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคมจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่กรมศาสนา ถ้ากรมศาสนาด้อยประสิทธิภาพผลเสียมหาศาลก็เกิดขึ้นกับพระศาสนา ดังนั้นรัฐจึงต้องพัฒนากรมศาสนาให้สนองงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ศรีลังกาได้ตั้งกระทรวงพระพุทธศาสนาขึ้น ถ้ารัฐไม่สามารถปรับปรุงกรมศาสนาได้แบบนั้น รัฐควรแก้ไขกฎหมายที่เปิดโอกาสให้คณะสงฆ์บริหารงานกันเอง มากขึ้นโดยพึ่งพาอาศัย กรมศาสนาน้อยลง เช่น กำหนดให้คณะสงฆ์มีเลขาธิการมหาเถรสมาคม ฝ่ายบรรพชิตและสนับสนุนให้มหาเถรสมาคมจัดทำและ

ประกาศใช้แผนพัฒนาคณะสงฆ์ระยะ 5 ปี เช่นเดียวกับรัฐมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกำหนดให้มีกระทรวงหรือองค์กรถาวรภายในระบบบริหารงานคณะสงฆ์

พระธรรมวรนายก (2550 : 10) ในปัจจุบัน วิทยาการด้านการบริหารจัดการก้าวหน้ามาก คณะสงฆ์ควรจะใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหาร และการปกครองคณะสงฆ์ กิจการคณะสงฆ์บางอย่าง ก็ยังอาศัยการบริหารราชการแบบบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างก็ต้องอาศัยความคล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจกรรมบางอย่างต้องอาศัยตามหลักพระธรรมวินัย เราได้เห็นว่ากฎหมายคณะสงฆ์ฉบับปัจจุบัน ได้ทำให้การบริหารงานคณะสงฆ์บางอย่างล่าช้า เพราะยึดติดขั้นตอนตามระบบราชการมากเกินไป ดังนั้น คณะสงฆ์ควรมีระบบการบริหาร แบบของตัวเอง โดยสอดคล้องกับพระธรรมวินัย

พระมหาสมพร จนฺทวโส (2555 : 12) กล่าวถึง การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ มักแอบแฝงด้วยระบบอุปถัมภ์ โดยเงินที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนตอบแทนระหว่างพระสังฆาธิการผู้น้อย ถวาย แด่พระสังฆาธิการผู้ใหญ่เรียกว่า “การถวายสักการะ” เช่นเดียวกับ พระราชศีลโสภิต (2555 : 21) กล่าวถึง การแต่งตั้งพระฐานานุกรม ซึ่งเป็นพระฐานานุศักดิ์ ของพระราชาคณะ และสมเด็จพระราชาคณะชั้นต่างๆ พระฐานานุกรมที่ได้รับการแต่งตั้งนั้น ตำแหน่งสำคัญที่สุด คือ พระครูปลัด และตำแหน่งต่างๆ เป็นช่องทางและโอกาสสำคัญที่จะทำให้พระฐานานุกรมเหล่านั้นมีโอกาสได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พระราชาคณะ เพราะ ความใกล้ชิดสนิทสนมกับพระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่

ผลการศึกษา

<u>เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ก.</u>

1.ประเด็นการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับต่างๆ

พระเดชพระคุณรับทราบหรือไม่ว่าการขึ้นมาดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รวมถึงพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ ต้องใช้เงินในการดำเนินการวิ่งเต้นเท่าไร

“นโยบายในเขตปกครองคณะสงฆ์เรา ไม่มีหรอกนักศึกษาที่จะมีการซื้อขายตำแหน่ง มีแต่ว่าพอได้เป็นตำแหน่ง โน่น นี่ นั่น แล้วตามเอามาถวายในภายหลัง อย่างเช่น กรณีล่าสุดที่หลวงพ่อได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าให้เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ก็ได้มีพระบัญชา ตราตั้ง จากทางพระเถระผู้ใหญ่แต่งตั้งพระฐานานุกรม 5 รูป คือ พระครูปลัด 1 พระครูสังฆรักษ์ 1 พระครูใบฎีกา 1พระครูวินัยธร 1 พระครูสมุห์ 1 ซึ่งก็ได้แต่งตั้งพระสังฆาธิการในเฉพาะเขตจังหวัดมหาสารคาม ที่มีความประพฤติดี และสามารถสนองงานรับภาระทางพระพุทธศาสนา<u>ได้ส่วนปัจจัยที่พระฐานานุกรมถวายเป็นสักการะแต่หลวงพ่อนั้น กรรมการวัดตรวจสอบดูแล้วก็ประมาณ 5,000 บาท</u> ปัจจัยที่ได้ก็นำมาบำรุงปฏิสังขรวัดนี่หละนักศึกษาเอย” สัมภาษณ์ : เจ้าคณะจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2555 เวลา 13.00 น.

“มีลูกศิษย์ลูกหาหลายคนมาบอกเฮาว่า หลวงพ่อๆ คั่นอยากเป็นเจ้าคุณ (พระราชาคณะชั้นสามัญขึ้นไป) เด้อคะเจ้าสิมีคนไปวิ่งเต้นให้อยู่ <u>ว่าแต่มีเงิน 200,000 บาท</u> โอ้ยข่อยกะบ่เอาแล้วมีเงิน สองแสนเอาไปสร้างเอาไปแปลงวัดบ่ดีกว่าตี้ สุมื้อนี้พระสงฆ์ฝ่ายผู้ใหญ่เอง โดยเฉพาะ เลขา เลแขน นี่หละสำคัญวิ่งเต้นหาผู้นั้นผู้นี่ เฮานี่บ่อยากเป็นใหญ่เป็นโตนำเพิ่นดอก เป็นพระครูชั้นเอก สอนวิปัสสนาฯ ก็ว่าดีพอแฮงแล้ว” สัมภาษณ์ : เจ้าคณะตำบลในจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 12.00 น.

"เท่าที่เคยพบมาตั้งแต่ได้รับการแต่งตั้งนี่นะ ในเขตอำเภอนี้ ยังไม่มีใครได้เป็นพระราชาคณะสักรูป จะมีก็แต่ระดับ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะอำเภอ ก็ไม่ได้มีการซื้อขายอะไรเป็นจริงเป็นจังหรอก ก็อย่างที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมอุปถัมภ์ เมื่อมีผู้ให้ ก็ต้องมีผู้รับ เมื่อรับแล้วก็ต้องมีสินน้ำใจตอบแทน จะมีก็กรณี การแต่งตั้งรักษาการเจ้าอาวาสแห่งหนึ่ง รองเจ้าอาวาสก็ได้มาติดต่อประสานงานกับหลวงพ่อ หลังจาก เจ้าอาวาสองค์เดิมมรณภาพไป ต้องมีการแต่งตั้งรักษาการเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสองค์ใหม่ หลวงพ่อก็ได้เป็นธุระ ในฐานะรักษาการเจ้าคณะอำเภอ ในการประสานงานกับเจ้าคณะจังหวัดในการแต่งตั้ง <u>ท่านเจ้าอาวาสก็มีสินน้ำใจ ถวายปัจจัยเล็กน้อยในการบำรุงวัด 5,000 บาท</u> แต่หลวงพ่อก็ไม่ได้เรียกร้องอะไรนะ และอีกกรณีก็คือการวิ่งเต้นแย่งชิง เจ้าคณะตำบลนี้ก็สู้กันมันหยดเช่นกัน แต่ไปสู้กันที่เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ไม่รู้ผลเป็นอย่างไร นี่คือเรื่องที่เกิดขึ้น หลวงพ่ออยากให้โยมนักศึกษามองว่านี่เป็นการซื้อขายตำแหน่ง แต่นี่เป็นมารยาททางคณะสงฆ์ ผู้น้อยจะต้องเคารพผู้ใหญ่ มันมีลักษณะแบบต่างตอบแทน" สัมภาษณ์ : รองเจ้าคณะอำเภอแห่งหนึ่งในจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 16.30 น.

"พระอาจารย์เองดำรงตำแหน่งสองตำแหน่งคือ เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ก. ฝ่ายการศึกษา และอีกตำแหน่งคือ เลขานุการเจ้าอาวาสวัด ซึ่งโยมน้องนิสิตถามว่า มีการซื้อขายตำแหน่ง มีการใช้เงิน ก่อนอื่นพระอาจารย์เองอยากจะขออธิบายว่า คำว่า ซื้อขายตำแหน่ง อาจฟังรุนแรงเกินไปในแง่วงการ คณะสงฆ์ การทุจริตในเชิงผลประโยชน์นี้ ควรเรียกว่า การถวายสักการะ คือ การใช้เงิน หรือ วัตถุแลกกับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง พระอาจารย์เอง จะขอยกกรณี ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอแห่งหนึ่ง ซึ่งว่างอยู่ ณ ขณะนี้ โดยรูปก่อนได้ลาออกจากตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอ ซึ่งเจ้าคณะจังหวัด ก. ได้มีบัญชาแต่งตั้ง รองเจ้าคณะอำเภอ เป็นรักษาการเจ้าคณะอำเภออยู่ ณ ขณะนี้ ก็มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตของเรา กำลังวิ่งเต้นเอาเงินนิตยภัตเข้าแลก เพื่อหวังตำแหน่งที่ว่างอยู่ โดยเห็นว่าใช้เงิน <u>ประมาณ 1100,000 สำหรับตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะอำเภอ</u>" สัมภาษณ์ : เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 15.00 น.

2.ประเด็นช่องทางการวิ่งเต้นในการซื้อขายตำแหน่งของพระสังฆาธิการ พระเดชพระคุณรับทราบหรือไม่ว่าการขึ้นมาดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รวมถึงพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ ต้องมีการวิ่งเต้นด้วยวิธีอย่างไรบ้าง

*"หลวงพ่อขออธิบาย อย่างนี้ว่าการขึ้นมาดำรงตำแหน่งของ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รวมถึงพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ จะต้องคำนึงด้วยพื้นฐานของความเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นอายุกาลพรรษา คุณูปการ การศึกษา ความสามารถและศักยภาพในการจะสนองงานรับใช้พระพุทธศาสนา และประการสำคัญที่สุด ข้อวัตรปฏิบัติและปฏิปทา ที่ปรากฏแก่สายตาศรัทธาญาติโยม จริงอยู่ที่ในปัจจุบัน ในทุกวงการมีระบบอุปถัมภ์ มีการซื้อขายตำแหน่ง แม้กระทั่งวงการพุทธ แต่สิ่งๆนั้นมันแฝงไปด้วยการเคารพซึ่งกันและกัน ระหว่างพระผู้น้อยกว่า และพระผู้ใหญ่ เป็นการถวายมุทิตาสักการะ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยหรือวัตถุอื่น หลวงพ่ออยากจะชี้ให้เราเห็นว่า <u>ระบบราชการมีการซื้อขาย หรือ วงจรอย่างไร วงการคณะสงฆ์เป็นลักษณะแบบนั้นเช่นกัน เพราะเราบังคับบัญชากันเป็นระบบ เป็นเหมือนสังคมแนวดิ่ง</u> ฉะนั้นแล้วการขึ้นมาดำรงตำแหน่งของ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รวมถึงพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ ก็ต้องอาศัยระบบแนวดิ่ง การบังคับบัญชาลดหลั่นกันนี้ในการที่จะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์"*สัมภาษณ์ : เจ้าคณะจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 13.00 น.

"โตดีมันอยู่ที่ลูกศิษย์ลูกหาของพระผู้ใหญ่หั่นหละ ทั้งพระทั้งโยม มันเรียกเงินเค้าพวกนี้ เท่านั้นเท่านี้ คั่นอยากเป็นใหญ่เป็นโต ให้เข้าหาซุมมันโลด มันเฮ็ดให้ได้ซุมนี่ มาบอกเฮาหลายรอบแล้ว หลวงตาๆ ท่านอยากเป็นเจ้าคุณบ่ บอกผมได้เด้ <u>พวกนี้ก็เป็นพวกศิษย์ผู้ใกล้ชิดพระผู้ใหญ่ระดับเจ้าคณะภาคทั้งนั้น พวกเลขา พวกผู้ซอย</u> พวกนี้และตัวดี ต้องติดต่อผ่านพวกมันอย่างเดียวไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งอะไร" สัมภาษณ์ : เจ้าคณะตำบลในจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 12.00 น.

"หลวงพ่อมองว่าระบบนี้ การซื้อขายมันก็คล้ายๆกับระบบราชการนั้นแหละ เขาบังคับบัญชากันมาเป็นสายๆ มีผู้ใหญ่ มีผู้น้อย เรียงกันลงมา ถามว่าช่องทางและกลไกในการซื้อขายตำแหน่ง ส่วนใหญ่ก็ต้องทำผ่านทางผู้ใกล้ชิดกับพระผู้ที่มีอำนาจปกครอง และเป็นพระผู้ใหญ่ แต่ปัจจุบันสังคมมันเสื่อมทรามไปยิ่งกว่านั้น คนที่มีสถานะเป็น โยม ก็ยังมามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย อย่างเช่น เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพระพุทธศาสนา ที่เป็นข้าราชการที่ดูแลในด้านนี้ มันเป็นกันทั้งระบบนั้นแหละ <u>แต่ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด หลวงพ่อว่า เป็นพระเลขา เพราะเขาเป็นผู้ใกล้ชิด และสนองงานพระผู้ใหญ่อย่างใกล้ชิด</u>" สัมภาษณ์ : รองเจ้าคณะอำเภอแห่งหนึ่งในจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 16.30 น.

"นิสิตเคยได้ยินไหม <u>อยากเป็นใหญ่ ต้องใส่ใจคนหน้าห้อง</u> คนหน้าห้องก็คือ เลขานุการ นั่นแหละสังคมโยม จะติดต่ออะไรก็ต้องทำผ่านเลขานุการ สังคมพระเช่นกันจะทำอะไรก็ต้องกระทำผ่านเลขานุการ ไม่ว่าจะเป็น เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รวมถึงพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ ก็ต้องกระทำหรือติดต่อผ่านทางเลขานุการ กลไกโยม หรือ ข้าราชการนั้นน้อยมาก มีแต่พระด้วยกันนี่หละ ทุกวันนี้ยิ่งบวชกันก็ยิ่งพากันมีกิเลสตัณหา ยกตัวอย่างกรณี การแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอ ณ ขณะนี้ ซึ่งว่างอยู่ ท่านรองเจ้าคณะอำเภอ ท่านก็รักษาการอยู่ แต่ก็มีการวิ่งเต้น เพื่อที่จะเป็นตัวจริง ไม่ใช่รักษาการ โดยวิ่งเต้นผ่านเลขานุการของเจ้าคณะภาค เพื่อให้เห็นชอบพิจารณาแต่งตั้ง เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ" สัมภาษณ์ : เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 15.00 น.

3.<u>ประเด็นอิทธิพลจากศาสนจักรกับระบบอุปถัมภ์ในคณะสงฆ์จังหวัด ก.</u>

จากคำให้สัมภาษณ์ของ เจ้าคณะจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 13.00 น. ท่านได้กล่าวไว้ว่า *"หลวงพ่อได้เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าคณะจังหวัดเพียง 6 เดือนเศษ จากพระราชาคณะชั้นราช จึงได้เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ หลวงพ่อจึงอยากจะอธิบายว่า หลวงพ่อเป็นพระราชาคณะชั้นราชองค์เดียว ในหนตะวันออก ที่ได้รับโปรดเกล้าฯเลื่อนเป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ก็ยังรู้สึกงงเหมือนกัน แบบไม่ทันตั้งตัว"*

ประเด็นนี้ทำให้ผู้ศึกษาสนใจเป็นอย่างยิ่ง เกี่ยวกับการเลื่อนสมณศักดิ์ จึงได้ลงพื้นที่ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2555 ซึ่งถือว่าเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงของ เจ้าคณะจังหวัด ก. ก่อนที่จะได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ฆ นั่นก็คือ การสร้างและพิธีเททองหล่อวัตถุมงคลของจังหวัด ก. ซึ่งในการครั้งนี้มีอิทธิพลจากศาสนจักรเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ การนิมนต์เจ้าประคุณสมเด็จฯ รูปหนึ่งมาเป็นองค์ประธาน และในช่วงนี้ คือช่วงที่ท่านมีอำนาจสูงสุดในมหาเถรสมาคม เนื่องจาก การอาพาธ ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. 9) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ดูแลปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่ใหญ่ที่สุด ผนวกกับท่านเป็น ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช จึงทำให้ เจ้าประคุณสมเด็จฯรูปนี้ มีอำนาจสูงสุด สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ในการประชุมมหาเถรสมาคมและพิจารณาเลื่อนสมณศักดิ์ แก่พระสังฆาธิการลำดับสำคัญๆ

จากเดือนกันยายน – ธันวาคม 2555 สามเดือนผ่านมาไม่นาน เจ้าคณะจังหวัด ก. ได้รับหนังสือจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เรื่อง นิมนต์รับฎีกาเข้ารับพระราชทานสมณศักดิ์ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2555 ณ พระที่นั่งอัมรินทรวินิจฉัย ผู้ศึกษาวิจัยมองว่า เร็วเกินไปสำหรับ การขึ้นมาดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม เพียง 6 เดือน คือ ช่วงต้นปี ปลายปีกลับได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ ซึ่งข้อสังเกตดังกล่าวสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ เจ้าคณะจังหวัด ก. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 13.00 น. ท่านได้กล่าวไว้ว่า

"หลวงพ่อได้เลื่อนขึ้นเป็นเจ้าคณะจังหวัดเพียง ๖ เดือนเศษ จากพระราชาคณะชั้นราช เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ซึ่งเร็วมาก หลวงพ่อจึงอยากจะอธิบายว่า หลวงพ่อเป็นพระราชาคณะชั้นราชองค์เดียว ในหนตะวันออก ที่ได้รับโปรดเกล้าฯเลื่อนเป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ก็ยังรู้สึกงงเหมือนกัน แบบไม่ทันตั้งตัว"

ผู้ศึกษาจึงมองถึงความไม่ชอบมาพากล และได้ตั้งข้อสมมติฐานเอาไว้ว่า อาจจะเป็นกรณีเดียวกับเจ้าอาวาสวัดชื่อดังแห่งหนึ่ง ซึ่งมีข่าวฉ้อฉล ทางด้านการเงินมาตั้งแต่ในอดีต ได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระราชาคณะชั้นเทพ ในปี 2554 ในช่วงที่เจ้าประคุณสมเด็จฯ รูปเดียวกันที่มาเป็นองค์ประธานในพิธี การหล่อวัตถุมงคลของจังหวัด ก. เรืองอำนาจสูงสุดในปี 2554 เป็นต้นมา ส่งผลให้การพิจารณาแต่งตั้ง หรือเลื่อนสมณศักดิ์ของคนใกล้ชิดแบบไม่เหนือความคาดหมาย

ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความเชื่อ และตั้งข้อสังเกตไว้แล้ว กรณีเจ้าคณะจังหวัด ก. กับ วัดชื่อดังแห่งหนึ่งก็คงไม่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาจึงได้เข้าสัมภาษณ์ เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ก. ว่า นิมนต์จ้าประคุณสมเด็จฯ มาเป็นองค์ประธานในพิธีเททองหล่อวัตถุมงคลครั้งนั้น ต้องใช้ปัจจัยถวายเท่าไร คำตอบปรากฏว่า ต้องใช้ปัจจัยสูงถึง 100,000 บาท ซึ่งได้รับการยืนยันจาก เลขานุการวัดของเจ้าคณะจังหวัด ก. เช่นเดียวกัน นั่นก็หมายถึง เงินปัจจัย 100,000 บาท กับเวลาที่ผ่านไปเพียง 6เดือนเศษ ทำให้ พระราชาคณะชั้นราช ได้เลื่อนขึ้นเป็น พระราชาคณะชั้นเทพ อย่างเหนือความคาดหมาย พระราชาคณะชั้นราช 1 เดียวในหนตะวันออกที่ได้รับพระราชทานเป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ในปี 2555 แบบบังเอิญและคาดไม่ถึง

<u>เขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ข.</u>

1.ประเด็นการซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับต่างๆ พระเดชพระคุณรับทราบหรือไม่ว่าการขึ้นมาดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รวมถึงพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ ต้องใช้เงินในการดำเนินการวิ่งเต้นเท่าไร

" เท่าที่ทราบในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ข.นี้ ก็มีการซื้อขายตำแหน่งสำคัญๆดังที่นักศึกษากล่าวมาเหมือนกัน เช่น เจ้าอาวาสวัดหนึ่งใน จังหวัด ข. มีการใช้เงินจำนวนหนึ่งแสน ในการซื้อตำแหน่ง เจ้าคณะตำบล หลังจากตำแหน่งเจ้าคณะตำบลว่างลงเพราะเจ้าคณะตำบลรูปก่อนมรณภาพไป โดยใช้เงินถวายต่างตอบแทน ให้ทั้งเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด ในการพิจารณาเสนอชื่อและแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะตำบลดังกล่าว

"ส่วนกรณีที่พบกับตัวอาตมาเองก็คือ การมาขอซื้อตำแหน่ง พระฐานานุกรม ในช่วงพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปี 2551 อาตมาได้เลื่อนสมณศักดิ์จาก พระราชาคณะชั้นสามัญ ปีน พระราชาคณะชั้นราช โดยมีพระบรมราชโองการเลื่อนสมณศักดิ์ อาตมาเองมีฐานานุศักดิ์ในการตั้งพระฐานานุกรม ได้ 4 รูป คือ พระครูปลัด 1 รูป พระครูสังฆรักษ์ 1 รูป พระครูสมุห์ 1พระครูใบฎีกา 1 ซึ่งในกรณีนี้มีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจากนนทบุรี สมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร <u>ขอติดต่อเพื่อจะมาเป็นพระ</u>

ฐานานุกรมให้อาตมา โดยจะมีค่าตอบแทนเป็นปัจจัยจำนวน 500,000 บาท แต่อาตมาไม่ได้รับค่าตอบแทนและข้อเสนอดังกล่าว เหตุที่มีการขอซื้อตำแหน่งพระฐานานุกรมในวงเงินที่สูงถึง 500,000 บาท ก็เพราะการมีฐานานุศักดิ์เป็นพระฐานานุกรมของพระราชาคณะจะมีโอกาสเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นเจ้าคุณ (พระราชาคณะ) ได้โดยง่าย และตำแหน่งพระฐานานุกรมไม่จำเป็นต้องเป็นพระสังฆาธิการในจังหวัด หรือภาคเดียวกันกับพระราชาคณะนั้นๆ จึงเป็นช่องทางและความสะดวกให้พระสังฆาธิการที่ประสงค์จะเป็นพระฐานานุกรม ของพระราชาคณะชั้นต่างๆ ในการวิ่งเต้นดำเนินการ" สัมภาษณ์ อดีตรองเจ้าคณะจังหวัด ข. และ ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 15.00 น.

" การซื้อขายตำแหน่งของพระสังฆาธิการจังหวัด ข. นั้น เท่าที่หลวงพ่อได้สังเกตและประสบพบมา จะเป็นในรูปแบบการกระทำที่ไม่โจ่งแจ้ง จะมีการถวายเป็นเงิน ในที่นี้ตำแหน่งพระสังฆาธิการที่มีความนิยมซื้อขายหรือ ถวายสักการะกันมากที่สุด ก็คือ พระฐานานุกรม ซึ่งเป็น พระฐานานุศักดิ์ ตามแต่ตั้งได้ของพระราชาคณะ เพราะพวกนี้จะได้ดิบได้ดี หรือ เจริญในตำแหน่งหน้าที่ได้อย่างรวดเร็ว จึงนิยมกันมาก โดยการนี้ก็จะมาในรูปแบบของการจัดทำหนังสือ ย่าม พัดที่ระลึก บวกกับปัจจัยรวมๆแล้วก็อยู่ในหลักหมื่น ถวายสักการะแด่พระราชาคณะซึ่งตั้งเป็นพระฐานานุกรม ในวันแสดงมุทิตาสักการะนั่นเอง" สัมภาษณ์ : เจ้าคณะจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 12.30 น.

"ในระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบลนั้น ยังไม่ค่อยมีการวิ่งเต้นในการซื้อขายตำแหน่งสักเท่าไร เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่สามารถหาความสัมพันธ์กับพระเถระชั้นผู้ใหญ่ในพื้นที่ เช่น เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ โดยใช้ระบบอุปถัมภ์และความสัมพันธ์ใกล้ชิด ส่วนตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะจังหวัด รวมถึงเจ้าคณะจังหวัด แต่ที่หนักที่สุดก็คือ ตำแหน่งพระฐานานุกรม ที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระราชาคณะหรือ สมเด็จพระราชาคณะกลับมีการซื้อขาย หรือ ถวายปัจจัยในรูปแบบของผ้าป่า เช่น ในกรณี พระฐานานุกรมของอดีตที่เจ้าคณะจังหวัด ข. ซึ่งพระฐานานุกรมรูปนี้ มีตำแหน่งเป็น พระครูปลัด จำพรรษา ณ วัดอรุณราชวราราม แต่มิสามารถเอ่ยนามได้ว่าเป็นรูปใด มอบถวายเงินตอบแทน เป็นเครื่องสักการะหลังได้รับการแต่งตั้งจำนวน 50,000 บาท พร้อมกับการจัดพิมพ์หนังสือ ย่าม ตาลปัตรพัดรอง ถวายเป็นสักการะในวันแสดงมุทิตาสักการะเจ้าคุณหลวงปู่ แต่เงินดังกล่าวเราไม่ได้มองในเชิงซื้อขาย แต่มองในเชิงการต่างตอบแทน ที่ไว้วางใจในการแต่งตั้งตำแหน่งให้" สัมภาษณ์ : พระเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 12.30 น.

"พระอาจารย์เอง ในฐานะที่เนพระฐานานุกรม ตำแหน่ง พระครูวินัยธร ซึ่งเป็นฐานานุศักดิ์ เจ้าคณะภาค ฝ่ายธรรมยุติ ก็ต้องยอมรับเลยว่า ตำแหน่งที่ได้ดังกล่าว ไม่ได้เกิดจากการวิ่งเต้น แต่ประการใด เพราะพระอาจารย์เอง เป็นพระอุปัฏาก เจ้าคุณพระสุนทรธรรมากร (หลวงปู่คำพันธ์ โฆษปญฺโญ) วัดธาตุมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ท่านเองก็เห็นว่าพระอาจารย์ใกล้ชิดกับท่านและเป็นฝ่ายธรรมยุต ด้วยกันจึงแต่งตั้งให้เป็น พระครูวินัยธร เมื่อปี พ.ศ.2546 ส่วนค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้นั้น ก็คือการถวายสักการะ แด่ ผู้ที่แต่งตั้งเรา เป็นจำนวนก็หลักพันปลายๆ นี่หละ ถือว่าเป็นการตอบแทนที่ท่านเจ้าคุณไว้วางใจแต่งตั้งพระอาจารย์ให้ได้สนองงานท่าน" สัมภาษณ์ : พระฐานานุกรมรูปหนึ่งในจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 15.00 น.

2.ประเด็นช่องทางการวิ่งเต้นในการซื้อขายตำแหน่งของพระสังฆาธิการพระเดชพระคุณรับทราบหรือไม่ว่าการขึ้นมาดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด รวมถึงพระฐานานุกรมในพระราชาคณะ ต้องมีการวิ่งเต้นด้วยวิธีอย่างไรบ้าง

" ตำแหน่งเจ้าอาวาส ก็ต้องฝากความหวังไว้ที่ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ก็ฝากความหวังไว้ที่ เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ ก็ฝากความหวังไว้ที่ เจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะ

ภาค การจะเป็นเจ้าคณะจังหวัดได้ก็ต้องฝากความหวังไปยังเจ้าคณะภาค และ สมเด็จฯ พุ้นหละ ส่วนตำแหน่งพระฐานานุกรม ก็ต้องแล้วแต่พระราชาคณะที่ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็น ไม่ว่า จะชั้นสามัญ ชั้นราช ชั้นเทพ ชั้นธรรม หรือสูงๆขึ้นว่าจะแต่งตั้งไหม แต่สิ่งเหล่านี้ การที่จะเชื่องโยง การติดต่อ ต้องผ่าน เลขา ของพระสังฆาธิการ ไม่ว่าจะเป็น เลขานุการเจ้าคณะตำบล เลขานุการเจ้าคณะอำเภอ เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด เลขานุการเจ้าคณะภาค บุคคลเหล่านี้น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการวิ่งเต้น และรับผลประโยชน์จากพระสังฆาธิการ ที่ต้องการหาช่องทางในการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์" สัมภาษณ์ : เจ้าคณะจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 12.30 น.

"มันมีหลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นการวิ่งเต้นผ่านเลขานุการ การวิ่งเต้นโดยข้าราชการสำนักพุทธฯ การวิ่งเต้นโดยพระสังฆาธิการที่มีอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์ อย่างเช่น อยากเป็น เจ้าคณะตำบล ก็ต้องไปใกล้ชิดสนิทสนมกับ เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะจังหวัด นอกจากนั้นแล้ว การวิ่งเต้นซื้อขายตำแหน่งนั้นจะแฝงการรับผลประโยชน์ผ่านทาง ผ้าป่า หนังสือที่ระลึก เสนาสนะภายในวัด ซึ่งเป็นหลักประกันว่า อีกฝ่ายหนึ่งยินยอมที่จะมอบตำแหน่งดังกล่าวไว้ให้ ซึ่งอาตมาจะขอยกตัวอย่าง การที่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส วัดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มาขอซื้อตำแหน่งพระครูปลัด เป็นพระฐานานุกรม ของอาตมา พระราชศีลโสภิต โดยกล่าวว่า ถ้าท่านเจ้าคุณมอบตำแหน่งนี้ให้ จะนำเงินผ้าป่ามาถวาย 500,000 บาท" สัมภาษณ์ : อดีตรองเจ้าคณะจังหวัด ข. และ ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 15.00 น.

"ช่องทางในการซื้อขายตำแหน่งของพระสังฆาธิการส่วนใหญ่แล้ว ตัวแสดงสำคัญก็คือ พระเลขาส่วนตัวแล้ว หลวงพี่เองเป็นพระเลขา ของพระเดชพระคุณ เจ้าคณะจังหวัด ข. ซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เมื่อไม่นานมานี้ แต่เคยมีกรณีที่พระเลขารูปก่อน มีการเรียกรับผลประโยชน์ หรือ เป็นนายหน้าให้สำหรับ พระที่ต้องการที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส หรือ เจ้าคณะตำบล โดยพระเลขารูปนี้จะเป็นตัวชง และประสานประโยชน์ระหว่าง พระสังฆาธิการที่มาซื้อตำแหน่ง และ เจ้าคณะจังหวัดโดยที่ท่านไม่รู้ตัว โดยเงินหรือผลประโยชน์ที่ได้มานั้น หลวงพ่อเจ้าคณะจังหวัดจะได้รับเพียงส่วนหนึ่งแบบไม่รู้ตัว เพราะเลขาเป็นคงชงเรื่องในการแต่งตั้ง แต่เจ้าคณะจังหวัดมีหน้าที่เพียงลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง โดยผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะตกอยู่ที่ พระเลขานุการ และหลวงพี่เชื่อว่า การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ ทุกตำแหน่งแบบที่น้องนิสิตกล่าวมา จะต้องกระทำผ่านทางเลขานุการ ของพระผู้ใหญ่รูปนั้นอย่างแน่นอน" สัมภาษณ์ : พระเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 12.30 น.

"พระอาจารย์มองว่า มันเป็นลักษณะความสัมพันธ์ของสงฆ์นะ พระผู้น้อยต้องเคารพพระผู้ใหญ่ ฉะนั้นแล้วพระผู้น้อยอยากได้ตำแหน่ง หน้าที่การงานที่ดี ก็ต้องรู้จักเข้าหาพระผู้ใหญ่ ส่วนตัวพระอาจารย์แล้วเป็นสายเกจิอาจารย์ ชอบการปลุกเสก ชอบอิสระ ไม่ชอบให้มีตำแหน่งอย่างหนึ่งอย่างใดมารัดตัว พระอาจารย์ไม่เคยที่จะเข้าหาพระผู้ใหญ่ มีแต่พระผู้ใหญ่ที่ได้ยินกิตติศัพท์เรา อยากมารู้จักด้วย เท่าที่เคยเห็นมาในวงการคณะสงฆ์นี้นะ กลไกอันสำคัญในการเป็นฟันเฟืองในการซื้อขายตำแหน่ง ก็คงจะเป็น พระระดับผู้ใหญ่นั้นหละ ที่เปิดช่องทางให้พระผู้น้อยไต่ขึ้น ไปหาผลประโยชน์ ผ่านทาง พระเลขาบ้าง ผ่าน โยมที่ใกล้ชิดกับพระผู้ใหญ่บ้าง ผ่าน สำนักงานหรือองค์กรทางพุทธศาสนาบ้างในการเชื่อมผลประโยชน์ระหว่างพระผู้น้อย กับ พระผู้ใหญ่" สัมภาษณ์ : พระฐานานุกรมรูปหนึ่งในจังหวัด ข. เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2555 เวลา 15.00 น.

3.ประเด็นอิทธิพลทางการเมืองกับระบบอุปถัมภ์ในคณะสงฆ์จังหวัดกาฬสินธุ์

กรณี พระราชาคณะชั้นราชรูปหนึ่ง ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด ข. และอดีตรองเจ้าคณะจังหวัด ข. ที่มีความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับท้องถิ่น และนักการเมืองระดับชาติ แม้กระทั่งอดีต

นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ก็เคยเดินทางมาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ ของ พระราชาคณะรูปนี้ ถึงวัดประเด็นนี้จึงอาจเป็นจุดเชื่อมโยง ระหว่างการเมือง กับระบบอุปถัมภ์ ซึ่งตั้งข้อสังเกตได้จาก ลำดับสมณศักดิ์ของพระราชาคณะรูปนี้ ดังนี้

พ.ศ.2528 ได้รับพระราชทานเป็นพระครูสัญญาบัตร เจ้าคณะอำเภอชั้นโท ในราชทินนามที่ พระครู.....

พ.ศ.2537 ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูเจ้าคณะอำเภอชั้นเอก ในราชทินนามเดิม

พ.ศ.2545 ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ในราชทินนามที่ พระ.....

พ.ศ.2551 ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ในราชทินนามที่ พระราช.....

โดยตั้งข้อสังเกตได้จาก ช่วง พ.ศ.2545 ที่พระราชาคณะรูปนี้ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ซึ่งเป็นปีที่อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งอยู่ ณ ขณะนั้น และเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการโปรดเกล้าในสัญญาบัตร พระราชาคณะชั้นสามัญดังกล่าว และอีกช่วงหนึ่ง คือ พ.ศ.2551 ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ในช่วงนั้นก็คือ นายสมัคร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ซึ่งก็เป็น พรรคพลังประชาชน ซึ่งสืบฐานอำนาจมาจาก พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตหัวหน้าพรรคไทยรักไทยเดิม ซึ่งชัดเจนว่า อิทธิพลทางด้านการเมือง ก็มีผลต่อการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระราชาคณะเช่นเดียวกัน จากคำสัมภาษณ์ของ พระราชาคณะรูปนี้ ยืนยันกับผู้ศึกษาว่า มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับ อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ส.ส.ในพื้นที่ และแกนนำ นปช. และ นอกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นนักการเมืองระดับชาติแล้ว พระราชาคณะรูปนี้ยังสนับสนุนแนวคิดกลุ่มมวลชนคนเสื้อแดง ในช่วงเดือนตุลาคม 2555 ที่ผ่านมา มีการจัดประชุมแกนนำเสื้อแดงขึ้น ในจังหวัด ข. โดยใช้ศาลาการเปรียญของวัดอย่างเปิดเผย และประการสำคัญ พระราชาคณะรูปนี้ ให้การสนับสนุน การเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นในฐานของพรรคเพื่อไทย โดยใช้พื้นที่วัด เป็นสถานที่ในการประชุมแกนนำ และ หัวคะแนนในการหาเสียง รวมถึงมีการปราศรัยใหญ่ในเขตวัดอย่างที่ปรากฏชัด โดยข้อมูลที่ผู้ศึกษานำมาอธิบายนี้ ต้องยอมรับว่า เกิดจากสถานการณ์จริง ที่ผู้ศึกษาได้ไปลงพื้นที่บ่อยครั้ง เนื่องจากผู้ศึกษาเองก็เคยไปฝากตัวเป็นศิษย์ กับ พระราชาคณะรูปนี้ ท่านจึงเล่าและให้ข้อมูลโดยละเอียด

ผลจากการเก็บข้อมูล ทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีข้อสรุปดังนี้

1. คณะสงฆ์จังหวัด ก. มีการวิ่งเต้นซื้อขายตำแหน่งของพระสังฆาธิการ มากกว่า คณะสงฆ์จังหวัด ข. แต่ตรงกันข้าม คณะสงฆ์จังหวัด ข. กลับใช้เงินปัจจัย จำนวนที่สูงกว่า การซื้อขายตำแหน่งของคณะสงฆ์จังหวัด ก. ถึง 10 เท่า และตำแหน่งที่สองจังหวัดมีการวิ่งเต้นซื้อขายมากที่สุดคือ ตำแหน่ง พระฐานานุกรมของพระราชาคณะ

2. บุคคลที่มีหน้าที่ในการประสานผลประโยชน์ ทั้งสองจังหวัดมีความแตกต่างกัน โดยคณะสงฆ์จังหวัด ข.จะมีฝ่ายการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ ส่วนคณะสงฆ์จังหวัด ก. การประสานผลประโยชน์จะตกอยู่ที่ ระบบการบังคับบัญชาสงฆ์ หรือ การปกครองแนวดิ่งเข้ามาเกี่ยวข้องมากกว่า ส่วนที่ทั้งสองเขตการปกครองคณะสงฆ์แต่ละจังหวัดนั้นเหมือนกัน ก็สามารถอธิบายได้ว่า ตำแหน่ง เลขานุการนั้น เป็นผู้เกี่ยวข้อง รู้เห็น และเป็นตัวกลางประสานประโยชน์ระหว่างผู้ซื้อตำแหน่ง และ ผู้ให้ตำแหน่ง โดยทำหน้าที่เป็น นายหน้า และหักผลส่วนต่าง มาเป็นผลประโยชน์ส่วนตน

3. ปัจจัยทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ข้าราชการ สามารถครอบงำหรือ มีอิทธิพลเหนือการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ข.แตกต่างจาก คณะสงฆ์จังหวัด ก. ซึ่งปัจจัยทางด้านระบบการปกครองสงฆ์ เข้ามาครอบงำในการบริหารปกครอง และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์

4. ปัจจัยทางด้านระบบการปกครองสงฆ์ สามารถครอบงำ หรือมีอิทธิพลเหนือการปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ก. แตกต่างจากคณะสงฆ์จังหวัด ข. ซึ่งปัจจัยทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น นักการเมือง ข้าราชการ เข้ามาครอบงำในการบริหารปกครองและระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์

ข้อสรุปทั้ง 4 ข้อนี้ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า วงการคณะสงฆ์ของไทยกำลังตกอยู่ในสถานการณ์น่าเป็นห่วง ตราบใดที่พระวินัย ขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ายัง คงเป็นนามธรรม ตราบใดที่กฎหมายบ้านเมืองยังไม่สามารถบังคับใช้อย่างทั่วถึง เบ็ดเสร็จเด็ดขาด สถาบันสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายพระ หรือกฎหมายบ้านเมือง ก็ยังไม่สามารถจัดระเบียบอะไรได้เลย ฉะนั้นแล้ว สถาบันสงฆ์ซึ่งเปรียบกับเบ้าที่หล่อหลอมคนในสังคม ให้เป็นคนดีได้ สิ่งนี้ก็เป็นนามธรรมเช่นเดียวกัน และก็ไม่แปลกใจเลยที่นักวิชาการหลายฝ่ายออกมาตั้งข้อสังเกต และวิพากษ์วิจารณ์สถาบันสงฆ์บ่อยครั้ง

บรรณานุกรม

โกวิทย์ พวงงาม. (2552). **นวัตกรรมท้องถิ่น.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

เชิงชาญ จงสมชัย. (2555). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการปกครองท้องถิ่น.** มหาสารคาม : ม.ป.พ.

โธมัส ฮ็อบส์. (2551). **ประวัติปรัชญาการเมืองเล่มที่ 2.** บรรณาธิการโดยลีโอ สเตร๊าส์และโจเซฟ ครอบซี่ย์, แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2556). **ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2551). **ระบบอุปถัมภ์กับสังคมไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

(ประยุทธ์ ปยุตฺโต) วรมุนี, พระราช. (2540). **Thai Buddhism in the Buddhist World.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เมธีธรรมาภรณ์, พระ. (2540). **งานวิจัยการปกครองคณะสงฆ์ไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สมพร จนฺทวังโส,พระมหา. (2555). “ปราชญ์วัดมหาชัย,” **โลกทิพย์.** 2555 : 9-12 ; ตุลาคม.

(หนูอินทร์ กิตติสาโร) ศีลโสภิต, พระราช. (2555). **สมบัติล้ำค่าวัดป่าพุทธมงคล.** มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์,

(โอภาส นิรุตติเมธี) วรนายก, พระธรรม. (2550). **ธรรมปริทัศน์กับระบบอุปถัมภ์.** นครราชสีมา: มิตรภาพการพิมพ์

พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์. (2505). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 109. ตอนที่ 16ก. หน้า 1-29. 31 ธันวาคม.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 79. ตอนที่ 16ก. หน้า 5. 4 มีนาคม พ.ศ.2535.

สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2550). **ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เอกสารต่างประเทศ

Barber, Benjamin R. (2003). **Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age.** Los Angeles: University of California Press.

Blondel, J. (1995). **Comparative Government: An Introduction.** New Jersey: Prentice Hall.

Bogdanor, Vernon. (1999). **Devolution in the United Kingdom.** London: Oxford University Press.

Hague, R and M. Harrop. (2001). **Comparative Government and Politics: An Introduction.** London: Palgrave.

2. Transnational Issues in ASEAN
(Bachelor Student)

Ethnic Conflict between Myanmar Military Government and Kachin: Consequence of Burmanization Policy and Chinese Expansion

Tinnaphop Sinsomboonthong[*]
Puangthong Pawakapan[**]

Abstract

The purpose of this article is to study the uninterrupted ethnic conflict between Myanmar military government and the Kachin Independence Army (KIA) in Kachin State. Since mid-2011, the KIA has been severely assaulted and increasingly violated by the end of 2012, when Laiza, the main base of KIA, was bombarded by the military junta. There were thus many refugees evacuating from the battlefield. Even though the Myanmar President, Thein Sein, has tried so many times to negotiate with the Kachin Independence Organization (KIO) since March 2013, the long-lasting ethnic conflict remains explicitly unsolvable due to the fact that the army has not declared a truce yet, so does the KIA.

The main research questions in this article are as follows: How come the ethnic conflict in Kachin State was re-ignited and what are the main factors that influence the maintenance of this conflict? There are three approaches used as tools to answer the research question: (1) cultural politics and (2) institutional and structural politics are both the main points of "internal factor", while (3) politics of natural resources development project and foreign investment, which is influenced by the Chinese expansion on behalf of hegemonic rivalry in Southeast Asia, is the main point of "external factor" of this issue.

These three approaches lead to the understanding that the concept of the dominant culture of nation-state, concretely in "Burmanization Policy", has been embodied and evolved into the unfair political institution and centralized political structure of Myanmar. The implementation of this policy conforms to the China's expansionist policy in this region, by investing in natural resources and energy development projects, especially the oil and gas pipelines in Kyaukpyu. Due to the "Burmanization Policy" and the role of Chinese hegemonic expansion, the ethnic conflict in Kachin State was re-ignited and unstoppably remained.

Keywords: Ethnic Conflict/ Kachin/ China/ Burmanization Policy/ Myanmar Military Government

ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่าและคะฉิ่น: ผลลัพธ์ของนโยบายการสร้างความเป็นพม่าและการแผ่ขยายอิทธิพลของจีน

ติณณภพจ์ สินสมบูรณ์ทอง[*]

พวงทอง ภวัครพันธุ์[**]

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ระหว่างรัฐบาลทหารพม่าและคะฉิ่นที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและรุนแรง นับตั้งแต่การปราบปราม "กองทัพแห่งอิสรภาพคะฉิ่น" (Kachin Independence Army, KIA) ที่ดำเนินมาตั้งแต่กลางปี 2011 และรุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อกองทัพโหมโจมตีเมือง Laiza ฐานบัญชาการใหญ่ "กองทัพ

[*] *B. A. (Political Science) (Major in International Relations), Faculty of Political Science, Chulalongkorn University*
[**] *Ph.D., Associate Professor, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Advisor*

[*] *รัฐศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

[**] *ดร., รองศาสตราจารย์, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , อาจารย์ที่ปรึกษา*

แห่งอิสรภาพคะฉิ่น" (Kachin Independence Army, KIA) ในช่วงปลายปี 2012 ทำให้มีผู้อพยพลี้ภัยมากมาย และแม้ว่ารัฐบาลได้แสดงความตั้งใจที่จะเจรจาหยุดยิงกับผู้นำของกองทัพและองค์กรคะฉิ่นอิสระ (Kachin Independence Organization: KIO) นับตั้งแต่ช่วงต้นปี 2013 เป็นต้นมา หากแต่กระบวนการเจรจาสันติภาพยังคงไม่อาจคืบหน้าเพราะยังไม่มีทีท่าว่าความขัดแย้งระหว่างกองทัพรัฐบาลกับกองกำลังคะฉิ่นจะสิ้นสุดลงในเร็ววัน

ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่คำถามหลักในการศึกษาว่า เหตุใดความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่ากับคะฉิ่นจึงปะทุขึ้นอย่างรุนแรงอีกครั้ง และปัจจัยใดบ้างที่ผลักดันความขัดแย้งให้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องและรุนแรง ผ่านแนวทางการศึกษาทั้ง 3 แนวทางอันได้แก่ (1) การเมืองในเชิงวัฒนธรรม และ (2) การเมืองในสถาบันและโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งถือเป็น "ปัจจัยภายใน" ที่สำคัญอันนำมาสู่ประเด็นปัญหา ประกอบกับแนวทางการศึกษา (3) การเมืองเรื่องโครงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งถือเป็น "ปัจจัยภายนอก" ที่มีส่วนสำคัญต่อการทำความเข้าใจความขัดแย้งอันเป็นผลมาจากความพยายามของจีนในการแข่งขันกับมหาอำนาจอื่น ๆ เพื่อสร้างความเป็นเจ้ามหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ทั้งนี้ แนวทางการศึกษาทั้ง 3 แนวทางจะนำไปสู่ข้อเสนอที่ว่า แนวคิดเรื่องการสร้างวัฒนธรรมหลักแห่งชาติที่มาในรูปของนโยบายการสร้างความเป็นพม่า (Burmanization Policy) ได้ก่อรูปในเชิงรูปธรรมเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจและไม่เป็นธรรมต่อชาติพันธุ์ต่าง ๆ นโยบายดังกล่าวทำงานได้อย่างสอดคล้องกับความพยายามแผ่ขยายอิทธิพลในภูมิภาคของจีนผ่านโครงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและการลงทุนในพม่าส่งผลให้ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่ากับคะฉิ่นยังคงดำรงอยู่

คำสำคัญ: ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์/ คะฉิ่น/ จีน/ นโยบายการสร้างความเป็นพม่า/ รัฐบาลทหารพม่า

นับตั้งแต่การสร้างชาติและการปรากฏขึ้นของ "ผลประโยชน์ของชาติ" ในรัฐธรรมนูญพม่าปี 1947 ที่เน้นย้ำ "เอกภาพในความหลากหลาย" อีกทั้งยังมีการแบ่งรัฐออกเป็น 7 รัฐในปี 1974 (Collins, 2003: p. 28) สะท้อนให้เห็นถึงการครอบงำอำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์พม่า (Burman)[1] ในการเมืองพม่าก็ถือได้ว่ามีนัยยะสำคัญที่เกี่ยวของกับความขัดแย้งทางชาติพันธุ์มาโดยตลอด สงครามและการก่อเหตุจราจลในพม่าหลายครั้งถือเป็นการช่วงชิงอำนาจจากศูนย์กลางที่ถูกครอบงำโดยชาติพันธุ์พม่า นับตั้งแต่รัฐบาลพม่าชุดแรกในสมัยปลดแอกประเทศจากอาณานิคมอังกฤษนั้นได้นำโดย "องค์การสันนิบาตเสรีภาพแห่งประชาชนต่อต้านฟาสซิสต์" (Anti-Fascist Peoples Freedom League: AFPFL) ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย หากแต่ถูกควบคุมโดยชาติพันธุ์พม่าในปี 1948 (Brown, 1996: p. 50 in Collins, Ibid.) ในเวลาต่อมาชัยชนะในการเลือกตั้งของ AFPFL ในปี 1951 และในปี 1956 ได้ทำให้ประชาชนที่มิใช่กลุ่มชาติพันธุ์พม่าถูกควบคุมทางการเมืองให้อยู่ภายใต้รัฐบาลกลางที่เป็นของกลุ่มชาติพันธุ์พม่า

การขึ้นสู่อำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์พม่านำไปสู่การเลือกใช้นโยบายทางวัฒนธรรมแบบกลืนกลาย (Assimilation) ซึ่งถือเป็นนโยบายที่รัฐบาลทหารพม่าเลือกใช้มาโดยตลอดนับตั้งแต่การปกครองประเทศด้วยระบอบทหารในปี 1962 เลยทีเดียว การกล่าวอ้าง "ชาติ" ที่มีลักษณะเป็นหนึ่งเดียวผ่านนโยบายที่เรียกว่านโยบาย

[1] *กลุ่มชาติพันธุ์พม่า (Burman) เป็นการใช้ชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์ในการจัดจำแนก ในขณะที่ "ชาวพม่า" (Burmese) หมายถึงประชาชนพลเมืองชาวประเทศพม่าโดยไม่จัดจำแนกชาติพันธุ์*

การทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) จึงเป็นความพยายามที่จะลบเลือนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่มิใช่ชาติพันธุ์พม่า จึงทำให้ชาติพันธุ์อื่น ๆ เพิกเฉยและต่อต้านจนทำให้รัฐบาลต้องใช้กำลังทหารและอาวุธเข้าปราบปรามให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงต้องจับอาวุธเพื่อต่อต้านกองทัพมาโดยตลอด คะฉิ่น (Kachin) ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้กำลังอาวุธต่อต้านกองกำลังทหารของรัฐบาลพม่ามาโดยตลอด แม้ว่ารัฐบาลประธานาธิบดีเต็ง เส่ง (Thein Sein) จะพยายามผลักดันให้ประชาธิปไตยมีพลวัตมากขึ้น กระนั้นรัฐบาลพม่ายังคงปราบปรามกองกำลังของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่องและรุนแรง โดยเฉพาะการทำสงครามปราบปราม “กองทัพแห่งอิสรภาพคะฉิ่น” (Kachin Independence Army, KIA) ในพื้นที่รัฐคะฉิ่น ที่ดำเนินมาตั้งแต่กลางปี 2011 และในช่วงปลายปี 2012 กองทัพ (Tatmadaw) ได้โหมโจมตีทางอากาศและยิงปืนใหญ่ใส่พื้นที่รอบ ๆ เมืองไลซา (Laiza) อันเป็นฐานบัญชาการใหญ่ “กองทัพแห่งอิสรภาพคะฉิ่น” (Kachin Independence Army, KIA) โดยขณะนี้เกิดผู้อพยพภายในรัฐคะฉิ่นและชายแดนจีนนับแสนคน

ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่คำถามหลักในการศึกษาว่า เหตุใดความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่ากับคะฉิ่นจึงปะทุขึ้นอย่างรุนแรงอีกครั้งหลังจากมีทีท่ายุติไปตั้งแต่การลงนามข้อตกลงหยุดยิง (Ceasefire Agreement) ไปตั้งแต่เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 1994 และปัจจัยใดบ้างที่ผลักดันความขัดแย้งให้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องและรุนแรง โดยบทความนี้ต้องการพิจารณา 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การเมืองในเชิงวัฒนธรรม และ (2) การเมืองในสถาบันและโครงสร้างทางการเมือง ซึ่งถือเป็น “ปัจจัยภายใน” ที่สำคัญอันนำมาสู่ประเด็นปัญหา (3) การเมืองเรื่องโครงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งถือเป็น “ปัจจัยภายนอก” ที่มีส่วนสำคัญต่อการทำความเข้าใจความขัดแย้งอันเป็นผลมาจากความพยายามของจีนในการแข่งขันกับมหาอำนาจอื่น ๆ เพื่อสร้างความเป็นเจ้ามหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นโยบายการทำให้เป็นพม่า: ปัญหาเชิงวัฒนธรรมกับกองกำลังต่อต้านอำนาจรัฐ

นโยบายการทำให้เป็นพม่า

ประเทศพม่าถือเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาด้านการสร้างเอกภาพและวัฒนธรรมแห่งชาติมาเป็นเวลานาน นโยบายที่รัฐบาลทหารพม่าเลือกใช้มาโดยตลอดนั้นคือนโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization) ซึ่งเป็นนโยบายที่มุ่งเน้นที่จะกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilation) กล่าวคือ ใส่อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของศูนย์กลางซึ่งเป็นของชาติพันธุ์พม่า (Burman) เข้าไปสู่อัตลักษณ์ชายขอบของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในนามของการสร้างชาติที่เข้มแข็งและมีเอกภาพเป็นหนึ่งเดียว อีกทั้งยังทำให้ปริมณฑลของรัฐเท่ากับปริมณฑลของชาติแบบพอดีกันด้วย (Collins, 2003: p. 25) นโยบายดังกล่าวถูกใช้ในการกลืนกลายทางวัฒนธรรมนับตั้งแต่ปี 1952 รัฐบาลได้ประกาศให้ภาษาของชาติพันธุ์พม่า (Burman) ถูกใช้เป็นภาษาราชการ และปิดกั้นความพยายามของรัฐต่าง ๆ ในการใช้ภาษาถิ่นของตนเป็นภาษาราชการเสมอภาษาของชาติพันธุ์พม่า (Burman) อีกทั้งรัฐบาลยังชำระประวัติศาสตร์กระแสหลักในแบบเรียนตามแบบฉบับเรื่องเล่าของชาวชาติพันธุ์พม่า (Burman) และแน่นอนว่าภาษาที่ใช้ในการเรียนตามโรงเรียนและสถานศึกษาย่อมต้องเป็นภาษาพม่าแบบชาติพันธุ์พม่า (Burman) เท่านั้น Gustaaf Houtman (1999) จึงกล่าวว่า “รัฐบาลเลือกใช้คำว่า “เมียนมาร์” ในการป่าวประกาศแนวคิดทางเลือกว่าด้วยเรื่องเอกภาพที่หลากหลายซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และภาษาต่าง ๆ จะสามารถแสดงออกผ่านประวัติศาสตร์ร่วมกันได้” (Houtman, 1999: p. 53 in Collins, Ibid.: p. 31)

ต่อมาในปี 1989 "สภาฟื้นฟูกฎระเบียบแห่งรัฐ" (SLORC) ได้เปลี่ยนชื่อประเทศพม่าเป็น “เมียนมาร์” ซึ่งเป็นการอออกเสียงตามสำเนียงแบบชาติพันธุ์พม่า Houtman ยังเน้นย้ำด้วยว่า “การเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น “เมียนมาร์” นั้นแท้ที่จริงแล้วคือการทำให้ชื่อสถานที่กลายเป็นพม่าแบบที่มีความคลุมเครือ ความพยายามที่จะทำให้ชื่อสถานที่ต่าง ๆ กลายเป็นการออกสำเนียงแบบชาติพันธุ์พม่าแทนที่ภาษาอื่น ๆ นั้นก็เป็นความพยายามในการทำให้ประเทศพม่ากลายเป็นของชาติพันธุ์พม่านั่นเอง กระบวนการนี้จึงสามารถเรียกได้ใหม่ว่าเป็นการสร้างความเป็นเมียนมาร์ (Myanmafication)” (Houtman, Ibid., in Collins, Ibid.: p. 31) ซึ่งสอดคล้องกับที่ David Brown (1996) เสนอว่า “การเรียกร้องให้กลืนกลายไปสู่วัฒนธรรมใหม่ของพม่า (Burmese Culture) ได้กลายเป็นการเรียกร้องให้กลืนกลายไปสู่วัฒนธรรมของชาติพันธุ์พม่าแทน” (Brown, Ibid., 46 in Collins, Ibid.: 29)

นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 90 เป็นต้นมา รัฐบาลทหารของชาติพันธุ์พม่าก็พยายามผลักดันศาสนาพุทธให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการทำให้เป็นพม่าด้วย จึงทำให้เกิดจราจลอย่างหนักหน่วงระหว่างชาวพุทธและชาวมุสลิมในรัฐยะไข่ในช่วงปี 2012 ควบคู่ไปกับเหตุการณ์ความขัดแย้งในรัฐคะฉิ่น นอกจากชาวมุสลิมแล้ว ชาวคริสต์ในรัฐชินและรัฐคะฉิ่นก็ได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าว เมื่อพื้นที่จำนวนมากภายในรัฐชินและรัฐคะฉิ่นถูกแทนที่ด้วยเจดีย์พุทธมากมาย (Lahpai, 2008) รัฐบาลออกคำสั่งบังคับให้โบสถ์คริสต์ในกรุงย่างกุ้งกว่า 80 หลังปิดตัวลงรวมทั้งคำสั่งห้ามปฏิบัติคริสตศาสนพิธีในปี 2001 เป็นต้นมา (Rogers, 2007: p. 28) ในขณะเดียวกันการจัดพิมพ์แปลคัมภีร์ไบเบิลหรือการแปลเป็นภาษากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ถูกสั่งห้ามอย่างเด็ดขาดในรัฐชิน รัฐบาลสามารถจัดกุมคัมภีร์ไบเบิลได้มากถึง 16,000 เล่มและมีคำสั่งให้เผาทำลายทิ้งทั้งหมดโดยทันทีในเดือนมิถุนายน 2000 (Rogers, Ibid., p. 31) อีกทั้งยังมีคำสั่งห้ามมิให้จัดงานเฉลิงฉลองวันคริสต์มาสในรัฐชินในปี 2000 และในรัฐคะฉิ่นในปี 2003 อีกด้วย (Rogers, Ibid., p. 29)

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2010 "สภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ" (State Peace and Development Council: SPDC)[2] ยังได้ประกาศใช้ธงชาติพม่ารูปแบบใหม่ที่มีดาวใหญ่สีขาวกลางแถบสี 3 สี ได้แก่ สีเหลือง (ความเป็นปึกแผ่น) สีเขียว (สันติภาพ) และสีแดง (ความอาจหาญ) โดยปราศจากความเห็นชอบจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ การสถาปนาธงชาติครั้งนี้ถือเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงการมองข้ามความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในประเทศ ทั้งนี้ Lian Hmung Sakhong นักวิชาการและนักกิจกรรมชาวพม่ากล่าวว่า “รัฐบาลพยายามบรรลุเป้าหมายในกระบวนการสร้างชาติด้วยการทำให้ชาติเหลือเพียงเชื้อชาติเดียว ภาษาเดียว และศาสนาเดียว” (Salai Za Ceu Lian, 2010) อีกทั้งนิยามของสีทั้ง 3 สี ย่อมหมายถึงชาติในจินตกรรมของกองทัพเป็นสำคัญ โดยปราศจากนิยามในมิติอื่น ๆ ที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศ ผู้เขียนมองว่าการนิยามสีเหลืองเป็นสีแห่งความเป็นปึกแผ่นนั้นอาจเป็นเพราะสีเหลืองเป็นตัวแทนของเจดีย์ชะเวดากอง ซึ่งหมายถึงศูนย์รวมจิตใจทางศาสนาของชาวพม่า (ทั้ง ๆ ที่พม่ามีความหลากหลายทางศาสนา) ในขณะที่สีเขียวคือสีแห่งสันติภาพ ทั้ง ๆ ที่สีเขียวคือสีแห่งกองทัพ จึงอาจจะสะท้อนทัศนคติของกองทัพได้เป็นอย่างดีว่ากองทัพเท่านั้นที่จะเป็นผู้สร้างและรักษาสันติภาพ

ชนกลุ่มน้อยมากมายจึงมองเห็นว่านโยบายการทำให้เป็นพม่าเป็นภัยคุกคามต่อวัฒนธรรมของพวกตนและมองว่านโยบายนี้เป็นเพียงแค่การสร้างระบบอาณานิคมภายใน (Internal Colonialism) มากกว่าจะเป็นการแบ่งปันความมั่งคั่งของประเทศไปทั่วทุกภูมิภาค (Brown, Ibid.: 50 in Collins, Ibid.: 29) ทั้งนี้ “สหภาพแห่งชาติ

---

[2] *"สภาฟื้นฟูกฎระเบียบแห่งรัฐ" (The State Law and Order Restoration Council: SLORC) ได้รับการเปลี่ยนชื่อใหม่เพื่อแก้ปัญหาภาพลักษณ์โดยจัดตั้งเป็น "สภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ" (State Peace and Development Council: SPDC) ขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 1997 (เมธา มาสขาว, 2007)*

กะเหรี่ยง" (Karen National Union: KNU) มองว่ารัฐบาลกำลังพยายามดำเนินนโยบายแบบ "Three As" อันได้แก่ "Assimilation (กลืนกลาย), Absorption (กลืนกิน), Annihilation (กวาดล้าง)" (Salai Za Ceu Lian, 2010) ซึ่งหมายถึงรูปแบบของนโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) ที่มีเป้าหมายในการลบเลือนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยที่มิใช่ชาติพันธุ์พม่า (Burman) หรือการกลืนกลาย (Assimilate) ผ่านการเพิกเฉยต่อข้อเรียกร้องของชนกลุ่มน้อยหรือที่เรียกว่าการกลืนกินหรือดูดกลืน (Absorb) และท้ายที่สุด หากกลุ่มใดต่อต้านขัดขืน ก็จำเป็นจะต้องกวาดล้าง (Annihilate) ในนามของการธำรงรักษา "เอกภาพในความหลากหลาย" และเนื่องด้วยการต่อต้านนโยบายที่รุนแรงและก้าวร้าวเช่นนี้ จึงทำให้รัฐบาลพม่าอ้างว่าชนกลุ่มน้อยที่ถืออาวุธเหล่านั้นคือภัยคุกคามความมั่นคงของรัฐ เช่น อาชญากร ผู้ค้ายาเสพติด ขุนพล เป็นต้น ซึ่งบ่อนทำลายความมั่นคงของมนุษย์และของประเทศชาติ รัฐบาลทหารพม่าจึงมีความชอบธรรมที่จะปกปักษ์รักษาความมั่นคงของรัฐตนเอาไว้

กองกำลังต่อต้านอำนาจรัฐ

ในขณะที่รัฐบาลของชาติพันธุ์พม่าดำเนินนโยบายการทำให้เป็นพม่า ชนกลุ่มน้อยก็รวมตัวกันจัดตั้งกองกำลังต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่าอย่างไม่ขาดสาย กองทัพเริ่มต่อสู้กับกองกำลังของรัฐฉานครั้งแรกในปี 1959 หลังจากที่มีสัญญาณว่ากลุ่มชาติพันธุ์พม่า (Burman) จะกลายเป็นผู้มีอำนาจในสังคมและการเมืองพม่ายุคหลังอาณานิคม จึงทำให้ชาวกะเหรี่ยงรวมตัวกันจัดตั้ง "สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง" (Karen National Union: KNU) เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 1947 ซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธชาวกะเหรี่ยงในพม่าที่ทำการสู้รบกับรัฐบาลพม่าตามแนวชายแดนไทย ในบริเวณอาณาเขตของพื้นที่ที่เรียกเป็นภาษากะเหรี่ยงว่า "กอซูเล" (Kawthoolei) อย่างไรก็ตาม การต่อสู้อันยาวนานกลับชะงักงันเมื่อ "สภาฟื้นฟูกฎระเบียบแห่งรัฐ" (The State Law and Order Restoration Council: SLORC) เปลี่ยนแปลงยุทธวิธีจากการกลืนกลายด้วยสงครามมาสู่การกลืนกลายด้วยวิธีการที่รุนแรงน้อยลงซึ่งหมายถึงการเจรจาหยุดยิง (Ceasefire Agreement) ในปี 1992 หลังจากที่มีความพยายามที่จะเจรจาสันติภาพ (Peace Talk) กับกลุ่มต่าง ๆ มากถึง 5 ครั้งนับตั้งแต่ 1949 ถึงทศวรรษที่ 80 (Zaw Oo and Win Min, 2007: 7-11)

นับแต่นั้นเป็นต้นมา กระแสคลื่นการเจรจาหยุดยิงได้พัดพากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้ร่วมลงนามในข้อตกลงหยุดยิง จึงทำให้ในที่สุด รัฐบาลก็สามารถจัดการกับศัตรูตัวฉกาจอย่างฉานและกะเหรี่ยงได้ ทั้งนี้ เพราะข้อตกลงดังกล่าวได้ไปทำลายเอกภาพภายใน "พรรครัฐฉานก้าวหน้า" (Shan State Progress Party: SSPP) และภายในกลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยงระหว่าง "กองกำลังกะเหรี่ยงประชาธิปไตยฝ่ายพุทธ" (Democratic Karen Buddhist Army: DKBA) กับกลุ่มกองกำลังกะเหรี่ยงที่มีผู้นำเป็นคริสต์ จนนำไปสู่การสูญเสีย "มาเนอปลอว์" (Manerplaw) ฐานที่มั่นสำคัญของ KNU ในปี 1995 และในปี 1996 ข้อตกลงกลุ่มชาติพันธุ์จำนวน 16 กลุ่มก็ร่วมลงนามกับ SLORC ซึ่งหมายรวมถึง "กองทัพแห่งชาติกะเหรี่ยงแดง" (Karenni National Progressive Party: KNPP), "พรรครัฐมอญใหม่" (New Mon State Party: NMSP), และ "กองทัพเมิงไต" (Mong Tai Army: MTA) ของขุนส่า (Khun Sa) ผู้ผลิตและค้าเฮโรอีนและฝิ่นรายใหญ่ของโลก (Collins, Ibid.: 30)

อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงดังกล่าวเปรียบเสมือนชัยชนะในระยะเวลาสั้น ๆ ที่รัฐบาลของชาวชาติพันธุ์พม่าได้รับในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและชนกลุ่มน้อยในบางรัฐได้ปะทุขึ้น เป็นเหตุความขัดแย้งอันรุนแรงต่อเนื่องจนทำให้ข้อตกลงดังกล่าวแทบจะหมดความหมายและความสำคัญลงในที่สุด

ความขัดแย้งที่ปะทุในรัฐคะฉิ่น

คะฉิ่น (Kachin) ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้กำลังอาวุธต่อต้านกองกำลังทหารของรัฐบาลพม่ามาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน แม้ว่าในปี 1980-1981 Brang Seng ผู้นำขององค์กรคะฉิ่นอิสระ (Kachin Independence Organization: KIO) ได้มีโอกาสเจรจาสันติภาพกับรัฐบาลนายพล Ne Win อันนำไปสู่การหยุดยิงชั่วคราว และรัฐบาลทหารจะอนุญาตให้ “กองทัพแห่งอิสรภาพคะฉิ่น” (Kachin Independence Army, KIA) ซึ่งเป็นฝ่ายกองกำลังของ KIO สามารถครอบครองอาวุธได้ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังคงปฏิเสธที่จะมอบอำนาจในการปกครองตนเองแก่ KIO อีกทั้งไม่อนุญาตให้มีการเรียนการสอนหรือใช้ภาษาคะฉิ่นอย่างเป็นทางการด้วย (Zaw Oo and Win Min, Ibid.: 10) หรือแม้กระทั่ง ในเวลาต่อมา Lamung Tu Jai ผู้นำของ KIO ได้ร่วมลงนามเจรจาหยุดยิงในปี 1994 หากแต่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกองทัพกับกองกำลัง KIA ก็ปะทุขึ้นอีกครั้งอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2009 การต่อสู้ของกองทัพ (Tatmadaw) กับกองกำลังในรัฐคะฉิ่นก็กลับมาอีกครั้ง เมื่อ KIO เกิดข้อพิพาทเรื่องโครงการพลังงานน้ำในเมือง Bhamo หลังจากที่กองทัพแห่งอิสรภาพคะฉิ่น (Kachin Independence Army, KIA) ซึ่งเป็นกองกำลังของ KIO ที่ไปตั้งมั่นอยู่ในบริเวณโครงการพลังงานน้ำตาป่างหมายเลข 1 และหมายเลข 2 (Taping No. 1 and Taping No. 2 Hydropower Project) ถูกโจมตีจากกองทัพของรัฐบาล (Kachin News Group, 2009) ซึ่งนับได้ว่านี่คือรอยร้าวรอยแรก ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างความสัมพันธ์อันเงียบสงบที่ว่างเว้นจากความขัดแย้งมานานเกือบทศวรรษก็ตาม

ในเวลาต่อมา ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับคะฉิ่นก็ยิ่งประทุหนักขึ้นอีก เมื่อผู้นำของ KIO ไม่สามารถเข้าร่วมการเลือกตั้งเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2010 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่จัดขึ้นในรอบ 20 ปี (Whiteman, 2013) และจากรายงานของ Matthew Smith ที่ปรึกษาองค์กร Human Rights Watch (HRW) ได้มีการบันทึกว่ากองทัพ (Tatmadaw) ได้ประกาศใช้มาตรการ “การรุกทางทหารครั้งใหญ่” (Major Military Offensive) เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2011 โดยที่มีการสั่งการให้กองทัพของรัฐบาลบุกโจมตีกองกำลัง KIA ที่ไปตั้งมั่นอยู่ในบริเวณโครงการพลังงานน้ำตาป่าง (Taping Hydropower Project) อย่างรุนแรง ซึ่งกองกำลัง KIA ได้ทำการโต้ตอบอย่างรวดเร็วด้วยการระเบิดสะพาน วางกับระเบิด และซุ่มโจมตีรถคุ้มกันของทหาร (Whiteman, 2013) จึงทำให้หลายฝ่ายมองว่านับตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2011 เป็นต้นมา สงครามที่แท้จริงระหว่างคะฉิ่นและกองทัพก็ได้เกิดขึ้นและล่วงเลยมาจวบจนปัจจุบัน และแม้ว่านับตั้งแต่การละเมิดข้อตกลงการเจรจาหยุดยิงในเดือนมิถุนายน 2011 เป็นต้นมา ทหารในกองทัพได้เสียชีวิตเป็นจำนวนกว่า 100 คนแล้ว กองทัพก็ยังไม่มีทีท่าที่จะยุติสงครามกับรัฐคะฉิ่นแต่อย่างใด (Beech, 2013)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้งเรื่องโครงการเขื่อนพลังน้ำในแม่น้ำตาป่าง (Taping Hydropower Project) มิใช่แหล่งที่มาของความขัดแย้งเพียงแหล่งเดียว Smith ยังกล่าวต่อไปในรายงานอีกว่าอันที่จริงแล้วคะฉิ่นยังเต็มไปด้วยแหล่งแร่ธรรมชาติเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเหมืองแร่หยกที่จังหวัดผากั้น (Hpakant) ในรัฐคะฉิ่น ที่กล่าวกันว่าเป็นแหล่งแร่ที่สำคัญที่เป็นที่มาของอัญมณีล้ำค่าในโลกมากมายหลายชิ้น รวมไปถึงท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติไปยังประเทศจีนที่อยู่ในรัฐคะฉิ่น ที่ได้สร้างกำไรมากมายให้รัฐบาล (Whiteman, 2013)

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2012 กองทัพได้สะกัดกั้นเส้นทาง Ledo ที่เชื่อมต่อเมือง Myitkyina กับเมือง Danai ที่อยู่ในหุบเขา Hukawng กองทัพของรัฐบาลได้ปิดกั้นถนนและควบคุมตัวนักท่องเที่ยวที่ผ่านเส้นทางดังกล่าวเอาไว้ อีกทั้งรัฐบาลยังได้เสริมกำลังพลในเมือง Hpakant อันได้แก่ ทหารราบที่ 86 กองพันทหารราบที่ 238 และกองพันทหารราบเบาที่ 318 ได้มาตั้งฐานที่มั่นอยู่รอบ ๆ เมือง Danai ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ได้ทำการฝึกซ้อม

อาวุธปืนเบาและปืนใหญ่บริเวณชานเมือง รวมไปจนถึงการวางกับระเบิดในพื้นที่ดังกล่าวด้วย (Zin Linn, 2012) ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อม หลังจากที่รัฐบาลได้สั่งการระงับการขุดเหมืองแร่หยกทุกแห่งในเมือง Hpakant ไปตั้งแต่เดือนเมษายน 2012 ในขณะเดียวกัน ก็ได้ออกคำสั่งให้ชาวบ้านในละแวกดังกล่าวเดินทางอพยพออกจากพื้นที่ (Zin Linn, 2012)

ต่อมาในปี 2012 การต่อสู้ระหว่างกองทัพ (Tatmadaw) และกองกำลัง KIA ครั้งที่ใหญ่ที่สุดก็เกิดขึ้นในเดือนมีนาคมบนถนนสาย Myitkyina-Bhamo และในเดือนเมษายนที่มี “สมรภูมิเพื่อป๊นวา” (Battle for Pangwa) ในย่าน Chipwi ใกล้กับหมู่บ้าน Luchang จังหวัด Myitkyina เมืองหลวงของรัฐคะฉิ่น ต่อมาในเดือนสิงหาคมที่จังหวัด Hpakant ซึ่งฝ่ายกบฏอ้างว่าได้สังหารทหารของกองทัพ (Tatmadaw) ไปกว่า 140 นาย และในเดือนธันวาคม 2012 ล่วงเลยมาจนถึงมกราคม 2013 กองทัพพม่าได้โหมโจมตีทางอากาศและยิงปืนใหญ่ใส่พื้นที่รอบ ๆ เมืองไลซา (Laiza)

ความรุนแรงและอาวุธยุทโธปกรณ์ยังคงเป็นวิธีการและเครื่องมือหลักที่กองทัพและกองกำลังฝ่ายต่อต้านอำนาจรัฐยังคงเลือกใช้เป็นสำคัญ ความตั้งใจที่จะสร้างสันติภาพภายในประเทศเฉกเช่นที่รัฐบาลกล่าวอ้างจึงยิ่งไกลจากความเป็นจริงออกไป การเจรจาสันติภาพจึงยากที่จะสำเร็จและนำไปสู่การสร้างสันติภาพได้อย่างแท้จริง อนึ่งโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองของพม่าก็ถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ความขัดแย้งยังคงดำรงอยู่ กล่าวคือ ภายในโครงสร้างอำนาจของรัฐบาลกลางนั้นก็มิได้มีเอกภาพในกระบวนการตัดสินใจ นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งในรัฐบาลทหารมิได้รวมตัวเป็นเนื้อเดียวกันกับกองทัพ หากแต่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง การคานอำนาจ และการแย่งชิงผลประโยชน์ จึงทำให้การที่รัฐบาลตัดสินใจเจรจาสันติภาพและการลงนามข้อตกลงหยุดยิงกับฝ่ายตรงข้าม มักจะต้องจบลงด้วยการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์จากการตัดสินใจของกองทัพ

มองความขัดแย้งภายในสถาบันและโครงสร้างทางการเมืองของพม่า

นับตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรี U Nu ซึ่งถูกบีบให้ลาออกในปี 1958 ผู้นำพม่าคนต่อมาคือนายพล Ne Win ได้ทำการปราบจลาจลและพวกนิยมซ้ายจัดอย่างเด็ดขาด เขาได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศใน 1960 ทำให้นาย U Nu ได้กลับมาเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลใหม่ เพราะได้รับเสียงข้างมากในสภา หากแต่ 2 ปีต่อมาเขาก็ถูกปราบปรามโดยคำสั่งของนายพล Ne Win จึงนำไปสู่การศึกษาทำความเข้าใจการเมืองภายในกองทัพและรัฐบาลซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่ประวัติศาสตร์การเมืองของพม่าตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมาเลยทีเดียว อีกทั้งหลักกฎหมายมาตราต่าง ๆ ที่บัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญพม่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทเกมการเมืองที่ผู้มีอำนาจในแต่ละช่วงเวลาได้กำหนดขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนจะหยิบยกเอารัฐธรรมนูญของพม่าในปี 2008 มาเน้นย้ำให้เห็นถึงปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ศูนย์กลางอำนาจที่เคยเป็นเพียงศูนย์กลางเดียวให้แตกกระจายออกเป็น 4 ส่วน อีกทั้งการเมืองพม่ายุคหลังปี 2008 ที่มีตัวบทกฎหมายอันเป็นส่วนสำคัญต่อการเร่งเร้าให้สงครามภายในกลับคืนมาอีกครั้ง ได้สร้างความชอบธรรมแก่กองทัพในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความขัดแย้งกันเองภายในกองทัพและรัฐบาล

ย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์รัฐบาลและกองทัพของพม่าในปี 1992 ประธาน SLORC พลเอกอาวุโส Saw Maung ถูกบีบให้ต้องลาออกจากตำแหน่งประธานสภาเนื่องจากความเจ็บป่วยทางจิต จึงทำให้รองประธานสภา พลเอกอาวุโส Than Shwe รับช่วงต่อตำแหน่งประธานสภา SLORC ทำให้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมหัวรุนแรงในกองทัพมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อน ทั้งนี้ พลเอกอาวุโส Than Shwe มีผู้ช่วยที่สำคัญถึง 2 คนได้แก่ Maung Aye ผู้บัญชาการทหารบกของพม่า และ Khin Nyunt เลขาธิการสภาอันดับหนึ่ง (Kyaw Yin Hlaing, 2012: pp. 197-200)

ซึ่งทั้งสองมีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศและใช้อำนาจของพลเอก Than Shwe ที่ดำรงตำแหน่งประธานสภา ณ ขณะนั้น

ในขณะที่ Maung Aye ได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบเรื่องการทหารและเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลัก Khin Nyunt ก็ดูแลรับผิดชอบกิจการด้านการเมืองและการต่างประเทศซึ่งเป็นเหตุให้เขาต้องปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐจากต่างประเทศและกลุ่มองค์กรระหว่างประเทศมากมาย ทำให้เขามีความเชื่อที่ว่ารัฐบาลทหารจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมโลกและจะต้องเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เขาจึงถูกหมายหัวว่าเป็นฝ่ายเสรีนิยมในรัฐบาล ณ ขณะนั้น (Kyaw Yin Hlaing, 2012: pp. 200-201) และเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2004 เขาก็ถูกบีบให้ลาออกจากตำแหน่งประธานสภาที่เคยได้รับสืบทอดจากพลเอกอาวุโส Than Shwe เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2003 ทั้งนี้ Khin Nyunt ได้ถูกกักบริเวณให้อยู่ในบริเวณบ้านพักจนกระทั่งวันที่ 13 มกราคม 2011 จึงได้รับการปล่อยตัว

หลังจากเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2011 การเมืองพม่าก็ได้มาถึงการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าครั้งสำคัญเมื่อ "สภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ" (State Peace and Development Council: SPDC) (หรือ SLORC เดิม) ตัดสินใจมอบอำนาจให้แก่รัฐบาลใหม่นำโดยประธานาธิบดี Thein Sein ทั้งนี้ที่ผ่านมา หน่วยงานราชการฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติถูกควบคุมด้วยสมาชิกของ “พรรคสหสามัคคีและการพัฒนา” จึงทำให้เมื่อก้าวขึ้นมารับตำแหน่งประธานาธิบดี Thein Sein ตัดสินใจประกาศว่าตนตั้งใจที่จะปฏิรูปด้านการบริหารและเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งยังได้ริเริ่มโครงการรณรงค์ต่อต้านการคอรัปชั่นอีกด้วย ซึ่งหมายถึงการรื้อชุดโครงสร้างอำนาจเก่ามาทำการ “ล้างชำระ” ใหม่ทั้งหมดนั่นเอง

นับตั้งแต่การขึ้นสู่อำนาจของประธานาธิบดี Thein Sein โครงสร้างอำนาจภายในกองทัพและรัฐบาลที่เคยเป็นมาตลอดเริ่มถูกสั่นคลอนจากการเปิดพื้นที่ทางการเมือง ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่ผ่านมาทั้งในสภาและนอกสภาเน้นย้ำชัดเจนถึงพลวัตและการปรับตัวของโครงสร้างอำนาจภายในของรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบัน รัฐบาลนำโดยประธานาธิบดี Thein Sein กระตุ้นกระแสความเป็นประชาธิปไตยในพม่ามากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต แต่ในขณะเดียวกัน กองทัพก็ยังคงแนวโน้มที่จะก่อความรุนแรงต่อชนกลุ่มน้อยต่อไป ทั้งการบังคับผู้ใช้แรงงาน การข่มขืน และการใช้แรงงานเด็กซึ่งเป็นแนวทางที่กองทัพมักเลือกใช้กับชนกลุ่มน้อยเสมอมา กล่าวคือ แม้ว่าประธานาธิบดี Thein Sein จะได้มีการออกคำสั่งให้กองทัพรัฐบาลหยุดยิงเมื่อเดือนมกราคม 2013 หากแต่การต่อสู้ของกองทัพยังคงดำเนินต่อไป สร้างความประหลาดใจให้หลายฝ่ายตระหนักว่า รัฐบาลของประธานาธิบดี Thein Sein อาจไม่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับกองทัพ (Tatmadaw) ที่นำโดยรองพลเอกอาวุโส Min Aung Hlaing อีกต่อไป ทั้งนี้ พลเอก James Lum Dau รองหัวหน้าฝ่ายกิจการต่างประเทศของ KIO เปิดเผยว่า ปัญหาการสู้รบที่ยืดเยื้อระหว่างกองทัพพม่ากับกองกำลัง KIA มีสาเหตุมาจากการขาดการประสานงานที่ดีระหว่างกองทัพกับรัฐบาลพม่า จึงทำให้คำสั่งหยุดยิงของประธานาธิบดี Thein Sein ไม่ได้รับการปฏิบัติตามโดยทหารในพื้นที่ (Phanuwat, 2555) ในขณะเดียวกัน ความพยายามในการเจรจาหยุดยิงระหว่างรัฐบาลกับกลุ่ม KIA ก็ยังไม่มีทีท่าว่าจะประสบความสำเร็จ รวมทั้งชาวคะฉิ่นจำนวนมากยังคงไม่ไว้ใจรัฐบาลทหารพม่า อันเนื่องมาจากการเจรจาที่ล้มเหลวบ่อยครั้งก่อนหน้านี้ (Phanuwat, 2555)

แนวคิดเรื่องการสร้างวัฒนธรรมหลักแห่งชาติที่มาในรูปของนโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) ได้ก่อรูปในเชิงรูปธรรมเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจและไม่เป็นธรรมต่อชาติพันธุ์ต่าง ๆ นโยบายดังกล่าวทำงานได้อย่างสอดคล้องกับความพยายามแผ่ขยายอิทธิพลในภูมิภาคของมหาอำนาจอย่าง

ประเทศจีนผ่านโครงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและการลงทุนในพม่า ซึ่งส่งผลให้ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่ากับคะฉิ่นยังคงดำรงอยู่ ทั้งนี้ รัฐบาลจีนถูกมองว่าเป็นผู้อุปถัมภ์รัฐบาลทหารพม่ามาโดยตลอด ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนก็ได้เปลี่ยนแปลงท่าทีความสัมพันธ์ที่มีต่อรัฐบาลทหารพม่าต่อประเด็นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในประเทศได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ในขณะที่รัฐบาลระบอบเผด็จการอำนาจนิยมแบบทหารของพม่ากำลังใช้ความรุนแรงปราบปรามชนกลุ่มน้อยและกองกำลังติดอาวุธในรัฐต่าง ๆ จีนก็ได้สร้างความสัมพันธ์อันดีและสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์แก่กองกำลังเหล่านั้นด้วย จึงทำให้เกิดคำถามที่น่าสนใจว่าจีนจัดการกับความสัมพันธ์ที่มีต่อรัฐบาลทหารพม่าและชนกลุ่มน้อยอย่างรัฐคะฉิ่นอย่างไร

โครงการพัฒนาในพม่ากับการลงทุนจากต่างประเทศ: "ความสัมพันธ์ฉันน้องพี่" ของจีน-พม่า?

เนื่องด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ของพม่า รัฐบาลทหารพม่าจำเป็นจะต้องดำเนินนโยบายที่จะไม่สร้างความเป็นศัตรูต่อทั้งตะวันออกและตะวันตก ท่ามกลางบรรยากาศของสงครามเย็นที่กำลังคุกรุ่น (Holmes, 1967: 188) ทั้งนี้ พม่าพยายามรักษาสถานะประเทศที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Alignment) เป็นสำคัญ ฉะนั้น แม้ว่าที่ผ่านมาจนกระทั่งในปี 1962 ตะวันตกจะมีอิทธิพลต่อพม่า หากแต่นับแต่นั้นเป็นต้นมา รัฐบาลก็เริ่มต้นที่จะลดบทบาทของตะวันตกตามแนวนโยบายที่วางแผนไว้เพื่อทำการถ่วงดุลกับอิทธิพลจากโลกคอมมิวนิสต์ที่มหาอำนาจเพื่อนบ้านอย่างประเทศจีนหยิบยื่นโอกาสและความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมมาให้กับรัฐบาลทหารพม่าโดยไม่กระทบกระเทือนต่อท่าทีของรัฐบาลทหารพม่าที่ต้องการแสดงออกถึงการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Alignment) เป็นสำคัญ การถ่วงดุลที่กล่าวถึงนี้มีลักษณะสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะรัฐบาลทหารพม่าเองเกรงกลัวอย่างถึงที่สุดที่จะทำให้รัฐบาลปักกิ่งไม่พอใจต่อนโยบายด้านการต่างประเทศใด ๆ ที่รัฐบาลย่างกุ้งตัดสินใจ ทั้งนี้ Robert A. Holmes (1967) มองว่าปัจจัยสองประการที่มีส่วนสำคัญต่อการเลือกใช้นโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) ได้แก่ (1) แนวความคิดเกลียดชังชาวต่างชาติ (Xenophobia) ของเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ผู้เป็นสมาชิกของสภาปฏิวัติแห่งชาติพม่า (Burmese Revolutionary Council) (ซึ่งคนกลุ่มนี้มีความคาดหวังที่จะขจัดรากของชาวต่างชาติ ทั้งในทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจให้ออกไปจากสังคมพม่าและเริ่มต้นใช้นโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) โดยเร็ว) และ (2) ความเป็นปฏิปักษ์ต่อสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวเนื่องกับความหวาดระแวงว่าสหรัฐอเมริกามีส่วนต่อการสนับสนุนกองกำลังของพรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang: KMT) ในพม่า (Ibid.)

เพราะฉะนั้น แนวนโยบายต่างประเทศของพม่าจึงถูกกำหนดเป็นสำคัญจากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ (Chang 1960: p. 121 in Ibid., p. 10) นายกรัฐมนตรี U Nu เคยกล่าวไว้ว่า เหตุผลที่พม่ามีแนวนโยบายที่เป็นกลาง (Burmese Neutralism) นั้น เป็นเพราะว่าพม่าตั้งอยู่ระหว่างประเทศมหาอำนาจที่เป็นศัตรูกัน 2 ค่ายอย่างอินเดียและจีน อำนาจทางการทหารและทางเศรษฐกิจของพม่านั้นอ่อนแอ จำเป็นต้องปกป้องคุ้มครองตนเอง (U Nu, 1955: p. 1 in Ibid.) นายกรัฐมนตรี U Nu ยังกล่าวต่อไปอีกว่าพม่าจะต้อง "เป็นมิตรกับทุกประเทศ เพราะชาติของเรามิบังอาจที่จะต่อตีกับอำนาจใด ๆ ได้" (Thakin Nu, 1951: p. 53 in Ibid.)

ต่อมาหลังจากการยึดครองอำนาจเป็นครั้งที่ 2 ในเดือนมีนาคม 1962 กองทัพได้จัดตั้งสภาปฏิวัติโดยมีนายพล Ne Win เป็นองค์ประธาน และเริ่มต้นการกำจัดศัตรูของกองทัพโดยเร็ว ทั้งนี้นายกรัฐมนตรี U Nu ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองหนึ่งที่สำคัญและเป็นผู้สนับสนุนการแบ่งแยกดินแดน ยังถูกจับอีกด้วย นอกจากนี้ ในเดือนต่อมากองทัพก็เรืองอำนาจและประกาศใช้เอกสารทางเศรษฐกิจที่มีชื่อว่า "นโยบายสังคมนิยมวิถีพม่า" (The Burmese

Way to Socialism) ซึ่งเป็นพิมพ์เขียวในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการประกาศอิสรภาพของประเทศ ทั้งนี้สภาปฏิวัติยังเริ่มต้นอย่างเป็นทางการที่จะใช้นโยบายในการลดทอนอำนาจและตำแหน่งแห่งที่ของชาวต่างชาติในพม่า ตัวอย่างเช่น การออกคำสั่งยุติการทำงานของหน่วยงานและองค์การจากต่างประเทศ เช่น โครงการ Fulbright และโครงการ British Council อีกทั้งยังออกคำสั่งให้บรรดาครูต่างชาติต้องออกจากประเทศภายในเวลา 6 เดือนอีกด้วย และในเวลาต่อมา ในปี 1964 รัฐบาลทหารพม่าก็ได้ทำให้โครงการทางหลวงที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณกว่า 84 ล้านเหรียญดอลล่าร์สหรัฐฯ ยุติลงอย่างปราศจากเงื่อนไข นับเป็นสัญญาณสำคัญของการสิ้นสุดความสัมพันธ์อันดีกับตะวันตกและนำไปสู่การถ่วงดุลกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของพม่ากับโลกคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศจีน

ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับรัฐบาลจีนนั้น อีกปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งก็คือบทบาทและความสัมพันธ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งสองประเทศ เพราะในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์ของจีน (Chinese Communist Party: CCP) แทบจะเป็นเนื้อเดียวกันกับรัฐบาลจีน รัฐบาลพม่ากลับเป็นปฏิปักษ์และจ้องจะทำลายพรรคคอมมิวนิสต์พม่า (Burma Communist Party: BCP) อยู่ตลอดเวลา ซึ่งในช่วงปี 1962-1978 พรรคคอมมิวนิสต์พม่ามีบทบาทสำคัญมากในการสร้างรอยร้าวระหว่างความสัมพันธ์จีน-พม่า เพราะรัฐบาลจีนไม่พอใจรัฐบางทหารพม่าเป็นทุนเดิม เนื่องด้วยการดำเนินนโยบายสังคมนิยมวิถีพม่า ซึ่งเป็นเหตุทำให้กิจการของเอกชนมากมายกลายเป็นของรัฐ (Privatize and Nationalize) บวกกับความกังวลของรัฐบาลจีนเองเกี่ยวกับบทบาทที่เพิ่มขึ้นของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคอาจทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศต่าง ๆ ตกที่นั่งลำบาก จึงทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนเริ่มให้ความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์พม่า โดยในเดือนสิงหาคม 1962 จีนได้ช่วยสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์พม่าที่อาศัยอยู่ในปักกิ่งและเสฉวนตีพิมพ์เอกสารที่มีชื่อว่า “ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับรัฐบาลทหารของนายพลเนวิน” (Some Facts about Ne Win’s Military Government) อีกทั้งจีนยังสร้างถนนมากมายเพื่อเชื่อมต่อจีนกับลาวและพม่า อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า จีนพยายามสร้างเส้นทางเพื่ออำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคมากขึ้น (สิทธิพล เครือรัฐติกาล, 2556: p. 30)

นอกจากนี้ ปัญหาชายแดนจีน-พม่าที่สำคัญ อันได้แก่ ปัญหากองกำลังของพรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang: KMT) และปัญหาการอพยพเข้ามาของชาวจีนโพ้นทะเลในฐานะที่เป็นการรุกรานดินแดนและการบ่อนทำลายจากจีน ต่างก็เป็นส่วนสนับสนุนให้รัฐบาลพม่าไม่อาจนิ่งนอนใจต่อจีนได้ จนกระทั่งในปี 1967 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลจีนกับรัฐบาลทหารพม่าก็มาถึงจุดแตกหัก เพราะหลังจากที่มีการรณรงค์เข้าร่วมอุดมการณ์ลัทธิสังคมนิยมเหมาเจ๋อตุง (Maoism) อย่างโจ่งแจ้งในกรุงย่างกุ้ง รัฐบาลทหารพม่าได้ออกคำสั่งใช้กำลังปราบปรามประชาชนที่ก่อจราจลเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน จีนจึงตัดสินใจประกาศสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ของพม่าอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรก รวมทั้งเรียกร้องให้ประชาชนพม่าลุกฮือต่อรัฐบาล Ne Win อีกด้วย (Robinson, 1987: p. 243-244 ใน สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 30-31) รัฐบาลทหารพม่าจึงตอบโต้ด้วยการสั่งปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนทั่วประเทศและตัดสิทธิทางการเมืองชาวพม่าเชื้อสายจีนด้วย (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547: p. 386-387 ใน สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 31) ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพรรคคอมมิวนิสต์ของจีนเริ่มสนับสนุนจัดหาความช่วยเหลือต่าง ๆ เช่น อาวุธ การฝึก ที่ปรึกษา การขนส่ง ฯลฯ แก่พรรคคอมมิวนิสต์ของพม่า (Burma Communist Party: BCP) อย่างเปิดเผย ดังที่ปรากฏในเอกสารลับของ CIA ว่า

"จีนให้ความช่วยเหลือแก่ฝ่ายกบฏนับตั้งแต่เดือนเมษายน 1971 เช่น สรรพวุธที่ได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้ ยุทธภัณฑ์ ลูกระเบิด เครื่องไม้เครื่องมือ เสื้อผ้าและเครื่องแบบ ยารักษาโรค พืชพันธุ์ธัญญาหาร เอกสารโฆษณาชวนเชื่อ (รวมทั้งเข็มกลัดเหมาเจ๋อตุง) และเงินทุน (ที่ใช้เป็นสกุลเงินของพม่า)" (CIA Intelligence Report 1971: 78)

ในช่วงต้นปี 1950 กองกำลังของพรรคก๊กมินตั๋ง (Kuomintang: KMT) บางส่วนได้บุกเข้ามาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของพม่า หลังจากนั้นไม่นานกองกำลังกลุ่มนี้ก็ได้รวมตัวกันก่อตั้ง "กองทัพผู้ปลดปล่อยต่อต้านคอมมิวนิสต์แห่งยูนาน" (Yunnan Anti-Communist Salvation Army) และในช่วงต้นทศวรรษ 1950 ก็มีการต่อสู้เกิดขึ้นบ่อยครั้งในมณฑลยูนาน ทำให้ความขัดแย้งในบริเวณชายแดนลุกโชนและเป็นเหตุให้รัฐบาลทั้งสองประเทศต้องเฝ้าระวังในเรื่องนโยบายที่อาจกระทบต่อความสัมพันธ์ในระยะยาว ผลที่ตามมาก็คือ พม่ากลัวว่าจีนจะบุกเข้ามาในพม่าและยึดพื้นที่ชายแดนบางส่วนในนามของการปราบปรามกองกำลัง KMT อีกทั้งยังกลัวว่าจีนจะเข้าใจผิดว่าชาวพม่าตั้งใจให้ที่พักพิงแก่กองกำลัง KMT รวมทั้งนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์สนับสนุนได้หวันของสหรัฐอเมริกา เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น รัฐบาลจีนก็จะกลายเป็นภัยคุกคามที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของพม่าเลยทีเดียว

ต่อมาในช่วงปี 1979-1987 จีนเล็งเห็นความจำเป็นในการปรับปรุงความสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารพม่า เนื่องจากต้องการสะกัดกั้นอิทธิพลของเวียดนามและโซเวียตในภูมิภาค รัฐบาลจีนภายใต้การนำของเติ้งเสี่ยวผิงจึงยุติการให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์ต่าง ๆ ทั่วโลกและมุ่งปฏิรูปทางเศรษฐกิจภายในประเทศ[3] อีกทั้งจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับการลงทุนจากต่างประเทศด้วย (สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 39) จึงทำให้ในปี 1980 พรรคคอมมิวนิสต์จีนเสนอให้พรรคคอมมิวนิสต์พม่าหันไปปรองดองกับรัฐบาลทหารพม่า (ฐิติพร จิระสวัสดิ์, 2543: p. 65 ใน สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 45) และในปี 1989 พรรคคอมมิวนิสต์พม่าก็ล่มสลายลง

เพราะฉะนั้น ตลอดช่วงสงครามเย็นที่ผ่านมาหลายทศวรรษ แนวนโยบายต่างประเทศของพม่าที่มีต่อจีนคือนั้นย่อมไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์ “ฉันพี่น้อง” (Pauk Phaw) ที่เต็มไปด้วยความไว้วางใจกันอย่างแน่นอน ทั้งนี้ Fan Hongwei (2012) เสนอว่า พม่ามีความเกรงกลัวและไม่ไว้วางใจจีนเป็นอันมากตลอดช่วงสงครามเย็นที่ผ่านมา รัฐบาลพม่าจึงเลือกที่จะธำรงรักษาสถานะความเป็นกลาง (Neutrality) และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Alignment) เนื่องจากจำต้องหลีกเลี่ยงการเป็นปฏิปักษ์กับจีนในฐานะภัยคุกคามพม่าที่ทรงอำนาจ (Ibid., p. 9) ในยุคที่จีนแพร่กระจายกระแสการปฏิวัติต่อต้านรัฐบาลตามแนวทางอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ พม่าจึงจำเป็นต้องแสดงความโอนอ่อนผ่อนตามจีนในหลาย ๆ โอกาส (Steinberg, 2012: p. 4)

ในขณะเดียวกัน Yun Sun (2012) ก็สนับสนุนว่าความคิดของ Fan Hongwei (2012) ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของพม่าอันรวดเร็วในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่นานนี้ได้ท้าทายผลประโยชน์ของจีนที่ดำรงอยู่ในพม่า อาทิ เสถียรภาพบริเวณชายแดน การขนส่งพลังงาน และการร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Sun, 2012:pp. 75-78) เช่นเดียวกันกับการวางแผนด้านยุทธศาสตร์ในอนาคต หลังจากที่พลเอกอาวุโส Thein Sein อำลาตำแหน่งเมื่อเดือนมีนาคม 2011 และการสถาปนา "ความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์รอบด้าน" (comprehensive

[3] *แต่กระนั้นก็ยังคงรักษาระบอบการปกครองที่เป็นคอมมิวนิสต์ในนามของการรักษาเสถียรภาพทางสังคมและการเมืองควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจที่เสรี (สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 40)*

strategic cooperative partnership) (Steinberg, 2012: p. 5) จีนยิ่งต้องตระหนักถึงการทบทวนความสัมพันธ์กับพม่าในระยะยาวครั้งใหญ่

ด้วยเหตุนี้ นับตั้งแต่หลังปี 1988 เป็นต้นมา จีนจึงยกระดับความสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารพม่าให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้น ในเวทีระหว่างประเทศหลายครั้ง จีนได้แสดงบทบาทเป็นผู้ให้ความชอบธรรมต่อระบอบการปกครองของพม่าและปกป้องพม่าจากแรงกดดันที่มาจากนานาประเทศ (สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 69) นอกจากนี้ จีนยังมีส่วนสนับสนุนให้พม่าเป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศอีกด้วย เช่น ในการประชุมระดับรัฐมนตรีของอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเดือนกรกฎาคม 1996 จีนเป็นผู้สนับสนุนให้พม่าได้รับการยอมรับเป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาคมอาเซียน จนกระทั่งในปีต่อมา พม่าก็ได้รับการยอมรับเข้าร่วมประชาคมอาเซียน (สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 70)

ทั้งนี้ เบื้องหลังการสนับสนุนรัฐบาลทหารพม่าของจีนนั้นมิได้กระทำไปโดยคำนึงถึงการสร้างความสัมพันธ์ “ฉันพี่น้อง” (Pauk Phaw) โดยปราศจากเงื่อนไขแต่อย่างใด หากแต่การยกระดับความสัมพันธ์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจะทำให้จีน ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายในพม่าอันมหาศาล ซึ่งก็คือ โครงการท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติระยะทาง 620 ไมล์ มูลค่า 2.5 ล้านล้านดอลล่าร์สหรัฐฯ ที่เริ่มต้นเส้นทางจาก Kyaukpyu (ตั้งอยู่ในรัฐยะไข่) พาดผ่านรัฐคะฉิ่นไปยัง Kunming (ตั้งอยู่ในมณฑลยูนาน) ซึ่งท่อดังกล่าวสามารถบรรจุน้ำมันในปริมาณมากถึง 22 ล้านตันและแก๊สธรรมชาติในปริมาณมากถึง 420 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุตต่อปี สร้างโดยบริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติจีน (China National Petroleum Corporation: CNPC) วิสาหกิจน้ำมันและแก๊สรายใหญ่สุดของจีน โดยร่วมมือกับสำนักงานรัฐวิสาหกิจน้ำมันและแก๊สพม่า (Myanmar Oil and Gas Enterprise: MOGE) และกองกำลังพม่า (Shivananda, 2012) นอกจากนี้ ยังมีการสร้างท่าเรือน้ำลึกเพื่อใช้ในการขนถ่ายน้ำมันดิบและอำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาน้ำมันที่กำลังสร้างขึ้นบนเกาะ Maday บริเวณชายฝั่งรัฐยะไข่ เพื่อใช้เป็นปลายทางของการขนส่งจากเอเชียตะวันตกและแอฟริกา (Shivananda, 2012)

การสร้างท่อส่งน้ำมันและแก๊สธรรมนี้ถือเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของจีนในพม่า เพราะแต่เดิมจีนจำเป็นต้องพึ่งพาเส้นทางเดินเรือในช่องแคบมะละกาโดยคิดเป็น 37% ของอุปสงค์ในการบริโภคน้ำมันทั้งหมดภายในประเทศ ซึ่งถ้าท่อนี้สร้างเสร็จความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาก็จะลดเหลือเพียง 30% ในขณะที่ญี่ปุ่น เกาหลีและไต้หวันจำเป็นต้องพึ่งพามากถึง 75% ของการบริโภคทั้งหมด ช่องแคบมะละกาที่มีสิงคโปร์เป็นนายทวารรักษาประตูการค้าที่สำคัญแห่งนี้จึงถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางการค้าและการทหารที่สำคัญสำหรับจีนเพราะเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าสิงคโปร์มีฐานทัพเรือของสหรัฐฯ ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามที่สำคัญในสายตาของจีน (Pedersen, 2013)

นอกจากนี้ จีนยังมองเห็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในรัฐคะฉิ่นอีกด้วย ซึ่งก็คือ เมือง Bhamo ซึ่งมีปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญคือ เมืองนี้ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำอิรวดีและเป็นเมืองที่เรือขนส่งสินค้าสามารถแล่นจากอ่าวเมาะตะมะเข้าไปถึงได้เป็นระยะทางกว่า 1,450 กิโลเมตร (รัชนีกร บุญ-หลง, 2537: p. 42 ใน สิทธิพล เครือรัฐติกาล, อ้างถึงแล้ว, p. 79) ในขณะเดียวกันรัฐฉานซึ่งเป็นรัฐที่ติดกับคะฉิ่นนั้นก็มีพรมแดนติดกับประเทศไทยซึ่งสามารถออกทะเลได้เช่นกัน ฉะนั้น ด้วยบริบทที่รัฐบาลทหารพม่าอนุญาตให้มีการค้าชายแดนได้ตั้งแต่ปี 1988 นั้นก็ย่อมเป็นสัญญาณสำคัญที่ทำให้เห็นได้ว่าจีนจะยินดีมากเพียงใดหากรัฐคะฉิ่นและรัฐฉานปราศจากความขัดแย้งและการสู้รบและหันมาทำการค้าและพัฒนาเส้นทางการคมนาคม

ด้วยเหตุนี้ จีนเลือกใช้กรอบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ-รัฐในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับรัฐบาลทหารพม่าอันหมายถึงการลงทุนในโครงการท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ จีนได้มองข้ามตัวแสดงในระดับใต้รัฐอย่างเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ไปโดยปริยายและเลือกที่จะไม่แสดงบทบาทเลือกข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งท่ามกลางความขัดแย้งนี้ (Beech, 2013) แม้ว่าเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2013 การบุกโจมตีทางอากาศของกองทัพ (Tatmadaw) จะล่วงล้ำเข้าไปในเขตประเทศจีน ห่างจากแนวพรมแดนประมาณ 500 เมตร จีนก็ได้ได้เรียกร้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการสู้รบทางภาคเหนือของพม่าเคารพข้อตกลงการเจรจาหยุดยิง (Ceasefire Agreement)[4] อีกทั้งนาย Hong Lei โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของจีนยังแถลงยืนยันต่อประเด็นดังกล่าวในวันที่ 22 มกราคมที่ผ่านมาว่า "เราเชื่อว่าการพูดคุยเจรจาเป็นหนทางเดียวที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางภาคเหนือของเมียนมาร์ และคาดหวังให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไปสู่การเจรจาหยุดยิงและเริ่มต้นการเจรจาต่อรองกัน" (Tassaluck, 2556) นาย Hong Lei ยังระบุด้วยว่า ทางการจีนได้ส่งตัวแทนเดินทางไปยังเมียนมาร์ เพื่อแสดงความวิตกกังวลในเรื่องนี้ และเรียกร้องให้เมียนมาร์ เร่งหามาตรการป้องกันไม่ให้เหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นอีกในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่าการแถลงยืนยันต่อประเด็นดังกล่าวของนาย Hong Lei มิใช่เพื่อปกป้องรัฐคะฉิ่นหรือเข้าข้างรัฐบาลทหารพม่าแต่อย่างใด หากแต่จีนกลับแสดงจุดยืนอย่างแข็งขันว่าการกระทำดังกล่าวได้ลุกล้ำอำนาจอธิปไตยของจีนอย่างชัดเจน จีนจึงเรียกร้องให้หยุดยิงเพื่อมิให้เกิดความเสี่ยงแก่ตัวจีนเอง ทั้งในแง่ระเบิดที่ตกข้ามฟากและผู้อพยพลี้ภัยไหลบ่าเข้าพรมแดน ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้สถานการณ์ความขัดแย้งสงบลง เพื่อที่จะทำให้การลงทุนในพม่าเป็นไปอย่างราบรื่น กล่าวคือ ความขัดแย้งและความรุนแรงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การลงทุนของจีนเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นเท่าที่ควร เช่นที่ความไม่สงบในรัฐคะฉิ่นบวกกับเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนชาวพม่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ประธานาธิบดี Thein Sein ต้องตัดสินใจระงับการสร้างโครงการเขื่อนมีตซน (Myitsone Dam) ที่ผลิตไฟฟ้าส่งไปยังประเทศจีน ซึ่งเป็นโครงการใหญ่ในรัฐคะฉิ่น เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2011[5]

แม้ว่า เขื่อนมีตซน (Myitsone Dam) จะถูกระงับการสร้างเอาไว้ หากแต่โครงการท่อส่งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ ถือเป็นสัญญาณที่เน้นย้ำว่าจีนยังคงมีอิทธิพลด้านพลังงานในภูมิภาคเป็นอันมาก ทั้งนี้ ที่ผ่านมาบริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติจีน (China National Petroleum Corporation: CNPC) ได้วางแผนการลงทุนไว้ว่าจะมอบเงินจำนวน 6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในฐานะเงินช่วยเหลือ ซึ่งได้มอบให้แล้วประมาณ 1.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อใช้ในการสร้างโรงเรียนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ในขณะเดียวกันรัฐบาลทหารพม่าคาดหวังว่าจะได้รับมากกว่า 1 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปีในฐานะค่าตอบแทนจากโครงการนี้สำหรับสามทศวรรษเลยทีเดียว อย่างไร

---

[4] ซึ่งครั้งหนึ่ง KIO เคยได้ลงนามไว้ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 1994 เนื่องจากถูกกองทัพทหารพม่ารุกอย่างหนักและจีนเองก็มีส่วนสำคัญในการอนุญาตและอำนวยความสะดวกให้กองทัพพม่าสามารถขนส่งอาวุธยุทโธปกรณ์จากด่านชายแดนบริเวณใกล้กับเมือง Ruili ทางตะวันตกของยูนานไปยังเมือง Loije ใกล้กับเมือง Laiza ฐานที่มั่นของคะฉิ่นดังที่ปรากฏรายงานในนิตยสาร Far Eastern Economic Review ฉบับวันที่ 23 เมษายน 1992 (Anonymous, 1992: p. 8)

[5] โครงการดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2007 ระหว่างรัฐบาลจีนและรัฐบาลพม่า เริ่มต้นการก่อสร้างในปี 2009 และคาดการณ์ว่าจะแล้วเสร็จในปี 2019 ซึ่งรัฐบาลจีนทุ่มเงินลงทุนประมาณ 3.6 พันล้านดอลลาร์ ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสารสนเทศ อ้างว่ากลุ่ม KIO ยินยอมที่จะให้มีการก่อสร้างเขื่อนในรัฐคะฉิ่นและได้รับเงินชดเชยจากรัฐบาลพม่าถึง 2 ล้านเหรียญดอลลาร์ในการสัมภาษณ์ในงานประชุมผู้สื่อข่าวเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2011 อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านจำนวน 47 หมู่บ้านถูกขับไล่ให้ต้องโยกย้ายออกจากพื้นที่ จึงก่อให้เกิดเหตุลอบวางระเบิดในระหว่างการก่อสร้างเมื่อเมษายน 2010 ท้ายที่สุดประธานาธิบดี Thein Sein ประกาศระงับการก่อสร้างเขื่อนเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2011 (International Crisis Group, 2011)

ก็ตาม โครงการดังกล่าวกลับถูกต่อต้านโดยกองกำลังติดอาวุธกลุ่มใหญ่อย่าง กองทัพสหรัฐว้า (United Wa State Army: UWSA) และกองทัพ KIA (Shivananda, 2012)

แม้ว่าทรัพยากรธรรมชาติในรัฐคะฉิ่นจะอุดมสมบูรณ์และมีอยู่มากมาย หากแต่พื้นที่บริเวณชายแดนส่วนใหญ่ยังคงด้อยพัฒนา เต็มไปด้วยถนนยางมะตอยและไม่มีเส้นทางเชื่อมต่อกับระบบรางรถไฟ ในขณะที่ฝั่งตรงข้ามซึ่งเป็นประเทศจีน โครงการสาธารณูปโภคจำนวนมากในบริเวณพื้นที่ชายแดนเกิดขึ้นมากมาย สร้างรายได้ให้แก่แรงงานข้ามชาติจากพม่าและส่วนอื่น ๆ ของจีน อีกทั้งนักลงทุนชาวจีนยังได้ครอบครองพื้นที่ในฝั่งพม่าเป็นจำนวนมากทั้ง ๆ มีเหตุการณ์ความไม่สงบในพม่าก็ตาม และนายทุนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้นี่เองที่พยายามผลักดันให้เกิดโครงการการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพม่า เช่น การพัฒนาโครงการทางหลวงและระบบรางรถไฟให้แล้วเสร็จภายในสามปีข้างหน้าเพื่อสร้างรายได้ให้แก่แรงงานข้ามชาติทั้งในพม่าและในจีน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่ข้อเสนอที่ว่าสันติภาพและความสงบสุขจะนำมาซึ่งการพัฒนาโครงการสาธารณูปโภคของจีนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นตัวการที่ทำให้จีนได้มีเส้นทางใหม่ ๆ ในการสร้างอุปทานแก่ตลาดนอกเหนือไปจากทะเลจีนใต้ที่กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของภูมิภาคอยู่ ณ ขณะนี้จนทำให้การขนส่งสินค้าและบริการจากจีนไปสู่ตลาดโลกเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น จึงยิ่งเป็นการสนับสนุนข้อเสนอของผู้เขียนที่ว่าความขัดแย้งและความรุนแรงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การลงทุนของจีนเป็นไปอย่างไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ดังนั้นรัฐบาลจีนจึงสนับสนุนให้เกิดการเจรจาสงบศึกอยู่บ่อยครั้งหลังเหตุการณ์การทิ้งระเบิดที่เมือง Laiza เพื่อทำให้โครงการการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการลงทุนของจีนในพม่าเป็นไปได้อย่างราบรื่น

บทสรุปความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในรัฐคะฉิ่น: ยืดเยื้อยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด?

นับตั้งแต่การละเมิดข้อตกลงการเจรจาหยุดยิง (Ceasefire Agreement) ในเดือนมิถุนายน 2011 กองทัพ (Tatmadaw) ยังคงต่อสู้กับกองกำลัง KIA อย่างไม่มีทีท่าว่าจะหยุดหย่อน แม้ว่าจะมีคำสั่งจากประธานาธิบดี Thein Sein หรือคำแถลงการณ์จากรัฐบาลจีนแล้วก็ตาม สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าท้ายที่สุดแล้วปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่ากับคะฉิ่นเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางการเมือง ที่มีที่มาจากนโยบายการทำให้เป็นพม่า (Burmanization Policy) ที่สถาปนาอำนาจแก่กลุ่มชาติพันธุ์พม่า (Burman) เหนือชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในขณะเดียวกันก็ได้ลบเลือนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและผูกขาดความเป็นชาติรวมไปถึงการสถาปนาวัฒนธรรมหลักกดทับวัฒนธรรมอื่น ๆ ให้มีฐานะลดถอยรองลงมาหรือแม้กระทั่งถูกทำให้หายไป จนนำมาสู่ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นนับครั้งไม่ถ้วน

ทั้งนี้ภายใต้การดำเนินนโยบายรวมพม่าให้เป็นหนึ่งเดียวภายใต้การดูแลของรัฐบาลก็ได้ปกปิดความจริงที่ว่า ภายในสถาบันทางการเมืองที่เป็นศูนย์กลางอย่างรัฐบาล-กองทัพ ก็มีการคานอำนาจกันระหว่างโครงสร้างอำนาจเก่าและโครงสร้างอำนาจใหม่ อำนาจตามลายลักษณ์อักษรในรัฐธรรมนูญและอำนาจในเชิงปฏิบัติมีทั้งความสอดคล้องและขัดแย้งกันในตัว สะท้อนออกมาเป็นความขัดแย้งภายในและการปะทะกันของอำนาจภายในรัฐบาลทหาร และในขณะเดียวกันการดำเนินยุทธศาสตร์ของกองทัพต่อรัฐคะฉิ่นก็สะท้อนให้เห็นด้วยว่าในขณะที่การเมืองในสภา กองทัพต้องเผชิญหน้ากับโครงสร้างอำนาจใหม่อย่างรัฐบาลที่มีแนวโน้มโอนอ่อนผ่อนปรน ในขณะเดียวกัน การเมืองในสนามรบ กองทัพก็ต้องเผชิญหน้ากับกองกำลัง KIA ที่มีทั้งอาวุธครบมือและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชี้ชวนให้กองทัพต้องมองหายุทธวิธีในการกำราบและครอบครอง ดังที่ปรากฏเป็นแผนการยึดครองเมืองไลซ่า (Laiza) และเส้นทางเลโด (Ledo Road) ตามที่เป็นข่าวในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา (2011-

2013) เพื่อสะกัดกั้นกองทัพคะฉิ่นในการขนส่งสินค้าและเสบียง รวมไปถึงต้องการที่จะผูกขาดเส้นทางเศรษฐกิจจากจีนและอินเดียด้วยตนเองอีกด้วย

ในขณะเดียวกัน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติในพม่าถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มหาอำนาจของภูมิภาคอย่างจีนมีบทบาทที่สำคัญต่อการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลทหารพม่า รวมไปจนถึงการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งในรัฐคะฉิ่นที่จะส่งผลต่อการลงทุนสร้างท่อส่งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติและแม้ว่าประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับพม่าจะเคลือบแฝงไปด้วยความไม่ไว้วางใจกันลึก ๆ หากแต่รัฐบาลทหารพม่ากลับยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีกับจีนต่อไป ด้วยเชื่อว่านี่คือการรักษาผลประโยชน์ในระยะยาว เพราะหากรัฐบาลทหารพม่าแสดงท่าทีปฏิเสธจีนมากขึ้นท้ายที่สุดอาจนำมาสู่การสร้างเป็นปฏิปักษ์กับมหาอำนาจที่ทรงอำนาจที่สุดในภูมิภาค ในขณะเดียวกัน จีนเองก็มิได้มีสถานะที่เหนือกว่าพม่าแต่อย่างใด เพราะจีนจำเป็นจะต้องรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติเอาไว้ หากจีนแสดงท่าทีปฏิเสธพม่าเมื่อใด โครงการสร้างท่อส่งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติก็คงจะซ้ำรอยประวัติศาสตร์โครงการสร้างเขื่อนมีตซน (Myitsone Dam) อย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

ฐิติพร จิระสวัสดิ์. (2543). **นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่าช่วงระหว่าง ค.ศ. 1988-1997.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2547). **จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ: แบรนด์เอจ.

เมธา มาสขาว. (2007). **โฉมหน้าเผด็จการพม่า... จาก SLORC ถึง SPDC และความหวังประชาชน** [Online], 1 ตุลาคม. Available from http://prachatai.com/journal/2007/10/23757

รัชนีกร บุญ-หลง. (2537). **ภูมิศาสตร์การเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. (2556). **นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า: อดีตและปัจจุบัน (ค.ศ. 1949-2010).** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Arnott, D. (2001). "China-Burma Relations" in International Institute for Democracy and Electoral Assistance. **Challenges to Democratization in Burma: Perspectives of Multilateral and Bilateral Responses.** International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Stockholm, SE.

Beech, H. (2013). **Burma's Kachin War: Renewed Ethnic Strife Threatens Regional Stability** [Online], 28 January. Available from http://world.time.com/2013/01/28/burmas-kachin-war-renewed-ethnic-strife-threatens-regional-stability/#ixzz2LvXbzXuD

Boehler, P. (2012). **The Kachin Borderlands** [Online], 12 June. Available from http://mondediplo.com/2012/06/12kachin

Brown, D. (1996). **The State and Ethnic Politics in South-East Asia.** New York: Routledge.

Chang, D. W. (1960). **A Comparative Study of Neutralism of India, Burma and Indonesia.** University of Illinois, Ph.D., dissertation.

CIA Intelligence Report. (1971). **Peking and the Burmese Communists: the Perils and Profits of Insurgency,** RSS No. 0052/71, July, 78.

Collins, A. (2003). **Security and Southeast Asia: Domestic, Regional, and Global Issues.** Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

"Driving Force," **Far Eastern Economic Review,** Vol.155, No.16, 23 April 1992: 8.

Holmes, R. A. (1967). "Burmese Domestic Policy: The Politics of Burmanization," **Asian Survey,** Vol. 7, No. 3 (March): pp. 188-197.

Hongwei, F. (2012). "China–Burma Geopolitical Relations in the Cold War," **Journal of Current Southeast Asian Affairs,** Vol. 31, No. 1: pp. 7-27.

Houtman, G. (1999). **Mental Culture in Burmese Crisis Politics.** Tokyo: Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, Tokyo University of Foreign Studies.

International Crisis Group. (2011). **Myanmar: A New Peace Initiative.** Crisis Group Asia Report No. 214, 30 November.

Kachin News Group. (2009). **KIO-Junta Lock Horns over Taping Hydropower Projects** [Online], 25 March. Available from http://www.kachinnews.com/index.php?option=com_content&view=article&id=763:kio-junta-lock-horns-over-taping-hydropower-projects&catid=1:latest-news&Itemid=50

Kyaw Yin Hlaing. (2012). "Understanding Recent Political Changes in Myanmar," **Contemporary Southeast Asia,** Vol. 34, No 2: pp. 197-216

Lahpai, N. (2008). **Ethnic Kachin Christians live under duress (feature)** [Online], 11 December. Available from http://www.kachinnews.com/articles/feature/672-ethnic-kachin-christians-live-under-duress-feature.html

Leach, E. R. (1954). **Political Systems of Highland Burma: A Study of Kachin Social Structure.** Cambridge, MA: Harvard University Press.

Moe, W. (2009). **DKBA: Burma's Second Largest Non-state Armed Group?** [Online], 18 June. Available from http://irrawaddy.org/article. php?art_id=16076

Mong, S. K. (2005). **Kokang and Kachin in the Shan State (1945-1960).** Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University.

Pedersen, J. (2013). **China Leads Peers in Resolving Malacca Energy Shipping Dilemma** [Online], 13 May. Available from http://blogs.wsj.com/searealtime/2013/05/13/china-leads-peers-in-resolving-malacca-energy-shipping-dilemma/

Phanuwat. (2555). **ชี้ศึก"พม่า-คะฉิ่น"ยืดเยื้อเพราะทหารขัดรัฐบาล** [Online], 7 กรกฎาคม. Available from http://news.voicetv.co.th/global/43982.html

Prachatai. (2013). **ASEAN Weekly - ศึกระอุในรัฐคะฉิ่น** [Online], 29 January. Available from http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=htPLoNgkYX0

Prachatai. (2013). **Asean Weekly: จับตา 5 ประเด็นร้อน อาเซียน 2013** [Online], 7 January. Available from http://www.youtube.com/watch?v=906OBq2adWU

Robinson, T. (1987). "China Confronts the Soviet Union: Warfare and Diplomacy on China's Inner Asian Frontiers," in MacFarquhar, R. and Fairbank, J. K. (eds.). **The Cambridge History of China, Vol. 15, The People's Republic, Part 2: Revolutions within the Chinese Revolutions 1966-1982.** New York: Cambridge University Press.

Rogers, B. (2007). **Carrying the Cross: the Military Regime's Campaign of Restriction, Discrimination and Persecution against Christians in Burma**, Christian Solidarity Worldwide, January: pp. 28-31.

Salai Za Ceu Lian. (2010). **New Flag for Burma: A Symbol of Burmanization** [Online], 29 October. Available from http://www.chinlandguardian.com/index.php/commentary-opinion/item/312-new-flag-for-burma-a-symbol-of-burmanization

Shivananda, H. (2012). **China's Pipelines in Myanmar** [Online], 10 January. Available from http://www.idsa.in/node/8329/3370#comment-3370

Smith, M. (1999). **Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity.** London; Dhaka: Zed Book; University Press.

Steinberg, D. I. (1982). **A Socialist Nation of Southeast Asia.** Boulder, Colorado: Westview Press.

Steinberg, D. I. (2012). "Editorial: On China–Myanmar Relations," **Journal of Current Southeast Asian Affairs,** Vol. 31, No. 1: pp. 3-6.

Sun, Y. (2012). "China's Strategic Misjudgement on Myanmar," **Journal of Current Southeast Asian Affairs,** Vol. 31, No. 1: pp. 73-96.

Thakin Nu. (1951). **From Peace to Stability.** Rangoon: The Ministry of Information, Government of the Union of Burma.

The Economist. (2013). **The Kachin Dilemma** [Online], 2 February. Available from http://www.economist.com/news/asia/21571189-over-border-kachin-conflict-causes-headaches-china-kachin-dilemma

Tassaluck. (2556). **จีนวอน 'เมียนมาร์' หยุดยิงในคะฉิ่น** [Online], 18 มกราคม. Available from http://news.voicetv.co.th/global/60890.html

U Nu. (1955). "Burma's Neutral Policy," **Burma,** Vol. 5, No. 2 (January): pp. 1-15.

Whiteman, H. (2013). **Why Kachin Conflict Threatens Myanmar Peace** [Online], 24 January. Available from http://edition.cnn.com/2013/01/23/world/asia/myanmar-burma-kachin-conflict

Zaw Oo and Win Min. (2007). **Assessing Burma's Ceasefire Accords.** East-West Center Washington; Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS).

Zin Linn. (2012). **For Peace and Stability, Burma Needs to End War against the Kachin** [Online], 23 June. Available from http://asiancorrespondent.com/84787/for-peace-and-stability-burma-needs-to-end-war-against-kachin-ethnic/

Entering the ASEAN Community : Building walls or bridges to human trafficking

Mekhala Wuttiwong[*]
Sida Sonsri[**]

Abstract

This article focuses on the effect of ASEAN community to human trafficking in Southeast Asia . Firstly, it explains the mean of human trafficking which is one of illegal migrations. Human trafficking will make a process and will intervene in unskilled migrants. Secondly, explains about types of trafficking that are composed of two types : 1) Sexual exploitation such as prostitution and trafficking for illegal marriage 2) Economic and labor exploitation such as menials, forced labors and beggar.

In addition this study explains about background and objective of the ASEAN Community in 3 pillars : 1) ASEAN Political – Security Community : APSC 2) ASEAN Economic Community : AEC and 3.) ASEAN Socio – Cultural Community : ASCC. There are many policies of developing region in a pillar. Moreover, this article is analyzed by author's opinion on the effect of entering the ASEAN community to human trafficking. If consider ASEAN Community policies, it seems to build invisible wall and at the same time enlarge to build a bridge to human trafficking to stretch further than before. Countries in ASEAN have to defense and refrain factors which give rise to human trafficking such as strictly measures of border surveillance because if countries in ASEAN are opened freely, it will link easily. So, countries must cooperate to solve the problems seriously. More significantly, grassroots should be taken care of for their well being because they can be easily risked to become the victims of human trafficking. If grassroots are took care of and developed by ASEAN Socio – Cultural Community pillar's policies and at the same time each countries solve problems by implying ASEAN Political-Security Community pillar's policies, it spill over to develop ASEAN Economic Community pillar.

Keywords: **Human Trafficking / Transnational Crime / ASEAN Community**

การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน : การสร้างกำแพง หรือ สะพาน ของการค้ามนุษย์

เมขลา วุฒิวงศ์[*]

สีดา สอนศรี[**]

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอผลกระทบของการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนที่มีต่อการค้ามนุษย์ในภูมิภาคอาเซียน ว่าจะมีลักษณะเป็นไปในทิศทางใด โดยอันดับแรกได้อธิบายถึงคำนิยามของการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าแรงงานข้ามชาติในรูปแบบที่ผิดกฎหมาย โดยการค้ามนุษย์จะกระทำเป็นกระบวนการและจะแทรกแซงอยู่ในรูปแบบการค้าแรงงานข้ามชาติไร้ฝีมือซึ่งลักษณะของการค้ามนุษย์มี 2 หมวด คือ 1.) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ได้แก่ การค้าหญิงเพื่องานบริการทางเพศ และการค้ามนุษย์เพื่อการแต่งงาน 2.) การแสวงหาประโยชน์เพื่อเศรษฐกิจและแรงงาน ได้แก่ การค้ามนุษย์เพื่อรับใช้งานในบ้าน การค้ามนุษย์เพื่อการบังคับใช้แรงงาน และการค้ามนุษย์เพื่อให้เป็นขอทาน

---

[*] *Teaching Assistance, College of Politics and Governance, Majoring in International Relations, Mahasarakham University*
[**] *Associate professor, Dean of College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Advisor (Key Issues)*

[*] *อาจารย์ผู้ช่วยสอน, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง เอกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

[**] *รองศาสตราจารย์, คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา*

นอกจากนี้บทความยังได้อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของการเป็นประชาคมอาเซียน พร้อมทั้งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งประชาคมอาเซียนประกอบไปด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และแต่ละเสาหลักจะมีนโยบายในการพัฒนาภูมิภาคที่แตกต่างกันไป ซึ่งในประเด็นนี้บทความได้วิเคราะห์ในมุมมองของผู้เขียนเกี่ยวกับผลกระทบของการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 ที่มีต่อปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งจากบทวิเคราะห์สรุปได้ว่า ณ ปัจจุบันนี้หากมองจากนโยบายของการเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า เปรียบเสมือนการสร้างกำแพงล่องหน แต่การสร้างสะพานเชื่อมให้เกิดการค้ามนุษย์มีมาช้านานแล้ว เพียงแต่ครั้งนี้เป็นการสร้างสะพานให้ทอดยาวมากไปกว่าเดิม ดังนั้นสิ่งที่ประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียนต้องร่วมกันป้องกัน และอุดช่องโหว่ของปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการค้ามนุษย์ ก็คือ เรื่องมาตรการการตรวจตราบริเวณพรมแดนอย่างเข้มงวด เพราะการเปิดประเทศอย่างเสรีมากกว่าเดิมหลังจากเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว แต่ละประเทศในภูมิภาคจะเชื่อมโยงกันได้ง่ายขึ้น ซึ่งประเทศในภูมิภาคอาเซียนจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง หากต้องการให้ปัญหาการค้ามนุษย์คลี่คลายให้ได้มากที่สุด และสิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลยก็คือประชากรรากหญ้า เพราะพวกเขาคือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ได้ง่ายที่สุด ดังนั้นถ้าหากประชาคมอาเซียนดูแลและพัฒนาประชาชนภายในประเทศได้ตามนโยบายที่กำหนดไว้ในเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และแก้ไขปัญหาได้ตามนโยบายในเสาหลักประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนอย่างจริงจังแล้ว ก็นับเป็นนิมิตหมายที่ดีในการที่จะสนับสนุนเสาหลักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของภูมิภาคให้รุดหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศที่มีการพัฒนา หรือประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจประเทศอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การค้ามนุษย์/ อาชญากรรมข้ามชาติ/ ประชาคมอาเซียน

บทนำ

การค้ามนุษย์ไม่ใช่ปัญหาใหม่ที่พึ่งจะเกิด แต่เป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่การค้าทาสในสังคมก่อนสมัยใหม่เพื่อใช้เป็นแรงงานในกระบวนการผลิตแบบเกษตรกรรม และการสงคราม และมีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงยุคล่าอาณานิคม เช่น การล่าอาณานิคมและการกวาดต้อนผู้คนมาเป็นทาส อันได้แก่ การค้าทาสชาวผิวดำ หรือชนเผ่าพื้นเมืองมาเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์โดยตรง ทั้งนี้มีความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งโฉมหน้าของสังคมโลกคือ นับตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่เริ่มขึ้นในยุโรปตะวันตกตั้งแต่ ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา (ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรมคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550, 1) นอกจากนี้การค้ามนุษย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในยุคปัจจุบัน เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2503 – 2513 พร้อมๆกับการเข้ามาของกองทัพสหรัฐอเมริกาในอินโดจีน โดยหญิงเหล่านี้จะถูกค้าประเวณีให้กับทหารชาวอเมริกัน โดยวิธีการถูกบังคับขู่เข็ญ หรือบางครั้งมีการให้ค่าตอบแทน โดยมีเพื่อนบ้าน หรือบุคคลในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้ล่อลวง ทำให้หญิงสาวบางคนที่ครอบครัวเดือดร้อนทางด้านการเงิน หันมายึดอาชีพนี้เพราะได้เงินอย่างรวดเร็ว กลายเป็นค่านิยมแบบผิดๆที่เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากที่สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกไปจากอินโดจีนในปี พ.ศ. 2518 ผู้หญิงบางคนยังคงค้าประเวณีอยู่ต่อไป ในขณะที่บางคนก็เริ่มออกไปค้าประเวณีในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเยอรมัน ประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ฮ่องกง และญี่ปุ่นโดยตัวแทนต่างๆได้อำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่นและการจ้างงานผู้หญิงโดยผ่านทาง “ เครือข่ายการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ” ปัญหา

สำคัญประการหนึ่งคือ การที่ผู้หญิงเหล่านี้ไม่อาจทราบล่วงหน้าถึงสภาพการทำงานและไม่สามารถควบคุมสภาพนี้ได้เลย และเนื่องจาก ยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น การที่แรงงานต่างชาติจะเข้ามายังประเทศปลายทางย่อมมีมากขึ้น และมีโอกาสง่ายขึ้น จนนำไปสู่การค้าแรงงานข้ามชาติแบบผิดกฎหมายในลักษณะของการค้ามนุษย์ได้ง่าย

เนื่องจากในปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ทำให้การค้ามนุษย์ได้รับการพิจารณาว่า เป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง และเป็นปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะการค้าเด็กและหญิง ซึ่งก่อให้เกิดอาชญากรรมทั้งในระดับนานาชาติ ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น และรวมถึงปัญหาสังคมต่างๆ เช่น การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออื่นๆ โดยเฉพาะโรคเอดส์ ปัญหายาเสพติดทั้งการค้าและการเสพ เป็นต้น ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม วัฒนธรรมของประเทศและประชาคมโลก (ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา, 2554, เว็บไซต์) อีกทั้งการที่ประเทศในอาเซียนกำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี พ.ศ.2558 นี้ โดยมีเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและ ขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน ประเทศในอาเซียนมีการเปิดอย่างเสรีทางด้านการค้า การลงทุนมากยิ่งขึ้น รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555, 11) ส่งผลให้ประเด็นการค้ามนุษย์ในอาเซียนเป็นความท้าทายอีกประเด็นหนึ่งในเรื่องของปัญหาข้ามชาติอันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศที่ประชาคมอาเซียนจะต้องตอบโจทย์ให้ได้ว่าการเป็นประชาคมอาเซียนนั้นเปรียบเสมือนการป้องกันหรือเปิดช่องว่างให้แก่ขบวนการค้ามนุษย์อย่างแท้จริง

ความหมายของการค้ามนุษย์

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจคำนิยามของ “ การค้ามนุษย์ ” ว่าแท้จริงแล้ว มีความหมายหรือขอบเขตในลักษณะใด เพื่อที่จะได้ไม่เกิดความคาดเคลื่อนในความเข้าใจ ซึ่งคำนิยามของคำว่า การค้ามนุษย์ ก็มีความหมายที่แตกต่างกันดังนี้

พิศวาท สุคนธพันธุ์ (2548, น.6) อ้างว่า พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะ อย่างยิ่งหญิงและเด็ก ได้ให้ความหมายของการค้ามนุษย์ หมายถึง การจัดหา การขน การส่งต่อ การจัดให้ที่อยู่อาศัยหรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการข่มขู่ หรือด้วยการใช้กำลังหรือด้วยการบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจที่เหนือกว่าหรือด้วยการใช้สถานะความอ่อนแอต่อภัยของบุคคล มีการให้ รับเงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่น เพื่อให้ได้ความยินยอมของบุคคลหนึ่ง ผู้มีอำนาจควบคุมอีกบุคคลหนึ่ง เพื่อความ มุ่งประสงค์ในการแสวงหาผลประโยชน์ การแสวงหาผลประโยชน์อย่างน้อยที่สุด ให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีหรือการแสวงผลหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาส หรือการกระทำอื่นเหมือนการเอาคนมาเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ภายใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

นอกจากนี้ พิศวาท สุคนธพันธุ์ (2548, น.6) ยังได้อ้างว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (มาตรา 4) ได้ให้นิยามความหมายการค้ามนุษย์ที่กว้างมากขึ้น โดยครอบคลุมทั้งการค้าประเวณี การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนมาเป็นทาส การนำคนมาขอทาน การบังคับ

ใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้าหรือการอื่นใดคล้ายคลึงกัน อันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

ดังนั้นการค้ามนุษย์จึงประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ (อำนาจ เนตยสุภา, 2552, น. 15)

1.) การกระทำ (Action) ได้แก่ เป็นธุระ จัดหา ล่อไป ชักพาไป ซื้อ ขาย จำหน่าย นำเข้า พามาจาก ส่งออกไป รับไว้ หน่วงเหนี่ยว กักขัง ซ่อนเร้น

2.) วิธีการ (Means) ได้แก่ การใช้อุบาย หลอกลวง บังคับ ชักจูง ยุยง ส่งเสริมใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญ ว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ข่มขืนใจ

3.) วัตถุประสงค์ (Purposes) คือ เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเหยื่อ เช่น การนำตัวไปเพื่อสนอง ความใคร่ เพื่อการอนาจารหรือทำการค้าประเวณี เอาตัวลงเป็นทาสหรือมีฐานะคล้ายทาส กดขี่แรงงานและตัดอวัยวะ

จากความหมายที่กล่าวมาในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าความหมายและลักษณะของการค้ามนุษย์จะคล้ายคลึงกับการค้าแรงงานข้ามชาติ เพราะการค้าแรงงานข้ามชาติ หมายถึง การค้าที่บุคคลใดมีพันธะเกี่ยวพันในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ในรัฐที่เขาหรือเธอไม่ได้มีสัญชาตินั้น ซึ่งเป็นบุคคลที่ถูกว่าจ้างให้ทำงาน กำลังถูกว่าจ้างหรือถูกว่าจ้างให้ทำงาน โดยได้รับค่าตอบแทนในรัฐที่ตนไม่ได้เป็นคนของชาตินั้น โดยวิธีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยมีลักษณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับอีกสังคมและหรือวัฒนธรรมหนึ่งผ่านการว่าจ้างแรงงาน ซึ่งการค้าแรงงานข้ามชาติมี 2 ประเภท คือ การค้าแรงงานข้ามชาติแบบถูกกฎหมายและการค้าแรงงานข้ามชาติแบบผิดกฎหมาย ซึ่งการค้าแรงงานข้ามชาติแบบ ถูกกฎหมายนั้น ต้องมีการจดทะเบียนและรับรองโดยกฎหมายของประเทศที่แรงงานอพยพเข้าไปอาศัยอยู่ ส่วนการค้าแรงงานข้ามชาติแบบผิดกฎหมายนั้นจะเป็นไปในรูปแบบของการค้ามนุษย์ (เมขลา วุฒิวงศ์, 2553, 420) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการค้ามนุษย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าแรงงานข้ามชาติในรูปแบบที่ผิดกฎหมาย โดยการค้ามนุษย์จะกระทำเป็นกระบวนการและจะแทรกแซงอยู่ในรูปแบบการค้าแรงงานข้ามชาติไร้ฝีมือ เพราะแรงงานข้ามชาติไร้ฝีมือส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ได้รับการศึกษาน้อย ฐานะทางครอบครัวยากจน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปหางานทำยังประเทศหนึ่งๆที่มีระบบทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า มีแหล่งงานที่หลากหลาย แต่ด้วยความที่ต้องการแสวงหาความมีชีวิตที่ดีกว่า จึงทำให้ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ได้ง่าย และเนื่องจากปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เศรษฐกิจโลกได้ตามกระแสโลกาภิวัตน์ และเปลี่ยนแปลงรูปแบบของแรงงานไปทั่วโลก ในปัจจุบันโอกาสที่จะเคลื่อนย้ายสินค้าและผลผลิตต่างๆมีมากขึ้น ผู้ใช้แรงงานก็มีโอกาสที่จะเคลื่อนย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในเขตเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมาก อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่นายจ้างสามารถสร้างผลกำไรได้มากด้วยการจ้างแรงงานย้ายถิ่นจากประเทศที่ยากจนกว่าตนเมื่อความต้องการ ที่จะหารายได้มีมากขึ้น ในขณะที่นโยบายคนเข้าเมืองของประเทศอุตสาหกรรมกำลังเพิ่มความเข้มงวดมากขึ้นเพื่อควบคุมการหลั่งไหลของคนย้ายถิ่น แรงงานย้ายถิ่นจำต้องใช้ช่องทางที่ผิดกฎหมายและพึ่งพาผู้ลักลอบนำคนเข้าเมืองเพื่อที่จะย้ายถิ่นไปหางานทำ ยิ่งไปกว่านั้นผู้หญิงจึงได้รับความเสี่ยงที่จะถูกนักค้ามนุษย์ล่อลวงด้วยการให้ข้อมูลเท็จ

รูปแบบและลักษณะของการค้ามนุษย์ที่พบในปัจจุบัน

การค้ามนุษย์ เป็นวิธีการแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าแรงงานข้ามชาติ กล่าวคือ การค้ามนุษย์สืบเนื่องจากการที่แรงงานต่างชาติส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและต้องการเข้ามาทำงานยังประเทศปลายทางที่มี

เศรษฐกิจ ที่ดีกว่า โดยส่วนใหญ่เคลื่อนย้ายเข้ามาในลักษณะที่ผิดกฎหมาย เพราะฉะนั้นจึงทำให้แรงงานเหล่านี้ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ได้ง่าย ในปัจจุบัน การค้ามนุษย์ได้กลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติอันเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดสิ้นไปได้ โดยมีรูปแบบการค้ามนุษย์อยู่ 2 รูปแบบ ดังนี้ (อำนาจ เนตยสุภา, 2552, น. 35 – 36)

การค้ามนุษย์แบบสองขั้นตอน คือ หญิงหรือเด็กได้ย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อหางานทำก่อนแล้ว ต่อมาถูกล่อลวงให้ย้ายถิ่นไปหางานทำในต่างแดนต่อไป

การค้ามนุษย์แบบขั้นตอนเดียว คือหญิงและเด็กที่ถูกค้าโดยตรงจากหมู่บ้านในชนบทแล้วผ่านข้ามพรมแดนไปยังประเทศอื่น

ในปัจจุบันเหยื่อการค้ามนุษย์มีทั้งชายและหญิงแต่เหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก โดยเหยื่อของการค้ามนุษย์ ที่เป็นผู้หญิงมักจะถูกนำไปสู่ตลาดธุรกิจบริการทางเพศและการทำงานบ้าน ซึ่งเป็นงานที่ยังมิได้รับการคุ้มครองสภาพ การทำงานและค่าตอบแทน ทำให้ไม่มีหลักประกันในการทำงานและตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ มีชีวิตที่อยู่ภายใต้การครอบงำและการกระทำตามอำเภอใจของนักค้ามนุษย์ และนายจ้าง ที่ซื้อตนมา ส่วนผู้ชายมักจะนำไปแสวงหาประโยชน์โดยเป็นแรงงานที่ถูกบังคับในการทำงานประมงและแรงงาน โดยลักษณะของการค้ามนุษย์ มี 2 หมวดใหญ่ๆ ดังนี้

การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (Sexual exploitation) ได้แก่

การค้าหญิงเพื่องานบริการทางเพศ มีผู้หญิงจำนวนมากที่ย้ายถิ่นโดยที่รู้ว่าจะต้องทำงานในอุตสาหกรรม บริการทางเพศ แม้จะไม่ได้ตระหนักถึงสภาพการจ้างงานและการสูญเสียการควบคุมสภาพการทำงานและรายได้ของตนเอง สำหรับผู้หญิงที่ถูกหลอกหรือบังคับให้ทำงานบริการทางเพศโดยไม่สมัครใจ มีสิ่งที่ต้องเผชิญกับการผูกมัดด้วยภาระหนี้สิน การถูกยึดหนังสือเดินทางและรายได้ การถูกทุบตี การถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การถูกกักขัง และการถูกทารุณทางจิตใจ

1.2 การค้ามนุษย์เพื่อการแต่งงาน ผู้ค้ามนุษย์อาจจะนำเสนอตนในรูปของนายหน้าจัดคู่และให้สัญญา แก่ผู้หญิงว่า จะแนะนำให้รู้จักกับสามีในอนาคตที่ประสบความสำเร็จ โดยชาวต่างชาติบางคนเดินทางเข้ามาในประเทศเพื่อพบกับผู้หญิงและแต่งงานหรือโดยการจัดหาคู่ทางเมล์หรือไปรษณีย์ ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เมียสั่งทางไปรษณีย์” เมื่อผู้หญิงเหล่านี้ถูกชักจูงไปต่างประเทศ ก็ต้องใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมใหม่โดยไม่มีความเข้าใจในภาษาและวัฒนธรรม และกลายเป็นบุคคลที่ตกอยู่ในสภาพเยี่ยงทาส เมื่อไม่ประสบความสำเร็จในการแต่งงาน เหยื่อเหล่านี้ก็จะถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือตกอยู่ในสภาพการแต่งงานเยี่ยงทาส

2. การแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและแรงงาน (Economic related and labor exploitation)

2.1 การค้ามนุษย์เพื่อการรับใช้งานในบ้าน ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ต้องตกอยู่ในภาวะถูกผูกมัดด้วยภาระหนี้สินจากการกู้ยืมที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยจำนวนสูงจากผู้จัดหาและเอเย่นต์และถูกบังคับให้ทำงานแก่นายจ้าง แม้จะมีสภาพการทำงานที่เลวร้ายก็ตาม ในปัจจุบันแรงงานรับใช้ในบ้านได้เปลี่ยนรูปแบบซึ่งแต่เดิมจะเป็นแรงงานที่เป็นหญิงและเด็กภายในประเทศ เป็นการใช้แรงงานเด็กต่างชาติเพิ่มขึ้น โดยมีรูปแบบการทำงานคืองานบ้าน งานดูแลเด็กและคนชรา ในบ้าน และการช่วยงานที่เกี่ยวกับกิจการในบ้าน

2.2 การค้ามนุษย์เพื่อการบังคับใช้แรงงาน ผู้หญิง ผู้ชายและเด็กอาจถูกนำไปค้า เพื่อการทำงานในงานเกษตร งานก่อสร้าง งานในโรงงานหรือการผลิตอื่นๆ ที่คาดหวังจะได้รับค่าจ้างสูง แต่มีหลายกรณีที่ต้องถูกกดค่าแรงงานหรือ ไม่ได้รับค่าจ้างเลย และยังต้องเผชิญกับการถูกแสวงหาประโยชน์ด้วยการบังคับทางร่างกาย ทางเพศ และทางจิตใจ ในสถานประกอบการ ประกอบกับสถานภาพที่ผิดกฎหมาย จึงเกรงกลัวที่จะขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เนื่องจากจะถูกตั้งข้อหาเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย นอกจากนี้แล้วยังมีกรณีที่เด็กอาจถูกนำไปค้าเพื่อการบังคับใช้เด็กให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการลำเลียงขนยาเสพติดอันเป็นการประกอบอาชญากรรมที่ผิดกฎหมาย

2.3 การค้ามนุษย์เพื่อให้เป็นขอทาน การค้ามนุษย์เพื่อให้เป็นขอทานกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในภูมิภาคแม่น้ำโขง หญิงชรา คนพิการ และทารกได้ถูกจัดหาจากหมู่บ้านห่างไกลมาสู่เมืองใหญ่นอกประเทศของตน ที่ไม่เข้าใจภาษาและไม่รู้จักถนนหนทาง โดยตกอยู่ภายใต้การควบคุมและถูกจับตามอง ซึ่งจะมีพวกนายหน้ามารวบรวมเงิน การถูกบังคับให้ขอทานจึงลบหลู่ความเป็นมนุษย์ โดยพวกเขามีชีวิตอยู่ด้วยความหวาดกลัวจากการถูกจับและการลงโทษจากผู้ควบคุม

ประเภทของการค้ามนุษย์

ประเภทของการค้ามนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (พงษ์นคร นครสันติภาพ, 2556, 2)

การค้ามนุษย์ในประเทศ หมายถึง การค้ามนุษย์จากพื้นที่หนึ่งไปยังพื้นที่อื่นของประเทศไทย

กลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ เด็ก และผู้หญิง

สาเหตุของการค้ามนุษย์ ได้แก่ ความยากจน เหตุผลทางวัฒนธรรมและครอบครัว (การเอาแบบอย่างจากครอบครัวอื่นที่มีรายได้จากขบวนการค้ามนุษย์) การด้อยโอกาสทางการศึกษา

กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในขบวนการค้ามนุษย์ ได้แก่ นายหน้า (ล่อลวง ใช้กลอุบาย) พ่อแม่ของเหยื่อ นักท่องเที่ยวทางเพศ (ค่านิยมชอบการพักผ่อนหย่อนใจด้วยการใช้บริการทางเพศ) แรงงานต่างด้าว (คนโสด) รวมทั้ง ตัวผู้หญิงและเด็ก (เคยตัวจากการมีรายได้จำนวนมาก และใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย)

วิธีการ ได้แก่ หลอกลวงว่าไปทำงานโรงงาน แต่นำไปขายต่อให้สถานประกอบการที่มีการค้าประเวณี (ร้านอาหารคาราโอเกะ) อาจเป็นการดำเนินการแบบขายตรง หรือโดยการบังคับทางอ้อม ด้วยการให้ค่าแรงต่ำเพื่อบีบให้เหยื่อเข้าสู่ระบบธุรกิจค้ามนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการถูกบังคับหรือสมัครใจ

การค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ หมายถึง การค้ามนุษย์ (คนไทย หรือคนต่างด้าว) จากประเทศไทยไปต่างประเทศ หรือจากต่างประเทศมายังประเทศไทย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก และผู้หญิงต่างด้าว (กรณีของคนไทยพบว่าธุรกิจทางเพศที่เกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ภายในประเทศลดน้อยลงเนื่องจากมีคนต่างด้าวเข้ามาทดแทนเป็นจำนวนมาก โดยคนไทยส่วนใหญ่ที่เคยผ่านธุรกิจทางเพศ จะเดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจทางเพศ)

สาเหตุของการค้ามนุษย์ ได้แก่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ (ประเทศไทยมีเศรษฐกิจดีกว่าประเทศเพื่อนบ้าน มีความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม) มีความต้องการทำงาน (ไม่มีงานทำในโรงงาน จึงเข้าสู่ระบบให้บริการทางเพศ)

กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในขบวนการค้ามนุษย์ ได้แก่ นายหน้า

วิธีการ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับภายในประเทศ

ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างการเป็นประชาคมอาเซียนที่มีผลกระทบต่อการค้ามนุษย์นั้น ควรที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นประชาคมอาเซียน ว่ามีลักษณะอย่างไร และเพราะเหตุใดประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียนถึงให้ความสนใจและเตรียมพร้อมรับมือกับการเป็นประชาคมอาเซียนนี้ ซึ่งประชาคมอาเซียนเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน กล่าวคือ อาเซียนก่อตั้งจากปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) หรือปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคมพ.ศ.2510 ณ วังสราญรมย์ กรุงเทพฯ โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งมีทั้งหมด 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย โดยมีวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ในปฏิญญากรุงเทพ ซึ่งเป็นเอกสารในการก่อตั้งอาเซียนคือ (กรมอาเซียน, 2552, เว็บไซต์)

1. เพื่อเร่งรัดความเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของสังคม และการพัฒนาทางวัฒนธรรมของภูมิภาค

2. เพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค เคารพในความยุติธรรมและหลักแห่งเนติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยึดมั่นกฎบัตรสหประชาชาติ

3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมืออย่างจริงจังในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมวิทยาศาสตร์และการบริหาร

4. เพื่อร่วมมือกันในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการขยายการค้าระหว่างกัน การปรับปรุงระบบการขนส่งและคมนาคม

5. เพื่อส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

6. เพื่อธำรงไว้ซึ่งความร่วมมือที่มีประโยชน์กับองค์การระหว่างประเทศและองค์การส่วนภูมิภาคแต่สำหรับประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการในเดือนตุลาคมพ.ศ.2546 เมื่อผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียนหรือข้อตกลงบาหลี 2 (Declaration of ASEAN Concord II / Bali Concord II) เพื่อเห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปีพ.ศ.2563 ซึ่งต่อมาได้ตกลง เร่งระยะเวลาจัดตั้งให้สำเร็จในปีพ.ศ. 2558 การก่อตั้งประชาคมอาเซียนมีเป้าหมาย คือ การรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถด้านการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศรวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆในระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน เช่นโรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และการก่อการร้าย เป็นต้น (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555, น. ก) ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community : APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) ให้เป็นผลสำเร็จได้ในปีพ.ศ. 2558 (ค.ศ.2015) (ทวีศักดิ์ตั้งปฐมวงศ์, 2552, น.1) การเป็นประชาคมอาเซียนเป็นการรวมกลุ่มในเชิงลึกที่จะทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ ครอบครัวเดียวกัน ” มีความแข็งแกร่งและมีภูมิต้านทานที่ดีโดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพ ความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัยและสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ และความเสี่ยงที่อาเซียนอาจจะไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจได้กับประเทศอื่นๆโดยเฉพาะประเทศจีนและประเทศอินเดียที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555, น. 11)

อย่างไรก็ตามบทความนี้จะเน้นย้ำไปที่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ASEAN Political-Security Community : APSC) เป็นสำคัญ เนื่องจากประเด็นการค้ามนุษย์เป็นปัญหาข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อความสั่นคลอน ทางความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยมีปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆเป็นตัวผลักดัน ให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ส่วนหนึ่ง ดังนั้นการวิเคราะห์ประเด็นการค้ามนุษย์จึงมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบในด้านความมั่นคงของประเทศเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามประชาคมอาเซียนเป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรืออาจกล่าวได้ว่า การเป็นประชาคมอาเซียนคือการทำให้ประเทศสมาชิกรวมเป็นครอบครัวเดียวกัน มีความแข็งแกร่งและมีภูมิต้านทานที่ดี สมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงจัดตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งถือเป็นการปรับปรุงและวางรากฐานของการพัฒนาของอาเซียนครั้งใหญ่ ก็คือ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคมทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศจีนและประเทศอินเดียได้เพราะประเทศเหล่านี้มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555, น. 12)

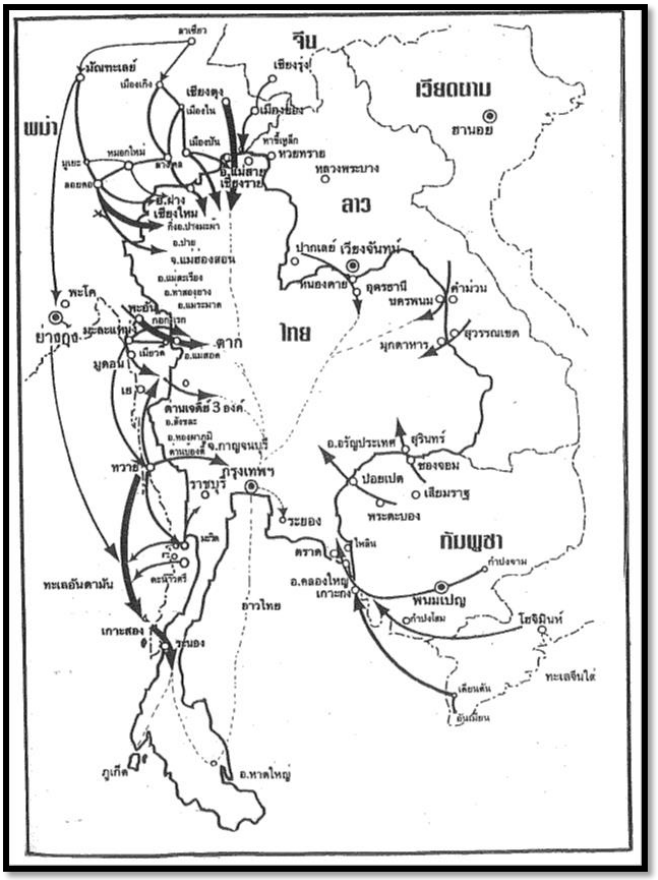
บทวิเคราะห์

เนื่องจากปัญหาการค้ามนุษย์ไม่ได้เป็นปัญหาใหม่ที่พึ่งจะเกิดในภูมิภาคนี้ ดังนั้นมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในวิธีต่างๆจึงมีมานานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของตัวบทกฎหมาย อนุสัญญา พิธีสาร ฯลฯ แต่ถึงกระนั้นปัญหาการค้ามนุษย์ก็ยังมิได้หมดสิ้นไปจากสังคมโลก อันเนื่องด้วยจากสภาวการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไม่เคยหยุดนิ่ง เศรษฐกิจโลกมีขาขึ้น ขาลง บางช่วงเศรษฐกิจโลกดี ส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น แต่บางช่วง ที่อยู่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ข้าวยากหมากแพง ทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเอง จนนำไปสู่การเกิดปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติอย่างการค้ามนุษย์ การถูกล่อลวง หรือบางคนก็ถือว่าการค้าประเวณี หรือการทำงานเป็น คนรับใช้ เป็นเรื่องธรรมดา อีกทั้งปัญหาการค้ามนุษย์ เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าในบางครั้งบางประเทศก็มีการละเลย ในการสอดส่องดูแล หรืออาจจะมีผู้มีอิทธิพลบางกลุ่มที่สมรู้ร่วมคิดและให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังด้วย และที่สำคัญในเรื่องของลักษณะภูมิประเทศก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดช่องว่างในการขนส่ง เคลื่อนย้ายเหยื่อการค้ามนุษย์ได้สะดวก ในการที่ประเทศต่างๆในอาเซียนร่วมมือกันเพื่อเตรียมพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนั้น แม้ว่าวัตถุประสงค์ของการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน จะมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถด้านการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศ รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆในระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน แต่สิ่งที่อาเซียนถูกจับตามองจากเวทีโลกก็คือ ประชาคมอาเซียนจะสามารถปฏิบัติได้ตามที่ได้กำหนดนโยบายไว้หรือไม่ และการเป็นดำเนินงานของประชาคมอาเซียนจะมีศักยภาพดังเช่นสหภาพยุโรปหรือไม่

หากพิจารณาประเทศในอาเซียนที่ถือว่าเป็นประเทศที่มีสถานการณ์การค้ามนุษย์ข้ามชาติ หรือการค้าแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายมากที่สุด ก็คือ ประเทศในบริเวณอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอย่างประเทศเวียดนาม ซึ่ง

เป็นทั้งแหล่งนำเข้าและส่งออกแรงงานผิดกฎหมาย ชาย หญิง และเด็ก ที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคอาเซียน แต่ถ้าหากมองในแง่ของลักษณะ ภูมิประเทศที่เอื้อต่อการค้ามนุษย์มากที่สุดก็คือประเทศไทย

แผนที่แสดงเส้นทางแรงงานต่างชาติจากถิ่นต้นทางสู่ประเทศไทย

ที่มา : นวลน้อย ตรีรัตน์, 2548, น. 55

จากแผนที่ประเทศไทยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยอาจถือได้ว่าเป็นประเทศศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน ที่มีชายแดนติดกับหลายประเทศในอาเซียนด้วยกันมากกว่าประเทศอื่นๆในอาเซียน หากพิจารณาจากภาพจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง ซึ่งประเทศไทยมีชายแดนติดต่อกับประเทศลาว กัมพูชา พม่า และมาเลเซีย ดังนั้นการขนส่งสินค้า การเคลื่อนย้ายแรงงานถูกกฎหมายจึงมีมาก ในขณะเดียวกันก็เป็นช่องว่างเปิดทางให้แก่ขบวนการค้ามนุษย์ลักลอบขนย้ายแรงงานที่ผิดกฎหมายด้วยเช่นกัน ซึ่งเหยื่อการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่จะเป็นเด็ก และผู้หญิง โดยถูกล่อลวงจากเพื่อนบ้านด้วยกันหรือนายหน้า ข้ามพรมแดนมาค้าประเวณี หรือเป็นขอทาน ถึงแม้ว่าประเทศต่างๆจะมีมาตรการเป็นตัวบทกฎหมาย หรือด่านตรวจคนเข้าเมืองคอยตรวจสอบความเรียบร้อย หรือสิ่งผิดปกติที่สุ่มเสี่ยงที่จะผิดกฎหมายก็ตาม แต่ปัญหาการค้ามนุษย์ก็ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดสิ้นไปได้ นั่นเป็นสิ่งที่เราต้องหาคำตอบว่า เพราะเหตุใดปัญหายังไม่สามารถคลี่คลายได้ อาจเป็นเพราะหัวหน้าขบวนการค้ามนุษย์เป็นผู้มีอิทธิพล สร้างเครือข่ายไว้หลายแห่งและมีส่วนได้ส่วนเสียต่อบางหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้สนับสนุน ยกตัวอย่างเช่น ใน

จังหวัดหนองคายซึ่งมีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่ามีชาวลาวเป็นจำนวนมากที่เข้ามาหางานทำในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบคนรับใช้ เด็กเสิร์ฟตามร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ และรวมไปถึงขายบริการทางเพศ ซึ่งมีทั้งที่เต็มใจและไม่เต็มใจ โดยผู้ที่ซื้อบริการมีทั้งบุคคลธรรมดาไปจนถึงเจ้าหน้าที่รัฐ บางคนเดินทางไปเช้า - เย็นกลับ บางคนที่มีพาสปอร์ตก็พักอาศัยอยู่ในประเทศไทย หากมองในแง่ของกฎหมาย การเข้าออกประเทศเป็นไปตามกระบวนการทุกอย่าง แม้ว่าจะมีกระบวนการพิสูจน์สัญชาติ แต่เราจะทราบได้อย่างไรว่าในขณะที่พวกเขาพักอาศัยภายในประเทศไทยในระยะเวลาสั้นๆนั้น พวกเขาได้ประกอบอาชีพอะไร หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปตรวจสอบสม่ำเสมอ และตรวจตราอย่างถี่ถ้วนหรือไม่ เราจะมีวิธีอย่างไรในการที่จะตรวจสอบได้อย่างแน่ชัดว่า พวกเขาเข้ามาโดยที่ไม่ได้เข้ามาสู่วงจรการค้ามนุษย์

ในส่วนของอาเซียนนั้นก็ได้มีมาตรการในการป้องกัน แก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามชาติในหลายๆวิธี ซึ่งแต่ละประเทศจะร่วมมือกันกำหนดนโยบาย หรือมาตรการขึ้นเพื่อใช้ร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น ในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียน ด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime – AMMTC) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Senior Officials Meeting on Transnational Crime – SOMTC) ซึ่งที่ประชุม SOMTC ครั้งที่ 2 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2545 ได้เห็นชอบแผนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Work Program to Implement the ASEAN Plan of Action to Combat Transnational Crime) ซึ่งระบุความร่วมมือในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ 8 ด้าน รวมถึงการค้ามนุษย์ ในส่วนของการค้ามนุษย์ได้ระบุความร่วมมือดังนี้ (กองอาเซียน 1, 2552, เว็บไซต์)

การแลกเปลี่ยนข่าวสาร

- รวบรวมกฎระเบียบของประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการลักลอบค้ามนุษย์เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งคลังข้อมูลในประเทศสมาชิกและใน ASEANWEB

- ศึกษาแนวโน้มและวิธีการปฏิบัติในการลักลอบค้ามนุษย์ในภูมิภาคโดยใช้ข้อมูลการศึกษาในระดับประเทศเป็นพื้นฐาน

- สร้างจิตสำนึกของสาธารณชนในด้านระดับรากหญ้าเกี่ยวกับกฎระเบียบในเรื่องการลักลอบค้ามนุษย์ในภูมิภาค

- จัดทำนามสงเคราะห์ผู้ประสานงานในหน่วยงานด้านนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งสถาบันการศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียนและอำนวยความสะดวกในการสร้างเครือข่ายและการติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกัน

- ใช้ประโยชน์สูงสุดจากการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยในการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ความร่วมมือด้านกฎหมาย

- ดำเนินการให้อาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวกับการลักลอบค้ามนุษย์เป็นความผิดทางอาญาในทุกประเทศสมาชิก

- แลกเปลี่ยนข้อมูลและข่าวสารเพื่อให้นโยบายที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกัน

- ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำความช่วยเหลือในเรื่องทางอาญาในระดับพหุภาคีและทวิภาคีเพื่ออำนวยความสะดวกในการจับกุมสอบสวน ดำเนินคดี เนรเทศ แลกเปลี่ยนพยาน แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานการสอบสวนและการจับกุม

- ประสานงานกับเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านกฎหมาย (ASEAN Senior Law Officials Meeting – ASLOM) ในการปฏิบัติตาม ASEAN Legal Information Network System (LINKS)

การบังคับใช้กฎหมาย

- จัดทำแผนงานฝึกร่วมเพื่อต่อต้านการลักลอบค้ามนุษย์ โดยให้ประเทศสมาชิกจัดทำข้อเสนอโครงการต่อ SOMTC เพื่อรับรอง และเสนอให้สำนักเลขาธิการอาเซียนพิจารณาต่อไป

การฝึกอบรม

- พัฒนาแผนงานฝึกอบรมระดับภูมิภาคและจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการสอบสวนเฝ้าระวัง ตรวจสอบ ติดตามและรายงานผล

- พัฒนาแผนงานฝึกอบรมระดับภูมิภาคสำหรับการดูแลภายหลังการส่งกลับการฟื้นฟูและการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ

การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร

- ส่งเสริมเครือข่ายของหน่วยงาน / องค์การในประเทศสมาชิกอาเซียน

- เสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างกลไกอาเซียนที่รับผิดชอบงานด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์

และในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 นี้ ก็จะเป็นวันที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบ แม้ว่าประเทศในภูมิภาคอาเซียนจะหารือร่วมกันในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการในการพัฒนาในด้านต่างๆ และแก้ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติร่วมกัน และถึงแม้ว่าในประเด็นเสาหลักของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนจะส่งเสริมความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในงานของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน โดยใช้หัวข้อการหารือเป็นตัวตั้งในการเชิญองค์กรที่มิใช่ของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ เช่น เรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติ อาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์ เป็นต้น และมุ่งดำเนินภารกิจทางมนุษยธรรมมากกว่าด้านการเมืองก็ตาม แต่สำหรับมุมมองของผู้เขียนเองยังคงมีความคิดเห็นว่า แม้ว่าภูมิภาคอาเซียน จะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว และสิ่งที่จะเกิดการพัฒนาคงจะเป็นในเรื่องเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศ เป็นส่วนใหญ่ แต่ในด้านการเมือง ความมั่นคงและวัฒนธรรมต่างๆนั้น หากจะหลอมรวมให้เป็นหนึ่งเดียวกันคงจะเป็นไปได้ยากเนื่องจากสภาพการเมืองการปกครอง วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษมีความแตกต่างกัน ส่วนในเรื่องการค้ามนุษย์นั้น ถ้าหากเปิดเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว ทางด้านการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งมีการเปิดประเทศ ในเรื่องของเศรษฐกิจการค้า การลงทุน รวมไปถึงการไหลบ่าของแรงงานระหว่างประเทศย่อมสะดวกมากขึ้น และผลที่ตามมาคือ ในเรื่องปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งหนึ่งในนั้นรวมถึงปัญหาการค้ามนุษย์ด้วย ซึ่งผู้เขียนวิเคราะห์ว่าปัจจัย ที่สนับสนุนให้การค้ามนุษย์ยังคงอยู่ แม้ว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนก็ตาม ได้แก่

กระแสโลกาภิวัตน์ ผลของการที่โลกอยู่ในวงจรของกระแสโลกาภิวัตน์ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องความเป็นโลกไร้พรมแดน ความเป็นเสรี การติดต่อสื่อสารไปมาหา

สู่ที่สะดวกรวดเร็วมากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ประกอบกับติดต่อเดินทางกันได้สะดวกขึ้น จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้การค้ามนุษย์ยังคงอยู่

เศรษฐกิจโลกผันผวน เศรษฐกิจถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ประชากรในประเทศนั้นๆสามารถดำรงชีวิติ อยู่ได้ อย่างไรก็ตามเศรษกิจโลกนั้นไม่ได้คงที่ ยังมีความผันผวนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไปตามเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจ ดังนั้นประเทศที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุดย่อมเป็นประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในฐานะยากจน ซึ่งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จัดอยู่ในกลุ่มประเทศดังกล่าวด้วย ดังนั้นประชากรยากจนในประเทศต่างๆ จึงต้องการแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าจากประเทศปลายทางที่ศิวิไลซ์ และ มีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ส่งผลให้ตกเป็นเหยื่อของกลุ่มขบวนการค้ามนุษย์ได้ง่าย

การเอารัดเอาเปรียบ ตราบใดที่สังคมโลกยังมีกลุ่มบุคคลที่เอารัดเอาเปรียบ หวังผลประโยชน์อยู่เสมอ เชื่อแน่ว่า แม้จะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน การค้ามนุษย์ก็ไม่สามารถเลือนหายไปจากสังคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างแน่นอน ยกตัวอย่างเช่น ในอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานคนในประเทศไทย เจ้าของบางธุรกิจต้องการแรงงานราคาถูกเพื่อลดค่าใช้จ่ายต้นทุนในการผลิต เพื่อต้องการให้ตนเองได้ผลประโยชน์ทางธุรกิจสูงสุด จึงร่วมมือกับขบวนการค้ามนุษย์เพื่อหวังเหยื่อค้ามนุษย์มาเป็นแรงงานผลิตงานให้กับตนเอง เป็นต้น

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่างเช่น ลักษณะภูมิประเทศของประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่ง เป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกับหลายประเทศ ได้แก่ ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย ดังนั้นการเดินทางข้ามประเทศทางด้านชายแดน จึงมีช่องทางของการลักลอบค้ามนุษย์ข้ามพรมแดนได้ง่าย

ช่องโหว่ของกฎหมาย และ การละเลยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แม้ว่าประเทศต่างๆทั่วโลก องค์การระหว่างประเทศต่างๆ รวมถึงอาเซียนจะมีกฎหมายหรือมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ แต่ปัญหาการค้ามนุษย์ก็ยังไม่สามารถที่จะคลี่คลายให้เบาบางลง ด้วยสาเหตุที่กฎหมายมีช่องว่าง รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายอย่างถ่องแท้ และที่สำคัญคือ มีเจ้าหน้าที่บางคนที่มีส่วนได้ส่วนได้ส่วนเสียกับกลุ่มขบวนการค้ามนุษย์ ดังนั้นจึงเกิดการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ และการควบคุมยังคงไม่เข้มงวดเพียงพอ ซึ่งถ้าหากตัวบทกฎหมายและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง กฎหมายก็จะเป็นเพียง “ เสือกระดาษ ” เท่านั้น

ดังนั้นแม้ว่าจะเปิดประชาคมอาเซียนแล้ว กระบวนการค้ามนุษย์ก็ยังไม่หมดสิ้นไป หากแต่ปัญหาจะยิ่งทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เหตุเพราะเมื่อมีการเปิดประเทศทางด้านเศรษฐกิจ การค้า วัฒนธรรมมากเท่าไร สิ่งเหล่านี้ก็จะสามารถเชื่อมโยงกันได้ง่าย ส่งผลให้แก๊งอาชญากรรมข้ามชาติ อย่างขบวนการค้ามนุษย์ก็จะสร้างเครือข่าย ที่เชื่อมโยงกันได้ง่ายด้วยเช่นกัน จากการพิจารณานโยบายของประชาคมอาเซียนแล้ว จะเห็นได้ว่า อาเซียนจะมุ่งเน้นไปที่การเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจการค้า มุ่งเน้นพัฒนาแรงงานที่มีฝีมือ แรงงานที่เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความสามารถ แต่ในขณะที่แรงงานไร้ฝีมือ ประชาคมอาเซียนให้ความสำคัญเพียงน้อยนิด แม้ว่าปัญหาการค้ามนุษย์จัดเป็นปัญหาข้ามชาติที่อยู่ในนโยบายของการแก้ไขปัญหาของประชาคมอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามการที่จะแก้ปัญหาต่างๆให้มีความคลี่คลาย แม้อาจจะไม่หมดสิ้นไปเสียทีเดียว แต่ก็ลดปริมาณปัญหาไปได้พอสมควรนั้น จะต้องมีการแก้ปัญหา ป้องกัน และพัฒนาไปพร้อมๆกัน ที่สำคัญคือต้องมีมาตรการที่เข้มงวดและจริงจัง โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของทุกประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพราะปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปากท้องของประชากร และการละเมิดสิทธิมนุษยชน การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ควรให้ความสำคัญกับประชากรระดับรากหญ้าด้วย แต่ถ้าหากนโยบายของเสาหลักประชาสังคมและวัฒนธรรม ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ประชากร มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีได้รับการพัฒนาในทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม (social security) โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ อาทิ 1.) การพัฒนาสังคมโดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่อาศัยในถิ่นทุรกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่างๆ ในสังคม 2.) การพัฒนาการฝึกอบรม การศึกษาระดับพื้นฐานและสูงกว่าการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม 3.) การส่งเสริมความร่วมมือในด้านสาธารณสุขโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่น โรคเอดส์และ โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง 4.) การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม 5.) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิดและศิลปินในภูมิภาค (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554, เว็บไซต์) ซึ่งถ้ากหากประชาคมอาเซียนสามารถดำเนินการได้ตามที่ได้กำหนดไว้ ประชากรระดับรากหญ้าก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าประชากรบางกลุ่ม จะไม่ถูกล่อลวง หรือถูกลักพาตัวจากขบวนการค้ามนุษย์ ดังนั้น **สิ่งที่ประชาคมอาเซียนจะต้องดำเนินการปราบปรามอย่างเด็ดขาดก็คือ ขบวนการและเครือข่ายของการค้ามนุษย์นั่นเอง**

บทสรุป

ปัญหาการค้ามนุษย์ไม่ได้เป็นปัญหาใหม่ที่พึ่งเกิดขึ้น หากแต่เป็นปัญหาข้ามชาติที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาเป็นเวลาช้านาน ปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาก็เนื่องมาจากสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจภายในประเทศ ความยากจนของประชากร ภาวะการว่างงาน ความต้องการมีชีวิต ที่ดีกว่า การถูกล่อลวงจากนายหน้า เส้นทางและลักษณะภูมิประเทศบริเวณแนวพรมแดนที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายของกลุ่มขบวนการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้การค้ามนุษย์ไม่หมดสิ้นไปก็คือ การที่มีมาตรการ และนโยบายในการปราบปรามป้องกัน แต่สุดท้ายแล้วดำเนินการไม่ได้ทั้งหมดตามที่ได้กำหนดไว้ ด้วยเหตุเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลย หรือมีส่วนได้ส่วนเสียด้วย สำหรับปัญหาการค้ามนุษย์ประเภทการค้าประเวณีในผู้หญิงและเด็ก รวมทั้งประเภทขอทาน ถือว่ามีจำนวนมากที่สุด และถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์และบั่นทอนความรู้สึกของผู้ถูกกระทำเป็นที่สุด ในการที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังจะก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนใน วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2558 นับเป็นก้าวที่ประเทศในภูมิภาคกำลังตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการรับมือ มีการจัดเตรียมนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ต่างๆเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศของตน สำหรับปัญหาการค้ามนุษย์ซึ่งถือเป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาตินั้น แม้ว่าจะอยู่ในนโยบายของประชาคมอาเซียนที่ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาให้คลี่คลายลงก็ตาม หากพิจารณานโยบายและมองในสภาวการณ์โลกในขณะนี้ ก็ยังพบว่าปัญหาการค้ามนุษย์ยังคงมิอาจที่จะคลี่คลายปัญหาลงไปได้ การก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนที่ต้องการให้อาเซียน เป็นดังสโลแกนที่ว่า " หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม " (One Vision, One Identity, One Community) สุดท้ายแล้วปลายทางของความสำเร็จของภูมิภาคอาเซียนจะเป็นเช่นไร เราคงต้องติดตามกันต่อไป แต่สำหรับผลกระทบของการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนที่มีต่อปัญหาการค้ามนุษย์จะเปรียบเสมือนการสร้างกำแพงกั้น หรือยิ่งเป็นการสร้างสะพานเชื่อมให้เกิดปัญหาการค้ามนุษย์เพิ่มมากขึ้น ณ ปัจจันนี้หากมองจากนโยบายของการเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า เปรียบเสมือนการสร้างกำแพงล่องหน แต่การสร้าง

สะพานเชื่อมให้เกิดการค้ามนุษย์มีมาช้านานแล้ว เพียงแต่เป็นการสร้างสะพานให้ทอดยาวมากไปกว่าเดิม สิ่งที่ประเทศต่างๆในภูมิภาคอาเซียนต้องร่วมกันป้องกัน และอุดช่องโหว่ของปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการค้ามนุษย์ก็คือเรื่องมาตรการการตรวจตราบริเวณพรมแดนอย่างเข้มงวด เพราะการเปิดประเทศอย่างเสรีมากกว่าเดิมหลังจากเป็นประชาคมอาเซียนแล้ว แต่ละประเทศในภูมิภาคจะเชื่อมโยงได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้นประเทศในภูมิภาคอาเซียนจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง หากต้องการให้ปัญหาการค้ามนุษย์คลี่คลายให้ได้มากที่สุด และสิ่งสำคัญที่ไม่ควรละเลย ก็คือประชากรรากหญ้า เพราะพวกเขาคือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์ได้ง่ายที่สุด ดังนั้นถ้าหากประชาคมอาเซียนดูแลและพัฒนาประชาชนภายในประเทศได้ตามนโยบายที่กำหนดไว้ในเสาหลักประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และแก้ไขปัญหาได้ตามนโยบายในเสาหลักประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนได้อย่างจริงจังแล้ว ก็นับเป็นนิมิตหมายที่ดีในการที่จะสนับสนุนเสาหลักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของภูมิภาคให้รุดหน้าทัดเทียมกับ นานาประเทศที่มีการพัฒนา หรือประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจประเทศอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเราจะต้องทำการศึกษาและติดตามเส้นทางของความสำเร็จของการเป็นประชาคมอาเซียนในครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2545). **สถานะความรู้เรื่องแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยและทิศทางการวิจัยที่พึงพิจารณา**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

กุศล สุนทรธาดาและอุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์. (2540). **กระบวนการจ้างแรงงานข้ามชาติที่ลักลอบเข้าเมืองและความคิดเห็นของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง.** นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.

นวลน้อย ตรีรัตน์. (2548). **รายงานการวิจัย สภาพความรุนแรงของปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันกฎหมาย สำนักอัยการสูงสุด.

พัชราวดี แก้วคูณ. (2543). **การค้าหญิง: จากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้หญิง.

พิศวาท สุคนธพันธุ์. (2548). **รายงานการวิจัยมาตรการในการแก้ไขปัญหาการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น (พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล ทางอากาศ).** กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมาย สำนักอัยการสูงสุด.

เมขลา วุฒิวงศ์. (2553). **รวมบทความวิชาการและงานวิจัย การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 11 (พ.ศ. 2553) (เล่ม 1).** มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรม. (2550). **โครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการเข้าสู่การค้ามนุษย์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สรรพสิทธิ์ คุมประพันธ์. (2548). **รายงานการวิจัยมาตรการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะหญิงและเด็ก.** กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายสำนักอัยการสูงสุด.

สุมาลี ปิตยานนท์. (2545). **ตลาดแรงงานไทยกับนโยบายรัฐ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). **การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน.** กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

อำนาจ เนตยสุภา. (2552). แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์. **วารสารวิชาการนิติศาสตร์**, *2*(3), 9-28.

Blair Thomas E. (2006). **Living on the Edges: Cross – Border Mobility and Sexual Exploitation in the Greater Southeast Asia Sub – Region.** Nakhon Pathom: Southeast Asian Consortium on Gender, Seruality and Health.

Darwin Mubadjir andWattie Anna Marie. (2006). **Living on the Edges: Cross – Border Mobility and sexual exploitation in the Greater Southeast Asia Sub–Region.** Nakhon Pathom: Southeast Asia Consortium on Gender, Sexuality and Health.

เว็บไซต์

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2551). **โครงการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวทำงาน**, 18 กันยายน 2552. http://www.statelessperson.com/www/?q=node/6712

กรมสอบสวนคดีพิเศษ. (2551). **4 เส้นทาง การค้ามนุษย์ แฟ้มลึก – ข้อมูล ดีเอสไอ**, 18 กันยายน 2552. http://www.oknation.net/blog /print.php?id =244519

กระทรวงการต่างประเทศ. (2550)**. ความร่วมมือของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์**, 20 กันยายน 2552. www.mfa.go.th/internet/document/1722.doc

ทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์. (2552). **ประชมคมอาเซียนและกฎบัตรอาเซียนคืออะไร และสำคัญอย่างไร?.** 30 มิถุนายน 2556. http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=1324

พงษ์นคร นครสันติภาพ. (2550). **บทบาทของตำรวจตรวจคนเข้าเมืองด้านการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์.** 30 มิถุนายน 2556. 14_forced_labour_by_police_lieutenant_colonel_pongnakorn_ nakornsantipap_th.pdf

ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ มูลนิธิกระจกเงา. (2554). **รายงานการค้ามนุษย์ ประจำปี พ.ศ. 2554**. 30 มิถุนายน 2556. http://www.notforsale.in.th/autopagev4/show_page.php?topic_id= 1349 &auto_ id= 8&T opi cP k

สมเกียรติ ตั้งนโม. (2548). **การตักตวงประโยชน์ทางร่างกาย ทัศนียภาพของโลกกว้างเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์** , 1 กรกฎาคม 2552.http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9591.html

อดิศร เกิดมงคล. (2550). **แรงงานข้ามชาติพม่า: เหยื่อเผด็จการทหารพม่าและอคติในสังคมไทย**, 24 มิถุนายน 2552. http://gotoknow.org/blog/migrantworkers/25860

_____. (2550). **แรงงานข้ามชาติในสังคมไทย (1): การย้ายถิ่นของผู้ลี้ภัย ความผูกพันกับสังคมไทย**, 24 มิถุนายน 2552.. http://www.prachathai.com /05web/upload/HilightNews/document

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ:ศึกษาเปรียบเทียบไทย– พม่า ในช่วงปี1997-2012
(Factors Affecting the Economic Development: A Comparative Study of Thailand – Myanmar in 1997-2012)

ลีลาพร ไชยฮะนิจ*

นิลุบล ไพเราะ**

บทคัดย่อ

การศึกษาเฉพาะเรื่องในประเด็นสำคัญทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ : ศึกษาเปรียบเทียบ ไทย – พม่า ในช่วงปี 1997 – 2012 นี้ เป็นประเด็นที่ว่าด้วยเรื่องการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจไทย-พม่า ในช่วงปี 1997-2012 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย-พม่า ในช่วงปี 1997-2012 3) เพื่อศึกษาความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจเปรียบเทียบของทั้งสองประเทศในมิติความร่วมมือระหว่างประเทศระดับทวิภาคีและพหุภาคี ในช่วงปี1997-2012 ซึ่งมีขอบเขตในการศึกษาคือ ศึกษาถึง สภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทยและพม่า รวมทั้งการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่วมกันของทั้งสองประเทศด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และมีการประยุกต์ใช้ในส่วนของแนวคิดทฤษฎี เพื่อขยายความให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันประกอบไปด้วย ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory) ของ Jame N. Rosenau ซึ่งว่าด้วยเรื่องการอธิบายปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของไทยและพม่าในภาพรวม ทฤษฎีกระบวนการการตัดสินใจ (Decision Making Theory) ของ Micheal Brecher ที่ใช้อธิบายในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องดังกล่าว ในด้านพฤติกรรมของตัวแสดงของรัฐ และตัวแสดงในเวทีระหว่างประเทศ เช่น นายกรัฐมนตรี ผู้แทนรัฐบาล สหประชาชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ในความดูแลของสหประชาชาติทางด้านการเงิน อย่าง กองทุนการเงินระหว่างประเทศ(International Monetary Fund : IMF) เป็นการอธิบายกระบวนการตัดสินใจการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ที่จะช่วยในด้านการพัฒนาโดยผ่านตัวแสดง และ แนวคิดว่าด้วยเรื่อง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ Bala Balassa ที่จะนำมาขยายความในเรื่อง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้บริบทใหม่ นั่นคือ การเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ของทั้งไทยและพม่าในปี 2015 ที่จะส่งผลต่อการกำหนดปัจจัยในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในช่วงเวลาใหม่ต่อไปด้วย ซึ่ง ผลการศึกษามีดังนี้

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของทั้งไทยและพม่ามีความแตกต่างกันในส่วนของปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยภายในต่อการดำเนินการนั้นจะประกอบไปด้วย สถานการณ์ทางการเมือง นโยบายเศรษฐกิจแห่งชาติ การลงทุนจากต่างชาติภายในประเทศ ภัยพิบัติ สถานการณ์การไหลเวียนของเงินในระบบอุตสาหกรรมภายในประเทศ รวมถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรม การประกอบอาชีพหลักอย่างการทำเกษตรกรรม เป็นต้น และสำหรับสิ่งที่เหมือนกัน คือ การเผชิญกับบริบทภายนอกหรือปัจจัยภายนอก นั่นคือ วิกฤตเศรษฐกิจ กระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสทุนนิยม ซึ่งทั้งปัจจัยที่มีความแตกต่างและเหมือนกันส่งผลต่อการพัฒนาที่มีทั้งเหมือนหรือต่างกันในบริบทเดียวกัน และเหมือนหรือต่างกันในบริบทที่ต่างกัน อาทิเช่น ปัจจัยทางด้าน

* *นิสิตสาขารัฐศาสตร์บัณฑิต เอกวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ , วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

** *อาจารย์, สาขารัฐศาสตร์บัณฑิต เอกวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา*

เกษตรกรรม ทั้งสองประเทศเป็นสังคมที่ว่าด้วย การทำเกษตรกรรม แต่กลับมีผลลัพธ์จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไทยมีมูลค้าการส่งออกข้าวที่ดีกว่าพม่า เพราะชาวนาในประเทศยังคงมีจำนวนมากอยู่และข้าวก็ได้คุณภาพดี ส่วนพม่านอกจากจะไม่ค่อยมีคนทำนาแล้ว ยังไม่มีการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีการทำเกษตรกรรมและปรับปรุงพันธุ์ข้าว ข้าวที่ออกมาจึงไม่ค่อยได้คุณภาพ นี่คือปัจจัยที่เหมือนแต่ผลลัพธ์กลับแตกต่าง ส่วนปัจจัยที่เหมือนและผลลัพธ์ที่เหมือนหรือคล้ายคลึง เห็นจะหนีไม่พ้น สถานการณ์ทางด้านการเมือง ที่เมื่อเกิดความไม่สงบภายใน ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น ความน่าเชื่อถือต่อประชาคมเศรษฐกิจโลกก็มีค่าไม่ต่างกัน เป็นต้น

นอกจากผลการศึกษาแล้วยังมีในส่วนของข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ นั่นคือ ในด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูลของประเทศที่ศึกษาอย่างพม่า ที่มีแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้หรือเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องนั้นยากนัก ส่วนอีกข้อจะเป็นเรื่อง การเสนอแนวทางการศึกษาในประเด็นใหม่ ตามกระแสแนวคิดใหม่ๆด้านการพัฒนา คือ การวัดการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของประเทศจากระดับสภาวะทางจิตใจของประชาชนในประเทศที่เรียกว่า ‘GDP ความสุข’ (Gross Domestics Product of Happiness) อย่างที่เคยมี ในประเทศภูฏาน ที่ได้ดำเนินการไปแล้วเป็นแบบอย่าง เพราะการสร้างรากฐานจากระดับสภาวะทางจิตใจนั้น หมายถึง ‘ การพัฒนาที่ยั่งยืนแท้จริง ’

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจ/ ไทย– พม่า

ที่มาและความสำคัญ

กระแสโลกาภิวัตน์นำพาโลกของเรา ขับเคลื่อนไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของพลวัตรต่างๆในสังคมโลก การที่จะวัดความเจริญรุ่งเรืองหรือความมั่งคั่งของประเทศๆหนึ่งได้ คงปฏิเสธไม่ได้ที่จะถูกกำหนดจากตัวชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยวัดจากอัตราการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestics Product: GDP) เป็นหลัก ซึ่งอัตราการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) คือ ตัวแปรด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ รวมทั้งเป็นปัจจัยชี้วัดความเจริญและการพัฒนาอย่างยั่งยืน บ่งบอกว่าประเทศนั้นๆ มีความก้าวหน้านำพาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองมากน้อยเพียงใด นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องแสดงศักยภาพของรัฐในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเป็นการทำให้ประจักษ์ต่อสายตาประชาคมโลก เพื่อสร้างความเสมอภาคด้านเศรษฐกิจให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศ ที่ต้องการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ และในขณะเดียวกันไทยก็ต้องแข่งขันกับนานาประเทศ หรือแม้กระทั่งประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ รวมทั้งต้องสร้างหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnerships) เพื่อให้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นกับตนเองอย่างสันติในภูมิภาค หนึ่งในหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ และเคยเป็นไม้เบื่อไม้เมากันมาตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์อย่างพม่า ซึ่งเป็นอีกหนึ่งประเทศที่น่าจับตามอง หากจะกล่าวถึงประเด็นด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว พม่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจไม่บ่อยนักหากเทียบกับไทย แต่กลับพบว่า พม่ามีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่พม่าจะประสบกับเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองภายในประเทศ และปัญหาด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ไม่เท่าเทียม รวมทั้งการที่พม่าประกอบไปด้วยชนเผ่าหรือชนกลุ่มน้อยจำนวนมาก ที่ยากต่อการรวมกันเป็นปึกแผ่นของประเทศชาติ จึงส่งผลให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจค่อนข้างชะงักงัน หรือมีการพัฒนาไปอย่างล้าช้าเมื่อเทียบกับไทย

อย่างไรก็ตามท่ามกลางการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยและพม่า ต้องเผชิญกับอุปสรรคครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นในปี 1997 นั่นคือ “วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง” เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญของทั้งสองประเทศต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเช่นกัน วิกฤตนี้เริ่มต้นที่ประเทศไทยและส่งผลเป็นลูกโซ่ รวมทั้งขยายวงกว้างไปยังประเทศคู่ค้าและประเทศต่างๆทั่วเอเชีย ประเทศที่ได้รับผลกระทบ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ ซึ่งประเทศเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในเวลานั้นทั้งสิ้น และแน่นอนว่าย่อมกระทบไปสู่การนำเข้าส่งออกสินค้าของไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้านด้วย อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไร้เสถียรภาพด้านเศรษฐกิจของไทย ซึ่งประเทศไทยต้องประสบกับสภาวะปัญหามากมาย เช่น เกิดสภาวะค่าเงินบาทลอยตัว อัตราการว่างงาน รวมทั้งการเป็นหนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนไทยในจำนวนมหาศาล จนส่งผลให้เกิดการปิดตัวลงของกิจการในภาคอุตสาหกรรมและภาคการเงินการธนาคาร ถือได้ว่าเป็นบทเรียนอีกบทหนึ่งของประเทศไทยที่น่าจดจำ หลังจากวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าวได้ผ่านพ้นไป ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งก็คงปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ในขณะที่เหตุการณ์เหล่านั้นกำลังดำเนินไปในไทย ที่พม่าเองก็มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือ พม่าได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ที่มีความสำคัญต่อพม่าในมิติเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง ซึ่งอาจจะเป็นก้าวแรกของพม่าที่จะนำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศของตนก็เป็นได้ (สีดา สอนศรี และคณะ. 2552 : 355)

และจากบริบทตัวอย่างสภาพแวดล้อมเดียวกันนี้ ขณะที่ประเทศหนึ่งมีความเจริญเข้ามาเป็นระยะจนสามารถฟื้นตัวได้จากพิษของวิกฤตเศรษฐกิจ โดยได้รับความช่วยเหลือทางด้านการเงินและแนวทางการแก้ไขวิกฤตให้ผ่านพ้นไปจาก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) และการปรับโครงสร้างธนาคารแห่งประเทศไทยให้สอดรับกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ โดยการจัดการบริหารความเสี่ยงในการลงทุน เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศให้กลับเข้ามาลงทุนในไทย จากนักบริหารความเสี่ยงมืออาชีพ อย่าง ม.ร.ว. จัตุมงคล โสณกุล ซึ่งเข้ามารับตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้น เป็นหลัก (สีดา สอนศรี และคณะ. 2552 : 357) กับอีกประเทศหนึ่งที่แม้แต่ปัญหาทางการเมืองยังคงวุ่นวาย จึงพลอยส่งผลต่อการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจไปได้อย่างล้าช้า ทั้งๆที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจอย่างทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เอื้อต่อการพัฒนาอย่างมาก

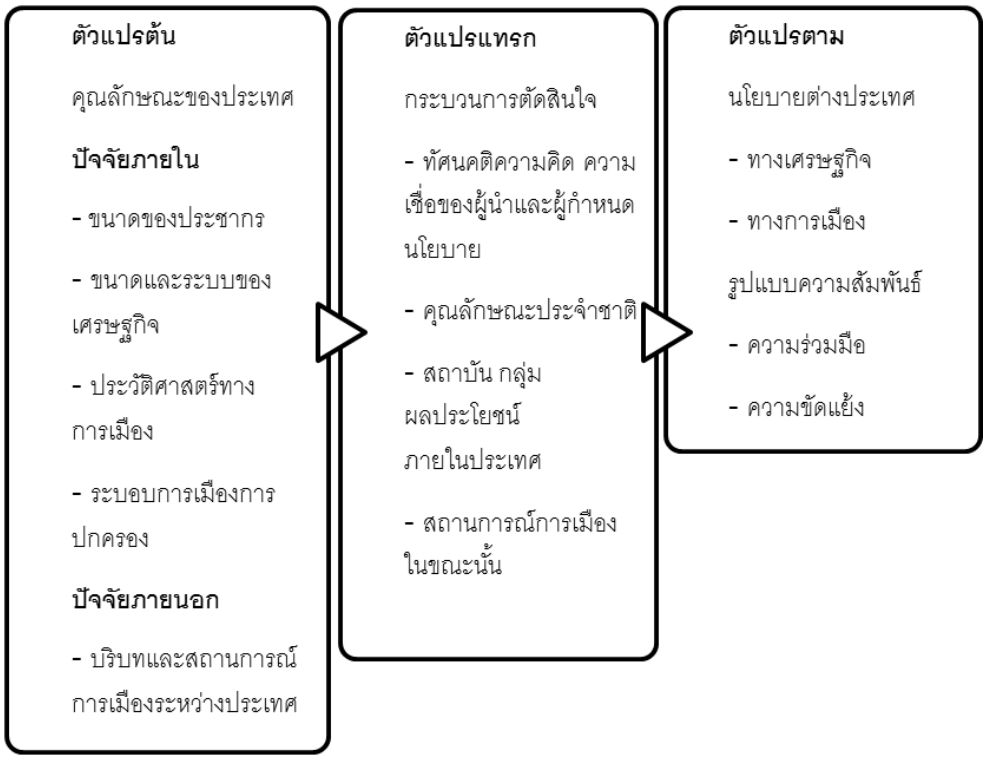
และในอีกสามปีข้างหน้าในปี 2015 จะมีการรวมกลุ่มกันเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) ของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านความร่วมมือของกลุ่มเศรษฐกิจ ให้มีวิวัฒนาการขึ้นไปในอีกระดับหนึ่งของอาเซียน ตามแนวคิดว่าด้วยเรื่อง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ Belar Balassa ในมิติประชาคมทางเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 3 ของการรวมกลุ่ม คือ การมีตลาดทางเศรษฐกิจร่วมกัน (Common Market) นั้น จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจทั้งไทยและพม่า ยิ่งกระตุ้นให้ผู้ศึกษาสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า ในท้ายที่สุดแล้วจนมาถึงวันนี้ปี 2012 ประเทศผู้ที่พัฒนาไปได้ไกลกว่ามีการให้ความช่วยเหลือประเทศที่พัฒนาได้ช้ากว่า หรือไม่อย่างไร ในฐานะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์

จึงนำมาสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษา และเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน(พม่า) ในประเด็นการพัฒนา

ทางเศรษฐกิจที่มีชื่อว่า “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ : ศึกษาเปรียบเทียบไทย-พม่า ในช่วงปี 1997-2012”

บทวิเคราะห์สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย ปี 1997-2012

หากจะวิเคราะห์สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยตาม แนวทางการเมืองเกี่ยวพัน ในส่วนของการดูบริบทภาพรวม สามารถทำได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1(1) กระบวนการในการตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศตามแนวทางทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (ทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงค์. 2554 : 14 ; อ้างอิงจาก Rosenau. 1969b)

หากพิจารณาตามกรอบแนวคิดแล้วสามารถอธิบายได้ดังนี้

สำหรับตัวแปรต้นที่หมายถึง คุณสมบัติของประเทศในขณะนั้นเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ เพราะความล้มเหลวของนโยบายเศรษฐกิจแบบเพ้อฝันจนเกินจริงจนลืมประมาณค่าตนเอง สภาวะเศรษฐกิจจึงตกอยู่ในสภาวะที่ค่อนข้างย่ำแย่อย่างที่เป็น ส่งต่อมาได้มีการพยายามแก้ไขปัญหาโดยการขอความช่วยเหลือจากต่างชาติผ่านองค์การทางการเงินระหว่างประเทศอย่าง IMF และทำให้ประเทศตกอยู่ในสภาวะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของเจ้าหนี้แบบกลืนไม่เข้าคายไม่ออก นับเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุที่ไม่ฉลาด เพราะถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจะสามารถพยุงตัวอยู่ได้ แต่การกระทำดังกล่าวเป็นการหลวมตัวเข้าไปเป็นหนี้ที่บานปลายโดยไม่รู้ตัว แต่ถึงอย่างไร

วิสัยทัศน์ของผู้นับที่คิดว่าดีในขณะนั้นทางที่สามารถกระทำได้คือเท่านั้นก่อน เป็นการแก้ปัญหาแบบขอไปที พอในยุคต่อมาเป็นสมัยแห่งทุนนิยมเต็มรูปแบบ มีการนำระบบ CEO เข้ามาใช้ในการบริหารงานจนสามารถเห็นลู่ทางในการปลดหนี้ได้บ้าง แต่อย่างกระนั้นเลยก็ยังคงเป็นการขัดตาทับของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย กล่าวคือ ถึงแม้ว่าในสมัยของทักษิณ รัฐบาลสามารถจะสามารถแก้ไขและปลดหนี้ได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ก่อความไม่พอใจให้กับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย จนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง บริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยจึงต้องล้อตามการเมืองไปเรื่อยๆ โดยจะสามารถสังเกตจากปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของไทย

ปัจจัยภายใน

เนื่องจาก **สถานการณ์ทางการเมือง** ในช่วงต่างๆมีความไม่แน่นอนในหลายๆช่วงโดยเฉพาะช่วงเปลี่ยนผ่านตัวผู้นำในช่วงล่าสุดในยุคการเมือง 2 ขั้วในยุคหลัง ที่มีความขัดแย้งกันจนนำมาซึ่งความรุนแรงในหลายๆเหตุการณ์ จนทำให้รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการทำงานไปได้อย่างเต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร

นโยบายเศรษฐกิจแห่งชาติ ที่เป็นเสมือนใบเบิกทางการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ที่เป็นเพียงเสือกระดาษมิอาจดำเนินการได้ตามเป้าประสงค์ทั้งนี้ก็อันเนื่องมาจากการเมืองที่ไร้เสถียรภาพ

การลงทุนจากต่างชาติภายในประเทศ จากการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบภายในประเทศในหลายๆครั้งยังคงเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเชื่อมั่นด้านการค้าการลงทุนจากต่างประเทศที่จะเข้ามาลงทุนภายในประเทศที่เม็ดเงินจากการลงทุนนั้นจะมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ แต่กลับมีไม่มากเม่าที่ควร

ภัยพิบัติ ในช่วงปี 2011 ที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับภัยพิบัติครั้งใหญ่ คือ อุทกภัยที่ถาโถมเข้าท่วมพื้นที่ภาคกลางรวมถึงกรุงเทพมหานครศูนย์กลางการพัฒนาของประเทศ ได้รับความเสียหายอย่างมาก และสิ่งหนึ่งที่ถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคือระบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยหลังน้ำลด ที่หากทำได้ไม่เต็มที่การพัฒนาประเทศคงดำเนินต่อไปได้ยาก

สถานการณ์การไหลเวียนของเงินในระบบอุตสาหกรรมภายในประเทศ สืบเนื่องจากข้อที่ 4 สถานการณ์อุทกภัยพลอยส่งผลต่อการไหลเวียนของการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมด้วย อันเนื่องจากพื้นที่เหล่านั้นได้รับความเสียหาย จนบรรดานักลงทุนจำเป็นต้องปรับปรุงดูแลซ่อมแซมในส่วนนั้น จนเกิดการลดจำนวนพนักงาน เพื่อนำไปใช้ในภาคการปรับปรุงหรือย้ายฐานการผลิตไปเลยก็มีเกิดขึ้นให้เห็น

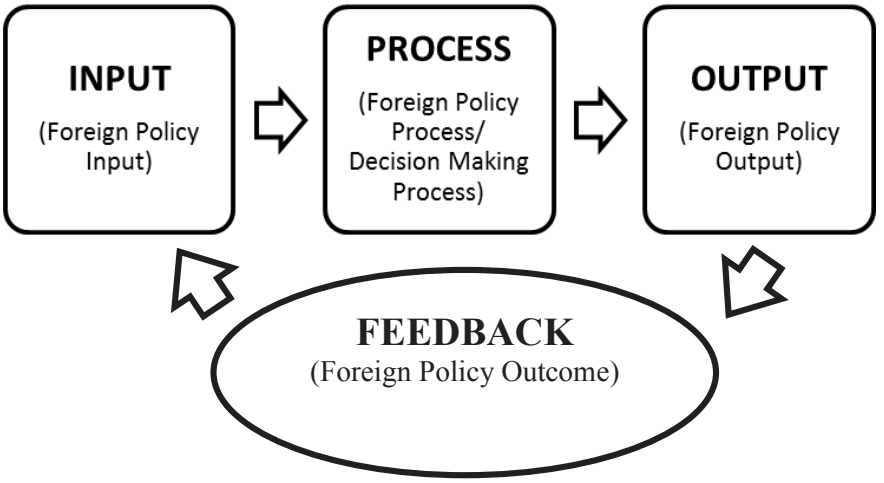
ปัจจัยภายนอก

วิกฤตเศรษฐกิจ ปี 1997 ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจครั้งสำคัญจนทำให้ GDP ของไทยที่พุ่งสูงถึงอันดับต้นๆของโลกตกลงอย่างน่าตกใจ มีผลโดยตรงต่อการผันผวนของค่าเงินบาทต่ออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ถึงแม้ไทยจะส่งสินค้าออกได้มากขึ้น แต่ก็ไม่คุ้มค่ากับที่ต้องเสียเงินจำนวนมากซื้อสินค้านำเข้ามาในปริมาณที่ไม่มากแต่ต้องจ่ายเงินจำนวนมาก และยุคต่อมาก็เป็นยุคที่เกี่ยวเนื่องต่อวิกฤตการเงิน หนี้สาธารณในยุโรป ทำให้สินค้าที่คาดว่าไทยจะได้ประโยชน์จากการส่งออกกลับไม่ได้รับการตอบรับ เป็นต้น

กระแสโลกาวัตน์ ทุกวันนี้ระบบการสื่อสารโครงข่ายการพัฒนาการติดต่อสื่อสารมีความทันสมัยมากทุกๆที่ในโลกสามารถรับกันได้ในระบบ Real-time สถานการณ์ต่างๆที่สามารถรับรู้ได้พร้อมๆกันทั่วโลกเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่ง ที่เกิดขึ้นถูกนำมาประยุกต์ใช้มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงรวมถึงกระแสการพัฒนาก็

เข้ามามากขึ้นส่งผลให้ไทยพลอยได้รับผลจากสิ่งเหล่านี้ไปด้วย โดยเฉพาะทางด้านสื่อที่ช่วยพัฒนาบุคลากรของประเทศ ทีบางครั้งโดนอิทธิพลจากสื่อครอบงำและการสื่อสารส่งข่าวข้อเท็จจริงไม่มีความน่าเชื่อถือเท่าที่ควร

กระแสระบบทุนนิยมเสรี เป็นวิถีทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ณ ปัจจุบัน และด้วยระบบนี้ไทยจึงมีโอกาสที่จะเพิ่มศักยภาพด้านการพัฒนาให้กับตนเองได้มากขึ้น
และนอกจากนั้นตัวผู้นำรัฐก็มีส่วนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งผลกระทบได้ โดยจะใช้การวิเคราะห์ตามแนวทางการวิเคราะห์ตามทฤษฎีการตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

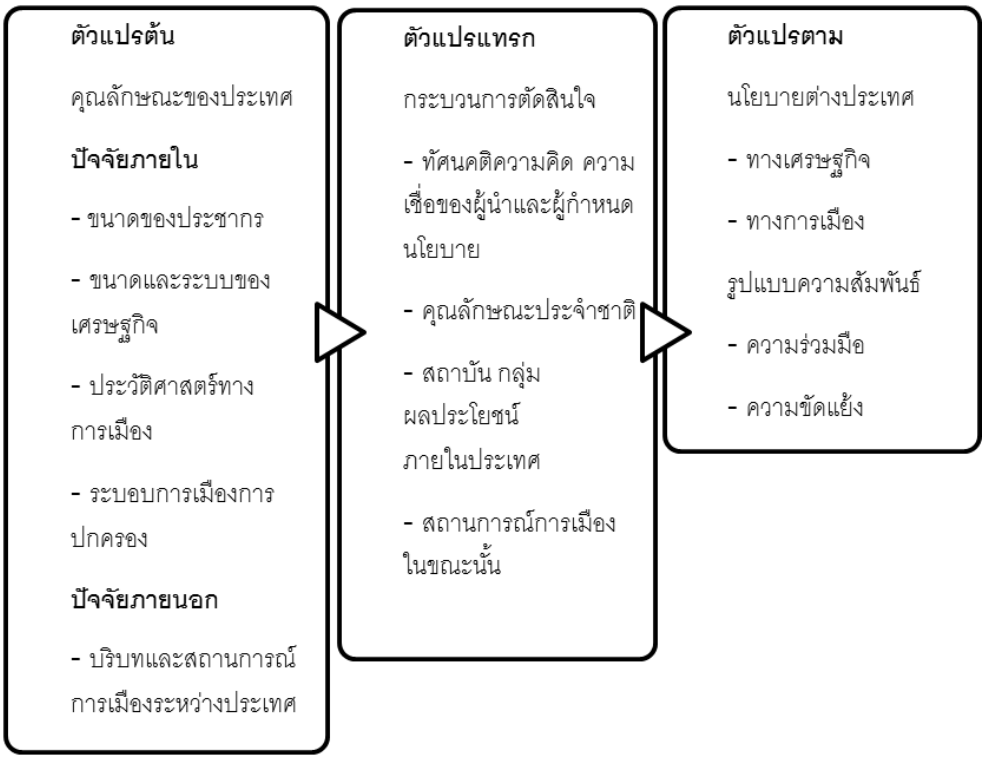
ภาพประกอบ 3(1) Input - Process - Output Model (Michael Brecher) (นิลุบล ไพเราะ. 2552 : 12)

ด้วยความที่บุคคลแต่คน ร้อยพ่อพันแม่ ไม่มีความเหมือนกันจึงพลอยส่งผลสะท้อนต่อพฤติกรรมและสภาวะอารมณ์ รวมถึงบุคลิกของผู้นำ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของไทยอย่างยิ่งยวดที่เมื่อใดก็ตามที่สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศได้สงบลง หรือเข้าสู่สภาวะปกติเร็วหรือช้าทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้นำด้วย ในที่นี้ยกตัวอย่างได้ใน 2 กรณีต่อไปนี้

กรณีปราสาทพระวิหารที่ขัดแย้งกับกัมพูชา เป็นที่น่าสังเกตว่าเหตุการณ์ในช่วงสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์ สถานการณ์เหมือนจะดูเลวร้ายและปานปลายรวมทั้งตัวผู้นำทางฝ่ายกัมพูชาเองมีความไม่พร้อมที่จะเจรจากับทางผู้แทนฝ่ายไทย และด้วยเหตุผลส่วนตัวที่ไม่ชอบผู้แทนจากฝ่ายไทยในสมัยนั้นเป็นทุนเดิม แต่พอมาถึงสมัยนายกหญิงยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เหตุการณ์กลับคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีมากกว่า จากที่ไม่มีการปะทะกันตามแนวชายแดน และทางฝ่ายกัมพูชายอมเจรจาเมื่อไทยยอมเปลี่ยนตัวผู้แทนเจรจา

กรณีความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ เป็นอีกกรณีที่ในปัจจุบันยังคงครุกรุ่นอยู่เป็นนิตย์ เปรียบเทียบสองสมัยเช่นเดียวกับกรณีแรก เป็นที่น่าสังเกตเช่นกันว่าสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นเครื่องเร่งปฏิกิริยาทางการเมืองหรือไม่ เพราะจากสถานการณ์มีการปะทะกันบ่อยครั้งระหว่างเจ้าหน้าที่ทหารและกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในสมัยของนายกทักษิณและนายกยิ่งลักษณ์ แต่ในสมัยของนายกอภิสิทธิ์ดูเหมือนจะไม่ค่อยมีความเคลื่อนไหวเท่าที่เป็นอย่างสองผู้นำพี่น้อง และจากตัวอย่างสองเหตุการณ์ตัวของผู้นำเองยังอาจกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนภาพลักษณ์ของประเทศก็ว่าได้ เพราะความน่าเชื่อ ถือ การได้รับการยอมรับของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะชี้วัดว่าประเทศจะเจริญเติบโตไปในทิศทางใดนั่นเอง

บทวิเคราะห์สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของพม่า ปี 1997-2012

ภาพประกอบ 1(2) กระบวนการในการตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศตามแนวทางทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (ทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์. 2554 : 14 ; อ้างอิงจาก Rosenau. 1969b)

โดยจะสามารถสังเกตจากปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของพม่า

อย่างที่ทราบกันดีว่าปัญหาของการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจของพม่าคือ แหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีความเป็นไปได้ยากมาก จึงอาจทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลทำได้เพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าพม่ามีเศรษฐกิจที่อยู่นอกระบบขนาดใหญ่พอสมควร นั่นยังหมายรวมถึงเรื่องผิดกฎหมายต่างๆด้วย อาทิเช่น ไม้เถื่อน ยาเสพติด เป็นต้น

ปัจจัยภายใน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ภาคการเกษตรนับว่าเป็นภาคธุรกิจขนาดใหญ่ที่สุดของพม่าและถือเป็นปัจจัยภายในที่มีความสำคัญ ที่มีมูลค่าประมาณ 54.67 % ของ GDP (2002/2003) และแรงงานส่วนใหญ่กว่า 63% ก็จะอยู่ในภาคนี้ ส่วนใหญ่ ส่วนอุตสาหกรรม (ภาคอุตสาหกรรมการผลิต พลังงาน เหมืองแร่ และการก่อสร้าง) ยังถือได้ว่ามีความล่าหลังอยู่มาก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 13 % ของราคาปัจจุบันของ GDP (2002/2003) ผลผลิต

ภาคอุตสาหกรรมถดถอยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อันเนื่องมาจากการขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้านการพัฒนาพลังงาน โครงสร้างพื้นฐานที่ย่ำแย่และการลงทุนที่จำกัด

พม่านั้นถือเป็นประเทศที่มีความยากจนมาก รายได้เฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 110 เหรียญสหรัฐฯ จากการสำรวจในปี 1997 จำนวนคนที่อยู่ต่ำกว่าเส้นยากจนนั้นมีถึง 23 % แน่นอนว่ากำลังซื้อของคนต่ำมาก และเด็กๆมีภาวะขาดสารอาหารที่สูง ปัญหาที่สำคัญของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของพม่าคือ การพัฒนาด้านโครงสร้างที่เป็นปัญหาที่หยั่งรากลึกและเรื้อรังมานมนาน แม้จะมีค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุขและการศึกษามาเสริมแต่ค่าใช้จ่ายด้านกิจการทหารกลับยังมีจำนวนมากอยู่ ทำให้เกิดสภาวะงบประมาณขาดดุลส่งผลต่ออัตราเงินเฟ้อ ภาคเอกชนแทบขยายกิจการใดไม่ได้เลยเนื่องจากไม่อาจเข้าถึงแหล่งเงินหรือสินเชื่อได้ และยังคงประสบกับปัญหาอัตราแลกเปลี่ยนที่มีความแตกต่างกันมากระหว่างทางการกับตลาดทั่วไป ถึงแม้ภาคการเกษตรจะได้รับการส่งเสริมให้มีการเพิ่มผลผลิตให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สังเกตจากผลผลิตต่อไร่ที่นับว่าต่ำมาก อันเนื่องมาจากการขาดปัจจัยการผลิตและขาดเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี อีกนโยบายหนึ่งที่ดูเหมือนว่าจะมีความน่าสนใจคือ การพยายามให้มีการผลิตทดแทนการนำเข้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภท น้ำมันสำหรับบริโภคและผลิตภัณฑ์กระดาษ นอกจากนี้ยังมีความพยายามในการกระจายภาคการผลิต (Manufacturing) แต่ก็ยังคงดำเนินการภายใต้รัฐวิสาหกิจซึ่งได้รับการอุดหนุนจากรัฐและการเข้าถึงสินเชื่อได้โดยง่าย ส่วนการกระตุ้นและส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนและจากต่างประเทศมีน้อยมาก อันเนื่องมาจากการ **Sanction**[1]

พม่ามีแผนพัฒนา 5 ปี ปัจจุบันอยู่ในช่วงท้ายแผนฉบับที่ 4 (2007-2011) โดยที่เป้าหมายอาจไม่ค่อยมีความชัดเจนนัก คือการรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รักษาเสถียรภาพค่าเงิน การควบคุมอัตราเงินเฟ้อ และรักษาดุลบัญชีเดินสะพัด เป็นต้น ภาคการผลิตที่ดีขึ้นและดูเหมือนจะเป็นความหวังที่สดใสของพม่า คือ ทางด้านพลังงานและเหมืองแร่ โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งสำคัญและก๊าซ โดยรวมแล้วอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัวลง

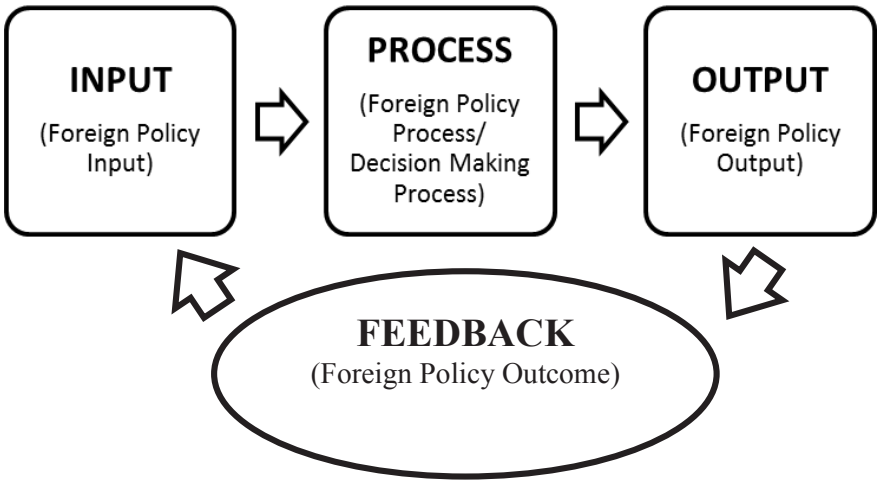
ปัจจัยภายนอก

วิกฤตทางด้านธนาคาร ในตอนต้นปี 2003 นับว่าสร้างความเสียหายให้กับระบบสินเชื่ออย่างมากแน่นอนว่า ทำให้การลงทุนต้องชะลอตัวต่อไป (จากการ Sanction ของสหรัฐฯเมื่อพฤษภาคม 2003) ภาคบริการเป็นภาคที่ดูเหมือนว่าจะไปได้ดีจากการเติบโตในช่วงไม่กี่ปีมานี้ การเติบโตในระดับเลข 2 หลัก มาจากภาคการขนส่ง การสื่อสารและภาคการเงินที่เพิ่งมาสะดุดลงในช่วงปี 2003 ดังที่ได้กล่าวไป ทั้งนี้ก็คือการผ่อนคลายของภาคเอกชนได้เข้ามาลงทุนในภาคนี้ได้คล่องตัวขึ้นมีการควบคุมน้อยลงนั่นเอง

และในส่วนของตัวแสดงหรือผู้นำรัฐ ในด้านของพฤติกรรมองค์การนั้นก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบเช่นกัน ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีการตัดสินใจดังต่อไปนี้

---

[1] *Sanction หมายถึง บทลงโทษ ในที่นี้ใช้กล่าวถึง บทลงโทษทางเศรษฐกิจที่เรียกเป็นภาษาไทยว่า มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ (Economic Sanction) ซึ่งก็คือ วิธีการหนึ่งที่องค์การระหว่างประเทศ หรือมหาอำนาจของโลก เช่น สันนิบาตชาติ (League of Nations) หรือ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) นำมาใช้เมื่อต้องการลงโทษทางเศรษฐกิจแก่ประเทศสมาชิกที่มีพฤติกรรมส่อแววไปในทิศทางเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพของโลก และการลงโทษทางเศรษฐกิจในลักษณะนี้ เป็นการห้ามประเทศสมาชิกอื่นๆ ทำการค้าขาย ติดต่อ กับประเทศที่ถูกคว่ำบาตรดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯกระทำต่อพม่า เพื่อกดดันให้รัฐบาลทหารพม่าปลดปล่อยนางออง ซาน ซู จี เป็นต้น (พจนานุกรมประวัติศาสตร์. 2555 : เว็บไซต์)*

ภาพประกอบ 3 (2) Input - Process - Output Model (Michael Brecher) (นิลุบล ไพเราะ. 2552 : 12)

ทหารถือว่าเป็นตัวแสดงหลักที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องอัญมณีและไม้ โดยดำเนินการผ่านบริษัทรัฐที่ตั้งขึ้น เช่น Union of Myanmar Economic Holdings (UMEH) บางทีเรียกว่า Myanmar Economic Holdings และ Myanmar Economic Corporation (MEC) รวมทั้ง The Union Solidarity Development Association (USDA) ที่ก่อตั้งโดยทหาร นอกจากนี้ยังมี State Peace and Development Council (SPDC) ที่ไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจ วิสัยทัศน์และแนวความคิดแบบทหารจึงถูกหล่อหลอมให้การดำเนินเศรษฐกิจของพม่าค่อยข้างมีความแตกต่างจากไทย และด้วยความที่เป็นสังคมนิยมวิถีพม่ากับการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจแบบเสรีจึงดูเหมือนจะขัดกัน แต่ด้วยตัวผู้นำจึงทำให้ทั้งสองอย่างดูจะไปกันได้แบบผสมปนเปอยู่ไม่น้อยเลยทีเดียว ขึ้นชื่อว่า ทหารย่อมเก่งในด้านการเมืองการปกครอง ควบคุมคนมากกว่าการมานั่งดูตัวเลขหรือเห็นความสำคัญของการกินดีอยู่ดีของคนในประเทศ เพราะสิ่งเหล่านั้นหากเกิดขึ้น เราคงไม่เห็นประชาชนพม่าต่างอพยพออกนอกประเทศมาทำมาหากินตามประเทศเพื่อนบ้านเป็นแน่ ด้วยวิสัยที่ถือเอาพวกพ้องท้องอิ่มของผู้นำทหารความทุกข์ยากของประชาชาพม่า และการด้อยพัฒนาของประเทศจึงยังคงดำเนินอยู่นั่นเอง

บทวิเคราะห์สถานการณ์ความร่วมมือ ด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจไทย-พม่า

แต่ละประเทศย่อมมีปัจจัยในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันดังจะสังเกตจากการวิเคราะห์ S.W.O.T.ของ สพร. ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพม่า ดังต่อไปนี้

ด้านพม่า

จุดแข็ง

พม่ามีทรัพยากรที่สามารถช่วยในการพัฒนาได้อีกมาก

มีความเชื่อมโยงในทางเศรษฐกิจชายแดนกับไทย

มีกำลังแรงงานอยู่มาก

มีพื้นฐานทางด้านการศึกษาที่สืบเนื่องจากสมัยอาณานิคมทำให้การต่อยอดการถ่ายทอดความรู้ทำได้ง่ายขึ้น

จุดอ่อน

ยังไม่เข้าสู่กระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ถูกจำกัดและควบคุมอย่างมาก

ระบบราชการขาดประสิทธิภาพ

การขาดระบบการจัดการทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ จึงไม่อาจนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างเต็มที่

โอกาส

พม่าเป็นจุดเชื่อมต่อทางการค้าที่สำคัญที่สำคัญของไทย ไปสู่จีนและอินเดีย

ทรัพยากรธรรมชาติยังมีความอุดมสมบูรณ์ที่จะเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาต่อไป

การร่วมมือกับประเทศในการพัฒนาตามแนวชายแดนในด้านต่างๆ นับว่ามีศักยภาพที่สูงมาก

เป็นแหล่งพลังงานโดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติสำหรับประเทศไทย

ภัยคุกคาม/อุปสรรค

รัฐบาลพม่ายังแข็งกร้าวในทางการเมือง ที่จะยังไม่รีบร้อนในการก้าวสู่การพัฒนาเป็นประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าจะมีแรงกดดันจากต่างประเทศมากก็ตาม

ประชาคมโลกยังคงปฏิเสธรัฐบาลทหารพม่า

แหล่งความช่วยเหลือต่างๆ งดการให้ความช่วยเหลือพม่า

พม่ายังมีความรู้สึกหวาดระแวงไทยอยู่มาก

ประเด็นสำคัญ

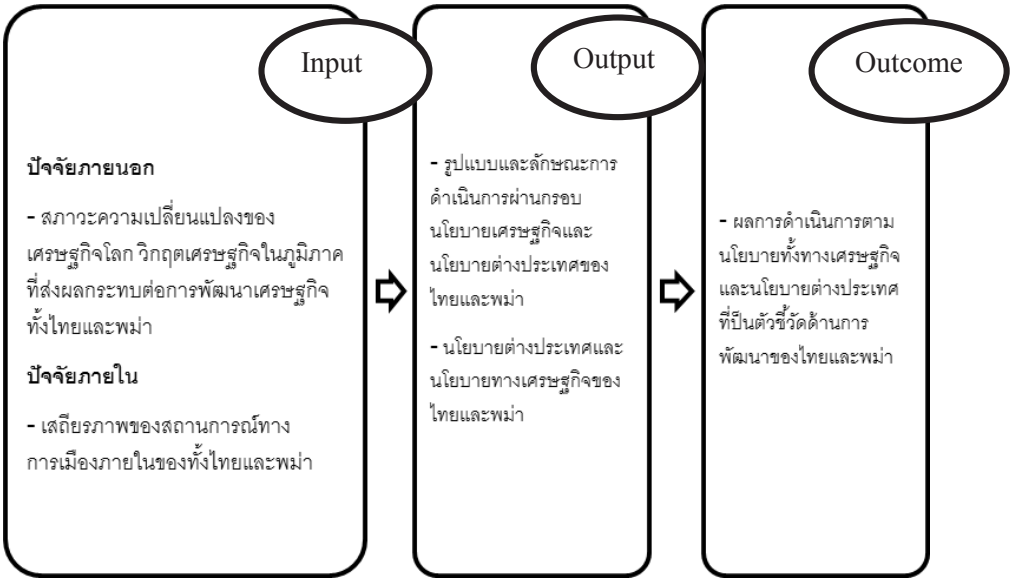
ถึงแม้ประเทศไทยจะมีความพร้อมในหลายๆสาขาที่จะให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาแก่พม่า แต่ด้วยความจำกัดในด้านของงบประมาณความช่วยเหลืออยู่ในระดับที่เหมาะสมกับขีดความสามารถที่มี และต้องคำนึงถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการ ดังนี้

ประการแรก การให้ความช่วยเหลือจะต้องสนองตอบต่อความต้องการที่แท้จริงของพม่าเป็นสำคัญ เพราะหาไม่แล้วการให้ความช่วยเหลือก็อาจจะไม่ได้เกิดผลอันใด และอาจจะกลายเป็นการสูญเปล่าไปโดยปริยาย การให้ความช่วยเหลือจึงควรให้กับกิจกรรมการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญและมีความเร่งด่วนสูง ซึ่งนั่นจะเป็นการคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาประเทศของพม่าตามแผนพัฒนาที่พม่าสนใจที่จะขอความช่วยเหลือจากไทย

ประการที่สอง การให้ความช่วยเหลือจะต้องสนองตอบต่อประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะปัญหาตามแนวชายแดน เช่น ปัญหาทางด้านสาธารณสุข โรคติดต่อและโรคระบาด รวมทั้งในเรื่องของแรงงานอพยพและการค้ามนุษย์ เป็นต้น

ประการที่สาม การให้ความช่วยเหลือจะต้องตั้งอยู่บนความพร้อมของฝ่ายพม่าในการรับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะมีขีดความสามารถในการดูดซับความช่วยเหลือเพื่อนำความรู้ไปใช้ได้ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืนตลอดไป (สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ : สพร. 2551: 42-43)

จากการวิเคราะห์แบบใช้ S.W.O.T. ของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ(สพร.) เราสามารถนำมาอธิบายแบบสรุปตามแนวทางทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน และอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ภายใต้บริบทใหม่ของการร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจของไทยและพม่าได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2(2) กรอบการวิเคราะห์การกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งไทยและพม่า

ซึ่งจากภาพชี้ให้เห็นว่า การที่พม่าและไทยจะดำเนินความร่วมมือและพัฒนาระหว่างกันนั้น ตัวที่จะช่วยในการดำเนินความสัมพันธ์หลักคือ นโยบายต่างประเทศทางเศรษฐกิจที่มีระหว่างกัน ซึ่งจะถูกขับเคลื่อนผ่านหน่วยงานของรัฐในรูปแบบของการประชุมหารือ การตกลงให้ความช่วยเหลือ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมีทิศทางการให้ความช่วยเหลือแบบ “เอนดูเขาแต่เอนเราก็ไม่ขาด” กล่าวคือช่วยเหลือเท่าที่เป็นเทศกำลังพัฒนากว่าจะช่วยได้ และส่วนใหญ่แล้วเป็นไปในด้านของการให้ทุนสนับสนุนเป็นหุ้นส่วนร่วมกับประเทศอื่นๆ และเน้นการให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกันเป็นหลัก อาทิเช่น การจัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรเจ้าหน้าที่รัฐ ในด้านต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆล้วนแล้วแต่จะส่งผลดีต่อทั้งไทยและพม่าในแง่ของความเข้าใจอันดีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเมื่อมีความเข้าใจที่ดีต่อกันในระดับหนึ่งแล้วการที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆย่อมกระทำได้ง่ายขึ้นอีกด้วย เช่น ปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนในช่วงที่ผ่านมาเหตุเพราะมีการปะทะกันเนื่องจากปัญหากลุ่มก่อการร้ายชาวกะเหรี่ยงที่พยายามแยกตัวเป็นอิสระจากพม่าแล้วใช้ไทยเป็นรัฐกันชน นั้น แม้ปัญหาจะยังคงมีเกิดขึ้นหลายระลอก แต่แล้วก็ดูเหมือนจะไม่กระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายเท่าใดนัก เพราะไทยในฐานะที่เป็นผู้เหนือกว่าได้อาศัยการเข้าไปมีผลประโยชน์ทางด้านพลังงานของพม่า โดยอาศัยพม่าในการช่วยอุดหนุนพลังงานเพื่อใช้ในภาคการผลิต จึงส่งผลให้ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ที่เสมอภาคจึงช่วยลดความตึงเครียดของเหตุการณ์ดังกล่าวไปได้บ้าง เป็นต้น และในส่วนของการก้าวสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจในบริบทใหม่อย่างการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) นั้น ลักษณะการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่จะเข้าสู่บริบทใหม่นี้เป็นการรวมกลุ่มในขั้นที่ 3 เป็นแนวความคิดที่โดดเด่น

ของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ คือ แนวความคิดของ Bela Balassa โดย Balassa ได้เสนอให้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ คือ **ตลาดร่วม (Common Market)** เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะเหมือนสภาพสุลกากรทุกอย่าง คือ มีการใช้นโยบายเสรีระหว่างประเทศกับประเทศในกลุ่ม มีการยกเลิกภาษีสินค้าเข้าทุกชนิดกับประเทศในกลุ่มมีการใช้นโยบายร่วมในการเก็บภาษีขาเข้าและใช้นโยบายจำกัดการค้าอื่นๆ กับประเทศภายนอกกลุ่ม ในขณะเดียวกันก็จะเพิ่มเติมในส่วนของการพิจารณายกเลิกข้อจำกัดต่างๆ เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตด้านทรัพยากร แรงงาน และทุน ให้สามารถเข้าออกระหว่างประเทศสมาชิกได้โดยเสรี โดยประเทศสมาชิกจะต้องปรับตัวบทกฎหมายให้มีความสอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น ประชาคมเศรษฐกิจและตลาดร่วมแคริบเบียน (Caribbean Community and Common Market : CARICOM) และกลุ่มตลาดร่วมอเมริกาใต้ตอนล่าง (Southern Cone Common Market : MERCOSUR) เป็นต้น

ซึ่งสำหรับไทยและพม่าก็คงมีแนวทางร่วมกันเช่นเดิม แต่อาจจำเป็นที่จะต้องพิจารณาเงื่อนไขให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าหากเรื่องใดที่มีการพิจารณาไม่รอบคอบแล้ว อาจมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้รับประโยชน์หรืออาจเสียผลประโยชน์ไป เพราะบริบทใหม่ดังกล่าวเป็นเรื่องที่ค่อยข้างกว้างขึ้นมาก ฉะนั้นแล้วหากมีความไม่เท่าเทียมในเรื่องของผลประโยชน์เกิดขึ้น การประทุของความขัดแย้งครั้งใหม่อาจเกิดขึ้นระหว่างกันก็เป็นได้

บทสรุป

จากการที่ได้ศึกษา“ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ : ศึกษาเปรียบเทียบไทย-พม่า ในช่วงปี 1997-2012 ” ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจไทย-พม่า ในช่วงปี 1997-2012 2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย-พม่า ในช่วงปี 1997-2012 3. เพื่อศึกษาความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจเปรียบเทียบของทั้งสองประเทศในมิติความร่วมมือระหว่างประเทศระดับทวิภาคีและพหุภาคี ในช่วงปี1997-2012 และโจทย์ในการศึกษาคือ 1. สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยและพม่าในช่วงปี1997-2012 เป็นอย่างไร 2. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย-พม่า ในช่วงปี1997-2012 และผลของการพัฒนานั้น เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร 3. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจของไทยและพม่า ในช่วงปี 1997-2012 ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ในการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี หรือไม่ อย่างไร และมีการประยุกต์ใช้ในส่วนของแนวคิดทฤษฎีเพื่อขยายความให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อันประกอบไปด้วย ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory) ของ Jame N. Rosenau ซึ่งว่าด้วยเรื่องการอธิบายปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของไทยและพม่าในภาพรวม ทฤษฎีกระบวนการการตัดสินใจ (Decision Making Theory) ของ Micheal Brecher ที่ใช้อธิบายในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเรื่องดังกล่าว ในด้านพฤติกรรมของตัวแสดงของรัฐ และตัวแสดงในเวทีระหว่างประเทศ เช่น นายกรัฐมนตรี ผู้แทนรัฐบาลสหประชาชาติ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ในความดูแลของสหประชาชาติทางด้านการเงิน อย่าง กองทุนการเงินระหว่างประเทศ(International Monetary Fund : IMF) เป็นการอธิบายกระบวนการตัดสินใจดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่จะช่วยในด้านการพัฒนาโดยผ่านตัวแสดง และ แนวคิดว่าด้วยเรื่อง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ Bala Balassa ที่จะนำมาขยายความในเรื่อง การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้บริบทใหม่นั่นคือ การเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)ของทั้งไทยและพม่าในปี 2015 ที่จะส่งผลต่อการกำหนดปัจจัยในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในช่วงเวลาใหม่ นั้น พบว่าสามารถดำเนินตามวัตถุประสงค์ทุกประการ และตอบโจทย์ได้ในระดับหนึ่ง เพราะด้วย

ความที่อุปสรรคในส่วนของข้อมูลที่ไม่ตรงกัน และมีความแตกต่างกันทั้งในลักษณะการนำเสนอและตำราที่นำมาอ้างอิงในเรื่องนั้นๆ เป็นต้น แต่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของทั้งไทยและพม่ามีความแตกต่างกันในส่วนของปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยภายในต่อการดำเนินการนั้นจะประกอบไปด้วย สถานการณ์ทางการเมือง นโยบายเศรษฐกิจแห่งชาติ การลงทุนจากต่างชาติภายในประเทศ ภัยพิบัติ สถานการณ์การไหลเวียนของเงินในระบบอุตสาหกรรมภายในประเทศ รวมถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรม การประกอบอาชีพหลักอย่างการทำเกษตรกรรม เป็นต้น และสำหรับส่วนสิ่งที่เหมือนกัน คือ การเผชิญกับบริบทภายนอกหรือปัจจัยภายนอก นั่นคือ วิกฤตเศรษฐกิจ กระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสทุนนิยม ซึ่งทั้งปัจจัยที่มีความแตกต่างและเหมือนกันส่งผลต่อการพัฒนาที่มีทั้งเหมือนหรือต่างกันในบริบทเดียวกัน และเหมือนหรือต่างกันในบริบทที่ต่างกัน อาทิเช่น ปัจจัยทางด้านเกษตรกรรม ทั้งสองประเทศเป็นสังคมที่ว่าด้วยการทำเกษตรกรรม แต่กลับมีผลลัพธ์จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ไทยมีมูลค้าการส่งออกข้าวที่ดีกว่าพม่า เพราะชาวนาในประเทศยังคงมีจำนวนมากอยู่และข้าวก็ได้คุณภาพดี ส่วนพม่านอกจากจะไม่ค่อยมีคนทำนาแล้ว เนื่องจากไม่มีการพัฒนาในด้านของเทคโนโลยีในการทำเกษตรกรรมและปรับปรุงพันธุ์ข้าว ข้าวที่ออกมาจึงไม่ค่อยได้คุณภาพ นี่คือปัจจัยที่เหมือนแต่ผลลัพธ์กลับแตกต่าง ส่วนปัจจัยที่เหมือนและผลลัพธ์ที่เหมือนหรือคล้ายคลึง เห็นจะหนีไม่พ้นสถานการณ์ทางด้านการเมือง ที่เมื่อเกิดความไม่สงบภายใน ก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น ความน่าเชื่อถือต่อประชาคมเศรษฐกิจโลกก็มีค่าไม่ต่างกัน เป็นต้น และภายใต้ความต่างและความเหมือน การพัฒนาที่มากกว่า หรือยังคงด้อยพัฒนาอยู่ ทำให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาที่พร้อมจะพัฒนาไปพร้อมกันเกิดขึ้นระหว่างไทยและพม่า ทั้งในรูปแบบองค์รวมและเฉพาะด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกัน ที่ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายให้ความช่วยเหลือให้ข้อมูลความรู้ทางวิชาการที่เอื้อต่อการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน และความสัมพันธ์อันดีจากการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืนสืบไปทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี อย่างเช่นบริบทใหม่ที่กำลังจะก้าวเข้ามา นั่นคือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แน่นอนว่าการพัฒนาที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงย่อมนำพาปัจจัยใหม่ๆที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของทั้งไทยและพม่าอย่างเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉาพะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ การพัฒนาที่แท้จริงและยั่งยืน คือ การพัฒนาคน เพราะคนจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนระหว่างกันนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ในส่วนข้อมูลด้านต่างๆของประเทศพม่านั้น ตัวผู้ศึกษาไม่สามารถหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่ชัดเจนและถูกต้องได้เท่าที่ควร เนื่องจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้นั้นมีน้อย ส่งผลให้การระบุลักษณะการพัฒนาในสมัยต่างๆจึงไม่สามารถระบุตัวผู้นำ หรือผู้ที่มีบทบาทในช่วงเวลานั้นได้อย่างชัดเจนอย่างเช่นของไทย หากจะมีการต่อยอดงานวิจัยชิ้นนี้ ควรมีการศึกษาข้อมูลในส่วนที่เป็นรายละเอียดข้อเท็จจริงจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ให้มากกว่านี้ และหากสามารถระบุตัวผู้นำที่ดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของพม่าในช่วงเวลานั้นๆได้ด้วยจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ของผู้วิจัยรุ่นต่อไปอย่างมาก

2. หากจะมีการศึกษาชี้วัดด้านการพัฒนาในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจากการวัด ‘GDP ความสุข’ (Gross Domestics Product of Happiness) ที่มีการวัดจากความอยู่ดีกินดี และการมีชีวิตที่สุขสงบของประชาชนจากรากฐานทางจิตใจมากกว่า การวัดหรือประเมินค่าทางวัตถุ นั่นถึงจะเรียกว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนและแท้จริง

3. ASEAN / Conflict Management

The Development of Logistics Model for Thailand's Environment to ASEAN

Phathombut Keawsomnuk[*]
Chockchai Suthawet[**]

Abstract

The development of infrastructure system in logistics for Thailand's environment to ASEAN has to analyze about the complement of group of people who will gain and loss benefit from the policy of development of infrastructure in logistics system in Thailand with the usage of logistics system concept for environment by using the European idea that uses the distribution of linkage point of commodity distribution network to the city or regional area of the country which in Thailand when considers for the geographical feature and environment of the country, it is able to use the method of commodity distribution to 5 parts that are the northern part, the southern part, the eastern part, the western part and the central part will be the center hub of the point to receive commodity from Bangkok, Laem Chabang port including the route from Dawei to Karnjanaburi Province and the project of the bridge that links the network of Pakbara port at Satool Province that will use the linkage point in the southern part. From the idea of transportation in the type of rail system, will be used as the connector of the 5 parts together in order to reduce the duration of transportation time and to save the fuel and energy, to decrease the problem of traffic in the city and community and the most important thing, it is the creating of good quality of life of people that live in the city and community, besides, it is also the reducing of noise and air pollution in the city. Moreover, it can expand the logistics network to the ASEAN countries to have the center hub in sending and receiving commodity in each region of ASEAN member countries.

Keywords: ASEAN Community / Infrastructure / Logistics / Environment

การพัฒนาตัวแบบด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมไทยสู่อาเซียน

ปฐมบุตร แก้วสมนึก[*]
โชคชัย สุทธาเวศ[**]

บทคัดย่อ

การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยสู่อาเซียน ในการพัฒนายังต้องวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านระบบโลจิสติกส์ในประเทศไทย ด้วยการใช้แนวคิดระบบโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม โดยการใช้แนวคิดแบบยุโรปที่ใช้การกระจายจุดเชื่อมโยงโครงข่ายการกระจายสินค้าออกไปยังส่วนเมืองหรือส่วนภูมิภาคของประเทศ

[*] *D.P.A. Student, Mahidol University*
[**] *Ph.D.,Lecturer, Faculty of Social Sciences, Mahidol University, Adviser*

[*] *นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ) คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*

[**] *ดร.,อาจารย์, ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*

ซึ่งในประเทศไทยเมื่อพิจารณาลักษณะภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมของประเทศแล้วนั้น จะสามารถใช้แนวทางการกระจายสินค้าออกตามภูมิภาคได้ 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคกลาง จะเป็นศูนย์กลาง (Center Hub) ของจุดรับสินค้าจากกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบัง รวมถึงเส้นทางจากโครงข่ายทวายที่เข้ามายังจังหวัดกาญจนบุรี และโครงการสะพานเชื่อมโครงข่าย ท่าเรือปากบาราที่จังหวัดสตูลที่จะใช้จุดเชื่อมโยงในภาคใต้ จากแนวคิดการขนส่งแบบระบบราง จะใช้เป็นตัวเชื่อมทั้ง 5 ภูมิภาคเข้าด้วยเพื่อลดระยะเวลาในการขนส่งและประหยัดเชื้อเพลิง พลังงาน ลดปัญหาการจราจรในเขตเมืองและชุมชน และที่สำคัญเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีภายในเมืองและชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่ เป็นการลดปัญหามลพิษทางเสียงและอากาศในเมือง และยังสามารถขยายโครงข่ายระบบโลจิสติกส์ไปยังประเทศในภูมิภาคอาเซียนให้มีจุดศูนย์กลางรับส่งสินค้าในแต่ละภูมิภาคของประเทศสมาชิกอาเซียน

คำสำคัญ: ประชาคมอาเซียน/ โครงสร้างพื้นฐาน/ โลจิสติกส์/ สิ่งแวดล้อม

บทนำ

นโยบายสาธารณะจากความหมายนักวิชาการได้มีนิยามและให้ความคิดเห็นต่างๆ ไว้อย่างมากมาย แต่ที่สำคัญและเป็นหลักการของนักวิเคราะห์นโยบายและการจัดการคือแนวคิดทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งในปัจจุบันได้มีการศึกษาละเรียนรู้วิชาในสาขาศาสตร์นี้มากขึ้นอันเนื่องด้วยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและการบริหารจัดการของรัฐที่มีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศหรือนโยบายสาธารณะอาจจะเป็นสิ่งที่รัฐเลือกทำหรือไม่ทำก็ได้เช่นกันการที่รัฐจะดำเนินนโยบายสาธารณะในรูปแบบใดที่ส่งผลกระทบต่อคนหมู่มากจึงถือได้ว่าเป็นนโยบายสาธารณะ

การพัฒนาระบบเส้นทางโลจิสติกส์ (Logistics Corridor) ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินนโยบายสาธารณะในด้านการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานสำหรับคนส่วนมาก หรือรองรับประเทศไทยที่จะมุ่งเน้นโครงสร้างด้านพื้นฐานภายในประเทศเพื่อตอบสนองในการ “การลดต้นทุนโลจิสติกส์ในด้านการขนส่ง” โดยส่งเสริมและสนับสนุนการขนส่งทางรางและทางน้ำเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่งที่ประหยัดพลังงานและลดต้นทุน รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศและเชื่อมต่อไปสู่ต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจเมื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ในปี พ.ศ. 2558 นโยบายของรัฐที่ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2556 ด้วยวงเงินกู้กว่า 2.2 ล้านล้านบาท โดยเน้นแนวทางการพัฒนาโครงสร้างด้านพื้นฐานด้านระบบขนส่งแบบราง โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดทำบริการโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน (Public Private Partnership : PPP)

ซึ่งเห็นได้จากการที่รัฐส่งเสริมสนับสนุนระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์เป็นจำนวนเม็ดเงินที่ลงทุนสูงมากเมื่อเทียบกับการลงทุนด้านอื่นในภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาในระบบภาพรวมของประเทศ Ernst U. von Weizsacker (1994:67-78) กล่าวว่าระบบขนส่งของประเทศเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงการพัฒนาประเทศที่ก้าวหน้า ด้วยการขนส่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การขนส่งโดยรวมอาจจะหมายถึงระบบการเคลื่อนย้ายรวมถึงระบบการบริหารจัดการ ระบบการขนส่ง จึงมีความสำคัญอย่างมากและยังเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต ประจำวันของผู้คนในสมัยใหม่ (Part of Modem Lifestyle) และยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานแก่สังคมและอุตสาหกรรม แต่ผลกระทบจากการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้วยเช่นกัน เนื่องจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก (Climate Change) ด้วยการแบ่งตามลักษณะการเกิดของสิ่งแวดล้อมจะจัดแบ่งได้ 2 ประเภทสำคัญ ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดตามธรรมชาติ (Natural Environments) หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ จุลินทรีย์ พืช และสัตว์ และ 2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environments) หมายถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เครื่องจักร เครื่องยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า จากปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดการจัดการสิ่งแวดล้อม จากมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโลกร้อนและวิกฤตสิ่งแวดล้อมโลกจะส่งผลกระทบต่อการค้า การลงทุน และการปรับตัวของภาคอุตสาหกรรม เช่น การเรียกเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้านำเข้าในประเทศสหรัฐอเมริกา การกำหนดให้ต้องรายงานปริมาณคาร์บอนจากสินค้าที่เกิดจากการผลิตสินค้า การเก็บค่าธรรมเนียมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคขนส่งและการบินของสหภาพยุโรป การผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยังมีพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและพิธีสารเกียวโต อนุสัญญาบาเซล (Basel Convention) ว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียและการกำจัด ล้วนแล้วเป็นนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มุ้งเน้นให้เกิดความตระหนักถึงการลงทุน สำหรับการพัฒนาประเทศแต่การพัฒนาที่ต้องแลกมาด้วยการทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่ออนาคตของโลกในอนาคตอย่างแน่นอน

ผู้เขียนจึงมีแนวคิดโดยที่จะมุ่งนำเสนอทิศทางการพัฒนาด้านระบบโลจิสติกส์บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชนและเมืองรวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตขนส่งสินค้า เพื่อให้เป็นจุดเชื่อมระหว่างการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติกับการวิเคราะห์ถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นต่อการพัฒนาระบบขนส่งหรือโลจิสติกส์ในประเทศไทย พร้อมยกกรณีตัวอย่างศึกษาในการแก้ปัญหาของต่างประเทศในด้านโลจิสติกส์ทางบกและทางน้ำ มาเป็นตัวแบบการอธิบายเพื่อชี้ให้เห็นถึงผลลัพท์จากการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในแต่ละประเทศ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาตัวแบบด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยสู่อาเซียนในปี 2558

ตัวแบบการพัฒนาและการจัดทำระบบโลจิสติกส์ต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ

โลจิสติกส์ (Logistics) ตามความหมายเดิมมีความหมายว่า การส่งกำลังบำรุง วิวัฒนาการของโลจิสติกส์เริ่มต้นเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1950 ในช่วงเกิดสงครามเกาหลี โดยโลจิสติกส์เริ่มนำมาใช้ในการจัดการยุทธศาสตร์สงครามสมัยใหม่ ซึ่งจะมีความซับซ้อนและเป็นสงครามที่มีระยะทางไกลกันมาก โดยโลจิสติกส์ ได้นำมาเป็นกลยุทธ์ เพื่อใช้เป็นการลำเลียงยุทธปัจจัยให้กับกองทัพสหรัฐอเมริกา บางตำรากล่าวว่า โลจิสติกส์ เริ่มแรกน่าจะเป็นในยุคของจักรพรรดินาโปเลียน (The age of Napoleon) ในต้นศตวรรษที่ 19 โดยได้มีการออกกฎหมายที่เรียกว่า Levee En Masee โดยมีการจัดตั้งกระทรวงการขนส่ง มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการส่งอุปกรณ์และการขนส่งอย่างเป็นระบบ โดยในสมัยสงครามเวียดนามโลจิสติกส์ ได้ถูกนำมาใช้ในการสนับสนุนยุทธปัจจัยให้กองทัพสหรัฐอเมริกา ในการผลิตอาวุธและการส่งกำลังบำรุงของสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลานั้น การดำเนินการโดยภาคเอกชน ซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำทางด้านโลจิสติกส์ จนถึงปัจจุบัน หลังจากยุคสงครามเย็น (Cold War)

สิ้นสุดลง เมื่อปี 1990 เป็นการยุติการแข่งขันทางด้านการทหาร โดยประเทศมหาอำนาจได้สนับสนุนบริษัทข้ามชาติ โดยอาศัยกลไกการค้าโลกแบบเสรีให้เข้ามาชิงความได้เปรียบในการแข่งขันทางการค้า โดยมีกิจกรรมโลจิสติกส์ เป็นยุทธศาสตร์ในการเข้ามาสู่ยุคจักรวรรดินิยมสมัยใหม่

จากประวัติความเป็นมาของโลจิสติกส์จากอดีตถึงปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ระบบโลจิสติกส์ คือ การเคลื่อนย้าย จัดเก็บ และกระจายสินค้า จากแหล่งที่ผลิต (Source of Origin) จนสินค้าได้มีการส่งมอบไปถึงแหล่งที่มีความต้องการ (Source of Consumption) โดยเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายในการส่งมอบแบบทันเวลา (Just in Time) และเพื่อลดต้นทุน การผลิตโดยมุ่งให้เกิดความพอใจแก่ลูกค้า (Customers Satisfaction) และส่งเสริมเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในสินค้าและบริการ สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว ภาครัฐจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโลจิสติกส์ เช่น ประเทศญี่ปุ่น โดยกระทรวงคมนาคมของประเทศญี่ปุ่น จะเป็นเจ้าภาพของแผนงาน Distribution & Logistics Policy ในการสร้างระบบโลจิสติกส์ที่ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นสังคมที่แข่งขันได้ในระดับโลก แม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความก้าวหน้าในการพัฒนาโลจิสติกส์ ภาครัฐก็ยังเข้ามากำกับดูแลด้านกฎหมายเพื่อส่งเสริมด้านการขนส่ง ขณะที่สหภาพยุโรป ภาครัฐได้เข้ามาจัดตั้งคณะกรรมการด้านขนส่ง ที่เรียกว่า EU Commission ในการวางนโยบายด้านการเปิดเสรีการขนส่ง เน้นประสิทธิภาพในการเชื่อมต่อการขนส่งหลายรูปแบบที่เรียกว่า White Paper of 2001 : EU Transport Policy ในประเทศสิงค์โปร์ รัฐบาลได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า EDB:Economic Development Board of Singapore เป็นหน่วยงานกลางทำหน้าที่วางแผนด้านโลจิสติกส์และส่งเสริมการลงทุน โดย EDB ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบอุตสาหกรรมโลจิสติกส์เป็นแกนหลักในการแก้ปัญหาและพัฒนาโลจิสติกส์แบบองค์รวม สำหรับฮ่องกง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจีนและได้ชื่อว่ามีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์อยู่ในระดับโลก โดยที่ภาครัฐได้เข้ามาพัฒนาระบบโลจิสติกส์อย่างเป็นระบบ โดยตั้งหน่วยงานพิเศษ ที่เรียกว่า The Steering Committee on Logistics Development (LOGSCOM) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยภาครัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและมีบทบาทในการกำ หนดนโยบายภาพรวมของโลจิสติกส์ ในประเทศไทยเจ้าภาพหลักในการดำเนินการในเรื่องระบบโลจิสติกส์ในประเทศไทยจะมีหน่วยงานที่รับสนองนโยบายจากรัฐคือ กระทรวงคมนาคมที่จะเป็นหน่วยงานที่ดูแลจัดการด้านระบบขนส่งของประเทศ สภาพปัญหาของการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานในด้านระบบโลจิสติกส์กับสิ่งแวดล้อมยังเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอยู่ในหมู่นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์และประชาขนในท้องถิ่นหรือชุมชนที่อยู่ในเขตขนส่งสินค้า ซึ่งจะมีผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ ผู้เขียนจึงนำสาระที่สำคัญของแนวคิด ในเรื่องของผลกระทบในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในต่างประเทศ มาเป็นตัวแบบทางความคิดที่จะเปิดมุมมองและแนวคิดในการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ของประเทศไทยสู่อาเซียน ได้ดังนี้

สำหรับการก่อสร้างเส้นทางโลจิสติกส์ หรือเส้นทางขนส่งสินค้าหลัก (Hight Way) ในสหรัฐอเมริกา Russell Lopez (2012:77) ได้ระบุถึงผลกระทบจากการก่อสร้างถนนทางหลวงของสหรัฐอเมริกาว่า จะส่งผลกระทบต่อครอบครัวระดับกลาง (Middle-Income) ที่การก่อสร้างถนนผ่าน คือ ครอบครัวระดับกลางหรือครอบครัวที่มีฐานะจะทำการย้ายถิ่นฐานออกจากเขตของเส้นทางหลวงที่ก่อสร้าง เนื่องจากปัญหาของมลภาวะทางเสียง โดยเขาระบุแนวทางแก้ไขคือ ให้จำกัดถนนทางหลวงในแต่ละเขตให้มีความเพียงพอต่อระบบขนส่งที่จำเป็นและต้องแยกถนนทางหลวงออกจากเขตชุมชนหรือเขตเมืองเพื่อลดปัญหาจราจร สอดคล้องกับในเมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์กในปี 2002 เนื่องจากมีปัญหาจำนวนรถขนสินค้าเพิ่มมากขึ้น ส่งผลทำให้ปริมาณรถ

ในท้องถนนในเขตเมืองโคเปนเฮเกนเกิดปัญหาจราจรอย่างหนัก จึงได้มีการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับโลจิสติกส์โดยจำกัดจำนวนรถตู้และรถบรรทุกภายในเมืองโดยรถตู้และรถบรรทุกทุกชนิดต้องมีใบรับรองจากหน่วยงานด้านคมมาคมหากรถตู้ หรือรถบรรทุกไม่มีใบรับรองจะถูกปรับเป็นเป็นจำนวนกว่า 68 ยูโร (2,551 บาท) สำหรับประเทศในยุโรป อาทิ เดนมาร์ก สเปน เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ อิตาลี กรีซและสาธารณรัฐเช็ก ได้กำหนดเขตสิ่งแวดล้อม (Environmental Zones) ด้วยการจำกัดขนาดของรถ ช่วงเวลาที่รถแล่นผ่านในแต่ละวัน น้ำหนักของรถ และขนาดของวงล้อรถบรรทุก ซึ่งแนวคิดนี้จะเข้าไปช่วยในการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านเสียง และมลพิษในเขตชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่ รวมถึงเป็นการลดปัญหารถติดภายในเขตเมือง สำหรับประเทศอังกฤษจัดทำเขตมลพิษต่ำ (Low emission Zones) จากระบบขนส่งที่มีการใช้ข้อบังคับว่าด้วยเรื่องการลดมลพิษทางอากาศด้วยการไม่อนุญาติให้รถเก่าวิ่งในเขตเมือง และสนับสนุนให้ประชาชนใช้รถสาธารณะ อาทิเช่น รถบัส รถโค้ช และรถตู้ เพื่อลดปริมาณการใช้รถยนตร์ส่วนตัวในเขตเมือง ซึ่งโครงการนี้เริ่มในปี 2007 และในปี 2010 สามารถลดปริมาณมลพิษในลอนดอนลงถึงร้อยละ 19 ในเมืองบรัสเซลส์ของประเทศเบลเยียม เพื่อลดผลกระทบจากสาเหตุการจราจรของระบบขนส่งหนัก และปัญหาที่จอดรถ ซึ่งรถบรรทุกขนส่งสินค้ามักจอดไหล่ทางทำให้การจราจรเกิดติดขัดอย่างมากภายในเขตเมืองและชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในเมืองบรัสเซลส์ รัฐได้ใช้แนวคิดการแยกเส้นทางของระบบขนส่งออกจากเส้นทางชุมชน กล่าวได้คือ เส้นทางสำหรับขนส่งจะอยู่เขตนอกเมืองและในเมืองจะใช้ระบบบริการไปรษณีย์ของรัฐเป็นผู้ขนส่งสินค้าภายในเมือง สำหรับภาคเอกชนต้องใช้เส้นทางที่รัฐจัดทำไว้ให้นอกเมือง

แนวคิดของการแยกเส้นทางขนส่งหลักออกจากเมืองและชุมชนในเมืองรอตเทอร์ดาม (Rotterdam) เป็นเมืองท่าหลักและเมืองที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศเนเธอร์แลนด์ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมาส (Maas River) รอตเทอร์ดามนับเป็นเมืองท่าใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เมืองรอตเทอร์ดามมีประชากรกว่า 6 แสนคน และเป็นเมืองศูนย์กลางของการกระจายสินค้าไปยังยุโรป (Central Main-Port For Goods Distribution in Europe) โดยนโยบายด้านโลจิสติกส์ของเมืองรอตเทอร์ดาม จะมุ่งเน้นไปยังเรื่องของการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ด้วยหลักการของการใช้ระบบยานพาหนะไฟฟ้า ด้วยการนำระบบรางคู่ และใช้ระบบไฮบริด (Hybrid) เป็นเครื่องยนตร์ที่สะอาดและเงียบ แทนการใช้รถยนตร์ที่ชใช้น้ำมันเชื้อเพลิงที่ก่อปัญหามลพิษในเขตเมืองและชุมชน ในภาคการขนส่งของรอตเทอร์ดาม มากกว่าร้อยละ 70 ใช้หลักการของการรักษาสิ่งแวดล้อมในการขนส่งสินค้าไปยังยุโรป ด้วยแนวทางที่ใช้ในการจำเสน้ทางขนส่งคือการกระจายเส้นทางขนส่งอยู่นอกเมือง โดยจะมีศูนย์การกระจายจุดขนส่งตั้งอยู่บริเวณรอบปริมณฑลของเมือง (Urban Distribution Centre : UDC) โดยระบบขนส่งรูปแบบนี้ จะมีการทำงานแบบใช้ระบบรถไฟฟ้ารางคู่ขนส่งภายเมือง ออกไปสู่ศูนย์ UDC ในจุดเชื่อมต่อตรงจุดนี้จะมีรถบรรทุกรอรับสินค้าเพื่อกระจายออกไปยังยุโรปต่อไป โดยไม่ให้รถบรรทุกเข้าเมืองอย่างเด็ดขาดเพื่อลดปัญหาจราจรและลดปริมาณมลพิษทางเสียงและอากาศ

เมืองสตอกโฮล์ม (Stockholm) ประเทศสวีเดน ในปี 2009-2010 สตอกโฮล์มได้รับรางวัลเมืองสีเขียว (European Green Capital) ได้เน้นถึงเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ โดยจะคำนึงถึงผลกระทบจากระบบโลจิสติกส์ในด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยสวีเดนมุ่งเน้นที่จะลดปริมาณพลังงานและมลพิษในเขตเมือง ชุมชนและโรงเรียนจึงได้ใช้การสำรวจวิจัยเกี่ยวกับระบบโลจิสติกส์ ผลรายงานจากคณะกรรมาธิการยุโรป ในด้านพลังงานและการขนส่ง ระบุว่า เกษตรกรกว่า 300 คนในเมืองสตอกโฮล์ม ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับระบบโลจิสติกส์ในรูปแบบของศุนย์กลางประสานงานกลางของเมืองที่จะเป็นตัวกลางในการกระจายสินค้าไปยังภูมิภาคด้วยระบบโลจิสติกส์

แบบบูรณาการ โดยกลุ่มเกษตรกรระบุว่าการมีศูนย์กลางโลจิสติกส์ของเมืองจะทำให้ลดต้นทุนการขนส่งได้มาก รวมถึงการลดปัญหามลพิษจากการขนส่ง และสามารถแก้ปัญหาจราจรในเขตเมืองและที่สำคัญลดปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากการขนส่งในเขตเมือง และสวีเดนได้ใช้กฎหมายท้องถิ่นในการจัดการปัญหารถติดในช่วงวันทำงานและในเวลาเร่งด่วนด้วยการใช้กฎหมายเก็ยภาษีถนน หรือค่าผ่านทางโดยจะเริ่มเก็บตั้งแต่ช่วงเวลา 6.30 – 18.30 น.ของวันทำงาน

เวลา	6.30 - 6.59	7.00 - 7.29	7.30 – 8.29	8.30 – 8.59	9.00 – 15.29	15.30 -15.59	16.00 – 17.29	17.30 – 17.59	18.00 – 18.29
ภาษี (บาท)	45	68	90	68	45	68	90	68	45

ที่มา : City Logistics for Sustainability The Case of Stockholm (2011:94)

จะเห็นได้ว่าเมืองสตอกโฮล์ ของสวีเดนได้ใช้ระบบการจัดเก็บภาษีเข้ามากำหนดช่วงเวลาในการเดินทางของประชาชนในชัวโมงเร่งด่วนซึ่งเป็นการกระจายช่วงเวลาการเดินทางซึ่งสามารถแก้ปัญหาจราจรบนถนนได้ในระดับหนึ่งสำหรับภายในเมืองใหญ่ๆ ของสวีเดน

นิวยอร์กและแวนคูเวอร์ ใช้ระบบอินเตอร์เน็ตและระบบสารสนเทศพอร์ต (Internet Port Information Systems) เป็นระบบที่รัฐนิวยอร์กและแวนคูเวอร์ ได้ร่วมกันดำเนินการขึ้นมาในปี 2001 เพื่อลดปัญหาการเดินเรือและเวลาในการเทียบท่าที่จะต้องมีการจัดลำดับคิวของสินค้า โดยระบบจะเป็นแบบเรียลไทม์ (Real-Time Network) ที่จะสามารถส่งถ่ายข้อมูลสินค้าได้ระหว่างท่าเรือนิวยอร์กและแวนคูเวอร์ได้อย่างแม่นยำและเป็นข้อมูลที่มีการอัพเดตอยู่ตลอด 24 ชัวโมง สำหรับระบบชุมชนพอร์ตแปซิฟิกเกตเวย์ (Pacific Gateway Portal : PGP) การดำเนินการในพอร์ตของเมืองแวนคูเวอร์ (Port of Vancouver : Pov) เป็นพอร์ตท่าเรือที่สำคัญตามแนวชายฝั่งตะวันตกของทวีปอเมริกาเหนือประสบความสำเร็จในด้านการใช้ระบบสื่อสารแบบออนไลน์ในการจัดทำโลจิสติกส์อย่างมาก ในการแก้ปัญหาของความแออัดของเรือบรรทุกสินค้าที่เข้ามายังพอร์ตท่าเรือของแวนคูเวอร์ โดยใช้เทคนิคการติดกล้องในพอร์ตท่าเรือและรายงานผลแบบเรียลไทม์เพื่อจัดทำข้อมูลส่งไปยังเรือบรรทุกสินค้าที่จะเข้ามายังพอร์ตทำให้สามารถกำหนดช่วงเวลาที่เรือเข้าพอร์ตได้อย่างแม่นยำ ลดปัญหาที่จอดเรือบรรทุกสินค้าไม่เพียงพอลงไปได้อย่างมาก รวมถึงลดปัญหาการลักลอบขนสินค้าที่ผิดกฎหมาย และปัญหาลักขโมยสินค้าจากท่าเรืออีกด้วย

จากการประมวลกรณีศึกษาของต่างประเทศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการจัดทำระบบโลจิสติกส์ ปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนภายในเขตเมือง ปัญหาที่พบสำคัญได้แก่ ปัญหาเสียง มลพิษทางอากาศ และปัญหาจราจรที่ติดขัดจากปริมาณยานพาหนะที่มีจำนวนมาก จึงมีแนวคิดที่จะจัดทำเส้นทางขนส่งโลจิสติกส์ที่แยกออกจากเส้นทางของเขตชุมชนและเมืองออกจากกันอย่างสิ้นเชิงเพื่อลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองรวมถึงการจำทำศูนย์กลางในการกระจายสินค้าจากในเมืองด้วยระบบรถไฟฟ้ารางคู่เพื่อแก้ปัญหาการจราจรและลดต้นทุนการขนส่ง ซึ่งเป็นแนวทางของการพัฒนาตัวแบบโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics)

โลจิสติกส์ไทยสู่อาเซียน

บทบาทของระบบโลจิสติกส์ระดับมหภาค จะเกี่ยวข้องกับบทบาทของภาครัฐและนโยบาย สาธารณะที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมการพัฒนาโลจิสติกส์ของทุกประเทศทั่วโลก ภาครัฐจะต้องอาศัยนโยบายสาธารณะ (Public Policy) และกลไกภาครัฐมาเป็นตัวขับเคลื่อน จะต้องเข้ามาลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่ง รวมถึงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ จะส่งผลต่อการลดภาระและต้นทุนของภาคธุรกิจโอกาสของธุรกิจโลจิสติกส์ไทยที่จะได้รับจากการเปิดเสรีการค้าบริการโลจิสติกส์ของประเทศสมาชิก อาเซียน เพื่อเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสหรือ สร้างโอกาสในการขยายการดำเนินการธุรกิจไปยังประเทศสมาชิกอื่นของอาเซียนได้ ซึ่ง ปีค.ศ. 2013 (พ.ศ. 2556) ผู้ประกอบการโลจิสติกส์ของอาเซียนสามารถเข้าไปลงทุนทำธุรกิจด้านโลจิสติกส์ในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นได้ และสามารถถือหุ้นในธุรกิจได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และได้รับการปฏิบัติพลเมืองของประเทศนั้นๆ ที่เข้าไปลงทุนด้านโลจิสติกส์ ในการประชุมสุดยอดอาเซียนในปี 2003 (พ.ศ. 2546) ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซียผู้นำอาเซียน มีวิสัยทัศน์ร่วมกันโดยเห็นพ้องกัน ที่จะจัดตั้งประชาคมอาซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) และประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ในการประชุมครั้งนั้น ได้มีมติการประชุมที่จัดทำการรวมตัวจัดทำระบบเพื่อที่จะเปิดการค้าเสรีซึ่งประกอบไปด้วยบริการที่สำคัญ 11 ประการ ได้แก่ สินค้าเกษตร การขนส่งทางอากาศ สินค้ายานยนต์ โทรคมาคมและคอมพิวเตอร์ สินค้าอิเล็คทรอนิคส์ ประมง สุขภาพ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ การท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ไม้ และต่อมาได้เพิ่มสาขาโลจิสติกส์ เป็นสาขาที่ 12 ของเขตการค้าเสรีอาเซียน การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในประเทศไทยได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานรัฐที่จะมีการลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานด้วยระบบรถไฟรางคู่

ด้วยแผนยุทธศาสตร์ของประชาคมอาเซียน และแผนแม่บท (AEC Blueprint,2008:20) ได้ใช้แนวการดำเนินนโยบายโดยให้สิงคโปค์กับเขตคุนหมิงของจีนเป็นเขตริเริ่มระบบโลจิสติกส์ (Singapore-Kunming Rail Link : SKRL) ระบบรถไฟ และจัดทำเส้นทางถนนครอบคลุมภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Highway Network : AHN) จากแผนแม่บทจะเห็นได้ว่า สิงคโปร์กับประเทศจีนได้มีการดำเนินนโยบายด้านโลจิสติกส์อย่างชัดเจน และประเทศไทยซึ่งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการเป็นศูนย์กลางการค้าอาเซียน เส้นทางการค้าจึงเป็นส่วนที่สำคัญต่อการขนส่งสินค้าและบริการต่างๆ ภายในอาเซียน และในปี 2556 รัฐบาลไทยได้นำแนวคิดการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบขนส่ง หรือโลจิสติกส์ด้วยการลงทุนกว่า 2.2 ล้านล้านบาท ซึ่งมีเส้นทางที่เชื่อมโยงภายในประเทศ สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของประเทศ หรือการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานระยะยาว 7 ปี (2556-2563) กระทรวงคมนาคม ได้กำหนดภารกิจเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ ดังนี้

ด้านที่ 1 : การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมขนส่งทางบกเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศและเพื่อนบ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

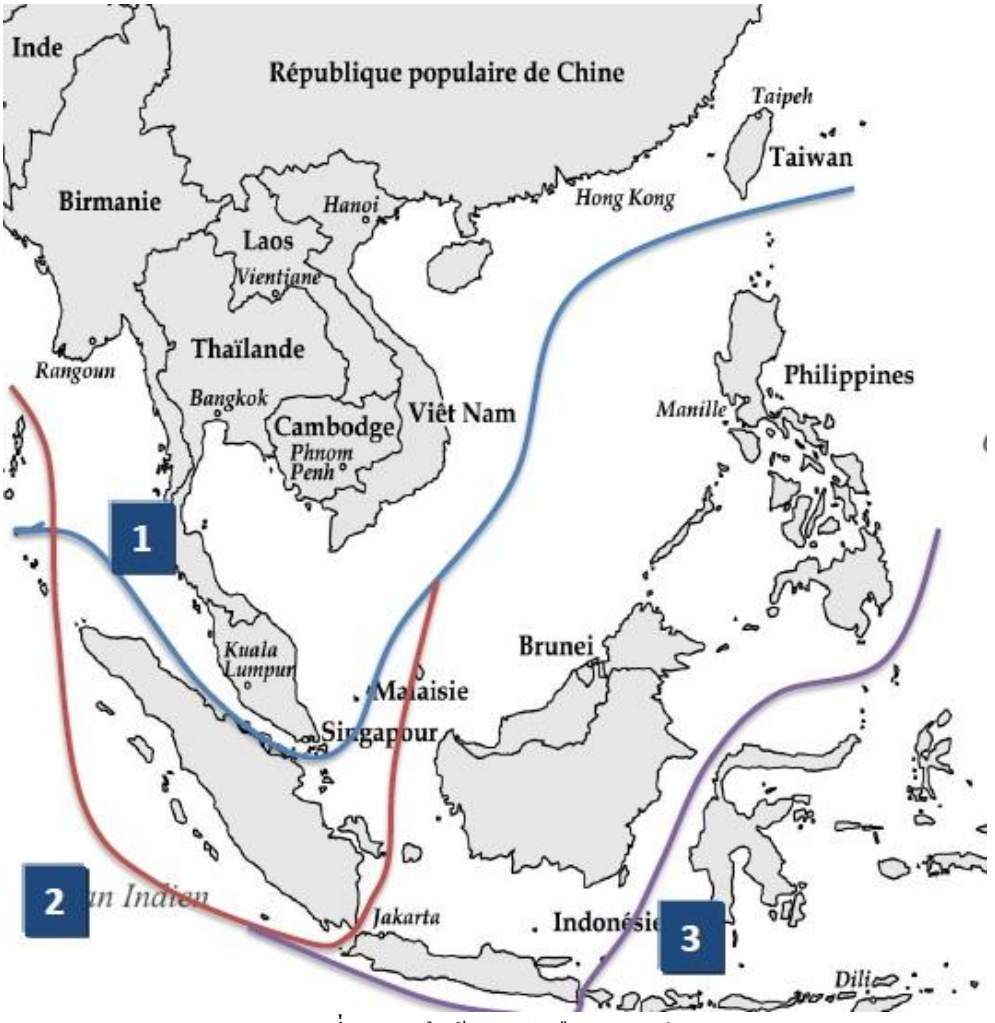
1) โครงข่ายถนน เร่งพัฒนาระบบขนส่งทางถนน อาทิ เร่งสร้างโครงข่ายทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) จำนวน 5 เส้นทาง ได้แก่ (1) บางปะอิน-สระบุรี-นครราชสีมา (2) บางปะอิน-นครสวรรค์ (3) บางใหญ่-นครปฐม-กาญจนบุรี (4) นครปฐม-สมุทรสงคราม-ชะอำ และ (5) ชลบุรี-พัทยา-มาบตาพุด

2) โครงข่ายรถไฟ เร่งเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งทางราง ตามแผนการลงทุนระยะเร่งด่วน พ.ศ. 2553-2558 ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาให้ระบบรถไฟเป็นระบบหลักในการขนส่งสินค้า ระหว่างพื้นที่ผลิตภายในประเทศกับท่าเรือแหลมฉบัง และพัฒนาศูนย์เปลี่ยนถ่าย, รูปแบบการขนส่ง เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งรูปแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมไปถึงโครงการจัดทำระบบรถไฟรางคู่ และรถไฟสายใหม่ (1) บ้านไผ่-มหาสารคาม-มุกดาหารอรัญประเทศ-ปอยเปต (2) ท่าเรือฝั่งอ่าวไทย-อันดามัน และการพัฒนาโครงข่ายระบบรถไฟความเร็วสูง (Hi Speed Train) เพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียน

ด้านที่ 2 : การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางอากาศ เร่งขยายขีดความสามารถและคุณภาพการให้บริการของท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ให้ทันสมัยสามารถรองรับผู้โดยสารได้เพิ่มขึ้นจากปีละ 45 ล้านคน เป็น 60 ล้านคน

ด้านที่ 3 : การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางน้ำภายในประเทศและเป็นประตูการขนส่งของอนุภูมิภาค เร่งพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังให้เป็นประตูการขนส่งสู่ท่าเรือหลักต่าง ๆ ของโลก และเป็นส่วนหนึ่งของท่าเรือหลักในภูมิภาคอาเซียน รวมถึงพัฒนาระบบขนส่งชายฝั่งเชื่อมโยงกับท่าเรือแหลมฉบัง และการสร้างท่าเรือใหม่ในฝั่งอันดามัน เพื่อรองรับการค้ากับอินเดีย, ตะวันออกกลาง, แอฟริกา และยุโรป เช่น ท่าเทียบเรือชายฝั่งท่าเรือชุมพร ท่าเรือน้ำลึกสงขลา และการศึกษาก่อสร้างท่าเรือปากบารา

จากข้อมูลในแผนการดำเนินโครงการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานกว่า 2.2 ล้านล้านบาทของรัฐบาล ที่เน้นการลงทุนด้านระบบรางสูงถึงร้อยละ 82.5 ทางถนนร้อยละ 15 ทางน้ำร้อยละ 1.5 (ข้อมูลจากงานนิทรรศการ Thailand 2020 ก้าวใหม่เชื่อมไทยสู่โลก การลงทุนของประชาชนเพื่อประชาชน" วันที่ 8-12 มีนาคม 2556 ณ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา) ซึ่งเป็นการลงทุนที่สูงมากสำหรับประเทศไทยในการพัฒนาระบบราง ซึ่งในลำดับต่อไปผู้เขียนจะนำแนวคิดระบบโลจิสติกส์ในทางน้ำมาอธิบาย โดยมีเนื้อหาสาระของข้อมูลและแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงถึงเส้นทางเดินเรือหลักของโลก

ที่มา : Joshua Ho (2006)

เส้นทางหลักสำหรับการเดินเรือสมุทรประกอบด้วย 3 เส้นทาง คือ 1) ช่องแคบมะละกา ปัจจุบันมีปริมาณเรือขนส่งสินค้าผ่านประมาณ 70,718 ลำต่อปี 2) ช่องแคบซุนดา ปัจจุบันมีปริมาณเรือขนส่งสินค้าผ่านประมาณ 3,500 ลำต่อปี และ 3) ช่องแคบลอมบอก ปัจจุบันมีปริมาณเรือขนส่งสินค้าผ่านประมาณ 3,900 ลำต่อปี เมื่อพิจารณาจากเส้นทางการเดินเรือแล้วการลงทุนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทยที่การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนหากประเทศไทยจะใช้แนวคิดการตั้งตนเป็นศูนย์กลางระบบโลจิสติกส์ก็คงไม่ไกลเกินเอื้อมอันเนื่องจากภูมิศาสตร์มีความเหมาะสมและเอื้ออำนวยในทุกด้าน ดังภาพที่ 2 จะอธิบายถึงเส้นทางและแผนที่ของระบบโลจิสติกส์ไทยสู่อาเซียนได้อย่างไร

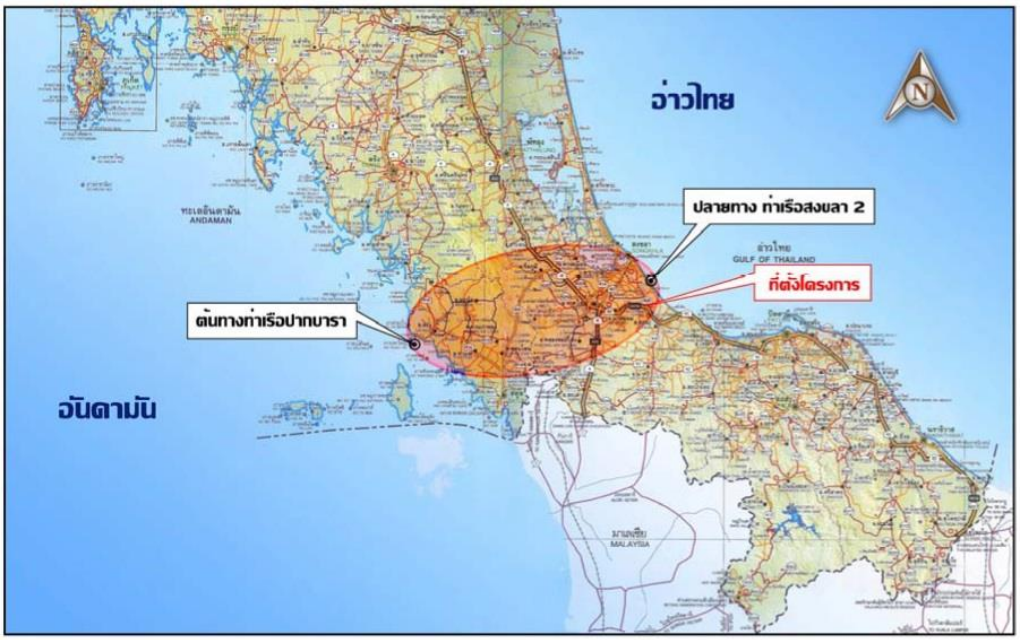

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่ทางทะเลของประเทศไทย

ที่มา : Google Map

จากภาพที่ 2 จะพิจารณาและวิเคราะห์ได้ว่า หากลงทุนพัฒนาด้านระบบโลจิสติกส์จากฝั่งทะเลอันดามันมาสู่ฝั่งอ่าวไทย โดยที่ไม่ต้องเดินเรือไปถึงมาเลเซีย และฟิลิปปินส์ แต่จะใช้ประเทศไทยเป็น Gate Way จะทำให้ต้นทุนด้านโลจิสติกส์ลดลงอย่างมาก และยังเป็นการประหยัดพลังงานในด้านการขนส่ง หลังจากเส้นทางเดินเรือที่มีจุดเชื่อมจากทะเลอันดามันไปยังอ่าวไทยแล้วนั้น ประเทศไทยได้มีการดำเนินโครงการ Landbridge ซึ่งเป็นโครงข่ายการเชื่อมระบบรางจากสงขลามาสตูล กล่าวได้ว่าเป็นสะพานเศรษฐกิจที่มีโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางถนน ระบบรางและระบบท่อส่งน้ำมันควบคู่ไปด้วยกันเพื่อเชื่อมสองมหาสมุทร คือ มหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย โดย Landbridge ทางภาคใต้ตอนล่างมีการพิจารณาเชื่อมท่าเรือสงขลากับท่าเรือปากบาราที่จังหวัดสตูล

เพื่อเชื่อมฝั่งเอเชียตะวันออกกับฝั่งแอฟริกา อินเดีย ไปสู่ยุโรปก็สามารถจะผ่านประเทศไทยได้เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องผ่านท่าเรือของประเทศสิงค์โปร์หรือมาเลเซีย ด้วยโครงการ Landbridge ในจังหวัดสงขลาและสตูลของภาคใต้ จากข้อมูลการค้าพบว่ามูลค่าการค้าเขตชายแดนในปี 2554 มีมากกว่า 899,800 ล้านบาทโดยเป็นการค้าชายแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย ถึง 560,000 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 62.3 ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมดของประเทศ ซึ่งจะทำให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้นของการเป็นศูนย์กลางอาเซียนในด้านโลจิสติกส์ของประเทศไทย

ภาพที่ 3 โครงข่าย Landbridge จังหวัดสตูลและสงขลาในภาคใต้

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร,2553

พื้นที่ท่าเรือปากบาราตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ตอนล่าง ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะเภตรา ที่ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล อยู่ส่วนบนของช่องแคบมะละกา ระหว่างส่วนเหนือของเกาะสุมาตรา และคาบสมุทรมาเลย์ ห่างจากชายแดนประเทศมาเลเซียประมาณ 40 กม. ห่างจากตัวจังหวัดใกล้เคียงคือจังหวัดสตูล ตรัง และสงขลา เป็นระยะทางประมาณ 50 100 และ 130 กิโลเมตรตามลำดับ ด้านใต้ของพื้นที่ตั้งท่าเรือเป็นเกาะตะรุเตา มีเกาะเขาใหญ่อยู่ทางด้านตะวันตก ซึ่งมีระดับน้ำลึก 15 กิโลเมตรอยู่ห่างจากฝั่ง 5 กิโลเมตร และยังสามารถบังคลื่นจากทิศตะวันตกได้ รวมทั้งมีชุมชนอยู่กระจัดกระจายรอบพื้นที่ตั้งของท่าเรือ สำหรับกรมเจ้าท่าได้ทำการศึกษาความเหมาะสมโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกปากบาราตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ ในช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2548 ดำเนินการออกแบบรายละเอียดและศึกษาจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ในโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา ดังนี้

1) พัฒนาเส้นทางการค้าในเขตพื้นที่เศรษฐกิจ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดใกล้เคียงเพื่อเป็นศูนย์เชื่อมโยงการขนส่งสินค้าทางเรือที่สำคัญไปยังท่าเรือของกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ท่าเรือในตะวันออกกลาง แอฟริกา และยุโรป

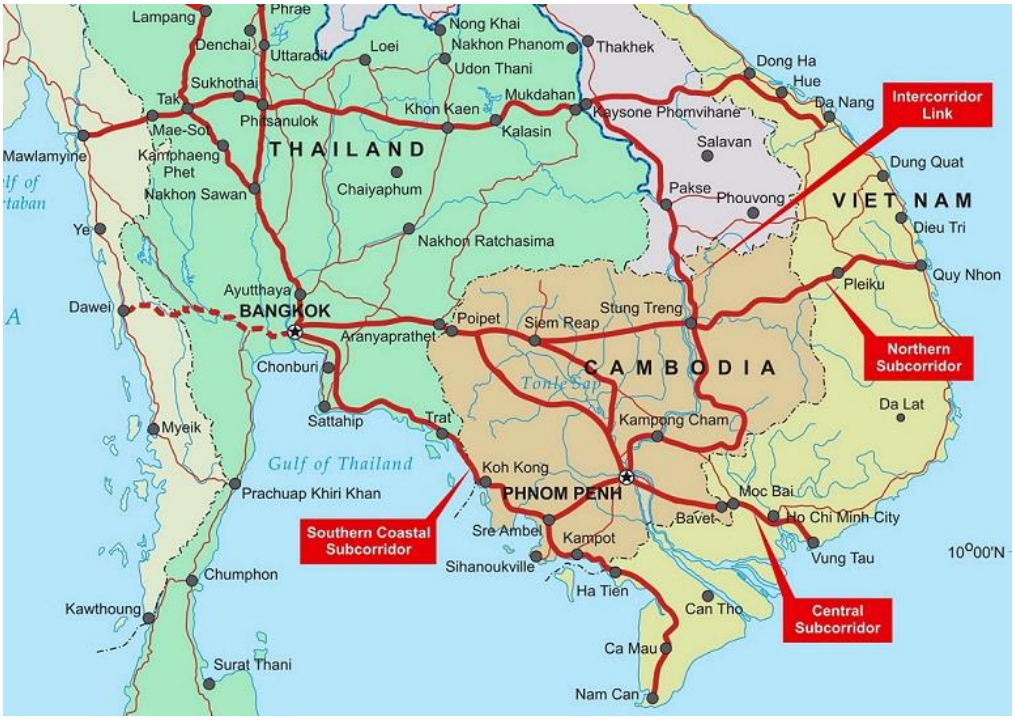
2) ลดการพึ่งพิงท่าเรือของประเทศเพื่อบ้าน ก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศจากการเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายท่าเรือ

3) สร้างประโยชน์เพิ่มให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยอาศัยความได้เปรียบทางสภาพภูมิศาสตร์ซึ่งอยู่ใกล้กับเส้นทางเดินเรือหลัก (ช่องแคบมะละกา) ทำให้ประหยัดเวลาและต้นทุนการขนส่ง

4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้มีการเชื่อมโยงระบบการขนส่งอื่นๆ โดยทางบก (ถนนและรถไฟ) และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงการขนส่งสินค้า และผู้โดยสารจากท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง-ท่าเรือน้ำลึกสงขลา-ท่าเรือปากบารา ด้วยการคมนาคมทางบกในลักษณะสะพานเศรษฐกิจ (Landbridge)

สำหรับปัญหาการสร้างท่าเรือปากบารายังมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการชี้แจงของการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ของกรมอุทยานฯ ระบุว่าหากจะดำเนินโครงการ Landbridge จะต้องรื้อถอนพื้นที่ทางธรรมอุทยานเภตรากว่า 4,000 ไร่เพื่อดำเนินโครงการ จะส่งผลทำให้แนวปะการังปากบารา และแหล่งทรัพยากรทางทะเลได้รับความเสียหายจากการขุดลอกพื้นที่จะทำให้ร่องน้ำลึกเปลี่ยนไปส่งผลต่อสิ่งมีชีวิตในแนวเขตน้ำลึก รวมถึงการก่อสร้างตลอดโครงการจะมีการก่อปัญหามลพิศทางเสียง และคุณภาพอากาศในเรื่องของฝุ่นละอองที่เกิดจากการระเบิดภูเขาเพื่อเปิดเส้นทาง และยังส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนชาวเลในด้านของการประกอบอาชีพประมงของคนในพื้นที่ เนื่องจากการมีท่าเรือปากบาราจะส่งผลกระทบเชิงลบต่อระบบนิเวศวิทยา ซึ่งกระทบต่อทั้งการท่องเที่ยว และการประมงทางภาคใต้ของไทย โดยมากกว่าร้อยละ 80 เป็นชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำการประมง ซึ่งการสร้างท่าเรือปากบาราจะส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำทั้งกุ้ง หอย ปู ปลา ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ทำให้ชาวประมงต้องเดินเรือออกไปหาปลาไกลกว่าเดิม และต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย และปัญหาที่ตามมาคือ การแย่งชิงทรัพยากรในบริเวณเกาะตะรุเตาซึ่งเป็นที่เดียวที่สามารถหาปลาได้ไม่ไกลจากปากบารามากนัก

ระบบโลจิสติกส์ด้านขนส่งทางบก คือ ทางหลวงแผ่นดิน (Highet Way) ที่จะมีการลงทุนพัฒนาให้ครอบคลุมภูมิภาคอาเซียน และประเทศไทยมีแนวคิดที่จะเป็นศูนย์กลางในด้านระบบ โลจิสติกส์ของอาเซียน เพื่อเป็นโครงข่ายเชื่อมระบบเศรษบกิจอาเซียน ด้วยเส้นทางหลวงให้ครอบคลุมทั้งประเทศ และจุดเชื่อมโยงในประเทศต่างๆ ของอาเซียน โดยสาระสำคัญของโครงข่ายระบบโลจิสติกส์ด้านทางบกมีสาระสำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงเส้นทางโลจิสติกส์อาเซียน (AEC Corridor)

เส้นทางอาเซียนที่มีอาณาเขตครอบคลุมภูมิประเทศที่มีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล เนื่องด้วยจะเป็นการสร้างระบบโลจิสติกส์แบบครบวงจรในการขนส่งทางน้ำและรถไฟรางคู่ สำหรับโครงการทวายโปรเจค (Dawei Project) จะเป็นโครงการที่เชื่อมระบบโลจิสติกส์ระหว่างฝั่งทะเลอันดามันมาสู่อ่าวไทย คือจากท่าเรือทวายประเทศพม่า มายังท่าเรือแหลมฉบังประเทศไทย ด้วยการว่าจ้างภาคเอกชนเข้ามาดำเนินกระบวนการจัดทำทวายโปรเจค ด้วยการพัฒนาเส้นทางขนส่งต่างๆ ของประเทศไทยและพม่าด้วยพม่าจะจัดทำท่าเรือน้ำลึกซึ่งจะมีเนื้อที่กว่า 250 ตารางกิโลเมตร ด้วยเม็ดเงินลงทุนกว่า 3 แสนล้านบาทจะใช้ในการพัฒนาด้านระบบขนส่งประกอบด้วยโครงการที่สำคัญ คือ 1) เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างประเทศ จากท่าเรือน้ำลึกทวายถึงชายแดนประเทศไทย บริเวณบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดกาญจนบุรี ระยะทางประมาณ 160 กิโลเมตร ซึ่งในระยะแรก มีแผนการก่อสร้างถนนขนาด 4 ช่องจราจร ทางรถไฟขนส่งสินค้า และสายส่งไฟฟ้า 2) ท่าเรือน้ำลึก ซึ่งมีขีดความสามารถในการรองรับสินค้าประมาณ 200 ล้านตันต่อปีมีความลึกร่องน้ำธรรมชาติ 25 เมตร และมีความลึกร่องน้ำหน้าท่าประมาณ 16 เมตร และ 3) นิคมอุตสาหกรรมในพื้นหลังท่าเรือ ประกอบด้วย อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับโปรเจคทวายคาดการณ์จะใช้ระยะเวลาในการดำเนินโครงการคาดจะเสร็จทันในปี 2558 นอกจากนี้ประเทศไทยได้มีการเวนคืนที่ดินจากชาวบ้านเพื่อจัดทำเส้นทางอาเซียน ซึ่งเป็นการเวนคืนที่ดินสำหรับการพัฒนาเส้นทางท่าเรือทวายประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยโดยมีแนวคิดที่จะใช้ประเทศไทยเป็นเส้นทางโลจิสติกส์ที่ไปยังภูมิภาคอื่นๆ เช่น จีน ที่มีเขตคุณหมิงเป็นจุดเชื่อมโยง (Gate Way) เข้าสู่อาเซียนพร้อมด้วย เกาหลี ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และยุโรป ที่ให้ความสนใจต่อภูมิภาคอาเซียนอย่างมากในด้านการลงทุนของภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม รวมถึงภาคบริการที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของภูมิภาคอาเซียนในปัจจุบันและอนาคต

การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ไทยสู่อาเซียนโอกาสหรือหลุมพราง

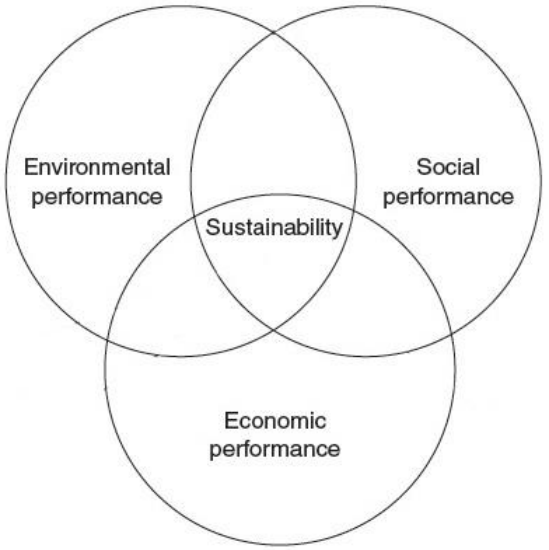
การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทยสู่ความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในปี 2558 เมื่อเราพิจารณาตามหลักการแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ ที่กล่าวถึงการที่ผู้นำมุ่งเน้นจะดำเนินกิจกรรมใดๆ ของรัฐ (Elite Model) ด้วยจากนโยบายของรัฐที่จะลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระบบโลจิสติกส์หรือระบบขนส่งของประเทศเพื่อรองรับสู่ประชาคมอาเซียน แต่มีเสียงจากประชาชนในพื้นที่ถึงการไม่ยอมรับในนโยบายการพัฒนาจึงเกิดการต่อต้านจากกลุ่มคนในพื้นที่เพราะเนื่องจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อจัดทำระบบโลจิสติกส์ในชุมชนส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่อย่างมากจึงอาจจะกล่าวและวิเคราะห์ตามหลักการของทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ (Group Model) ที่ต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ต่อการจัดทำระบบโลจิสติกส์ ด้วยศักยภาพทางภูมิศาสตร์และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและชุมชนในพื้นที่ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านระบบโลจิสติกส์ในต่างประเทศและประเทศไทย อาทิเช่น โครงการรถไฟระบบรางกรุงเทพ-หัวหิน ซึ่งแต่เดิมหัวหินเป็นเมืองพักผ่อน หรือเมืองท่องเที่ยวการที่มีระบบรถไฟรางเข้าไปจากปรกติการเดินใช้รถยนตร์ส่วนตัวจะใช้ระยะเวลาประมาณ 1.30 – 2 ชัวโมงในการเดินทางจากกรุงเทพถึงหัวหิน เมื่อวิเคราะห์จากผลกระทบพบว่า ปัญหาที่ตามมาหลังที่ดำเนินโครงการนี้ คือ ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วอันเนื่องจากความเข้าไปรุกพื้นที่ของภาคเอกชนในการจัดทำบ้านพักต่างอากาศเพิ่มขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญผู้เขียนมองว่าเส้นทางกรุงเทพ-หัวหิน อาจจะไม่เป็นประโยชน์เท่าใดนักต่อประชาชนในพื้นที่และชุมชนรอบข้างเมืองหัวหิน รวมถึงวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่ต้องปรับเปลี่ยนกับกระแสความรวดเร็วของยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งสภาพปัญหาจากการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่ขาดการวิเคราะห์จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นได้ ในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลประโยชน์จากการจัดทำระบบโลจิสติกส์

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)	**ผลประโยชน์จากการจัดทำระบบโลจิสติกส์ (Potential Benefit of a Logistics Project)**	**ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน**
1) ภาครัฐและสังคม	1. เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ 2. เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าแห่งใหม่ในอาเซียน 3. เกิดการจ้างงานและมูลค่าของสินค้าเพิ่มขึ้น 4. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ดี 5. จัดเก็บภาษีได้มากขึ้น (ภาษีให้เช่าสถานที่) 6. อุบัติเหตุลดน้อยลง 7. ลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิง	1.ปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองและชุมชน 2.ปัญหาจราจร ปริมาณยานพาหนะขนส่งเพิ่มขึ้น 3.ปัญหาการเวนคืนที่ดินของรัฐต่อประชาชนในพื้นที่ 4.เป็นการทำลายระบบนิเวศทางธรรมชาติในกรณีทำท่าเรือน้ำลึก เช่น ท่าเรือปากบารา 5.เกิดผลกระทบต่อการประมงของประชาชนในพื้นที่ กรณีท่าเรือน้ำลึกเขตปากบารา
2) ภาคการเดินเรือ	1. ต้นทุนในการขนส่งสินค้าลดลง 2. การบริการลูกค้าอยู่ในระดับที่ได้มาตรฐาน 3. เกิดการพัฒนาระบบการจัดส่งสินค้าที่ได้มาตรฐาน 4. สร้างแหล่งรายได้จากสถานที่พักเรือเพิ่มขึ้น	

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)	ผลประโยชน์จากการจัดทำระบบโลจิสติกส์ (Potential Benefit of a Logistics Project)	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน
3) ภาคระบบรางและทางบก	1. การก่อสร้างหรือการขยายตัวของอาคารผู้โดยสาร 2. การขยายตัวของการขนส่งบริการและอุปกรณ์ 3. การเข้าถึงบริการการขนส่งสินค้าที่ต้นทุนต่ำ 4. เกิดความรวดเร็วในการขนส่งสินค้า	

การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของไทยสู่อาเซียน อาจจะต้องใช้หลักการวิเคราะห์ศักยภาพทางการพัฒนาของประเทศและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ ด้วยการใช้แนวคิดของ Donald Waters (2012:21-22) โดยที่เขาระบุถึงตัวแบบการวิเคราะห์ (Best Practices in Logistics) ในทวีปยุโรป ไว้ 3 บริบท ที่สำคัญของการจัดทำระบบโลจิสติกส์ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงตัวแบบการวิเคราะห์ที่ประสบผลสำเร็จของระบบโลจิสติกส์ในยุโรป

ที่มา : Donald Waters (2012:21)

การพัฒนาระบบโลจิสติกส์แบบยั่งยืนในยุโรปที่เน้นสิ่งแวดล้อมจะช่วยทำให้เกิดส่วนแบ่งทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น สร้างฐานลูกค้า สร้างความภักดีของลูกค้า เพราะถือว่าการพัฒนาโลจิสติกส์แบบยั่งยืนหรือเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างหนึ่ง การพัฒนาระบบโลจิสติกส์แบบยั่งยืนเพื่อสิ่งแวดล้อมในยุโรป หากจะนำมาวิเคราะห์ในบริบทของประเทศไทยจะแบ่งหมวดออกได้เป็น 3 บริบทที่สำคัญ ดังนี้

1) ด้านสังคม รัฐต้องพิจารณาและคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยของชีวิต รวมถึงการพิจารณาถึงสิ่งรบกวนจากการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการคำนึงถึงวัฒนธรรมประเพณีของคนในพื้นที่เป็นสำคัญ

2) ด้านเศรษฐกิจ รัฐต้องพิจารณาในเรื่องของคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการตอบสนองของระบบโลจิสติกส์ในประเทศ คำนึงถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจในระดับมหภาคและจุลภาคเพื่อที่จะสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม

3) ด้านสิ่งแวดล้อม รัฐต้องพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมในด้านของการปล่อยมลพิษจากการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ประโยชน์จากการรีไซเคิล (Recycling) วัสดุที่เหลือทิ้งจากกิจกรรมทางโลจิสติกส์เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง

การจัดการระบบโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมสำหรับประเทศไทย กรมควบคุมมลพิษ (2555 : 25) ได้เสนอแนวทางการจัดการปัญหาด้านมลพิษทางสิ่งแวดล้อมในแผนการจัดการมลพิษในปี 2555 – 2559 ในด้านการขนส่ง ดังนี้

1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Multi-model Transport) ที่เชื่อมโยงการขนส่งทางถนน ทางราง ทางน้ำและทางอากาศ ในรูปแบบบูรณาการ

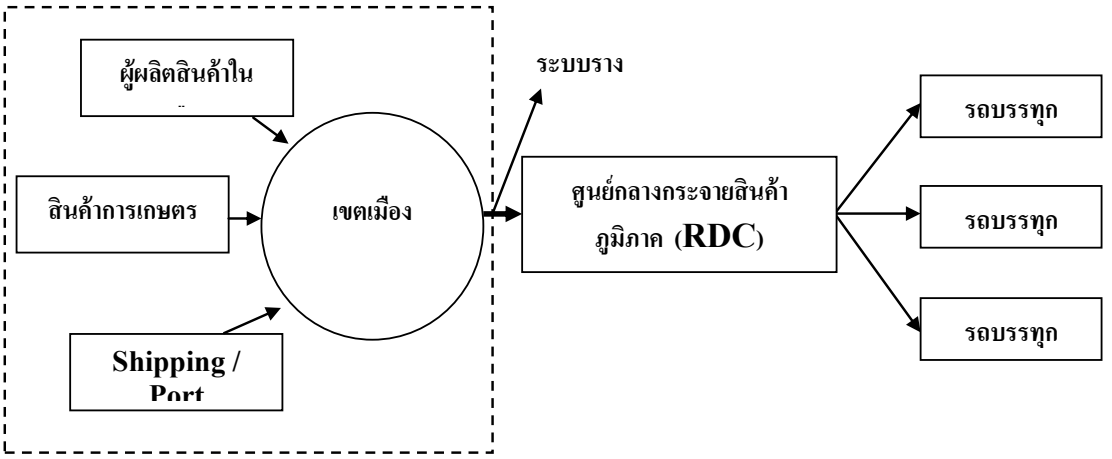
2) การพัฒนาระบบขนส่งมวลชนสาธารณะทางราง เช่น ปรับปรุงโครงข่ายทางรถไฟ ขยายโครงข่ายระบบรางให้ครอบคลุมพื้นที่บริการเพิ่มขึ้น เช่น ก่อสร้างโครงข่ายระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ระบบรถไฟความเร็วสูงเพื่อกระจายความเจริญไปสู่เมืองต่างๆ ในภูมิภาค และปรับปรุงพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางจากรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นระบบขนส่งสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม

3) การส่งเสริมให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าด้วยระบบขนส่งที่ใช้พลังงานต่อหน่วยต่ำกว่าการขนส่งทางถนนที่เป็นรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าหลักในปัจจุบัน

4) การส่งเสริมการใช้ยานพาหนะที่ใช้พลังงานที่สะอาดขึ้น หรือใช้พลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ โดยส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพและก๊าซธรรมชาติสำหรับยานยนต์ พัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์พลังงานไฟฟ้า หรือ Hybrid Vehicle เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง

จากข้อมูลสถิติการขนส่งสินค้าภายในประเทศประจำปี 2554 ของสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (http://www.otp.go.th/index.php/link-intra/statistic.html) พบว่า ระบบขนส่งหลักของประเทศไทยอยู่ที่ทางถนนถึงร้อยละ 82 รองลงมาคือทางน้ำภายในประเทศร้อยละ 9.2 และชายฝั่งทะเลร้อยละ 6.2 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยเน้นการขนส่งทางถนนเป็นหลัก และในอาเซียนประเทศไทยจะลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านโลจิสติกส์ระบบราง เพิ่มขึ้นอีกด้วยงบลงทุนกว่า 2.2 ล้านล้านบาท ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายจากการวิเคราะห์ศึกษาถึงข้อมูลระบบโลจิสติกส์ของต่างประเทศโดยเฉพาะในยุโรป ที่เป็นศูนย์กลาง (Hub) การขนส่งสินค้าด้วยรูปแบบที่มีประสิทธิภาพและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมรวมถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเมืองและชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถอธิบายได้ คือ จัดทำเส้นทางขนส่งโดยเฉพาะ และต้องอยู่เขตนอกเมืองและชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการจราจรที่ติดขัดและปัญหามลพิษทางเสียงและอากาศภายในตัวเมือง ด้วยการสร้างจุดเชื่อมโครงข่ายด้วยระบบรางภายในเมือง เพื่อใช้เป็นเส้นทางขนส่งไปยังศูนย์กลางการขนส่งสินค้าไปยังภูมิภาคของประเทศ (Region Distribution Center : RDC) รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาควบคุมบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพ ดังในแผนภูมิที่ 2 แสดงตัวแบบการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้เขียนวิเคราะห์ว่าหากนำแนวคิดการสร้างจุดเชื่อมต่อโครงข่ายกระจายการขนส่งสินค้าไปนอกเขตเมืองหรือ

ออกสู่ภูมิภาคแล้วนั้น อาจจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมในการจัดทำระบบโลจิสติกส์ของรัฐมากขึ้น

แผนภูมิที่ 2 แสดงตัวแบบการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Logistics Model)

สรุป

การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยสู่อาเซียน ในการพัฒนายังต้องวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านระบบโลจิสติกส์ในประเทศไทย ด้วยการใช้แนวคิดระบบโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม โดยการใช้แนวคิดแบบยุโรปที่ใช้การกระจายจุดเชื่อมโยงโครงข่ายการกระจายสินค้าออกไปยังส่วนเมืองหรือส่วนภูมิภาคของประเทศ ซึ่งในประเทศไทยเมื่อพิจารณาลักษณะภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมของประเทศแล้วนั้น จะสามารถใช้แนวทางการกระจายสินค้าออกตามภูมิภาคได้ 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคกลาง จะเป็นศูนย์กลาง (Center Hub) ของจุดรับสินค้าจากกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบัง รวมถึงเส้นทางจากโครงข่ายทวายที่เข้ามายังจังหวัดกาญจนบุรี และโครงการสะพานเชื่อมโครงข่าย ท่าเรือปากบาราที่จังหวัดสตูลที่จะใช้จุดเชื่อมโยงในภาคใต้ จากแนวคิดการขนส่งแบบระบบราง จะใช้เป็นตัวเชื่อมทั้ง 5 ภูมิภาคเข้าด้วยเพื่อลดระยะเวลาในการขนส่งและประหยัดเชื้อเพลิง พลังงาน ลดปัญหาการจราจรในเขตเมืองและชุมชน และที่สำคัญเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีภายในเมืองและชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่ เป็นการลดปัญหามลพิษทางเสียงและอากาศในเมือง และยังสามารถขยายโครงข่ายระบบโลจิสติกส์ไปยังประเทศในภูมิภาคอาเซียนให้มีจุดศูนย์กลางรับส่งสินค้าในแต่ละภูมิภาคของประเทศสมาชิกอาเซียน

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ. (2555). **แผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2555-2559**. กองแผนงานและประเมินผล กรมควบคุมมลพิษ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2553). **การศึกษาความเหมาะสมและ ออกแบบเบื้องต้นทางรถไฟเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน.**รายงานการศึกษาโครงการปีงบประมาณ 2553, สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมมาคม.

Creswell John. (2013). **Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches**. sage Publications, Inc.

Donald Waters. (2012). **Global Logistics: New Directions in Supply Chain Management**. Replika Press Pvt Ltd, India.

Ernst U. von Weizsacker. (1994). **Earth politics**. Zed Books Ltd; illustrated edition.

Evangelos Maroudas. (2011). **City Logistics for Sustainability The Case of Stockholm**. KUNGLIGA TEKNISKA HÖGSKOLAN – ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ.

Joshua Ho. (2006). **The Security of Sea Lanes in South East Asia**. Asian Survey.

Nikolas Geroliminis and Carlos Daganzo. (2005). **A review of green logistics schemes used in cities around the world.** Institute of Transportation Studies, University of California, McLaughlin Hall, Berkeley.

Russell Lopez. (2012). **The Built Environment and Public Health.** John wiley, San Francisco.

Economic Development by Cultural Capital Toward ASEAN Community

Wit Settakorn

Abstract

The objectives of this article is to analyze the economic development of ASEAN community guidelines and suggestions for policy to contribute to economic development of Thailand. The author has proposed that he major focus of economic development plan for ASEAN Community Blueprint try to make international production. The author proposes an approach to economic development in ASEAN community by the diversity of culture. That is cultural capital as a guideline for economic development.

Keywords: Economic Development/ Cultural Capital/ ASEAN Community

การพัฒนาเศรษฐกิจโดยทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

วิศท์ เศรษฐกร*

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางของประชาคมอาเซียน และหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่เหมาะสมของประเทศไทย ผู้เขียนได้เสนอว่าจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) พยามสร้างความเหมือนกันหรือความเป็นสากลในการผลิต รวมถึงแนวทางการพัฒนาโดยปรับเปลี่ยนในทางโครงสร้างการบริหารและการปกครอง มีความเกี่ยวข้องในเชิงการเมืองและกฎหมาย ผู้เขียนนำเสนอว่ามีความเป็นไปได้ยาก เนื่องจากข้อจำกัดในปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น แรงงาน ทรัพยากร เป็นต้น ในส่วนของการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงกฎหมาย การกำหนดนโยบายใหม่ แนวทางดังกล่าวค่อนข้างเป็นนามธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติได้ยาก ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมองความหลากหลายทางวัฒนธรรม และใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเน้นที่กระบวนการศึกษาวิจัยอย่างมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจ/ ทุนทางวัฒนธรรม/ ประชาคมอาเซียน

บทนำ

“ขาดตะปูแค่ตัวเดียว เกือกม้าก็ไม่อาจใช้งาน
หากขาดเกือกม้า ม้าก็ไม่อาจใช้งาน
หากขาดม้า ก็มิอาจส่งสาส์นสำคัญ
และถ้าหากขาดสาส์นสำคัญ

* *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*

.....การศึกสงครามก็ปราชัย

ด้วยเหตุจากตะปูตอกเกือกม้าเพียงตัวเดียว”

--เพลงกล่อมเด็กอังกฤษโบราณ จากบทนำในหนังสือโมเลกุลเปลี่ยนประวัติศาสตร์ กระดุม นาโปเลียนเปลี่ยนโลก--

จากคำโปรยเป็นประโยคที่ผู้เขียนใช้ในการเปรียบเทียบในเรื่องของความสำเร็จในการบริหารงานเสมอไม่ว่าจะเป็นส่วนของการบริหารงานที่เป็นภาครัฐหรือการบริหารส่วนงานที่เป็นของเอกชน คำโปรยดังกล่าวสะท้อนย้อนคิดให้กับเรามองเห็นความสำคัญในส่วนต่างๆในหลายๆปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัจจุบันที่การบริหารงานมักจะมองแบบเป็นภาพกว้าง ขาดความเจาะลึกในรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง บางเรื่องที่เห็นอาจเป็นเรื่องที่เล็กน้อย แต่ถ้าลองมองดูแล้วถือว่าเป็นสิ่งที่ค่อนข้างที่จะสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ซ่อนอยู่ภายใน การบริหารจัดการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาในปัจจุบันนั้น จึงค่อนข้างที่ออกมาในรูปแบบที่เป็นนามธรรมสูง ขาดความละเอียดอ่อน และการนำไปสู่การปรับใช้ที่แท้จริง การมองภาพกว้างจึงเป็นสิ่งที่ผู้เขียนมองว่าก็เปรียบเสมือนการรบในสนามรบที่ไม่เอาใจใส่เกือกม้าที่ใส่ในม้าส่งสาส์น ซึ่งผลที่ได้ก็อาจจะส่งผลต่อการแพ้ชนะในสนามรบในที่สุด ผู้เขียนจึงมองว่าทักษะที่สำคัญยิ่งสำหรบนักบริหารรัฐกิจนั้นคือการนำแนวทางหรือหลักการมาวิเคราะห์และนำมาปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในบทความนี้ผู้เขียนจึงให้ความสนใจกับประชาคมอาเซียน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวและน่าสนใจติดตามเป็นอย่างยิ่ง เราจะเห็นได้ว่าประชาคมอาเซียนได้มีการเตรียมการวางแผนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคเดียวกัน โดยได้นำเสนอวิสัยทัศน์ แนวทางในการพัฒนาร่วมกันไว้หลากหลายประการ ผู้เขียนมองว่าการเตรียมการดังกล่าวก็ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ดีและเหมาะสมสมควรที่จะมีการเตรียมการแต่ทั้งนี้ทั้งนั้น เราก็ควรที่จะวิเคราะห์ทั้งในส่วนของบริบทและความเป็นไปได้ เพื่อสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ปัจจุบันกระแสของความเป็นอาเซียน (ASEAN : The Association of South East Asian Nations) ได้มีแนวทางในกาพัฒนาประเทศต่างๆในภูมิภาคในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่การพัฒนาที่ก้าวไปพร้อมๆกัน แต่อย่างไรก็ตามถ้ากล่าวถึงความเป็นอาเซียนแล้วนั้น ถือว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่และการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่รัฐจะต้องคำนึงถึงเพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารพัฒนาประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียมกับนานาประเทศในภูมิภาคอาเซียน โดยประชาคมอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือ 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community–APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community–AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community–ASCC) จากเสาหลักทั้ง 3 ประการนั้นจะเห็นว่าก็ไม่ได้มีการแยกแตกต่างออกจากกันอย่างชัดเจน กล่าวคือทั้ง 3 เสาหลักนั้นยังมีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือการพัฒนาที่ดีนั้นจะต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) ที่จะต้องพัฒนาให้ครอบคลุมในทุกๆด้านไปพร้อมกัน เนื่องจากการพัฒนาที่ดีและประสบความสำเร็จนั้นจะต้องเป็นการพัฒนาที่หลากหลาย สำหรับผู้เขียนมองว่าในแต่ละด้านนั้นควรที่จะต้องมีการวิเคราะห์หาความเหมาะสม เพื่อนำไปสู่แผนนโยบายและนำไปปฏิบัติอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องในบางส่วนนั้นค่อนข้างที่จะประกอบไปด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก เช่น ถ้าเราพิจารณาในเสาหลักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community–AEC) นั้น ก็จะมีแนวทางที่นำเสนอไว้หลากหลาย ได้แก่ ในส่วนของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(ASEAN Economic Community–AEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ 1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (single market and production base) โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น 2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่าง ๆ และ 4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าแนวทางที่ได้นำเสนอไว้นั้นจะมีส่วนที่ลักลั่นกันเอง กล่าวคือมีจุดเน้นที่มีความหลากหลาย เช่น ช่วงแรกนำเสนอเน้นในการใช้ฐานการผลิตร่วมกัน การใช้แรงงานมีฝีมือ เน้นความเป็นสากล แต่ในส่วนที่เป็นข้อนำเสนออื่นๆนั้น ก็จะพบว่าได้มีการกล่าวถึงเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่าง ๆ ซึ่งจุดเน้นดังกล่าวค่อนข้างที่จะออกมาเป็นรูปแบบที่เป็นนานธรรมที่ค่อนข้างสูง ในการนำไปปฏิบัติจริงนั้น จะให้ดำเนินการโดยที่จะให้เกิดข้อบรรลุทางวัตถุประสงค์ทุกข้อได้นั้นย่อมเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากในทางปฏิบัติ ที่สำคัญการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดนั้นมีความเกี่ยวข้องกันทั้งในทางการเมืองที่จะต้องออกนโยบายที่สนับสนุนและสอดคล้องกับการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ในด้านของสังคมวัฒนธรรมก็ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเช่นเดียวกันในการพัฒนาบุคลากร รวมถึงฝีมือแรงงานและความสอดคล้องกันของนานาประเทศในภูมิภาคอาเซียน เป็นต้น

บทความนี้ผู้เขียนมีความสนใจในประเด็นของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียน และการสร้างความเป็นเมืองเพื่อรองรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางของประชาคมอาเซียนและหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่เหมาะสมของประเทศไทย เพื่อนำไปสู่การศึกษาเชิงวิจัย และข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศต่อไป

วิเคราะห์เศรษฐกิจตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint)

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงในเบื้องต้นว่าประชาคมอาเซียนได้มีแนวทางในการพัฒนาร่วมกันประกอบด้วยความร่วมมือ 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community–APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community–AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community–ASCC) ซึ่งในบทนำเองผู้เขียนได้เน้นย้ำในประเด็นของการวิเคราะห์แนวทางเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติได้จริง เพื่อไม่ให้แนวทางในการบริหารจัดการดังกล่าวนั้น เป็นนามธรรมมากเกินไป ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงขอเสนอใน 3 ประเด็นหลักๆ ได้แก่ การวิพากษ์แนวทางการพัฒนาความร่วมมือ 3 เสาหลัก ว่าเนื้อหามีความสอดคล้องและเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติหรือไม่ ในประเด็นที่สองจะ

กล่าวถึงความสำคัญที่จะต้องเข้าใจความเชื่อมโยงของ 3 เสาหลักว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร จึงจะเกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

ในประเด็นแรกผู้เขียนจะกล่าวถึงประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community–AEC) ซึ่งผู้เขียนให้ความสนใจและต้องการที่จะนำเสนอในเชิงวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนา ถ้าเราลองทำความเข้าใจในตัวเนื้อหาของประเด็นทางเศรษฐกิจจะพบว่าในเสานี้ได้นำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจในการวิเคราะห์อยู่หลายส่วน โดยถ้าเนื้อหาตามวัตถุประสงค์นั้นจะพบว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี ตามวัตถุประสงค์นั้น เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาแล้วจะพบว่าจุดเน้นที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น จะเน้นในทางการผลิตร่วมกัน ใช้ฐานการผลิตร่วมกัน พยามสร้างความเหมือนกันหรือความเป็นสากลในการผลิต ซึ่งผู้เขียนมองว่าแนวทางดังกล่าวก็ยังคงเป็นไปได้ยาก เพราะเนื่องจากความแตกต่างของแต่ละประเทศนั้นมีปัจจัยความแตกต่างที่หลากหลาย เช่น ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อปัจจัยในการผลิต เช่น วัตถุดิบหรือวัสดุทางอุตสาหกรรมที่มีแหล่งที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติ ที่แต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกัน เช่น ประเทศสิงคโปร์นั้นมีรายได้ในเรื่องของการผลิตน้ำมันที่ค่อนข้างสูงเป็นอันดับต้นๆของโลก แต่ก็มีพื้นที่ภายในประเทศ รวมถึงประชากรที่น้อย ส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างในแต่ละประเทศ กล่าวคือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ซึ่งในแต่ละประเทศนั้นจะมีแรงงานที่ถนัดในแต่ละทักษะที่แตกต่างกัน รวมถึงค่าแรงและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ซึ่งแรงงานจะมีมาตรฐานอย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับนายทุนในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือไม่เท่าเทียมดังที่ โชคชัย สุทธาเวศ (2547) ได้กล่าวไว้ในบทความมาตรฐานแรงงาน+การค้าโลก = การจูบปากกันของลัทธิสหภาพแรงงานกับทุนนิยม โดยกล่าวถึงปัญหาแรงงานว่ามาตรฐานแรงงานยังคงมีอุปสรรคอยู่มาก เนื่องจากความเหลื่อมล้ำมาตรฐานแรงงานระหว่างแรงงานผลิตในประเทศกับส่งออก ปัญหาความไม่เสมอภาคกัน โดยในไทยนั้นก็เริ่มมีมาตรฐานแรงงานผ่าน มรท 2546 ซึ่งต้องดูแนวโน้มว่าผ่านมาตรฐานเท่าใด และเป็นไปได้มากแค่ไหนตามหลักการสากล เป็นต้น จากประเด็นดังกล่าวผู้เขียนมองว่าแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) นั้น ยังคงเป็นกรอบกว้างๆ และค่อนข้างจะเป็นแนวทางที่เป็นนามธรรม นำไปปฏิบัติได้ยาก และอาจจะไม่สามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง เนื่องจากความแตกต่างกันของแต่ละประเทศ รวมถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่แตกต่างกันทำให้ทุนมนุษย์ในแต่ละประเทศอาจจะขาดความสอดคล้องละนำไปสู่การทำงานที่ขาดประสิทธิภาพได้ และประเด็นสำคัญแนวทางในการพัฒนาดังกล่าวอาจจะนำไปสู่การเหลื่อมล้ำในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะไม่ใช่การพัฒนาไปพร้อมๆกันตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากทุนทั้งทางมนุษย์และทรัพยากรในแต่ละประเทศนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน และอาจจะนำไปสู่การครอบงำทางเศรษฐกิจและเศรษฐกิจแบบพึ่งพา ซึ่งอาจจะมองได้จากความเป็นกระแสของทุนนิยมที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดลักษณะของการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันก็เป็นไปได้ เช่น ประเทศที่มีฐานในการผลิตที่ดี เช่น เวียดนาม อาจจะเป็นฐานทางอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งมีการผลิตที่มากและมีแรงงานเฉพาะทางก็อาจจะส่งผลต่อการผลิตที่อาจจะเจริญเติบโตมากกว่าประเทศอื่นๆ ซึ่งระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไปที่เป็นอยู่ทั่วโลกในขณะนี้เป็นไปตาม ทฤษฎีและรูปแบบการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (theories and patterns of structural change) นั้นจะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเปลี่ยนผ่านในการผลิต โดยมองลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะทางการเกษตร เป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม ผู้เขียนเองจึงมองว่าการร่วมมือกัน

ในฐานการผลิต และแรงงานนั้นในทางปฏิบัติจะทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันได้อย่างไร เป็นสิ่งที่จะต้องมีการปรับแก้ในปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องหลากหลายประการ เช่น การกำหนดสกุลเงิน กฎหมายระหว่างประเทศ เป็นต้น

จากเนื้อหาในส่วนแรกจะพบว่าผู้เขียนค่อนข้างจะไม่เห็นด้วยหรือมองความเป็นไปได้ที่เกิดขึ้นในแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียนตามวัตถุประสงค์ แต่อย่างไรก็ตามมีบางประเด็นที่ได้มีการกำหนดไว้ตามแผนถือว่ามีความน่าสนใจและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ กล่าวคือ จุดเน้นในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่มองหน่วยย่อยๆในการผลิต โดยให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจในระดับชุมชน ซึ่งผู้เขียนมองว่าถือเป็นทางออกที่ดีที่ช่วยในการพัฒนาในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังที่กล่าวในข้างต้นไปแล้วว่าในแต่ละประเทศนั้นมีความแตกต่างกัน การผลิตภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในส่วนของเศรษฐกิจระดับชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เป็นทางออกที่ดีในการพัฒนา ดังที่ โชคชัย สุทธาเวศ (2544) ได้เรียบเรียงบทความ จากหนังสือ Action Plan on Cultural Policies for Development โดยผู้เขียนกล่าวถึงหลักการ โดยพื้นฐานแห่งนโยบายวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา โดยการเน้นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นจะต้องมาซึ่งความเป็นวัฒนธรรมที่สวยงามรุ่งเรืองเป็นสิ่งที่พึ่งพาอาศัยกัน โดยพยามเน้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมซึ่งมองว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนา เช่น การมองเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม การยอมรับความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การเชื่อมโยงวัฒนธรรมระหว่างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน การปกป้องวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มักจะสูญหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ รวมถึงข้อยืนยันต่อนโยบายวัฒนธรรมกับการพัฒนา ซึ่งนำเสนอในเชิงข้อเสนอแนะในการจัดสร้างนโยบายวัฒนธรรม เช่น รัฐบาลควรใส่ใจในการสร้างนโยบายวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา การพัฒนาข้อถกเถียงทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา และการกล่าวถึงความร่วมมือในการศึกษาวัฒนธรรมกับนานาประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงประเด็นสำคัญในเรื่องการวิจัยทางวัฒนธรรมและนโยบายทางวัฒนธรรม โดยมองในเชิงของการบูรณาการในหลายๆศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะมุมมองทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ศาสตร์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงวัฒนธรรมโดยตรง ในประเด็นดังกล่าวฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2553) ได้ให้ความสำคัญในส่วนของวัฒนธรรมชุมชนเช่นเดียวกันกล่าวคือ การเกิดขึ้นของการเป็นสมัยใหม่ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ ด้านวัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ผู้เขียนได้นำเสนอว่า การเป็นสังคมสมัยใหม่ต้องหันกลับไปมองละให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคเป็นจุดเริ่มต้น โดยไม่ได้รับผลกระทบอิทธิพลของตะวันตกเข้ามาเปลี่ยนแปลง เพราะแนวคิดตะวันตกจะนำไปสู่ระบบสมัยใหม่ที่เป็นรูปแบบเดียว ระบบชุมชนจะเป็นส่วนหนึ่งของระบบใหญ่คือระบบทุนนิยม เราไม่มีทางก้าวข้ามความทันสมัยไปได้ เราสามารถสร้างสังคมสมัยได้โดยใช้ตนเองเป็นที่ตั้ง โดยมีความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความเจริญทางเศรษฐกิจและดำรงวัฒนธรรมของตนเอง รวมถึงการยกตัวอย่างในพื้นที่อื่นที่เน้นให้ความสำคัญกับชุมชนและสังคม เน้นความผูกพันกันในสังคมชุมชน บนพื้นฐานแนวคิดที่มาจากชุมชนเป็นหลักในการยอมรับและนำมาใช้ซึ่งเทคโนโลยีต่างๆ ในประเด็นดังกล่าวผู้เขียนมองว่าการให้ความสำคัญความหลากหลายทางวัฒนธรรม และนำไปสู่กระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อกระแสการพัฒนา การพัฒนาที่ตามกันไปตามกระแสของทุนนิยมนั้น ไม่สามารถเป็นสิ่งที่ตอบโจทย์การพัฒนาได้ เนื่องจากจะทำให้ระบบเศรษฐกิจนั้นเข้าไปสู่วงจรเดิมที่เกิดหารพึ่งพา และสร้างความไม่เสมอภาคในการพัฒนามากขึ้น ผู้เขียนจึงมองว่าแนวทางพัฒนาในประเด็นดังกล่าวน่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาของอาเซียนที่ดี และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งจะนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติในส่วนต่อๆไป

ในประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียนที่ถูกกำหนดไว้ในแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) นั้น ส่วนใหญ่แล้วเป็นสิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนในทางโครงสร้างการบริหารและการปกครอง มีความเกี่ยวข้องในเชิงการเมืองและกฎหมาย เช่น การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หรือการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นข้อเสนอที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม ละยากในการปฏิบัติ เนื่องจากหลักการดังกล่าวนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างในการบริหารจัดการ ซึ่งจะต้องมีการศึกษาที่มาที่ไปของการเปลี่ยนแปลง และผลที่จะเกิดขึ้นโดยละเอียด ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ผู้เขียนจึงมองว่าถ้าเราต้องการที่จะหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อเกิดความเสมอภาค แนวทางการพัฒนาโดยมองความหลากหลายทางวัฒนธรรมน่าจะเป็นทางออกที่ดีในการพัฒนา มากกว่าการวางกรอบกว้าง ซึ่งไม่รู้ว่าผลในการพัฒนาดังกล่าวนั้นจะเป็นอย่างไรต่อไป และจะสามารถที่จะเกิดขึ้นจริงได้หรือไม่

ทางออกการพัฒนาเศรษฐกิจประชาคมอาเซียน: การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความหลากหลาย

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าผู้เขียนได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาคมอาเซียนตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งมีทั้งในส่วนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ได้นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาโดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงขอนำเสนอแนวทางในการพัฒนาบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยสามารถนำเสนอเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

ในประเด็นแรกผู้เขียนจะกล่าวถึงการปรับเปลี่ยนวิธีคิดเพื่อนำไปสู่การคิดที่เกิดความหลากหลายและไม่ยึดติด ซึ่งเป็นแนวทางในการนำไปสู่การสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้นหลุดออกจากกระแสเดิมที่จะต้องมีการพึ่งพาหรือดำเนินการโดยการครอบงำทางเศรษฐกิจที่เป็นลักษณะในเชิงวาทกรรม ซึ่งในบทความ Classic Theories of Development : A Comparative Analysis ได้อธิบายประเด็นดังกล่าวผ่านตัวแบบกระบวนทัศน์ที่ผิดพลาด (The false paradigm model) ซึ่งกระแสนี้มองในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาที่อาจจะมีลักษณะของการเกิดการครอบงำ ที่ได้รับคำแนะนำที่ผิดกับบริบทและสิ่งแวดล้อมของประเทศของตนเอง โดยบทวามยังได้กล่าวถึงกลุ่มบุคคลต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้รับการเรียนรู้และนำความรู้ที่ไม่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาประเทศ และกระแส The Dualistic-Development Thesis เป็นแนวคิดที่แสดงออกให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างประเทศที่ร่ำรวยกับประเทศที่ยากจน โดยมีองค์ประกอบต่างๆ เช่น เงื่อนไขความแตกต่างระหว่างสังคม เมืองกับชนบท ความแตกต่างทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น และได้มีการยกตัวอย่างประเทศเคนย่า ซึ่งประสบปัญหาดังกล่าว กล่าวคือในช่วงแรกนั้นเคนย่าใช้นโยบายที่สนับสนุนและเน้นการผลิตในภาคการเกษตรเนื่องจากความเหมาะสมในพื้นที่ แต่เนื่องจากปัญหาสภาวะวิกฤติน้ำมันทำให้เคนย่าเปลี่ยนแปลงนโยบายเน้นทางอุตสาหกรรมแทน ซึ่งส่งผลต่อการว่างงานของคนภายในประเทศ ในส่วนนี้กรณีศึกษาของเคนย่าอาจจะสามารถอธิบายได้จากแนวคิด The false paradigm model หรือโมเดลกระบวนทัศน์ที่ผิดพลาด ในกระแสนี้มองในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่

พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาที่อาจจะมีลักษณะของการเกิดการครอบงำ ที่ได้รับคำแนะนำที่ผิดกับบริบทและสิ่งแวดล้อมของประเทศของตนเอง โดยบทวามยังได้กล่าวถึงกลุ่มบุคคลต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้รับการเรียนรู้และนำความรู้ที่ไม่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาประเทศ กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่วนหนึ่งมาจากการดำเนินการทางนโยบายของผู้นำซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจทิศทางในการพัฒนา การเน้นทางอุตสาหกรรมของเคนย่าจึงประสบปัญหาเนื่องจากไม่สามารถที่จะแข่งขันทางอุตสาหกรรมกับการลงทุนของต่างประเทศได้ ทั้งๆที่มีลักษณะเด่นในเรื่องทางการเกษตร แต่ภายในประเทศก็พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทั้งเรื่องของงบประมาณ ปัญหาการคอรัปชั่น รวมถึงปัญหาที่เชื่อมโยงไปถึงปัญหาสังคม ได้แก่ ปัญหาการควบคุมประชากรของตนเองที่มีเพิ่มมากขึ้นจนเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหารของคนภายในประเทศที่ไม่เพียงพอ ประเทศเคนย่าจึงเป็นกรณีศึกษาที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างด้วยอีกประการหนึ่งตามแนวคิดทฤษฎีที่กล่าวข้างต้น โดยประเทศเคนย่าขาดการศึกษาบริบทของพื้นที่ตนเองที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถที่จะนำทรัพยากรที่มีมาใช้ในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนมองว่า การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาที่จะต้องหลุดออกจากกรอบเดิม และพัฒนาภายใต้วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย

ผู้เขียนขอนำเสนอกระบวนการในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ โดยเป็นแนวทางในเชิงนโยบายในการนำไปปฏิบัติ สามารถทำได้โดยการสนับสนุนให้ชุมชนมีการศึกษาวิเคราะห์ตนเอง เพื่อทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อม ความเป็นไปได้ ของพื้นที่ตนเอง ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เช่น หมู่บ้าน ก มีทรัพยากรหลักๆในเรื่องใดบ้าง ที่สามารถจะนำมาพัฒนาได้

อีกประการหนึ่งที่เป็นแนวทางในการสนับสนุนที่จำเป็นได้แก่ การให้ข้อมูลหรือความรู้แก่ชุมชน ควรที่จะออกมาในรูปแบบที่เป็นการเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าการชี้นำครอบงำ ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะเป็นการทำให้ชุมชนไม่สามารถวิเคราะห์ตัวเองได้อย่างถูกต้องชัดเจน

นอกจากนี้แนวความคิดหลังสมัยใหม่ก็มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อการพัฒนากล่าวคือการผลิตแบบสมัยใหม่ (Modern) นั้น ส่งผลกระทบทางลบให้เกิดปัญหาขึ้นมากมาย รวมถึงการแผ่ขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของลัทธิทุนนิยมของอเมริกาและยุโรปนั้น ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตในหลายๆประเทศที่เปลี่ยนจากการพึ่งตนเองเป็นการผลิตแบบพึ่งพากระแสโลก จึงได้เกิดแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Post-Modern) ขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิดในการผลิตและเปลี่ยนแปลงความคิดในเรื่องระบบเศรษฐกิจ หรือที่เราเข้าใจในคำว่าการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ซึ่งเป็นคำที่มีความเกี่ยวข้องสอดคล้องกับแนวคิดหลังสมัยใหม่โดยตรง เพราะฉะนั้นถ้าให้ความหมายของแนวคิดหลังสมัยใหม่ ในแง่มุมหนึ่งอาจจะมองได้ว่าเป็นการมองแบบถอนรากถอนโคนโครงสร้างหรือฐานคิดแบบเดิม (reengineering) ก็สามารถที่จะอธิบายแบบนี้ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากทุนนิยม มาเป็นแนวคิดใหม่ของในหลวง ได้แก่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เราก็อธิบายได้เช่นกันว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ก็ถือได้ว่าเป็นแนวคิดหลังสมัยได้เช่นกันนั่นเอง ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นระบบเศรษฐกิจที่วิพากษ์เศรษฐกิจแบบทุนนิยมว่าเป็นการสร้างผลกระทบและปัญหาต่างๆมากมาย และไม่ใช่เป็นระบบเศรษฐกิจที่ดีที่สุดตามที่เข้าใจกันมาเป็นระยะเวลานาน เป็นต้น แนวคิดหลังสมัยนั้นถูกนำมาใช้ในประเด็นที่มีความหลากหลาย รวมถึงการอธิบายที่ค่อนข้างจะกว้าง เป็นคำที่คนมักนิยมมาใช้จนเป็นแฟชั่นหรือคำพูดที่ติดปาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ตั้งกลุ่มทางสังคมของตนเองที่มีความคิดที่แปลกแหวกแนวก็เรียกตัวเองว่าเป็น Post – Modern จนมีนักวิชาการหลายท่านนั้นได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวคิดหลังสมัยใหม่ว่า

ค่อนข้างจะไม่มีรูปแบบตายตัว ดังที่ Hassan ได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ Toward a Concept of postmodernism โดยอธิบายในเชิงเปรียบเทียบว่าแนวคิดหลังสมัยใหม่นั้นมีลักษณะการกระจัดกระจาย (Dispersion) และไร้ระเบียบ (Disorder/chaos) ซึ่งปรากฏขึ้นมาได้ในหลายรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามในบทความนี้จะพยามนำเสนอแกนของแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่เป็นเนื้อหาหลักเพื่อลดความสับสนในการอธิบายและการนำไปใช้อ้างอิงกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งในประเด็นนี้ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548) กล่าวว่า ทฤษฎีหลังสมัยใหม่เขาไม่สนใจในคำตอบ คำตอบนั้นเองเป็นเรื่องของเรา ปัญหาอยู่ที่ว่าเรามีวิธีคิดและมีมุมมองที่จะสร้างความเข้าใจเหล่านั้นหรือเปล่า เพราะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีความหลากหลายซับซ้อนมากมาย ถ้าเราให้คำตอบฟันธงลงไปก็อาจผิดที่ผิดทางได้ จึงกล่าวได้ว่า อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้เน้นในเรื่องของความหลากหลาย ถ้าเรามองในเชิงรูปธรรมการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สามารถที่จะกระทำได้อยู่หลายลักษณะ ซึ่งในที่นี้เอง ผู้เขียนจะขอนำเสนอรูปแบบในเชิงนโยบาย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่สามารถผลักดันไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้

ประการแรกการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จะต้องมีการละลายความรู้ที่มีอยู่เดิมในสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกันกับความเป็นอยู่ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่แท้จริงก่อน เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเดิมเป็นสิ่งที่เชื่อและยึดถือตามกันมา ซึ่งจะต้องมีการศึกษาตนเองเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาที่แท้จริง และนำไปสู่การคิดริเริ่มสร้างใหม่ที่สอดคล้องกับความเป็นปัจจุบัน

ประการที่สองได้แก่ การศึกษาตนเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนา เนื่องจากการศึกษาตนเองเป็นสิ่งที่สามารถทำให้แต่ละชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจในแบบฉบับของตนเองได้ ซึ่งการศึกษาตนเองนั้นอาจจะใช้นักวิชาการในการช่วยผลักดัน โดยสามารถออกมาในรูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR,PRA)ของในแต่ละชุมชนให้ชุมชนสามารถรับรู้เข้าใจปัญหาและแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองได้

ประการสุดท้ายถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งได้แก่ การยึดมั่นในหลักการและแนวคิดของตน เป็นสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ เมื่อรับรู้เข้าใจตนเองแล้ว การยึดมั่นและดำเนินการตามความคิดของตนนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนนั่นเอง จากประเด็นข้างต้นผู้เขียนจึงมองว่าการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพราะจะต้องหลุดออกจากกรอบความคิดในการพัฒนากระแสหลัก และนำสู่การคิดริเริ่มสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงในการพัฒนา

ในประเด็นต่อมานอกจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์แล้ว ผู้เขียนจะกล่าวถึง “ทุนวัฒนธรรม” ซึ่งจะเป็นแนวทางขั้นตอนต่อไปในการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยทุนวัฒนธรรมนั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สามารถเติมเต็มการพัฒนาของชุมชนได้อย่างดีตามหลักการที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งความหมายของทุนวัฒนธรรมนั้น ได้มีการนิยามไว้ว่า ทุนวัฒนธรรม (Cultural Capital) กับการลงทุนทางวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน ทุนวัฒนธรรมเกี่ยวโยงกับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมที่ผลิตสนค้า และให้บริการที่มีมิติทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะสินค้าและบริการเหล่านี้มีการฝังตัวของวัฒนธรรม (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, อ้างใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2540) เพราะฉะนั้นทุนวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้วและนำมาใช้ในการเป็นต้นทุนในการผลิตนั่นเอง โดยนักเศรษฐศาสตร์มักจะให้ความสนใจต่อบทบาทของกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีต่อเศรษฐกิจ โดยถือว่า หากศิลปะและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญตัวหนึ่งทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากความพยายามที่จะเสนอผลลัพธ์ทางปริมาณที่ศิลปะวัฒนธรรมมีต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อชี้ให้เห็นว่า

รายจ่ายที่มีในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นรายจ่ายที่ไม่สูญเปล่า หากควรแก่การสนับสนุน ผู้เขียนมองว่าถ้าเรามองวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมแล้วนั้นจะพบว่าหน่วยในการผลิตจะสามารถผลิตและพัฒนาโดยใช้สิ่งที่มีอยู่และเกดความแตกต่างในการผลิตมากขึ้น ซึ่งเป็นข้อดีในทางเศรษฐกิจที่จะต้องมีการร่วมมือกันในหลายๆประเทศเป็นประชาคมอาเซียน ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศสิงคโปร์จะมีการสร้างพื้นที่ภายในประเทศที่เป็นอัตลักษณ์ของตัวเองบ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่มีอยู่แสดงออกมาในเชิงการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสินค้าที่มีอยู่ภายในประเทศ เช่น การผลิตยางพาราเฉพาะทาง การสร้างตัวทางการท่องเที่ยว เป็นต้น ***ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าถ้าจะมองเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจในประชาคมอาเซียนนั้น สิ่งที่มีความสำคัญและควรที่จะต้องคำนึงถึงก่อนเป็นอันดับแรกควรจะเป็นเรื่องการสร้างอัตลักษณ์หรือตัวตนทางวัฒนธรรมของตนเองก่อนเป็นอันดับแรก มองในเชิงวัฒนธรรมและบริบทของพื้นที่ตนเองว่าควรที่จะผลิตอะไร โดยเน้นในการมองส่วนย่อยๆ ไม่ใช่มองภาพกว้างแล้วเหมารวมเป็นการพัฒนาเหมือนกันหมด ทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละประเทศนั้นย่อมมีอัตลักษณ์ตัวตนที่แตกต่างกันออกไป ไม่ใช่แค่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในระดับประเทศเท่านั้น แต่ในแต่ละจังหวัดแต่ละเมืองก็ย่อมมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม กายภาพ การผลิตทางเศรษฐกิจจึงจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลาย เพื่อการพัฒนาโดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด*** ยกตัวอย่างในประเทศไทยในแต่ละภูมิภาคนั้นมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม สินค้าทั้งในส่วนของอุปโภค บริโภคจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ภาคเหนือมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่แตกต่างหลากหลาย การผลิตในเชิงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีลักษณะที่เฉพาะตัว รวมถึงในหลายๆเมืองก็จะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน การส่งเสริมจึงควรที่จะศึกษาวิจัยเพื่อดึงศักยภาพของแต่ละวัฒนธรรมให้นำมาใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุด ดังที่สิปนนท์ เกตุทัต (2537)ได้มองเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาวิจัยที่ช่วยในการสร้างสรรค์และการพัฒนาประเทศ โดยมองว่าในปัจจุบันบริบทของประทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นโลกไร้พรมแดน ทั้งการค้า เศรษฐกิจ ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ คมนาคม การท่องเที่ยว สังคมไทยจึงต้องมีการปรับตัวเองให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างปัญญาขึ้นให้กว้าง ทั้งนี้ประเทศไทยมีวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่เหมาะสมอยู่หลายประการ เช่น โอกาสในการส่งออกสินค้าที่มากขึ้น การยกระดับพัฒนาอุตสาหกรรม การเกษตร การเป็นศูนย์กลางการเงินของภูมิภาค เพราะฉะนั้นการเปิดโอกาสดังกล่าวถือว่าเป็นการสร้างความพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ในส่วนของการใช้ทุนวัฒนธรรมนั้น ผู้เขียนมองว่าประเด็นที่สำคัญคือการทำอย่างไรให้คนในชุมชนเข้าใจและสามารถดึงความเป็นทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่มาใช้ได้ ซึ่งตามความเป็นจริงนั้น สามารถที่จะดำเนินการได้โดยมองเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของคนในพื้นที่นั้นๆ การสนับสนุนโครงการที่ตรงกับความต้องการของพื้นที่นั้นๆจริงๆ โดยสามารถออกเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายได้ดังนี้

ดำเนินโครงการที่สนับสนุนในทุกกระบวนที่จะสามารถทำให้เกิดทุนทางวัฒนธรรม เช่น การสร้างวัฒนธรรมในพื้นที่ สนับสนุนการวิเคราะห์และศึกษาโดยคนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงมองให้สอดคล้องกันระหว่างวัฒนธรรมในแต่ละประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนสร้างพื้นที่ให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ และเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อให้กับคนในพื้นที่นั้นๆให้สามารถดำเนินการได้สร้างนวัตกรรมในการผลิตใหม่ๆ และมีความหลากหลายเพื่อสร้างความความซับซ้อนทางวัฒนธรรมที่สามารถรองรับกับทุกกลุ่มคนที่มีในประชาคมอาเซียน

ผู้เขียนจึงมองว่าทุนวัฒนธรรมนั้นมีจุดเด่นที่สำคัญๆอยู่หลายประการ ได้แก่ ทุนวัฒนธรรมเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีอยู่จึงตรงตามบริบทที่เป็นอยู่ การพัฒนาโดยแท้จริงนั้น

จึงควรที่จะมีการวิเคราะห์และใช้สิ่งที่มีอยู่โดยเน้นลักษณะที่เป็นเฉพาะในแต่ละพื้นที่ จุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ ความหลากหลายที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่นั้น จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจสามารถดำเนินไปได้โดยการผลิตในฐานการผลิตที่มีความหลากหลายและกระจายไปยังพื้นที่อื่นๆ ซึ่งกระบวนการผลิตดังกล่าวจะช่วยทำให้เกิดการกระจายรายได้ และทิศทางการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป

นอกเหนือจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนา รวมถึงการใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาภายใต้ความเป็นวัฒนธรรมที่หลากหลายแล้วนั้น สิ่งหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันคือการสร้างความเป็นเมืองเพื่อรองรับวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในประเด็นนี้ผู้เขียนมองว่ามีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากการปรับเปลี่ยนเมืองนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกัน เพื่อเป็นการผลิตสร้างความเป็นเมืองที่มีตัวตนและเอกลักษณ์ของตัวเอง และรองรับการพัฒนาที่เป็นทุนวัฒนธรรมของพื้นที่ตนเอง กล่าวคือ การก้าวสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ย่อมจะเกิดวัฒนธรรมย่อยๆ (Subculture) ค่อนข้างที่จะหลากหลายการปรับพื้นที่เมืองให้มีความเหมาะสมรองรับวัฒนธรรมต่างๆนั้นจึงเป็นสิ่งที่ดีและควรปฏิบัติ การผสมผสานทั้งในส่วนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมนอกเพื่อการรองรับวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นสิ่งที่จะต้องวางแผงผังเมืองเพื่อปฏิบัติใช้ให้ได้อย่างเหมาะสม เช่น ในประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันไปในหลายๆภูมิภาค ควรที่จะปรับเปลี่ยนเปลี่ยนเมืองให้เข้ากันกับภูมิภาคนั้นๆ โดยดึงเอาทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งการผลิตสินค้า และการท่องเที่ยว เป็นต้น

จากบทวามที่ผู้เขียนได้นำเสนอสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น โดยเฉพาะการเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ควรที่จะให้ความสำคัญกับทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ โดยมองเห็นถึงความหลากหลายในการผลิต และการใช้วัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสามารถทำได้โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อสร้างกรอบและมุมมองในการพัฒนาขึ้นมาใหม่ เพื่อที่จะสามารถดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายได้ จุดเน้นที่สำคัญในการสร้างกระบวนการดังกล่าวคือการใช้ทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็นฐานในการพัฒนา และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ตัวตนมาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย และเชิงนโยบาย

การดำเนินการตามบทความที่ผู้เขียนได้นำเสนอนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาอย่างเจาะลึกในบางประเด็น เพื่อที่จะสามารถสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อรองรับความเป็นอาเซียนได้ ซึ่งสามารถอธิบายตามประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ควรมีการศึกษาวิจัยทางวัฒนธรรม ซึ่งในประเทศได้มีการศึกษาวิจัยอยู่บ้าง แต่ควรศึกษาวิจัยในการเพิ่มมิติในทางการนำทุนวัฒนธรรมต่างๆที่มีอยู่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มากกว่าการเจาะลึกในเชิงทำความเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรม ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ในการปรับใช้ การสร้างหน่วยการผลิตภายในพื้นที่นั้นๆ เป็นต้น

การดำเนินการนโยบายควรมีความสอดคล้องกันกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อสนับสนุนและสร้างศักยภาพไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นความสอดคลองกันกับพื้นที่ เช่น การปรับลักษณะทางกายภาพ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับพื้นที่ที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

โชคชัย สุทธาเวศ**. (**2547). **มาตรฐานแรงงาน+การค้าโลก = การจูบปากกันของลัทธิสหภาพแรงงานกับทุนนิยม ?** นสพ.ไทยโพสต์ 27 มกราคม.

โชคชัย สุทธาเวศ **.** (2544). **นโยบายและการวิจัยวัฒนธรรม.** วารสารวิจัยอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กค.-กย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). **การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สนพ. สร้างสรรค์ “การเป็นสมัยใหม่ของไทยกับแนวคิดชุมชน” .

สิปนนท์ เกตุทัต. (2537). “**การวิจัยในอนาคต : สร้างสรรค์ปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศ**” บทความเผยแพร่ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ทิศทางการวิจัยของชาติ วันที่ 9 พฤศจิกายน ณ โรงแรมเอเชีย ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารวิธีการวิจัย,7(1), 1-13.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). **ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

Asean Community Blueprint.

Hassan, lhab. “**Toward a Concept of postmodernism**”, in Docherty.

Sustainable Tourism Management for Supporting ASEAN Economics Community

Oranoot kosol[*]
Chokchai Suttawet[**]

Abstract

In order to enter ASEAN Economic Community completely in the approaching year 2015, it is necessary for Thailand to prepare readiness in every aspect, especially for tourism management. Due to the tourism industry in the past could make fame and created income to the country enormously. When we have entered the ASEAN Economic Community, It is predicted that there will be the increasing number of tourists. Therefore, we should pay attention and prepare ourselves for tourism. Particularly for policy and management, we should pay attention for sustainable tourism by establishing guidelines for application and development of tourism resources to use resources wisely and to maintain the identity of nature and cultures or to achieve minimal impacts. The sustainable tourism management must be considered for the participation of all sectors for both government sectors, private organizations, networks and especially, local residents and the local economic development simultaneously. Moreover, we should consider and repeat for recent academic works and researches in the related topic which are beneficial to the development of tourism and lead to sustainable tourism management.

Keywords: Sustainable Tourism / ASEAN Economic Community

การจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

อระนุช โกศล[*]
โชคชัย สุทธาเวศ[**]

บทคัดย่อ

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นอนาคตอันใกล้นี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องเตรียมความพร้อมในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สร้างชื่อเสียง และรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก เมื่อเริ่มการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีแนวโน้มว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะเพิ่มปริมาณมากขึ้น ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจและเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านนโยบายและการจัดการควรหันมาให้ความสนใจการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด และยังคงรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ หรือ

[*] *DPA. Student, (Public Policy and Public Management), Mahidol University*
[**] *Lecturer, Faculty of Social Sciences and Humanities Mahidol, University, Adviser*
[*] *นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล*
[**] *อาจารย์, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, อาจารย์ที่ปรึกษา*

เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งการจัดการด้านการท่องเที่ยวยั่งยืน จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กร ภาคเอกชน เครือข่ายต่างๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่นและการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นควบคู่กัน นอกจากนี้ยังควรพิจารณาและทบทวนถึงผลงานด้านวิชาการและการวิจัยที่ผ่านมาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน / ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงในปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงาน การกระจายรายได้ และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการค้าและการลงทุน รวมไปถึงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมเป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมากในการท่องเที่ยวแต่ละปี เนื่องจากมีความพร้อมและอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงสร้างรายได้ให้แก่ประเทศจำนวนไม่น้อยในแต่ละปี เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2558 การเตรียมความพร้อมของไทยด้านการท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการเปิดเสรี ซึ่งจำนวนประชากรนักท่องเที่ยวอาจมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนั้นไทยจึงควรหันมาให้ความสนใจการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด และรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้นานที่สุด โดยคำนึงถึงการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย ซึ่งแสดงเนื้อหาตามลำดับดังนี้ 1) นโยบายรัฐบาลกับการพัฒนาการท่องเที่ยว 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 4) บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัย ผู้เขียนคาดหวังว่าบทความนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไปในประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. นโยบายรัฐบาลกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

รัฐบาลของไทยเห็นความสำคัญของการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในประเทศเป็นสำคัญส่งเสริมการลงทุนที่ยั่งยืน และสร้างความสมดุลของการเจริญเติบโตในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การปรับโครงสร้างภาคบริการ

ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น.66) ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1) เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพสู่ธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมให้กับธุรกิจ ส่งเสริมการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนาสินค้าและบริการ และส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ

2) ขยายฐานการผลิตและการตลาดของภาคธุรกิจบริการที่มีศักยภาพออกสู่ตลาดต่างประเทศ โดยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่การผลิต ส่งเสริมการบุกเบิกตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพในตลาดต่างประเทศเพื่อสนับสนุนการขยายตลาดของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพของไทย พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะการบริหารและความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ และพัฒนามาตรฐานธุรกิจและวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

3) พัฒนาปัจจัยแวดล้อมในภาคบริการทั้งในประเทศและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในภาคบริการ โดยปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการของโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาระบบฐานข้อมูลภาคบริการโดยรวมของประเทศ ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และสิทธิประโยชน์ให้เอื้อต่อการลงทุน ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประกอบธุรกิจ ส่งเสริมธุรกิจบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4) ฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของธุรกิจท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าและขยายไปยังตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ

5) จัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสามารถของทรัพยากรในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ และบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสาขาการผลิตและบริการอื่นๆ

6) เสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย และบุคลากรภาครัฐ เพื่อร่วมกันพัฒนาและเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตและบริการที่เกี่ยวเนื่องในพื้นที่ตามแนวทางการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของบุคลากรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตามกฎระเบียบใหม่ๆ

นอกจากยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว การแปลงแผนด้านการท่องเที่ยวไปสู่การปฏิบัติ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงมีการประกาศแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 เมื่อ 9 พฤษภาคม 2554 ซึ่งกำหนดให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐเพื่อจัดทำแผนงานหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยกำหนดนโยบายของแผนไว้ว่าเป็นการพัฒนาให้ประเทศไทยคงความ

เป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอย่างต่อเนื่อง โดยได้ให้การท่องเที่ยวของไทยมีการพัฒนาควบคู่ไปกับสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเพื่อเป็นการเร่งรัดให้เกิดการกระจายรายได้และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมและเข้มแข็งในการบริหารจัดการในธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรของไทยให้คงความสมบูรณ์ตลอดจนคงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ชัดเจนโดยได้ประกาศวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้ “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม สมดุล และยั่งยืน” จากวิสัยทัศน์จะพบว่าเป้าหมายของการจัดการด้านการท่องเที่ยวของไทย คือ การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวโดยเน้นด้านการสร้างและกระจายรายได้ รวมไปถึงการคำนึงถึงความสมดุลของทรัพยากรและความยั่งยืน

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนด้านการท่องเที่ยว เห็นได้จากยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในประเทศเป็นสำคัญ ส่งเสริมการลงทุนที่ยั่งยืนและสร้างความสมดุลของการเจริญเติบโตในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่ามีการกล่าวถึง ประเด็นการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน รวมไปถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยวในระดับกระทรวง ตามประกาศแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ได้กำหนดให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬามีเป็นหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางในการจัดการด้านการท่องเที่ยว คือ ประเทศไทยคงความเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกอย่างต่อเนื่องโดยการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมและเข้มแข็งในการบริหารจัดการในธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรของไทยให้คงความสมบูรณ์ ตลอดจนคงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ชัดเจน

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการท่องเที่ยว

ปัจจุบันสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในเวทีของการแข่งขันแต่ละประเทศต่างให้ความสำคัญกับการรวมตัวกันในภูมิภาคเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศในภูมิภาคอาเซียน 10 ประเทศได้แก่ ไทย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน เวียตนาม ลาว พม่า และกัมพูชา เพื่อเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน รวมไปถึงเพิ่มอำนาจในการต่อรองระหว่างประเทศ ประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) เป็นหนึ่งในสามเสาหลัก ของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) โดยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของอาเซียนเริ่มมีเป้าหมายชัดเจนที่จะนำไปสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอาเซียน ด้านการท่องเที่ยว อาเซียนได้จัดทำความตก

ลงด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Agreement) ซึ่งเป็นความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในกรอบอาเซียน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นความร่วมมือ ด้านการอำนวยความสะดวกการเดินทางในอาเซียนและระหว่างประเทศ การอำนวยความสะดวกด้านขนส่งการขยายตลาดการท่องเที่ยว ความปลอดภัยและความมั่นคงของการท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งอาเซียนได้จัดการประชุมด้านการท่องเที่ยว (ASEAN Tourism Forum หรือ ATF) เป็นประจำทุกปี โดยหมุนเวียนจัดในประเทศสมาชิก โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวของอาเซียน ทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวของอาเซียน ได้แก่ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ของอาเซียน ระหว่าง ปี 2554-2558 การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของอาเซียน ทั้งนี้ ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์จากตลาดท่องเที่ยวอาเซียนและการสร้างจุดขายร่วมกับกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งจะดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก

ในปี 2558 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการซึ่งแนวโน้มการแข่งขันของการท่องเที่ยวและบริการในอนาคตทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากความสะดวกทางด้านกฎระเบียบในการเดินทางระหว่างประเทศของสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือเดินทางของประเทศสมาชิกอาเซียน สามารถเดินทางไปยังประเทศต่างๆ ภายในอาเซียนได้โดยไม่ต้องขอวีซ่า ซึ่งจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวภายในอาเซียนด้วยกัน ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว (Tourism Hub) ของภูมิภาคอาเซียนด้วยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ ที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน ทำให้สะดวกในการเดินทางเชื่อมต่อระหว่างประเทศ ทั้งทางบกและทางอากาศ

ด้านการเตรียมความพร้อมของไทยด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยมีมติให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ 2555-2559) นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทั้งที่พักแรม ร้านอาหาร การคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค ระบบการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค มีการลงทุนภาคบริการของภาคเอกชนไทยอยู่ในระดับสูง มีความหลากหลายในสินค้าและบริการท่องเที่ยว ซึ่งผลการประเมินของนักท่องเที่ยวต่างชาติเปรียบเทียบกับอาเซียนพบว่าประเทศไทยเป็นรองเพียงสิงคโปร์เท่านั้น นอกจากนี้ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยเหมาะสมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ ประเทศไทยตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของคาบสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถานที่ตั้งประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นประตูสู่ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง คือ พม่า จีน ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จุดแข็งอีกจุดหนึ่งที่สำคัญของไทยก็คือ จุดดึงดูดใจที่เป็นเอกลักษณ์และนวัตกรรมด้านการบริการใหม่ๆ เช่น มวยไทย สปา การให้บริการด้านสุขภาพ ความงาม อีกทั้งยังมีภูมิปัญญาดั้งเดิมซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจได้ รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว กระแสความนิยมท่องเที่ยวทางเลือกการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) มีแนวโน้มขยายตัวและประเทศไทยก็มี

ความพร้อม จึงเป็นโอกาสให้ประเทศไทยสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อรองรับแนวทางการท่องเที่ยวเฉพาะทางในอนาคต

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวจัดเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความคุ้มค่าและรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม นับว่าเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980 ในการประชุมสุดยอดแห่งสหประชาชาติที่นครริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ในปี พ.ศ. 2535 ที่เรียกว่า Rio Summit หรือ Earth Summit มีอนุสัญญา 1 ใน 5 ฉบับ คือ Agenda 21 หรือแผนแม่บทของโลกที่กล่าวถึงการพัฒนาทุกประเภท ซึ่งเป็นต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับประเทศไทยเริ่มกล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในมิติที่มิใช่เพียงเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านเดียวแต่ยังมุ่งเน้นเพื่อการพัฒนาสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบันก็ได้มีการกำหนดเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยวและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระยะยาวได้

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำเป็นจะต้องรักษาความสมดุลของทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนในพื้นที่และสังคม ดังนั้นการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงควรการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป อย่างไรก็ตามแนวคิดของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบหลายประการ เช่นการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น การคงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

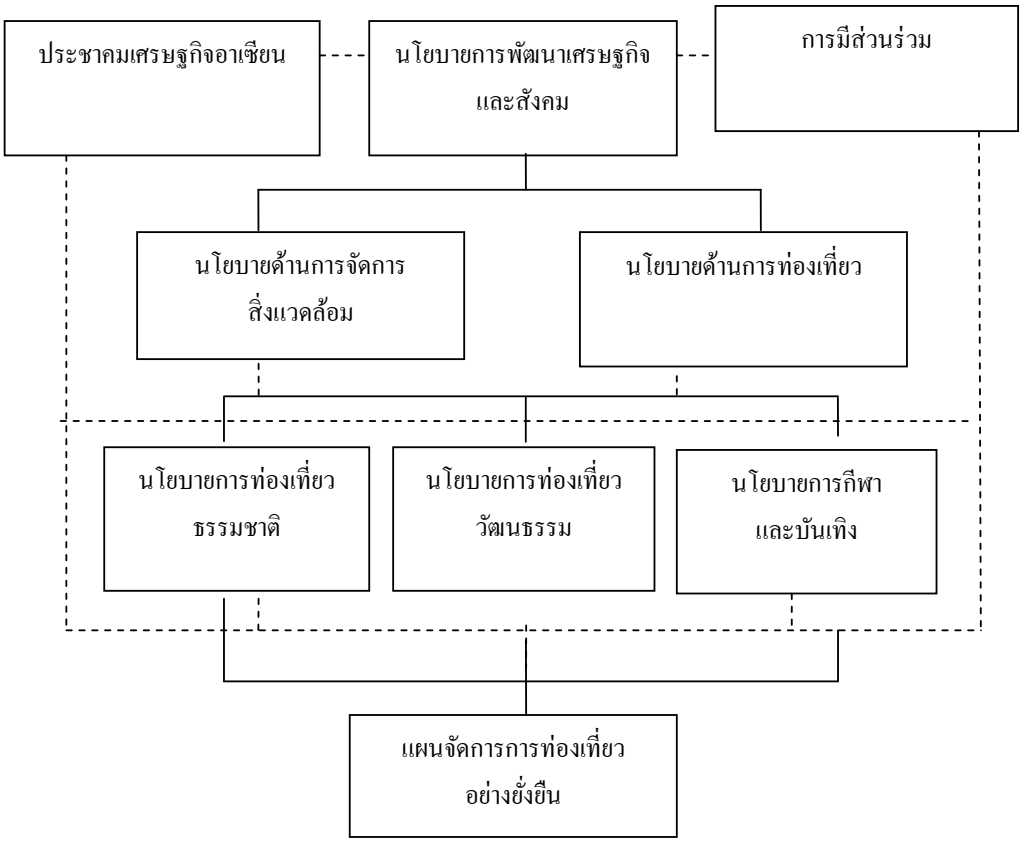
จึงอาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อผู้เป็นเจ้าทรัพยากรหรือท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งคำนึงถึงการป้องกันและสงวนรักษาทรัพยากรต่างๆ ไว้เพื่ออนุชนรุ่นต่อไป โดยการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันก็รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศทางธรรมชาติให้คงอยู่ ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาที่มีความรับผิดชอบและเคารพต่อพื้นที่ทรัพยากรท่องเที่ยว โดยเน้นการใช้ประโยชน์ตามแนวทางการอนุรักษ์เพื่อไปสู่ความยั่งยืนที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในลักษณะของการมีส่วนร่วม

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

การเตรียมความพร้อมของไทยด้านการท่องเที่ยวเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ควรหันมาให้ความสนใจการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป อย่างไรก็ตามแนวคิดของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังมีส่วนสำคัญในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบาย และวางรากฐานสำคัญในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรพิจารณาการจัดวางนโยบายให้เกิดความเชื่อมโยงบูรณาการในทุกระดับ และควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในการในการจัดทำนโยบาย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการการเตรียมความพร้อมของไทยด้านการท่องเที่ยวเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีดังนี้

4.2.1 นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

หากต้องการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มด้านการท่องเที่ยว สามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐานการท่องเที่ยว วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาวสู่ความยั่งยืน และนำมาซึ่งรายได้ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศประเด็นที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องให้ความสำคัญมี 5 ประการ คือ

1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการพัฒนาและปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคมและระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมประเทศให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

2) การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยารพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง และยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพ มาตรฐาน และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวได้

3) การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเข้าใจในภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อสร้างและพัฒนากลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีเอกภาพ มีการบูรณาการร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการ

4.2.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวดังกล่าวมาแล้ว พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวยังต้องการองค์ความรู้ใหม่เพื่อประกอบการดำเนินหรือการจัดทำนโยบายด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาซียน เพื่อให้เกิดการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรนำผลงานด้านวิชาการ และการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวในอดีตมาประกอบการพิจารณาในการจัดทำนโยบายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งพัฒนาจากยุทธศาสตร์ ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555–2559 ดังนี้

1.การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ควรศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวในประเทศ และระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวระหว่างเมืองท่องเที่ยวหลักและเมืองท่องเที่ยวรอง โดยการบูรณาการการขนส่งทุกรูปแบบให้มีการเชื่อมโยง เชื่อมต่อระหว่างศูนย์กลางขนส่งประเภทต่างๆ ทางบก ทางอากาศ ทางน้ำ ให้มีความรวดเร็ว ปลอดภัย สะดวก สะอาด และมีมาตรฐานสากล

2. การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ควรศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือสินค้าการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม ตามกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ตามกลุ่มจังหวัด หรือลุ่มน้ำ

3. การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรศึกษามาตรฐานบริการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นกรอบในการยกระดับคุณภาพของสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับระดับสากล และศึกษาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในสาขาท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนามัคคุเทศก์ ทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และรวมถึงศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปิดเสรีภาคบริการด้านการท่องเที่ยว

4. การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรศึกษารวบรวมผลการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อจัดทำข้อมูล และรวบรวมข่าวสารด้านการท่องเที่ยวและจัดเก็บข้อมูลในระบบสารสนเทศ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสืบค้นข้อมูล ด้านการท่องเที่ยว

5. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กร ควรศึกษาปัญหา อุปสรรค การนำนโยบายด้านการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ ของแต่ละหน่วยงานรวมถึงการเชื่อมโยงแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเชื่อมโยงบทบาทและภารกิจ ของหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนเพื่อให้การกำหนดนโยบายและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังควรศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีการบริหารเป็นรูปธรรม โดยมีภาครัฐ เอกชน ชุมชน และประชาสังคมในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ 2555-2559**. (ระบบออนไลน์. แหล่งที่มา: www.tceb.or.th)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). **คู่มือแนวทางการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล.** กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

คณะกรรมการการท่องเที่ยวและกีฬา. (2540). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคของการค้าเสรี.** กองกรรมาธิการ สำนักเลขาธิการวุฒิสภา.

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักงาน. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด 2555-2559**. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพลิ้นติ้งแอนด์พลับลิชชิ่ง.

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิคม จารุมณี. (2544): **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.** เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แผนยุทธศาสตร์การตลาดด้านการท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2555-2558. (ระบบออนไลน์. แหล่งที่มา: http://www.bybrain.com)

Aronson, Lars. (2000). **The Development of Sustainable Tourism. London: Bath Press**.

Atlanta, Georgia State University Press.

Micheal J. Hatton. (1999). **Community-Based Tourism in the Asia-Pacific. Humber College**. Ontario, Canada.

4. Environmental Management/ Community Organization Council

Legal measures for the Waste Electrical and Electronic Equipment Management in Thailand

Panarat Machamadol[*]
Soonton Manesawat[**]

Abstract

This research aims to explore the problems of Waste Electrical and Electronic Equipment Management and to propose the drafted law to implement in Thai society.

The main research question is: How can we propose the proper Law or Inca sure to manage the Waste Electrical and Electronic Equipment? The secondary questions are: (1) What are the approaches or theories and concepts to manage the Waste Electrical and Electronic Equipment? (2)What are the measures of International Law of the other countries to salve these problems? (3) What are the real condition of the waste management at Present in Thailand?, and (4) What theories that we can apply to solve this waste problems.

Documentary research and in-depth interview will be used in this research. Lawyers, Academicians, and the people from private sectors who are responsible of waste electrical and electronic equipment management will be interviewed. The finding of this research will useful to all sectors who produce Waste Electrical and Electronic Equipment in Thailand.

Keywords: Law/ Waste Electrical and Electronic Equipment

มาตรการทางกฎหมายเพื่อจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

พนารัตน์ มาศฉมาดล[*]

สุนทร มณีสวัสดิ์[**]

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงสภาพปัญหาของประเทศไทยต่อการบริหารจัดการขยะประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางและยกร่างกฎหมายที่ใช้ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศไทยคำถามหลักในงานวิจัยฉบับนี้ คือ มาตรการทางกฎหมายในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ในส่วนคำถามรองได้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ คือ (1) แนวคิด ทฤษฎี ในการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ มีแนวทางใดบ้าง (2) มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ และของประเทศต่างๆ เป็นเช่นไร (3) สภาพความเป็นจริงในการจัดการขยะในปัจจุบันเป็นอย่างไร และ (4) ทฤษฎีที่จะนำมาปรับใช้ในการออกกฎหมายสำหรับประเทศไทยคือทฤษฎีใด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 แบบ คือ 1) การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research) และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากนักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม และองค์กรภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

---

[*] *LL.D student (Doctoral of Laws), Graduate School of Law, National Institute of Development Administration*
[**] *Ph.D., Honorable Professor, Graduate School of Law , National Institute of Development Administration, Advisor*
[*] *นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*
[**] *ดร.,ศาสตราจารย์.,ประจำคณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์*

โดยงานวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงเค้าโครงเพื่อนำเสนอถึงปัญหาหลักดังกล่าว จึงยังไม่มีข้อสรุปที่เหมาะสม หากการวิจัยได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว งานวิจัยฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อการยกร่างกฎหมายเพื่อจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์แก่ประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ: กฎหมาย/ ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

บทนำ

เทคโนโลยีที่ทันสมัยจัดเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันโดยเฉพาะด้านการค้า ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจแล้วยังก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมควบคู่กันไป สำหรับพัฒนาการทางเทคโนโลยีภายในประเทศไทยในปัจจุบันยังถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาเพื่อพัฒนาประเทศทั้งในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม รวมถึงเทคโนโลยีทางการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม การพัฒนาส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแต่ในขณะเดียวกันผลของการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ผลกระทบหนึ่งที่เกิดขึ้นและยังคงเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน คือ การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะอันเป็นผลจากการบริโภคของประชากรที่มีจำนวนมากขึ้น รวมถึงการบริโภคเทคโนโลยีที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดเป็นปัญหาในการจัดการทั้งขยะมูลฝอย ขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงขยะอุตสาหกรรม นอกจากนี้ การพัฒนาของเทคโนโลยีที่รวดเร็วจึงเป็นเหตุให้การบริโภคสินค้าอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง และกระจายไปสู่ประชากรทุกชนชั้น ทั้งโทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์รุ่นใหม่ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ประกอบกับการก้าวกระโดดของภาคอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำให้การล้าสมัยของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หลายชนิดเป็นไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน ปัจจัยเหล่านี้ต่างเป็นส่วนก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

นอกจากปริมาณของซากผลิตภัณฑ์ฯ ที่เกิดจากการบริโภคภายในประเทศไทยแล้ว ปริมาณของซากผลิตภัณฑ์ฯ ของประเทศไทยยังเกิดขึ้นจากการนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มือสอง (ที่ด้อยคุณภาพ) จากต่างประเทศส่งผลให้เกิดซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีปริมาณมากและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยผลิตภัณฑ์ฯ ที่มีคุณภาพต่ำเหล่านี้มักมีอายุการใช้งานสั้น ทำให้เพิ่มทั้งปริมาณซากผลิตภัณฑ์ฯ ที่เกิดขึ้นและภาระการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ เหล่านี้ ส่งผลให้ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งรองรับซากผลิตภัณฑ์ฯ จำนวนมหาศาลจากประเทศที่พัฒนาแล้ว

ปัญหาจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีความแตกต่างจากขยะประเภทอื่นๆ และต้องมีวิธีการจัดการเศษซากผลิตภัณฑ์ฯ เหล่านี้อย่างถูกวิธี มิเช่นนั้นแล้วขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เนื่องจากส่วนประกอบของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือชิ้นส่วนของซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีองค์ประกอบของโลหะหนักหลายชนิดที่เป็นอันตรายต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม หากไม่มีการป้องกันอย่างเหมาะสม สารพิษหลากหลายชนิดที่อยู่ในผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในประเทศได้ จากความแตกต่างของเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์กับขยะประเภทอื่นๆ หากไม่มีการป้องกันอย่างเหมาะสม สารพิษหลากหลายชนิดที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์ฯ จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของ

ประชาชนในประเทศได้ ประกอบกับในปัจจุบันประชาชนไทยยังไม่มีความรู้ความเข้าใจอันตรายของซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย รวมทั้งขาดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ จึงส่งผลต่อพฤติกรรมในการทิ้งซากผลิตภัณฑ์ฯ ไปพร้อมกับขยะมูลฝอยทั่วไป ไม่มีการคัดแยกอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และยังไม่ได้รับความร่วมมือในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการเกิดซากผลิตภัณฑ์

สำหรับปัญหาขยะที่เกิดจากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ใช้แล้ว ทำให้สหภาพยุโรปรวมตัวกันออกระเบียบว่าด้วยเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) และระเบียบว่าด้วยการจำกัดการใช้สารที่เป็นอันตรายบางประเภท (RoHS) ขึ้นเพื่อควบคุมปริมาณของเศษซากผลิตภัณฑ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้กลวิธี 3Rs ส่งผลให้ในระยะต่อมาประเทศไทยได้นำปัญหานี้มาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการขึ้น ปัจจุบันนี้อยู่ระหว่างการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ฯ ระยะที่ 2 (ปี 2555-2559) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ฯ นี้ ได้กำหนดการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ออกเป็นด้านๆ โดยกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและพัฒนาระบบกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากประเทศไทยยังขาดกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงานการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร ที่ผ่านมารัฐได้ดำเนินการออกกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศต่างๆ เพื่อกำจัดขยะมูลฝอย หรือ เพื่อควบคุมของเสียอันตรายในลักษณะที่เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นเป็นรายกรณีเท่านั้น

ปัญหาการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ จึงเป็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ประเทศไทยจึงควรมีกฎหมายเฉพาะสำหรับใช้ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่คำนึงถึงองค์ประกอบรอบด้านทั้งเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการกำจัดซากผลิตภัณฑ์ฯ อย่างครบวงจร เงินทุนในการสร้างและดำเนินการระบบการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ รวมทั้งการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นผู้บริโภคเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจร

วัตถุประสงค์

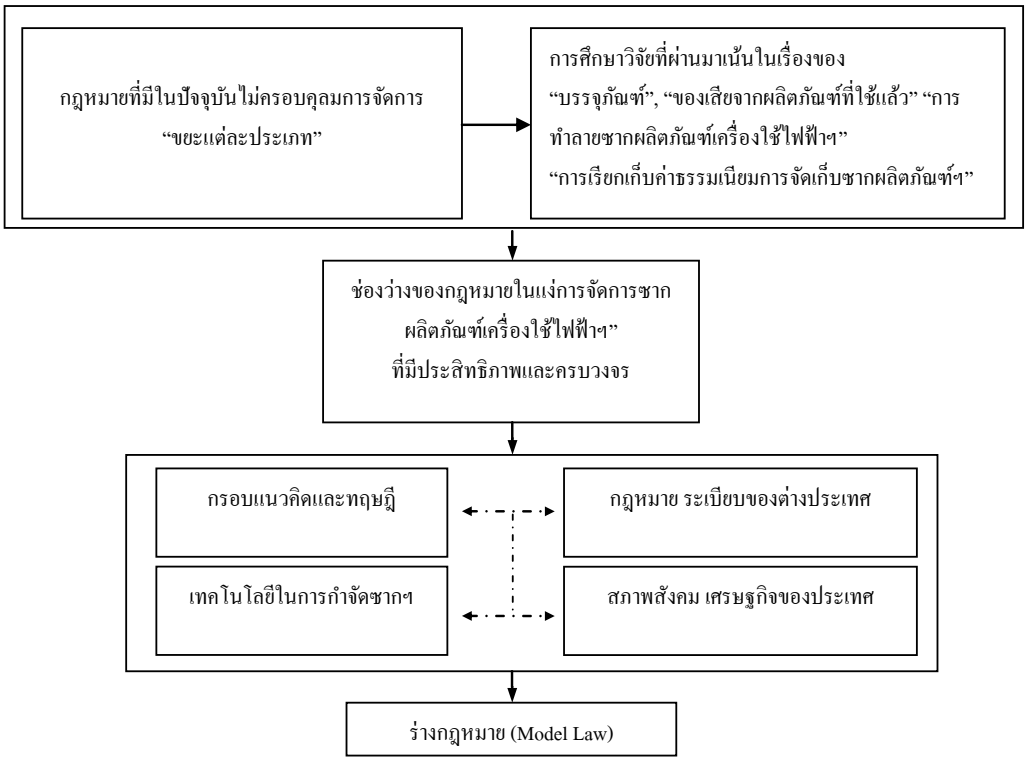
1. เพื่อศึกษารูปแบบ แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการในการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์แบบต่างๆ อันจะช่วยลดหรือควบคุมปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นระบบควบวงจร

2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในทางระหว่างประเทศ และกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงแนวนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ของประเทศไทยต่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

3. เพื่อศึกษาสถานการณ์ทั่วไปและผลกระทบจากซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการ และช่องว่างของกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข หรือเพิ่มเติมแผนยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ ของประเทศไทย

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการร่างกฎหมายที่ใช้ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศไทย อันจะนำไปสู่การสนับสนุนการออกกฎระเบียบหรือมาตรการต่างๆ ที่จะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศได้อย่างถูกต้องตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในการวิจัยนี้ ได้มีการกำหนดประเด็นคำถามจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้วิธีการต่างๆ ดังนี้

(1) การสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย โดยแบ่งกลุ่มเอกสารออกเป็น 2 ส่วนคือ

(1.1) ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ บทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องขยะอิเล็กทรอนิกส์

(1.2) ข้อมูลและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์

(2) กำหนดกรอบแนวคิดและวิธีการในการจัดการกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศกับประเทศไทย รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เพื่อกำหนด

มาตรการหรือแนวทางในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ฯ อย่างครบวงจร ภายใต้แนวคิดทางเศรษฐกิจและมาตรการทางกฎหมาย

(3) เสนอแนวความคิดในการยกร่างกฎหมาย: การจัดการกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือวิธีปฏิบัติสำหรับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการออกเทศบัญญัติเพื่อกำหนดรายละเอียดในการดำเนินการ เช่น การกำหนดวันทิ้งขยะ สถานที่ทิ้ง/รับซื้อขยะ สถานที่จัดการขยะ วิธีจัดเก็บขยะ ค่าธรรมเนียมการให้บริการ สวัสดิการพนักงาน เป็นต้น

(4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

ผู้วิจัยจะติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก อันประกอบด้วยนักวิชาการด้านกฎหมาย นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม และองค์กรภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตามประเด็นที่กำหนดไว้ทั้งในด้านข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและบทวิเคราะห์

(5) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analyzed)

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากระเบียบวิธีวิจัยในเชิงคุณภาพ จะนำมาใช้วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive) ทางนิติศาสตร์ ทั้งนี้ ข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนบริบทเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการ สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์เชิงลึกมาถอดและรวบรวม ถ้อยคำและประโยคสำคัญที่งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ในทางนิติศาสตร์ต่อไป

ความหมายและประเภทของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

การพิจารณาถึงความหมายและประเภทของซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและทฤษฎีอันจะนำมาเพื่อปรับใช้ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เนื่องจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็น “ขยะ” ประเภทหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การจะจัดการกับขยะประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นี้จำเป็นต้องมีวิธีการในการดำเนินการที่แตกต่างจากขยะโดยทั่วไป ดังนั้น จึงควรจะกำหนดความหมายและประเภทของผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจนเพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการขยะทั่วไป การให้ความหมายและประเภทแก่เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตในการศึกษาและเพื่อเพิ่มความกระจ่างชัดให้แก่เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ความหมายของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์โดยสรุป คือ “***ผลิตภัณฑ์หรืออุปกรณ์ที่ต้องอาศัยกระแสไฟฟ้าหรือแม่เหล็กไฟฟ้าเพื่อเปลี่ยนรูปของกระแสไฟฟ้าไปเป็นพลังงานในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้แสงสว่าง การให้ความร้อน การให้พลังงานกล การให้พลังงานเสียง เป็นต้น***”

จากความหมายของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ข้างต้นนี้ จึงก่อให้เกิดความหมายของ “ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์” คือ ***“ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าหรืออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งส่วนประกอบทั้งหมด, ส่วนประกอบย่อยและวัสดุสิ้นเปลืองที่เป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ใช้งานอีกต่อไป”*** การจัดแบ่งประเภทของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดแบ่งประเภทของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ตามการจัดแบ่งของระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (DIRECTIVE 2012/19/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT

AND OF THE COUNCIL of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE)) ที่จัดแบ่งประเภทของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ออกเป็น 10 ประเภท[1] เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและจัดหมวดหมู่และสอดคล้องกับแนวทางระหว่างประเทศ รวมถึงการเตรียมแนวทางดำเนินงานและกลยุทธ์ทั้งในเชิงรุก และเชิงรับในการเตรียมรับผลกระทบ เนื่องจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าบางประเภท เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็นฯ ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตอย่างแท้จริง ดังนั้น ภาระในการกำจัด การนำกลับมาใช้ใหม่จึงจะตกเป็นภาระของประเทศไทยได้ หากประเทศไทยไม่มีความพร้อมในด้านกฎเกณฑ์และเทคโนโลยีรองรับจะส่งผลให้ประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในตลาดยุโรปได้

กรอบแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์

ปัจจุบัน นานาประเทศได้นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Instruments) มาใช้ในการส่งเสริมมาตรการกำกับและควบคุมด้านการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ถูกนำมาเชื่อมโยงระหว่างหลักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์และทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์และการนำทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาทำการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแก้ไขปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับนโยบาย แผนงาน และมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน และเกิดการบูรณาการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยหลักทางทฤษฎีแล้ว การนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ก็เพื่อที่จะนำค่าหรือราคาของสิ่งแวดล้อม เข้าไปบวกไว้ในราคาของสินค้าในระบบของตลาด หรือการให้มูลค่า/ราคาต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ดังนั้น มาตรการทางเศรษฐศาสตร์จะสามารถแสดงบทบาทได้สมบูรณ์ เมื่อระบบตลาดเป็นตลาดที่มีการแข่งขันกันอย่างสมบูรณ์ (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

---

[1] *มาตรา 2(1)(a) 1. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ขนาดใหญ่ที่ใช้ในครัวเรือน (Large household appliances) เช่น ตู้เย็น เครื่องซักผ้า ไมโครเวฟ เครื่องทำความเย็น ฯลฯ*

2 เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็กที่ใช้ในครัวเรือน (Small household appliances) เช่น เครื่องดูดฝุ่น เตารีด เครื่องปิ้งขนมปัง เครื่องเป่าผม นาฬิกา ฯลฯ

3 อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม (IT and telecommunications equipment) เช่น คอมพิวเตอร์ (รวม CPU จอภาพ แป้นพิมพ์ เม้าส์) เครื่องพิมพ์ เครื่องถ่ายเอกสาร โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ

4 อุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับผู้บริโภคและแผงพลังงานแสงอาทิตย์ (Consumer equipment and photovoltaic panels) เช่น โทรทัศน์ กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องดนตรีที่ใช้ไฟฟ้า แผลพลังงานแสงอาทิตย์ ฯลฯ

5 อุปกรณ์ให้ความสว่าง (Lighting equipment) เช่น หลอดไฟนีออน หลอดไฟประเภทต่างๆ ฯลฯ

6 เครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Electrical and electronic tools (with the exception of large-scale stationary industrial tools) (ยกเว้นอุปกรณ์อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ติดตั้งถาวร) เช่น สว่านไฟฟ้า จักรเย็บผ้า ฯลฯ

7 ของเล่นเด็ก อุปกรณ์ให้ความบันเทิง และเครื่องกีฬาที่ใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Toys, leisure and sports equipment) เช่น รถไฟฟ้า ชุดรถบังคับ วิดีโอเกมส์และเครื่องบังคับ ฯลฯ

8 เครื่องมือทางการแพทย์ ยกเว้นผลิตภัณฑ์ที่จะฝังในร่างกาย (Medical devices (with the exception of all implanted and infected products) เช่น Radiotherapy equipment, Cardiology equipment เครื่องมือแพทย์อื่นๆ ที่ใช้ควบคุม ติดตามผล รักษา ฯลฯ

9 เครื่องมือตรวจสอบและควบคุม (Monitoring and control instruments) เช่น เครื่องจับควันไฟ เครื่องวัดอุณหภูมิ ฯลฯ

10 เครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ (Automatic dispensers)

มาตรการทางเศรษฐศาสตร์มี 2 ประเภท คือ (1) มาตรการที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Incentives) เช่น มาตรการยกเว้นด้านภาษี มาตรการลดหย่อนภาษี และ (2) มาตรการที่ลดแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Disincentives) ส่วนมากเป็นระบบซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการผู้ก่อมลพิษต้องจ่าย (Polluter Pays Principle) เช่น ระบบการกำหนดภาษีสิ่งแวดล้อม (Environmental Tax) การเก็บค่าธรรมเนียมมลพิษ (ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, 2543)

ประเภทของเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) ได้แก่

1. เครื่องมือทางการเงินการคลัง (Fiscal and Financial Tools) เครื่องมือนี้เป็นการเรียกเก็บค่าตอบแทนจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และเรียกเก็บจากกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการกำหนดราคาตลาดให้แก่ทรัพยากรและผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความสามารถในการบำบัดมลพิษให้เป็นไปตามมาตรฐานเรียกเก็บค่าตอบแทนจากกิจกรรมที่มีผลต่อสิ่งแวดแวดล้อม

2. เครื่องมือทางการตลาด (Marketable Tools) เป็นเครื่องมือที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการสร้างระบบตลาดเกี่ยวกับการซื้อขายของเสียหรือสารมลพิษที่มีกลไกราคาเป็นตัวกำหนด รัฐเพียงแต่มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้กลไกตลาดทำงานอย่างมีระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งติดตามเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม

3. การใช้เครื่องมือเสริมสร้างแรงจูงใจ (Subsidy Tools) เป็นเครื่องมือที่กำหนดขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษหรือผู้ประกอบการที่ประสบปัญหาการควบคุมมลพิษให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน ในการเปลี่ยนเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการผลิต หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคให้ไปใช้ในสินค้าที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสนับสนุนการวิจัยสิ่งแวดล้อม

หลักการจัดการทางสิ่งแวดล้อมและแนวคิดในการพัฒนาทางกฎหมาย

แนวคิดในทางทฤษฎีในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยมีสาระสำคัญที่จะมุ่งเน้นให้มีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ดังนี้

(1) หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบ (Polluter Pays Principle หรือ PPP)

หลัก PPP นี้ถือเป็นหลักที่มีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญในทางเศรษฐศาสตร์มาจากฐานคิดที่ว่าผู้ประกอบธุรกิจการผลิตสินค้าหรือบริการได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสินค้าสนาม (Public Goods) โดยไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนและก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิตสินค้าซึ่งเป็นผู้ก่อมลพิษ จึงมีภาระความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าเสียหาย ค่าใช้จ่ายในการป้องกันและควบคุมมลพิษ

สาระสำคัญของหลัก PPP คือ การส่งเสริมให้นำเอาต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นต้นทุนภายนอกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการ (internalization of environmental costs) มิเช่นนั้นแล้ว ก็จะก่อให้เกิดสภาวการณ์ที่เรียกว่า “ความล้มเหลวของตลาด” (market failure) กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าและบริการไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริง ก็จะทำให้มีการบริโภคสินค้าและบริการนั้นมากขึ้น ผู้ผลิตก็ยิ่งผลิตมากขึ้น ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงไปเรื่อยๆ (ขาวสอาด & รายะนาคร, 2552)

ระเบียบว่าด้วยเศษเหลือทิ้งของผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) ฉบับที่ Directive 2008/98/EC ได้นำหลักการของผู้ก่อมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการของเสีย โดยเน้นให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในการนำเศษเหลือทิ้งจากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์กลับคืนมา โดยผู้บริโภคไม่ต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย และยังกำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องวางหลักประกันทางการเงินเพื่อป้องกันไม่ให้ค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเศษเหลือทิ้งจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับประเทศไทยหลัก PPP ถือเป็นหลักการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ถูกนำมาใช้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และในแผนยุทธศาสตร์และนโยบายและแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2540-2554 ต้น ซึ่งค่าธรรมเนียมส่วนใหญ่ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำและไม่ครอบคลุมต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการจัดบริการสาธารณะ และมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงไม่กี่แห่งที่เริ่มเก็บค่าบำบัดน้ำเสีย[11] หรือการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยในอัตราที่ต่ำมากและไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในการจัดการมูลฝอย[12]

(2) หลักการป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Principle)

หลักการป้องกันไว้ก่อนเป็นวิธีการในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ได้รับการพัฒนาในสถานการณ์ของความไม่แน่นอนสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการดำเนินการอย่างรอบคอบในการเผชิญกับความเสี่ยงร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนนั้น โดยไม่ต้องรอความสมบูรณ์จากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (Ottawa Chamber of Commerce and co-sponsored by the Lethbridge Chamber of Commerce and the Energy and Environment Committee) เนื่องจากความไม่แน่นอนถือเป็นภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งมักเกิดขึ้นบ่อยครั้งจึงถูกนำมาใช้เป็นเหตุผลเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามไม่เสมอไปที่จะมีหลักฐานที่ชัดเจนของภัยคุกคามต่อสภาพแวดล้อมก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้น "หลักการป้องกันไว้ก่อน" หรือ "แนวทางป้องกันไว้ก่อน" จึงเป็นหลักในการเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันสิ่งแวดล้อมโดยการป้องกันล่วงหน้า เช่น เรื่องการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) ซึ่งต้องการที่จะดูว่า ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นคืออะไร มีวิธีการอื่นอีกหรือไม่ที่จะทดแทน เพื่อจะไม่ให้เกิดความเสียหายในลักษณะเดียวกัน หรือจะมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือบรรเทาความเสียหายนั้นอย่างไร ตลอดจนพิจารณาถึง มาตรการในการแก้ไข หรือผลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นรวมทั้งแผนงานในการควบคุม และ ติดตามตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามรายงานดังกล่าวด้วย (เรืองศรี, 2551)

---

[11] องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดเก็บค่าบำบัดน้ำเสียแล้ว ได้แก่ เทศบาลนครหาดใหญ่ เมืองพัทยา และ เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี

[12] กฎกระทรวงว่าด้วยอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการเก็บ ขน และ กำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย และอัตราค่าธรรมเนียมอื่นๆ พ.ศ.2545 ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ยกตัวอย่างเช่น อัตรา ค่าเก็บและขนมูลฝอยทั่วไปประจำรายเดือน ที่มีปริมาณวันหนึ่งไม่เกิน 20 ลิตร แต่ไม่เกิน 500 ลิตร เก็บเดือนละ 40 บาท เป็นต้น

(3) แนวคิดสินค้าแบบบูรณาการ-ครบวงจรชีวิต (Integrated Product Policy หรือ IPP)

นโยบายสินค้าแบบบูรณาการ (IPP) อาจจะเรียกอีกชื่อคือ “นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์” เกิดจากความพยายามของสหภาพยุโรปที่จะสร้างเงื่อนไขในการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหภาพยุโรป เพื่อลดภาระการด้านสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์และบริการตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ โดยใช้เครื่องมือทางนโยบาย คือ ตลาดสีเขียวผ่านทั้งด้านอุปสงค์ (บริโภค) และ ด้านอุปทาน (Product Development) หลัก IPP จึงพยายามที่จะกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกๆ ฝ่ายร่วมกันตั้งแต่ต้นทางของผลิตภัณฑ์ไปยังปลายทางของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย “การทำงานด้วยตลาด” , “การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย” “หลักการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง” และ “ความหลากหลายของเครื่องมือที่เป็นนโยบาย” เป็นต้น

กลยุทธ์ในการนำหลักแนวคิดสินค้าแบบบูรณาการ-ครบวงจรชีวิต (หลัก IPP) มาประยุกต์ใช้ (The commission to the council and the European Parliament) ประกอบด้วย

• การประยุกต์ใช้ภาษีและเงินอุดหนุนเพื่อสร้างการตั้งสิทธิในทางเศรษฐกิจและการจัดตั้งขึ้นเป็นกฎหมาย และความพยายามอื่น ๆ รวมถึงการใช้ของข้อตกลงโดยสมัครใจและมีมาตรฐานและกฎหมายจัดซื้อจัดจ้าง

• การนำเสนอการสร้างแพลตฟอร์มในระดับของสหภาพยุโรปเพื่อแบ่งปันผลการศึกษาแบบครบวงจรชีวิตและการให้ข้อมูลสำหรับการเข้าถึงเพิ่มเติม ความคิดริเริ่มนี้จะสอดคล้องกับความคิดริเริ่มโปรแกรมและวงจรชีวิตสิ่งแวดล้อมขององค์การสหประชาชาติ นอกจากนี้ความคิดดังกล่าวยังครอบคลุมถึงวิธีการประยุกต์ใช้ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ภาระหน้าที่การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้บรรลุยังคงปรับปรุงในขั้นตอนการผลิตในอุตสาหกรรม

• การส่งเสริมบทบาทของผู้บริโภคด้วยการแบ่งปันข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่พวกเขาใช้และเสรีภาพในการตัดสินใจ ส่วนหนึ่งของความคิดริเริ่มมีกระบวนการสีเขียวและฉลากผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น ฉลาก EU Eco และ ฉลาก EU energy

(4) หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility – EPR)

หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต เป็นแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการป้องกันปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความนิยมมากในกลุ่มสหภาพยุโรป โดยเป็นแนวคิดที่พัฒนาต่อยอดมาจากหลักทั่วไปของนโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม 3 หลักการ คือ หลักการที่ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักการป้องกันไว้ก่อน และการคิดแบบครบวงจรชีวิต หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility – EPR) จึงถือเป็นหลักการที่ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบทางการเงินและทางกายภาพในการรับคืนผลิตภัณฑ์ของตน เมื่อผลิตภัณฑ์นั้นหมดอายุการใช้งานแล้ว กิจกรรมที่ดำเนินไปภายใต้แนวความคิดนี้ เช่น การที่ผู้ผลิตรับผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุใช้งานของตนกลับคืนจากผู้บริโภค ซึ่งอาจดำเนินการโดยผู้ผลิตเองหรือบุคคลอื่นก็ได้ ศัพท์อื่นที่ใช้ในกิจกรรมนี้ ได้แก่ “รับคืน (take-back)” “พันธะผลิตภัณฑ์ (product liability” หรือ “การรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์” (product responsibility) (BUAKAMSRI, 2011)

ในปี ค.ศ.2002 สหภาพยุโรปได้ลงมติเห็นชอบในหลัก EPR ว่าด้วยการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ด้วยกันสองระเบียบคือ ระเบียบว่าด้วยการจัดการเศษเหลือทิ้งของอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

(Waste from Electrical and Electronic Equipment, WEEE) และระเบียบว่าด้วยการจำกัดการใช้สารอันตรายบางชนิดในอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Restriction of Hazardous Substances, RoHS) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกนำไปกำจัดโดยการเผาทิ้งและการฝังกลบ และเพื่อกำจัดสารอันตรายต่างๆ ที่มีอยู่ในอุปกรณ์เหล่านี้ (International, 2005) เนื่องจากหลัก EPR จะออกแบบกลไกให้ผู้ผลิตต้องแสดงความรับผิดชอบในการจัดการกับเศษเหลือใช้หรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการเก็บรวบรวม การจัดการเศษซากเหลือทิ้ง หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ โดยผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ในการทำลายเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่หมดสภาพหรือหมดอายุการใช้งาน รวมทั้งค่าใช้ในการดำเนินปรับปรุงผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถปรับสภาพ และนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพื่อประหยัดต้นทุนการผลิต และลดปริมาณเศษซากขยะจากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย ดังนั้นระเบียบ WEEE และ RoHS ที่ประกาศออกมานั้นจะเป็นตัวช่วยให้โมเดลของ EPR เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น (“แนวการพัฒนากลไกการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์”, ปีที่ 5)

(5) หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตเชิงปัจเจก (Individual Producer Responsibility-IPR)

หลัก IPR จัดเป็นนโยบายที่กระตุ้นให้ผู้ผลิตมีความรับผิดชอบในวัฏจักรวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ของตนตั้งแต่ต้นทางยังปลายทาง (ซากผลิตภัณฑ์) แทนการผลักภาระสู่ผู้บริโภค พร้อมยังสนับสนุนให้เกิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสังคมที่เกิดขึ้นตลอดทั้งวงจรผลิตภัณฑ์ (Joint Statement by a group of Industry and NGOs) หลักความรับผิดชอบของผู้ผลิตเชิงปัจเจกนั้นเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ในหลัก EPR โดยเฉพาะกับผลิตภัณฑ์ใหม่ เพราะความเป็นปัจเจกจะทำให้เกิดความเฉพาะเจาะจงและสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตแต่ละรายแข่งขันกันปรับปรุงการออกแบบผลิตภัณฑ์และระบบของผลิตภัณฑ์ของตน

(6) หลักการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสำคัญเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากการที่ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Rio Declaration on Environment and Development) หลักการที่ 7 และ 27 ได้ให้ความสำคัญกับการที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันดำเนินการในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนหรือภาคี (Partnerships) ทั้งในระดับระหว่างรัฐบาลกับรัฐบาลและระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มประชาสังคม (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ มูลนิธิศูนย์กฎหมายสิ่งแวดล้อมประเทศไทย)

การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ในทางวิชาการแบ่งแยกได้เป็นหลายระดับ ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมหรือโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ประชาชนว่าเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด แต่อย่างไรก็ตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถจำแนกได้เป็น 6 ระดับ ได้แก่ ระดับร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมพิจารณา/ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล และร่วมรับผล หากกฎหมายใดมีการบัญญัติรองรับกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 6 ระดับ

ย่อมหมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกฎหมายนั้นๆ เป็นไปอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด (มัลลิกะ มาลย์, 2545)

(7) หลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริการสาธารณะด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

การกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การที่ราชการส่วนกลางได้กระจายอำนาจการปกครองหรือถ่ายโอนอำนาจในการปกครองเพื่อสนับสนุนการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการกิจกรรมทางปกครองและจัดทำบริการสาธารณะได้ หลักการกระจายอำนาจถือเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนการบริหารจัดการเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับระดับครอบครัวและชุมชน นอกจากนั้นยังมีอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นจากเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่ได้ใช้แล้ว โดยอาศัยงบประมาณของหน่วยงาน เพื่อจัดทำบริการสาธารณะภายในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพแก่ส่วนรวมสูงสุด

(8) หลักการควบคุมและเคลื่อนย้ายเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

การควบคุมและเคลื่อนย้ายซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อที่จะลดการเคลื่อนย้ายของเสียที่อาจก่อให้เกิดอันตรายจากสิ่งส่วนหรือส่วนประกอบของซากผลิตภัณฑ์ฯ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการจัดการกับซากผลิตภัณฑ์เหล่านั้นจากแหล่งกำเนิด อันมีผลดีเนื่องจากส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ที่ก่อกำเนิดขึ้นมานั้น ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทย่อมเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดถึงส่วนประกอบและวัตถุดิบในการประกอบ ดังนั้นจึงควรเป็นผู้ผลิตที่จะต้องทำเข้าร่วมรับผิดชอบในการกำจัดซากผลิตภัณฑ์เหล่านั้นด้วยตนเอง จากหลักเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น จึงมีความสำคัญที่จะต้องควบคุมการเคลื่อนย้ายซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์เหล่านั้นล้วนแล้วแต่ประกอบไปด้วยสารอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคน โดยการนำหลักการควบคุมของเสียอันตรายตาม “***อนุสัญญาบาเซล ว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด***” มาใช้เพื่อควบคุมของเสียที่เกิดจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ของเสียประเภทโลหะ จำพวก ตะกั่ว ปรอท แบตเตอรี่และเถ้าโลหะมีค่าจากการเผาแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น หรือของเสียที่มีสารอนินทรีย์เป็นองค์ประกอบหลัก เช่น แก้วจากหลอดแก้ว สารเร่งปฏิกิริยา เป็นต้น ดังนั้น การขนย้ายซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่มีวัตถุปนเปื้อนของสารพิษจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของอนุสัญญาบาเซลฯ ด้วย

(9) หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน(Sustainable Development) เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 โดยในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2515 องค์การสหประชาชาติได้จัด “การประชุมแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์” (The United Nations Conference on the Human Environment) ที่กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งที่ประชุมได้เรียกร้องให้ชาวโลกคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดความสามารถที่โลกจะสร้างทดแทนหรือเท่าทันความต้องการใช้ของมนุษย์

เป้าหมายของการพัฒนา (อย่างยั่งยืน) จึงไม่ได้ดูที่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หากแต่อยู่ที่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรโลกในทางที่ไม่เพิ่มระดับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินศักยภาพของธรรมชาติที่จะผลิตให้มนุษย์ใช้อย่างไร้ขีดจำกัด การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องพัฒนำแบบบูรณาการที่ก่อให้เกิดดุลยภาพทุกมิติ ทั้งในเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จิตใจ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการที่ดี ที่มีพหุภาคีร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งจุดหมายปลายทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ทำให้เกิดดุลยภาพของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(10) หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ (Integrated Environmental Management)

(กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ มูลนิธิศูนย์กฎหมายสิ่งแวดล้อมประเทศไทย) การวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการจะต้องนำหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักสิทธิชุมชน หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการป้องกันล่วงหน้า หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย และหลักการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ เพื่อให้การวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างบูรณาการ ประสานสอดคล้องกันทั้งระบบ และให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ตลอดจนต้องวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมในลักษณะของพื้นที่ตามภูมิภาค หรือตามพื้นที่ลุ่มน้ำ เพราะสภาพสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการจึงมิใช่เป็นการวางแผนจัดทำโครงการในลักษณะที่แต่ละกระทรวง ทบวง กรม แต่ละแห่งต่างคนต่างทำตามอำนาจหน้าที่ที่กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกำหนดไว้

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดให้บทนิยามหรือความหมายของ “หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการเอาไว้” ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2521ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หรือพระราชบัญญัติ ส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ที่ถือเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการจึงเป็นแต่เพียงทฤษฎีทางหลักวิชาการว่า หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการควรจะดำเนินการในลักษณะใดและควรจะต้องประกอบด้วยมาตรการอย่างใดบ้าง

มาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากสหภาพยุโรปถือเป็นกลุ่มประเทศแรกที่ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ จึงได้รวมตัวกันเพื่อศึกษาวิจัยถึงหลักการในการจัดการทางสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการกับผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ภายในสหภาพยุโรป อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสหภาพยุโรปเกิดขึ้นจากการรวมตัวของหลายประเทศจึงทำให้กฎหมายหรือระเบียบของสหภาพยุโรปมีสภาพบังคับใช้กับประเทศสมาชิกทั้งหมด ดังนั้น จึงส่งผลให้ประเทศอื่นๆ นอกสหภาพยุโรปที่ต้องการจะค้าขายกับประเทศในสหภาพยุโรปจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของตนเพื่อให้สามารถนำเข้าและส่งออกไปยังประเทศปลายทางได้ มาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรปจึงเป็นแรงผลักดันต่อกฎหมายของประเทศอื่นๆ ทั่วโลกนั่นเอง เหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้ศึกษาจำเป็นต้องศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรปเพื่อหา

หลักเกณฑ์และแนวทางในการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อันอาจจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการยกร่างกฎหมายเพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศไทยต่อไป

สำหรับมาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ประกอบด้วย 6 มาตรการ ดังต่อไปนี้

(1) ระเบียบว่าด้วยเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE

"ระเบียบของสภายุโรปและของคณะมนตรียุโรปลงวันที่ 27 มกราคมพ.ศ.2546 ว่าด้วยเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์" Directive 2002/96/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE) รายละเอียดของระเบียบฉบับนี้ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2546 นับว่าเป็นระเบียบฉบับแรกที่กำหนดเกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องออกกฎหมายตามแนวทางของระเบียบ WEEE ภายในวันที่ 13 สิงหาคม 2547 โดยจะต้องดำเนินการจัดให้มีระบบเก็บรวบรวมซากผลิตภัณฑ์ฯ และนำไปจัดการโดยใช้เทคโนโลยีสูงที่สุดเท่าที่มีอยู่ รวมทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่อำนวยความสะดวกในการถอดแยกชิ้นส่วนเพื่อหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ โดยที่ภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้นำเข้า

(2) ระเบียบว่าด้วยการจำกัดการใช้สารอันตรายบางชนิดในผลิตภัณฑ์เครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (The Restriction of the use of certain Hazardous Substance in electrical and electronic equipment: RoHS)

ที่มาของระเบียบฉบับนี้เกิดจากการที่สหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการจำกัดสารอันตรายที่อยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการสาธารณสุข และเพื่อให้เกิดการนำทรัพยากรกลับคืน และการทิ้งขยะเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกต้อง สาเหตุเนื่องมาจากแม้จะมีระเบียบว่าด้วยเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) หรือ Directive 2002/96/EC ที่กำหนดมาตรการด้านการเก็บรวบรวม การบำบัด การรีไซเคิล และการทิ้งซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ แต่หากซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (EEE) ยังคงมีสารอันตราย เช่น สารปรอท แคดเมียม ตะกั่ว โครเมียม เฮกซะวาเลนซ์ PBB และ PBDE ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอยู่จะส่งผลให้กลไกที่ออกแบบไว้ในระเบียบว่าด้วยเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (WEEE) ไร้ประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบ RoHS และระเบียบ WEEE ดังนั้น ในระเบียบ RoHS จึงได้กำหนดให้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (EEE) ตามความหมายของระเบียบ WEEE และจัดแบ่งประเภทออกเป็น 10 ประเภทเช่นเดียวกัน

(3) The Registration, Evaluation and Authorization of Chemicals (REACH)

ระเบียบ REACH เป็นระเบียบที่สหภาพยุโรปจัดทำขึ้นเพื่อจัดการกับสารเคมีที่เป็นอันตราย ทั้งนี้เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากสารเคมี จึงเป็นระเบียบอีกฉบับหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการกับเศษซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายฉบับนี้จะช่วยให้การดำเนินการกับการใช้สารเคมีที่เป็นพิษในอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์อันจะนำไปสู่การ

ใช้ซ้ำหรือการรีไซเคิลต่อไปได้ สาระสำคัญของระเบียบ REACH ให้ความสำคัญกับการจดทะเบียนสารเคมี ความเป็นอันตรายและปริมาณของสารเคมีที่ผลิตหรือใช้ต่อปี กระบวนการจดทะเบียน การประเมินและการอนุญาต เป็นต้น โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบ REACH

(4) อนุสัญญาบาเซล: ว่าด้วยการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดนและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Tran boundary Movement of Hazardous and Their Disposal)

จากปัญหาการลักลอบทิ้งกากของเสียอันตรายในประเทศกำลังพัฒนาที่อยู่ในทวีปแอฟริกา อเมริกากลาง และเอเชียได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดการเรียกร้องเพื่อให้เกิดการควบคุมและแก้ไขกับปัญหาดังกล่าว อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดนจึงได้ถือกำเนิดขึ้น วัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการนำเข้า ส่งออกและนำผ่านของเสียอันตรายให้เกิดความปลอดภัยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย รวมทั้งป้องกันการขนส่งที่ผิดกฎหมายและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการของเสียอันตรายโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

สำหรับการปรับตัวทางด้านกฎหมายของประเทศไทยต่อการระบบควบคุมของเสียอันตรายนั้น ประเทศไทยได้ใช้กฎหมายที่มีอยู่มาปรับใช้โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กฎหมายที่ควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน และ (2) กลุ่มกฎหมายในการจัดการของเสียอันตรายภายในประเทศ โดยของเสียอันตรายตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาบาเซลที่กำหนดไว้ในภาคผนวก 1 และ 2 นี้สามารถนำมาปรับใช้กับซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้ เนื่องจากอุปกรณ์หรือวงจรอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้น อาจประกอบไปด้วยวัตถุอันตรายที่ปนเปื้อนมากับแผนวงจรของซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้ควบคุมการนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว เพื่อป้องกันการลักลอบทิ้งเศษซากของผลิตภัณฑ์เหล่านี้ในรูปของสินค้ามือสองที่ไม่ใช้แล้วของประเทศต่างๆ ที่พัฒนาแล้ว

(5) พิธีสารบาเซล: ว่าด้วยความรับผิดและการชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน (Basel Protocol on Liability and Compensation for Damage Resulting from Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal)

ที่มาของพิธีสารบาเซลเกิดขึ้นเนื่องจากอนุสัญญาบาเซลข้อ 12 กำหนดให้ภาคีต้องร่วมมือกันโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการที่เหมาะสม ในเรื่องความรับผิดและการชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น สาระสำคัญของพิธีสารบาเซล กำหนดความรับผิดของรัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้แจ้ง ผู้กำจัด และบุคคลอื่น ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำให้เกิดความเสียหาย รวมทั้งความรับผิดกรณีที่เกิดจากสาเหตุอื่น รวมถึงการให้สิทธิการไล่เบี้ยต่อบุคคลอื่นที่ต้องรับผิดภายใต้พิธีสารบาเซล อายุความที่เรียกร้องได้ภายใน 10 ปีนับแต่เกิดเหตุ หรือ 5 ปีนับแต่เกิดผลเสียหาย รวมทั้งวิธีการเรียกร้องการชดใช้ และวิธีการปฏิบัติการเริ่มและการสิ้นสุดของความรับผิด

(6) ระเบียบว่าด้วยกรอบข้อกำหนดการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงาน (Directive on Eco-design Requirements Energy-using Products: EuP)

"ระเบียบ EuP" เป็นระเบียบสหภาพยุโรปที่เพิ่งประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ.2548 และมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ.2548 ระเบียบนี้มีวัตถุประสงค์**เพื่อวางกรอบในการออกข้อกำหนดการออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้พลังงาน (Energy-using Product: EuP)** ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วสหภาพยุโรป เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน การป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพิ่มความมั่นคงในแหล่งพลังงานไปพร้อมกัน เนื่องจากสมรรถนะทางสิ่งแวดล้อมและพลังงานของสินค้ามีประเด็นที่หลากหลาย ในขณะที่การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ ส่งผลถึงการปรับปรุงทั้งกระบวนการผลิต ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาและเงินทุนในการพัฒนา หากแต่ละประเทศมี นโยบายและ/หรือระเบียบข้อบังคับที่มุ่งเน้นในประเด็นที่แตกต่างกัน จะส่งผลทำให้ต้องออกแบบและพัฒนาสินค้าเพื่อจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดอุปสรรคทำให้ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกในตลาด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวางกรอบ เพื่อให้การออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ระเบียบนี้จึงส่งผลลึกลงไปในกลไกการออกแบบ เครือข่ายการผลิต และสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะทางสิ่งแวดล้อม ในทุกลำดับขั้นของวัฏจักรชีวิตของสินค้า **ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ แต่เป็นสินค้าทุกชนิดที่ต้องอาศัยพลังงานในการทำงาน** (รามัญกุล) **กฎหมายของประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์**

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งศึกษากฎหมายของประเทศต่างๆ (ที่อยู่นอกกลุ่มสหภาพยุโรป) โดยได้ทำการจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม/ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งถือเป็นตัวแทนของกลุ่มประเทศที่เป็นผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นตัวแทนของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและมีความเจริญทางเทคโนโลยีอย่างสูง และประเทศมาเลเซีย ที่ถือเป็นตัวแทนของกลุ่มประเทศที่นำเข้าสินค้าทางเทคโนโลยีและมีสภาพภูมิประเทศที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศทั้งสามข้างต้นจะทำให้ผู้วิจัยสามารถนำบริบทและเนื้อหาของกฎหมายมาปรับและวิเคราะห์ใช้กับการยกร่างกฎหมายเพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยต่อไป

สาระสำคัญของกฎหมายทั้ง 3 ประเทศข้างต้น สรุปได้ดังนี้

ประเทศ	กฎหมาย / ระเบียบ	สาระสำคัญของกฎหมาย/กฎ/ระเบียบ
สหรัฐอเมริกา	***พระราชบัญญัติว่าด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ***	จัดเป็นกฎหมายหลักของสหรัฐอเมริกาเพื่อการจัดการขยะชุมชนและขยะอุตสาหกรรมทั้งประเทศ โดยปรับปรุงแก้ไขจากกฎหมาย Solid Waste Disposal Act เพื่อมุ่งเน้นความปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
	พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิด การชดเชยและความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อม	บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขหรือฟื้นฟูพื้นที่ที่ถูกปนเปื้อนจากวัตถุมีพิษ สารอันตรายหรือของเสียอันตรายซึ่งถูกสะสมอยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรมต่างๆ ทั่วสหรัฐอเมริกา ผู้อยู่ในข่ายความรับผิดอาจต้องถูกเรียกร้องให้รับผิดแม้จะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ
	กฎหมายว่าด้วยการกำจัดขยะโดยภาพรวม **(แคลิฟอร์เนีย)**	กำหนดให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการขยะ โดยสามารถมอบอำนาจให้เอกชนเข้าทำสัญญาเพื่อเข้าดำเนินการแทนหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ได้ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ที่ต้องลดขยะให้ได้ 50 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนขยะที่เกิดขึ้นภายในหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น และกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการจัดการขยะขึ้น

ประเทศ	กฎหมาย / ระเบียบ	สาระสำคัญของกฎหมาย/กฎ/ระเบียบ
	กฎหมายว่าด้วยการกำจัดซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่อการรีไซเคิล	กำหนดประเภทอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ถูกควบคุมภายใต้กฎหมาย และกำหนดหน้าที่ของผู้ขายเครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าภายในมลรัฐ (Retailer), หน้าที่ให้ผู้ผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า, หน้าที่ผู้ที่ประสงค์จะส่งออกขยะเครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า, ผู้รับขยะอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่อนำกลับไปผลิตใช้ใหม่ ต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้
ประเทศญี่ปุ่น	***กฎหมายพื้นฐานว่าด้วยสิ่งแวดล้อม***	เพื่อจัดวางแผนงานด้านสิ่งแวดล้อมว่าด้วยการหมุนเวียนตามธรรมชาติ และการหมุนเวียนของสิ่งของในสังคม
	กฎหมายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมรีไซเคิล	เป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดนโยบายและหลักการพื้นฐานในการจัดการของเสีย โดยเน้นการลดและการจำกัดการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติและการสร้างปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้รีไซเคิลผลิตภัณฑ์ใช้แล้วได้อย่างถูกต้อง
	กฎหมายการจัดการของเสียเพื่อการบำบัดของเสียอย่างเหมาะสม	จัดเป็นรากฐานของการจัดการของเสียในปัจจุบัน โดยการกำหนดนิยามของของเสียอุตสาหกรรม การระบุถึงความรับผิดชอบของโรงงานในการจัดการของเสียของตน และระบุความรับผิดชอบของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์
	กฎหมายส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าสูงสุด โดยใช้มาตรการในการรีไซเคิลสินค้าและทรัพยากรโดยผู้ผลิต และลดการสร้างของเสียโดยการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และทำให้ผลิตภัณฑ์มีอายุใช้งานยาวนานขึ้น และมีการนำหลัก 3Rs มาประยุกต์ใช้
	กฎหมายพื้นฐานเพื่อสร้างสังคมแห่งการหมุนเวียนทรัพยากร	เป็นกรอบสำหรับกฎหมายส่งเสริมการรีไซเคิลขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ โดยการนำหลักการของ EPR (Extended producer responsibility)
	กฎหมายว่าด้วยค่าทดแทนความเสียหายต่อสุขภาพอันเกิดจากมลพิษ	เป็นกฎหมายที่จัดตั้งเงินกองทุนทดแทนขึ้นเพื่อเยียวยาความเสียหายโดยไม่ผ่านกระบวนการของศาล เพื่อชดเชยและป้องกันผลกระทบทางด้านสุขภาพจากมลพิษต่างๆ โดยที่เงินกองทุนนี้จะจ่ายให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเฉพาะ เพื่อความเสียหายแก่สุขภาพอนามัย ชีวิต หรือความพิการของผู้ได้รับความเสียหายเท่านั้น ไม่รวมถึงความเสียหายต่อทรัพย์สิน
	กฎหมายว่าการรีไซเคิลเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนบางประเภท	เป็นกฎระเบียบที่ใช้การจัดการเครื่องใช้ไฟฟ้า 7 ประเภท ได้แก่ เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า โทรทัศน์แบบจอแบน เครื่องอบผ้า และเตาไมโครเวฟ โดยใช้หลักการเรียกคืนผลิตภัณฑ์

ประเทศ	กฎหมาย / ระเบียบ	สาระสำคัญของกฎหมาย/กฎ/ระเบียบ
	กฎระเบียบเกี่ยวกับระบบการรับคืนซากเครื่องคอมพิวเตอร์	เป็นกฎหมายที่ออกมาใช้บังคับภายใต้กฎหมาย Law for Promotion of Effective Utilization of Resources ใช้บังคับกับคอมพิวเตอร์ที่วางตลาดตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2546 จะถูกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับการรีไซเคิลอยู่ในราคาสินค้าแล้ว
	กฎระเบียบด้านการควบคุมการนำเข้า ส่งออกของเสียอันตราย	เป็นกฎระเบียบควบคุมการนำเข้าและส่งออกสารอันตราย โดยสารอันตรายที่มีการควบคุม คือ สารอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล และตามที่กำหนดโดยกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น
ประเทศมาเลเซีย	***Environmental Quality Act 1974***	เป็นกฎหมายหลักที่สร้างขึ้นเพื่อการจัดการกับขยะภายในประเทศมาเลเซีย และก่อตั้งหน่วยงาน EIA ขึ้นเพื่อควบคุมโครงการที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของมาเลเซีย
	Environmental Quality Regulations 2005 (Amendment) 2007	เป็นระเบียบที่กำหนดรายการของเสียที่ต้องได้รับการควบคุม การกำหนดรหัสให้แก่ขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ
	Guidelines for the Classification of Used Electrical and Electronic Equipment 2008	เพื่อควบคุมและจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ มีวัตถุประสงค์เพื่อการรีไซเคิลและการกำจัดซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยไม่ใช้สารอันตรายเป็นส่วนประกอบเพื่อให้ง่ายต่อการรีไซเคิลและปลอดภัยต่อการกำจัดเศษซากผลิตภัณฑ์ WEEE

สิ่งที่จะได้รับจากงานวิจัยนี้

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการยกร่างกฎหมายเพื่อจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประเทศไทยที่คำนึงถึงบริบททางสังคมของประเทศไทยและความพร้อมในการดำเนินการ ซึ่งหากงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงจะก่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างทั้งในทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากร่างกฎหมายดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการบังคับให้เกิดกระบวนการจัดการที่ถูกต้องตามหลักสิ่งแวดล้อมและยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจทั้งในแง่ของการนำเข้าและส่งออกสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มาตรฐานตามกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศอีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (n.d.).

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ มูลนิธิศูนย์กฎหมายสิ่งแวดล้อมประเทศไทย. (n.d.). โครงการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม. *เอกสารประกอบการประชุมสัมมนารับฟังความคิดเห็นครั้งที่ 2 – 6 สำหรับ 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ.*

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (n.d.). *ระบบฐานข้อมูลเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม*. Retrieved มกราคม 21, 2556, from เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม: http://is.pcd.go.th/envecodb/enveco.php

ขาวสอาด, ม., & รายะนาคร, ก. (2552). *กฎหมายว่าด้วยเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

“แนวการพัฒนากลไกกลการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์”. (ปีที่ 5, กันยายน). *วารสาร Engineering Today*(57), 65-70.

ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. (2543). *เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. Retrieved มกราคม 21 , 2556, from http://www.rmutphysics.com/charud/oldnews/192/science/TI2econD.htm

มัลลิกะมาลย์, ส. (2545). *รายงานหลัก โครงการยกร่างกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่*. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

รามัญกุล, น. (n.d.). *ระเบียบ EuP*. ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC).

วินัย เรืองศรี. (2551). เอกสารประกอบการสอน เรื่อง กฎหมายและคดีสิ่งแวดล้อม. ใน สุภาพร ง้าวสุวรรณ์, *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษจากการกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีการเผา* (หน้า 6).

BUAKAMSRI, T. (2011, มีนาคม 6). *ขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต: เครื่องมือเพื่อการออกแบบการผลิตที่สะอาดขึ้น*. Retrieved from http://taragraphies.org/2011/03/06/extended-producer-responsibility/

International, G. (2005, May). ความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility,EPR). *TOXIE TECH PULLING The plug on Dirty Electronics*.

Joint Statement by a group of Industry and NGOs. (n.d.). *On Producer Responsibility for Waste Electrical and Electronic Equipment.* Retrieved มกราคม 31, 2556, from http://www.greenpeace.org

Ottawa Chamber of Commerce and co-sponsored by the Lethbridge Chamber of Commerce and the Energy and Environment Committee. (n.d.). *Definition of the Precautioary Principle.* Retrieved กุมภาพันธ์ 5, 2556, from http://www.chamber.ca/images/uploads/Proposed_resolutions/2011/08-Definition.pdf

The commission to the council and the European Parliament. (n.d.). *Integrated Product Policy: Building on Environmental Life-Cycle Thinking.* Retrieved กุมภาพันธ์ 5, 2556, from http://center.sustainability.duke.edu/

Factors Affecting the Results of Community Organization Councils Act B.E. 2551 Implementation in Bangkok Area*

Anan Sittiwattananon**
Nattha Vinijnaiyapak***

Abstract

This paper has the objective to factors affecting the results of Community Organization Councils Act B.E. 2551 (2008) implementation in Bangkok area and making useful policy recommendations and operation recommendations to solve problems and develops Community Organization Councils Act B.E. 2551 including the involved measures throughout the management process, which lead to more efficiency and effectiveness. This qualitative research is study by referring to documentary study, observation, in-depth interview, informal interview and focus group discussion. This research has found that

1. The results of Community Organization Councils Act B.E. 2551 implementation does not completely success. It was limited only to outputs, not to outcomes. However, it was the result from all of these factors; (1) policy characteristic (2) coordination between organizational policy implementation (3) public relation (4) political environment (5) policy acceptance of organizational policy implementation (6) cooperation between organizational policy implementation (7) resources and (8) policy targets.

2. The policy recommendations: there should be policy coordination to create the regulation for giving Local government subsidies to Community Organization Council following the Community Organization Councils Act B.E. 2551. And to make the way together to use the Community Organization Council as a tool for community solution and local community development etc.

The operation recommendations: there should be on potential development of Community Organization Council leader and member, especially this management potential and knowledge about the Community Organization Council, which is the main problem ever year etc.

Keyword: Community Organization Councils Act B.E. 2551 (2008)/ Policy Implementation/ Factors Affecting the Results of Policy implementation

ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*

อนันต์ สิทธิวัฒนานนท์**
ณัฐฐา วินิจนัยภาค***

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข และพัฒนาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการบริหารจัดการ

---

* *This paper is the part of thesis "Community Organization Councils Act B.E. 2551 Implementation : Case Study in Bangkok Area"*

** *Graduate student, Master of Public Administration Program, Regular Program, Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration*

*** *Ph.D., Assistant Professor, Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration, Advisor*

* *บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง "การนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร"*

** *นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาคปกติ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*

*** *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์*

และการดำเนินงานต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น โดยการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการการค้นคว้าผ่านเอกสาร (Documentary Study) การสังเกตการณ์ (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า

1. การนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ (Results) เท่าที่ควร เนื่องจากสามารถทำให้เกิดความสำเร็จได้เฉพาะในระดับผลผลิต (Outputs) ของนโยบายเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในระดับผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบายได้ และปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวนั้นประกอบไปด้วย (1) ลักษณะของนโยบาย (2) การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (3) การประชาสัมพันธ์ (4) สภาพแวดล้อมทางการเมือง (5) การยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (6) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (7) ทรัพยากร และ (8) กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ ควรมีการดำเนินการประสานความร่วมมือในระดับนโยบายเพื่อให้มีการออกหลักเกณฑ์ในการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายแก่สภาองค์กรชุมชนตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และเพื่อให้เกิดแนวทางร่วมในการใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ได้แก่ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพแกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในทุกระดับอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ และด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตส่วนใหญ่ในทุกๆ ปี ฯลฯ

คำสำคัญ : พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551/ การนำนโยบายไปปฏิบัติ/ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่รองรับบทบัญญัติมาตรา 66 และมาตรา 67 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งรับรองสิทธิของบุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในอันที่จะอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติรับรู้และรับรองลักษณะของการที่บุคคลรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่น และสภาองค์กรชุมชนว่าผู้แทนชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านซึ่งได้จดแจ้งการจัดตั้งไว้กับผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลซึ่งได้จดแจ้งการจัดตั้งไว้กับกำนันหรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณี อาจประชุมปรึกษากันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้นสภาหนึ่งในแต่ละตำบลและในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร (ประสาน บุญโสภาคย์, ศรีราชา เจริญพานิช และพวงผกา บุญโสภาคย์, 2552, น.1) พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

จึงมีบทบาทเป็นนโยบายสาธารณะ หรือเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญในการให้การรับรองกลุ่มองค์กรชุมชนในการจดแจ้งเพื่อจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนให้มีสถานะทางกฎหมายอย่างถูกต้องสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม การดำเนินบทบาทภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ในช่วงที่ผ่านมา มีปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาระบบการทำงาน/การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนยังขาดความต่อเนื่อง บางแห่งขาดการบูรณาการการทำงานกับท้องถิ่น/ท้องที่ ปัญหากลไกการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลยังขาดความเป็นอิสระ ปัญหาการขาดความรู้ในการบริหารงานสภาองค์กรชุมชนตำบล ฯลฯ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการพัฒนากิจการสภาองค์กรชุมชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ของนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในส่วนการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังจากชุมชนวิชาการทางด้านนโยบายสาธารณะในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติ โดยเริ่มศึกษาที่พื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ มีความเป็นเมืองสูง และมีความสำคัญทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมากที่สุดของประเทศ แต่มีปัญหาทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงและสลับซับซ้อนสูง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหามลพิษทางน้ำและอากาศ จนเป็นพื้นที่ที่มีความท้าทายต่อการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาสังคมและชุมชนเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข และพัฒนาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการบริหารจัดการ และการดำเนินงานต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยอาศัยแนวคิดในเรื่องกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ พอล เบอร์แมน (Paul Berman, 1978 อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, 2554, น.32 - 42) และตัวแบบการประเมินผลนโยบายของ เอเวิร์ท วีดัง (Evert Vedung, 1997 อ้างถึงใน ณัฐฐา วินิจนัยภาค, 2554, น.356 - 362) เป็นสำคัญ

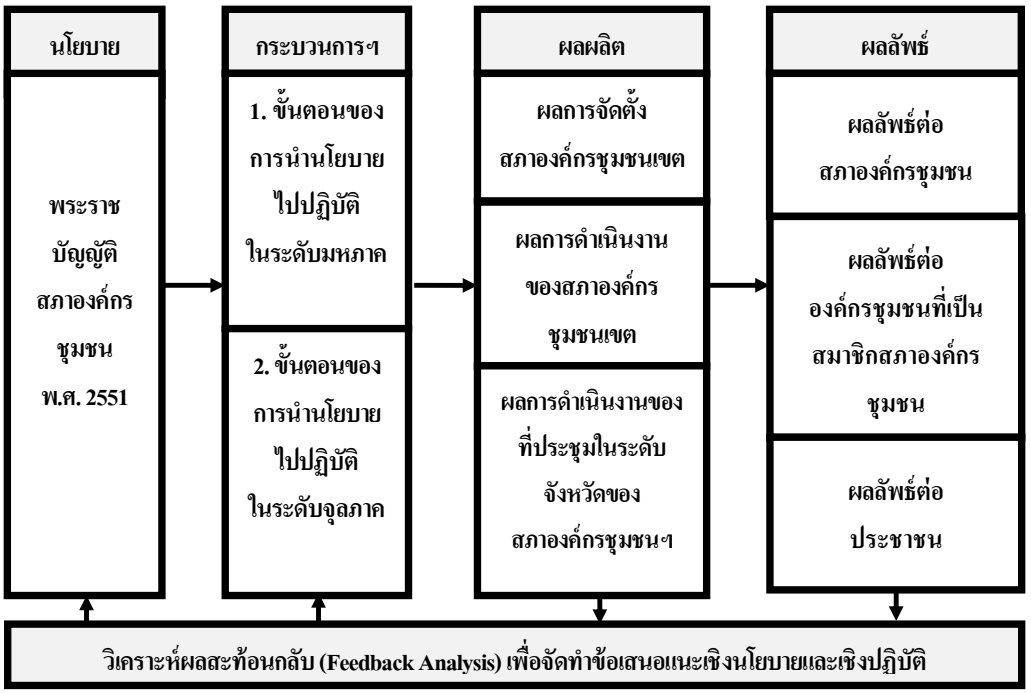
โดยแนวคิดในเรื่องกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ พอล เบอร์แมนที่ได้แบ่งกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนในระดับมหภาค (Macro) และขั้นตอนในระดับจุลภาค (Micro) ผู้วิจัยได้นำเอามาใช้ในการประเมินกระบวนการของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการประเมินการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro Implementation) ประกอบไปด้วย การประเมิน 2 ประเด็นหลัก คือ 1. การแปลงนโยบาย และ 2. การสร้าง

การยอมรับ ส่วน การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation) ประกอบไปด้วยการประเมิน 3 ประเด็นหลัก คือ 1. การระดมพลัง 2. การปฏิบัติ และ 3. การสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

สำหรับแนวคิดเรื่องตัวแบบการประเมินผลนโยบายของ เอเวิร์ท วีดัง ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ตัวแบบการบรรลุเป้าประสงค์ (Goal - Attainment Model) ซึ่งตัวแบบนี้ต้องการทราบว่า ผลที่ได้รับจริงจากนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ตรงกันกับเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบแล้วตรงกัน ก็หมายความว่านโยบาย/แผนงาน/โครงการ นั้นประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้ตัวแบบการบรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ในการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบการบรรลุเป้าประสงค์ ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ (Results) ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยการประเมินผลผลิต (Outputs) และการประเมินผลลัพธ์ (Outcomes)

จากที่ได้อธิบายในข้างต้นสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

วิธีวิจัย

วิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การค้นคว้าผ่านเอกสาร (Documentary Study) โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วารสาร รายงานผลการดำเนินงาน งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐ (โดยเฉพาะของ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) และของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเอกสารต่างๆ ทั้งในเชิงปฐมภูมิ (Primary Source) และทุติยภูมิ (Secondary Source) ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา

2. การสังเกตการณ์ (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ในการประชุม และ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสภาองค์กรชุมชน ทั้งในระดับเขต ระดับกลุ่มเขต ระดับพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระดับภาค และระดับชาติ เช่น การประชุมของสภาองค์กรชุมชนเขต การประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร การประชุมของสมัชชาสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร การประชุมของคณะอนุกรรมการประสานงานสภาองค์กรชุมชนและคณะทำงานขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและภาคตะวันออก และการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ฯลฯ

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งได้แก่ แกนนำของสภาองค์กรชุมชนในระดับชาติ แกนนำของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล เจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่รับผิดชอบ และเคยรับผิดชอบงานส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตที่ทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนเขตที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย นักวิชาการ แกนนำขบวนองค์กรชุมชนประเด็นต่างๆ ฯลฯ รวมจำนวน 25 ท่าน

4. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้การซักถาม พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ โดยพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกว่ามีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ในการเก็บรวบรวมจากแกนนำ สมาชิก ที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน แกนนำองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตที่ต้องการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตแต่ยังไม่สามารถจัดตั้งได้ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่รับผิดชอบ และเคยรับผิดชอบงานส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร แกนนำขบวนองค์กรชุมชนประเด็นงานพัฒนาต่างๆ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณสถานที่ที่ใช้ในการประชุม หรือจัดกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ฯลฯ

5. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้แนวคำถามการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งได้แก่ ประธานและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนเขตที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย และแกนนำองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตที่ต้องการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตแต่ยังไม่สามารถจัดตั้งได้ที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย รวมจำนวน 26 ท่าน

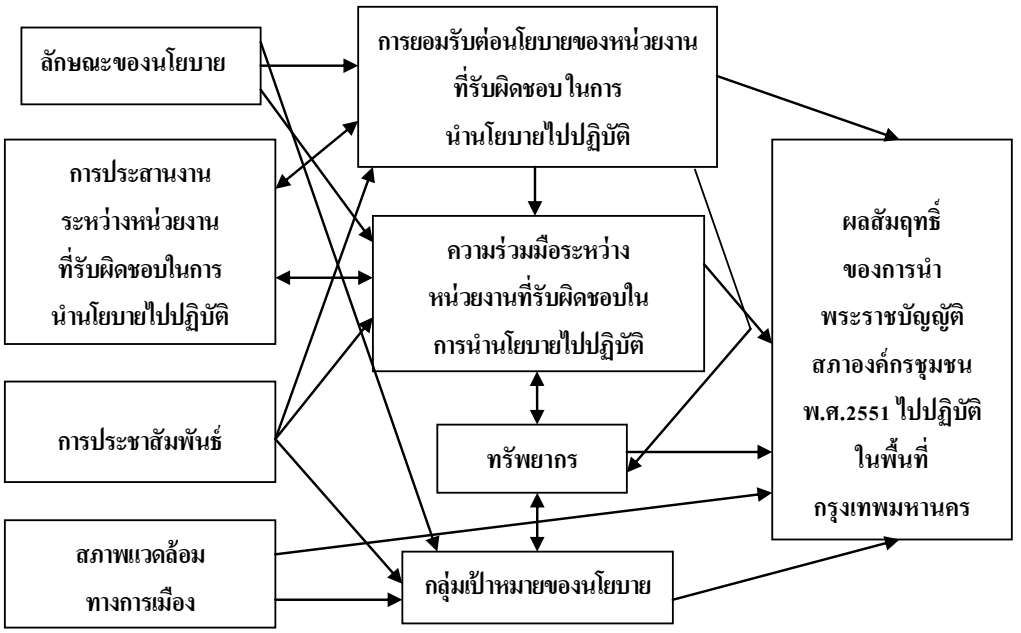
การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการประเมินกระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครในรูปของตัวแบบ (Model) ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ตัวแบบแสดงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

จากตัวแบบแสดงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครในข้างต้น ผู้วิจัยขอให้นิยามศัพท์ และอธิบายความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างปัจจัยต่างๆ ในตัวแบบ ดังนี้

1. ลักษณะของนโยบาย

หมายถึง ลักษณะของเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานของของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

โดยปัจจัยด้านลักษณะของนโยบาย มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติ สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า ลักษณะของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับฐานราก และวิธีการดำเนินงานที่กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีสถานะทางกฎหมายขึ้นมาดำเนินบทบาทภารกิจในระดับต่างๆ นั้น

มีความสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรชุมชนส่วนใหญ่ในประเทศ (รวมถึงองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย จึงทำให้องค์กรชุมชนส่วนหนึ่งที่มีความพร้อม เข้าร่วมกระบวนการการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน และเมื่อเกิดการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนแล้ว ขบวนองค์กรชุมชนดังกล่าวก็ดำเนินบทบาทเป็นสภาองค์กรชุมชนทำหน้าที่ขับเคลื่อนภารกิจในระดับต่างๆ ตามพระราชบัญญัติฯ มาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ลักษณะของเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ยังเป็นที่ยอมรับของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร จนทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานดังกล่าวในการนำเอาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า ลักษณะของวิธีการดำเนินงานของของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีสถานะทางกฎหมายขึ้นมาดำเนินบทบาทภารกิจในระดับต่างๆ นั้น ยังไม่เป็นที่เห็นด้วยของทางกระทรวงมหาดไทยมากนัก รวมทั้ง วิธีการดำเนินงานของพระราชบัญญัติฯ ในหลายๆ ส่วน เช่น เรื่องหลักเกณฑ์ และ วิธีการรับรองการจดแจ้งการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่มีลักษณะกว้างๆ ไม่มีเกณฑ์ตายตัว เรื่องการกำหนดให้ผู้อำนวยการเขตมีหน้าที่ในการรับรองการจดแจ้งการจัดตั้งองค์กรชุมชน และเรื่องการอนุญาตให้คณะกรรมการชุมชนของชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครสามารถจดแจ้งจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนเพื่อเป็นสมาชิกของสภาองค์กรชุมชนได้ ฯลฯ ก็ยังไม่เป็นที่เห็นด้วยของทางกรุงเทพมหานคร ทำให้หน่วยงานทั้งสอง ยังไม่ให้การยอมรับ และความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ เท่าที่ควร นอกจากนี้ลักษณะวิธีการดำเนินงานของของพระราชบัญญัติฯ ก็น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์ และความร่วมมือ ระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนกับที่ประชุมระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลด้วย เนื่องจากความเห็นต่างในเรื่องความเหมาะสมของวิธีการดำเนินงานของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ระหว่างผู้บริหารของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและแกนนำที่มีบทบาทสำคัญในที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล น่าจะเป็นมูลเหตุหลักที่ทำให้ทั้ง 2 ฝ่าย ต่างมีทัศนคติในทางลบต่อกัน ซึ่งส่งผลในทางลบต่อความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับที่ประชุมระดับชาติของสภาองค์กรชุมชน อย่างสำคัญ จนส่งผลทำให้หน่วยงานทั้ง 2 ยังไม่สามารถประสานงานกันเพื่อกำหนดมาตรการรองรับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติฯ ร่วมกันได้อย่างสอดคล้อง และมีเอกภาพและส่งผลต่อเนื่องทำให้การดำเนินการส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนในภาพรวมทั้งประเทศ (รวมถึงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) ยังไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร

2. การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

หมายถึง การดำเนินการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำหนังสือติดต่อ หรือการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษร การประชุม การจัดสัมมนา การฝึกอบรม การจัดตั้งคณะทำงาน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดการยอมรับในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มใจ และต่อเนื่อง และเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

โดยปัจจัยด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การประสานงานระหว่างสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร อย่างสม่ำเสมอ ได้มีส่วนช่วยทำให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานภาคฯ แกนนำสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และแกนนำขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครสามารถร่วมมือกันดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างชัดเจน และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า การประสานงานระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (รวมถึงสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล) กับกรุงเทพมหานครที่ไม่มีประสิทธิภาพ ได้ทำให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ยังคงให้การยอมรับ ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 น้อยอยู่ ซึ่งส่งผลในทางลบต่อการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนของกรุงเทพมหานครต่อสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครอย่างสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณแก่สภาองค์กรชุมชนของทางกรุงเทพมหานคร

3. การประชาสัมพันธ์

หมายถึง การดำเนินการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้สื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ หนังสือคู่มือ วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ การจัดการประชุม การสัมมนา และการฝึกอบรม เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าว หรือจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย และหน่วยงาน หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติตระหนักถึงประโยชน์ และความสำคัญของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และยอมรับที่จะดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มใจ และต่อเนื่อง

โดยปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติ สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การประชาสัมพันธ์ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ได้มีส่วนช่วยทำให้ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน แกนนำสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครในระดับเขต จังหวัด และแกนนำขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครบางส่วน และผู้บริหารของสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรอิสระบางแห่ง เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูป เป็นต้น ให้การยอมรับ และให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้อง อย่างเต็มใจ และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า การประชาสัมพันธ์ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของนโยบายที่เป็นประชาชนทั่วๆไปได้มากเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนทั่วๆไป ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครยังไม่รู้จักว่าสภาองค์กรชุมชนคืออะไร มีบทบาทภารกิจอะไร และมีความสำคัญต่อตนเองอย่างไร จนส่งผลต่อเนื่องทำให้ประชาชนทั่วๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเข้ามามีส่วนร่วมกับสภาองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และสังคมน้อยมาก

ซึ่งส่งผลในทางลบต่อผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในด้านผลลัพธ์ต่อประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างสำคัญ

4. สภาพแวดล้อมทางการเมือง

หมายถึง สภาพแวดล้อมทางการเมืองของพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ สภาวะการณ์ของความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมือง การแทรกแซงจากนักการเมืองในพื้นที่ และวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครในทางลบ

กล่าวคือ สภาวะการณ์ของความขัดแย้ง และการต่อสู้ทางการเมืองที่รุนแรงในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ผ่านมา ได้ส่งผลในทางลบต่อการดำเนินการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน (ผลการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความขัดแย้ง และการต่อสู้ทางการเมืองในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ได้แพร่กระจายไปสู่ผู้คนในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง และหยั่งลึกในทุกระดับตั้งแต่ระดับประเทศ ภูมิภาค ระดับชุมชนจนถึงระดับครอบครัว ดังนั้น การดำเนินการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเครือข่ายความสัมพันธ์ของคนในสังคมยอมต้องได้รับผลกระทบอย่างสำคัญจากวิกฤติความขัดแย้งทางการเมืองดังกล่าวโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ ปัญหาการแทรกแซงการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตจากนักการเมืองในพื้นที่ ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนเขตบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และกลายเป็นเครื่องมือในการระดม และรักษามวลชนของนักการเมืองในพื้นที่ รวมทั้งเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในสภาองค์กรชุมชนเขตอย่างรุนแรงด้วย อีกทั้ง การที่ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครยังคงมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่คุ้นชินแต่ระบอบประชาธิปไตยแบบทางอ้อมที่เน้นการเลือกตั้ง และแบบแผนความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ แต่ยังไม่เข้าใจ และเชื่อมั่นในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ทำให้การใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน และสังคม สามารถทำได้จำกัดมากในทางปฏิบัติ ซึ่งส่งผลในทางลบต่อผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในด้านผลลัพธ์ต่อประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก

5. การยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

หมายถึง การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ของหน่วยงานในระดับนโยบาย ซึ่งได้แก่ 1.สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2. ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล 3. กระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) และหน่วยงานในระดับปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ 1. สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล (สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯปริมณฑล และตะวันออก) 2. กรุงเทพมหานคร และ 3.ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีในช่วงเวลาที่ยังไม่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครแล้ว)

โดยปัจจัยด้านการยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นอย่างดีของทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล (หน่วยงานในระดับนโยบาย) สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลทำให้เกิดการประสานงาน และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานดังกล่าวในการนำเอาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จนส่งผลทำให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครทั้งในระดับเขต และระดับจังหวัดสามารถขับเคลื่อนบทบาทภารกิจตามกฎหมายส่วนใหญ่ได้ (มาตรา 21 และมาตรา 27 หรือสามารถบรรลุผลผลิตด้าน 1. ผลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 2. ผลการดำเนินงานของที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร) และมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น (สามารถบรรลุผลลัพธ์ด้านผลลัพธ์ต่อสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร)

ผลในทางลบ พบว่า การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่ค่อนข้างน้อยของทางกระทรวงมหาดไทย (โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) และกรุงเทพมหานคร ได้ทำให้หน่วยงานทั้งสอง ยังไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่รับผิดชอบในการนำพระราชบัญญัติฯ ไปปฏิบัติเท่าที่ควร โดยในกรณีของทางกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความร่วมมือในการประสานให้มีการจัดตั้ง และการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน แต่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการออกหลักเกณฑ์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอุดหนุนค่าใช้จ่ายแก่สภาองค์กรชุมชน ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาองค์ชุมชน พ.ศ. 2551 ซึ่งส่งผลทำให้กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่สามารถให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายแก่สภาองค์กรชุมชนได้ เพราะไม่มีหลักเกณฑ์รองรับการให้การสนับสนุนหรือการอุดหนุนค่าใช้จ่ายแก่สภาองค์กรชุมชน ส่วนกรณีของทางกรุงเทพมหานครก็ยังคงให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้องเฉพาะในเรื่องพื้นฐานเท่านั้น เช่น การรับจดแจ้งการจัดตั้งชุมชน และจดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน การสนับสนุนสถานที่ในการประชุม การจัดให้มีการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (เมื่อมีการร้องขอจากสภาองค์กรชุมชนตามบทบัญญัติในมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551) การเข้าร่วมการประชุม และการมารับข้อเรียกร้องและข้อเสนอของสภาองค์กรชุมชน แต่ยังไม่มีการนำเอาข้อเสนอ หรือแผนของสภาองค์กรชุมชนไปบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร และแผนพัฒนาเขต การสนับสนุนงบประมาณแก่สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครทั้งในระดับเขตและระดับจังหวัด การดำเนินการเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องและข้อเสนอต่างๆ ของสภาองค์กรชุมชนอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนที่สำคัญตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และการที่หน่วยงานทั้งสอง ดังกล่าวยังไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ เท่าที่ควร ก็ได้ส่งผลในทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างสำคัญ

6. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

หมายถึง ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย) สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล (สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯปริมณฑล และตะวันออก) กรุงเทพมหานคร ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีในช่วงเวลาที่ยังไม่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครแล้ว) ในการนำเอาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดยปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และความร่วมมือระหว่างที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล กับสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลทำให้เกิดการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จนส่งผลในทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ดังที่กล่าวไว้แล้วในปัจจัยด้านการยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ)

ผลในทางลบ พบว่า ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (รวมถึงสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล) กับกรุงเทพมหานคร และความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และกรุงเทพมหานครที่มีอยู่ค่อนข้างน้อย ได้ส่งผลในทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก (ดังที่กล่าวไว้แล้วในปัจจัยด้านการยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ) นอกจากนี้ ปัญหาความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ก็ได้ทำให้หน่วยงานทั้ง 2 ยังไม่สามารถประสานงานกันเพื่อกำหนดมาตรการรองรับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติฯ ร่วมกันได้อย่างมีเอกภาพ ซึ่งส่งผลทำให้การสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลต่อสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (รวมถึงจังหวัดอื่นๆ) ที่ผ่านมา ยังไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร

7. ทรัพยากร

หมายถึง บุคลากร ซึ่งได้แก่ แกนนำ และสมาชิก งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพื้นที่ของสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล

โดยปัจจัยด้านทรัพยากร มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การที่สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) มีงบประมาณในการดำเนินงานที่เพียงพอ สามารถหาสถานที่เพื่อใช้ในการจัดการประชุม และ จัดกิจกรรมของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และมีสถานที่ทำงาน หรือศูนย์ประสานงานประจำที่มีความพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานนั้น ได้ส่งผลทำให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครสามารถขับเคลื่อนบทบาทภารกิจตามกฎหมาย (มาตรา 27) และให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ แก่สภาองค์กรชุมชนเขต และขบวนองค์กรชุมชนต่างๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มาจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า การขาดแคลนแกนนำ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพื้นที่ของสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล ทั้งในเชิงของปริมาณ (จำนวน) และคุณภาพ (ศักยภาพ) การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตบางส่วน และการขาดแคลนสถานที่ทำงานที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนเขตส่วนใหญ่ เป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมที่ผ่านมา ยังขาดพลังที่จะนำไปสู่การสร้างผลลัพธ์ที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวกในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม

8. กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย

หมายถึง สภาองค์กรชุมชนเขต สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) องค์กรชุมชนต่างๆ และประชาชนทั่วๆไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดยปัจจัยด้านกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การที่สภาองค์กรชุมชนเขต สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) องค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครบางส่วนที่มีความพร้อม ได้ให้การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และเข้าร่วมกระบวนการขับเคลื่อนบทบาทภารกิจในระดับต่างๆ ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลทำให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครทั้งในระดับเขต และระดับจังหวัดสามารถขับเคลื่อนบทบาทภารกิจตามกฎหมายส่วนใหญ่ได้ และมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

ผลในทางลบ พบว่า การที่องค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ยังไม่ให้ความสำคัญต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และไม่มาเข้าร่วมจดแจ้งเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนนั้น ได้ส่งผลทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ยังขาดพลัง และไม่ได้รับการยอมรับจากทางกรุงเทพมหานคร และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆมากเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะการขาดความสามารถในการเป็นตัวแทนขององค์กรชุมชนที่หลากหลายอย่างเพียงพอได้ส่งผลในทางลบต่อความชอบธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนอย่างสำคัญ นอกจากนี้การที่ประชาชนทั่วๆ ไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ยังไม่รู้จักว่าสภาองค์กรชุมชนคืออะไร มีบทบาทภารกิจอะไร และมีความสำคัญต่อตนเองอย่างไร ก็ได้ส่งผลทำให้ประชาชนทั่วๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเข้ามามีส่วนร่วมกับสภาองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และสังคมน้อยมาก ซึ่งส่งผลในทางลบต่อผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในด้านผลลัพธ์ต่อประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก

9. ผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

หมายถึง ผลผลิต และผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติ

โดยปัจจัยผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครนี้ ได้รับผลจากปัจจัยต่างๆ ในข้างต้นทั้งในทางบวก และทางลบ

กล่าวคือ ผลรวมจากปัจจัยต่างๆ ในข้างต้น ได้ทำให้การนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร เนื่องจากสามารถทำให้เกิดความสำเร็จได้เฉพาะในระดับผลผลิตของนโยบายเท่านั้น กล่าวคือ สามารถบรรลุผลผลิตของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ 2 ด้าน จากที่มีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และด้านผลการดำเนินงานของที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ผลผลิตด้านที่ยังไม่สามารถบรรลุได้ คือ ผลการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในระดับผลลัพธ์ของนโยบายได้ กล่าวคือ สามารถบรรลุผลลัพธ์ของการ นำนโยบายไปปฏิบัติได้เพียงด้านเดียวจากที่มีทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านผลลัพธ์ต่อสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลลัพธ์ภายใน หรือผลลัพธ์ในเบื้องต้นของนโยบายเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถบรรลุผลลัพธ์อีก 2 ด้าน ซึ่งได้แก่ ผลลัพธ์ต่อองค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และผลลัพธ์ต่อประชาชนในชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลลัพธ์ภายนอก หรือผลกระทบต่อสังคม อันเป็นผลลัพธ์หลักตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

สรุป

การนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ (Results) เท่าที่ควร เนื่องจากสามารถทำให้เกิดความสำเร็จได้เฉพาะในระดับผลผลิต (Outputs) ของนโยบายเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในระดับผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบายได้ และปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวนั้นประกอบไปด้วย (1) ลักษณะของนโยบาย (2) การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (3) การประชาสัมพันธ์ (4) สภาพแวดล้อมทางการเมือง (5) การยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (6) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (7) ทรัพยากร และ (8) กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลในฐานะที่เป็นเวทีกลางของสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ ควรมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ให้กับสภาองค์กรชุมชน โดยอาศัยการสร้างวัฒนธรรมหลัก หรือค่านิยมหลัก การสร้างให้มีระบบของการควบคุมซึ่งกันและกันได้ การกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนงานที่ชัดเจน และการมุ่งสร้างผลงานให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ทั้งนี้ เพื่อทำให้สภาองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของคนในสังคม และมีศักยภาพที่จะเติบโตไปในสภาพแวดล้อมที่มีพลวัตรสูง

2. ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลควรมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนเป็นหลัก โดยอาจอาศัยแผนการพัฒนาศักยภาพแกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่กำหนดขึ้นร่วมกับทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สถาบันอุดมศึกษา และหรือหน่วยงานอื่นๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการ

3. ผู้บริหารของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ควรดำเนินการประสานความร่วมมือ และปรับความเข้าใจกับแกนนำที่มีบทบาทสำคัญในที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ และความร่วมมือในการดำเนินการส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนให้มีความเป็นเอกภาพมากขึ้น

4. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรดำเนินการประสานความร่วมมือในระดับนโยบายกับที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 สมาคม ซึ่งได้แก่ สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้มีการออกหลักเกณฑ์ในการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) จะให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแก่สภาองค์กรชุมชนตำบล/เทศบาล/เขต เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (มาตรา 22 วรรคสอง และวรรคสาม) และหลักเกณฑ์ในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานครจะให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล/เขต เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (มาตรา 29) ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และเพื่อให้เกิดแนวทางร่วมในการใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

5. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรกำหนดให้มีแผนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชน แกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนทุกระดับที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาให้เจ้าหน้าที่ฯ แกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีขีดความสามารถที่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยอาจอาศัยความร่วมมือจากที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล สถาบันอุดมศึกษา และหรือหน่วยงานอื่นๆ

6. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องสภาองค์กรชุมชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในช่องทางของเว็บไซต์ โทรทัศน์ และวิทยุ ที่เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ ทั้งนี้ เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนเป็นที่รู้จัก และรับรู้ของประชาชน และหน่วยงานต่างๆ ในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ

7. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรดำเนินการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับเรื่องตัวชี้วัดภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ กับ ทางสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อแสวงหาแนวทางการจูงใจ และเอื้ออำนวยให้ผู้บริหาร อาจารย์ และนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศเข้ามาร่วมให้การสนับสนุน สภาองค์กรชุมชนในด้านต่างๆทั้งในด้านของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ในการประชุม การสนับสนุนข้อมูล และสารสนเทศ และการศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน ฯลฯ

8.สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ควรดำเนินการประสานความร่วมมือในระดับนโยบายกับทางกรุงเทพมหานครอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงแนวทางในการทำงานร่วมกันให้มีความเป็นเอกภาพ และเหมาะสม

มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยทำให้หน่วยงานในระดับปฏิบัติการของหน่วยงานทั้ง 2 สามารถร่วมมือกันดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

9. กรุงเทพมหานครควรปรับบทบาทในการทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครใหม่ (ทั้งระดับเขต และระดับจังหวัด) โดยกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนว่า ให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครเป็นกลไก หรือช่องทางหนึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการพัฒนากรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่เขตให้มากขึ้น โดยสภาองค์กรชุมชนเขตต่างๆ ควรพยายามขยายฐานองค์กรสมาชิก แสวงหาแนวร่วม หาคนทำงาน รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะขององค์กรชุมชน และชุมชนต่างๆ ที่อยู่ในพื้นมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาชุมชนของเขต และมุ่งสร้างผลงานเชิงรูปธรรม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะทำให้สภาองค์กรชุมชนเขตได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่มากขึ้นแล้ว ยังจะเป็นรากฐานที่สำคัญที่ช่วยทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) มีความชัดเจน และมีพลังมากขึ้นด้วย เนื่องจากมีมวลชนให้การสนับสนุนจำนวนมาก รวมทั้งมีข้อมูล และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุม และชัดเจน

2. สภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพแกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในทุกระดับอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ และด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตส่วนใหญ่ ในทุกๆ ปี

3. สภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครควรให้ความสำคัญกับการแสวงหาแกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยเฉพาะแกนนำ และสมาชิกที่เป็นเยาวชน และคนรุ่นใหม่ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครมีความยั่งยืน และสามารถดำเนินบทบาทในการเป็นพื้นที่สาธารณะขององค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้ในระยะยาว

4. สภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครควรพยายามดำเนินการ จัดให้มีเวทีสาธารณะที่เปิดกว้างให้ประชาชนทุกกลุ่มทั้งที่เป็นสมาชิก และไม่ได้เป็นสมาชิก สภาองค์กรชุมชนสามารถมาเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้าง และพัฒนาข้อเสนอ และแผนของสภาองค์กรชุมชนให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่มากขึ้น

5. สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑลควรเข้าไปทำงานเชิงลึกกับสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการขับเคลื่อนงานเชิงนโยบายต่างๆ เช่น การขับเคลื่อนงานเชิงนโยบายในเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารราชการกรุงเทพมหานครที่เป็นประเด็นเชิงนโยบายที่สำคัญของทางสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

6. สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล ควรสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการในการขับเคลื่อนงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร กับขบวนองค์กรชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครให้มากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานของขบวนองค์กรชุมชนต่างๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีความเป็นเอกภาพ และมีพลังที่จะนำสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลง หรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐฐา วินิจนัยภาค. (2554). **นโยบายสาธารณะ : แนวทางในการศึกษาแบบสหวิทยาการ**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประสาน บุญโสภาคย์, ศรีราชา เจริญพาณิชย์ และพวงผกา บุญโสภาคย์. (2552). **รายงานการศึกษาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

วรเดช จันทรศร. (2554). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

5. Local Government/ Special Economic Zone

Koh Samui with Special Local Authority Government*

Sarawoot Marchaloem**
Achakorn Wongpreedee***

Abstract

Special local authority government is normally created in specific area that differs from common areas in which have a normal local government. Such as capital, scenery town, frontier etc. The objectives of Special local authority organization are to provide public services for a given local appropriately and to have some specific administrative features to exercise authority efficiently. Koh Samui, Surat Thani province, is one of the most important scenery towns in Thailand. It has abundant tourists that can help our country make much money. However, there are many consequently enormous impacts as well. For these reasons, there have been many local movements and demands to establish Special local authority organization for a long time. A given requirement focuses on changing of administrative structure, authority, revenue, how to provide public service, and monitoring system in order to help the organization to have more competencies in handling problems and succeeding in developing that area efficiently.

Keywords: Special Local Authority Organization/ Local Government

เกาะสมุยกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ*

ศราวุธ มาเฉลิม**
อัชกรณ์ วงศ์ปรีดี***

บทคัดย่อ

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มักถูกจัดให้มีในพื้นที่ที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มีการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป เช่น เมืองหลวง เมืองท่องเที่ยว เมืองชายแดน เป็นต้น เพื่อให้มีลักษณะพิเศษบางประการในการบริหารและจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการประชาชนได้อย่างเหมาะสม เกาะสมุยจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ มีนักท่องท่องเที่ยวจำนวนมาก สร้างรายได้ให้ประเทศอย่างมหาศาล มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็เกิดปัญหาตามมาอย่าง

** This article is part of thesis on The causes of requirement in establishing special local government in Thailand case study Koh Samui, Surat Thani province*

*** Master of Public Administration student , Graduate School of Public Administration The National institute of Development Administration*

**** Ph.D. ,Assistance Professo,r Graduate School of Public Administration The National institute of Development Administration , Advisor*

** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง สาเหตุของข้อเรียกการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย กรณีศึกษาเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

*** นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*

**** ดร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ,อาจารย์ที่ปรึกษา*

มากมาย ทำให้มีข้อเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมาระยะเวลานาน ซึ่งข้อเรียกร้องดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างบริหาร อำนาจหน้าที่ รายได้ วิธีการจัดบริการสาธารณะ และการกำกับดูแล เป็นสำคัญ เพื่อทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเกาะสมุยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ/ ข้อเรียกร้อง/ การเรียกร้อง/ เกาะสมุย

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนับได้ว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ถูกจัดตั้งเพื่อให้มีลักษณะที่แตกต่างไปจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นทั่วไปที่มีอยู่เป็นส่วนใหญ่ มักจะถูกจัดตั้งในเขตพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษบางประการหรือมีความแตกต่างไปจากพื้นที่โดยทั่วไป เช่น เมืองหลวง เมืองขนาดใหญ่ เมืองท่องเที่ยว เมืองชายแดน เป็นต้น เพื่อให้องค์ปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อย่างเหมาะสมกับพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ผ่านประเทศไทยได้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษคือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยเน้นโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป กล่าวคือ กรุงเทพมหานครในขณะนั้นมีผู้บริหารมาจากาการเลือกตั้ง และเมืองพัทยามีผู้จัดการเมืองพัทยา ซึ่งมาจากการคัดเลือกและว่าจ้างมืออาชีพเข้ามาบริหาร ซึ่งต่อมาหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ก็ได้มาจาการเลือกตั้งทั้งหมด ทำให้ความแตกต่างทางโครงสร้างของกรุเทพมหานครและเมืองพัทยาหมดไป หลังจากนั้นก็ไม่ได้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นมาอีก ขณะเดียวกันได มีหลายฝ่ายออกมาเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นทางจากฝ่ายนักวิชาการ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ต่อมาทางรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะได้มีแนวคิดที่จะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้น โดยได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2552 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการพัฒนารูปแบบการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะเครือข่ายหรือกลุ่มพื้นที่ และรูปแบบการจัดตั้งองค์การบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษ โดยมีนายอภิรักษ์ โกษะโยธินเป็นประธานคณะอนุกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่พิเศษที่ควรเร่งพัฒนาให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศ และเสนอแนวทางการจัดตั้งองค์กรในการบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่เป้าหมายหนึ่งที่มีแนวคิดจะจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นมาขณะเดียวกันก็มีการเรียกร้องมาเป็นระยะเวลานานพอสมควร

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ และข้อเรียกร้องการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย สื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อออนไลน์ รวมไปถึงกฎหมายหรือร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยจะให้ความสำคัญของการเรียกร้องตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ทราบและเข้าใจถึงกระบวนการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ

พิเศษเกาะสมุย และแนวโน้มของรูปแบบ ลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

แนวคิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

สมคิด เลิศไพฑูรย์(2547, 2-39) ให้นิยามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นโดยมีลักษณะพิเศษบางประการที่แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปไม่สามารถบริหารและจัดบริการสาธารณะได้อย่างเหมาะสมและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุดม ทุมโฆสิต(ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษหรือหน่วยการปกครองท้องถิ่นชนิดพิเศษ(Special-Purpose Authorities) ว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีพื้นที่ในความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดขึ้นบนพื้นฐานการปฏิบัติภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อบริหารให้เกิดประสิทธิภาพ และมีพื้นที่ของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นอยู่ภายใต้เขตความรับผิดชอบด้วย

จากนิยามของนักวิชาการข้างต้นสามารถสรุปความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ หมายถึง หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ถูกจัดตั้งขึ้นให้มีลักษณะที่แตกต่างจากลักษณะของหน่วยการปกครองท้องถิ่นทั่วไป เพื่อให้มีการบริหารและจัดทำบริการสาธารณะเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่รับผิดชอบและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีอยู่ในหลายประเทศ สามารถแบ่งได้ 2 ประเภทหลัก ดังนี้ (อุดม ทุมโฆสิต, ม.ป.ป.)

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามภาระหน้าที่ (Special Authority by function) หรือหน่วยปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแบบวัตถุประสงค์เดี่ยว (Single Purpose local government) จัดขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานเป็นพิเศษหรือเพื่อทำหน้าที่เสริมในบางส่วนที่จำเป็น เช่น สหรัฐอเมริกามีหน่วยปกครองท้องถิ่นแบบดับเพลิง (Fire District) เขตโรงเรียน (School District) เป็นต้น เพื่อเสริมการบริการให้แก่หน่วยปกครองท้องถิ่นพื้นฐาน อันทำให้ประชาชนรับบริการที่ดีและทั่วถึงยิ่งขึ้น

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามพื้นที่ (Special Authority by Area) จัดขึ้นเพื่อความจำเป็นของพื้นที่เป็นหลักโดยยึดถือเขตพื้นที่เป็นเกณฑ์ในการกำหนดรูปแบบ ซึ่งมีลักษณะพื้นที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นทั่วไป ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดให้มีสภาพพิเศษเพื่อเปิดโอกาสให้มีการจัดองค์กรภายใน และการจัดระบบบริหารที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นทั่วไปเพื่อให้การดำเนินภารกิจชนิดพิเศษนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามพื้นที่ยังสามารถแบ่งได้ตามเขตพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภท (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2547) ได้แก่

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีพื้นที่เทียบเท่าจังหวัดหรือพื้นที่เต็มจังหวัด ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นพื้นที่เมืองหลวงหรือจังหวัดที่มีความเจริญเติบโต ซึ่งมีสภาพความเป็นเมืองสูงและมีลักษณะที่แตกต่าง

จากจังหวัดอื่นๆ จึงมีการกำหนดเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด เพื่อสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่เขตพื้นที่เล็กกว่าจังหวัด เป็นกรณีที่พื้นที่ท้องถิ่นมีความแตกต่างออกไปจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดและประเทศ เช่น ท้องถิ่นนั้นแหล่งท่องเที่ยวประชาชนมีอาชีพบริการมากกว่าเกษตรกรรม เป็นต้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษถูกจัดตั้งขึ้นโดยเหตุผลหลายประการ ดังนี้ (อุดม ทุมโฆสิต, 2548: 282-283)เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ และพลเมืองที่แตกต่างไปจากพื้นที่ของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นหลัก หน่วยงานปกครองท้องถิ่นหลักยังไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะจัดบริการได้เพื่อให้มีรูปแบบบริหารที่พิเศษแตกต่างไปจากหน่วยงานปกครองท้องถิ่นหลัก รัฐบาลกลาง มีวัตถุประสงค์ที่จะไม่มอบความรับผิดชอบบางอย่างให้หน่วยปกครองท้องถิ่นนำไป (General purpose type of Authority) จึงจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นพิเศษขึ้นมาดูแลแทน หน่วยปกครองท้องถิ่นชนิดพิเศษ จึงต้องมีกลไกต่างๆขึ้นมาพิเศษ แตกต่างจากขจัดการปกครองท้องถิ่น

ความจำเป็นในการบริหารมหานคร ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งขององค์กรรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกิดจากปัญหาพื้นฐานที่จำเป็นหลายประการ ดังต่อไปนี้ (อุดม ทุมโฆษิต,มปป. : 290-291)ปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็วและหลากหลาย ทำให้มหานครต้องแบกรับภาระประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาความแออัดที่เกิดจากพื้นที่ในเขตมหานครขยายตัวไม่ทันถึงจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้มีความแออัดในการอยู่อาศัย ซึ่งความแออัดทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาจราจร ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ปัญหาที่เกิดจากความไม่เพียงพอของสาธารณูปการต่างๆ เพราะปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนสาธารณูปโภคขยายตัวไม่ทัน เช่น ถนนไม่เพียงพอ น้ำ ไฟไม่เพียงพอ อากาศเป็นพิษ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเป็นสาเหตุให้คุณภาพชีวิตประชากรในเมืองหลวงอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาความแออัดในด้านที่อยู่อาศัย ทำให้เมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วแต่ไร้ทิศทางจนทำให้เมืองเกิดความกว้างเกิดพอดี ขาดระเบียบก่อให้เกิดภาระในการจราจรขนส่งและปัญหาผังเมืองตามมา ปัญหาช่องว่างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองสูง เช่น ช่องว่างระหว่างคนรวย คนจนช่องว่างทางวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม ช่องว่างทางความคิดและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัญหาความเสื่อมทรามด้านคุณธรรมและจริยธรรม การแย่งชิงทรัพยากรเพื่อดำรงชีพผู้คนล้วนคิดถึงการอยู่รอดก่อนศีลธรรมจรรยา ทำให้ศีลธรรมจรรยาเสื่อมลง นำไปสู่สังคมไม่ปกติสุข ลักษณะสำคัญขององค์กรปกครองสวนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่แตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปโดยหลักๆ มี 6 ประการ ได้แก่ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2549) โครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากรูปแบบทั่วไป เพื่อให้มีความเหมาะสมกับการบริหารพื้นที่นั้นๆ ที่มาของผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมักจะกำหนดที่มาของผู้บริหารแตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป อำนาจหน้าที่บางประการที่มีความแตกต่างไปจากรูปแบบทั่วไป เพื่อให้สามารถจัดการสาธารณะได้อย่างเหมาะสม รายได้ จะมีความแตกต่างซึ่งมาจากลักษณะพิเศษของพื้นที่ ทำให้มีรายได้ที่แตกต่างไป อำนาจหน้าที่ในการบริหารบุคคล การบริหารบุคคลจะมีอิสระมากขึ้นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ลักษณะความสัมพันธ์กับรัฐบาลกลาง การกำกับดูแลจะแตกต่างไปจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป สำหรับพื้นที่มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนั้นจะต้องคำนึงถึงสภาพและปัญหาของพื้นที่นั้นๆ โดยมักจะจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ 1) เมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ 2) เขตพื้นที่ชายแดน 3) แหล่งท่องเที่ยวสำคัญและ 4) พื้นที่เกาะและชนบท

การเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบันได้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องจากรัฐบาล ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ และประชาชน เสนอให้มีการตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ 1) ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนถึงการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และ 2) ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน

1) ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนถึงการรัฐประหาร พ.ศ. 2549

หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดกระแสการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้มีการเสนอให้มีการปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรปกครองท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการได้มาของผู้บริหาร ซึ่งมากจาการเลือกตั้งของประชาชน การเพิ่มจำนวนเงินอุดหนุน และการถ่ายโอนอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เป็นหนึ่งประเด็นที่ถูกนำเสนอขึ้นมา ที่ผ่านมาอำเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหนึ่งพื้นที่ที่มีการนำเสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปี 2545 นักศึกษาคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้มีการศึกษาวิจัยเรื่องการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ กรณีศึกษา อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ในขณะนั้นเพื่อให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้เสนอโครงสร้างการบริหาร ได้แก่ การมีสมาชิกสภาเมืองสมุย 24 คน และแบ่งการปกครองเป็น 7 แขวง ส่วนนายกเมืองสมุยให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และมีสภาที่ปรึกษาเมืองเกาะสมุยมาจากการสรรหาตัวแทนภาคต่างๆ ต่อมาในปี 2547 การส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางปรับปรุงรูปแบบการบริหารและแนวทางพัฒนาพื้นที่เกาะสมุย ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะให้การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองสมุย ซึ่งมุ่งเน้นให้โครงสร้างบริหารงานมีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง และมีสภาที่ปรึกษาเมืองสมุยเข้ามาเพื่อตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร เช่นการกลั่นกรองการดำเนินงานที่สำคัญ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอีกด้วย สามารถที่จะเก็บภาษีได้มากขึ้นจากเดิม รวมถึงการเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ส่วนแนวทางการจัดบริการสาธารณะได้ให้มีการจัดตั้งองค์กรมหาชน ซึ่งเป็นนิติบุคคลขึ้นทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะด้านสาธารณูปโภคอีกด้วย และการกำกับดูแลโดยผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปี พ.ศ. 2549 ได้มีงานวิจัยดุษฎีนิพนธ์ของสนชัย ใจเย็น นักศึกษาปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตในขณะนั้น ศึกษาเรื่อง การบริหารเกาะสมุยในรูปแบบเมืองพิเศษ ได้เสนอของจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย โดยให้ใช้แนวคิดการบริหารงานธรกิจเอกชน ซึ่งมีผู้บริหารที่เป็นมืออาชีพโดยการว่าจ้าง และสภานิติบัญญัติทำหน้าที่คล้ายกับคณะกรรมการบริษัท เป็นผู้กำหนดนโยบาย ตราเทศบัญญัติ และควบคุมการเงิน เพื่อให้เกิดการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังได้รับเงินอุดหนุนโดยตรงจากรัฐบาล

ตลอดระยะเวลา 10 ปีหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีข้อเสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม โดยอยู่ในรูปแบบของการศึกษาวิจัยทั้งของส่วนราชการ สถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากกระแสการกระจายอำนาจที่เบ่งบาน รวมไปถึงความพยายามให้มีการปรับปรุงองค์กรปกครองท้องถิ่นในรูปแบบปัจจุบัน ที่ขาดประสิทธภาพในการบริหารงานท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ออกมาที่ชัดเจน แต่กระแสการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษก็ได้ยุติลงไป เนื่องจากปัญหาทางการเมืองจนมีการรัฐประหารเดือนกันยายน พ.ศ.2549

2) ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน

หลังจากได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกหยิบยกขึ้นมาอีกครั้ง หลังหยุดชะงักไปหลังจาการรัฐประหาร กันยายน พ.ศ.2549 การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจึงถูกนำเสนอให้มีการดำเนินการ อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้มีการพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปได้ ซึ่งแนวคิดการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเสนอทั้งรูปแบบพื้นที่เต็มจังหวัดเช่นเดียวกันกับกรุงเทพมหานคร และแบบพื้นที่ไม่เต็มจังหวัด เช่น เชียงใหม่มหานคร เขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยอง แม่สอด แหลมฉบัง เกาะช้าง เป็นต้น สำหรับเกาะสมุยก็มีกระแสการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นมาเช่นเดียวกัน ซึ่งการเคลื่อนไหวและเรียกร้องดังกล่าว มีดังนี้

ปี 2552 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้เสนอความคิดเห็นในประเด็นเกาะสมุยเป็นพื้นที่ปกครองพิเศษ เพื่อให้มีศักยภาพในการพัฒนาและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ที่ต้องมีการวางแผนใหม่ เพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้เพิ่มรายได้ให้กับเกาะสมุยมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้บริหารท้องถิ่นได้ออกมาเรียกร้องให้จัดตั้งเมืองพิเศษเกาะสมุย โดยการเพิ่มรายได้และอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ต่อมา ปี 2553 รัฐบาลในขณะนั้นได้มีแนวคิดจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ โดยได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2552 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการการพัฒนารูปแบบการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะเครือข่ายหรือกลุ่มพื้นที่ และรูปแบบการจัดตั้งองค์การบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษ โดยมีนายอภิรักษ์ โกษะโยธินเป็นประธานคณะอนุกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่พิเศษที่ควรเร่งพัฒนาให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศ และเสนอแนวทางการจัดตั้งองค์กรในการบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา ซึ่งได้มีการการจำแนกลักษณะของเมืองที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันข้างต้น นำไปสู่การจัดบริการสาธารณะและการจัดองค์กรบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบทบาทของเมืองในแต่ละกลุ่ม ดังนี้ (สถาบันพระปกเกล้า,2554:204-205)

กลุ่มเมืองขนาดใหญ่ มีภารกิจปกติตามอำนาจหน้าที่ ในการจัดบริการสาธารณะโดยทั่วไป (General Function) ได้แก่ กลุ่มเมืองศูนย์กลางในภูมิภาค เช่น เชียงใหม่ พิษณุโลก นครราชสีมา ระยอง สงขลา-หาดใหญ่ เป็นต้น

กลุ่มเมืองที่มีภารกิจพิเศษ ซึ่งต้องการอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะที่มีลักษณะเฉพาะ (Special Function) และการบริหารจัดการรูปแบบพิเศษ ได้แก่

กลุ่มเมืองการค้าชายแดน เช่น แม่สอด แม่สาย มุกดาหาร อรัญประเทศ สะเดา ปาดังเบซาร์ เป็นต้น

กลุ่มเมืองท่องเที่ยว เช่น เกาะสมุย ภูเก็ต กระบี่ พังงา พัทยา เป็นต้น กลุ่มการเมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เช่น พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย ลพบุรี เป็นต้น

กลุ่มเมืองอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ เช่น แหลมฉบัง มาบตาพุต เป็นต้น กลุ่มสนามบินสุวรรณภูมิและพื้นที่โดยรอบ เพื่อพัฒนาเป็นเมืองศูนย์กลางการบินสุวรรณภูมิ

กลุ่มที่มีความเจริญเติบโตสูงเพื่อยกระดับเป็นมหานคร เช่น กลุ่มเมืองเชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง กลุ่มเมืองภูเก็ต กระบี่ พังงา เป็นต้น

ส่งผลให้คณะกรรมการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดรูปแบบองค์กรบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษ 5 เมือง ได้แก่ เมืองแม่สอด เป็นกลุ่มเมืองการค้าชายแดน เกาะสมุยเป็นกลุ่มเมืองท่องเที่ยว พระนครศรีอยุธยา-สุโขทัย กลุ่มเมืองประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แหลมฉบัง-มาบตาพุดเป็นกลุ่มเมืองอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ และเมืองศูนย์กลางสุวรรรภูมิ โดยที่ผ่านมาได้มีการศึกษาและร่างกฎหมายการจัดตั้งนครแม่สอด นครเกาะสมุย และเมืองแหลมฉบัง เพื่อให้เกิดองค์กรบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษ สำหรับเกาะสมุยเป็นเมืองนำร่องด้านการท่องเที่ยวได้มีการศึกษของสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อออกแบบโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย ได้เสนอแนวทางการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย คือ การมีคณะกรรมการที่ปรึกษาและพัฒนานโยบายเพิ่มเข้ามาในโครงสร้างการบริหาร ขยายอำนาจหน้าที่ให้มากขึ้นจากเดิมและอำนาจพิเศษให้มีมากว่ารูปแบบเทศบาล การเพิ่มแหล่งรายได้ให้มากขึ้นเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และยังให้สามารถมีองค์กรมหาชนเข้ามาทำหน้าที่ จัดทำบริการสาธารณะบางเรื่องที่สำคัญแทน จากผลการศึกษาดังกล่าว นำไปสู่ร่างพระราชบัญญัติการบริหารนครเกาะสมุย... โดยมีเจตนารมณ์เพื่อที่จะสร้างความเป็นเอกภาพและศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ และยังเพิ่มรายได้ให้กับประเทศได้มากขึ้น

ขณะที่รัฐบาลได้มีการดำเนินการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย ผู้ประกอบโรงแรมในเกาะสมุยก็ได้ออกมาเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษขึ้นเพื่อรองรับความเจริญเติบโต และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนามากขึ้น และนายกเทศเมืองสมุยในขณะนั้นก็ได้มีการร่วมมือกับสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย นายกเทศมนตรีตำบลแม่สอด นายกสมาคมการท่องเที่ยวเกาะสมุย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และเจ้าหหน้าที่ได้ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อเสนอแนะแนวทางต่อนายอภิรักษ์ โกษะโยธินในการจัดตั้งเกาะสมุยเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

ปี 2555 สมาคมชาวเกาะสมุย ได้มีการจัดเวทีเสวนาการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี วิทยาเขตเกาะสมุย เพื่อทำความเข้าใจและรณรงค์ให้เกิดการผลักดันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย และเมื่อมีครม.สัญจรไปที่เกาะสมุย สมาคมชาวเกาะสมุยก็ได้เสนอให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย และในปัจจุบันหลังได้มีการยกฐานะเทศบาลเมืองสมุยเป็นเทศบาลนครเกาะสมุยแล้วยังได้มีการวางแผนพัฒนาเกาะสมุยให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษต่อไปอีกด้วย

หลังจากได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 กระแสการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนับวันยิ่งมีความเข้มข้นมากขึ้น ขณะเดียวกันการเคลื่อนไหวของเกาะสมุยก็มีหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้กระบวนการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย มีความชัดเจนมากขึ้น

ข้อเรียกร้องการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย

การเคลื่อนไหวให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยทั้งจากรัฐบาล นักวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน พบว่าข้อเรียกร้องมุ่งที่จะเสนอให้ลักษณะขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีความแตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป ดังนี้

1) โครงสร้างการบริหาร

สำหรับโครงสร้างการบริหารในส่วนของที่มาของผู้บริหารนั้นมีสองแนวคิด คือ การได้ผู้บริหารท้องถิ่นจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และการว่าจ้างมืออาชีพเข้ามาบริหารงาน ซึ่งในระยะหลังจะมีแนวโน้มไปในลักษณะการเลือกตั้งโดยตรงเสียมากกว่า เพราะที่ผ่านมาระบบผู้จัดการเทศบาลเกิดความล้มเหลวที่พัทยา ประกอบกับกระแสการเลือกตั้งกำลังมาแรงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบมักจะกำหนดให้ผู้บริหารมากจากการเลือกตั้ง เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมักมีขนาดใหญ่การเพิ่มสมาชิกสภาให้มากกว่ารูปแบบเดิมก็เป็นข้อเสนอที่เกิดขึ้นเพื่อให้สัดส่วนของผู้แทนประชาชนเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน และอีกส่วนสำคัญที่เพิ่มเข้ามาในโครงสร้างการบริหาร คือ สภาที่ปรึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะเพิ่มช่องทางการมีส่วนรวมให้กับประชาชนอย่างกว้างขวางขึ้น และเป็นการถ่วงดุลอำนาจของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายและบริหารงานต่างๆ ซึ่งสภาที่ปรึกษาจะมาจากผู้แทนหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกาะสมุย ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำการตัดสินใจและการบริหารงานในเรื่องที่สำคัญกับฝ่ายบริหาร

2) อำนาจหน้าที่

อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยจะมีอำนาจที่ขยายมากขึ้นและมีการเพิ่มอำนาจพิเศษเข้ามาเพื่อสามารถที่จะมีอำนาจจัดการพื้นที่ได้อย่างมากขึ้น ซึ่งอำนาจที่พิเศษเพิ่มขึ้นจากรูปแบบเทศบาลโดยทั่วไป ได้แก่ การจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการผังเมือง การดูแลพื้นที่ชายฝั่งทะเล ซึ่งการขยายขอบเขตอำนาจและการเพิ่มหน้าที่พิเศษทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย สามารถเข้าไปดำเนินการจัดบริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะลดปัญหาการทับซ้อนของอำนาจท้องถิ่นกับภูมิภาคที่เคยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง หรือปัญหาการไม่มีอำนาจในการดูแลทำให้ไม่สามารถเข้าไปจัดการได้

3) รายได้

ประเด็นที่จะต้องกล่าวถึง คือ เรื่องแหล่งรายได้และช่องทางการเพิ่มรายได้ให้กับเกาะสมุย ซึ่งรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเกาะสมุยจะมีเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่เป็นเทศบาล เช่น ภาษีสนามบิน ค่าธรรมเนียม การลงทุนและเงินกู้จากต่างประเทศ เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งพองบประมาณของตนเองเป็นหลัง ซึ่งประเด็นที่สำคัญคือ ให้อำนาจและขอบเขตการจัดเก็บภาษีได้มากกว่าที่จะไปพึ่งพิงรัฐบาลกลาง แต่ขณะเดียวกันก็จะได้รับเงินอุดหนุนโดยตรงจากรัฐบาลด้วยเช่นกัน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษได้รับภาษีเพิ่มขึ้นจากการที่มีศักยภาพในการหารายได้ให้กับประเทศ ภาษีจึงต้องย้อนกลับมาชดเชยและ

นำมาพัฒนา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบการท่องเที่ยว ฉะนั้นจึงต้องได้รับงบประมาณที่เหมาะสมกับกับรายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

4) วิธีการจัดบริการสาธารณะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยจะมีวิธีการในการจัดบริการสาธารณะ นอกจากการดำเนินการเอง ให้เอกชนเข้ามาดำเนินการ ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่นได้แล้ว ยังสามารถจัดตั้งองค์การมหาชนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลเข้ามารับผิดชอบกิจการด้านสาธารณูปโภคแทนได้อีกด้วย ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะทำหน้าที่กำกับดูแล เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้มีความสามารถในการจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นการลดต้นทุนการบริการสาธารณะได้อีกด้วย

5) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับรัฐบาลกลาง

สำหรับการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย มี 2 แนวทาง คือ (1) การกำกับดูแลโดยผู้ว่าราชจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อความใกล้ชิดและรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ หรือ (2) การกำกับดูแลโดยรัฐมนตรีว่ากระทรวงมหาดไทย เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีขนาดใหญ่ จึงควรใช้อำนาจรัฐมนตรีในการกำกับดูแล ซึ่งสามารถวินิจปัญหาที่เกิดขึ้นได้กว้างขวาง

บทสรุป

กระบวนการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และถึงแม้ว่าจะเกิดการรัฐประหารและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้ว การเรียกร้องยิ่งมีความเข้มข้นมากขึ้นอันจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวที่เข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ จากฝ่ายวิชาการ จนถึงรัฐบาล รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนเอง แสดงให้เห็นว่าความต้องการให้จัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยมีมากพอสมควร ซึ่งอาจเกิดมาจากหลายสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องดังกล่าวมาเป็นระยะเวลานาน ส่วนข้อเรียกร้องที่เกิดขึ้นก็มีลักษณะที่คล้ายกันคือ การมุ่งปรับปรุงโครงสร้างการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การเพิ่มรายได้ การขยายอำนาจหน้าที่และเพิ่มหน้าที่พิเศษเพื่อความเหมาะสมกับพื้นที่เกาะสมุยเป็นประเด็นหลัก โดยเชื่อว่าหากมีการดำเนินการดังกล่าวจะสามารถทำให้เกาะสมุยพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ที่จะสร้างรายได้ให้กับประเทศมากขึ้น

บรรณานุกรม

เดลินิวส์.5 พฤศจิกายน 2552. **ผลักดันแนวคิดเกาะสมุยเป็นอปท.รูปแบบพิเศษ**.

ไทยโพสต์.23 พฤษภาคม 2552. **ไอเดียมท.ดันสมุยปกครองพิเศษ**.3

นพพร ชื่นกลิ่น. (2545). **การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ: กรณีศึกษาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการสำหรับนักบริหาร** หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ผู้จัดการ360°รายสัปดาห์.12-18 กรกฎาคม 2553.**เกาะสมุยเมืองปกครองพิเศษ "ผ่าทางตันแรงงานโรงแรมขั้นวิกฤติ"**. A7

วีระชัย ชมสาคร. (2555). **การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษนครเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. เอกสารประกอบการประชุม.

วุฒิสาร ตันไชย. (2555). **เมืองพิเศษ: แนวคิดและความเป็นไปได้**. ล็อคอินดีไซน์เวิร์ค.

สนใจ ใจเย็น. (2549). **การบริหารเกาะสมุยรูปแบบเขตเมืองพิเศษ.**วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). **การศึกษาสภาพปัญหา แนวทางการปรับปรุงรูปแบบการบริหาร และแนวทางการพัฒนาพื้นที่เกาะสมุย**.กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัย.

สถาบันพระปกเกล้า. (2554). **สรุปผลการสัมมนา เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ**.กรุงเทพฯ:สถาบันพระปกเกล้า.

ศศิพงศ์ รอตเกษม. (2554). **กระบวนการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ: กรณีศึกษา การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบ "นครแม่สอด"**. ภาคนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุดม ทุมโฆสิต. (2554). **การบริหารงานของกรุงเทพมหานครเพื่อก้าวสู่ความเป็นมหานครยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

The transformation of Thailand's local governmental organization in response to ASEAN Community and changes in a globalized world

Anusorn Phattanasarn[*]
Chockchai Suthavet[**]

Abstract

Local governmental organizations are very important serving as an administration unit in locality. Working side by side with the people and community, the organizations, in effect, are regarded as havingthe closest connection with them. As mentioned in Local Planning and Decentralization Act 2542, various missions and plannings by central governmental units is required to be transferred to local administrations. It has been 16 years since decentralization becomes a trend since 1997.The missions of the organizations had been transferred along with its current structure would probably be sufficient or not to complexities, diversity and trans-borderness with nation state becoming less important as countries are moving forward parts of ASEAN Community by2015.The current article is intended to present ideal forms of Thailand's local government organizationsand possible solutions proposed by the author to solve problems encountered by the local governmental organizations.

Keywords: Local Government/ ASEAN community

เปลี่ยนรูปแปลงร่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

อนุสรณ์ พัฒนศานติ์[*]

โชคชัย สุทธาเวศ[**]

บทคัดย่อ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันเพราะเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ชุมชนมากที่สุด ทั้งนี้พระราชบัญญัติการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแผนและภารกิจที่หน่วยงานราชการต้องถ่ายโอนภารกิจไปสู่หน่วยงานท้องถิ่นตามข้อกฎหมายที่ได้ระบุไว้หลายประการ อันเป็นผลที่สืบเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ที่กระแสการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นปรากฏออกมารวมเป็นระยะเวลา 16 ปีมาจวบจนปัจจุบัน ภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนมานั้น รวมไปถึงรูปแบบ โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นอยู่มีความสามารถเพียงพอหรือไม่ต่อความซับซ้อน หลากหลาย และตัดข้ามพรมแดนซึ่งความเป็นรัฐ-ชาติเริ่มมีความสำคัญน้อยลงเช่นการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 นั้น บทความนี้ต้องการเสนอรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยที่ควรจะเป็น และทางออกของปัญหาที่ผู้เขียนคาดการณ์ไว้นั้นควรจะมีแนวทางแก้ไขปัญหาที่ควรจะเป็นอย่างไร

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ ประชาคมอาเซียน/ การปกครองท้องถิ่น

---

[*] *DPA. Student in Public Policy and Public Management, Faculty of Social sciences and Humanities, Mahidol University and Lecturer at Chaiyaphum Rajabhat University.*
[**] *Dr., Lecturer, Faculty of Social sciences and Humanities, Mahidol University, Advisor*

[*] *นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และอาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*
[**] *ดร.,อาจารย์, ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, อาจารย์ที่ปรึกษา*

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การขับเคลื่อนโลกาภิวัตน์ การเพิ่มขึ้นของการค้าระหว่างประเทศและการลงทุน ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วฉับไว การสื่อสารและเทคโนโลยีในการขนส่งที่ก้าวหน้า ปัจจัยการผลิตที่มีการเคลื่อนย้ายเพิ่มมากขึ้น การเงินและการพานิชที่รวดเร็วข้ามพรมแดนอาณาเขตประเทศ การอุบัติขึ้นของเศรษฐกิจฐานความรู้และการพานิชอิเลคทรอนิคส์ ความสามารถของนวัตกรรมที่แพร่หลายและรวดเร็ว และตลาดที่ขยายกว้างในทุกมุมโลกสำหรับสินค้าและบริการ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นแรงกดดันต่อรัฐบาลในการกระจายอำนาจ โลกาภิวัตน์เป็นการกระจายของกิจกรรมในทางเศรษฐกิจทั้งระหว่างและภายในประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นแรงกดดันให้รัฐบาลต้องเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารการคลังในภูมิภาค จังหวัด เมือง และพื้นที่ชนบทโดยเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งระดับปัจเจกบุคคล ธุรกิจบริษัทในการแข่งขันทางการตลาดระดับโลกและกำไรจากการแข่งขันนั้น[1]

ในยุคโลกาภิวัตน์ การปฏิวัติทางข้อมูลข่าวสาร และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกยุคปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจโดยมีสิ่งที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์เป็นตัวเร่งให้เกิดความเร็วยิ่งขึ้นนี้ ทำให้หลายประเทศในโลกต้องปรับตัวให้ทันโลกยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการหันมาทบทวนบทบาทของรัฐที่มีอยู่อย่างหลากหลาย หุ้นส่วนภายในรัฐทั้งภาคเอกเอกชนและภาคประชาสังคม รวมไปถึงการปฏิรูปองค์กรปกครองท้องถิ่นอันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะต้องปรับปรุงเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการทำหน้าที่รับผิดชอบในงานบริการประชาชนด้านต่างๆ วัตถุประสงค์สำคัญของการปรับตัวภายในประเทศด้านต่างๆดังกล่าวก็เพื่อให้ทันต่อความเป็นโลกาภิวัตน์และเป็นความจำเป็นในการเสริมความเข้มแข็งให้กับการบริงานท้องถิ่น[2]ทั้งนี้เพราะโลกาภิวัตน์เป็นตัวเร้าให้เกิดการแข่งขันในเวทีโลก นอกจากนี้สิ่งสำคัญก็คือ ผลกระทบในด้านต่างๆภายในประเทศที่ตามมาโดยเฉพาะคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในประเทศ ผลกระทบที่ส่งถึงกันนี้หรือที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์แม้ว่ายังเป็นแนวคิดที่ถกเถียงกันว่ามันมีอยู่จริงหรือเกิดขึ้นจริงหรือ? และมีลักษณะเป็นอย่างไรนักวิชาการหลายท่านก็ให้ความหมายแตกต่างกันบ้างคล้ายกันบ้าง ในที่นี้จะยกตัวอย่างนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของโลกาภิวัตน์ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้เช่น

"โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ทำให้ความสัมพันธ์ด้านต่างๆในระดับโลกมีความเข้มข้นมากขึ้น นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงพื้นที่ที่อยู่ตามส่วนต่างๆของโลกที่มีระยะห่างไกลกันเข้าด้วยกัน เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสถานที่หนึ่งถูกกำหนดโดยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นห่างไกลออกไปทั้งในทางกลับกันเช่นเดียวกันด้วย" Antony Giddens (Steger, 2003: 10)

"โลกาภิวัตน์คือกระบวนการ (หรือชุดของกระบวนการ) ที่เปลี่ยนแปลงและจัดความสัมพันธ์ของพื้นที่ทางสังคมใหม่โดยประเมินจากความครอบคลุม ความเข้มข้น ความรวดเร็ว และผลกระทบ ที่ก่อให้เกิดการไหลเวียนและการสร้างเครือข่ายของกิจกรรมต่างๆ การปฏิสัมพันธ์และหารใช้อำนาจที่มีลักษณะข้ามทวีป ข้ามภูมิภาค" David Held (Steger, อ้างแล้ว)

---

[1] *G.S.Cheema and D.A.Rondinelli (eds.). Decentralizing Governance: Emerging Concept and Practices, (Washington D.C.: Brooking Institute Press, 2007), p.5.*

[2] *Anwar Shah (eds.). Local Governance in Developing Countries, (Washington D.C.: The World Bank), p.xix.*

คำนิยามดังกล่าวอาจพอสรุปได้ว่า โลกาภิวัตน์มีลักษณะร่วมทางคุณสมบัติ 4 ประการดังนี้ [3] คือ

ประการแรก เกี่ยวข้องกับการปรากฏขึ้นของเครือข่ายทางกิจกรรมทางสังคมและการเพิ่มมากขึ้นของกิจกรรมทางสังคมที่มีอยู่แล้ว และตัดข้ามพรมแดนขอบเขตทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและภูมิศาสตร์แบบเดิม

ประการที่สอง โลกาภิวัตน์สะท้อนออกมาในรูปของการแผ่ขยายและการยืดตัวทางความสัมพันธ์ทางสังคม กิจกรรม และการพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ตลอดการเงินที่แผ่ขยายในทุกมุมโลก และการพานิชย์อิเลคทรอนิกส์ที่ติดต่อค้าขายได้ตลอดเวลา การผลิตสินค้าและขายสินค้าชนิดเดียวกันในมุมต่างๆของโลก การเกิดขึ้นของสถาบันและองค์กรทั้งในภูมิภาคและระดับโลกเช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) สมัชชาสังคมโลก (World Social Forum) เป็นต้น

ประการที่สาม การแลกเปลี่ยนแลกิจกรรมทางสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เกิดขึ้นตามสภาพพื้นที่ต่างๆ โดยแยกขาดจากกัน แต่สภาวะของโลกาภิวัตน์ทำให้เกิด “สังคมเครือข่าย” (network society) ในระดับโลก ความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับโลกดังกล่าวเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมสารสนเทศโดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารผ่านอินเตอร์เน็ต สิ่งที่เกิด ณ สถานที่ที่หนึ่งจึงถูกกำหนดโดยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ไกลกัน โลกาภิวัตน์กับท้องถิ่นภิวัตน์ (localization) ดูเหมือนจะไปด้วยกันไม่ได้ แต่แท้จริงแล้วมันผสมปนเปกันไปกับชาติ ภูมิภาคในแนวราบ

ประการสุดท้าย กระบวนการโลกาภิวัตน์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในทางวัตถุแต่ยังเกิดขึ้นในระดับจิตสำนึกของมนุษย์ด้วย โลกถูกเชื่อมพรมแดนทั้งหมดเข้าหากันส่งผลให้การคิดการกระทำของมนุษย์เชื่อมโยงจากระดับเล็กสุดทั้งปัจเจกบุคคล ชุมชน ไปยังระดับโลกมากขึ้น การกระทำของกลุ่มเล็กๆในระดับชุมชนท้องถิ่นอาจจะส่งผลเชื่อมโยงไปยังระดับโลกและในทางกลับกันการกระทำในระดับโลกหรือระดับชาติ ณ ที่ใดที่หนึ่งอาจส่งผลไปยังชุมชนใดชุมชนหนึ่งของอีกมุมหนึ่งของโลกได้เช่นเดียวกัน

ลักษณะทั้งสี่ประการดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ประเทศต่างๆเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโลก (World community) ที่มีการติดต่อและสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งส่งผลให้เกิดการปรับตัวภายในประเทศเพื่อเปิดรับและป้องกันผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้น ณ สถานที่ใด ประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เกิดยังส่วนต่างๆของโลก ซึ่งรวมถึงประเทศไทย สังคมไทย ท้องถิ่นของไทย อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จึงเห็นสมควรว่าเราควรหันกลับมาพิจารณาโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทที่ควรจะเป็นในอนาคตที่สอดรับและพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้นที่จะเกิดขึ้น

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ของประเทศไทยที่ยังเป็นปัญหาในเชิงกฎหมาย และรูปแบบ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นปรากฏขึ้นอย่างเป็นจริงเป็นจังภายหลังจากการมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ตามมาด้วยพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หากนับเนื่องมาจนถึงปัจจุบันรวมเป็นเวลา 16 ปีกว่า อาจกล่าวได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในด้านการให้บริการประชาชนไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ทันท่วงที การ

[3] *โปรดดูเพิ่มเติมใน Manfred B. Steger. Globalization: A Very Short Introduction, (New York: Oxford University Press Inc.*

สนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนการบำรุงรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ และการปกครองท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิประชาชนในการปกครองตนเองโดยการเลือกผู้แทนของตนในระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดและรับทราบปัญหามากที่สุดในพื้นที่เข้ามาทำงาน สาระที่สำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นอาจสรุปได้ว่ามีหกประการดังนี้ [4]

ข้อ 1 ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจบริหารท้องถิ่นตนเอง โดยมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง อิสระในการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและการบริหารท้องถิ่นตนเอง อิสระในการกฎ ข้องบังคับเพื่อใช้ในท้องถิ่นตนเอง รวมทั้งอิสระในการกำหนดงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการบริหารท้องถิ่นของตนเองสำหรับแต่ละโครงการตลอดจนการหารายได้ นอกจากนี้ต้องเป็นอิสระในการบริหารงานทุกๆด้าน (administrative autonomy) เพื่อให้นโยบาย โครงการ และข้อบังคับต่างๆสัมฤทธิผลตามที่ได้วางไว้ และ มีอิสระในการบังคับบัญชาบุคลากร มิใช่ดูแลพนักงานที่เป็นข้าราชการของรัฐบาลกลางหรือเขตอื่น และท้องถิ่นไม่สามารถแต่งตั้ง ถอดถอน ให้คุณให้โทษหรือโยกย้ายบุคลากรได้

ข้อ 2 ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ความเป็นอิสระเหล่านั้นเป็นไปโดยประชาชนในท้องถิ่น

ข้อ 3 สมาชิกสภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนจะเป็นการเลือกตั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

ข้อ 4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวต้องมีฐานะทางกฎหมายเพื่อรับผิดชอบในการบริหารงานของตน หรือก็คือมีความเป็นนิติบุคคล สามารถดำเนินการใดๆตามที่กฎหมายกำหนด และเช่นเดียวกัน หากทำผิดกฎหมายก็จะต้องรับผลนั้นๆ

ข้อ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแบบรัฐบาลกลางกำกับดูแล มิใช่ควบคุม การกำกับดูแลก็เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามกฎหมายกำหนดไว้มิใช่ไปควบคุมหรือระงับโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือควบคุมงบประมาณ เช่น อ้างว่ามากเกินไป

ข้อ 6 ความเป็นอิสระของท้องถิ่นนั้นหมายถึงความเป็นอิสระในการบริหารกิจการต่างๆของท้องถิ่นตนเองเท่านั้น มิใช่ความอิสระนั้นหมายถึงความเป็นเอกราชแต่อย่างใด

สาระที่สำคัญของการปกครองท้องถิ่นทั้งหกประการดังกล่าวหากนำมาใช้ดำเนินการประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จวบจนปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นของไทยคงก้าวหน้าไปเป็นอย่างมาก แต่ทว่าความพร้อมของการนำไปดำเนินการตามหกประการดังกล่าวกลับล่าช้าทั้งนี้แม้จะมีการถ่ายโอนภารกิจของหน่วยงานราชการไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตามแต่ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง และงบประมาณที่จะต้องจัดสรรจากรัฐบาลก็ยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวจึงทำให้เกิดความล่าช้า หรือที่ ธเนศวร์ เจริญเมือง[5] เรียกว่าการพัฒนา

---

[4] *โปรดดูเพิ่มเติมใน ธเนศวร์ เจริญเมือง, "การปกครองท้องถิ่น (Local Government) กับการบริหารจัดการท้องถิ่น (Local Governence)" ใน ทฤษฎีและแนวคิด: การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น, 2551.*

[5] *ดูเพิ่มเติมใน ธเนศวร์ เจริญเมือง. ดอกไม้ LDC บานสะพรั่ง: หนึ่งทศวรรษการกระจายอำนาจของรัฐ ไทย (พ.ศ. 2540 – 2550) ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ฉบับที่ 31, กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.*

ประเทศและท้องถิ่นที่มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นล่าช้า (Late Decentralizing Country) และทำให้ภารกิจบางด้านได้รับการถ่ายโอนมาแล้วแต่ยังขาดงบประมาณในการดำเนินการเป็นต้น[6]

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วจะพบอีกว่าในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้หลักแนวคิดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำภารกิจอะไรได้ หรือไม่ได้ เป็นจำนวนเท่านั้น เท่านี้ประเภท ล้วนต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด จะดำเนินการที่นอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้เลย ดังนั้นกฎหมายไทยจึงเขียนอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้เป็นจำนวนมากให้มีความครอบคลุมภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหมือนในต่างประเทศ เช่น เขียนอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้เป็นจำนวน 29 ประเภทบ้าง 31 ประเภทบ้าง แบ่งเป็นภารกิจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำประเภทหนึ่งและอาจจะจัดทำจำนวนหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้เป็นจำนวนมากและให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายไปแสวงหาหนทางการทำงานกันเองตามความเหมาะสมและตามบุญตามกรรมตามภารกิจดังกล่าวข้างต้นนั้น ประกอบกับข้อกฎหมายที่กำหนดให้ทำได้ตามขอบเขตที่กำหนดเท่านั้น นอกจากนี้การดำเนินการในกิจกรรมต่างๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสนองตอบความต้องการของประชาชนผู้รับบริการอีกด้วย ทำให้เกิดสภาพการณ์ที่ ของการ ‘มัดมือชก’ จนเกินไป ส่งผลให้เกิดปัญหาที่ตามสามประการ[7]ดังนี้

ประการแรก การควบคุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยศูนย์กลางจะมีความกว้างขวางตามภารกิจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น เมื่อมีการกำหนดหน้าที่เรื่องสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดจะปฏิบัติหน้าที่เรื่องสิ่งแวดล้อม หรือไม่ อย่างไร ก็คงจะต้องให้เป็นไปตามกฎหมายและกฎ ระเบียบที่กระทรวงสิ่งแวดล้อมของรัฐบาลได้กำหนดไว้อีกชั้นหนึ่ง

ประการที่สอง การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำเรื่องอะไรได้หรือไม่ได้ ดีหรือไม่ดีอย่างไรเป็นเรื่องที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายต้องเรียนรู้กันเอาเอง รัฐบาลกลางเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุน และส่งเสริมภายนอก รวมทั้งกำกับดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น รัฐบาลกลางไม่ได้ถูกกำหนดให้ทำงานร่วมหรือมีส่วนรับผิดชอบร่วมด้วยเลย หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงานไม่เป็นหรือทำงานไม่ได้

ประการที่สาม การเขียนกฎหมายแบบกว้างนั้นลืมไปว่าเมื่อประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น การจัดบริการสาธารณะโดยรัฐบาลและโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจะกลายเป็น “สิทธิ” ที่ประชาชนพึงมีพึงได้ การบริการสาธารณะไม่ใช่สังคมสงเคราะห์ซึ่งรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีดุลยพินิจด้วยตนเองว่าจะให้บริการหรืออาจจะให้บริการตามความจำเป็นของตน (ซึ่งไม่ใช่ดำเนินการทั้งหมดตามที่กำหนดเพราะอาจจะไม่ได้ตอบสนองแบบสังคมสงเคราะห์)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้นเป็นปัญหาในเชิงข้อกฎหมายที่ยังล่าช้าและยังไม่รัดกุม รอบคอบต่อการนำไปดำเนินการในทางปฏิบัติ แม้ว่าบางอย่างจะได้นำไปปฏิบัติแล้วแต่ในอนาคตอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้จึงสมควรจะทบทวนในด้านกฎหมายที่กำหนดให้ดำเนินการในทางการปฏิบัติต่อภารกิจต่างๆเพื่อให้สอดคล้องกับ

---

[6] ดูรูปแบบ ระยะเวลา และภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับถ่ายโอนจากหน่วยงานราชการเพิ่มเติมได้ใน โกวิทย์ พวงงาม. การปกครองท้องถิ่น ว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด และหลักการ. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท, 2553. หน้า 230 – 235.

[7] ดูเพิ่มเติมใน นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. “การเขียนกฎหมายกำหนดภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่น” ใน เอกสาร “รวมบทความวิชาการ ฉบับที่ 1” ส่วนงานวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น (นโยบายและแผน) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรุงเทพ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2549. หน้า 16 – 20.

สภาพการณ์และความเป็นจริงทางสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังต้องปรับปรุงกฎ ระเบียบต่างๆที่ผูกรัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทางปฏิบัติจนเกินไปให้มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ทันต่อสถานการณ์จะส่งผลให้เกิดความรวดเร็วในการให้บริการและดำเนินการมากขึ้น นอกจากประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่ามีอีกประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ควรนำมาเสนอในบทความนี้ก็คือ รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยที่ผู้เขียนเห็นว่ายังถูกกำหนดอย่างตายตัวจนเกินไป และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะจัดตั้งซึ่งก็หมายถึงว่า เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามที่กฎหมายกำหนดทำให้รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยไม่ได้มีอิสระมาตั้งแต่เริ่มตั้ง หากพิจารณาจากรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยซึ่งแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ

รูปแบบทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ

รูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (กทม.) และ เมืองพัทยา รวมรูปแบบการปกครองทั้งสองรูปแบบเป็นจำนวนทั้งสิ้น 7,855 หน่วยการปกครอง (โกวิทย์ พวงงาม, 2553: 165 – 167) และหากพิจารณารูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยก็จะพบว่าเรามีการปกครองท้องถิ่นที่แท้จริงเพียงสองรูปแบบคือ แบบสภา – ฝ่ายบริหาร (เช่น อบจ. อบต. เทศบาล ล้วนแล้วแต่เป็นแบบสภา – ฝ่ายบริหารทั้งสิ้นรวมไปถึงรูปแบบการปกครองท้องถิ่นของเมืองพัทยาหลังปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมาด้วย) กับ รูปแบบพิเศษคือ กทม. (แห่งเดียวเท่านั้น) ซึ่งเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ฉบับพ.ศ. 2540 มาจนถึงฉบับปีพ.ศ. 2550 ก็ยังคงไว้ในมาตรา 284 คือ

มาตรา 284 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มา จากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่นและจะมีผลประโยชน์ขัดกันกับการดำรงตำแหน่งตามที่กฎหมายบัญญัติมิได้ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการ เลือกตั้งสมาชิก

สภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมาย บัญญัติในกรณีที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ หรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้น จากตำแหน่งและจำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติวรรคสาม และวรรคหก มาใช้บังคับ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ให้กระทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

จากรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวนี้เองเป็นเสมือนการล๊อคสเปครูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่ผู้บริหารและสภาท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้งเท่านั้น แม้จะกำหนดว่าอาจจะมาจากการเลือกตั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ขึ้นอยู่กับสภาท้องถิ่นที่จะให้ความเห็นก็ตาม แต่รูปแบบการปกครองท้องถิ่นทั้งหมดของประเทศในปัจจุบันนั้น

ฝ่ายบริหาร/ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งทางตรงทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูปแบบทั่วไปหรือรูปแบบพิเศษ และยังเป็นการทำให้รูปแบบผู้จัดการเมืองที่เรานำมาใช้กับเมืองพัทยาได้หายไปเพราะการว่าจ้างผู้บริหารเมืองมาทำงานนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ฝ่ายบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งทำให้สภาพการบริหารจัดการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะเช่นเมืองพัทยาแปรรูปการบริหารจัดการมาเป็นแบบรูปแบบเทศบาลนั่นเอง เมื่อมองไปในอนาคตข้างหน้าจะเห็นว่า การพัฒนาพื้นที่แต่ละแห่ง เช่นพื้นที่ที่มีรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมหาศาล หรือบางพื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่จำเพาะอาจจะส่งผลเสียหากนำเอารูปแบบการบริหารท้องถิ่นที่มาเหมาะสมและไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเจ้าของพื้นที่ นอกจากนี้หากพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นเขตชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านด้วยแล้ว ความเป็นเฉพาะกิจทางการบริหารที่จำเป็นต้องอาศัยนักบริหารมืออาชีพที่ไม่ใช่นักการเมืองหรือ บริเวณ/พื้นที่ดังกล่าวควรให้นักบริหารอาชีพที่อาจจะไม่ได้มาจากการเลือกตั้งแต่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาทำงานอาจจะมีประสิทธิภาพในการบริหารงานมากกว่าการล็อคสเปคให้รูปแบบการปกครองต้องเป็นแบบเดียวทั่วประเทศ

รูปแบบและโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควรจะมีการปรับรูป

จากปัญหาดังได้กล่าวมาตั้งแต่ตอนต้นของบทความ ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันที่ติดต่อถึงกันของส่วนต่างๆของโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว การสื่อสารและเทคโนโลยีในการขนส่งที่ก้าวหน้า ปัจจัยการผลิตรวมทั้งประชากรที่มีการเคลื่อนย้ายเพิ่มมากขึ้น การเงินและการพานิชที่รวดเร็วข้ามพรมแดนอาณาเขตประเทศ การอุบัติขึ้นของเศรษฐกิจฐานความรู้และการพานิชอิเลคทรอนิคส์ ความสามารถของนวัตกรรมที่แพร่หลายและรวดเร็ว และตลาดที่ขยายกว้างในทุกมุมโลกสำหรับสินค้าและบริการ ดังได้กล่าวนำขึ้นต้นบทความไว้แล้วนั้น ประเด็นด้านเศรษฐกิจการตลาดเสรีหรือ Free Market นั้นต้องการให้โลกมีระบบตลาดเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อให้เกิดการค้าขายที่แข่งขันกันในเวทีโลก หรือแม้แต่การรวมกลุ่มประเทศเป็นกลุ่มต่างๆไม่ว่าจะเป็นสหภาพยุโรป หรือที่ใกล้ตัวเรามากที่สุดในอนาคตอันใกล้นี้ก็คือ การรวมกลุ่มประเทศเข้าเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ล้วนตั้งอยู่บน “ฉันทามติ” คือการเห็นคล้อยตามกันไปในทางเดียวกัน การจับมือกันร่วมพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน เป็นต้น การเห็นคล้อยตามกันดังกล่าวนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมาโดยเฉพาะระบบโลกาภิวัตน์ซึ่งมีส่วนชี้นำฉันทามติต่างๆมากมายในความพยายามที่จะทำให้โลกของเราเป็นโลกเดียวกันหมดภายใต้ระบบเศรษฐกิจโลก หรือกลุ่มของตนโดยอาศัยข้ออ้างของตลาดเสรีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการ ซึ่งจะมีผลดีกับคนกลุ่มน้อยที่มีฐานะดี และมีทุนในการทำธุรกิจ แต่ในระบบเสรีนั้นทุกคนไม่ได้เท่าเทียมกันทั้งหมดเพราะคนส่วนหนึ่งที่ยังไม่มีศักยภาพหรือขาดโอกาสก็ไม่สามารถไปแข่งขันกับกลุ่มคนที่มีศักยภาพสูง[8] นี่ยังไม่นับรวมกับการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมทางเศรษฐกิจระดับต่างๆ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดและเป็นองค์กรที่ดูแลเชิงพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนความเป็นอยู่และคุณภาพของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับตัวในการบริหารจัดการตนเอง นอกจากนี้แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติขอบเขตที่จำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ แต่ก็ได้ให้สิทธิ และ

---

[8] *ดูเพิ่มเติมใน อานันท์ กาญจนพันธุ์. “ความขัดแย้งและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” ใน วัฒนธรรมทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจไร้วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2549.*

เสรีภาพของคนในชุมชนในอันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง ดังนั้น ข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนเห็นว่ามีความสำคัญต่อการพิจารณาปรับปรุงสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหัวข้อการศึกษาวิจัยต่อยอดบทความที่น่าสนใจดังจะได้เสนอดังต่อไปนี้

ประการแรก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีหลากหลายรูปแบบภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์โลกในยุคปัจจุบันที่หากว่าโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมไปถึงกฎระเบียบเดิมที่บีบรัดตายตัวอย่างที่เป็นอยู่อาจจะไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้รูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วโลกก็ใช่ว่าจะถูกนำไปใช้ในแต่ละแห่งโดยไม่ประยุกต์ก่อนนำไปใช้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ที่จะถึงนี้ โครงสร้าง รูปแบบ ลักษณะ และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีการศึกษาและพัฒนาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้เนื่องจากการไหลบ่าของการลงทุนข้ามชาติ การตัดข้ามทางวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การไหลเข้ามาของแรงงานประเทศต่างๆในภูมิภาค การบริหารงานท้องถิ่นจะต้องรอบรู้และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงตลอดจนกฎ ระเบียบ ที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติควรมีการศึกษาและนำไปปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดผลดีทางการปฏิบัติอย่างเร่งด่วน อีกทั้งประเทสมาชิกต่างๆของภูมิภาคอาเซียนนั้น ถือได้ว่ามีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นในด้านของภาษาที่แต่ละประเทศก็มีภาษาเฉพาะถิ่นของตนเอง ในด้านเศรษฐกิจนั้น ระบบเศรษฐกิจก็ยังมีความแตกต่างกันของแต่ละประเทศ รวมไปถึงรูปแบบการปกครองภายในแต่ละประเทศยิ่งมีความแตกต่างหลากหลายอันจะนำไปสู่ความไร้ระเบียบหากประเทศไทยยังไม่ชัดเจนในเรื่องของการปรับโครงสร้างระบบบริหารงานท้องถิ่นอันถือได้ว่ามีจำนวนและพื้นที่ทั้งประเทศที่จะต้องรับผลกระทบจากการเปิดประเทศสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ข้อเสนอประเด็นรูปแบบผู้เขียนมองว่าควรให้แต่ละท้องถิ่นสามารถเสนอรูปแบบการปกครองที่เห็นว่าเหมาะสมในการนำมาใช้และสามารถใช้รูปแบบดังกล่าวที่เสนอมานั้น ประเด็นดังกล่าวนี้ก็หมายถึงว่ารัฐธรรมนูญจะต้องปรับเปลี่ยนการจำกัดรูปแบบที่ตายตัวดังที่กล่าวไว้ในบทความให้ประชาชน ชุมชน สามารถ “เลือกรูปแบบ” ที่ตนต้องการเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนได้ และจะเป็นการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นไม่ควรจะรับเอาตัวแบบประชาธิปไตยระดับชาติมาเป็นตัวแบบหลักในการใช้ (เอนก เหล่าธรรมัศน์, 2550: 78) แต่ควรใช้ประชาธิปไตยในชุดของชุมชน หรือพื้นที่นั้นๆ เพื่อให้เหมาะสม

ประการที่สอง ไม่ควรกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นนั้นมาจากการเลือกตั้ง เพราะจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบเดียวกันหมด ไม่มีความแตกต่างหลากหลายต่อการนำรูปแบบอื่นๆมาปรับใช้ในพื้นที่แต่ละแห่งเลย สภาพการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากการมีรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา และฉบับ พ.ศ. 2550 ก็คงไว้คือ ให้ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ หรือที่อาจจะมีการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ไม่สามารถจัดตั้งหรือดำเนินการได้ ในประเด็นนี้ผู้เขียนมองว่า ควรจะหันไปทบทวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญในมาตราดังกล่าว เพื่อให้สามารถนำเอารูปแบบของการปกครองท้องถิ่นแบบอื่นๆ ไม่ว่าจะคิดขึ้นเอง นำมาประยุกต์ใช้ก็ตามแต่ให้มีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาและดูแลรักษาท้องถิ่นของตนตามความเหมาะสม ตัวอย่างเช่น สภาชุมชน ผู้จัดการเขต ผู้จัดการเมือง ที่อาจจะมาจากการสรรหาของคณะกรรมการตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น

ประการที่สาม การกำหนดแผนพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศควรกำหนดขึ้นมาจากประชาชนอย่างแท้จริงไม่ใช่กำหนดไว้กว้างและตอบสนองวัตถุประสงค์ที่เป็นนามธรรมจนเกินไป อีกทั้ง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควรตัดคำว่าแห่งชาติออกไปเพราะจะก่อให้เกิดการติดยึดกับกรอบการดำเนินงานที่จะต้องเดินตามกรอบที่กำหนดไว้ในระยะ 5 ปี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในแต่ละปีก็มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและในแต่ละพื้นที่ ภูมิภาคก็มีความต้องการตลอดจนปัญหาที่แตกต่างกัน การกำหนดเป็นแผนพัฒนาแห่งชาติแม้ว่าจะมีความเป็นเอกภาพแต่อาจจะไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามสภาพพื้นที่ที่เป็นอยู่จริง

ประการที่สี่ หนึ่งในสามเส้าของหลักการของประชาคมอาเซียนคือด้านเศรษฐกิจที่จะส่งผลต่อการแข่งขันในอนาคตอันใกล้จะถึงนี้ การไหลบ่าและตัดข้ามอาณาเขตรัฐ ชาติ ในการเข้ามาลงทุนประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของนักลงทุนในอาเซียนย่อมต้องเกิดขึ้นอย่างมากมาย การกระจายตัวทางการประกอบการของนักลงทุนตามความสนใจในแต่ละกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆส่งผลกระทบในด้านต่างๆที่ตามมาให้แก่ท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ที่ผู้เขียนย้ำว่าไม่ควรมีรูปแบบที่ตายตัวเพียงไม่กี่แบบ) เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะการเปิดเพดานด้านการจัดเก็บภาษี และการให้อำนาจหรือมอบอำนาจ ถ่ายโอนอำนาจทางการบริหารในด้านการจัดเก็บภาษี การออกข้อบังคับในการประกอบธุรกิจ ในพื้นที่ท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะท้องถิ่นเป็นผู้รับผลกระทบโดยตรงก็ควรจะให้ท้องถิ่นนั้นมีอำนาจในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาไปพร้อมๆกับการควบคุมดูแลพื้นที่ของตนเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ไม่เกิดความขัดแย้งและไม่สูญเสียประโยชน์จากการเข้าเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคต

ประการสุดท้าย คำว่า “โลกาภิวัตน์” ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการค้าเสรี หรือการรวมกลุ่มประเทศเข้าเป็นประชาคมดังได้กล่าวมานั้น แม้ว่าจะมีผลกระทบ (ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้) ต่อประชาชนทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติก็ตามแต่ สิ่งสำคัญก็คือ การให้ความรู้ที่เพียงพอแก่ประชาชนอย่างรอบด้าน ถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันและภูมิต้านทานที่ยั่งยืนมากกว่าการมุ่งแข่งขัน โดยหลงลืมไปว่า ศักยภาพของการแข่งขันต้องตั้งอยู่บนความเสมอภาคจากภายในประเทศของตนเสียก่อน ก่อนจะออกไปแข่งขันกับภายนอก ดังนั้น การเตรียมตัวตั้งแต่ตอนนี้โดยการปรับปรุงส่วนต่างๆที่ยังอ่อนด้อยให้มีประสิทธิภาพพร้อมใช้งานก็จะทำให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นบวกต่อประเทศในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). **การปกครองท้องถิ่น ว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด และหลักการ**. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). **ทฤษฎีและแนวคิด: การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). ดอกไม้ *LDC บานสะพรั่ง: หนึ่งทศวรรษการกระจายอำนาจของรัฐไทย (พ.ศ. 2540 – 2550)*. ใน เศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ฉบับที่ 31.(หน้า 6 – 56) กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์.(2549). *การเขียนกฎหมายกำหนดภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่น*. ใน เอกสาร “รวมบทความวิชาการ ฉบับที่ 1” ส่วนงานวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น (นโยบายและแผน) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.(หน้า 16 – 20).กรุงเทพ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2549). **วัฒนธรรมทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจไร้วัฒนธรรม**.กรุงเทพฯ:โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์.. **การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่**.กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

Anwar Shah (eds.). (2006). **Local Governance in Developing Countries**. Washington D.C.: The World Bank.

G.S.Cheema and D.A.Rondinelli (eds.). (2007). **Decentralizing Governance: Emerging Concept and Practices**. Washington D.C.: Brooking Institute Press.

Manfred B. Steger. (2003). **Globalization: A Very Short Introduction**. New York: Oxford University Press Inc.

6. Social Movement

Social Movement: Case Study of Students Movement for Ousting the School Administrative Board

Chaimanoo Kunok[*]
Montri Khamwan[**]

Abstract

This study has 5 main purposes as follow; 1) to study the root cause of a student's collective action 2) to study the formation process of the collective student action 3) to study the factors and the dynamism of the students collective action 4) to define what make the collective action success 5) to study the effect of the student movement and the changes in school administration after the protest

The research is a qualitative research using the interview as the data collecting tool. The data derived from 33 sampling interviewees randomly chosen among students, teachers, parents and the villagers who support the protest.

The results reveal that; 1) the root causes of the student collective action is the lack of transparency of the school administrative board and the banned of student freedom of speech and participation in some school activity.2) the student used the non violence approach. The protest was done mostly through flyers, documentary work, social media and public speaking. There was no negotiation process between the protesters and the school administrative board. The only resolutions for the situation requested by the student group were the resignation of the school director.3)-4) the factors that contribute to the success of the collective action are the school and community loyalty, the awareness of students regarding rights and participation in school administrative and the support from the community leader.5) After the protest, the school director resigned and the situation was solved and settled with more participation of students and community eyes.

Keywords: **Social Movement / School Administrative Board**

ขบวนการภาคประชาชน กรณีศึกษาการรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมนุมประท้วงเคลื่อนไหวขับไล่ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย

ไชยมนู กุนอก[*]
มนตรี คำวัน[**]
เชิงชาญ จงสมชัย[***]

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องขบวนการภาคประชาชน กรณีศึกษาการรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมนุมเคลื่อนไหวขับไล่ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ 1) เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักเรียน 2) เพื่อศึกษาถึงวิธีการและขั้นตอนในการเคลื่อนไหวของนักเรียน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของนักเรียนที่แสดงให้เห็นถึงพลังในการขับเคลื่อนการชุมนุม4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำมาสู่ความสำเร็จในการรวมกลุ่มชุมนุม5) เพื่อศึกษาถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากขบวนการเคลื่อนไหวชุมนุมสำเร็จ วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากแกนนำนักเรียนและการลงพื้นที่จริงสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ครูและนักเรียนผู้เข้าร่วมชุมนุมประท้วงจำนวน 33 คน

[*] *B.Pol.Sci., College of Politic and Governance, Mahasarakham University*
[**] *B.Pol.Sci., College of Politic and Governance, Mahasarakham University*
[*] *อาจารย์ผู้ช่วยสอน, สาขารัฐศาสตร์ เอกรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
[**] *อาจารย์ผู้ช่วยสอน, บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
[***] *ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขารัฐศาสตร์ เอกการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ที่ปรึกษาการศึกษาเฉพาะเรื่องทางรัฐศาสตร์*

ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุของการรวมกลุ่มนักเรียนประท้วงคือ การบริงานของผู้บริหารที่ไม่มีความเป็นธรรมและไม่โปร่งใส เช่น การปิดกั้นการแสดงออกของนักเรียน ไม่สนับสนุนวงโยธวาทิต การไม่เข้าโรงเรียน มอบหมายตัวแทนเข้าประชุม การตัดสินใจล่าช้า การดื่มสุราในโรงเรียนช่วงจัดกิจกรรม การกล่าวหานักเรียนของครูบางท่านทั้งในห้องเรียนและในข้อสอบ และการคอรัปชั่น เช่น การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ครุภัรฑ์ต่างๆ โดยสั่งซื้อผ่านร้านเครือญาติของตนซึ่งผู้บริหารเป็นหุ้นส่วนด้วย 2) การเคลื่อนไหวในครั้งนี้กลุ่มนักเรียนยื่นแถลงการณ์ ใช้เอกสารเป็นสื่อในการทำความเข้าใจและอาศัยสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าว ลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง และได้ระดมมวลชน(นักเรียน ผู้ปกครอง) ปราศรัย ยึดแนวทางสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่มีการเจรจา จนกระทั่งผู้อำนวยการได้ย้ายออกจากโรงเรียนในวันที่มีการชุมนุมประท้วงนั้น 3) ความสำเร็จในการชุมนุมครั้งนี้เกิดจากสำนึกความเป็นพลเมือง ความสามัคคี และรักในสถาบันและชุมชนของตนเอง ปกป้องสิทธิที่ตนเองควรได้รับ ร่วมทั้งต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนด้วย พร้อมกับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนอีกด้วย 4) การเคลื่อนไหวในครั้งนี้สำเร็จได้เพราะได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนที่กลุ่มนักเรียนเข้าไปทำความเข้าใจพร้อมข้อมูล ผู้ปกครองที่ให้คำปรึกษาและกำลังใจ สื่อมวลชนที่ช่วยการเผยแพร่ข่าวให้สังคมได้รับรู้ความจริง 5) หลังการเคลื่อนไหวสำเร็จ บรรยากาศการเรียนและทำกิจกรรมภายในโรงเรียนกลับมาคึกคัก และตอบสนองความต้องการในการเสริมทักษะในการสอบเข้าแข่งขันในระดับอุดมศึกษาและอื่น อีกทั้งตรงตามความคาดหวังของนักเรียนและผู้ปกครอง ชุมชน

คำสำคัญ: สำนึกความเป็นพลเมือง / การคอรัปชั่น / การเคลื่อนไหว

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาที่พบบ่อยในสถานศึกษา คือปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นของบุคลากรทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร คณะครูอาจารย์ ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษา และปัญหาในลักษณะอื่นๆเช่น ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศเด็กนักเรียน ปัญหาการลงโทษนักเรียนโดยใช้ความรุนแรงจนเกินไป หรือแม้กระทั่งปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียน นิสิตนักศึกษาเอง ดังจะเห็นได้จากหลายกรณีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาทางด้านการติดยาเสพติดหรือค้ายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในระหว่างเรียน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของสังคมว่ามีจุดบกพร่องของระบบการศึกษาของสังคมไทยนั้นต้องได้รับการแก้ไขร่วมกันของคนในสังคม เพราะถ้าหากมองในแง่ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทยแล้วนั้น การศึกษานับเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนมีความรู้ความสามารถในการทำงานหรือการประกอบอาชีพต่างๆในการดำเนินชีวิต และเมื่อคนในสังคมมีความรู้ความสามรถย่อมทำให้สังคมเกิดการพัฒนา ผ่านการศึกษาและพัฒนางานของตนเองในแต่ละสาขาวิชาของตนที่ได้เรียนมาดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล และสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ ผู้ที่ได้รับหน้าที่ในการเป็นครูหรืออาจารย์ จึงนับเป็นอาชีพที่สำคัญยิ่งในการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกศิษย์ ให้มีความรู้ที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาสังคมต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เกิดความสนใจและเลือกศึกษาการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียน โดยศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย ซึ่งเกิดจากปัญหาการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้อำนวยการ โรงเรียน รวมถึงการมีพฤติกรรมในการคอรัปชั่น งบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆของทางโรงเรียน เหตุการณ์ดังกล่าวจึงนำมาสู่การรวมกลุ่มของนักเรียนที่ไม่

พอใจต่อพฤติกรรมของผู้อำนวยการ ในการต่อต้านการบริหารงานของผู้อำนวยการโรงเรียนและนำมาสู่การชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องและขับไล่ให้ผู้อำนวยการให้ลาออกหรือย้ายโรงเรียน เหตุใดกลุ่มนักเรียนถึงเกิดความกล้าหาญทำในสิ่งที่เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ไม่กล้าทำ มีกลุ่มใดผลักดัน หรือมีพลังของการรวมกลุ่มของนักเรียนเป็นอย่างไร รวมถึงมีขั้นตอนในการดำเนินการเป็นอย่างไร และมีการวางแผนกันอย่างไรในการต่อสู้เรียกร้องผ่านแรงกดดันต่างๆ ที่ผลักดันกลายเป็นพลวัตที่นำมาสู่การเป็นขบวนการชุมนุมต่อต้านผู้อำนวยการโรงเรียน นับเป็นขบวนการภาคประชาชน ที่มีลักษณะพิเศษคือเป็นการแสดงพลังของกลุ่มเด็กนักเรียนที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้บรรลุนิติภาวะที่สามารถรวมกลุ่มและกระทำการอย่างเป็นขั้นตอน ที่สำคัญสามารถขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียนได้สำเร็จ ชัยชนะที่ถือว่าเป็นการแสดงพลังที่บริสุทธิ์ของเด็กนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลยในครั้งนี้ เป็นบทเรียนที่สะท้อนสังคมให้เห็นถึงปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในสถานศึกษา รวมถึงการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของบุคลากรทางการศึกษา และสามารถเป็นบทเรียนที่ตอกย้ำผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นครูอาจารย์ ได้ทบทวนถึงคำว่าจรรยาบรรณของการเป็นครูอาจารย์ที่ดี เพราะนอกจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับลูกศิษย์แล้วนั้น คุณธรรมและจริยธรรมย่อมมีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลาการทางการศึกษา เพราะถือว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องได้รับการศึกษาที่ดีเพื่อที่จะได้มีความรู้ความสามารถ ในการพัฒนาทักษะของตนเอง ที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคม และประเทศชาติให้เดินหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่นำมาสู่การรวมกลุ่มชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการของนักเรียน

2. เพื่อศึกษาถึงวิธีการและขั้นตอนในการเคลื่อนไหวของนักเรียนในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของนักเรียนที่แสดงให้เห็นถึงพลังในการขับเคลื่อนการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียน

4.เพื่อศึกษาพลวัตที่นำมาสู่ความสำเร็จในการรวมกลุ่มชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียน

5. เพื่อศึกษาถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากขบวนการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงของนักเรียนในการขับไล่ผู้อำนวยการได้สำเร็จ

วิธีดำเนินการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการขอข้อมูลจากแกนนำนักเรียนในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย ซึ่งได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ และการลงพื้นที่จริงในการสัมภาษณ์ข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่และนักเรียนผู้เข้าร่วมชุมนุมประท้วง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการค้นหาข้อมูลวิจัย 2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา ความครบถ้วน ความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 3.ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ผล ผู้วิจัยทำการศึกษาในกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับขบวนการภาคประชาชน กรณีศึกษาการรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียน

แห่งหนึ่งในจังหวัดเลยจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักแก่ผู้วิจัย โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มๆ ดังนี้ 1.กลุ่มแกนนำนักเรียนในการเคลื่อนไหว 3 คน 2.กลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมเคลื่อนไหว 10 คน 3.กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียน 15 คน 4.กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียน 2 คน 5.กลุ่มคณะครูในโรงเรียน3 คนรวมจำนวน33คน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่องขบวนการภาคประชาชน กรณีศึกษาการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาจากการลงพื้นที่โดยแยกเป็นประเด็นดังนี้

1.1 จุดเริ่มต้นและพัฒนาการของขบวนการเคลื่อนไหว

จุดเริ่มต้นในการรวมกลุ่มชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลยในครั้งนี้มีสาเหตุมาจากการชุมนุมประท้วงของรุ่นพี่ครั้งที่แล้วโดยมีการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวในสาเหตุจากการบริหารของผู้อำนวยการ โดยมีแกนนำในการรวมกลุ่มเพียง 5 คนและมีจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมชุมนุมมีจำนวนทั้งหมด 415 คน และมีผู้ปกครองเข้าร่วมประมาณ 10 คน ทำการประท้วงที่หน้าองค์การบริหารส่วนตำบลที่โรงเรียนแห่งนี้ตั้งในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต3 ได้ส่งรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและเลขานุการมารับเรื่อง และได้แจ้งกับทางกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวว่าจะตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงพร้อมจะดำเนินการต่อไปทางกลุ่มจึงแยกย้ายและสลายตัวกันไปในการชุมนุมในครั้งนั้น เมื่อเวลาผ่านไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 3 ก็ไม่ได้มีการดำเนินการใดๆ และเหตุการณ์ภายในโรงเรียนได้มีการแสดงท่าทีดูถูกเหยียดหยาม กล่าวเสียดสีกลุ่มนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นในเวลาเรียน และนอกเวลาเรียน ของคณะครูบางส่วนที่สนับสนุนทางฝ่ายผู้อำนวยการ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการจับกลุ่มคุยกันและเริ่มขบวนการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการในครั้งนี้ โดยเริ่มต้นที่กลุ่มของคณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6

“....สาเหตุที่นักเรียนบางกลุ่มนะครับที่ได้ติดตามผลงานของ ผอ.และก็ได้รู้ข้อเท็จจริงหลายประการทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ทนเห็นสภาพที่อยู่ๆ ก็มีคนมาทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมจึงทำให้นักเรียนซึ่งพวกเขาเองก็ไม่ยอมให้โรงเรียนของเขาต้องอยู่ในสภาพที่พวกเขาเองรับไม่ได้ครับ...”(สัมภาษณ์ นาย ก นามสมมุติ แกนนำขบวนการการเคลื่อนไหว)

จากการก่อตัวของคณะกรรมการนักเรียนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในการเคลื่อนไหวครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร ให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) ว่าเป็นการกระทำรวมหมู่ที่มีจุดหมายหรือมีผลเปลี่ยนแปลงสังคมในทางสร้างสรรค์ผู้เข้าร่วมขบวนการอาจจะมีหรือไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมตั้งแต่เริ่มแรกก็ได้ แต่เมื่อขบวนการแข็งแกร่งมากขึ้น ขยายออกไปหรือมีความยั่งยืน ก็อาจจะเปลี่ยนเป็นค่านิยม (Values) สถาบัน (Institutions) และความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ หรือระหว่างรัฐกับประชาชนได้ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2545, 30) และมีการขยายตัวของกลุ่มมากขึ้น

ปัญหาและข้อเรียกร้อง

จากการให้สัมภาษณ์ของแกนนำเกี่ยวกับประเด็นด้านปัญหาในการเคลื่อนไหวที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเรียกร้องในครั้งนี้เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้อำนวยการโดยตรงที่ก่อให้เกิดความความไม่พอใจและเกิดประเด็น

ความขัดแย้งอันนำมาสู่การแสดงพลังของนักเรียนในการรวมกลุ่มเป็นขบวนการเรียกร้องเคลื่อนไหวในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการ จากการสัมภาษณ์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้...(สัมภาษณ์ กลุ่มแกนนำขบวนการการเคลื่อนไหว)มีดังนี้

- นโยบายการบริหารงานของผู้อำนวยการที่แตกต่างไปจากผู้อำนวยการท่านเดิม เช่นการยกเลิกกิจกรรมของนักเรียนที่เคยปฏิบัติมาดังเช่นกรณีของการไม่สนับสนุนให้มีวงโยธวาทิต ไม่สนับสนุนให้มีการจัดอบรมด้านกิจกรรมนักเรียน

"..พอมารับตำแหน่งก็เกิดเรื่องที่ไม่เหมาะสมเกิดขึ้น เช่นทำให้คณะครูแตกแยกกันและไม่มีทำให้ครูบางคนเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อเด็กนักเรียนนี่คือข้อมูลที่นักเรียนเห็นได้ชัดเจนเลย.."(สัมภาษณ์ นางสาว ข นามสมมุติ แกนนำการเคลื่อนไหว)

- ประเด็นด้านการปิดกั้นการแสดงออกในการทำกิจกรรมของนักเรียน โดยไม่ให้การสนับสนุนเหมือนผู้อำนวยการท่านก่อน ทำให้กลุ่มของนักเรียนเกิดการเปรียบเทียบและเกิดความไม่พอใจต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการ"...มีไปทำไมวงโยธวาทิต อบรมไปทำไม ไม่พอใจก็ออกไป..."(สัมภาษณ์ นาย ก นามสมมุติ แกนนำขบวนการการเคลื่อนไหว)

- พฤติกรรมส่วนตัวของผู้อำนวยการเช่น การไม่เข้าโรงเรียนมาทำงาน การแสดงบทบาทด้านการเป็นผู้บริหารที่ต่ำ เช่นมอบหมายให้ตัวแทนไปร่วมประชุม และไม่ชอบพูดแสดงบทบาทในที่ประชุมที่ตนเป็นผู้นำการตัดสินใจล่าช้า เช่นการสั่งการในการทำงานต่างๆจะมีความล่าช้าเสมอ และการชอบดื่มสุราในโรงเรียนในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมต่างๆของทางโรงเรียน

- ด้านการเงินและพัสดุ การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่างๆ เช่นกระดาษ อุปกรณ์การเรียนการสอน โต๊ะเก้าอี้ จะสั่งซื้อผ่านร้านเครือญาติของตนเองซึ่งตัวผู้อำนวยการเป็นหุ้นส่วนอยู่ด้วย

2.วิธีการเคลื่อนไหวของนักเรียน

2.1. การเคลื่อนไหวปิดล้อมเพื่อขัดขวาง

วิธีนี้ทางขบวนการเคลื่อนไหวได้ใช้การปฏิบัติการของยุทธวิธีขัดขวาง ท้าทายระบบการเมืองปกติด้วยหลักการและแนวทางของการดื้อแพ่งต่อกฎหมายที่สำคัญ คือ การปิดล้อมเพื่อขัดขวาง(Barricade)เป็นการเคลื่อนไหวด้วยการสร้างเครื่องกีดขวางปิดล้อมพื้นที่หรือสถานที่อันเป็นเป้าหมายของการเคลื่อนไหวเข้าขัดขวางไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามหรือกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าไปดำเนินกิจกรรมตามปกติได้ โดยเครื่องกีดขวางนั้นอาจเป็นวัสดุสิ่งของหรือร่างกายของผู้กระทำเอง เช่น การปิดถนน การปิดล้อมมหาวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งนี้ ในช่วงทศวรรษที่ 18-19 หลักของการปิดล้อม มีเป้าหมายเพื่อทำลายทรัพย์สินและสร้างความเสียหายแก่ชีวิตให้แก่ฝ่ายตรงข้าม แต่ภายใต้บริบททางสังคมประชาธิปไตยในปัจจุบัน การสร้างเครื่องกีดขวางและการปิดล้อมสถานที่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อท้าทายต่ออำนาจในการจัดการของฝ่ายรัฐ ชนชั้นนำ และทุนนิยม ที่สำคัญคือ เป็นการปิดกั้นเพื่อกีดขวางในทางสาธารณะมากกว่าจะมุ่งไปที่เป้าหมายเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (Traugott,1995 อ้างถึงในประภาส ปิ่นตบแต่ง,2552 : 157)ในวันที่มีการเคลื่อนไหวใหญ่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

หลังจากการแบ่งสายในการลงพื้นที่ของของแกนนำขบวนการเคลื่อนไหวในการล่ารายชื่อผู้ปกครองเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวขับไล่ผู้อำนวยการ โรงเรียนแห่งหนึ่งนี้ จากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อนักเรียน วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2552 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เดินทางเข้าพบนายอำเภอด่าน

ซ้าย เพื่อแจ้งปัญหาภายในโรงเรียนให้รับทราบ ในวันนั้นเป็นวันประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งกำนันตำบลโคกงาม ได้เข้าร่วมรับฟังเช่นเดียวกัน วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ.2552 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าเจรจากับผู้อำนวยการ โดยเรียกร้องให้ **"ผู้อำนวยการออกจากโรงเรียนแห่งนี้ หากผู้อำนวยการไม่ออก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6ทุกคนจะลาออกจากโรงเรียนแห่งนี้"**ผู้อำนวยการได้พูดกับนักเรียนกลุ่มนี้ว่า **"ยินดีที่จะเซ็นใบลาออกให้"** จึงสร้างความไม่พอใจให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนกลุ่มนี้ได้ออกจากห้องประชุมและแจ้งกับน้องๆว่าจะออกจากโรงเรียนนี้ น้องๆทุกคนได้ร้องไห้และร้องขอไม่ได้รุ่นพี่ออกจากโรงเรียนและไม่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เป็นวันเดียวกับทางโรงเรียนจัดกิจกรรมแห่เทียนพรรษา สุดท้ายคณะครูที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ได้ขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้พาน้องๆเข้าร่วมกิจกรรม ทุกคนถึงยอมทำกิจกรรมในวันนั้น โรงเรียนได้สั่งปิดเรียนวันที่ 3 – 6 กรกฎาคม พ.ศ.2552 วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2552 แกนนำได้เข้าพบผู้ปกครองและผู้นำชุมชนใน 3 ตำบล อีกครั้งเพื่อย้ำความมั่นใจ และฝ่ายตรงข้ามได้มีการเคลื่อนไหวเช่นกัน ซึ่งผู้อำนวยการและครูที่สนับสนุนตน ได้เข้าพบผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 ตำบลเพื่ออธิบายและชี้แจงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่นักเรียนไม่เข้าเรียน โดยมีกลุ่มนักเรียนกลุ่มหนึ่งได้รวมกลุ่มกันเสพยาเสพติดและสร้างความปัญหาในทางเสื่อมเสียให้กับโรงเรียนและปัญหาชู้สาว สร้างความแตกแยกในโรงเรียนจากการเข้าพบผู้นำชุมชนทำให้สายข่าวของแกนนำขบวนการเคลื่อนไหวได้แจ้งข่าวว่าการเคลื่อนไหวของผู้อำนวยการ ทางแกนนำขบวนการเคลื่อนไหว จึงได้ลงพื้นที่และเข้าพบผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 ตำบลเช่นกันโดยแบ่งสายในแต่ละตำบล ได้อธิบายความจริงให้ฟังในสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ผู้อำนวยการพูดให้ฟังและได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี หลังจากที่การประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านและผู้ปกครองเรียบร้อย แกนนำได้ประชุมเพื่อแจ้งข่าวในสิ่งที่เกิดขึ้น

"..หว้าเจอปัญหาใหญ่ทั้งเพื่อนไม่สามัคคี น้องไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัย ทำอะไรก็ได้ อ.ก็ไม่เข้าสอน ตีไก่ไปเล่นพนันที่ไหนก็ได้ ผอ.ก็ไม่ว่าอะไร ผอ.ก็เข้าโรงเรียนสาย ไม่มาพบนักเรียนสักที(เสียงสูง)โรงเรียนก็ไม่พัฒนา..."(สัมภาษณ์ นางสาว ญ นามสมมุติ แกนนำการเคลื่อนไหว)

"..ในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2552 วันนั้นมีประชุมครู ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ครูจากโรงเรียนพระแก้วอาสาก็มา ประชุมเสร็จเพิ่นมากินก๋วยเตี๋ยว เพิ่นก็มาคุยบอกว่าอย่าทำ อะไรต่างๆนาๆ เพิ่นก็อ้างไปหลังจากที่เพิ่นกลับ พวกเราก็เรียกกันประชุมและตกลงว่าจะทำ..."
(สัมภาษณ์ อดีตประธานนักเรียนหญิงโรงเรียน แกนนำการเคลื่อนไหว)

วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 หลังจากที่ทุกคนลงพื้นที่อีกครั้ง ในเวลา 16.00 น.ได้มีการเรียกประชุมใหญ่อีกครั้งที่บ้านของหัวหน้าแกนนำขบวนการเคลื่อนไหว(ประธานนักเรียนหญิง) มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 33 คน โดยสาระสำคัญของการประชุมคือ การเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้ามและการเคลื่อนไหวใหญ่ ในเวลา18.00 น. ของวันนั้นที่ประชุมได้ตกลงว่า **"จะเคลื่อนไหวขับไล่ผู้อำนวยการในเช้าวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2552"**โดยนัดชุมนุมหน้าโรงเรียนกลางถนนเลย-ด่านซ้าย (ทางหลวง) และสมาชิกทุกคนได้แบ่งหน้าที่กันทำงาน คืนวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 แกนนำได้ช่วยกันเตรียมการเคลื่อนไหวจนถึงสว่างโดยไม่มีใครได้พักกระทั่งถึงการชุมนุมเสร็จสิ้นลง เวลา 07.00 น.ของวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 แกนนำฝ่ายระดมคนเข้าร่วมเคลื่อนไหวได้นำประกาศของประธานนักเรียน(แกนนำของขบวนการเคลื่อนไหว) รอที่หน้ารถโรงเรียน แจ้งให้รถรับส่งทั้งสองฝั่งที่รถรับส่งจะมาส่งนักเรียน ให้ส่งนักเรียนที่หน้าโรงเรียนและบอกว่าวันนี้ไม่มีการเรียนการสอน ซึ่งถนนหน้าโรงเรียนเป็นทางหลวงที่ใช้สัญจรระหว่างอำเภอภูเรือไปอำเภอด่านซ้าย(ถนนเลย-ด่านซ้าย)โรงเรียนแห่งนี้ได้อยู่ระหว่าง

กึ่งกลางของสองอำเภอ จึงทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวได้ใช้บริเวณหน้าโรงเรียนและถนนเลย-ด่านซ้าย(ทางหลวง) เป็นบริเวณในการเคลื่อนไหวและปิดช่องทางการจราจรทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้เส้นทางและชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง เมื่อนักเรียนและเครื่องเสียงพร้อมแล้วจึงได้เริ่มปราศรัยและแสดงเจตนาของการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ โดยการปราศรัยครั้งนี้ได้เรียกร้องให้ **"ผู้อำนวยการต้องลาออกจากโรงเรียนแห่งนี้ทันที"** และในระหว่างการชุมนุมมีสจ.และกำนันได้ขึ้นเวทีเพื่อเจรจายุติการเคลื่อนไหวตามที่ได้ตกลงกัน เมื่อสจ.พูดนานเท่าไรจำนวนนักเรียนที่ออกมาร่วมเคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้นทำให้สจ.และกำนันได้หยุดพูดและลงเวทีไป แกนนำปราศรัยคือประธานนักเรียนประกาศจุดยืนของนักเรียนทุกคน **"พวกเราจะไม่หยุดประท้วงจนกว่าผอ.จะออกไป"** เสียงปรบมือและเสียงเฮก็ดังขึ้นเป็นระยะๆ และมีผู้ปกครองเริ่มทยอยมาเรื่อยๆ นอกจากนี้มีผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเลย เขต 3 ได้เข้ามาเจรจาแต่ก็ถูกทางแกนนำห้ามเข้าในพื้นที่ นายอำเภอได้เดินทางมาเจรจาด้วยตนเองแต่ก็ไม่เป็นผลจึงได้เข้าพูดคุยกับผู้อำนวยการ เมื่อเวลาผ่านไปขบวนของนายอำเภอ ผู้อำนวยการเขต ผู้อำนวยการ ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ได้เดินออกมาจากโรงเรียนและได้มีการเจรจาอีกครั้ง หลังจากการเจรจาผู้อำนวยการได้ประกาศว่า "**จะย้ายออกจากโรงเรียนแห่งนี้และจะไม่มาที่โรงเรียนแห่งนี้อีกต่อไป**" ทางแกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวและผู้อำนวยการได้เข้าไปตกลงและทำข้อสัญญา หลังจากนั้นทางแกนนำได้ประกาศยุติการเคลื่อนไหวและเปิดช่องทางจราจรได้เป็นปกติ นักเรียนทุกคนแยกย้ายกลับบ้าน ก่อนนายอำเภอจะเดินทางมาเกิดการปะทะกันระหว่างตำรวจทางหลวงและกลุ่มผู้เคลื่อนไหว โดยตำรวจทางหลวงกระชากคอเสื้อของนักศึกษาวิชาทหารที่รักษาความปลอดภัยอยู่และบอกให้เปิดช่องทางการจราจร จึงทำให้เกิดการปะทะกันกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่พอใจพฤติกรรมของตำรวจทางหลวง แต่ก็ไม่เกิดความรุนแรงขึ้น เนื่องจากแกนนำของขบวนการเคลื่อนไหวได้ห้ามไว้ก่อน

2.2. การระดมคนเข้าร่วมเคลื่อนไหว

จากการเคลื่อนไหวครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวทั้งหมด 460 คน โดยแยกเป็นจำนวนแกนนำ 33 คนและนักเรียนที่เข้าร่วม 387 คน ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ 40 คน ทางกลุ่มผู้เคลื่อนไหวได้ใช้การระดมคนเข้าร่วมโดยการดักรอเพื่อนๆน้องๆไม่ให้เข้าโรงเรียน และนำประกาศของประธานนักเรียนให้ทุกคนอ่านและให้รถรับส่งที่มาส่งที่หน้าโรงเรียน โดยไม่ให้ไปส่งในโรงเรียนเช่นเดิมให้ทุกคนลงหน้าโรงเรียน เพื่อเข้าร่วมเคลื่อนไหวก่อนหน้านี้ได้มีการชักชวนและให้ข้อมูลในการที่จะเคลื่อนไหวครั้งนี้ ซึ่งทุกคนได้ตกลงที่จะเข้าร่วมเคลื่อนไหวแล้ว จึงทำให้ทุกคนยินดีที่จะเข้าร่วมชุมนุมและผู้ปกครองที่ทยอยออกมาร่วมเคลื่อนไหวเช่นกัน เนื่องจากได้ให้ข้อมูลแล้วว่าเกิดปัญหาอะไรแต่ไม่ได้แจ้งถึงวันชุมนุม จึงทำให้ทุกคนไม่ได้ต่อต้านถึงอย่างไรแม้กระทั่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่เห็นด้วยในการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ก็ร่วมเคลื่อนไหวด้วยเช่นกัน อาจเป็นเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ได้เห็นร่วมกันที่จะเคลื่อนไหว

2.3. การระดมทรัพยากรในการชุมนุมการจัดเตรียมการเคลื่อนไหวแบ่งได้ดังนี้

- การจัดหางบประมาณในการชุมนุม

ในการเคลื่อนไหวครั้งนี้ทางขบวนการเคลื่อนไหวได้ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 4,000 บาท ซึ่งเป็นการระดมจากแกนนำทั้งหมด 33 คนที่เข้าประชุมในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2552 ตามกำลังทรัพย์ของแต่ละคนโดยไม่บังคับ งบประมาณครั้งนี้ใช้จ่ายในการจัดทำป้าย เอกสาร ใบปลิว ค่าอาหาร น้ำดื่มให้แก่ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวในครั้งนี้

- ป้ายและอุปกรณ์ที่ใช้ในการชุมนุม

หลังจากที่ได้งบประมาณทุกคนได้แยกย้ายจัดเตรียมอุปกรณ์ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้ที่รับผิดชอบทำจัดเตรียมป้ายที่จะใช้ในวันรุ่งขึ้น ฝ่ายร่างแถลงการณ์ ใบปลิว ช่วยกันเพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวโดยกลุ่มนี้จะเป็นของฝ่ายแกนนำหลักที่จะจัดเตรียมข้อมูลต่างๆ และได้รุ่นพี่ที่จบไปแล้วซึ่งได้เคลื่อนไหวก่อนหน้านี้ มาช่วยอีกแรงในเนื้อหาจะเป็นข้อความต่อต้านผู้อำนวยการ ข้อเรียกร้อง ส่วนแถลงการณ์เกี่ยวกับการประกาศปิดเรียน และจุดยืนของการเคลื่อนไหว เป็นต้น

- เวที เต็นท์ และเครื่องเสียง

หน้าที่นี้จะเป็นความรับผิดชอบของผู้ชาย ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองที่มีเครื่องเสียงและรถยนต์ในการติดตั้ง ขนย้ายอุปกรณ์ต่างๆ นอกจากนี้ได้มีการจัดเต็นท์เตรียมไว้ในคืนนั้นซึ่งไม่มีใครรู้ มีเพียงแกนนำเคลื่อนไหวผู้นำชุมชน และผู้ปกครองที่ทางแกนนำขอความช่วยเหลือให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกและเป็นเวรยามดูแลความปลอดภัยให้บุตรหลานด้วย นับเป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นได้ไม่บ่อยนักที่จะมีเด็กและผู้ใหญ่ร่วมกิจกรรมในยามวิกาล และทุกอย่างเตรียมพร้อมเสร็จในคืนนั้นด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่าย

- อาหารและน้ำดื่ม

ในการจัดเตรียมอาหารและน้ำดื่ม ได้เตรียมในช่วงเช้ามืดเพื่อปรุงอาหาร ซึ่งได้เตรียมเครื่องปรุงและสิ่งที่จัดทำอาหารไว้แล้ว อาหารเตรียมไว้สำหรับนักเรียนและผู้ปกครองที่เข้าร่วมเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นเวลาเช้าหลายคนอาจยังไม่ได้รับประทานอาหารเช้าหรือการเคลื่อนไหวนาน จึงเตรียมไว้ล่วงหน้าและน้ำดื่มไว้บริการ

2.4. การประสานขอการสนับสนุนจากหน่วยงานของราชการและกลุ่มบุคคลในพื้นที่

การเคลื่อนไหวในครั้งนี้ทางขบวนการเคลื่อนไหวได้รับความอนุเคราะห์จากฝ่ายต่างๆดังต่อไปนี้

- ตำรวจให้ความสะดวกด้านเส้นทางการจราจรที่ถูกปิดระหว่างการชุมนุมรุ่นพี่ศิษย์เก่า อนุเคราะห์เครื่องเสียงและรถยนต์ ผู้ปกครอง อนุเคราะห์สถานที่ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวกในการเตรียมการเคลื่อนไหว ผู้นำชุมชน ดูแลความปลอดภัยให้กับบุตรหลาน

2.5. การจัดการภายในการเคลื่อนไหว

- การรักษาความปลอดภัย

ในการรักษาความปลอดภัย ทางแกนนำขบวนการเคลื่อนไหวได้ประสานขอความร่วมมือจากนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งก็เป็นแกนนำเช่นเดียวกัน ดูแลความสงบและความเรียบร้อยในการเคลื่อนไหว ในขณะการชุมนุมไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น มีเพียงความชุลมุนระหว่างนักศึกษาวิชาทหารและตำรวจกรมทางหลวง แต่ก็ไม่เกิดความรุนแรงแต่อย่างใด นอกจากนี้มีทหารและตำรวจได้มาสังเกตการณ์และอำนวยความสะดวกให้แก่รถที่ใช้เส้นทางภูเรือ-ด่านซ้าย ด้านผู้นำชุมชนและผู้ปกครองก็ได้ออกมาสังเกตการณ์และดูแลความปลอดภัยบุตรหลานของตนเช่นเดียวกัน

- การดูแลผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวและรักษาความสะอาด

ผู้ที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวจะมีแกนนำที่รับผิดชอบในการระดมคน ในการแจกเอกสาร แจกป้าย และดูแลในเรื่องของอาหารและน้ำดื่ม ร่วมทั้งในการเข้าออกระหว่างการชุมนุมเพื่อทุกคนมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวอย่างแท้จริง โดยพลังนักเรียนทุกคน

- การจัดกิจกรรมบนเวที

กิจกรรมบนเวทีในวันนั้น จะเน้นหนักที่ **การปราศรัย** โดยแกนนำคือประธานนักเรียนและแกนนำ 5-6 คน ผลัดเปลี่ยนปราศรัย แสดงจุดยืนและข้อเรียกร้องของกลุ่มเคลื่อนไหว ในการเคลื่อนไหวครั้งนี้ใช้เวลาไม่ถึง 3 ชั่วโมงในการเคลื่อนไหวและจะพักในช่วงการเจรจาระหว่างฝ่ายนักเรียนและผู้อำนวยการ อีกทั้งนายอำเภอ ส. อบจ.และกำนัน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ที่เข้าเจรจากับแกนนำเพื่อให้ยุติการเคลื่อนไหว

2.6. การเคลื่อนไหวเพื่อประชาสัมพันธ์

การปราศรัยโดยประธานนักเรียนโจมตีถึงการทำงานของผู้อำนวยการ ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนทั้งที่เกิดกับนักเรียนโดยตรงและคณะครูที่ตั้งใจทำหน้าที่สอนอย่างเต็มที่ การแสดงจุดยืนของนักเรียน **“พวกเราจะไม่หยุดประท้วงจนกว่าผอ.จะออกไป”** ซึ่งในวันเคลื่อนใหญ่ทางคณะครูไม่ได้เข้ามาสังเกตการณ์และอยู่ในบริเวณที่มีการเคลื่อนไหวมีนักเรียนและผู้ปกครองเท่านั้น และตัวแทนในการเจรจาระหว่างนักเรียนกับผู้อำนวยการ และมีการชูป้ายที่เขียนข้อความ เช่น **“ครูขาดคุณธรรม ออกไป ออกไป”** และ **“เราอยากมีผู้อำนวยการคนใหม่ที่มีศักยภาพ ออกไป”**เป็นต้น เป็นกิจกรรมหลักที่ทางขบวนการเคลื่อนไหวใช้ในการเคลื่อนไหวครั้งนี้

2.7 ผลของการเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงหลังจากการเคลื่อนไหว

“..พวกเธอนั้นเป็นคนไม่ดี เพราะปากพวกเธอ ไม่เชื่อฟังครูบาอาจารย์ นั้นละถึงสอบไม่ได้ ชื่อเสียงโรงเรียนเสียหายก็เพราะพวกเธอ โรงเรียนมีประวัติใครเขาอยากจะมาเข้า โรงเรียนมีประวัติก็เพราะพวกเธอ ทำแล้วมันได้อะไร..คำพูดของครูที่ต่อต้านการเคลื่อนไหว” (สัมภาษณ์ อดีตประธานนักเรียนหญิงโรงเรียน แกนนำการเคลื่อนไหว)

ผลการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ฝ่ายที่ได้รับชัยชนะคือ **นักเรียน**(ขบวนการเคลื่อนไหว) และนาย ก (นามสมมุติ) ผู้อำนวยการได้ย้ายออกจากโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลยในวันนั้น(9 ก.ค.52) “..นาย ก (นามสมมุติ) พร้อมด้วยคณะดังกล่าว เดินทางไปพบกับกลุ่มนักเรียน นาย ก (นามสมมุติ)ประกาศว่าจะเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 3 ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ส่วนจะไปอยู่ที่ไหนนั้นต้องรอไปจนกว่ามีตำแหน่งว่าง นาย ก (นามสมมุติ) กล่าว สร้างความพอใจให้กับกลุ่มนักเรียนต่างไชโยโห่ร้อง ปนคราบน้ำตา ช่วยกันเก็บเต็นท์และทำความสะอาดถนน กลับบ้านใครบ้านมัน ทาง ผอ.เขตฯ ประกาศให้หยุดเรียน 2 วันเข้าเรียนวันจันทร์ที่ 13 ก.ค.52..” (นร.เมืองเลยปิดถนนไล่ ผอ.ย้ายหนีหลังกินเหล้าในรร.,เว็บไซต์ :2552)

ในกลุ่มของขบวนการเคลื่อนไหวมีประธานนักเรียนหญิงที่เป็นแกนนำในการนำพลเคลื่อนไหวครั้งนี้ ซึ่งเป็นพลังที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม ใสสะอาด ความสำเร็จของนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ถือเป็นกิจกรรมและการสร้างพลังบวกให้กับนักเรียนที่จะเรียกร้องสิ่งที่พวกเขาควรจะได้และต่อสู้กับสิ่งที่อยุติธรรมที่ไม่เกิดขึ้น และเป็นต้นแบบให้กับหลายๆโรงเรียนที่อาจจะมีปัญหาเช่นเดียวกัน แต่ก็ใช่ว่าทุกโรงเรียนจะสำเร็จเหมือนกับโรงเรียนแห่งนี้ เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลให้การเคลื่อนไหวในครั้งนี้สำเร็จ ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ สังคม วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและชุมชน รวมทั้งสิ่งที่โรงเรียนแห่งนี้และชุมชนได้พึ่งพาซึ่งกันและกันสิ่งที่เปลี่ยนแปลงจากการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ หลังจากที่ผู้อำนวยการท่านนี้ได้ย้ายออกจากสถานศึกษาแห่งนี้ ความขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียนในการพูดเสียดสี ประชดประชันก็ไม่เกิดขึ้นและครูท่านนี้ได้ขอย้ายออกจากโรงเรียน แต่ก็ไม่ได้ย้ายออกทันที และครูที่อยู่ฝั่งผู้อำนวยการก็ไม่แสดงพฤติกรรมใดต่อนักเรียนที่เคลื่อนไหว บรรยากาศที่ทุกคนต้องการเริ่มกลับมา กิจกรรมที่เคยเสริมทักษะ การเรียนการสอนที่ครูทุกท่านได้ให้กับนักเรียนได้เต็มที่และรอต้อนรับผู้อำนวยการคนใหม่ ซึ่งผู้อำนวยการท่านนี้ก็ต้องศึกษาข้อมูลมาก่อนและเตรียมการบริหาร

ที่สอดคล้องความต้องการของนักเรียนที่นี้เป็นอย่างดี ที่สำคัญคือ การสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่น จากนักเรียนกลุ่มนี้จะทำให้การบริหารของผู้อำนวยการคนใหม่เป็นที่ประทับใจและได้รับความร่วมมือจากคณะครูและนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้

2.8 ปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการเคลื่อนไหวครั้งนี้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างเกิดถึงยุติขบวนการเคลื่อนไหว จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่าขบวนการเคลื่อนไหว มีปัญหาและอุปสรรคดังต่อไปนี้

2.8.1.ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการขาดจิตสำนึก (Political Consciousness) ผู้วิจัยพบว่านักเรียนยังไม่เป็นหนึ่งเดียวและขาดการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในด้านต่างๆ อาจเป็นปัญหาจากการละเลยของการบริหารงานของผู้อำนวยการ จึงทำให้มีปัญหาในด้านนี้ ดังนี้

“..หว้าเจอปัญหาใหญ่ทั้งเพื่อนไม่สามัคคี น้องไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัย ทำอะไรก็ได้ อ.ก็ไม่เข้าสอน ตีไก่ไปเล่นพนันที่ไหนก็ได้ ผอ.ก็ไม่ว่าอะไร ผอ.ก็เข้าโรงเรียนสาย ไม่มาพบนักเรียนสักที(เสียงสูง)โรงเรียนก็ไม่พัฒนา...”(สัมภาษณ์ นางสาว ญ นามสมมุติ แกนนำการเคลื่อนไหว)

- ความแตกแยกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของปีที่ 6 มีการทะเลาะวิวาท ไม่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงสร้างความหนักใจให้กับประธานนักเรียน (หัวหน้าแกนนำ) ที่จะรวมเพื่อนให้เป็นหนึ่งเดียวและเคลื่อนไหวในครั้งนี้จะได้สำเร็จ

- นักเรียนไม่มีจุดยืนที่มั่นคง ผู้ปกครองต่อว่าบุตรและห้ามเข้าร่วมเคลื่อนไหว

- การข่มขู่ของครูที่ไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวจะให้ผลการเรียนของนักเรียนติด 0 ติด ร ทำให้นักเรียนมีความกลัวที่ไม่กล้าเข้าร่วมเคลื่อนไหว

2.8.2.ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการความขาดภาวะผู้นำ (Leadership) ผู้วิจัยพบว่า แกนนำในการนำการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ เป็นผู้หญิงซึ่งเป็นประธานนักเรียน อาจส่งผลให้การให้ความร่วมมือจากฝ่ายอื่นหรือการสร้างแรงจูงใจ ความเชื่อมั่น ที่จะควบคุมทุกอย่างนั้นเป็นไปได้ยาก และยิ่งมีความแตกแยกของเพื่อน จึงทำให้ปัญหาด้านนี้เกิดความบกพร่อง ดังนี้

- ขาดความเป็นหนึ่งเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของปีที่ 6 จึงมีแกนนำเหลือเพียง 2 คน และไม่รับความร่วมมืออย่างแท้จริง เกิดความไม่ไว้ใจใครทั้งครูและนักเรียน

- การมีสายสืบข่าวให้กับครู นำข้อมูลจากฝ่ายนักเรียนที่เคลื่อนไหวไปแจ้งกับครูและได้รับค่าตอบแทน

- แกนนำที่ปราศรัยเก่งมีไม่กี่คน และการเจรจาระหว่างผู้ใหญ่กับกลุ่มนักเรียนจึงเป็นไปค่อนข้างยากเนื่องจากคนที่ปราศรัยเก่งต้องลงมาเจรจา ทำให้ขาดการปราศรัยต่อเนื่อง

- ปัญหาการควบคุมมวลชนและการประสานงานของกลุ่มแกนนำ

- การต่อต้านจากหลายๆฝ่าย อาทิ สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.อบจ.) กำนันตำบลโคกงาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเลย เขต 3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้อำนวยการกับกลุ่มครูที่เห็นด้วยกับตน ผู้ปกครองที่ไม่มีบุตรหลานเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้และผู้อำนวยการโรงเรียนใกล้เคียง

การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขบวนการเคลื่อนไหวผู้วิจัยแบ่งเป็นด้านมีดังต่อไปนี้

2.8.3.ในด้านความสามัคคี ที่เกิดจากการขาดจิตสำนึก(Political consciousness)และขาดภาวะผู้นำความแตกแยกที่เกิดขึ้น ประธานนักเรียนที่เป็นแกนนำได้เชิญประชุมเพื่อนชั้นมัธยมศึกษาของปีที่ 6 เพื่อพูดคุยแบบเปิด

ใจ ความไม่พอใจ เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันและพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและตกลงที่จะเคลื่อนไหวในครั้งนี้ด้วย

2.8.4.ในด้านความไว้วางใจ การขอความเห็นใจและไว้วางใจ (ซื้อใจกัน) ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน พี่กับน้อง และขอให้เก็บเป็นความลับเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองที่มีบุตรหลานที่ศึกษาในสถานบันแห่งนี้ขอรายชื่อสนับสนุน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าร่วมเคลื่อนไหว ในส่วนของผู้ปกครองและกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยในการเคลื่อนไหวขอร้องว่าไม่ให้จัดกิจกรรมอะไรและต่อต้านการกระทำของนักเรียนและแกนนำ

2.8.5.ในด้านการจัดการองค์กร ในการควบคุมมวลชนขอความร่วมมือจากเพื่อนๆน้อง ผู้ปกครองให้อยู่ในบริเวณที่ทางแกนนำได้เตรียมไว้และร่วมแสดงพลังความเข้มแข็งของนักเรียนให้กับผู้อำนวยการได้รับรู้

3.ปัจจัยที่ส่งผลให้การเคลื่อนไหวในครั้งนี้สำเร็จ

ปัจจัยที่ส่งผลให้ให้การเคลื่อนไหวในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ในระหว่างการก่อตัวของขบวนการเคลื่อนไหวอาจจะมีปัญหาและอุปสรรค การหมดกำลังใจ และความท้อถอยของแกนนำโดยเฉพาะประธานนักเรียนหญิงที่เป็นแกนนำหลัก ในความขัดแย้งและปัญหาที่เกิดขึ้นก็มีสิ่งดีๆอยู่ในกับความขัดแย้งนั้น ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่ม พลังที่แฝงอยู่ได้แสดงออกมา จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้การเคลื่อนไหวสำเร็จได้แก่

1.ความสามัคคีของนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ ที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนและความหวังของอนาคตที่ดีของตน และสถาบันแห่งนี้ถึงจะเป็นสถาบันที่เกิดขึ้นไม่ได้นาน แต่ก็เป็นสถาบันที่ให้ความรู้และอยู่กับชุมชนของพวกเขา ไม่ใช่เพียงแต่พวกเขาเท่านั้นที่จะได้ความรู้จากสถาบันแห่งนี้ นักเรียนรุ่นต่อๆไป ก็จะได้เป็นบทเรียนและสิ่งที่ทำให้ใครหลายๆคนเห็นว่า การใส่ใจสิ่งรอบข้างที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเราไม่ใช่เพียงแค่การเข้าห้องเรียนแล้วกลับบ้าน แต่การได้สร้างอะไรบางสิ่งบางอย่างรวมกันของคน ณ ขณะนั้นถือเป็นการเรียนที่ยิ่งใหญ่กว่า นอกจากความสามัคคีทำให้เกิดสิ่งนี้คือ การเป็นหนึ่งเดียวกัน การไม่ยอมท้อถอย ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และรุ่นพี่ศิษย์เก่า ที่ไม่ทิ้งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด

"...ปัจจัยก็คือความร่วมมือของแต่ละฝ่ายและที่ขาดไม่ได้ก็คือความซื่อสัตย์ สามัคคีของนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ ล้วนเป็นความดีที่ต้องเอาชนะความชั่วได้..." (สัมภาษณ์ นาย ก นามสมมุติ แกนนำการเคลื่อนไหว)

2.การยึดมั่นในอุดมการณ์ของทุกคน คือมีจุดยืนที่มั่นคง แน่วแน่ของนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ทุกคนที่ได้ตัดสินใจเข้าร่วมการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ ถึงจะมีการไม่มั่นใจหรือถูกการข่มขู่และการห้ามปรามด้วยวิธีการต่างๆของทั้งครู ผู้ปกครอง และกลุ่มต่อต้าน เมื่อมีการพูดคุยระหว่างเพื่อนกับเพื่อน และพี่กับน้องแล้ว ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากขาดความมั่นคงในการเคลื่อนไหวสิ่งเหล่านั้นได้กลับมา และกลายเป็นพลังให้ทุกคนเข้มแข็งต่อสู้อีกครั้ง ถือเป็นแรงผลักดันอีกตัวที่มีส่วนขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวให้ไปถึงฝั่งได้ แต่หากทุกคนได้ขาดความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อกัน ก็คงอาจจะไม่มีวันที่ต้องการและอยากเห็นโรงเรียนแห่งนี้ไปในทางที่ดีขึ้นอย่างที่ตนเองหวัง

3.กำลังใจและแรงกระตุ้นจากผู้ปกครอง ถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้การเคลื่อนไหวในครั้งนี้เดินไปได้อย่างสะดวก ในช่วงแรกอาจเกิดจากความกลัวและการได้รับข้อมูลที่ผิดพลาด ขาดการรับข้อมูลที่กรองให้มีความ

น่าเชื่อถือที่สุด แต่เมื่อทุกอย่างได้เริ่มกระจ่างชัด ผู้ปกครองหูตาสว่างขึ้น และที่สำคัญบุตรหลานและความต้องการที่จะให้บุตรหลานประสบความสำเร็จมีการศึกษาที่สูงและได้เรียนต่อในระดับที่สูงได้พัฒนาตนเอง สามารถเลี้ยงตนเองได้ในสังคมที่มีการแข่งขัน จากการร่วมพูดคุย ให้คำแนะนำ และยืนเคียงข้างบุตรหลานของตนจนถึงวินาทีสุดท้ายของชัยชนะ และคำตักเตือนถึงบุตรหลานในการกระทำในแต่ละขั้นตอนที่จะเกิดการเคลื่อนไหวจากความรักความห่วงใยที่มอบให้ในแต่ละวัน ในครั้งนี้อาจจะเป็นครั้งที่พิเศษและเป็นพลังที่ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวกลุ่มนี้เคลื่อนที่อย่างเต็มกำลังจนสุดความสามารถของกลุ่มคนที่ได้ชื่อว่า อนาคตของชาติ พลังที่บริสุทธิ์ เลยก็ได้

"...ส่วนกลุ่มคนที่มาเขาร่วมก็คือผู้ปกครองของนักเรียนนั้นเองครับพอรู้ว่าโรงเรียนที่ลูกมาเรียนนั้นมีผู้บริหารไม่ดีก็ไม่อยากให้มาบริหารเรากลัวว่าจะมีผลต่อการเรียนของลูกๆเลยมาให้คำปรึกษาและเข้าร่วมชุมนุมเป็นบางกลุ่ม.." (สัมภาษณ์ นาย ษ นามสมมุติ ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหว)

4.ลักษณะพื้นที่ตั้งของโรงเรียนข้อนี้ถือเป็นข้อสำคัญที่ทุกอย่างสำเร็จเพราะสิ่งนี้เลยก็ว่าได้หรือไม่หากไม่ใช้วิธีการปิดล้อมเพื่อขัดขวาง อาจใช้วิธีอื่นหรือพื้นที่อื่นก็อาจจะทำให้ขบวนการเคลื่อนในครั้ง ประสบกับปัญหาเหมือนครั้งก่อนได้ ในครั้งนี้ได้เลือกที่จะปิดทางหลวงเส้น เลย – ด่านซ้าย จึงทำให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการชุมนุมนี้มีมากขึ้น และเป็นผลที่จะกดดันให้ผู้อำนวยการได้ยอมจำนนต่อปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น พื้นที่สังคมเริ่มเปิดกว้างเพื่อมองปัญหาจากพื้นที่เล็กๆของสังคม แต่เป็นปัญหาที่ใหญ่สำหรับพวกเขาสังคมได้รับทราบ และเป็นตัวอย่างให้กับอีกหลายพื้นที่ที่จะมีการเคลื่อนไหวและเกิดปัญหาเช่นเดียวกันนี้

5.สำนึกในความเป็นพลเมือง สำนึกของบุคคลที่อยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมที่จะเข้ามามีบทบาทในการบริหารงาน การเรียกร้องสิ่งที่ตนควรได้รับจากผู้มีอำนาจ ภายใต้ช่องทางอย่างสร้างสรรค์ ตามระบอบการเมือง ซึ่งไม่ใช่การใช้กฎหมู่ทำลายกฎหมายแต่อย่างใด เป็นเพื่อการใช้กฎหมู่เพื่อสร้างความชอบธรรม ความยุติธรรม ความเสมอภาค ให้เกิดขึ้นในสังคมอยู่ของกลุ่มนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ ที่ไม่ใช่การมาเรียนแล้วกลับบ้าน แต่เป็นการสร้างประสบการณ์ที่เรียนรู้จากการกระทำและเกิดขึ้นจริงกับตัวเรา หากเรารู้ถึงสิ่งนั้นว่าเกิดอะไรขึ้นแต่เรากับนิ่งเฉยต่อสิ่งที่เกิดขึ้น โดยการไม่ยุ่งเกี่ยว ไม่สนใจ ไม่เข้าร่วมแล้ว สำนึกที่นักเรียนโรงเรียนแห่งนี้มีก็คงไม่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น การเคลื่อนไหวในครั้งนี้นอกจากสำนึกในความเป็นพลเมืองแล้ว สิ่งที่นักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในครั้งนี้ได้ เหมือนกับสุภาษิตไทยที่พูดว่า "**อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน** " หากพวกเขาไม่ลุกขึ้นที่จะสู้เอง แล้วใครละที่จะลุกขึ้นสู้แทนตัวเขา เพราะอำนาจและสิทธิเป็นของเขาไม่ใช่ของคนอื่น

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ขบวนการภาคประชาชน กรณีศึกษาการรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย พบว่าการก่อตัวของขบวนการรวมกลุ่มของนักเรียน เกิดจากจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนในการแสดงออกในการเรียกร้องสิทธิที่เคยได้รับจากทางโรงเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นภายใต้การส่งเสริมของผู้บริหารโรงเรียนเมื่อมีการเปลี่ยนผู้อำนวยการโรงเรียนใหม่ สิทธิต่างๆที่เคยได้รับกลับขาดหายไปเพราะการเปลี่ยนนโยบายในการบริหารงานของผู้อำนวยการคนใหม่ก่อให้เกิดความไม่พอใจของกลุ่มนักเรียนจึงเกิดกระบวนการในการชุมนุมเรียกร้องจนท้ายที่สุดนำมาซึ่งการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการให้ย้ายออกจากโรงเรียน

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดขบวนการเมืองภาคประชาชน กรณีการรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย ซึ่งเป็นการแสดงออกบนเวทีสาธารณะทางการเมือง เป็นลักษณะการเรียกร้องภายในสังคมสถานศึกษา อันมีบริบททางการเมืองที่เอื้อต่อการเกิดขบวนการภาคประชาชน ในกรณีนักเรียนออกมาเรียกร้องสิทธิในการที่จะได้รับการพัฒนาจากสถานศึกษาและนำเสนอการกระทำของผู้นำในสังคมที่กระทำไม่เหมาะสม นำมาสู่การชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการออกจากโรงเรียน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

สาเหตุที่นำมาสู่การรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนายการโรงเรียนจากการศึกษาการรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย ผู้วิจัยพบว่าสาเหตุที่นำมาสู่การรวมกลุ่มในการเคลื่อนชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการ คือการบริหารงานของผู้อำนวยการที่แตกต่างไปจากผู้อำนวยการท่านเดิม นโยบายที่เปลี่ยนไปในทางที่เป็นการปิดกั้นการแสดงออกของนักเรียน จึงนำมาสู่การไม่พอใจในนโยบายการบริหารงานของผู้อำนวยการท่านนี้ นอกจากสาเหตุในด้านการบริหารงานโรงเรียนของผู้อำนวยการแล้ว พฤติกรรมส่วนตัวของผู้อำนวยการก็เป็นสาเหตุสำคัญเช่นเดียวกัน ดังเช่นในกรณีของการไม่มาปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน การไม่แสดงบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารในการเป็นประธานในที่ประชุม การสั่งการหรืออำนาจการตัดสินใจยังมีความล่าช้า จึงเป็นสาเหตุสำคัญเช่นเดียวกันในการเกิดขบวนการรวมกลุ่มของนักเรียนในการแสดงความไม่พอใจในการบริหารงานของผู้อำนวยการ และในที่สุดนำมาซึ่งการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้อำนวยการโดยมีเครือข่ายร่วมคือ ผู้ปกครองนักเรียน และการประสานความร่วมมือของสื่อมวลชน และผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นการแสดงพลังของนักเรียนซึ่งถือเป็นพลังของพลเมืองของสังคมในการแสดงบทบาทในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนซึ่งมีลักษณะพิเศษคือพลเมืองที่อยู่ในสถานะของนักเรียน

ด้านยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว ซึ่งขบวนการการเคลื่อนไหวได้มีการระดมพลนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อร่วมกดดัน และใช้วิธีการเคลื่อนไหวแบบปิดล้อมขัดขวาง และไม่มีการเจรจาแต่อย่างใด แต่ก็มีการเจรจาบ้างจากฝ่ายรัฐ และนักเรียนยังยืนยันข้อเรียกร้องให้ ผู้อำนวยการโรงเรียนออกจากโรงเรียนแห่งนี้เช่นเดิม การเคลื่อนไหวเพื่อประชาสัมพันธ์ การใช้เอกสารเป็นสื่อแจ้งให้กับสังคมได้รับทราบ การปราศรัย การยื่นแถลงการณ์ เพื่อให้สังคมได้รับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกเขา โดยการอาศัยสื่อท้องถิ่นในการเผยแพร่ข่าวสารและกลุ่มผู้บริหารระดับสูงในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเลย เขต 3 ผู้บริหารงานปกครองในเขตพื้นที่นั้น ผู้นำชุมชน ได้เข้ามารับทราบปัญหา หากทางฝ่ายรัฐไม่มีการดำเนินการอย่างไรกับปัญหาที่เกิดขึ้นนักเรียนก็ดำเนินการด้วยตนเอง

วิธีการในการต่อสู้นั้น ได้เน้นไปที่การระดมมวลชน การปราศรัย เพื่อกดดันให้ผู้อำนวยการยอมออกจากโรงเรียนแห่งนี้ และยึดแนวทางสันติวิธีอย่างเคร่งครัด ไม่ใช้ความรุนแรง อาศัยสื่อมวลชนในการสร้างพื้นที่ให้ในสังคม การสร้างความชอบธรรม(Legitimacy) และแรงสนับสนุนจากบุคคลเหล่านี้ เช่น นายอำเภอ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้กับกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหว ใช้การขอความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ จากสังคม และเคลื่อนไหวโดยปราศจากอารมณ์ที่ต้องการอยากจะทำและสนุกสนาน แต่เป็นการต่อสู้ของเด็กนักเรียน เพื่อประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับเขาโดยตรง หลังจากการเคลื่อนไหวนั้น ผลที่ออกคือ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ย้ายออกจากโรงเรียนแห่งนี้ และการเคลื่อนไหวในครั้งนี้สำเร็จได้ มาจากปัจจัยดังนี้

ความสามัคคีและความรักสถาบันที่จะปกป้องสิทธิของโรงเรียนและตนให้ดีที่สุดด้วยพลังของพวกเขาให้ปราศจากสิ่งที่เป็นอยุติธรรม ผ่านการสังเกต การรับรู้ การสืบหาต้นต่อ จนเป็นนำมาสู่การเคลื่อนไหวให้สำเร็จ

ได้ การให้ความร่วมมือและรวมเป็นหนึ่งใจเดียวกันที่ต้องการเป้าหมายเดียวกัน ให้บรรลุสำเร็จได้โดยตัวของพวกเขาเอง

สำนึกให้ความเป็นพลเมือง ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจและเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การบริหารงาน การจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่ประโยชน์ส่วนรวม หากมีความบกพร่องหรือเกิดข้อขัดแย้งในระบบ ในฐานะเจ้าของก็มีการตรวจสอบและดำเนินการ เมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนแต่ไม่มีความคืบหน้าก็อาจจะใช้ความดื้อแพ่ง ที่อยู่สร้างสรรค์อยู่ในกรอบของกฎหมายในการดำเนินการเพื่อให้ประโยชน์ของส่วนรวมได้เกิดขึ้นกับส่วนรวมอย่างแท้จริง ไม่ใช่อยู่กับกลุ่มคนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน สังคมภายใน ที่ทำให้การเคลื่อนไหวในครั้งนี้สำเร็จและเคลื่อนไหวโดยไม่มีการต่อต้านจากกลุ่มเหล่านี้ การแสดงความพลังของนักเรียนเองผ่านแรงกระตุ้นและกำลังใจจากผู้ปกครอง และผู้ที่สนับสนุนให้นักเรียนเคลื่อนไหว โดยสังคมยอมรับโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆเลย

การสร้างเครือข่ายและการขอการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ กลุ่มบุคคลต่างๆ ซึ่งการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ไม่ใช่เพียงนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้เท่านั้นที่จะร่วมเคลื่อนไหวในครั้งนี้ ยังมีกลุ่มบุคคลที่ทำให้การเคลื่อนไหวครั้งนี้ไร้ซึ่งการต่อต้านที่ชัดเจนและรุนแรง อาจจะมีบ้างในความเป็นห่วงในมุมมองของอีกฝ่าย แต่ก็ไม่ได้ทำให้พวกเขาท้อถอยแต่อย่างไร ในทางกลับกันเป็นพลังเสริมความเข้มแข็งในพวกเขาด้วย กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีดังนี้

ผู้นำท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งในการสนับสนุนในด้านความสะดวก ความปลอดภัยและอุปกรณ์ที่พวกเขาจำเป็นจะต้องใช้ในการเคลื่อนไหว หากไม่มีสิ่งของเหล่านี้การเคลื่อนไหวก็อาจจะไม่สามารถเพิ่มพื้นที่ข่าวในสังคมได้ การสนับสนุนไม่ได้เกิดขึ้นจากความเห็นต่างหรือขัดแย้งกับผู้อำนวยการแต่อย่างใด แต่เป็นการสนับสนุนพลังที่เข้มแข็งของบุตรหลาน ที่จะรักษาปกป้องสิ่งที่มีค่าของชุมชนให้คงอยู่อย่างเด่นสง่าได้ เป็นพลังของเยาวชนที่มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

ผู้ปกครอง การให้กำลังใจและคำปรึกษา ความเชื่อใจในบุตรหลานของตนเป็นสิ่งสำคัญที่นักเรียนโรงเรียนต้องการจากผู้ปกครองของตน เพื่อเป็นพลังที่จะเคลื่อนไหวที่ไร้ความกังวลในอนาคตของตน และสิ่งนั้นก็ได้รับการตอบสนองจากผู้ปกครอง อาจจะไม่ใช่ผู้ปกครองทุกคน แต่ก็เป็นผู้ปกครองส่วนหนึ่งที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ และการได้รับความร่วมมือที่ไม่ให้มีกิจกรรมต่อต้านจากกลุ่มผู้ปกครองที่ไม่เห็นด้วย การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองกลุ่มนี้ก็เป็นการสนับสนุนทางอ้อมเช่นกัน

หน่วยงานจากรัฐและสื่อมวลชนท้องถิ่น ที่เข้ามาให้ความสะดวกในการเคลื่อนไหว เช่นตำรวจที่ให้ความสะดวกในด้านจราจรที่มีผลจากการปิดถนนของการเคลื่อนไหว การสังเกตการณ์จากทหาร การติดตามเรื่องจากนายอำเภอด่านซ้าย การได้มีพื้นที่ข่าวของสื่อมวลชนท้องถิ่นที่ตีแผ่ความจริงและพลังที่เข้มแข็งของนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ให้สังคมได้รับรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเขา ผลหลังจากขบวนการเคลื่อนไหวของนักเรียนโรงเรียนผลของเคลื่อนไหวจากการศึกษาคือ การย้ายออกจากโรงเรียนแห่งนี้ของผู้อำนวยการ ก. (นามสมมุติ)

“.. นายอำเภอด่านซ้ายจึงได้ร่วมกับผู้อำนวยการโรงเรียนเลยพิทยาคม และรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 จึงได้เข้าเจรจากับนาย ก. (นามสมมุติ) ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งนี้ ในโรงเรียน จากการเจรจานาย ก. (นามสมมุติ)ยอมออกจากโรงเรียนแห่งนี้ในวันนี้ 9 ก.ค.52 เพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 ให้ไปช่วยราชการที่เขตพื้นที่การศึกษา แลนาย ก. (นามสมมุติ) ได้ลงมาพบกับนักเรียนที่ชุมนุมประกาศพร้อมที่จะออกจากโรงเรียน บรรดานักเรียนและผู้ปกครอง ต่างก็พอใจและช่วยกันเก็บของแยกย้ายกันไป

ทำให้การสัญจรไปมาสามารถสัญจรได้ตามปกติ.” (นร.เมืองเลยปิดถนนไล่ ผอ.ย้ายหนีหลังกินเหล้าในรร. ,เว็บไซต์ :2552) หลังจากที่นาย ก. (นามสมมุติ) ได้ย้ายออกจากโรงเรียนแห่งนี้ ความขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียนในการพูดเสียดสี ประชดประชันก็ไม่เกิดขึ้น และครูที่อยู่ฝั่งผู้อำนวยการก็ไม่แสดงพฤติกรรมใดต่อนักเรียนที่เคลื่อนไหว กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะ การเรียนการสอนที่ครูทุกท่านได้ให้กับนักเรียนได้เต็มที่และรอต้อนรับผู้อำนวยการคนใหม่ เชื่อว่าผู้อำนวยการคนใหม่ก็ต้องศึกษาข้อมูลมาก่อนและเตรียมการบริหารที่สนองความต้องการของนักเรียนที่นี้เป็นอย่างดี ที่สำคัญคือ การสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่น การตอบสนองความคาดหวังของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน จึงจะทำให้การบริหารของผู้อำนวยการคนใหม่ได้รับความร่วมมือจากคณะครูและนักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้

ข้อเสนอแนะ

1.ด้านความร่วมมือของนักเรียน ถ้าหากนักเรียนขาดการสร้างพลังในความสามัคคีของกลุ่มนักเรียนแล้วก็เคลื่อนไหวยากที่จะสำเร็จ เพราะหากพลังของนักเรียนไม่มีความเข้มแข็ง ผู้อำนวยการเข้มแข็งก็จะทำให้การเคลื่อนไหวไม่สำเร็จ หากผู้อำนวยการมีความเข้มแข็ง กลุ่มนักเรียนมีความเข้มแข็ง แต่ขาดพื้นที่และความร่วมมือจากภายนอกที่จะเอื้อให้การเคลื่อนไหวสำเร็จได้นั้น เป็นไปยาก ซึ่งส่วนใหญ่ขบวนการเคลื่อนไหวจะมีปัญหาในเรื่อง ความสามัคคีการสร้างพลังความเข้มแข็งของกลุ่ม ขาดโอกาสทางการเมืองและโอกาสทางสังคมที่เอื้อให้เกิดการเคลื่อนไหวได้ แต่ส่วนน้อยที่จะเจอกับเหตุการณ์ผู้อำนวยการอ่อนแอ นักเรียนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นไปได้ยากเกี่ยวการเคลื่อนไหวของนักเรียน เช่นเดียวกับขบวนการเคลื่อนไหวกลุ่มนี้ทั้งผู้อำนวยการและนักเรียนที่มีความเข้มแข็งทั้งสองฝ่าย แต่ด้วยมวลชนของนักเรียนและโครงสร้างโอกาสทางสังคมและโครงสร้างการเมืองที่เอื้อให้ และมีพื้นที่ในการเคลื่อนไหวที่จะทำให้การกดดันเป็นผลสำเร็จได้

2.สภาพภูมิศาสตร์ พื้นที่ในการเคลื่อนไหว อย่างที่กล่าวไปในข้อ 1 เมื่อพลังของกลุ่มเคลื่อนไหวมีความเข้มแข็งแต่ยังขาดพื้นที่ที่จะมีผลต่อการกดดัน บางกลุ่มอาจจะเจอปัญหาในเรื่องพื้นที่ที่ไม่มีผลที่จะผลต่อการกดดันเช่น การชุมนุมในโรงเรียน ขาดถนนทางหลวง พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ เป็นต้น ซึ่งขบวนการเคลื่อนไหวกลุ่มนี้เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก เป็นโรงเรียนประจำตำบล ด้วยสภาพพื้นที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อวงกว้าง หากไม่ใช่โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่หรือไม่มีทางหลวงเส้นนี้แล้ว การเคลื่อนไหวก็อาจจะประสบปัญหาเช่นเดิม ที่ทำให้การเคลื่อนไหวไม่สำเร็จ

3.วิธีการเคลื่อนไหว ด้านนี้มีความสำคัญที่จะทำให้การเคลื่อนไหวถูกให้ความสำคัญจากสังคม หากขาดรูปแบบและการจัดการเคลื่อนไหวอย่างดีแล้ว การระดมมวลชนเคลื่อนไหวก็จะไม่ประสบผล เช่น การควบคุมมวลชน การระดมมวลชนให้ความร่วม การเคลื่อนไหวกดดัน การเจรจาต่อรอง การปราศรัย แกนนำที่มีความมุ่งมั่นและเด็ดเดี่ยว มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเองทำและยอมเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง หากแกนนำขาดภาวะผู้นำที่จะนำมวลชนแล้ว ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวก็ไม่รู้จะเคลื่อนไหวอย่างไรและจะเข้าร่วมการเคลื่อนไหวเพื่ออะไร ซึ่งเราต่างมีจุดหมายเดียว แต่ถ้าทั้งแกนนำและผู้เข้าร่วมมีจุดหมายเดียวกัน มีการจัดการรูปแบบการเคลื่อนไหว ก็จะทำให้การเคลื่อนไหวเป็นผลสำเร็จเช่นเดียวกับขบวนการเคลื่อนไหวกลุ่มนี้ ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีจุดหมายเดียวกันและมีความต้องการเหมือนกันจึงทำให้การเคลื่อนไหวดำเนินได้อย่างไร้การต่อต้าน ที่มีการประสานและเตรียมความพร้อมมาอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

แกนนำนักเรียน (ไม่ประสงค์ออกนาม). เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ไชยมนู กุนอก เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555.

ครูโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย (ไม่ประสงค์ออกนาม). เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, มนตรี คำวัน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลยเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555.

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย(ไม่ประสงค์ออกนาม). เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, มนตรี คำวัน เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลยเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555.

นร.เมืองเลยปิดถนนไล่ ผอ.ย้ายหนีหลังกินเหล้าในร.ร.http://www.pinonlines.com/?q=node/335. 10 กุมภาพันธ์ 2555.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2541).การเมืองบนถนน : วันสมัชชาคนจนและประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก.

_____. กรอบวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม. เชียงใหม่ : มูลนิธิไฮน์ริค เบิลล์ สำนักงานภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้, 2552”

ผาสุก พงษ์ไพจิตรและคณะ. (2545). วิถีชีวิตวิถีสู้ : ขบวนการประชาชนร่วมสมัย. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ตรัสวิน (ซิลค์เวอร์มบุคส์).

ผู้ใหญ่บ้านบ้านโคกงามหมู่ที่ 7 (ไม่ประสงค์ออกนาม). เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ไชยมนู กุนอก เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านโคกงาม เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555.

สุดทนพฤติกรรม ผอ.โรงเรียนวังโพนงาม นร.-ผู้ปกครองตั้งม็อบปิดถนนไล่. http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9520000077853. 10 กุมภาพันธ์ 2555.

ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง

(Social Movement Against Rayong Coal-fire Power Plant)

เนตินัย ทิพย์วงษ์ทอง [*]

เชิงชาญ จงสมชัย[**]

บทคัดย่อ

การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน ศึกษากรณีการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการตลอดจนการทำงานของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน ของบริษัท ไออาร์พีซี (IRPC) จำกัด (มหาชน) 2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางการเมือง วิธีการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่วิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำของขบวนการ ผู้วิจัยได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีทีกำหนดไว้ และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง ประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ เป็นการรวมตัวของการเคลื่อนไหวข้ามชนชั้นทางสังคมของชาวระยอง ที่มีนัยสำคัญยิ่งของทั้งพันธมิตรจากคนชนกลางและองค์กร เครือข่ายชาวบ้าน นักวิชาการ พนักงานรัฐ สื่อมวลชน เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ซึ่งเกิดจากการไม่เห็นด้วยกับทิศทางและนโยบายการพัฒนำแบบทุนนิยมที่ขาดการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจจากคนในท้องถิ่น ความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของโครงการ การสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ฐานคิดของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนอยู่ภายใต้แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เน้นความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเป้าหมายไปยังประชาชนเป็นหลัก กลไกและวิธีการทำงาน ได้แก่ การรณรงค์ให้ข้อมูลและความรู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลเสีย ผลกระทบในการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ผ่านกระบวนการในการจัดเวทีสาธารณะต่างๆ การสร้างพันธมิตรกับกลุ่มต่างที่มาเข้าร่วมกับขบวนการฯและความมีศักยภาพของกลุ่มแกนนำในการระดมประชาชนให้เข้าร่วมเคลื่อนไหว

สรุปได้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในปัจจุบัน เป็นทางเลือกหนึ่งในการแสดงบทบาทตามสิทธิพลเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ ดังนั้นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ความสำคัญกับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการตัดสินใจ ควรเอาใจใส่ ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ประชานมีความเข้มแข็งสามารถดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ : ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน/ โรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง/ การมีส่วนร่วมของประชาชน/ สำนึกความเป็นพลเมือง

---

[*] *นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

[**] *ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

บทนำ

จากการเพิ่มขึ้นของประชากร ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างไม่มีจำกัดเกิดโรงงานอุตสาหกรรมที่มีหลายระดับ การเจริญเติบโตดังกล่าวกลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา ปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมมิใช่เพียงปัญหาในระดับท้องถิ่นเพียงเท่านั้น หากแต่กลายเป็นปัญหาในระดับโลก มีแนวคิดของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยชูประเด็น “ภาวะโลกร้อน” (Global Warming) เป็นแนวคิดหลักของนักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม นักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมได้มีการรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกให้รักและหวงแหนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ต้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่จำกัดของโรงงานรวมถึงการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน ทำให้คนในชุมชนมีสำนึกมากขึ้นสามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเองได้อย่างเพียงพอ จากการรุกรานของโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามายังพื้นที่ของชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความหวาดระแวงเกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ต่อสู้และคัดค้านการขยายความเจริญทางอุตสาหกรรมที่รุกล้ำมายังเขตที่อยู่อาศัย ด้วยความคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา

ผลพวงจากการรุกรานชุมชนท้องถิ่นของรัฐและกลุ่มทุนอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่รัฐได้พัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกนำความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดรอยแตกรอยร้าวภายใต้โครงสร้างอำนาจที่เหลื่อมล้ำจนปะทุเป็นความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรดิน น้ำ ป่า และแร่ธาตุระหว่างรัฐและกลุ่มทุนกับชุมชนท้องถิ่นที่สั่งสมพอกพูน แตกแขนง เป็นปัญหาในมิติต่างๆเกี่ยวพันกันจนกลายเป็นปมปัญหาที่สลับซับซ้อน พร้อมกับการปรากฏตัวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งเป็นการกระทำร่วมของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นผู้ไร้ซึ่งอำนาจ ไร้สิทธิไร้เสียงและมักเป็นกลุ่มคนที่ถูกกีดกันออกจากพื้นที่ทางการเมืองในกระบวนการตัดสินใจต่อการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันเป็นฐานทรัพยากรในการดำรงชีพของตนเองทั่วทุกภูมิภาคของประเทศดังเห็นได้จาก กรณีขบวนการคัดค้านเหมืองถ่านหินลิกไนต์ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง กรณีขบวนการคัดค้านเหมืองถ่านหินลิกไนต์ อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่ กรณีขบวนการคัดค้านโครงการระเบิดหินเขาถ้ำแรด อ.ห้วยยอด จ.ตรัง กรณีขบวนการคัดค้านโครงการโรงงานถลุงเหล็ก สหวิริยา อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ขบวนการคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูด - บ่อนอก ขบวนการคัดค้านโครงการเหมืองแร่โพแทช จ.อุดรธานี ขบวนการทางสังคม และ ขบวนการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินบริษัทไอร์อาพีซี จังหวัดระยอง ฯลฯ ซึ่งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในช่วงนี้มีความแตกต่างจากช่วงก่อน คือ ไม่ใช่เป็นการเรียกร้องเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าอย่างเช่นเรื่องค่าเช่าที่นา หรือราคาผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ แต่เป็นการเคลื่อนไหวในปัญหาที่หยั่งรากลึกลงไปในมิติของความขัดแย้งด้านทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ ที่สัมพันธ์อยู่กับการเปลี่ยนแปลงในด้านการใช้และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาตินับตั้งแต่ยุคของการพัฒนา(วิเชิด ทวีกุล,2548 อ้างใน ฐากูร สรวงศ์สิริและมณีมัย ทองอยู่, 2553)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่นี้ เป็นขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนคนธรรมดาทั่วไปที่ไม่ได้เคลื่อนไหวในฐานะตัวแทนของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งและไม่ได้เป็นไปเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ที่เป็นปัญหาร่วมกันเช่น ปัญหาหาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการเคลื่อนไหวก็มุ่งไปที่สาธารณชนมากกว่าพรรคการเมืองหรือตัวแทนพรรคการเมือง หรือผู้แทนที่เลือกเข้าไปจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งขบวนการเคลื่อนไหวแบบใหม่นี้ได้นำไปสู่ขบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือขบวนการประชาธิปไตยแบบเปิดกว้างที่มุ่งเปิดพื้นที่สาธารณะหรือที่เรียกว่า “การเมืองสาธารณะ” เพื่อให้เกิดการถกเถียง กลายเป็นมติ

สาธารณะหรือมติมหาชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่นี้ได้เข้ามาแทนที่ ระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ที่เปิดพื้นที่ถกเถียงเฉพาะที่ การเคลื่อนไหวนี้ และได้เปลี่ยนรูปแบบเป็น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตยทางตรง มากขึ้น พื้นที่ก็กลายเป็นการเมืองของประชาชนมากขึ้น

จากวาทกรรมการพัฒนาที่เริ่มขึ้นมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ พ.ศ. 2504 ทำให้ประเทศเข้าสู่ความเป็นอารยะมากขึ้น แต่กระนั้นก็ตาม ความอารยะที่ปรากฏขึ้น ก็ได้มีสิ่งที่เป็นปัญหาตามมาไม่น้อย ดังกรณีของโครงการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัท ไออาร์พีซี (IRPC) จำกัด (มหาชน) จังหวัดระยอง ที่เป็นกรณีของทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ซึ่งกรณีของบริษัท ไออาร์พีซี (IRPC) จำกัด (มหาชน) จังหวัดระยอง เป็นผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ IPP (Independent Power Producer) โดยใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง เป็นการยื่นประมูลเสนอต่อกระทรวงพลังงาน กำลังผลิต 1,600 เมกะวัตต์ พื้นที่ของโครงการก่อสร้าง อยู่บริเวณ ต.ตะพง อ.เมือง จังหวัดระยอง ซึ่งมี ต.เชิงเนินและ ต.บ้านแลง อ.เมืองจังหวัดระยอง เป็นตำบลใกล้เคียง ตลอดระยะเวลาการเคลื่อนไหวชาวบ้าน ได้รับการสนับสนุนจาก เครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก โดยมีนาย สุทธิ อัฌชาศัย เป็นผู้ประสานงาน ผลักดันประเด็นในระดับท้องถิ่นให้เป็นระดับชาติ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มของชาวบ้านและเครือข่ายต่างๆที่มากจากทุกภาคของประเทศไทย ที่มีปัญหาคล้ายคลึงกับโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) กลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้สร้างกิจกรรมให้กับชาวบ้านแลกเปลี่ยนเรียนรู้มอบประสบการณ์ต่างๆเพื่อให้รับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นภายในภาคหน้าได้ รวมถึงแสวงหารวบรวม ระดมทรัพยากรเข้ามาเสริมหนุนขบวนการทำให้มีขบวนการมีความเข้มแข็ง สามารถเอาชนะ ทำให้โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินนี้ยุติลงได้เพราะประสบการณ์ที่ชาวบ้านเคยประสบมาแล้วจากกรณี นิคมอุตสาหกรรมมาตาพุด ซึ่งกำเนิดพร้อมๆกับ บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน) (บริษัท ทีพีไอ (TPI) เดิม)

การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวซึ่ง เป็นขบวนการภาคประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง (กรณีบริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทางคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงรูปแบบวิธีการตลอดจนการทำงานของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหินและเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการเคลื่อนไหว

2.ความมุ่งหมายของการศึกษา

1.เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการตลอดจนการทำงานของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน ของบริษัท ไออาร์พีซี (IRPC) จำกัด (มหาชน) จังหวัดระยอง

2.เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

3.ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คงก่อให้เกิดความเข้าใจถึงรูปแบบวิธีการตลอดจนการทำงานของขบวนการฯและเข้าถึงปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

4.ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qulitative Research) คณะผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการค้นคว้าในด้านพื้นที่ ประชากร เนื้อหา และระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

พื้นที่ในการศึกษา คณะผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่ ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นหนึ่งในที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัท IRPC และตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ที่ได้รับผลกระทบได้รับผลกระทบจากทิศทางลม

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล 14 คน ประกอบด้วย แกนนำ จำนวน 8 คน ประชาชนในเขตที่ได้เข้าร่วมการชุมนุม จำนวน 6 คน

ขอบเขตของเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการทำงานของขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน และศึกษาปัจจัยที่ทำให้การคัดค้านครั้งนี้เกิดความสำเร็จขึ้นได้

วิธีการศึกษา คณะผู้ศึกษาใช้วิธารศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างเจาะจง โดยมีแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า ตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2554 จนถึงวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ.2555

ผลการศึกษา

1.รูปแบบวิธีการตลอดจนการทำงานของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน ของบริษัท ไออาร์พีซี (IRPC) จำกัด (มหาชน) จังหวัดระยอง

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบวิธีการดำเนินการของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน ของบริษัท ไออาร์พีซี นั้น ที่เกิดขึ้นตั้งแต่การเปิดเวทีย่อย ณ สถานที่ต่างๆ จนกระทั่งมาถึงวันประกาศชุมนุมใหญ่ที่หน้าโรงงาน ทำให้ทางคณะผู้วิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีต่างๆ เพื่อให้ขบวนการฯเคลื่อนไหวต่อสู้ตัดค้านได้สำเร็จ โดยสามารถแบ่งได้เป็น

1.ยุทธศาสตร์การจัดกระบวนทัพแบบแนวราบเน้นความเสมอภาคของทุกฝ่าย

2.ยุทธศาสตร์สร้างการเรียนรู้แก่ชาวบ้าน

3.ยุทธศาสตร์พันธมิตรและเครือข่ายจากภายนอก

4. ยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมือง การเดินขบวนและการชุมนุมโดยสันติวิธี

ทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ที่ทางคณะผู้วิจัยได้สรุปออกมาแล้วนั้น จะแฝงอยู่ในการเคลื่อนไหวของทั้ง 2 ช่วงคือ 1.ช่วงก่อนวันชุมนุมใหญ่ และ 2.ช่วงวันชุมนุมใหญ่ โดยยุทธศาสตร์ในแต่ละช่วงก็จะมีความแตกต่างกันไปแต่ก็สามารถเชื่อมโยงกันได้มาเป็นลำดับ ด้วยประการนี้จึงนำไปสู่การศึกษาการใช้ยุทธศาสตร์การต่อสู้ของขบวนการฯในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินครั้งนี้จนเป็นผลสำเร็จได้

ยุทธศาสตร์การจัดกระบวนทัพแบบแนวราบเน้นความเสมอภาคของทุกฝ่าย

ในช่วงของการเคลื่อนไหวชุมนุม กลุ่มเครือข่ายขบวนการประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.ระยองได้มียุทธวิธีในการจัดโครงสร้างองค์กร โดยการจัดเป็นกลุ่มเครือข่ายที่ไม่มีโครงสร้างเป็นลำดับขั้นหรือเป็นทางการในลักษณะของโครงสร้างที่เป็นหน่วยงาน แต่มีการจัดโครงสร้างของขบวนการเป็นไปในแนวราบเสมอหน้า เพราะเป็นเพียงเครือข่ายภาคประชาชนที่ประสานกันระหว่างกลุ่ม โดยมีฐานะเป็นเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่ไม่มีใครมีอำนาจการตัดสินใจสูงสุด ทำให้ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และจะมีแบ่งหน้าที่กันเองภายในกลุ่มตามความถนัด เหตุที่ต้องจัดโครงสร้างของขบวนการฯให้เป็นไปในแนวราบนั้นเนื่องจากต้องการให้เกิดความเท่า

เทียมกันของขบวนการฯ โดยไม่ตองการให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันเพราะทุกๆคนออกมาชุมนุมในฐานะประชาชนเหมือนกัน

เหตุการณ์ก่อนวันชุมนุมใหญ่นั้นกลุ่มขบวนการได้มีการจัดเวทีย่อยโดยเดินสายไปยังสถานที่ต่างๆ เช่น ตลาดนัด สถานที่สำคัญของจังหวัด เพื่อชักชวน เชิญชวนให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ซึ่งสามารถสรุปยุทธศาสตร์ของเหตุการณ์ก่อนวันชุมนุมใหญ่ ได้ 2 ประเภท ได้แก่กระบวนการสร้างการเรียนรู้แก่ชาวบ้านและพันธมิตรและการสร้างเครือข่ายจากภายนอก

ยุทธศาสตร์สร้างการเรียนรู้แก่ชาวบ้าน

กระบวนการสร้างการเรียนรู้แก่ชาวบ้านนั้น เกิดขึ้นในช่วงของก่อนวันชุมนุมใหญ่ มีการเริ่มต้นจากแกนนำหลักซึ่งรวมตัวกันเมื่อเกิดปัญหา มีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆที่ได้รับผลกระทบจริง เป็นการศึกษาดูงานเพื่อนำข้อมูลต่างๆกลับมาเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้าน เมื่อได้รับข้อมูลจากแหล่งที่ได้รับผลกระทบจริงแล้วก็นำมาเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้านทำให้ชาวบ้านมีอาการตื่นตัวมากขึ้นตระหนักในผลกระทบที่จะตามมา จากนั้นชาวบ้านเริ่มแต่งตั้งแกนนำในแต่ละท้องที่และสร้างความเชื่อถือให้กับแกนนำ ตัวแทนของกลุ่มที่เป็นแกนนำสามารถควบคุมประชาชนในชุมชนของตัวเองได้ ให้แต่ละชุมชนรับผิดชอบกันเอง มีการจักสัมมนาวิชาการ มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง มีการประชุมกันทุกเดือน แต่ก็ไม่ได้มีการจดบันทึกการประชุมแต่อย่างใด โดยเหตุที่ทางขบวนการฯ ไม่ได้มีการจดบันทึกการประชุมในแต่ละครั้งนั้น เพราะต้องมีการประเมินสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถกำหนดได้ว่าจะต้องมีการประชุมกี่ครั้งในแต่ละเดือน

ยุทธศาสตร์พันธมิตรและเครือข่ายจากภายนอก

การสร้างเครือข่ายและขบวนการบนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติและชุมชน พบว่า เครือข่ายความสัมพันธ์ทางเครือญาติของชาวบ้านได้นำมาสู่ความสามารถในการระดมชาวบ้านในพื้นที่เข้าร่วมการกระทำการรวมหมู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้เครือข่ายความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนที่มีความสมัครสมานสามัคคีเป็นพื้นฐาน ยังมีส่วนที่ทำให้องค์กรการเคลื่อนไหวเกิดความสามารถในการระดมทุน เพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวระดมแนวร่วมและดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวของขบวนการได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีพันธมิตรที่อยู่นอกพื้นที่แต่มีกรณีปัญหาเดียวกันหรือใกล้เคียงกันได้แก่จ.ลำปาง จ.ประจวบคีรีขันธ์ จ.สระบุรี จ.สมุทรสาคร เกิดการเชื่อมโยงประสานงานกันช่วยเหลือกันในด้านประสบการณ์ที่ประสบมาในแต่ละที่ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในแต่ละท้องที่ รวมไปถึงด้านทรัพยากรมนุษย์ มีพันธมิตรที่เป็นนักวิชาการซึ่งมาให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจนในด้านต่างๆเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ใช้ลิกไนต์ เป็นเชื้อเพลิง

ยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมือง การเดินขบวนและการชุมนุมโดยสันติวิธี

แกนนำชาวบ้านได้ใช้ยุทธวิธีโดยชักจูงชาวบ้านที่มีจุดยืนและมีความคิดที่ตรงกับขบวนการฯ ให้ออกมาร่วมกันเคลื่อนไหวคัดค้านที่บริเวณหน้าโรงงานซึ่งเป็นวันชุมนุมใหญ่ เป็นการใช้ยุทธวิธีที่เรียกว่า “ป่าล้อมเมือง” โดยการไปเปิดเวทีสาธารณะย่อยๆ ราว 19 เวที ตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อให้ออกมาช่วยกันกัดดันทางฝ่ายโรงงาน (เอกชน) และฝ่ายรัฐบาล กันหลายๆคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในปัญหาข้อเรียกร้องที่เผชิญอยู่ ได้แก่ การกดดัน

ด้วยปริมาณผู้ชุมนุมจำนวนมากบริเวณหน้าบริษัท IRPC จำกัด มหาชน และต้องเป็นการชุมนุมอย่างสันติวิธีเพื่อเลี่ยงจากการถูกจับกุมและดำเนินคดี

ดังนั้น วิธีการชุมนุมที่สำคัญที่สุด “การเดินขบวน” และ “การชุมนุมอย่างสันติวิธี”ในระหว่างการชุมนุมใหญ่ทั้ง 3 วัน ซึ่งการเดินขบวนสามารถเข้าใจได้ว่าเป็นทั้งวิธีและเป้าหมายของตัวมันเอง อาจจะสรุปเป้าหมายของการเดินขบวนได้ดังนี้

ประการแรก เป็นแรงกดดันโดยตรง ด้วยจำนวนและกิจกรรมต่าง เช่น การไปสักการะพระพุธอังคีรสพระประจำเมืองระยอง การเดินขบวนแสดงพลังพร้อมทั้งเชิญชวนให้ชาวบ้านออกมาร่วมชุมนุม ฯลฯ

ประการที่สอง เป็นกระบวนการที่ทำให้ชาวบ้านเห็นว่า ขบวนการฯ และ/หรือ ตัวเองมีอำนาจ เห็นอำนาจของตัวเองจากการร่วมกันต่อสู้ชุมนุม และได้อาศัยช่วงการชุมนุม สร้างกระบวนการเรียนรู้ภายใน การชุมนุมจึงไม่ใช่เพียงกิจกรรมการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้องเรียกร้องเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้สร้างความรู้ใหม่ๆ เป็นกระบวนการที่จะนำอำนาจมาสู่ประชาชนด้วย

ประการที่สาม เป็นวิธีการสื่อสารความลำบาก ความทุกข์ยากและข้อมูลเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหามลพิษและข้อเรียกร้องต่อสังคมสาธารณะ ถึงแม้การชุมนุมใหญ่จะเกิดขึ้นเพียง 3 วัน แต่มีผลสืบเนื่องมาจากการเปิดเวทีสาธารณะย่อยๆอีกทำให้สามารถสร้างกิจกรรม การเรียนรู้ให้สาธารณะได้เข้ามาร่วมและรับรู้ปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบโดยตรง หรือผ่านทางสื่อมวลชนหลายแขนง ทำให้ปัญหาของขบวนการฯกลายเป็นประเด็นสาธารณะที่ทำให้รัฐบาลต้องหันมาสนใจอย่างจริงจัง

บทบาทของแกนนำชาวบ้านในการหนุนเสริมองค์กรการเคลื่อนไหว

บทบาทของแกนนำชาวบ้านในการหนุนเสริมองค์กรการเคลื่อนไหว พบว่า แกนนำชาวบ้านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพราะแกนนำชาวบ้านเปรียบเสมือนสื่อกลางที่คอยขับเคลื่อนแกนนำมีการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้านในหลายมิติด้วยกันไม่ว่าจะเป็น การตระเวนไปขอเปิดเวทีประชุมตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อถ่ายทอดชุดข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ และชุดข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการในมิติต่างๆอันจะส่งผลกระทบต่อชุมชน การเน้นย้ำให้ชาวบ้านเห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหลังจากการสร้างโรงไฟฟ้า พร้อมกับสร้างแกนนำชาวบ้านขึ้นในแต่ละหมู่บ้านที่มีการเปิดเวทีประชุม เพื่อดึงแกนนำชาวบ้านเข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในระหว่างที่มีการขอเปิดเวทีประชุมนั้นได้ขยายออกไปยังหมู่บ้านต่างๆจากนั้นให้แกนนำนำไปสู่การปฏิบัติการ ขยายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้านในชุมชนของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพและสภาวะผู้นำให้กับแกนนำชาวบ้านผ่านการเวทีประชุมและประสานความร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆในการจัดอบรม ให้เกิดความสามารถในการระดมทรัพยากรมนุษย์และการไหลเวียนของทรัพยากรให้กระจายไปทั่วองค์กรการเคลื่อนไหวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่ท้าทายจากการที่มายาคติของคนระยองในยุคก่อนมักจะมองว่ากลุ่มขบวนการเป็นเพียง ม็อบรับจ้าง ม็อบจัดตั้ง มีแกนนำที่พร้อมเปลี่ยนจุดยืน ชาวบ้านยิ่งต้องรับภาระอย่างหนักในการเคลื่อนไหว อย่างไรเสียหากแกนนำชาวบ้านมุ่งทุ่มเทเสียสละเอาการเอางานและมีสำนึกเพื่อรวมอยู่เป็นพื้นฐานกิจกรรมต่างๆที่องค์กรการเคลื่อนไหวต้องพึ่งพาแกนนำชาวบ้านในการขับเคลื่อนก็จะลดประสิทธิภาพลงและส่งผลให้องค์กรการเคลื่อนไหวอ่อนแอลงตามไปด้วยแต่ในกรณีของกลุ่มคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.ระยองนั้น มีแกนนำชาวบ้านที่เข้มแข็งสามารถแสดงบทบาทและหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความทุ่มเทเสียสละ เอาการเอางาน และมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมต่อ

ขบวนการที่ถูกเปลี่ยนผ่านท่ามกลางกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่เอื้อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่และพัฒนาองค์กรการเคลื่อนไหวให้เติบโตได้อย่างต่อเนื่อง

ฉะนั้นบทบาทของแกนนำนั้นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำพาขบวนการฯไปสู้ความสำเร็จ เพราะถ้าขาดคุณสมบัติของความเป็นผู้นำหรือหากขาดภาวะผู้นำไป อาจทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อถือหรืออาจขาดความศรัทธาในตัวแกนนำจนกลายเป็นความล้มเหลวของขบวนการฯได้

2.ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการเคลื่อนไหวทางการเมือง

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง เคลื่อนไหวต่อสู้คัดค้านได้จนสำเร็จ มีอยู่ด้วยกัน 3 ประการหลักๆ คือ

1.ความเข้าใจของประชาชนในปัญหาเรื่องมลพิษ ในพื้นที่อำเภอเมืองของจังหวัดระยองนั้นมีนิคมอุตสาหกรรม 8 แห่ง และเขตประกอบการอุตสาหกรรม 5 เขต โดยในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดนั้น มีโรงงานอุตสาหกรรมหลายประเภท เช่น โรงงานปิโตรเคมี โรงงานกลั่นน้ำมัน โรงงานผลิตปุ๋ยและเคมีภัณฑ์ โรงผลิตไฟฟ้าและโรงงานที่มีการผลิตและการใช้โลหะหนักได้แก่ โรงงานถลุงเหล็ก นอกจากนี้ โรงงานอุตสาหกรรมนอกเขตนิคมอุตสาหกรรมยังมีการประกอบการอุตสาหกรรมหลายประเภท โดยเฉพาะกิจการเกี่ยวกับโลหะหนักได้แก่ กิจการทำแบตเตอรี่และหลอมตะกั่ว ซึ่งโรงงานเหล่านี้มีการใช้และผลิตสารเคมีอันตรายหลายชนิด ที่สำคัญได้แก่ สารอินทรีย์ระเหย (Volatile Organic Compounds: VOCs) กรด ก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ ก๊าซไนโตรเจนออกไซด์ และสารโลหะหนัก เป็นต้น มีการตรวจพบว่ามีสารอินทรีย์ระเหยง่าย กรด และสารโลหะหนักปนเปื้อนในอากาศ ในดิน และในน้ำ ซึ่งการปนเปื้อนของสารโลหะหนักนี้อาจเนื่องจากกระบวนการผลิตและการกำจัดทางอุตสาหกรรมของโรงงานและสถานประกอบกิจการต่างๆ และอาจเนื่องจากมีสินแร่ของสารโลหะหนักบางประเภทปนเปื้อนตามธรรมชาติอยู่บ้างแล้ว สารโลหะหนักสำคัญที่พบปนเปื้อนในพื้นที่มาบตาพุดได้แก่ ตะกั่ว (Pb) สารหนู(As) เหล็ก (Fe) ซีลีเนียม (Se) ปรอท (Hg) แคดเมียม (Cd) โครเมียม(Cr) ทองแดง (Cu) นิกเกิล (Ni) สังกะสี (Zn) และ แมงกานีส (Mn) ซึ่งสารเคมีเหล่านี้มีพิษต่อร่างกายทั้งแบบเฉียบพลันและเรื้อรังโดยทำให้ระคายเคืองผิวหนัง เยื่อบุอ่อน ระบบทางเดินหายใจ ตับและไต ระบบเลือด ระบบสืบพันธุ์ ระบบประสาทและกล้ามเนื้อ และบางชนิดเป็นสารก่อมะเร็ง โดยเฉพาะสารอินทรีย์ระเหยซึ่งเป็นสารประเภทสารทำละลายอินทรีย์ (Organic Solvents) นั้นยังเป็นสารที่มีกลิ่นเฉพาะ ระเหยง่าย และไวไฟอีกด้วย ในพื้นที่มาบตาพุดจึงพบปัญหามลพิษทางอากาศเนื่องจากกลิ่นของสารเคมีและการปนเปื้อนของสารเคมีในอากาศ มลพิษทางน้ำจากปัญหาน้ำทิ้งของโรงงาน มลพิษในน้ำ และมลพิษในดินเนื่องจากการทิ้งขยะมูลฝอยจากชุมชนและกากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม นอกจากนี้ในพื้นที่เขตมาบตาพุดยังมีปัญหาเกี่ยวกับปัญหาความเสี่ยงต่อสารเคมีกำจัด-ศัตรูพืชที่ใช้ในการเกษตรกรรม ฝุ่นละออง ปัญหาอุบัติภัยจากการรั่วไหลของสารเคมีและเพลิงไหม้เนื่องจากสารเคมีจากการประกอบการอุตสาหกรรมและจากการจราจรและขนส่ง ปัญหาผังเมืองเกี่ยวกับการรุกล้ำพื้นที่แนวกันชน (Buffer Zone) และการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามถิ่นทำให้มีประชากรแฝงจำนวนมาก ทำให้มีปัญหาโรคติดเชื้อ ซึ่งปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน (สถานการณ์แก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง:(ข้อมูลจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ณ วันที่ 15 มีนาคม 2550)] : เว็ปไซต์) ประชากรในพื้นที่จังหวัดระยองและในพื้นที่เขตมาบตาพุดนั้น จึงมีปัญหาสุขภาพประชากรด้วยโรคระบบทางเดินหายใจและโรคมะเร็งเป็นหลักผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งในเขตอำเภอเมือง

ระยองสูงกว่าอำเภออื่นๆ ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้ประชาชนได้ประจักษ์กับข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ได้เกิดกับบริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ได้เห็นภาพว่าโรงงานที่ตั้งอยู่ในเขตนิคมอุสาหกรรมมาบตาพุดซึ่งมีอยู่หลายโรงงานได้สร้างปัญหามลพิษอย่างมากต่อประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น ทำให้เกิดการเกรงกลัวว่าอาจจะเกิดกับบ้านของตนเอง จึงทำให้ประชาชนได้เข้ามาร่วมกับทางขบวนการฯเพื่อร่วมคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ด้วยเหตุเพราะเกรงว่าจะกลายเป็น มาบตาพุด 2

2.แกนนำที่มีอุดมการณ์มั่งคง เป็นที่ทราบกันอยู่ว่าจังหวัดระยองเป็นเมืองอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคอุตสาหกรรม 8 แห่ง และเขตประกอบการอุตสาหกรรม 5 เขต ซึ่งโรงงานในแต่ละแห่งก็มีพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน ซึ่งในแต่ละเขตชุมชนนั้นก็ได้มีการต่อสู้ มีความขัดแย้งกันมาตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถเห็นได้จากการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัท IRPC หรือกรณีต่างๆที่ตามมาในภายหลัง ในต่อสู้คัดค้านกับโรงงานแต่ละครั้งในอดีต ก็มีแกนนำที่มีความสามารถซึ่งนำพาชาวบ้านต่อสู้กับโรงงาน แต่ในอดีตของการต่อสู้กับโรงงานนั้น ก็ได้มีจุดจบคล้ายๆกันนั่นคือ เมื่อมีการชุมนุมคัดค้านหรือมีปฏิกิริยาใดๆก็ตาม ที่มีความขัดแย้งกับนโยบายของทางโรงงาน โรงงานก็จะใช้การ ล็อบบี้ แกนนำ ด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนับสนุนในการลงเล่นการเมือง การนำเงินมาสนับสนุนหมู่บ้านที่ขัดแย้งกับโรงงาน ทำให้แกนนำยุติการเคลื่อนไหวลง เหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดเป็น มายาคติ ของชาวระยอง คือชาวระยองมักจะไม่สนใจการเคลื่อนไหวเนื่องจากชินชาเบื่อหน่ายกับพฤติกรรมของแกนนำในอดีต ฯลฯ

แต่เนื่องจากในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดความแปลกใหม่ของบรรยากาศในการต่อสู้ เพราะประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารจากขบวนการฯ สามารถเข้าถึงตัวขบวนการฯได้ง่ายขึ้น ทำให้การดำเนินงานของแกนนำถูกตีแผ่มายังประชาชน กอปรกับตัวแกนนำต้องมีความจริงใจ โดยมิยอมตกเป็นเครื่องมือของทางโรงงานเหมือนครั้งในอดีตที่ผ่านมา

แต่ล่าสุดหลังการชุมนุมคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินนี้ ก็มีแกนนำบางคน ได้เปลี่ยนจุดยืนจากที่อยู่ข้างประชาชนกลับมาอยู่ข้างโรงงาน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ของทางโรงงานที่พยายามเข้ามาโน้มน้าวประชาชนในพื้นที่ให้เห็นถึงความสำคัญของโรงงาน เนื่องจากโรงงานได้ให้เงินสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่างๆแก่หมู่บ้านและทางตัวแกนนำ ชักชวนให้ลูก-หลานของชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงงานโดยการให้สิทธิพิเศษในการเข้าทำงาน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อโรงงานให้ประชาชนชาวบ้านให้ความร่วมมือกับโรงานอย่างไม่มีข้อแม้

3.การสร้างการเรียนรู้ภายในให้แก่ชาวบ้าน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในการเข้ามาร่วมชุมนุมคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ได้กล่าวมาแล้วในบทของการสร้างการเรียนรู้แก่ชาวบ้านนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ซึ่งได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากเครือข่ายภายนอกเช่น เครือข่ายของแม่เมาะจังหวัดลำปาง เครือข่ายของบ่อนอก-หินกรูดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ NGOและนักวิชาการจากแขนงต่างๆ ในการมาให้ความรู้ ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่างๆแก่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 1.การสานให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูล ผลกระทบที่ได้เกิดขึ้นเป็นกรณีศึกษา 2.เรียนรู้การต่อสู้และแลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกันโดยใช้ภาษาระยองซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นในการสื่อสาร เป็นการสื่อสารด้วยใจถึงใจจากการเปิดเวทีสาธารณะต่างๆ การสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และถ่ายทอดความเจ็บปวดความทุกข์ยากจากประสบการณ์

จริง ได้ตระหนักถึงความสามัคคีที่จะต้องร่วมกันต่อสู้ ทำให้เกิดเครือข่ายภายในและพันธมิตรภายนอกที่อยู่ทั่วประเทศทำให้การสื่อสารกับสังคมได้แพร่ขยายขึ้นและมีความเข้มแข็งในที่สุด

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินนั้นจะต้องกระกอบด้วย 1. บทบาทของแกนนำที่จะต้องมีภาวะผู้นำในการนำพาประชาชนเข้าสู่พื้นที่ความขัดแย้งและร่วมต่อสู้กับชาวบ้าน มีความจริงใจ เป็นกันเอง 2.การสร้างเครือข่ายและพันธมิตรทั้งบริเวณภายในพื้นที่ที่เกิดเหตุและนอกพื้นที่ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กัน และเป็นการเสริมความแข็งแกร่งให้กับขบวนการฯมากขึ้น และ 3.การรวมพลังสามัคคี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด แกนนำและประชาชนจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคี เพื่อให้ขบวนการฯมีความเป็นเอกภาพ สามารถนำพาชาวบ้านให้บรรลุผลสำเร็จได้

สรุป

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อแรกในส่วนของ รูปแบบวิธีการตลอดจนการทำงานของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน พบว่าข้อค้นพบได้สอดคล้องกับฐานคิดของสำนักคิดสำนักระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) ที่ให้ความสำคัญกับ ตัวแกนนำ อันเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรการเคลื่อนไหว และองค์กรการเคลื่อนไหว ซึ่งจะทำหน้าที่สำคัญในการระดมทรัพยากรเพื่อให้เกิดการกระทำการรวมหมู่และพัฒนาขบวนการเคลื่อนไหว ขณะเดียวกันทฤษฎีการระดมทรัพยากรก็พยายามอธิบายว่า วิกฤตการจากการพัฒนาของรัฐและโครงการพัฒนาที่รุกรานวิถีชีวิตปกติของชาวบ้านนั้นเพียงพอที่จะอธิบายการเกิดขึ้นของการกระทำรวมหมู่ เพราะปัญหาเหล่านี้ไม่มีอยู่ทั่วไปในสังคมแต่เหตุใดขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านจึงเกิดขึ้นบางพื้นที่เท่านั้น ซึ่งฐานคตินี้ ได้สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานศึกษาที่มองว่าการเกิดขึ้นของ ขบวนการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินของจังหวัดระยอง ซึ่งมีกระบวนการผลักดันและการตัดสินใจต่อการที่ประชาชนจะเข้าร่วมกับขบวนการมากน้อยเพียงใด ส่งผลให้การกระทำรวมหมู่ของชาวบ้านเกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด จากการศึกษาในพื้นที่ที่เกิดปัญหาได้พบว่า เมื่อแกนนำชาวบ้านได้มาให้ความรู้ จัดตั้งเวทีปราศรัยตามสถานที่ต่างๆทำให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมชุมนุมอย่างเนืองแน่น ในทำนองเดียวกันแกนนำจะต้องมีภาวะผู้นำในการนำพาประชาชนเข้าสู่พื้นที่ความขัดแย้งและร่วมต่อสู้กับชาวบ้าน มีความจริงใจ เป็นกันเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชน

ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ส่วนที่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของขบวนการพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของขบวนการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยองนั้นจำเป็นต้องเชื่อมโยงด้วยเงื่อนไข 3 อย่าง คือ บทบาทของแกนนำ เครือข่ายพันธมิตรและการรวมพลังสามัคคีซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ดังที่ สายฝน เปี้ยวงศ์ ได้กล่าวถึงงานของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร ที่ได้ระบุว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมหลายขบวนในประเทศโลกที่สาม มีฐานอยู่ในชุมชน ไม่ใช่ชนชั้น ซึ่งสามารถอธิบายการเคลื่อนไหวการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินได้อย่างชัดเจน จากบทบาทของแกนนำในการเจาะจงไปที่ชุมชนในย่านเมืองก่อน แล้วค่อยย้าย เป้าหมายไปชุมชนในเมืองเพื่อให้ออกมาร่วมกันคัดค้าน และยังสอดคล้องกับทาง ไชรัตน์ เจริญสินโอฬาร ได้ระบุไว้ จากข้อสรุปของทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวรูปแบบใหม่ว่า 1.ประเด็นการเรียกร้อง ไม่ใช่ประเด็นเรื่องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมากจากหลายกลุ่มชนชั้น สังเกตได้จากการสนับสนุนจากเครือข่ายที่เคยต่อสู้แล้วได้ชัยชนะหรือ/และเครือข่ายที่กำลังต่อสู้อยู่ ที่มาจากหลายกลุ่ม หลายชนชั้น ทั้งชนชั้นล่างที่เป็นเกษตรกรชาวไรชาวสวนที่ได้รับผลกระทบและชั้นกลางที่อยู่ในตัวจังหวัด 2.เป้าหมายการเรียกร้อง คือ การสร้างกติกาหรือเกณฑ์ชุดใหม่ในการดำรงชีวิต ไม่ใช่การช่วงชิง

อำนาจจากรัฐ สังเกตได้จากข้อเรียกร้องต่างๆของทางขบวนการฯ ที่มิได้มีจุดประสงค์ที่จะช่วงชิงอำนาจรัฐแต่ต้องการสร้างบรรทัดฐาน สร้างกฎกติกาในการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตทุกระดับและสร้างนิยามในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้สิทธิพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ได้ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ที่ไม่เชื่อรัฐและเป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความต้องการจะปกป้องสิทธิของตนเองและอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อลูกหลานและชาวระยอง ไม่ใช่การรวมกลุ่มที่อยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ส่วนตัวเพียงคนเดียว

บรรณานุกรม

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่.** กรุงเทพฯ: วิภาษา.

_____. (2545). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วิภาษา.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). "*เครือข่ายสลัม 4 ภาคประวัติศาสตร์และบทเรียน*". วารสารฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน).

ประภาส ปิ่นตกแต่ง. (2541). *"การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัชชาคนจนและประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย "*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก.

_____. (2552). **กรอบวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม.** เชียงใหม่. มีดีไซน์เชียงใหม่.

ผาสุก พงษ์ไพจิตรและคณะ. (2545). **วิถีชีวิต วิธีสู้ : ขบวนการประชาชนร่วมสมัย.** เชียงใหม่: ตรัสวิน (ซิลค์เวอร์มบุคส์).

พฤทธิสาณ ชุมพล, ม.ร.ว. (2538). **กลุ่มผลักดัน(Pressure Group).** เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการเมืองการปกครองสหราชอาณาจักร คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. **ระบบการเมือง ความรู้เบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไมตรี อินทุสุต. (2521). กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง: ความหมายและแนวการศึกษา. รัฐศาสตร์นิเทศ 1 (มิถุนายน).

รุ่งรัตน์ ชมาฤกษ์ . (2539). **อำนาจการต่อรองในระบบการเกษตรแบบมีพันธะสัญญาของกลุ่มชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรเชฎฐ์ หน่อคำ. (2544). **ศึกษาผู้นำทองถิ่นกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนชนบท.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณี พฤติถาวร. (2530). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมว่า เป็นขบวนการสังคมในแง่มุมของการศึกษาพฤติกรรมร่วม.**

วิเชิด ทวีกุล . (2548). **พลวัตรการเมืองภาคประชาชน: กรณีศึกษาการเคลื่อนไหวของชาวบ้านในเครือข่ายกลุ่มเกษตรภาคเหนือ พ.ศ.2530-2547** . อ้างถึงในฐากูรและมณีมัย. โครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ มูลนิธิชุมชนไท.

วีระ เลิศสมพร. (2543). **การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆกรณีการร่างรัฐธรรมนูญในช่วงเดือนมกราคม-กันยายน 2540** . วิทยานิพลรัฐศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยลัยธรรมศาสตร์.

ศักดิ์ชัย ศรีรัตนวุฒิ. (2538). **ศึกษาการต่อต้านโครงการสร้างโรงงานไฟฟ้าพลังความร้อนของผู้นำลำพูน.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริศักดิ์ มีเมล์. (2537). **ศึกษาบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แสวง รัตนมงคลมาศ. (2531). **กลุ่มอิทธิพล: กำเนิด บทบาท ผู้สร้างและทัศนะต่อการเปลี่ยนแปลง.** ใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, เศรษฐ คูศรีพิทักษ์ และ แสวง รัตนมงคลมาศ (บก). 2531. สัตว์การเมือง. พระนคร: ไทยวัฒนาพาณิช.

สายฝน เปี้ยวงศ์. (2546). กล่าวถึงงานของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. **ที่ศึกษาบริบทแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศตะวันตกที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของของ"ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่.**

สุวิทย์ รุ่งวิสัย. 2542 . **กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม.**

อคิน รพีพัฒน์. (2527). **สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2325-2416**. ประกายทอง สิริสุข และพรรณี ฉัตรพลรักษ์, ผู้แปล.กรุงเพทฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อมรพงศ์ สมนาวรรณ. (2543)**. ศึกษาถึงบริบททางสังคมของการคัดค้านการก่อสร้างโรงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากขยะในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิตฯ การเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Tocqueville. Alexis de. (1966). The Old Regime and the French Revolution. Stuart (trans.)Gzrden City. New York: Doubleday and Company .อ้างใน ไมตรี อินทุสุต.การอธิบายการเกิดขึ้นของกลุ่ม ผลักดัน.2521.

เว็ปไซต์

"โฆสิตเบรกสร้างโรงไฟฟ้าไอพีพีระยอง" . มติชน. วันพุทธ(22/08/2550).หน้า 35. <http://www.oknation.net/blog/kanis/2007/12/15/entry-1>. 24 มกราคม 2555

ประกอบ เพชรรัตน์. "ต่อต้านโรงไฟฟ้า" สรรหามาเล่าโดยประกอบ เพชรรัตน์. 02 สิงหาคม 2550. < http://www.npc-se.co.th/read/m_read_detail.asp?cate_id=1&read_id=350 > 26 กุมภาพันธ์ 2555

"ม็อบเฮหลังผู้ว่าฯ แจง 'ไออาร์พีซี' ไม่มีสิทธิ์ยื่นประกวดราคา – สลายตัวเย็นนี้". มติชนออนไลน์. (2550). <http://www.matichon.co.th/news_detail.php?id=3557&catid=27>. 24 มกราคม 2555

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. "**บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)** ชื่อเดิม: บริษัท อุตสาหกรรมปิโตรเคมีกัลไทย จำกัด (มหาชน) ". (แก้ไขล่าสุด 2555). < http://th.wikipedia.org/wiki/ไออาร์พีซี > 12 มกราคม 2555

_____.ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย2550.< http://th.wikipedia.org/wiki/รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย_พุทธศักราช_2550 > . 12 มกราคม 2555

คมชัดลึก "วายทูเค".(2548) .<http://artsmen.net/content/show.php?Category=newsboard&No=2983> 12 มกราคม 2555

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง, 2550. สถิติการเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งและเนื้องอก <http://www.envocc.org/html/modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=19>. 13 มกราคม 2555.

_____.สถานการณ์แก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง:(ข้อมูลจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ณ วันที่ 15 มีนาคม 2550)]. <http://www.envocc.org /html/ modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=19 >.13 มกราคม 2555.

เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์ . *จ.ระยอง มีแนวโน้มจำนวนผู้ป่วยระบบทางเดินหายใจสูงขึ้น.*(2550). <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9500000009574>.13 มกราคม 2555

โอเคเนชั่น. "บริษัท IRPC มีแผนจะสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน". (2550). <http://www.oknation.net/blog/kanis/2007/09/13/entry->. 12 มกราคม 2555

Social Movements and the Roles of Social Media: The Case of the Anti-Reconciliation Bill Movement

Wipawee Polsawang*

Abstract

This article discusses how the interactions of Thai people through social media contribute to people's movement against the reconciliation bill. It also asks whether the Anti-Reconciliation Bill movement has a resemblance to the concept of 'social movement' as depicted in scholarly studies especially those applying the 'New Social Movement' approach (Pasuk 2002; Prapat 2009). Collecting data from three facebook webpages the content of which harshly criticise the reconciliation bill, the researcher employs three methods: (a) a non-participant observation on the behaviours of the pages' administrators and the facebook users who pressed the 'like' buttons and/or posted comments on the pages, (b) interviews with the users who showed their support towards the pages by pressing the 'like' button, and (c) a discourse analysis on the contents and comments on the pages.

Research findings show that social media was not only a site for communications among people within the Anti-Reconciliation Bill network. It was also a space where discourses on 'democracy' and 'justice' confronted and assimilated or reconciled. These discourses, which were conveyed via texts, news or photos, were mostly relevant to debatable concepts such as political ethics and reconciliation. The researcher found that in the actual Anti-Reconciliation Bill movement on the streets of Bangkok, leaders of the movement referred to the discourses to recruit supporters.

As shown on the pages, people who had negative attitudes towards the reconciliation bill expressed their distaste of the red-shirt protestors. They also showed their reverence for His Majesty King Bhumibol Adulyadej using colours and symbols representing the monarchy on the pages. As for the characteristics of the Anti-Reconciliation Bill movement, the researcher found that they were similar to the components of 'new social movement' in terms of purposes and strategies.

Keywords: Social Media/ Social Movement/ Discourse/ Thai Reconciliation Bill

บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม : กรณีศึกษาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ

วิภาวี ผลสว่าง*

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ ในการระดมผู้สนับสนุนเพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ พร้อมทั้งตั้งคำถามในแง่มุมกลับว่า การเคลื่อนไหวของเครือข่ายคัดค้านฯ มีลักษณะเป็นขบวนการทางสังคมใหม่ตามนัยยะที่มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางในเชิงทฤษฎี หรือไม่ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร 2545; ประภาส ปิ่นตบแต่ง 2552) โดย ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแฟนเพจที่มีการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฯ จำนวน 3 แฟนเพจ โดยใช้วิธีการ (ก) สังเกตพฤติกรรมของ*แอดมิน* คนที่กดถูกใจและโพสต์ข้อความแสดงความคิดเห็น (ข) สัมภาษณ์บุคคลที่กดถูกใจแฟนเพจ และ (ค) วิเคราะห์วาทกรรมจากข้อความที่ *แอดมิน* หรือผู้กดถูกใจโพสต์ผ่านทางเฟสบุ๊ค

* *B. Pol. Sci.(Politics and Government), College of Politics and Governance Mahasarakham University*

* *นิสิตระดับปริญญาตรี, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ในการสื่อสารของประชาชนในเครือข่าย และเป็นพื้นที่ปะทะ ประสาน ของวาทกรรมเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย” และ “ความยุติธรรม” (เช่น วาทกรรมเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง วาทกรรมเกี่ยวกับการปรองดองสมานฉันท์ เป็นต้น) ผ่านข้อความ ข่าวสาร และรูปภาพ ซึ่งผู้นำในการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฯ ได้ใช้วาทกรรมดังกล่าวในการระดมมวลชนเข้าร่วมการเคลื่อนไหว โดยนอกจากผู้ที่คัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองจะแสดงความไม่ชอบต่อกลุ่มคนเสื้อแดงอย่างเปิดเผย พวกเขายังแสดงออกซึ่งการเทิดทูน ปกป้องและรักษาสถาบันกษัตริย์ โดยการใช้สัญลักษณ์ และสีที่เป็นตัวแทนของสถาบันกษัตริย์ ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวของเครือข่ายคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฯ มีลักษณะที่อาจเทียบเคียงได้กับแนวคิดว่าด้วยขบวนการทางสังคมรูปแบบใหม่ ทั้งในเชิงเป้าหมาย ฐานของการเคลื่อนไหว และยุทธวิธี โดยเฉพาะการแสวงหาช่องทางการสื่อสารทางการเมืองแบบใหม่ ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ ที่ได้กำลังได้รับความสนใจศึกษาในวงวิชาการ

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์/ ขบวนการทางสังคม/ วาทกรรม/ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ

บทนำ

ขบวนการทางสังคม (Social movement) ในฐานะชุดความเห็นหรือ ความเชื่อของกลุ่มก้อนผู้คนที่นำเสนอเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับการเปลี่ยนแปลงมิติบางอย่างของโครงสร้างสังคม และ/หรือเพื่อให้ได้มา ซึ่งการกระจายผลประโยชน์ของสังคม (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552 : 20) ได้ปรากฏขึ้นทั่วโลกในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเดินขบวน ชุมนุม ประท้วง และรวมตัวกันเพื่อสร้างพลังทางการเมือง ซึ่งก่อนที่จะมาเป็นขบวนการทางสังคม ต้องมีการระดมมวลชน มีองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการระดมคนและทรัพยากร ทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวของขบวนการ ทำการแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ เพื่อแย่งชิงทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการปรับเป้าหมายและยุทธวิธีให้เหมาะสมกับสถานการณ์เพื่อบรรลุเป้าหมาย และการดำรงอยู่ต่อไปของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Byre, 1996 : 35) กลุ่มผู้นำขององค์กรการเคลื่อนไหวสามารถกระตุ้นความสนใจในหมู่ประชาชนในประเด็นการเคลื่อนไหวของขบวนการผ่านสื่อ ซึ่งส่งผลต่อระดับความไว้เนื้อเชื่อใจ (trust) ที่มีอยู่ และช่วยให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีความก้าวหน้าในการติดตามประเด็นปัญหา (วารุณี ณ นคร, 2554) ทั้งนี้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มผู้นำใช้ ในการระดมมวลชน โดยในประเทศไทยสื่อทางอินเตอร์เน็ต ได้กลายเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิด เป็นกระดานข่าวสนทนากันทางการเมือง เพราะสะดวก ประหยัด และเปิดกว้าง อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงผู้ใช้ทุกคน ไม่ว่าจะกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2554) นอกจากนี้ ยังเป็นที่น่าสนใจว่า การที่เฟสบุ๊ค (facebook)[1] เป็นพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ทำให้กลุ่มผู้นำสามารถใช้มันในการสร้างพลังสนับสนุนผู้นำทางการเมืองได้ โดยผลการสำรวจของเว็บไซต์ ZocialRank ซึ่งเป็นเว็บไซต์จัดอันดับแฟนเพจ และข้อมูลสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวกับ เฟสบุ๊คไทย ได้สรุปภาพรวม ของเฟสบุ๊คประเทศไทยประจำปี 2554 ไว้ว่า มีคนไทยใช้

[1] *Facebook คือ เว็ปไซต์ประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ที่ได้รับความนิยม (วิมลพรรณ อาภาเวช, 2554)*

เฟสบุ๊คทั้งสิ้น 13,276,200 ราย มีจำนวนเฟสบุ๊คเพจทั้งสิ้น 34,642 เพจ และมีการกดถูกใจเฟสบุ๊คเพจไทยทั้งสิ้น 133,640,093 ถูกใจ โดยผู้ใช้เฟซบุ๊คชาวไทย ส่วนใหญ่อยู่ในวัย 18-24 ปี (34%) รองลงมาคือ วัย25-34 ปี (28.6%) หากประเมินจากข้อเท็จจริงว่า อย่างน้อยที่สุด ผู้ใช้บริการเฟสบุ๊คต้องมีทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์และเข้าถึงอินเตอร์เน็ตกลุ่มผู้ใช้บริการสวนมากน่าจะเป็นคนชั้นกลาง นิสิต นักศึกษา นักเรียน นักวิชาการ และข้าราชการทั้งนี้ พบว่าในเบื้องต้นฐานสนับสนุนมวลชนที่คัดค้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ เป็นกลุ่มบุคคลเหล่านี้

บทความชิ้นนี้เป็นข้อสรุปจากงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ต่อขบวนการทางสังคม โดยศึกษากรณี ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ หรือ อาจเรียกสั้นๆว่า พ.ร.บ.ปรองดอง การร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ เกิดขึ้น ในสมัยรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เมื่อปี 2555 ท่ามกลางเสียงคัดค้านของสมาชิกวุฒิสภา โดยมีผู้นำเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ใน 4 รูปแบบ คือ ฉบับพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ฉบับนายสามารถ แก้วมีชัย และคณะ ฉบับนายนิยม วรปัญญา และคณะ และฉบับนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และคณะ ผลการศึกษาเปิดเผยกระบวนการการระดมมวลชนหรือผู้ที่มีอุดมการณ์ร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งนับเป็นจุดที่แตกต่างจากขบวนการทางสังคมที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยก่อนหน้านี้

การสื่อสารทางการเมืองในขบวนการทางสังคม

นักสังคมศาสตร์และนักเคลื่อนไหวทางสังคมจำนวนมากได้สร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายปฏิบัติการ ทางสังคมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น โดยให้ความสนใจไปที่ปัญหาในการระดมมวลชน และการเลือกใช้ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวต่อสู้ที่มีประสิทธิภาพ ในจำนวนนั้น คือ กลุ่มนักคิดที่เรียกกันในนามกลุ่ม*ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory-RMT)*

ทั้งนี้ ทฤษฎีการระดมทรัพยากร อธิบายการเกิดและการพัฒนาขบวนการทางสังคมไปสู่ ความเข้มแข็ง โดยเน้นบทบาทของ “องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม” ซึ่งหมายถึงองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายในตัวเอง ในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุจุดหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Byrne, 1996 อ้างมาจาก ประภาส ปิ่นตบแต่ง 2552 : 78) โดยเข้ามาทำหน้าที่ในการรวบรวม “ทรัพยากร” (ซึ่งได้แก่ เงิน แรงงาน ความสมานฉันท์ ฯลฯ) และสร้างกิจกรรมในการระดมทรัพยากร นอกจากนี้ องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมยังมีภารกิจสำคัญในการคิดค้นนวัตกรรมด้านวิธีการต่อสู้ อันได้แก่ ยุทธวิธีการระดมผู้สนับสนุน ยุทธวิธีดึงสาธารณะชนและชนชั้นนำเพื่อเปลี่ยนมาเป็น ผู้เห็นอกเห็นใจ หรือทำให้ผู้ที่ขัดขวางต่อต้านกลายเป็นผู้ที่เป็นกลาง เมื่อขบวนการทางสังคมกระทำการภายใต้บริบททางสังคม ทฤษฎีการระดมทรัพยากรจึงมองว่า ขบวนการทางสังคมสามารถสร้างและใช้ประโยชน์จากบริบทหรือสภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้ได้ เช่น พื้นที่สื่อ หรือเครือข่ายทางสังคมที่ดำรงอยู่ของกลุ่มองค์กรหรือสถาบันทางสังคมบางอย่าง ฯลฯ (McCarthy and Zald, 1977 อ้างใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552 : 77)

องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นต้องมีทรัพยากรสนับสนุนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรม ตามเป้าหมายได้ โดยผู้ที่เป็นเจ้าของและครอบครองทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ ปัจเจกบุคคล และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในสังคม ซึ่งแบ่งออกได้ในหลายมิติ ได้แก่ *สมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกัน* (adherent) คือ ปัจเจกบุคคล และกลุ่มองค์กรที่เชื่อในเป้าหมายร่วมของขบวนการทางสังคม *สมาชิกผู้สนับสนุน* (constituent) คือ ปัจเจกบุคคลที่อุดหนุนทรัพยากรแก่องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม และ *สาธารณชนผู้เฝ้ามอง* (bystander public) คือ ผู้ที่ไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกันแต่รับรู้ในจุดหมายและการกระทำของ

ขบวนการทางสังคม ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีลักษณะเป็น“ฝ่ายตรงกันข้าม (opponent)” หรือ “ฝ่ายต่อต้านขบวนการทางสังคม (counter-movement)”

ทั้งนี้ องค์กรที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาจากการได้รับหรือไม่ได้รับประโยชน์จากความสำเร็จ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ คือ (ก) ผู้ได้รับประโยชน์โดยตรง ได้แก่ ปัจเจกหรือกลุ่มองค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการทางสังคมและได้รับผลประโยชน์จากความสำเร็จขององค์กรเคลื่อนไหว (ข) ผู้ให้การสนับสนุนแต่ไม่ได้รับผลประโยชน์ ได้แก่ ปัจเจกหรือกลุ่ม องค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการทางสังคม และ (ค) กลุ่มที่เห็นอกเห็นใจให้ความช่วยเหลือแต่ไม่รับผลประโยชน์จากความสำเร็จขององค์กรเคลื่อนไหว (ประภาส ปิ่นตบแต่ง 2552 : 79-80)

การสื่อสารทางการเมืองเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการก่อตัวและขับเคลื่อนขบวนการทางสังคม Rush and Althoff กล่าวว่า การสื่อสารทางการเมือง คือการแลกเปลี่ยน อภิปราย ถ่ายทอดข่าวสารทางการเมืองต่างๆ ระหว่างสมาชิกในสังคมการเมือง (Almond และ Powell 1978 อ้างใน ภณธกร กุลสันต์ 2550 : 9) ในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย การสื่อสารทางการเมืองย่อมมีอิสระ ประชาชนมักจะแลกเปลี่ยนข่าวสารและทัศนคติ เมื่อได้รับรู้เกี่ยวกับนโยบายหรือกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อตนจุดนี้เองที่ทำให้แอดมิน หรือผู้นำในการระดมมวลชนผู้สนับสนุนใช้เฟสบุ๊คเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและสื่อสารกับประชาชน ทั้งนี้ โดยนัยทั่วไป การสื่อสารทางการเมืองมีผลในการรักษาและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมือง (Almond และ Powell 1978 อ้างใน ภณธกร กุลสันต์ 2550 : 9)

ในจำนวนการสื่อสารทางการเมืองทั้งหมด สื่อออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่ และเป็นสื่อกลาง ที่แอดมินหรือผู้นำในการระดมมวลชน ได้ใช้นำเสนอข่าวด้านลบของผู้ปกครองหรือรัฐบาล ต่อประชาชน ที่กดถูกใจแฟนเพจ ซึ่งถือเป็นการตอกย้ำทัศนคติที่มีอยู่ก่อนของประชาชน ทั้งนี้ ยิ่งมีคนกดถูกใจข้อความที่โพสต์มากเท่าไหร่ ก็ยิ่งสร้างบรรยากาศเสมือนว่า มีผู้สนับสนุนมากขึ้นเท่านั้น นอกจากการกดถูกใจข้อความแล้วยังมีการ “คอมเมนท์” หรือการพิมพ์ข้อความตอบกลับเพื่อแสดงความคิดเห็นต่อข้อความ ที่แอดมินโพสต์อีกด้วย ซึ่งข้อความส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นไปในทิศทางสนับสนุน

การแสดงความคิดเห็นในแฟนเพจที่มีมุมมองทางการเมืองเป็นไปในแนวทางเดียวกันนี้ได้กลายเป็นทางเลือกในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในท่ามกลางสภาวะสังคมที่มีความขัดแย้งแบ่งฝ่ายทางการเมืองสูง โดยเฉพาะต่อประเด็นที่เปราะบางทางจิตใจ ซึ่งไม่สามารถพูดคุยกับเพื่อน เพื่อนร่วมงาน หรือแม้แต่บุคคลในครอบครัวได้ ในแง่นี้ เฟสบุ๊คจึงกลายเป็นพื้นที่ทางจิตนาการร่วมกันของผู้ที่มีทัศนคติทางการเมืองเป็นไปในแนวทางเดียวกัน อีกทั้งการแชร์ข้อความต่างๆ ก็ได้กลายเป็นวิถีทางที่ข้อความที่ประกอบด้วยทัศนคติทางการเมืองเฉพาะ ได้ถูกนำออกไปสู่สังคมวงกว้าง

สำหรับประเด็นวาทกรรมที่ปรากฏในเฟสบุ๊ค ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการทางสังคมนั้น บทความชิ้นนี้อ้างอิงถึง “วาทกรรม” ในฐานะที่เป็นระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง โดยมันทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับ ของสังคมในวงกว้าง กล่าวคือกลายสภาพเป็น “วาทกรรมหลัก” และบทความชิ้นนี้อ้างอิงเป็นบางส่วนถึงภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรม ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่างๆ ในสังคมที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ (ไชยรัตน์ 2543 อ้างใน ณัฐกานต์ กูลณรงค์ 2550 : 38) โดยเน้นย้ำว่า “ความหมาย” เกิดขึ้นได้โดยผ่านและอาศัยปรากฏการณ์ และกิจกรรมทางสังคมจำนวนหนึ่ง ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ผ่านทาง “ภาษา” หรือสัญลักษณ์ในรูปแบบ

ต่างๆ รวมทั้งไวยากรณ์ หรือหลักของภาษา (อนัญญา อ้างใน ณัฐกานต์ กูลณรงค์, 2550 : 39) การวิเคราะห์วาทกรรมจึงเป็นการพยายามเผยให้เห็นถึงฐานะการเป็นวาทกรรมในเรื่องนั้นๆ โดยที่มนุษย์หรือผู้พูด เป็นเพียง “ร่างทรง” หรือผู้ที่กระทำตาม/ตอกย้ำ/ผลิตซ้ำ กฎเกณฑ์ของสิ่งที่พูดมากกว่าคิดค้นหรือสรรสร้างระบบ/กฎเกณฑ์ใหม่ขึ้นมา (ไชยรัตน์ 2549 อ้างใน ณัฐกานต์ กูลณรงค์, 2550 : 42)

นอกจากประเด็นบทบาทในการระดมมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์แล้ว อาจกล่าวได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อกลางในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ร่วมกันของผู้ร่วม “ขบวนการทางสังคม” ซึ่งอาจมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดขบวนการทางสังคมใหม่ กล่าวคือ แม้จะเป็นพื้นที่การต่อสู้ในประเด็นการเมือง แต่ก็ตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของรัฐ ในรูปของการใช้สิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ และการเรียกร้องให้รัฐ รับผิดชอบต่อการกระทำของตนที่มีผลกระทบต่อประชาชนหรือสังคมวงกว้าง มิใช่ใช้อำนาจ ตามอำเภอใจ หรือล่วงละเมิดอำนาจของตัวเอง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2545: 11) อีกทั้ง ยังมีลักษณะร่วมกับ “ขบวนการทางสังคมใหม่” 3 ประการ กล่าวคือ เป็นการตอบโต้กับปัญหาและ ความขัดแย้งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งวางอยู่บนฐานหลากชนชั้น เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไม่ผ่านกลไกทางการเมืองของระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ดำรงอยู่ และไม่ได้เรียกร้องเกี่ยวกับผลประโยชน์ เฉพาะกลุ่ม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร อ้างใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง 2552: 136)

ในบทความนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอแง่มุมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อสังคมออนไลน์และขบวนการทางสังคม ผ่านการเคลื่อนไหวคัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองแห่งชาติ ที่เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พ.ศ. 2555 จากการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภา 4 ฉบับ

เฟสบุ๊ค: พื้นที่ (เสมือน) ในการระดมผู้ร่วมขบวนการ

สภาพแวดล้อมทางการเมือง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกิดขึ้นของชุมชนบนอินเทอร์เน็ต ที่นำไปสู่การยกระดับการสื่อสารแนวตั้งระหว่างสังคมและรัฐบาล และแนวนอนภายในสังคมด้วยกัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งสองรูปแบบเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ที่ผ่านมาการรวมกลุ่มหรือการสร้างชุมชนทางการเมืองในทางกายภาพ เป็นสิ่งที่ยากลำบากในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ เนื่องจากข้อจำกัดหลายด้าน อาทิเงื่อนไขด้านเวลา ด้านสถานที่ ด้านสภาพสังคม หรือค่านิยมในสังคม ข้อจำกัดเหล่านี้เองเป็นที่มาของการเกิดชุมชนทางการเมือง บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (สุรพงษ์ โสธนะเถียร์ 2544: 211-213)

จากการศึกษาแฟนเพจ ที่มีเนื้อหาในการต่อต้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติไม่ให้ผ่านการพิจารณาเป็นพระราชบัญญัติ และมีความเห็นต่อต้านการทำงานของรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ รวมทั้งต่อต้าน พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร จำนวน 3 แฟนเพจ อันได้แก่ Dislike Yingluck For Concentration Citizen[2], Watch Red Shirt ศูนย์ปฏิบัติการติดตามผู้ชุมนุมเสื้อแดง และ BLUESKY Channel[3] ผู้ศึกษาพบว่า เฟสบุ๊คกลายเป็นช่องทางการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชนผู้สนใจเรื่องราวทางการเมืองและผู้ที่ต้องการรับรู้

[2] *Dislike Yingluck For Concentration Citizen เป็นแฟนเพจที่คัดค้านร่าง พ.ร.บ.ปรองดองฯ ต่อต้านการทำงานของรัฐบาลยิ่งลักษณ์และกลุ่มคนเสื้อแดง แต่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ*

[3] *BLUESKY Channel แฟนเพจประชาสัมพันธ์ขบวนการสายล่อฟ้าที่จัดเสวนาในสถานที่ต่างๆ เนื้อหาเกี่ยวกับเสนอข่าวการทำงานด้านลบของรัฐบาล และสนับสนุนพรรคประชาธิปปัตย์*

ข่าวสาร และระดมพลผู้ที่มีความเห็นตรงกันว่าควรจะคัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองแห่งชาติ หากแต่ไม่ได้มีการจัดเหตุการณ์ (event) ที่ถือว่า เป็นการระดมคนเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง นอกพื้นที่ของ “โลกเสมือน” ซึ่งถือได้ว่าคล้ายคลึงกับ การเคลื่อนไหวทางการเมืองช่วงแรกๆผ่านทางเฟสบุ๊ค ในพื้นที่อื่นๆของโลก เช่น ในอียิปต์ก่อนการลงจากอำนาจของอดีตประธานาธิบดีฮอสนี มูบารัค (โตมร ศุขปรีชา 2555) ทั้งนี้ ในแฟนเพจที่ร่วมคัดค้าน ร่าง พ.ร.บ. ปรองดองแห่งชาติ มีสมาชิกหลายประเภท ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่มคือ *สมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกัน* ซึ่งเชื่อในเป้าหมายของกลุ่ม มีการแสดงความคิดเห็น และกดถูกใจ ในประเด็นที่โดนใจ และ *สาธารณชนผู้เฝ้ามอง* สมาชิกกลุ่มนี้ไม่ได้มีเป้าหมายร่วมกับเครือข่ายแต่รับรู้ในจุดหมายและการกระทำของเครือข่าย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีลักษณะเป็นฝ่ายตรงกันข้าม

“ประชากร” ในแฟนเพจทั้งสาม

แฟนเพจที่ใช้ในการศึกษาทั้ง 3 แฟนเพจ มีลักษณะเป็นแฟนเพจสาธารณะ ที่ผู้ใช้สามารถกดถูกใจเพื่อติดตามข่าวสาร และสามารถนำเสนอข้อมูลต่างๆ แสดงความคิดเห็น กดถูกใจข้อความ หรือรูปภาพที่มีการโพสต์ในแฟนเพจ จากโปรไฟล์ของผู้ใช้เฟสบุ๊คซึ่งมีการบอกรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานศึกษา สถานที่ทำงาน เพศ การประกอบอาชีพ ที่อยู่ปัจจุบัน และแฟนเพจอื่นๆ ที่ผู้ใช้สนใจ รวมถึงการใช้รูปภาพตัวเองเป็นรูปภาพประจำโปรไฟล์ ทำให้ผู้ศึกษาสามารถคาดคะเนช่วงอายุ อาชีพ และ ภูมิลำเนา ของผู้มีปฏิสัมพันธ์กับแฟนเพจทั้ง 3 ทั้งนี้ จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 60 คน ซึ่งผู้ศึกษาใช้วิธีสุ่มแบบ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า (Quota sampling) แบ่งเป็นเพศชาย 30 คน หญิง 30 คน ผู้ศึกษาพบว่า ผู้มีปฏิสัมพันธ์กับ แฟนเพจเหล่านี้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26-40 ปี (ร้อยละ 55) รองลงมาคืออายุ 19-25 ปี (ร้อยละ 23) 40-60 ปี (ร้อยละ 18.3) และ 13-18 ปี (ร้อยละ 3.3) ในส่วนของอาชีพนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีธุรกิจส่วนตัวหรือเป็นข้าราชการ (ร้อยละ 29.3) รองลงมาคือ นิสิตนักศึกษา (ร้อยละ 18.3) พนักงานบริษัท (ร้อยละ 3.3) และพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 1.7) ในส่วนของภูมิภาคที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 58.3) รองลงมาคือภาคใต้ (ร้อยละ 16.7)ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 11.7) และภาคเหนือและภาคตะวันออก (ร้อยละ 6.7)

ในด้านพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่กดถูกใจแฟนเพจทั้งสาม พบว่า ผู้ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ มีอายุระหว่าง 26-40 ปี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวและข้าราชการ รองลงมา คือ นักเรียนและพนักงานบริษัท และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร หรือในภาคใต้ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์อาจอนุมานได้ว่า พวกเขาเป็นประชาชน ที่สนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากคนเหล่านี้มีการกดถูกใจแฟนเพจของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หรือ ส.ส. ที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งกดถูกใจต่อต้านนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

ความเคลื่อนไหวในแฟนเพจ

พฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นการเห็นด้วยกับการโพสต์ข้อความของแอดมินโดยลักษณะของข้อความ มีทั้งข้อความทางวิชาการ (เช่น “ในทางจิตวิทยาของอาชญากรนั้น คนที่ต้องการยกเลิกกฎหมายใด แสดงว่าเขาอยากทำผิดกฎหมายนั้น” ดร.ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากบทความเรื่อง คณะนิติราษฎร์..ผลไม้พิษของฮิตเลอร์ 02 ตุลาคม 2554) และการใช้ถ้อยคำด่าทอที่รุนแรง (เช่น “ถ้าจะให้ดีมึงต้องลาออก , ไอ้ทักษิณมันจะมายุ่งอะไร มันก็เป็นแค่นักโทษหนีคดี ไม่

เห็นมีใครจัดการกับมันได้สักที" ส่วน พฤติกรรม การกดไลค์ข้อความที่แอดมินโพสต์หรือความเห็นอื่นๆ นั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ซึ่งกดไลค์แฟนเพจทั้ง 3 และเป็นเพื่อนในเฟสบุ๊คกับผู้ศึกษา พบว่าสามารถ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กดถูกใจเพราะเห็นด้วย กดถูกใจเพื่อติดตามข่าวสารเฉยๆ โดยไม่ได้เห็นด้วยหรือขัดแย้งกับข้อความที่มีผู้โพสต์ หรือกดถูกใจเพราะอยากให้คนอื่นรู้ว่าตนเองมีอุดมการณ์ หรือความคิดทางการเมืองอย่างไร สำหรับ พฤติกรรมของแอดมิน จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมพบว่า แอดมินจะโพสต์ข้อความที่นำเสนอข่าวด้านลบของการทำงานรัฐบาล รวมทั้งภาพตัดต่อ เช่น ภาพนายกยิ่งลักษณ์เป็นแม่มด และ พ.ต.ท.ทักษิณเป็นปีศาจ หรือโพสต์ภาพโจมตีกลุ่มคนเสื้อแดงว่าใช้ความรุนแรงในการชุมนุมประท้วงและปิดล้อมรัฐสภากดดันในรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะลาออก ในเดือนเมษายน 2552 เป็นต้น

ในส่วนของวิธีการเคลื่อนไหวในโลกเสมือนนั้นมีลักษณะที่เทียบเคียงได้กับคำอธิบายของทฤษฎีการระดมทรัพยากรและแนวคิดว่าด้วยขบวนการทางสังคมใหม่ กล่าวคือ เน้นการสร้างอัตลักษณ์ร่วมและการสร้างสัญลักษณ์เพื่อคัดค้านต่อต้าน เช่น การปกป้องสถาบันกษัตริย์ คนไทยรักในหลวง และกล่าวว่ากลุ่มคนเสื้อแดงเป็นขบวนการล้มเจ้า ตัวอย่างเช่น ในแฟนเพจ Watch Red Shirt ศูนย์ปฏิบัติการติดตาม ผู้ชุมนุมเสื้อแดง ได้มีการนำเอาสถาบันพระมหากษัตริย์มาเป็นจุดรวมใจ ที่ประชาชนทุกคนต้องช่วยกันปกป้อง และการต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยให้เหตุผลว่า พ.ต.ท.ทักษิณโกงประเทศชาติ และต้องการโค่นล้มระบบการปกครองแบบมีประมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้ชาวไทยช่วยกันรักษาประชาธิปไตยของประเทศ ไม่ให้ตกเป็นของทักษิณ ทั้งนี้ ทั้งสามแฟนเพจมีเป้าหมายร่วมกัน คือคัดค้าน พ.ร.บ. ว่าด้วยความปรองดอง ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการนิรโทษกรรมให้กับนักโทษทางการเมือง รวมทั้ง พ.ต.ท. ทักษิณด้วย

ทั้งนี้ การกดถูกใจแต่ละแฟนเพจยังมีความเกี่ยวข้องกันอีกด้วย โดยผู้วิจัยพบว่า ผู้ใช้เฟสบุ๊ค บางส่วนที่กดถูกใจแฟนเพจที่เกี่ยวกับการคัดค้านพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ จะกดถูกใจแฟนเพจของนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ เช่น นางสาวรังสิมา รอดรัศมี สส.สมุทรสงครามพรรคประชาธิปปัตย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีผู้ "ติดตาม" หรือ follow ถึง1,137,687 คน กลุ่มคนเกลียดเสื้อแดง (เช่น กู ไม่เอา "เสื้อแดง" มีผู้ถูกใจ 225,890 คน) กลุ่มไม่เอาทักษิณ เช่น พวกเราชาวไทยไม่ยุบสภาและไม่เอาคนโกงชาติทักษิณกลับคืนมา มีผู้ถูกใจ 257,134 คนและกลุ่มไม่เอายิ่งลักษณ์ เช่น เราไม่เอา ตุ๊กตาบาร์บี้ ไร้สมอง มาบริหารประเทศ มีผู้ถูกใจ 28,572 คน ฯลฯ และยังพบด้วยว่านอกจากผู้ที่คัดค้านร่าง พ.ร.บ. ปรองดองจะไม่ชอบ กลุ่มคนเสื้อแดง โดยมองว่า คนเสื้อแดง "ชอบใช้ความรุนแรง" "เป็นเครื่องมือที่จะดึง พตท.ทักษิณ กลับประเทศไทย" แล้ว ยังมีการเทิดทูน และปกป้องสถาบันกษัตริย์จากขบวนการล้มเจ้า โดยเฉพาะแฟนเพจ Dislike Yingluck For Concentration Citizen ที่มีการใช้สัญลักษณ์ และสีที่เป็นตัวแทนของสถาบันกษัตริย์ เช่น เลข ๙ สีชมพู และรูปภาพต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เลข ๙ เป็นตัวแทนของในหลวงรัชกาลที่ 9 และสีประจำตัวของพระองค์ อย่างไรก็ตาม แอดมินของแฟนเพจนี้ได้ชี้แจงว่า การใช้ภาพดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ โจมตีการทำงานของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ต่อต้าน พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ และกลุ่มคนเสื้อแดง แต่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนพรรคการเมืองใด หรือกลุ่มการเมืองฝ่ายใดทั้งสิ้น

แม้ว่าจะไม่ได้มีจัดเหตุการณ์ (event) เพื่อชุมนุมคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฯ แต่แอดมินของเพจทั้งสามได้ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆที่จัดโดยพรรคประชาธิปัตย์ นอกจากนั้น แฟนเพจทั้งสามยังมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น แต่ละแฟนเพจจะประชาสัมพันธ์เนื้อหากิจกรรมในแฟนเพจอีกทั้ง 2 แฟนเพจเป็นระยะๆ รวมทั้ง มีการเชิญชวนให้ช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกันและกันอีกด้วย เช่น การตั้งเวทีเสวนาของ

พรรคประชาธิปัตย์ โดยใช้ชื่อว่า “ผ่าความจริง ..... หยุดคนโกง พ.ร.บ. ล้างแผ่นดิน” ซึ่งเป็นการจัดเวทีเพื่อประชาสัมพันธ์ เสนอข่าวที่เกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล ว่าไม่มีความซื่อสัตย์ เป็นรัฐบาลหุ่นเชิดของทักษิณ โดยเชื่อมโยงกับรายการโทรทัศน์ช่อง BlueSky Channel[4] ของพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อประกาศ ประชาสัมพันธ์และนำเสนอข่าวทางการเมือง โดยใช้สัญลักษณ์เพื่อแสดงความเป็นหนึ่งเดียวกันของผู้ที่คัดค้านพ.ร.บ.ปรองดอง เช่น เสื้อสีฟ้า และสิ่งของ เช่น หมวก ผ้าโพกหัว หรือผ้าพันคอที่มีสีฟ้า และมีสัญลักษณ์รูปสายฟ้า ทั้งนี้ สีฟ้า เป็นสีที่ใช้ในการรณรงค์ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ ส่วนสายฟ้านั้น คือการผ่าความจริงที่พรรรคจะนำมาเปิดโปงเกี่ยวกับการทำงานที่ผิดพลาดของรัฐบาลและความผิดของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร

วาทกรรมในการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองบนเฟสบุ๊ค

นับตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมากนิยมใช้เฟสบุ๊คในการติดตามและแลกเปลี่ยนข่าวสารที่ตนเองต้องการ เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจาก เฟสบุ๊คเปิดพื้นที่สำหรับการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และสถานที่ในการสื่อสาร อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้สื่อสารเลือกรับข้อมูลข่าวสารตามที่ตนต้องการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชาธิปไตย ลดระดับความแตกต่างทางสังคมและสถานภาพระหว่างผู้ร่วมสื่อสาร ไปจนถึงการปิดบังชื่อจริง (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2554)

ทั้งนี้ พบว่า ตลอดปี 2544 บนพื้นที่สื่อสาธารณะรวมทั้งสื่อออนไลน์ ปรากฏวาทกรรมทางการเมืองใหม่ๆ ที่ขึ้นมาแทนที่วาทกรรมว่าด้วยผู้นำทางการเมืองที่เข้มแข็งเด็ดขาด (ประกอบด้วยวาทกรรมว่าด้วยผู้นำการเมืองที่มีวิสัยทัศน์ด้านเศรษฐกิจ และวาทกรรมว่าด้วยผู้นำการเมืองยุคใหม่) ที่เป็นกระแสแพร่หลายยาวนานมาถึง 4 ปี (ณัฐกานต์ กูลณรงค์, 2550 : 161) การเกิดขึ้นของวาทกรรมใหม่ๆในช่วงปี 2544 นั้น มีขึ้นพร้อมกับการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น อันเนื่องจากปัญหาสินบนเครื่องตรวจจับวัตถุระเบิด (CTX 9000) ต่อเนื่องถึงการขายหุ้นชินคอร์ป (ตั้งแต่กลางปี 2548-19 กันยายน 2549) โดยในจำนวนวาทกรรมที่เกิดขึ้นใหม่และมีความโดดเด่นนี้ รวมไปถึงวาทกรรมว่าด้วยผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นเป็นวาทกรรมหลักในพื้นที่สื่อสาธารณะ และพื้นที่ทางการเมืองบนท้องถนน รวมทั้งในช่วงเวลาที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองแห่งชาติด้วย

ในจำนวนวาทกรรมที่ปรากฏบนเฟสบุ๊ค ท่ามกลางการปะทะกันของกระแสสนับสนุนและคัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองแห่งชาติ ได้แก่ วาทกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักการเมือง *“น้องน้ำมาแล้ว”* *“ขอตั้งฉายารัฐบาลชุดนี้ว่า "รัฐบาลพิน๊อคคิโอ...."* เป็นวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาโจมตีการทำงานของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ที่ไม่สามารถรับมือกับเหตุการณ์น้ำท่วมกรุงเทพมหานคร ในปี 2555 ได้ ทั้งๆ ที่รัฐบาลรับปากว่าจะแก้ปัญหาและน้ำจะไม่ท่วมกรุงเทพแน่นอน กลายเป็นวาทกรรมที่ฝ่ายคัดค้านพ.ร.บ.ปรองดอง รวมทั้งต่อต้านพรรคเพื่อไทยว่าทำงานไม่มีประสิทธิภาพ มีแต่ทำงานเพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้อง นั้นก็คือเร่งเสนอ ร่าง พ.ร.บ.ปรองดองเพื่อช่วย พ.ต.ท.ดร.ทักษิณนั้นเอง

[4] *BlueSky Channel เป็นสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมในประเทศไทย ออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 ก่อตั้งโดย เถกิง สมทรัพย์ โดยระยะแรกออกอากาศทางดาวเทียมระบบเคยูแบนด์ และจาน IPM ช่อง 42 (ปัจจุบันออกอากาศทางช่อง 23) ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 สถานีจึงเริ่มออกอากาศทางดาวเทียมระบบซีแบนด์ในช่วงการก่อตั้ง สถานีถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นสถานีโทรทัศน์ที่ พรรคประชาธิปัตย์ จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ทำสงครามทางการเมือง โดยเฉพาะการให้ อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เข้ามาจัดรายการในช่วงเวลาเช้า และการใช้โทนสีฟ้าซึ่งเป็นสีประจำของพรรคประชาธิปัตย์ และมีพิธีกรซึ่งเป็นคนที่ทำงานด้านสื่อสารกับพรรคประชาธิปัตย์*

ความยุติธรรม เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ฝ่ายที่คัดค้านร่างพ.ร.บ.ปรองดองนำมาใช้ในการสร้างวาทกรรมสนับสนุนความชอบธรรมของตนเอง เช่น *"รัฐบาลมลทิน เตรียมใช้ พ.ร.บ.ล้างมลทิน ฟอก ยงยุทธ กอดเก้าอี้ รมต. ไม่สนจริยธรรม"* *"ทั่นรองนายกจะยุบศาลปกครองเพราะศาลตัดสินไม่ถูกใจ ยุบทุกศาลเลยไหมครับ เพราะโจรกับผู้ก่อการร้ายมันก็ไม่ชอบศาลเหมือนกัน ประชาธิปตายจริง ๆ อย่าถามหาจริยธรรมจากโจรครับ"* การใช้คำว่า "ประชาธิปไตย" ในการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดอง แห่งชาติ โดยอ้างอิงถึงแนวคิด "ประชาธิปไตยเป็นของประชาชน" นั้น แอดมินได้เน้นความหมายที่ว่า ประเทศไทยไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง ที่จะใช้อำนาจกระทำการเพื่อผลประโยชน์ของพวกฟ้อง ซึ่งเป็นการโยงใยให้สอดคล้องกับแนวคิด "อำนาจอธิปไตยของปวงชน" (popular sovereignty) เสรีประชาธิปไตย การพหุนิยมทางการเมือง หลักนิติธรรม (rule of law) และสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ (right of petition) เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ตลอดจนเรียกร้องให้เกิดมีวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย (due process of law) เสรีภาพของพลเมือง สิทธิมนุษยชน และบทบาทของ ภาคประชาสังคม (civil society) เป็นต้น (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2546 : 76) แนวคิดเหล่านี้ ปรากฏอยู่ในการชุมนุมทางการเมืองของหลายฝ่ายที่คัดค้านร่างพ.ร.บ.ปรองดอง แม้จะมีความหมายปลีกย่อยที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย กลุ่มคนเสื้อแดงบางกลุ่ม กลุ่มนิติราษฎร์ ที่ได้ทำหนังสือประกาศจุดยืนในการคัดค้านพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองด้วยแห่งชาติ ซึ่งเป็นการประกาศจุดยืนทางการเมืองอย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังพบด้วยว่า ผู้นำของกลุ่มการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฯ ได้นำข่าวสาร ข้อความ รูปภาพที่สื่อถึงประชาธิปไตย ความยุติธรรม สถาบันพระมหากษัตริย์ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และนิติรัฐ เช่น รูปภาพอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย รูปพานประชาธิปไตย รูปภาพเรารักในหลวง มาผลิตซ้ำวาทกรรมต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในจำนวนนี้ที่มีลักษณะเด่นชัดที่สุด คือ การนำข่าวสารจากสื่อกระแสหลัก มาวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เช่น รัฐบาลไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศได้ นายกรัฐมนตรีไม่มีภาวะการเป็นผู้นำประเทศ นโยบายบางนโยบายไม่สามารถ ทำได้จริง และข่าวการเคลื่อนไหวโจมตีบทบาทและการกระทำของศาลในการตัดสินพิพากษาคดีต่างๆ ทางการเมือง

เครือข่ายการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฯ และแนวคิดขบวนการทางสังคมใหม่

เครือข่ายประชาชนที่คัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดอง เกิดขึ้นภายใต้จุดมุ่งหมาย คือ การต่อต้านร่างพระราชบัญญัติที่นำเสนอในที่ประชุมสภาทั้ง 4 ฉบับ เพื่อบรรจุเป็นกฎหมาย โดยประชาชนบางกลุ่ม มีความเชื่อว่าร่างพระราชบัญญัติมีเนื้อหาเพื่อจะนิรโทษกรรมให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรฝ่ายคัดค้านจึงต้อง "ประกาศตัวให้ชัดเจนว่าคนไทย ทั้งประเทศไม่ต้องการระบอบทักษิณ" (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ออนไลน์ ค้นวันที่ 5 กันยายน 2555) โดยมีเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายของพรรคประชาธิปัตย์ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย กลุ่มนิติราษฎร์ และกลุ่มอื่นๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในเครือข่ายเหล่านี้ โดยการร่วมมือในเครือข่ายมีลักษณะตัดข้ามชนชั้น ซึ่งต่างกับลักษณะของขบวนการดั้งเดิมที่สำนักมาร์กซิสต์ยึดเป็นหลักในการวิเคราะห์ ((Off 1985, อ้างใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552 : 134)) ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวในการต่อสู้ของเครือข่ายคัดค้าน พ.ร.บ. ปรองดองนั้น มีขึ้นผ่านคำขวัญ "หยุดกฎหมายนิรโทษกรรม ล้างความผิดทักษิณ" และ "หยุดปรองดองจอมปลอม ล้างผิดคนโกง" โดยมีการจัดเวทีเสวนาการเมืองสัญจรไปตามที่ต่างๆ โดยส่วนมากกลุ่มคนที่เข้าร่วมและสนับสนุนยังคงเป็นนักวิชาการ ปัญญาชนสาธารณะ คนชั้นกลางระดับล่าง ประเด็นเหล่านี้ ชี้ให้เห็น

ถึงการเชื่อมโยงกับแนวคิดสังคมประชาในไทย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540 : อ้างอิงประภาส ปิ่นตบแต่ง 2552-136)

ยุทธศาสตร์ของการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองเป็นการสร้างเครือข่ายแบบหลวมๆ ระหว่างกลุ่มปัญหา และมุ่งเน้นประเด็นเฉพาะหน้าของตนเองมากกว่าจะเป็นการมุ่งเน้นประเด็น การเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างแบบองค์รวม และถึงแม้ว่ากลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจะคัดค้านร่างพระราชบัญญัติปรองดองแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะเข้าร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งพวกเขามองว่าจะกลายเป็นเพียงการเปลี่ยนขั้วอำนาจ โดยที่ประเทศยังประสบปัญหาเดิมๆ (ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์, 2555)

อย่างไรก็ตาม ในอีกมุมมองหนึ่งฐานของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่คัดค้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ ก็มีลักษณะบางประการที่ไม่ใช่ลักษณะของขบวนการทางสังคมใหม่ ภัควดี วีรภาสพงษ์ (2553) เสนอว่า กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นำเอาวาทกรรมของประชาธิปไตยความเท่าเทียมและความยุติธรรมมาอ้างเป็นอุดมการณ์ แต่เป้าหมายในการปฏิบัติกลับตรงข้ามกับ วาทกรรมที่อ้างถึง ขบวนการประเภทนี้จึงน่าจะจัดเป็นขบวนการขวาใหม่ หรืออนุรักษ์นิยมใหม่ไม่ใช่ขบวนการทางสังคมใหม่ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ ค้นวันที่ 5 กันยายน 2555)

ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มที่คัดค้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองทั้งสามกลุ่ม อันได้แก่พรรคประชาธิปปัตย์ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และคณะนิติราษฎร์ มีเป้าหมายในการคัดค้านร่าง พ.ร.บ. เหมือนกันก็จริง แต่ก็มีส่วนที่ขัดแย้งกัน ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มนิติราษฎร์มุ่งเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง คณะนิติราษฎร์ต้องการแก้ไขมาตรา 112 ในการรวบรวมรายชื่อประชาชนเพื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรานี้ ไปยังรัฐสภา และกลุ่มพันธมิตรฯ ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นขบวนการขวาใหม่จากวาทกรรมที่พวกเขาอ้างอิง ทั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปว่า เฟสบุ๊คได้กลายเป็นพื้นที่เสมือนที่ยึดเหนี่ยวให้คนในเครือข่ายต่างๆทั้ง 3 กลุ่ม ที่มีทัศนะร่วมกันเฉพาะการคัดค้านร่าง พ.ร.บ.ปรองดอง เกิดความกระตือรือร้นในการติดตามแลกเปลี่ยนข่าวสารในประเด็นการคัดค้านร่างพ.ร.บ. ปรองดอง รวมทั้งยังสร้างอารมณ์ร่วมของผู้ใช้เฟสบุ๊คบางกลุ่ม ผ่านการแสดงความคิดเห็น และความรู้สึก

สรุป

การศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในการระดมผู้ร่วมคัดค้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ ช่วยขยายความเข้าใจในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับขบวนการทางสังคมใหม่และการสื่อสารทางการเมือง กล่าวคือ เครือข่ายการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดอง เป็นขบวนการสังคมรูปแบบใหม่ในแง่ของเป้าหมาย เนื่องจากไม่ได้มีเป้าหมายต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ และปฏิเสธวิธีการที่ใช้ความรุนแรงทางกายภาพ อีกทั้งยังประกอบด้วยประชาชนจากหลากหลายชนชั้น ที่ระบุว่าต้องการความยุติธรรมในการอำนาจนิติบัญญัติในการผลักดันร่างกฎหมาย มิได้มาจากชนชั้นเดียว และไม่ได้เรียกร้องเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม กลุ่มเครือข่ายนี้แสวงหาช่องทางทางการเมืองแบบใหม่ ได้แก่เฟสบุ๊ค อย่างไรก็ตาม “ช่องทาง” ดังกล่าว มีลักษณะเป็นเพียงกระดานสื่อสารระหว่างประชาชนผู้สนใจเรื่องราวทางการเมืองและผู้ที่ต้องการรับรู้ข่าวสาร แอดมิน/ผู้ดูแลแฟนเพจไม่ได้ทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรในรูปของ “องค์กรการเคลื่อนไหว” ให้กับกิจกรรมการเคลื่อนไหวของเครือข่ายประชาชน ผู้ร่วมคัดค้านแต่อย่างใด ทั้งนี้ แฟนเพจที่ร่วมคัดค้านร่าง พ.ร.บ. ปรองดอง ประกอบด้วยสมาชิก หลายประเภท โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ สมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกัน

ที่มีการ แสดงความคิดเห็น และกดถูกใจในประเด็นที่โดนใจ กับสาธารณชนผู้เฝ้ามอง กล่าวคือไม่ได้มีเป้าหมายร่วมกับเครือข่ายแต่รับรู้ในจุดหมายและการกระทำของขบวนการ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีลักษณะ เป็นฝ่ายตรงกันข้าม

บรรณานุกรม

กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ ,จันทิมา เอียมานนท์. (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2552). บทวิพากษ์การเมืองภาคประชาชนในประเทศไทย ข้อจำกัดของแนววิเคราะห์และยุทธศาสตร์การเมืองแบบขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่. *ฟ้าเดียวกัน*, ปีที่ 7, 121-155. ค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2555.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2546). ความหมายประชาธิปไตย [ออนไลน์] ได้จาก wannidaza.wordpress.com /tag/ความหมายประชาธิปไตย/ [ค้นวันที่ 25 สิงหาค 2555]

ข่าวสด (2555). *ท่าที 2 แนวทางต่อต้าน พ.ร.บ. ปรองดอง ยืนหยัด กับ ยอมแพ้* [ออนไลน์]. ได้จาก http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php? newsid=TVRNME 16YzFNVE16T0E9PQ ==&sectionid=

คมชัดลึก. (2555). *ฐานันดร5+ : สื่อหลักVSสื่อใหม่* [ออนไลน์] ได้จากwww.oknation.net/blog/print.php?id=818937 [ค้นวันที่ 6 กันยายน 2555]

คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2555). *ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ*.[ออนไลน์]. ได้จากhttp://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?option=com_content&task=view&id=605&Itemid=1 [ค้นวันที่ 26 สิงหาคม 2555] .

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). *วาทกรรมการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์วิภาษา

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา .

ณัฐกานต์ กูลณรงค์. (2550). ***การสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในช่วงการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ.*** การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม*. เชียงใหม่ : มูลนิธิไฮน์ริคเบิลล์ สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, กนกวรรณ ธราวรรณ, กฤตยา อาชวนิจกุล, กฤษฎา บุญชัย, จรัล ดิษฐาภิชัย, ชัยยศ จิรพฤกษ์ภิญโญ, นฤมล ทับจุมพล, ...อนุสรณ์ อุณโณ. (2545). *วิถีชีวิต วิธีสู้ ขบวนการประชาชนร่วมสมัย*. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ตรัสวิน.

พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์. (2554). *สื่อสังคมออนไลน์ : สื่อแห่งอนาคต*. [ออนไลน์]. ได้จาก : http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct.../aw016.pdf [สืบค้นเมื่อ วันที่ 30 กรกฎาคม 2555].

บทบรรณาธิการ. (2555). *เหตุวุ่นวายในห้องประชุมสภา สะท้อนปัญหาร่าง พ.ร.บ.ปรองดอง สร้างแต่ปัญหา*. [ออนไลน์]. ได้จากhttp://www.thaipost.net/news/010612/57628 [ค้นวันที่ 25 กันยายน 2555]

ปานเทพ พัวพงษ์พันธ์. *(2555). ไม่สู้เพื่อประชาธิปัตย์* [ออนไลน์] ได้จาก http://www.manager.co.th /Daily/ ViewNews.aspx?NewsID=9550000094104 [ค้นวันที่ 6 กันยายน 2555]

ภณธกร กุลสันต์. (2550). อิทธิพลของ*สื่ออินเตอร์เน็ตต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : กรณีศึกษาศาลากลางจังหวัดพะเยา*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภัควดี วีรภาสพงษ์. (2553). ขบวนการสังคมใหม่. *ฟ้าเดียวกัน,* ปีที่ 8 ฉบับที่ 2, 28. ค้นเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2555.

ไม่ทราบผู้แต่ง (2555). *สรุป Facebook Page ไทย ยอดนิยม ประจำปี 2011*. [ออนไลน์]. ได้จาก http://www.it24hrs.com/ 2012/zocialrank-infographic-facebook-page-thai-2011/ [สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2555]

รวบรวมโดยเว็ปกระปุก (2555). *พ.ร.บ.ปรองดองแห่งชาติคืออะไร พ.ร.บ.ปรองดอง ว่าด้วยอะไร ชำแหละเนื้อหาทั้ง* 4 ฉบับ.[ออนไลน์]. ได้จาก http://hilight.kapook.com/view/72035 [สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2555]

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). *ประกาศนิติราษฎร์* [ออนไลน์]. ได้จาก www.enlightened-jurists.com/blog [ค้นวันที่ 8 กันยายน 2555]

วรารัตน์ ทักษิณวราจาร. (2553). *การสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายสังคมออนไลน์*. [ออนไลน์]. ได้จาก : http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/april_june_1 1/pdf/aw29.pdf [สืบค้นเมื่อ วันที่ 30 กรกฎาคม 2555].

วารุณี ณ นคร. (2554). *ยุทธศาสตร์การสร้างพลังผ่านการใช้พื้นที่สื่อของขบวนการทางสังคมใน ประเทศไทย*. สังคมลุ่มน้ำโขง, ปีที่ 7(3), 78.

สมเกียรติ์ อ่อนวิมล. *ดร.สมเกียรติ์ ฉะไม่ยั้ง "สายล่อฟ้า" "พูด" "ไม่มีหูรูด-ไร้สติ" "ศิริโชค" วอน ผู้ชมอย่าอ่อนไหวกับ "กระแส"* (2555). [ออนไลน์]. ได้จาก http://www.matichon.co.th/ news_detail. php?newsid= 1329711135&grpid=01&catid&subcatid [ค้นวันที่ 6 กันยายน 2555]

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2544). *การสื่อสารกับการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนด์ พริ้นติ้ง.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2554). *เฟซบุ๊ก: การใช้สื่อเครือข่ายสังคมเป็นเครื่องมือทางการศึกษา*. [ออนไลน์]. ได้จาก : http://www.addkutec3.com/wp-content/uploads/2011/11/facebook.pdf [สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 กรกฎาคม 2555].

Voice TV.(2555). *ปชป.ยันค้าน พ.ร.บ.ปรองดอง ถึงที่สุด*.[ออนไลน์]. ได้จาก news.voicetv.co.th /Thailand/40547.html [ค้นวันที่ 3 กันยายน 2555]

7. Multicultural Society/ Muslim Community

The Communist Party of Thailand in Armed Forces and United Fronts established in the Minority ethnic group of Thailand Case study of Muslin Thai Liberation Front

Jarernpong Promsor
Srisompob Jitpiromsri

Abstract

This study aims to understand the role of the rebel group in the past of Deep South of Thailand. This study use The People's Liberation Army Muslim Thailand as case study. The results showed that Sincethe third of general meeting of the Communist Party of Thailand set to revolutionary war by people force policy for usurp state power. As a result, the Communist Party of Thailand to the Deep South to interact with Malaylu Muslim Militia Organization. But The Communist Party of Thailand did not achieve the policy . In turn, the emergence of "People's Liberation Army Muslim Thailand" as a troop of minorities under the People's Liberation Army of Thailand ordered on 7 August 1977 was reflects a failure to seek and establish the revolutionary people of the Communist Party of Thailand. and problems in the adaptation of the Communist Party of Thailand to socio-political change at that time.

Keywords: **Communist Party of Thailand (CPT)/ Barisan Revolusi Nasional (BRN)/ Deep South of Thailand Insurgency/ Conflict**

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับการจัดตั้งแนวร่วมชนกลุ่มน้อย กรณีศึกษา กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

เจริญพงศ์ พรหมศร[*]
ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี[**]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของกลุ่มต่อต้านอำนาจรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีต โดยใช้การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งเป็นกองทหารที่จัดตั้งโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในสังกัดกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นับตั้งแต่มติที่ประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3 ที่กำหนดให้พรรคขยายเขตงานและมวลชนเพื่อขยายสงครามปฏิวัติโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการแย่งชิงอำนาจรัฐด้วยกำลังอาวุธ เป็นเหตุให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ลงใต้สุดเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับชาวมลายูมุสลิมและองค์กรติดอาวุธมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ดีความพยายามของพรรคในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิมในพื้นที่กลับไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในทางกลับกันการเกิดขึ้นของ “กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย” อันเป็นกองทหารของชนกลุ่มน้อยภายใต้สังกัดกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 ได้สะท้อนถึงความล้มเหลวในการแสวงหาและจัดตั้งแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและปัญหาในการปรับตัวของพรรคต่อสถานการณ์ทางสังคมการเมืองในขณะนั้นอีกด้วย

คำสำคัญ : พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.)/ แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติปาตานี (BRN)/ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้/ ความขัดแย้ง

---

[*] *นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรความขัดแย้งและสันติศึกษา, สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*

[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, อาจารย์ที่ปรึกษา*

ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้ ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นับได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ผู้คนเป็นจำนวนมากทั้งในระดับประเทศและระดับสากลให้ความสนใจ ด้วยจำนวนผู้เสียชีวิตกว่า 5,755 ราย และผู้บาดเจ็บกว่า 10,201 ราย[1] โดยถือกันว่า เหตุการณ์ปล้นปืนค่ายกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หรือค่ายปิเหล็ง เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 คือจุดเริ่มต้นของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคปัจจุบัน

นับจาก พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า 10 ปีที่ปัญหาชายแดนภาคใต้ดำรงอยู่ และเริ่มมีความชัดเจนว่าเป็นความขัดแย้งที่มีผู้แสดงหลักคือรัฐไทยในฐานะผู้ถืออำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนทั้งหมดรวมไปถึงพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และพื้นที่สี่อำเภอของจังหวัดสงขลา อันประกอบด้วย อำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอสะบ้าย้อย ซึ่งรัฐนิยามว่าเป็นพื้นที่ของความไม่สงบโดยการประกาศใช้ทั้งกฎอัยการศึก พระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน กับ กลุ่มเรียกร้องเอกราชที่ชื่อว่า BRN ซึ่งใช้อัตลักษณ์ทางเชื้อชาติ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ตลอดจนเรื่องราวความเจ็บปวดของการตกเป็นอาณานิคมของรัฐสยามมาเป็นทรัพยากรแห่งความชอบธรรมในการดำเนินกิจกรรมทั้งทางการเมืองและการใช้ความรุนแรงเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการเรียกร้องเอกราชโดยการแยกตัวออกจากรัฐไทย

อย่างไรก็ดี ในอดีตอันไม่ไกลนัก พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ไม่ได้มีการปะทะกันของกลุ่มเรียกร้องเอกราชและรัฐไทยเท่านั้น หากยังมีการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาซึ่งใช้พื้นที่ตะเข็บชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซียเป็นพื้นที่ในการสะสมเสบียง รวมรวมทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสะสมกองกำลัง รวมถึง มีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่มีนโยบายในการแย่งชิงอำนาจรัฐเพื่อสถาปนารัฐสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ตามแนวทางมาร์กซิสเข้ามาเคลื่อนไหวสร้างกองกำลังและแสวงหาแนวร่วมในพื้นที่ดังกล่าวอีกด้วย

บทความนี้ มุ่งทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเรียกร้องเอกราชในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้การศึกษาเอกสารต่าง ๆ ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีชีวิตอยู่ในช่วงเหตุการณ์การก่อตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ใน พ.ศ. 2520 และมีความเกี่ยวข้องหรือทราบรายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มเรียกร้องเอกราชในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือเป็นผู้สามารถให้รายละเอียดข้อมูลใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในระหว่างนั้นได้ เพื่อเป็นข้อมูลหนึ่งในการศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งจะมีประโยชน์ในการทำความเข้าใจวิเคราะห์สถานการณ์ความไม่สงบและเหตุรุนแรงในปัจจุบันและสามารถสร้างกระบวนการสู่สันติภาพทางบวกที่ถาวรให้เกิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ในอนาคต

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับการสร้างมวลชนปฏิวัติติดอาวุธ

หลักการสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิวัติประชาชนตามแนวคิดของเหมา เจ๋อ ตง คือ การมีพรรค กองทัพ และแนวร่วม ซึ่งเรียกโดยรวมว่าแก้วสามประการ ด้วยเหตุนี้ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้จัดตั้งเป็นพรรคคอมมิวนิสต์อย่างสมบูรณ์โดยการเห็นรับรู้และเห็นชอบขององค์กรคอมมิวนิสต์สากลหรือ

[1] *ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี และ รอมฎอน ปันจอร์, 2556, น.1 ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2556*

comintern ใน พ.ศ. 2485 ตามมติการประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 1 และจัดตั้งกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2512 และเริ่มจัดตั้งประชาชนให้เป็นกองกำลังติดอาวุธในลักษณะทหารหลักและทหารบ้านของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย รวมถึงการแสวงหาแนวร่วมในชนบทและพื้นที่ห่างไกลจากเมืองหลวงเพื่อเป็นพื้นที่ "แข็งอำนาจรัฐ" ซึ่งเป็นไปตามนโยบายที่เกิดจากการมติประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 3 ใน พ.ศ. 2504 ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวทางทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งแต่เดิมเน้นการใช้การทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างเปิดเผยในเขตเมืองเป็นหลัก มาสู่การสร้างความตื่นตัวทางการเมืองเพื่อสร้างมวลชนก้าวหน้าและติดอาวุธให้กับประชาชนที่เลื่อมใสในอุดมการณ์ของพรรคในเขตพื้นที่ป่าเขา ทั้งนี้เป็นผลมาจากการกวาดล้างผู้เลื่อมใสในลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างหนักในช่วง พ.ศ. 2495 เป็นต้นมา จนกระทั่งหลังการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใน พ.ศ. 2500 และนำไปสู่การใช้กฎอัยการศึก ยกเลิกรัฐธรรมนูญและยุบสภาผู้แทนราษฎร ปิดหนังสือพิมพ์ ยุบองค์กรมวลชนและห้ามเคลื่อนไหวทางการเมืองทุกอย่าง รวมถึงการใช้มาตรา 17 เพื่อจับกุมผู้ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงและกว้างขวาง ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยแถลงจุดยืนในที่ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์และพรรคกรรมกรที่ประเทศสหภาพโซเวียต ในพ.ศ. 2503 ว่า *"สำหรับประเทศไทยไม่มีหนทางสันติที่จะเดินได้ มีแต่ต้องจับอาวุธขึ้นสู้เท่านั้น*[2] และด้วยแนวทางทางการเมืองดังกล่าวนี้เองที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต้องแสวงหาแนวร่วมทางทุกกลุ่มชนชั้นและทุกกลุ่มชนชาติในอาณาเขตประเทศไทยเพื่อติดอาวุธให้ประชาชนให้พร้อมสำหรับสงครามปฏิวัติและเพื่อให้สงครามปฏิวัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นประชาชาติด้วย ดังจะเห็นได้จาก นโยบายเฉพาะหน้า 10 ข้อ ที่ได้ประกาศใน พ.ศ. 2518 ในข้อที่ 1 และข้อที่ 5 ดังนี้[3]

ข้อที่ 1 ผนึกกำลังกรรมการ ชาวนา นายทุนน้อย นายทุนชาติทุกชนชาติ ตลอดจนพรรคการเมือง องค์การและบุคคลที่รักชาติรักประชาธิปไตยทั้งปวง ขยายสงครามประชาชน ขจัดอิทธิพลของจักรพรรดินิยมอเมริกา โค่นรัฐบาลขายชาติปฏิกิริยาฟาสซิสต์ จัดตั้งรัฐบาลประชาชนที่ประกอบด้วยผู้แทนของกำลังปฏิวัติต่าง ๆ สร้างประเทศไทยใหม่ที่มีเอกราชประชาธิปไตยและเจริญรุ่งเรือง

ข้อที่ 5 ชนชาติต่าง ๆ แห่งประเทศไทยมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสิทธิในการใช้ภาษา หนังสือ รักษาวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม คัดค้านการกดขี่เหยียดหยามระหว่างชนชาติ ในเขตที่ดินรวมของชนชาติให้ดำเนินการปกครองตนเองได้ โดยให้อยู่ภายใต้กรอบครัวใหญ่ของประเทศไทยและให้พัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุขอย่างทั่วถึง

นโยบายดังกล่าว ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถปลุกระดมมวลชนจำนวนมากให้เข้าร่วมงานกับพรรคได้ จนเกิดเขตงานและมวลชนติดอาวุธในสังกัดกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยเป็นจำนวนมาก[4] ซึ่งรวมไปถึงชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในพื้นที่อาณาเขตประเทศไทย เช่น ชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยงในภาคตะวันออก ชนกลุ่มน้อยชาวม้งในภาคเหนือตอนล่าง[5] ชนกลุ่มน้อยชาวผู้ไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ[6] และชน

---

[2] *ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2554 อนึ่ง แรกเริ่มใช้ชื่อพรรคว่า "พรรคคอมมิวนิสต์ไทย" และเปลี่ยนเป็น "พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใน" พ.ศ. 2495 อย่างไรก็ดี ใน พ.ศ. 2473 ได้เกิด "คณะคอมมูนิสต์ทะเลใต้ เป็นสมาชิกพิเศษแห่งสยาม" ขึ้นมาก่อนแล้ว ดู ธนาพล อิ๋วสกุล และ ชัยธวัช ตุลาฑล, 2551 และ เออิจิ มูราชิมา, 2555*

[3] *ธิกานต์ ศรีนารา, 2548*

[4] *ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2554*

[5] *จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2549*

กลุ่มน้อยในที่ราบสูงหรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือ[7] เป็นต้น รวมถึงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ซึ่งมีชนกลุ่มน้อยชาวมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นกลุ่มประชากรหลักของพื้นที่ จนสามารถก่อตั้ง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ได้ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520

สภาพแวดล้อมทางสังคม ก่อนการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีความพยายามในการขยายเขตงานและดำเนินงานมวลชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ พ.ศ.2512 แล้ว และเคยมีความพยายามสนธิกำลังร่วมกันระหว่างสหายติดอาวุธของพรรคกับกลุ่มติดอาวุธของเปาะสู วาแมดิซา[8] ใน พ.ศ. 2516 ซึ่งถือเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับกองกำลังติดอาวุธชาวมลายูมุสลิมที่ดำเนินงานในพื้นที่อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตาม ด้วยความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อในศาสนา ตลอดจนการเข้าร่วมกับกลุ่มติดอาวุธของเปาะสู วาแมดิซานั้น ทำให้สหายที่เข้าร่วมไม่สามารถดำเนินการตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ จนเป็นเหตุให้กลุ่มสหายเหล่านี้แยกตัวออกมาและแปรสภาพเป็นกลุ่มจรยุทธ์[9] ราว พ.ศ.2518 เพื่อดำเนินการปลุกระดมมวลชนตามแนวทางของพรรคในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการจัดตั้งฐานบนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ บ้านบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นสถานที่ที่ใช้จัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ใน พ.ศ. 2520 ภายหลังการไหลบ่าเขาป่าของนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นักเคลื่อนไหวทางการเมืองและประชาชนที่เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา[10]

ภายหลังเหตุการณ์การล้อมปราบนิสิต นักศึกษา และประชาชนที่ชุมนุมต่อต้านการกลับเข้าประเทศของจอมพลถนอม กิตติขจร และ จอมพลประภาส จารุเสถียร ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 เหตุการณ์ดังกล่าวมีการใช้กำลังตำรวจทั้งนครบาล สันติบาล กองปราบปราม ตำรวจแผนกปราบจราจลและตำรวจพลร่มตระเวนชายแดนจากค่ายนเรศวร อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พร้อมอาวุธหนักเข้าปราบปรามอย่างรุนแรง รวมถึงมีกลุ่มกำลังที่ไม่สังกัดหน่วยงานราชการ เช่น ลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มนวพล กลุ่มกระทิงแดง[6] ตลอดจนมีประชาชนเข้าร่วมประชาทัณฑ์ผู้ชุมนุมและทารุณกรรมศพของผู้ชุมนุม ทั้งนี้เนื่องจากมีการเผยแพร่ข่าวในทำนองว่ากลุ่มนักศึกษาที่

---

[6] *ปิยะมาศ อรรคอำนวย, 2545*

[7] *โชติช่วง นาดอน, 2545*

[8] *อย่างไรก็ดี พล.ต.ต.จำรูญ เด่นอุดม (อาริฟิน บินจิ) ได้อธิบายว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง เปาะสู วาแมดิซา กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว เนื่องจากในช่วงเวลาที่เปาะสู วาแมดิซา ถูกจำคุกที่เรือนจำลาดยาว ใน พ.ศ. 2510 ทำให้มีโอกาสพบกับผู้ถูกจับกุมในลักษณะเดียวกันจากพื้นที่อื่นของประเทศ ซึ่งต่อมาบุคคลเหล่านั้นได้เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทย ต่อมา ใน พ.ศ. 2517 เปาะสู วาแมดิซา ป่วยหนัก คนของพรรคได้ส่งหมอที่มีความสามารถมาช่วยรักษาเป็นการส่วนตัวและถูกจับไปด้วยกัน โดยเหตุนี้ ฝ่ายความมั่นคงของไทยจึงเชื่อว่า ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกองกำลังติดอาวุธมลายู (หรือในนิยามของรัฐคือ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน) นั้นมีความร่วมมือกัน (ให้ข้อมูลเมื่อ 15 มกราคม พ.ศ.2555 ในโครงการเสวนาทางวิชาการเรื่อง ปาตานี ในมิติประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม ณ หอประชุมสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี)*

[9] *กลุ่มจรยุทธ์ เป็นลักษณะของสหายที่ติดอาวุธที่รวมตัวเป็นกลุ่มย่อย โดยปกติกลุ่มจรยุทธ์จะมีสมาชิกประมาณ 2-5 คน ทำหน้าที่ในการติดต่อปลุกระดมมวลชน การลาดตระเวน เป็นต้น*

[10] *กองบรรณาธิการ, "ประกายไฟ ไม่ลามทุ่ง ความล้มเหลวกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย" ฟ้าเดียวกัน, 2:3 (กรกฎาคม-กันยายน , 2547) น. 233-240.*

[6] *สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, 2544, น.182*

เข้าร่วมชุมนุมดังกล่าวเป็นคอมมิวนิสต์ ต้องการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์และมีพฤติกรรมหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ทำให้กลุ่มกำลังดังกล่าวเกิดความโกรธแค้น จนนำไปสู่การล้อมปราบผู้ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ตามด้วยการทำรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ ซึ่งนำไปสู่การตั้งรัฐบาลชุดที่มีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี และได้ดำเนินนโยบายในการปราบปรามผู้ฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ประกอบกับก่อนหน้านั้นได้มีลอบทำร้ายและลอบสังหารกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางการเมือง ผู้นำชาวนา ผู้นำแรงงาน ตลอดจนผู้นำนักศึกษาเป็นระยะ ๆ สถานการณ์สังคมภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 จึงเป็นช่วงที่เต็มไปด้วยความหวาดกลัวในหมู่นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง ในช่วงดังกล่าวเป็นอย่างมาก

ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นเวลาที่กลุ่มนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองต่างพยายามหลบหนีความหวาดกลัวว่าจะถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐลอบทำร้ายหรือทำให้หายตัวไปอย่างไม่สมัครใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการหนีออกนอกประเทศ หรือการหลบฉากเข้าไปอยู่ในสังคมชนบท แต่สำหรับนิสิตนักศึกษาแล้ว มีจำนวนไม่น้อยที่หนีเข้าพื้นที่ป่าเขาอันเป็นเขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และเริ่มเข้าร่วมงานกับพรรคในฐานะแนวร่วม

จากการสัมภาษณ์ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ[7] ทำให้ทราบอารมณ์ความรู้สึกของเหล่านักศึกษาที่เข้าป่าไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยว่า เป็นไปด้วยความกลัวและความโกรธ ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยเหล่านักศึกษาที่ทั้งกลัวและทั้งโกรธเหล่านี้มีความรู้สึกคล้ายคลึงกันคือ ไม่สามารถอยู่ในบ้านเมืองตามปกติต่อไปได้อีก เนื่องจากมีกระแสของการเข่นฆ่าออกมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสำหรับผู้ร่วมเหตุการณ์ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยตรง ย่อมได้เห็นการปราบปรามและการกระทำต่าง ๆ ในวันดังกล่าวอีกด้วย และเนื่องจากไม่สามารถอยู่ในบ้านเมืองได้อย่างปลอดภัยเนื่องจากถูกรัฐบาลและสังคมมองว่าเป็นผู้ไม่หวังดีต่อชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์เสียแล้ว การเลือกหลบหนีเข้าไปในเขตอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งอำนาจรัฐไม่สามารถทำร้ายนักศึกษาเหล่านั้นได้จึงเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง โดยนักศึกษาที่เข้าป่าไปนั้นอาจแบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่รู้จักกับผู้ทำงานกับพรรคคอมมิวนิสต์ จะมีสหายของพรรคติดต่อประสานงานและจัดส่งไปยังเขตงานของพรรคในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และโดยมากมักจะเข้าเขตงานในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกกลุ่มคือกลุ่มที่ไม่รู้จักกับผู้ทำงานหรือ “จัดตั้ง” ของพรรค กลุ่มนี้ส่วนหนึ่งจะถูกส่งมายังเขตงานใหม่สุดของพรรค ซึ่งก็คือเขตงานที่ 2 จังหวัดสงขลา ซึ่งรวมถึงตัวผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย[8]

---

[7] สัมภาษณ์ นายธเนศ อาภรณ์สุวรรณ 7 กันยายน พ.ศ.2554 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขณะที่เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ เป็นอาจารย์ประจำ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเข้าป่าในพื้นที่เขตงาน 2 จังหวัดสงขลา โดยนั่งรถไฟมาลงที่ชุมทางรถไฟหาดใหญ่ และเดินทางไปจนถึงสวนยางบริเวณแยกคลองแงะ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ก่อนจะเดินเท้าไปยังจุดพักในเขตอำเภอนาทวีซึ่งมีทหารของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาให้การดูแล ก่อนเดินทางขึ้นภูเขาโต๊ะเจ๊ะเต๊ะ ตำบลบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นฐานที่มั่นของ เขตงาน 2 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

[8] การแบ่งกลุ่มในที่นี้เป็นการแบ่งอย่างง่าย ๆ เฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เท่านั้น ทั้งนี้มีการหนีเข้าป่าของนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ กรรมกร และผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองก่อนหน้าเหตุการณ์ดังกล่าวก่อนหน้าเหตุการณ์ดังกล่าว และการ “เข้าป่า” ของนักศึกษาในช่วงดังกล่าวก็มีหลายระลอก ดูใน จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2549

นอกจากเหตุการณ์ที่ขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จะเป็นตัวเร่งที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถขยายเขตงานเข้ามาในพื้นที่ภาคใต้ได้อย่างเข้มแข็งแล้ว เหตุการณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีส่วนในการกระตุ้นสำนึกทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ เหตุการณ์ประท้วงกรณีฆาตกรรมที่สะพานกอตอ ที่มีสาเหตุจากการพบศพประชาชน 5 คนบริเวณสะพานกอตอ โดยมีเด็กชายผู้รอดชีวิตคนหนึ่งมาเล่าเหตุการณ์ว่าผู้สังหารคือทหารของรัฐ เป็นเหตุให้เกิดการชุมนุมประท้วงยืดเยื้อเป็นเวลากว่า 45 วัน ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2518 และเกิดเหตุวุ่นวายระหว่างการชุมนุมจนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต13 คน นับเป็นเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงของมวลชนชาวมลายูมุสลิมที่เริ่มต้นมาจากการเรียกร้องความเป็นธรรมจากสาเหตุการฆาตกรรมได้ลุกลามและขยายตัวจนมีผู้ชุมนุมนับหมื่นคน ไม่เฉพาะเพียงประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้าร่วมชุมนุม แต่ยังมีกลุ่มนักศึกษาจากกรุงเทพโดยมี “ศูนย์พิทักษ์ประชาชน” เป็นแกนนำ และมี “กลุ่มนิสิตนักศึกษามุสลิมสลาตัน” ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรนักศึกษามลายูมุสลิมที่ศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครร่วมด้วย กลุ่มนักศึกษามลายูที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครส่วนหนึ่งคือกลุ่มที่ได้รับทุนการศึกษาที่ชื่อว่า “ทุนมหาดไทย” ซึ่งเป็นการให้สิทธิพิเศษพร้อมทุนทรัพย์ในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาแก่ชาวมลายูที่มีพื้นเพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเริ่มต้นให้ทุนดังกล่าวตั้งแต่ พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา โดยเงื่อนไขของทุนจะไม่เคร่งครัดนัก กำหนดไว้แต่เพียงผู้สำเร็จการศึกษาภายใต้การสนับสนุนจากทุนดังกล่าวจะมีการจัดสรรตำแหน่งงานของทางราชการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ให้ และเนื่องจากในปี พ.ศ. 2516 ได้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา ซึ่งเป็นการชุมนุมของประชาชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยโดยการขับไล่เผด็จการทหารที่ปกครองประเทศในช่วงนั้น ทำให้กระแสประชาธิปไตยเฟื่องฟู มีการเปิดพื้นที่ทางสังคมอย่างกว้างขวาง โดยนิสิตนักศึกษาเป็นผู้มีบทบาทนำการในทำกิจกรรมเพื่อสังคมและการเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยในช่วงดังกล่าว กลุ่มนิสิตนักศึกษามุสลิมสลาตันก็ได้ถือกำเนิดขึ้นในช่วงนี้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และในภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของกลุ่มนิสิตนักศึกษามุสลิมสลาตันที่เข้าไปประสานงานและให้การช่วยเหลือกลุ่มผู้ถูกดำเนินคดีในข้อหา “อัยตาแป” (อันธพาลในสำเนียงมลายูถิ่น) ซึ่งถูกคุมขังเพื่อดำเนินคดีในเรือนจำอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น และทำให้กลุ่มนักศึกษาดังกล่าวมีความมั่นใจในการดำเนินงานทางการเมืองควบคู่ไปกันกลุ่มนักศึกษาในพื้นที่กรุงเทพ ดังที่ได้แสดงออกมาในการนำคนเรือนหมื่นเข้าร่วมชุมนุมประท้วงเหตุการณ์สะพานกอตอใน พ.ศ. 2518 นั่นเอง และนับเป็นครั้งแรกที่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีโอกาสเชื่อมโยงพลังของมวลชนทั้งที่เป็นมลายูมุสลิมในพื้นที่ นักศึกษาปัญญาชนตามระบบการศึกษาอย่างใหม่ที่เริ่มปูพื้นฐานโดยนโยบายการจัดการศึกษาในช่วงต้นทศวรรษ 2500 ที่ทำให้เกิดโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นทางเลือกใหม่ของการศึกษาสายสามัญควบคู่ไปกับการศึกษาศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนกลางและได้พบกับกระแสเปิดกว้างทางสังคมการเมืองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 การเชื่อมโยงดังกล่าวไม่เฉพาะเพียงแค่ทำให้กลุ่มผู้นำนิสิตนักศึกษาได้เข้ามาสนใจปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยังนำเอาปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่การรับรู้ของประชาชนที่กรุงเทพผ่านการดำเนินงานของกลุ่มนิสิตนักศึกษามุสลิมสลาตันอีกด้วย และยังถือเป็นการพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการของนักศึกษาฝ่ายซ้ายที่มาจากกรุงเทพกับประชาชนมลายูมุสลิมในพื้นที่อีกด้วย อย่างไรก็ดีกลุ่มดังกล่าวก็หมดบทบาทลงไปตามคำสั่งคณะปฏิวัติที่เกิดขึ้นหลังการยึดอำนาจในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ในขณะที่สภาพสังคมในจังหวัดปัตตานีหลังเหตุการณ์ประท้วงดังกล่าวได้เกิดความหวาดระแวงและความ

แตกแยกระหว่างคนพุทธและมุสลิมอย่างกว้างขวาง อันเนื่องมาจากจุดยืนต่อการชุมนุมที่แตกต่างกัน ถึงขนาดที่ว่าคนมลายูมุสลิมที่เจ็บป่วยไม่ยอมรับการรักษาในโรงพยาบาลเนื่องจากกลัวว่าหมอและพยาบาลที่ส่วนใหญ่เป็นคนไทยพุทธจะแกล้งฉีดยาให้ตัวเองตาย หรือนักเรียนที่เป็นมลายูมุสลิมไม่อยากไปโรงเรียน เพราะถูกคุณครูดุด่าอย่างเหมารวมต่อผู้เข้าร่วมชุมนุมที่เป็นมุสลิม เป็นต้น[9]

กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

เนื่องจากเขตงานดังกล่าวมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะฐานที่มั่นซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา อันเป็นพื้นที่ที่มีประชาชนชาวมลายูมุสลิมอาศัยอยู่ในลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์หลัก (Ethic majority) ของพื้นที่อาณาบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา คือ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอเทพาและอำเภอสะบ้าย้อย พื้นที่ดังกล่าวนี้มีประวัติศาสตร์ พัฒนาการทางการเมือง[10] ตลอดจนชาติพันธุ์ของประชากรกลุ่มใหญ่ที่มีความแตกต่างกันกับพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศ โดยเฉพาะในที่ราบลุ่มภาคกลาง[11] ผู้คนในพื้นที่แถบนี้มีวิถีชีวิตตามรูปแบบวัฒนธรรมมลายูและนับถือศาสนาอิสลามทำให้มีวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างไปจากกลุ่มผู้คนที่เป็นคนไทยนับถือศาสนาพุทธ[12] ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีอัตลักษณ์ที่ผูกโยงไปถึงเรื่องชาติพันธุ์มลายู นับถือศาสนาอิสลาม มีประวัติศาสตร์ทางการเมืองเกี่ยวกับพัฒนาการแบบรัฐโบราณซึ่งอาจเรียกโดยรวมว่าอาณาจักรปาตานี ดังนั้นการทำงานด้านมวลชนจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและวิถีของชาวมลายูมุสลิมไปด้วย ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายเฉพาะหน้า ข้อ 5 ของพรรคที่ได้ประกาศใน พ.ศ. 2518 ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมเป็นครอบครัวใหญ่แห่งประเทศไทยได้โดยมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้ความเคารพ ช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีสิทธิในการใช้ภาษา หนังสือและการรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของตน ได้ จึงมีการประกาศตั้ง “กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย” ขึ้นในเขตงานที่ 2 บนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเด๊ะ บ้านบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา เมื่อ วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2520 โดยในการจัดกองทหารปลดแอกของชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ครั้งนี้ ถือเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่ได้มีการกระทำขึ้นอย่างเป็นทางการและมีหนังสือคำประกาศรองรับออกจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วย[13]

จากการสัมภาษณ์ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ์ ทำให้ทราบถึงสภาพการใช้ชีวิตในกองทหารดังกล่าวว่า มีความขาดแคลนเหมือนกับเขตงานในป่าเขาทั่ว ๆ ไป แต่ก็ไม่ถึงกับแร้นแค้นอดอยาก เพราะมีอาหารให้บริโภคกันอย่างเพียงพอ มีการปลูกข้าว ปลูกผักเพื่อใช้บริโภคภายในฐาน โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการผลิตอาหารเพื่อยังชีพในลักษณะนี้ ในด้านของใช้แม้จะไม่ได้หรูหราฟุ่มเฟือยอย่างบุหรี่มวนขาว แต่ก็มีสิ่งที่ต้องการตามความจำเป็นอย่างใบจากและยาเส้น สบู่ ยาสีฟัน ทั้งนี้โดยถือหลักว่าอะไรที่ประชาชนใช้ได้ ผู้เข้าร่วมงานพรรคก็ใช้ได้ รวมถึงการที่ผู้ร่วมงานพรรคจะต้องสามารถเข้าหามวลชนได้ง่าย ในขณะเดียวกันการที่มวลชนรอบฐานที่มั่นดังกล่าวก็มีความ

---

[9] *เอกรินทร์ ต่วนศิริ และ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, 2555, ออนไลน์ และ รอมฎอน ปันจอร์, 2551 น.170-191*

[10] *อาริฟิน บินจิ อ.ลออแมน ซูฮัยมีย์ อิสมาแอล, 2550*

[11] *สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2547*

[12] *รัตติยา สาและ, 2540*

[13] *กองบรรณาธิการ, “ประกายไฟ ไม่ลามทุ่ง ความล้มเหลวกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย” ฟ้าเดียวกัน, 2:3 (กรกฎาคม-กันยายน , 2547) น. 233-240.*

เป็นอยู่ที่ไม่ได้อดอยากแร้นแค้นก็ยิ่งทำให้การใช้ชีวิตในป่าไม่ยากลำบากนัก ดังนั้นการทำงานด้านมวลชนก็เป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นที่ชื่นชอบของมวลชนชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ เพราะทางพรรคช่วยทำหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยของมวลชนจากการปล้นของกลุ่มโจรต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยมีการเจรจากับกลุ่มโจรต่าง ๆ เพื่อไม่ให้ออกปล้นในพื้นที่เขตงานของทางพรรค ในขณะเดียวกันหากทหารปลดแอกพบกลุ่มโจรทำการจี้ปล้นในเขตงานของตน ก็จะดำเนินการเข้าปะทะขัดขวาง แต่ในด้านการดำเนินการเพื่อทำสงครามปฏิวัติ กลับไม่ได้มีกิจกรรมในส่วนนี้นัก คงมีเพียงการออกหน่วยจรยุทธ์ ซึ่งมีเพียงทหารปลดแอกกลุ่มละ 2-5 คนออกทำการลาดตระเวนและสร้างความสัมพันธ์รวมถึงการแลกเปลี่ยนเสบียงกับชาวบ้านเท่านั้น ในทางกลับกัน พื้นที่เขตงาน 2 กลับถูกโจมตีจากกองทหารมาเลเซียซึ่งสนธิกำลังเข้ากับกองทหารจากกองทัพไทย ตามข้อตกลงความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมตามแนวพรมแดนไทย – มาเลเซีย เพื่อดำเนินการกวาดล้างกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาตามแนวตะเข็บชายแดนประเทศไทย-มาเลเซีย และได้มีการปฏิบัติการทางทหารในเขตรับผิดชอบของเขตงานที่ 2 โดยเฉพาะในเขตอำเภอสะเดา และอำเภอนาทวี ซึ่งเป็นอำเภอใกล้ชิดกับอำเภอสะบ้าย้อยในจังหวัดสงขลา อันเป็นที่ตั้งของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย[14] ทำให้สภาพของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยซึ่งเพิ่งก่อรูปขึ้นมาได้ไม่นานนักต้องถูกจำกัดการเคลื่อนไหวไปด้วย อีกทั้งผู้เข้าร่วมงานในเขตดังกล่าวทั้งในส่วนของนักศึกษาและมวลชนบริเวณนั้นเองก็ไม่ได้มีประสบการณ์ในการรบมาก่อน จึงทำให้บทบาทของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเป็นเพียงการทำมวลชนสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ของตนเท่านั้น ในขณะที่กิจกรรมสำคัญอย่างการเข้าปะทะเพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐกลับไม่ปรากฏในพื้นที่ดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้อธิบายว่า “น่าเบื่อ” และ “ไม่มีอะไรจะทำ” ซึ่งสอดคล้องกับอดีตแนวร่วมผู้หนึ่งที่ประกอบอาชีพหาของป่าในพื้นที่เทือกเขาสันกาลาคีรีและเดินลัดเลาะตามแนวเทือกเขาทั้งในเขตตำบลบ้านบาโหย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลาซึ่งอยู่ในมีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเคลื่อนไหวและในเขตตำบลลำพระยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลาซึ่งมีพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาเคลื่อนไหว[15] ได้ให้ข้อมูลในช่วงเดียวกันนี้ว่า ไม่มีกลุ่มของนักศึกษาที่เข้าป่าในช่วงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ออกมาทำกิจกรรมอะไรมากไปกว่า การเดินเข้าหมู่บ้านมาแลกเปลี่ยนเสบียงและพูดคุยกับชาวบ้านเท่านั้น ในขณะที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์มาลายากลับมีการปฏิบัติงาน

---

[14] ปฏิบัติการทางการทหารภายใต้ความร่วมมือในการปฏิบัติการร่วมตามแนวพรมแดนไทย – มาเลเซีย ได้แก่ ดาวใหญ่มุสน่าห์ 1เริ่มกลางเดือน มกราคม ถึง 5 กุมภาพันธ์ 2520 เป็นปฏิบัติการในการแถบอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ดาวใหญ่มุสน่าห์ 2 เริ่ม 15 มีนาคม ถึง 20 เมษายน 2520 เป็นปฏิบัติการในแถบอำเภอสะเดา อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และอำเภอเบตง จังหวัดยะลา แผนซาฮาย่า เบน่า 1 แสงอาญาสิทธิ์สู่เบตง เริ่มวันที่ 4 กรกฎาคม ถึง 10 สิงหาคม 2520 เป็นเวลา 31 วัน เป็นปฏิบัติการในแถบอำเภอเบตง จังหวัดยะลา และอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส แผนซาฮ่ายา เบน่า 2 แสงอาญาสิทธิ์สู่เบตง เริ่ม 7 – 28 กรกฎาคม 2520 ในแถบอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส แผนรายวัน ใช้เวลา 1 สัปดาห์ ในเดือน มกราคม 2521 เป็นการซักซ้อมการประสานงาน แผนซาลามัติ – สวัสดี 1 เริ่ม 24 เมษายน ถึง 30 กันยายน 2521 เป็นปฏิบัติการในเขตอำเภอเบตง กิ่งอำเภอธารโต และอำเภอบันนังสตาร์ จังหวัดยะลา แผนซาลามัติ – สวัสดี 2หรือยุทธการ 791 เริ่ม 1 ตุลาคม 2521 ถึง 3 กุมภาพันธ์ 2522 พื้นที่ปฏิบัติการเช่นเดียวกับแผนยุทธการซาละมัต – สวัสดี ยุทธการ 792 อัลฟ่า เริ่มวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2522 โดยมุ่งหมายถล่มโจรจีนคอมมิวนิสต์ กรมที่ 8 ที่เขาน้ำค้าง ตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา นอกจากนั้นได้มีปฏิบัติการอีกหลายครั้ง เช่น ยุทธการ 792 บราโว่, ยุทธการ 792 ชาร์ลี, ยุทธการ 801 อัลฟ่า เหล่านี้ เป็นต้น ที่มา www.kpi.ac.th/wiki/index.php?title=โจรจีนคอมมิวนิสต์มาลายา *เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554 เวลา 9:16*

[15] สัมภาษณ์นายคอเลาะห์ สาและ 14 สิงหาคม 2554 ปัจจุบันอายุ 69 ปี อาชีพทำสวนในตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ในช่วง พ.ศ.2519 นายคอเลาะห์ ทำอาชีพหาของป่าในพื้นที่เทือกเขาสันกาลาคีรีและเทือกเขาฮาลาบาลา ทำให้มีโอกาสได้เดินทางไปมาในพื้นที่เคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง

หลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะในพื้นที่ของตำบลลำพระยาและตำบลลำใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีการเก็บภาษีเหมืองแร่และภาษีตัดไม้ในพื้นที่

สำหรับสภาพระหว่างการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น ได้มีการแยกครัวและการปฏิบัติศาสนกิจของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยออกจากส่วนงานอื่นของพรรค เนื่องจากคนที่จะเข้าเป็นทหารสังกัดกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้นเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม มีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยจึงเป็นการเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนมลายูมุสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันผ่านการใช้ชีวิตร่วมกันอีกด้วย

ตามข้อมูลที่ ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ให้ไว้ จำนวนของผู้ปฏิบัติงานบนเทือกเขาโต๊ะเจ๊ะเด๊ะ ซึ่งเป็นฐานที่มั่นของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยมีจำนวนประมาณ 100 คน ในนั้นเป็นกลุ่มคนที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม 2519 ประมาณ 40 คน ในขณะที่คนอีกประมาณ 60 คนที่เหลือประกอบด้วยจัดตั้งเดิมของพรรคที่มาอยู่ก่อนหน้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากจังหวัดสงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช และ สุราษฎร์ธานี โดยระหว่างการจัดตั้งเขตงานและกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้น ได้มีการประกาศหาผู้สมัครใจเข้าร่วมกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยในเขตงานอื่น ๆ ซึ่งก็มีแนวร่วมที่สมัครใจเข้าร่วมและเข้ารับศาสนาอิสลามด้วย ในขณะที่ชาวมลายูมุสลิมซึ่งเป็นคนในพื้นที่มีอยู่เป็นส่วนน้อย สอดคล้องกับที่ ยุค ศรีอาริยะ ซึ่งเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้เข้าไปในพื้นที่เขตงานที่ 2 อันเป็นที่ตั้งของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย และได้มีส่วนในการจัดตั้งมวลชนในพื้นที่ โดยยุคได้กล่าวว่าในช่วงระยะเวลาประมาณ 6 เดือนในการพยายามจัดตั้งมวลชนนั้นได้คนที่ยอมเข้าป่ามาเพียง 3 คนเท่านั้น[16]

ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธชนกลุ่มน้อยชาวมลายูมุสลิม

สำหรับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมนั้น ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ และ ดอเลาะห์ สาและ ให้ข้อมูลตรงกันว่าไม่มีการปฏิสัมพันธ์ใด ๆ อย่างเป็นทางการ โดย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ได้ให้ข้อมูลว่าในช่วงที่อยู่กับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยนั้นมีเพียงคนจากกลุ่มพูโลเข้ามาติดต่อเพื่อขอดูนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและแนวทางของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยเท่านั้น และเมื่อทราบว่าไม่มีนโยบายที่เป็นปฏิปักษ์กันก็ไม่ได้ร่วมมือกันปฏิบัติการใด ๆ ร่วมกัน เพียงแต่ตกลงกันว่าต่างฝ่ายจะไม่รุกล้ำพื้นที่ของอีกฝ่าย โดยทางกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยถือว่าพื้นที่ในการดูแลของตน คือเขตชุมชน-ป่าเขาในช่วงรอยต่อของอำเภอสะบ้าย้อยและอำเภอนาทวี และห้ามไม่ให้กลุ่มอิทธิพลอื่น ๆ เข้ามาปฏิบัติการในพื้นที่ โดยเฉพาะการจี้ปล้น นอกจากนี้ยังเคยเกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยกับกลุ่มติดอาวุธมลายูมุสลิมบ้างเป็นบางครั้ง แต่เป็นการปะทะกันเล็กน้อยไม่รุนแรงมากนัก

---

[16] ยุค ศรีอริยะ, 2553 อนึ่ง ยุค ศรีอาริยะ เป็นนามปากกาของ เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการสถาบันวิถีทัศน์ เคยเป็นผู้นำนักศึกษาในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 มีความสนใจการทำงานด้านกรรมกรเป็นพิเศษ ช่วงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ได้เข้าป่าทางภาคใต้โดยเริ่มต้นจากการเข้าไปในพื้นที่ของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาก่อน และใช้เวลาประมาณ 6 เดือนในพื้นที่เขตงาน 2 ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย หลังจากนั้นได้เข้าไปในศูนย์กลางพรรคที่ภาคเหนือ ก่อนจะกลับเข้าเมืองในช่วง พ.ศ.2522 และเริ่มต้นเขียนบทความโจมตีพรรคในชื่อ บันทึกกบฏ

ในขณะเดียวกัน แบฮูแต (นามสมมติ)[17] ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกลุ่ม BRN และความเกี่ยวข้องของเปาะสู วาแมดีซา เพิ่มเติมว่า เดิมทีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกลุ่ม BRN นั้นมีความเป็นพันธมิตรกันในระดับหนึ่ง แต่ก็ต้องแยกตัวออกจากกันเพราะสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไป จุดร่วมกันของทั้งสองฝ่ายในช่วงแรกนั้นคือการต่อสู้เพื่อสังคมนิยม ซึ่งทางฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีเป้าหมายสูงสุดคือการไปสู่สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกันที่ขบวนการมุสลิมหลังยุคการปฏิวัติอิสลามในประเทศอิหร่านเองก็ได้รับแนวคิดทางสังคมนิยมมาเป็นเป้าหมายของกลุ่มขบวนการด้วย ซึ่งทางกลุ่ม BRN เป็นกลุ่มเดียวที่ประกาศยอมรับสังคมนิยมเป็นหนึ่งในเป้าหมายทางการเมือง โดยเรียกว่า NaSoI / นาโซซี่ ซึ่งหมายถึง ความเป็นชาติมลายูปาตานี (Nation) ความเป็นสังคมนิยม (Socialism) และ ความเป็นอิสลาม (Islamic) แต่จุดร่วมที่เป็นรูปธรรมกว่าก็คือ การมีศัตรูร่วมกันเป็นรัฐบาลเผด็จการ ในเชิงปฏิสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรม เช่นความสัมพันธ์ระหว่างค่ายสะบ้าย้อยกับกลุ่มของเปาะสู วาแมดีซา แม้ไม่แน่ใจว่าตัวเปาะสู วาแมดีซา นั้นอยู่สังกัดกลุ่มใด บุคคลใด แต่ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็ได้ใช้เปาะสู วาแมดีซา เป็นสะพานเชื่อมไปสู่ความสัมพันธ์กับ BRN อย่างแน่นอน อย่างไรก็ดี เมื่อถึง พ.ศ. 2519 ความสัมพันธ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับ BRN ได้ลดลงแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ BRN มีเป้าหมายสูงสุดในการได้รับเอกราช ในขณะที่ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยให้ได้สูงสุดคือการเป็นเขตปกครองตนเองของชนกลุ่มน้อยเท่านั้น และตลอดเวลาของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับประเทศไทยกับ BRN นั้น ก็ไม่เคยมีการรวมกำลังกันเพื่อดำเนินการสู้รบกับกองกำลังของกองทัพไทยแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จาก จำรูญ เด่นอุดม ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ์ ดอเลาะห์ สาและ และ แบฮูแต (นามสมมติ) ทำให้เห็นวิธีการที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้ในการเข้าถึงกลุ่มติดอาวุธชนกลุ่มน้อยชาวมลายูมุสลิม ก็คือ การพยายามใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญเมื่อครั้งที่เปาะสู วาแมดีซา ถูกจับกุมในข้อหาอันธพาล และถูกนำไปคุมขังที่เรือนจำบางขวางในช่วง พ.ศ. 2510 พร้อมกับคนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ถูกจับในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย และความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับกลุ่มติดอาวุธชนกลุ่มน้อยชาวมลายูมุสลิมก็ดำเนินไปในเชิงอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวโดยตลอด และไม่เคยก้าวหน้าถึงขนาดสามารถรวมพลังของกลุ่มที่ต่อต้านอำนาจรัฐเหล่านี้ให้เป็นปึกแผ่นเพื่อร่วมกับต่อสู้กับกองทัพไทยได้ แม้ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจะสามารถจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยได้สำเร็จ ในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2520 แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การจัดตั้งกองทหารชนกลุ่มน้อยดังกล่าวก็เกิดขึ้นจากนโยบายฝ่ายเดียวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และไม่ได้รับการสนับสนุนหรือการร่วมมือจากกลุ่มกองกำลังติดอาวุธมลายูมุสลิม ทั้งกลุ่ม PULO และ กลุ่ม BRN อย่างเป็นทางการแต่อย่างใด รวมถึงยังมีชาวมลายูมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่เข้าร่วมน้อยมาก[18] ในขณะที่กลุ่มชาวมลายูมุสลิมที่เป็นนักศึกษาซึ่งหนีบรรยากาศทางการเมืองช่วงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 อย่างแบฮูแต (นามสมมติ) ก็ถอนตัวออกจากกองทหารดังกล่าว และเข้าร่วมกับกลุ่ม BRN ในเวลาต่อมา และเนื่องจากสัดส่วนของกองกำลังในกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยครึ่งหนึ่งคือกลุ่มคนที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ล้อมปราบที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งทางความคิดในหมู่ผู้ร่วมงานพรรคที่เข้ามาใหม่กับสหายนำของพรรคเดิมและนำไปสู่ปรากฏการณ์ป่า

[17] *สัมภาษณ์ แบฮูแต (นามสมมติ) เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2555*

[18] *ยุค ศรีอริยะ, 2553*

แตกในช่วง พ.ศ. 2523 ผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวเองก็เกิดขึ้นกับกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยด้วยเช่นกัน และนำไปสู่การสูญสลายของกองทหารดังกล่าวด้วย

ดังนั้น ปรากฏการณ์การจัดตั้ง การดำรงอยู่ และการเสื่อมสลายของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย จึงสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ของไทย

สรุป

หากมองในแง่ของการสร้างองค์กรแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งถือเป็นองค์กรนำในการปฏิวัติประชาธิปไตยของประชาชนในประเทศไทยแล้ว การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ก็เป็นการจัดตั้งองค์กรแนวร่วมอีกหนึ่งองค์กรของทางพรรค เช่นเดียวกับที่พรรคมีบทบาทชี้นำในการจัดตั้งแนวร่วมในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สมาคมต่อต้านญี่ปุ่น ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีหลายสมาคมโดยต่างมีจุดร่วมกันที่การต่อต้านจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นโดยเฉพาะ องค์การไทยกู้ชาติ ซึ่งเป็นองค์การแนวร่วมในดำเนินกิจกรรมและประสานงานกับชนชั้นชาวนาในชนบท การสนับสนุนขบวนการสันติภาพ ช่วง พ.ศ.2494-2495 ซึ่งเป็นองค์กรในการดำเนินกิจกรรมต่อต้านอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาโดยมุ่งเน้นกิจกรรมรณรงค์สันติภาพต่าง ๆ การจัดตั้งขบวนการเอกราชแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2507 แนวร่วมรักชาติแห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2508 และคณะกรรมการประสานงานกำลังรักชาติรักประชาธิปไตย (กป.ชป.) ใน พ.ศ. 2520 เป็นต้น ทั้งนี้การที่พรรคเข้าไปมีบทบาทในการชี้นำจัดตั้งองค์กรแนวร่วมต่าง ๆ ก็เพื่อการขยายงาน ขยายมวลชนและแนวร่วม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการสถาปนาระบบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์นั่นเอง

ดังนั้นแล้ว เมื่อเกิดภาวะความขัดแย้งทางความคิดระหว่างกลุ่มนิสิต นักศึกษา ที่เข้าป่าหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กับกลุ่มจัดตั้งเดิมของพรรค รวมถึงความขัดแย้งระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศโซเวียตและประเทศจีน อันนำไปสู่การแบ่งฝักฝ่ายกันในประเทศสังคมนิยมอื่น ๆ เช่นในกรณีของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่นิยมจีน ในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์ลาว และพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามนิยมโซเวียต ตลอดจนการพ่ายแพ้ทางการเมืองต่อรัฐไทย โดยปรากฏเด่นชัดที่สุดภายหลังการประกาศนโยบาย 66/2523[19] เหล่านี้ล้วนทำให้แนวร่วมและผู้ปฏิบัติงานของพรรคในระดับต่าง ๆ ทยอยมอบตัวและกลับคืนสู่อำนาจรัฐไทยตามปกติอีกครั้ง กองทัพปลดแอกและกองทหารปลดแอกที่เคยมีผู้ปฏิบัติงานปฏิวัติอย่างเข้มแข็งก็ทยอยสิ้นสภาพลงไป องค์กรแนวร่วมทั้งหลายที่เคยมีบทบาทในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของพรรคก็ทยอยลดบทบาทและสิ้นสภาพองค์กรไปตามผู้ปฏิบัติงานที่กลับคืนสู่อำนาจรัฐไทย และหลังจากระยะเวลานี้แล้ว ทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็ไม่สามารถชี้นำหรือจัดตั้งองค์กรแนวร่วมใด ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกเลย

การสลายตัวของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย จึงมีความสอดคล้องกับการเสื่อมสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กล่าวคือ เมื่อนักศึกษาที่เข้าร่วมกับพรรคถอนตัวออกมาในช่วง พ.ศ. 2523 เขตงานที่ 2 ที่สะบ้าย้อยและกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยซึ่งมีผู้ปฏิบัติงานอยู่รวมกันประมาณ 100 คน

[19] *คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ลงวันที่ 23 เมษายน พ.ศ.2523.* (2523). ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2556 จาก http://www.polsci.chula.ac.th/pitch/modernthaipolitics2012/6623.pdf

ก็มีน้อยลงไปด้วย จนไม่สามารถปฏิบัติการใด ๆ ได้ และท้ายที่สุดก็ไม่สามารถรักษาสภาพองค์กรได้จึงต้องสลายตัวไปพร้อม ๆ กับการเสื่อมสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในที่สุด

บรรณานุกรม

หนังสือ

โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภูบรรทัด. (2544). *บนเส้นทางภูบรรทัด ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล*. กรุงเทพฯ: อาร์ต เอ็จ กราฟฟิค.

จิระนันท์ พิตรปรีชา. (2549). *อีกหนึ่งฟางฝัน บันทึกแรมทางของชีวิต*. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.

โชติช่วง นาดอน. (2545). *ดอยสูง ฟ้าใส*. กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.

ดันแคน แมคคาร์โก. (2555). *ฉีกแผ่นดิน อิสลามและปัญหาความชอบธรรมในภาคใต้ ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ธิกานต์ ศรีนารา. (2548). *ความขัดแย้งทางความคิดในขบวนการคอมมิวนิสต์ไทยระหว่าง พ.ศ. 2519-2525*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธิดา ถาวรเศรษฐ์ และ เหวง โตจิราการ. (2526). *ป่าแตก ความเป็นจริงบางส่วนของการประชุมสมัชชาฯ 4 พคท*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ปิยะมาศ อรรคอำนวย. (2545). *ชนเผ่าผู้ไทยกับการมีบทบาททางการเมืองบนเทือกเขาภูพาน ระหว่างปี พ.ศ. 2488-2523*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยุค ศรีอาริยะ. (2553). *ทฤษฎีเคออส ฤๅจะถึงกาลกลียุค*. กรุงเทพ: วิถีทัศน์.

รัตติยา สาและ. (2540). *การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. (2556). *ถอดความคิดขบวนการเอกราชปาตานี*. สงขลา: โพรงกระต่าย.

ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี และ รอมฎอน ปันจอร์. (2556) *ไฟใต้กับการริเริ่มสันติภาพแห่งเดือนรอมฎอน 2556: ความรุนแรงที่ยืดเยื้อจะต้องถ่วงดุลด้วยพลังสันติภาพเท่านั้น*. ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. ปัตตานี

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2554). *องค์ความรู้เกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2544). *ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง:รวมบทความเกี่ยวกับกรณี 14 ตุลาคม และ 6 ตุลา*. กรุงเทพฯ: 6 ตุลารำลึก.

สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). (2547). *รัฐปัตตานีในศรีวิชัยเก่าแก่รัฐสุโขทัยในประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มติชน.

อาริฟีน บินจิ อ.ลออแมน ซูฮัยมีย์ อิสมาแอล. (2550). *ปาตานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลายู*. สงขลา: มูลนิธิวัฒนธรรมอิสลามภาคใต้.

เออิจิ มูราชิมา. (2555). *กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม*. กรุงเทพ: ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ

วารสาร

กองบรรณาธิการ. (ฉบับที่ 2 กันยายน-กรกฎาคม 2547). ประกายไฟ ไม่ลามทุ่ง ความล้มเหลวกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย. *วารสารฟ้าเดียวกัน*. ปีที่ 2. หน้า 233-240.

ธนาพล อิ๋วสกุล และ ชัยธวัช ตุลาฑล. (ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2551). ปฏิวัติ 2475 ในสายตาคณะคอมมิวนิสต์สยาม. *วารสารฟ้าเดียวกัน*. ปีที่ 6. หน้า 251-267.

รอมฎอน ปันจอร์ (ฉบับที่ 3 เมษายน 2551). ฮารับปัน บังซากู นักศึกษามลายูในสนามความขัดแย้ง. deepsouth bookazine *สงความความรู้สึก ปม-ลึก-ไฟใต้*. หน้า 170-191.

เอกสารออนไลน์

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ลงวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2523. (2523). ค้นเมื่อ 25 สิงหาคมพ.ศ.2554, จาก http://www.polsci.chula.ac.th/pitch/modernthaipolitics2012/6623.pdf

คำสั่ง 66 /2523. (2523). ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม พ.ศ.2554, จาก http://politicalbase.in.th/index.php/*คำสั่ง_66/2523*

บุคลานุกรม

สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ วิทยาลัยนานาชาติปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สัมภาษณ์ นายดอเลาะห์ สาและ เมื่อวันที่ 20-23 กรกฎาคม 2554 และวันที่ 12-14 สิงหาคม 2554 ณ ที่ทำการมูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง ตำบลลำพระยา อำเมือง จังหวัดยะลา

สัมภาษณ์ นายรุ่ง แก้วแดง เมื่อวันที่ 12-14 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ณ ที่ทำการมูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง ตำบลลำพระยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

สัมภาษณ์ นายทวี เรืองปราชญ์ เมื่อวันที่ 23-24 มีนาคม พ.ศ.2555 ณ บ้านพักในตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

สัมภาษณ์แบฮูแต (นามสมมติ) เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2555 ผ่านคนกลางซึ่งเป็นทหารหลักของกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยผู้หนึ่งซึ่งไม่ขอเปิดเผยชื่อ

สัมภาษณ์ พลตำรวจตรีจำรูญ เด่นอุดม เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2555 ณ หอประชุมสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Living Together as a Community in Multicural Society : A Case Study on Traikho Subdistrict, Khokpho in Pattani Province

Suraiya Wani*

Maroning Salaming**

Abstract

This research explores Living Together as a Community in Multicural Society : a Case Study on Traikho Subdistrict, Khokpho in Pattani Province. Due to the ongoing unrest situation in the areas of three southern border provinces of Pattani, Yala and Narathiwat and four districts of Songkhla Province which has started since 2004, Sai Khao community has been affected in such a way that suspicion occurs between Buddhist residents and Malay-Muslim residents, and this issue might cause a long-term impact unless the community finds a way to solve it.

This qualitative research aims to study factors that are supportive to peaceful coexistence and a way to maintain relationship between Buddhists and Malay-Muslims living in Sai Khao Sub-district, Khok Pho District, Pattani Province under the unrest situation that has been going on in the southern border provinces since 2004.

The study shows that natural resources capital, strong community leaders, just administration system, kinship relationship and using the same dialect are elements that contribute to peaceful coexistence between Buddhists and Malay-Muslims living in Sai Khao Comumunity. While the unrest continues, Sai Khao Community has applied an approach to reconciliation to maintain relationship between Buddhists and Malay-Muslims by compromising, explaining and making an understanding and doing activities together, which are considered to be effective ways and bring about sustainable outcomes.

Keywords: Multicural Society/ Traikho/ Khokpho in Pattani Province

การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สุไรยา วานี*

มะรอนิง สาแลมิง**

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา) ที่เริ่มปะทุขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2547 ส่งผลให้ชุมชนในตำบลทรายขาวได้รับผลกระทบเกี่ยวกับความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม และอาจส่งผลในระยะยาวหากชุมชนไม่ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว

* *MA student (Peace and Conflict studies), Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University*

** *Ph.D., Lecturer, College of Islamic studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Advisor*

* *นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

** *ดร., อาจารย์, ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์*

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมและศึกษาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาว ไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว

ชุมชนทรายขาวนำแนวทางสมานฉันท์มาปรับใช้เป็นแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ และการร่วมมือกันของทุกฝ่ายซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สังคมพหุวัฒนธรรม/ ทรายขาว/ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา) ที่เกิดขึ้นเป็นเวลา 9 ปี ก่อให้เกิดความรุนแรงและทำลายบรรยากาศสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมแห่งนี้และยืดเยื้อเรื่อยมา ประชาชนผู้บริสุทธิ์ต้องมาสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก เศรษฐกิจท้องถิ่นในพื้นที่เริ่มซบเซาลง และยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่แห่งนี้ คือ เกิดความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม หากสังคมไม่ช่วยกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาจจะนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันและนำไปสู่ความรุนแรงได้ แม้ว่าปัจจุบันนี้บรรยากาศในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เต็มไปด้วยความรุนแรง ภาพแห่งความสูญเสียของประชาชน ผู้บริสุทธิ์ เจ้าหน้าที่ ผู้ที่เห็นต่างจากรัฐ อีกทั้งยังเกิดบรรยากาศความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ยังพบว่ามีชุมชนเล็กๆ ชุนชนหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ดำรงอยู่อย่างปกติสุขท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ “ชุมชนทรายขาว” ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประชาชนที่อาศัยอยู่ประกอบด้วยชาวไทยพุทธ ร้อยละ 42 และชาวมลายูมุสลิม ร้อยละ 58 (เว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว, ม.ป.ป.) ความหมายของชาวไทยพุทธ คือ คนเชื้อชาติไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และชาวมลายูมุสลิม คือ คนเชื้อชาติมลายูนับถือศาสนาอิสลาม กลุ่มคนทั้งสองอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลานาน ถึงแม้ก่อนหน้านั้นชุมชนจะได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบบ้างในเรื่องปัญหาการสูญเสียชีวิต การบาดเจ็บของผู้คนในชุมชนทรายขาวเกิดปัญหาความหวาดระแวงและความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม แต่ชุมชนก็สามารถปรับตัวและช่วยกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้จนนำไปสู่การเข้าใจกันและสามารถดำเนินชีวิตตามปกติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมโดยมีพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีคำถามในการศึกษาว่าท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความหวาดกลัว ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน อะไรคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ถึงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขและยังคงมีปฏิสัมพันธ์อันดีดังเช่นในอดีต ถึงแม้ปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบและความรุนแรงอาจสร้างผลกระทบแก่ชุมชนบ้าง แต่ก็ไม่ได้บั่นทอนหรือทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างศาสนาในชุมชนแห่งนี้ได้ และชุมชนทรายขาวมีแนวทางใดในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบริบทชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ศึกษาใน 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม และศึกษาถึงแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและมลายูมุสลิมในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างศาสนาในตำบลทรายขาว โดยใช้แนวคิดชุมชน แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดสมานฉันท์ และแนวคิดพหุวัฒนธรรม เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และอธิบายถึงแนวทางในรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในตำบลทรายขาวในช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยข้อมูลจากการลงพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษาคือ ชุมชนทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

2. กลุ่มเป้าหมายงานวิจัยชิ้นนี้ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้ที่มีความสำคัญในชุมชนและผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1. ผู้นำทางจิตวิญญาณ 2. ผู้นำตามโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นและท้องที่ ผู้นำตามธรรมชาติและตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ชาวบ้านที่มีความรู้และให้ข้อมูลเกี่ยวกับตำบลทรายขาวได้ดี และบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

เบื้องต้นผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เพื่อทำความคุ้นเคย และเพื่อให้เกิดความสนิทสนมกับคนในชุมชนก่อนที่จะลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง ขั้นตอนต่อไปผู้ศึกษาลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจริงโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็น

ทางการ (Informal Interview) เป็นการพูดคุยตามโอกาส และความเหมาะสมพร้อมกับใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) และการสำรวจชุมชน (Community Survey)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยชิ้นนี้ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเกิดขึ้นได้ตั้งแต่การเก็บข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล แสดงข้อมูล และขั้นตอนสรุปข้อมูลหรือตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

4.1 จัดระเบียบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาถอดเทป

4.2 อ่านข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วกำหนดประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รวมถึงตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation)

4.3 จัดข้อมูลเป็นกลุ่มๆ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ตีความ และนำเสนอข้อสรุปเป็นการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาว มีดังต่อไปนี้

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

จากการศึกษาพบว่า ทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ในตำบลทรายขาวเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของชุมชนในภาคการเกษตรที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ โดยที่ชาวบ้านไม่ต้องเคลื่อนย้ายแรงงานและถิ่นฐานไปยังที่อื่น กอปรกับชาวบ้านให้ความสำคัญกับพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ คือ ยางพารา และชาวบ้านยังให้ความสนใจในเรื่องของอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้โดยนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นยารักษาโรค สินค้าอุปโภคและบริโภค ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี นอกจากนี้การที่ชุมชนทรายขาวมีฐานทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์สามารถลดปัญหาความยากจน การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และการว่างงานของประชาชนในพื้นที่ อันเป็นฐานที่ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองจนเกิดชุมชนที่เข้มแข็งได้ สอดคล้องกับที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 พูดว่า *"สภาพภูมิศาสตร์นี้เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะต่อการทำสวน ทำนา ทำไร่ พอดีหมู่ 6 หมู่ 4 และหมู่ 1 เป็นพื้นที่ของอิสลาม (อิสลามในที่นี้หมายถึงชาวมลายูมุสลิม – ผู้วิจัย) ซึ่งพื้นที่ที่เหมาะต่อการเพาะปลูกดีกว่าหมู่ที่ 5 เพราะอยู่ใต้เทือกเขาของสันกาลาคีรีเป็นพื้นที่ราบหมดเลย ถือว่าเหมาะต่อการประกอบอาชีพ เรื่องการขัดแย้งหรือเป็นผู้ก่อการร้ายหรือคนไม่ดี คนที่นี่เขาจะไม่คิด เขามีที่ทำมาหากิน มีงานทำ มีอาชีพ มีเงินใช้ เขาจะไม่ยุ่งเรื่องนั้นด้วย"* (สนิท ขุนฤทธิ์, 27 สิงหาคม 2555) ข้อสรุปของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 สอดคล้องกับข้อสรุปของสุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ (ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า ระบบการผลิตที่มีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านมีความสามารถในการพึ่งพิงตนเองสูง และทำให้ชาวบ้านมีชีวิตที่พอกินพอใช้ เพราะปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ (อาหาร น้ำ ยา เครื่องนุ่งห่ม)ได้รับการตอบสนอง

นอกจากนี้พื้นที่ในการประกอบอาชีพของบรรพบุรุษทั้งสองเป็นพื้นที่ดินติดกัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพร่วม ดังที่อดีตข้าราชการครู เล่าว่า *"ที่ดินของคนไทยพุทธกับคน*

อิสลาม (อิสลามในที่นี้หมายถึงชาวมลายูมุสลิม – ผู้วิจัย) ติดกันเลยช่วยกันทำมากิน ช่วยกันไปช่วยกันมาก็เลยสนิทกันเหมือนพี่น้อง" (เพลินศักดิ์ พรหมสุข, 20 มิถุนายน 2555)

1.2 ระบบการปกครองในชุมชน

1.2.1 ผู้นำชุมชน

จากการศึกษาพบว่าผู้นำชุมชน[1] เป็นตัวขับเคลื่อนในงานพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านความปลอดภัยและความสงบสุข แม้ว่าโดยธรรมชาติแล้วการทำหน้าที่ของการเป็นผู้นำจะต้องมีความขัดแย้งและมีการปะทะกันบ้าง แต่สำหรับผู้นำชุมชนในตำบลทรายขาวต่างให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของชุมชนและพี่น้องในตำบลทรายขาวเป็นอันดับแรก ลักษณะของผู้นำในชุมชนทรายขาวโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคนที่กล้าพูด กล้าทำ และรักในการพัฒนา ดังที่พระครูศรีรัตนากร อดีตเจ้าอาวาสวัดทรายขาวรูปที่ 3 ท่านเป็นคนแรกที่ได้บุกเบิกน้ำตกทรายขาวและชักชวนให้ชาวบ้านช่วยกันสร้างทางขึ้นสู่น้ำตกทรายขาวเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนจะต้องมีความยุติธรรมในการปกครองดูแลลูกบ้านทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม เช่นที่ท่านปู่นอง อดีตเจ้าอาวาสวัดทรายขาวรูปที่ 5 ได้ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและนับถือศาสนาอิสลามในชุมชนจนสำเร็จการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้นำที่เข้าใจในวิถีวัฒนธรรม การเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เช่นที่ ลุงประเสริฐ ราสโร นับถือศาสนาพุทธ อดีตกำนันเก่าและอดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว ปัจจุบันท่านเป็นผู้นำทางธรรมชาติซึ่งมีอิทธิพลทางความคิดของชาวบ้าน เพราะท่านเป็นคนที่ความรู้เกี่ยวกับชุมชนทรายขาว เป็นผู้ที่นับถือผู้เฒ่าผู้แก่และเข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวเป็นอย่างดี จึงทำให้ชาวบ้านทั้งไทยพุทธและมลายูมุสลิมให้ความเคารพและเชื่อฟังท่าน ดังที่ ประธานศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนตำบลทรายขาว กล่าวว่า *"ลุงเสริฐ ตอนนี้เป็นชาวบ้านที่คนในชุมชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมให้ความเคารพนับถือ เพราะแกเคยเป็นผู้นำชุมชน เป็นกำนัน เป็นนายก อบต. แกมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนเยอะ แกเป็นคนนับถือคนเฒ่าคนแก่สมัยก่อน ลุงเสริฐแกเป็นคนเข้าใจวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนพุทธและมุสลิม เข้าใจศาสนา เพราะเมื่อก่อนแกเคยรับใช้เจ้าอาวาสท่านนอง มีธุระอะไรแกก็จัดการหมด เจ้าอาวาสให้ความไว้วางใจ"* (ชุติมา เศียรอินทร์, 4 พฤษภาคม 2556)

1.2.2 การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนัน

การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนันในตำบลทรายขาว เริ่มมีการตกลงใช้หลังจากกำนันคนแรกเสียชีวิตไป โดยที่ชุมชนได้ตกลงกันเอาไว้ว่าหลังจากสิ้นสุดตำแหน่งกำนันคนแรกซึ่งเป็นชาวมลายูมุสลิมแล้ว ตำแหน่งกำนันคนต่อไปขอให้เป็นชาวไทยพุทธและหลังจากนี้ขอให้สลับสับเปลี่ยนกันไปเรื่อยๆ การเลือกกำนันของแต่ละฝ่ายจะเป็นเรื่องภายในซึ่งอีกฝ่ายจะไม่เข้าไปแทรกแซง กติกาดังกล่าว สอดคล้องกับกำนันคนปัจจุบันกล่าวว่า *"ตำแหน่งกำนันจะสับเปลี่ยนให้พี่น้องมุสลิมครั้งหนึ่ง พอครบวาระ เราจะเปลี่ยนเป็นพี่น้องไทยพุทธ ลักษณะการลงแข่งขันระหว่างนั้นจะแยกเป็นแต่ละฝ่าย รอบนี้เป็นช่วงตำแหน่งกำนันของมุสลิมจะลงแข่งกี่คนก็เป็นเรื่องของมุสลิม ส่วนพี่น้องไทยพุทธก็จะไม่มาร่วมลงแข่งขัน"* (สมาน สีปูเตะ, 28 กรกฎาคม 2555) การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนันในชุมชนทรายขาว ถือเป็นแนวทางการประนีประนอม และให้ความยุติธรรมของผู้นำชุมชนในเรื่องอำนาจและ

[1] *ผู้นำชุมชนในที่นี้หมายรวมถึง ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และผู้นำตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม*

ผลประโยชน์แก่กลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสามารถลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องอำนาจในตำแหน่งกำนันซึ่งเป็นเสมือนผู้นำสูงสุดของตำบล สอดคล้องกับข้อสรุปของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลทรายขาวกล่าวว่า *"การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนัน สามารถลดความขัดแย้งระหว่างผู้ที่จะลงสมัครกำนัน หากไม่มีการแข่งขันก็จะลดความขัดแย้งของชาวบ้านซึ่งสนับสนุนคนที่จะลงแข่งชิงตำแหน่งกำนันอีกด้วย"* (สนิท ขุนฤทธิ์, 29 มีนาคม 2556)

กล่าวสรุปได้ว่าระบบการปกครองในชุมชนทรายขาวที่ประกอบด้วยโครงสร้างที่มีผู้นำชุมชนซึ่งมีคุณสมบัติที่เหมาะสมได้แก่ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม ความเข้าใจในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ และการมีกฎการสับเปลี่ยนกำนันในตำบลทรายขาว เสมือนเป็นกลไกการปกครองที่มาจากชุมชนจริงๆ โดยที่คนในชุมชนสามารถกำหนดและออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนได้ และชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะเหมือนกับชุมชนทรายขาวยังสามารถนำรูปแบบการปกครองดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับชุมชนอย่างแท้จริง

1.2.3 ความเป็นเครือญาติ

ผู้คนในชุมชนทรายขาวมีความสัมพันธ์แนบแน่นเหมือนเครือญาติ ไปมาหาสู่กันโดยไม่แบ่งแยกว่าเป็นไทยพุทธหรือมลายูมุสลิม เพราะกลุ่มคนทั้งสองศาสนา บางส่วนนั้นเป็นญาติกันโดยสายเลือด ดังที่ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชน กล่าวว่า *"ทวดพี่อยู่ที่หมู่บ้านมุสลิม สองคนพี่น้อง คนหนึ่งเป็นมุสลิม คนหนึ่งเป็นพุทธ เป็นหนึ่งชาติพันธุ์ สองศาสนา.....ตรงนี้เราอยู่ในแหลมมลายู เราก็เป็นคนมลายูทุกคนเป็นคนมลายู ..ผมก็มลายูเพราะเราอยู่ในแหลมมลายู เพราะฉะนั้น การนับถือศาสนาเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลง..."* (อรุณ ดำรงรักษ์, 15 กันยายน 2555)

จากคำสัมภาษณ์ของอรุณ ดำรงรักษ์ พอจะตีความได้ว่าการที่ตนมีทวดเป็นมลายูมุสลิมซึ่งนั่นเป็นเพราะมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับชาวมลายูมุสลิมในตำบลทรายขาว กอปรกับอรุณ ดำรงรักษ์เชื่อว่าพื้นที่ตรงนี้เป็นคาบสมุทรมลายูและผู้คนในดินแดนแห่งนี้ล้วนมีเชื้อสายมลายู จึงทำให้อรุณมีความรู้สึกว่า ตนก็เป็นชาติพันธุ์เดียวกันกับพี่น้องชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวโดยมีหลักฐานที่มาสนับสนุนความเป็นเครือญาติหนึ่งชาติพันธุ์สองศาสนา จากงานเขียนของเสนีย์ มะดากะกุล ซึ่งปรากฏข้อความดังนี้ *"การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ของราชอาณาจักรลังกาสุกะ คือ เมื่อครั้งที่อาณาจักรมลายูพุทธศาสนาซึ่งรู้จักกันในนามว่า ศรีวิชัย ได้ยกทัพเข้าโจมตีตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช ปัจจุบัน) ในปี ค.ศ. 775 (พ.ศ. 1318) เมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัยตั้งอยู่ที่ปาเล็มบัง (สุมาตรา) ผู้คนมีเชื้อสายมลายูนับถือศาสนาพุทธศาสนา นิยมศิลปวัฒนธรรมอินเดียเหมือนกับชาวลังกาสุกะ หลังจากตีเมืองนครศรีธรรมราชแล้วศรีวิชัยขยายอาณาเขตมาถึงราชอาณาจักรลังกาสุกะและพร้อมกันนั้นได้เผยแพร่ภาษามลายูและศาสนาพุทธด้วย เชื่อว่าราชอาณาจักรลังกาสุกะในสมัยนั้นมีประชาชนจำนวนมากที่เปลี่ยนศาสนาจากเดิมที่นับถือศาสนาพราหมณ์มานับถือศาสนาพุทธ มีหลักฐานอยู่หลายแห่ง เช่น วัดถ้ำที่ยะลา และมีหลายแห่งที่ถูกทำลายโดยประชาชน ภายหลังเข้ารับศาสนาอิสลาม ความเจริญรุ่งเรืองในประวัติศาสตร์ราชอาณาจักรลังกาสุกะ เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 800 กล่าวคือ ในสมัยที่อาณาจักรศรีวิชัยได้ร่วมเป็น "สหพันธรัฐ" กับอาณาจักรไซเลนทร์ (Sailendra) แห่งชวา การรวมเป็นสหพันธรัฐในครั้งนี้ ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยกลายเป็นจักรวรรดิที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ซึ่งขยายอาณาเขตไปถึงอินโดจีน น่าสังเกตว่า กษัตริย์ของราชวงศ์ศรีวิชัย สนพระทัยในราชอาณาจักร พระองค์ทรงปรับปรุงราชอาณาจักรลังกาสุกะให้เป็นจุดศูนย์กลางของรัฐมลายูทางตอนใต้ตลอดจนฝั่งทะเลจีนใต้ มีอาณาเขตตั้งแต่บางส่วนของพัทลุง (ปากพะยูน) ไปจนถึงเมืองตามาเซก (สิงคโปร์ในปัจจุบัน) ส่วนศรีวิชัยตั้งแต่เมืองนครศรีธรรมราชไปถึง จัมปา (เขมรปัจจุบัน)"* (เสนีย์ มะดากะกุล 2519, น. 6-8 อ้างถึงในอิสมาอีล เบญจสมิทธิ์, 2551, น. 37-38)

ประชาชนบางส่วนเป็นเครือญาติที่มาจากการแต่งงานดังที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 เล่าว่าทวดผู้หญิงของเขาที่เป็นมลายูมุสลิมได้แต่งงานกับทวดชายซึ่งเป็นชาวไทยพุทธ และทวดผู้หญิงได้เข้ารับนับถือศาสนาพุทธ (กอบศักดิ์ ใฝ่สีดำ, 5 กันยายน 2555) และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ได้เล่าว่า ตนมีญาติที่เป็นชาวมลายูมุสลิมเช่นกันซึ่งอาศัยอยู่บ้านใหญ่ (หมู่ที่ 1) เพราะน้าชายของตนได้แต่งงานกับหญิงมลายูมุสลิมในหมู่บ้านดังกล่าวและเข้ารับอิสลาม (สนิท ขุนฤทธิ์, 16 มกราคม 2556)

อย่างไรก็ตามความเป็นเครือญาติในชุมชนทรายขาวไม่ได้เจาะจงเพียงแค่เครือญาติที่มาจากสายเลือดหรือมาจากการแต่งงานระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวมลายูมุสลิมเท่านั้น แต่ความเป็นเครือญาติในชุมชนทรายขาวถือจากการที่พ่อแม่ปู่ย่าตาทวดเคยเป็นเกลอหรือเพื่อนกันมาก่อน ดังที่ประเสริฐ ราสโร เล่าว่าตนมีญาติซึ่งไม่ใช่ญาติพี่น้องทางสายเลือดแต่รู้จักกันและไปมาหาสู่ตั้งแต่บรรพบุรุษ หลังจากนั้นตนก็ติดต่อไปมาช่วยเหลือกันเสมือนเป็นญาติร่วมสายเลือดเดียวกัน (ประเสริฐ ราสโร, 22 มีนาคม 2556) ความเป็นเครือญาติของผู้คนในชุมชนทรายขาวซึ่งมาจากสายเลือดหรือที่มาจากการแต่งงาน และที่เกิดจากการเป็นเพื่อนส่งผลให้พี่น้องต่างศาสนาเกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน เกิดการช่วยเหลือและไปมาหาสู่กัน โดยไม่ได้แบ่งแยกเรื่องของศาสนา นอกจากนี้ความเป็นเครือญาติยังเป็นกลไกสำคัญในการยับยั้งความขัดแย้งที่เกิดในชุมชน เช่น ในวาระของการเลือกตั้งผู้นำชุมชนในช่วงเวลานั้นผู้คนในชุมชนมีปัญหาขัดแย้งในเรื่องการเข้าข้างผู้สมัครที่จะลงเลือกตั้ง แต่ด้วยชาวบ้านในชุมชนมีความสัมพันธ์เป็นพี่น้องกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจึงทำให้การเมืองท้องถิ่นในชุมชนทรายขาวไม่รุนแรงมากนัก ดังที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 เล่าว่า *"การเมืองที่ทรายขาวไม่รุนแรงเหมือนที่อื่นนะ การเมืองที่นี่ไม่ดุ จะเป็นเหมือนพี่น้องมากกว่า เพราะคนที่ลงเล่นการเมืองเขาสนิทกันหมด เราก็เห็นชาวบ้านเป็นพี่น้องกันหมด"* (ภราดร เพชรศรี, 11 สิงหาคม 2555) และในสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเป็นเครือญาติของคนในชุมชนทรายขาวเสมือนแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกลุ่มคนทั้งสองศาสนาอีกทั้งยังช่วยผสานความสัมพันธ์จากที่เคยห่างเหินกันให้กลับมาเป็นปกติเช่นเดิม

1.2.4 การสื่อสารภาษาเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารภาษาเดียวกันด้วยภาษาถิ่นใต้ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาว ทำให้ทั้งสองกลุ่มคนซึ่งมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา สื่อสารกันอย่างเข้าใจและลดความหวาดระแวงต่อกันได้ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนทรายขาวสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างไว้วางใจกัน ดังที่โต๊ะอีหม่ามประจำมัสยิดนัจมุดดีน กล่าวว่า *"เรื่องภาษาเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะว่ามันซึ้ง มันพูดออกมาจากใจ ต่างคนต่างก็เข้าใจ แต่มีพื้นทีอื่น คนมุสลิมพูดภาษามลายู คนพุทธเขาก็พูดภาษาไทย เวลาเจอกันก็พูดภาษาไทย แต่มันรู้สึกว่ามันยังไงๆ อยู่ มันไม่กันเอง แต่เวลาพูดภาษาเดียวกันมันจะกันเองกว่า คือจะซาบซึ้งกว่า นั่นคือที่ ผมบอกสำคัญ"* (อับดุลวาฮาบ สาหลำสุหรี, 22 มิถุนายน 2555)

อันที่จริงแล้วชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวมีอัตลักษณ์เหมือนกับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่โดยส่วนใหญ่ แต่ที่แตกต่างไปนั้นคือ ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวจะสื่อสารด้วยภาษาถิ่นใต้ แต่สำหรับชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะสื่อสารด้วยภาษามลายูถิ่นซึ่งเป็น อัตลักษณ์ของชาวมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวถือว่าพวกเขาไม่ได้สูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นมลายูแต่อย่างใดโดยเฉพาะอัตลักษณ์ทางภาษา เนื่องจากบรรพบุรุษของชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวได้ถ่ายทอด ภาษาถิ่นใต้แก่พวกเขา พวกเขายังดำเนินวิถีชีวิตตามกรอบของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ในส่วนของการอยู่ร่วมกันกับผู้ที่ต่างศาสนาพบว่า พวกเขาได้ใช้หลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับ

คัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งมีใจความว่า “สำหรับพวกท่านก็คือศาสนาของพวกท่าน และสำหรับฉันก็คือศาสนาของฉัน” (อัลกาฟีรูน : 6) กล่าวได้ว่าในส่วนของการปฏิบัติศาสนกิจนั้นต่างก็ปฏิบัติไปไม่มายุ่งเกี่ยวกัน และในทางกลับกันการสื่อสารด้วยภาษาถิ่นใต้ถือเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมที่เกิดในชุมชนเล็กๆ แห่งนี้มาอย่างยาวนาน และได้ตกผลึกเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้ชุมชนทรายขาวอยู่ดำรงอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ และในช่วงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การพูดภาษาถิ่นใต้ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวยังสามารถคลี่คลายบรรยากาศความหวาดระแวงของกลุ่มคนทั้งสองศาสนาได้ แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยพื้นที่และโอกาสที่เหมาะสมในการสื่อสารด้วย

2. แนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม ในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในช่วงเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

2.1 การประนีประนอม

ผู้นำชุมชนมีส่วนอย่างมากในการประคับประคองความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน เพราะการประคับประคองความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนทั้งสองศาสนาถือเป็นหน้าที่หลักของผู้นำชุมชนทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้สมาชิกทั้งสองศาสนาเกิดความแตกแยกและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

วิธีการประนีประนอมของผู้นำในชุมชนทรายขาวมักเป็นไปในรูปแบบการเข้าไปเป็นคนกลาง ซึ่งจะต้องมีภูมิหลังความสัมพันธ์แบบเครือญาติในการเข้าไปประคับประคองความสัมพันธ์ด้วยวิธีการสื่อสารแบบท่าทางหรือ แบบอวัจนภาษา ดังที่อาดัม บาเหมบูงา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นชาวมลายูมุสลิมเล่าถึงความรู้สึกในความพยายามประคับประคองความสัมพันธ์ของคนในชุมชนด้วยภาษาแบบท่าทาง เพียงต้องการสื่อให้เห็นว่า ตนก็มีความรู้สึกไม่ต่างกับพี่น้องชาวไทยพุทธ เพราะทั้งชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมทั้งหมดคือพี่น้องกัน *“ผมทำวันนั้นจนถึงวันนี้ หน้าผมหนาซักเท่าฝามือหนามันขึ้นมาอีก ความที่เรายื้อเอาไว้ ยังไงกูต้องไปวัด ใครเจ็บใครเป็นใครตาย ใครบวช ยังไง ผมก็ต้องไปวัด ไปนั่งอยู่อย่าให้เขาห่าง ..... ไปถามกำนัน ช่วงนั้นที่ไปอยู่ในวัด เราไม่ได้คิดหรือคุยกันนะ ทั้งกำนันทั้งผม ไม่ได้สนใจสัญชาตญาณและพฤติกรรมของผู้นำ ยังไงเราต้องเข้า ก็ลูกเราหลานเรา พี่น้องเรา มันบรรพบุรุษเรา ที่สร้างไว้ เราต้องไป...วันนี้ผมสบายไปปลุกเจ้าอาวาสให้ตื่น เจ้าอาวาสจำวัดเที่ยงคืน ผมก็ปลุกได้เลย เพราะตอนนั้นเราอดทนในความรู้สึกจนกระทั่งวันนี้สถานการณ์ปกติ”* (อาดัม บาเหมบูงา, 15 กันยายน 2555)

การที่ผู้นำในชุมชนทรายขาวสื่อสารด้วยภาษาท่าทาง (การสื่อสารอวัจนภาษา)ให้สมาชิกในชุมชนรับรู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงออกมานั้นมันส่งผลมากกว่าคำพูดที่ได้สื่อสารออกไป สอดคล้องกับที่นัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี (2553, น.102) มองว่า การใช้ท่าทางหรือการสื่อสารด้วยอวัจนภาษาเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลในการรับรู้ของมนุษย์มากกว่าคำพูด เพราะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความรู้สึก อารมณ์ หรือแม้แต่การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

2.2 การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ

ผู้นำชุมชนท่านอื่น เลือกวิธีการชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับคนในชุมชนได้รับรู้และทำความเข้าใจกับปัญหาดังกล่าว การชี้แจงหรือการทำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวถือเป็นวิธีการที่เหมาะสมและสามารถกระทำได้ทุกที่ ดังที่ประเสริฐ ราสโร เลือกใช้การชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจต่อปัญหาการขุยของผู้ไม่หวังดีที่พยายามให้กลุ่มคนทั้งสองศาสนาเกิดความแตกแยกกัน *“ลุงไปร้านน้ำชาบ้าง ไปมัสยิดบ้าง เมื่อก่อนไป*

บ่อย ไปคุยเรื่องที่มันเกิดขึ้น ให้เขาได้เข้าใจว่า สถานการณ์มันเป็นยังไง มีผู้ไม่หวังดีจะมาทำให้พวกเราแตกแยก" (ประเสริฐ ราสโร, 16 มกราคม 2556) ส่วนกำนันตำบลทรายขาวเลือกการชี้แจงความจริงต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในตำบลทรายขาวเพื่อให้คนในชุมชนได้ทราบถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน กำนันตำบลทรายขาว เล่าว่า *"เดิมคนทรายขาวอยู่ลักษณะแบบนี้อยู่แล้ว ตั้งแต่ไม่เกิดเหตุการณ์อยู่แบบนี้ พอเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบความหวาดระแวงระหว่างชุมชนก็มีขึ้น เราก็พูดความจริงการกระทำตรงนี้นะไม่ใช่คนทรายขาวเป็นคนกระทำ มันก็ทำให้คนทรายขาวเข้าใจกัน ..."* (สมาน สีปูเตะ, 28 มิถุนายน 2555) สำหรับชาวบ้านด้วยกันเองเลือกใช้วิธีการชี้แจงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกัน ดังที่ชาวบ้านในหมู่ที่ 1 ตำบลทรายขาวซึ่งเป็นหมู่บ้านมลายูมุสลิม เล่าว่า *"ช่วงปี 51 52 เหตุการณ์ช่วงนั้นมันแรงมาก วันนั้นผมไปเดินสายไฟที่หมู่บ้านไทยพุทธ เขาพูดว่าช่วงนี้กลัว ไม่กล้าไปบ้านแขก (ชุมชนของชาวมลายูมุสลิ)เพราะกลัวว่าจะโดนทำร้าย ผมก็ถามไปว่า เราอยู่กันมาเคยเห็นคนไทยพุทธโดนทำร้ายไหม เขาก็บอกว่าไม่เคยเห็น..หลังจากนั้นวันต่อมา เขาก็คุยดี ความสัมพันธ์กลับมาเหมือนเดิม ..ผมบอกแล้วไงว่า เราอยู่แบบไหนก็อยู่แบบนั้น"* (อารีฟีน ดลมาฮิ, 3 กรกฎาคม 2556)

อีกฝั่งของผู้นำศาสนาอิสลามใช้วิธีการชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ชาวมลายูมุสลิมเกี่ยวกับหลักคำสอนในทางศาสนาที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกันในสังคมและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความไม่สงบผ่านระบบการเรียนการสอนตามมัสยิดและสถานที่ที่เหมาะสมในหมู่บ้าน นายมูฮำหมัด บาเหมบูงา ครูสอนศาสนา ที่ปรึกษากรรมการหมู่บ้าน และเป็นกรรมการมัสยิดบ้านควนลังงา เล่าว่า *"เราจะสอนแทรกคุณธรรม จะสอนทุกสัปดาห์ สัปดาห์หนึ่งก็อย่างน้อยจะต้องมีสองคืนที่บ้าน ผู้หญิงหนึ่งคืน เด็กวัยรุ่นหนึ่งคืน แล้วก็หนึ่งคืนทั้งผู้หญิงรวมกับผู้ชาย สอนทั้งเรื่องละหมาด เรื่องของกิจกรรม การดำเนินชีวิตสอดแทรกไป เราสอนเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพราะศาสนาไม่ใช่สอนคนละหมาดอย่างเดียว ศาสนาสอนเรื่องความเป็นอยู่ การห้ามฆ่าคนเขาก็สอน การห้ามกินกระท่อมเขาก็สอน สอนหลักการอยู่ร่วมกัน สมัยท่านนบีอพยพไปอยู่ที่มาดีนะห์ ตอนนั้นก็ไม่มีมุสลิมทีที่เมืองมาดีนะห์ แต่นาบีก็ปกครองได้ ปกครองทั้งคริสต์ ทั้งมุสลิม ทั้งยิว ที่เข้าอิสลามใหม่ตอนนั้น นาบีไม่ได้ไปทำรบสงคราม แต่ใช้หลักจิตวิทยาในการปกครองทำอย่างไรให้เขายอมรับเรา เผยแพร่ความดีของเราพูดง่ายๆ นาบีไม่เป็นภัยต่อคนอื่น อิสลามไม่ได้ไปสร้างภัยให้แก่คนอื่น แต่ว่าคนอื่นมาสร้างภัยให้แก่เรา สร้างภัยตรงนั้นคือสงคราม เราทำไปเพื่อปกป้องตัวเรา หลักที่ไม่ดีเราก็ต้องสอน การฆ่าคน สอนให้คนกลัว เรื่องยาเสพติด เขาก็สอดแทรกหมด สอนทุกเรื่อง สอนบนสายกลาง ไม่ได้หนักข้างใดข้างนึง ไม่ได้ใส่ความคิดเห็น สอนแบบสายตรงนะ อะไรดี อะไรดีกว่า ใช้วิธีการสอน อากุรอาน เอาฮะดีษมา ทุกคนจะสยบหมด" (มูฮำหมัด บาเหมบูงา, 6 กันยายน 2555)*

การชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจต่อข้อเท็จจริงและปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่และที่เกิดขึ้นในชุมชนทรายขาว ทำให้ผู้คนในชุมชนทรายขาวทั้งชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมเกิดความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและเข้าใจถึงแนวคิดของชาวมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวที่มีต่อกลุ่มคนต่างศาสนาทั้งในและนอกชุมชน ซึ่งวิธีการชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจเป็นวิธีเรียกคืนความสัมพันธ์ที่เคยห่างเหินไปของกลุ่มทั้งสองศาสนาให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม การชี้แจงต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ต้องอาศัยแนวคิดและความรู้ทางศาสนาอิสลามเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจต่อประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่สอดคล้องกับข้อสรุปของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549) ที่พูดถึงหลักการสมานฉันท์หนึ่งในนั้นกล่าวว่าต้องอาศัยความเข้าใจจากหลักศาสนาอิสลามเป็นฐานสำคัญในกระบวนการสร้างความสมานฉันท์ที่นำไปใช้ในกรณีของชาวมลายูมุสลิมในสังคมไทย

การให้ความร่วมมือกันของคนในชุมชน

ช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ผู้คนในชุมชนทรายขาวไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือช่วยกันหาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ของพี่น้องในชุมชนทรายขาวให้กลับมาเหมือนเดิมดังเช่นในอดีต ตั้งแต่ผู้นำท้องถิ่นที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในชุมชนด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมกวน อาซูรอ กิจกรรมอนุรักษ์ขนมโบราณและประเพณีพื้นบ้านของชุมชนทรายขาว การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักความสามัคคีกระทำไปพร้อมกับพื้นที่และโอกาสที่เหมาะสม

สำหรับหน่วยงานภาครัฐมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างภาพลักษณ์แก่ชุมชนด้วยการประกาศให้ตำบลทรายขาวซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 6 หมู่บ้านเป็นตำบลสันติสุข เมื่อปี พ.ศ. 2549 จากการสัมภาษณ์กำนันตำบลทรายขาวเล่าว่า *"ตำบลทรายขาวเป็นตำบลแห่งแรกในจังหวัดปัตตานีที่ประกาศเป็นตำบลสันติสุข หน่วยงานทางจังหวัดปัตตานีมีเกณฑ์ในการคัดเลือกว่า ต้องเป็นพื้นที่ที่ปลอดจากเหตุการณ์ความรุนแรงติดต่อกัน 2 ปี"* (สมาน สีปูเตะ , 28 มิถุนายน 2555) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว กล่าวว่า "*ทางราชการเขาก็มามอบให้เป็นตำบลสันติสุข อาจจะต้องมองในเรื่องของปริมาณการเกิดเหตุในพื้นที่ไม่ค่อยมี และปัญหาในเรื่องของผลประโยชน์ อิทธิพลต่างๆ มันก็ไม่มี"* (มนูญ หมัดมูซา, 21 กันยายน 2555) ด้านนายอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีในสมัยนั้นกล่าวว่า การประกาศให้ตำบลทรายขาวเป็นตำบลสันติสุขเพื่อเป็นการแสดงพลังชุมชนและต้องการสร้างจิตสำนึกของการเป็นตำบลสันติสุข อีกทั้งต้องการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง (ฐานข้อมูลข่าวจังหวัดชายแดนใต้, 2549)

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลกระทบต่อชุมชนทรายขาวซึ่งเป็นชุมชนเล็กๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลายาวนาน ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างศาสนาได้ห่างเกินกันในช่วงเวลาหนึ่งๆ แต่ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยใช้แนวทางสมานฉันท์ ซึ่งได้แก่ การประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจ การร่วมมือกันของผู้คนในชุมชนทรายขาวและหน่วยงานจากรัฐในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยศึกษาในชุมชนทรายขาว มีข้อค้นพบ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชุมชนทรายขาวซึ่งประกอบด้วยชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันสามารถฟันฝ่าอุปสรรค ในเรื่องความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันจนสำเร็จมาได้นั้น เพราะกลุ่มคนทั้งสองศาสนามีแรงยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกันที่เกิดจากความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในระดับต่างๆ ถูกสร้างและเชื่อมร้อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านการประกอบอาชีพร่วมกันโดยมีฐานทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม การมีบรรพบุรุษเดียวกันและความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การสื่อสารภาษาเดียวกัน ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนสะท้อนถึงคุณค่าขององค์ประกอบในการเกิดแรงยึดเหนี่ยวดังกล่าวให้ชนรุ่นหลังได้รับรู้และสานต่อเจตนารมณ์ของชนรุ่นหลังได้

สอดคล้องกับที่ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543, น.10-11 อ้างถึงในธีราพร ทวีธรรมเจริญ, 2553, น.106) ให้แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของชุมชนว่า ชุมชนเป็นเรื่องของความสัมพันธ์และความเกาะเกี่ยวกันของกลุ่มคนในระดับต่างๆ ทั้งที่เป็นมิติทางวัฒนธรรม อำนาจและผลประโยชน์

2. การที่กลุ่มคนทั้งสองศาสนามีแรงยึดเหนี่ยวร่วมกันนั้นเป็นการแสดงพลังความร่วมมือในการหาแนวทางการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ด้วยแนวทางสมานฉันท์ซึ่งเป็นแนวทางที่ชุมชนทรายขาวยึดและปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต จึงสะท้อนได้ว่า แม้ชุมชนทรายขาวจะประสบปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอยู่บ้างก็ตาม แต่ผู้คนยังแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยแนวทางที่ไม่ใช้ความรุนแรง หรือแนวทางการประนีประนอมอันสะท้อนให้เห็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเกิดสันติ คือ สภาพของพื้นฐานจิตใจของผู้คนในชุมชนทรายขาว มองว่าเป็นผู้รักสันติ รักความสงบและหวังอยากจะให้ชุมชนทรายขาวมีความสงบสุขอย่างแท้จริงท่ามกลางพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับที่ โอ คอนแนล (1987 อ้างถึงใน ไชยันต์ รัชชกูล, 2532, น. 31) มองว่า สันติ เป็นความสัมพันธ์ระดับบุคคลและระดับสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคง ความประสานร่วมมือ ความเห็นอกเห็นใจพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเคารพในสิทธิ การสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างเพียงพอในลักษณะของความสุภาพอ่อนโยน รวมทั้งมีมาตรการที่จะแก้ไขความขัดแย้งโดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง และมีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนทรายขาวมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณี วัฒนธรรมหรืองานกิจกรรมต่างๆ ที่จัดเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับผู้เฒ่าผู้แก่ ทั้งนี้ยังเป็นการปลูกจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมให้มีการสืบทอดต่อไป

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้กับชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนที่ศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นเกราะป้องกันให้ชุมชนอื่นเกิดความสงบสุข

บรรณานุกรม

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2549). *"ทำความเข้าใจแนวคิด "สมานฉันท์"" ใน อาวุธมีชีวิต : แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง* **(พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ : ฟ้าเดียวกัน.

ไชยันต์ รัชชกูล. (2532). *"ความขัดแย้งในปริบทของสันติศึกษา" ในเอกสารการสอนชุดวิชาสันติศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุโขทัยธรรมาธิราช.

ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี.(2553). *การสื่อสารในองค์การ***.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธีราพร ทวีธรรมเจริญ. (2553). *การเรียนรู้วิถีชุมชนจากแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและทฤษฎีชุมชน***. มหาวิทยาลัยหอการค้า,** 30(1),106.

อิสมาอีล เบญจสมิทธิ์. (2551). *บทบาทด้านการศึกษาและการเมืองของชัยคุวันอะหมัด อัล-ฟะฏอนีย์ (พ.ศ. 2399-2451)*(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เอกสารออนไลน์

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (ม.ป.ป.). *มิติทางวัฒนธรรมในงานพัฒนาชนบท*. สืบค้น 12 กุมภาพันธ์ 2556, จาก http://www.rulife.net/SV/SurachetVetchapitak_RuralCultureAndDevelopment.htm

องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว. (ม.ป.ป.) *คลังข้อมูลตำบล*. สืบค้น 27 ธันวาคม 2555, จาก http://www.saikhao.go.th/news.php?cat_id=29

บุคลานุกรม

กอบศักดิ์ ใฝ่สีดำ. ผู้ให้สัมภาษณ์. 5 กันยายน 2555. บ้านกอบศักดิ์ หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ชุติมา เศียรอินทร์. ผู้ให้สัมภาษณ์. 4 พฤษภาคม 2556. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ประเสริฐ ราสโร. ผู้ให้สัมภาษณ์. 22 มีนาคม 2556. บ้านประเสริฐ หมู่ที่ 2 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

เพลินศักดิ์ พรหมสุข. ผู้ให้สัมภาษณ์. 20 มิถุนายน 2555. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ภราดร เพชรศรี. ผู้ให้สัมภาษณ์. 2555 11 สิงหาคม. บ้านภราดร หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สนิท ขุนฤทธิ์. ผู้ให้สัมภาษณ์. 27 สิงหาคม 2555. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สมาน สีปูเตะ. ผู้ให้สัมภาษณ์. 28 มิถุนายน 2555. บ้านสมาน หมู่ที่ 1 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

อาดัม บาเหมบูงา. ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 กันยายน 2555. มัสยิดบ้านควนลังงา หมู่ที่ 4 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

อารีฟีน ดลมายิ. ผู้ให้สัมภาษณ์. 3 กรกฎาคม 2556. ร้านน้ำชา หมู่ที่ 1 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

อรุณ ดำรงรักษ์. ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 กันยายน 2555. บ้านอรุณ หมู่ที่ 5 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

8. Patronage System

Patronage to Step into the Fourth Period Prime Tambon Khok Sa-ad Khong Chai District Kalasin Province.

Prapun Nathadthong[*]
Worawut Jumlongnak[**]

Abstract

This study aimed to investigate whether Mr. Boontun Srimungkung topped up every time you win the election, however. And host system used for preserving prime Tambon Khok sa-ad or not.

Data collection using interviews. The interview consisted of 32 people. Member Tambon Khok sa-ad village headman rival political campaigner. And President of the Tambon Khok Sa-ad. The results of the interviews were content analyzed. The results showed that

1. Performance and background of President Tambon Khok sa-ad. Has helped the people in Tambon Khok sa-ad. Mr.Boontun Srimungkung select your thatch management in Tambon Khok sa-ad fourth consecutive session as well as the seniority and qualification as a social and financial status also contributed to one side.

2. Patterns campaign. Using various methods. Which is a compact map. With the use of canvassers. The steps to prepare a canvasser operating system. Can convince others to vote for such a promise is a legitimate policy for the election campaign.

3. Patterns of patronage in the campaign to preserve the authority of the President of the Tambon Khok sa-ad. It is used in the form of individual and group canvasser networks. These were introduced as a tool for the campaign. This is a contract to make that legal. As the local governmentadministration in the closing days of the end of the term will be given under any policy of the local operations. It can be used as guidelines for the campaign were useful for pushing themselves to the position of Chairman of the Tambon Khok sa-ad to four consecutive terms. To say that the relationship with the host system into prime Tambon Khok Sa-ad.

The results suggest the following:

1. Creating awareness to people about the election at the local level. And the importance of local administration.

2. Enforcement elections intensified. Investigate the facts relating to that subject. Complaints and disciplinary proceedings quickly.

3. Networking. News organizations in the village by village. A group seeking news. And buzzing about the offense to the relevant authorities.

4. Designated candidate vows in front of witnesses said that will not do. Election law, both directly and indirectly.

Keywords: Patronage/ Tambon Khok Sa-ad

[*] *Master Students, College of Politics and Governance Mahasarakham University*
[**] *Lecturer, College of Politics and Governance Mahasarakham University, Advisor*

ระบบอุปถัมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัยของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ประพันธุ์ นาถาดทอง*

วรวุฒิ จำลองนาค**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าระบบอุปถัมภ์มีส่วนช่วยให้ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ ชนะการเลือกตั้งทุกสมัยอย่างไร และนำระบบอุปถัมภ์มาใช้ในการธำรงรักษาตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด หรือไม่ อย่างไร การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 32 ราย ประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวคะแนน คู่แข่งทางการเมือง และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด นำผลการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

1.จากผลงาน และภูมิหลัง ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด มีส่วนช่วยทำให้ประชาชนในตำบลโคกสะอาด เลือกนายบุญทัน ศรีมุงคุณ เข้ามาบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดติดต่อกันถึง 4 สมัย อีกทั้งยังมีความพร้อม ด้านคุณวุฒิ วัยวุฒิ ฐานะทางสังคมและฐานะทางการเงินก็มีส่วนช่วยอีกด้านหนึ่งด้วย

2. รูปแบบการหาเสียง ได้ใช้วิธีการต่างๆ ซึ่งมีแบบแผนที่รัดกุม มีการใช้หัวคะแนน ที่เตรียมการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้หัวคะแนนดำเนินงานอย่างมีระบบ สามารโน้มน้าวให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ ได้แก่ การสัญญาว่าจะให้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย คือ นโยบายที่ใช้สำหรับการหาเสียงเลือกตั้ง

3. รูปแบบการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการหาเสียงเพื่อธำรงรักษาอำนาจของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดนั้น มีการใช้หัวคะแนนในรูปแบบตัวบุคคลและกลุ่มเครือข่าย มีการนำนโยบายมาเป็นเครื่องมือสำหรับการหาเสียง ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาที่จะให้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ในฐานะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในช่วงท้าย ๆ ของการสิ้นสุดวาระก็จะมอบสิ่งของภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายของท้องถิ่น จนสามารถนำแนวทางการหาเสียงต่าง ๆ มาใช้เป็นประโยชน์สำหรับผลักดันให้ตนเองเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ถึง 4 สมัยติดต่อกัน ทำให้กล่าวได้ว่าระบบอุปถัมภ์มีความสัมพันธ์กับการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและความสำคัญของการบริหารงานท้องถิ่น

2. การบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งอย่างเข้มข้น ทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ร้องเรียนและลงโทษตามกฎหมายอย่างรวดเร็ว

3. การสร้างเครือข่าย ข่าวสารในหมู่บ้านโดยองค์กรในหมู่บ้าน ให้เป็นกลุ่มแสวงหาข่าวและส่งข่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งกล่าวปฏิญาณตนต่อหน้าสักขีพยานว่าจะไม่กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งทั้งทางตรงและทางอ้อม

คำสำคัญ: ระบบอุปถัมภ์/ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด

---

* *นิสิตปริญญาระดับโท สาขาการเมืองการปกครอง, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

** *อาจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา*

บทนำ

ประเทศไทยได้แบ่งการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหาราชการส่วนท้องถิ่น โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 4 และมาตรา 5 ซึ่งในการจัดการบริหารราชการแผ่นดินทั้ง 3 ส่วน นั้น การบริหารส่วนกลางได้ใช้หลักการปกครองแบบรวมอำนาจ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม การบริหารราชการส่วนภูมิภาคได้ใช้หลักการแบ่งอำนาจหน้าที่การปกครอง ได้แก่ จังหวัด อำเภอ และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ใช้หลักการกระจายอำนาจการปกครอง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา 18 และมาตรา 282 ถึง มาตรา 290 ทำให้เป็นที่มาของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบาย การจัดระบบหลักการปกครองตนเอง และตามหลักความต้องการของประชาชน ภายใต้กรอบของกฎหมายแบ่งภารกิจในการจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการทรัพยากรทางการเงินการคลังและบุคลากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจัดตั้งคณะกรรมการกระจายอำนาจเพื่อส่งเสริมและติดตามประเมินผลการกระจายอำนาจ (วุฒิสาร ตันไชย. 2546)

การกระจายอำนาจปกครองไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการบริหารราชการแผ่นดินที่มุ่งเน้นให้ท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการดูแลตนเอง ตลอดจนเป็นแนวทางการสร้างการมี ส่วนร่วม ความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นประชาชนได้สิทธิเลือกผู้บริหารท้องถิ่นให้เข้าไปทำหน้าที่บริหารท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนดและตามเจตนารมณ์ของหลักการกระจายอำนาจ

สังคมไทยเป็นสังคมอุปถัมภ์ที่ถ่ายทอดกันมายาวนาน ที่กล่าวให้เห็นในสถานการณ์ปัจจุบันคือ การกล่าวถึงระบบอุปถัมภ์ในระบบราชการที่เกี่ยวข้องการการสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่รวมถึงการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่นอกเหนือจากหน้าที่การงาน ส่วนในสังคมทั่วไปก็พบการให้การสนับสนุนแบบอุปถัมภ์ระหว่างลูกพี่กับผู้อยู่ใต้อาณัติ แม้กระทั่งในระบบการเมืองก็พบว่ามีการนำระบบอุปถัมภ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ตนเองเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ที่เห็นได้ชัดคือระบบหัวคะแนน นักวิชาการก็เห็นว่าเป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ที่เกี่ยวโยงอยู่กับอำนาจ ทำให้สามารถก้าวสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้ (อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์. 2539 : 3-6) ความสำเร็จในการนำระบบอุปถัมภ์มาใช้ทางการเมืองระดับชาติ ทำให้ถูกนำมาใช้ในการเมืองท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นจากการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องการมีการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น ทำให้ดูเหมือนว่าระบบอุปถัมภ์ที่ถูกนำมาเป็นยุทธวิธีสำหรับการแข่งขันหาเสียงเพื่อทำให้ผู้ใช้สิทธิไปลงคะแนนเสียงให้แก่นักเมืองท้องถิ่น นับว่าส่งผลกระทบต่อเจตนารมณ์การกระจายอำนาจอย่างยิ่ง เพราะกลวิธีเหล่านั้นทำให้ภาคประชาชนไม่ได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยโดยรวมได้รับผลกระทบ

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย เพราะได้มีการกระจายอำนาจเพื่อให้ท้องถิ่นได้เข้ามาดูแลประชาชน และมีส่วนแบ่งเบาภาระ

ของรัฐบาลกลางตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพราะผู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นรวมทั้งผู้นำท้องถิ่นย่อมเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นดี ทำให้ในท้องคนท้องถิ่นรู้จักแก้ไขปัญหาของตนได้ดี รู้แนวทางที่จะพัฒนาและนำพัฒนาและนำทรัพยากรมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลการพัฒนานั้นจะเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นของตนเอง และยังเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีสิทธิ มีเสียงและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจะส่งผลให้เกิดความต้องการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (ลิขิต ธีระเวคิน. 2533 : 306)

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองในเมื่อปีพ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ปกครองประเทศ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทยซึ่งได้นำเอาระบอบประชาธิปไตยมาเป็นระบอบการปกครองประเทศ โดยพัฒนามาจากโลกเสรีตะวันตกอันเปิดโอกาสให้สังคมเป็นผู้กำหนดและควบคุมรัฐ ซึ่งผ่านการออกแบบโครงสร้างทางอำนาจจากกลุ่มชนชั้นนำของสังคมไทยด้วยการอาศัยมรดกตกทอดจากระบบการเมืองการปกครองแบบดั้งเดิมที่เป็นระบบไพร่ ระบบขุนนาง ระบบศักดินา หรือเรียกว่า “ระบบอุปถัมภ์” ที่ได้รับการถ่ายทอดมาในรูปแบบของวัฒนธรรมประชาธิปไตยเชิงอุปถัมภ์ อันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยที่แตกต่างไปจากระบอบประชาธิปไตยในสังคมตะวันตก ที่ได้มีการยึดถือในหลักของสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ และความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 2537 : 1-6) จากการเข้าครอบงำทางอำนาจของระบอบประชาธิปไตยเชิงอุปถัมภ์ในสังคมไทยเกิดขึ้น

จากอิทธิพลทางวัฒนธรรมของสังคมที่เป็นชนชั้น ภายใต้โครงสร้างการปกครองแบบดั้งเดิมของระบบศักดินาได้เผยแพร่แผ่ขยายอิทธิพลเข้าครอบงำอำนาจทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งผลให้ระบบอุปถัมภ์ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในโครงสร้างของสังคมไทย เพราะระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยจะสามารถพัฒนาไปสู่ประชาชนได้ก็จะต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องของสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในสังคม และความเป็น พลเมืองที่ดีของประชาชน ให้สามารถที่จะพึ่งพิงตัวเองและการรวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อการเรียกร้องต่อรองในเรื่องสิทธิและผลประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ลดการพึ่งพิงพึ่งพากลุ่มชนชั้นนำในท้องถิ่นหรือผู้ที่มีฐานะและตำแหน่งทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองที่เหนือกว่าเข้ามาครอบงำ ให้เกิดความเป็นอิสระในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจากระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นระบบของการควบคุมอำนาจทางสังคมที่ได้มีการกำหนดสถานภาพของบุคคลจากบนลงมาสู่ล่าง แบบ ” เจ้านาย-ลูกน้อง” หรือ “ผู้ใหญ่-ผู้น้อย” ที่ถูกกำกับโดยศีลธรรม คุณธรรมจารีตประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งเน้นความแตกต่างระหว่างฐานะทางตำแหน่งอย่างไม่เท่าเทียมกันของทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายที่สูงกว่าจะเป็น “ผู้อุปถัมภ์” และฝ่ายที่ต่ำกว่าก็จะเป็น “ผู้รับอุปถัมภ์” เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนในสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นส่วนตัว โดยอยู่ในรูปแบบของความเป็นเครือญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้านพรรคพวก และกลุ่มอาชีพที่เคยรู้จักและมีความใกล้ชิด สนิทสนม เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือตอบแทนซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่ายนั้น แล้วได้ถูกนำมายึดถือเป็นหลักเกณฑ์และค่านิยมในการปฏิบัติทางสังคมเพื่อการจัดสรรแบ่งปันผลประโยชน์ทางอำนาจ ตำแหน่งในการงาน หรือทรัพยากรอื่น ๆ ให้กับบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ไปตามรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เป็นอยู่นั้น อันเป็นเครื่องมือและบันไดที่สำคัญต่อการไต่เต้าก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งทางการเมือง จากการเลือกตั้งเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงและชัยชนะในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ซึ่งมีรากฐานมาจากวิถีประเพณีและวัฒนธรรมการปฏิบัติของแต่ละท้องถิ่นที่สืบทอดติดต่อกันมายาวนาน จนได้กลายมาเป็นช่องทาง

ในการสร้างเครือข่ายทางการเมืองที่สำคัญของผู้สมัครทั้งในชุมชนและท้องถิ่น ให้เข้ามามีโอกาสและบทบาทในการช่วยเหลือดูแลความเดือดร้อนตลอดทั้งเป็นการสร้างสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์อันดีกับชาวบ้าน โดยผ่านตัวแทนเข้าไปช่วยเหลือในการหาคะแนนเสียงสนับสนุนในลักษณะของการชักชวนจูงใจด้วยการให้ผลประโยชน์ เงิน ทอง สิ่งของ ตำแหน่งในการงาน คำมั่นสัญญา การช่วยเหลือเรื่องส่วนตัว การให้ความคุ้มครอง การให้ยืมทรัพย์สิน การใช้ตำแหน่งรับรองค้ำประกัน และการให้คำปรึกษาหารือ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการอุปถัมภ์ในทางการเมือง ซึ่งเป็นลักษณะของการแลกเปลี่ยนคะแนนเสียงหรือความนิยมชมชอบโดยตรงกับทรัพย์สินส่วนตัวนั้นเป็นรูปแบบในเชิงการตลาด และวิธีการแลกเปลี่ยนคะแนนเสียงหรือความนิยมชมชอบด้วยนโยบายจากโครงการสาธารณะและการช่วยเหลือบริการงานนั้นเป็นรูปแบบในเชิงรัฐศาสตร์ที่มีระบบอุปถัมภ์เคลือบเอาไว้ในภายนอก จึงถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ทางการเมืองไทยที่ได้มีการพัฒนาด้วยการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้หมุนไปตามกระแสทุนนิยมที่ได้ไหลเวียนเข้ามาในระบบการเลือกตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นภายหลังจากที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เดินทางกลับจากการไปเยือนสหรัฐอเมริกาและประเทศยุโรป เมื่อ พ.ศ. 2498 จอมพล ป. ได้พบว่าการปกครองท้องถิ่นในประเทศประชาธิปไตยนั้น ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมไม่ทางตรงก็ทางอ้อมเพื่อให้การบริหารงานต่างๆ เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นจึงได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควบกับสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222/2499 การดำเนินงานของสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลในรูปแบบนี้ไม่ประสบความสำเร็จมากนักเนื่องจากความไม่พร้อมของฝ่ายราชการและประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลได้ถูกยกเลิกโดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ส่วนสภาตำบล ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างให้เล็กลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานใน พ.ศ. 2519 (ธเนศวร์ เจริญเมือง. 2540.)

ใน พ.ศ. 2537 รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้ตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้น การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลจึงได้กลับมามีบทบาทอีกครั้งโดยยกฐานะของสภาตำบลที่มีรายได้ โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น

พ.ศ. 2538 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 617 แห่ง
พ.ศ. 2539 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2,143 แห่ง
พ.ศ. 2540 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3,637 แห่ง
พ.ศ. 2542 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 350 แห่ง
องค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศที่จัดตั้งในระหว่าง พ.ศ. 2538-2542 รวมทั้งสิ้น 6,747 แห่ง

ตำบลโคกสะอาดเป็นตำบลหนึ่งในจำนวน 4 ตำบล ของอำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540

ความสำเร็จ ความล้มเหลว ตลอดจนทิศทางในการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กระจัดกะจายอยู่ทั่วประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ หนึ่งในปัจจัยเหล่านั้นก็คือระบบอุปถัมภ์ที่ผูกพันกับสังคมไทยมาเนิ่นนาน ตราบใดที่ระบบอุปถัมภ์ยังคงอยู่ก็ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศและระบอบประชาธิปไตยถ้าถูกนำมาใช้มากกว่าระบบคุณธรรม (Merit System) และความถูกต้อง

ในฐานะที่ผู้ศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ได้พบได้เห็นสิ่งที่เรียกว่าระบบอุปถัมภ์ในกลุ่มเครือญาติ เพื่อน คนรู้จัก ผู้มีพระคุณ เจ้านาย ลูกน้อง ที่เป็นผู้ให้การอุปถัมภ์กับการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตำบลโคกสะอาดให้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดมาโดยตลอดถึง 4 สมัยติดต่อกันจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2540–2556) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ต้องการทราบถึงภูมิหลัง รูปแบบความสัมพันธ์ และการธำรงรักษาอำนาจ กับระบบอุปถัมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัย ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

คำตอบสำหรับคำถามดังกล่าวข้างต้นนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบคนหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด จึงประสงค์จะหาคำตอบจากปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า ระบบอุปถัมภ์มีส่วนช่วยให้ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ ชนะการเลือกตั้งทุกสมัยและสามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดได้มากน้อยเพียงใด

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลงานและภูมิหลังของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดในการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการหาเสียงในการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. เพื่อศึกษาการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการหาเสียงเพื่อธำรงรักษาอำนาจของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงผลงานและภูมิหลังของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดในการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการหาเสียงในการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ทำให้ทราบถึงการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการธำรงรักษาอำนาจของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบในการวิเคราะห์ระบบอุปถัมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัยของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้นำแนวคิดของ ม.ร.ว. อคินรพีพัฒน์ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ระบบการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ไว้ดังนี้ คือ

ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยนั้น เป็นการมองถึงโครงสร้างทางสังคมในอดีตที่พื้นฐานแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันออกไป เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนสองสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันในลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์นี้ยั่งยืนได้เพราะคุณธรรมของผู้ให้และความภักดีของผู้รับ ต่อมาก็ได้มีการซื้อขายแลกเปลี่ยน

ผ่านระบบตลาดด้วยเงินตราที่นำมาซื้อขายคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นความสัมพันธ์แบบส่วนตัวของบุคคลทั้งสองสถานะระหว่าง ผู้ให้กับผู้รับ ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียมกันในสังคม เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะแนวดิ่งซึ่งเป็นความสัมพันธ์หลักในสังคมไทย ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากโครงสร้างทางสังคมที่มีวิถีประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรม การดำรงชีวิต และความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเอื้ออาทร อันเป็นรากฐานในการยึดถือมาปฏิบัติต่อกันในสังคม แต่ในทางการเมือง “ระบบอุปถัมภ์” ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายฐานเสียงทางการเมืองของนักการเมือง เพื่อจะให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงและชัยชนะในการเลือกตั้งของผู้สมัครแต่ละคน ที่ใช้ระบบอุปถัมภ์มาเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางการเมืองกับประชาชนในเชิงของการแลกเปลี่ยนสิ่งตอบแทนกับคะแนนเสียงที่คาดว่าจะได้รับ โดยได้ถูกเคลือบเอาไว้ภายนอกด้วยระบบอุปถัมภ์ ซึ่งมีลักษณะ 2 รูปแบบ คือ

1. ระบบอุปถัมภ์ในเชิงความสัมพันธ์แบบการตลาด เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนในระบบตลาดที่มีการซื้อขายคะแนนเสียงเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงิน สิ่งของ การจัดเลี้ยง การให้ค่าตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ และการสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์เฉพาะตัวทั้งทางตรงและ ทางอ้อมแก่กลุ่มหรือบุคคลที่มีพันธะต่อกัน

2. ระบบอุปถัมภ์ในเชิงความสัมพันธ์แบบรัฐศาสตร์ เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของการตอบแทนด้วยการบริหารจัดการ การจัดสรรงบประมาณโครงการ อำนาจหน้าที่ และตำแหน่งทางการงานของรัฐ อันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของสาธารณะให้แก่กลุ่มหรือบุคคลบางกลุ่มตามที่ได้ประสงค์ (นวพร เรืองสกุล. 2548 : เว็ปไซต์ ; อ้างอิงมาจาก ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์. ม.ป.ป.)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาค้นคว้ามีวิธีในการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Studies) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive and analytical method) ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเป็นเป็นไปในรูปของการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentaries Research) จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร
วิทยานิพนธ์ อินเตอร์เน็ตมาวิเคราะห์รวมกัน

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้มีวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้โดยการสัมภาษณ์ (Informal Interview) แบบเจาะลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งได้แก่ ประชาชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวคะแนน คู่แข่งทางการเมือง (ฝ่ายตรงข้าม) และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด

นอกจากนี้ยังมีการสนทนากลุ่ม การสังเกต จากประสบการณ์และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์รวมกันด้วย ซึ่งการศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เพื่อศึกษาถึงระบบอุปถัมภ์กับการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ความสัมพันธ์ของรูปแบบระบบอุปถัมภ์ในทางการเมือง เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ของการศึกษาและผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมซึ่งสามารถสรุปวิธีการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลประเด็นสำคัญตามความมุ่งหมายของการศึกษาโดยเน้นการนำเอาทฤษฎีและข้อมูลทางวิชาการต่างๆ มาเป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์

ตอนที่ 3 สรุปและนำเสนอรายงานการค้นคว้าวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and ffect Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ย้อนกลับมาให้เห็นว่าเกิดมาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง หรือวิเคราะห์เหตุไปหาผล โดยวิเคราะห์ให้เห็นว่าเมื่อเหตุนี้เกิดขึ้น ได้นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์โดยยึดข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า

1. ผลงานและภูมิหลังในอดีตที่ผ่านมาของ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ ได้รับเลือกให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ติดต่อกันถึง 4 สมัย ซึ่งจะดูได้จากผลงานในด้านการพัฒนาตำบล เช่น ถนนลาดยางเชื่อมต่อหมู่บ้านในตำบล และถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านครบทั้ง 12 หมู่ และภายในบริเวณองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ได้ปรับปรุงภูมิทัศน์ได้สวยงาม พร้อมทั้งมีสถานที่ให้ประชาชนได้ออกกำลังกาย อีกทั้งมีกิจกรรมให้ประชาชนในตำบลโคกสะอาดได้มีโอกาสออกมาร่วมกันในวันสำคัญๆ เช่น งานกีฬาตำบลโคกสะอาด งานวันผู้สูงอายุ ซึ่งจะจัดขึ้นทุกปีตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้

การแสดงถึงความพร้อมในการเป็นผู้นำของนายบุญทัน ศรีมุงคุณ ในด้านต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ความพร้อมด้านคุณวุฒิ วัยวุฒิ ฐานะทางสังคมและฐานะทางการเงินที่จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าน่าจะเป็นคนที่พร้อมให้การช่วยเหลือตลอดเวลา เมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ จึงสังเกตได้ว่ามีส่วนสร้างระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้สมัครกับประชาชนหลังได้รับการเลือกตั้ง

2. รูปแบบการหาเสียงเพื่อการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดมีวิธีการหาเสียงด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า นายบุญทัน ศรีมุงคุณ ได้ใช้รูปแบบในการหาเสียงเพื่อก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์กรบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ดังนี้

2.1 การใช้หัวคะแนน คือบุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยทำหน้าที่หาเสียงให้แก่ผู้สมัครที่ส่วนใหญ่ คือบุคคลในพื้นที่หรืออาจเป็นเครือญาติกับผู้สมัคร หรือกลุ่มคนที่อยู่ในลักษณะเครือข่ายที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาอย่างเป็นระบบทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการใช้หัวคะแนนนั้นได้ผลต่อการหาเสียงเลือกตั้งค่อนข้างสูง หรือมากกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเสียงที่ได้รับ เพราะหัวคะแนนหรือเครือข่ายจะทำหน้าที่แสดงผลงาน คุณสมบัติของผู้สมัครตลอดจนนโยบายของผู้สมัครให้แก่ประชาชนในพื้นที่ให้ทราบรายละเอียดมากขึ้น หรือกรณีถูกโจมตีจากผู้สมัครคู่แข่ง หัวคะแนนก็จะคอยทำหน้าที่แก้ต่างข้อกล่าวหาเหล่านั้นให้ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริง

นอกจากนี้ หัวคะแนนยังถือว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองอย่างหนึ่งที่นำมาใช้ในกระบวนการทำงานและการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งกับทีมงานทางการเมือง ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน

และกันในลักษณะของการนัดประชุม การหยั่งเสียง การประชาสัมพันธ์ การแนะนำตัวของผู้สมัคร การออกเยี่ยมเพื่อหาเสียง หน่วยข่าว การประเมิน การประสานงาน การคุมคะแนนเสียง และการออกตระเวน จากลักษณะดังกล่าว เป็นการทำงานของหัวคะแนนในลักษณะเครือข่ายทางการเมือง ญาติพี่น้องนั้นสามารถที่จะเข้าไปมีบทบาทกับการทำงานทางการเมืองในการเลือกตั้งได้อย่างโดดเด่น และญาติพี่น้องนั้นก็มีความสำคัญต่อการทำงานร่วมกันกับผู้สมัครเป็นอย่างมาก เพราะสามารถที่จะใช้เป็นเครื่องมือไว้คอยกำกับดูแล ควบคุมการทำงานในช่วงที่มีการหาเสียงเลือกตั้งให้เกิดประสิทธิภาพได้

2.2 การสัญญาว่าจะให้ ที่พบจากการศึกษา เป็นสัญญาที่จะให้ที่เป็นนโยบายไม่มีสัญญาว่าจะให้เป็นการส่วนตัวแก่ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นสัญญาที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่พบว่ามีสัญญาที่จะให้ด้วยวิธีการที่นอกเหนือจากกฎหมายควบคุม หรือถ้ามีก็เป็นสัญญาว่าจะให้เฉพาะกลุ่มคนหรือบุคคลที่ผู้สมัครให้ความไว้วางใจว่าจะไม่ถูกร้องเรียนเท่านั้น

2.3 การมอบหรือการให้ใด ๆ ที่นอกเหนือจากกฎหมายเลือกตั้งกำหนด ผลการศึกษาไม่พบว่ามีการมอบหรือการให้ใด ๆ ที่นอกเหนือจากกฎหมายเลือกตั้งกำหนด การให้ที่กฎหมายกำหนดก็คือ การมอบที่มีเป้าหมายให้บุคคลที่ได้รับมอบนั้นเข้ามาทำหน้าที่ช่วยหาเสียง สิ่งของที่มอบคือ เงินค่าตอบแทน หรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ต้องแสดงเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการหาเสียงเลือกตั้ง

2.4 การโน้มน้าวด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อจูงใจให้คนอื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่า มีความพยายามจากผู้สมัครเพื่อให้บุคคลไปโน้มน้าวเพื่อนฝูงหรือบุคคลใกล้เคียงให้ช่วยลงคะแนนเสียงให้ หรือโน้มน้าวให้มาเป็นกลุ่มเครือข่ายหรือเป็นกลุ่มหัวคะแนน และให้ความรู้เกี่ยวกับการหาเสียงที่ถูกต้องตามกฎหมายกำหนด และวิธีนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งในขณะช่วยหาเสียง

2.5 การใช้เงิน (การซื้อขายเสียง) ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เพียง 3 ราย กล่าวว่า มีการซื้อสิทธิขายเสียงหรืออาจมีการซื้อสิทธิขายเสียง ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เหลือไม่พบเห็นการซื้อสิทธิขายเสียง เฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ที่กล่าวถึงการซื้อสิทธิขายเสียงกล่าวให้เห็นว่า ได้รับรู้ว่ามีการซื้อสิทธิขายเสียงจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ไม่ระบุว่าพบเห็นหรือรับรู้อย่างไรแต่ก็เห็นว่าการใช้เงินซื้อเสียงไม่ใช่ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ได้ผล มีองค์ประกอบอื่นอีกหลายประการที่ผู้ลงคะแนนเสียงนำไปใช้พิจารณาโดยเฉพาะผลงานของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การซื้อขายเสียงในการเลือกตั้งระดับตำบลที่ได้ผลจะต้องมีทั้งผลงานและจำนวนเงินที่จูงใจผู้ลงคะแนนเสียง

3. การใช้ระบบอุปถัมภ์ในการหาเสียงเพื่อธำรงรักษาอำนาจของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด

3.1 การลงพื้นที่เพื่อพบปะประชาชน

3.2 การประชาสัมพันธ์ คือ การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยเอกสาร แผ่นพับแนะนำตัวผู้สมัคร โปสเตอร์ การ์ดย้ำเบอร์ ไวนิล และการปราศรัยหาเสียง เป็นต้น

3.3 นำเสนอภาพลักษณ์ของ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ ตลอดจนทีมงานบริหารที่จะทำหน้าที่ตำแหน่งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตำแหน่งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

3.4 การสร้างเครือข่ายที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้ถูกวางรากฐานเป็นองค์กรแต่ละหมู่บ้านในตำบลการหาเสียงทั้ง 4 วิธีข้างต้นจะนำ นโยบายที่ผู้สมัครต้องการเข้าไปแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาตำบลหลังได้รับเลือกตั้งไปนำเสนอด้วย นโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งกำหนดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือ นโยบายก่อนการประกาศให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่น จะถูกนำไปแจกให้ทั่วถึงในพื้นที่ด้วยรูปแบบต่าง ๆ รอรับความเห็นจากประชาชนที่มีต่อนโยบายที่นำไปหาเสียงเบื้องต้น

ขั้นตอนที่สอง คือ นโยบายช่วงจัดให้มีการรับสมัครเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด เป็นการนำนโยบายในขั้นตอนแรกมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชน และจะถูกนำไปแจกจ่ายให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงคล้ายกับขั้นตอนแรก

ขั้นตอนสุดท้าย คือ นโยบาย ขั้นตอนช่วงท้ายก่อนลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นนโยบายที่ถูกปรับปรุงและกลั่นกรองครั้งสุดท้ายแล้วเลือกนำเฉพาะนโยบายที่เด่นและมีความสำคัญ มักถูกนำไปเสนอในรูปของเอกสารที่เรียกว่าการ์ดย้ำเบอร์ หรือป้ายไวนิลหาเสียงขนาดเล็ก

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง ระบบอุปถัมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัย ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีรายละเอียดที่สำคัญสำหรับการนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ระบบอุปถัมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัย ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด จากผลการศึกษา พบว่า ในการหาเสียงเลือกตั้งของ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ พบว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่ในระบบอุปถัมภ์ที่สำคัญ 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัคร คือนายบุญทัน ศรีมุงคุณ กับกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงในตำบลผล การศึกษาพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง คือ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะถูกใช้เป็นหัวคะแนนหรือถูกใช้เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ในลักษณะหัวคะแนน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีการใช้หัวคะแนนหรือจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเพื่อทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนสำหรับช่วยหาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมสูงและค่อนข้างได้ผลดีสำหรับการได้มาซึ่งคะแนนเสียงทำให้สามารถก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดได้ค่อนข้างดี การใช้หัวคะแนนหรือกลุ่มเครือข่ายเป็นวิธีการขยายฐานผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในลักษณะคล้ายกับการจัดตั้งกลุ่มการขายตรงแบบเครือข่าย วิเคราะห์ได้ว่า การขยายฐานคะแนนเสียงดังกล่าวเป็นไปตามแนวทางที่ อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์(2539: 269) อธิบายว่า สังคมไทยเป็นระบบอุปถัมภ์แบบเครือญาติ ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ในการหาเสียงในชนบท และความสัมพันธ์ในรูปแบบอุปถัมภ์ยังคงมีอยู่และมีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะทางด้านการเมืองในระบบเลือกตั้งของไทยที่มีการใช้เงินเข้ามามีบทบาทต่อความสำเร็จที่ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง นักธุรกิจ หรือบุคลจากกลุ่มต่าง ๆ สนใจจะเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของประวีณ แจ่มศักดิ์ (2536) ที่พบว่า จังหวัดที่มีขนาดเขตเลือกตั้งเล็กจะมีความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์สูงกว่าจังหวัดที่มีขนาดเขตเลือกตั้งใหญ่ในภาคเดียวกัน อนึ่งตัวแปรการพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรมประเพณี มีส่วนที่ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ในพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอีสานจะมีผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมประเพณีต่อพฤติกรรมการตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชน มากที่สุด แต่ก็แตกต่างจากผลการวิจัยของ ณัฏฐชัย มีสอาด (2541) ที่พบว่า ผู้นำท้องถิ่นแบบทางการที่ดำรงตำแหน่งที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีแนวโน้มถูกใช้เป็นกลุ่มหัวคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีบทบาทต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และแตกต่างจาการงานวิจัยของ พล ไกรสินธ์ (2547) พบว่า กำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงของชาวบ้านน้อยมาก และแตกต่างจากการวิจัยของ ดลฤดี วรรณสุทธะ (2545) ที่พบว่า กลุ่มเครือญาติไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนของประชาชน

2. รูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ แก่ประชาชนของผู้สมัคร คือ นายบุญทัน ศรีมุงคุณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดในฐานะผู้ให้ ที่มีผลต่อการโน้มน้าวให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ให้ผลการศึกษาพบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด นายบุญทัน ศรีมุงคุณ มีความสัมพันธ์กับผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในฐานะผู้ให้เพื่อโน้มน้าวให้ไปลงคะแนนเสียงให้ ที่สำคัญได้แก่การสัญญาว่าจะให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี จะใช้นโยบายที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและถือว่าเป็นสัญญาว่าจะให้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ขัดต่อระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดซึ่งสัญญาว่าจะให้ที่เป็นนโยบายถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ผลสำเร็จของการทำสัญญาว่าจะให้ในลักษณะของนโยบายนั้นจะถูกระบุว่านโยบายทั้งหมดเป็นการนำงบประมาณของเทศบาลมาใช้เป็นเครื่องมือผลักดันให้นโยบายนั้นถูกนำไปปฏิบัติ ซึ่งตามแนวคิดของจุมพล หนิมพานิช (2546: 17-3) เห็นว่า นโยบายนั้น เป็นเครื่องมือสำคัญของนักการเมืองที่จะนำไปใช้สำหรับเป็นเครื่องมือหาเสียง รวมทั้งถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ : กลุ่มเรียกร้องหรือการแสดงออกซึ่งความต้องการหรือการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรหรือแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในรูปของการตัดสินกำหนดนโยบาย แม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะใช้อธิบายสำหรับการเมืองระดับชาติแต่ก็ทำให้เห็นว่าการเมืองระดับท้องถิ่นก็ได้นำนโยบายมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญ และที่สำคัญนโยบายต่าง ๆ ก็ถูกกำหนดโดยกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งผู้สมัครรับเลือกในระดับท้องถิ่นเห็นว่า ตามหลักการกระจายอำนาจนั้นให้อิสระให้การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาต่าง ๆ

การที่ผู้สมัครแต่ละคนจะชูนโยบายต่าง ๆ เพื่อใช้ในการหาเสียง นั้น ธเนศวร์ เจริญเมือง(2542: 2-12) เห็นว่า การที่ผู้สมัครให้คำสัญญาว่าจะพัฒนาเศรษฐกิจ สาธารณูปโภคของเมือง เป็นต้น การที่ผู้สมัครแต่ละคนต่างเสนอนโยบายย่อมมีข้อดีติดตามมา เช่น ทำให้ความคิดของคนๆ เดียวกลายเป็นสมบัติของสาธารณะ (Public Property) ประชาชนจะได้รับรู้และเรียนรู้ทัศนะและทางออกใหม่ ๆ ของบ้านเมืองมีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางถึงนโยบายการหาเสียงว่านโยบายไหนเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วน หรือนโยบายของคนใดเพ้อฝันไม่สามารถทำได้จริง เป็นต้น และเมื่อประชาชนพอใจในนโยบายใครก็ย่อมเอานโยบายเหล่านั้นไปผลักดันให้ผู้บริหารท้องถิ่นนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งนโยบายเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นถ้าอยู่ภายใต้ระบบการเลือกตั้งโดยอ้อม ทำให้โอกาสการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างง่าย ทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นเป็นไปในลักษณะไม่ใช่ความเพ้อฝัน สามารถปฏิบัติได้ และที่สำคัญสามารถทำให้ผู้สมัครที่กำหนดนโยบายได้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุดมีโอกาสรับเลือกตั้งหรือก้าวเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรีได้อย่างง่ายดายอีกด้วย

3. รูปแบบการให้ความสนับสนุนการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้รับของประชาชนในฐานะผู้ตอบสนองหรือผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้การสนับสนุนคะแนนเสียงแก่นายบุญทัน ศรีมุงคุณ ซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดในฐานะผู้รับที่สำคัญได้แก่

3.1 การเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง จากผลงานหรือนโยบายการทำงาน ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ผลงานการพัฒนาหรือการทำงานทางการเมืองของนายบุญทัน ศรีมุงคุณ ในอดีต

ซึ่งนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการหาเสียง และการเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้านก็เป็นการสร้างโอกาสความสำเร็จในการได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดได้ง่ายเช่นกัน ซึ่งการวิจัยของ วิทยา เกษรพรหม (2543) เป็นเครื่องชี้ได้อย่างชัดเจนว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดระบบอุปถัมภ์เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ การได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์กับระบบอุปถัมภ์ในรูปของความเป็นญาติ พี่น้อง เพื่อน ผู้อาวุโส ผู้มีพระคุณตลอดจนผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง และบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์กับระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบของตำแหน่งบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลและยังสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมืองในระดับตำบล อำเภอ นอกจากนี้ผลการอธิบายของ ธเนศวร์ เจริญเมือง (2542: 2-12) ทำให้เห็นว่า การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในปัจจุบัน ก่อให้เกิดการประกวดแข่งขันกันในการบริหารงาน ที่มาจากการเรียนรู้ของดีและบทเรียนในท้องถิ่นอื่น ๆ แล้วนำมาใช้กับท้องถิ่นของตน ส่งผลให้แต่ละชุมชนมีความเจริญขึ้นผู้บริหารที่ด้อยประสิทธิภาพจะไม่สามารถอยู่ต่อไปได้ ทำให้เห็นว่าผลงานที่มีส่วนทำให้ประชาชนในฐานะผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้รับผลในทางที่ดีก็จะนำมาซึ่งคะแนนเสียงและมีผลต่อการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดได้ค่อนข้างสูงด้วย

3.2 การซื้อสิทธิขายเสียง แม้ว่าผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่จะกล่าวในทำนองเดียวกันคือ ไม่พบว่าเห็นว่ามีการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนหนึ่งกลับแสดงความคิดเห็นในทางกันข้าม คือ มีโอกาสรับรู้ถึงการซื้อสิทธิขายเสียงในขณะหาเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งได้อธิบายเสริมให้เห็นว่า การซื้อสิทธิขายเสียงที่ได้ผลตามลำดับ คือ การซื้อสิทธิขายเสียง และการซื้อสิทธิขายเสียงผนวกกับผลงานของผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยกระทำไว้ในช่วงดำรงตำแหน่งฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมาก่อน การซื้อสิทธิขายเสียงที่ยังคงเกิดขึ้นในแวดวงการเมือง อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์ (2539: 269) อธิบายว่า เป็นเพราะระบบวัฒนธรรมในสังคมไทย คนไทยยังไม่เคยชินกับการใช้วิจารณญาณตัดสินใจด้วยตัวเอง ระบบอุปถัมภ์เป็นมรดกตกทอดมาจากระบบศักดินาเดิมยังมีอิทธิพลอยู่ภายใต้ระบบนี้ บุคคลที่ผูกขาดการตัดสินใจก็คือผู้นำชุมชนเพียงไม่กี่คน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุ ซึ่งบุคคลเหล่านี้โอกาสในการเป็นผู้อุปถัมภ์จากผู้สมัครรับเลือกตั้งและเป็นผู้อุปถัมภ์ของประชาชนในพื้นที่นั้นจึงเป็นสะพานเชื่อมโยงพฤติกรรมซื้อขายเสียงระหว่างประชาชนและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในขณะที่ ธเนศวร์ เจริญเมือง (2542: 2-12) ซึ่งได้กล่าวถึงการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ไม่ได้กล่าวถึงการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ก็แสดงให้เห็นว่าการเมืองท้องถิ่นในอดีต ผู้บริหารมีโอกาสที่หาประโยชน์ใส่ตัว ทำให้เกิดการทุจริตคอรัปชั่นมากมาย เป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ที่เห็นว่าการซื้อสิทธิขายเสียงนั้นเป็นต้นเหตุของการทุจริต คอรัปชั่น เพราะการซื้อสิทธิขายเสียงของนักการเมืองนักการเมืองต้องนำกลับคืนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจากการใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่ผิด ก่อให้เกิดปัญหาการทุจริตคอรัปชั่น อย่างไรก็ตาม อนันต์ อนันตกูล (2543: 40-41) เป็นผู้กล่าวถึงการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ก็ให้ความเห็นว่าในระยะเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเลือกตั้ง อาจพบว่ามีการซื้อสิทธิขายเสียงและเปิดโอกาสให้ผู้มีอิทธิพลและมีฐานะทางการเงินและด้อยคุณภาพชนะการเลือกตั้งได้ซึ่งจะทำให้ได้บุคคลที่ไม่เหมาะสมเข้าดำรงตำแหน่ง แต่หลังจากการเลือกตั้งผ่านไป คนที่ชนะการเลือกตั้งต้องทำงานตามที่สัญญาไว้กับประชาชนและถ้าต้องการถอนทุนคืนไม่เน้นการแก้ไขปัญหาของคนในท้องถิ่นประชาชนและสื่อมวลชนย่อมรู้และการตรวจสอบก็เริ่มขึ้น และจะเกิดการพิพากษาตามมาว่าท้องถิ่นนั้นต้องการเลือกบุคคลดังกล่าวในครั้งต่อไปหรือไม่ ผู้วิจัยในฐานะผู้มีประสบการณ์การเลือกตั้ง

ระดับท้องถิ่นในปี 2552 ในองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด คือเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2552 ได้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสในการเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้ง โดยตลอดระยะเวลาของการหาเสียงเลือกตั้งพบว่า ในช่วงดังกล่าวมีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งค่อนข้างสูง ระบบอุปถัมภ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะเงิน มีส่วนสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในระบบอุปถัมภ์ ก่อให้เกิดผลกระทบการเลือกตั้ง และนำมาซึ่งการซื้อสิทธิขายเสียงได้ค่อนข้างง่ายระบบนี้จะยังคงมีอยู่ต่อไป ตราบใดที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง หรือขาดกลไกควบคุมการซื้อสิทธิขายเสียงที่ได้ผล

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ระบบอุปถัมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัย ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ

1. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นให้แก่ประชาชน กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรพิจารณาเพื่อร่วมมือกันกำหนดแผนยุทธศาสตร์การป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงอย่างเต็มที่ สร้างความเข้าใจให้ประชาชนทราบถึงการเมืองท้องถิ่น การปกครองส่วนท้องถิ่น การกระจายอำนาจ และความสำคัญของการบริหารท้องถิ่น รวมทั้งทำให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประชาธิปไตยได้เกี่ยวกับบทบาทหรือการวางตนอย่างไรที่เป็นประโยชน์สำหรับการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงและขยายฐานความเข้าใจไปสู่การปฏิบัติหรือการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงที่ได้ผล

2. ความเข้มข้นของการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ในช่วงที่ผ่านมาการนำมาตรการมาใช้สำหรับการป้องกันซื้อสิทธิขายเสียงที่ค่อนข้างไร้ผล ทำให้นักการเมืองและประชาชน ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมยอมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงและการให้คะแนนเสียง เพราะผลประโยชน์ที่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมอบให้ ดังนั้น คณะกรรมการเลือกตั้งฝ่ายปกครอง ควรกำหนดให้มีการบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งอย่างเข้มงวด ทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ร้องเรียน และกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงกว่าในปัจจุบัน

3. คณะกรรมการการเลือกตั้งและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรร่วมมือกันกำหนดแนวทางการประสานงานเพื่อสร้างกลไกทางสังคม คือ การสร้างความร่วมมือของประชาชนวัด กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มเยาวชน เป็นต้น ของแต่ละท้องถิ่นให้เป็นเครือข่ายผู้หาข่าวสาร เกี่ยวกับการซื้อสิทธิขายเสียงหรือการกระทำความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้งในพื้นที่ที่มีการเลือกตั้งและร่วมกันส่งข่าวสารดังกล่าวไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทราบโดยเร็ว เมื่อหน่วยงานทั้งสองได้รับข่าวสารจากเครือข่ายแล้วต้องส่งหน่วยเคลื่อนที่เร็วลงไปสำรวจข้อมูลข้อเท็จจริงตามที่ได้รับทราบและหรือหาทางป้องกันการจะซื้อสิทธิขายเสียงหรือการกระทำอื่น ๆ ที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งอย่างเร่งด่วน

4. การผสมผสานแนวทางป้องกันด้านอื่น ๆ กับกฎหมายเลือกตั้ง ที่อาจใช้ได้ผลคือ มิติด้านวัฒนธรรม คือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้งและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น นำผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้สมัครสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไปพบปะตามหมู่บ้าน ชุมชน วัด ศาสนสถาน หรือแหล่งที่มีความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิปกป้องอยู่ พร้อมให้มีการกล่าวปฏิญาณตนใน

การไม่ซื้อสิทธิขายเสียง หรือจะไม่เป็นผู้กระทำหรือร่วมกระทำความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้ง โดยเชิญชวนประชาชนในท้องถิ่นมาร่วมเป็นสักขีพยาน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกค้นคว้าอิสระ เรื่อง ระบบอุปถัมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัยของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอม้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ศึกษาขอขอบคุณ อาจารย์วรวุฒิ จำลองนาค อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้คำปรึกษาการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระตลอดจวบจนเสร็จสิ้น รวมถึงคณะกรรมการศึกษาค้นคว้าอิสระ ประชาชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดที่ได้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาดที่ให้ข้อมูล เอกสาร แก่ผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระ

บรรณานุกรม

กชพร กันทะวงค์. (2551). **ระบบอุปถัมภ์กับการก้าวสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบล 3 แห่งในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ รม. เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จุมพล หนิมพานิช. (2545). **กลุ่มผลประโยชน์กับการเมือง.** กรุงเทพฯ : สาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จรูญ หยูทอง. **ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย.** ผู้จัดการออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 ต.ค. 2555.

ฉัตรชัย สุระภา. (2553). **ระบบอุปถัมภ์ในการเมืองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลธัญญาอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์.** รายงานการศึกษาอิสระ รม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2523). **ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร.(2539). **การปกครองท้องถิ่นไทย.** กรุงเทพฯ: สมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญศักดิ์ ถวิล. (2529). **การซื้อ-ขาย คะแนนเสียงเลือกตั้งศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2529 ในเขตตำบลแชงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์.** สารนิพนธ์ตามหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณัฏฐชัย มีสอาด. 2541. **ระบบอุปถัมภ์กับพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ดลฤดี วรรณสุทธะ. (2545). **พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ในพื้นที่อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธีระยุทธ บุญมี. (2548). **เอสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย. รหัส 1111 หน่วยที่ 5 ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2540). **100 ปีการปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.2440-2540.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2547). **อ่านวัฒนธรรมการเมืองไทย.** กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.

ประวีณ แจ่มศักดิ์. (2536). **พฤติกรรมการเลือกตั้งในระบบอุปถัมภ์: วิเคราะห์เชิงภูมิภาคเปรียบเทียบ.** ร.ม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2526). **การปกครองท้องถิ่นไทย.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พรพันธ์ เกียรติมีแสง. (2552). **ระบบอุปถัมภ์กับการเลือกตั้งท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบุญเรือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.** รายการการศึกษาอิสระ รม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2550). **ระบบอุปถัมภ์กับการเมืองการบริหารในสังคมไทย.** (ออนไลน์) แหล่งที่มา : http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9500000135236

ลิขิต ธีรเวคิน. (2541). **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองของไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยา เกษรพรหม . (2543). **ระบบอุปถัมภ์ในสังคมชนบท กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไผ่ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2552). **ลักษณะอุปนิสัยของคนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ.**กรุงเทพมหานคร: สุโขทัยธรรมาธิราช.

วุฒิสาร ตันไชย. (2546). **การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ศิริศักดิ์ ศิริมังคะลา. (2543). **ความขัดแย้งในการเมืองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลอุทัยธานี (พ.ศ. 2528 – 2533).** วิทยานิพนธ์ ร.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สีดา สอนศรี และคณะ. (2547). **การเลือกตั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กรณีศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์และไทย.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2546). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยัณห์ จิรสัตย์สุนทร. (2531). **ความสัมพันธ์ระหว่างหัวคะแนนกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบการเลือกตั้งไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** วิทยานิพนธ์ ร.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสกสรร ประเสริฐกุล. (2537). **แนวคิดประชาธิปไตยตะวันตกในประเทศไทย : ประสบการณ์และปัญหาในทางปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: รัฐศาสตร์สัมมนา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อมรา พงษ์ศาพิชญ์และปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2539). **ระบบอุปถัมภ์.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา พงษ์ศาพิชญ์และปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2543). **ระบบอุปถัมภ์.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2549). **ทักษิณา-ประชานิยม.** กรุงเทพฯ: มติชน.

_____. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด. (2555). ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด.

Patronage in the nomination of teachers and education personnel. Case Study Area Secondary Kalasin District 24

Atitaya Nathadthong[*]
Worawut Jumlongnak[**]

Abstract

The patronage system in the nomination of teachers and education personnel. Case Study Area Secondary Kalasin District 24. The purpose was to study the underlying host system in the nomination of teachers and education personnel. Area Office of Education School District 24 and to study ways to resolve the host system in the nomination of teachers and education personnel. Area Office of Education School District 24 samples were determined by teachers and educational personnel who have been considering a move. And teachers and educational personnel, which are not considered to move 20 of the instruments used to collect data was a questionnaire with structured and unstructured data to guide the discussion about fostering the potential in the nomination official teachers and educational personnel. Area Office of Education School District 24 and the host system solutions in the nomination of teachers. And analysis of relevant documents and key issues of the content and presentation of the narrative.

The results were as follows.

Patronage behind the nomination of teachers and education personnel. Area Office of ducation School District 24 has the host system in the nomination rather than the actual merits. By most teachers and educational personnel to offer reciprocal benefits to the authority Subcommittee teachers and educational personnel is the capital and materials. And the intervention of national politicians who interfere with the administration of the senior official. Subcommittee teachers and educational personnel Education Area operation is inconsistent with authority. Defined in the Act, Teachers and Educational Personnel 2004 as amended.

The study, therefore, propose the nomination of teachers and education personnel. Area Office of Education School District 24 as follows.

1. Should be encouraged to use a merit system for appointment and can be checked. Determined by the performance of teachers and education personnel to clear the individual indicators into consideration.

2. Should specify the details for consideration in the nomination of teachers and education personnel to clear. The sort of people who can score points from descending. And consider the following points from the score of indicators.

3. Should have legal training. And regulations. Penalty in the case. Subcommittee teachers and educational personnel Education Area perpetrator from the rules or even to non unexpired term. Or the term of office for a term of not more than two years.

Keywords: Patronage System/ Secondary Kalasin District 24

[*] *Master Students, College of Politics and Governance Mahasarakham University*
[**] *Lecturer, College of Politics and Governance Mahasarakham University, Advisor.*

ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา : กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์

อาทิตยา นาถาดทอง*

วรวุฒิ จำลองนาค**

บทคัดย่อ

การศึกษา ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา: กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 และเพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพิจารณาย้าย และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ได้รับการพิจารณาย้าย จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างเป็นแนวทางการสนทนาที่เกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ที่แฝงในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 และแนวทางแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครู และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและประเด็นสำคัญของเนื้อหาแล้วนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

ระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายมากกว่าระบบคุณธรรมจริง โดยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ต่างเสนอผลประโยชน์ต่างตอบแทนให้กับผู้มีอำนาจ (อ.ก.ค.ศ.) นั้นก็คือ เงิน และสิ่งของต่างๆ และมีการแทรกแซงของนักการเมืองระดับชาติที่คอยแทรกแซงการบริหารงานของข้าราชการประจำ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติหน้าที่ไม่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ ที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวทางการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ดังนี้

1. ควรมีการสนับสนุนให้มีการใช้ระบบคุณธรรมในการแต่งตั้งโยกย้ายและสามารถตรวจสอบได้ โดยกำหนดผลการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจนเป็นตัวชี้วัดบุคคลในการพิจารณา

2. ควรกำหนดรายละเอียดประกอบการพิจารณาในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ชัดเจน และเรียงลำดับคะแนนของผู้ที่ได้คะแนนจากมากไปหาน้อย และพิจารณาตามคะแนนที่ได้จากคะแนนตัวชี้วัด

3. ควรมีการอบรมด้านกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง กำหนดบทลงโทษในกรณีที่ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษากระทำความผิดไปจากหลักเกณฑ์หรือปลอดออกได้ถึงแม้จะยังไม่ครบวาระ หรือกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 2 ปี

คำสำคัญ: ระบบอุปถัมภ์/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์

---

* *นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การเมืองการปกครอง*

** *อาจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , ที่ปรึกษา*

บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่โดยทั่วไปว่าครูคือผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุความสำเร็จเพราะครูเป็น ผู้ใกล้ชิดกับเด็กและเป็นผู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยตรง ดังนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 จึงมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับครู โดยตรง กำหนดไว้ใน หมวด 7 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 24 – 26) ซึ่งได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้มีองค์กรกลางสำหรับบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นการเฉพาะ เน้นให้มีการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลเข้าสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้มีความคล่องตัว โปร่งใส เป็นธรรม เพื่อส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนทิศทางในจัดการศึกษาใหม่ โดยเน้นหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ.2542 : 10) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 39 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 27)กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้น เขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่รองรับการกระจายอำนาจที่สำคัญอย่างยิ่ง ส่งผลทำให้ระบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเปลี่ยนไปจากเดิม จึงเป็นผลให้มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พุทธศักราช 2547 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : คำนำ) เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐและระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลาง บริหารงานโดยคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เรียกโดยย่อว่า “ก.ค.ศ.” ส่วนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา บริหารงานโดยคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เรียกโดยย่อว่า “อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา” โดยออกนามเขตพื้นที่การศึกษา และให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น ให้ความเห็นชอบในการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย การพิจารณาความดีความชอบ และการดำเนินการทางวินัย เป็นต้น ซึ่งแต่ละเรื่องล้วนแต่มีความสำคัญและส่งผลต่อขวัญกำลังใจของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยตรง สังคมมีความคาดหวังและให้ความสำคัญกับ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาไว้มาก เพราะเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณให้โทษแก่ผู้มีส่วนได้เสีย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการแต่งตั้งโยกข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ต่างก็พบปัญหาในเรื่อง **“เด็กเส้น – เด็กฝาก – เด็กใคร”** ยิ่งถึงช่วงฤดูกาลแต่งตั้งโยกย้ายบรรดาพ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ ต่างๆ ก็พากันวิ่งเต้นเพื่อที่จะได้รับการแต่งตั้งโยกย้าย ข้อมูลที่ออกมาจากปากคำของ “คนวงการครู” ตามเวทีเสวนาต่างๆ และข้อมูลการร้องเรียนในเรื่องการปฏิบัติตนไม่เหมาะสมของ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีมาต่อเนื่อง แฉกันว่ามีการเรียกรับเงินเพื่อแลกกับการโยกย้ายครู โดยมีสูตรการคิดคำนวณตามระยะทางที่ขอย้ายไป อยู่ที่กิโลเมตรละ 500 – 1,000 บาท ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการเปิดเผยของ “ศ.ศรีราชา เจริญพานิช” เลขาธิการผู้ตรวจการแผ่นดิน ในการเสวนา “องค์กรครู : องค์กรเพื่อการพัฒนาครูและการศึกษาของชาติจริงหรือ” ที่จัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) เมื่อต้นเดือนเมษายน 2552 กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่มีเรื่องร้องเรียนมากเป็นอันดับ 3 โดยเฉพาะเรื่องการเรียกรับเงินหรือผลประโยชน์แลกกับการแต่งตั้งโยกย้าย หรือเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งอัตรา

การจ่ายไม่แตกต่างจากที่ครูแจกันเอง ว่าคิดตามกิโลเมตร หรือหากย้ายอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกันราคาตกลงกันได้ที่ 1 – 5 แสนบาท แต่หากเป็นการย้ายผู้อำนวยการโรงเรียน ยิ่งย้ายไปยังโรงเรียนใหญ่ เขตพื้นที่ในเรื่องราคาพุ่งไปถึง 1 -2 ล้านบาทที่เดียว (คีตฌาณ์ ลอยเลิศ : 2552. ASTV ผู้จัดการออนไลน์ 27 พฤษภาคม 2552.)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2548 : 61– 105) ตามมาตรา 59 การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดไปดำรงตำแหน่งในหน่วยงานการศึกษาอื่นภายในเขตพื้นที่การศึกษาหรือต่างเขตพื้นที่การศึกษาต้องได้รับอนุมัติจาก อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาของผู้ประสงค์ย้ายและผู้รับย้ายแล้วแต่กรณี เมื่อ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาอนุมัติแล้ว ให้ ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 สั่งบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการผู้นั้นต่อไป (สำนักงาน ก.ค.ศ. 2547 : 37) และตามหลักเกณฑ์การย้ายของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ.ที่ ศธ 0206.3/ ว 8 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2549) กำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ยื่นคำร้องขอย้ายได้ปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในระหว่างวันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ และครั้งที่ 2 ในระหว่างวันที่ 1-15 สิงหาคม ทั้งนี้ คำร้องขอย้ายที่ยื่นระหว่างวันที่ 1-15 กุมภาพันธ์ ให้ใช้พิจารณาย้ายได้ถึงวันที่ 31 กรกฎาคมของปีเดียวกันและ คำร้องขอย้ายที่ยื่นระหว่างวันที่ 1-15 สิงหาคม ให้ใช้พิจารณาย้ายได้ถึงวันที่ 31 มกราคมของปีถัดไป หากพ้นกำหนดเวลาคำร้องใดไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ถือว่าคำร้องขอย้ายนั้นเป็นอันยกเลิก หากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดประสงค์ย้ายให้ยื่นคำร้องขอย้ายใหม่ และในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละครั้ง หากพิจารณาตามสัดส่วนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ยื่น คำร้องขอย้ายในแต่ละครั้งซึ่งมี ผู้ยื่นคำร้องในแต่ละครั้ง 200 – 300 คน แต่ได้รับการพิจารณาในสัดส่วนที่ไม่ได้ใกล้เคียงกับผู้ที่ยื่นคำร้องขอย้ายเลย และหากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใดมีบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ขึ้นบัญชี ก็ต้องมีการกำหนดสัดส่วนในการพิจารณารับย้าย และการบรรจุแต่งตั้ง ตำแหน่งก็ทำให้น้อยลง จึงทำให้มีปัญหาในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในขณะเดียวกันก็มีรายงานการวิจัย การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 (พันวิภา กาวินจ๊ะ. 2550 : บทคัดย่อ) พบว่าใช้ระบบอุปถัมภ์ในการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ดังนั้น ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการ อันเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ กับการได้รับการพิจารณาการแต่งตั้งโยกย้าย คำว่า “ระบบอุปถัมภ์” จึงเกิดขึ้น สำนักงาน ก.ค.ศ. และสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นสำนักงานกลางที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาขึ้นตรงต่อ เท่าที่ผ่านมามีความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนแก้ไขให้การบริหารงานบุคคลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นตามระบบคุณธรรม โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการและการบริหาร ทั้งในด้านนโยบายและหลักเกณฑ์การแต่งตั้งโยกย้ายประจำปีของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังจะเห็นได้จากการแก้ไขปัญหาการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาย้ายคืนถิ่น ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สายงานการสอน ให้ถือว่าเรื่องการย้ายครูคืนถิ่นเป็นนโยบายเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการทันที เพราะปัญหาการย้ายครูคาราคาซังมานานและยังได้รับการร้องเรียนมากว่าการย้ายครูโดยทั่วไปไม่ตอบสนองต่อการทำงานที่เกิดประสิทธิภาพ เพราะครูถูกย้ายไปในถิ่นที่ห่างไกลจากครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาบ้านแตก ขาดความอบอุ่น จนกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด (เดลินิวส์ออนไลน์. 3 ตุลาคม 2554) ซึ่งในการแต่งตั้งโยกย้ายในแต่ละครั้งล้วนส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งสิ้น ดังนั้นในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายตามคำสั่งของผู้บริหาร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาการแต่งตั้งโยกย้ายต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

2. ทำให้ทราบแนวทางแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ทำให้ได้รับโอกาสในการแต่งตั้งโยกย้ายที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยประยุกต์ การใช้อำนาจตามบทหน้าที่ของ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 (สำนักงาน ก.ค.ศ. 2547 : 15 - 16) และกรอบแนวคิดระบบอุปถัมภ์ที่เป็นแนวคิดที่ เน้นความสัมพันธ์แบบตลาด (market relationships) ซึ่งเป็นความพันธ์ที่มีลักษณะเป็นแบบส่วนตัว (impersonal) ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ ซึ่งจะไม่เจาะจงว่าต้องเป็นผู้ใดด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน (ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์. 2548 : 59)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้ศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ เชิงพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Studies) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive and analytical method) ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเป็นไปในรูปของการศึกษาเอกสาร (Documentary

Research) คำร้องขอย้ายของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และรายงานการประชุม อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา วารสาร วิทยานิพนธ์ อินเตอร์เน็ตมาวิเคราะห์รวมกัน

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้มีวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้โดยการสัมภาษณ์ (Informal Interview) แบบเจาะลึกกลุ่มประชากร ซึ่งได้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สายงานการสอน ผู้ที่มีผลกระทบจากการแต่งตั้งโยกย้าย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลประเด็นสำคัญตามความมุ่งหมายของการศึกษาโดยเน้นการนำเอาทฤษฎีและข้อมูลทางวิชาการต่างๆ มาเป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์

ตอนที่ 3 สรุปและนำเสนอรายงานการค้นคว้าวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ย้อนกลับมาให้เห็นว่าเกิดมาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง หรือวิเคราะห์เหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์จากเหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์ให้เห็นว่าเมื่อเหตุนี้เกิดขึ้น ได้นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์โดยยึดข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ระเบียบข้อบังคับ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า

การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นทีการศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่าผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้โยกย้ายส่วนใหญ่จะมีอยู่ 2 กรณี คือ กรณีการย้ายปกติ และการย้ายกรณีพิเศษ ซึ่งผู้ที่ได้รับการโยกย้ายนั้นได้รับการอุปถัมภ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวิ่งเต้นจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้มีอำนาจในการพิจารณาให้โยกย้าย การขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองให้ช่วยฝากกับผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาให้โยกย้าย การที่เครือญาติหรือผู้มีบุญคุณต่อกันเมื่อได้รับการคัดเลือกเข้าไปเป็น อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นการศึกษาแล้วก็จะหันมาช่วยเหลือผู้ที่เคยเป็นหัวคะแนนให้กับตนเองเมื่อสมัยหาเสียงให้สมหวังกับการได้ย้ายไปโรงเรียนที่ตนเองต้องการ จะเห็นได้ว่าการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีอัตราน้อย ซึ่งตรงกันข้ามกับความต้องการของผู้ประสงค์ขอย้ายที่มีจำนวนมาก จึงเกิดการวิ่งเข้าหาเป้าหมายที่เชื่อว่าจะนำพาให้ตนบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ มีการเสนอค่าตอบแทนให้กับผู้มีอำนาจถึงหลักแสนเพื่อเรียกความมั่นใจให้กับตนเองว่าจะได้รับการพิจารณาให้โยกย้ายในรอบนั้น ๆ หรือบางครั้งก็จะนำกระเช้าของขวัญ ของกำนัลไปคารวะ นอกจากนั้นยังมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์อื่น ๆ ที่แต่ละฝ่ายมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเอง และพวกพ้องของตนเอง มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก และอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักการเมืองระดับประเทศ หรือว่า ส.ส. นั่นเอง

จากการศึกษาจะสรุปได้ว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการโยกย้ายนั้น จะมีระบบอุปถัมภ์เข้ามาแฝงอยู่ในกระบวนการแต่งตั้งโยกย้ายและเข้ามาแทรกอยู่ในองค์กรทำให้เกิดความด้อย

ประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สิ่งหนึ่งที่ข้าราชการครูอยากเรียกร้องคือ การนำเอาระบบคุณธรรมมาใช้ให้เป็นรูปธรรม เพียงเพื่อว่าไม่อยากให้มีระบบอุปถัมภ์เกิดขึ้นกับองค์กรที่เป็นหน่วยงานที่จะต้องพัฒนาเด็ก เพื่อเติบใหญ่เป็นคนดีของสังคมต่อไป เพราะในสายตาของประชาชนถูกมองว่า ครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติ และเป็นผู้สั่งสอนเด็กให้เป็นคนดีของสังคม

ในวงการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่างก็ยอมรับว่า หน้าที่การงานจะเจริญเติบโตขึ้นได้ต้องมาจากระบบอุปถัมภ์ ไม่ว่าในเรื่องใดๆ และหากไม่มีผู้อุปถัมภ์ก็จะไม่มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบทำให้คนดีมีฝีมือขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพราะทำให้เห็นการเลื่อมล้ำในวิชาชีพของตน

ดังนั้น จากการศึกษา ระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 เกิดจากความเหลื่อมล้ำของมนุษย์ในแง่ทรัพย์สฤงคาร สถานะ และอำนาจ (wealth, status and power) และผลประโยชน์ส่วนตนซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจของ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาที่ไม่ใช้ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ อ.ก.ค.ศ. แต่กลับนำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเหล่านั้นมาหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง

อภิปรายผล

ในการศึกษาระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งได้ศึกษากรณีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ มีรายละเอียดที่สำคัญสำหรับการนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24

ผลการศึกษาพบว่า การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายก็เนื่องมาจากการใช้เงินทุนในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการได้รับการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย และผู้อุปถัมภ์ต่างตอบแทนโดยการให้ได้รับการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีพุทธศักราช 2547 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548: 15) มีการใช้อำนาจในการบริหารงานบุคคลในด้านการแต่งตั้งโยกย้ายเกินกว่าอำนาจหน้าที่ ทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากว่า หากต้องการแต่งตั้งโยกย้ายก็จะต้องมีการวิ่งเต้น เพื่อให้ได้รับการพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับข่าวทางคอลัมน์ : สถานี ก.ค.ศ.: อุทาหรณ์การไม่ปฏิบัติตามมติ ก.ค.ศ. โพสเมื่อ: 12 พฤศจิกายน 2555. ที่มีการแต่งตั้งโยกย้ายผู้บริหารสถานศึกษาอย่างไม่เป็นธรรม ส่งผลทำให้ผู้บริหารสถานศึกษายื่นฟ้องคดีอาญาต่ออนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวม 7 คน ในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการในการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ กับระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในระบบการแต่งตั้งโยกย้ายของระบบราชการไทยมานานแล้ว ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ ทหาร ครู และรัฐวิสาหกิจ และ

สอดคล้องกับงานของ จ่าเอกวิเศษศักดิ์ สายโท (2550) ซึ่งได้ศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่าใช้ระบบอุปถัมภ์ในการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องและไม่ยุติธรรม ทั้งนี้เพราะในการบริหารงานต่างๆ ในองค์การนั้น คนถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะทำให้งานต่างๆ สำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นในการบริหารงานบุคคลนั้น ต้องมีหลักการที่ถูกต้องเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งคล้ายคลึงกับการศึกษาของคำพันธ์ อัครเนตร (2533) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานบุคลากรในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานบุคลากรของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดด้านการบำรุงรักษาบุคลากรเห็นว่าการจัดสรรสวัสดิการยังไม่ทั่วถึง ล่าช้า และมีการแสวงหาผลประโยชน์การย้าย เลื่อนตำแหน่งยังใช้ระบบอุปถัมภ์ ส่วนกลุ่มครูผู้สอนมีความเห็นคล้ายคลึงกันคือการพิจารณาความดีความชอบไม่ยุติธรรม ผู้บริหารไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ในการประเมินผลงาน มีการแสวงหาผลประโยชน์ในการจัดสวัสดิการ และงานของชื่นฤดี บุตะเขียว (2550) ซึ่งได้ศึกษา บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า (1) บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติตามบทบาท ที่ปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง และบทบาทที่คาดหวังมีความคาดหวังให้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (2) ความต้องการจำเป็นในการปฏิบัติตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของ คณะอ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา ในทัศนะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องการเป็นอันดับแรก คือ พิจารณาให้ความเห็นชอบการบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความเหมาะสมและตรงตามความรู้ความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการปฏิบัติงานตามบทบาทที่ปฏิบัติจริงของคณะ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติหน้าที่ไม่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ ได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน มีอำนาจหน้าที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง พบว่า อ.ก.ค.ศ.ใช้อำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ ใช้ระบบอุปถัมภ์มีปัญหาเกี่ยวกับดุลอำนาจ โดยอาจมีการใช้อำนาจเพื่อการผลประโยชน์ หรือใช้ระบบอุปถัมภ์ในการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติงานโดยขาดความเป็นอิสระและอื่น ๆ

ดังนั้น จากการที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีอำนาจแฝงมีระบบอุปถัมภ์มาแทรกอยู่ในองค์กรทำให้เกิดความด้อยประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของผู้ที่ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นแม่พิมพ์ของชาติ การใช้ระบบอุปถัมภ์ในการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องและไม่ยุติธรรม ทั้งนี้ เพราะในการบริหารงานต่าง ๆ ในองค์การนั้น คนถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะทำให้งานต่างๆ สำเร็จตามเป้าหมาย และการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายมักอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลหรือกลุ่มบุคล การบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลารกทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานบุคคลว่าจะกำหนดให้เป็นไปในทิศทางใด ซึ่งสอดคล้องกับ การบริหารงานบุคคลว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้ได้ใช้คน และบำรุงรักษาคน ที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในจำนวนเพียงพอและเหมาะสม การคัดเลือก การฝึกอบรม การพัฒนาตัวบุคคล การรักษาระเบียบวินัยการให้สวัสดิการและการโยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่ง ซึ่งเป็นภารกิจของผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้บุคคลขององค์การเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย โดยการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ดำเนินการสรรหา คัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มี

คุณสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานมีการธำรงรักษา เพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถและทำงานด้วยความสุขกายสบายใจ (เสนาะ ติเยาว์, 2534 : 8; ธงชัย สันติวงษ์, 2542 : 3; พะยอม วงศ์สารศรี, 2545) และข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา มีข้อเสนอแนะว่า ให้คณะ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาอบรมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องและปฏิบัติตาม ให้กำหนดโทษร้ายแรงและลงโทษขั้นหนักสุด เมื่อ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษาทำผิดหลักเกณฑ์ ให้ปลด อ.ก.ค.ศ.ได้ถึงแม้จะยังไม่ครบวาระ หรือกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 2 ปี ให้ยกเลิกคณะ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา ให้มีองค์กรอิสระที่สามารถตรวจสอบและสามารถยับยั้งการพิจารณาที่ไม่เหมาะสมเป็นธรรมได้

ข้อเสนอแนะ

แนวทางที่เหมาะสมของหลักเกณฑ์วิธีการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานั้นต้องทำให้เกิดมาตรฐานตามหลักสากลที่ทุกคนในสังคมสามารถตรวจสอบได้ ขั้นตอนแรกควรศึกษาถึงปัญหาของการแต่งตั้งโยกย้ายโดยตรง ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์โดยนำความรู้ความสามารถที่สามารถวัดได้ อธิบายได้และเชื่อถือได้นำมาพิจารณาก่อน นอกจากการทำหลักเกณฑ์การแต่งตั้งให้รัดกุมแล้ว ควรมีการเพิ่มอำนาจให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการแต่งตั้งโยกย้ายโดยเฉพาะนี้(ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา) มีอำนาจในการพิจารณาและกำหนดมาตรฐานด้านความรู้ความสามารถในการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายนำอย่างอื่นประกอบเข้ามาในการพิจารณาด้วย เช่น ความเดือดร้อนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารายนั้นเป็นการเฉพาะ หรือในรอบระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาหากผู้ประสงค์ขอย้ายมีผลงานเป็นรูปธรรมเช่น ผลงานทางการศึกษาเป็นที่ประจักษ์ก็ให้พิจารณาเป็นการพิเศษ โดยให้เขียนเป็นรูปแบบของผลงานทางวิชาการนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นการป้องกันการวิ่งเต้นเส้นสายได้อีกทางหนึ่ง และมีการดำเนินการจัดเป็นรูปคณะกรรมการที่จะมาพิจารณาในการแต่งตั้งโยกย้ายนั้น หากผลงานเป็นที่ประจักษ์และตรงตามวิชาเอกขาดแคลนของสถานศึกษาก็ให้พิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายได้ มีการพิจารณาอย่างเที่ยงตรงด้วยความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย หลักเกณฑ์ที่ควรนำมาพิจารณาก็ควรจะเป็นการสอบแข่งขัน โดยให้ส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการจัดสอบ ซึ่งหากมีการทดสอบจะถือเป็นบันไดขั้นแรกของการใช้ระบบคุณธรรมเพราะเป็นการวัดความรู้ความสามารถอย่างเสมอภาคต่อทุกคนทุกฝ่าย และให้นำผลงานย้อนหลัง 5 ปีที่ผ่านมามาประกอบในการพิจารณา และให้ตัดคำว่า “เพื่อประโยชน์ของทางราชการ” ให้ตัดขาดจากสาระบบของการแต่งตั้งโยกย้าย เพราะหากมีคำว่า “เพื่อประโยชน์ของทางราชการ” ก็คือ การใช้ระบบอุปถัมภ์กันดีๆ นี้เอง เพราะเพื่อประโยชน์ของทางราชการไม่สามารถวัดกันเป็นรูปธรรมได้ และที่สำคัญได้แก่

ข้อมูลประกอบการพิจารณาทั้งในเรื่องการกำหนดจำนวนครู การเกลี่ยอัตรากำลัง การย้าย ควรมาจากระบบข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน ที่ได้มาจากการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ควรปรับรื้อระบบการสรรหา อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา เพราะปัญหาอาจจะเกิดจากระบบการสรรหาแบบเดิม ควรปรับสัดส่วน อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา ให้มีผู้แทนจากทุกระดับทุกประเภทการศึกษาให้เหมาะสม ผู้ทรงคุณวุฒิ ควรคัดสรรจากบุคคลภายนอก ที่มีความรู้ ความสามารถและเป็นกลาง เพื่อจะได้ใช้ดุลพินิจและคานอำนาจในการลงมติ ผู้แทนคุรุสภา ผู้แทน ก.ค.ศ. จะต้องมีระบบสรรหาที่ชัดเจน เป็นธรรม โปร่งใส หากมีการตรวจสอบประวัติเหมือนการสรรหา ก.ก.ต. ควรกระจายอำนาจการปฏิบัติด้านบุคลากร เช่น การบรรจุแต่งตั้ง การให้ อ.ก.ค.ศ. ควรปฏิบัติงานในหน้าที่ตามระเบียบ ข้อบังคับเป็นมาตรฐาน มีฐานข้อมูลและควรเป็นผู้กำหนดนโยบายและแผน ไม่ควรลงไป

ปฏิบัติหรือลงมือทำเอง ควรมีการประชุมอบรมชี้แจงทำความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ให้มากขึ้น จัดให้มีการพัฒนาให้มีระบบคุณธรรม จริยธรรม สร้างจิตสำนึก ความตามแนวทางโครงการราชการไทยใสสะอาด ตลอดทั้งควรจัดประชุมสัมมนาระหว่าง อ.ก.ค.ศ. และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ควรให้ความสนใจในเรื่องสวัสดิการ หรือการส่งเสริมขวัญกำลังใจให้แก่ครูในโรงเรียนทุกระดับขนาดให้มากขึ้น ตลอดทั้งส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งและเรื่องวิทยฐานะ ควรลดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของ อ.ก.ค.ศ. จาก 4 ปี เป็น 2 ปี เพราะเป็นตำแหน่งที่ให้คุณให้โทษ อาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับการบรรจุ แต่งตั้ง การย้าย การโอนหรือการเลื่อนขั้นเงินเดือน ในการดำเนินการการพิจารณากำหนดนโยบายในการบริหารงานบุคคลในเรื่องการแต่งตั้งโยกย้าย รวมทั้งการกำหนดอัตราเงินเดือนและกำหนดตำแหน่ง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อที่จะพิจารณารับย้ายหรือรับโอน ควรจะศึกษาสำรวจและวิเคราะห์สภาพความต้องการและปัญหาความขาดแคลนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาแล้วจึงพิจารณาในสถานศึกษาที่มีความขาดแคลนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามากไปหาน้อย อย่างเช่นโรงเรียนขนาดเล็ก ควรที่จะมีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาครบตามกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่มสาระ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา : กรณีศึกษาสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ศึกษาขอขอบคุณ อาจารย์วรวุฒิ จำลองนาค อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้คำปรึกษาการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระตลอดจวบจนเสร็จสิ้น รวมถึงคณะกรรมการศึกษาค้นคว้าอิสระ เจ้าหน้าที่กลุ่มบริหารงานบุคคล ที่ให้ข้อมูล เอกสาร แก่ผู้วิจัย และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ที่ได้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

บรรณานุกรม

ชลิดา ศรมณี และพูนศรี สงวนชีพ.(2532**). การบริหารงานบุคคล (Public Personnal Administration).** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชาญศักดิ์ ถวิล. (2529). **การซื้อ-ขาย คะแนนเสียงเลือกตั้งศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2529 ในเขตตำบลแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์.** สารนิพนธ์ตามหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2523). **ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา.

ชื่นฤดี บุตะเขียว. (2550). **บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา.** ศษ.ม. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ดลฤดี วรรณสุทธะ. (2545). **พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ในพื้นที่อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร.** วิทยานิพนธ์_ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธีระยุทธ บุญมี. (2548). **เอสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย. รหัส 11111 หน่วยที่ 5 ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2547). **อ่านวัฒนธรรมการเมืองไทย.** กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.

บรรยงค์ โตจินดา. (2543). **การบริหารงานบุคคล.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

ไพรฑูลย์ สายโท. (2550). **การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1.** การศึกษาอิสระ ค.ม. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พันวิภา กาวินจ๊ะ. (2550). **การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3.** การศึกษาอิสระ ค.ม. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ภาคภูมิ มุสิกา. (2554). **ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ.** การศึกษาอิสระ รป.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภิญโญ สาธร. (2517). **การบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพาณิชสำราญราฎร์.

แม้นศรี วิทยาลัยชุมชนพังงา. (2555). **ระบบอุปถัมภ์กับระบบราชการไทย.** (ออนไลน์). แหล่งที่มา http://www.gotoknow.org/blogs/posts/376667

วิเศษศักดิ์ สายโท. (2550). **การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4.** การศึกษาอิสระ ค.ม. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วิไลรัตน์ คันธาวัฒน์. (2550). **การศึกษาสาเหตุการย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3.** สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (2538). **ความสัมพันธ์ของคนในสังคม: พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทย.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง. (2542). **เอกสารการบรรยายกระบวนการวิชา EA 733 การบริหารงานบุคคลและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุกิจ พินิจ. (2550). **การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2.** การศึกษาอิสระ ค.ม. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สุทัศนา สุทธิกุลสมบัติ. (2549). **หลักธรรมาภิบาล** (ออนไลน์). แหล่งที่มา : (http://www.Sakonarea1.go.th/md/krusakon/article/good.pdf/

สุดา สุวรรณาภิรมย์. (2546). **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารงานบุคคล: คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.** กรุงเทพฯ: ปราชญ์สยาม.

สุภางค์ จันทวานิช. 2546. **(วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ).** พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงาน ก.ค.ศ. (2547). **พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

เสนาะ ติเนาว์. (2539). **การบริหารงานบุคคล.** พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2550). **หลักธรรมาภิบาล** (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://bpp.go.th/PDF/GoodGovernance.pdf

อมรา พงษ์ศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์(บรรณาธิการ). (2543). **ระบบอุปถัมภ์.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2546). **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. แหล่งที่มา : http://www.sesa24.go.th.

_____. สำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.6/617 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2553.

9. Public Policy

A Proposed Policy for Public Administrative Reorganization and Change the Role to ASEAN Community

Narathip Sriram[*]
Chockchai Suttawet[**]

Abstract

The objectives of this articles are: (1) to explain meaning and importance of public administrative reorganization and change the role (2) to present form of structure and role of public organization in the past and (3) to proposed policy for public administrative reorganization and change the role to ASEAN community. Public administrative reorganization is a arrangement or modification the structure and relationships of job positions in public organization. In preparation for the ASEAN community is the national agenda and the cabinet agreed in principle of public administrative reorganization to support the ASEAN community. So there should be the matrix structure because matrix structure will cause the integration of relevant public organization work together more effectively than the functional structure.

Keywords: Proposed Policy/ Reorganization of Public Administrative Oraganization/ ASEAN Community/ Role of Administrative Organization

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการ เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

นราธิป ศรีราม[*]

โชคชัย สุทธาเวศ[**]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายในการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่ออธิบายความหมายและความสำคัญของการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการ (2) เพื่อนำเสนอถึงรูปแบบโครงสร้างองค์การและบทบาทของส่วนราชการไทยที่ผ่านมา และ (3) เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายถึงรูปแบบโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานและประสานงานรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน การปรับโครงสร้างส่วนราชการคือการจัดหรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ของส่วนงานและตำแหน่งงานต่างๆ ในส่วนราชการ ในการเตรียมความพร้อมเป็นประชาคมอาเซียนจัดเป็นวาระแห่งชาติ และมีมติคณะรัฐมนตรียอมรับในหลักการให้ส่วนราชการปรับโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน การจัดโครงสร้างแบบตามหน้าแบบเดิมนั้นมีปัญหาหลายประการ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมต่อการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน จึงมีข้อเสนอให้ควรนำรูปแบบการจัดโครงสร้างแบบเมตริกซ์มาประยุกต์ใช้ เพราะโครงสร้างแบบเมตริกซ์จะช่วยให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเกิดการบริหารและดำเนินงานแบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าโครงสร้างแบบตามหน้าที่

คำสำคัญ : ข้อเสนอเชิงนโยบาย/ การปรับโครงสร้างและบทบาทส่วนราชการ/ ประชาคมอาเซียน

[*] *Mahidol University*
[**] *Faculty of Social Science and Humanities. Mahidol University*
[*] *มหาวิทยาลัยมหิดล*
[**] *คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*

บทนำ

ส่วนราชการหรือหน่วยงานราชการเป็นหน่วยงานทางปกครองที่รับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะอันเป็นภารกิจหลักของรัฐ ซึ่งให้บริการเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งแสวงหาผลกำไร โดยใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นหลัก คำว่าส่วนราชการที่จะใช้ในบทความนี้จึงมีความหมายครอบคลุมหน่วยราชการต่างๆ ทั้งที่เป็นราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการทั้งหลายนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะเป็นหน่วยงานที่บทบาทหลักในการนำนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติจะเป็นไปอย่างไร ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของนโยบายหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับการบริหารและดำเนินงานของส่วนราชการต่างๆ ซึ่งเป็นกลไกในทางการปฏิบัติของรัฐเป็นสำคัญด้วย ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือมีการกำหนดนโยบายใหม่ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ ส่วนราชการก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่เปลี่ยนแปลงด้วย และเมื่อมีการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลสิ่งหนึ่งของส่วนราชการที่มักจะต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในเรื่องต่างๆ ก็คือการปรับโครงสร้างส่วนราชการ โดยหากนโยบายมีผลกระทบเฉพาะการทำงานของส่วนราชการบางหน่วยงาน การปรับโครงสร้างก็จะเป็นเพียงการปรับเล็กเพียงแค่ไม่กี่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนั้นเท่านั้น แต่หากนโยบายของรัฐบาลมีผลกระทบกับการดำเนินงานของส่วนราชการโดยส่วนรวมเป็นอย่างมาก การปรับโครงสร้างดังกล่าวก็จะเป็นปรับใหญ่ทั้งระบบ และเมื่อมีการปรับโครงสร้างสิ่งหนึ่งที่จะต้องปรับไปควบคู่กันด้วยก็คือบทบาทหรือภารกิจของส่วนราชการที่จะต้องมีบทบาทให้สอดคล้องกับนโยบายและโครงสร้างใหม่

การปรับโครงสร้างส่วนราชการเป็นการปรับโครงสร้างองค์การ (Reorganizing) หรือเป็นการจัดโครงสร้างองค์การใหม่ให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่และภารกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อก่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งที่ผ่านมาส่วนราชการไทยมีการปรับโครงสร้าง บทบาทและภารกิจ อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลหลายครั้ง โดยเฉพาะช่วงการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2545 ในราชการบริหารส่วนกลางมีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และมีการปรับโครงสร้างและภารกิจของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ มีการจัดองค์การแบบกลุ่มภารกิจ (Cluster) ขณะที่ราชการส่วนภูมิภาคก็มีการนำระบบการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา (ผู้ว่า CEO) มาใช้ มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการสู่การบริหารแบบไขว้ (Matrix Management) และมีการจัดกลุ่มจังหวัด (Cluster) ซึ่งได้ส่งผลให้โครงสร้างและบทบาทของจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัดเปลี่ยนแปลงไป ในส่วนราชการส่วนท้องถิ่นนั้นก็มีการปรับปรุงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและกฎหมายการกระจายอำนาจเช่นกัน

สำหรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปี 2558 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายให้ส่วนราชการและหน่วยงานต่างๆ กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปรับตัวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน โดยในระดับชาติมีการจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติขึ้น เมื่อปี 2553 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน ปลัดกระทรวงการต่างประเทศหรือผู้แทนเป็นรองประธาน ปลัดกระทรวงทุกกระทรวง ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ และมีอธิบดีกรมอาเซียน เป็นเลขานุการ และยังกำหนดให้กรมอาเซียนทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ (สรุปความจาก http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/other-20130221-113204-651628.pdf/26/03/56) ซึ่งการประชุม

คณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2554 ที่ประชุมได้เห็นชอบในหลักการถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ใน พ.ศ. 2558 โดยให้ส่วนราชการมีหน่วยงานเฉพาะสำหรับดูแลงานด้านอาเซียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการประสานงานเกี่ยวกับอาเซียนระหว่างหน่วยงานของไทย โดยประธานคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติได้เสนอเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนให้เป็นวาระแห่งชาติและการปรับโครงสร้างส่วนราชการดังกล่าวนี้เข้าสู่การประชุมคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้การเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนเป็นวาระแห่งชาติ และเห็นชอบในหลักการปรับโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2554 (กลุ่มประมวลผลข้อมูลและมติคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554, น.7)

จากการที่มติคณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้การเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 เป็นวาระแห่งชาติ และได้เห็นชอบในหลักการปรับโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ส่วนราชการต่างๆ จำเป็นต้องมีนโยบายและแผนดำเนินงานเกี่ยวกับอาเซียนและมีการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการ โดยให้มีหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบงานเกี่ยวกับอาเซียนขึ้นในส่วนราชการ สำหรับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงจะจัดตั้งหน่วยงานในรูปกรมหรือสำนัก ขณะที่ส่วนราชการอื่นๆ จะจัดตั้งในรูปกอง ส่วนงานหรือกลุ่มงาน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินงานเกี่ยวกับอาเซียนในส่วนราชการต่างๆ ไปแล้วหลายส่วนราชการ เช่น สำนักอาเซียนในกระทรวงพาณิชย์ สำนักอาเซียนในกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กองงานอาเซียนในสำนักปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กองอาเซียนในกระทรวงวัฒนธรรม กลุ่มงานอาเซียนในกองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กลุ่มงานสหกรณ์อาเซียนในกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนอาเซียนในกรมประชาสัมพันธ์ กองอาเซียนในสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักนโยบายและแผนกลาโหม กระทรวงกลาโหม กองอาเซียนในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการในงานเกี่ยวกับอาเซียนย่อมมีมากน้อยแตกต่างกัน ในการพิจารณาจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานเกี่ยวกับอาเซียนจึงเป็นเรื่องที่คณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างของแต่ละส่วนราชการ ซึ่งมีฐานะเป็นคณะกรรมการย่อยที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ก.พ.ร. เป็นผู้พิจารณาว่าจะปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการของตนในงานเกี่ยวกับอาเซียนอย่างไร สำหรับส่วนราชการที่มีการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนแล้วที่ผ่านมาได้พบว่ามีการจัดโครงสร้างและมีบทบาทการดำเนินงานแบบแยกส่วน (Fragmentation) ซึ่งยังขาดการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันอย่างชัดเจน เนื้อหาสาระบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอถึงข้อเสนอเชิงนโยบายในการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการเพื่อให้ส่วนราชการสามารถดำเนินงานและประสานงานในเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์การนำเสนอที่สำคัญ 3 ประการคือ (1) เพื่อนำเสนอให้ทราบถึงความหมายและความสำคัญของการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการ (2) เพื่อนำเสนอถึงรูปแบบโครงสร้างองค์การและบทบาทของส่วนราชการไทยที่ผ่านมา และ (3) เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายถึงรูปแบบโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานและประสานงานรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของการปรับโครงสร้างและบทบาทส่วนราชการ

การปรับโครงสร้างส่วนราชการมีความหมายที่ใกล้เคียงกับการจัดโครงสร้างองค์การ เพราะเมื่อมีการปรับโครงสร้างส่วนราชการก็ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือเกิดการจัดโครงสร้างใหม่ ซึ่งอาจเป็นการจัดโครงสร้างใหม่ทั้งหน่วยงานหรือจัดโครงสร้างเพียงบางส่วนงาน ซึ่งในการปรับหรือจัดโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนนั้นเป็นการปรับหรือจัดโครงสร้างที่ไม่ได้มีลักษณะเป็นการจัดโครงสร้างองค์การใหม่ทั้งหน่วยงาน แต่เป็นการปรับหรือจัดโครงสร้างเพียงส่วนย่อยเท่านั้น จึงเป็นการดำเนินการที่ไม่กระทบกับโครงสร้างเดิมมากนัก โดยในการนี้อาจไม่จำเป็นต้องเพิ่มตำแหน่งงานหรือเพิ่มจำนวนบุคลากร เพราะยังสามารถปรับตำแหน่งงานและบุคลากรที่มีอยู่เพื่อให้มาทำหน้าที่และรับผิดชอบในงานที่เกี่ยวกับอาเซียนได้ โดยเมื่อมีการปรับโครงสร้างแล้วบทบาทของส่วนราชการนั้นก็ย่อมเปลี่ยนแปลงหรือมีการปรับตามไปด้วย กล่าวคือ เมื่อมีส่วนงานหรือกลุ่มงานที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับอาเซียน กลุ่มงานดังกล่าวก็ต้องมีบทบาทหน้าที่ในงานที่เกี่ยวกับอาเซียนของส่วนราชการนั้นๆ โดยมีบทบาทในฐานะเจ้าภาพที่รับผิดชอบงานด้านอาเซียนของส่วนราชการ

ก่อนจะทำความเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “การปรับโครงสร้างส่วนราชการ” จำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจในความหมายของคำว่า “การจัดโครงสร้างองค์การ” เสียก่อน เพราะเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงและสัมพันธ์กัน โดยความหมายของการจัดโครงสร้างองค์การนั้นได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย อาทิ Andrew J. DuBrin ให้ความหมายของการจัดโครงสร้างองค์การว่า หมายถึง การจัดระเบียบคนและงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ (2009, p.256) John R. Schermerhorn JR. ให้ความหมายของการจัดโครงสร้างองค์การว่าเป็นกระบวนการจัดระเบียบคนและทรัพยากรอื่นๆ สำหรับงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (2008, p.236) Richard L. Daft ให้ความหมายของการจัดโครงสร้างองค์การว่า เป็นการจัดระเบียบทรัพยากรองค์การเพื่อการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ โดยจัดระเบียบด้วยการจัดแบ่งส่วนงาน การจัดอำนาจหน้าที่ตามสายงาน และการจัดกลไกในการประสานงานต่างๆ ขององค์การ (2006, p.350) Stephen P. Robbins and Mary Coulter ให้ความหมายของการจัดโครงสร้างองค์การว่า คือ การเรียบเรียงและจัดโครงสร้างงานสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การ (2009, p.201) Warren R. Plunkett, Raymond F. Attner and Gemmy S. Allen ให้ความหมายของการจัดโครงสร้างองค์การไว้ว่า คือ หน้าที่หนึ่งของการจัดการซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและอำนาจหน้าที่ (2008, p.227)

ในส่วนความหมายของการปรับโครงสร้างองค์การนั้นมีความหมายที่คล้ายคลึงกับความหมายของการจัดโครงสร้างองค์การ โดยจะแตกต่างกันเพียงแค่การปรับโครงสร้างองค์การเป็นการจัดโครงสร้างองค์การโดยมีโครงสร้างเดิมอยู่ แล้วทำการปรับหรือจัดโครงสร้างที่มีอยู่นั้นให้เหมาะสมเอื้อต่อการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนราชการซึ่งถือว่าเป็นองค์การประเภทหนึ่งที่มีอำนาจทางปกครองในการจัดบริการสาธารณะครอบคลุมทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการปรับโครงสร้างส่วนราชการโดยส่วนใหญ่ก็เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐและเพื่อให้การจัดบริการสาธารณะต่างๆ ตามอำนาจหน้าที่และภารกิจของแต่ละส่วนราชการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการปรับโครงสร้างส่วนราชการ หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของงาน ด้วยการจัดกลุ่มงาน การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ การจัดสายการบังคับบัญชาและขอบเขตของการควบคุม รวมทั้งกำหนดกลไกในการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างหน่วยงานย่อย ตลอดจนการกำหนดตำแหน่งงานในส่วนราชการ หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่า **“การปรับโครงสร้างส่วนราชการ คือ การจัดหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ของส่วนงานและตำแหน่งงานต่างๆ**

ในส่วนราชการ" เพื่อให้ได้มาซึ่งโครงสร้างองค์การ (Organization Structure) หรือแผนภูมิองค์การ (Organization Chart) ที่เหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ตลอดจนเอื้อต่อการบริหารและการดำเนินงานของส่วนราชการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เมื่อมีการปรับโครงสร้างองค์การของส่วนราชการแล้ว บทบาท ภารกิจ ตลอดจนอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ของส่วนราชการนั้นย่อมมีการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย โดยบทบาทภารกิจที่ปรับเปลี่ยนไปก็จะสอดคล้องกับโครงสร้างที่มีการปรับเปลี่ยนไปนั่นเอง โดยหากมีการปรับหรือจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานใหม่ บทบาทหน้าที่ของกลุ่มงานดังกล่าวรวมถึงส่วนงานหรือกลุ่มงานอื่นๆ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยอาจมีการแบ่งหรือกระจายงานจากส่วนงานหรือกลุ่มงานอื่นๆ มาให้เป็นบทบาทหน้าที่ของกลุ่มงานที่มีการปรับหรือจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ซึ่งบทบาทในงานของส่วนงานหรือกลุ่มงานที่มีอยู่แต่เดิมก็ได้รับผลกระทบไปด้วย โดยมีบทบาทในงานที่มีการกระจายหรือมอบไปให้ส่วนงานหรือกลุ่มงานใหม่ลดน้อยลง ซึ่งผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนราชการอาจทำการเกลี่ยงานใหม่เพื่อให้แต่ละหน่วยงานย่อยในองค์การมีบทบาทหน้าที่ในระดับที่เหมาะสม

การจัดโครงสร้างองค์การ เป็นหน้าที่หนึ่งของผู้บริหารตามหลักการหรือกระบวนการบริหาร ดังจะเห็นได้จากหลักการบริหารต่างๆ เช่น POSDCORB ของ Luther Gulick และ Lyndall Urwick ซึ่งได้อธิบายหลักการหรือหน้าที่ของผู้บริหารไว้ว่าจะต้องประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดโครงสร้างองค์การ (Organizing) การจัดการงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) หรือ POCCC ของ Henri Fayol ที่ประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดโครงสร้างองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Command) การประสานงาน (Coordination) และการควบคุม (Control) เป็นต้น จากหลักการบริหารข้างต้น จะเห็นว่าการจัดโครงสร้างองค์การถือเป็นหลักการหรือหน้าที่หนึ่งที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้การบริหารองค์การเป็นไปอย่างมีระบบและเกิดประสิทธิภาพ ในส่วนราชการก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนราชการก็ต้องมีหน้าที่สำคัญประการหนึ่งนอกเหนือจากหน้าที่ทางการบริหารอื่นๆ ก็คือ การจัดโครงสร้างส่วนราชการ

การจัดหรือปรับโครงสร้างส่วนราชการมีเป้าหมายที่สำคัญก็คือการให้ได้มาซึ่งโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมโดยจะต้องสอดคล้องและรองรับกับการจัดบริการสาธารณะและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งหากไม่มีการจัดหรือปรับโครงสร้างส่วนราชการให้เหมาะสมแล้ว การบริหารและการดำเนินงานต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ของส่วนราชการ ย่อมพบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความล่าช้าในการทำงาน ความสับสน ซ้ำซ้อน และลักลั่นในการปฏิบัติงาน การปัดความรับผิดชอบหรือเกี่ยงงานกันทำ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลเสียต่อการบริหารและดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของส่วนราชการโดยรวมอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ดังนั้น การจัดหรือปรับโครงสร้างส่วนราชการให้มีความเหมาะสมเอื้อต่อการจัดบริการสาธารณะและการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะจะทำให้มีหน่วยงานเจ้าภาพที่มีความชัดเจนในการบริหารและดำเนินเรื่องต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ของส่วนราชการ ช่วยให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานย่อยต่างๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ละหน่วยงานย่อยและแต่ละตำแหน่งงานก็จะทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน การตรวจสอบ ควบคุม และกำกับดูแลการทำงานตามสายงานหรือสายการบังคับบัญชาก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะทำให้ทราบได้ว่าตำแหน่งงานหนึ่งๆ อยู่ในสังกัดหน่วยงานใด มีสายการบังคับบัญชาอย่างไร ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับงานอื่นๆ ในการดำเนินงานอย่างไร

นอกจากนี้แล้ว การปรับโครงสร้างส่วนราชการในหลายกรณีเป็นการดำเนินการเพื่อรองรับนโยบายของรัฐที่เปลี่ยนแปลงไป ดังกรณีนโยบายหรือวาระแห่งชาติในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 หากไม่มีการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการและสร้างความพร้อมให้แก่ส่วนราชการต่างๆ แล้วย่อมส่งผลให้การบริหารและดำเนินงานของรัฐในเรื่องที่เกี่ยวกับอาเซียนขาดประสิทธิภาพ เพราะขาดกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายที่มีความพร้อมและมีศักยภาพ ขาดหน่วยงานและกลไกในการประสานงานเพื่อการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลให้นโยบายหรือวาระแห่งชาติในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนของรัฐบาลประสบกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ จนไม่อาจบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบายได้

รูปแบบโครงสร้างและบทบาทหลักของส่วนราชการของไทย

การจัดโครงสร้างส่วนราชการในประเทศต่างๆ ที่ผ่านมาล้วนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทฤษฎีองค์การที่เน้นระเบียบแบบแผนหรือทฤษฎีระบบราชการ (Bureaucracy Theory) ของ Max Weber ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดแบ่งงานโดยมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน การจัดตำแหน่งงานลดหลั่นกันลงไปตามสายการบังคับบัญชา การแบ่งแยกฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการออกจากกัน เน้นการบริหารและดำเนินงานที่เป็นทางการที่ไม่อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว การบริหารและการตัดสินใจที่มีการจัดเก็บและบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และการคัดเลือก การเลื่อนตำแหน่งบุคคลจะอยู่บนพื้นฐานของคุณสมบัติทางด้านเทคนิค ซึ่งก็คือความถนัดและความชำนาญเฉพาะด้าน (Tolbert and Hall, 2009, p.22) ส่วนราชการจึงมีบทบาทในเชิงรับทำงานตามกฎระเบียบตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้โดยกฎหมายมากกว่าบทบาทในเชิงรุกที่คิดริเริ่มสร้างสรรค์การทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการออกแบบหรือจัดโครงสร้างองค์การก็มีลักษณะเป็นองค์การแบบเครื่องจักรกล (Mechanistic Organization) ที่เน้นความชำนาญเฉพาะด้านสูง มีการจัดส่วนงานหรือแผนกงานที่ชัดเจนตายตัวสาย มีการบังคับบัญชาและสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน มีขอบเขตการควบคุมแคบ เน้นการรวมศูนย์อำนาจ และมีความเป็นทางการในการดำเนินงานสูง (Robbins and Coulter, 2009, p.207) ส่งผลให้ส่วนราชการมีบทบาทในการนำนโยบายไปปฏิบัติในลักษณะที่เป็นผู้คุมกฎมากกว่าการเป็นผู้อำนวยบริการ

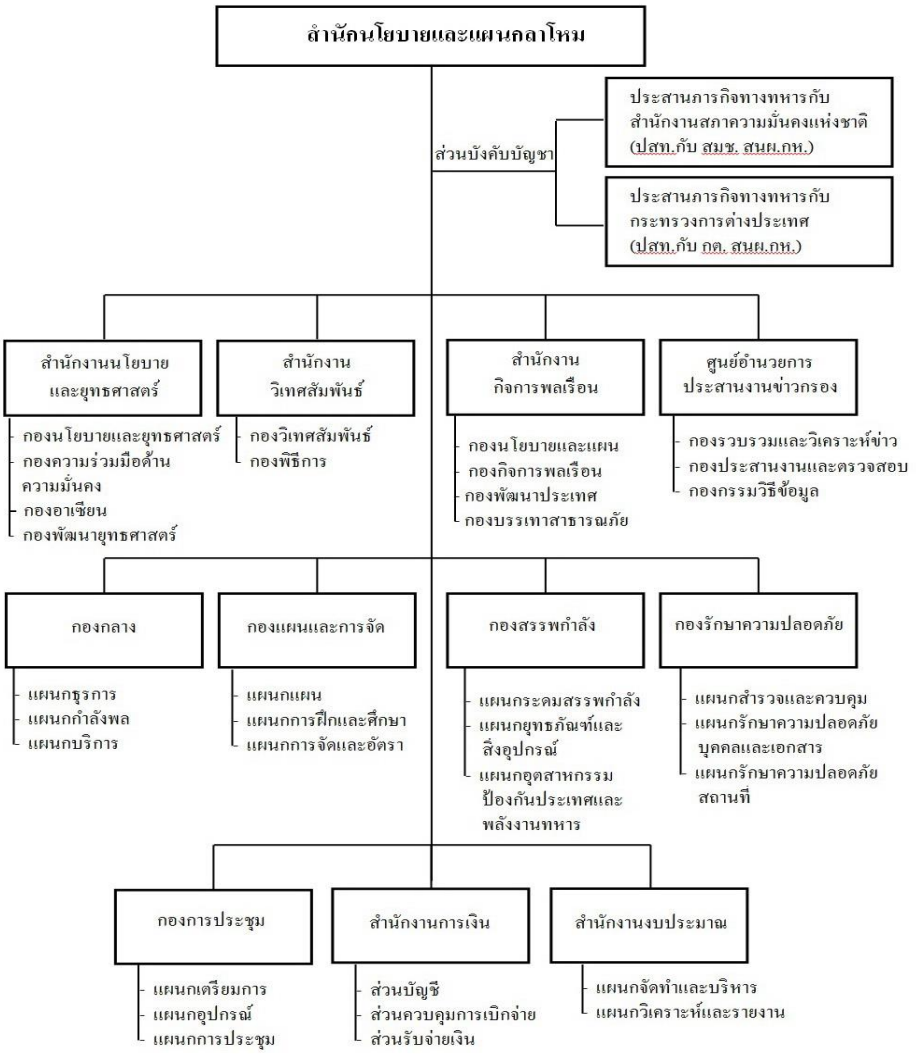
นอกจากนี้แล้วการจัดโครงสร้างส่วนราชการของประเทศต่างๆ โดยส่วนใหญ่ รวมถึงประเทศไทยยังสอดคล้องหรือเป็นไปตามตัวแบบองค์การระบบปิด (Closed Model of Organization) ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ การเป็นองค์การแบบเครื่องจักรหรือองค์การแบบทางการ เน้นการปฏิบัติงานประจำภายใต้เงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมที่แน่นอน เน้นความชำนาญเฉพาะด้าน และจะแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน เน้นวิธีการปฏิบัติงานมากกว่าเป้าหมายของงาน เน้นความรับผิดชอบตามหน้าที่ โดยมุ่งรับผิดชอบและจงรักภักดีต่อส่วนงานหรือแผนกงาน มีสายการบังคับบัญชาหรือลำดับขั้นของการบังคับบัญชามาก มีโครงสร้างแบบพีระมิดความรู้ต่างๆ ถูกรวมอยู่กับผู้บริหารระดับสูงขององค์การ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การจะเป็นแบบแนวดิ่งมากกว่าแนวนอน การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเน้นการสั่งการ และมีลักษณะความสัมพันธ์แบบนายกับบ่าว สถานภาพของบุคคลในองค์การกำหนดจากตำแหน่งและชั้นยศ ซึ่งการจัดโครงสร้างส่วนราชการของไทยที่ผ่านมาก็ได้รับอิทธิพลจากทั้งแนวคิดทฤษฎีและตัวแบบดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นอย่างมาก

การจัดโครงสร้างส่วนราชการไทยที่ผ่านจึงมีกรอบแนวคิดหรือกระบวนทัศน์ (Paradigm) การจัดโครงสร้างส่วนราชการที่แยกส่วนงานกันทำ (Fragmentation) มีความเป็นอัตวิสัย (Subjective) มุ่งเน้น

กระบวนการ (Process) และมีความเป็นทางการหรือเป็นราชการ (Bureaucracy) สูง (ทศพร ศิริสัมพันธ์, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2548, น.5) โครงสร้างของส่วนราชการจึงมีรูปแบบหลักเป็นแบบอย่างเดียวกัน คือ เป็นการจัดโครงสร้างองค์การแบบตามหน้าที่ (Functional Organization) ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน ((Separation of Work and Specialization) ด้วยการแยกงานหลัก (Line) กับงานสนับสนุน (Staff) ออกจากกัน โดยแต่ละหน่วยงานจะค่อนข้างมีอิสระในการบริหารและปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน ในเมื่อแต่ละหน่วยงานต่างมีโครงสร้างที่แบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน บทบาทหน้าที่จึงแยกออกจากกันอย่างชัดเจนด้วย ซึ่งเป็นอุปสรรคค่อนข้างมากต่อนำนโยบายหรือยุทธศาสตร์เดียวกันไปสู่การปฏิบัติ

การจัดโครงสร้างองค์การแบบนี้โดยทั่วไปแล้วจะสัมพันธ์กับกฎระเบียบกฎหมายที่จัดตั้งและกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนราชการนั้นๆ โดยในกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและการกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการโดยส่วนใหญ่มักจะมีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าส่วนราชการนั้นๆ จะมีบทบาท อำนาจหน้าที่หรือภารกิจหลักในด้านใด เรื่องใด ในการจัดโครงสร้างองค์การจึงมักนำบทบาท อำนาจหน้าที่หรือภารกิจนั้นมาจัดแบ่งเป็นกลุ่มๆ ตามหน้าที่ โดยจับงานที่มีบทบาทหน้าที่เดียวกันหรือสัมพันธ์กันไว้เป็นกลุ่มงานหรือส่วนงานเดียวกัน การบริหารและการดำเนินงานจึงเน้นการบริหารจัดการตามหน้าที่เป็นหลัก (Functional Based Management) ดังตัวอย่างการจัดโครงสร้างสำนักนโยบายและแผนกลาโหม กระทรวงกลาโหม (ภาพที่ 1)

ผังการจัดส่วนราชการในสำนักนโยบายและแผนกลาโหม

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการจัดโครงสร้างองค์การแบบตามหน้าที่

ที่มา : http://opp.mod.go.th/organization/chart.html#/26/03/56

จากตัวอย่างโครงสร้างองค์การข้างต้น หน่วยงานย่อยภายในสำนักนโยบายและแผนกลาโหม คือ สำนักและกองต่างๆ โดยกองอาเซียน อยู่ภายใต้สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ ซึ่งจากโครงสร้างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการจัดโครงสร้างองค์การแบบตามหน้าที่อย่างชัดเจน โดยมีลักษณะเป็นการจัดแบ่งส่วนราชการตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจด้วยการรวมบทบาทหน้าที่หรือภารกิจที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน แต่ละสำนักและแต่ละกองจึงต่างก็มีบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานซึ่งมีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ โดยกองอาเซียนมีบทบาท อำนาจหน้าที่หลักในการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน ควบคุม กำกับดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียน และประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะมีผู้อำนวยการกองอาเซียน เป็นผู้บังคับบัญชา ขณะที่หน่วยงานย่อยหรือสำนักและกองอื่นๆ ก็จะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติของตนเองเช่นกัน ซึ่งมีการกำหนดบทบาทและอำนาจ

หน้าที่เหล่านั้นไว้อย่างชัดเจนในกฎกระทรวง การบริหารและดำเนินงานของสำนักและกองต่างๆ จึงมีลักษณะแบ่งแยกงานกันทำอย่างชัดเจน ซึ่งกรณีเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับส่วนราชการที่นำเสนอเป็นตัวอย่างนี้เท่านั้น การจัดโครงสร้าง และบทบาทภารกิจของส่วนราชการไทยโดยส่วนใหญ่ก็มีลักษณะเป็นการจัดโครงสร้างแบบตามหน้าที่นี้เช่นกัน

การจัดโครงสร้างองค์การแบบตามหน้าที่จึงพบเห็นได้โดยทั่วไปในส่วนราชการไทยทั้งในส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น ตลอดจนพบได้ในหน่วยงานทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับกระทรวง กรม สำนัก กอง ฝ่าย ซึ่งการจัดโครงสร้างส่วนราชการที่มุ่งแบ่งงานกันทำและเน้นความชำนาญเฉพาะด้านตามหน้าที่ได้ทำให้ส่วนราชการมีลักษณะเป็นองค์การแบบเครื่องจักรกล มีความเคร่งครัดในสายงานและสายการบังคับบัญชา มีความเป็นทางการสูง มีความยืดหยุ่นต่ำ ยากแก่การปรับตัวตอบสนองการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การจัดโครงสร้างส่วนราชการแบบนี้อาจไม่สอดคล้องกับการนำนโยบายเร่งด่วนหรือวาระแห่งชาติที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก และในเมื่อส่วนราชการโดยส่วนใหญ่มีโครงสร้างแบบตามหน้าที่ บทบาทของแต่ละส่วนราชการก็มุ่งปฏิบัติงานโดยสอดคล้องกับลักษณะหรือรูปแบบของโครงสร้างตามไปด้วย กล่าวคือ การดำเนินงานเน้นบทบาทเชิงรับมุ่งปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบทำให้ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการที่แยกกันทำงาน (Fragmentation) ให้มีความสามารถในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่น ลดความเป็นทางการ และที่สำคัญคือมีบทบาทในเชิงรุกสามารถบริหารงานแบบบูรณาการ (Integration Management) และบริหารงานในลักษณะที่เป็นทีมงานหรือเป็นเครือข่าย (Network) ได้มากยิ่งขึ้น

รูปแบบโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการที่เหมาะสมต่อการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

จากปัญหาสำคัญของการจัดโครงสร้างส่วนราชการแบบตามหน้าที่ที่ทำให้เกิดการแบ่งหรือแยกงานกันทำจนทำให้ขาดการประสานหรือบูรณาการการบริหารและดำเนินงานร่วมกัน เพราะต่างฝ่ายต่างมุ่งปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของตน แม้ว่าจะนำนโยบายเดียวกันไปปฏิบัติในพื้นที่เดียวกันก็พบได้เสมอว่าหน่วยงานที่ปฏิบัตินั้นดำเนินการและมีบทบาทในงานแบบต่างคนต่างทำตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการ ส่งผลให้ทรัพยากรที่ได้รับโดยเฉพาะงบประมาณมีการใช้แบบ “เบี้ยหัวแตก” กล่าวคือได้มาไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วยังใช้จ่ายอย่างไม่คุ้มค่า เนื้อหาในส่วนนี้จึงมุ่งนำเสนอถึงข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปรับรูปแบบโครงสร้างและบทบาทส่วนราชการให้เหมาะสมรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน โดยข้อเสนอดังกล่าวจะขอเสนอในภาพรวมอย่างกว้างๆ ถึงรูปแบบโครงสร้างและบทบาทที่ควรจะเป็นในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ในการดำเนินการปรับรูปแบบโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการให้เหมาะสมต่อการเป็นประชาคมอาเซียนนี้ก่อนอื่นต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือกระบวนทัศน์ในการจัดโครงสร้างส่วนราชการจากเดิมที่เป็นแบบแยกส่วนหรือ Fragmentation ให้เน้นเรื่องของการพยายามที่จะปรับโครงสร้างให้บูรณาการ (Integration) มากขึ้น ทำให้งานสามารถมีความชัดเจนเป็นวัตถุวิสัย (Objective) มากขึ้น มีการวัดผลงานได้ (Result Oriented) และเปลี่ยนสภาพความเป็นราชการให้ทำงานเพื่อยึดประชาชนเป็นหลัก (Customer Oriented) (ทศพร ศิริสัมพันธ์, อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2548, น.5) ต้องมองโครงสร้างองค์การเสมือนสิ่งมีชีวิต (Organic Organization) ที่ต้องมีการออกแบบหรือปรับโครงสร้างให้เน้นการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะทีมข้ามสายงาน ทีมข้ามสายการบังคับบัญชา ทำให้เกิดความคล่องตัวของการติดต่อสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ มีขอบเขต

การควบคุมที่กว้าง ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและมีความเป็นทางการต่ำ (Robbins and Coulter, 2009, p.207) ซึ่งการที่จะให้โครงสร้างมีชีวิตชีวาขึ้นมาได้นั้นสามารถทำได้ด้วยการทบทวนโครงสร้างและบทบาทของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ โดยอาจกำหนดระยะเวลาการทบทวนโครงสร้างและบทบาทไว้ให้ชัดเจน เช่น ทุกๆ 3-5 ปี เป็นต้น

นอกจากนี้ยังควรปรับโครงสร้างองค์การให้สอดคล้องกับตัวแบบองค์การระบบเปิด (Open Model of Organization) ซึ่งตัวแบบนี้มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีลักษณะเป็นองค์การแบบสิ่งมีชีวิตหรือองค์การแบบไม่เป็นทางการ งานที่ปฏิบัติไม่ใช่งานประจำโดยงานจะแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและสภาพแวดล้อม เน้นเป้าหมายของงานมากกว่าวิธีการปฏิบัติงาน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์การจะจัดการโดยกลุ่มหรือทีมมากกว่าผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานจะมีความรับผิดชอบและจงรักภักดีต่อองค์การ โครงสร้างมีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ปรับเปลี่ยนตัวเองได้ ความรู้อยู่ทุกหนแห่งในองค์การไม่จำกัดเฉพาะตัวผู้บริหาร การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การจะเป็นแบบแนวนอนมากกว่าแนวดิ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องจะเป็นแบบที่ปรึกษาที่คอยแนะนำเรื่องต่างๆ สถานภาพของบุคลากรในองค์การกำหนดจากความสามารถทางวิชาชีพ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนบทบาทในการทำงานด้วย โดยองค์การที่มีชีวิตและเน้นมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้นนี้จะก็มุ่งทำงานหรือมีบทบาทในเชิงรุกมากขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์เชิงรุกในงานภายใต้บทบาทหน้าที่ของตน

สำหรับรูปแบบโครงสร้างองค์การที่สอดคล้องกับกระบวนทัศน์และตัวแบบที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนั้นมีอยู่หลากหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมในการนำมาใช้สำหรับการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนก็คือ **การจัดโครงสร้างแบบเมตริกซ์ (Matrix Organization)** เพราะเป็นรูปแบบโครงสร้างที่ยังคงอยู่บนพื้นฐานของการจัดโครงสร้างส่วนราชการแบบเดิมคือแบบตามหน้าที่โดยมีการผสมผสานโครงสร้างแบบโครงการเข้าไป เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น มีการประสานงาน ตลอดจนบูรณาการการทำงานร่วมกันของส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะส่วนราชการที่ต้องนำนโยบายเดียวกันไปสู่การปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น การจัดโครงสร้างส่วนราชการแบบเมตริกซ์จะมุ่งประสานความสัมพันธ์ของบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งแนวตั้งและแนวนอน ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานสามารถบริหารและปฏิบัติงานตามนโยบายหรือโครงการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังทำให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานมากกว่าการจัดโครงสร้างแบบตามหน้าที่ และโครงสร้างแบบนี้ยังมีจุดเด่นอีกประการหนึ่งที่การพยายามใช้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยจะมีการระดมทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญส่วนหนึ่งมาจากงานประจำเพื่อมาร่วมกันปฏิบัติงานในลักษณะของทีมผู้เชี่ยวชาญหรือทีมข้ามสายงาน ซึ่งจะต้องร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของนโยบายหรือโครงการ การจัดโครงสร้างส่วนราชการแบบเมตริกซ์ยังส่งผลให้ส่วนราชการต่างๆ จะต้องบริหารและดำเนินงานแบบไขว้ (Matrix Management) โดยหน่วยงานต่างๆ ทุกระดับสามารถบริหารและปฏิบัติงานร่วมกันใน 3 มิติ ได้พร้อมๆ กัน คือ

4.1 การบริหารตามภารกิจหน้าที่ (Functional - based Management) ที่ถือเป็นการบริหารแบบดั้งเดิมของทุกส่วนราชการ การบริหารแบบนี้จะเน้นการปฏิบัติงานไปตามอำนาจหน้าที่หรือภารกิจหลักของส่วนราชการนั้นๆ เช่น กระทรวงมหาดไทยมีบทบาทภารกิจหลักด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน การบำบัดทุกข์บำรุงสุข การป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ก็จะมีการจัดแบ่งส่วนราชการและดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่และบทบาทภารกิจหลักเหล่านั้น

4.2 การบริหารตามนโยบายหรือวาระพิเศษ (Agenda - based Management) เป็นการบริหารที่ยึดนโยบายหรือวาระพิเศษของรัฐบาล ซึ่งในที่นี้คือ การบริหารตามนโยบายหรือวาระแห่งชาติในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจะต้องมีการจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานขึ้นมารับผิดชอบในแต่ละส่วนราชการ โดยส่วนงานที่จัดตั้งขึ้นอาจไม่ได้อยู่ในอำนาจหน้าที่หรือภารกิจหลัก แต่เป็นการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อนโยบายหรือวาระแห่งชาติของรัฐบาล

การบริหารแบบตามพื้นที่ (Area - based Management) เป็นการบริหารและดำเนินงานที่ยึดพื้นที่เป็นสำคัญ หน่วยงานที่บทบาทมากในมิตินี้คือราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นที่จะต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน ราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นก็ต้องมีส่วนงานที่รับผิดชอบหรือให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนด้วย โดยทุกจังหวัดต้องมีการจัดตั้งกลุ่มงานหรือส่วนงานเกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งอาจเป็นส่วนงานหรือกลุ่มงานหนึ่งในสำนักงานจังหวัด นอกจากนี้แล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ในเขตจังหวัด เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็ควรมีการจัดตั้งกลุ่มงานหรือส่วนงานที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับอาเซียนเพื่อดำเนินการในระดับพื้นที่ด้วย

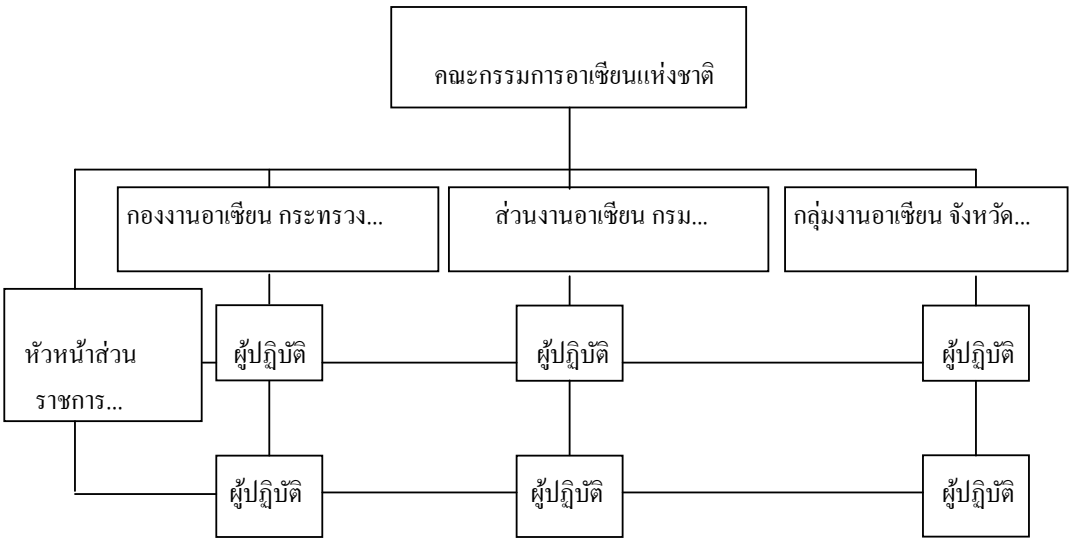
การจัดโครงสร้างองค์การแบบเมตริกซ์นี้ไม่ใช่สิ่งใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในส่วนราชการไทย ที่ผ่านโครงสร้างแบบเมตริกซ์ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จพอสมควร โดยจะเห็นได้จากก่อนการใช้ระบบการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา รัฐบาลได้มีการนำไปใช้ในลักษณะโครงการนำร่อง (Pilot Project) กับจังหวัด 5 จังหวัดโดยเรียกว่าจังหวัดทดลองเปรียบเทียบกับจังหวัดที่ใช้ระบบการบริหารราชการจังหวัดแบบเดิม ซึ่งผลการประเมินโดยสถาบันการศึกษาในพื้นที่พบว่าการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาในภาพรวมก่อให้ผลดีกว่าการบริหารราชการจังหวัดแบบเดิม จึงมีการนำระบบการบริหารราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนามาใช้ทั่วประเทศ ซึ่งโครงสร้างการบริหารที่ใช้ในการบริหารราชการจังหวัดแบบนี้มีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบเมตริกซ์

ดังนั้นในการดำเนินการปรับโครงสร้างส่วนและบทบาทส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จนั้น ในเมื่อเรื่องการเป็นประชาคมอาเซียนเป็นวาระแห่งชาติ และอาเซียนก็มุ่งเน้นความเป็นเอกภาพด้วยการมีหนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ และหนึ่งประชาคม (One Vision, One Identity, One Community) รัฐบาลควรมีการออกกฎหมายของฝ่ายบริหารในรูปพระราชกฤษฎีกาเพื่อการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2558 หรือไม่ก็ต้องเร่งรัดให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานด้านอาเซียน ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการปรับโครงสร้างส่วนราชการรองรับประชาคมอาเซียน โดยควรกำหนดให้ส่วนราชการระดับกระทรวง กรม และจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านดำเนินการก่อนด้วยการจัดตั้งกลุ่มงานหรือส่วนงานที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับอาเซียน และต้องขอความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในการจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานเกี่ยวกับอาเซียนด้วย โดยหน่วยงานเกี่ยวกับอาเซียนที่จัดตั้งขึ้นในส่วนราชการนี้จะต้องไม่มีบทบาทหรือทำงานเฉพาะตามโครงสร้างหน้าที่ของส่วนราชการตนเหมือนที่เป็นมาเท่านั้น แต่ต้องทำงานอย่างบูรณาการในภาพรวมร่วมกับคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติและ

กรมอาเซียน ซึ่งถือเป็นเจ้าภาพหลักในเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

การดำเนินการจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการบังคับกับทุกส่วนราชการ ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจหรือการพิจารณาของคณะกรรมการพัฒนาโครงสร้าง ซึ่งมีอยู่แล้วในแต่ละส่วนราชการเป็นผู้พิจารณาว่าส่วนราชการของตนมีภารกิจหรือบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับอาเซียนมากน้อยเพียงใด สมควรที่จะจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนขึ้นหรือไม่ ซึ่งสิ่งสำคัญประการหนึ่งว่าหน่วยงานหรือส่วนราชการนั้นๆ จำเป็นต้องจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนหรือไม่ขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์ของแต่ละส่วนราชการว่ามียุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงการบริหารหรือการพัฒนากับอาเซียนหรือไม่ หากมีส่วนราชการนั้นก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี แต่หากส่วนราชการนั้นไม่มีบทบาทหรือภารกิจที่เชื่อมโยงกับอาเซียนหรือมีน้อยมากๆ ก็ไม่จำเป็นต้องจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนขึ้นภายในส่วนราชการ ทั้งนี้ทั้งนั้นควรให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างของส่วนราชการเป็นผู้พิจารณา

สำหรับส่วนราชการที่คณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นต้องมีการจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนขึ้น โครงสร้างองค์การที่ทำงานด้านอาเซียนก็ต้องมีลักษณะบูรณาการเป็นโครงสร้างแบบเมตริกซ์ ที่ไม่ได้ดำเนินการเฉพาะเรื่องอาเซียนภายในส่วนราชการของตนเหมือนที่ผ่านๆ มาเท่านั้น แต่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบและมีเอกภาพภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติ ซึ่งอาจมีลักษณะโครงสร้างในภาพรวม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงข้อเสนอการจัดโครงสร้างแบบเมตริกซ์เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

จากภาพที่ 2 จะเห็นว่าการปรับโครงสร้างสู่องค์การแบบเมตริกซ์ จะส่งผลให้การบริหารและการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ มีลักษณะเป็นโครงข่ายหรือสามารถบริหารแบบไขว้ข้ามหน่วยงานได้ การมอบหมายงานและการรายงานจึงเป็นแบบเมตริกซ์ที่จะมีการมอบหมายงานและรายงานมากกว่าหนึ่งทาง กล่าวคือ

การดำเนินการใดๆ ในเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนนอกจากการมอบหมายและรายงานต่อสายงานหรือสายการบังคับบัญชาตามหน้าที่ซึ่งก็คือรายงานต่อหัวหน้าส่วนราชการของแต่ละหน่วยงานแล้ว ยังต้องรายงานไปยังคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติด้วย เพื่อให้การดำเนินงานในเรื่องอาเซียนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและสอดคล้องสัมพันธ์กันกับนโยบายและวาระแห่งชาติ เมื่อเป็นเช่นนี้การดำเนินการต่างๆ ของส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนที่ถูกจัดตั้งขึ้นในส่วนราชการจึงต้องอยู่ภายใต้กรอบใหญ่หรือนโยบายของคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติ คณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายเกี่ยวกับอาเซียนของประเทศไทย โดยจะต้องมีพิจารณาการถ่ายทอดหรือมอบนโยบายดังกล่าวให้แก่ส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนในแต่ละส่วนราชการให้สอดคล้องกับบทบาท อำนาจหน้าที่หรือภารกิจของส่วนราชการนั้นๆ โดยในรายละเอียดเชิงปฏิบัติส่วนราชการสามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงานได้ด้วยตนเอง และเมื่อมีการดำเนินการแล้วนอกจากรายงานให้หัวหน้าส่วนราชการทราบแล้วยังต้องรายงานผลมายังคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติอีกทางหนึ่งด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ทรัพยากรในการดำเนินงานเกี่ยวกับอาเซียนของส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนภายในส่วนราชการต่างๆ จึงมีที่มาสองทางด้วย กล่าวคือ ทางหนึ่งมาจากสายงานตามอำนาจหน้าที่กับอีกทางหนึ่งมาจากการพิจารณาจัดสรรให้จากคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติ ดังนั้นอีกสิ่งหนึ่งที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นก็คือการเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่เชิงนโยบายของคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติให้มีอำนาจหน้าที่และมีทรัพยากรอย่างเพียงพอในการสนับสนุนการดำเนินงานของส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนภายในส่วนราชการต่างๆ ประกอบกับจากสภาพปัจจุบันที่มีการจัดตั้งส่วนงานอาเซียนหรือกลุ่มงานอาเซียนขึ้นในส่วนราชการ โครงการหรือกิจกรรมหลักที่หน่วยงานอาเซียนในส่วนราชการต่างๆ ดำเนินการก็คือโครงการหรือการประชุมสร้างความตระหนักรู้ในการเป็นประชาคมอาเซียน โดยแต่ละส่วนราชการก็จะให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้เฉพาะในงานที่ส่วนราชการของตนรับผิดชอบอยู่เท่านั้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไขด้วยการเสริมเติมเต็มความรู้ให้กว้างขวางไม่จำกัดเฉพาะในบทบาท ภารกิจหรืออำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตนเอง ซึ่งส่วนนี้คณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติสามารถเป็นกลไกหนึ่งที่เข้ามาช่วยส่งเสริมได้

นอกจากการดำเนินงานร่วมกันระหว่างส่วนงานอาเซียนในลักษณะที่เครือข่ายผ่านโครงสร้างส่วนราชการกว้างๆ แบบเมตริกซ์แล้ว ส่วนงานอาเซียนหรือกลุ่มงานอาเซียนในส่วนราชการต่างๆ ยังจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือกับภาคเอกชนและภาคประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายและวาระแห่งชาติในเรื่องอาเซียนนี้ด้วย โดยต้องพยายามสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการเตรียมความพร้อมและขับเคลื่อนนโยบายและภารกิจเกี่ยวกับอาเซียนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งอาจกระทำด้วยการจัดกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับอาเซียนร่วมกันกับภาคเอกชน หรือจัดการประชุม นิทรรศการให้ความรู้หรือสร้างความตระหนักในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนหรือภาคเอกชนและประชาชนได้รับรู้รับทราบ ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นการแสดงบทบาทในเชิงรุกที่เข้าไปหากลุ่มเป้าหมายมากกว่าการรอเพียงการปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎหมายของรัฐ จากข้อเสนอที่นำเสนอมาในส่วนนี้จะเห็นได้ว่าการเตรียมความพร้อมของภาครัฐในการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนประการหนึ่งก็คือจะต้องมีการปรับโครงสร้างส่วนราชการ ซึ่งเป็นการปรับเล็กด้วยการจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานที่รับผิดชอบงานเกี่ยวกับอาเซียนขึ้นในส่วนราชการต่างๆ โดยโครงสร้างที่เหมาะสมในภาพรวมควรมีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบเมตริกซ์ที่มีการบูรณาการและประสานการทำงานร่วมกันทั้งส่วนราชการเองและคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติ โดยรัฐบาลจำเป็นต้องมีการออกกฎหมายหรือพระราชกฤษฎีกาหรือดำเนินการเร่งรัดให้มีการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

พร้อมๆ เพิ่มบทบาทของคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติให้เป็นหน่วยงานเชิงนโยบายที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการเตรียมความพร้อมของส่วนราชการเพื่อการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อมีการดำเนินการต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ควรดำเนินการต่อไปก็คือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการที่รับผิดชอบงานด้านอาเซียนของประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีการลักษณะเป็นการศึกษาวิจัยการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ (Comparative Public Administration Research) เพื่อให้ทราบว่าประเทศต่างๆ ในอาเซียนมีการเตรียมความพร้อมหรือปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการในประเทศของตนเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนอย่างไรบ้าง ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยดังกล่าวจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการไทยให้สามารถรองรับกับการเป็นประชาคมอาเซียนต่อไปได้ นอกจากนี้แล้วในระยะต่อไปในเมื่ออาเซียนจะมีความเป็นเอกภาพ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันดังคำขวัญที่ว่าหนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งเอกลักษณ์ หนึ่งประชาคม จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยโครงสร้างระบบราชการอาเซียนเปรียบเทียบ เพื่อนำข้อค้นพบมาใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างระบบราชการของประเทศต่างๆ ในอาเซียนให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน เพราะระบบราชการถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและยังตัวแสดงหลัก (Key Actor) ในการนำนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ หากประชาคมอาเซียนมีศึกษาวิจัยและปรับโครงสร้างระบบราชการให้คล้ายคลึงกันย่อมจะส่งผลดีและเอื้อประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคงร่วมกันต่อไปในอนาคต

ในการส่งเสริมการศึกษาวิจัยดังกล่าวก็ควรมีเจ้าภาพหลักที่คอยกระตุ้น ส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะกลไกหลักอย่างคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยควรเป็นสองหน่วยงานเจ้าภาพที่ต้องบูรณาการการทำงานด้านการให้ทุนและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับอาเซียนร่วมกัน ซึ่งรวมถึงการให้ทุนวิจัยในประเด็นการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนนี้ด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการที่บทความวิชาการเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายในการปรับโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการนำเสนอไว้ 3 ประการ จึงขอสรุปโดยมุ่งการตอบวัตถุประสงค์สามประการดังกล่าว

1. การปรับโครงสร้างและบทบาทส่วนราชการเป็นการดำเนินการปรับหรือจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ของส่วนงานและตำแหน่งงานต่างๆ ในส่วนราชการ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะการจัดโครงสร้างเป็นหน้าที่หนึ่งของผู้บริหาร การจัดหรือปรับโครงสร้างให้เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่และภารกิจ ตลอดจนสอดคล้องรองรับกับนโยบายของรัฐย่อมช่วยให้การบริหารและการดำเนินงานต่างๆ ภายในส่วนราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยโครงสร้างองค์การของส่วนราชการต่างๆ มักจะปรากฏออกมาในรูปของแผนผังหรือแผนภูมิองค์การ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงหน่วยงานย่อยหรือส่วนงาน ตลอดจนสายการบังคับบัญชาในส่วนราชการนั้นๆ ซึ่งเมื่อโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไปบทบาทภารกิจของส่วนราชการก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

2. รูปแบบโครงสร้างหลักในการจัดโครงสร้างส่วนราชการของไทยที่ผ่านมาเป็นการจัดโครงสร้างองค์การแบบตามหน้าที่ ซึ่งมุ่งการแบ่งแยกงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้มีปัญหาในการประสานงานและการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ซึ่งน่าจะเป็นอุปสรรคต่อการเตรียมความพร้อมและรองรับการ

เป็นประชาคมอาเซียน และเมื่อโครงสร้างแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจนย่อมส่งผลต่อบทบาทการดำเนินงานของส่วนราชการต่างๆ เป็นไปโดยยึดหน้าที่เป็นหลักด้วย การทำงานจึงเป็นแบบเชิงรับรอปฏิบัติตามกฎระเบียบมากกว่าการมีบทบาทการทำงานเชิงรุกที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ของงาน

3. การเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นประชาคมอาเซียนถือเป็นวาระแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีในการยอมรับหลักการปรับโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน โดยให้จัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับอาเซียนขึ้นในส่วนราชการ จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายให้นำรูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การแบบเมตริกซ์มาใช้ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องจัดตั้งขึ้นในทุกส่วนราชการ ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการพัฒนาโครงสร้างของส่วนราชการนั้นๆ โดยเมื่อส่วนราชการใดมีการจัดตั้งส่วนงานหรือกลุ่มงานอาเซียนขึ้น ก็จะต้องทำงานอย่างสอดประสานและมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งในส่วนราชการและกับคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติ

สำหรับข้อเสนอแนะใน **ระยะสั้น** ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบการจัดตั้งหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับอาเซียนในส่วนราชการของประเทศสมาชิกอาเซียนแล้วนำข้อดีที่ได้รับจากผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการปรับโครงสร้างส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนของไทย ส่วนใน **ระยะยาว** ควรทำการศึกษาวิจัยโครงสร้างระบบราชการของชาติสมาชิกอาเซียน เพื่อหาหนทางปรับโครงสร้างส่วนราชการทั้งระบบให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งน่าจะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคงร่วมกันต่อไป โดยการวิจัยทั้งสองระยะนี้ต้องมีเจ้าภาพที่ให้ทุนและสนับสนุนการวิจัยที่ชัดเจนซึ่งคณะกรรมการอาเซียนแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยควรเป็นผู้แสดงบทบาทดังกล่าว

บรรณานุกรม

กลุ่มประมวลผลข้อมูลและมติคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). **ประมวลมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2548). **เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ในภาครัฐกิจ.** นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .

สมยศ นาวีการ. (2543). **การบริหารและพฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

สมาน รังสิโยกฤษฎ์. (2540). **การจัดโครงสร้างส่วนราชการ**. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2548). **สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดโครงสร้างส่วนราชการ.** กรุงเทพมหานคร : กลุ่มพัฒนาโครงสร้างราชการ สำนักงาน ก.พ.ร.

วันชัย มีชาติ. (2549). ใน **ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารองค์การ.** นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Cummings, Thomas G. and Worley, Christopher G. (2001). **Essentials of Organization Development and Change.** Cincinnati: South-Western College Publishing.

Daft, Richard L. (2006). **The New Era of Management.** Mason, Ohio: Thomson / South-Western.

DuBrin, Andrew J. (2009). **Essentials of Management.** Mason, Ohio : South-Western Cengage Learning.

Henry, Nicholas. (2001). **Public Administration and Public Affairs.** New Jersey: Prentice Hall.

Plunkett ,Warren R., Attner Raymond F. and Allen Gemmy S. (2008). **Management**. Mason : South-Western Cengage Learning.

Robbins, Stephen P. and Coulter, Mary. (2009). **Management**. New Jersey : Pearson Education Inc.

Mintzberg, Henry. (1983). **Structure in Fives Designing Effective Organizations.** Englewood Cliffs N.J.: Prentice-Hall.

Schermerhorn JR., John R. (2008) *Management* New Jersey. : John Wiley & Sons, Inc.

Tolbert, Pamela S. and Hall, Richard H. (2009) *Organizations : Structure, Processes, and Outcome*. New *Jersey*. Pearson Prentice-Hall.

http://opp.mod.go.th/organization/chart.html#

http://www.mfa.go.th

The Future Education Leaders in the ASEAN Community: What do You Want to be Clones Drones or Dragons?

Pratumtip Thongcharoen[*]
Somboon Sirisunhirun[**]

Abstract

The theme of the article is derived from the joint international conference on "The Future School Leaders in the ASEAN Community" on 25th June, 2013 at Eastin Hotel, Bangkok, Thailand. However, 3 types of education leaders (clones, drones, and dragons) also have different styles both advantages and disadvantages. Therefore, there is a serious question that "What type of leader you want to be?" Particularly, from the research result of Prof.Dr.Philip Hallinger, he declared that since the Education Reform in Thailand during 1999-2000 AD, Thailand has a big change of vision and attitude but one thing does not change is the behavior of education leaders. This is a major obstacle to the development of education in Thailand. Therefore the three speakers recommended the education leaders need to change their behaviors into the "Dragon" as a leader in the educational community of the ASEAN in the future under the concept *"different dragons, different purposes"*.

Keywords: Education leader/ ASEAN Community/ Change/ Collaboration

ผู้นำสถานศึกษาของชุมชนอาเซียนในอนาคต:แม่แบบ หุ่นยนต์ มังกร แบบใดที่คุณต้องการจะเป็น

ประทุมทิพย์ ทองเจริญ[*]
สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ[**]

บทคัดย่อ

เนื้อหาสาระและกรอบแนวคิดหลักของบทความวิชาการเรื่องนี้มีที่มาจากการเข้าร่วมประชุมวิชาการนานาชาติ หัวข้อ "The Future School Leaders in the ASEAN Community" เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556 ณ โรงแรม Eastin กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้นำทั้ง 3 แบบ (แม่แบบ หุ่นยนต์ มังกร) ล้วนมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน จึงมีคำถามท้าทายว่าผู้นำแบบใดที่คุณต้องการจะเป็น โดยเฉพาะผลการวิจัยของ Prof.Dr.Philip Hallinger ซึ่งชี้ชัดว่าตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษาไทย ระหว่าง ค.ศ.1999-2000 กระทั่งปัจจุบัน การศึกษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์และทัศนคติไปมาก แต่สิ่งหนึ่งที่แทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ พฤติกรรมของผู้นำสถานศึกษา สิ่งนี้เป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาการศึกษาไทย ดังนั้น ผู้นำสถานศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงตนเองเสียก่อน (be a changes) ซึ่งผู้นำแบบมังกร คือ รูปแบบผู้นำสถานศึกษาของชุมชนอาเซียนในอนาคตที่วิทยากรทั้งสามคนแนะนำ ภายใต้แนวคิดที่ว่า "มังกรต่างชนิดต่างเผ่าพันธุ์ ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน"

คำสำคัญ: ผู้นำสถานศึกษา /ชุมชนอาเซียน / การเปลี่ยนแปลง / ความร่วมมือ

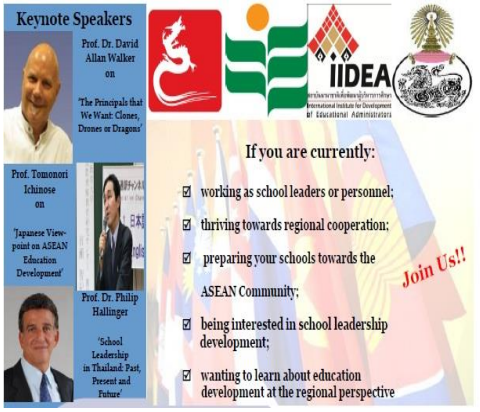
[*] *Doctoral candidate, Public Policy and Public Management Program, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Thailand. email: yim.thongcharoen@gmail.com*

[**] *Ph.D., Associate Professor Deputy Dean for Administration and System Development, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University,Advisor, Thailand.*

[*] *นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล email: yim.thongcharoen@gmail.com*

[**] *ดร., รองศาสตราจารย์, รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล,อาจารย์ที่ปรึกษา*

บทนำ

บทความนี้มีที่มาจากการที่นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ ตลอดจนคณาจารย์ จากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดลได้เข้าร่วมประชุมวิชาการนานาชาติ หัวข้อ“ผู้นำสถานศึกษาชุมชนอาเซียนในอนาคต” (The Future School Leaders in the ASEAN Community) จัดขึ้นในวันที่ 25 มิถุนายน 2556 เวลา 09.00-12.30 น. ณ Eastin Hotel กรุงเทพฯ ภายใต้ความร่วมมือของสถาบันการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Hong Kong Institute of Education, Miyagi University of Education และ **I**nternational **I**nstitute for **D**evelopment of **E**ducation **A**dministrators (IIDEA) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) โดยมีผู้บริหารสถาบันการศึกษากว่า 250 คน จากทั่วประเทศเข้าร่วมการประชุมวิชาการนี้

ประเด็นสำคัญของการจัดประชุมครั้งนี้ คือ การที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาองค์ความรู้ของผู้นำสถานศึกษาทั่วประเทศให้มีศักยภาพที่จะแข่งขันและนำพาสถาบันการศึกษาไทยให้ก้าวสู่เวทีการศึกษาอาเซียนได้อย่างเต็มภาคภูมิ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ที่สำคัญ หากผู้นำเหล่านี้ไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะทำให้อนาคตการศึกษาไทยไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างยากลำบาก ซึ่งวิทยากรชาวต่างชาติทั้งสามคนได้นำหลักการบริหารการศึกษาและชนิดของผู้นำทั้ง 3 แบบ (แม่แบบ หุ่นยนต์/ เครื่องร่อน และมังกร) มาบรรยายเปรียบเทียบให้เห็นในเชิงประจักษ์ (empirical /positivist) และชี้ให้เห็นว่าผู้นำรูปแบบใดที่เหมาะกับผู้นำสถานศึกษาอาเซียนในอนาคต ท้ายสุด แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ไปมากมายเท่าใด แต่ที่สำคัญที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงที่พฤติกรรมของผู้นำ (be a change) ซึ่งเสมือนศูนย์กลางขององค์ประกอบอื่นๆ หากเปลี่ยนแปลงสิ่งนี้ได้ก็จะสามารถขับเคลื่อนองค์ประกอบต่างๆ ไปข้างหน้าพร้อมๆกันลักษณะ “องคาพยพ” ซึ่งเป็นพลังมหาศาลในการพัฒนาการศึกษาไทยสู่เวทีการศึกษาอาเซียนที่จะมาถึงในไม่ช้านี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เหมาะสมของผู้นำสถานศึกษาอาเซียนทั้ง 3 รูปแบบ (แม่แบบ เครื่องร่อน/หุ่นยนต์ มังกร)

2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาผู้นำสถานศึกษาอาเซียนในอนาคต

วิธีการศึกษา

บทความวิชาการเรื่องนี้ นำเค้าโครงเรื่องมาจากการเข้าร่วมประชุม ลักษณะการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) หัวข้อ “The Future School Leaders in the ASEAN Community” เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556 ณ โรงแรม Eastin กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย จากนั้น ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลและทบทวน

วรรณกรรมเพิ่มเติม (literature review) ตามด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยวิธีการ “dialectical method” ซึ่งริเริ่มโดยเพลโต ดังปรากฏในงานของ Ball (1979) ที่เขาอ้างว่า มีนักวิชาการรุ่นหลังพัฒนารูปแบบและวิธีการนี้เรื่อยมา อาทิ อริสโตเติล (ลูกศิษย์ของเพลโต) และเฮเกล เป็นต้น ทั้งนี้ วิธีการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ ทฤษฎี (Thesis) การวิพากษ์ทฤษฎี (Anti/ Critique-Thesis) และ การสังเคราะห์ (Synthesis) อย่างเป็นระบบต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

คำว่า “ผู้นำสถานศึกษา” ในที่นี้ หมายถึง บุคคล หรือ กลุ่มบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรงตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการโรงเรียนอธิการบดี คณบดี ตลอดจน อาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการศึกษา ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ นโยบาย ตลอดจนแผนในการพัฒนาการศึกษาของไทยไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ โดยเฉพาะชุมชนอาเซียน

ผลการศึกษา

Prof.Dr.Allan Walker, จาก Hong Kong Institute of Education บรรยายเป็นท่านแรก หัวข้อ “หลักการของผู้นำที่เราต้องการ: *ผู้นำตามแม่แบบ ผู้นำแบบเครื่องร่อน/ หุ่นยนต์ หรือ ผู้นำแบบมังกร*” (The Principals that We Want: Clones, Drones or Dragon’s) จากนั้น ท่านก็อธิบายลักษณะของผู้นำเชิง “สัญ” (symbolic) ในทางปรัชญาเชื่อมโยงกับผู้นำทั้งสามแบบ ซึ่งส่วนนี้สามารถตอบโจทย์ของวัตถุประสงค์ข้อแรก ได้ดังนี้

<u>ผู้นำแบบแรก</u> ผู้นำตามแม่แบบ (พ่อพิมพ์ แม่พิมพ์) เป็นลักษณะผู้นำในอดีต ที่มักจะชอบทำอะไรเลียนแบบ ตามแบบอย่าง โดยที่ไม่คิดอะไรมากมาย โดยคาดหวังว่าหากทำตามแบบอย่างของผู้ประสบความสำเร็จตนก็จะประสบความสำเร็จตามได้ไม่ยาก ประเด็นนี้ หากวิเคราะห์ (analysis) และสังเคราะห์ (synthesis) โดยอาศัยบริบทรอบข้างก็จะพบว่าสิ่งแวดล้อมของการทำงานและปัจจัยต่างๆในอดีตอาจจะเอื้อให้ผู้นำดำเนินรอยตามแบบอย่างผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ลักษณะของการเลียนแบบ(Cloning) ได้ไม่ยากนัก แต่หากพิจารณาบริบทในปัจจุบันที่สภาพแวดล้อมทุกอย่างเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก กอรปกับมีความพลวัต (dynamic) ของสิ่งต่างๆตลอดเวลา ดังนั้น ผู้นำแบบนี้จึงอาจเหมาะสมกับสภาพการณ์ในอดีตแต่ไม่เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน

ประเด็นนี้ ผู้เขียนวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า เป็นไปตามกฎธรรมชาติ (Law-like reality) ดังที่ ชาย โพธิสิตา (2554: 75) กล่าวไว้ในหนังสือ *“ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ”* ซึ่งเป็นงานเขียนเล่มสำคัญของเขาสอดคล้องกับสามัญการ (Normal Science) ตามหลักการของ Kuhn (1970) ซึ่งอธิบายเพิ่มเติมตามหลักปรัชญาขั้นสูงที่เรียกว่า “ภววิทยา” (ontology) (Hempel, 1965: 229-496) ได้ว่าในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดที่เหมือนกันทุกประการ แม้กระทั่งฝาแฝดก็ยังมีความต่างกัน ดังนั้น แบบแรกจึงไม่สามารถปฏิเสธกฎธรรมชาติข้อนี้ได้ โดยเฉพาะการลอกเลียนแบบได้เฉพาะทางกายภาพ (Physics) แต่บางสิ่งบางอย่าง อาทิ จิตใจ คุณธรรมจริยธรรม และประสบการณ์ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ (Identity) เฉพาะบุคคล ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ดังที่นักวิชาการยุคปัจจุบันมักเทียบเคียงกับการตัดเสื้อโหลที่ไม่สามารถทำให้ใส่ได้พอดีกับทุกคนนั่นเอง (one-size-fits-all) (Cambridge Dictionaries Online, 2013)

ผู้นำแบบที่สอง ผู้นำแบบเครื่องร่อน / หุ่นยนต์ (Drones) ผู้นำลักษณะนี้มักจะเป็นผู้ที่ชอบใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ และสังคมฐานความรู้ดังที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะผู้นำรุ่นใหม่ (new generation leaders) ที่เปิดรับเทคโนโลยีเข้ามาในชีวิตประจำวันแทบทุกกิจกรรมก็ว่าได้ ตรงกันข้ามกับผู้นำรุ่นเก่าที่ปฏิเสธการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าตามไม่ทันเทคโนโลยีที่ก้าวไปเร็วมาก บางคนก็กลัวเทคโนโลยีขึ้นสมอง ซึ่งศัพท์ทางการแพทย์เรียกว่า “cyberphobia symptoms” (Suzanne Fredericks, 2012) อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่า สถาบันการศึกษาทุกที่ทุกแห่งในโลกล้วนมีทั้งผู้นำรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ปะปนกัน คำถามท้าทายจึงมีว่า ทำอย่างไรจึงจะให้เกิดความลงตัวของการใช้เทคโนโลยีของคนสองรุ่นเพื่อให้ “เทคโนโลยี” เป็นเสมือนเครื่องมือ (Tools) ที่สำคัญในการติดต่อประสานงานที่รวดเร็ว กระชับ ฉับไว ดังที่วิทยากรท่านแรกยกตัวอย่างว่าผู้บริหารระดับสูงของสถาบัน อาทิ คณบดี และ ผู้อำนวยการสถานศึกษาบางแห่งมี email แต่ไม่เคยใช้ (ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา) จึงดำเนินชีวิตการบริหารจัดการโดยการเปิดอ่านและลงนามในเอกสารจากแฟ้มเท่านั้น ซึ่งขัดกับหลักปฏิบัติลดโลกร้อน 3 Rs (Reduce, Reuse, และ Recycle) (Reclining-Guide.org, 2003-2013) ทำให้สิ้นเปลืองกระดาษ สิ้นเปลืองเวลา ตลอดจนทรัพยากรอื่นๆ ทั้งๆ ที่ในปัจจุบันหลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ได้นำระบบ e-document มาใช้กันอย่างแพร่หลายแล้วก็ตาม ดังนั้น ผู้นำสถานศึกษาของอาเซียนในอนาคตจึงควรปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมบางอย่างไปพร้อมๆ กับการเปิดหู เปิดตา และเปิดใจที่จะเรียนรู้และยอมรับสิ่งใหม่ๆที่ผ่านเข้ามาในชีวิตประจำวันเพื่อให้สามารถอยู่ท่ามกลางกระแส (streams) ของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ โดยที่ไม่ถูกตราหน้าว่า “เป็นคนตกยุค”

ผู้นำแบบที่สาม ผู้นำแบบมังกร (Dragons) วิทยากรเปรียบเทียบว่า “มังกร” เสมือนผู้นำที่มีความยิ่งใหญ่ของประเทศในอาเซียน 10 ประเทศ รวมทั้งมังกรของอาเซียนบวกสาม (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) และอาเซียนบวกหก (อาเซียนบวกสาม+ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย) ผู้นำแบบมังกรล้วนมีบุคลิกที่โดดเด่นและแตกต่างกันออกไป รวมถึงมีความเข้าใจและเท่าทันเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ผู้นำแบบนี้จึงตอบโจทย์ผู้นำสถานศึกษาอาเซียนในอนาคตได้เป็นอย่างดี แต่คำถามมีอยู่ว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้มังกรเป็นมังกรที่แท้จริง สามารถใช้พลัง (Powerful)ที่มีอยู่อย่างมหาศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ /เกิดประโยชน์สูงสุด (efficiency) ตลอดจนดึงศักยภาพความรู้และทักษะบางอย่างของมังกรแต่ละแบบที่อาจซ่อนอยู่ภายใต้ตัวตนของผู้นำที่ยังมองไม่เห็น (Tacit knowledge) ออกมาใช้อย่างเกิดประสิทธิผล (effectiveness) ดังที่ McClelland (1973) ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาจาก Harvard University ได้อธิบายผ่านแบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง (The Iceberg Model) ซึ่งเป็นที่รู้จักของนักวิชาการทั่วโลก ทั้งนี้ ก่อนลงจากเวที Prof.Dr.Allan Walker ทิ้งท้ายว่า *“มังกรต่างชนิดต่างสายพันธุ์ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน”* (different dragons, different purposes) สิ่งนี้จะนำมาซึ่งความเป็นมืออาชีพ (professional) เครือข่าย (networks) ตลอดจนความร่วมมือ (collaboration) ในชุมชนอาเซียนในอนาคต

ตามด้วยการบรรยายของวิทยากรท่านที่สอง Prof.Thomonori Ichinose จาก Miyagi University of Education หัวข้อ “Japanese Viewpoint on ASEAN Education Development” วิทยากรมุ่งเน้นที่บริบทของผู้นำในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น กล่าวคือ การศึกษาของญี่ปุ่นจะเน้นที่การศึกษาเรื่องราว เหตุการณ์และประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่น ร่วมกับเนื้อหาสาระและวิทยาการจากทั่วโลก ด้วยเล็งเห็นความสำคัญของการนำความรู้และเทคโนโลยีจากที่ต่างๆ มาประยุกต์ใช้และแก้ปัญหาการศึกษาของญี่ปุ่นอย่างแท้จริง เช่น การเกิดภัยพิบัติรูปแบบต่างๆ ซึ่งอธิบายด้วยทฤษฎีความไม่แน่นอน ที่ผู้คนไม่สามารถควบคุมอะไรได้ หรือที่เรียกว่า “Externality /Free rider” (Stiglitz, 2001) โดยเฉพาะสึนามิ (Tsunami) ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในญี่ปุ่นนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิต

และทรัพย์สิน ทั้งยังเป็นอุปสรรคของการก่อสร้างอาคารเรียนในท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่นอีกด้วย นอกจากนี้ การศึกษาของญี่ปุ่นยังมุ่งเน้นที่การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (eco/green) อาทิ พื้นที่สีเขียว (Greenland) สิ่งเหล่านี้ วิทยากรย้ำว่าจะต้องปลูกฝังและบ่มเพาะในระบบการศึกษาทุกระดับ

นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังมีองค์กร Japan International Cooperation Agency (JICA) ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อเตรียมรับมือกับภัยพิบัติรวมถึงช่วยเหลือด้านวิศวกรรม เทคโนโลยีและเครื่องมือพัฒนาประเทศให้กับประเทศกำลังพัฒนา (developing countries) และประเทศด้อยพัฒนา (underdeveloped countries) โดยเฉพาะประเทศที่อยู่ในความดูแลและให้ความช่วยเหลือจากองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ดังนั้น คำถามท้าทายของวิทยากรท่านนี้ คือ ทำอย่างไรผู้นำแต่ละแบบ (แม่แบบ เครื่องร่อน/หุ่นยนต์ และมังกร) จึงจะเรียนรู้ความเหมือนในความต่าง และความต่างในความเหมือนของแต่ละพื้นที่ และนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาในส่วนที่ผู้นำแต่ละคนรับผิดชอบได้อย่างลงตัว ตลอดจนมีความยืดหยุ่น (flexibility) ในการบริหารจัดการ โดยที่ไม่ลืมที่จะสอดแทรกบริบทของท้องถิ่นและชุมชนของตนเองไปในการศึกษาและบทเรียนของแต่ละระดับชั้น ที่สำคัญวิทยากรได้ทิ้งท้ายว่าความท้ายทายอีกประการของผู้นำสถานศึกษาของชุมชนอาเซียนในอนาคต คือ การคำนึงถึงคนกลุ่มน้อย (minority) ได้แก่ คนพิการ ชาวต่างชาติที่มาอาศัยในประเทศนั้นๆ ตลอดจนผู้ด้อยโอกาส นักเรียน-นักศึกษาที่เรียนไม่เก่ง เป็นต้น คนเหล่านี้ควรได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะที่เท่าเทียมกัน ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนควรร่วมมือ (collaboration) ตลอดจนแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคนกลุ่มนี้ร่วมกัน

ปิดท้ายด้วยการบรรยายของ Prof.Dr.Philip Hallinger จาก Hong Kong Institute of Education หัวข้อ “School Leadership in Thailand: Past, Present and Future” วิทยากรท่านนี้ต้องการจะสื่อให้เห็นว่าบริบทของการศึกษาไทยและผู้นำของสถาบันการศึกษาไทยในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นอย่างไร โดยบรรยายผ่านการเล่าประสบการณ์ที่ท่านเคยทำงานและทำวิจัยในไทยเมื่อหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งท่านมองว่าประเทศไทยมีสายการบังคับบัญชา (hierarchy) ที่เข้มแข็งมายาวนาน สอดคล้องกับการบริหารแบบบนลงล่าง (Top down) ดังนั้น ผู้บริหารของสถาบันการศึกษาจึงมีอำนาจมากในการสั่งการต่างๆ ขณะที่ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือ ผู้ที่อาวุโสน้อยกว่าจะเป็นผู้ทำตามคำสั่งมากกว่าที่จะเป็นผู้นำเสียเอง ขณะที่การบริหารลักษณะล่างขึ้นบน (Bottom up) ในบริบทของสังคมไทยแม้จะมีปะปนอยู่บ้างในทุกที่ทุกหน่วยงานแต่ “พลัง” ในการขับเคลื่อนและการยอมรับมีน้อยกว่าลักษณะแรก (ประทุมทิพย์ ทองเจริญ, 2555)

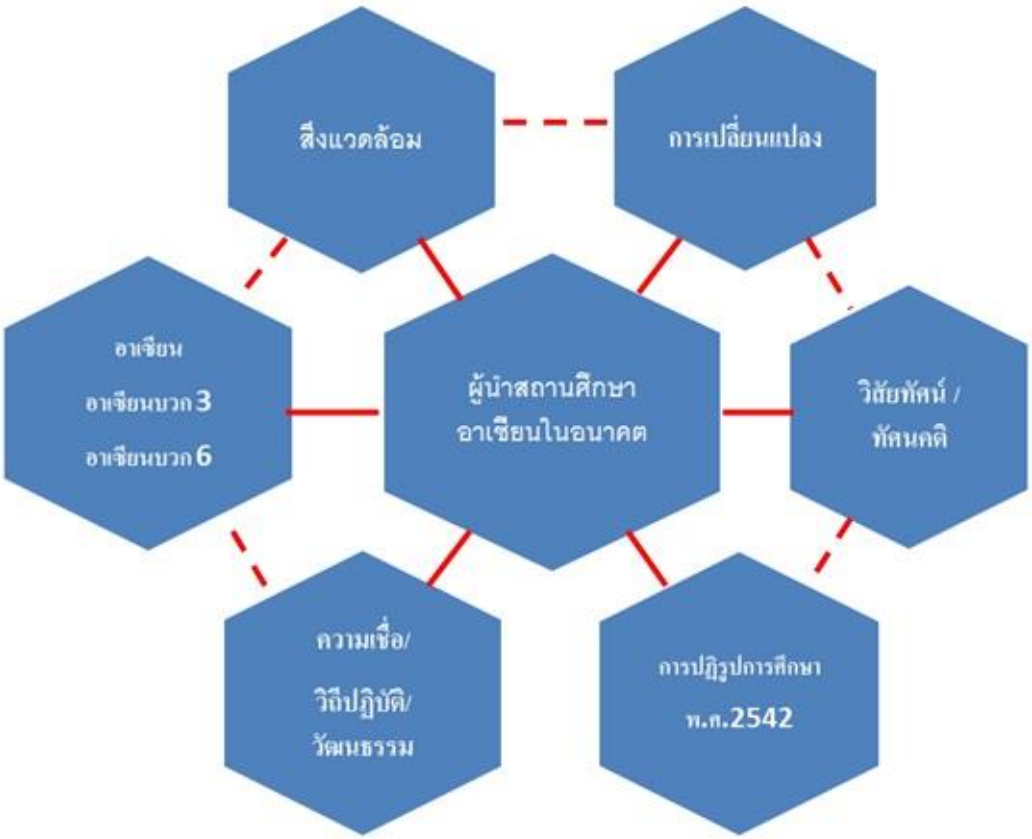
ประเด็นนี้ วิทยากรวิเคราะห์ว่าความซับซ้อนของการบริหารในบริบทของสังคมไทยทำให้อำนาจในการตัดสินใจ การบริหารจัดการ และการปกครองของผู้นำในส่วนต่างๆ ระหว่าง “ผู้นำที่อาวุโสน้อย”(ตำแหน่งเล็ก) กับ “ผู้นำที่อาวุโส”(ตำแหน่งใหญ่) ส่งผลให้การบริหารจัดการขาดความเด็ดขาดและชัดเจนในทางปฏิบัติ ซึ่งวิทยากรยกตัวอย่าง “หนู” กับ “ช้าง” กล่าวคือ ในหน่วยงานเดียวกันผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า หรือ มีตำแหน่งที่ต่ำกว่าจะเป็น “หนู” ขณะที่ผู้บังคับบัญชาจะเสมือน “ช้าง”ที่มีพละกำลังและมีอำนาจมากในการสั่งการ ขณะเดียวกันผู้บังคับบัญชาของเราที่เป็นช้างในองค์กร อาจจะกลายเป็น “หนู” เมื่อไปอยู่ในเวที หรือ องค์กรอื่นที่มีสถานภาพที่ใหญ่กว่า ซึ่งผู้บังคับบัญชาขององค์กรที่ใหญ่กว่าก็จะเป็น “ช้าง”ไปโดยปริยาย สิ่งนี้สะท้อนถึงความเข้มแข็งของสายการบังคับบัญชาในระบบราชการ ตลอดจนค่านิยมและวัฒนธรรมของระบบอาวุโส และระบบอุปถัมภ์ของไทยที่มีรากฐานหยั่งลึกมาช้านาน จึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะนี้เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่เรียกว่า “Thai styles” ซึ่ง

วิทยากรชี้ให้เห็นว่าต่างพื้นที่ ต่างวัฒนธรรม ต่างองค์กร ล้วนมีรูปแบบและวิธีการบริหารจัดการในทางปฏิบัติที่ต่างกัน ซึ่งผู้เขียนมองว่าสอดคล้องกับหลัก “โยนิโสมนสิการ” (ว.วชิรเมธี, 2555: 29 และ 36) ในทางพุทธศาสนาที่สอนให้มองโลกในแง่ดี คิดบวก (positive thinking) และมีความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการพินิจพิเคราะห์ถึงต้นสายปลายเหตุอย่างถี่ถ้วนชัดเจน เนื่องจากทุกองค์ประกอบ ทุกเหตุการณ์ล้วนมีที่มาและที่ไปต่างกัน หากผู้นำสถานศึกษาเข้าใจถึงสัจธรรมข้อนี้ก็จะช่วยให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้บริบทที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ วิทยากรยังเสริมอีกว่า ปัจจุบันผู้เรียนมีบทบาทในชั้นเรียนและกิจกรรมทางวิชาการมากขึ้น การเรียนไม่ได้ถูกปิดกั้นเฉพาะในห้องเรียนอีกต่อไป อาทิ การศึกษาทางเลือก และการศึกษาอิสระ ซึ่งเข้ามาเติมเต็มความรู้ของนักเรียนนักศึกษาในยุคปัจจุบันได้มากขึ้น กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกคน ทุกที่ ทุกเวลาที่ต้องการ ห้องเรียนของนักเรียนในอาเซียนก็จะกลายเป็นห้องเรียนที่ใหญ่ขึ้น ผู้เรียนจะเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ของชนชาติต่างๆในประเทศสมาชิกอาเซียน เสมือนครอบครัวเดียวกัน ทุกคนเป็นพี่น้องกัน ประชากรราว 600 ล้านคน (กาญจนา เทียนลาย. 2555) อยู่ภายใต้ร่ม (ชุมชน) เดียวกัน ครูผู้สอนก็จะต้องมีทัศนคติที่ว่า “To teach” และ “ To love” หมายถึง รักที่จะสอนและรักลูกศิษย์ (Philip Hallinger, 2013)

ดังนั้น การเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงเป็นสิ่งที่ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับเนื้อหาสาระที่ต้องการจะสอดแทรกลงไปในบทเรียน แทนที่การสอนแบบเดิมๆ (ชวนง่วงนอน) ครูผู้สอนพูดคนเดียวหน้าชั้น หรือ เปิดหนังสืออ่านให้ผู้เรียนฟัง หรือ อ่านตามเอกสารการนำเสนอ (PowerPoint) ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม ทดลองวิทยาศาสตร์แบบทดลองแห้ง (ไม่มีการทดลองจริง) เพียงแต่นำเอาผลการทดลองมาเล่าให้ฟัง เป็นต้น ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการดำเนินการของผู้นำสถานศึกษาควรจะดำเนินไปตามบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ 1) สัญทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน 2) การบริหารจัดการภายใต้บริบทและอัตลักษณ์ที่แตกต่าง 3) รูปแบบและลักษณะของการปกครองของสังคม ชุมชน หรือ ประเทศนั้นๆ (Philip Hallinger, 2013) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษา ช่วง ค.ศ.1999-2000 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (กระทรวงศึกษาธิการ: ม.ป.ป.) ซึ่งส่งผลให้วิสัยทัศน์ (Vision) และความคิดของผู้นำสถานศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและเท่าทันโลก แต่ในมุมมองของวิทยากรกลับพบว่าผู้นำสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมีพฤติกรรมแบบเดิมๆ ซึ่งขัดแย้งกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้ วิทยากรจึงเน้นย้ำว่าการเปลี่ยนแปลงที่กำลังพูดถึงนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงที่พฤติกรรมของผู้นำสถานศึกษานั่นเอง (be a changes) เพื่อขับเคลื่อนส่วนต่างๆให้สามารถเดินไปข้างหน้าได้อย่างเต็มประสิทธิภาพรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มตัวที่กำลังจะมาถึงในไม่ช้า

จากประสบการณ์ของวิทยากรที่เคยทำงานในประเทศไทย ท่านประมาณการว่าตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษาจนถึงวันนี้ผู้นำสถานศึกษาของไทยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองเพียง 35% เท่านั้น ขณะที่ผู้นำสถานศึกษาของหลายประเทศในอาเซียน อาทิ สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรุดหน้าไปมาก กอรปกับมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ จนผู้นำสถานศึกษาของอาเซียนอีกหลายประเทศยากที่จะตามทัน โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) และการนำเอา“ภาษา” มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนพัฒนาชาติ (จีระ หงส์ลดารมภ์ และพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา, 2553: 111) อาทิ คนเวียดนามจำนวนไม่น้อยที่สามารถพูดและสื่อสารได้ถึง 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาเวียดนาม ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาฝรั่งเศส ทำนองเดียวกับประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย จึงทำให้พวกเขามีความได้เปรียบทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน

และการใช้ชีวิตประจำวัน จากที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงสรุปองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนา ตลอดจนการปรับตัวของผู้นำสถานศึกษาอาเซียนในอนาคต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้นำสถานศึกษาอาเซียนในอนาคต
เสนอแผนภาพโดย ประทุมทิพย์ ทองเจริญ, 2556

สรุปและอภิปรายผล

จากที่ได้ฟังการบรรยายของวิทยากรทั้งสามคน ผู้เขียนสรุปได้ว่า ผู้นำของชุมชนอาเซียนในอนาคตจะต้องเป็นคนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) อาทิ ผู้นำสิงคโปร์ที่ปลูกฝังให้คนสิงคโปร์เป็นผู้ที่กระหายความรู้ตลอดเวลาโดยโปรแกรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ “คน” ซึ่งเป็น “ทุนมนุษย์”ของชาติสามารถยืนหยัดและพัฒนาประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความไม่แน่นอนของสรรพสิ่งตามกระแสโลกาภิวัตน์ ในสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้นำสถานศึกษาตามแบบมังกร (dragons) ในรูปแบบที่มีอัตลักษณ์ (identity) โดดเด่นแตกต่างกันผนวกกับความคล่องแคล่วและเปิดรับการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยในการติดต่อสื่อสาร ความร่วมมือ (collaboration) และการตัดสินใจ (decision making) ของผู้นำให้รวดเร็วทันใจเพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดประสิทธิภาพ (efficiency) และประสิทธิผล (effectiveness) ตามแนวทางของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีง่ายๆ

3Rs ได้แก่ ลดการใช้ (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ตลอดจนการคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ (disasters) ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาผู้นำสถานศึกษาอาเซียนในอนาคตอย่างยั่งยืน (sustainability)

ณ วันนี้ คงไม่มีใครปฏิเสธกระแสการเปิดประตูรับเพื่อนบ้านอาเซียนอย่างเป็นทางการใน ค.ศ.2015 ที่กำลังจะมาถึง ซึ่งนอกจากจะมีเพื่อนบ้าน 10 ประเทศแล้ว ยังมีอาเซียนบวกสาม โดยการเพิ่ม 3 ประเทศเข้ามา ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอาเซียนบวกหก (อาเซียนบวกสาม+ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และอินเดีย) (The ASEAN Secretariat, 2012) ล่าสุด สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จัดโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาไทย-อาเซียน ปีงบประมาณ 2556 (รอบ 2) เพื่อให้นักศึกษาไทยได้ร่วมกิจกรรมวิชาการ ตลอดจนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน รวมระยะเวลาไม่เกิน 4 เดือน ในรอบนี้มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดลได้รับทุน ดังกล่าว จำนวน 3 คน จากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จำนวน 2 คน คือ นางสาวสุธิรัส ชูชื่น นางสาวประทุมทิพย์ ทองเจริญ และนักศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 1 คน คือ นางสาวปรีดิพัทธ์ สัตยสุนทร โดยจะเดินทางไปร่วมทำกิจกรรมกับมหาวิทยาลัยเจ้าภาพ 3 แห่ง ได้แก่ University of the Philippines, Universiti Sains Malaysia และ Nanyang Technological University, Singapore ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2013:2) ที่สำคัญ การไปร่วมทำกิจกรรมของนักศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะได้ดำเนินการตามภารกิจดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อยอดถึงความร่วมมือในการทำกิจกรรมวิชาการอย่างเป็นทางการ(Memorandum of Understanding :MOU) ของผู้นำสถานศึกษาอาเซียนในโอกาสต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ ที่ปรึกษา และอ.ดร.สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์ ผู้ให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงบทความนี้ ผศ.ดร.นภเรณู สัจจรักษ์ ธีระฐิติ ผู้ให้ความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์การจัดประชุมดังกล่าว ตลอดจนกิจกรรมวิชาการต่างๆ แก่นักศึกษา ผศ.ดร.กมลพร สอนศรี หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ ตลอดจนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้การสนับสนุนผู้เขียนและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติด้วยดีมาโดยตลอด รวมถึง อาจารย์เกวลิน อังคณานนท์, Ph.D. candidate, Southampton University ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องของบทคัดย่อและบทความฉบับภาษาอังกฤษ จึงขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. เข้าถึงเมื่อ 8 กรกฎาคม 2556. สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm

กาญจนา เทียนลาย. (2555). “ประชากรในประชาคมอาเซียนปี 2555”. *จดหมายข่าวประชากรและการพัฒนา*, ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 เดือนธันวาคม 2555 - มกราคม 2556, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงเมื่อ 1 กรกฎาคม 2556. สืบค้นจาก http://www2.ipsr.mahidol.ac.th/newsletter/index.php/2012-11-08-03-49-15/vol33-no2/82-cat-vol33-no3/95-vol33no2-12

จีระ หงส์ลดารมภ์ และพารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา.(2553). *ทรัพยากรมนุษย์พันธุ์แท้ บทสนทนาว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของนักคิดและนักปฏิบัติแห่งยุค.* กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย).

ชาย โพธิสิตา .(2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.* พิมพลักษณ์, กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ประทุมทิพย์ ทองเจริญ .(2555). *วิเคราะห์ Top Down / Bottom Up*. ส่วนหนึ่งในรายวิชาประเด็นนโยบายสาธารณะเชิงวิพากษ์, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงเมื่อ 27 มิถุนายน 2556, สืบค้นจาก http://yim-siam-imaginationhasnolimit.blogspot.com/2012_06_01_archive.html

ว.วชิรเมธี. (2555). *9 เรื่องเพื่อความก้าวหน้า*. กรุงเทพฯ: ปราณ

สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. *Announcement of the Office of the Higher Education Commission on the Awardees of the 2013 Thai-ASEAN Student Exchange Program Scholarships (Phase II),* on June 6th, 2013, p.1-2. (In English).

Cambridge Dictionaries Online .(2013). *"one-size-fits-all".* Retrieved 1st July 2013, from http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/one-size-fits-all

Hempel, C.G. (1965). *Aspects of Scientific Explanation and Other Essays in the Philosophy of Science*. New York: The Free Press.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for "intelligence." *American Psychologist*, 28, 1-14. Retrieved 14th July 2013, from http://www.orientamento.it/orientamento/8b.htm

Philip Hallinger (2013). "School Leadership in Thailand: Past, Present and Future". In the International conference *"The Future School Leaders in the ASEAN Community"* on 25th June 2013, Eastin Hotel, Bangkok, Thailand.

Reclining-guide.org. (2003-2013). *Reduce, Reuse, Recycle.* Retrieved 11st July 2013, from http://recycling-guide.org.uk/rrr.html

Richard A. Ball. (1979). "The Dialectical Method: Its Application to Social Theory". *Social Forces*, Vol. 57, No. 3 (Mar., 1979), pp. 785-798. Oxford University Press. Retrieved 9th July 2013, from http://www.jstor.org/discover/10.2307/2577353?uid=3739136&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21102460448091

Stiglitz, Joseph E. (2001). *Economics of the Public Sector*. New York/London: W.W. Norton &Company.

Suzanne Fredericks. (2012). "Delivering a patient education intervention using both the internet and telephone- A discursive presentation". *Canadian Journal of Nursing Informatics*, Volume 7 No 3&4, Summer/Fall 2012. Retrieved 14th July 2013, from http://cjni.net/journal/?p=2538

The ASEAN Secretariat.(2012). *ASEAN Plus Three Cooperation.* Retrieved 9th July 2013, from http://www.asean.org/asean/external-relations/asean-3/item/asean-plus-three-cooperation

The International Institute for Development of Educational Administrators (IIDEA), Ministry of Education, THAILAND.(2010). *"Future School Leaders in the ASEAN Community"*. Retrieved 28th June 2013, from http://www.2idea.org/icprogramme.aspx

Thomas S. Kuhn. (1970). *The Structure of Scientific Revolution*. University of Chicago Press.

The Impact of University Ranking Systems (URS) on National Policy Foresight :Research Literature Review and Policy Recommendations

Roongdao Jarupoom[*]
Somboon Sirisunhirun[**]

Abstract

The purposes of this article were 1).To analyze the impacts of URS on NHE Policy Foresight .2) to help HE policymakers and stakeholders make strategic choices regarding the future. Over 10 years Thai Government has been seeking ways to secure improved performance from higher education institutions in order to be at higher levels of education quality. One popular approach has been University Ranking Systems.

The 2 main research questions of this academic article are as follows : firstly "In what ways do university ranking systems have impacts on National Higher Education Policy?", secondly "How can the HE policy makers and stakeholders make strategic choices regarding the possible future not predicted future"?.

The studies stated that University Ranking Systems have impacts on Strategic purposes of the country in developing HE Institutions (HEI)to be more competitive in the world competition. HEIs in each country are using different university ranking models. Some HEIs are successful, some are not. Some HEIs do not participate the rankings. HEIs' Stakeholders considered the universities in the top ranking to make their strategic choices. These considerations have impacts on NHE Policy Foresight in the areas of economic, society, technology, environment and politics. The conclusion is done by providing policy recommendations for overcoming many obstacles to those NHE policy foresight.

Keywords: University Ranking System/ National Higher Education Policy Foresight/ Analysis

ผลกระทบของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยต่อภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาของประเทศ : การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รุ่งดาว จารุภูมิ[*]
สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ[**]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความเชิงวิชาการในครั้งนี้คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ระบบ การจัดอันดับ มหาวิทยาลัยที่มีต่อภาพอนคตนโยบายอุดมศึกษาของประเทศ 2) เพื่อช่วยให้ผู้จัดทำนโยบายอุดมศึกษา และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถาบันอุดมศึกษาได้สร้างทางเลือกกลยุทธ์หลายรูปแบบ จากภาพอนาคตที่มี ความเป็น ไปได้ว่าจะเกิดขึ้นซึ่ง

[*] *Doctoral candidate, Public Policy and Public Management Program, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Thailand. email: Roongdao.jar@mahidol.ac.th*
[**] *Ph.D., Associate Professor, Deputy Dean for Administration and System Development, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Thailand. email: somboon.sir@mahidol.ac.th*
[*] *นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล email: roongdao.jar@mahidol.ac.th*
[**] *ดร., รองศาสตราจารย์, รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาระบบ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล email: somboon.sir@mahidol.ac.th*

รัฐบาลแต่ละประเทศพยายามค้นหาวิธีการที่จะพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อยก ระดับ คุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น หนึ่งในวิธีการที่สถาบันอุดมศึกษานิยมใช้คือ ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

ซึ่งการเขียนบทความเชิงวิชาการนี้มีคำถามหลัก 2 ประการคือ ประการแรก ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีผลกระทบต่อภาพนโยบายอุดมศึกษาไทยอย่างไร ประการที่สอง มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอะไรที่ช่วยให้ผู้จัดทำนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการทางเลือกยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับภาพอนาคตที่เป็นไปได้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมี ผลกระทบ ต่อวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของประเทศในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้มีศักยภาพในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ในโลกแห่งการแข่งขันสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเทศใช้ตัวแบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งประสบความสำเร็จ บางแห่งล้มเหลว บางแห่งไม่เข้าร่วมการจัดอันดับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพิจารณาเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับสูงในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ซึ่งการพิจารณาเหล่านี้ มีผลต่อ ภาพอนาคต นโยบายอุดมศึกษาของประเทศในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อจัดการกับอุปสรรคต่างๆที่มี ต่อ ภาพอนาคตดังกล่าว

คำสำคัญ: ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย /ภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาไทย / การวิเคราะห์

บทนำ

ผู้เขียนบทความตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพของการศึกษาของประเทศเพราะ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าการที่ประชาชนมีการศึกษาที่ดีก็จะนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาด้านต่างๆของ ประเทศ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงด้านเทคโนโลยี ซึ่งสถาบันอุดม ศึกษาทั่วโลกได้ใช้ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาการจัดการของตนเองผู้ศึกษา ได้อ่านงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลกระทบของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีต่ออุดมศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Marian Thakur, 2007) มีข้อค้นพบว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยได้เปลี่ยนแปลงภาพอนาคตอุดมศึกษาทั่วโลกและมีอิทธิพลอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการศึกษาระดับชาติและนานาชาติ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถาบันอุดมศึกษามองระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในรูปแบบของประเทศออสเตรเลียในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนั้นผลกระทบที่ได้รับจึงแตกต่างกัน และไม่มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยใดที่ได้รับความเชื่อถือ

แต่จากรายงาน วิจัย ของ European University Association (Andrejs,2011) เกี่ยวกับ การจัดอันดับมหาวิทยาลัยประจำปีการศึกษา เรื่อง “การจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกและผลกระทบจากการจัดอันดับมหาวิทยาลัย”ดังกล่าวมีข้อค้นพบว่า การจัดอันมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มเพิ่มมากยิ่งขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นักนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษา และสังคมส่วนใหญ่มองการจัดอันดับมหาวิทยาลัย เป็นเครื่องมือสำหรับมหาวิทยาลัยในการนำเสนอ “ความโปร่ง ใส” (Transparency) ในการมีคุณภาพ ภาพอนาคตการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกที่ยังคงดำเนินการอยู่มีความครอบคลุมที่แตกต่างกัน เช่นการจัดอันดับมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหามหาวิทยาลัยที่ดีที่สุด และสถาบันการจัดอันดับ มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง มีตัวชี้วัด

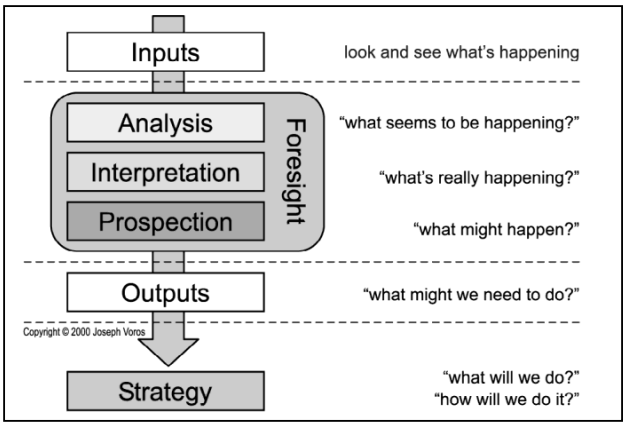
แตกต่างกัน การจัดอันดับมหาวิทยาลัยเน้นเพียงวิธีวิทยาการ ในการประเมิน ด้านการวิจัยเพื่อ “ความโปร่งใส” เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ มากกว่า จะเป็นการจัดอันดับ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปจากมุมมองของสถาบันอุดมศึกษา นักนโยบายและสังคมมองว่า ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในสถาบันอุดมศึกษาที่ประเทศออสเตรเลียและประเทศอังกฤษมีความหลากหลาย เช่น มีทั้งการยอมรับ ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเพื่อยกระดับความมีคุณภาพ “ความโปร่งใส” และ“ไม่มีสถาบันใดที่จะได้รับการยอมรับ” ในขณะที่ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เขียนสนใจ ที่จะนำเสนอบทความเชิงวิชาการเรื่อง“การวิเคราะห์ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยกับภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาของประเทศ:การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย” วัตถุประสงค์คือ 1)เพื่อวิเคราะห์ ผลกระทบของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีต่อภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาของประเทศ 2) เพื่อช่วยให้ นักนโยบายการศึกษาระดับอุดมศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถาบันอุดมศึกษาได้สร้างทางเลือกกลยุทธ์ หลายรูปแบบจากภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้สูงว่าจะเกิดขึ้นเป็นบทความเชิงวิชาการที่ศึกษาเอกสารและ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยกับภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาของประเทศโดยใช้ “กรอบกระบวนการภาพอนาคต” (A Generic foresight process framework) (Joseph,2003) ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ศึกษาว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัย
2. ภาพอนาคต (Foresight) ที่แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อยคือ
    2.1 ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) คือ จากขั้นตอนที่ 1 มีอะไรบ้างที่ดูเหมือนว่าจะเกิดขึ้น
    2.2 ขั้นตีความ (Interpretation) คือ วิเคราะห์ว่าจากข้อ 2.1 อะไรที่กำลังเกิดขึ้นจริงๆ
3. ปัจจัยนำออก (Outputs) อะไรที่เราอาจจำเป็นต้องทำ
4. กลยุทธ์ (Strategy) เราจะทำอะไรและอย่างไร (นโยบายและยุทธศาสตร์)

คำอธิบายข้างต้นดังปรากฏในภาพด้านล่าง

The foresight framework, in “Question” form

ภาพที่ 1 A Generic foresight process framework (Joseph,2003,pp.14)

ขั้นตอนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า อะไรกำลังเกิดขึ้นเกี่ยวกับระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งหัวข้อวรรณกรรมอะไรกำลังเกิด ขึ้นเกี่ยวกับระบบการจัดอันดับ มหาวิทยาลัย ใน การวิเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ มี 4 หัวข้อ ดังนี้

1.1นโยบายอุดมศึกษา

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวกับนโยบายอุดมศึกษาของประเทศที่มีความเชื่อมโยงกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีดังนี้

ระดับประเทศ

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) มาระสำคัญคือ "อุดมศึกษาเป็นแหล่งองค์ความรู้และพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน สร้างสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) บนพื้นฐานปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทสูง ในสังคมประชาคมอาเซียนและมุ่งสู่คุณภาพอุดมศึกษาระดับนานาชาติ" ภายใต้ 4 ยุทธศาสตร์คือ LEGSSTRATEGY ดังนี้

L= Leader of Change Management for Quality Education (All for Quality Education and Quality Education at all) คือ เปลี่ยนระบบการนำองค์กร

E= Educator Professional (พัฒนาอาจารย์ให้เป็นมืออาชีพ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้เป็นอาจารย์)

G= Graduate with Quality and Social Responsibility (ยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด)

S= Satang Utilization (ปฏิรูปการบริหารการเงินอุดมศึกษา เพื่อขับเคลื่อนสถาบันอุดม ศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.).(2551). ได้ดำเนินการจัดทำกรอบ แผนอุดม ศึกษา ระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)ขึ้น มีสาระหลักโดยสรุป 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นเรื่องของภาพอนาคต ที่จะมีผลกระทบ ส่วนที่ 2 เป็นเรื่องของนโยบาย คือ ประเด็นทิศทางและนโยบายของกรอบแผนอุดมศึกษา ระยะ ยาวมี 9 ประเด็นประกอบด้วย 1. รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่นๆ 2. การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน 3. ธรรมา ภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา 4. บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาขีดความสามารถ ในการแข่งขัน ของประเทศ 5. การเงินอุดมศึกษา 6. การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา 7. เครือข่ายอุดมศึกษา 8. การพัฒนาอุดม ศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 9. โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

Ka Ho Mok. (2009) จากมหาวิทยาลัยฮ่องกงได้ทำงานวิจัยเรื่อง "The Quest for Regional Hub of Education:Searching for New Governance and Regulatory Regimes in Singapore, Hong Kong and Malaysia." งานวิจัยนี้ศึกษาการเติบโตของการศึกษาข้ามประเทศในระดับอุดมศึกษาของประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และฮ่องกง พบว่า มีความซับซ้อนของการจัดการองค์กรเมื่อการศึกษาโลกมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการแพร่ หลายของ องค์การที่จัดการเกี่ยวกับการศึกษา จึงควรมีการวิจัยเพื่อการพัฒนา ความเข้าใจและ มโนทัศน์ ของการเปลี่ยนแปลงการจัดการ การปกครองอุดมศึกษาในบริบทของศูนย์การศึกษาภาคพื้นเอเชีย

ระดับนานาชาติ

Ellen Hazelkorn. (2009) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของการจัดอันดับ มหาวิทยาลัยโลกที่มีต่องานวิจัยของอุดมศึกษาและผลิตภาพของความรู้”มีทรรศนะว่า“การอุดมศึกษาเป็นจุดมุ่งเน้นของนโยบายภูมิศาสตร์ การเมือง(Geo-politic) ที่ทั่วโลกให้ ความสนใจในฐานะ“เครื่องมือของ การเติบโตทางเศรษฐกิจและการสร้าง สิ่งใหม่ๆ”และพบว่าการประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจคือการมีความสามารถในการพัฒนาได้และใช้ประโยชน์ จาก ความรู้ใหม่ เพื่อผลการดำเนินการและผลประโยชน์ที่มีความสามารถในการแข่งขัน ผ่านการลงทุนบนฐาน ความรู้จากงานวิจัย ซึ่งการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีผลต่อวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ของประเทศ ทัศนคติต่างๆ ที่มีต่อ อุดมศึกษาและบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาของแต่ละแห่งโดยรัฐบาลมองสถาบัน อุดมศึกษาว่าควรมี ความสามารถในการแข่งขันที่รองรับตลาดและผู้ใช้บัณฑิต การกำหนดพันธกิจควรมีประสิทธิภาพและผลิตภาพ มากยิ่งขึ้นและกลายเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำระดับโลก โดยมีคำถามที่ว่าควรในการลงทุนงานวิจัย ระดับดุษฎี บัณฑิต ควรจะให้ทุน โดยมุ่งเน้นโครงสร้างพื้นฐานในการวิจัยกับสถาบันที่มีผลการดำเนินงานดีเด่น ให้มากยิ่งขึ้น หรือให้การสนับสนุน แบบไม่เจาะจงแก่สถาบันอุดมศึกษาที่มีผลการดำเนินการดีเด่นหรือ เฉพาะที่มีผลการดำเนินงานเป็นเลิศ ซึ่งเมื่อทบทวน“ความเป็นเลิศ”และการริเริ่มนโยบายระหว่างประเทศ (Salmi,2008) มีสถานการณ์นโยบาย 2 สถานการณ์ที่สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า นโยบายสะท้อนทางเลือก คือ

1). The neo-liberal model เป็นตัวแบบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความแตกต่าง ด้านชื่อเสียง ให้มากยิ่งขึ้นในแนวดิ่งโดยใช้ การจัดอันดับมหาวิทยาลัยในฐานะ เป็น “กลไกอิสระทางการตลาด (A free market mechanism)ในการขับเคลื่อนที่มุ่งเน้น “ความเป็นเลิศ” ในจำนวนไม่มากนักของมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย เพื่อการแข่งขันในระดับโลก ประเทศจีน, ฝรั่งเศส, เยอรมัน, ญี่ปุ่น,เกาหลีและรัสเซีย เลือกที่จะสร้าง มหาวิยาลัยระดับโลก โดยเน้นความสามารถทางการวิจัยผ่าน การแข่งขันด้านศูนย์กลางความเป็นเลิศและ บัณฑิตวิทยาลัย โดยตัวแบบนี้มี 2 รูปแบบหลักคือ ตัวแบบ A ไม่เน้นเรื่องคุณค่าของความเสมอภาค หรือความเที่ยงธรรม ดั้งเดิม (เช่นประเทศเยอรมัน)และตัวแบบ B สนับสนุนค่านิยมของการมีลำดับชั้น หรือคุณค่า ของสถานภาพ (เช่นประเทศญี่ปุ่น) ส่วนประเทศอังกฤษพยายามเปลี่ยนแปลง วงจรของตัวแบบ นี้ โดยการจำแนก อย่างเป็น ทางการระหว่าง การทำวิจัย กับการสอน ซึ่งความน่าเชื่อถือขึ้นอยู่กับผลกระทบ ของการวัดผล การดำเนินการ เช่น การประเมิน ผลงาน วิจัยของประเทศอังกฤษ(The Research Assessment Exercise (RAE)

2). The social-democratic modelโดยตัวแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างระบบ ของการดำเนินการ ที่อย่างเป็นลำดับชั้นที่มีความแตกต่างกันสูง,การมุ่งเน้นสถาบันอุดมศึกษาในระดับโลก และประสบการณ์ต่างๆ ของนักศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการแข่งขันในฐานะเป็น “แรงขับเคลื่อนองค์กร แห่งความเป็นเลิศ” เช่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศไอแลนด์ ประเทศนอรเวย์ มีวัตถุประสงค์ ในการให้การสนับสนุนทุกแห่ง ที่มีความเป็นเลิศโดยการสนับสนุนมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพทั่วประเทศ การใช้ข้อตกลงสถาบันอุดมศึกษา ในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงพันธกิจให้ชัดเจนยิ่งขึ้นมากกว่าที่ จะดำเนินการประเมินสถาบันอุดมศึกษา ของชนชั้นสูง จำนวนไม่มากนัก ในการเป็น มหาวิทยาลัย ระดับโลก

สรุปว่าในระดับนโยบายของประเทศส่วนใหญ่โดยภาพรวมให้ความสำคัญกับการศึกษาให้มี การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งประเทศไทย บางประเทศในเอเชีย ยุโรปและอเมริกาโดยมุ่งเน้นการแข่งขัน ความ เป็นเลิศแต่การให้การสนับสนุนจากภาครัฐ มีหลายรูปแบบ บางประเทศมีนโยบายสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำ บางประเทศสนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดมีผลกระทบต่อ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งสิ้น

1.2. ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในส่วนของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ผู้ศึกษาขอนำเสนอสถาบันจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ดังนี้

1.2.1 สถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัย

ระดับประเทศ

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อประเทศและสถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัยของประเทศ

ประเทศ	**สถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัย**
ไทย	สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา(สกอ.) (2549) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) สถาบันจัดอันดับของเอกชน U-rank
Argentina	Consejo Nacional de Evaluation y Acreditation de las Universidades (Consejo Nacional de Evaluation y Acreditation de las Universidades
Australia	Good Universities Guides (Hobsons Australia) International Standing of Australian Universities (Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research, Melbourne University)
Brazil	Provao, annual standardized examination ranking university programmens on a five-grade scale from A to E (National Institute for Educational Studies and Research)
Canada	Canadian Psychological Association Graduate Guide Maclean's university ranking (Maclean's)
Chile	Consjo Nacional de Acreditation (National Accreditation Agency, grants accreditation for different lengths of time from three to seven years) Ranking de las mejores universidades del país/Ranking universidades El Mercurio (EI Mercurio) Ranking de universidades Qué Pasa (Que Pasa)
China	Academic Ranking of World Universities (ShanghaiRanking Consultancy) Academic Reputation Ranking in Taiwan (Education Evaluation Section, Center for Learning and Teaching, Tamkang University) China Academic Degrees and Graduate Education Development Center Performance Ranking of Scientific Papers for World Universities (Higher Education Evaluation and Accreditation Council of Taiwan) Rankings by the Research Centre for China Science Evaluation, Wuhan University Ranking of Universities in Hong Kong (Education 18.com)

ประเทศ	สถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัย
	The Chinese Universities Alumni Association Ranking The Guangdong Institute of Management Science Ranking (Guangdong Institute of Management Science) The NETBIG Ranking (Netbig)
Germany	CHE University Ranking (Center for Higher Education Development, in partnership with Die Zeit)Ranking of Germany's National Innovative Capacity ― The Innovative Indicator for Germany (German Institute for Economic Research, DIW Berlin) The best universities in Germany (Karriere)
India	India Today Ranking (India Today) JAM College Rankings National Assessment and Accreditation Council
Italy	Universidad de la República (La Republic)
Japan	Asahi Shimbun Newspaper ranking Japan University Accreditation Association Kawaijuku Rankings World Education News and Reviews (WES) Japan
Kazakhstan	Ranking of Higher Education Institutions in Kazakhstan
Korea	Korean Council for University Education Ranking
Malaysia	The Rating of Higher Education Institutions
Netherland	The Leiden Ranking (Leiden University)
New Zealand	PBRF Rankings of New Zealand Tertiary Education Institutions (Tertiary Education Commission)
Nigeria	Ranking of Nigerian Universities
Pakistan	Ranking of Universities, Pakistan (Pakistan Higher Education Commission)
Poland	Perspektywy
Portugal	Jornal Publico
Romania	Academic Ranking and Rating /Ad-Astra ranking Ranking of Universities (The National Council of Research in Higher Education
Slovakia	Academic Ranking and Rating (The Independent Slovak Academic Ranking and Rating Agency)
Spain	Generador de Rankings RI3 para clasificar Instituciones Iberoamericanas de Investigación National Graduation Rate Ranking (GRS Research Group)
Sweden	Ranking of Universities of Colleges (Moderna Tider)

ประเทศ	สถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัย
Switzerland	Champions League (The Swiss Federal Government's Zentrum für Wissenschafts - und Technologiestudien) /Switzerland University Ranking
Tunisia	Comite National d'Evaluation
Ukraine	Compass: Ranking of Ukrainian Universities UNESCO Chair, Kyiv Polytechnic Institute, to be published by Zerkalo Nedeli (weekly magazine)
United Kingdom	Business School Rankings (Financial Times) Sunday Times Ranking (The Sunday Times) The Good University Guide (The Times, London) The Guardian University Guide (The Guardian) The Daily Telegraph (daily newspaper) World University Rankings (THES & QS)
United States	America's Best Colleges (US News and World Report) NRC Ranking of U.S. Psychology Ph.D. Programs (Social Psychology Network) The Washington Monthly College Rankings (Washington Monthly) The Top American Research Universities (The Center for Measuring the Performance of American Universities) The Top 100 Global Universities (Newsweek Inc.) The Princeton Review - 2008 Best 366 Colleges Rankings US Master's Degree Rankings (Masters Degree Online) UTD Top 100 Business School Research Rankings (The UT Dallas' School of Management)

ระดับนานาชาติ

ตารางที่ 3 แสดงประเทศ สถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัย และตัวชี้วัด

ประเทศ	สถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัย
China	Academic Ranking of World Universities (ShanghaiRanking Consultancy; ARWU)
Hong Kong	Asia's Best Universities (Asia Week)
Germany	CHE-Excellence Ranking (CHE)
Australia	Global University City Index
Taiwan	Performance Ranking of Scientific Papers for World Universities (Higher Education Evaluation and Accreditation Council of Taiwan)
United Kingdom	World University Rankings (THES & QS)

จากตารางที่ 2 และ 3 แสดงให้เห็นว่า หลายประเทศทั้งในยุโรป เอเชียและสหรัฐอเมริกา มีสถาบัน จัดอันดับมหาวิทยาลัยในประเทศของตนเองและบางประเทศยังมีสถาบันจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับนานาชาติ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของการแข่งขันเพื่อยกระดับคุณภาพ และสะท้อนถึงนโยบายของประเทศ และการยอมรับของสังคมเกี่ยวกับการจัดอันดับดังกล่าว

1.3 ตัวชี้วัดในการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

สมาคมมหาวิทยาลัยยุโรป (2011) ได้รายงานภาพรวมของการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในปัจจุบันว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสนอตารางที่นำเสนอ มหาวิทยาลัย ที่ดีที่สุดเท่านั้นโดย การจัดอันดับของ The Shanghai Academic Ranking of World Universities (ARWU) ใช้ตัวชี้วัด ทางการวิจัยเป็นหลัก ; การจัดอันดับของ the Times Higher Education (THE) ริเริ่มร่วมมือกับ in cooperation Quacquarelli Symands (THE-QS), ปี 2010 ,THE ร่วมกับ Thomson Reuters (THE-TR); และการใช้ตัวชี้วัดชุดต่าง เช่น การจัดอันดับของ the Russian Reitor และอื่นๆ การจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง กับ ผลการดำเนิน การวิจัยเท่านั้น โดยมีตาราง หรือ ไม่มีตารางเช่น The Leiden Ranking, the Taiwan Higher Education Accreditation Evaluation Council universityranking (HEEACT) และ the EU Assessment of University Based Research (AUBR) ซึ่งใช้วิธีวิทยาการประเมินผลงานวิจัยโดยมีเป้าหมายเพื่อความโปร่งใส ในวัตถุประสงค์ ต่างๆมากกว่า การจัดอันดับ การจัดอันดับมหาวิทยาลัยและการจำแนกกลุ่มมหาวิทยาลัย โดยการใช้ตัวบ่งชี้ ที่ไม่แสดง ตารางเช่น The original German Centre of Higher Education Development (CHE) การจัดอันดับ มหาวิทยาลัยถูก ออกแบบเพื่อช่วยนักเรียนที่มีศักยภาพ ในการเลือกมหาวิทยาลัย ตามความต้องการของพวกเขา

1.4 ผลกระทบของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

มีนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ทำการศึกษาผลกระทบของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยดังนี้

ระดับประเทศ

กัลยารัตน์ ,สุธิดา และผุสดี (2546) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การจัดอันดับมหาวิทยาลัย เส้นทางพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษาไทยและสรุปข้อดีและ ข้อบกพร่องซึ่งเป็นผลกระทบ จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยสรุป ข้อดีคือ <u>ด้านการพัฒนามหาวิทยาลัย</u> เกิดการแข่งขันกันในหมู่มหาวิทยาลัยไทย รู้ว่าตนเองอยู่ในระดับใดในเวทีระดับชาติและนานาชาติ ทำให้รู้ว่าต้องพัฒนาตนเองในจุดใด <u>ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย</u> ผู้เรียนสามารถตรวจสอบข้อมูลใน การตัดสินใจ เพื่อเข้าเรียน ในสถาบันที่น่าสนใจได้โปร่งใสกว่าเดิม และทำให้สาธารณชนได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้นว่า ข้อบกพร่องคือ <u>ด้านความไม่เท่าเทียมกัน</u>มหาวิทยาลัยที่ถูก จัดอันดับ ไว้ในช่วงท้ายๆและทำให้บัณฑิตที่จบจากสถาบันที่ได้รับการจัดอันดับสูงกับ สถาบัน ที่ได้รับ การจัดอันดับต่ำมีโอกาสไม่เท่าเทียมกัน ในการสมัครเข้าทำงานหรืออาจถูกมองจาก สังคมภายนอก ด้วยสายตาที่แตกต่างกันออกไป <u>ด้านความรู้สึก</u> ทำให้ศิษย์เก่าหรือผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่มีอันดับต่ำน้อยใจ หรือไม่ ภาค ภูมิใจในสถาบันของตนเอง <u>ด้านความขัดแย้ง</u> ทำ ให้เกิดปฏิกิริยาแรงต้านจากสถาบันที่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว) และมหาวิทยาลัยเอกชนทั้งหมด ไม่ให้ความร่วมมือ ในการส่งข้อมูลเพราะไม่เห็นด้วยกับวิธีการนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ ไม่แน่ใจ ในตัวชี้วัดของหน่วยงานที่ทำการจัดอันดับ เพราะเห็นว่าไม่สามารถประเมินคุณภาพที่สอดคล้องกับธรรมชาติของ มหาวิทยาลัยได้

สรนิต ศิลธรรม (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก,ผลกระทบต่อการพัฒนาอุดมศึกษาไทย” ในส่วนของผลกระทบ ของการจัดอันดับ มหาวิทยาลัยโลกต่อการพัฒนาระบบ อุดม ศึกษาไทย พบว่า ผู้ที่ผู้บริหารระดับสูงมองว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกมาที่สุดในแง่การพัฒนาคือ อาจารย์ และนักศึกษาโดยมีเรื่องของสิ่งแวดล้อม Inter-network และหอพัก เป็นสิ่งตามมา ทั้งนี้ มีการเสนอแนะว่า ยังมีสิ่งที่ได้รับผลกระทบอีกคือ ระบบบริหารจัดการองค์กร คุณภาพการเรียนการสอน การบริการวิชาการแก่ชุมชน และเกณฑ์มาตรฐานในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยรวมถึงเรื่องของจริยธรรม และ การเสาะ แสวงหา ความรู้อย่างถูกต้อง เพื่อแก้ปัญหาของโลก 5.การจัดอันดับมหาวิทยาลัย มีประโยชน์ต่อ การพัฒนามหาวิทยาลัย หรือไม่ เสียงส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นไปในทางที่ว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยแต่ยังไม่มีความพร้อมโดยเฉพาะงบประมาณที่ได้จึงยังไม่สนใจเข้าร่วมซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่มีการเสนอให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็น แกนนำในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่ในส่วนที่ไม่ต้องการเข้าร่วมได้ ให้เหตุผลหลายประการเพราะเห็นว่ายากที่จะจัดอันดับได้ว่าใครดีกว่ากันเนื่องจาก แต่ละมหาวิทยาลัยให้ ความสำคัญไปคนละมุม คือมีพันธกิจต่างกันเลขตัวเดียวจึงไม่สะท้อนสภาพจริงของมหาวิทยาลัยได้ และเห็นว่าเป็น การครอบงำโดยประเทศตะวันตก และยึดวัตถุนิยมมากเกินไป

Hazelkorn (2007;Locke,et al.(2008)) ได้ทำการวิจัยพบว่าว่า ผู้นำอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วโลก นักศึกษาที่จะประสบความสำเร็จสูงใช้การจัดอันดับในการเลือกมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาระดับสูง กว่าปริญญาตรีและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้การ จัดอันดับมหาวิทยาลัยในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การให้เงินทุน การให้ทุนการศึกษา การคัดเลือกนักศึกษา พวกเขานำผลลัพธ์ของการจัดอันดับมามี ส่วนในกระบวน การวางแผนกลยุทธ์ จากงานวิจัยของ Hazelkorn (2007) พบว่า ร้อยละ 63 ของผู้ตอบ แบบสอบ ถามกล่าวว่า พวกเขาได้นำกลยุทธ์ การจัดการองค์การไปปฏิบัติเพื่อการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ในการทบทวน เพื่อทำให้เกิดความสมดุล ในการสอน /งานวิจัย ด้านกิจกรรมระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี การทบทวนการจัดสรร ทรัพยากร ต่อสาขาวิชา ต่างๆ ที่มีผลิตภาพมากยิ่งขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่มีผลการดำเนิน การดีขึ้น

นอกจากนี้การจัดอันดับมหาวิทยาลัยยังส่งผลต่อการตัดสินใจของมหาวิทยาลัยต่างๆเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นหุ้นส่วน ซึ่งเป็นกลยุทธที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการวิจัยทางวิชาการ และการแลกเปลี่ยนจากการสำรวจนานาชาติพบว่า ร้อยละ 57 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การจัดอันดับสถาบันของตนเอง มีอิทธิพลต่อการที่สถาบันอุดมศึกษาอื่น ในการตัดสินใจเข้าร่วมการจัดการ ระหว่างองค์การ และร้อยละ 34 รู้สึกว่าการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อองค์การไม่ว่าองค์การสาขาวิชาการหรือองค์การด้านวิชาชีพจะยอมรับในการองค์กรของตนเองเป็นสมาชิก มหาวิทยาลัยต่างๆใช้การจัดอันดับ มหาวิทยาลัย ในการแจ้ง การตัดสินใจเป็นการภายในว่าองค์การใดควรจะเข้าเป็นหุ้นส่วนกันเช่น ผู้บริหารคนก่อน ของ มหาวิทยาลัย Nottingham,Ningbo,China ได้แนะนำ ว่าอำนาจต่างๆของรัฐบาลขอให้สถาบันอุดมศึกษา ในท้องถิ่นต่างๆ จำกัดหุ้นส่วนเฉพาะสถาบันที่อยู่ในอันดับ Top 20 สถาบันอุดมศึกษาในที่ต่างๆ ก็จะไม่พิจารณา มหาวิทยาลัย ที่มีอันดับต่ำหรือสถาบันในประเทศที่กำลังพัฒนา ผู้บริจาคทุนวิจัยใช้การจัดอันดับมหาวิทยาลัย ในการพิจารณา ให้ทุนแก่มหาวิทยาลัย ที่เสนอผลงานที่ดีที่สุดและการคืนกำไรให้แก่การลงทุน Deutsche Telecom ยอมรับว่า การจัดอันดับ มหาวิทยาลัยมีอิทธิพลในการตัดสินใจเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน ขณะที่ Boeing ใช้ข้อมูล ของผลการปฏิบัติงานมหาวิทยาลัยต่างๆ จัดลำดับความสำคัญและการจัดสรรทรัพยากรให้แก่คณะและ สาขาการวิจัยที่

ช่วยให้ มหาวิทยาลัยของเลื่อนอันดับของตนให้สูงขึ้น รัฐบาลหลายแห่งใช้การจัด อันดับในการตัดสินการจัดสรรทรัพยากรและการรับรองวิทยฐานะสถาบันอุดมศึกษา นักศึกษาใช้ การจัดอันดับมหาวิทยาลัย ในการเลือกมหาวิทยาลัยในการศึกษาต่อรวมถึงการขอทุน ตัวอย่างเช่น ทุนการศึกษาในประเทศ Mongolia และ Qatar จะเข้มงวดนักศึกษาให้เลือกมหาวิทยาลัยที่ ผลการจัดอันดับ มหาวิทยาลัยในส่วนของความเป็นนานาชาติสูง จาก Top 500 ของสถาบันจัดอันดับ-THE-QS , SJT หรือ USNWR ผู้จ้างงานเป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ที่ใช้การจัดอันดับในการวัดความสำเร็จ ของบัณฑิตและไม่จ้างงาน บัณฑิตที่ จบจากมหาวิทยาลัยที่อยู่ในอันดับที่ไม่ดี

ผลกระทบต่างๆดังกล่าว การอยู่ในอันดับที่ไม่ดีของมหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาระดับ ปริญญาเอก, นักวิจัย “World Class”, หุ้นส่วนทางวิชาการ, ผู้ที่มีจิตศรัทธาหรือผู้ให้ทุน ไม่พิจารณา เลือกมหาวิทยาลัยเหล่านั้น การจัดอันดับมหาวิทยาลัย ที่มีผลการวิจัย สาขาชีว-วิทยาศาสตร์ดีที่สุด ทำให้ สาขาศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไม่สามารถถูกพิจารณาในอันดับที่ดี ส่วนสาขาวิชาชีพ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ ธุรกิจและการศึกษา ที่ไม่มี Peer Review Publication ที่เข้มข้น ก็อยู่ภายใต้ สถานการณ์ที่กดดัน อีกประการหนึ่ง การจัดอันดับมหาวิทยาลัยให้ ความน่าเชื่อถือกับ สถาบันอุดมศึกษา ที่ก่อตั้งมานานเช่น สถาบันอุดมศึกษาทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งระบบนี้ทำให้สถาบัน อุดมศึกษาในประเทศ ที่กำลังพัฒนาไม่สามารถแข่งขันกับสถาบันในสหรัฐอเมริกาหรือยุโรปได้ ซึ่ง ช่องว่างเหล่านี้ขยายวงกว้างขึ้น

Marian Thakur (2007)ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบของระบบการจัดอันดับ มหาวิทยาลัย ต่ออุดมศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” พบว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยได้ เปลี่ยนแปลง ภาพอนาคต อุดมศึกษาทั่วโลกมีอิทธิพลอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการศึกษาระดับชาติและนานาชาติ ในงานวิจัย ได้สรุป ภาพรวมของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในรูปแบบของประเทศออสเตรเลียและผลกระทบที่มีต่อการอุดมศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยสรุปว่า ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยถูกมองในลักษณะ ที่แตกต่างกัน จากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียต่างๆ ดังนั้นจึงมีผลกระทบต่อพวกเขา ที่แตกต่างกัน โดยไม่มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ใดสามารถได้รับการยอมรับอย่างมีความน่าเชื่อถือได้ ระบบการจัดอันดับเหล่านี้ จะยังคงเป็นส่วนหนึ่ง ของ การจัดอันดับการศึกษา

สมาคมมหาวิทยาลัยยุโรป (2011) ได้ทำการทบทวนจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกและผลกระ ทบของ EUA พบว่า

1). แนวโน้มในหลายปีที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การจัดอันดับมหาวิทยาลัยจะเติบโต อย่างต่อ เนื่อง ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดขอบเขตมากยิ่งขึ้น

2). ผู้จัดทำนโยบายและสังคมในภาพใหญ่บ่อยครั้งที่จะมองการจัดอันดับ มหาวิทยาลัยโลกใน ฐานะเครื่องมือสำหรับ มหาวิทยาลัยในเรื่องของ “ความโปร่งใส” ถึงแม้ว่าจะเป็นการยาก ที่จะตอบ ข้อโต้แย้งที่ว่า ไม่มีการจัดอันดับมหาวิทยาลัยใดที่มีความโปร่งใส

ขั้นตอนที่ 2.ภาพอนาคต (Foresight) ที่แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อยคือ

2.1 <u>ขั้นวิเคราะห์ (Analysis)</u> คือ จากขั้นตอนที่ 1 มีอะไรบ้างที่ดูเหมือนว่าจะเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์นโยบายอุดมศึกษา ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย และผลกระทบจาก การจัดอันดับมหาวิทยาลัยดูเหมือน ว่าภาพอนาคตที่ดูเหมือนว่าจะเกิดขึ้นคือ

ภาพอนาคตในทางบวก

แนวโน้มการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีการเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ด้านการพัฒนาอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมรู้ว่าตนเองมีจุดดีอะไรที่ต้องสร้างเสริมและมีจุดด้อยอะไรที่ควรพัฒนา การยกระดับคุณภาพการศึกษา

เกิดสถาบันเครือข่ายอุดมศึกษาข้ามประเทศ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทางเลือกในการตัดสินจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมกับสถาบันอุดมศึกษา

ภาพอนาคตในทางลบ

ทุกสถาบันอุดมศึกษามีภาพอนาคตที่แตกต่างกันตามความถนัดแต่สถาบันการจัดอันดับเน้นด้านการวิจัย

ความไม่เท่าเทียมกันเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาเพื่อปวงชนเช่น โอกาสของการได้รับงานการเข้ารับการศึกษา การยอมรับจากสังคม

การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ

ความไม่น่าเชื่อถือของสถาบันการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นที่นิยมและเป็นนโยบายทางเลือก

2.2 ขั้นตีความ (Interpretation) คือ วิเคราะห์ว่าจากข้อ 4.1 อะไรที่กำลังเกิดขึ้นจริงๆ

ผู้ศึกษาขอสรุปว่าภาพอนาคตที่กำลังเกิดขึ้นจริงในปัจจุบันคือ

ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา และโอกาสการจ้างงาน

ความไม่น่าเชื่อถือของสถาบันการจัดอันดับมหาวิทยาลัย

การยกระดับคุณภาพของการศึกษา

ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นที่นิยมและเป็นนโยบายทางเลือก

2.3 ขั้นความคาดหวัง (Prospection) คือ จากข้อ2.2 อะไรอาจเกิดขึ้น

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นที่นิยม
การยกระดับคุณภาพของการศึกษา
} ข้อดี

ความไม่น่าเชื่อถือของสถาบันการจัดอันดับมหาวิทยาลัย
ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา
ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยเป็นที่นิยมและเป็นนโยบายทางเลือก
} ข้อด้อย

ขั้นตอนที่ 3 อะไรที่เราอาจจำเป็นต้องทำ

ถามคำถามประเทศของตนเองว่า เราจะสร้างเสริมข้อดีและปรับปรุงข้อด้อยของภาพอนาคตที่ ได้รับอิทธิจากระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยได้อย่างไร

สรุป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ขั้นตอนที่ 4 เราจะทำอะไรและอย่างไร (นโยบายและยุทธศาสตร์)

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยมีผลกระทบต่อภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาประเทศทั้งในด้านดีและด้านลบ ข้อเสนอแนะเชิง

นโยบายสำหรับผู้จัดทำนโยบายคือ ขณะที่รัฐบาลในประเทศกำลังสร้างมหาวิทยาลัยระดับโลกของตนเอง ซึ่งการเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกช่วยปฏิรูปอุดม ศึกษาให้มีความทันสมัยมีการบริการและการจัดการ ที่ความเป็นมืออาชีพ ปรับปรุงคุณภาพของ หลักสูตร และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษา และสถาบันระบบ การจัดสรรงบประมาณ **ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อ มหาวิทยาลัยระดับโลก** ไม่ควรพิจารณาเฉพาะมหาวิทยาลัยชั้นนำ (Elite University) **ควรมุ่งเน้นพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา ที่มีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน** เพื่อดึงดูดนักศึกษา และแรงงานที่มีความ เชี่ยวชาญการสร้างระบบ อุดมศึกษาระดับโลก ก็จะนำพาประเทศขับเคลื่อนความเป็นไปได้ ทั้งระบบเพื่อประโยชน์ของสังคมในภาพใหญ่ ทั้งนี้ภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาประเทศจะเป็นรูปแบบใดต้องมีการทบทวนบริบทโดยรอบของประเทศโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสังคม

บรรณานุกรม

กัลยารัตน์ อนนท์รัตน์ , สุธิดา พลชำนิ และนางสาวผุสดี ปัจทมิตร.(2546). **การจัดอันดับมหาวิทยาลัย เส้นทางพัฒนาคุณภาพการอุดมศึกษาไทย.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กลุ่มพัฒนานโยบายอุดมศึกษา.**(2550). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ.2551-2565.** สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา**.**

สรนิต ศิลธรรม (2551) **การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก ผลกระทบต่อการพัฒนาอุดมศึกษาไทย**. หลักสูตร: วปอ. รุ่นที่ 15 ประจำปีการศึกษา 2551-2552 กรุงเทพฯ:วิทยาลัยป้องกันอาณาจักร

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.(2550). **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ.2551-2565 30 กันยายน.** กระทรวงศึกษาธิการ.

Andrejs Rouhvargers. (2011). **Global University Rankings and Their Impact**. EUA Report on Rankings and their impact.

J.Voros. (2003). "A generic foresight process framework",Foresight,vol.5,no 3,pp.10-21.

Ellen Hazelkorn. (2009). **Impact of Global Rankings on Higher Education Research and the Production of Knowledge**. Occational Paper No.15 UNESCO Forum on Higher Education, Research and Knowledge.

Ka Ho Mok. (2009). **The Quest for Regional Hub of Education:Searching for New Governance and Regulatory Regimes in Singapore, Hong Kong and Malaysi.** Faculty of Social Sciences, The University of Hong Kong.

Marlan Thakur. (2007). **The Impact of Ranking System on Higher Education and its Stakeholders.** The Journal of Institutional Research.

Robert Bosch Stiftung. (2011). **Global University Rankings and their impact**. EUA the European University Association.

Salmi, J. (2009). **The Challenge of Establishing World-Class Universities**.World Bank.Washington,D.C. Appendix.F.

10. Quality of Working Life

Quality of working life of the Police in Scientific Crimes Detection Center 4, Office of Forensic Science Police, Royal Thai Police

Thansinee Buree[*]
Sittichai Tansrisakul[**]

Abstract

A study was to examine the Thai police officer's attitude on the quality of working life in the Scientific Crimes Detection Center 4, Office of Forensic Science Police, Royal Thai Police, conducting on the sample group that was classified by age, educational background, rank, work experience. Also, the study aimed at finding the useful suggestions to further improve quality of working life. Finally, 150 out of 240 officers were selected as the sample group. The questionnaire with 0.944 of Reliability was used as a research tool for the data collection, and the statistical techniques applied in this study included percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The study was resulted as follows.

1. The police officers equally included both male and female. The majority aged between 31 – 40 years old. Most of these officers graduated with a bachelor degree. They mostly were non-commissioned officers and had 16 years and more of work experience.

2. The police officers suggested that their overall attitude on the quality of working life was neutral, whereas their multidimensional attitude was high only in term of Social Benefits.

3. The police officers with different sexes share similarity in their overall attitude on the quality of working life. They had different attitudes only in terms of Fair and Sufficient Reward and Well-being and Safety at the Workplace, with statistical significant of .05.

4. The police officers with different ages share similarity in their overall attitude on the quality of working life

5. The police officers with different educational background share similarity in their overall attitude on the quality of working life. Their attitude was different only in terms of Social Benefits, with statistical significance of .05.

6. The officers with different ranks share similarity in their overall and multidimensional attitudes on the quality of working life.

7. The officers with different work experiences had different overall attitude on the quality of working life with statistical significance of .05; meanwhile, their multidimensional attitude was different in terms of Fair and Sufficient Reward and Well-being and Safety, with statistical significance of .05.

Keywords: The Quality of Working Life / Scientific Crimes Detection Center 4

คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ธัญสินี บุรี[*]
สิทธิชัย ตันศรีสกุล[**]

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ และ ประสบการณ์ใน

[*] *MPA student (Public Policy), College of Politics and Governance, Mahasarakham University*
[**] *Ph.D., Assistant Professor, College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Advisor*
[*] *นิสิตปริญญาโท สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ*

การทำงาน และศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน จำนวน 150 คน จากประชากร 240 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .944 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ข้าราชการตำรวจ เป็นเพศชาย และเพศหญิงเท่ากัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีระดับชั้นยศเป็นชั้นประทวน ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป

2. ข้าราชการตำรวจ มีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียว คือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

3. ข้าราชการตำรวจที่มีเพศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน มีเพียงด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน และ มีเพียงด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

7. ข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตการทำงาน/ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ จัดเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดที่ไม่อาจประเมินเป็นตัวเงินได้ ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์ โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลัก โดยได้ดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ในด้านแนวคิดที่ยึด คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพของคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ โดยกำหนดส่วนหนึ่งของเป้าหมายคือ เพื่อยกระดับทักษะฝีมือและความรู้พื้นฐานให้แก่แรงงานในสถานประกอบการ ความเป็นธรรมในการจ้างแรงงานในปัจจุบัน และอนาคต ต่อผู้ใช้แรงงานที่ถือเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในทุกๆองค์กร ซึ่งในปัจจุบันสังคม ที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้ว ต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพราะการพัฒนา

คุณภาพชีวิต เป็นเครื่องชี้วัดที่บ่งบอกถึงศักยภาพ คุณภาพ และคุณธรรมของทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ซึ่งสมาชิกทุกคนในสังคมจักต้องมีส่วนร่วมดูแลรับผิดชอบและจัดการอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ประกอบกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เน้นความสำคัญต่อการพัฒนาคน การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาเชิงคุณภาพมากขึ้น พร้อมกับการมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเน้นคนเป็นรากฐานของการพัฒนา (People-oriented development) (พิชิตพงษ์ สีสะไหล, 2553, น.1)

ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เดิมคือ กองกำกับการวิทยาการ กองบังคับการตำรวจภูธร 6 รับผิดชอบการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ตรวจสถานที่เกิดเหตุ และงานทะเบียนประวัติอาชญากร ในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 12 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น อุดรธานี เลย มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร นครพนม สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ (ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4, 2554, น.1) และจากการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ 2554 ที่มาผ่าน พบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ 1) ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม พบปัญหาเช่น ค่าตอบแทนที่ได้รับ ยังไม่ยุติธรรมเช่น การชันสูตรพลิกศพการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันต้องใช้เจ้าหน้าที่ใช้การตรวจพิสูจน์ โดยใช้เจ้าหน้าที่ ไม่ต่ำกว่า 3 นาย (ตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551 มาตรา 148 - 152, 2) แต่ไม่ได้รับเงินตอบแทนพิเศษสำหรับการชันสูตรพลิกศพเลย ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ พบปัญหาเช่น ห้องปฏิบัติการ (Lab) สำหรับตรวจพิสูจน์หลักฐาน ยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดอุปกรณ์หลักได้แก่ ตู้ดูดควันพิษ เพื่อป้องกันสารพิษจากการเตรียมสารเคมีที่ใช้ในงานตรวจพิสูจน์ 3) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน พบปัญหาเช่น ตำแหน่งงานระดับผู้บริหารผู้กำกับการ ซึ่งมียศ ตั้งแต่ พันตำรวจเอกขึ้นไป และตำแหน่งสำหรับการสอบเลื่อนชั้นยศจากประทวนเป็นสัญญาบัตร มีอัตราน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของข้าราชการชั้นประทวน 4) ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง พบปัญหาเช่น หน่วยงาน ยังขาดการจัดฝึกอบรมความรู้วิทยาการเกี่ยวกับงานพิสูจน์หลักฐานใหม่ ๆ โดยเฉพาะอาชญากรรมทางอินเตอร์เน็ตในรูปแบบใหม่ๆ 5) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน พบปัญหาเช่น การทำงานร่วมกันของผู้บังคับบัญชาบางคน ที่ไม่ได้จบคุณวุฒิทางด้านวิทยาศาสตร์โดยตรง ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์เฉพาะทางด้านการพิสูจน์หลักฐาน บางครั้งทำให้เกิดข้อโต้แย้งกันภายในหน่วยงาน 6) ด้านสิทธิของพนักงาน พบปัญหาเช่น บางครั้งผู้บริหาร เคร่งเครียดจากการทำงาน ได้ใช้อารมณ์ในการระบายต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้สิทธิในการโต้แย้ง เป็นต้น 7) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น พบปัญหาเช่น งานตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งผลมาจากการขาดแคลนบุคลากร ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องเข้าเวรตลอดเวลา ทำให้ไม่มีเวลาว่างให้กับครอบครัว 8) ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม พบปัญหาเช่น จากการที่ห้องปฏิบัติการ(Lab) สำหรับตรวจสารเคมี ไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะขาดระบบการกำจัดของเสียจากสารเคมี อาจทำให้เกิดมลภาวะโดยรอบบริเวณสถานที่ทำงาน เป็นต้น ผู้วิจัยมีความสนใจว่า จากปัญหาข้างต้นเหล่านี้ อาจจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคือ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ทำให้การดำรงชีพของสมาชิกภายในองค์กรท่ามกลางสภาวะเศรษฐกิจที่ค่าครองชีพสูงขึ้นเกิดปัญหารายจ่ายมากกว่ารายรับภายในครอบครัว และอีกทั้งยังเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้ หมดกำลังใจ ไม่อยากทำงานในองค์กรเพราะเกิดแนวความคิดว่าได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม และอาจส่งผลกระทบถึงประสิทธิภาพของการทำงานอีกด้วย ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัย

และส่งเสริมสุขภาพ จากปัญหาความไม่ปลอดภัยภายในห้องปฏิบัติการส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของนักวิทยาศาสตร์ที่ปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติการ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ซึ่งตำแหน่งที่สูงขึ้นมีอัตราน้อยทำให้บุคลากรภายในองค์กรไม่มีความก้าวหน้าในสายอาชีพของตน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง เนื่องจากไม่มีการจัดการอบรมหรือให้ความรู้กับบุคลากรในหน่วย ทำให้บุคลากรในหน่วยไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับงานที่ตนปฏิบัติ ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน กรณีปัญหา ผู้บังคับบัญชา ไม่เข้าใจเนื้องาน ผู้ใต้บังคับบัญชาจึงเกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายในงาน ด้านสิทธิของพนักงาน ซึ่งผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีสิทธิ์โต้แย้ง อธิบาย หรือซักถาม ทำให้ไม่ทราบข้อมูลเก่าหรือที่เปลี่ยนแปลงไปของหน่วยซึ่งเป็นสิทธิ์ของสมาชิกภายในองค์กรคนหนึ่งที่พึงมี ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่นส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัว ไม่มีเวลาผ่อนเกิดภาวะเครียด และประการสุดท้ายด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม จากการถ่ายสารพิษสู่สิ่งแวดล้อมซึ่งแสดงถึงความไม่รับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติงาน สารพิษดังกล่าวก็ทำลายสุขภาพร่างกาย ต่อบุคลากรในองค์กรแล้วยังส่งผลต่อสุขภาพร่างกายของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบอีกด้วย

จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งข้อสนเทศที่ได้จากการศึกษา จะนำเสนอให้แก่ผู้บังคับบัญชาและ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ และเพื่อพัฒนา และส่งเสริมปัจจัยเหล่านั้น ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของข้าราชการตำรวจ และทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เกิดความผูกพันต่อองค์การเพิ่มขึ้น และเกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนและสังคมต่อไป

ความมุงหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
2. เพื่อเปรียบเทียบข้าราชการตำรวจที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สมมุติฐานของการศึกษา

1. ข้าราชการตำรวจที่มีเพศแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน
2. ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน
3. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน
4. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน
5. ข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำนวน 12 จังหวัด จำนวน 240 คน (ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน, 2554, น.1)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample size) กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนจำนวน 12 จังหวัด จำนวน 150 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973, p.727 ; อ้างถึงใน ภาควิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551, น.18)

2. ขอบเขตเนื้อหา

2.1 เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้แนวคิดคุณภาพชีวิต ของวัลตัน (Walton. 1973, p.12 – 16 ; อ้างถึงในศุภวรรณ ภิเศก, 2550 , น.19) แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ด้านสิทธิของพนักงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา แยกได้ดังนี้

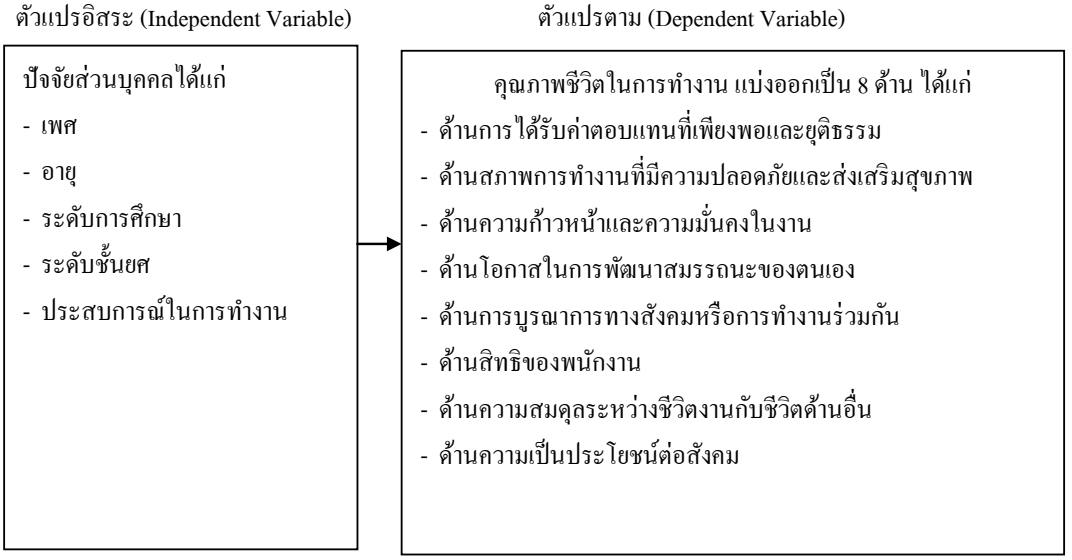
2.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ และประสบการณ์ในการทำงาน

2.2..2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตในการทำงาน ของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถของตนเอง ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ด้านสิทธิของพนักงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 30 วัน เริ่มวันที่ 1 - 30 เมษายน 2556

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้แนวคิดคุณภาพชีวิต ของวัลตัน (Walton, 1973 , p. 12–16 ; อ้างถึงใน ศุภวรรณ ภิเศกล, 2550, น.19) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏตามภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 คุณภาพชีวิตในการทำงาน ของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถของตนเอง ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ด้านสิทธิของพนักงาน ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น และด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิรต์ (Likert scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2551, น. 99 - 100)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-End) เพื่อให้ผู้ตอบ แสดงข้อคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์การ ของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือถึง รองผู้บังคับการศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 และหน่วยงานในสังกัด เพื่อประสานในการเก็บข้อมูลจากข้าราชการตำรวจในสังกัด ตั้งแต่วันที่ 1 - 30 เมษายน 2556 รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 30 วัน

2. ผู้ศึกษาแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจในสังกัด ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จำนวน 150 คน ซึ่งผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ และความเป็นมาของการทำวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องครบถ้วน

3. ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลได้ครบตามจำนวน 150 คน และได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษา จะนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมกลับคืนมาทั้งหมดจำนวน 150 คน มาตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์ของการตอบโดยนำมาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนในแบบรหัส (Coding Form) แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล และ

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายคุณสมบัติพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว ให้คะแนนแต่ละข้อจากค่าอำนาจการจำแนกรายข้อ ในแบบสอบถามกำหนดไว้ 5 ระดับคะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2551, น.99 - 100)

ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน มากที่สุด กำหนดให้ 5 คะแนน
ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน มาก กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ปานกลาง กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน น้อย กำหนดให้ 2 คะแนน
ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน น้อยที่สุด กำหนดให้ 1 คะแนน

นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้ว ไปประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การให้ความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2551, น.99 - 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน น้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบ ข้าราชการตำรวจที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน โดย

3.1 กรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่มได้แก่ เพศ ระดับชั้นยศ สถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าที (Independent Sample t-test)

3.2 กรณีตัวแปรอิสระสามกลุ่มได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน สถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าเอฟ หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test / One – Way ANOVA) ซึ่งถ้ากลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันมาก ต้องทดสอบรายคู่ โดยใช้วิธีการของบอนเฟอโรนี (Bonferroni)

4. การวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถิติใช้ ได้แก่ ความถี่ และวิธีพรรณาความ

ผลการศึกษา

1. ข้าราชการตำรวจสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 เป็นเพศชาย และเพศหญิงเท่ากัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี รองลงมามีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือระดับอนุปริญญา หรือ ปวส. หรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่มีระดับชั้นยศเป็นชั้นประทวน ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป รองลงมาคือ 11 – 15 ปี

2. ข้าราชการตำรวจ มีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียว คือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน รองลงมาคือด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ด้านสิทธิของพนักงาน ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ตามลำดับ

3. ข้าราชการตำรวจที่มีเพศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน มีเพียงด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน และรายด้านส่วนใหญ่ ไม่แตกต่างกัน มีเพียงด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ (ม.6, มศ.5, ปวช.) มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมแตกต่างจากข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญา หรือ ปวส. หรือเทียบเท่า และข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท / หรือสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

7. ข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 – 10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมแตกต่างจากข้าราชการตำรวจที่มีที่มีประสบการณ์ทำงาน 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระดับ .05 ข้าราชการตำรวจที่มีที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 – 10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมแตกต่างจากข้าราชการตำรวจที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้าราชการตำรวจ ที่มีที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 – 10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานแตกต่างจากข้าราชการตำรวจที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผล

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบเป็นเพศชาย และเพศหญิงเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.70 รองลงมามีอายุระหว่าง 41 – 50 คิดเป็นร้อยละ 34.70 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 67.30 รองลงมาคือระดับอนุปริญญา หรือ ปวส. หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 16.70 ส่วนใหญ่มีระดับชั้นยศเป็นชั้นประทวน คิดเป็นร้อยละ 61.30 และระดับชั้นยศชั้นสัญญาบัตร คิดเป็นร้อยละ 38.70 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ ในการทำงาน ตั้งแต่ 16 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 52.00 รองลงมาคือ 11 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.00

1. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิต จากการศึกษาพบว่าข้าราชการตำรวจมีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียว คือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\overline{X}$ = 3.79) นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.50) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ($\overline{X}$ = 3.41) ด้านสิทธิของพนักงาน ($\overline{X}$ = 3.38) ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง ($\overline{X}$ = 3.19) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\overline{X}$ = 3.02) ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\overline{X}$ = 2.97) และด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ($\overline{X}$ = 2.80) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันผลปรากฏดังนี้

ข้าราชการตำรวจมีเพศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน มีเพียงด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ทั้งโดยรวมและ รายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียงด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่พบว่าข้าราชการตำรวจ ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท / หรือสูงกว่า มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานในด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมแตกต่างจากข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ(ม. 6, ม.ศ. 5, ปวช) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าข้าราชการตำรวจ ที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญา หรือ ปวส.หรือ เทียบเท่า มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานใน

ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมแตกต่างจากข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ(ม. 6 ,ม.ศ. 5, ปวช) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมและ รายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมแตกต่างกันกับข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมและด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน แตกต่างกันกับข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการตำรวจในสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับชั้นยศ และประสบการณ์ในการทำงานที่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษาและสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. จากการศึกษาพบว่าข้าราชการตำรวจ มีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเพียงด้านเดียว คือ ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\overline{X}$ = 3.79) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผลงานการรวบรวมวัตถุพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของพิสูจน์หลักฐาน จนสามารถจับตัวคนร้ายได้ ที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ส่งผลให้สังคมปัจจุบันยอมรับงานพิสูจน์หลักฐานและให้ความสำคัญกับงานพิสูจน์หลักฐานมากขึ้น จึงเป็นที่มาของความภาคภูมิใจในอาชีพตำรวจของข้าราชการตำรวจภายใต้สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และเมื่อพิจารณาด้านอื่นๆ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.50) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ($\overline{X}$ = 3.41) ด้านสิทธิของพนักงาน ($\overline{X}$ = 3.38) ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง ($\overline{X}$ = 3.19) ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ($\overline{X}$ = 3.02) ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ($\overline{X}$ = 2.97) และด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ($\overline{X}$ = 2.80) ตามลำดับ

2. ข้าราชการตำรวจมีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถสรุปได้ว่าข้าราชการตำรวจ มีความคิดเห็นว่าเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งที่ได้รับในปัจจุบัน มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง (มีค่าเฉลี่ยปานกลางลำดับแรก) และการพิจารณาเลื่อนขึ้นเงินเดือนก็เป็นไปด้วยความยุติธรรม โปร่งใส เมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นๆที่ปฏิบัติงานในหน่วยเดียวกันแม้จะทำงานคนละหน้าที่ และข้าราชการตำรวจมีความเห็นว่าเงินเดือนที่ได้รับยังไม่เพียงพอ(มีค่าเฉลี่ยปานกลางลำดับสุดท้าย) เนื่องจากสภาวะ

เศรษฐกิจของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การดำรงชีพต้องอาศัยค่าครองชีพที่สูงขึ้น ประกอบบางคนอาจมีภาระหนี้สินพันตัว จึงเป็นเหตุให้ มีความคิดเห็นว่าเงินเดือนที่ได้รับไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน

3. ข้าราชการตำรวจที่มีเพศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก เพศหญิงส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอำนวยการซึ่งอยู่ในห้องทำงานปกติ และข้าราชการที่ปฏิบัติงานอำนวยการนั้นไม่มีเงินประจำตำแหน่ง ส่วนเพศชายการปฏิบัติงานจะเป็นการออกนอกสถานที่ เช่น ตรวจสถานที่เกิดเหตุ ตรวจเก็บวัตถุพยาน ตรวจวิถีกระสุนปืน และเป็นงานที่ได้รับเงินประจำตำแหน่ง จึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

4. ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแนวโน้มของค่าเฉลี่ยโดยรวมของคุณภาพชีวิตในการทำงานพบว่า เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นระดับค่าเฉลี่ยโดยรวมมีแนวโน้มต่ำลง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวสูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกันสุขภาพก็แย่ลง จนหมดความกระตือรือร้นที่จะเพิ่มสมรรถนะของตน อีกด้วย

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากข้าราชการตำรวจที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 40.70) รองลงมา มีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 34.70) ส่วนอายุ 51-60 ปี มีน้อยซึ่งเป็นวัยที่ใกล้เกษียณและ วัย 18-30 มีจำนวนน้อยที่สุด ซึ่งเป็นวัยเริ่มทำงาน ดังนั้นสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุอยู่ในช่วง 31-50 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยใกล้เคียงกันและส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว การดำเนินชีวิตคล้ายกัน วุฒิภาวะด้านต่างๆใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีมุมมองในเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่แตกต่างกัน

5. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าเมื่อมีระดับการศึกษาสูงขึ้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน อาจจะสรุปได้ว่า การศึกษาที่มีระดับสูงขึ้นส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมในทิศทางที่ดีขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่พบว่าข้าราชการตำรวจ ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท / หรือสูงกว่า มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานในด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมแตกต่างกันกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ(ม.6 มศ.5 ปวช.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท / หรือสูงกว่า จะปฏิบัติงานด้านเทคนิคที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะสาขาสูง เช่น ด้านดีเอ็นเอ ด้านฟิสิกส์ ด้านเคมีภัณฑ์เป็นต้น มีความคิดเห็นว่าได้ใช้ความรู้ความสามารถที่เรียนมาอย่างเต็มความสามารถในการพิสูจน์หลักฐานและวัตถุพยาน เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จึงเกิดความภาคภูมิใจในอาชีพ และเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับภารกิจขององค์กรอย่างเต็มความสามารถ ส่วนข้าราชการที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ(ม.6 มศ.5 ปวช.) ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานด้านเอกสารทั่วไปเพียงเท่านั้นไม่มีส่วนได้สัมผัสกับงานเชิงเทคนิคชั้นสูงเลยจึงมีความคิดเห็นว่ามีคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมที่แตกต่างกัน และยังพบอีกว่าข้าราชการตำรวจ ที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือ ปวส. หรือ เทียบเท่า มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานในด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคมแตกต่างกันกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ(ม.6 มศ.5 ปวช.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านพบว่าข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ(ม.6 มศ.5 ปวช.) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือ ปวส. หรือ เทียบเท่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการตำรวจได้รับการบรรจุแต่งตั้งมาจากการศึกษา ระดับ ม.6 มศ.5 ปวช. และ ต่อมาได้ศึกษาต่อในขณะที่รับราชการ จนจบระดับ อนุปริญญาหรือ ปวส. จากการเรียนการสอน การได้เรียนรู้สังคมห้องเรียนที่หลากหลายอาชีพ และคุณวุฒิที่สูงขึ้นนี้ อาจเป็นสาเหตุให้ข้าราชการตำรวจที่มีการศึกษา ระดับ อนุปริญญาหรือ ปวส. มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากข้าราชการที่ มีระดับการศึกษาา ระดับ ม.6 มศ.5 ปวช.

6. ข้าราชการตำรวจ ที่มีระดับชั้นยศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและใกล้เคียงกันทั้งชั้นประทวนและชั้นสัญญาบัตรเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าข้าราชการตำรวจ ที่มีระดับชั้นยศต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าค่าเฉลี่ยรายด้านส่วนใหญ่ชั้นสัญญาบัตร จะสูงกว่าชั้นประทวน แสดงให้เห็นว่าข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรมีมุมมองว่ามีคุณภาพชีวิตในการทำงานสูงกว่าชั้นประทวน แต่ไม่มากนักเพราะยังมีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตในการทำงานรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านแต่มีสิ่งที่เหมือนกันคือ ข้าราชการตำรวจชั้ประทวนและชั้นสัญญาบัตร มีค่าเฉลี่ยด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม มากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าทั้งสองชั้นยศมีความภาคภูมิใจในอาชีพตำรวจ และมีค่าเฉลี่ยด้านได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมน้อยที่สุด ซึ่งชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตร ได้รับเงินเดือนตามบัญชีเลื่อนขั้นเงินเดือนคนละบัญชี ชี้ให้เห็นว่า บัญชีเงินเดือนของข้าราชการตำรวจที่ใช้ในปัจจุบันนี้ ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และ อาจไม่เป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการสังกัดกระทรวงอื่น

7. ข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงพิจารณารายคู่พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 – 10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยรวมแตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ข้าราชการที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับปานกลาง มากลำดับแรก ($\overline{X}$ = 3.50) และยังมีคุณภาพชีวิตด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมากอีกด้วย($\overline{X}$ = 3.71) ซึ่งข้าราชการกลุ่มนี้ได้ทำงานมาเป็นเวลานานมากพอที่จะเข้าใจในเนื้องานพิสูจน์หลักฐาน และยังมีอายุตัวไม่มากนักยังมีความกระตือรือร้นมาก ส่วนข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป กลับมีค่าเฉลี่ยโดยรวมระดับปานกลางลำดับสุดท้าย ($\overline{X}$ = 3.15) แสดงว่ากลุ่มที่ปฏิบัติงานมานานมากๆอาจเกิดความล้า เหนื่อยหน่าย จึงเกิดแนวความคิดที่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 – 10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม แตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้านนี้พบว่า ข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยที่น้อยกว่าข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 – 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากลุ่มที่ ทำงานมานานมากอาจมองว่าในปัจจุบันมีการปรับเลื่อนฐานเงินเดือนหรือค่าครองชีพให้กับข้าราชการที่เงินเดือนยังไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำ ตามนโยบายของรัฐบาล ส่วนคนที่ปฏิบัติงานมานานกลับไม่ได้ปรับเพิ่มเนื่องจากเงินเดือนเกินหลักเกณฑ์ และยังพบอีกว่าข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 – 10 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงานแตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการตำรวจที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีครอบครัวแล้ว ไม่ชอบ

การสอบเลื่อนชั้นยศเพราะกลัวการโยกย้ายแต่งตั้งไปยังที่อื่น ส่วนคนที่ มีประสบการณ์ในการทำงาน 6 – 10 ปี เป็นกลุ่มที่เข้ามาอยู่จนเข้าใจในเนื้องานอย่างดี พร้อมที่จะสอบเลื่อนชั้นยศในระดับที่สูงขึ้น จึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน

1.1 ด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ผู้ศึกษาเห็นว่าเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งที่ได้รับในปัจจุบัน มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง และการพิจารณาเลื่อนขึ้นเงินเดือนก็เป็นไปด้วยความยุติธรรม แต่เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การดำรงชีพต้องอาศัยค่าครองชีพที่สูงขึ้นจึงควรมีการปรับแท่งเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งให้สูงมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในปัจจุบัน

1.2 ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ ในปัจจุบันสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจได้จัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี ตลอดจนการรักษาพยาบาล ซึ่งค่าใช้จ่ายเบิกตรงจากต้นสังกัด เป็นสวัสดิการที่ข้าราชการตำรวจทุกคนได้รับ และทุกคนพึงพอใจ แต่อย่างไรก็ตามผู้ศึกษามองว่าหากมีการแก้ปัญหาด้านสุขภาพที่สาเหตุของปัญหาจะเป็นผลดีต่อสุขภาพของตัวข้าราชการเองและยังลดรายจ่ายงบประมาณด้านนี้อีกด้วย โดยการสำรวจว่าพิสูจน์หลักฐานจังหวัดใดที่ยังคงใช้ห้องปฏิบัติการ ร่วมกับห้องทำงานปกติ ให้สนับสนุนงบประมาณในการแบ่งกั้นห้องปฏิบัติการออกจากห้องทำงานปกติก่อนการอนุมัติโครงการอื่นๆ เนื่องจากสารเคมีที่ใช้ในห้องปฏิบัติการสามารถระเหยหรือระเหิดออกมาสู่บรรยากาศภายในห้องและส่งผลเสียต่อสุขภาพผู้ปฏิบัติงานโดยตรง

1.3 ด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ผู้ศึกษามีความเห็นว่าควรเปิดตำแหน่งชั้นสัญญาบัตร(ยศ ร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป)ให้มากขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ข้าราชการชั้นประทวนได้มีโอกาสในการเลื่อนชั้นยศที่สูงขึ้น และควรเปิดตำแหน่งที่ปฏิบัติงานเฉพาะด้านที่มีเงินประจำตำแหน่ง เช่น งานตรวจสถานที่เกิดเหตุ งานตรวจพิสูจน์อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน งานตรวจลายนิ้วมือแฝง เป็นต้นเพื่อรองรับข้าราชการชั้นประทวนที่ปฏิบัติงานเป็นผู้ช่วยนักวิทยาศาสตร์มาเป็นเวลานานจนเกิดความชำนาญได้มีโอกาสเลื่อนระดับชั้นยศตามสายงาน ซึ่งในปัจจุบันการเลื่อนสู่ตำแหน่งสัญญาบัตร มีเฉพาะงานอำนวยการซึ่งมีตำแหน่งว่างจำนวนจำกัดและไม่มีเงินประจำตำแหน่งอีกด้วย

1.4 ด้านโอกาสในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง จากในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่าสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ พยายามส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในหน่วยโดยทำโครงการ MOU กับหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศออสเตรเลีย เพื่อเปิดการฝึกอบรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับงานพิสูจน์หลักฐาน แต่ผู้ศึกษามีความเห็นว่ายังขาดความต่อเนื่องและทั่วถึง จึงเห็นควรว่า การจัดการฝึกอบรมควรเริ่มจาก หลักสูตรงานพิสูจน์หลักฐานเบื้องต้นหลักสูตรงานพิสูจน์หลักฐานสำหรับผู้ปฏิบัติการ หลักสูตรงานพิสูจน์หลักฐานสำหรับผู้ชำนาญการ และหลักสูตรงานพิสูจน์หลักฐานนานาชาติ ตามลำดับ โดยให้โอกาสเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานระดับจังหวัดเข้ามารับการฝึกอบรมอย่างทั่วถึง

1.5 ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ความรักและความผูกพัน ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับพิสูจน์หลักฐานจังหวัด เป็นไปด้วยสายสัมพันธ์ที่ราบรื่นเสมอมา อาจ

เนื่องมาจากความใกล้ชิดกัน มีโอกาสได้พบปะสังสรรค์ในเทศกาลต่างๆ ตลอดจนการออกเยี่ยมบ้านผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ยังมีช่องว่างระหว่างเพื่อนตำรวจและผู้บังคับบัญชาที่อยู่ในส่วนกลาง ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการลดช่องว่างหรือเชื่อมความสัมพันธ์ ระหว่างข้าราชการศูนย์ 4 กับข้าราชการ ที่อยู่ในระดับพิสูจน์หลักฐานจังหวัดทั้ง 11 จังหวัดให้มากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น กีฬาสีประจำปีของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 โครงการฝึกอบรมให้แก่ข้าราชการสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 โดยใช้วิทยากรของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน4 เป็นต้น เมื่อสมาชิกในองค์กร ได้ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งกิจกรรมทางวิชาการ หรือ สันทนาการ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี ส่งผลให้การติดต่อประสานงานกันภายในศูนย์มีความสะดวกต่อไป

1.6 ด้านสิทธิของพนักงาน ข้าราชการตำรวจในสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองดี และได้ปฏิบัติตามคำสั่งแบ่งหน้าที่งานของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 แต่ผู้ศึกษามีความเห็นว่าข้าราชการตำรวจบางนายยังขาดโอกาสในการนำเสนอหรือโต้แย้ง เกี่ยวกับนโยบายของศูนย์ ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้ข้าราชการในสังกัดได้เข้าร่วมการประชุม โดยให้มีการประชุมข้าราชการในระดับศูนย์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อรับทราบปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ข้าราชการในสังกัดมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กร และควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมวิทยาการสมัยใหม่ในงานตรวจพิสูจน์เพื่อให้ข้าราชการในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

1.7 ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตงานกับชีวิตด้านอื่น ในด้านนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านตรวจสถานที่เกิดเหตุ ได้รับผลกระทบมากกว่างานอื่น เนื่องมาจาก สิบเวร (ชั้นประทวน)และร้อยเวร(ชั้นสัญญาบัตร) ที่ปฏิบัติหน้าทีประจำวันในแต่ละวัน เข้าเวรตลอด 24 ชั่วโมง ไม่มีโอกาสดำเนินชีวิตด้านอื่นเลย หลักจากออกเวรแล้ว ยังคงต้องมาทำงานด้านเอกสารตามปกติ(การพักเวรมีเฉพาะในบางจังหวัดเท่านั้น คือหลังจากออกเวรแล้วให้หยุดพัก 1 วัน) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการตำรวจที่ ปฏิบัติงานด้านตรวจสถานที่เกิดเหตุมีจำนวนน้อย ควรเปิดรับสมัคร และเปิดอบรมงานด้านตรวจสถานที่เกิดเหตุให้มากขึ้น เพื่อให้มีเจ้าหน้าที่สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้าเวรทำให้เจ้าหน้าที่ด้านงานตรวจสถานที่เกิดเหตุมีโอกาสได้ดำเนินชีวิตส่วนตัวด้วย

1.8 ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม งานพิสูจน์หลักฐาน เป็นงานที่ทำเพื่อสังคมโดยตรงกล่าวคือหัวใจของคนพิสูจน์หลักฐาน คือต้องพยายามเก็บรวบรวมวัตถุหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการยืนยันตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งจากผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาพบว่าในสังคมปัจจุบันได้ให้การยอมรับและให้ความสำคัญเกี่ยวกับงานพิสูจน์หลักฐานมากขึ้น แต่ศึกษาเห็นว่า ยังคงมีบางเรื่องที่หน่วยงานพิสูจน์หลักฐาน อาจละเลยในการรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากสารพิษจากห้องปฏิบัติการถูกปล่อยออกมาสู่บรรยากาศ โดยไม่ผ่านการคัดกรองทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ จึงควรให้ความสำคัญกับสังคมในด้านนี้ด้วยโดยการจัดสรรตู้ดูดควันพิษ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการสร้างห้องปฏิบัติการที่มีระบบขจัดสารพิษอย่างเป็นมาตรฐานก่อนปล่อยออกสู่ธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาและเปรียบคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจสังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ กับหน่วยงานที่ ปฏิบัติงานในลักษณะที่ คล้ายคลึงกัน เช่น สำนักงานนิติวิทยาศาสตร์ สังกัด กระทรวงยุติธรรม

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือจาก ผศ.ดร. สิทธิชัย ตันศรีสกุล อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.วลีรัตน์ แสงไชย ประธานกรรมการสอบ อาจารย์นิลุบล ไพเราะ กรรมการสอบ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระมีความถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาค้นคว้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญที่ช่วยในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ พ.ต.อ.บุญชัย ฤาชัยสา รองผู้บังคับการศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 และข้าราชการตำรวจในสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ที่ให้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา คุณมารดา คุณครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2551). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551, ราชกิจจานุเบกษา. (2551). ค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2555, จาก http://www.thailaws.com.

พิชิตพงษ์ สีสะไหล. (2553**). คุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สายงานหน่วยปฏิบัติการเครดิตภูมิภาค**. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ บธ.ม. กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตกาฬสินธุ์.

ภาควิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2551). **พื้นฐานการวิจัยการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

ศุภวรรณ ภิเศก. (2550). **คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานบริษัท ไวส์ คอนซัลแทนท์ (ประเทศไทย) จำกัด**. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ บธ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4. (2554). **รายงานการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ 2554**. ขอนแก่น: ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4. (เอกสารอัดสำเนา).

11. Government Policy/ Police Management

Management Process of Scientific Crimes Detection Center 4, Office of Forensic Science Police, Royal Thai Police

Sukallaya Khanasri[*]
Sittichai Tansrisakul[**]

Abstract

A study aimed to examine the Thai police officer's attitude on the management process of Scientific Crimes Detection Center 4, under the Office of Forensic Science Police, Royal Thai Police. The sample group was classified by age, educational background, and rank. The population required in this study was 240 of the Thai police officer working for the Scientific Crimes Detection Center 4 covering 12 provinces in the upper part of Northeast of Thailand. Finally, 150 out of 240 officers were selected as the sample group. The research tool for the data collection was the questionnaire with 0.947 of Reliability, and the statistical techniques applied in this study included percentage, mean, standard deviation, T-test, and F-test. The result was revealed as follows.

1. The officers had their overall attitude on the management process of Scientific Crimes Detection Center 4 at a neutral level. In term of multiple attitude, they attitude was at a neutral level for all dimensions ranging from the highest to the lowest as follows; Controlling, Planning, Leading, and Organizing.

2. The officers with different ages had shown no difference in their overall and multidimensional attitudes on the management process of Scientific Crimes Detection Center 4.

3. The officers with different educational background had difference in their overall attitude on the management process of Scientific Crimes Detection Center 4 with statistical significance of.05. Meanwhile, they had difference in their multidimensional attitude in terms of Planning and Leading, with statistical significance of .05.

4. The officers with different ranks had difference in their overall attitude on the management process of Scientific Crimes Detection Center 4 with statistical significance of .05. Meanwhile, they had difference in their multidimensional attitude in terms of Planning, Organizing, and Controlling, with statistical significance of .05.

Keywords : Management Process / Scientific Crimes Detection Center 4

กระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สุกัลยา คณาศรี[*]

สิทธิชัย ตันศรีสกุล[**]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวน การบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จานวน 12 จังหวัด จานวน 240 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้

[*] *MPA student (Public Policy), College of Politics and Governance, Mahasarakham University.*
[**] *Ph.D., Assistant, Professor, College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Advisor.*

[*] *นิสิตปริญญาโท สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ*

ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จานวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .947 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ข้าราชการตำรวจมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการควบคุม รองลงมาคือด้านการวางแผน ด้านการชี้นำ และด้านการจัดองค์กร ตามลำดับ

2. ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน และด้านการชี้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คาสำคัญ : กระบวนการบริหารจัดการ/ การบริหารจัดการ/ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4

บทนา

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่สร้างความเดือดร้อนและสร้างความไม่สงบสุขให้แก่ประชาชน และเป็นปัญหาที่มีอัตราการเกิดคดีเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังทวีความรุนแรงและยังมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมีการพัฒนารูปแบบ วิธีการที่แยบยลและมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการประกอบอาชญากรรม อีกทั้งยังมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่ยากต่อการป้องกันและแก้ไข รัฐบาลมีนโยบายที่จะส่งเสริมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเป็นผู้รักษากฎหมายให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยให้ประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศได้เข้ามารับผิดชอบในฐานะเจ้าของพื้นที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชน ในการดูแลชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม (ประจักษ์ พึ่งอุบล, 2550, น.1)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นส่วนราชการระดับกรม มีฐานะเป็นนิติบุคคล ขึ้นการบังคับบัญชาโดยตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยไม่อยู่ในสังกัดกระทรวงใด ๆ หรือสำนักนายกรัฐมนตรี ภารกิจหน้าที่ที่สำคัญและเป็นหน้าที่หลักของตำรวจ คือ งานป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและงานสืบสวนสอบสวน ซึ่งเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นแล้วพนักงานสอบสวนและตำรวจท้องที่มีหน้าที่รับผิดชอบต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายเพื่อให้คดีที่เกิดขึ้นนั้นยุติอย่างเป็นธรรม

สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีฐานะเทียบเท่ากองบัญชาการ (บช.) ภารกิจหน้าที่ที่สำคัญและเป็นหน้าที่หลักของสำนักงานพิสูจน์หลักฐาน ได้แก่ 1) การสนับสนุนงานสืบสวนสอบสวน กล่าวคือ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ 2) การตรวจพิสูจน์หลักฐานในห้องปฏิบัติการ เมื่อมีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้น ในการนาผู้กระทำความผิดเข้าสู่การพิจารณาความผิด ตามกระบวนการยุติธรรมนั้น เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจะเป็น ผู้รวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทาได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติกรรมต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อจะได้รู้ตัวผู้กระทาความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา แต่ด้วยข้อจำกัดของพนักงานสอบสวน ในเรื่องอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือการขาด องค์ความรู้ในการเก็บรวบรวมหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ อาจทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถที่จะเก็บรวบรวมหลักฐานได้สมบูรณ์ครบถ้วน จึงได้ร้องขอให้สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอุปกรณ์เครื่องมือ รวมทั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในเรื่องการตรวจสถานที่เกิดเหตุ ในการเก็บรวมรวมวัตถุพยานจากสถานที่เกิดเหตุ ได้เข้ามาช่วยในการเก็บวัตถุพยาน จากสถานที่เกิดเหตุ จากวัตถุพยานที่ได้มาพนักงานสอบสวนจะนาวัตถุพยานของกลาง ในคดีประเภทต่างๆ ที่เก็บรวบรวมได้ ส่งตรวจพิสูจน์ยังห้องปฏิบัติการ ของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ เพื่อนำผลการตรวจพิสูจน์ มาใช้ประกอบในสานวนการสอบสวน ตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป เช่น การตรวจหาสารเสพติด การตรวจพิสูจน์อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน การตรวจหาเขม่าปืน การตรวจหาสารระเบิด การตรวจดีเอ็นเอ การตรวจลายนิ้วมือ หรือการตรวจลายมือเขียน เป็นต้น

ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นส่วนราชการมีฐานเทียบเท่ากองบังคับการ (บก.) รับผิดชอบการตรวจพิสูจน์หลักฐานต่างๆ ทางคดีอาญา โดยการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ การตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบ การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การถ่ายภาพ การทะเบียนประวัติอาชญากร และการตรวจพิสูจน์บุคคลด้วยลายพิมพ์นิ้วมือ ในพื้นที่ของตำรวจภูธรภาค 4 เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนงานสืบสวน ในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย และควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด คือ พิสูจน์หลักฐานจังหวัดจานวน 12 จังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ ขอนแก่น อุดรธานี เลย มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร นครพนม สกลนคร หนองคาย หนองบัวลาภู และบึงกาฬ (ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4, 2554, น.1) จากพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 ทาให้โครงสร้างของ

ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 มีโครงสร้างใหญ่ขึ้นตามกรอบโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการใหม่และอาจจะส่งผลให้กระบวนการบริหารจัดการ ของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้ศึกษาในฐานะข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อจะได้ทราบถึงระดับความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 และเพื่อนำข้อสนเทศที่ได้ใช้เป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 อันจะเป็นประโยชน์แก่การบริหารงานต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศ

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สมมติฐานของการศึกษา

ข้าราชการตำรวจที่มีอายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จานวน 12 จังหวัด จำนวน 240 คน (ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4, 2554, น.1)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการตำรวจ สังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จานวน 12 จังหวัด จานวน 150 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane. 1973 : 727 ; อ้างถึงใน ภาควิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551, น.18)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา แยกได้ดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศ

2.1.1 อายุ ประกอบด้วย

2.1.1.1 อายุ 18 - 30 ปี

2.1.1.2 อายุ 31 - 40 ปี

2.1.1.3 อายุ 41 - 50 ปี

2.1.1.4 อายุ 51 - 60 ปี

2.1.2 ระดับการศึกษา ประกอบด้วย

2.1.2.1 อนุปริญญา หรือ ปวส. หรือเทียบเท่า

2.1.2.2 ปริญญาตรี

2.1.2.3 ปริญญาโท / หรือสูงกว่า

2.1.2.4 อื่นๆ โปรดระบุ.....

2.1.3 ระดับชั้นยศ

2.1.3.1 สัญญาบัตร

2.1.3.2 ประทวน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

2.2.1 ด้านการวางแผน

2.2.2 ด้านการจัดองค์กร

2.2.3 ด้านการชี้นำ

2.2.4 ด้านการควบคุม

3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลจานวน 20 วัน เริ่มวันที่ 11 - 30 เมษายน พ.ศ. 2556

กรอบแนวคิด

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้เนื้อหา หลักการบริหารของ ปีเตอร์ เฟอร์ดินานด์ ดรักเกอร์ (Peter Ferdinand Drucker, 2005 อ้างใน สาคร สุขศรีวงศ์, 2550, น.25) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการวางแผน
2. ด้านการจัดองค์กร
3. ด้านการชี้นำ
4. ด้านการควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จานวน 3 ข้อ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศ

ตอนที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จานวน 32 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการชี้นำ และด้านการควบคุม ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2551, น.99 - 100)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ กระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-End) เพื่อให้ผู้ตอบ แสดงข้อคิดเห็น หรือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ กระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษา ได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือถึง รองผู้บังคับการศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 และหน่วยงานในสังกัด เพื่อประสานในการเก็บข้อมูลจากข้าราชการตำรวจในสังกัด ตั้งแต่วันที่ 11 – 30 เมษายน พ.ศ.2556 รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 20 วัน

2. ผู้ศึกษาแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจในสังกัด ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 จานวน 150 คน ซึ่งผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ และความเป็นมาของการทาวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องครบถ้วน

3. ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้ครบตามจานวน 150 คน และได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การจัดกระทาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมกลับคืนมาทั้งหมดจานวน 150 คน มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบโดยนามาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนในแบบรหัส (Coding Form) แล้วนาไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สาเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการนาเสนอข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายคุณสมบัติพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อตอบความมุ่งหมายของการศึกษาตามข้อ 2 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว ให้คะแนนแต่ละข้อจากค่าอำนาจการจำแนกรายข้อ ในแบบสอบถามกำหนดไว้ 5 ระดับคะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2551 : 99 - 100)

ระดับความคิดเห็น มากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
ระดับความคิดเห็น มาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็น ปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็น น้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน

นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้ว ไปประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สาเร็จรูป พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การให้ความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2551 : 99 - 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบ ข้าราชการตำรวจที่มีอายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติแตกต่างกัน เพื่อตอบความมุ่งหมายของการศึกษาตามข้อ 2 โดยตัวแปรระดับชั้นยศ สถิติที่ใช้ได้แก่ t-Test (Independent Sample) ส่วนตัวแปร อายุ และระดับการศึกษา สถิติที่ใช้ ได้แก่ F - Test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One–way ANOVA) ซึ่งถ้ากลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันมาก ต้องทดสอบรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แยกได้ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ได้แก่ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 t-Test (Independent Sample) เพื่อทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่าง ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างไม่เกิน 2 กลุ่ม ได้แก่ ระดับชั้นยศ

3.2 F - Test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One–way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่าง ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ และระดับการศึกษา เมื่อพบความแตกต่างเป็นรายคู่ ก็ให้ทดสอบด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

ผลการศึกษา

จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้ศึกษาได้นำผลมาสรุปตามความมุ่งหมายปรากฏผล ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.70 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.30 และระดับชั้นยศประทวน คิดเป็นร้อยละ 61.30

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการควบคุม รองลงมาคือ ด้านการวางแผน ด้านการชี้นำ และด้านการจัดองค์กร ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศ ผลปรากฏดังนี้

ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ (ม.ศ.5)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการชี้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านการวางแผน พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวน การบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ (ม.ศ.5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการชี้นำเมื่อทาการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ พบว่าระดับการศึกษาไม่ส่งผลต่อด้านการชี้นำ

ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผล

ข้าราชการตำรวจมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการชี้นำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศ ผู้ศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษาและสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ข้าราชการตำรวจมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลาดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการควบคุม รองลงมาคือด้านการวางแผน ด้านการชี้นำ และด้านการจัดองค์กร ตามลำดับ

โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการควบคุม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 เป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ โดยสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจจะมีหนังสือมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐาน พ.ศ. 2548 เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดทุกหน่วยซึ่งจะระบุขั้นตอนการทำงานวิธีการทำงานและสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจยังได้กำหนดระยะเวลาในการทำงานในแต่ละงานเอาไว้ รวมทั้งในแต่ละรอบปีของการประเมินผลการปฏิบัติงานจะต้องมีการทำหนังสือบันทึกข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาในงานที่ต้องปฏิบัติโดยจะมีการกำหนดขั้นตอนการทางานและระยะเวลาในการทางานของแต่ละงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาสามารถควบคุมตรวจสอบและประเมินผลว่าสามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อตกลงที่ได้ทาร่วมกันไว้ จึงทาให้ด้านการควบคุมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดองค์กร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 ทาให้โครงสร้างของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 มีโครงสร้างใหญ่ขึ้นตามกรอบโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการใหม่ ซึ่งก่อนปี พ.ศ.2552 ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 มีฐานะเป็นแค่ระดับกองกำกับ (กองกำกับการวิทยาการ เขต 23) และมีหน่วยงานขึ้นตรง คือ งานอำนวยการและทะเบียนประวัติ งานพิสูจน์หลักฐาน งานตรวจสถานที่เกิดเหตุ และวิทยาการจังหวัดอีก 5 แห่ง คือ วิทยาการจังหวัดอุดรธานี วิทยาการจังหวัดเลย วิทยาการจังหวัดหนองคาย วิทยาการจังหวัดหนองบัวลำภู และวิทยาการจังหวัดมหาสารคาม แต่หลังจากปรับโครงสร้างองค์กรปี พ.ศ. 2552 แล้วศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 มีฐานะเป็นระดับกองบังคับการรับผิดชอบการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ตรวจสถานที่เกิดเหตุ และงานทะเบียนประวัติอาชญากร ในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค 4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 12 จังหวัด ได้แก่ ขอนแก่น อุดรธานี เลย มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร นครพนม สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ และจากการปรับโครงสร้างขององค์กรทำให้ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ประสบปัญหา เช่น ปัญหาขาดแคลนอัตรากำลังข้าราชการตำรวจ ปัญหาขาดการฝึกอบรมพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพิสูจน์หลักฐาน ปัญหาขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ เช่น รถยนต์ออกตรวจสถานที่เกิดเหตุไม่เพียงพอ และน้ำมัน มีจานวนจำกัด เป็นต้น จึงทำให้ด้านการจัดองค์กรมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจจำแนกตามอายุ ข้าราชการตำรวจที่อายุ 18 – 30 ปี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 อยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่ม

ตัวอย่างช่วงอายุอื่น ๆ มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากข้าราชการตำรวจที่มีอายุ 18 -30 ปี เป็นข้าราชการตำรวจที่อยู่ในกลุ่มเพิ่งจะเข้ารับราชการยังไม่ประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการและยังมิได้เรียนรู้เกี่ยวกับองค์กรมากเมื่อเทียบกับกลุ่มตัวอย่างช่วงอายุอื่นๆ จึงมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 อยู่ในระดับมาก

3. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการชี้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยรวม พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ (ม.ศ.5) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 73.30) และมีระดับการศึกษาอื่น ๆ (ม.ศ.5) น้อยสุด (ร้อยละ 6) ซึ่งผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับที่สูงกว่าจะมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความเข้าใจในนโยบายแผนงานและเป้าหมายของหน่วยงานได้ง่าย จึงได้รับมอบหมายงานที่มีความสำคัญของหน่วยงานมากว่า จึงทาให้ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 แตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ (ม.ศ.5) และเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ที่สูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการตำรวจที่ระดับการศึกษาที่สูง เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ตามความรู้ความสามารถของข้าราชการตำรวจนั้นเอง

เมื่อพิจาณาเป็นรายด้าน ในด้านการวางแผน พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติด้านการวางแผน แตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ (ม.ศ.5) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 73.30) และมีระดับการศึกษาอื่น ๆ (ม.ศ.5) น้อยสุด (ร้อยละ 6) ซึ่งผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับสูงจะมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความเข้าใจในนโยบายและเป้าหมายของหน่วยงานได้ง่าย จึงได้เข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วมในด้านการวางแผนของหน่วยงานมากว่า จึงทำให้ข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ในด้านการวางแผนแตกต่างกับข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาอื่นๆ (ม.ศ.5)

4. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรวม พบว่าข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงาน

พิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการทางานหรือปกครองบังคับบัญชาในสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีระดับชั้นยศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยที่ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรจะทาหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหน่วยงานด้วยในฐานะของผู้บังคับบัญชาหน่วยงาน ส่วนข้าราชการตำรวจชั้นประทวนนั้นจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร (อยู่ในฐานะของผู้ใต้บังคับบัญชา) จึงทำให้ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร เป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร โดยตรงที่จะเข้าไปมีบทบาท ส่วนในด้านการควบคุมนั้นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรมีหน้าที่ควบคุมดูแลข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตามสายการบังคับบัญชาอยู่แล้ว จึงทาให้ข้าราชการตำรวจชั้นยศสัญญาบัตร มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกับข้าราชการตำรวจชั้นยศประทวน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

1.1 ด้านการวางแผน ควรมีการวางแผนงาน มีกำหนดนโยบายที่เป็นระบบเป็นรูปธรรม ชัดเจน และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีการวางแผนล่วงหน้าให้ชัดเจน ควรวางแผนเพิ่มกำลังพลให้เพียงพอต่อปริมาณงานและเหมาะสมต่องาน ควรมีการวางแผนให้กระชับ รัดกุม และควรให้ชั้นประทวนมีส่วนร่วมในการวางแผน

1.2 ด้านการจัดองค์กร ควรมีการกำหนดตัวบุคคลในการปฏิบัติงาน มอบหมาย หน้าที่การงานให้ชัดเจน เหมาะสมกับงานและมีการหมุนเวียนการทำงานเพื่อให้สามารถทางานแทนกันได้ ควรจัดโครงสร้างการทำงานในองค์กรให้ชัดเจน มีการจัดการบริหารและแบ่งงานในองค์กรที่ชัดเจน ควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสำนักงานให้เพียงพอ องค์กรควรดำเนินงานตามนโยบายขององค์กรและควรแนะนำองค์กรให้ประชาชนได้รับรู้

1.3 ด้านการชี้นา ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน (เช่น ยกย่องชมเชย) ผู้บังคับบัญชาควรเป็นแบบอย่างที่ดีและชี้นาการทำงานไปในทางที่ดี ควรเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้บังคับบัญชาระดับหน่วยย่อย ควรกำกับดูแล ให้คาแนะนำ และควรส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานร่วมกันอย่างราบรื่น

1.4 ด้านการควบคุม ควรมีการกำหนดมาตรฐานที่ดีและชัดเจน ควรมีการควบคุมการปฏิบัติงานให้ชัดเจน มีระเบียบ ควรมีการตรวจสอบรายงาน ประเมินผล และปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรอยู่เสมอ ควรดูแลควบคุมบริหารงานและเอาใจใส่ข้าราชการให้ทั่วถึงผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาชั้นสูงควรมาตรวจเยี่ยมพื้นที่มากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการทำงาน ควรมีการควบคุมความประพฤติให้อยู่ในระเบียบวินัย

2. ข้อเสนอแนะสาหรับการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการบริหารจัดการของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจกับหน่วยงานราชการประเภทอื่นที่ทางานใกล้เคียงกัน

2.2 ควรศึกษาและเปรียบกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐานที่มีหัวหน้าศูนย์พิสูจน์หลักฐานที่มีปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกัน เช่น ตาแหน่ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการบริหารงาน เป็นต้น

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือจาก ผศ.ดร.สิทธิชัย ตันศรีสกุล อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.วลีรัตน์ แสงไชย ประธานกรรมการสอบ อาจารย์สุจิตรตรา ฤทธิ์สกุลชัย กรรมการสอบ ที่ได้ให้คาปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ทาให้การศึกษาค้นคว้าอิสระมีความถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาค้นคว้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญที่ช่วยในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ พ.ต.อ.บุญชัย ฤาชัยสา รองผู้บังคับการศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 และข้าราชการตำรวจในสังกัดศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ที่ให้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา คุณมารดา คุณครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2551). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ประจักษ์ พึ่งอุบล. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสถานีตำรวจภายใต้ โครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน กรณีศึกษา: สถานีตำรวจภูธรอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ร.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา. ภาควิจัยและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2551). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4. (2554). บรรยายสรุปศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4. ขอนแก่น.

สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). **การจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัท จี.พี.ไซเบอร์พริ้น จำกัด.

12. Political Communication/ Privacy Council

การสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

ภาณุวัฒน์ ศรีขลา*

บทคัดย่อ

การศึกษาเฉพาะเรื่องทางรัฐศาสตร์เรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล” ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล (2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของสาร (message) ที่ปรากฏผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล (3) เพื่อศึกษาเฟซบุ๊คในฐานะช่องทาง (channel) ที่สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ใช้สื่อสารทางการเมือง (4) เพื่อศึกษากลุ่มบุคคลผู้รับสารและปฏิกิริยาที่มีต่อเฟซบุ๊คสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา คือ แนวคิดการสื่อสารทางการเมืองแบบ SMCR กรอบการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ช่องทางการแพร่กระจาย และทัศนะที่มีต่อผู้รับสารเป็นแนวทางในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุลเป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์ไทยยุคใกล้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และการศึกษาบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น การปฏิวัติสยาม พ.ศ.2475, เหตุการณ์สวรรคตของรัชกาลที่ 8, เหตุการณ์ 14 ตุลา – 6 ตุลา, รัฐประหาร พ.ศ.2549 เป็นต้น ผลงานรวมเล่มหนังสือ (ที่ไม่มีคนอื่นร่วมเขียนด้วย เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองไทย) อย่าง “ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง” และสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล มีบุคลิกและแนวคิดที่กล้าวิพากษ์วิจารณ์ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ หรือในหมู่นักวิชาการด้วยกันเองอย่างตรงไปตรงมา (radical)

ในส่วนการวิเคราะห์เนื้อหาสาร พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของสมศักดิ์ได้ใช้รูปแบบ กลวิธีในการนำเสนอที่หลากหลาย ทั้ง คำ สัญลักษณ์ รูปภาพ โดยสามารถแบ่งเนื้อหาสารออกเป็น 5 หัวเรื่อง (1) สถาบันพระมหากษัตริย์ (2) เอกสารโทรเลขวิกิลีกส์ (Wikileaks) (3) การเมืองและประวัติศาสตร์ (4) การกล่าวถึงบุคคลอื่นของสมศักดิ์ (5) เรื่องราวทั่วไปและเบ็ดเตล็ด ซึ่งมีประเด็นหลัก (theme) คือ การเสนอให้ยกเลิก “บทบาทสถานะ” ของ “สถาบันพระมหากษัตริย์” อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ให้สามารถวิจารณ์ ตรวจสอบ หรือเสนอข้อมูลอีกด้านได้โดยที่ไม่มีกฎหมายปิดกั้นอย่าง “มาตรา 112”

ส่วนช่องทางการสื่อสาร ผลการศึกษา พบว่า การใช้เฟซบุ๊คเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของสมศักดิ์ มีความถี่ (Frequency) ในการนำเสนอต่อครั้งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือบริบททางสังคมการเมืองที่สำคัญ ทั้งนี้เนื้อหาสารที่สมศักดิ์ใช้สื่อสารทางการเมืองมีลักษณะของการ “ผลิตซ้ำ” และช่วงเวลาในการนำเสนอไม่มีผลต่อการรับรู้ของผู้รับสาร ด้วยเหตุผลที่เฟซบุ๊คทุกคนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา หรือติดตามย้อนหลังได้

และประการสุดท้าย “กลุ่มผู้รับสาร” จากการศึกษาและสังเกต (โดยไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก) พบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอย่างกว้าง คือ (1) กลุ่มผู้รับสารที่เป็น “กลุ่มคนเสื้อแดง (นปช.)” กับกลุ่มผู้รับสารที่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย (หรือที่สุดก็คือ “ทักษิณ”) (2) กลุ่มผู้รับสารในที่นี้จะเรียกอย่างกว้างว่า “กลุ่มก้าวหน้า” และ (3) กลุ่มรอยัลลิสต์ (Royalist)

คำสำคัญ: สื่อสารทางการเมือง/ เฟซบุ๊ค/ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

---

* *รัฐศาสตร์บัณฑิต, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง “การสื่อสารทางการเมือง” ในปัจจุบันเราสามารถพิจารณาได้จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม รวมทั้งทุนนิยมแบบโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดวิถีชีวิตแบบใหม่ของคนในสังคม รวมไปถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ดังนั้นกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีความเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยกระบวนการดังกล่าวได้ถูกผสมผสานเข้ากับสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเตอร์เน็ต วิทยุ และโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมตรงต่อผู้ชม การส่งข้อความสั้นผ่านโทรศัพท์ เป็นต้น

ปัจจุบันการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทยได้มีความเข้มข้นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การใช้อินเตอร์เน็ต โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม, VDO Link, Phone-In ฯลฯ มาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทางการเมืองของแต่ละฝ่าย และที่ผู้วิจัยกำลังจะกล่าวถึงนี้เป็นโซเชียลเน็ตเวิร์กที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก นั่นคือ “เฟซบุ๊ค (facebook)” เฟซบุ๊คเป็นเครือข่ายสังคมที่ใช้แลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างไร้พรมแดนตอบโต้กันได้ทันที โพสต์สถานะ แชร์สิ่งที่เราสนใจให้เพื่อน หรือคนอื่นได้รับรู้ด้วย ติดตามความเคลื่อนไหวของเพื่อน หรือข้อมูลข่าวสารที่เราสนใจ ฯลฯ เฟซบุ๊คก่อกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ.2547 ผู้คิดค้น คือ “Mark Zuckerberg” ชาวอเมริกัน หลังจากนั้นไม่นานก็มีผู้ใช้บริการเฟซบุ๊คเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วไปทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ในประเทศไทยการแพร่เข้ามาของเฟซบุ๊คจนเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ทุกวันนี้ไม่ว่าสถานภาพ/สาขาอาชีพใด แทบทุกวงการ ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ไม่ว่าเพศวัยใด กล่าวได้ว่าเป็นจำนวนหลายสิบล้านคนในประเทศที่รู้จักใช้เทคโนโลยีนี้ เฟซบุ๊คจึงกลายเป็นอีกสื่อทางเลือกและเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองที่กำลังมาแรงและมีอิทธิพลต่อผู้ใช้ และเมื่อพูดถึง “การสื่อสารทางการเมือง” เราอาจนึกถึงการสื่อสารของนักการเมืองเป็นหลัก แต่บุคคลที่ผู้วิจัยกำลังจะกล่าวถึงนี้มิใช่เป็นนักการเมืองแต่อย่างใด บุคคลคนนี้เป็นนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์การเมือง นั่นคือ “สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล” ที่มีอิทธิพลทางความคิดบนโลกโซเชียลเน็ตเวิร์คอย่างเฟซบุ๊คที่ได้ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สมศักดิ์เป็นนักวิชาการที่มีความโดดเด่นในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมการเมืองโดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือแม้แต่ในหมู่นักวิชาการด้วยกันเองอย่างตรงไปตรงมา (radical) ทั้งมักจะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองและเสนอแก้ปัญหาทางออกของสังคมการเมืองด้วย เมื่อย้อนกลับไปยังช่วงเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางการเมือง สมศักดิ์เป็นอดีตแกนนำนักศึกษาธรรมศาสตร์ ช่วง 6 ตุลา 2519 ทำหน้าที่โฆษกบนเวทีชุมนุมของนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็น 1 ใน 18 ผู้ถูกจับกุมจากการล้อมปราบนักศึกษาในวันนั้น หลังเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งนั้นเรื่อยมาและโดยเฉพาะปัจจุบันในไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในส่วนของข้อเสนอต่อสาธารณะที่สำคัญของสมศักดิ์ซึ่งมีทั้งกระแสที่เห็นด้วยและกระแสโจมตีวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมของข้อเสนอนั้น เช่น ข้อเสนอให้ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 (หรือที่รู้จักกันว่า กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ), หรือเสนอให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญมาตรา 8 เพิ่มมาตราในลักษณะเดียวกับรัฐธรรมนูญ 27 มิถุนายน 2475 (สภาพิจารณาความผิดของกษัตริย์) เป็นต้น และด้วยสมศักดิ์ได้ใช้เฟซบุ๊คเป็นช่องหนึ่งหรือกล่าวได้ว่าเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารบนโซเชียลเน็ตเวิร์คนี้ซึ่งผู้ติดตาม (Follower) เฟซบุ๊คของสมศักดิ์ทั้งที่ชื่นชอบและไม่ชื่นชอบมีถึง 26,000 บัญชี (ข้อมูล ณ วันบันทึก 31 ธันวาคม 2555) ซึ่งถือว่ามีจำนวนที่มากเมื่อเทียบ

กับปัญญาชนหรือนักวิชาการคนอื่นๆ ด้วยกัน จึงเป็นดัชนีชี้วัดให้เห็นว่าเฟซบุ๊คของสมศักดิ์มีอิทธิพลทางความคิดต่อผู้คนมิใช่น้อยในสังคมไทย

ฉะนั้น จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึง “การสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล” เพื่อที่จะศึกษาชีวประวัติและผลงานของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล วิเคราะห์เนื้อหาของสาร กลวิธีและช่องทางในการสื่อสารทางการเมือง ตลอดจนศึกษาลักษณะและปฏิกิริยาของกลุ่มบุคคลผู้รับสารที่มีต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ โดยมุ่งหวังว่าการศึกษาวิจัยนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ด้านการสื่อสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมการเมืองไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ในฐานะผู้ส่งสาร (sender/source)
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของสาร (message) ที่ปรากฏผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล
3. เพื่อศึกษาเฟซบุ๊คในฐานะช่องทาง (channel) ที่สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ใช้ในการสื่อสารทางการเมือง
4. เพื่อศึกษากลุ่มบุคคลผู้รับสาร (receiver) และปฏิกิริยาที่มีต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ชีวประวัติและผลงานของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล การวิเคราะห์เนื้อหาของสาร ช่องทางการสื่อสาร รวมถึงกลุ่มบุคคลผู้รับสารที่มีปฏิกิริยา/ทัศนคติต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ ซึ่งจะศึกษาจากการสื่อสารต่างๆ ทั้งข้อความ รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ กำหนดระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เริ่มเปิดใช้บริการเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ คือ ตั้งแต่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 - 19 กันยายน พ.ศ. 2555

วิธีการดำเนินศึกษา

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แบ่งเป็น 2 ส่วน

1. รวบรวมข้อมูล

1.1 เก็บรวบรวมโดยการค้นคว้าจากเอกสาร ซึ่งเก็บข้อมูลจากการสื่อสารต่างๆ ทั้งข้อความ รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

1.2 การสังเกตโดยไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก (แบบไม่มีส่วนร่วม) ซึ่งสังเกตจากผู้รับสาร/ ผู้ติดตามเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษามุ่งวิเคราะห์เนื้อหาของสาร กลวิธีที่ใช้ในการสื่อสารทางการเมือง รวมถึงกลุ่มบุคคลผู้รับสารที่มีปฏิกิริยา หรือทัศนคติต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา คือ แนวคิดการสื่อสารทางการเมืองแบบ SMCR กรอบการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ช่องทางการแพร่กระจาย และทัศนะที่มีต่อผู้รับสาร เป็นแนวทางในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ชีวประวัติและผลงานของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

ชีวประวัติ

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล เกิดวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2501 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 5 จากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย (ส.ก. 2514 หรือ รุ่น 90 เลขประจำตัวนักเรียน 18064) จบการศึกษาปริญญาตรี (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาประวัติศาสตร์ จากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จบการศึกษาระดับปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยโมนาช ประเทศออสเตรเลีย โดยทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “The Communist Movement in Thailand” ปัจจุบันสมศักดิ์เป็นอาจารย์สอนด้านประวัติศาสตร์ ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สมศักดิ์เป็นผู้ที่สนใจกิจกรรมทางการเมืองมาตั้งแต่เป็นประธานนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และเป็นหนึ่งในผู้จัดทำหนังสือ "ศึก" ซึ่งเป็นหนังสือรุ่นที่แจกจ่ายในวันสมานมิตร'๑๗ (งานประจำปีของโรงเรียน และเนื่องจาก “ศึก” มีเนื้อหาที่โจมตีระบบการศึกษาในขณะนั้นอย่างรุนแรง ประกอบกับรูปแบบของหนังสือได้แตกต่างไปจาก "ประเพณี" ที่เคยทำกันมา จึงก่อให้เกิดปฏิกิริยาขึ้นจากนักเรียนฝ่ายคัดค้านหนังสือเล่มนี้ กระทั่งลุกลามเป็นเหตุการณ์ใหญ่ในที่สุด โดยมีสมศักดิ์ในฐานะประธานนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ และประชา สุวีรานนท์ เป็นสาราณียกร) สมศักดิ์เป็นอดีตแกนนำนักศึกษาในเหตุการณ์ทางการเมืองช่วง 6 ตุลา ทำหน้าที่โฆษกบนเวทีชุมนุมของนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเป็น 1 ใน 18 ผู้ถูกจับกุมจากการล้อมปราบนักศึกษาประชาชนหัวก้าวหน้าเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 สมศักดิ์ถูกจับกุมขณะหลบอยู่ในกุฏิพระในวัดมหาธาตุ ข้างธรรมศาสตร์พร้อมกับนักศึกษาอีกหลายสิบคน ภายหลังต่อมาได้รับการนิรโทษกรรมเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2521

สมศักดิ์เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์การเมืองไทยยุคใกล้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง มีผลงานการศึกษาค้นคว้าและการตีความประวัติศาสตร์จำนวนมาก โดยเฉพาะการศึกษา**บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์**ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น ในเหตุการณ์สวรรคตของรัชกาลที่ 8, การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475, เหตุการณ์ 14 ตุลา, เหตุการณ์ 6 ตุลา และรัฐประหาร พ.ศ. 2549 งานส่วนใหญ่มีการเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต เช่น บทความในเว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, วารสารฟ้าเดียวกัน, หนังสือพิมพ์ออนไลน์ประชาไท นอกจากนี้ยังได้แสดงความเห็นในเว็บไซต์ต่างๆ โดยใช้ชื่อนามสกุลจริง เช่น **เฟซบุ๊ค** (เป็นช่องทางหลักของสมศักดิ์ที่ใช้สื่อสารทางการเมือง), เว็บบอร์ดฟ้าเดียวกัน (ปิดตัวไปแล้ว), นิวแมนดาลา (New Mandala – เว็บไซต์) ฯลฯ สมศักดิ์มีบุคลิกลักษณะที่จริงจัง (seriously) กล้าวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา และมักมีประเด็นนำเสนอต่อสาธารณะที่น่าพินิจพิจารณา เช่น ข้อเสนอปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ 8 ข้อ (ยกเลิกรัฐธรรมนูญมาตรา 8 เพิ่มมาตราในลักษณะเดียวกับรัฐธรรมนูญ 27 มิถุนายน 2475 โดยสภาสามารถพิจารณาความผิดของพระมหากษัตริย์, ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112, ยกเลิกการประชาสัมพันธ์ด้านเดียว และการให้การศึกษาแบบด้านเดียวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งหมด, ยกเลิกพระราชอำนาจในการแสดงความเห็นทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ทั้งหมด [4 ธันวา, 25 เมษา "ตุลาการภิวัฒน์" ฯลฯ]) เป็นต้น การแสดงความเห็นทางการเมืองของสมศักดิ์เป็นปกติธรรมดาที่จะมีทั้งคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย สมศักดิ์เคยถูกฟ้องในข้อหาหมิ่นพระบรมชานุภาพตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 โดยมีกองทัพบกเป็นผู้ฟ้อง (หมายเรียก สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล รับทราบข้อกล่าวหา “หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” จาก สน.นางเลิ้ง ลงวันที่ 28 เมษายน 2554 - อยู่ระหว่างการดำเนินคดี) กรณีที่ถูกฟ้องมาจากการที่สมศักดิ์ได้มีบันทึกเปิดผนึกถึง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ว่าด้วย "ความยุติธรรม" ภายหลังการพระราชทานให้

สัมภาษณ์ออกทีวีในรายการวู้ดดี้เกิดมาคุย และสมศักดิ์เคยให้สัมภาษณ์ว่า "*ค่อนข้างมั่นใจมากในต่อการสู้คดีเพราะมาตรา 112 ไม่ได้ครอบคลุมถึงกรณีบทความของตน*"

ปัจจุบัน สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ยังแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์สังคมการเมือง โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างตรงไปตรงมาเสมอต้นเสมอปลายอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์กอย่างเฟซบุ๊ค หรือตามงานเสวนาทั้งในฐานะผู้ร่วมอภิปรายหรือผู้เข้าร่วมฟัง (ที่มักจะแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกับผู้อภิปรายได้อย่างน่าสนใจ) ตลอดจนการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะอยู่เป็นระยะ

ผลงาน

ผลงานของสมศักดิ์ในที่นี้จะนำเสนอผลงานหนังสือและบทความ ในส่วนผลงาน**หนังสือ** (ที่ไม่มีคนอื่นเขียนร่วม) คือ "ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง" (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. 2544 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ซึ่งหนังสือเล่มนี้เกิดจากการรวบรวมบทความที่เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารรายสัปดาห์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2536 – 2544 และจัดประเด็นตามเนื้อหาที่เขียนถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ อันได้แก่ : จาก 2475 ถึง 14 ตุลา, ส่วนที่สอง : 14 ตุลา และส่วนที่สาม: 6 ตุลา ผลงานเล่มนี้สมศักดิ์ได้นำเสนอแง่มุมของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์การเมืองพร้อมทั้งการวิเคราะห์ วิพากษ์ นำเสนอข้อค้นพบ แสดงความคิดเห็นของสมศักดิ์เองได้อย่างน่าสนใจ

และในส่วนผลงาน**บทความ** (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. 2555 : เว็บไซต์) เช่น บันทึกเรื่องพระราชพินัยกรรมรัชกาลที่ 6 "ฉบับเต็ม", 24 มิถุนา : การตีความ 4 แบบ, [ร.7 สละราชย์ : ราชสำนัก, การแอนตี้คอมมิวนิสม์ และ 14 ตุลา], พระราชหัตถเลขาสละราชย์ ร.7 : ชีวประวัติของเอกสารฉบับหนึ่งเขียนร่วมกับ ประจักษ์ ก้องกีรติ, ความหมายและความเป็นมาของ "ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข", กรณีถวัติ ฤทธิเดช ฟ้อง พระปกเกล้า, ในหลวงอานันท์ขึ้นครองราชย์ตามลำดับขั้นของกฎมณเฑียรบาลหรือเพราะปรีดีสนับสนุน?, [Archive ของ เคนเน็ธ-มาณ์กาเร็ต แลนดอน, ต้นฉบับ The King and I และ บันทึกช่วยจำว่าด้วยกรณีสวรรคตและข่าวลือแผนการใหญ่ปี 2491 ของ ควง และ "พี่น้องปราโมช"], ข่าวลือเรื่องควงและพี่น้องปราโมชวางแผนสถาปนาให้พระองค์เจ้าจุมภฏเป็นกษัตริย์ ในปี 2491, "เราสู้" หลัง 6 ตุลา เป็นต้น

การวิเคราะห์เนื้อหาสาร

ในส่วนของการวิเคราะห์เนื้อหาสารผู้วิจัยจะได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะเป็นการจัดประเภทเนื้อหา และส่วนที่สองจะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา

การจัดประเภทเนื้อหา

การจัดประเภทเนื้อหาซึ่งจะเป็นการศึกษาจัดประเภทในส่วนของสถานะ (status) และบันทึก (note) จากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ช่วงของเวลาการศึกษาตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 – 19 กันยายน พ.ศ. 2555 จากการศึกษาเนื้อหาสารผู้วิจัยสามารถจัดประเภทหัวเรื่องได้ 5 หัวเรื่อง ตามแนวทางการจัดประเภทเนื้อหาที่ ดร.พีระ จิรโสภณ กล่าวถึง (ปาริชิต สถาปิตานนท์. 2545 : 239-240) ดังนี้

1. สถาบันพระมหากษัตริย์
2. เอกสารโทรเลขวิกิลีกส์ (wikileaks)

3. การเมืองและประวัติศาสตร์

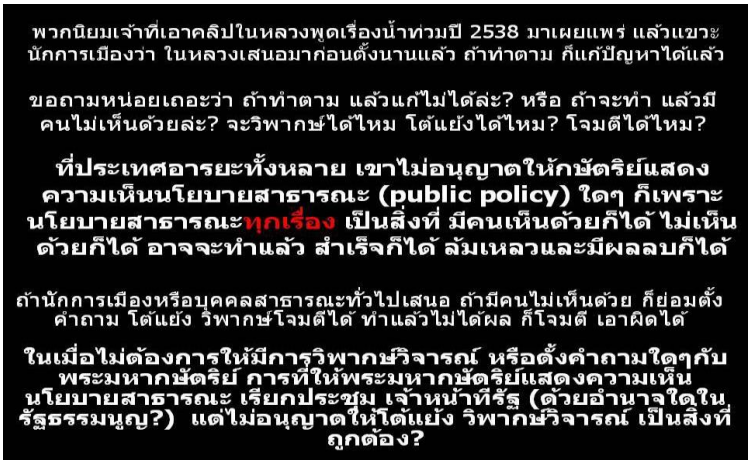
4. การกล่าวถึงบุคคลอื่นของสมศักดิ์

5. เรื่องราวทั่วไปและเบ็ดเตล็ด

คำชี้แจง : ข้อความที่นำมาจากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ทั้งในส่วน รูปแบบอักษร (font) การเน้นคำ หรืออื่นใดเป็นของสมศักดิ์ตามเดิม ยกเว้น ขนาดตัวอักษรผู้วิจัยจะได้ปรับตามความเหมาะสม

1. สถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์ แต่ยังหมายรวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี ฯลฯ ตัวอย่างจากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ ดังนี้

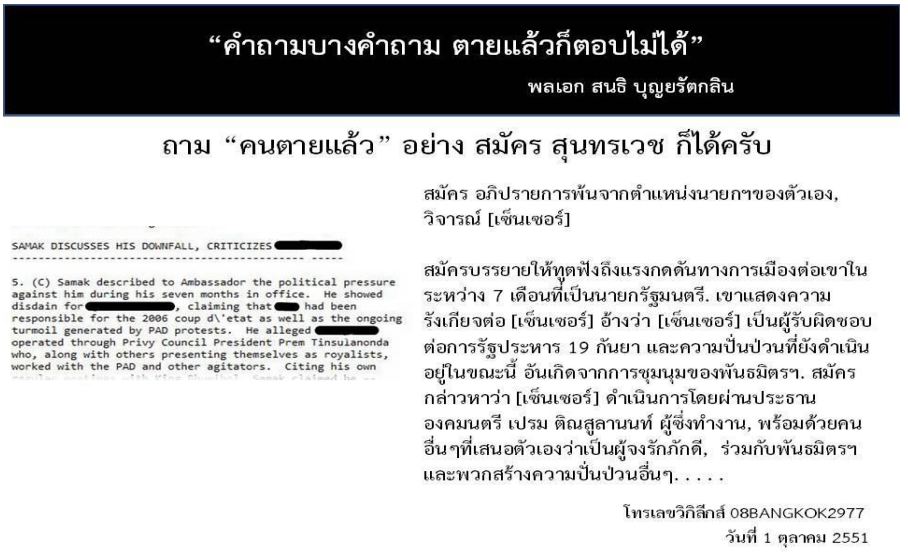
สถานะเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554 สมศักดิ์ได้ทำเป็นสไลด์กล่าวถึงกรณีที่ ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล นำคลิปที่ในหลวงพูดเรื่องน้ำท่วมเมื่อปี 2538 มาเผยแพร่ว่า ในประเทศอารยะทั้งหลายเขาไม่อนุญาตให้กษัตริย์แสดงความเห็นสาธารณะ เพราะเป็นสิ่งที่มีคนเห็นด้วยก็ได้ ไม่เห็นด้วยก็ได้ และสมศักดิ์ยังกล่าวอีกว่าการที่บอกว่าสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่เหนือการเมือง เป็นเรื่องไม่จริงเพียงใด

สไลด์จากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

2. เอกสารโทรเลขวิกิลีกส์ (Wikileaks) ในที่นี้หมายถึง เอกสารโทรเลขลับที่บันทึกโดยนักการทูตของสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวกับการเมืองประเทศไทย แต่ได้ถูกเปิดเผยออกมา (เกิดการรั่วไหลของข้อมูล และถูกเผยแพร่โดยเว็บไซต์วิกิลีกส์ ซึ่งมี จูเลียน อาสซานจ์ เป็นบรรณาธิการบริหาร – เพิ่มเติมภายหลัง) ตัวอย่างจากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ ดังนี้

สถานะเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2555 สมศักดิ์ไม่ได้เขียนข้อความใด แต่ได้อัพสถานะ (Update status) โดยทำเป็นสไลด์อ้างอิงโทรเลขวิกิลีกส์ ในประเด็นที่ สมัคร สุนทรเวช อ้างว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบต่อรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และความปั่นป่วนทางการเมืองอันเกิดจากการชุมนุมของพันธมิตรฯ โดยสมศักดิ์ได้เล่นสำนวนภาษาเทียบเคียงประโยคที่ว่า “คำถามบางคำถาม ตายแล้วก็ตอบไม่ได้” (ของพลเอกสนธิ บุญรัตกลิน) ทำนองว่า ถาม “คนตาย” อย่าง สมัคร สุนทรเวช ก็ได้

“คำถามบางคำถาม ตายแล้วก็ตอบไม่ได้”

พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน

ถาม “คนตายแล้ว” อย่าง สมัคร สุนทรเวช ก็ได้ครับ

SAMAK DISCUSSES HIS DOWNFALL, CRITICIZES [redacted]

5. (C) Samak described to Ambassador the political pressure against him during his seven months in office. He showed disdain for [redacted], claiming that [redacted] had been responsible for the 2006 coup d\'etat as well as the ongoing turmoil generated by PAD protests. He alleged [redacted] operated through Privy Council President Prem Tinsulanonda who, along with others presenting themselves as royalists, worked with the PAD and other agitators. Citing his own

สมัคร อภิปรายการพ้นจากตำแหน่งนายกฯของตัวเอง, วิจารณ์ [เซ็นเซอร์]

สมัครบรรยายให้ทูตฟังถึงแรงกดดันทางการเมืองต่อเขาในระหว่าง 7 เดือนที่เป็นนายกรัฐมนตรี. เขาแสดงความรังเกียจต่อ [เซ็นเซอร์] อ้างว่า [เซ็นเซอร์] เป็นผู้รับผิดชอบต่อการรัฐประหาร 19 กันยา และความปั่นป่วนที่ยังดำเนินอยู่ในขณะนี้ อันเกิดจากการชุมนุมของพันธมิตรฯ. สมัครกล่าวหาว่า [เซ็นเซอร์] ดำเนินการโดยผ่านประธานองคมนตรี เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ซึ่งทำงาน, พร้อมด้วยคนอื่นๆที่เสนอตัวเองว่าเป็นผู้จงรักภักดี, ร่วมกับพันธมิตรฯ และพวกสร้างความปั่นป่วนอื่นๆ. . . . .

โทรเลขวิกิลีกส์ 08BANGKOK2977
วันที่ 1 ตุลาคม 2551

สไลด์จากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

3. การเมืองและประวัติศาสตร์ คือ เหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ความสัมพันธ์ทางอำนาจ ความขัดแย้ง หรือการจัดสรรทรัพยากรแก่สังคม ที่คาบเกี่ยวช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญเกิดขึ้นมาในอดีตและมีผลกระทบมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างจากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ ดังนี้

สถานะเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2553 สมศักดิ์ได้โพสต์ (post) ข้อความสั้นๆ เทียบเคียง คดียึดทรัพย์ทักษิณ กับ คดีพรรคประชาธิปัตย์ ที่ดำเนินการโดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (ตลก.) ที่ไม่ได้ใช้มาตรฐานเดียวกัน ความว่า

เวลา จะยึดทรัพย์ทักษิณ "ตลก" ไม่สนใจว่า process ของการมีคดีนั้น เกิดจากรัฐประหาร คือไม่สนใจว่า process ของคดีนั้น จะผิดอย่างไร (ทำอาชญกรรมรัฐประหาร แล้วจัดการให้มีการสอบสวน ดำเนินคดีทักษิณ) แต่คราวนี้ "ตลก" อ้างอะไรในการไม่ยุบ ปชป. ? อ้างว่า "process ผิด" คือ "ยื่นเรื่องช้าไป"

4. การกล่าวถึงบุคคลอื่นของสมศักดิ์ หมายถึง เนื้อหาสารที่สมศักดิ์กล่าวถึงบุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลโดยตรง เช่น การสอบถาม, การตั้งคำถาม, การแสดงความไม่เห็นด้วย หรือการทำให้ผู้รับสารได้รู้จักบุคคลที่กล่าวถึงนั้น เป็นต้น ตัวอย่างจากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ ดังนี้

บันทึกเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2554 เวลา 22:57 น. เรื่อง **“การ์ตูน "เซีย" เมื่อ 30 ปีก่อน”** สมศักดิ์พูดถึงการ์ตูน "เซีย" ทีตีพิมพ์ในนิตยสารของ "ชัช" (ชัชรินทร์ "ไชยวัฒน์") ในช่วงปี 2524 มาเปรียบเทียบให้เห็นกับที่เราคุ้นตาทุกวันนี้ใน นสพ.ไทยรัฐ สมศักดิ์ได้กล่าวถึงว่า คุณ“เซีย” ที่เคยทำงานกับ หนังสือของ "ชัช" ซึ่งในระยะหลังไม่กี่ปีมานี้ ชัชรินทร์มีแนวคิดที่เปลี่ยนไปโน้มเอียงไปทางกลุ่มเสื้อเหลือง และชื่นชมคุณเซียที่ไม่เขว วิจารณ์อำนาจมืด มือที่มองไม่เห็นอย่างเดิม ความบางส่วนดังนี้

พูดถึง "พี่ชัช" แล้ว ก็อดสะทกสะท้อนใจไม่ได้ ที่ในช่วงวิกฤติไม่กี่ปีที่ผ่านมา แกเอียงไปทาง "เหลือง" ไม่น้อย ซึ่งเป็นเรื่องที่เซอร์ไพรส์ ผมไม่น้อย โดยเฉพาะคือประเด็นเรื่อง พลเอก เปรม นี่แหละ <u>ในทศวรรษ 2520 นั้น ไม่มีนัก นสพ.คนไหนในประเทศไทย ก็ว่าได้ ที่จะคงเส้นคงวาในการ "อัด" "ป๋า" เท่า "พี่ชัช" อีกแล้ว</u> ปรากฏว่า มาไม่กี่ปีนี้ เมื่อกระแสวิพากษ์เปรมกลับมาใหม่ "พี่ชัช" กลับยืนอยู่ในทางตรงข้ามกับกระแสนี้เสีย .. <u>พูดแล้ว ก็ต้องยกย่องคุณ "เซีย" อย่างสูง ที่ หลายปีที่ผ่านมา ไม่เคยเขวเลย และ ไม่เคยปล่อยเลย ในการวิพากษ์อำนาจมืด มือ</u>

ที่มองไม่เห็น และ "รัฐบาลหุ่น" ของเขา .. ในแง่หนึ่ง ก็เป็นการต่อเนื่องจากที่ คุณ "เซีย" ทำตั้งแต่สมัยทศวรรษ 2520 ที่ยังทำอยู่กับ "พี่ชัช" น่าเสียดายแต่ว่า ตอนนี้ "พีชัช" คนก่อน ดันหายไปไหนแล้วก็ไม่ทราบ . . .

5. เรื่องราวทั่วไปและเบ็ดเตล็ด หมายถึง เป็นเรื่องราว หรือเนื้อหาสารที่นอกเหนือจากหัวเรื่องทั้ง 4 ดังที่กล่าวมาข้างต้น (1. สถาบันพระมหากษัตริย์ 2. เอกสารโทรเลขวิกิลีกส์ 3. การเมืองและประวัติศาสตร์ 4. การ

สถานะเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2555 สมศักดิ์ได้ทำสไลด์เชิงล้อเลียน เสียดสี สมคิด เลิศไพฑูรย์ (อธิการบดี มธ.) สั่งสอบข้อเท็จจริง กรณีมีคนโพสต์ท่าล้อเลียนกับรูปปั้น “ปรีดี พนมยงค์”

สไลด์จากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้หน่วยการวิเคราะห์ข้อมูลของ Barelson (ปาริชาติ สถาปิตานนท์. 2545 : 238-239) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้หน่วยการวิเคราะห์ 3 กลุ่ม (จาก 5 กลุ่ม) คือ (1) คำ หรือสัญลักษณ์ (word/symbol) (2) ประเด็นหลัก (theme) (3) ระยะเวลาและพื้นที่ (time/space)

1. คำ หรือสัญลักษณ์ (word/symbol) เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับเล็กที่สุด โดยในหน่วยดังกล่าวอย่างเป็นในรูปของชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ คำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องการวิจัย เป็นต้น ตัวอย่างจากเฟซบุ๊คสมศักดิ์ (ยกตัวอย่าง 4 ลักษณะ) ดังนี้

1.1 จะมีบางกรณีที่สมศักดิ์เขียนข้อความหรือแปลจากอังกฤษเป็นไทย ซึ่งจะมีบางคำหรือบางประโยคเมื่อแปลเป็นไทยแล้วสมศักดิ์จะกำกับด้วยภาษาอังกฤษต่อท้าย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนและรัดกุมของสมศักดิ์ ตัวอย่าง

... โดยแสดงออกที่เขาชนะเลือกตั้งปี 2548 อย่างท่วมท้น ทำให้ “หลายคนในแวดวงราชสำนัก” [many figures at the palace] รู้สึกว่าเป็นการคุกคามต่ออำนาจ ...

1.2 จากการศึกษาจะสังเกตได้ว่า สมศักดิ์มักจะใช้เครื่องหมาย **อัญประกาศ (“...”)** อยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะในประโยคหรือแม้แต่ย่อหน้าเดียวกัน เข้าใจได้ว่าเป็นการเน้นให้ความสำคัญ หรือเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจตรงกับสิ่งที่ต้องการสื่อสาร ตัวอย่าง

... รวมถึงปัญหาที่เรียกว่า “self censorship” (เซ็นเซอร์ตัวเอง) นี่ “ส่วนไหน” ของสื่อต่างๆ เป็น “ตัวชี้ขาด”? นักข่าว? sub-editor, executive producer หรือไปถึงระดับ “ผู้บริหาร” (บก.ใหญ่, ผอ. อะไรแบบนั้น) – หรือว่า “ทุกข้อที่ว่ามา”? ...

1.3 **realistic/realism** (สมจริง, เป็นไปได้, ...) เป็นอีกศัพท์หนึ่งที่สมศักดิ์มักใช้บ่อยครั้งในการสื่อสารทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ หรือประเมินต่อสถานการณ์/ปรากฏการณ์ทางการเมืองใด จึงสะท้อนให้เห็นว่า สมศักดิ์พยายามที่จะคำนึงหรือประเมินถึงความเป็นจริงที่เป็นไปได้อยู่ด้วย ตัวอย่าง

... จะเห็นว่า “เวอร์ชั่น” ความเป็นมาของ “ความฝันอันสูงสุด” ของท่านผู้หญิงมณีรัตน์นี้ มีลักษณะที่เรียกว่า **realism** [เน้นคำโดยผู้วิจัย] มากขึ้น คือ พระราชินี โปรดเกล้าฯ “ให้เขียนบทกลอน แสดงความนิยมส่งเสริมคนดีให้มีกำลังใจทำงานเพื่ออุดมคติเพื่อประเทศชาติ” เท่านั้น (ไม่ใช่มาจาก “พระสุบินนิมิต” เหมือนเวอร์ชั่นเจริญฤทธิ์) ...

1.4 “*โทษทีนึกสำนวนไทยดีๆ ไม่ออก*” นี่ก็เป็นอีกหนึ่งคำพูดที่จะเห็นได้บ่อยครั้งในการสื่อสารกับผู้รับสารของสมศักดิ์ ซึ่งสามารถตีความได้ 2 ทาง กล่าวคือ สมศักดิ์ให้ความสำคัญกับกับการระมัดระวังการใช้คำให้ตรงกับสิ่งที่ต้องการสื่อสารมากที่สุด เห็นว่าบางครั้งการใช้ภาษาอังกฤษจะถูกต้อง/ชัดเจนกว่า หรือเป็นไปได้ว่าสมศักดิ์นึกคำไทยไม่ออกจริงๆ (นั่นอาจหมายถึง คำ/ภาษาไทยไม่เพียงพอต่อความต้องการ หรือคลังคำ/ภาษาไทยของสมศักดิ์ไม่มากพอ – เพิ่มเติมภายหลัง) ตัวอย่าง

ขอเขียนถึง แถลงการณ์การล่าสุดของนิติราษฎร์ อีกนิดนะครับ แต่อันนี้ เป็นทำนองเรื่องเล่าสู่กันฟัง แบบ “เกร็ด” หรือ “ภูมิหลัง” อะไรแบบนั้น
คือจริงๆ เลย ตอนที่ผมอ่านแถลงการณ์ครั้งแรกเมื่อบ่ายนี้ ผมมีความรู้สึก “ทึ่ง” มากๆ เกือบๆ จะเป็นความรู้สึกประเภทที่ฝรั่งเรียกว่า in awe (**โทษที นึกสำนวนไทยดีๆ ไม่ออกจริงๆ** [เน้นคำโดยผู้วิจัย])

2. **ประเด็นหลัก (theme)**

จากการศึกษา “การสื่อสารทารงการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล” พบประเด็นหลักอยู่ 2 ประเด็น คือ (1) เกี่ยวกับ บทบาท/สถานะ ของสถาบันกษัตริย์ และ (2) การช่วยเหลือนักโทษการเมือง

บทบาท/สถานะ ของสถาบันกษัตริย์ไทย กล่าวได้ว่า เป็นประเด็นหลักที่สมศักดิ์หยิบยก (raise- ศัพท์ที่สมศักดิ์มักใช้) มาอภิปรายอย่างต่อเนื่อง สำหรับผู้ติดตามเฟซบุ๊คของสมศักดิ์จะรับรู้และสังเกตได้ว่าสมศักดิ์มักจะกล่าวถึง ตั้งคำถาม หรือวิจารณ์ต่อ “สถานะ/บทบาท” ของสถาบันกษัตริย์ (ซึ่งหมายรวมไปถึง ข้าราชบริพาร องคมนตรี คนใกล้ชิดในราชสำนัก [รวมถึง กองทัพ ศาล – เพิ่มเติมภายหลัง]) สมศักดิ์กล่าวว่าสิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับสถาบันกษัตริย์ คือ “สถานะ/บทบาท” (หรือ ตำแหน่งแห่งหน) ของสถาบันกษัตริย์เอง ที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในโลกสมัยใหม่ แต่กลับมี สถานะ/บทบาท หรือพระราชอำนาจที่คลุมเครือและมากล้นจนกลายเป็นศูนย์กลางของสังคมการเมืองที่แทรกซึมเข้าไปทุกพื้นที่ (space) ในสังคมไทย โดยผ่าน “*การยัดเยียดข้อมูลด้านเดียว ตลอด 24 ชั่วโมง ตั้งแต่อนุบาล* (คำของสมศักดิ์)” โครงการหลวงต่างๆ การมีพระราชดำรัสสด (ที่ไม่ผ่านการตรวจสอบจากรัฐ) เป็นต้น ด้วยสภาวะเช่นนี้สถาบันกษัตริย์จึงไม่สามารถถูกตรวจสอบหรือวิพากษ์อย่างตรงไปตรงมาได้ เนื่องจากมีกฎหมายหมิ่นกษัตริย์ฯ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112) และมาตรา 8 ตามรัฐธรรมนูญ (... *องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ* ...) คอยปกป้องสถานะดังกล่าวนั้นไว้ ซึ่งสมศักดิ์เสนอให้ยกเลิกกฎหมายทั้งสองนี้ด้วย

และอีกหนึ่งประเด็นหลัก สมศักดิ์ได้กล่าวถึง**การช่วยเหลือนักโทษการเมือง** (ซึ่งรวมถึงผู้ต้องโทษคดีหมิ่นกษัตริย์ฯ) ให้พ้นโทษออกมาจากคุกโดยเร็วไม่ว่าด้วยวิธีใด ซึ่งสมศักดิ์ก็ได้เสนอให้ออกเป็น "พ.ร.บ.นิรโทษกรรม" แก่ "*คนตัวเล็กตัวน้อย*" หรือระดับชาวบ้านธรรมดาออกมาก่อนโดยไม่รวมระดับแกนนำ และสมศักดิ์ยังกล่าวอีกว่า "... *ต่อให้รัฐบาลเพื่อไทย ผลักดันให้นิรโทษกรรม เฉพาะเสื้อแดงได้จริงๆ แล้วหาทางดำเนินคดีกับผู้มีอำนาจในเดือนเมษา – พฤษภา (อภิสิทธิ์, สุเทพ, อนุพงศ์ ฯลฯ) ก็ไม่สามารถที่จะเอาผิดใครได้นอกเสียจาก "เปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างอย่างถึงราก*"... (กล่าวคือ ยกเลิก สถานะ/บทบาท ของสถาบันกษัตริย์ที่ดำรงอยู่ – ผู้วิจัย)

3. ระยะเวลา และพื้นที่ (time/space)

การศึกษาระยะเวลา และพื้นที่ (time/space) ของ "การสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล" ระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 – 19 กันยายน พ.ศ.2555 โดยพิจารณาตามหัวเรื่อง และได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 รายการ ดังนี้

1. จำนวน คือ จำนวน "สถานะ (status)" และ "บันทึก (note)" บนเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

2. ขนาด คือ ปริมาณพื้นที่ที่ใช้ในแต่ละ สถานะ/บันทึก ในส่วนของ "สถานะ" คำนวณจากจำนวนของบรรทัด ส่วน "บันทึก" คำนวณจากจำนวนของหน้า (โดยทั้งสองส่วนใช้ค่าจากโปรแกรม Microsoft Office Word 2007)

3. รูปภาพ คือ จำนวนรูปภาพ

4. ความถี่ คือ จำนวนของระยะเวลา (วัน) ต่อ 1 สถานะ หรือ 1 บันทึก คำนวณโดยหาค่าเฉลี่ยของแต่ละช่วงความถี่

สรุป

ส่วนของ **สถานะ (status)** ดังนี้

- หัวเรื่องที่มีจำนวนสถานะมากสุด คือ การเมืองและประวัติศาสตร์ และน้อยสุด คือ เอกสารโทรเลขวิกิลีกส์

- หัวเรื่องที่มีขนาดมากสุด คือ การกล่าวถึงบุคคลอื่นของสมศักดิ์ และน้อยสุดมี 2 หัวเรื่อง คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ กับ เรื่องราวทั่วไปและเบ็ดเตล็ด

- หัวเรื่องที่มีรูปภาพมากสุด คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ และน้อยสุด คือ การเมืองและประวัติศาสตร์

- หัวเรื่องที่มีความถี่สูงสุด คือ การเมืองและประวัติศาสตร์ และต่ำสุด คือ เอกสารโทรเลขวิกีลีกส์ ทั้งนี้มีบางสถานะที่จัดประเภทหัวเรื่องได้มากกว่า 1 หัวเรื่อง

ส่วนของ **บันทึก (note)** ดังนี้

- หัวเรื่องที่มีจำนวนบันทึกมากสุด คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ และน้อยสุด คือ การกล่าวถึงบุคคลอื่นของสมศักดิ์

- หัวเรื่องที่มีขนาดมากสุดมี 2 หัวเรื่อง คือ การเมืองและประวัติศาสตร์ กับ การกล่าวถึงบุคคลอื่นของสมศักดิ์ และน้อยสุด คือ เอกสารโทรเลขวิกีลีกส์

- หัวเรื่องที่มีรูปภาพมากสุด คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ และน้อยสุด คือ การกล่าวถึงบุคคลอื่นของสมศักดิ์

- หัวเรื่องที่มีความถี่สูงสุด คือ เรื่องราวทั่วไปและเบ็ดเตล็ด และต่ำสุด คือ เอกสารโทรเลขวิกีลีกส์

ทั้งนี้มีบางบันทึกที่จัดประเภทหัวเรื่องได้มากกว่า 1 หัวเรื่อง

จากการสรุปดังกล่าวข้างต้น มีข้อสังเกต คือ ทั้งสถานะและบันทึกได้มีจำนวนหัวเรื่อง "สถาบันพระมหากษัตริย์ " กับ "การเมืองและประวัติศาสตร์" อยู่ระดับ มากสุด/มากรองลงมา ที่สอดคล้องกัน

การศึกษาช่องทางการสื่อสาร

การศึกษาวิจัยนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์ "เฟซบุ๊ค (Facebook)" ของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ในฐานเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมือง เฟซบุ๊คเป็นเครือข่ายสังคมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลกใช้แลกเปลี่ยนพูดคุยกันอย่างไร้พรมแดนสามารถตอบโต้กันได้ทันที โพสต์สถานะ แชร์สิ่งที่เราสนใจให้เพื่อนหรือคนอื่นได้รับรู้ด้วย ติดตามความเคลื่อนไหวของเพื่อน หรือข้อมูลข่าวสารที่เราสนใจ ฯลฯ ก่อนหน้านี้ช่องทางการสื่อสารของสมศักดิ์เคยตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสาร เช่น กรุงเทพธุรกิจ เนชั่นสุดสัปดาห์ มติชน ผู้จัดการรายวัน ซึ่งปัจจุบันช่องทางการสื่อสารดังที่กล่าวมาได้เลิกไปแล้ว และในส่วนของช่องทางโซเชียลมิเดียที่ผ่านมาสมศักดิ์เคยใช้เว็บบอร์ด (Web Board) อย่างบอร์ดฟ้าเดียวกัน (ได้ปิดตัวลงไปแล้ว) หรือทวิตเตอร์ (Twitter) ซึ่งสมศักดิ์ก็ไม่นิยมเข้าใช้ อีกทั้งสมศักดิ์ยังมีเว็บบล็อก (Blog) ของตัวเองที่รวบรวมบทความ ผลงานอื่นๆ ไว้ แต่ในปัจจุบันช่องทางการสื่อสารหลักของสมศักดิ์ต่อผู้รับสารก็คือ**เฟซบุ๊ค** สมศักดิ์เคยให้เหตุผลว่าทำไมถึงมาใช้เฟซบุ๊คเป็นช่องทางการสื่อสารหลัก "*โดยส่วนตัวชอบเว็บบอร์ดมากกว่า แต่ที่มาใช้เฟซบุ๊คเพราะคนมาใช้ที่นี่กันเยอะ*" (ข้อความทำนองนี้จากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์เอง) แม้ในปัจจุบันจะมีเว็บไซต์อย่างประชาไทออนไลน์หรือมติชนออนไลน์เผยแพร่เนื้อหาสาร (message) ของสมศักดิ์ก็จะเป็นในลักษณะนำมาจากเฟซบุ๊คของสมศักดิ์อีกที (เพิ่มเติมภายหลัง)

สมศักดิ์ใช้เฟซบุ๊คเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองต่อผู้รับสารหรือผู้ติดตาม โดยการโพสต์สถานะ (status) รูปภาพ/วิดีโอ หรือบางทีก็แชร์จากคนอื่นประกอบการวิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และการสร้างบันทึก (note) ขึ้นของสมศักดิ์แล้วแชร์ไปยังผู้รับสาร และบางทีการโพสต์สถานะ หรือการสร้างบันทึกของสมศักดิ์ก็จะมีการแท็ก (tag) คนอื่นด้วย (โดยเฉพาะนักกิจกรรม นักวิชาการ หรือนักการเมือง - เพิ่มเติมภายหลัง) เพื่อให้รับรู้ในสิ่งที่สมศักดิ์เองต้องการสื่อสาร การวิจัยนี้ได้ใช้กรอบแนวคิด "การวิเคราะห์ช่องทางการแพร่กระจาย" เป็นแนวทางการวิจัยซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน (สุเทพ เดชะ. 2547 : 35-36) คือ (1) ความถี่ (Frequency) (2) การเผยแพร่ซ้ำ (3) ช่วงเวลาในการเห็น ดังนี้

1. **ความถี่ (Frequency)** จากการศึกษาการสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ พบว่า การสื่อสารของสมศักดิ์ไปยังผู้รับสารมีความถี่อยู่ในระดับที่**ต่ำ** (เมื่อเทียบกับการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊คของนักวิชาการอื่นที่มีชื่อเสียง – เพิ่มเติมภายหลัง) ทั้งนี้สังเกตได้ว่าความถี่ในการสื่อสารของสมศักดิ์จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือบริบท เช่น มีความเคลื่อนไหวทางการเมือง ช่วงของการเลือกตั้งที่สำคัญๆ วันครบรอบเหตุการณ์ประวัติศาสตร์การเมือง หรือประเด็นที่นิยมกล่าวถึงกันมากในเฟซบุ๊ค เป็นต้น

2. **การเผยแพร่ซ้ำ** จากการศึกษาพบว่า สไตล์ (style) หรือลักษณะการสื่อสารทางการเมืองของสมศักดิ์เนื้อหาสารมีลักษณะของ "การผลิตซ้ำ (reproduction)" โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับ "สถาบันพระมหากษัตริย์" ซึ่ง

สมศักดิ์จะวิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามต่อ บทบาท/สถานะ ของสถาบันกษัตริย์ (ที่ไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างตรงไปตรงมา ไม่เปิดให้ตรวจสอบ/ประเมิน หรือเสนอข้อมูลอีกด้านได้) และอีกประเด็น คือ "การช่วยเหลือนักโทษทางการเมือง" สมศักดิ์เรียกร้องให้ช่วย "*ระดับชาวบ้านธรรมดา*" (รวมนักโทษคดีหมิ่นกษัตริย์ฯ) ออกมาก่อนจะด้วยวิธีใดก็ได้ แต่ทั้งนี้จากการศึกษาและสังเกต การ "ผลิตซ้ำ" ของสมศักดิ์เป็นสิ่งที่ "จงใจ"

3. **ช่วงเวลาในการเห็น** จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ไม่ได้กำหนดช่วงเวลาที่ตายตัว เพราะการสื่อสารแต่ละครั้งขึ้นกับสถานการณ์ หรือบริบทดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นเป็นหลัก ทั้งนี้ชุมชนโซเชียลเน็ตเวิร์กอย่างเฟซบุ๊คที่ทุกคน หรือผู้ติดตาม (follower) สามารถเข้าถึงได้ทุกเมื่อ/ติดตามดูเนื้อหาสารที่หลังได้ ดังนั้น ความแตกต่างของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้รับสาร) จึงไม่มีผลอะไร กล่าวคือ ความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมายของผู้ส่งสารจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาในการเห็นของผู้รับสาร

และเมื่อพิจารณาเหตุผลที่สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล เลือกใช้เฟซบุ๊คเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารทางการเมือง นอกจากเหตุผลดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ("... *แต่ที่มาใช้เฟซบุ๊คเพราะคนมาใช้ที่นี่กันเยอะ*") สมศักดิ์ในฐานะที่ร่วมต่อสู้/เคลื่อนไหวทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่องและโดยเฉพาะการขับเคลื่อน/ทำงานทางความคิด ย่อมเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ที่อยากเห็นสิ่งที่ตนเองได้พยายามมาโดยตลอดบรรลุเป้าหมาย หรือเกิดขึ้นเป็นจริง เฟซบุ๊คจึงกลายเป็นเครื่องมือหลักที่สมศักดิ์ได้เลือก

การศึกษาวิเคราะห์ผู้รับสาร (receiver)

ผู้รับสาร (receiver) หรือ ผู้ติดตาม (follower) เฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล มีประมาณ 26,000 กว่าบัญชี (ข้อมูล ณ วันบันทึก 31 ธันวาคม 2555) การศึกษา "ผู้รับสาร" ใช้วิธีการศึกษาโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากที่ผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) อย่างใดอย่างหนึ่งต่อเฟซบุ๊คสมศักดิ์ เช่น การกดไลค์ (like) การแสดงความคิดเห็น (comment) การแบ่งปัน (share) หรือการแท็ก (tag) ฯลฯ ซึ่งจะได้วิเคราะห์แบบพรรณนา โดยได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ทัศนะที่มีต่อผู้รับสาร (2) ลักษณะของกลุ่มผู้รับสาร และปฏิกิริยาที่มีต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ดังนี้

ทัศนะที่มีต่อผู้รับสาร

จากการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตต่อกลุ่มผู้รับสารที่มีต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของ McQuail (กาญจนา แก้วเทพ. 2543 : 291) ที่ได้แบ่งพัฒนาการของทัศนะที่มีต่อผู้รับสารออกเป็น 4 แนวคิดใหญ่ คือ (1) ทัศนะที่มองผู้รับสารเป็น "ผู้ดู ผู้ชม" (Spectators) (2) ทัศนะที่มองกลุ่มผู้รับสารเป็น "กลุ่มสาธารณะ" (Public) (3) ทัศนะที่มองดูผู้รับสารเป็น "มวลชน" (Mass) (4) ทัศนะที่มองผู้รับสารเป็น "ตลาดหรือผู้บริโภค" (Market)

พบว่า กลุ่มผู้รับสารสามารถจัดอยู่ในประเภทที่ถูกมองว่าเป็น "มวลชน" เพราะสอดรับกับการให้นิยามคุณลักษณะกลุ่มผู้รับสารตามกรอบแนวคิด อย่างจำนวนผู้รับสารหรือผู้ที่ติดตามเฟซบุ๊คสมศักดิ์ซึ่งมีถึง 26,000 กว่าบัญชี ซึ่งถือได้ว่าเป็นปริมาณที่มาก (เมื่อเทียบกับการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊คของนักวิชาการอื่นที่มีชื่อเสียง – เพิ่มเติมภายหลัง) กลุ่มผู้รับสารไม่ได้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรือรู้จักกันเป็นการส่วนตัว แต่กระจายไปในแต่ละพื้นที่ด้วยโลกสมัยใหม่และเทคโนโลยีอย่างเฟซบุ๊คก็สามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าอยู่ที่ใด จึงทำให้กลุ่มผู้รับสารมีความหลากหลายไม่ว่าในแง่ใดก็ตาม

ลักษณะของกลุ่มผู้รับสาร และปฏิกิริยาที่มีต่อเฟซบุ๊คของ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

จากการศึกษาและสังเกตถึงลักษณะและปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ พบว่า กลุ่มผู้รับสารที่เข้ามามีส่วนในกระบวนการ “สื่อสารทางการเมือง” จะโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ระหว่างผู้รับสารเองกับสมศักดิ์ การสื่อสารระหว่าง “ผู้รับสาร” กับ “ผู้ส่งสาร” ดำเนินไปในลักษณะ “Two way” คือ มีการตอบโต้หรือมีปฏิกิริยาทางใดทางหนึ่งไปมาระหว่างกัน แต่ทั้งนี้สมศักดิ์ยังเป็นผู้ส่งสารหลัก สามารถแบ่งกลุ่มผู้รับสารออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่อย่างกว้าง คือ (1) **กลุ่มที่เห็นด้วย** (กับ “สาร/ message” ของสมศักดิ์) ซึ่งก็แยกเป็นอีก 2 ประเภท คือ กลุ่มที่เห็นด้วยประเภทที่คิดวิเคราะห์แล้วเห็นคล้อยตาม กับประเภทที่เห็นด้วยโดยที่ไม่ได้คิดวิเคราะห์ (ภาษาที่นิยมอาจเรียกว่า พร้อมที่จะ “เชียร์” “โปร” ฯลฯ) (2) **กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย** ซึ่งก็แยกเป็นอีก 2 ประเภท คือ กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยประเภทที่ใช้เหตุผลในการโต้แย้งหักล้าง กับ ประเภทที่ไม่เห็นด้วยแบบไม่ได้ใช้เหตุผล (ภาษาพูด คือพร้อมจะเข้ามา “แขวะ” “กวน” หรือ “อัด” โดยตรง)

กลุ่มที่เห็นด้วยสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มอย่างกว้าง คือ (1) กลุ่มผู้รับสารที่เป็น “กลุ่มคนเสื้อแดง (นปช.)” และกลุ่มผู้รับสารที่ชื่นชอบพรรคเพื่อไทย (หรือที่สุดก็คือ “ทักษิณ”) การแสดงความเห็น หรือภาษาในเฟซบุ๊คเรียกการ “comment” ของทั้งสองกลุ่มดังกล่าวมีลักษณะร่วมกันบางอย่างจึงจัดให้อยู่กลุ่มเดียวกัน กล่าวคือ กลุ่มผู้รับสารนี้จะสนับสนุนพรรคเพื่อไทย ไม่ยอมที่จะวิจารณ์กลุ่มตนเอง และโดยเฉพาะไม่ยอมวิจารณ์ในประเด็นเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (ซึ่งจะต่างกับอีกกลุ่มผู้รับสารที่จะได้กล่าวต่อไป) (2) กลุ่มผู้รับสารในที่นี้จะเรียกอย่างกว้างว่า “กลุ่มก้าวหน้า” กลุ่มหลังนี้แม้จะมีแนวคิดบางอย่างที่ไปด้วยกันได้กับ “กลุ่มคนเสื้อแดง” แต่ก็ได้ก้าวข้ามรวมทั้ง “พรรคเพื่อไทย” ในความหมายที่ไม่ได้ยึดติด พร้อมที่จะวิจารณ์ในสิ่งที่เห็นว่าเป็นปัญหาหรือความผิดพลาด เช่น “การวิจารณ์รัฐบาลเพื่อไทยที่ไม่เดินหน้าแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยลงมติวาระ 3 แต่กลับยอมต่ออำนาจศาลรัฐธรรมนูญ” “วิจารณ์รัฐบาลเพื่อไทยที่ไม่ยอมออกกฎหมายช่วยเหลือนักโทษการเมืองอย่างจริงจัง” หรือ “การวิจารณ์กลุ่มคนเสื้อแดง (นปช.) ที่ไม่รวมนักโทษคดีหมิ่นกษัตริย์ฯ เป็นนักโทษการเมืองไว้ด้วย” เป็นต้น ซึ่งกลุ่มก้าวหน้านี้ได้เรียกร้องให้ช่วยเหลือนักโทษการเมืองโดยรวมนักโทษคดีหมิ่นกษัตริย์ฯ เข้าไว้ด้วย และยังวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ (**ต้องเข้าใจว่า ไม่ใช่การวิจารณ์สถาบันกษัตริย์จริงๆ แต่เป็นลักษณะของการตั้งคำถามต่อ “บทบาท/สถานะ” อย่างจำกัด** – เพิ่มเติมภายหลัง) หรือการเรียกร้องเสรีภาพการแสดงความคิดเห็นโดยให้ แก้/ยกเลิก ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112

ต่อมาในส่วนของแนวคิด**กลุ่มที่ไม่เห็นด้วย**ในที่นี้จะได้รวมทั้งกลุ่มประเภทที่ใช้เหตุผลและไม่ใช้เหตุผลในการโต้แย้งเข้าด้วยกัน เนื่องด้วยกลุ่มผู้รับสารทั้งสองประเภท มีลักษณะร่วมหรือแนวคิดที่เหมือนกัน เรียกกลุ่มนี้ว่า “กลุ่มรอยัลลิสต์ (royalist) ” หรือภาษาที่มักเรียกกันว่า “พวกนิยมเจ้า” “โปรเจ้า” จนถึง “คลั่งเจ้า” ก็มี ซึ่งมีแนวคิดไม่ได้ต่างไปจากคนไทยจำนวนไม่น้อยในสังคมไทยที่ “*ถูกยัดเยียดข้อมูลด้านเดียว ตลอด 24 ชั่วโมง ตั้งแต่อนุบาล* (คำของสมศักดิ์)” ที่พยามยามจะปกป้องเมื่อมีใครวิพากษ์วิจารณ์ต่อสถาบันกษัตริย์ และกระทำไปพร้อมกัน คือ การยกย่อง สรรเสริญต่อสถาบันกษัตริย์ เช่น การบอกว่า “ทรงงานหนักเพื่อคนไทยอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย” “ทรงทำคุณประโยชน์ โครงการหลวงต่างๆ ที่มีคุณูปการอย่างเอนกอนันต์ต่อประเทศชาติ” “ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทย” ฯลฯ และขณะเดียวกันก็กล่าวประณามคนที่มีความเห็นตรงกันข้ามกับการสรรเสริญเยินยอสถาบันกษัตริย์ เช่น ข้อกล่าวหาคลาสสิค “ไม่จงรักภักดี” หรือที่หนักกว่านั้นว่า “พวกล้มเจ้า” เป็นต้น (โดยเฉพาะต่อ “กลุ่มคนเสื้อแดง” หรือ “กลุ่มก้าวหน้า” ที่มักจะตกเป็นเป้าของข้อกล่าวหาเหล่านี้อยู่เสมอ) และกลุ่มผู้รับสาร

เหล่านี้มักจะชื่นชอบ “ระบบคนดี” “คนที่มีคุณธรรม” (ซึ่งนิยามก็มีปัญหาในตัวอยู่แล้ว) สนับสนุนให้มาปกครองประเทศโดยไม่จำเป็นต้องผ่านการเลือกตั้ง และมีแนวโน้มที่ไม่มีความคิดต่อต้านการกระทำรัฐประหาร

ประการสุดท้ายเมื่อพิจารณาถึงว่าเหตุผลหรือปัจจัยใดที่ทำให้กลุ่มผู้รับสารเข้ามาติดตามเฟซบุ๊คสมศักดิ์ จากการศึกษากลุ่มผู้รับสารตามแนว **Structural Tradition** (กาญจนา แก้วเทพ. 2543 : 295) ที่ให้ความสนใจกับปัจจัยสังคมที่อยู่นอกตัวบุคคล (Exogeneous factors) เช่น อายุ เพศ อาชีพ รายได้ ฯลฯ และแนวทาง **Behavionist Tradition** (อ้างแล้ว) ที่ให้ความสนใจกับปัจจัยด้านจิตวิทยาที่อยู่ในตัวคน เช่น ความต้องการ แรงจูงใจ ความสนใจ ความคาดหวัง ฯลฯ ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยดังกล่าวเป็นไปตามแนวทาง “Behavionist Tradition” โดยเชื่อว่าปัจจัยภายในเหล่านี้ (Endogeneous facrors) เป็นตัวกำหนดที่สำคัญ จากแนวคิดนี้เมื่อนำมาใช้สังเกตกลุ่มผู้รับสารแล้วเข้าใจได้ว่าล้วนก็ต้องมีความรู้สึกนึกคิดภายในอย่างหนึ่งอย่างใดที่ให้ต้องผลักตัวเองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล เช่น กลุ่มผู้รับสารที่ต้องการความเป็นธรรม กลุ่มผู้รับสารที่พยายามปกป้องสถาบันกษัตริย์ กลุ่มผู้รับสารที่สนใจติดตามข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองและการวิเคราะห์จากสมศักดิ์ หรือเป็นการใช้สื่อเพื่อ ตอกย้ำ อ้างอิงกับกลุ่มเพื่อเสริม/สร้างเอกลักษณ์ของตนเอง หรือกลุ่มผู้รับสารที่คาดหวังอยากเห็นสังคมไทยมีเสรีภาพเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง เป็นต้น แม้แนวทางนี้จะมีจุดอ่อนอยู่เหมือนกัน แต่ก็สามารถอธิบาย “ผู้รับสาร” ได้สอดคล้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะ (จากการศึกษาวิจัย)

- สามารถใช้เฟซบุ๊ค (Facebook) นอกจากการสื่อสารทั่วไประหว่างคนที่รู้จัก หรือเพื่อความบันเทิง ยังสามารถใช้เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อน เผยแพร่ เป้าประสงค์ทางการเมืองของตนได้ และโดยเฉพาะควรเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารให้เท่าทันต่อความนิยมของผู้คนที่เปลี่ยนไป

- สามารถทำความเข้าใจแนวคิด หรืออุดมการณ์ของบุคคลใด ผ่านการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของสาร (message) โดยการศึกษาวิจัยไม่จำกัดว่า “สาร (message)” จะอยู่ในรูปแบบใด

- สามารถนำแนวคิด การวิเคราะห์ หรือข้อเสนอแนะที่มีต่อสังคมการเมืองไทยของ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล มาประยุกต์เพื่อใช้เป็นกรอบในการมอง/อธิบาย หรือแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย ต่อไป

บรรณานุกรม

วิทยานิพนธ์

สุเทพ เดชะชีพ. (2547). “การสื่อสารทางการเมืองของนายชวน หลีกภัย,” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ. (2541). **การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

_____. (2543). สื่อสารมวลชน : **ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

ปาริชาต สถาปิตานนท์. (2545). **ระเบียบวิธีวิจัยการสื่อสาร.** ม.ป.ท.: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

ศรีนลิน พิมพ์ประเสริฐ, ปวีณา มีป้อง และคนอื่นๆ. (2552). **สนุกเล่นเป็นเร็ว Facebook & Twitter.** กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2544). **ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง.** ม.ป.ท. : สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก,

เว็บไซต์

คำนูญ สิทธิสมาน. "ข้อเสนอ 8 ข้อ ของ 'สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล' ! ," **ผู้จัดการออนไลน์.** 21 กุมภาพันธ์ 2553. <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9530000024868> 25 พฤศจิกายน 2555.

"โฆษก ศอฉ. ยอมรับแต่ง "ผังล้มเจ้า" เพื่อตอบโต้การใส่ร้ายท่านผู้หญิงจรุงจิตต์," **ประชาไทออนไลน์.** 26 พฤษภาคม 2554. <http://prachatai.com/journal/2011/05/34974> 25 พฤศจิกายน 2555.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. "บทความของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล," **somsak.** 4 กรกฎาคม 2549. <http://somsakj.blogspot.com/> 25 พฤศจิกายน 2555.

"สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล รับทราบข้อกล่าวหามาตรา 112 ที่ สน.นางเลิ้ง," 11 พฤษภาคม 2554. <http://www.siamintelligence.com/somsak-jiam-informed-lese-majesty-case/> 25 พฤศจิกายน 2555.

"สั่งฟ้อง "สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล" หลังกองทัพบกแจ้งเอาผิด "มาตรา 112"," **มติชนออนไลน์.** 15 พฤศจิกายน 2555. <http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1352979248&grpid=00&catid=00> 25 พฤศจิกายน 2555.

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. "สมศักดิ์กับมาตรา 112," 23 พฤศจิกายน 2555. <http://www.prachatai.com/journal/2012/11/43837> 25 พฤศจิกายน 2555.

"หมอตุลย์นำทีมชู้ป้ายโต้สมศักดิ์ เจียมฯ ยัน "ในหลวงทรงงานหนัก"," **ประชาไทออนไลน์.** 31 กรกฎาคม 2555. <http://prachatai.com/journal/2012/07/41831> 25 พฤศจิกายน 2555.

Privy Council and Modern Monarch in Thai Political Transition

Ittipol Kotame*

Abstract

This paper aims to present two important points for the superior understanding of Thailand political crisis, of which before and after coup d'éta on the elected government in the year 2006. It is analyzed with the framework of the Privy Council political roles that is relied theoretically on the modern monarch ideology.

First, the author explained the root of the Privy Council, in order to analyze the possibility of political conditions of the Privy Council as a representative of the modern monarch ideology.

Second, the authors analyzed the pattern of exercise of power of the Privy Council, with the modern monarch ideology. In addition, the characteristic of using such power under the circumstance of Thailand political crisis was described.

The Privy Council has been playing the major role of monarchy representative. It represents some monarchy's functions. To explain, it transfers the monarchy's political speeches to the public sphere, executes the royal activities as the representative, provides the political view points during the tense political circumstances, and represents the political power, in which the People's Alliance for Democracy (PAD), Royal Thai army, and the Court of Justice judges needed to ask for the political assistance.

Eventually, this paper also proposes the arguments on the modern monarch ideology of Privy Council. Consequently, it will lead to the sharper and the unambiguous explanation of Thailand political crisis.

Keywords: Privy Council, Role of/ Monarchy

องคมนตรีกับอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไทย

อิทธิพล โคตะมี*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอเรื่องสำคัญ 2 เรื่อง คือความเข้าใจต่อสถานการณ์วิกฤติทางการเมืองไทย นับตั้งแต่ก่อนและหลังการรัฐประหาร ล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในปี 2549 ผ่านบทบาททางการเมืองขององคมนตรี โดยใช้กรอบการอธิบาย บทบาทขององคมนตรี จากฐานคิดของ อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ (modern monarch) ประการแรก ผู้เขียนได้ทำการอธิบาย ฐานที่มาของสถาบันองคมนตรี เพื่อต้องการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในเงื่อนไขทางการเมืองของสถาบันองคมนตรี(possibility of political conditions of a privy council) ในฐานะตัวแสดงของอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไทย ประการที่สอง ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์แบบแผนการใช้อำนาจ (pattern of power) ขององคมนตรีภายใต้อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ และแสดงให้เห็นถึงผลจากการใช้อำนาจดังกล่าวต่อวิกฤติทางการเมืองไทยว่ามีลักษณะอย่างไร โดยสถาบันองคมนตรีทำหน้าที่สวมรับบทบาทบางด้านของกษัตริย์ ในการน้อมนำพระราชดำรัส เพื่อแสดงออกต่อพื้นที่สาธารณะ , การดำเนินงานแทนในกิจกรรมของพระราชกรณียกิจ , ความเห็นทางการเมืองในช่วง

* *B.Pol.Sci., (Politics and Government), College of Politics and Governance, Mahasarakham University*

* *รัฐศาสตรบัณฑิต, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

สถานการณ์ตึงเครียด ,การเป็นตัวแทนอำนาจบารมีผ่านการเข้าพบของกลุ่มการเมืองต่างๆ เช่น กองทัพ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และ คณะตุลาการของศาลยุติธรรม เป็นต้น

บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และอธิบายสาระสำคัญของแบบแผนการใช้อำนาจของสถาบันองคมนตรี เพื่อเสนอข้อถกเถียงและโต้แย้งถึงอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ขององคมนตรี ซึ่งจะนำไปสู่แนวทำงการการอธิบายวิกฤติทำงการเมืองไทยที่ผ่านมาให้เห็นภาพคมชัดยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สถาบัน, องคมนตรี, บทบาท/ สถาบันพระมหากษัตริย์

วิกฤติการเมืองในระยะเปลี่ยนผ่าน

ปี พ.ศ.2548-2549 "สนาม" แห่งการต่อสู้ทางการเมืองได้ย้ายจากรัฐสภามายังท้องถนน และ บ้านบุคคลสำคัญ นับตั้งแต่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยสั่งปลดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจรของนายสนธิ ลิ้มทองกุล โดยให้เหตุผลว่า มีการนำพระราชดำรัสมาใช้โจมตีกันในทางการเมือง(ผู้จัดการออนไลน์, 15 กันยายน 2548.) ประกอบกับหนังสือเรื่อง "พระราชอำนาจ"[1] ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอภิปรายถึงสถานะความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างสถาบันกษัตริย์กับการเมืองไทย สอดรับกับกระแสความไม่พอใจตัวนายกรัฐมนตรี ถึงการแก้ไขกฎหมายเพื่อขายหุ้น ที่เกี่ยวพันกับบริษัทใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรี (โอเพ่นออนไลน์ ,18 มกราคม 2549) ขยายตัวเป็นการชุมนุมใหญ่ในต้นปี 2549 ในนาม "พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย" ขณะที่นักวิชาการชั้นนำ ได้เคลื่อนไหวอย่างคึกคัก มีการเรียกร้องผ่านราชเลขาธิการและประธานองคมนตรี เพื่อถวายฎีกาขอพระราชทานนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 7 ในรัฐธรรมนูญ"[2] นอกจากนั้น บ้านพักสี่เสาร์เทเวศร์ ของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี ก็ได้รับการต้อนรับจากมวลชน ฝ่ายต่างๆในการเคลื่อนขบวนไปยื่นหนังสือถึงประธานองคมนตรี ขณะเดียวกัน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ก็ประกาศไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ภายหลังจากการเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นผลจากการเลือกตั้ง ในวันที่ 2 เมษายน 2549 เพิ่งผ่านพ้นไป (ผู้จัดการออนไลน์ ,4 เมษายน 2549)

การเมืองไทยเดินเข้าสู่ความตรึงเครียดยิ่งขึ้น เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2549 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสแก่ ฝ่ายตุลาการทั้ง 3 ศาล ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลฎีกา , คณะตุลาการศาลปกครอง, คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จนนำไปสู่การประชุมร่วมกันของทั้ง 3 ศาลในการแก้วิกฤติทางการเมืองด้วยการ

---

[1] *หนังสือชื่อ "พระราชอำนาจ" เขียนขึ้นในปี 2548 โดยนายประมวล รุจนเสรี อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เนื้อหาในบทอาเศียรวาทได้ถูกนายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ดำเนินรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ นำไปอ่านออกอากาศ เป็นเหตุไปสู่ชนวนการปลดรายการในที่สุด เนื้อหาสำคัญที่ถูกอ่านมีความว่า "นาย[ปีย์ มาลากุล ณ อยุธยา] ได้อัญเชิญกระแสพระราชดำรัส [พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว] มาแจ้งกับนายประมวล ว่าเมื่อได้ทอดพระเนตรแล้ว ได้มีพระราชดำรัสว่า "...เราอ่านแล้ว เราชอบมาก เขียนได้ดี เขียนได้ถูกต้อง"*

[2] *ในรัฐธรรมนูญ 2540 หมวดที่ 1 มาตราที่ 7 บัญญัติไว้ว่า "ในเมื่อไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้บังคับกับกรณีใดๆ ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" สำหรับผู้ที่มีบทบาทในการร่างฎีกาเพื่อถวายให้มีการพระราชทานนายกรัฐมนตรี คือ ศ.ดร. ชัยอนันต์ สมุทรวานิช นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์คนสำคัญของสังคมไทย ดูใน คำนูณ สิทธิสมาน, ปรากฏการณ์สนธิ : จากเสื้อสีเหลืองถึงผ้าพันคอสีฟ้า, 2549*

ตีความกฎหมาย นักวิชาการบางท่านอธิบายลักษณะดังกล่าวว่าเป็น “ตุลาการณ์ภิวัตน์”[3](บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538, หน้า. 147-148) หลังจากการน้อมนำพระราชดำรัสครั้งนั้น ศาลยุติธรรมชั้นต้น ได้พิพากษาจำคุกคณะกรรมการเลือกตั้งโดยไม่รอลงอาญา[4] ประกอบกับการเคลื่อนไหวบนพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง องคมนตรี รวมทั้งองคมนตรีที่มาจากฝ่ายตุลาการโดยอ้างการตัดสินของศาลยุติธรรมได้กระทำลงไปนามพระปรมาภิไธย (วิชา มหาคุณ, วารสารศาลยุติธรรม ปีที่ 4, เล่ม 1, หน้า 17) วิกฤติทางการเมืองที่ผูกโยงองคมนตรีเข้าไปเป็นตัวแสดงทางการเมืองหลัก ถูกขับเน้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่ออุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ได้กลายเป็นภาพแทนของการแสดงออกทางการเมืองขององคมนตรีต่อพื้นที่สาธารณะ ผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององคมนตรี ที่มีสายสัมพันธ์กับกองทัพ ศาลยุติธรรม รวมทั้งโครงสร้างทางการเมืองที่นับรวมองคมนตรีผนวกเข้ากับสถาบันกษัตริย์ คำถามคืออุดมการณ์ดังกล่าวทำงานอย่างไร แบบแผนทางการเมืองได้สร้างการรับรู้ทางการเมืองในระยะเปลี่ยนผ่านไปอย่างไร การพิจารณาจากบทบาทขององคมนตรีจึงมีความสำคัญ ถ้าหากภารกิจทางประวัติศาสตร์ของการศึกษาการเมือง จำเป็นต้องวางอยู่บนพื้นฐานของการเปิดพื้นที่การรับรู้ใหม่ในการอธิบายวิกฤติทางการเมืองไทย

เส้นทางสถาบันองคมนตรี

คณะองคมนตรีเริ่มต้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2417 เมื่อพระองค์ทรงแต่งตั้ง "ปรีวี เคาน์ซิล" ขึ้นมา หรือเรียกอีกอย่างว่า "ที่ปฤกษาในพระองค์" (รายงานการประชุมเสนาบดีวันที่ 27 สิงหาคม รัตนโกสินทรศก 111) ในรัชกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติคำว่า "องคมนตรี" ขึ้นมาแทนที่คำว่า "ปรีวี เคาน์ซิล และพระราชทานตำแหน่งให้กับข้าราชการในพระองค์กว่า 227 คน ในปีพุทธศักราช 2470 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าฯ ยกเลิกพระราชบัญญัติองคมนตรี จุลศักราช 1236 และโปรดเกล้าฯ ให้ใช้พระราชบัญญัติองคมนตรี พุทธศักราช 2470 คำว่า "องคมนตรี" จึงใช้แทนคำว่า "ปรีวี เคาน์ซิล" (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ,2545) อย่างเป็นทางการนับแต่นั้นมา สัดส่วนที่นั่งในองคมนตรีสภาจำนวนมากจึงเป็นที่รองรับเจ้านายหลายพระองค์ โดยมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา แต่อย่างไรก็ตามองคมนตรีก็ทำหน้าที่แตกต่างจาก "เสนาบดีกระทรวง" ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราย์ ที่มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน 12 กระทรวง ตามการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในปี พ.ศ. 2435

---

[3] มีนักวิชาการหลายท่านพยายามอธิบายความชอบธรรมในการแทรกแซงการใช้อำนาจผ่านหลักการแบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยไว้หลายท่าน เช่น ธีรยุทธ บุญมี , ปราโมท นาครทรรพ เป็นต้น ส่วนคำอธิบายที่สำคัญน่าจะมาจากนักกฎหมายมหาชนคนสำคัญที่ว่า "กรณีที่กฎหมายที่ออกมานั้นมีข้อความไม่ชัดเจนหรือต้องมีการพิจารณาว่า กฎหมายขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ นั้นย่อมต้องพิจารณาถึงองค์กรที่จะมีหน้าที่ ควบคุมกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาว่าคือองค์กรใด ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวนี้ได้มีการยอมรับถึงแนวคิดที่ให้ศาลมีอำนาจในการควบ คุมกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา ดังที่ปรากฏในคดีบรรทัดฐาน คือ Marbury v. Madison ที่ได้วางหลักไว้ว่า ศาลยุติธรรมมีอำนาจวินิจฉัยว่ากฎหมายที่สภาคองเกรสตราขึ้นนั้นไม่ชอบด้วยรัฐ ธรรมนูญและใช้บังคับไม่ได้ ซึ่งเป็นการตัดสินทั้ง ๆ ที่รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรง"

[4] พิพากษาเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2549 ให้จำคุก พล.ต.อ.วาสนา นายปริญญา และนายวีระชัย จำเลยที่ 2-4 ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วย กกต.ฯ ไว้คนละ 4 ปี โดยไม่รอลงอาญา และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลา 10 ปี ส่วน พล.อ.จารุภัทร จำเลยที่ 5 นั้นได้ลาออกจาก กกต.ไปก่อน นายถาวร โจทก์จึงถอนฟ้อง ต่อมาจำเลยที่ 2-4 ยื่นอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ขณะที่จำเลย 2-3 ยื่นฎีกา ขอให้ศาลยกฟ้องด้วย ดูใน คำพิพากษาของศาลฎีกาคดีหมายเลขดำ อ.1234 /2549

ตามพระราชบัญญัติองคมนตรี พุทธศักราช 2470 พระมหากษัตริย์จะทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถในราชการแผ่นดินเป็นองคมนตรี มีวาระดำรงตำแหน่งจนกษัตริย์ผู้ทรงแต่งตั้งนั้นได้เสด็จสวรรคตและอยู่ต่อได้อีก 6 เดือน กษัตริย์จะทรงคัดเลือกกรรมการที่มีคุณวุฒิ มีความสามารถด้านต่างๆ จำนวน 40 คน เป็นสภากรรมการองคมนตรี สภากรรมการองคมนตรีนี้ ทำหน้าที่คล้ายสภานิติบัญญัติคือพิจารณาร่างกฎหมายต่างๆ อาทิ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น พึงสังเกตว่าสภากรรมการองคมนตรีในรัชสมัยนี้ทำหน้าที่คล้ายสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน (เคาน์ซิลออฟสเตท) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การแต่งตั้งเจ้านายให้นั่งในองคมนตรีสภาเป็นจำนวนมากและรับตำแหน่งกินเงินเดือนในคงคลัง ขณะที่ราษฎรพบกับความยากลำบากแร้นแค้น เป็นส่วนหนึ่งของกระแสไม่เอาเจ้า ตั้งแต่ท้ายรัชกาลที่ 5 จึงเกิดขึ้น ข้าราชการทหารและพลเรือนที่ถูกสร้างมาจากการปฏิวัติสังคมของ รัชกาลที่ 5 เริ่มไม่พอใจในระบบที่ให้ประโยชน์พิเศษกับราชวงศ์ และในที่สุดก็นำไปสู่การปฏิวัติ 2475 (Kullada Kesboonchoo Mead ,2004) อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติองคมนตรี พ.ศ. 2470 ก็ได้ถูกยกเลิกหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี 2475

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ในเวลาย่ำรุ่งของวันที่ 24 มิถุนายน 2475 พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พุทธศักราช 2475 มิได้รับรองสถานะขององคมนตรีแต่อย่างใด รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 รัฐธรรมนูญที่ได้รับอิทธิพลจากฝ่ายคณะเจ้าด้วย กล่าวได้ว่าสถานะและบทบาทของอดีตสมาชิกคณะองคมนตรีในเวลานั้นจำนวนมากได้กลายสภาพเป็นฝ่ายปฏิปักษ์คณะราษฎร(ณัฐพล ใจจริง,2556, หน้า 46-49) ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2489 ที่ให้ความสำคัญต่อระบบรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ก็ปฏิเสธการจัดตั้งคณะองคมนตรีอันเป็นมรดกจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างสิ้นเชิง จนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงที่ลบความทรงจำของคณะราษฎรได้มาถึง

หลังการรัฐประหารที่นำโดยจอมพลผิน ชุนหวัน ,กลุ่มนิยมเจ้าและพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้เกิดรัฐธรรมนูญที่รับรองสถานะขององคมนตรีขึ้นมาอีกครั้ง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2490 เพียงแต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้มิได้ใช้คำว่า “องคมนตรี” แต่ใช้คำว่า “อภิรัฐมนตรี” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 มาตรา 4) จุดมุ่งหมายสำคัญของอำนาจองคมนตรีในรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ การที่องคมนตรีสามารถลงนามสนองพระบรมราชโองการ ปัญหาในทางหลักการข้อนี้ถูกอธิบายจากปัญญาชนจารีตนิยมที่พัฒนาเป็นกลุ่มปัญญาชนอนุรักษ์นิยมใหม่[5] (เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒนวนิช ,2550)ว่าเป็นการ

---

[5] *ในเรื่องแนวความคิดอนุรักษ์ใหม่โดยเกรียงศักดิ์เสนอว่า แนวความคิดอนุรักษ์นิยมใหม่แนวความคิดนี้จะกำหนดความสัมพันธ์ของโครงสร้างสถาบันทางการเมืองของไทยในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 2510 โดยได้นำเสนอว่าในสังคมการเมืองแบบจารีตนั้นแม้ว่าจะเป็นแบบพ่อปกครองลูกในยุคต้น (สุโขทัย) และแบบเทวราชา ในสมัยอยุธยา แต่ทว่าในท้ายที่สุดแล้วระบอบทั้งสองได้เข้ามาผสมผสานกันจนได้สร้างลักษณะของสถาบัน "พระมหากษัตริย์แบบไทย" ขึ้นประกอบกับการที่พระมหากษัตริย์และประชาชนไทยต่างนับถือพระพุทธศาสนา จึงทำให้ทั้งพระมหากษัตริย์และประชาชนไทยอยู่ในโลกเดียวกัน สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่หลุดลอยจากประชาชน รวมทั้งจะพบว่าพระมหากษัตริย์ของไทยนั้นจะมีลักษณะเป็นเสรีนิยมคือปกครองด้วยธรรมเสมอมา ดังนั้นการจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสังคมไทยนั้นก็จะต้องเป็นระบอบที่พระมหากษัตริย์ทรงขยายสิทธิแก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการปกครอง หมายความว่าประชาชนสามารถตั้งพรรคการเมือง มีการเลือกตั้ง มีรัฐสภา มีนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งหรือไม่ต้องมาจากการเลือกตั้งก็ได้แต่พระมหากษัตริย์ก็จะทรงอยู่ในฐานะพระประมุขโดยทรงมีพระราชภารกิจในการควบคุมและรักษาดุลอำนาจในสังคมการเมือง.*

ลงนามโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเท่านั้น ส่วนไพโรจน์ ชัยนามนักรัฐศาสตร์คนสำคัญได้โต้แย้งปัญญาชนจารีตไว้ว่า

> *"การที่ให้องคมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ จึ่งอาจมีผลเสียในทางอื่นๆได้หลายทาง เพราะองคมนตรีไม่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา อนึ่ง ให้สังเกตว่ารัฐธรรมนูญของเราฉบับที่ 5 นี้ (พ.ศ.2492) มีบทบัญญัติให้ผู้อื่นเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแทนรัฐมนตรีมากยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆทั้งสิ้น" (ไพโรจน์ ชัยนาม, 2495, หน้า 135)*

ท่ามกลางสถานการณ์บ้านเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยของไทยเป็นระยะ คณะองคมนตรีจึงยังมีอยู่มาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แต่ทว่าในช่วงทศวรรษที่ 2490-2500 การถกเถียงถึงปัญหาขององคมนตรียังดำเนินต่อไป ปรมาจารย์ทางกฎหมายมหาชนได้เปรียบเทียบ ถึงความต่างของคณะองคมนตรีระหว่างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับระบอบประชาธิปไตยไว้อย่างน่าสนใจว่า

> *"ถ้าจะกล่าวตามหลักประชาธิปไตยโดยเคร่งครัด การมีคณะองคมนตรีไม่ชอบด้วยประชาธิปไตยนัก เพราะพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นไม่ควรมีคณะที่ปรึกษาอย่างอื่นนอกจากคณะรัฐมนตรีของพระองค์ และเป็นหลักที่ "ผู้ใดมีอำนาจ ผู้นั้นจะต้องมีความรับผิดชอบ" แต่คณะองคมนตรีเป็นผู้กล่าวความเห็นต่อพระมหากษัตริย์โดยไม่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ถ้าปรากฏว่าคณะองคมนตรีกล่าวความเห็นผิดพลาด ก็ไม่มีทางให้คณะองคมนตรีรับผิดชอบได้ต่างกับคณะรัฐมนตรีซึ่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรไม่ไว้วางใจแล้วก็ต้องออกจากตำแหน่ง" (หยุด แสงอุทัย, 2500 ,หน้า 31-32)*

จากส่วนนี้เราจะพบคำอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการประชาธิปไตยกับคณะองคมนตรีที่ดูเหมือนจะไม่สอดคล้องกันในทางหลักการ นักประวัติศาสตร์ที่เชี่ยวชาญเรื่องสถาบันกษัตริย์อย่างสมศักดิ์ เจียมธีรสกุลดูจะเห็นสอดคล้องกับหยุด แสงอุทัย ว่า "องคมนตรี" ในประเทศไทยขัดกับระบอบประชาธิปไตย เพราะในระบอบประชาธิปไตย ผู้ที่ทำหน้าที่ "ที่ปรึกษา" ของพระมหากษัตริย์ก็คือคณะรัฐมนตรี พระมหากษัตริย์ไม่มีความจำเป็นต้องมี "คณะที่ปรึกษา" หรือมี "กลไก" การทำงานแยกต่างหาก หากพิจารณาจากมุมมองประวัติศาสตร์การเมืองไทย สมศักดิ์ได้ชี้ว่า "องคมนตรี" ถือเป็นความพ่ายแพ้ของอุดมการณ์แบบ "คณะราษฎร ๒๔๗๕" และเป็นหนึ่งในความสำเร็จของพวกนิยมเจ้าที่พลิกกลับความหมาย ของ 24 มิถุนายน 2475 (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ,http://www.thaimisc.com/freewebboard, สืบค้น 20 กรกฎาคม 2552)

หากจะมีเรื่องหลักการของบทบาทและสถานะขององคมนตรีตามรัฐธรรมนูญประการหนึ่งที่ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันนั่นคือสิ่งที่ หยุด แสงอุทัย เคยกล่าวไว้ว่า "*องคมนตรีแต่ละคนจะต้องไม่เป็นสมาชิกพรรคการเมือง (ถ้ามี) นอกจากนี้ยังต้องไม่พัวพันกับการเมือง ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองเศรษฐกิจและสังคมโดยเปิดเผย*" (หยุด แสงอุทัย, 2509, หน้า 226) และเมื่อเปรียบเทียบกับ องคมนตรีในต่างประเทศ องคมนตรีแทบไม่มีบทบาทสำคัญอย่างในอดีตแล้ว ไม่ว่าจะเป็นองคมตรีของประเทศ โรมาเนีย อังกฤษ หรือแม้กระทั่งประเทศญี่ปุ่นที่ในอดีตองคมนตรีมีบทบาทมาก แต่ในปัจจุบัน ถือว่าไม่มีความสำคัญอีกแล้ว รัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันก็ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวด้วยคณะองคมนตรีไว้เลย (ไพโรจน์ ชัยนาม, 2515, หน้า 155-156)

การเดินทางขององคมนตรีหลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา พบว่าข้อถกเถียงขององคมนตรีดูจะเงียบงันพร้อมๆไปกับการรักษาความมั่นคงไว้ได้อย่างเป็นปึกแผ่นของฝ่ายเจ้า ท่ามกลางบรรยากาศ

ทางการเมืองรูปแบบเผด็จการทหารของ สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ ถนอม กิตติขจร และไม่ว่าจะเกิดรัฐประหารกี่ครั้ง หรือจะเป็นการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยครั้งใหญ่ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สถานะขององคมนตรีก็ดูจะลงหลักปักฐาน ร่วมกันกับอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ที่มาพร้อมกับประชาธิปไตยแบบหลัง 14 ตุลาคม 2516 (ธงชัย วินิจจะกูล, ประชาไทออนไลน์, 15 ตุลาคม 2548)

ถึงกระนั้นภายใต้ความที่เงียบงันนั้น ก็มีจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์องคมนตรีเกิดขึ้น การรัฐประหารของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. ล้มรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุนหวัน ในปี 2534 ได้ปรากฏการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่ขององคมนตรีในรัฐธรรมนูญ 2534 ซึ่งแตกต่างจากรัฐธรรมนูญก่อนหน้านั้นมา โดยมาตรา 18 ระบุว่า

> *ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 หรือมาตรา 17 ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา 16 หรือมาตรา 17 ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามวรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรี มิได้ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534,มาตรา 18)*

เป็นการเพิ่มอำนาจหน้าที่ครั้งแรก ในเรื่องการสืบราชสันตติวงศ์ ให้กับองคมนตรี โดยก่อนหน้านั้นเป็นอำนาจโดยตรงของสภาผู้แทนราษฎร และไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญที่ลักษณะเผด็จการหรือประชาธิปไตย ก็ไม่เคยบัญญัติถึงหลักการนี้ รัฐธรรมนูญ 2540 และ 2550 ได้เขียนยืนยันเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญ 2534 สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ยังได้อธิบายครอบคลุมไปถึง การยกอำนาจในกฎมณเทียรบาล พุทธศักราช 2467 (ประชาไทออนไลน์, 13 ตุลาคม 2552) ความเป็นปึกแผ่นกันมากขึ้นของอำนาจของคณะองคมนตรีจึงขยายพรมแดนเข้าไปในพระราชอำนาจของสถาบันกษัตริย์ในหลายด้าน การจะทำความเข้าใจปัญหานี้เราไม่สามารถพิจารณาองคมนตรีโดยละเลยการพิจารณา บทบาทต่อสาธารณะขององคมนตรี ด้านภาระหน้าที่ ,โครงสร้างอำนาจ ,ความคิดทางการเมือง ผ่านมุมมองแนวคิดอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ ซึ่งผู้เขียนจะใช้เป็นแนวทางในการอธิบาย บทบาทและแบบแผนขององคมนตรีในสมัยปัจจุบันว่าส่งผลและมีลักษณะอย่างไรท่ามกลางภาวะวิกฤติของการเมืองไทยที่กำลังเผชิญอยู่

แบบแผนของอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ผ่านองคมนตรี

ธงชัย วินิจจะกูล ได้เสนอความเห็นถึง Modern Monarchy (ประชาธรรมออนไลน์ , 21 ธันวาคม 2554) ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า "อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่" เพื่อเป็นกรอบในการทำความเข้าใจบทบาทขององคมนตรี ธงชัยเสนอว่า "อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่" (Modern Monarchy) ของไทย มีลักษณะสำคัญอยู่ 4 ประการ ประการแรก เป็นธรรมราชา เน้นด้านพระคุณ ไม่ใช่ด้านพระเดช แนวคิดเรื่องธรรมราชากับเทวราชาไม่สามารถแยกออกจากกัน แต่เน้นด้านที่เป็นธรรมราชาของสถาบันกษัตริย์ไทย ประการที่สอง สถาบันกษัตริย์ต้องเป็นสถาบันกษัตริย์ที่ได้รับความนิยมจากประชาชน (Popular Monarchy) ไม่ใช่เพราะสังคมไทยเป็นประชาธิปไตย แต่

เป็นเพราะว่า ปริมณฑลสาธารณะ (Public sphere) กว้างขวางใหญ่โตขึ้น สถาบันกษัตริย์จำเป็นต้องผูกโยง (engage) เข้ากับพื้นที่สาธารณะ ด้วยลักษณะนี้เองที่สถาบันกษัตริย์ให้น้ำหนักกับการเป็น "Popular" หรือ "Populism" มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ประการที่สาม ต้องเป็น ทุนนิยมที่กษัตริย์มีอำนาจนำ (Royal capitalism) ประการที่สี่ มีลักษณะแบบหลังพ.ศ. 2475 เป็นต้นมา คือ ต้องอยู่เหนือการเมือง

เมื่อนำอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่มาวางบนข้อเท็จจริงทางการเมืองของบทบาทองคมนตรี ทำให้เราสามารถมองเห็นปรากฏการณ์องคมนตรีกับการเมืองได้คมชัดมากขึ้น โดยคณะองคมนตรีทำหน้าที่สวมรับบทบาทและขับเคลื่อนอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ผ่านการกระทำทางการเมืองและกลไกของสภาองคมนตรี โดยสภาองคมนตรีซึ่งประชุมกันสัปดาห์ละ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบกฎหมายและให้คำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ แก่กษัตริย์ และกษัตริย์อาจปรึกษาหัวหน้าพรรคการเมืองในยามวิกฤติด้วยก็ได้ (Kevin Hewison, 1997, pp.58-74) หากเราพิจารณาความคิดทางการเมืองนี้ผ่านรัฐธรรมนูญในช่วงวิกฤติการณ์ทางการเมืองไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ถึงปัจจุบัน ตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติหน้าที่ขององคมนตรี ไว้[6] เราก็จะพบด้านที่สำคัญของอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ผ่านองคมนตรีที่ผูกโยงกับสถานการณ์ทางการเมืองไทยอย่างแนบแน่น

ประการแรก ในด้านบทบาทหน้าที่ ในทางรัฐธรรมนูญถือว่าองคมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่ถวายคำปรึกษาให้กษัตริย์ องคมนตรีจึงมีลักษณะเป็นบทบาทเชิงรับมากกว่าในเชิงรุก อำนาจและหน้าที่ได้รับรององคมนตรีให้มีหน้าที่เพียงสองประการ หนึ่งคือ การถวายความเห็น[7] ต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และสอง คือการทำหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามประธานองคมนตรีก็ได้แสดงตัวอย่างของการผลิตภาพแทนของธรรมราชา โดยเผยให้เห็นจากการน้อมนำพระราชดำรัสในการแสวงหาทางออกคือการช่วยเหลือกันให้คนดีเข้ามีอำนาจ เพื่อป้องกันคนไม่ดีเข้ามาก่อความเดือดร้อนวุ่นวานแก่บ้านเมือง[8] อุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ จึงมุ่งสั่งสอนพสกนิกรผ่านด้านพระคุณมากกว่าพระเดช เพื่อสร้างความเข้าใจถึงแนวคิดด้านธรรมราชาของกษัตริย์ไทย

อย่างไรก็ตามด้านพระเดชของสถาบันกษัตริย์ก็ถูกใช้อย่างจำกัดมาโดยตลอด แต่ก็ได้เปิดฉากอย่างสำคัญใน วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2548 เมื่อประธานองคมนตรี ออกมาแสดงบทบาทชี้นำรัฐบาลขณะนั้น ในเรื่องความ

---

[6] มีส่วนที่สำคัญ 4 มาตรา ได้แก่ 1. คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญนี้(มาตรา 12 วรรค 2) 2. คณะองคมนตรี เป็นผู้เสนอชื่อผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถแต่งตั้งเองได้ (มาตรา 19 วรรค 1) 3. ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้ประธานองคมนตรีดำรงตำแหน่งนั้นไปพรางก่อน (มาตรา 20 วรรค 1) 4. ในกรณีที่ราชบัลลังค์ว่างลงและพระมหากษัตริย์ มิได้ตั้งรัชทายาทไว้ ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบ(มาตรา 23 วรรค 2)

[7] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามพุทธศักราช 2490 มาตรา 13 ใช้คำว่า " ถวายคำปรึกษา"

[8] ชุดปาฐกถาแก่โรงเรียนนายทหาร 3 เหล่าทัพของประธานองคมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อาทิ "พลเอกเปรมปลุกจิตสำนึกนายร้อย จปร. เป็นทหารของชาติ ทหารของพระเจ้าอยู่หัว" มติชนรายวัน, 15 ก.ค. 2549, หน้า 2. ,พลเอกเปรมติณสูลานนท์, "บทบรรยายพิเศษในหัวข้อการเสริมสร้างการเป็นผู้นำด้วยหลักคุณธรรม ความพอเพียงและความเสียสละของ พลเอกเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี ณ โรงเรียนนายเรือ วันที่ 28 กรกฎาคม 2549" , นาวิกศาสตร์ 90 : 2 (ก.พ. 2550) , www.navy.mi.th/navic/document/900202a.html. , และ "เปรม" ย้ำสำนักทหารอาชีพให้ถอยห่าง "คนไม่ดีแต่มีเงิน" , มติชนรายวัน 1 ก.ย. 2549 , หน้า 2

มั่นคง (Thai Press Reports, 3 มีนาคม 2548.) หลังจากนั้น รัฐบาลก็จัดตั้งคณะกรรมการสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ขึ้นมาเพื่อจัดการกับความไม่สงบในภาคใต้ องคมนตรีแสดงบทบาทชี้นำรัฐบาลในการกำหนดนโยบาย ซึ่งสวนทางกับนโยบายก่อนของรัฐบาลไทยรักไทยอย่างสิ้นเชิง บทบาทเชิงรุกของประธานองคมนตรีถูกผลิตขึ้นในช่วงวิกฤติทางการเมืองครั้งสำคัญเกิดขึ้นอีกครั้งท่ามกลาง การก่อตัวของวิกฤติที่ยืดเยื้อในภาคใต้ของไทย

ประการที่สอง อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ได้ถูกจัดวางให้เข้ากับการบริหารราชการแผ่นดิน ตามสถานการณ์ของรัฐบาลไทยรักไทย สภาองคมนตรีได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองมากขึ้น องคมนตรีที่เคยเป็นข้าราชการระดับสูงที่มีปัญหากับ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งเป็นองคมนตรีทันทีที่พ้นตำแหน่ง เช่น นายแพทย์เกษม วัฒนชัย รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการคนแรกของรัฐบาลทักษิณ นายพลากร สุวรรณรัฐ ผู้อำนวยการ ศอบต.รวมทั้งอดีตผู้พิพากษาและตุลาการไทย[9] และ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ อดีตผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งคนล่าสุดได้ปรากฏตัวอย่างสำคัญอีกครั้งหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ภายหลังการยึดอำนาจที่มุ่งรื้อฟื้นระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญนิยมเจ้า (เกษียร เตชะพีระ,10 มกราคม 2554,ปาฐกถา) ในเดือนมิถุนายน 2549 ที่ พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร ปาฐกถาที่ตึก สันติไมตรีทำเนียบรัฐบาล ได้กล่าวถึง" ผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ" และหลังจากนั้นเขาก็กล่าวพาดพิงประธานองคมนตรีอีกครั้ง ในเดือน มีนาคม 2552 โดยเป็นการสื่อสารไปถึงผู้ร่วมชุมนุมคนเสื้อแดงที่เป็นขบวนการประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ว่าประธานองคมนตรีคือผู้อยู่เบื้องหลังการรัฐประหาร 19 กันยา 2549 (คมชัดลึก ,28 มีนาคม 2552.)

เมื่อวิเคราะห์จากสถานการณ์ผ่านมา ด้านที่สถาบันกษัตริย์อิงอยู่กับความนิยมของประชาชน (popular monarchy) ของอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ ถูกท้าทายมากขึ้นจากประชาธิปไตยแบบตัวแทน การแทรกแซงการเมืองผ่านองคมนตรี ได้ตัดข้ามกับหลักการประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ปัจจัยสำคัญที่ทำให้องคมนตรีสามารถแสดงบทบาทอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ได้อย่างมีพลัง และสามารถแสดงให้เห็นว่าเป็นกษัตริย์ที่อิงกับความนิยมของประชาชน (popular monarchy) ได้คือการสถาปนาอำนาจนำผ่านพระราชกรณียกิจที่องคมนตรีมีหน้าที่โดยตรง (ชนิดา ชิตบัณฑิตย์, 2554, หน้า 476-477) องคมนตรีที่เคยมีบทบาทตามพระราชกรณียกิจ ได้แทรกแซงการเมืองครั้งสำคัญขึ้นในคืนวันที่ 19 กันยายน โดยประธานองคมนตรีนำคณะรัฐประหารเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระนางเจ้าพระบรมราชินินาถ (ประชาไทออนไลน์, 30 มีนาคม 2552) โดยที่หนึ่งในผู้ก่อการคืนนั้นได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งองคมนตรีภายหลังจากการที่เกษียณอายุราชการ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับองคมนตรี, http://www.ohm.go.th/th/privy/privybook สืบค้น 25 เมษายน 2556)

ก่อนหน้าการยึดอำนาจจะมาถึง สถาบันกษัตริย์ที่เคยอยู่เหนือการเมืองของอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ได้เผยภาพที่สำคัญของสถาบันกษัตริย์ผ่านปาฐกถา ในเดือนกรกฎาคม 2549 เมื่อพล.อ.เปรม กล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่า

---

[9] ในคณะองคมนตรีชุดปัจจุบัน 18 ท่าน มีอดีตผู้พิพากษาและจากฝ่ายตุลาการ 5 ท่านได้รับการโปรดเกล้าแต่งตั้งเป็นองคมนรี ได้แก่ 1.นายธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2. นายจำรัส เขมะจารุ , 3.นายอรรถนิติ ดิษฐอำนาจ , 4. นายศุภชัย ภู่งาม, 5. นายชาญชัย ลิขิตจิตถะ . ในขณะที่องคมนตรีที่มาจากสายกองทัพมีถึง 8 คน ได้แก่ 1.พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ , 2.พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์, 3. พลอากาศเอกสิธิ เศวตศิลา 4.พลอากาศเอกกำธน สินธวานนท์ , 5.พลเอกพิจิตร กุลละวณิชย์ , 6.พลเรือเอก หม่อมหลวงอัศนี ปราโมช , 7.พลเรือเอกชุมพล ปัจจุสานนท์ , 8.พลอากาศเอกชลิต พุกผาสุข.

" รัฐบาลก็เหมือน jockey คือเข้ามาดูแลทหาร ไม่ใช่เจ้าของทหาร เจ้าของทหารคือชาติ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัฐบาลเข้ามาดูแล แต่กำหนดใช้พวกเราตามที่ประกาศนโยบายไว้ต่อรัฐสภา เด็กขี่ม้าบางคนก็ขี่ดี ขี่เก่ง บางคนก็ขี่ไม่ดี ขี่ไม่เก่ง รัฐบาลก็เหมือนกัน บางรัฐบาลก็ทำงานดี ทำงานเก่ง บางรัฐบาลทำงานไม่ดี ไม่เก่งก็มี นี่เป็นเรื่องจริง! ที่พูดนี่เพื่อให้นักเรียนเข้าใจว่าเราเป็นทหารของชาติเป็นทหารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่รัฐบาลเข้ามาดูแลเรื่องอื่นของพวกเรา" (ไทยโพสต์ , 15และ20 กรฎาคม 2549)

การไม่ให้ความสำคัญต่ออุดมการณ์ประชาธิปไตยรัฐสภาโดยนำรัฐบาลมาเปรียบเทียบกับสถาบันกษัตริย์อันเคยมีภาพแทนอยู่เหนือการเมือง ก่อให้เกิดเกิดปัญหาในเชิงหลักการ กรอบการคิดแบบอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ ได้เปลี่ยนภาพแทนสถาบันกษัตริย์ให้เข้ามาแทรกแซงการเมืองรวมทั้งปะทะเข้าโดยตรงกับรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน หากเราเห็นว่าประชาธิปไตยได้กลายมาเป็นทิศทางหลักของการเมืองโลกแล้ว เราสามารถพิจารณาบทบาทองคมนตรีตามหลักประชาธิปไตยแบบรัฐสภา จากข้อเขียนของนาย Herbert Morrison อดีตประธานองคมนตรี แห่งสหราชอาณาจักร ในหนังสือ Parliamentary Affairs ตอนหนึ่งกล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

“คณะองคมนตรีมีหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ แต่หน้าที่สำคัญก็คือ ดำเนินการเป็นองค์คณะที่ “โดยและด้วย” การถวายความคิดเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจบางประการ แต่ตามรัฐธรรมนูญนั้น พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจตามคำแนะนำของรัฐมนตรี คำวินิจฉัยของคณะองคมนตรีจึงจำต้องเป็นผลสะท้อนจากความเห็นของนโยบายของรัฐบาล ฉะนั้นด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้องคมนตรีซึ่งเป็นสมาชิกของคณะพรรคการเมืองฝ่ายค้านมักจะไม่ถูกเรียกเข้าประชุมด้วยนอกจากว่า เรื่องที่จะปรึกษาหารือเป็นพิเศษนอกเหนือ หรือ พ้นจากการขัดแย้งกันในทางการเมือง (Herbert Morrison , Parliamentary Affairs , p 10-17 . อ้างใน ไพโรจน์ ชัยนาม , ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ,2515 หน้าที่ 164)

ในปัจจุบัน คณะองคมนตรีของอังกฤษ (เพิ่งอ้าง , หน้า 162-167) จึงไม่ใช่สภา หรือองค์คณะซึ่งมีหน้าที่ทำนองรัฐสภา หรือคณะรัฐมนตรี คงมีหน้าที่สำคัญในการถวายความเห็นต่อกษัตริย์บางประการ และการถวายความเห็นนี้ก็จะต้องไม่ขัดกับคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารราชการ ควรสังเกตด้วยว่า คณะองคมนตรีเป็นเพียงแต่ทำตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี เพราะคณะรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบต่อสภา การเปรียบเทียบดังกล่าวจึงเปิดโอกาสให้สถาบันกษัตริย์เหลื่อมอำนาจด้านพระคุณเข้ามาในด้านหลักการที่สำคัญ นั่นคือในระบอบประชาธิปไตยรัฐสภา ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์ที่มีในแบบเดิมถูกตีความใหม่โดยประธานองคมนตรี ทำให้การรักษาความสัมพันธ์ทางอำนาจในรูปแบบเดิมเกิดปัญหา

ประการที่สาม ทุนนิยมที่กษัตริย์มีอำนาจนำ (Royal capitalism) อันมีความเป็นปึกแผ่นมาอย่างยาวนาน จากการผูกโยงการบริหารจัดการรูปแบบโครงการพระราชดำริมาใช้กับการจัดการภาครัฐ อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ซึ่งเคยแบ่งปันอำนาจจากระบอบประชาธิปไตยอย่างลงตัวได้เปลี่ยนทิศทาง การจัดการอำนาจในทางหลักการประชาธิปไตยกับรัฐธรรมนูญให้อยู่ใต้ร่มเงาของอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ และเพื่อการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ จึงจำเป็นต้องมีคณะองคมนตรีในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น ด้วยรูปแบบของเครือข่ายคณะ

องคมนตรี ที่ส่วนมากอยู่ในระบบราชการและกลุ่มทุนใกล้ชิดราชสำนัก[10] หลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ภายใต้รัฐบาลขององคมนตรีที่ลาออกมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐวิสาหกิจ 13 แห่งถูกจัดสรรให้กับผู้นำกำลังพลที่ทำการยึดอำนาจ พร้อมๆไปกับการแก้ไขกติกาบางส่วนให้ข้าราชการมีอำนาจในการเข้าไปนั่งในตำแหน่งรัฐวิสาหกิจ (ดูใน พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2551 , และ พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2551) จุดอ้างความชอบธรรมขององคมนตรีที่สามารถปะทะกับทุนจากระบบรัฐสภาได้นั้น จึงจำเป็นต้องวางบนฐานทุนนิยมที่สถาบันกษัตริย์มีอำนาจนำ (Royal capitalism) ด้วยในอีกทางหนึ่ง

ประการสุดท้าย การผลิตความหมายให้สถาบันกษัตริย์อยู่เหนือการเมือง ซึ่งมีลักษณะที่การเมืองในระบบรัฐสภาทำงานภายใต้นโยบายที่ตอบสนองต่อประชาชน และสถาบันกษัตริย์จะวางบทบาทในฐานะประมุขของรัฐ ผู้เขียนเห็นว่าจุดสำคัญทางประวัติศาสตร์ของการอยู่เหนือการเมืองอยู่ที่เหตุการณ์ การทรงเชิญคู่ขัดแย้งในเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 โดยการประสานงานขององคมนตรี[11] ให้เข้าเฝ้าเพื่อตกลงบรรเทาความรุนแรงทางการเมือง การสร้างความหมายว่าสถาบันกษัตริย์อยู่เหนือการเมืองจึงกระทำไปพร้อมๆกับการแทรกแซงการเมืองตลอดเวลา นอกจากนี้ ด้วยประวัติศาสตร์ของโครงสร้างทางการเมืองตามที่กล่าวมาสถาบันกษัตริย์สามารถแทรกแซงอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ผ่านองคมนตรี ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกพัฒนาจากฐานคิดของประชาธิปไตย สำนักจารีตประเพณี นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2533,หน้า 454-45) อธิบายว่าถือกำเนิดโดยนักคิดสายราชวงศ์และขุนนางรุ่นแรกที่ได้รับอิทธิพลความคิดจากตะวันตก ดังนั้นในปัจจุบันการแต่งตั้งข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็นองคมนตรี จึงถือเป็นการผนวกฝ่ายการเมืองขององค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยเข้าสภาองคมนตรีซึ่งอยู่ในเขตพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในที่สุด[12] ความคิดทางการเมืองขององคมนตรี ในยุคเปลี่ยนผ่านนี้ จึงสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางการเมืองและอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่อย่างแยกไม่ออก แบบแผนทางการเมืองนี้ได้แสดงออกมาอย่างสำคัญในช่วงวิกฤติทางการเมือง

---

[10] สำหรับรายชื่อองคมนตรีที่มีตำแหน่งในกลุ่มขนาดใหญ่ อาทิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานที่ปรึกษาธนาคารกรุงเทพ , นายแพทย์เกษม วัฒนชัย เป็นกรรมการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ , พลอากาศเอก กำธน สินธวานนท์ เป็นกรรมการบริษัทเครือซีเมนต์ไทย จำกัด ,นายสัญญา ธรรมศักดิ์เป็น ประธานกรรมการบริษัทปูนซีเมนต์ไทย , นายเชาน์ ณศีลวันต์ เป็นกรรมการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ , กรรมการธนาคารไทยพาณิชย์ และ กรรมการบริษัทเครือซีเมนต์ไทย จำกัด .

[11] วันพุธที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ นำพลเอกสุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี และพลตรีจำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้า พระองค์ ทรงมีพระราชดำรัสแก่คณะผู้เข้า ซึ่งโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย นำเทปบันทึกภาพเหตุการณ์ดังกล่าว ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทั้ง 5 ช่อง เมื่อเวลา 24:00 นาฬิกาของคืนเดียวกัน หลังจากนั้นประมาณ 1 สัปดาห์ พลเอกสุจินดาจึงกราบถวายบังคม ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบหมายให้มีชัย ฤชุพันธุ์ รองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รักษาราชการแทนเป็นการชั่วคราว ดูใน บันทึกสีดำ 30 พ.ค. 35 http://www.youtube.com/watch?v=U1a88D9aeEs.

[12] ถ้านับเฉพาะหลังจากรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา มีองคมนตรีที่ได้รับแต่งตั้งจากสายตุลาการทั้งหมด 6 ท่าน ได้แก่ 1. นายศักดา โมกขกุล ประธานศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2539-2540, นายสันติ ทักราล ประธานศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2544 - 2545, นายอรรถนิติ ดิษฐ์อำนาจ ประธานศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2545 - 2547, นายสุภชัย ภู่งาม ประธานศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2547-2548, นายชาญชัย ลิขิตจิตถะ ประธานศาลฎีกา ปี พ.ศ.2548-2549, และ นายสวัสดิ์ วัฒนายากร อดีตตุลาการศาลปกครอง.

บทบาททางการเมืองขององคมนตรีในภาวะเปลี่ยนผ่านทางการเมือง

ประธานองคมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลือกมาให้เป็นผู้บัญชาการทหารบก และเป็นนายกรัฐมนตรี จนถึงปี 2531 ก่อนจะได้รับพระราชทานแต่งตั้งเป็นองคมนตรีและรัฐบุรุษทันทีหลังพ้นจากตำแหน่ง[13] พระมหากษัตริย์ที่เคยมีบทบาทการเมืองทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ในปัจจุบันพระองค์เริ่มแสดงบทบาทเป็น "ผู้มีส่วนร่วมเชิงรุก" (บุญชนะ อัตภากร, 2525, หน้า 186-187 และ Kobkua, Suwannathat-Pian ,2002 , pp.57-71) กรณีการให้กำลังใจ พลเอกสุรยุทธ์ จุฬานนท์ ซึ่งลาออกจากการรับตำแหน่งองคมนตรีมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในสถานการณ์ ที่นายกฯ ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักเรื่อง การบุกรุกป่า การปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 โดยกล่าวว่า

> *"นายกฯ (พลเอกสุรยุทธ์ จุฬานนท์ / วงเล็บโดยผู้เขียน) กับผมเป็นเพื่อนรักกัน ผมก็รักท่านนายกฯเอาใจช่วยท่านนายกฯ ผมขอยืนยันต่อหน้าพวกคุณ นายกฯ เป็นคนดีมากๆ เป็นคนที่เชื่อถือได้ เป็นคนเก่ง เป็นคนที่เสียสละเพื่อส่วนรวม อยากให้พวกคุณทั้งหลายให้กำลังใจแก่นายกฯ " (ผู้จัดการออนไลน์, 22 ธันวาคม 2549)*

องคมนตรีที่เป็นที่ปรึกษากษัตริย์ ได้ข้ามพรมแดนเข้ามาในพื้นที่การเมืองมากขึ้น ภาพแทนของอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ที่คอยพยุงสถาบันกษัตริย์ให้อยู่ในระดับจัดการทางการเมืองได้ถูกทำให้แข็งแกร่งขึ้น ตัวอย่างที่ดีที่สุดในการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่สำคัญคือ การที่องคมนตรีเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมาถึง รัฐไทย ในความหมายขององคมนตรีคือ สถาบันกษัตริย์เป็นสิ่งสูงสุดเหนือรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย ผู้เขียนคัดบางตอนจาก บทสัมภาษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี ต่อผู้ช่วยบรรณาธิการนิตยาสาร ฟาร์อีสเทิร์นอีโคโนมิครีวิว นายโคลัม เมอร์ฟี่

เมอร์ฟี่ *- "ท่านคิดว่าประชาธิปไตยเป็นหนึ่งในเป้าหมายร่วมกันหรือไม่ ?"*

พลเอกเปรม *-"ประชาธิปไตย ? ใช่สิ (แต่) คุณมีรัฐธรรมนูญของคุณและเรามี รัฐธรรมนูญของเรา รัฐธรรมนูญของเราต่างกัน"*

เมอร์ฟี่ *- "ประชาธิปไตยแบบไทยๆแตกต่างอะไรจากประชาธิปไตยแบบตะวันตก ?"*

พลเอกเปรม *-"เราคือราชอาณาจักรคุณไม่ใช่ คุณก็เลยต้องคิดหาวิธีบริหารประเทศที่แตกต่างออกไปบ้าง คนไทยทั่วไปรักในหลวงมากคุณรู้มั้ย ถ้าคุณเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นวันที่ 9 มิถุนายน(ครบ 60 ปีขึ้นครองราชย์) คุณก็จะเห็นได้ว่าเรารักพระมหากษัตริย์เพียงใด นี่คือสิ่งแตกต่างระหว่างประเทศของคุณกับประเทศของผม"*

เมอร์ฟี่ *- "ขอถามเกี่ยวกับการที่ท่านกล่าวถึงกองทัพและบทบาทของกองทัพในประเทศไทยเมื่อช่วงหน้าร้อน[1] นักสังเกตการณ์บางคนประหลาดใจกับการที่ท่านกล่าวกับนักเรียนทหาร? "*

พลเอกเปรม *- "ในประเทศนี้เราถือว่าเราเป็นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กองทัพเป็นของพระองค์ เราถือน้ำพิพัฒน์สัตยาว่าเราเป็นของในหลวงนั้นทำให้เราเข้าใจง่ายขึ้น" ดูใน*

---

[13] พลเอกเปรมทำหน้าที่เป็นประธานองคมนตรีในปี 2541 ในเดือนเมษายน 2524 พระมหากษัตริย์และพระราชินีนีติดตามพลเอกเปรม ไปโคราชเพื่อแสดงความสนับสนุนเขาตอนที่มีคนพยายามจะทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลในระบอบเผด็จการครึ่งใบของพลเอกเปรม

"คุณมีรัฐธรรมนูญของคุณ เรามีรัฐธรรมนูญของเรา" (แปลโดย พงศ์เลิศ พงศ์วนานต์ ใน ฟ้าเดียวกันฉบับพิเศษ รัฐประหาร ๑๙ กันยา, 2550, หน้า 254-259.)

ขณะเดียวกันเราจะพบว่าด้านพระคุณที่รักษาสถาบันกษัตริย์ไว้ ได้เจือจางลงไป พร้อมกับการขับด้านพระเดชให้เข้มขลังออกมาอย่างต่อเนื่องผ่านสถาบันองคมนตรี (มติชนออนไลน์, 4 ตุลาคม 2549) ดังนั้น อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ในระยะเปลี่ยนผ่านการเมืองไทยจึงได้ผันแปร เคลื่อนไหวความหมายให้เอนเบี่ยงออกไปจากแบบแผนเดิม ผู้เขียนเห็นว่าจากความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้เผยให้เห็นแบบแผนของอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ที่ผันแปรออกไปใน 2 ประการ คือ

ประการแรก อุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ เพิ่มความรุนแรงของการใช้อำนาจด้านพระเดชมากขึ้น มีการใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 หรือที่เรียกกันว่า "กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ"[14] (ประชาไทออนไลน์, 27 มิถุนายน 2554) ซึ่งมีหลายคดีนับรวมการกระทำต่อองคมนตรีเข้าไปในระดับเดียวกับพระบรมวงศานุวงศ์ การใช้ด้านพระเดชดังกล่าวถูกนำมาจัดการฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น มายาคติในด้านสถาบันกษัตริย์ที่มีแต่ภาพความรักในประชาราษฎร เปลี่ยนมาเป็นภาพแทนของการใช้กฎหมาย และการบังคับ จัดระเบียบ เพื่อจัดการผู้ที่เห็นต่างในทางการเมืองแทน สถาบันกษัตริย์ถูกทำให้รับรู้ว่าไม่ได้อยู่เหนือการเมือง อาทิ การรับรองนายกรัฐมนตรีที่มาจากองคมนตรี , การเข้าแทรกแซงเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 ผ่านการประสานขององคมนตรี ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เคยมีอย่างลงหลักปักฐานหลัง 14 ตุลาคม 2516 ถูกสั่นคลอน การผนวกข้อกฎหมายประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 เข้ากับหลักการความมั่นคงของรัฐ โดยปฏิเสธข้อเสนอของปัญญาชน , นักวิชาการ และประชาชนในการรักษาหลักการเสรีภาพและประชาธิปไตย โดยยอมรับด้านพระคุณของสถาบันกษัตริย์เอาไว้ (เว็บไซต์ ILaw, 18 กุมภาพันธ์ 2556) กลับถูกทำให้บิดพลิ้วความหมายอีกด้านของอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ให้เผยออกมา

ประการที่สอง เส้นแบ่งระหว่างอำนาจหน้าที่ขององคมนตรี ที่เคยทำเฉพาะด้านพระราชกรณียกิจและถวายคำปรึกษา ถูกทำให้พร่าเลือนเมื่อองคมนตรีเชื่อมสถานะเข้ากับพระมหากษัตริย์ในด้านการป้องกันการถูกวิพากษ์วิจารณ์[15] (ประชาไทออนไลน์ 17 มกราคม 2556) ด้านที่เคยเป็นสถาบันกษัตริย์มวลชน (popular monarchy) ถูกตั้งคำถามมากขึ้น อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ที่สร้างขึ้นมาจากคณะองคมนตรีที่เคยมีบทบาทสำคัญ

---

[14] *เดวิด สเตร็คฟัส นักวิชาการที่ติดตามการใช้กฎหมายอาญามาตรา 112 ในประเทศไทย เปิดเผยข้อมูลการเพิ่มขึ้นของคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ โดยอ้างอิงข้อมูลของศาลยุติธรรมของไทยว่า ในปีที่ผ่านมา (2553) มีการฟ้องคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพตามมาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญาจำนวนทั้งสิ้น 478 คดี เพิ่มขึ้นเป็นสามเท่า เทียบกับปี 2552 ซึ่งมี 164 คดี และปี 2550 จำนวนทั้งสิ้น 126 คดี "น่า แปลกใจว่าจะมีประเทศไหนอีกในโลกที่มีคดีประเภทนี้สูงขนาดนี้ ตัวเลขของไทยในรอบหนึ่งปีถือว่าสู้กับจำนวนคดีดังกล่าวในประเทศเยอรมันในรอบ 120 ปีที่ผ่านมาได้แล้ว"*

[15] *ผู้เขียนคัดเนื้อหาในหมายเลขคดีดำที่ อ.2740/2553 บางส่วนดังนี้ "ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า การที่จะพิจารณาว่าคำพูดดังกล่าวหมายถึงใครนั้นจำเป็นต้องพิจารณาจากท่าทาง ประกอบด้วย แม้จำเลยจะบอกว่า ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นใคร แต่การที่จำเลยแสดงท่าทางด้วยการเอามือปิดปากตนเองนั้น เป็นการสื่อให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่สูงส่งยิ่ง เพราะแม้จำเลยจะกล่าวปราศรัยโจมตีอภิสิทธิ์ และ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ไม่มีการแสดงท่าทางดังกล่าวนอกจากนี้ พล.อ.เปรม ยังเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากพระเจ้าอยู่หัว ไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของนิติบัญญัติ บริหาร หรือตุลาการแต่อย่างใด คำพูดที่ว่ามีอะไรอยู่เบื้องหลังเปรมนั้นจึงไม่อาจมองได้ว่าหมายถึงบุคคล อื่นได้ การที่จำเลยแสดงท่าทางไม่กล้าพูดนั้น ไม่สามารถมองเป็นบุคคลอื่นใดได้ นอกจากพระเจ้าอยู่หัว เป็นการแสดงให้เห็นว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงไม่ประสงค์ให้อภิสิทธิ์ยุบสภา ซึ่งทำให้พระเจ้าอยู่หัวทรงเสื่อมเสีย คำอ้างของจำเลยจึงไม่มีน้ำหนักพอให้รับฟัง อีกทั้งในการปราศรัยดังกล่าวไม่มีการปราศรัยเรื่องเพศ หรือเรื่องส่วนตัวของ พล.อ.เปรม แต่อย่างใด"*

เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองขับไล่ที่ปรึกษาของกษัตริย์ แม้ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไทยที่ใกล้จะมาถึง รัฐธรรมนูญจะรับรองอำนาจขององคมนตรี ไว้เฉกเช่นเดียวกับหลังรัฐธรรมนูญฉบับรัฐประหาร พ.ศ. 2534

แต่การเผชิญกับความยากลำบากในการธำรงรักษาซึ่งแบบแผนเดิมของอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ไว้ได้เลือนหายไป ดังนั้นองคมนตรีที่เคยสวมรับบทบาททางการเมืองแบบเดิมเอาไว้ ย่อมถูกท้าทายและสั่นคลอนไม่เฉพาะในมิติอำนาจหน้าที่ในตัวบทกฎหมาย แบบที่เคยเกิดขึ้นในช่วงหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ที่บรรจุองคมนตรีมาติดตั้งไว้ในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ความชอบธรรมของอุดมการณ์ประชาธิปไตยได้เคลื่อนขึ้นมาปะทะ/โจมตีอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ขององคมนตรีเสียเอง ในฐานะผลผลิตความคิดทางการเมืองที่ไม่สามารถมีตำแหน่งแห่งที่ได้อย่างเสถียร พลวัตและความผันแปรของอำนาจสถาบันองคมนตรีได้ทำแบบแผนทางการเมืองแบบใหม่ขึ้นมา เป็นแบบแผนที่ไม่สามารถรองรับระเบียบทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแข็งแรงอีกต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒนวนิช. (2551). **ความคิดประชาธิปไตยแบบไทยจากยุคซอยราชครูถึงยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์** . พิมพ์ครั้งแรก. โครงการตลาดวิชา มหาวิทยาลัยชาวบ้าน.

คำนูณ สิทธิสมาน. (2549). **ปรากฏการณ์สนธิ จากเสื้อสีเหลืองถึงผ้าพันคอสีฟ้า.** กรุงเทพฯ:บ้านพระอาทิตย์.

ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. (2554). **โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ : การสถาปนาพระราชอำนาจนำ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ณัฐพล ใจจริง. (2556). **ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ ความเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิปักษ์ปฏิวัติสยาม (2475-2500)** . พิมพ์ครั้งแรก. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2533). **ความคิด ความรู้และอำนาจการเมือง ในการปฏิวัติสยาม 2475.** พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพรส.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). **กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี.** พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

บุญชนะ อัตถากร. (2525). **บันทึกการปฏิวัติ 1-3 เมษายน 2524 กับข้าพเจ้า.** พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ:สหประชาพาณิชย์.

ประมวล รุจนเสรี. (2548). **พระราชอำนาจ.** พิมพ์ครั้ง ที่ 3, กรุงเทพฯ: มปท.

ไพโรจน์ ชัยนาม, เล่ม 2 กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทย ตอนที่ 1. 2495. **คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ (โดยสังเขป).** พิมพ์ครั้งแรก. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ.

ไพโรจน์ ชัยนาม. (2515). **สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญของต่างประเทศกับระบอบการปกครองของไทย.** พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หยุด แสงอุทัย. (2500). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และรัฐธรรมนูญทั่วไป** . พิมพ์ครั้งแรก. พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หยุด แสงอุทัย. (2509). **คำบรรยาย หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป คำอธิบายโดยสังเขปของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป.** พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บทความ

วิชา มหาคุณ. "สถาบันพระมหากษัตริย์กับศาลยุติธรรม" ใน วารสารศาลยุติธรรม 4, 1 (ธ.ค. 2546 - มกราคม 2547). หน้า 17.

พงศ์เลิศ พงศ์วนานต์ (ผู้แปล). 2550. *คุณมีรัฐธรรมนูญของคุณ เรามีรัฐธรรมนูญของเรา*. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกันฉบับพิเศษ รัฐประหาร ๑๙ กันยา.

หนังสือพิมพ์

- คมชัดลึก 28 มีนาคม 2552.
- มติชนรายวัน 15 ก.ค. 2549.
- มติชนรายวัน 1 ก.ย. 2549.
- ไทยโพสต์ 15 กรฎาคม 2549.
- ไทยโพสต์ 20 กรฎาคม 2549 **.**
- Thai Press Reports 3 มีนาคม 2548.

ปาฐกถา

เกษียร เตชะพีระ. *"เมืองไทยหลังวิกฤติ ?: ทิศทางการเมือง การบริหาร และการต่างประเทศไทย"* วันที่ 10 มกราคม 2554 ณ หอประชุมศรีบูรพา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.**

เว็บไซต์

ขายชินคอร์ป ล้างมือในอ่างทองคำ ลบภาพผลประโยชน์ทับซ้อน ?, โอเพ่นออนไลน์ 18 มกราคม 2549 http://www.onopen.com/2006/01/203 สืบค้น 20 กันยายน 2553

ครก.112 แถลงโต้ประธานสภาฯ ม.112 เป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพของปชช. http://ilaw.or.th/node/1854 สืบค้น 10 มกราคม 2556.

" จำคุก 'เจ๋ง ดอกจิก' 3 ปี คดี 112 ลดโทษเหลือ จำคุก 2 ปี ไม่รอลงอาญา" ,ประชาไทออนไลน์ 17 มกราคม 2556" http://www.prachatai.com/journal/2013/01/44731 สืบค้น 17 มกราคม 2556

ทักษิณ" ประกาศไม่รับตำแหน่งนายกฯ!!, ผู้จัดการออนไลน์ 4 เมษายน 2549 http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9490000045605 สืบค้น 20 กันยายน 2553

นักข่าวพลเมือง: ผู้เชี่ยวชาญเผยสถิติคดีหมิ่นฯ เมืองไทยปีเดียวเฉียด 500 คดี เทียบเยอรมัน 120 ปีก่อน , ประชาไทออนไลน์http://prachatai.com/journal/2011/06/35700 สืบค้น 27 มิถุนายน 2555

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, สารานุกรมไทย หมวด 5 พระราชสถานะและพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญ, 2542 http://guru.sanook.com/encyclopedia สืบค้น 26 กรกฎาคม 2552

บันทึกสีดำ 30 พ.ค. 35 http://www.youtube.com/watch?v=U1a88D9aeEs.สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2552

ปลดฟ้าผ่า! “เมืองไทยรายสัปดาห์”, ผู้จัดการ ออนไลน์ 15 กันยายน 2548 . http://www.manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=9480000126193 สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2552.

ปาฐกถา "14 ตุลา" ธงชัย วินิจจะกูล : ข้ามให้พ้นประชาธิปไตยแบบหลัง, ประชาไทออนไลน์ http://prachatai.com/journal/2005/10/6075 14 ตุลา สืบค้น 25 เมษายน 2550

ธงชัย วินิจจะกูล , ธงชัย วินิจจะกูล(จบ) วิเคราะห์เหตุ สังคมไทย "เพี้ยน" แล้วยังไม่รู้ว่า "เพี้ยน" จึงต้องตอแหลหลอกตัวเอง เว็บไซต์ ประชาธรรมออนไลน์ , http://www.prachatham.com/detail.htm?code=i1_21122011_01. สืบค้นวันที่ 24 มิถุนายน 2555

พลเอกเปรมติณสูลานนท์, "บทบรรยายพิเศษในหัวข้อการเสริมสร้างการเป็นผู้นำด้วยหลักคุณธรรม ความพอเพียงและความเสียสละของ พลเอกเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี ณ โรงเรียนนายเรือ วันที่ 28 กรกฎาคม 2549" , นาวิกศาสตร์ 90 : 2 (ก.พ. 2550) , www.navy.mi.th/navic/document/900202a.html

เปรมปิดเบื้องหลังปฏิวัติ-ไม่ได้นำ”พลเอกสนธิ”เข้าเฝ้าฯ http://www.prachatai.com/journal/2009/03/20540

"พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับองคมนตรี" , http://www.ohm.go.th/th/privy/privybook. สืบค้น 25 เมษายน 2556.

ป๋า อวยพรปีใหม่ สำนึกความเป็นไทย-ธรรม! ย้ำให้กำลังใจสุรยุทธ์” http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9490000156749. สืบค้น วันที่ 22 ธันวาคม 2549

ป๋าเปรม" ชี้ใครยึดประเทศเป็นของตัว-พรรคพวก จะเจอหายนะวันที่ 04 ต.ค. 2549 http://www.matichon.co.th/breaking-news/breakingnews.php?nid=MjAwNjEwMDQtMTYyNzQ2 สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2552.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ลำดับที่ 10735 ในกระดานข่าวของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน http://www.thaimisc.com/freewebboard สืบค้น 20 กรกฎาคม 2552

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุลเสนอเสื้อแดงหยุดระบอบอำมาตย์ด้วยการแก้ รธน.ว่าด้วยพระราชอำนาจในการแต่งตั้งองคมนตรี ประชาไทออนไลน์ 13 ตุลาคม, 2552.http://www.prachatai.com/journal/2009/10/26184

เอกสาร

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, สำนัก. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 6 *ร.6.25/1 เรื่องตั้งองคมนตรี* (19 มี.ค. 2457 – 11 มี.ค. 2467)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490. 9 พฤศจิกายน 2490, *ใน ราชกิจจานุเบกษา* , ฉบับพิเศษ เล่มที่ 64 ตอนที่ 53.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534. 9 ธันวาคม 2534 ,*ราชกิจจานุเบกษา* ตอนที่ 216 เล่ม 108,

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พุทธศักราช 2551. 4 มีนาคม 2551, *ราชกิจจานุเบกษา* ตอนที่ 125 เล่มที่ 42 ก.

เอกสาร/หนังสือ/บทความ ภาษาต่างประเทศ

Kevin Hewison. (1997). The monarchy and democratisation' in Kevin Hewison (ed.), Political Change in Thailand: Democracy and Participation, London: Routledge.

Kobkua, Suwannathat-Pian. (2002). 'The monarchy and constitutional change since 1972', in Duncan McCargo (ed.), Reforming Thai Politics, Copenhagen: NIAS Press.

Kullada Kesboonchoo Mead. (2004). The rise and decline of Thai absolutism. Routledge.

13. Law and Cross-Border Trade Issues

Preventing Prospective Trade Issues in ASEAN by Instigating International Cooperation on Competition Policies and Law*

Nisit Intamano**
Charles R. Irish***

Abstract

The formulation of the ASEAN Economic Community (AEC) will transform its member states into countries with a free flow of goods, services, capital, and skilled labor. On one hand, the establishment of the AEC marks a new era of economic prosperity. On the other hand, the advent of the AEC accompanies with a variety of prospective trade issues, which could adversely affect economic integrity among all members, such as international price fixing cartel, illegitimate mergers which likely to create monopolistic condition in a certain market, and potentially abuse of market dominance, price fixing cartels.

Against this backdrop, transnational corporations potentially pose a serious threat to a free and fair competition following the removal of internal trade barriers through employing or abusing their position to squeeze competitors out of the market. Conversely, the same transnational corporations are likely to secretly collude with domestic entities to fix the price of products or limit production. Furthermore, due to political, cultural and legal perspectives regarding cross-border business transactions vary among member countries. Competition Policies and Law (CPL) can serve as a touchstone to help ASEAN's members comply with the agreement on a neutral and non-discriminatory basis. The efficient implementation of CPL ensures that the playing field is equal for all competitors in the market. Additionally, as States Owned Enterprises (SOEs) in each member country will eventually privatize within in a few years, competition law also need to play an important role to ensure fair play between these former monopolies and foreign competitors.

As cross-border transactions by international business corporations frequently affect multiple jurisdictions, enhancing CPL will serve as the optimal institutional vehicle to deal with anti-competitive behavior in cross-border business transactions. This paper contains three topics as following: 1) why do we need competition law for ASEAN Economic Community? ; 2) Case studies on cross-border trade issues: lessons from Europe Union; 3) enhancing competition policies and law as prophylactic measure for ASEAN and Thailand

Keywords: ASEAN Economic Community/Competition Policies and Law/ Cross-Border Trade Issues

Introduction

The establishment of the ASEAN Economic Community (AEC) in 2015 will not only generate a freer flow of trade, capital, goods, services, and skilled labor, but also induce a higher level of competition for this region to compete more effectively in the global economy.[1] According to the Declaration on the ASEAN Economic Community Blueprint (AEC Blueprint) signed by the ASEAN leaders in Singapore in November 2007, each member country will abide by its commitment to transform the AEC into a single market of equitable economic development and fully integrate the AEC with the global economy.[2]

---

* *This paper is partially integrated in chapter two of Enhancing the Efficacy of Competition Law and Polices in Thailand, (May, 2013), (Doctor of Juridical Science (SJD) dissertation, University of Wisconsin-Madison, (on file with Law Library, University of Wisconsin-Madison).*

** *Doctor of Judicial Science (SJD) and Master of Legal Institution (MLI) (Dean Scholar), University of Wisconsin-Madison, USA; LLM (Business Law) Chulalongkorn University; LLB and BA, Ramkhamhaeng University, Thai Barrister at Law.*

*** *Academic advisor of Nisit Intamano, Volkman-Bascom Professor of Law (emeritus) and Senior Director East Asian Legal Studies Center, University of Wisconsin-Madison, USA*

[1] *The Association of Southeast Asian Nations, or ASEAN, was established on 8 August 1967 in Bangkok, Thailand with the signing of the ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) by the Founding Fathers of ASEAN, namely Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore and Thailand. Brunei Darussalam then joined on 7 January 1984, Vietnam on 28 July 1995, Lao PDR and Myanmar on 23 July 1997, and Cambodia on 30 April 1999.*

[2] *ccording to the AEC Blueprint, section B of Competitive Economic Region required all member states to fulfill the four actions as follows: 1) Endeavour to introduce the competition policy in all ASEAN Member Countries by 2015; 2) Establish*

The formulation of the AEC will help its member states develop to countries with a free flow of international trade and investment. On one hand, the establishment of the AEC could mark a new era of economic prosperity. On the other hand, the AEC could become affiliated with a variety of prospective trade issues and adversely affect the equitable economic development principles, which could result in the international price fixing cartel, the illegitimate mergers that will most likely create a monopolistic condition in certain markets, and the potential abuse of market dominating, price fixing cartels. [3]

Against this backdrop, transnational corporations potentially pose a serious threat to a free and fair competition following the removal of internal trade barriers through employing or abusing their position to squeeze competitors out of the market. Conversely, the same transnational corporations are likely to secretly collude with domestic entities to fix the price of products or limit production. Furthermore, due to political, cultural and legal perspectives regarding cross-border businesses, transactions vary among member countries. Competition Policies and Law (CPL) can serve as a touchstone to help ASEAN's members comply with the agreement on a neutral and non-discriminatory basis.[4] The efficient implementation of CPL ensures that the playing field is equal for all competitors in the market.[5]

As cross-border transactions by international business corporations frequently affect multiple jurisdictions, enhancing CPL will serve as the optimal institutional vehicle to deal with anti-competitive behavior in cross-border business transactions. This paper contains three topics as following: 1) Why do we need competition law for ASEAN Economic Community? ; 2) Case studies on cross-border trade issues: lessons from the European Union; 3) enhancing ASEAN international cooperation competition policies and law as a prophylactic measure.

I. Why do we need competition law for ASEAN Economic Community?

ASEAN economic integration has gone through a greater economic collaboration after the Free Trade Agreement became virtually effective in 2010.[6] This embarked on a new direction of deeper integration to stimulate international business transaction and facilitate the free flow of international trade and investment in the Southeast Asian Region. A process of trade liberalization will enhance a

---

a network of authorities or agencies responsible for competition policy to serve as a forum for discussing and coordinating competition policies; 3) Encourage capacity building programs/activities for ASEAN Member Countries in developing national competition policy; and 4) Develop a regional guideline on competition policy by 2010, based on country experiences and international best practices with the view to creating a fair competition environment.

[3] The ASEAN Regional Guidelines are derived from the experiences of the member states and internationally approved practices. The guidelines contain a number of important provisions including an independent structure of the regulatory body, specific elements of national competition law, an introduction to leniency procedures, and methods for private enforcement. Available at http://www.asean.org /resources /item/asean-regional-guidelines-on-competition-policy-3 (last visit February 17, 2013)

[4] Competition Policy and Law can be broadly defined as a governmental policy that promotes or maintains the level of competition in markets, and includes governmental measures that directly affect the behavior of enterprises and the structure of industry and markets. Competition policy basically covers two elements: The first involves putting in place a set of policies that promote competition in local and national markets, such as introducing an enhanced trade policy, eliminating restrictive trade practices, favoring market entry and exit, reducing unnecessary governmental interventions and putting greater reliance on market forces. The second, known as competition law, comprises legislation, judicial decisions and regulations specifically aimed at preventing anti-competitive business practices, abuse of market power and anti-competitive mergers. It generally focuses on the control of restrictive trade (business) practices (such as anti-competitive agreements and abuse of a dominant position) and anti-competitive merge.

[5] According to the ASEAN Regional Guidelines, the term "competition policy" refers to public policies and general governmental directions aimed at introducing, increasing and/or maintaining competition. It does include, but it is not limited to, "competition law", which refers, more in particular, to legal acts (in the form of laws, regulation, guidelines, etc.), including the establishment and maintenance of a competition regulatory body, aimed at preventing anti-competitive business practices, abuse of market power and anti-competitive mergers. Hereinafter, the Regional Guidelines will use the general term "competition policy". The most commonly stated objective of competition policy is the promotion and the protection of the competitive process. Competition policy introduces a "level-playing field" for all market players that will help markets to be competitive. The introduction of a competition law will provide the market with a set of "rules of the game" that protects the competition process itself, rather than competitors in the market.

[6] The ASEAN Free Trade Area (AFTA) has now been virtually established. ASEAN Member Countries have made significant progress in the lowering of intra-regional tariffs through the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for AFTA. More than 99 percent of the products in the CEPT Inclusion List (IL) of ASEAN-6, comprising Brunei Darussalam, Indonesia, Malaysia, the Philippines, Singapore and Thailand, have been brought down to the 0-5 percent tariff range. ASEAN's newer members, namely Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam, are not far behind in the implementation of their CEPT commitments with almost 80 percent of their products having been moved into their respective CEPT ILS. Of these items, about 66 percent already have tariffs within the 0-5 percent tariff band. Vietnam has until 2006 to bring down tariff of products in the Inclusion List to no more than 5 percent duties, Laos and Myanmar until 2008 and Cambodia until 2010.

more favorable trade and investment climate by eliminating various trade barriers.[7] Nevertheless, this might open the floodgate for international business corporations to take advantage by abusing their dominant market position or colluding with domestic entities to perform illegal business practices. In order to achieve the ultimate objectives of ASEAN economic integration, there are three significant factors that ought to be taken into account.

First, after removing the internal trade barriers at the domestic level imposed by governments, there is a high feasibility that the transnational corporations may pose a serious threat by employing or abusing their market positions to squeeze their competitors out of the market. Conversely, those transnational corporations might secretly collude with domestic entities to fix the price of products or limit productions which could culminate in earning an exceedingly unreasonable profit from consumers.[8]Notwithstanding regionalization by stipulations in the free trade agreement, it is still unclear how to resolve issues from anti-competitive conducts. Without clear international regulations and amicable collaborations, the anti-competitive business practices may adversely affect the international trade and investment among member countries.

Second, there is a high degree of diversity in the political, cultural and legal perspective of cross-border business transactions in each member country. Some form of business practices may be acceptable and officially permitted in one country; nevertheless, it may be illegitimate and unauthorized in another country. In this regard, the competition law and policy can serve as a touchstone to help the members of ASEAN countries comply with the free trade agreement under a neutral and non-discriminatory basis. Moreover, the efficient implementation of CPL ensures that the playing field is leveled for all business competitors in the market.[9] Many empirical studies point out that the principle of competition law and policy guarantees a free and fair competition in the market between the dominant business entities and small and medium enterprises (SMEs). More importantly, as a result of trade liberalization, some States Owned Enterprises (SOEs) in each member country will eventually become private within the next decade.[10] Again, the CPL plays an important role in ensuring a fair play between these previous monopolistic entities and other competitors in a particular market.

Third, the violations of CPL in the cross-border transaction by international business corporations frequently have adversely affected multiple jurisdictions. The limitation of an unilateral approach is a major hurdle for implementing the competition law and policy. For this reason, the institution of a proper international cooperative framework of competition law in ASEAN will serve as the optimal institution vehicle to deal with anti-competitive conducts regarding cross-border business transaction.[11] Likewise, the successful of establishment of an international legal cooperation framework

---

[7] *Thank to the free trade agreement between China- ASEAN became effective in the beginning of 2010 and cross border business transactions have skyrocketed in merely a short period of time. This phenomenon certainly gives a good signal for greater economic integration in South East Asia Region in the near future. "In the first half of this year, the total value of China-ASEAN two-way trade reached $136.5 billion, growing by nearly 55 percent compared with the same period last year. Exports to ASEAN countries reached 64.6 billion U.S. dollars, up by more 45 percent, and imports from ASEAN countries reaching nearly 72 billion U.S. dollars, up by 64 percent" China-ASEAN Free Trade Agreement leads to new business opportunities, the People's Daily Online, July 26, 2010 available at http://english.peopledaily.com.cn/90001/90778/90861/7080749.html*

[8] *See OECD, Strengthening the Coherence between Trade and Competition Policies: Joint Report by the Trade Committee and the Committee on Competition Law and Policy, OECD Documents, OECD/GD(96), See also, D. Thompson, UNCTAD: Model Law on Restrictive Business Practices 1980) 14 Journal of World Trade 444, see also Mark R. Joelson, An International Antitrust Primer: A Guide to the Operation of United States, European Union and Other Key Competition Laws in the Global Economy, third Edition, International Competition Law Series Vol.22, Kluwer Law International Publication, 2006*

[9] *Dr.Surin Pitsuwan, the Secretary-General of ASEAN, mentioned that "Greater governmental efforts may need to be expended to strengthen the capacity of domestic firms to compete but this should be short-term and does not remove the incentive to innovate and cut costs," ASEAN-China Free Trade Area: Not a Zero-Sum Game, ASEAN Secretariat, 7 January 2010, available at http://www.aseansec.org/ 24161.html*

[10] *David E.M. Sappington and J. Gregory Sidak, Competition Law for State-Owned Enterprises, Antitrust Law Journal Vol. 71, No. 2, pp. 479-523, 2003 , Moreover, many non OECD countries are also looking towards the OECD experience to guide their own reforms because they started to privatize their big state sector and avoid some problems during the transition. The OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises give concrete advice to countries on how to more effectively manage their responsibilities as company owners, thus helping to make state-owned enterprises more competitive, efficient and transparent. Corporate Governance of State Owned Enterprises: A Survey of OECD Countries (2005) Improving corporate governance in state-owned enterprises (SOEs) (2010)*

[11] *Without the enforcement of international cooperation competition law, the extraterritorial jurisdiction does not effectively correct the problems of cross-border anti-competitive conducts. Historically, the experiences of exercising extraterritorial jurisdiction by the US have aroused resentment in many countries. Furthermore, the extraterritoriality triggered jurisdictional conflict and posed a serious threat to the target countries. i.e. United States v. Aluminum Co. of America, 148 F2d 416 (2nd Cir 1945), International Association of Machinists v. OPEC 477 F Supp 533, 649 F.2d 1354, cert. denied, 454 US 1163 (1982), Timberlane Lumber Co. v. Bank of America. 549 F.2d 597, 609 (9ih Cir 976), on remand, 547 F Supp 1453, cert denied, 472 US 1032 (1995)*

will serve as a stepping-stone toward further higher development in the economic integration for the South East Asian regime.

II. Prospective Trade Issues in ASEAN: lessons from the Europe Union

A. International hard-core cartel: Hoffmann-La Roche, vitamin cartel case

One of the most notorious business practices that has gradually been increasing like a shadow of liberalization of international trade is the international hard-core cartel.[12] The international cartel was severely condemned and subject to harsh punishment. In the United States, both individuals and business entities involved with international cartel carry a penalty of imprisonment and heavy fine.[13] Not only the United States imposed unilateral action on the international cartel, but international organizations also have taken further steps to cope with these illegal business practices. The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) had called its members to condemn the international cartel by adopting the Recommendation of the Council Concerning Effective Action against Hard-Core Cartels in 1998. This recommendation signaled the global community to be aware of mounting problems of international cartel and to collaborate with other member states to promote the most effective enforcement of competition law against the international cartel.[14]

Perhaps, the best ways to exemplify the detrimental ramifications to the free trade agreements by the international hard-core cartel is to examine a case from the past, which adversely affected the economic cooperation and citizens in the Europe region: the vitamin hard core cartel case. This case demonstrates the harmful effect of an international cartel that affected virtually every consumer as if those international business companies were stealing money without caution from the consumer's pocket.

In 1999 a Swiss pharmaceutical giant, F. Hoffmann-La Roche Ltd (Roche) was the worldwide market leader in vitamin production with a market share of 40 percent. Collaborating with a German firm, BASF, and four other firms in Europe, they had secretly agreed to orchestrate the production and fix the prices of vitamins-- vitamins A, B2, B5, C, E, and Beta Carotene. The vitamin products of the scheme ranged virtually from nutritional supplements, premixed vitamins in breakfast cereals, processed foods to animal feed. The conspiracy scheme lasted from January 1990 to February 1999 by annually meeting to set the price of vitamin products and to control the overall production by its cartel members upon quota. [1534]

After several years of investigation, the conspiracy crackdown was the largest antitrust conspiracy uncovered. For raising and fixing the prices for certain vitamins sold in the United States, a Swiss pharmaceutical company agreed to plead guilty and paid a record $500 million criminal fine for leading a worldwide conspiracy. Likewise, a German firm, BASF, pleaded guilty and paid a $225 million fine for its role in this conspiracy.[16] In fact, the $500 million fine as a punishment of criminal violation not only was the record in antitrust cases, but also was the largest fine penalty that the United States Justice Department has ever prosecuted in any criminal case.

According to the information from the United States Assistant Attorney General, this conspiracy affected more than five billion dollars of commerce in products found in the United States.[17]

---

[12] According to the definition of the Organization for Economic Co-operation and Development, a hard core cartel is "an anticompetitive agreement, anticompetitive concerted practice, or anticompetitive arrangement by competitors to fix prices, make rigged bids (collusive tenders), establish output restrictions or quotas, or share or divide markets by allocating customers, suppliers, territories or lines of commerce."

[13] 18 U.S.C. ß 1001The violation of this section will be imposed a maximum penalty of five years imprisonment and a $250,000 fine"

[14] The OECD Documents on the Recommendation of the Council Concerning Effective Action against Hard Core Cartels (adopted by the Council at its 921st Session on 25 March 1998 [C/M(98)7/PROV]), Hard Core Cartels: Third report on the implementation of the 1998 Council Recommendation (2005), Best Practices for the formal exchange of information between competition authorities in hard core cartel investigations (2005)

[15] Francesco Russo, Maarten Pieter Schinkel, Andrea Gunster, and Martin Carree, European Commission Decisions on Competition: Economic Perspectives on Landmark Antitrust and Merger Cases, (2010) 37-41

[16] After the European Commission became aware of the vitamin cartel, on May 12, 1999, Rhone-Poulenc cooperated with the Commission to barter for non-imposition or a reduction of fines in cartel cases (the leniency policy) in exchange for information about the vitamin cartel and other companies' involvement. On July 6, 2000, the Commission decided to initiate proceedings against the cartel. It is worthy to note that since the implementation of the leniency program, many international cartel cases have been struck down in the European Union. As a result, the European Commission renewed the first version [1996] OJ C207/04 by the Commission Notice on immunity from fines and reduction of fines in cartel cases [2006] OC J 298/11

[17] Department of Justice of United States of America's Document, Department of Justice News Release, May 21, 1999, Hoffmann-La Roche and BASF Agree to Pay Record Criminal Fines for Participating in International Vitamin Cartel, available at http://www.justice.gov/atr/public /press_releases /1999/2450.htm

[18] Department of Justice of United States of America's Document, Statement of Assistant Attorney delivered by General Joel I. Kline, May 20, 1999 available at http//www.justice.gov/atr/public/press_ releases/1999/2451.htm

Joel I. Klein, Assistant Attorney General who was in charge of the Department's Antitrust Division mentioned that "During the life of the conspiracy, virtually every American consumer paid artificially inflated prices for vitamins and vitamin enriched foods in order to feed the greed of these defendants and their co-conspirators who reaped hundreds of millions of dollars in additional revenues."[18]

B. Vertical Restraints of Trade: Nintendo Video Game Case

The second anti-competitive business practice that undermines the principle of competition law and policy are vertical restraints. Generally, vertical restraints are related to supply and distributor agreements. The term "vertical" signifies that there are at least two or more companies at different levels of production or distribution that enter into an agreement such as manufacturers, wholesalers and retailers. For example, manufacturers may agree to supply products to a limited number of buyers or prohibit sales to unauthorized agents, also known as exclusive distributors. Sometimes, manufactures take a step further to restrain the buyers' ability to set the resale price to end users, otherwise known as resale price maintenance. On one hand, vertical restraints are generally less harmful then horizontal restraints and may encourage more competitive conditions in the market.[19] On the other hand, vertical restraints can be very harmful to consumers and cause them to purchase products which are much more expensive than the competitive price. Furthermore, vertical restraints are likely to create artificial barriers to separate the market from the new competitors.[20]

In October, 2002, Nintendo, a Japanese games manufacturer, and seven of its official distributors in Europe allegedly violated article 81 of the European Treaty.[21] According to the investigation by the European Commission, Nintendo and the seven distributors conspired to maintain artificially high prices of Nintendo video games and consoles in the European Union between January 1991 and 1998.[22] Nintendo also discouraged its distributor from parallel trade in its territory and punished the violators by distributing smaller shipments or boycotting them from the group. As a consequence, the prices of the game consoles and video games greatly differed from one country to another in the European Union. For instance, the price of video games and consoles in the United Kingdom was 65 percent cheaper than those in Germany and the Netherlands.

After the investigation, the European Commission handed down its decision to impose a total fine of €167.8 million on Nintendo and the seven of its official distributors in Europe.[23] Mario Monti, the European Competition Commissioner, expressed the opinion in this case that "Every year, millions of European families spend large amounts of money on video games. They have the right to buy the games and consoles at the lowest price the market can possibly offer and we will not tolerate collusive behavior intended to keep prices artificially high,"[24]

C. Vertical Restraints of Trade: Volkswagen AG Case

After receiving numerous complaints from consumers about the discriminatory practices of Audi and Volkswagen's car dealership in Italy to foreign consumers, the European Commission began inspecting Audi and Volkswagen offices in different countries to seek out more information.[25] The investigation revealed lots of conclusive evidence indicating that Audi and Volkswagen had been involved in a market-partitioning policy defying the law of the European Treaty.

---

[19] See Cifford A. Joones, Mitsuo Matsushita, Competition Policy In the Global Trading System: Perspectives from the EU, Japan and the USA, International Competition Law Series Vol.5, Kluwer Law International Publication, 2003, See also, Ky P. Ewing, Competition Rules for the 21st Century: Principles from America's Experience, International Competition Law Series Vol.9, Kluwer Law International Publication, 2003

[20] Mario Monti, a key note speech as the European Commissioner for Competition Policy at Fordham Annual Conference on International Antitrust Law & Policy, New York, 31 October 2002

[21] Article 81 of the EU treaty specifically prohibits agreements and concerted practices "which may affect trade between Member States and which may have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition within the (EU's) common market".

[22] In the beginning, Nintendo distributed its products itself in Belgium, the UK and Ireland, but later appointed independent official importers to seven distributors of Nintendo products consisting of John Menzies plc (Nintendo's distributor for the United Kingdom), Concentra - Produtos para crianças S.A. (Portugal), Linea GIG. S.p.A. (Italy), Bergsala AB (Sweden), the Greek unit of Japan's Itochu Corp, Nortec A.E. (Greece), and the Belgian unit of Germany's CD-Contact Data GmbH.

[23] The court slashed 40 percent off the original 149 million € fine against Nintento. Therefore the European court reduced Nintendo's fine to 119 million €. Court reduces Nintendo fine, straits times, April 30, 2009

[24] Nintendo fined for price fixing, BBC World News Business Report, Wednesday, 30 October, 2002, Malcolm Moore, Nintendo fined £92m by EC for price fixing, Daily Telegraph News Business Report

[25] Paul Meller, World Business Briefing | Europe: Germany: Volkswagen Fine Upheld, the New Yoek Times September 19, 2003 "The top court in the European Union upheld a fine of 90 million euros ($101 million) against Volkswagen. The company was fined by the European Commission in 1998 for unfair sales practices. The European Court of Justice dismissed Volkswagen's appeal of the fine and ordered each of the sides to pay costs.

According to the investigation, there were about fifty authorized dealers who had been threatened to have their dealership contracts revoked if they sold cars to foreign customers. Twelve distributors did in fact have their contracts terminated. Audi and Volkswagen forced their Italian dealers to conceal the truth behind their refusal to sell cars to foreign customers. Instead of divulging the truth, Audi and Volkswagen suggested that the Italian dealers attempted to discourage foreign customers from purchasing a car by referring to the difficulty of accessible guarantees in different countries.[26]

After the investigation, the European Commission imposed a total fine of € million 102 on Audi and Volkswagen, the largest motor manufacturing group in Europe. In its decision, the European Commission agreed that the discriminatory conducts of Audi and Volkswagen posed a serious threat on the consumers and the common market. This was a warning to other dominant manufacturers that the European Commission would not tolerate illegal business practices that violate the competition law. Mr. Van Miert commented in the decision that the Commission would not hesitate to take the necessary measures against manufacturers who do not comply with the law. Although they were allowed to organize their distribution networks, the law required them to allow consumers to exercise their right to buy a car anywhere in the European Union.[27]

III. Enhancing ASEAN International Cooperation Competition Policies and Law as Prophylactic Measure

A. The ASEAN International Cooperative Framework Committee on Competition Policies and Law

At this stage, it is not too soon to consider the unification of a supranational organization or the harmonization approach to cope with differences in substantive competition law in each country. Rather, given the resolution to prevent the foreseeable cross-border transaction pertinent to competition matter, ASEAN members' states would be better off instituting the International Cooperative Framework Committee on Competition Policies and Law as the optimal institutional vehicle for international competition law and policy as the first step.[28] The ASEAN International Cooperative Framework Committee on Competition Policies and Law could be appointed a group of experts in competition law and economic from ASEAN's countries to cooperatively research common interests such as the international hard core cartel, vertical restraints of trade and abuse of dominance.

For the second step, the ASEAN International Cooperative Framework Committee may propose recommendations of international competition law and policy regarding particular topics as well as suggest mechanisms for strengthening international cooperation on competition law. This helps to encourage the convergence and consistcy of domestic competition laws in each country. In the next step, after this regional cooperative approach becomes well-developed, this full-fledged institution will play an important role as the supranational organization serving to mitigate the inter-jurisdiction conflicts between member states. Furthermore, the ASEAN International Cooperative Framework Committee may cooperate with other outside enforcement authorities to carry out investigations of anti-competitive conducts that occur outside the region but cause adverse effects within the ASEAN territory.

B. Thailand and the Urgent Need for Effective Competition Policy and Law

Following the economic crisis in 1997, international organizations began to pressure Thailand to reform its economic structure and competition law. Thailand pledged to increase the level of free competition in its market, making commitments to the Asia Pacific Economic Cooperation (APEC), the

---

[26] See Commission press release IP/96/1095 dated 28 November 1996 on the statement of objections sent to Volkswagen AG et Audi AG.

[27] The European Commission Press Releases, Commission fines Volkswagen ECU 102 million following consumer complaints, January 1998, IP/98/94

[28] In fact, ASEAN is already involved in the development of international cooperation of competition law and policy with the World Trade Organization,WTO Press Release, Competition Policies: Work Program for Ministerial Conference in Singapore, (November, 1996), WTO Press Release, Singapore Ministerial Declaration, 35 International Legal Materials 218 (1997), See also P. Nicolaides, For a World Competition Authority: the Role of Competition Policy in Economic Integration and the role of Regional Blocs in International Competition Policy, 30 Journal of World Trade 131 (1996), Martyn Taylor, International Competition Law: A New Dimension for the WTO?, Cambridge University Press (2006), Yang-Ching Chao, Gee San, Changfa Lo, Jiming Ho, International and Comparative Competition Law and Policies, International Competition Law Series Vol.3, Kluwer Law International Publication (2002), C. A. Jones, Toward Global Competition Policy – the Expanding Dialogue on Multilateralism"23 (2) World Competition 95 (2000)

Japanese Export and Trade Organization (JETO), the Asian Development Bank (ADB), and the World Bank.[29] To fulfill its obligations, the Thai Parliament repealed many archaic laws and promulgated several statutes to promote fair competition in the market. Meanwhile, Free Trade Agreements between Thailand and its trading partners contained provisions concerning competition law and policy such as sections 147 - 150 of the Japan – Thailand Economic Partnership Agreement (JTEPA), and section 12 of the proposed draft of the Thailand – United States Free Trade Agreement.[30]

When the Thai Trade Competition Act became effective in 1999, it provided a new hope for Thai citizens and received extensive public attention. The Thai society anticipated that the new act would serve as a powerful yardstick to measure competitive levels in domestic markets and provide an effective tool for regulating illicit behavior by monopolies, cartels, and others business entities. However, optimism surrounding the new law quickly vanished after the Trade Commission's ruling in the first two cases.[31] The Trade Competition Commission investigated two significant cases during its first year: allegations of unfair trade practices in the cable industry (the UBC case) and allegations of a tying arrangement by liquor companies in their whiskey and beer sales (the Chang Beer case). After six months of investigation, the Trade Competition Commission ruled that although the business practices employed by both defendants violated the spirit of the Trade Competition Act of 1999, they did not technically violate the Act.[32]

This hesitation to enforce sanctions has continued to the present day. Although over a hundred complaints are brought to the Trade Competition Commission every year, there has only been one case in which the defendant was found guilty.[33] In that case, the State Council of Thailand confirmed the Attorney General of State's final order that the investigation by the Trade Commission was illegal due to the lack of due process.[34] The Trade Commission has been prompted by the Attorney General to reinvestigate the case before the statute of limitation expires in July 2013. This case clearly reveals the practical problems with the Trade Competition Act of 1999 as well as the ineffective implementation of

---

[29] Under the APEC Economic Committee, the implementation of competition policy and deregulation provide markets with a framework that encourages market discipline, eliminates distortions and promotes economic efficiency. APEC's Competition Policy and Law Group (CPLG) therefore works to promote an understanding of regional competition laws and policies to examine the impact on trade and investment flows, and to identify areas for technical cooperation and the capacity to build among member economies. The CPLG, formerly known as the Competition Policy and Deregulation Group, was established in 1996, when the Osaka Action Agenda (OAA) work programmers on competition policy and deregulation were combined. In 1999 APEC Ministers endorsed the APEC Principles to push for Enhance Competition and Regulatory Reform and approved a "road map" which established the basis for subsequent work on strengthening markets in the region. http://www.apeccp.org.tw/

[30] Under the proposal of Thailand – United States Free Trade Agreement Article 12.2 requires that each party (1) maintains measures to proscribe anticompetitive business conduct (2) establish and maintain an authority responsible for enforcement of these measures which does not discriminate on the basis of nationality of the subjects involved. (3) ensure that a person under a violation or subject to a sanction or a remedy is provided with the opportunity to be heard, present evidence and seek review of such sanction or remedy in a domestic court or an independent tribunal. Article 12.3 (1) stipulates that each party shall ensure that any private monopoly that it designates after the date of entry of this agreement and any government monopoly that it designates or has designated (1) does not act anti-competitively or abuse its monopoly position in non-monopolized markets (2) must act solely in accordance with commercial considerations in the purchase and sale of good or service (3) does not discriminate against covered investment, goods or service suppliers of other Party in its purchase or sale of good or service. Article 12.3(2) requires that any government enterprises (a government enterprise refers to enterprises in which the government own not less than 20% of equity share both directly and indirectly) (a) act solely in accordance with commercial considerations in its sales and purchase of goods and services with regard to price, quality, availability, marketability and transportation and other terms and conditions of sale. (b) do not enter into agreement or engage in exclusionary practices that restrict competition without efficiency ground. Article 12.7 stipulates that provisions regarding co-operation and consultation are not subject to dispute settlement.

[31] Khajon Learsakulpanich, Legal Measures Against Predatory Pricing Practices in Thailand, (1995) (unpublished LL.M. thesis, University Chulalongkorn) (in Thai) (on file with Law Library, University of Chulalongkorn); Charalai Bunpiem, Legal Issues Relating to the Business Combination under the Trade Competition Act B.E. 2542, (1999) (unpublished LL.M. thesis, University Chulalongkorn) (on file with Law Library, University of Chulalongkorn).

[32] Nipon Poapongsakorn, Monopolies under the Thai Capitalism, in ROO TAN TAKSIN 89 (Jirmsak Pinthong ed., 2004) (Thai.). The Trade Competition Commission ruled that the two allegations were merely inappropriate but could not technically violate the Trade Competition Act of 1999. The Commission gave the reason that the cabinet had not yet announced the ministerial notification on the threshold of market dominance; therefore, the Commission could not enforce section 25 of the Trade Competition Act.

[33] Ministry of Commerce pointed out that AP Honda violated unfair trade practice, Nsaw Na News Peper (January 3, 2007)(Thai). The only case when the Trade Competition Commission ruled the defendant guilty was the exclusive dealing in the motorcycle industry by the AP Honda, also known as the Honda case, See also Sumet Nakvarodom, Authorization on Trade Restrain: A case Study of Exclusive Dealing in Automobile industry, (2006) (unpublished LL.M. thesis, University Chulalongkorn) (in Thai) (on file with Law Library, University of Chulalongkorn). Indeed, there were fifteen complaints that had been received by the office of the Trade Competition Commission. However, after the preliminary investigation, the officials determined to cease further probing of the allegations and dropped all fifteen complaints.

[34] The Office of the Council of State of Thailand pointed out investigation of AP Honda was illegal, Matichon Thai Daily Newspaper (May 6, 2009).

the act by the Trade Competition Commission.[34] Business entities and Thai citizens openly criticize the Trade Commission on a regular basis.[35] As a result, the public has lost faith in the Trade Competition Act of 1999's ability to effectively handle the chronic problems of monopolies and collusive business practices in Thailand.[36] Meanwhile, many scholars describe the enforcement of the competition law by the Trade Competition Commission as opaque, selective, and arbitrary.[37] It is imperative that Thailand overhaul the Trade Competition Act of 1999 in order to transform Thailand's economic structure toward a free and fair market economy and use the law as a prophylactic measure to prevent prospective trade issues after the ASEAN Economic Community becomes fully effective in 2015.

IV. Conclusion

The ultimate purpose of competition law and policy aims to create a level playing field for transnational business corporations and domestic entities. In addition, this will ensure that consumers in the member countries can enjoy a variety of products and services with reasonable prices as a result of a free market and fair competition. Furthermore, this regional approach by direct collaboration is important to harmonize domestic competition and policy in the future. Instituting the ASEAN International Cooperative Framework on Competition Policies and Law will foster a closer relationship among ASEAN countries. This closely knit relationship will also assist the greater development for economic integration.

In light of the discussion above, Thailand's government must propose an inaugural amendment to the Trade Competition Act of 1999 by providing legislative treatment for current problems with the implementation and prophylactic solutions to forthcoming obstacles. As Thailand's economy continues to form more connections with the international market, its government must respond to the fast-paced and cyclical changes of globalization. This reaction should allow competition law and policies to override archaic government intervention policies. The proposal must include: 1) a revision of the substantive provisions and enactment of companion statutes; 2) a reformation of the structure of the Trade Competition Commission to redefine its mission; and 3) an improvement of Trade Competition Act enforcement procedures through the adoption and refinement of legal mechanisms from other jurisdictions.

---

[34] *(The Trade Competition Act of 1999: Paper Tiger Act, PRACHACHART TURAKIT (January 28, 2008); Ministry of Commerce in a hurry to reinvestigate the case, June 28, 2012, http://www.news plus.co.th/NewsDetailMobile.php?id=47468*

[35] *Amorntumrong Waranon, A Comparative Study on Administration and Enforce of Competition law, (2004) (unpublished LL.M. thesis, University Chulalongkorn) (in Thai) (on file with Law Library, University of Chulalongkorn).*

[36] *Chitanong Poomipark & Sivinee Thanpase, Thailand to Overhaul Trade Competition Law, MAYER BROWN (2010); Chantong Jareanhirunyud, Market Conditions in Thailand and the Trade Competition Act of 1999, (2000) (unpublished LL.M. thesis, University Thammasart) (in Thai) (on file with Law Library, University of Thammasart); Somkiat Dokmaisrichan, A Case Study on Trade Competition Law: The Behavior of the Dominant Business Position, (2001) (unpublished LL.M. thesis, University Dhurakijpundit) (in Thai) (on file with Law Library, University of Dhurakijpundit).*

[37] *Deunden Nikomborirak, The Political Economy of Competition Law: The Case of Thailand, 26 NW. J. INT'L L. & BUS. 597, 6-9 (2006).*

Police Affairs and Community: Building Peace Culture by Alternative Justice in Criminal Justice Process

Niyom Kaseng[*]
Bussabong Chaijaroenwatana[**]

Abstract

The objectives of this research were 1. to study the nature of the disputes related to the police affairs, 2. to study the guideline for building peace culture of the community based on the principles of alternative justice in the police affairs, 3.to study the structure of Royal Thai Police and police affairs in criminal justice process. The scope of the research was limited to the study of: (1) the role of police officers and the involvement of communities in conflict management in the police affairs in six areas: prevention and suppression of crime, maintaining the peace and security of the people, prevention and suppression of drugs, traffic handling service, care for public property, and promotion of the quality of life of local residents; (2) the application of principles of alternative justice used in conflict management and dispute in the police affairs and the creation of peace culture in the community, and (3) applying the principles of alternative justice in the police affairs from local communities to ASEAN Political and Security Community.

The methodology used was a qualitative research using 1. Documentary Study, 2. Participant Observation, 3. Informal Interviews, 3. In-depth Interviews, and 4. Focus Group Discussion. The data were synthesized for descriptive and explanatory analysis.

The results of the study reveal the following. 1. Conflicts that occurred to polices affairs, both the police officers and the community have used their knowledge, skills and ability to handle conflict by applying the principle of alternative justice, both consciously and unconsciously. 2. Actual peace culture in the police affairs can be created through the mainstream judicial processes and alternative justice principles under which the strategic plan, policy statement, orders or various existing laws that support the roles of both the police and the community. 3. The police officers and the community itself do not know the meaning of peace culture, thus making the creation of peace culture not in compliance with the intent of the law. 4. The approach to build a culture of peace under the principle of alternative justice in the police affairs must be flexible and are dependent on the skills in conflict management of both public officials and the public sector.

Keywords: Police Affairs/ Building Peace Culture/ Alternative Justice/ Criminal Justice

Introduction

Royal Thai Police is the most essential public organizational structure of peace keeping, lasting human security and stability of the kingdom and is the partial public organization in promoting the building peace culture process, alternative justice within restoration justice and public participatory within community justice. Royal Thai Police not only support the government in reconciliation approach or public participation, but also conflict resolution by peaceful means. (Office of Prime Minister disciplinary in national reconciliation supporting, 2550). In addition, Police have a role directly follow to Thai Prime Minister Ordered on documentary no. 187/2546 in policy of conflict management by peaceful means. justice administration in both of political Thai society and law enforcement in criminal justice process.

Administration in Royal Thai Police practice has inner organizational seniority both of centralize administration and local administration that is the first important place in criminal justice process in mainstream judicial processes. Even if the local police station can flexible entry to the local community on the one hand, Royal Thai Police face the problem solving in judicial processes administration on the others because of law enforcement in police affairs relegate the public

[*] *MA (Conflict and Peace Studies), Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University*
[**] *Ph.D., Associate Professor, Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University Advisor*

participatory separately to the other side of criminal justice process. Consequently, the mainstream judicial process in police affairs through the criminal justice proceedings still offence to local police station in each area. The whole imagine of criminal justice process without public participation still carries huge waste of time and benefit of the state. The statistics demonstrate to criminal prosecution transfer increasingly violence. In 2553, Legal Affairs Division, Office of Legal Affairs and Litigation, Royal Thai Police (2554) reported that in police affairs there were cruelty report documentary in serious and awful offences 5,530 cases, offences of against life and bodily harm 29,253 cases, offences of causing death intentionally 3,654 cases, offences of bodily harm 16,066 cases, offences of the detriment of the state 385,032 cases, offences of weapons 22,162 cases, offences of drugs 266,010 cases. Moreover, Royal Thai Police expend the budget of the year 2553 for 66,730,031,500 baht in each project plan especially the Southern Border Provinces Problem Solving and Development Project Plan for 1,046,634,200 baht, the Internal Security and Public Safety of Kingdom Project Plan for 1,180,877,400 baht, the Prevention and Resolution of Terrorism and Protection of National Benefit Project Plan for 8,212,639,800 baht, the Drug Prevention and Resolving Project Plan for 599,720,700 baht and the Legal and Judicial Development for 54,808,864,700 baht. To summarize, Royal Thai Police spend the budget in only for the project plan in legal and judicial development to the highest number, 82.13 percentage, of overall in the internal security and public safety of the state.

Evidently, the statistics justify to police official in criminal justice process which is the mainstream judicial processes in police affairs should be change from the old tradition work. Building peace culture in the contemporary world is necessary to reform and change the tradition of police's view in conflict resolution by community participation. The alternative justice is a new trend of criminal justice process that different from the old one in mainstream judicial processes. There are many type of justice to use in criminal prosecution. Surprisingly, each type effective than criminal justice to restoration of offender and upon to public needs. There are many policies to support, but alternative justice never be the main choice of police affairs in criminal prosecution.

Objectives

1. To study the nature of the disputes related to the police affairs.
2. To study the guideline for building peace culture of the community based on the principles of alternative justice in the police affairs.
3. To study the structure of Royal Thai Police and police affairs in criminal justice process.

Conceptual Framework

Review literature of thoughts, theories, researches, documentary in the theme of police affairs, alternative justice and mainstream judicial processes. Then analysis the results of studies to make guideline information in police affairs to build peace culture in criminal justice

Research Methodology

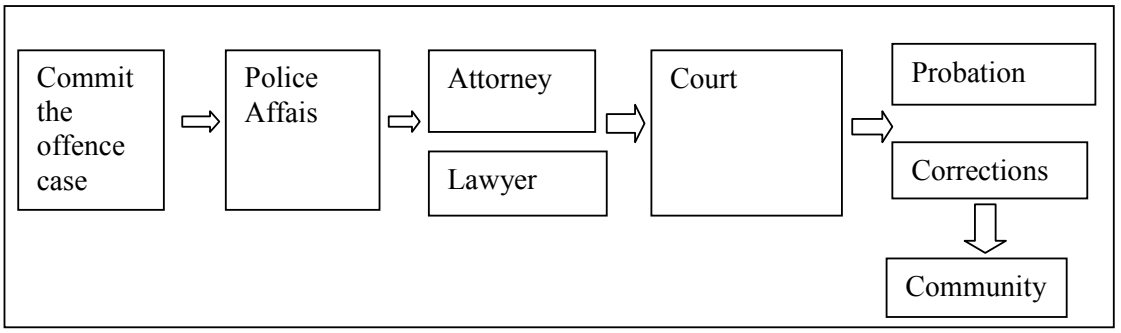
The methodology used was a qualitative research using 1. Documentary Study, 2. Participant Observation, 3. Informal Interviews, 3. In-depth Interviews, and 4. Focus Group Discussion. The data were synthesized for descriptive and explanatory analysis.

Results of the study and analysis

Relationships between mainstream judicial process, police affairs and criminal justice and community

The police are state officials charged with responsibility for 'law enforcement and order maintenance' in society. To discharge these twin responsibilities, the police are empowered to use force, indeed violence. National constitutions and statutes, international conventions and rules; police departmental orders and professional ethics regulate the use of force or violence by police. But despite these provisions, the police in most societies use force and violence beyond the limits permissible by law. When the crime is occurred, the police affairs is the first place to receive report, evidence, complaint and more to integrate, investigate, inquiry and prepare all prove in document. Then the police send the result of crime to local attorney office. After that the result of crime advice is gone to the court in criminal justice process. After the trail, offender is taken to the control of department of

probation or corrections. Finally, the end of punishment, the offender would be freedom then be apart of community again. The judicial process should be like the chart below

Community Policing: reduce the dispute circumstances by community participation

Royal Thai Police always set a framework to community on the community policing theory. Because community officers work so closely with people in their neighborhoods, they build trust and they often generate more and better information than other officers and units can. Therefore, the job requires them to share what they know with other units in the department. In contrast to this grassroots approach that involves average citizens who live in the neighborhood, police-community relations officers tend to communicate most often with the elite, both inside and outside the department. Their outreach consists of meetings with blue-ribbon panels and community leaders, particularly those who represent the predominant ethnic, religious, and racial minorities (and who may or may not have their fingers on the pulse of their constituents).

Norman Uphoff (1990) provides a useful basis for conceptualizing and operationalizing political resources which includes the following resource categories: economic resources, social status, information, force, legitimacy, and authority. The utility of his approach is that it incorporates both material and non-material resources within a single analytical framework of resource-exchange in a way which may be usefully applied to peace and conflict impact assessment. Given the centrality of identity

These sessions usually focus on resolving formal complaints and discussing issues and concerns, but police-community relations officers have no direct authority to implement change. Instead, the officers serve as advisors to police command, which means that results depend less on the officer's specific actions than on the willingness of top police administrators to take action. Police community relations officers enjoy few sustained contacts with the community, so they are unlikely to generate specific information on crime, drugs, and disorder to share with the rest of the department. Conversely, these jobs also provide no opportunity for the officers to identify local priorities or to initiate and follow up on creative community based initiatives. Unlike the community officer, they do not have a stake in specific neighborhoods and are viewed as outsiders.

While Royal Thai Police show the successful assessment by statistics in criminal subject, Trojanowicz, Robert C. (1972) asserts community policing implies moving away from narrow quantitative measures of success--number of arrests, average response time, clearance rates, number of complaints against officers--toward qualitative measures, such as citizen involvement, fear of crime, improvement in quality of life, and real and perceived improvement in chronic problems. Community officers are not only supervised by superiors but the new relationship with the community also means that average citizens serve as an additional check on their behavior. Community officers must confront every day the people who care most about whether their new solutions are working. Since police community relations officers have no direct authority to make changes, they are often perceived by the community as ``flak catchers'' bureaucrats with no real power who are there merely as a buffer between the community and the police department. Particularly in departments where there is little commitment to resolving problems, police community relations officers often find themselves trapped between angry community leaders and a defensive police administration. Absolutely, community policing is essential for police affairs even though it crosses alternative justice from all form of criminal justice process.

Promoting public safety and crime prevention policy can be done by; ensuring that people are safe in life and property, Measures focusing on the prevention and suppression of crimes of all types, to

encourage public participation in the prevention of crime. (Policy Statement of the Cabinet of Police Lieutenant Colonel Thaksin Shinnawatra, 2544). The prevention of crime and justice in the society have to start from develop the alternative justice parallel to criminal justice process according to the rule of law, to promote access to justice and public participation in the administration of justice. (Policy Statement of the Cabinet of Samak Sundaravej, 2551).

In fact, most police-community relations programs have faded away, and unrelenting budget pressures will no doubt mean that others will die--often so that the department can put those resources directly into community policing. The advent of community policing has also threatened budgets for crime prevention units. However, because the goals dovetail so well, many departments find that community policing can help reinvigorate crime prevention. In larger units, budget cuts can mean some staff officers in crime prevention simply switch to a line function and become community officers. Most prove to be ``naturals'' at the job, because of their experience in organizing block watchers and neighborhoods associations and in teaching proactive techniques. Those who remain in staff positions in crime prevention often find themselves serving more as a resource for others in the department than as direct providers to the community. Many work closely with community officers, providing training and keeping them abreast of the latest advances and assisting them in community projects.

Trojanowicz, Robert C., & Bonnie Bucqueroux. (1994). Community policing owes a debt to both police-community relations and crime prevention for clarifying the scope of the problem and attempting to solve it. However, community policing most directly addresses the need to restructure and refocus officer selection, training, evaluation, and promotion. As we approach the 21st century, we see that community policing is the wave of the future because it delivers direct services and challenges the community to do its share. Among the trendsetting big-city police departments nationwide, more than half have formally and visibly adopted community policing. As urban, rural, and suburban police departments of all sizes follow their lead, community policing makes the transition from being a promising trend to becoming the mainstream.

Human resource management and social development onto the wisdom society in justice process

Sustainable peace proceedings need both human resource management and social development in the same time. Community leader, public, police officer and official in judicial process should be apart of enlightened empowerment to create wisdom society in justice studies and peace culture.

Human resource management;

Jutharat Au-amnuay (2550) told that the tradition view of official working without public participation in the contemporary judicial process is the cause of conflict. Public security is always loaded by police and judicial processes. Both official and public waste the time and expense absolutely. Whilst the public needs in security and peace depend on the restriction of official proficiency number. The legitimacy of traditional judicial processes is further to sustainable peace and public security eternally.

Policy responsibility is essential to police affairs in alternative justice as much as mainstream judicial process. Generally, police is professional in criminal justice than alternative justice. However, professional reframing in alternative justice may call the spirit of police in sustainable peace building to care to public reason as well as official reason in criminal prosecution. Police officer is the most important in wisdom society process not only because the criminal prosecution begins in police affairs but also the police affairs are the closest organization to the community. Police should support all form to possible spread of information to community then show how to manage the conflict except of criminal prosecution. Guide the way to alternative justice even if it isn't used to work before. Police officer as human resource in mainstream judicial processes can start the theme with empathy opening and give the equivalent opportunity to community enhance the new form of justice process in police affairs. All experience in different new tradition of police affairs duty and service engage the peace culture in the next future. Excellent observation skill is key to conflict analysis and create peace building in the same time. Ordinary empirical work should stand on eligible obligation at the first time of alternative justice using in criminal justice. Energetic officer probably adjust the effective option to find the best practice to another one. It must be supported and developed effective transparent and professionals with honor and dignity. The decentralization of the police in both non-mission and administrative decentralization to the regions should have to together with (Policy Statement of the Cabinet of Abhisit Vejjajiva, 2551).

Reform of criminal justice in the police affairs shall be made by the public. To improve the investigation, protection of the rights of citizens, to build an equitable society, access to justice and

the public easily, proactive in the motto of doing "Easy Fast Effective", have a choice in the reconciliation process. Including the community's role participate in the mediation of disputes and crime surveillance. To reduce statistics of criminal case, losses from crime and social conflicts (Policy Statement of the Cabinet of Surayut Chulanon, 2549). Peace Research or conflict analysis and resolution is required to both community and police officer to understand the other, psychological recognition, and find to pertinent reciprocity of conflict situation. Furthermore, it is the guidance of building peace culture. While the alternative justice is the choice of justice outside of the criminal prosecution concept and there are many types of justice; such as, community justice, restorative justice and etc. Problem resolution in police affairs in justice process should have proactive restoration to create connection of community and parties of conflict to be partial of participatory reconciliation.

Social development;

Koss, M.P.(2000) reviewed justice processing for crimes against women and reflect how the alternative justice is important nowadays. The data reveal conviction rates for partner violence and rape by known acquaintances are miniscule; mandatory arrest, protection orders, and diversion programs inadequately deter rebattering; few losses are compensated; and the adversarial justice process is retraumatizing, exacerbating survivor self-blame. To better address crimes against women, several nations and tribal communities use communitarian approaches, forms of restorative justice. The offense is framed to include the perpetrator, victim, and community. The process forgoes incarceration to have family, peers, and advocates design perpetrator rehabilitation, victim restoration, and social reintegration of both victim and perpetrator. Evaluations suggest communitarian justice may increase victim satisfaction, raise the social costs of offending, multiply social control and support resources, and open a new avenue to targeted prevention.

The development of justice system should transparent and justify to all groups of justice accession by promoting the principles of solidarity, justice and the principles of alternative justice, restorative justice, conflict resolution, mediation and conciliation in disputes. However, there must be apply and develop the law to suit the economic section, social justice and the individual rights that people can determine justice system and rights or liberty thoroughly. (Policy Statement of the Cabinet of Abhisit Vejjajiva, 2551)

Moreover, crime prevention and suppression by proactive public participation should have to provide unified mechanism usage, analysis and predict to crime trends to resolve criminal cases, and build evolution of modern communicative technology to trace the crime control effectively. By the government agencies involved to provide support and information access channels, including broadcasting, television business, telecommunications, Radio and telecommunications. (Policy Statement of the Cabinet of Ministers. Yingluck. Shinawatra, 2554)

To develop judicial and legal reform in crime, Department of Justice expedite extensive and covers the role and functions effectively to restructure to the justice process, promote and support the assistant usage of dispute management outside of court. (National Master Plan for the administration of justice between 2552-2555, 2552) By the way, the official is on the position of advisory unit to be a tool of the public to follow and allow the public to enhance the opportunity to access the justice process themselves. Consequently, new tradition of justice systems and service methods not only advantage for consumer, disadvantaged and disadvantaged person but also for treating a variety of offenders effective to rehabilitate the offender. (Policy Statement of the Cabinet of Somcahi Wongsawasdi, 2551) Reform the organization in justice processes accordance with the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand. Including support for the legitimacy of the act or review the laws of the state by government official and public section. (Policy Statement of the Cabinet of Abhisit Vejjajiva, 2551).

Strengthening the community: roots of sustainable peace in criminal justice circumstance

1. Creating culture of peace

Building sustainable peace is to maintain the conflict in police affairs. Conflict is not seen to be a necessarily negative or destructive phenomenon. In essence, development is *inevitably* conflictual, destabilizing, and subversive because it challenges established economic, social, or political power structures which inhibit individuals and groups from pursuing their full potential. However, there is a need to maintain a clear distinction between violent and non-violent conflict. In fact, police focus more on violent, rather than non-violent conflict, it has a special interest in those moments at which non-violent conflict "turns" ("re-turns") violent and is militarized. This study views the presence or absence of conflict mediating mechanisms and institutions to be central factors influencing whether a conflict passes the threshold into violence. This might include representative political systems, a transparent

and fair judicial system, an equitable social system, and so on. Some have argued that violent conflict is the ultimate expression of the breakdown of a society's systems of governance, and that reconstruction therefore rests primarily upon the renegotiation and refashioning of new systems of governance at the community, sub-national and national level. (Necla Tschirgi, 1994)

Thus, "reconstruction" requires strategies and interventions to promote institutional arrangements that can facilitate and sustain the transition from violent conflict to sustainable development. An appealing feature of this kind of approach is the way its analysis of the problem is tied directly to an understanding of the nature of solutions. Despite an emphasis on the institutional dimensions of violence and peace building, police affairs also appreciates the variations of, and the connections/disconnections between, different manifestations and types of violence. It is disturbed by the tendency to disconnect the "political," structural, violence of the apartheid past from the "criminal" violence. The danger of this disconnection (conceptually and pragmatically) is two-fold: 1) it inhibits us from examining the relationships between "political" and "criminal" violence, the legacy of apartheid, and the full nature of contemporary violence; and 2) it tends to limit the scope of our responses to the legal-policing realm, rather than the socio-economic-political realm. If the source of the contemporary violence is political, social, or economic, then a rigid legal policing response will be as problematic in the post-apartheid transition as it was during apartheid. However, this argument uses the term "violence" in a very narrow and conservative way. If we accept that the term violence may have a variety of meanings and manifestations, then we can begin to see that the post-apartheid era reveals not so much a rise in violence, as a change in the *type* of violence characterizing social, political, and economic relations. Contemporary manifestations of violence in alternative justice process are not mainstream judicial process. The trajectory of societal and political developments in the country and an understanding of the present require a consideration of its linkages to the recent and distant past. The implication for the development of police affairs and community participation are to build a sense of its dynamics, history, and trajectory. It is appropriate to conclude this section with a note on the legitimacy of using law enforcement to affect change.

There are many ways to change social justice and political structures implicit or explicit violent modalities are certainly included within the menu of options. Under some conditions such violence *may be* required to affect change. However, this option cannot be legitimate within *a developmental* approach to change. The application of violence might be justified using consequentialist logic (the ends justify the means), but it cannot be justified or legitimatized using developmental logic. (Mohamed Sahnoun, 1994)

Furthermore, violence is a particularly blunt instrument that: 1) is prone to generating nanticipated, unintended, and uncontrollable consequences; and 2) risks legitimating the use of violent force as a means of conflict resolution. That is why all sectors of society have to participate in the development of sustainable peace. Using all forms of media is essential elements in communication in the contemporary world. Indeed, Citizens ought to be a partial section of proactive preservation of national cultural heritage of the Thai identity and diversity of multi-culture in local area of Thailand, uphold the values and spirit of Thailand and create social of learning in social justice. Creating the social connection in unity, reconciliation to generate the morality and ethics of public needs (Policy Statement of the Cabinet of Surayud Chulanont, 2549) Moreover, The essential elements in document of National Economic and Social Development Plan. No. 10 (2550-2554) was porposed the way to building peace culture; such as, democratic culture, governance culture and nonviolence culture. To follow the plan, the official and community need a mechanism that promotes conflict resolution by peaceful means; such as, publishing and advertising, learning society in social justice.

2. Children playing and learning activities

Peace culture in children cognitive is easily in playing and learning activities. The process of learning in peace culture should strengthen solidarity not only children age but also juvenile and adult. Including the official and community review in different forms can restrict and adjust the role of conflict transformation mechanisms into the way of peace culture. Moreover, how to find patterns and mechanisms to adapt existing mechanisms can possible to conflicts resolution efficiently and effectively. Addiction rehabilitation measures to build the structure of family group conferencing, in child and youth interaction, and find new weighable form for communicative mechanism outcome. (National Master Plan for the administration of justice between 2552-2555, 2552)

Immediately, the peace culture in children learning processes need research project of peace studies and conflict resolution in justice process special in criminal justice. The developed or revised legislation which is including incentives and practices to facilitated measure in new implementation of different choices, funny and entertain for children. Research and evaluation operations the compounding or alternative justice. To cognitive development, Policy and implementation plan of the agency and other sectors should have related to appropriate efficiency and effectiveness. (National Master Plan for the administration of justice between 2522-2555, 2552)

3. Course training

Natural Thai behavioral learning is impossible to make peace culture itself without course learning. Course training bridge the community and police to understand the problem structure in criminal prosecution and the result of training absolutely effect to both community and police

Training is key to the effective implementation of community policing. Training should communicate and reinforce the changes taking place in organizational values and policies, and should help build consensus, resolve, and unity both inside and outside the police organization. Community policing skills should be integrated into the training curricula, not treated as a separate component of the training program. Training in community policing should supplement law enforcement techniques with communication and leadership skills that will encourage participation from the community. All personnel must become skilled in the techniques of problem solving, motivating, and team-building. Training should involve the entire agency and should include civilian personnel who can enlist participation in community meetings, help the police organization sharpen its marketing message, and incorporate sophisticated technology into the organization's service-oriented operations. Initial training efforts should be directed at managers and supervisors, who may feel their authority is being eroded by the modified priorities of the organization. More important, they must be relied on to transmit and translate the new concepts to those they supervise.

Course Training should provide inside and outside academic course. Academic course; the institution of education should provide the main course to study in peace culture or special issue of conflict resolution in area adjustment; such as, peace studies, human rights, restorative justice, community justice, conflict management, culture studies and etc. in the relate field of education. Elective course; the school and university should support elective course in both of credit and noncredit course for student. However, the elective course in each course of degree is important to learner in the career or dream of occupation to prepare the student life before graduate degree and face to the conflict situation confidently. Concentrate course; activist course training or simulation of criminal justice process in both degree and non-degree course is essential to everyone to understand the ideal of thoughts, theories, practices and activities of peace culture. The course with the list of alumni is probably included the future activist in peace culture from the course. This strategy will also encourage people and the disadvantaged in society have access to justice and equal opportunities in all stages of litigation and know the process of care, assistance from the prosecution, bail litigation, witnesses inquiry, investigation, finding evidence until the end of the trial. Furthermore, promote the mechanisms that protect the leads /witnesses in the corruption misconduct. Compensatory damages to those persons who have been damaged by the impact of the operations of the Department of State. (Office of Economic Development Board and the National Society, 2549)

Even though the course training will be designed for everyone, the selection of both public and official trainees is to consider the affect of trainees' skills whose possible positive impact to the process afterwards the course. With knowledge, understanding potential and skills to reduce conflict of the training course is the remuneration incentives and the right to work. (National Master Plan for the administration of justice between 2522-2555, 2552)

If social learning occurs, then the social justice and peace culture will reform the mainstream judicial process.

4. Connection of activists in mainstream judicial processes and community

Mainstream judicial processes include many organizations to success themselves on the one hand. Each organization administrates itself without advocacy from the others on the other hand. The official connection will bond by play role under legal formal enforcement. In fact, Alternative justice is often used to finish the end of criminal prosecution by court. Even though, it should be used to start at the first time in police affairs. Connection after the offence is legitimacy of law enforcement not the relationship in conflict resolution because the offence case stage on step of criminal justice. Why the due exercise of law enforcement function is too hard for conflict management in formal

alternative justice within mainstream judicial process. Relationship between activist both mainstream judicial processes and community is required to quality connection at the first time of the offence by all section participation. Not only just by court at the final stage of criminal prosecution. The first time in prosecution of criminal case, the parties in conflict case need advocacy and assistance or facilities as much as satisfying. It is necessary to connection members of each organization to provide alternative justice than criminal justice.

Clearly, the connection is important to this issue. Mainstream judicial processes and community need to apply and change public communications, media advertisement, education and training or other option to make new connection to assistance the parties in the offence as fast as they can do.

Peace culture in judicial process, police affairs and community participation

Police affairs are the first unit in the line of Thai judicial process. The empirical experience in criminal justice always depends on promotion and mechanisms development of police official ability to monitor and evaluate the implementation of the mediation, conciliation or dispute management. By the community participation, local organizations and community networks including to official connection in justice involvement play the role in the operation together like effective empowerment. The Master Plan for the National Justice Administration for 2552-2555 had the main goal of reduce the dispute in criminal justice process. Unquestionably, the amount of crime reduction both the time and expense in the administration as well is visible part of measurable successfulness in conflict resolution and reconciliation is social justice.

Circumstances and atmosphere of creating fairness to the people of the improvement have to begin on public assistance proactively. The appropriate legal and financial aid still be partial of public needs, equity fund raising to facilities for protection the poor and vulnerable. It maintains in the rights of the people. Advertising from police affairs to show the opportunity for access to justice have to ensure scheme constantly. Optimizing the investigation, prevention and suppression of crime in police affairs should access the public to be apart. (Policy Statement of the Cabinet of Yingluck Shinnawatra, 2554).

National Economic and Social Development Plan. No. 11 (2555-2559) has set the objectives and targets are two important aspects to building a culture of peace under the principle of justice in the police affairs (Office of National Economic and Social Development Board, 2555) is;

1) So that all citizens are protected fundamental rights, access to justice, transparency in the decision making process, including the creation of a system based on the rule of law, Integrity and ethics and primarily the interests of the country. And

2) Parties to encourage the development of all sectors of the problems of inequality and reduced social conflict in Thailand and live in a homogeneous society based on the principles of social benefits.

Retributive justice is the type of justice that have received the most attention in the conflict literature as well as the democratization literature, and which is also the type of justice which is most commonly referred to by those skeptical toward post-conflict justice. This type of justice emphasizes the need to hold perpetrators accountable and being punished for their crimes. The institutional mechanisms for carrying out such justice include prosecution and sentencing in domestic courts and special tribunals, in international tribunals, in joint international and domestic tribunals, or in foreign courts. Administrative procedures to lock perpetrators and collaborators out of jobs and positions as well as public exposure and social shaming are weaker measures, but do also fall into this category (Gloppen 2005: 18). In post conflict democratic settings these mechanisms are more likely to be carried out as part of the reconciliation process and as a response to humanitarian rights principles. In autocratic settings they are more arbitrary and usually directed toward the losing side of the conflict, such as separatist rebels, failed coup-makers, or leaders of the previous regime. In these situations, trials often take place as *show-trials* where the outcome is known prior to the legal process (Elster 2004). There are, however, several reasons to believe that post-conflict justice, either it is legal justice or show trials, can contribute to a more durable peace period.

Results of the Study and Analysis

1. Principles of alternative justice in police affairs generally available without limitation of space and time.

2. In police affairs, alternative justice is not popular due to the conditions used to mainstream judicial processes because of police official attitude and traditional process in criminal justice.

3 Mediation skills and alternative justice vision of both police official and local leaders are required to effectively conflict transformation.

4 Statistics of criminal prosecution does not always reflect the actual cases because the quality of peace building is latent process to reduce the case in criminal justice.

The results of the study reveal the following.

1. Conflicts that occurred to polices affairs, both the police officers and the community have used their knowledge, skills and ability to handle conflict by applying the principle of alternative justice, both consciously and unconsciously.

2. Actual peace culture in the police affairs can be created through the mainstream judicial processes and alternative justice principles under which the strategic plan, policy statement, orders or various existing laws that support the roles of both the police and the community.

3. The police officers and the community itself do not know the meaning of peace culture, thus making the creation of peace culture not in compliance with the intent of the law.

4. There is no difference in the approach to build a culture of peace under the principle of community justice in the police affairs must be flexible and are dependent on the skills in conflict management of both public officials and the public sector.

Conclusion

Alternative justice can be used in police affairs by many types such as; community justice, restorative or retributive justice, mediation and another tool to build culture of peace. Conflicts that occurred to polices affairs, both the police officers and the community have used their knowledge, skills and ability to handle conflict by applying the principle of alternative justice, both consciously and unconsciously. Course and training is essential to all sector then keep in connection of peace network. Actual peace culture in the police affairs can be created through the mainstream judicial processes and alternative justice principles under which the strategic plan, policy statement, orders or various existing laws that support the roles of both the police and the community. The police officers and the community itself do not know the meaning of peace culture, thus making the creation of peace culture not in compliance with the intent of the law. The approach to build a culture of peace under the principle of alternative justice in the police affairs must be flexible and are dependent on the skills in conflict management of both public officials and the public sector.

Suggestion

1.Disseminate knowledge and promote understanding of the people and society about the violence to approximate how losses caused by the offense in social conflicts and disputes and which is the solutions and the success of the operation. The curriculum promotes the public participation both community leader and member of society to resolve conflicts by peaceful means in many ways; conciliation, community justice, restorative justice, mediation and alternative justice.

2. Support the implementation of the policy, the enabling legislation, with coordinating agencies through the conference, seminar, course training and education.

Acknowledgements

Special thanks to Center for Conflict Studies and Cultural Diversity (CSCD) for research fund and Institute for Peace Studies (IPS) of Prince of Songkla University for advocacy unit.

References

Au-umnouy, Jutharat. (2550). **Community justice: a theory of justice in the community justice in public sector***,* In *The role of the community justice by community, to community.* Kittipong Kityarak & Jutharat Au-umnouy, Editors, Bangkok : Thai Research Fund. pp. 53-70.

Elster, Jon. (2004). **Closing the Books: Transitional Justice in Historical Perspective.** Cambridge: Cambridge University Press.

Gloppen, Siri, 2005. **Roads to Reconciliation: A Conceptual Framework,** in Elin Skar, SiriGloppen & Astrid Suhrke eds. *Roads to Reconciliation*, Lexington Books: Lanham. pp.17-50.

Karp, D. R., and Clear, T. R. (2000). **Community justice: A conceptual framework**, In C. M. Friel (Ed.), *Boundary changes in criminal justice organizations (Vol. 2, pp. 323–368).* Washington, DC: National Institute of Justice.

Koss, M. P. (2000). **Blame, shame, and community: justice responses to violence against women**. *American Psychologist*, *55*(11), 1332.

Legal Affairs Division, Office of Legal Affairs and Litigation. (2554). **Police report year 2553**. Royal Thai Police. Bangkok: Police Publishing. Office of Prime Minister disciplinary in national reconciliation supporting, 2550

Mohamed Sahnoun. (1994). **Somalia:Missed Opportunities,** Washington, DC: United States Institute of Peace.

Norman T. Uphoff, (1990). **Distinguishing Power, Authority and Legitimacy: Taking Max Weber at his Word by Using Resource-Exchange Analysis Polity**, Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press pp.295-322

Necla Tschirgi. (1994). "Linking Development and Security Research," **IDRC Reports**, 22:3 (October 1994), pp. 12-13.

National Master Plan for the administration of justice between 2522-2555, (2552). Retrieved June 1, 2555 from http://www.oja.go.th/doc/DocLib1/Forms/AllItems.aspx

National Economic and Social Development Plan. No. 10 between 2550-2554. (2549). Retrieved June 1, 2555 from http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139

National Economic and Social Development Plan No. 11 between 2555-2559. (2555). Retrieved June 1, 2555 from http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf

Policy Statement of the Cabinet of Thaksin Shinnawatra. (2549). Retrieved June 1, 2555 from http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main31.htm

Policy Statement of the Cabinet of Surayut Chulanont. (2549). Retrieved June 1, 2555 from http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main31.htm

Policy Statement of the Cabinet of Samak Sundaravej. (2551). Retrieved June 1, 2555 from http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main31.htm\

Policy Statement of the Cabinet of Somchai Wongsawasdi. (2551). Retrieved June 1, 2555 from http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main31.htm

Policy Statement of the Cabinet of Abhisit Vejjajiva. (2551). Retrieved June 1, 2555 from http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main31.htm

Policy Statement of the Cabinet of Yingluck Shinnawatra. (2554). Retrieved June 1, 2555 from http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main31.htm

Trojanowicz, Robert C. (1972). **Police-Community Relations: Problems and Process.** Criminology, vol. 9, No. 4, February 1972, pp. 401-425.

Trojanowicz, Robert C., & Bonnie Bucqueroux. (1994). **Community Policing: How to get Started.** Cincinati: Anderson Publishing Co.,

14. ASEAN/ Social Media/ Good Governance

An Assessment of the Presidential Communications Operations Office (PCOO) New Media Operations and Its Use of Social Media as a Tool for Government Communication

Adrian Marco R. Lacsamana[*]
Maria Faina L. Diola[**]

Abstract

Social Media has become a tool for government communication due to its capacity for real-time and interactive information sharing. In the Philippines, Social Media has become one of the major platforms of government communication when the New Media department under the Presidential Communications Operations Office (PCOO) was created. The PCOO New Media handles the Social Media accounts, the website, and the e-mail of the President of the Republic of the Philippines. It manages the online interactions of the President. The study's basic research question is "Is PCOO New Media efficiently using Social Media as a tool for Government Communication?"

The study aims to assess the operation of PCOO New Media and contribute to the concept and practice of E-Government in the Philippines in the context of adopting and managing new technologies for Government Communication. The paper also aims to contribute to the concept of New Public Management that supposes that the introduction of Information Communication Technology (ICT) in government enhances efficiency, service quality, and accountability in the public sector.

The study accomplishes the following objectives: first, to assess whether PCOO New Media applies Government Communication principles in its day-to-day operations; second, to assess whether PCOO New Media, in its usage of Social Media, applies E-Government principles in its day-to-day operations; third, to assess the efficiency of the use of Social Media as a vehicle for government communication; fourth, to recommend criteria for evaluating the operation of the newly created New Media department of the Presidential Communications Operations Office of the Philippine Government.; and lastly, to give recommendations based on best practices on the use of Social Media in other countries.

From an operations research framework, the study employs the following research methods: first, primary techniques of data gathering through interviews with key people concerned with operations of the PCOO New Media; second, secondary techniques of data gathering through statistical data obtained from social media analytics, accomplishment reports, agency memoranda related to PCOO New Media; third, review of related literature regarding E-Government, Government Communication, Social Media, and case studies of government agencies using Social Media. The researcher used Edward's (1972) Software, Hardware, Environment, Livewire or SHEL Model to assess the operation of PCOO New Media[50].

By employing the SHEL Model for assessing PCOO New Media, the study arrived at the following preliminary findings: first, PCOO New Media have set up policies to guide its operations, but it remains incomprehensive and lacking in strategic approach; second, PCOO New Media still lacks the physical infrastructures and human resources to operate efficiently; third, PCOO New Media needs to establish links with other government agencies to provide seamless information delivery; fourth, PCOO New Media needs more resources to implement its plans and to efficiently pursue with its operation.

The study concludes and recommends that PCOO New Media has already set up policies and has already invested on technologies to support its operation. PCOO New Media has no specific framework/policy/mechanism to guide the planning, implementation, and monitoring of its operations and projects. The study suggests the use of Edward's (1972) SHEL model which the researcher modified according to the needs of PCOO New Media. The study identifies gaps in terms of policy and hardware capacity of the agency that needs to be addressed through creation of policies and investment on physical infrastructures to support operations.

Keywords: E-Government/Government Communication/Social Media/Information and Communication Technology/New Public Management

---

[*] *Special Assistant to the Secretary, Presidential Communications Operations Office, Republic of the Philippines*
MA Student (Public Administration), National College of Public Administration and Governance, University of the Philippines
[**] *Ph.D., Assistant Professor, National College of Public Administration and Governance, University of the Philippines, Advisor*
[50] *Edwards, E. (1972). Man and Machine: Systems for Safety. In proc. of British Airline Pilots Associations Technical Symposium (pp. 21-36). British Airline Pilots Associations, London.*

Introduction

The use of Social Media became popular in the 2008 United States Presidential Campaign where U.S. President Barrack Obama was one of the Presidential candidates. US President Obama gathered volunteers and monetary donations to support his campaign through Social Media. The use of Social Media was used as formal information dissemination and gathering tool by the U.S. federal government through a memorandum issued by President Obama known as "Transparency and Open Government".

Social Media is also used as a tool for government communication in the Philippines. Same as with President Barrack Obama of the United States, Philippine President Benigno Simeon Aquino III used Social Media to engage the citizens during his campaign for the presidency. When President Aquino assumed office, the use of Social Media in Philippine government communication was formalized when the Office of the Press Secretary was reorganized into the Presidential Communications Operations Office (PCOO) with the addition of the New Media Department through the issuance of Executive Order No. 4.

More people use Social Media as a vehicle for information dissemination and communication due to its capacity for real-time and interactive information sharing. Even the public sector has started using Social Media as a tool to disseminate government information, to connect with members of the public, and to provide access to services. (Jaeger, Bertot, Shilton 2012) According to OECD (2001), engaging citizens in policy-making is one of the core elements of good governance. To be able to engage the citizenry, governments should employ the communication vehicle that is more accessible to the citizens. Social Media, gaining popularity as a vehicle for real-time information sharing, becomes a viable tool for government communication.

According to TNS Digital Life, out of 101 million Filipinos, 33.6 million or one third of the Filipino population has Internet access. There are 27.7 million Filipinos who use Facebook while there are eight million who maintain a Twitter account. (Dumpit-Murillo 2012) According to a study conducted by IBM in 2012, there is an increasing number of Social Media users in ASEAN countries which includes the Philippines. From twenty five percent (25%) Social Media users in 2012, there is a projected increase of sixty eight percent (68%) Social Media users by the year 2017.

The potential benefits of Social Media as a vehicle for information dissemination and gathering rationalize the creation of the PCOO New Media. President Aquino's Executive Order No. 4 equips the government with new capacity to improve on its information dissemination and gathering and to keep up with the developments in Information and Communication Technology (ICT) through the use of Social Media.

Objectives

In order to capitalize on the potential benefits of Social Media to improve government's interaction with its citizens, there is a need to determine the use of Social Media in the context of government communication. The adoption of Social Media as a government communication platform is a new and unfamiliar practice for the Philippine government. The PCOO New Media is seen as a pioneer in utilizing Social Media in government communication in the Philippines. As a new department, there is a need for PCOO New Media to have criteria that can be used for planning, monitoring, and evaluating its operations. Due to the urgency of providing services to the citizens, it is a reality in the public sector that some of the innovations introduced in and by the government often go through trial and error without being accompanied by sufficient planning, research and strategy. The study aims to provide a framework PCOO New Media can use to support its operations.

Although the use of Social Media as a new platform for government communication remains to be explored in both theory and practice, the study aims to examine related principles in Social Media and in Public Administration such as E-Government, New Public Management, and Government Communication and to provide a guide/criteria for PCOO New Media's operation as a public sector entity. New Public Management (NPM) serves as the general backdrop and overarching principle that provides the rationale behind the move of the public sector to adopt new technologies, specifically Information and Communication Technology (ICT), to enhance its service delivery to the citizens.

The impact that E-Government initiatives may have on government's agenda in contrast to the general vision of New Public Management (NPM), which supposes that the use of ICT enhances efficiency, service quality, and public sector accountability…NPM promotes a broader and more intense use of information and communication technologies. The interconnection between NPM core ideas and E-Government is thus explained by the potential benefits that ICT can bring to the re-organisation of internal strategies in the public sector. E-Government is more often conceptualized as the generalized use of new information and communication technologies to provide public services, to improve public administration performance, and to enhance democratic values. (Bonina, Cordella, 2008)

The study aims to contribute to the theory and practice of New Public Management, specifically E-Government, in the Philippines through the criteria that can be used to evaluate the operations of public sector entities that use Social Media as a platform of communication.

Aside from the aforementioned objectives of the study, the study aims to fulfill the following: 1) to assess whether PCOO New Media incorporates Government Communication, E-Government, New Public Management, and Social Media principles in its operations; 2) to assess whether PCOO New Media is efficient in using Social Media as a government communication tool by using the guide/criteria produced in this study; 3) to provide recommendations based on best practices on the use of Social Media in other countries; 4) and to provide recommendations based on observations of the current operations of PCOO New Media conducted for this study.

In terms of scope and limitation, the study is limited to 1) proposing a criteria that could be used by the PCOO New Media in planning, monitoring, and evaluating its operation; and 2) utilizing the same proposed criteria to assess the current operation of PCOO New Media with focus on assessing the efficiency of its operation. The study focuses on evaluating the efficiency of the operations of PCOO New Media and not on the efficacy of its operations due to the consideration that the study "cannot proceed with an assessment of the program's impact on the community if there is no qualitative discussion of the program, its objectives, structures, and approaches." (Bautista, 1998)

PCOO New Media's mandate is limited to the management of the official website and the official Social Media accounts of the President, which are limited to Facebook, Twitter, and YouTube.

Conceptual Framework

The use of Social Media was first gained credibility as a communication vehicle in the private sector. Social Media is often used for marketing and promotion of products and gathering feedback from product users through comments and "likes" over Facebook. Taking off from the initiative of the private sector, the public sector becomes open to the innovative opportunities provided by Social Media to enhance the interaction between citizens and governments.

Most government agencies utilize Social Media without sufficient preparation in terms of policy, organizational set-up, and physical/technological infrastructures to support the successful and efficient implementation of Social Media-based government communication programs. There is a need to take into account the expansive policy environment for the implementation of the program to become more sustainable especially in the government context.

Government, however, have begun using social media without sufficient consideration of this larger policy environment. Inconsistent goals and practices among related policies, combined with conflicting design values applied to implementations, have created long-term policy conflicts, particularly in approaches to defining and implementing access. (Jaeger, Bertot, Shilton,, 2012)

PCOO New Media should take into account the different constraints it would face in using Social Media as a communication and information sharing platform in the public sector context. By comparing the experience of PCOO New Media with the experience of other public sector entities that used Social Media in its operations, the study can identify best practices PCOO New Media should adopt and the study can also determine possible constraints it would encounter in its operation. At the time the study was conducted, the PCOO New Media is in its second year of operation. As a newly created department, PCOO New Media should identify gaps and determine what it can do to improve

its operation to become more efficient. There is a need to identify the elements in E-Government, Government Communication, and Social Media that can guide PCOO New Media in its effort to make its operation more measurable and manageable.

PCOO New Media

According to Ms. Shella Raet, the Officer in Charge of PCOO New Media, the function of the PCOO New Media is to manage the official website, Facebook page, Twitter account, and email (op@president.gov.ph) of the President. PCOO New Media connects the President to the citizens and vice versa through Social Media. The Social Media channels are used to inform the citizens regarding plans, policies, projects, and activities of the President through official pronouncements. Through the same channels, the President gets to know the sentiments of the people regarding his administration by monitoring comments posted by the citizens. Included in the official functions of PCOO New Media are the following (See Appendix 2):

- Lay-out and content management of the President's website.
    - Graphic Designer creates banners depending on the current activities of the President and the Country.
- Monitoring of "Contact Us" section in the website where people post their concerns.
- Consolidation of messages from Social Media channels
- Sorting of comments and messages according to themes which are then coursed through the agencies concerned for appropriate action.
- The website administrator is also responsible of updating the news desk and the transparent government section through the press releases received

The use of Social Media such as Facebook requires interaction between the account administrators and their followers/guests. Social Media administrators of PCOO New Media and are in charge of responding to the comments posted on Social Media channels of the President. General questions are answered right away while sensitive issues are subject to discussion before feedback is sent out by the assigned Social Media Administrator. Concerns and requests posted on the Social Media channels are coursed through the proper channels for appropriate response. The Social Media administrators are also responsible for the drafting the weekly communication report submitted to the PCOO Secretary and the Undersecretary for reference. The weekly communication report contains statistical analysis of the comments posted by citizens in the Social Media channels managed by PCOO New Media.

According to Ms. Ten Mariano, Director for New Media of PCOO, Social Media Administrators have to carefully craft responses to sensitive issues posted by followers/guests of the Social Media channels they are handling. An error committed in their communication would immediately be attributed directly to the President. As for determined protocol in handling the Social Media channels of the President, the Social Media administrators are still dependent on the instructions given by the head of the Social Media department. Despite the sensitive nature of the communications conducted by PCOO New Media, coming up with determined protocols to guide the department's operation remains to be a challenge. From the aforementioned concern raised regarding PCOO New Media's operation and objectives of the study, the study aims to assess the efficiency of PCOO New Media through the following: 1) observation of PCOO New Media operation and check whether it is consistent with E-Government and Government Communication principles; 2) review of organizational structure to support operations; and 3) check for provision of facilities and structures to support PCOO New Media operation. The study operates on the hypothesis that assessment of PCOO New Media's operation using Edward's (1972) Software, Hardware, Environment, Liveware (SHEL) model integrated with E-Government, Government Communication, and Social Media principles will promote efficiency by setting criteria that can be used for planning, monitoring, and evaluating PCOO New Media's operation.

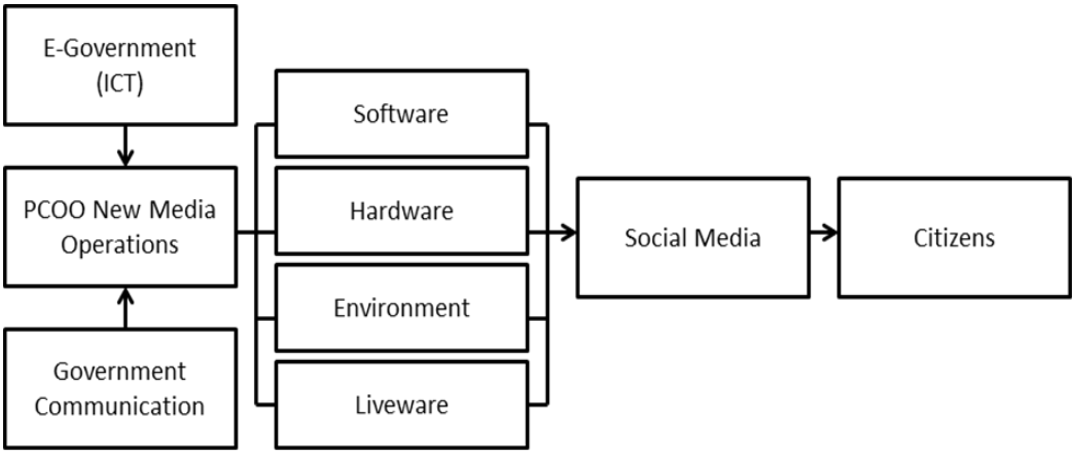

Figure.1. Conceptual Framework patterned after Edward's (1972) Software, Hardware, Environment, Liveware (SHEL) Model for Administrative Processes

Research Methodology

The study is an operations research that looks into the internal operations of PCOO New Media. By using principles from E-Government, Government Communication, and Social Media, the study crafts the criteria for assessing the efficiency of PCOO New Media operation. Using the same criteria, the study provides recommendations to improve PCOO New Media operation. Technological development is rapid and inevitable. The private sector and the citizens use technology to speed up daily transactions and interactions. It is important for the government to update its practices and keep up with the technology that could make its service delivery more efficient but it is not advisable for public sector to automatically adopt private sector practices without careful study and consideration. Through the study, Social Media can be analyzed through the lens of Public Administration principles in order to ensure that it would efficiently work in the context of public sector operation. It is important to gauge the operations of PCOO New Media because it is one of the pioneers in adopting Social Media in the Philippine government. The experience of PCOO New Media can serve as a model and reference for other government agencies or departments that would like to adopt Social Media in their operation.

The study employs the following techniques for data gathering: 1) primary technique of data gathering through face-to-face interviews with key people in charge of PCOO New Media operation; 2) secondary techniques of data gathering from statistical data and analytics based on accomplishment reports and from agency memorandums of PCOO New Media; 3) and review of related literature regarding New Public Management, E-Government, Government Communication, Social Media, and case studies of government agencies using Social Media as platform for service delivery.

The study uses the Edward's SHEL Model (1972) to assess PCOO New Media operation. E-Government, Government Communication, and Social Media principles are incorporated in the SHEL Model to form the criteria to assess PCOO New Media operation. The SHEL Model is used in assessing an E-Government agency due to its capacity to account for hardware, software, and as well as "liveware" components of operations. SHEL model is used to understand the interrelations within a socio-technical system.

Software: Software stands for non-material part of systems which includes practices, procedures, and regulations. It refers to the invisible infrastructure such policies, rules, practices, procedures, protocols, and plans an agency employs to support its operation. The following are the factors used to assess software efficiency of an agency:

- Integrated Operations
- Ubiquity and Accessibility
- Security

- Resources
- Protocol for Release of Information
  - Access to public information
  - Transparency
  - Clarity, integrity and promptness of information
  - Objectivity
  - Participation
    - User-generated content
    - Collaboration/Connectedness/Co-creation
    - Multi-directional conversations
- Research and Analysis

- **Hardware:** Hardware refers to the physical infrastructure such as equipment, building, tools, web system an agency has to support its operation. It includes technical systems and equipment which also tools and manuals. The following are the factors used to asses hardware efficiency of an agency:
  - Infrastructure
  - Equipment
  - Security
  - Connectivity
    - Speed
    - Capacity
    - Network
- **Environment:** Environment refers to the political and cultural context the agency operates in. It includes all external influences and factors such as policies and cultural restrictions.The study tackles this aspect in a very limited manner due to its nature as an external factor that is beyond the scope of the study. The study touches only on the topic of the effect of environment on the access to resources of PCOO New Media.
  - Resources
- **Liveware:** Liveware refers to the people that run the operation of an agency. Liveware includes partner organizations, administration, and staff. The following are the factors used to assess liveware efficiency of PCOO New Media:
  - Organizational Structure
  - Organizational Support
  - Public Information Officers
    - Capacity to provide political interpretation of government policies
    - Ability to communicate effectively orally and in writing
    - Good organizational skills
    - Diplomacy
    - Tactfulness
    - Knowledgeable of the organization and the operation of public institutions.

Results of the Study and Analysis

Preliminary Findings
Software

PCOO New Media, as one of the departments under PCOO, is linked with other government communication agencies where it sources news and information that it features in the Social Media channels under its management. According to Ms. Ten Mariano, Director for New Media, PCOO New Media has already established informal links with agencies within PCOO and with other departments within the executive branch of government.

Aside from partnerships with other government agencies, PCOO New Media has also established partnerships with private sector entities to help promote PCOO New Media as a source of government information. There is still a need to promote Social Media as a government information channel because people are still used to accessing information through traditional media channels. Through the promotion of the President's Social Media channels, the people would be encouraged to participate in a more interactive exchange of information. These networks and partnerships established with PCOO agencies and departments and with private entities become the organizational support PCOO New Media needed.

> Communication structures tend to remain decentralized and uncoordinated, even within single government agencies. Across agencies, there is often unevenness in capacity to communicate and a lack of collaboration which results in redundancy. (CommGAP, 2009)

PCOO New Media addresses the need to integrate its operations by partnering with agencies within PCOO that manage traditional media channels.

> Coordination among government departments is also necessary. Methods that are interactive, citizen-based and focus on peer-to-peer learning are important tools in building communication capacity. (CommGAP, 2009)

Government agencies that employ traditional media in government communication are the People's Television for television (PTV) and the Philippine Information Agency for print and for other media (PIA). Traditional media is still important even in the presence of Social Media due to the varying levels of accessibility to technology in the different regions in the country. PCOO New Media's integration of traditional media and Social Media partly addresses the problem of accessibility of government information. PCOO New Media aims to make its operation compliment the operations of other government communication agencies under PCOO.

Although Social Media is an effective platform for government communication due to its real-time information transfer and interactive nature, the access to Social Media is limited in the Philippines. Most of the subscribers/followers of the President's Social Media account are people from the urban areas who have access to the Internet. There is still a gap in terms of access of Social Media in the countryside. The lack of access is not due to the limitation of Social Media as a communication platform but due to the lack of citizen's access to the technology of computers and the Internet.

> Access to the Internet within countries is very unequal, with the poor, women and minorities enjoying lower access rates than men, the wealthy and the highly educated. It cannot be assumed that everyone will receive information put on to government web sites, and some target groups will be particularly hard to reach via electronic means. Measures to actively address an emerging "digital divide" are clearly in order. (Edes, 2000)

The accessibility is one of the major constraints of PCOO New Media. Its reach for disseminating information and gathering feedback is limited. In order to address the concern on accessibility, PCOO New Media should involve and utilize its partnerships other government agencies.

PCOO New Media has limited staff, facilities, and resources. There are several reasons for PCOO New Media's limited resources and one of them is the limited priority and importance given to government communication in general. PCOO New Media is a new department and it is competing for budget with established government agencies that have already rationalized their budget requests due to well-planned and well-crafted budget requests that could be backed up by implemented programs. Even if there is a budget that could be allotted for PCOO New Media, PCOO New Media has to rationalize their budget request as a new department. Due to lack of research and studies for PCOO New Media, the department currently does not have enough capacity to lay-out and rationalize future projects that would need funding for implementation.

Aside from PCOO New Media, there are other entities from the private sector that provide information to the people. Although unwanted, PCOO New Media competes with private media entities for citizen's attention. Private media entities have the capacity to release information in the fastest way possible. PCOO New Media operates in an environment that requires fast transmission of information and PCOO New Media handles government information that needs to be clear, truthful, reliable, and relevant. It is also necessary for PCOO New Media to be careful in handling government information; because of this, protocols must be in place to ensure the balance between fast information dissemination and the availability of reliable information to the public.

There is also a need to produce a policy to provide specific guidance on the following aspects of operations of PCOO New Media: 1) Access of citizens to public information; 2) Transparency, clarity, integrity of information; 3) Promptness of information; 4) Objectivity; 5) Creation of Research and Analysis to support operations of PCOO New Media; and 5) Participation/Online Interaction with the citizens

> Given this growing use of social media by governments, traditional information policy considerations of access and inclusion should be central to the formulation and implementation of policies related to social media. If access is not available to segments of the population due to design or implementation, government social media use will create new inequalities in public interactions with government. Although using social media is intended to make government easier to reach, it may instead create new barriers. (Jaeger, Bertot, Shilton, 2012)

The creation of policies that will support the current operations of PCOO New Media is necessary in order to efficiently implement, evaluate, and innovate the practice of government communication through Social Media which was already started by PCOO New Media. Social Media as a government communication vehicle has a lot of untapped potential. It is necessary for PCOO New Media to harness the potential of Social Media by also giving importance to research so that it can contribute to the development of the agency and of government communication in general.

> While there is also very little research on government communication, some basic models in the available literature can be identified across a range of communication capacities. (CommGAP, 2009)

PCOO New Media does not have research and development capabilities as of the moment. It is important to have researchers in order to provide necessary background information to back up policy announcements made over Social Media channels. It is also important to create policies that promote access of citizens to public information. Although it was previously mentioned that citizens' access to technology is beyond the scope of PCOO New Media, policies created by PCOO New Media can highlight the importance of developing the access to government information by people through the Internet. PCOO New Media also needs to have the capacity to analyze the enormous data they receive from Social Media interactions. PCOO New Media has the potential resource of information through Social Media, if it can only maximize its use of Social Media analytics.

PCOO New Media does not have official policies regarding transparency, clarity, and integrity of information, but PCOO New Media assures the citizens of transparent, clear, and truthful information because it sources its information directly from official government communication agencies such as the Philippine Information Agency, the Philippine News Agency, and the official pronouncements by various government officials including the president. To ensure integrity, PCOO New Media releases unbiased news.

PCOO New Media consults the Director for New Media and other communication consultants on posting sensitive and controversial news which needs approval. The process of consulting and looking for approving heads takes time. PCOO New Media still lacks protocol and a determined set of approving heads for posting sensitive news content. The need for PCOO New Media to create a protocol for operations is to provide a faster system for disseminating information through Social Media. If PCOO New Media slows down in its release of information, the citizens will turn to private media for their information. Although PCOO New Media releases reliable information, the citizens will

refer to the source of information they first saw and information on PCOO New Media becomes merely a source for verification. PCOO New Media's information becomes reactionary to the information posted by private media entities. PCOO New Media then will lose followers because the services it offers are being offered by other private media entities more efficiently.

PCOO New Media still has limited interaction with citizens due to the lack of standard protocols PCOO New Media administrators can follow in interacting with citizens online. To increase online interaction, it is necessary for PCOO to promote the following: 1) user-generated content; 2) collaboration or co-creation with citizens to produce Social Media content; and 3) multi-directional conversations.

Currently, the activities of subscribers/followers of the Social Media accounts of the President include the following: 1) comment on photos on Facebook; 2) comment on videos on Facebook; 3) comment on status updates on Facebook; 4) share photos posted by the administrator on Facebook; 5) share status updates posted by the administrator on Facebook; 6) share videos posted by the administrator on Facebook; and 7) retweet tweets posted by the administrator on Twitter; 8) retweet links posted by the administrator on Twitter. The comments on Social Media channels managed by PCOO New Media are categorized under the following general categories: 1) asking for help from the President; 2) expression of gratitude and appreciation to the President; and 3) comments on the performance of government agencies.

PCOO New Media assesses the efficiency of their operations through observing the following: 1) the number of reposts, 2) the number of likes, 3) the number of comments, and 4) the increase in the number of followers. The Social Media accounts managed by the PCOO New Media gain followers when: 1) there is an event of national importance; 2) when administrators launch projects that call for subscribers/followers participation; and 3) when administrators feature information posted by subscribers/followers.

Hardware

The internet is prone to attacks by people who spread virus or people who hack accounts for various reasons. Government Internet accounts are more exposed to these attacks. The government should secure its online accounts or websites from virus or hacking attacks in order not to experience disruption in their service delivery.

> The Internet-borne computer viruses can be seen as a warning of even more dangerous viruses that could infect public sector computer systems. Loss and misuse of information, as well as widespread service disruption, are among the real threats of over-reliance on new technologies to conduct government's information work. (Edes, 2000)

There was a series of hacking incidents of Philippine government websites that happened when this study was being conducted. The hacking incidents were attributed to online protest movements which are becoming more prevalent. There are people who have seen the power of online interaction that they bring their protests in the internet by defacing government websites to send a message to the government and to the citizens. According to Ms. Ten Mariano, there were several attempts to hack the Social Media accounts and websites managed by the PCOO New Media, but the hackers remained unsuccessful. For security reasons, this study cannot disclose the security measures employed by PCOO New Media. Investing on hardware support to ensure security of internet data is important according to Ms. Ten Mariano. Investments on quality host servers and security software should be given priority by an E-Government agency because public data is at risk once hackers and virus breach into government Internet accounts or websites.

Aside from security, E-Government agencies should invest on equipment that could ensure strong, fast, and uninterrupted connectivity. The use of Social Media is advantageous due to availability of up-to-date data anytime, anywhere. Constant problems with internet connectivity defeat the purpose of using Social Media as a communication and information exchange platform. In the case of PCOO New Media, staff members are always provided with portable wi-fi modems to ensure constant connectivity anywhere they go.

Internet connection speed of PCOO New Media is still limited and is still dependent on the capacity of private Internet Service Providers (ISP) the agency subscribes to. This set-up will remain until government has established its capacity to provide for its own reliable Internet connection.

Environment

PCOO New Media needs the political and economic support to develop the efficiency of its operations. As an E-Government agency, PCOO New Media should be a source of savings for the government; however, it also needs continuous funding in order to build up its capacity. The government should invest on technologies and human resources.

> The savings accruing to governments from being able to post information on web pages rather than distributing printed documents diminish quickly when one considers all the costs of supplying information on line: organising and managing huge volumes of text put on to the Internet, installation of new equipment and software, recruitment of web designers and operators, extensive training, etc. (Edes, 2000)

Building up the capacity of PCOO New Media is not just an E-Government requirement, but according to Government Communication principles, government communication agencies should also build up on their capacity to communicate.

> Many governments also lack the requisite infrastructure to communicate, and this needs to be addressed through investment. It is important to approach improving government communication holistically, taking into account structural issues. (CommGAP, 2009)

It is a reality that funding and investing on government communication agencies is limited due to the fact that the government has to prioritize other service-delivery projects. There is still a prevalent culture within government that does not give much importance to government communication. There is need to change the political environment in order to emphasize the importance of government communication through development of policies that highlights the functions and benefits of government communication. Only through changing of the political environment can government communication agencies be considered as one of the priorities in government operations, thus, receiving the funding it needs to operate efficiently.

Liveware

Most literature regarding government communication cites the need for well-trained and knowledgeable Public Information Officers. Public Information Officers should have the 1) the capacity to provide political interpretation of government policies, 2) ability to communicate effectively orally and in writing, 3) good organizational skills, 4) diplomacy, 5) tactfulness, and 6) knowledgeable of the organization and the operation of public institutions. It is also recommended that Public Information Officers should also have a good grasp of communication principles which they can get from formal education and training on communication. (CommGAP, 2009)

> The organizational charts of many governments, there are usually spaces reserved for government communicators, but these roles often remain vacant or understaffed. Governments often lack qualified communication staff, or employ those whose job descriptions include too many tasks that are not communication related. (CommGAP, 2009)

In assessing the organizational setup of PCOO New Media, it is remarkable to find graphic and multimedia artists instead of communication officers who write news in PCOO New Media. News posted on Social Media channels are written by Public Information Officers from other government communication agencies. (See Appendix 1)

PCOO New Media has shown the need for producing another form of information dissemination through Social Media by giving importance in the presence of graphic and multimedia artists who can design information that can easily be disseminated, passed on, and understood by the

citizens. Through infographics and through a more visual presentation of public information, citizens from all walks of life will have the capacity to understand government information. Graphic and multimedia artists should work with Public Information Officers who are in charge of writing news and information for the government.

Currently, PCOO New Media still needs more human resources to support its operations. There is a need for the department to have more Public Information Officers and researchers who are capable of analyzing news coming from partner government communication agencies within PCOO. Aside from PCOO New Media having more Public Information Officers and researchers, it is important for PCOO to establish organizational support through an integrated network among government communication agencies within PCOO to release consistent information and to have a stronger data gathering capacity. There is a need to invest more on the liveware of PCOO New Media in order to come up with studies, reports, and policies that can further improve its communication with the citizens. The challenge is the capacity of the agency to justify its request for additional funding to invest on the liveware component of its operations.

Conclusion and Recommendations

The main purpose of government communication is to connect the government and the people it serves. Traditional communication methods enable the government to communicate its policies and programs to the people without the need for feedback. Current government communication practices emphasize not just the need of the government to communicate information but also to gather feedback from the people it serves. This need to create a two-way government communication could be achieved by employing new communication vehicles that enable interactive, two-way communication.

Social Media is currently considered as the fastest and most effective way to communicate to a wider audience due to its interactive and real-time information dissemination capacity. In order to integrate, strengthen, and intensify the use of Social Media in government communication, it is necessary to create the necessary visible and invisible structures to support it. Just like in the case study of the United States of America, it is necessary to create a policy that would integrate all Social Media efforts of executive departments for a more integrated, comprehensive, and efficient information sharing among government agencies and citizens. It is also necessary to provide funding to hire competitive Public Information Officers and to acquire necessary tools to support operation. The study, through interviews and through principles from related studies regarding E-Government, Government Communication, and Social Media, emphasizes on capacity building of PCOO New Media through enhancement of software capacity by creating policies and protocols to support operations and through integration of research and analysis in the operations.

> Harmonization of policy objectives and design approaches into an across agency, integrated social media approach that promotes public-government interaction. (Jaeger et al., 2012)

PCOO New Media, as an E-Government and Government Communication agency, should also develop the capacity of its hardware in order to enhance its efficiency by mitigating delays and disruption of its service-delivery due to virus or hacking attacks or due to loss of Internet connectivity.

> Increase the number and security of inter- and intra-communication channels within government structures. Clear information strategies on issues such as goals, means/modes, time-space, evaluation, need to be put in place for effective communication and the development of citizen-government partnerships. (Milakovich, 2010)

Aside from software and hardware development, PCOO New Media could also produce policies that would prepare the citizens and other stakeholders to support the shift from one-way communication through traditional media into multi-directional communication that is promoted by Social Media. Creating the proper policy environment would give government communication a prominence in agenda setting and receive the necessary funding to support its operations. Government Communication, as part of the reporting function of the government, has not been given the necessary attention due to focus on other services the government should provide for its citizens. It is important the government communication should also be developed through the participation of the citizens.

Another important aspect of the operations of an E-Government and Government Communication agency is to develop its liveware or human resources that support its operations. Public Information Officers should have the necessary credentials to properly exercise their functions.

The development of software, hardware, environment, and liveware of an E-Government and Government Communication agency would make its operations more efficient by having protocols to guide its operations, by having criteria that is measurable to evaluate its operations, and by having research and analysis that give documentary support for policy development and for budget requests.

The study does not tackle the efficacy of the operation of PCOO New Media. The researcher suggests that a study of the efficacy of PCOO New Media be conducted to further support the findings of this study. Knowledge on government's use of Social Media, on E-Government, and Government Communication may be further developed through the production of a quantitative research involving the citizens with access to the Social Media channels managed by PCOO New Media.

The government's move to develop its service-delivery in terms of reporting and information dissemination through the use of Social Media is a good sign. There is still a lot to discover and develop in the aspect of E-Government and the use of Social Media in government communication. The use of technology, specifically the Internet, still holds much potential. Production of significant studies in the field of Government Communication and E-Government would hopefully provide support in developing the practice of E-Government and Government Communication principles in the country.

References

ACT Government. (2012). **ACT Government Social Media Policy Guidelines**. http://www.act.gov.au/. Retrieved March 23, 2013

Allison, G. (2007). "Public and Private Management: Are They Fundamentally Alike in Unimportant Respects?" in J. Shafritz and A. Hyde's ***Classics of Public Administration,*** *Sixth Edition.* Thomson Wadsworth. Boston

Bonina, C.M., Cordella, A. (2008, December 13). *The new public management, e-government and the notion of "public value"*. **Proceedings of SIG GlobDev's First Annual Workshop**. Paris, France

Chen, D., Huang, T., and Hsiao, N. (2010). *Citizens Participation, E-Government, and Public Management: A Case of Taipei City Mayor's E-Mail Box*. **International Symposium on Digital Divide and Digital Opportunity**

Civil Service Commission (2012). **The Civil Service Reporter**. *Government 2.0: A Look at Social Media in Public Service Delivery* (Interview with Ms. Ten Mariano, Director for New Media, PCOO; Mr. Allan Capulong, Consultant for New Media, PCOO; and Mr. Yves Gonzalez, Director, MMDA)

CommGAP (2009, February 19) [Report]. **The Contribution of Government Communication Capacity to Achieving Good Governance Outcomes.** George Washington University

Dumpit-Murillo, T. (2012, May 31). **The Power of New Media.** www.manilatimes.net/index.php /opinion/columnist1/23975-the-power-of -new-media?tmpl=component. Retrieved March 23, 2013

Edwards, E. (1972). *Man and machine: Systems for safety*. In Proc. of British Airline Pilots Associations Technical Symposium, (pp. 21-36). British Airline Pilots Associations, London

Falco, T. (2011). **Taking Social Media Public: Social Media for Successful Citizen Relationship Management**. IBM Global Business Services.

Garnett, J. L. (1992). **Communicating for Results in Government**. Jossey-Bass Inc. Publishing. San Francisco

House of Lords (2009, January 26). *Government Communications:* **Report with Evidence**. House of Lords. London

Jaeger, P., Bertot, J.C., and Shilton, K. (2012). **Information Policy and Social Media: Framing Government – Citizen** *Web 2.0 Interactions*. http://www.springer.com/978-1-4614-1447-6. Retrieved March 23,2013

Kim, S. and Lee, J. (2012, June 7) **Working Paper for 2nd Global Conference on Transparency: Citizen Participation and Transparency in Local Government: An Empirical Analysis**. Netherlands

Mayfield, A. (2008). ***What is Social Media?*.** California. www.iCrossing.com/ebooks. Retrieved March 23, 2013

Milakovich, M. (2010). **The Internet and Increased Citizen's Participation in Government**. eJournal of eDemocracy. http://jedem.org

Nakki, P., Back, A., Ropponen, T., Kronqvist, J., Hintikka, K.A., Harju, A., Poyhtari, R., and Kola, P. (2011). **Social Media for Citizen Participation: Report on Somus Project**. VTT Publications. Finland

OECD (1996), **Effective Communications Between the Public Service and the Media**, Sigma Papers, No. 9, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/5kml6g6m8zjl-en. Retrieved March 26, 2013

Pasquier, M. (2012). "Government Communication," in L. Côté and J.-F. Savard (eds.), **Encyclopedic Dictionary of Public Administration,** [online], www.dictionnaire.enap.ca. Retrieved March 23, 2013

Republic of Slovenia (2007, February 22). **Organizational Model of Government Communication of the Government of the Republic of Slovenia**. Ljubljana

Hood, C. (2007). "A Public Management for All Seasons?" in J. Shafritz and A. Hyde's **Classics of Public Administration***, Sixth Edition.* Thomson Wadsworth. Boston

Shark, A.R. (2010, July 28) [Presentation]. *Virtual* **Summit for Local Government: Moving from e-Government to m-Government**. *Public Technology Institute*. Washington

Wimmer, M.A. (2001), **Knowledge Management in e-Government.** http://falcon.ifs.uni-linz.ac.at/. Retrieved March 23, 2013

Yamamichi, M. (2011, July 25). **The Role of Mobile-Enabled Social Media in Social Development. World Bank Information and Communication Technologies**. www.worldbank.org/ICT.

Zhiyuan F. **E-Government in Digital Era: Concept, Practice and Development**. National Institute of Development Administration. Thailand

Agenda Setting on Mobile Roaming Rate Control to Promote ASEAN Integration

Chatchai Mangkornsangkaew*
Chokchai Suttawet**

Abstract

ASEAN integration mainly aims to promote close collaboration and productive partnership with visually distinctive characteristics for one identity among ASEAN countries. Consequently, there will be free flow of investments, tourists and labors across national border so that a number of linkage journey and communication will be more intense. As a result, a number of mobile calling usage growth among ASEAN-oriented people will be obviously increase. Currently, mobile roaming prices are charged if inter-calling made between visit and home country or any third country.

The main purposes of this study are to examine whether mobile roaming rate control come to be issued or not and what should be in meaning regarding to or not to be the issue ,and second what the specific alternative for ASEAN should be made in case of mobile roaming. Agenda setting and alternative generation based logically on policy window model by using documentary research were conducted.

The results show that, in Thailand, mobile service operators are in oligopoly holding tremendously powerful over the telecommunication markets, subsequently such roaming charges are set in high rates. Nowadays, an organized pressure groups and national mood tend to activated campaigns on other customer protection aspects. In governmental view, there is ASEAN ICT Master plan 2015 collectively developed by ICT ministers to document an addendum on ASEAN telecommunications regulators council (ATRC) intra-ASEAN mobile roaming rates (MRR) to the record of intent (ROI) in order that the use of mobile calling across the region will be consolidated. Because of considered as private issue, it is rather careless to control roaming rate on government role. On the one hand, there are many attractive alternatives to reduce intra-ASEAN mobile roaming prices varies from negotiation to regulation. As initiated in Singapore-Malaysia case, thus, the reasonable specific alternative of mobile roaming rate control should be an activity which, if possible, could be multilateral to promote greater collaborative for ASEAN integration.

Keywords: Agenda Setting/ Mobile Roaming/ ASEAN Integration

Introduction

Mobile phones were first introduced in 1986(Anan, 2007, pp.71-79). At that time, they were considered as expensive and heavy weight,largesize electronic devices mostly use in upper societies class; the calling payment is also charged too much costly. They weremarkedly superior to home telephonebecause of no tight constraint about where calling is made and make easy life in globalization world, As a result of using mobile phones , however, there were complicatedboth of how to calculate service fee and how to limit user cost(The Senate, Kingdom of Thailand [Senate], 2008, p.9).Now, with competitive telecommunication industry growing up, operators tend to improve service by making the use easier than that of the past, for example, launched one rate one country promotion, established calling program in second unit charge. Nevertheless, mobile operators are allegedforone-sided take benefit in many challengingstrands. As National Commissions and Telecommunications Commission (NBTC) enacted in 2012 to enforce operators reducing upper limit rate of outgoing call bynot over 99 stang/minute for mobile voice service effective on April 4, 2012 but on flexible until January 1, 2013(NBTC Notification (2012), Three principle operators in Thailand have negative trend to breakthe rule, for example, Total Access Communication Public Company Limited (DTAC) has “Sim-Muan-Chen-Tang-Pee package” of all network calling for first two minutes in Thailand with 2 baht/min charged but calling to DTAC from 5 a.m.to 5 p.m. cost 50 stang/minute, or Advance Info Service Public company Limited (AIS) has “Rak-Thuk-Khay package” which is only customer in central and

* *D.P.A. student (Public Policy and Public Management), Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University*
** *Lecturer, Ph.D., Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University*

southern parts of Thailand called for first minute in 2 baht and50 stang afterwards, and third, True Corporation Public Company Limited (True Move) has promotion "Buffet unlimitedtalking before night" that is only within True Move network calling from 5 a.m. to 5 p.m. charged 139 baht/month in exception of calling other times or other networks charged 2 bath/min and 1 bath/min after that. In addition, there has ever been "bill shock" effect for international roaming of smartphone users by unintentionally internet connection and automatically switching to detect strengthening international network instead of very low domestic network, from 6 p.m., December 31, 2010 to 6 p.m., January 1, 2011, it was shockingcharged more than one hundred thousand bath for only 200 MB("Roaming Problem", p.1).In contrast, with the concept of one single market in European union (EU), It has gradually mobile roaming rate decrease for data package 0.20 Euro/MB and voice usage 0.19 Euro/min next year and finally no mobile roaming charges among European countries.

In late 2015, ASEAN integration will be formally started. Certainly, there will be various aspects changing within ASEAN community, for example zero tax rate under the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) for Tax exception since 2010(National Economic and Social Advisory Council, 2012) , Therefore, it is necessary to prepare for ensured readiness to integration. In socio-cultural community blueprint, It talks about information and communication technology which is of benefit to support education, commerce, investment and so on(The Association of Southeast Asian Nations [ASEAN], 2009). For economic community blueprint, It is indicated that to improve potential competitiveness; they have to aware of customers protection in order to ensure that all can access information technology without over payment(ASEAN, 2008). Now, We are at the end of mobile service concession in which operators are monopolized by two public enterprises namely Telephone Organization of Thailand and Telecommunication Authority of Thailand(Senate, 2008, pp.15-16), As a result, It provides appropriate implication for operators extending service capabilities by increasing the number of signal transmit stations, enhancing signal strength in accordance with advance technology and serving higher demand of users in which the number of mobile phone global subscription has reach 2.6 billion and over half of which is coming from Asia Pacific(ASEAN Telecommunication Regulators Council [ATRC], 2011). Although considered as oligopoly business, they still have more powerful over market. It is difficult for new coming operator since exiting operator will take an advantage in market entry barrier in which they are be able to meet customer need and limit possibility for the new one to survive in business competition (Aryut, 2007).

To completely overcome these obstacles, ASEAN ICT Master Plan 2015 has been established and affordable broadband access to every community has been ensured. To achieve this prosperity, they set time frame to study from 2011 to 2013 in objective to lower intra-ASEAN roaming charges to promote the use of mobile broadband across the region(Ministry of Information and Communication Technology [MICT], 2012, pp.27-28). As in the minutes of meeting on September 2010, NBTC accepted workshop in international mobile roaming (IMR) report and submit to MICTto take in to account in cabinet meeting to set as public agenda. Nonetheless, there is now no concrete plan or policy for mobile roaming rate control. In this research is the logical applied to policy window model to study whether mobile roaming is recognized as problem or not and to understand why mobile roaming rate control come to be issued, which groups has contribution in agenda setting, and identify what and why should be the specific alternative for intra-ASEAN mobile roaming rate control is taken consideration.

Objectives

1. To study whether mobile roaming is recognized as problem or not and to understand why mobile roaming rate control come to be issued
2. To identify what and why should be specific alternative for intra-ASEAN mobile roaming rate control taken into consideration

Conceptual Framework

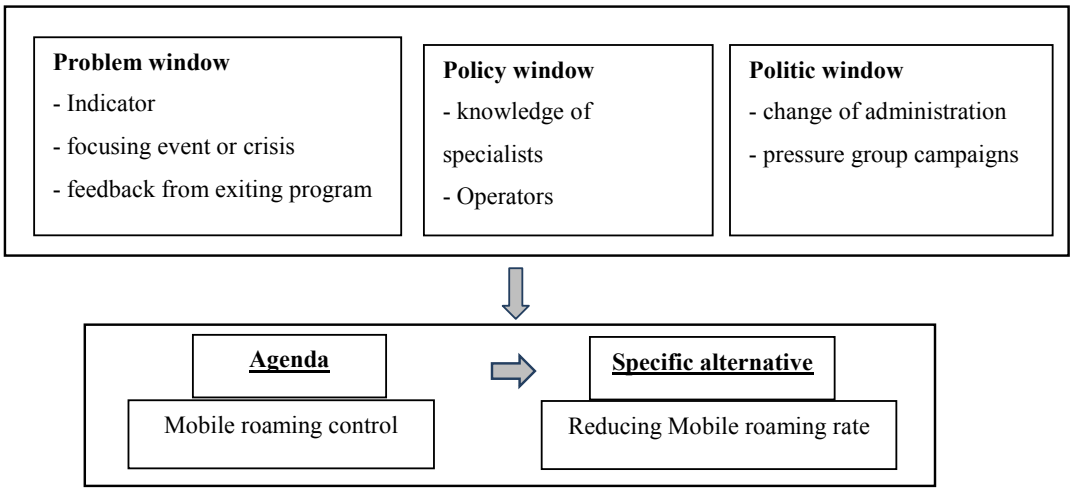

Figure 1 The conceptual framework

Research Methodology

The research entitle "Agenda setting on mobile roaming rate control to promote ASEAN integration" is documentary research based on value or normative judgement which review and analyze both of paper and electronic forms including scholarly articles, academic publications, magazines, annual reports from multiple sources. The objective of this are to study whether mobile roaming is recognized as problem or not and to understand why mobile roaming rate control come to be issued, and second to identify what and why should be specific alternative for intra-ASEAN mobile roaming rate control taken into consideration.As Problem window, we observed likelihood indicators that would be affected to setting agenda, then, tried to find out what would be focusing events to raise mobile roaming rate as agenda. Next, we would like to determine there are any feedbacks from various actors to bring problems into consideration and what magnitude of concerning is.As Policy window, we review from statement, article of written by specialists both of inter and intra-ASEAN to find ideas and concepts related mobile roaming control. In addition, we are thoughtful of operators serving as an impetus or a constraint role in this issue. As a politic window, we review ICT government policies from both of Abhisit and Yingluck governments to examine how having been involved on that agenda. The ICT policies from former government until now were reviewed and analyzed to determine how government concentrate on mobile roaming rate control in view of public/ private issues. Next we observed pressure groups campaigns in mobile roaming rate control. Finally, Possible alternatives were indicated to define the reasonable specific alternative on mobile roaming control (Kingdon, 1995: Patcharee, 2013, pp.9-13).

Results of the study and analysis

Roaming was occurred under the concept of "one number connected the world" that allows customer easy to going anywhere. Without considering complicated technical aspects of roaming, All operators try to make a contract to permit their customers using other networks worldwide, for instance, Advance Info Service Public Company Limited (AIS) customers going to Brunei Darussalam their mobile phones will show "BRU-DSTCom/TH GSM". It means that you would have been extra-charged from service operator, for example not including 7% VAT, you will charged 85 baht/min calling to mobile phone using Thailand network roaming in Brunei Darussalam and 55 bath/min calling back to person stay in Thailand; moreover, there is incoming service charge in roaming that receivers have to pay.Dissimilarity, True Corporation Public Company Limited (True Move) costs 12 baht/min calling in Brunei Darussalam and 60 baht/min calling back to Thailand. It realized that it is very expensive roaming rate comparing to other countries, for example from Table 1, DigiCo.,Ltd customers Malaysia going to Singapore by roaming StarHubCo.,Ltd network pay 5 baht/min for service charge, then when calling back to Malaysia it costs 16-28 baht/min depending on destination but definitely cheaper than Thailand network roaming.

No.	Registered country	Operators	Outgoing country	Roaming network	Service charge (baht)	Destination	Service charge (baht)	Incoming call (baht)
1	Brunei	B-mobile	Thailand	AIS	31.5	Brunei	81	69
2	Brunei	B-mobile	Malaysia	Digi	14.5	Brunei	81	52
3	Brunei	B-mobile	Singapore	StarHub	21	Brunei	60	53
4	Malaysia	Digi	Thailand	DTAC	10	Malaysia	15	N/A
5	Malaysia	Digi	Brunei	DST	5	Malaysia	15	N/A
6	Malaysia	Digi	Singapore	StarHub	5	Malaysia	16-28	N/A
7	Singapore	StarHub	Thailand	AIS	25	Singapore	57.5	57.5
8	Singapore	StarHub	Malaysia	Digi	11.5	Singapore	8.75	17.5
9	Singapore	StarHub	Brunei	B-mobile	37.5	Singapore	87.5	45
10	Cambodia	Smart	Thailand	AIS	30	Cambodia	60	30
11	Cambodia	Smart	Brunei	B-mobile	30	Cambodia	90	30
12	Cambodia	Smart	Singapore	StarHub	30	Cambodia	90	30
13	Vietnam	VMS	Brunei	B-mobile	11	Vietnam	72	17
14	Vietnam	VMS	Thailand	AIS	26	Vietnam	81	32
15	Vietnam	VMS	Malaysia	Maxis	10	Vietnam	78	16

Table 1 Intra-ASEAN roaming service for Thailand, Brunei Darussalam, Malaysia, Singapore, Cambodia and Vietnam

Problem window

1. Likelihood indicators

Indicators are tools to monitor whether the condition has become to problem or not. For understanding, condition and problem should be clearly differentiated. Condition is classified as any incidences but it is not come to an attention of policy makers. For example, an occurrence of AIDs in almost 30 years ago with few people affected to that disease is condition because it is not important point in the past. Now, that is considered as an international epidemic disease which no effective treatment so AIDs at this stage is considered as a problem because of increasing attention from its harmful by public or maybe policy makers(Gerston, 2008, p.36).In this study,the most possible indicators affecting to the mobile roaming rate control agenda setting is lower mobile roaming price of other countries. Table 1 shows that mobile phone registered in Malaysia calling to Brunei Darussalam was roaming charged 5 bath/min. In contrast, there will be 85 baht/min if using Thailand registered mobile phone calling to Brunei Darussalam. As a result, there is a big gap in mobile roaming rate even we are members in ASEAN community whose ideology is one vision one identity one community but why mobile roaming is not the same unlike imported tax rate.

2. Focusing events or crisis

Focusing events or crisis is rare event but sudden made public giving an attention like earthquake, Tsunami disaster and so on(Birkland, 2007, p.74).As reviewed in this study, there are no focusing events or crisis to activate mobile roaming control agenda so it is taken into account less likely to influence this agenda setting.

3. Feedback for existing program

Feedback is one of the major channel to bring problems to an attention. As newspapers, mass media, and World Wide Web reviewed, we found that there were talking about the study of lower intra-ASEAN roaming charged in ASEAN ICT Master Plan 2015 which planned to start in 2011. However, it has very slow progression; there is no update on public documents or any governmental sector websites about advancement. However, on customers viewpoint, there are a few feedbacks on social network and web blog. Table 2 shows number of telecommunication complaints in percentage between 2011 and 2012 (NBTC, 2013, p.5).

No	Issues	2011(%)	2012 (%)
1	Pre-paid cellphone service i.e. assigned expired date without law enforcement	32.50	29.54
2	Incorrect service charge billed i.e. roaming service, recharged of already paid users	16.94	17.78
3	Standard of service i.e. network failure	15.89	15.50
4	Special service i.e. SMS bill by no service subscription	11.45	10.82
5	Information correctness i.e. free SIM but bill afterwards	4.12	12.74

Table 2 Percentage Comparison on Telecommunication Complaints between 2011 (n=2,184) and 2012 (n=2,265)

Policy window

1. Knowledge of specialists

As globalization, telecommunication knowledge will gradually accumulate thoroughly informative-based mobile roaming rate control. There are studies result in various parts of the world which show that in Arab world, American, Asia-Pacific and Africa have agenda setting to control mobile roaming control with suggested or regulated by international organizations including International Telecommunications Regulations (ITU), Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) proposed the recommendation on international mobile roaming services for voice and data roaming, and World Trade Organization (WTO) whose roles to promote more competitive in delivery of roaming service. In ASEAN, Singapore and Malaysia have reached collaborative regulation to reduce roaming price up to 30% for voice calls by all mobile operators ("Bilateral mobile roaming", 2011). In this intervention, Singapore approach is based on industrial policy reflecting its position as ASEAN international business hub but the status of Malaysia was served as supporter in political reasons. In addition, European reason was primarily based on political support to solve the problem in European project. For cell phone roaming rate control, Liau Yun Qing, 2012 said that it is overambitious to create a free mobile roaming zone in Southeast Asian region as supported by StarHub Co.,Ltd in Singapore stated that there is no free roaming elsewhere in the world. However, there is some controversies about this because Telkom Co.,Ltd in Indonesia believes that even taking time but it is possible to create roaming free zone. From this occurrence, It can be analyzed from specialists knowledge that the possible alternative for roaming rate control is reducing approach.

2. Operators

As mentioned earlier, Thailand mobile service operators is oligopoly business so they are more powerful to negotiate to stakeholders even though we have regulator organization like NBTC to control or enforce operators to follow in conform as the rule (National Telecommunication Committee, 2008, p.93). In 2013, It is even though considered as "customer protection year", various evidences show that they do not harmoniously operate in accordance with the statute. There is little impetus for operators to create roaming fee because they do not want to lost profit. Expected to government sectors, It is hopeless because NBTC dealing with mobile roaming issue by making customer suggestionto turn off data update or following documented guideline when going oversea countries to prevent "Bill shocks" effect. NBTC's way is parallel to Federal Communications Commission forcing operators in United State of America to send short messages for customers roaming awareness (Sutherland, 2012, p.14)

Politic window

1. ICT policies by Prime MinisterAbhisit's government

There are 3 main policies which are social security, economic, and land, resource and environmental policies. Those are consisting of 7 projects. The most well-known project byAbhisit's government having long period to put it up is a third generationnetwork or 3G. It is expected that competitive capabilities will be increased and maximized customers need to access high speen internet. This project was taken very much attention because, first the administrative court has a writ to postpose

and delay 3G auction in accused of the right of Thailand Telecommunication Commission to seek for operators as a result of Constitution of the Kingdom of Thailand B.E.2540 was revoked by coup d'etat in 2006. after that, there would have issued that taken into talk of the town including alleged auction cost lower than social expectation, and customer protection issues, for example, fair service cost and equal distribution in internet access for all. At that time, the people mood is stronger in 3G story than that of other ICT issues. However, it was demonstrated that on October 2009, the 9th ASEAN Telecommunications and IT's Ministers meeting has been conducted in order to set up ASEAN ICT Master plan 2015 which is a part of intra-ASEAN roaming rate control initiation("Statement of policy", 2008).

2. ICT policies by Prime MinisterYingluck's government

Prime Minister Yingluckoffer 14 ICT projects which are pretty much comparing to the former government. The most outstanding projectalways heard during elective campaign in 2011 of "Pheu Thai Party" is "ICT free Wi-Fi project" Amain objective of which is to enhance an opportunity to access high speed internet throughout country and ultimately promote ASEAN integration by distributed 2 Mbps internet in 80% of district level within late 2015. By Yingluck's government, an auction of the Third generation network project (3G) is achieved even though strongly critique about lower auction price, suspected transparent auction approach, and reducing service price criteria might be existed. At this time, national mood is focusing and interesting after waiting for 3G service for long time (Adisak, 2013, pp.121-143). As a result, there is no progressive information about mobile roaming rate control at all("Statement of Policy", 2011).

3. Pressure group campaigns

Pressure group is identified normally as basic need of people. They trend to make a group that has similarity in what they need to enhance negotiation power. The groups have to battle to achieve what they want to do. In reality, some groups are more powerful than others so they are influence to agenda setting. In this study, we classified into 2 pressure groups, first between-country and second is within-country groups. For between-country group, the dominant one is ASEAN Telecommunication Regulators Councils (ATRC) which is established in 1995, then acted as ASEAN ICT advisor since 2001 which one of the main objectives is to support telecommunication bodies working together in spirit of co-operation in policy, strategic and law. In fact, it is accepted that retail roaming charges in ASEAN are significantly higher than others. On ATRC website, however, there are only 3 bilateral activity agreement to reduce mobile roaming rate which are, first Brunei Darussalam – Singapore in 2004, and in 2005 for Indonesia- Singapore and the last Malaysia-Singapore respectively. In addition, Indonesia's ICT Minister hoped to make free mobile roaming zone in Southeast Asia by 2014 ("ASEAN Connect", 2013). On the other hand, there is no supportive implication to promote mobile roaming control in Thailand. For within-country group pressure, government sectors play a minor role and also customers have little powerto push any campaigns to bring this agenda into consideration of public perception.

Conclusion

From these three windows, it can be realized that mobile roaming control is actually careless issueand there might not be problem in the sense of policy window model. This is because, from problem window, numerous feedbacks about mobile roaming is in media eye views and almost all parts of the world have made great effort in practical so it is a problem in broad level not to national level since agenda setting authorities seemingly did not hear people voice. For policy window, as knowledge of specialists become expanding, it is proved that the benefit of mobile roaming control is outweigh the costs; the tendency of more call or longer call will be multiplied when lower roaming rate but it is true that mobile service operators is rather oligopoly because there are many business congestions for new operator. Besides from these, government sectors play a minor role in addendum on ATRC Intra-ASEAN Mobile Roaming Rates (MRR) to the Record of Intent (ROI) and ASEAN ICT Master Plan 2015. Because they were declared and advocated by former government, there may be low priority to set it as agenda.

As government responsibilities, any decision must rely on public choice. For mobile roaming, government has to encounter the question of what the public interest is. First, it is necessary to know whether mobile calling signal was classified as public or private goods. Suppachai&Piyaporn (2009)categorized calling signal as quasi-public goods because it can be excluded that anyone who do not pay for service cannot take benefit but mobile signal is available for all need to pay for service. Besides calling signal, a number of customer force and knowledge of specialists plus between-country

pressure groups against influential operators resisting plus unintentional government in mobile roaming control is not enough to promote that agenda setting come into public consciousness. Thus, mobile roaming control is now aware of condition in our country that likely to become the problem in agenda setting to consolidate ASEAN integration.

Suggestion

It will be more useful to study agenda setting on mobile roaming rate control by using both of qualitative and quantitative methods. In addition, budget constraints and other factor on political windows should be more extend, for example, political system, electoral politics. Because this study is based on value or normative judgement, it will be of benefit to differentiated objective and subjective conditions as stated on value conflict theory (Clemons &Mcbeth, 2001, p.5). Ultimately, comparing between policy window model on agenda setting with other agenda setting theories should do in the future.

Acknowledgements

Words can not express a great gratitude to Dr.ChokchaiSuttawet to inspire me studying in this challenging topic. Also, I am very please to thank all teachers and college at Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University for infinity support and helpful. Promisingly, Their goodness will be in my memorandum forever.

References

English

ASEAN Telecommunication Regulators Council.**ASEAN Connect ASEAN ICT Portal**. Retrieved July 3, 2013, from http://www.aseanconnect.gov.my

ASEAN Telecommunication Regulators Council.**17th ATRC on Mobile Roaming Issues, Regulations.** Retrieved July 3, 2013, from http://www.bt.com.bn/news-national/2011/07/13/17th-atrc-focus-mobile-roaming-issues-regulations

AXIATA Company. (2011). **Bilateral Mobile Roaming Price Control in ASEAN**. Retrieved July 3, 20 http://academy.itu.int/moodle/pluginfile.php/35847/mod_resource/content/3/case%20study.pdf

Birkland, T.A. (2007). **Agenda setting in Public Policy**. In Fischer, F., Miller, G.J., & Sydney, M.S. (Eds). Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Methods. CRC press

Clemons, R.S.,&Mcbeth, M.K.(2001). **Public Policy Praxis Theory and Pragmatism: A Case Approach.**Prentice Hall.

Gerston L.N. (2008). **Public Policymaking in a Democratic Society: A Guide to Civic Engagement.** New York: M.E.Sharpe.

Kingdon, J.W. (1995). **Agendas, Alternatives and Public Policies**.Addison-WesleyLongman.

Liau Yun Qing. (2012). Free Mobile Roaming in Southeast Asia "Overambitious". Retrieved July 3, 2013, from http://www.zdnet.com/free-mobile-roaming-in-southeast-asia-overambitious-7000003546/

Office of the National Broadcasting and Telecommunications Commission.**Notification of the National Telecommunications Commission on upper limit fee rate for voice service in domestic B.E.2555**. Retrieved July 15, 2013, from http://www2.nbtc.go.th/phocadownload/prnbtc/04420122075781.pdf

Sutherland, E. (2011). **A review of international mobile roaming to December 2011**. Retrieved March 24, 2013, from http://link.wits.ac.za/profile/staffi8.html

The Association of Southeast Asian Nations.**ASEAN Economic Community Blueprint**. Retrieved December 16, 2012, from http://www.asean.org/archive/5187-10.pdf

The Association of Southeast Asian Nations.**ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint**. Retrieved December 16, 2012, from http://www.asean.org/archive/5187-19.pdf

ภาษาไทย

คำแถลงนโยบาย. (2551). **“คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ”**. 14 พฤษภาคม 2556. http://www.eppo.go.th/admin/cab/gov-policy/pol_59-T.pdf

คำแถลงนโยบาย. (2554). **“คำแถลงนโยบายของนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร”.**14 พฤษภาคม 2556. http://www.mua.go.th/~bpp/developplan/download/news/policy-yingluk.pdf

พัชรี สิโรรส. (2556). **พลวัตนโยบายสาธารณะ จากรัฐ เอกชน สู่ประชาชน**.กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.

ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. (2552). **นโยบายสาธารณะไทย: กำเนิด พัฒนาการและสถานภาพของศาสตร์.**กรุงเทพมหานคร: จุดทอง

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). ความเห็นและข้อเสนอแนะเรื่อง **“การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สำนักกรรมาธิการ 3 (2551). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง **ปัญหาเกี่ยวกับการคิดค่าบริการ การกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขการใช้โทรศัพท์มือถือเคลื่อนที่ในระบบเติมเงินและระบบเหมาจ่ายรายเดือนของผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่.**กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง

สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักกิจการต่างประเทศ. (2555). **แผนแม่บทเทคโนโลยีและการสื่อสารอาเซียนปี พ.ศ.2558**. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สำนักงาน กสทช, กลุ่มงานรับเรื่องร้องเรียนและคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรคมนาคม. (2556). **เปิดสถิติร้องเรียน 2555 โทรคมนาคมสารพัดปัญหา.**วารสารพลังคน พลังคลื่น, 3(16)

สำนักงาน กสทช. (2555). **รายงานผลโครงการสำรวจพฤติกรรมการใช้บริการโทรคมนาคมของประชากรไทย พ.ศ.2554**. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง

“สหภาพยุโรปประกาศลดค่าบริการระหว่างประเทศสมาชิก”.15 กรกฎาคม 2556. http://www.blognone.com/node/45970

อดิศักดิ์ ลิมปรุ่งพัฒนกิจ. (2556). **ภูมิทัศน์สื่อใหม่.** กรุงเทพมหานคร: โคเวอร์ ครีเอทีฟ

อนันต์ วรธิติพงศ์. (2550). **บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ของไทย ประวัติ ความเป็นมา และอนาคต.**วารสาร กทช 2(2)

อายุทธ์ จิรชัยประวิทย์. (2550). **การกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคม: ทฤษฎีการแยกกำกับกับนโยบายอินเตอร์เน็ตของ กทช**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Good Metropolitan Governance through Inter-Local Alliances: The Case of Metropolitan Iloilo-Guimaras Economic Development Council (MIGEDC)

Hanibal Eguico Camua[*]
Maria Faina Lucero-Diola[**]

Abstract

In the light of the globalizing world, urbanization is almost everywhere and this world of ours is drastically evolving to an urban world. The Philippines is experiencing the same statistical trend, as more than half of the Filipino population resides in urban areas, and the country's rate of urban growth since 1980s is considered as one of the highest in the developing economies of Asia (Mercado and Manasan, 2002, p. 35). Overpopulation and overcrowding, traffic congestion, solid waste and refuse disposal, water and sewerage systems, public safety and security, and environmental degradation are just few of the many problems that are directly related to rapid urbanization. Of the many problems posed by metropolitan areas, one of the most intractable is that of how they can be governed effectively (Barlow, 1991). Given that the challenges posed by urbanization cannot be underestimated, governments both at the national and local levels are finding efficient and effective ways to manage and govern urban / metropolitan areas. One of these is the formation of metropolitan alliances between neighboring local government units (LGUs) to address common issues and concerns brought about by rapid urban growth. Yet, scholars in public administration and governance agree that the main challenge in metropolitan alliances is not on the formation/creation of alliances but rather in sustaining and maintaining them.

This study provides an analysis and evaluation of a metropolitan alliance – the Metro Iloilo-Guimaras Economic Development Council (MIGEDC). Taking into context that formation of metropolitan alliance is emerging as an approach to develop the capacities of local governments to meet the demands and challenges of urbanization, this study will first review and analyze the trigger issues and forces that led to the creation of the alliance, as well as the binding and unbinding factors that influence the alliance's governance process. The focal point of the study is the practice of good metropolitan governance wherein it seeks to answer the following questions: (1) is MIGEDC institutionally stable and financially sustainable?; (2) does MIGEDC adhere to and practice the principles and norms of good governance? and; (3) in the performance of the alliance's functions and mandates, were the objectives and goals achieved? These three (3) major research questions will eventually determine if good metropolitan governance was achieved and practiced in MIGEDC's pursuit of providing an improved quality of urban life to its constituents. It must be noted that the major research questions are complementary and mutually reinforcing of each other, thus serving as indicators of good metropolitan governance in the context of this study.

David Easton's systems framework was adopted to construct the systems framework on metropolitan governance used as the conceptual framework of this study. Based on the findings and evaluation of the elements of institutional stability that includes leadership, membership, structure and purpose, and plans and operations, it has been found out that MIGEDC is institutionally stable. In terms of MIGEDC's financial sustainability as a metropolitan alliance, it was found out that the alliance is relatively sustainable in terms of finances. This relativity is justified on the point that the financial aspects of MIGEDC prove to be sustainable at this point, yet it needs immediate attention and serious reconsideration for it to be financially sustainable in the long-term perspective. Overall findings for practice and adherence to principle and norms of good governance reveal that MIGEDC as a metropolitan alliance adheres to and promotes good governance, thus promoting a culture of equity, effectiveness and efficiency, participation, and accountability and transparency. As a work-in-progress and developing metropolitan alliance, MIGEDC continually achieves it goals and objectives in the performance of its mandated functions through its agreed areas of collaboration, general goals and objectives, and the four (4) Es of metropolitan governance.

Keywords: Good Metropolitan Governance / Inter-Local Alliances / Metropolitan Alliances / MIGEDC

---

[*]*Instructor, University of the Philippines Visayas and MPA Candidate, UP-National College of Public Administration and Governance*
[**]*Ph.D., Assistant Professor and Director of Publications Office, UP-National College of Public Administration and Governance, Thesis Adviser*

Introduction

The organization and formation of alliances between and among local government units (LGUs) is considered as one of the most effective strategies for local economic development (Panadero, 2010). Beginning in the early 1990s, local government units, particularly municipalities and cities, began moving towards cooperative undertakings to achieve certain goals and address problems which are common among them. The underlying reason in forging these alliances is evident; local government units acknowledge that single-handedly, they cannot adequately address problems and concerns given their scarce/ insufficient resources and limited capacities. With most LGUs being heavily dependent on the Internal Revenue Allotment (IRA) share from the national government, coupled with the looming financial crisis that affects the economy and the constant increase in the cost of delivering basic services, the challenges just continue to pile-up for local governments. This situation is by no means unique to the Philippines as local governments worldwide are also struggling to deliver services in increasingly difficult conditions, trying to solve the contradictory equation of delivering more, with less (MacDonald, 2010).

London, the first world city provides a classic example. As early as 1889, the London County Council (LCC) was established to operate all municipal services in the area of around three (3) million people. Rendered irrelevant and overtaken by suburban expansion, the LCC was swept away in Britain's first metropolitan reform of 1965, and was replaced by the Greater London Council (GLC). The GLC was short-lived as it was abolished in 1986, just 21 years after it was created. The abolition resulted to the dispersal of authority downward to the boroughs and upward to the central government. Yet, this was not a lasting arrangement as the new government for London – the Greater London Authority (GLA) came into effect in July 2000. With an elected Mayor and Assembly, the new GLA absorbed most of the former London-wide organizations and have over-all responsibility for strategic planning, transport, economic development and regeneration, police, and civil defense (Rao, 2007, p. 8-9).

Toronto, Canada in the North American Region presents the same trend. Toronto has a long history of metropolitan governance reforms by adapting its institutional and financial structures and modernizing its administration in order to deal with rapid economic, social and environmental change. Metropolitan Toronto was created by provincial legislation on January 1, 1954. It was a two-tier government structure with a metropolitan tier that encompassed thirteen (13) lower-tier municipalities, which by 1967 was reduced to six (6) through amalgamation (Slack, 2004 p. 16). Until 1988, Metro Toronto was an indirectly elected body, but in that year with the passing of Bill 29, a council composed of directly elected representatives was created (Rao, 2007, p. 10). Direct election of representatives to the council paved the way for greater accountability, but another reform was introduced 10 years later. On January 1, 1998, the new City of Toronto came into being by replacing the former metropolitan level of government and its constituent lower-tier municipalities with a single-tier city. This restructuring was not initiated by local initiative but by the provincial government through the passage of Bill 103 or the *City of Toronto Act, 1996* (Slack, 2004, p. 17).

Closer to home examples are embodied by the Tokyo Metropolitan Government (TMG), Bangkok Metropolitan Administration (BMA), and the JABOTABEK Region in Indonesia. The Tokyo Metropolitan Government is overseen by an elected governor who provides an executive arm of the Tokyo metropolis and is in effect the mayor of the central area. The Governor takes over-all control of metropolitan affairs and maintains the collective integrity of the administration. He has the exclusive right to prepare the budget, implement expenditure decisions, submit draft decrees to the Assembly, and levy taxes. Though the powers and functions of the Tokyo Metropolitan Assembly and Governor are formally separate, they collaborate as equals and are regarded as interdependent (Rao, 2007, p. 9 & 60). Bangkok Metropolitan Administration (BMA) follows a similar set-up, with the Governor exercising executive powers and the Bangkok Metropolitan Council (BMC) exercising legislative functions. The BMA is tasked to formulate and implement policies on transport services, urban planning, waste management, housing, roads and highways, security services and environmental management. JABOTABEK metropolitan region on the other hand, is composed of the capital city of DKI Jakarta and the regencies of Bogor, Tangerang, and Bekasi where a joint development cooperation board was established in 1976 with the responsibility of coordinating development activities in this region. Under the Indonesian structure of local government, both the regency and the city are the same administration level, having their own local government and legislative body. The difference between a Regency and a City lies in demography, size and economy as generally, a regency comprises a rural, larger area than a city. Cooperation among the local governments is carried out through the

establishment of the JABOTABEK Planning and Development Cooperation Board headed by the governor of DKI Jakarta and the governor of West Java (Bintarto, 1998).

In the Philippines, metropolitan governance and the existence of metropolitan government have a long history. In the case of Metro Manila alone, the political and administrative changes underwent three (3) legal revisions: Presidential Decree 824, Executive Order 392, and Republic Act 7924. These revisions involved recurring themes of institutional form and mandate, functions and services, financing, governing body and chairmanship, and personnel / staffing (Panganiban, 1995). The formation of alliances among LGUs is not anymore new in the case of the Philippines. The 1987 Constitution under Article X Section 13 stipulates that *"local government units may group themselves, consolidate or coordinate their efforts, services and resources for purposes commonly beneficial to them in accordance with law"*. This stipulation is likewise reiterated in Section 33 of the 1991 Local Government Code (LGC). Upon passage of the Code, many local governments have entered into cooperative undertakings either to pool resources and capabilities in delivering services, or address common issues, challenges and problems that go beyond administrative and political boundaries (Brillantes and Tumanut, 2007, p. 26). Configurations of these interlocal alliances range from the most common coastal-resource management alliance, to alliances for economic development, environmental protection/conservation, and alliance for integrated delivery of social services (e.g. health). These alliances are seen as instruments for local governments to increase their ability to carry out their mandates under decentralization (Phil. Development Forum [PDF], Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit [GTZ], European Union [EU], Canadian International Development Agency [CIDA], 2010).

These alliances vary according to type and membership. When grouped by type, alliances could be a geopolitical alliance, an ecosystem based, or a thematic alliance (GTZ, 2009). If grouped by membership, generally there are three (3) types of local alliances:

(1) Natural alliances among local governments which is the most common;

(2) Public-private alliance, where local governments develop active partnerships with NGOs, POs and the private sector; and

(3) Quasi public alliance made up of political subdivisions such as municipalities, cities or provinces that are vested with juridical personalities through legislation.

One prominent example of a natural alliance among local government units (LGUs) is a metropolitan alliance. Typically, a "metropolitan alliance consists of a core city and the local government units (LGUs) contiguous with it" (Mercado and Manasan, 2002, p. 163). Types of metropolitan alliances vary across the country. These range from the establishment of a formal, upper-tier governance structure within a metropolitan area (e.g., Metro Manila Development Authority), to the establishment of less-formal, consensus-based metropolitan development councils (e.g., Metro Naga, Metro Cebu and Metro Iloilo) and finally to the establishment of a sub-regional development board encompassing both urban and peri-urban regions (e.g., Metro Davao) (Treñas, 2003).

But it must be noted that not all LGUs are open to the idea of forging alliances and entering into metropolitan arrangements. Some are hesitant in joining inter-local alliances and other metropolitan initiatives because they see metropolitanization as an encroachment to their independence and autonomy as local governments. Some even see it as a move for recentralization, some fear loss of power and authority as well as identity. Metropolitan alliances may make LGUs give up some of the greater and broader powers and functions they have been accorded under the 1991 LGC. Smaller LGUs might consider such initiative as a form of annexation and fear that they will lose their identity as a distinct local entity (Mercado and Manasan, 2002, p.37). But advocates of metropolitan alliances argue that benefits of joining an alliance offset the loss of power. The benefits include: better delivery of services, more efficient implementation of projects and activities, improved participation of more stakeholders, access to more information and better technology, and increased claim-making power for funds and services vis-à-vis funding agencies, etc. (PDF et al., 2010, p. 49-50).

Moreover, scholars in public administration and governance agree that the main challenge in metropolitan alliances is not on the formation/creation of alliances but rather in sustaining and maintaining them. As cited from the experience of the League of Provinces, they say that **"it is easy to form alliances but it is difficult to sustain them"** (Delegation of the European Union [EU] to the Philippines and the Philippine Development Forum [PDF] Sub-Working Group on Inter-local Cooperation, 2010, p. 53). Many inter-LGU alliances formed earlier have slowed down, discontinued operation, or have become paper alliances (Ferrer, 2008). Several arrangements failed to take off due to the inability to sustain political support and financial support or mechanism for revenue generation (Brillantes and Tumanut, 2007, p.29). In a study on alliances done by Brillantes and Tumanut (2007), it was documented that differing political interests and priorities aggravated by change in leadership with

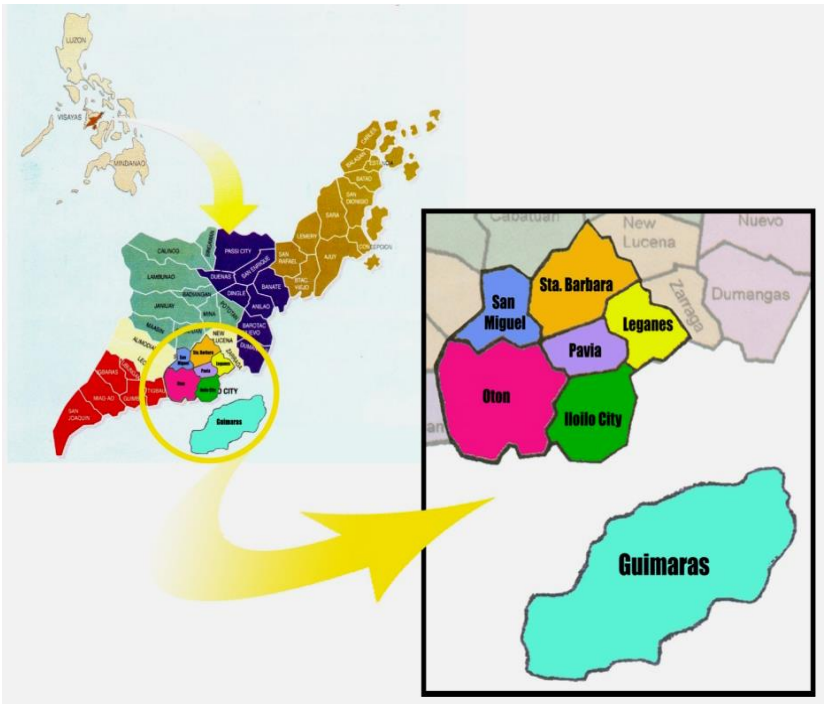
the member-LGUs resulted to the disintegration of the Marihatag, Cagwait, San Agustin, Lianga, Tago, Bayabas and San Miguel (MACASALTABAYAMI) alliance, while dysfunctional organization and management led to the dormancy and disintegration of Metro BLIST. The collapse of the Batan Bay Integrated Management Council in Aklan province and Central Panay Economic Union (CPEU) showed that lack of financial resources or mechanisms to generate income as a major barrier to sustainability (Brillantes and Tumanut, 2007, p.29).

Institutional stability and financial sustainability of the alliance are integral for its survival and continued operation. The financial aspects of the alliance serve as its lifeblood therefore; the alliance must ensure that it has resources and funds to cover the cost of its operations. An alliance is financially stable when it has funds sufficient to cover the cost of its operation (PDF et al., 2010, p. 71). Funds are valuable but **not** a sufficient condition for the sustainability of the alliance. Funds must be complemented by right and working organizational structure and procedures, effective processes of negotiation and communication, right skills, strong link with all stakeholders, and most especially the exercise of political will (Ferrer, 2008). Also, there has to be commitment from the local chief executives (LCEs) because without it, the alliance would not prosper. Support for alliance-building and management, particularly in improving human resource management and building competencies of the people working in the alliance (EU and PDF, 2010, p. 48-49), is also important for the alliance's stability and sustainability.

Such kind of metropolitan alliance exists between Iloilo City and its neighboring Local Government Units (LGUs). Being one of the highly-urbanized areas in the country, cooperation and coordination of LGUs within the Metropolitan Iloilo – Guimaras (MIG) area is carried through the Metro Iloilo-Guimaras Economic Development Council (MIGEDC). MIG is located in the Western Visayas region. It is composed of the City of Iloilo, its adjacent Municipalities of Leganes, Oton, Pavia, San Miguel and Santa Barbara, and the Province of Guimaras. With a land area of 996.76 sq. kms, it is the regional capital of Western Visayas. On a regional perspective, Western Visayas has a total land area of 20,223.2 sq. kms. and covers six provinces: Aklan, Antique, Capiz, Iloilo, Negros Occidental and Guimaras. The region has 16 cities namely Bacolod, Bago, Cadiz, Escalante, Himamaylan, Kabankalan, La Carlota, Passi, Roxas, Sagay, San Carlos, Silay, Sipalay, Talisay and Victorias, with Iloilo City as the regional capital (National Statistical Coordination Board, http://www.nscb.gov.ph/ru6/, retrieved Oct. 1 2011).

Figure 1

Map Metro Iloilo-Guimaras (MIG) Area

Problem Statement and Research Objectives

Improving the quality of urban life through cooperation and partnership is foremost in MIGEDC's vision for the Metropolitan Iloilo – Guimaras area. In the words of MIGEDC "champion" and former Iloilo City Mayor, now Congressman Jerry Treñas, *"good governance at the metropolitan level is an imperative first step toward the pursuit of improved quality of urban life in large cities".*

It is upon these contexts that this study seeks to find out how metropolitan alliances promote good metropolitan governance. Taking the case of Metro Iloilo-Guimaras Economic Development Council (MIGEDC), this paper will try to study and analyze the alliance's institutional stability, financial sustainability, adherence to good governance norms, and extent of goal achievement as indicators of good metropolitan governance. Thus, this study seeks to answer the main research question as stated:

How does MIGEDC strive to attain good metropolitan governance in terms of institutional stability and financial sustainability, norms of good governance and achieving its functions and goals as a metropolitan alliance?

Such compendium of factors is seen in this study as indicators of a well-managed and governed metropolis which is a prerequisite to an improved quality of urban life. This study will explore and relate these indicators and in the process analyze if these are met and fulfilled by the alliance, thus making it a descriptive-analytical research. The focal point of the study is the practice of good metropolitan governance wherein it seeks to answer the following questions;

(1) Is MIGEDC institutionally stable? Does it manifest strong leadership, participative membership, enabling structures and established purpose, plans and operations? Is the alliance financially sustainable in terms of members' commitment to fund and finance the alliance? Are there determined sources of funds and collection mechanisms? Is the alliance capable of generating its own income and tap external funding sources? Are there established fund management schemes and accountability and transparency in all financial transactions? What are the various strategies by which MIGEDC attains institutional stability and financial sustainability as a metropolitan alliance?

(2) Does MIGEDC adhere to and practice the principles and norms of good governance? Does the alliance practice and promote participation, equity, effectiveness and efficiency, accountability and transparency? Are there established mechanisms and processes that promote such practice?

(3) In the performance of the alliance's functions and mandates, were the objectives and goals achieved? The extent of goal achievement will be measured in terms of efficiency, equity, economic development, and environmental sustainability characterized as the 4 E's of metropolitan governance as based on Laquian's (1995) study. The alliance's stipulated functions and objectives as compared with its actual performance, especially in the agreed areas of cooperation and priority projects will also be considered.

These three (3) major research questions will eventually determine if good metropolitan governance was achieved and practiced in MIGEDC's pursuit of providing an improved quality of urban life to its constituents. It must be noted that the major research questions are complementary and mutually reinforcing of each other, thus serving as indicators of good metropolitan governance in the context of this study. As such, it is imperative to document and analyze how MIGEDC managed to sustain and maintain its operations, especially its projects and programs since its inception as a voluntary alliance of LGUs contiguous to Iloilo City up to its present-day status as a metropolitan alliance of seven (7) local government units (LGUs) created through Executive Order 559.

In the context of the research problem, the following are the specific objectives of the study: (1) To examine and analyze MIGEDC's stability and sustainability in terms of leadership, membership, legal structures and framework, source of funds, capability to generate own income, resource management, accountability and transparency etc.; (2) To examine and analyze MIGEDC's stability and sustainability in terms of leadership, membership, legal structures and framework, source of funds, capability to generate own income, resource management, accountability and transparency etc.; (3) To identify and examine MIGEDC's good governance practices and mechanisms, especially in their goals and agreed areas of collaboration; (4) To examine and analyze MIGEDC's goal achievement by comparing its actual performance vis-à-vis its stipulated mandates and functions and identified goals and objectives, and; (5) To analyze and draw vital lessons from the case-study on how to strengthen and sustain metropolitan alliances especially in terms of institutional and financial capacities.

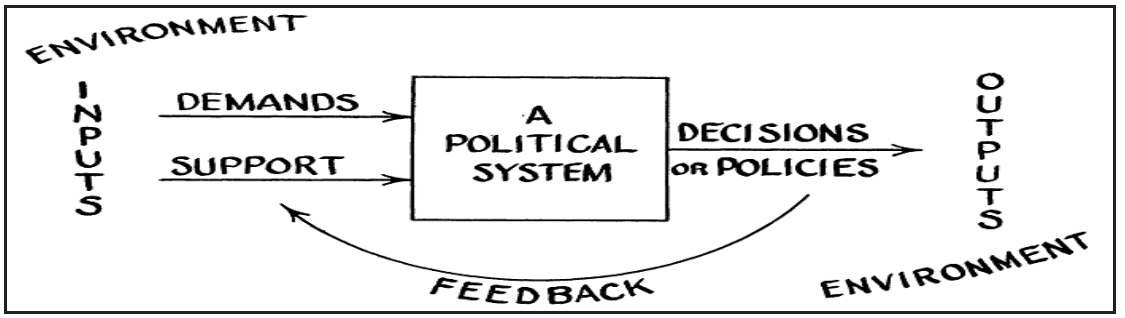
The Research Framework

The framework used in analysis for this study is the systems framework, adapted from David Easton's (1957) "*An Approach to the Analysis of Political Systems*". This framework is widely used in analyzing political and policy-making processes, taking into consideration the inputs, process, outputs,

and feedback and how these elements relate and affect each other. In the field of public administration, the same framework was also used to analyze the administrative system (e.g. Sharkansky). The strength of the framework can be attributed to its reliance on information theory (input, output, feedback) as it conceives the process of policy-making as being essentially cyclical and as a response of the political system to the forces brought upon it (inputs) from the environment (Easton, 1957). This framework as adopted and applied to the study is illustrated in the diagram in the next page.

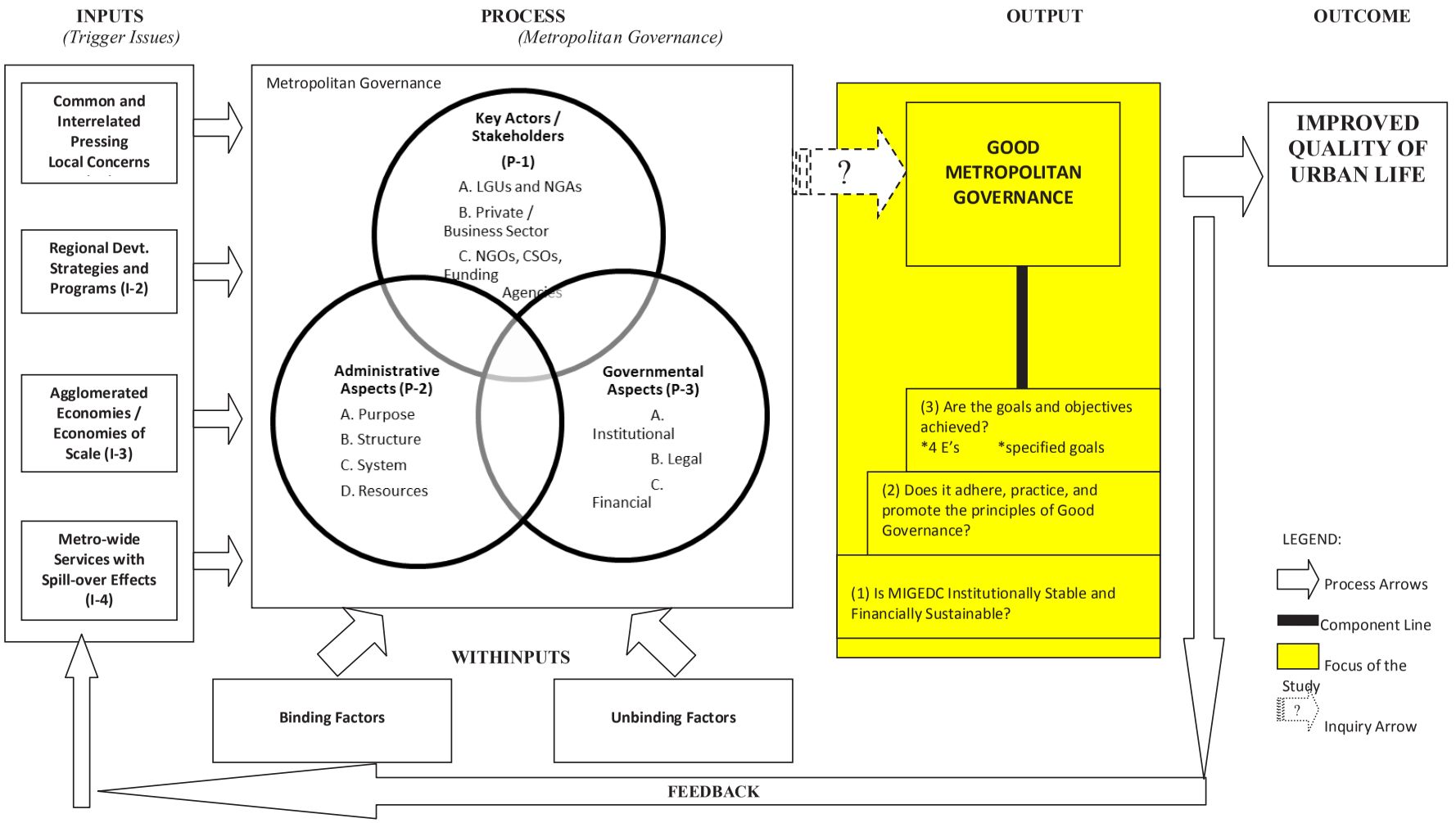
Figure 2

Easton's Political Systems Framework

Source: Easton, 1957

The **inputs** on good metropolitan governance framework were identified as the "trigger issues" – which are general issues and considerations that prompt local government units (LGUs) to group themselves and constitute an alliance. The trigger issues identified were: (1) common pressing local concerns; (2) regional development strategies and programs; (3) opportunities brought by economies of scale, and; (4) efficient and effective delivery of area-wide services. The **process** component of the framework is the "metropolitan governance process", which is composed of three (3) interrelated elements: (1) key actors/stakeholders in metropolitan governance; (2) administrative aspects of metropolitan governance, and; (3) governmental aspects of metropolitan governance. The key actors/stakeholders include the local government units (LGUs) and national government agencies (NGAs), the private/business sector, and the greater civil society including non-government organizations (NGOs), civil society organizations (CSOs) and local and international development organizations and funding agencies. On the other hand, the administrative aspects of metropolitan governance mandate that the alliance should have a common purpose, a coordinating structure, commonly agreed upon systems, and pooled resources. Lastly, the governmental aspects of metropolitan governance include institutional aspects, legal aspects, and financial aspects. Factors that affect and influence the metropolitan governance process are identified in this study as the **withinputs** of the systems framework. These withinputs are termed as the binding and unbinding factors. Binding factors are the factors that brought the alliance members together to work for common goals, while the unbinding factors are identified as irritants and deterrents in the relationship among the members of the alliance.

INPUTS
(Trigger Issues)
PROCESS
(Metropolitan Governance)
OUTPUT
OUTCOME
Common and Interrelated Pressing Local Concerns
Regional Devt. Strategies and Programs (I-2)
Agglomerated Economies / Economies of Scale (I-3)
Metro-wide Services with Spill-over Effects (I-4)
Metropolitan Governance
Key Actors / Stakeholders
(P-1)
A. LGUs and NGAs
B. Private / Business Sector
C. NGOs, CSOs, Funding Agencies
Administrative Aspects (P-2)
A. Purpose
B. Structure
C. System
D. Resources
Governmental Aspects (P-3)
A. Institutional
B. Legal
C. Financial
?
GOOD METROPOLITAN GOVERNANCE
(3) Are the goals and objectives achieved?
*4 E's *specified goals
(2) Does it adhere, practice, and promote the principles of Good Governance?
(1) Is MIGEDC Institutionally Stable and Financially Sustainable?
IMPROVED QUALITY OF URBAN LIFE
WITHINPUTS
Binding Factors
Unbinding Factors
FEEDBACK
LEGEND:
Process Arrows
Component Line
Focus of the Study
Inquiry Arrow

The **output** component of the systems framework is in essence the focal point of this study – that is good metropolitan governance – defined simply as the ***desired standards*** in the practice of metropolitan governance. In this study, these desired standards are identified as: (1) institutional stability and financial sustainability; (2) practice and adherence to the principles and norms of good governance, and; (3) achievement of goals and objectives. These three (3) factors are seen in this study as indicators and standards of a well managed and governed metropolis, which are prerequisites to achieving an improve quality of urban life. ***Institutional stability*** mandates that the alliance possesses strong leadership, participative membership, enabling structures and established purpose, plans and operations. On the other hand, ***financial sustainability*** necessitates commitment to fund and finance the alliance, determined sources of funds, payment and collection mechanisms, capability to generate own income, capability to tap external funding sources, established fund management schemes and accountability and transparency in all financial transactions. Practice and adherence to the norms and principles of good governance was determined based on the major indicators of ***participation, equity, effectiveness and efficiency, and accountability and transparency***. Other indicators of good governance were used as supplementary factors, given that they are all interrelated and mutually reinforcing of the other. Lastly, ***achievement of goals and objectives*** were analyzed and evaluated through the alliance's actual performance vis-à-vis the declared functions and mandates and goals and objectives. The agreed areas of collaboration and the general goals and objectives of the alliance as supplemented by Laquian's (1995) four (4) Es of metropolitan governance were used as key points of analysis on the aspect of achievement of goals and objectives by MIGEDC.

Good metropolitan governance is envisioned to be the answer to the challenges posed by rapid urbanization and the ever-dynamic and changing metropolitan environment. This is perfectly captured by the remark of MIGEDC Champion, Cong. Jerry Treñas that "*good governance at the metropolitan level is the imperative first step towards the pursuit of improved quality of urban life in large cities"*. When good metropolitan governance is practiced by metropolitan alliances like MIGEDC, the very **outcome** of the systems framework – that is, improved quality of urban life – will be attained.

General Findings of the Study

The main research question of this study as stated, sought to answer: *"How does MIGEDC strive to attain good metropolitan governance in terms of institutional stability and financial sustainability, principles and norms of good governance and achieving its functions and goals as a metropolitan alliance?"*. This research question was subdivided into individual research objectives to facilitate better analyses and evaluation. Looking back at the objectives of this study, the study found out the following:

Inputs, process and withinputs

Trigger Issues

Analysis and evaluation of this case study show that for the case of MIGEDC, the dominant trigger issue that led to the formation of the metropolitan alliance was the common pressing local concerns among the member-LGUs. The spillovers of urbanization and its related socio-economic and environmental issues prompted the first of the initiatives to create a metropolitan arrangement/alliance for metropolitan Iloilo. This aspect points to the distinguishing feature that MIGEDC is a locally initiated endeavor of LGUs adjacent and contiguous to Iloilo City to form an alliance to collectively address common concerns brought about by urbanization and its spillovers. The rendering of EO 559 that merged MIDC and GICA to create the MIGEDC was not seen as national government intervention or direct imposition to create a metropolitan body but rather to strengthen the already existing metropolitan alliance by providing it with a legal and binding document that spells-out its mandates, functions, powers and obligations. Moreover, it was found out that the advantages of economies of scale and efficient and effective delivery of urban services were not trigger issues for the case of MIGEDC but rather envisioned as desired effects or outcomes of alliance formation.

Metropolitan Governance Process

In the case of MIGEDC, significant and key stakeholders in metropolitan governance are involved through partnerships and collaboration with the alliances programs, projects and activities. National government agencies like DOT, DPWH, DILG, DTI, NEDA, DOH and HLURB are involved in the alliance. For the private/business sector, the Iloilo Business Club (IBC) and Iloilo Hotels, Restaurants and Resorts Association (IHRRA) are active partners of the alliance. Stakeholders from the civil society include Iloilo Caucus of Development NGOs, Inc. (ICODE) and Process Foundation, while international development organizations like CIDA, CUI, JICA, AusAID, GTZ and USAID had existing partnerships and collaboration with MIGEDC. Notable on this aspect is the partnership of

MIGEDC with CUI, which has been in place since 1994. Undoubtedly, MIGEDC has been the desired platform for program implementation of these international development organizations.

In terms of the administrative aspects of MIGEDC's metropolitan governance its common purpose, coordinating structure, operational systems and pooled resources are specifically defined and clearly laid-out. The alliance's common purpose were underscored in the nine agreed areas of collaboration and imbedded in the comprehensive mission, vision and goal statements of the alliance. MIGEDC's coordinating structure is that of a metropolitan development council structure patterned from that of Metro Naga and Metropolitan Vancouver in Canada. This coordinating structure works perfectly for MIGEDC given its voluntary nature and enabling approach to metropolitan governance. The operational systems of the alliance is embodied and specified in detail in its Operations Manual, which defines the alliance's functional roles, processes and procedures. It is on this aspect that all member-LGUs agreed to take up their functional roles in the alliance; wherein the province of Guimaras is the agri-eco-tourism center, Pavia is the agro-industrial center, Leganes is the center for light industries, San Miguel is the agricultural food basket, Oton is the residential center, Santa Barbara is the international air travel gateway, and Iloilo City will remain as the center of financial, commercial, governance, education, and economic activity. Also it has been found out in this study that MIGEDC's pooled resources is only consisted of the annual members contribution to the alliance – which is the sole source of funds for the alliance.

For the governmental aspects of MIGEDC's metropolitan governance, institutional, legal and financial aspects of the alliance were analyzed. The alliance has established leadership and membership, purpose and structures and plans and operations. Also notable under institutional aspects of MIGEDC is its legal backbone as an alliance. MIGEDC showcases complete legal foundation documents ranging from MOUs, MOAs, legislative concurrences of the Local *Sanggunians* of each of the member-LGU, EO 559 and the pending house bill (HB 3956) authored by Cong. Treñas in the House of Representatives. Lastly, MIGEDC's financial aspect was found to be heavily reliant and dependent on the annual members' contribution, with no other available sources of funds or alternative income-generating mechanisms at work as of the time of writing.

Binding and Unbinding Factors

For this case study, it has been observed that the binding factors that keep MIGEDC members working together towards a common goal is the common understanding among the members that a metropolitan alliance like MIGEDC is a "necessity", to borrow the exact words of Cong. Treñas, in order to meet the challenges of urbanization. Also, it has been found out that member-LGUs are starting to get out of their individual-LGU thinking through developing a "metropolitan perspective", as evidenced by the numerous remarks of interviewed LCEs quoted in using phrases like "*we at MIGEDC", "our metropolitan region", "as a metropolitan area",* and other collective phrases that connote a wider perspective in viewing local and metropolitan governance. Furthermore, the strong sense of *"barkadismo"* and "*compadre"* system among the member-LGUs of the alliance reinforces their professional relationships with each other.

But this does not spare MIGEDC from irritant issues and deterrents in the relationship of the member-LGUs with each other. It was found out that some unbinding factors include the lack of notable benefits that directly affect their own LGUs or the issue of one LGU benefitting more than the other. But the most significant irritant issue among the alliance members was the issue on traffic management, specifically on the perimeter boundary ordinance implemented by Iloilo City. Such ordinance was seen as "unfair" and "biased" to the interest of Iloilo City only, with some referring to it as a "shotgun law" that all are coerced to follow. On a positive note, it is noteworthy that this issue on traffic management was resolved, and notably MIGEDC was the platform to address the issue. After series of consultations and dialogues with the relevant sectors and stakeholders, a new traffic management plan was agreed by all member-LGUs. This only proves the point that MIGEDC is also an effective venue to resolve conflicting interests of its member-LGUs.

Institutional Stability and Financial Sustainability

Institutional Stability

Based on the findings and evaluation of the elements of institutional stability that includes leadership, membership, structure and purpose, and plans and operations, it has been found out that MIGEDC is institutionally stable. MIGEDC's notable strength as a metropolitan alliance in on the aspect of plans and operations exemplified by its Operation Manual, strategic planning approach, and comprehensive sets of short, medium and long term development plans for the metropolitan region. It was also observed that both leadership and membership are significant strong points of the alliance, where alliance leaders exudes strong local influence, strong relations with alliance members, ability in tapping internal and external sources and leadership stability even with change in political and alliance

leadership. Complementing MIGEDC strong leadership is the participative membership observed among the member-LGUs, where members are participative and committed to the alliance, the harmonious and cooperative relationship among alliance members wherein common good is balanced with individual LGU interests, and relative specialization among the member-LGUs' functions in the alliance. On structure and purpose, the strong points of MIGEDC include its established implementing structure duly agreed upon by the members and its comprehensive goals, mission and vision with members having unified and common perception of these goals, mission and vision.

Key areas for improvement under the aspect of institutional stability include the participation and involvement of metropolitan stakeholders and the staff complements of the Secretariat because even with established and legal venues for participation and involvement of other stakeholders in the alliance, these venues are not fully maximized. The Advisory Board, which is composed of representatives from national government agencies (NGAs), provincial government, private/business sectors, academe, and civil society groups and development agencies, was found out to be non-functional. The Board does not meet on a regular basis and if ever they were convened and constituted in actuality remains a big question. The same observation goes for the sectoral representatives in the respective Project Steering Committees of the alliance. Some committees do not have sectoral members, and in instances when there are indicated members from the civil society and private/business sectors, their participation in meetings and activities are either limited or worse, non-existent. On the staff complements of the MIGEDC Secretariat, both the Executive Director and Assistant Executive Director of the MIGEDC Secretariat are only working "part-time" on the alliance. This is because of the fact that they are also full-time employees of the City Government of Iloilo, one as City Planning and Development Officer and the other as Assistant Environment and Natural Resources Officer respectively. The functions and responsibilities they perform in MIGEDC are done on top of their mandated responsibilities as employees of the City Government. Moreover, the Secretariat is obviously understaffed and shorthanded, with just one (1) full time staff and a messenger who are also employees of the City Government assigned in special detail to the alliance secretariat.

Financial Sustainability

In terms of MIGEDC's financial sustainability as a metropolitan alliance, it was observed that the alliance is relatively sustainable in terms of finances. This relativity is justified on the point that the financial aspects of MIGEDC prove to be sustainable at this point, yet it needs immediate attention and serious reconsideration for it to be financially sustainable on the long-term perspective. Aspects like absence of sanctions and penalties for late or non-payment of member's contributions and mechanisms and guiding rules for the contribution of non-monetary resources need immediate attention of the Council. MIGEDC is heavily reliant on the annual members' contribution as their only source of funds. The alliance does not have any steady funding support from the national government and international development agencies. Moreover, MIGEDC was also lacking in terms of other funding mechanisms and options for income generation. The willingness to generate funds outside of the annual members' contribution is there, but what is seen to be lacking is the translation of these willingness to actual programs. MIGEDC has plans to engage in business-like ventures and partnerships, impose fines, user fees, taxes, penalties and other fund-raising and generating mechanisms to ease the members of the burden of singlehandedly bankrolling the alliance. But as of the time of writing, all these remain as plans yet to be implemented in actuality and the current reality is that annual members' contribution remains to be the only source of funds by the alliance.

On a more positive note, the financial strengths of MIGEDC as an alliance includes its proper funds management scheme and observance of accountability and transparency in all financial transactions. Findings of this study reveal that MIGEDC has an established fund management scheme, duly agreed by all the members of the alliance – that is all funds and finances of the alliance are managed by the alliance treasurer selected from the members of the Council. Strict guidelines and processes are observed from the process of remitting of funds to disbursement, accounting and auditing. This is done by the appointed MIGEDC auditor, which is also selected from the members of the Council. Furthermore, utmost accountability and transparency in all financial transactions complement the financial sustainability of the alliance. MIGEDC observes proper recording and auditing of financial transactions done at different levels, from the Project Steering Committees (PSCs), the Secretariat, the alliance Treasurer and Auditor, up to the level of the Executive Council. Financial reports are fully disclosed and made available to the public through the MIGEDC website and posting on the Office of the Secretariat upon approval of the Council. The only flaw seen on this aspect is the frequent non-availability of the MIGEDC website for on-line access, which was found out to be caused by non-regular maintenance and updating of the website.

Practice and Adherence to Good Governance Norms and Principles

Participation

It was observed that MIGEDC promotes active participation of the member-LGUs, promotes community involvement through civic responsibility and healthy competition, provides legal authority and venue for participation and involvement of other sectors of the metropolitan area, and adopts participative mechanisms like consultations, public hearings, surveys, sessions, forum and the likes. Notable under this principle of good governance are the programs and projects of the alliance that invokes community participation. These include the *Pretty Plaza Banwa Gwapa Contest*, the Best Christmas Decoration Contest and the Search for Model *Baranggay Tanod*, all done annually. These projects and programs of MIGEDC foster community involvement and civic responsibility through healthy competition and recognition and awards system. Furthermore, the Search for the Model *Baranggay Tanod* was adopted and expanded by the Department of Interior and Local Government (DILG) into a nationwide search. To further improve this program, MIGEDC also expanded the original search to the Model Public Safety and Security Offices and Officers, including categories for police, fire bureau jail officers and rescue volunteers.

Moreover, findings of this study reveal that the aspect of participation that MIGEDC needs to improve on is the involvement of major stakeholders in metropolitan governance. As discussed earlier, MIGEDC's Advisory Board and sectoral representation in the Project Steering Committees (PSCs) are supposed to widen and enhance stakeholder participation in the alliance. Yet, these opportunities for participation are not fully maximized and utilized by the alliance and its stakeholders, as the Advisory Board was found out to be non-functional and almost non-existent while the sectoral representation are limited and in some cases, non-existent as well.

Equity

MIGEDC as a metropolitan alliance promotes and adheres to equity in governing the metropolitan region as manifested in having an Operations Manual as a universal guide for all constituents and members of the alliance, promotion of right to equal access to basic services as espoused by the Metro Iloilo Health Alliance (MIHA), promotion of gender equality and sensitivity through the MIGEDC Gender Analysis and Strategy and MIGEDC Gender and Development Focal Team, promotion of equal distribution of economic benefits and advantages through the Iloilo Night Market Program and the functional roles that each member-LGU performs in the alliance, and in promoting pro-poor policies and reasonable preference and protection of the disadvantaged sectors of the metropolitan society through the expanded PhilHealth membership program and the institutional partnership and linkages in providing for the housing needs of the urban poor.

The Metro Iloilo Health Alliance (MIHA) is one of the notable projects of MIGEDC that promote and advance equity in the metropolitan area. Through MIHA's "*two-way referral system*", the alliance ensures that quality and effective health care is made readily accessible and available to the metropolitan constituents, from the level of the health centers up to the level of government hospitals. Also, the expanded PhilHealth membership program which is a component of the MIHA, ensures that even the poor and the marginalized sectors have access to quality health care at minimal or no expense at all, depending on the health service needed. These, among all others previously discussed, promote equity among the citizens of the Metro Iloilo-Guimaras region.

Effectiveness and Efficiency

In terms of effectiveness and efficiency, MIGEDC adheres and promotes this principle of good governance through promoting integrated and inter-sectoral planning and participative budgeting as evidenced by the Metro Iloilo-Guimaras Integrated Spatial Development Framework (MIGISDF), Metro Iloilo Guimaras Integrated Urban and Regional Infrastructure Plan (MIG-02), Integrated Tourism Action Plans, and many other integrated and coordinated plans framed and adopted by the alliance. MIGEDC also promotes effectiveness and efficiency in revenue collection and spending and disbursement through the adoption of the Enhanced Tax Revenue and Collection System (ETRACS) and the electronic Business Permit and Licensing System (e-BPLS). Effectiveness and efficiency is also upheld by the alliance though a clearly defined mission-vision statement that guides the overall direction of the alliance, minimal or eradication of duplication and overlapping of functions through clearly delineated functional roles of the member-LGUs, and satisfaction of the metropolitan stakeholders on the overall performance of the alliance.

Moreover, the aspect of effectiveness and efficiency that MIGEDC needs to focus more is on delivery and regulation of public services through partnerships and other forms of venture with the private sector and civil society. Though it was observed that MIGEDC is not lacking in terms of partnership and linkages with development groups and organizations, what was found out to be deficient is the actual partnerships and other forms of joint venture in the delivery of metropolitan services. MIGEDC has indicated in their numerous plans that they are open to ventures and partnerships such as Build-Operate-Transfer (BOT), public-private partnerships (PPP) and the likes. Yet, as discussed earlier, all these remain as plans yet to be implemented and seen in actuality. As of the time of writing, MIGEDC has no existing partnerships and ventures of this kind in the delivery and/or regulation of basic metropolitan services.

Accountability and Transparency

On this aspect of good governance, MIGEDC was observed to adhere and practice utmost accountability and transparency through having established mechanisms that exact and promote accountability and transparency, through publication and dissemination of vital and necessary information to the public, regular and organized consultations and opportunities for feedback, and established mechanisms for anti corruption like independent audit, accounting and monitoring of the alliance's financial transactions. MIGEDC ensures utmost accountability and transparency by strictly and rigidly following standard government procedures in disbursing and accounting of funds. MIGEDC sees to it that they conduct consultations and public hearings for their metropolitan constituents especially on new projects and programs and on the accomplishments of the alliance. Most notable on MIGEDC practice and adherence to accountability and transparency is the observation that anti-corruption mechanisms of accounting and auditing are embedded in the alliance's organizational structure that complements the standard accounting and auditing done at the individual member-LGU level. Within themselves, MIGEDC Mayors selected and appointed the Municipality of Oton as the alliance treasurer and Municipality of San Miguel as the auditor. These practices were found out to exact accountability and transparency on MIGEDC, especially on its financial transactions.

Furthermore, MIGEDC needs to address the concern of frequent unavailability and not updated contents of the MIGEDC website, in order to further enhance and promote accountability and transparency. Given that the MIGEDC website is utilized by the alliance to publish and disseminate accomplishment reports, accounting and audit findings, financial reports and other significant documents, it is imperative that the MIGEDC must make sure that the platform or venue for information dissemination is available for those who might want to access it. In this case, the alliance must make sure that the MIGEDC website is properly maintained and updated for it to effectively serve its purpose in exacting and promoting accountability and transparency.

Overall findings for practice and adherence to principle and norms of good governance reveal that MIGEDC as a metropolitan alliance adheres to and promotes good governance, thus promoting a culture of equity, effectiveness and efficiency, participation, and accountability and transparency. It was also observed that through promotion and adherence to these principles of good governance, MIGEDC evolves to be a paradigm of good governance among metropolitan alliances, thus being more capacitated to meet the challenges of urbanization in pursuit of providing an improved quality of urban life to its metropolitan constituents.

Achievement of Goals and Objectives

On MIGEDC's achievement of goals and objectives as a metropolitan alliance, these were analyzed based on the alliances nine (9) agreed areas of collaboration, its goals as stipulated on EO 559 and other official pronouncements of the alliance, and Laquian's four (4) Es of metropolitan governance which consists of efficiency in the delivery of urban services, equity in the inter-relationships of groups and classes in the urban society, economic development in the mega-urban region, and environmental sustainability in the process of development.

Agreed Areas of Collaboration

In the case of MIGEDC's agreed areas of collaboration, significant efforts and steps were already undertaken by the alliance on every agreed area of collaboration. The researcher observed, and it was confirmed by Executive Director Peñalosa, that each Project Steering Committee (PSCs) in-charged of an area of collaboration has a "pet project" or "pioneering program". For the Committee on Environmental Management, their "pet project" is the newly launched Metro Iloilo-Guimaras Bioregion Initiative, a project done in close coordination with the Canadian Urban Institute (CUI) and

Tigum-Aganan Watershed Management Board (TAWMB). The Committee on Trade and Investment Promotion banners their Iloilo Investment Promotion Center (IIPC) which is a partnership among MIGEDC member-LGUs, Department of Trade and Industry (DTI), Iloilo Business Club (IBC), Iloilo Hotels Restaurants and Resorts Association (IHRRA), and other major urban stakeholders. It is a body tasked to promote the Metro Iloilo-Guimaras region as an ideal investment destination. The Committee on Basic Services Delivery considers the Metro Iloilo Health Alliance (MIHA) as their "pet project", pushing for an efficient and effective delivery of basic health services through the "two-way referral system".

On the other hand, the Land Use Planning and Management Committee boast the Metro Iloilo Guimaras Integrated Spatial Development Framework (MIGISDF) as its priced project, together with its subsidiary plan, the Metro Iloilo Land Use Framework (MILUF) and the Metro Iloilo Physical Framework Plan (MIPFP). The Committee on Infrastructure Development considers the Metro Iloilo Flood Control Project and the Circumferential Road Network as the "pet projects" of the committee, while Public Safety and Security Committee is very proud of its Annual Search for the Model *Baranggay Tanod* which they already expanded into the Search for the Model Public Safety and Security Offices and Officers. The Committee on Tourism Development pioneers the Metro Iloilo-Guimaras Integrated Tourism Action Plan, the Central Business District Revitalization, and the Experience Iloilo Guimaras Program. The Metro Iloilo Integrated Transport Development and Traffic Management Plan and the eventual implementation of the improved Perimeter Boundary Ordinance are achievements of the Traffic Management and Transport Development Committee. Lastly, the Committee on Special Projects boasts their existing and lasting linkages and partnerships they forged with different agencies and organizations, both local and foreign.

MIGEDC's Goals as a Metropolitan Alliance

MIGEDC as a metropolitan alliance is an effective and efficient body in formulating, coordinating and monitoring of programs, projects and activities for the acceleration of economic growth and development of the metropolitan area. Findings of this study reveal that MIGEDC has formulated comprehensive and integrated plans for each agreed area of collaboration. The MIGEDC Spatial Development Plan, MIGEDC Roadmap 2010 and 2015, Integrated Urban Infrastructure Plan, Tourism Strategy and Action Plan, Downtown CBD Revitalization Plan, Guimaras-Iloilo Ferry Terminal System Plan, Growth Corridor Framework, Metro Iloilo Traffic Management Study, MIGEDC Capacity Building Plan, Investment Portfolio, Metro Iloilo-Guimaras Integrated Spatial Development Framework (MIGISDF) and Metro Iloilo-Guimaras Integrated Urban and Regional Infrastructure Plan (MIG-02) all point to the aspect that MIGEDC is the collective platform in the formulation of these plans. All of these plans and frameworks embody collaboration among member-LGUs through integration and coordination of services to achieve metropolitan development.

Also, MIGEDC as an alliance continues to address the area's emerging problems brought about by rapid urbanization and the spatial development challenges of tourism and economic development. Findings of the study reflect that the emerging problems of the Metro Iloilo-Guimaras region are consist of the socio-economic and environmental effects of urbanization and the spillovers brought about by rapid urbanization. These emerging problems range from concerns on traffic congestion, worsening air quality, inadequate potable water supply, deficiencies in solid waste management, environmental degradation and flooding, and growing poverty and inequality. To effectively address these concerns, MIGEDC has classified and categorized this based on the agreed areas of collaboration. Also, the assumption of the functional roles of each member-LGU was built on the perspective of comprehensively addressing the metropolitan area's emerging concerns.

Lastly, as a metropolitan alliance in one of the most vibrant and active economies of the country, MIGEDC was able to carry out and formulate, implement, coordinate and monitor programs, projects and activities that support the Mega-region Economic Development Strategy of the national government, wherein the Metro Iloilo Guimaras region was identified as the center of tourism. Analysis and findings of the study points that the naming of the Metro Iloilo-Guimaras region as "festival capital of the Philippines" and the implementation of the "Experience Iloilo-Guimaras" program were all built around the mega-regions strategy of the national government. The promotion and development of sustainable tourism in the metropolitan region is consonant and complementary to the mega-regions strategy of the national government, which provides justification why MIGEDC was found out to put due emphasis on this goal.

Four Es of Metropolitan Governance

In the performance of its functions and goals, MIGEDC satisfies the four (4) Es of metropolitan governance as identified by Laquian (1995). Efficiency in the delivery of urban services was achieved by MIGEDC through coordination and collaboration of metropolitan services like health services, transport and traffic management, tourism initiatives, public safety and security, among others. On the other hand, equity in the inter-relationships of groups and classes in the urban society is promoted by the alliance through Gender and Development initiatives, providing social safety nets for the poor and underprivileged, making available essential metropolitan services to those who could not afford and not capacitated to access such services, and the like. Furthermore economic development of the metropolitan region is promoted by various programs and projects by MIGEDC like the Panay Area Business Development, Iloilo Investment Promotion Center, Tourism Promotion initiatives, and the Downtown Revitalization Project. Lastly, environmental sustainability is ensured by MIGEDC through adoption of environmental programs and projects like the bioregions approach. In summary, it has been found out through this study that some achievements and accomplishments of the alliance transcend set indicators and targets. It has been observed that MIGEDC member-LGUs are more capacitated and able in facing daunting urban challenges. Also, improved capacities of LGUs and their leaders resulted to earning distinctions and recognitions of good governance and good leadership and other awards.

Conclusions and Recommendations

In the analysis and evaluation of MIGEDC's pursuit of good metropolitan governance, the following can be concluded:

1. The creation of MIGEDC was **triggered by common pressing local concerns** of the metropolitan area, which was predominantly in addressing the problems brought about by rapid urbanization and its spillovers. The problems identified include traffic congestion, worsening state of metropolitan environment, inadequate potable water supply, deficiencies in solid waste management, environmental degradation and flooding, and growing poverty and inequality;

2. The institutional, legal and financial aspects of the MIGEDC as a metropolitan alliance are interrelated and thus reinforcing of its purpose, structure, systems and resources. These aspects of metropolitan governance are enhanced and developed by the collaborative and healthy interaction of the governmental actors, private/business sectors and the civil society that serve as the foundation in which a metropolitan alliance is built on. Moreover, MIGEDC as a metropolitan alliance is influenced by binding and unbinding factors that affect relationships inside and outside of the alliance. Thus, it is stressed that binding factors should be strengthened by the alliance while the unbinding factors should be corrected or mitigated;

3. As a metropolitan alliance, MIGEDC is institutionally stable as manifested by strong and influential leadership, participative membership, enabling organizational structure and established purpose, plans and operations. Also, MIGEDC as a metropolitan alliance is relatively sustainable in terms of finances, with relativity justified on the grounds that the financial aspects of MIGEDC prove to be sustainable at this point, yet it needs immediate attention and serious reconsideration for it to be financially sustainable in the long-term;

4. MIGEDC as a metropolitan alliance exemplifies being a paradigm of good governance through promotion of a culture of equity, participation, effectiveness and efficiency and accountability and transparency. MIGEDC's practice and adherence to the norms and principles of good governance radiates the prominence of good governance as the crucial link to metropolitan development;

5. As a work-in-progress and developing metropolitan alliance, MIGEDC continually achieves it goals and objectives in the performance of its mandated functions through its agreed areas of collaboration, general goals and objectives, and the four (4) Es of metropolitan governance, and;

6. MIGEDC as a metropolitan alliance remains to be a promising platform of coordinated and integrated approach to metropolitan governance thus providing an improved quality of urban life to the citizens and constituents of the Metro Iloilo-Guimaras region.

In the light of the analysis, findings and conclusions of this case-study on the pursuit of good metropolitan governance by MIGEDC, the following recommendations and policy considerations are rendered to alliance-building and metropolitan alliances in general:

1. It is highly recommended for highly urbanized cities and its contiguous and adjacent LGUs to **locally** initiate the formation of a metropolitan alliance, inter-local cooperation, or any alliance of similar nature. Also, the national government through its appropriate agencies like DILG should encourage the formation of such alliances, especially to those identified as parts of the mega/super-regions economic development strategy;

2. Existing alliances should be improved and strengthened, based on institutional, financial and legal aspects. These existing alliances should be cited and recognized for good practice so that it will encourage and inspire replication on LGUs aspiring to build one. Also, study tours and knowledge and expertise exchange should be encouraged to further strengthen inter-local and metropolitan alliances, and;

3. That aside from the guiding principles from the 1987 Constitution and the 1991 Local Government Code, more enabling laws on metropolitan governance and alliance-building should be drafted by the appropriate governmental agencies (Congress / Senate). These enabling laws should contain stipulations on funding and institutional support coming from the national government to jumpstart the creation of these alliances

For Metro Iloilo Guimaras Economic Development Council (MIGEDC), the following specific recommendations are suggested:

Structure and Organization

1. The alliance should consider reconstituting and strengthening its Advisory Board in order to enhance participation of the civil society and the private/business sectors. The Advisory Board should also meet in a regular basis (say at least once every quarter) for it to function and become an effective source of policy advice and information for the Executive Council.

2. Sectoral representation in every Project Steering Committee (PSC) should be strictly observed in order to enhance participation from the metropolitan stakeholders. These sectoral representatives are the ones that embody the interest of their sectors in the respective PSCs. For instance, for the Committee on Traffic Management and Transportation Development, sectoral representatives should come from the transport sector, for instance the President of the Public Utility Vehicles Owners and Drivers Association.

3. MIGEDC should consider hiring a full time Executive Director to head and supervise the day-to-day businesses of the alliance. The current Executive Director is working with the alliance on a "part time" basis given his responsibilities and obligations as the City Planning and Development Officer for Iloilo City. Given the workload of supervising and coordinating MIGEDC's activities, programs and projects, it is but imperative to hire a full-time Executive Director for MIGEDC. Also, MIGEDC needs to consider hiring full-time staff for the Secretariat in order to make it more effective and sustainable body for coordination of the alliance's day-to-day activities.

4. MIGEDC should look at the need to secure a larger and separate office space for the alliance Secretariat. Currently, the secretariat shares office space with the City Planning and Development Office in the new Iloilo City Hall. This set-up is understandable and imperative as of now given that the MIGEDC Executive Director is also the head of the City Planning and Development Office. But once the alliance, gets to hire full-time Executive Director and staff to man the everyday business of the secretariat, it should consider securing a separate and larger office space of its own.

5. In the long-term, the MIGEDC might want to consider rotating the alliance leadership, say every 3 years. Though in the case of MIGEDC, the selection of leaders was consensually agreed by all members, it does not remove the possibility that the other members of the alliance may develop a "big brother" dependency to the leading LGU. Aside from rotating leadership, the alliance may also want to regularly rotate among themselves the responsibility of acting as Treasurer and Auditor of the alliance. This will facilitate healthy distribution of responsibilities among the member-LGUs.

Management and Implementation

1. MIGEDC should consider adding stipulations and guidelines in the Operations Manual to govern funding and finance-related aspects. For instance, it would be rational to institutionalize and to put into writing the imposing of fines, sanctions and penalties for delayed or non-payment of the annual contribution. In this way, the alliance could invoke the binding legality of the document, in case there are cases of late or non-payment of contributions.

2. The alliance should also draft clearer guidelines on pooling and sharing of resources, especially non-monetary resources like office spaces, personnel complements, equipments, office supplies and the likes.

3. MIGEDC should find other ways to finance and bankroll the alliance, as the danger of "donor fatigue" can possibly happen in the case of the member-LGUs, given that the alliance is heavily reliant on the members' annual contribution. MIGEDC can seek funding from the national government through the GAA (which is part of the proposed HB 3956 of Cong Treñas), but given the tedious nature in asking for funding through legislation, the alliance might want to consider alternative ways to

generate income. One could be on exacting user fees, fines, penalties, taxes and the likes of integrated services delivered or regulated by the alliance. Another could be to engage in business-like ventures and partnerships with the private sector. To recall, the alliance is seen to be open to this possible alternative source of income, as embodied on their plans and development frameworks. If this is so, engaging in private-public-partnerships and other business-like ventures is just a matter of implementing and putting the plans into action.

4. In line with finding other sources of income and implementing planned public-private-partnerships and other business-like ventures, MIGEDC can assign this specific task to the Committee on Special Project Planning and Development to be given due priority.

5. MIGEDC should always make sure that the alliance website is properly maintained and updated. Also in the light of the emergence of social media as powerful platforms of accountability and transparency, the alliance might want to think about setting-up a Facebook page and /or Twitter account. Through this, the alliance makes itself more accessible to its constituents in the digital world.

Agenda for Future Studies

Future researches on inter-local alliances and metropolitan governance can possibly look at the most common concern of most alliances in the Philippines – that of lack of funds and absence of institutionalized financial support from the national government. Possible research inquiry can start with looking at the idea of earmarking specific percentages of the LGUs IRA to serve as automatic source of fund ofr alliances. Also, future studies on the same matter can be focused on analyzing possible amendments on the Local Government Code of 1991 to introduce specific stipulations governing inter-local and metropolitan alliances.

REFERENCES

Bahl, R. & Linn, J. (1992). *Urban Public Finance in Developing Countries***.** New York: Oxford University Press.

Barlow, I.M. (1991). *Metropolitan Government*. London: Routledge.

Bautista, V. A. (1998). *Research and Public Management.* Philippines: University of the Philippines – Open University.

Bintarto, W. (1998). JABOTABEK Region, Indonesia. In Edralin, J. S. (Ed.). (1998). *Metropolitan Governance and Planning in Transition: Asia Pacific Regions* (pp. 165-180). Nagoya, Japan: United Nations Centre for Regional Development.

Bollens, J. C. & Schmadt, H. J. (1965). *The Metropolis: It's People, Politics, and Economic Life*. New York: Harper and Row Publishers.

Brillantes, A. B. & Fernandez, M. T. (2008). Is There a Philippine Public Administration? Or Better Still, For Whom is Philippine Public Administration? *Philippine Journal of Public Administration, 50*(2-4), 245-307.

Brillantes, A. B. & Flores, H. P. (2012). Decentralization and Good Urban Governance in Southeast Asia Focus on the Philippines, Indonesia, and Thailand. *Urbanization in Southeast Asia: Issues and Impacts.* Singapore: ISEAS Publishing, 293-319.

Brillantes, A. B. & Tumanut, M. (2007). Interlocal Cooperation as a Service Delivery Mechanism: Some Policy Options. *Center and Localities: Dynamics of Intergovernmental Relations.* LOGODEF, 25-37.

Canadian Urban Institute. (2009). *Building a Resilient Region: Collaborative Governance in Cities and Communities of the Western Visayas.* Toronto, Ontario, Canada: CUI.

Caoli, M. A. (1983). Approaches to Government Research: Perspectives on the Third World. *Philippine Journal of Public Administration*, 27(1), 50-70.

Cariño, L. V. (Ed.). (1995). *Conquering Politico-Administrative Frontiers, Essays in Honor of Raul P. de Guzman.* Quezon City: University of the Philippines College of Public Administration & UP Press.

Delegation of the European Union [EU] to the Philippines and the Philippine Development Forum [PDF] Sub-Working Group on Inter-local Cooperation. (2010). *Cooperation in Action: Lessons from the 2nd Interlocal Government Units Alliances Summit.* 22 – 24 September 2009, Cebu City, Philippines.

Deutsche Gesellschat für Technische Zusammenarbeit [GTZ]. (2009). *Making Alliances Work: Lessons from the 1st Inter-Local Government Unit Alliances Summit*. Summary of Proceedings and Issue Papers. 20-21 August 2008 at Planta Centro Hotel, Bacolod City, Negros Occidental, Philippines.

Diola, M. F. L. (2009). *Social Capital Formation Through Peace and Development Initiatives in Selected Conflict Areas in Mindanao and Implications for Local Governance* (Unpublished Doctoral Dissertation). National College of Public Administration and Governance – University of the Philippines, Quezon City.

Easton, D. (1957). *An Approach to the Analysis of Political Systems*. World Politics, Vol. 9, No. 3. pp. 383-400.

Edralin, J. S. (Ed.). (1998). *Metropolitan Governance and Planning in Transition: Asia Pacific Regions***.** Nagoya, Japan: United Nations Centre for Regional Development.

Fernandez, P. R. & Subade, R. F. (2012). *Organizational Capacity of and for MIGEDC*. Iloilo, Philippines: Canadian Urban Institute.

Fernandez, P. R., Subade, R. F. & Luz, B. G. (2012). *Pursuing Bioregionalism in Metro-Iloilo Guimaras: A Case for the Tigum-Aganan Watershed.* Conference Paper for the 5th International Conference and Scientific Meeting of the Environmental Education Network of the Philippines (EENP), Hotel Del Rio, Iloilo City, 15-17 February 2012.

Ferrer, A. J. G. (2008). *Financial Arrangements in Alliances of Local Government Units.* Issue Paper for Making Alliances Work: Lessons from the 1st Inter-Local Government Unit Alliances Summit. Philippines: GTZ.

Garneau, L. (2009, September). *Welcome Remarks at the 2nd Inter-LGU Alliances Summit,* Cebu City, Philippines.

Gonzalez, E. T., Ramos, C. G., Estrada, G. E. B., Advincula-Lopez, L. V., & Igaya, G. L. A. (Eds.). (2001). *Managing Urbanization Under a Decentralized Governance Framework Vol. 2*. Philippines: Demographic Research and Development Foundation (DRDF) Inc. & Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Hambleton, R. & Gross, J. S. (Eds.). (2007). *Governing Cities in a Global Era: Urban Innovation, Competition and Democratic Reform.* New York: Palgrave Macmillan.

Jaffee, David. (2001). Interorganizational Dynamics: Markets, Hierrarchies, and Networks. *Organization Theory: Tension and Change*. Singapore: McGraw-Hill Book Co.

Laquian, A. (1995). The Governance of Mega-Urban Regions. In McGee, T.G. & Robinson, I.M. (Eds.). *The Mega-Urban Regions of Southeast Asia* (pp. 215-241). Vancouver, BC: University of British Columbia Press.

Laquian, A. A. (1995). Metropolitan Region Governance: The Global Search for an Area-Wide Solution. In Cariño, L. V. (Ed.), *Conquering Politico-Administrative Frontiers, Essays in Honor of Raul P. de Guzman* (pp. 93-106). Quezon City: University of the Philippines College of Public Administration & UP Press.

MacDonald, A. (2009, September). *Message to the Participants of the 2nd Inter-LGU Alliances Summit,* Cebu City, Philippines.

McGee, T. G. (1995). Metrofitting the emerging Mega-Urban Regions of ASEAN: An Overview. In McGee, T.G. & Robinson, I.M. (Eds.). *The Mega-Urban Regions of Southeast Asia* (pp. 3-26). Vancouver, BC: University of British Columbia Press.

Manasan, R. (Ed.). (2002). *Managing Urbanization Under a Decentralized Governance Framework.* Vol. I and II. Manila: Demographic Research and Development Foundation Inc [DRDF] & Philippine Institute for Development Studies [PIDS].

Manasan, R. G. & Mercado, R. G. (1999). *Governance and Urban Development: Case Study of Metro Manila.* Discussion Paper Series 99-03, Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Mercado, R. G. (2002). Setting an Institutional Framework for Metropolitan Management: Metro-Cebu. In Manasan, R. G. (Ed.), *Managing Decentralization Under a Decentralized Governance Framework Vol. 1* (pp. 193-202). Philippines: Demographic Research and Development Foundation (DRDF) Inc. & Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Mercado, R. G. (2002) Metro-Davao: In Search for Metropolitan Definitions. In Manasan, R. G. (Ed.), *Managing Decentralization Under a Decentralized Governance Framework Vol. 1* (pp. 247-254). Philippines: Demographic Research and Development Foundation (DRDF) Inc. & Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Mercado, R. G. and Balandra, C. V. (2002). Providing a Metropolitan Perspective to Development Planning: Cagayan de Oro. In Manasan, R. G. (Ed.), *Managing Decentralization Under a Decentralized Governance Framework Vol. 1* (pp. 203-220). Philippines: Demographic Research and Development Foundation (DRDF) Inc. & Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Mercado, R. G. & Chammag, C. P. (2002). Owning he Metropolitan Vision: The Case of BLIST. In Manasan, R. G. (Ed.), *Managing Decentralization Under a Decentralized Governance Framework Vol. 1* (pp. 173-191). Philippines: Demographic Research and Development Foundation (DRDF) Inc. & Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Mercado, R. G. & Manasan, R. G. (2002). Metropolitan Arrangements in the Philippines: An Overview. In Manasan, R. G. (Ed.), *Managing Decentralization Under a Decentralized Governance Framework Vol. 1* (pp. 163-170). Philippines: Demographic Research and Development Foundation (DRDF) Inc. & Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Mercado, R. G. & Ubaldo, V. B. (2002). Metro-Naga: A Continuing Challenge of Local Autonomy and Sustainability. In Manasan, R. G. (Ed.), *Managing Decentralization Under a Decentralized Governance Framework Vol. 1* (pp. 221-234). Philippines: Demographic Research and Development Foundation (DRDF) Inc. & Philippine Institute for Development Studies (PIDS).

Metro Iloilo - Guimaras Economic Development Council [MIGEDC]. (2007). *Manual of Operations.*

MIGEDC. (2009). *Roadmap 2015.*

Oamar, F. V. (1974). Metropolitan Governance: A Comparative View. *Philippine Journal of Public Administration*, 18(4), 326-354.

Ocampo, R. B. (2008). From PA to PM, From Governance to Governmentality. *Philippine Journal of Public Administration, 50*(2-4), 91-118.

Palen, J. J. (1997). *The Urban World*. New York: McGraw Hill.

Panadero, A. A. (2009, September). *Message to the Participants of the 2nd Inter-LGU Alliances Summit,* Cebu City, Philippines.

Panganiban, E. M. (1995). Metropolitanization Within a Decentralized System: The Philippine Dilemma. In Tapales, P. D., Cuaresma, J. C., & Cabo, W. L. (Eds.). *Local Government in the Philippines: A Book of Readings Vol. II*. Philippines: Center for Local and Regional Governance (CLRG) & National College of Public Administration and Governance – University of the Philippines (NCPAG-UP).

Philippine Development Forum (PDF), Deutsche Gesellschat für Technische Zusammenarbeit (GTZ), German Federal Ministry for Economic Cooperaion and Development (BMZ), The European Union, and the Canadian International Development Agency (CIDA). (2010) *"Critical Ingredients in Building and Sustaining Inter-Local Cooperation".* Philippines.

Philippine Institute for Development Studies (PIDS). (1998). Metropolitan Arrangements in the Philippines: A New Urban Development Challenge. Retrieved from http://dirp4.pids.gov.ph/ris/pn/pidspn9810.pdf

Porio, E. (1997). *Urban Governance and Poverty Alleviation in Southeast Asia: Trends and Prospects.* Quezon City: Center for Social Policy and Public Affairs, Ateneo de Manila University.

Rao, N. (2007). *Cities in Transition.* New York, NY: Routledge.

Robinson, I. M. (1995). Emerging spatial Patterns in ASEAN Mega-Urban Regions: Alternative Strategies. In McGee, T.G. & Robinson, I.M. (Eds.). *The Mega-Urban Regions of Southeast Asia* (pp.78-108). Vancouver, BC: University of British Columbia Press.

Rüland, J. (1992). *Urban Development in Southeast Asia: Regional Cities and Local Government*. Boulder, Colo.: Westview Press.

Sellers, J. & Hoffmann-Martinot, V. (2005). *Metropolitan Governance*. Retrieved from www.cities-localgovernments.org/gold/../09_metropolis_en.pdf

Slack, E. (2004). *Models of Governmental Structure at the Local Level*. Working Paper 2004(4) IIGR: Queen's University.

Sosmeña, G. C. (1991). *Decentralization and Empowerment*. Manila, Philippines: Local Government Development Foundation (LOGODEF) Inc.

Tapales, P. D., & Brillantes, A. B. (Eds.). (2002). *Local Government in the Philippines: A Book of Readings Vol. III*. Philippines: Center for Local and Regional Governance (CLRG) & National College of Public Administration and Governance – University of the Philippines (NCPAG-UP).

Tapales, P. D., Cuaresma, J. C., & Cabo, W. L. (Eds.). (1998). *Local Government in the Philippines: A Book of Readings Vol. I and II*. Philippines: Center for Local and Regional Governance (CLRG) & National College of Public Administration and Governance – University of the Philippines (NCPAG-UP).

Treñas, J. P. (2003, October). *Emerging Metropolitan Arrangement in the Philippines: The Case of the Metropolitan Iloilo Development Council*. Paper presented at the 3rd International Conference on Decentralization, Metro Manila.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (n.d.) . *UN World Population Prospects, 2009 Revision*. Retrieved from United Nations Department of Economic and Social Affairs website: http://esa.un.org/unpd/wup/index.htm

Villanueva, E. & Cuenca, J. (2004). *Metro Iloilo Development Council: In Pursuit of Managed Urban Growth.* Discussion Paper Series No. 2004-52. PIDS; Makati City.

Websites:

GIFTS Project, http://www.thenewstoday.info/2010/08/27/2.firms.interested.in.cbd.ferry.terminal.projects.mayor.html

Global Development Research Center, http://www.gdrc.org/, 2012

Guimaras Province Profile http://www.nscb.gov.ph/ru6/guimaras.htm, retrieved January 16, 2012

Iloilo Flood Control Project, http://iloiloclicks.blogspot.com/, July 2008, accessed February 17, 2013

Metro Iloilo Water District, http://miwd.gov.ph/WaterResources.html

Municipality of Pavia Website http://pavia-iloilo.gov.ph/doing-business/ retrieved January 14, 2012

National Statistical Coordination Board, http://www.nscb.gov.ph/ru6/, retrieved Oct. 1 2011

Official Website of the Municipality of Oton, www.oton.gov.ph, Jan. 14, 2012

Online Dictionary of the Social Sciences, http://bitbucket.icaap.org/, 2011

United Nation Development Programme – The Urban Governance Inititive, http://www.gdrc.org/u-gov/indicators/part-3.html, 2012

United Nations Human Settlement Programme, http://www.unhabitat.org/categories.asp?catid=9, 2012

Official Documents:

Ecological Port for Metro Iloilo-Guimaras, 2008

Executive Order 559, Creating the Metro Iloilo Guimaras Economic Development Council

GICA Summary of Key Actions

HB 3956, An Act Creating the Metro Iloilo Guimaras Economic Development Council

Iloilo City Annual Report 2011

Iloilo City CLUP, 2009-2020

Leganes Municipal Profile 2011

Metro Iloilo Guimaras Integrated Spatial Development Framework 2008-2023

MIGEDC Capacity Development Plan-2015, 2009

MIGEDC Central Business District Revitalization Plan

MIGEDC Operations Manual 2011

MIGEDC Primer, 2010

MIGEDC Roadmap 2010 and 2015

Municipal Profile 2011, Municipality of Santa Barbara

Municipality of Leganes CLUP 2009

Municipality of San Miguel CLUP

Socio Economic Profile 2010-2011, Municipality of Oton

15. Disaster Management/ Transnational Issue

Disaster Communication and Information Management of the Philippine National Disaster Risk Reduction and Management Council: A Research Proposal

Julian Leonard S. Chuidian[*]
Maria Faina L. Diola[**]

Abstract

This study is about the disaster communication process of the Philippine government. It aims to provide readers with an overview of Philippine Disaster Management with emphasis on its communication functions. Information was gathered through a series of interviews with key officials of the Philippine government concerned with information dissemination, disaster management, and presidential communication.

The main research problem presented in the paper asks: Is the current messaging process of the Philippine Government adequate and effective in communicating disaster-related information to the public? This is further divided into the three sub-problems: (1) Are members of the National Disaster Risk Reduction and Management Council (NDRRMC) coordinated in the formulation and dissemination of information?; (2) Is the current communication mechanism (message formulation and dissemination) of the National Disaster Risk Reduction and Management Council effective in informing the citizens?; and (3) Are the people receptive to the information given by the authorities?

Christopher Hood's theory of New Public Management (NPM) was used to guide the research with the doctrines of Explicit Standards of Measures and Performance and Greater Emphasis on Output Controls chosen as theories to address adequacy and effectiveness of communication. According to Hood (1991), Explicit Standards of Measures and Performance means that government should define goals, targets, and indicators of success, which are preferably expressed in quantitative terms, especially for professional services. Greater Emphasis on Output Controls on the other hand is seen as resource allocation and rewards linked to measured performance; breakup of centralized bureaucracy-wide personnel management. Its justification is to stress results rather than procedures.

Being that this is a research proposal, the study cannot be deemed as completed since there is a need to go deeper in the fields of communication adequacy and effectiveness. More data and information on the Philippines' disaster management office are currently being studied and evaluated for further research.

Keywords: Disaster Management/ Communication/ Philippines

INTRODUCTION

The geographic location of the Philippines makes it vulnerable to natural disasters. Throughout its history, the country has experienced a growing mix of earthquakes, typhoons, droughts, and volcanic activity. In a study conducted by the World Bank,the Philippines was reported to have incurred "an average cost of Php 15 billion per year in direct damages between 1970 and 2000, and killing about 866 people per year"(World Bank, n.d.). And recently, the Citizens' Disaster Response Center (CRDC) mentioned the Philippines as having the third highest share of the world's natural disasters in 2010(GMA News, 2011). Based on these data, the government had taken policy measures implemented programs to address this worsening problem.

On May 27, 2010, President Gloria Macapagal-Arroyo signed Republic Act 10121, also known as the Philippine Disaster Risk Reduction and Management Act of 2010, into law. This Actcalls for the state to "develop, promote, and implement a comprehensive National Disaster Risk Reduction and Management Plan (NDRRMP) that aims to strengthen the capacity of government to build disaster resilient communities andenhance disaster preparedness"(Section 2, Republic Act 10121). One of the

[*] *Special Assistant to the Secretary, Presidential Communications Operations Office, Republic of the Philippines*
MA Student (Public Administration), National College of Public Administration and Governance, University of the Philippines
[**] *Ph.D., Assistant Professor, National College of Public Administration and Governance, University of the Philippines, Advisor*

most significant features of this law is the strategy to mainstream disaster risk reduction and climate change in development processes.

A key provision in Republic Act 10121 states the former National Disaster Coordinating Council (NDCC), whichin itself carries certain semantic problems, be renamed to the National Disaster Risk Reduction and Management Council (NDRRMC) (Section 5, Republic Act 10121). Not only did this rectify the linguistic aspect of the Council's name, but it also signified a shift in paradigm, that from a culture of disaster response to that of disaster preparedness and mitigation.

The enactment of this law is believed to be aresponse to TyphoonsOndoy (International name: Ketsana) and Pepeng (International name: Parma) in September 2009 when the Philippines experienced two of the worst and costliest natural disasters in history (Climate Change Commission, 2013). According to the National Statistical Coordination Board, Ondoy and Pepeng left almost a thousand people dead and economic losses estimated to be at Php 38 billion(NSCB, 2009). There was intense public outrage and despair over what had happened andPhilippine Disaster Management would experience its tipping point.

The past years challenged the existing mandate of the NDRRMC due to three devastating typhoons in a span of twelve (12) months. The Philippines experienced a number of typhoons affecting not only the National Capital Region, but also the seldom-affected areas of Mindanao. The most recent typhoon to hit the country was Typhoon Bopha (PH name: Pablo) in December 2012, which left over a thousand people dead and damages amounting to over Php 36 billion (GMA News, 2012). Despite the lower number of casualties vis-à-vis Typhoon Sendong (International name: Washi), Typhoon Pablo incurred more economic losses (ABS-CBN News, 2013).

OBJECTIVES

The primary objective of this paper is to present an initial assessment of the messaging process of the National Disaster Risk Reduction and Management Council through its implementing arm, the Office of Civil Defense. This paper is aimed at producing a research proposal on effective disaster communication using Christopher Hood's theory of New Public Management (1991) while presenting preliminary findings on the Philippines' disaster management organization. The research seeks to spark interest for researchers to come up with more literature in the field of communication and disaster management.

Though addressing and improving disaster management processes should be holistic in nature, this study will only focus on the role of communication, particularly its messaging function, in the first priority area of the National Disaster Risk Reduction Plan (Disaster Prevention and Mitigation). Communication and information management in other priority areas are considered vital and should not be taken in any way as an exclusive component of disaster prevention and mitigation.Succeeding researches on other priority areas are highly encouraged to enable readers to fully understand the importance of communication in disaster management.

This study will not feature the current state of the country's communication infrastructure and will not dwell on the topic of Information and Communication Technology (ICT). The author will assume that there are already existing and reliable communication technology like early warning systems and two-way radios that are available for the use of government and are functioning at optimum levels. Should the reader find evidence suggesting a different state of communication infrastructure and equipment in the Philippines, the improvement of information and communication systems should be separately studied in coordination with the Information and Communications Technology Office under the Department of Science and Technology and other concerned agencies.

The study is deemed to be significant since academic literature on communication strategies on disaster management is limited. The author believes that a study on the role of communication in disaster management will benefit governments, especially those who experience natural calamities on a regular basis, and its constituents in the pursuit of casualty-free results.

RESEARCH PROBLEM

From 1980-2010, the Philippines experienced 363 events that killed 32,956 people; economic damages have totaled to $7,417,145,000 and 116,212,416 people were affected (Prevention Web, n.d.).In March 2013, the World Bank recently commissioned the Social Weather Stations (SWS) to conduct a survey on climate change information and its impacts. According to the World Bank's press release, "many survey respondents however admit that they have yet to fully understand climate change and its impacts. Thirty eight percent (38%) have "only little" and fourteen percent (14%) have almost no understanding as against twelve percent (12%) who have "extensive" and thirty five percent (35%)

”partial but sufficient” understanding(World Bank, 2013). Based on these figures, one can surmise that climate change and disaster management have barely entered the consciousness of Filipinos.

A report conducted by the United Nations University’s Institute for Environment and Human Security and the German Alliance Development Works ranked the Philippines third on the list of most vulnerable countries to climate change (Inquirer, 2012). The Asian Development Bank Special Evaluation Study entitled: **ADB’s Response to Natural Disasters and Disaster Risks** lists the Philippines as the third developing member country (DMC) at highest risk of human losses and economic damage where 4 out of 5 residents of the Philippines live in areas of high mortality risk (ADB, 2012).

The United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) conducted a post-disaster assessment on Typhoon Pablo and discovered that “a lack of accessible information and unfamiliarity with disaster warning systems may have contributed to the loss of lives”(OCHA, 2013). Philippine social media users posted comments and reactions blaming the Philippine government for seemingly lack of communication between the National government and there sidents of Compostela Valley, the province devastated by Typhoon Pablo. Some posts even went as far as saying that with sufficient and timely information; the country would experience fewer, or avoid any casualties. On the contrary, the government, through the Philippine Atmospheric, Geophysical and Astronomical Services Administration (PAGASA) and the Office of Civil Defense, released weather advisories as early as a week before Typhoon Pablo intensified.

It is because of this reason that this study wishes to present the main research problem: Is the current messaging process of the Philippine Government adequate and effective in communicating disaster-related information to the public?

The author realizes that setting a measure of success for communication can be problematic as there are arguably no universal standards for quantifying effective communication. However, in the interest of this research, the researcher suggests the measurement success be based on the number of citizens informed on disaster-related knowledge. Based on the interview with officials of the National Disaster Risk Reduction and Management Council and the Office of Civil Defense, successful disaster management is attributed to the total number of casualties experienced.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The researcher has decided to use the theory of New Public Management (NPM) by Christopher Hood (1991). According to Hood, the origins of NPM can be interpreted as a “marriage of two different streams of ideas.” The first of the two is called ‘new institutional economics’ which is based on the principles of *contestability*, *user choice*, *transparency*, and *incentive structures*. New institutional economics is then coupled with business-type ‘managerialism’ which uses the ideas of ‘professional management’ as portable, paramount over technical expertise, requiring high discretionary power to achieve results and central and indispensable to better organizational performance.

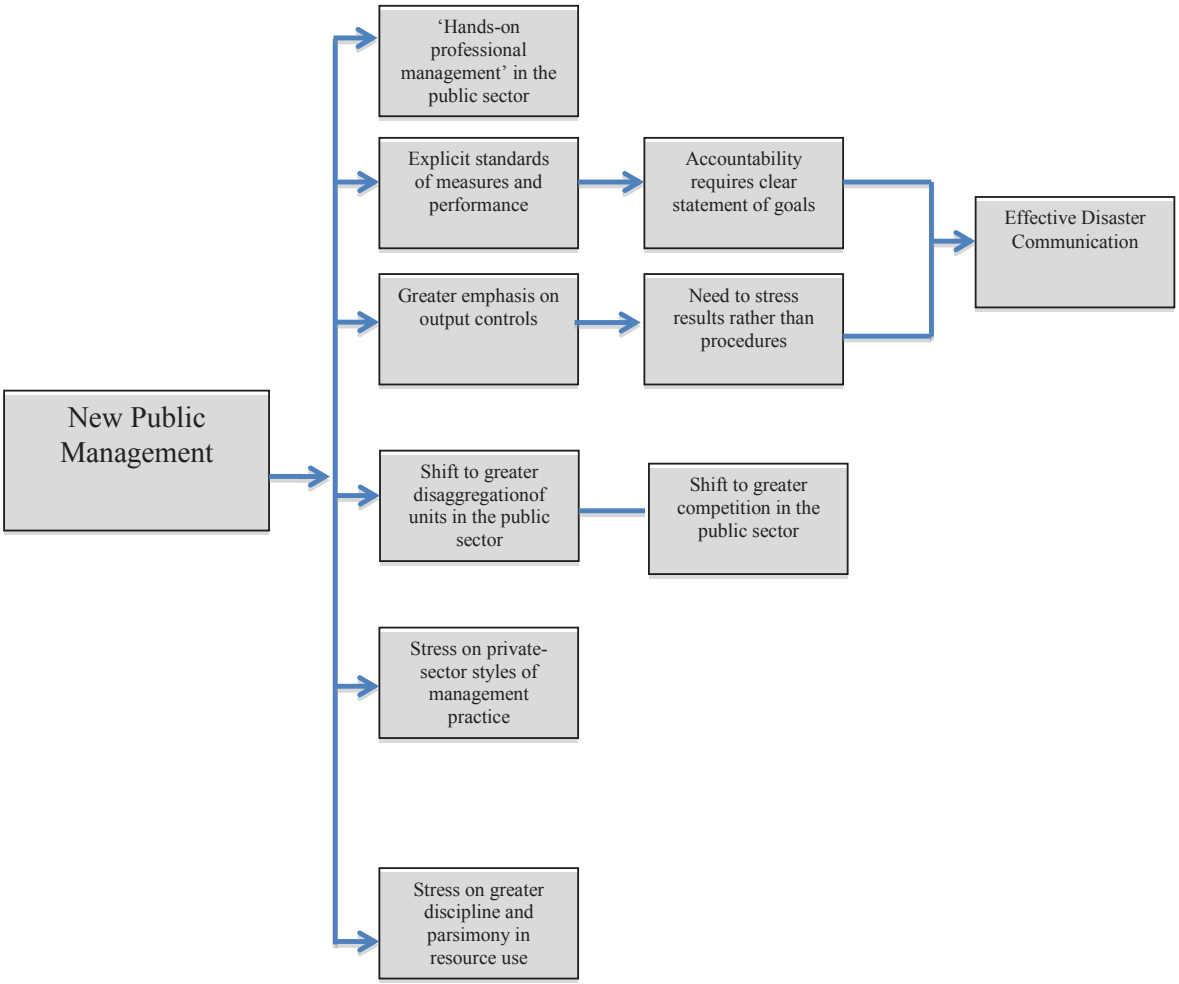

Figure 1: Theoretical Framework. Doctrinal Components of New Public Management
Source: Classics of Public Administration. Christopher Hood cited in Shafritz & Hyde, 2007.

Institutional economics, being one of the key elements of New Public Management, has various ways of changing the way government works. The concept of *market and quasi-market type mechanisms* (MTMs) is believed to promote cost savings and responsiveness. This particular MTM complements Christopher Hood's theory of New Public Management as it places emphasis on quality "in the sense of making public services more responsive to the wishes of their users" (Larbi, G.A., 2003).

Hood's doctrine on stressing results rather than procedures and identification of goals should serve as a guide for government in addressing disaster-related information management. The effectiveness of communication should have a standard measure for it will be the basis of attaining an agency's goal. Nevertheless, information services should be more preventive than reactive so as to satisfy the needs and wishes of the citizenry.

RESEARCH METHODOLOGY

The researcher considered approaching this study through both quantitative and qualitative means; but due to time constraints and unavailability of stakeholders, it was decided that the study would employ qualitative research methods such as key informant interviews, group discussions, analysis of official documents and materials, and participant observation. Interviews with various government officials were conducted throughout the research, gathering evidence and opinions from both frontline actors and key decision-makers. Official documents were also secured through the access granted by government websites.

The first interview conducted was with Secretary Sonny Coloma of the Presidential Communications Operations Office, the communication arm of government responsible for information dissemination; second with Ms. Girlie Bangunan, Officer-In-Charge of the Philippine Information Agency's Regional Operations Division; third, with Mr. Nilo Mamaclay, Staff Director of the Philippine Information Agency's Planning and Communication Research Division; fourth, with Mr. Ogie Salvador, Philippine Information Agency representative to the National Disaster Risk Reduction and Management Council's Operations Center (NDRRMC-OPCEN); Major Rey Balido, Spokesman of the National Disaster Risk Reduction and Management Council (NDRRMC);and lastly, with Lieutenant Colonel Edwin Sadang, Senior Military Assistant to the Civil Defense Administrator and Officer-in-Charge of the Office of Civil Defense's Operations Division. The researcher was also able to attend the National Summit for DRRM for Local Chief Executives on March 20, 2013, which was attended by Defense Secretary and NDRRMC Chairman Voltaire Gazmin, Office of Civil Defense (OCD) Administrator and NDRRMC Executive Director Eduardo Del Rosario, along with various Local Government Chief Executives.

Listed below are some of the questions asked throughout the interviews:

1. What is the current process of information from the source to the receiver?
2. Who are the main actors in the gathering, crafting, and disseminating of information?
3. Have you ever encountered problems or challenges in managing information from the national level down to the local level?
4. What is your role in the information and communication efforts of your agency?
5. Where do you get your information on natural disasters?
6. How does the National Government transmit information to the local governments?

RESULTS OF THE STUDY AND ANALYSIS

Communications Secretary Sonny Coloma narrated his personal experience and shared his thoughts on the country's communication efforts in disaster management. He cited Typhoon Pablo as an example. According to him, the Philippine Atmospheric, Geophysical and Astronomical Services Administration(PAGASA), the Philippines meteorological agency, sent out warnings a week prior to the typhoon's landfall. Residents in Compostela Valley in Mindanao were informed in advance giving them ample time to evacuate to a safer location. However, it was brought to his attention that the last time a typhoon swept across their area was a hundred years ago. Save for a few centenarians, no one in their area had any experience of a typhoon and how destructive it can be. He said that despite official warnings and information from the government, since no one can account to having ever experienced a typhoon, the warnings were taken lightly. He suggested that information might not be the only deciding factor in this case; but what's more important is an individual's experience to this particular occurrence.

This was also the view shared by Randy David, a professor of sociology from the University of the Philippines, in his articledated December 8, 2012:

> To believe that it is sufficient to centralize the issuance of warnings and relevant information in the NDRRMC using radio, television, and the new social media is to assume that the message and its implications for action are uniformly understood. We should know by now that information from agencies like Phivolcs, Pagasa, and the NDRRMC is inescapably filtered by people's own experiential horizons.

The other informants all echoed the same sentiments because Typhoon Pablo stood out as a unique case where government performed its duties yet still resulted in numerous casualties.

In the messaging aspect, Major Balido and Lieutenant Colonel Sadang said that disaster-related information originates from scientific agencies (PAGASA, PHIVOLCS). These data are then transmitted to the NDRRMC and OCD for dissemination. The NDRRMC and OCD modify the format by using their official letterhead before being approved and signed by the Executive Director of the NDRRMC. These advisories are then given to the media for initial broadcast and to the regional offices of the Office of Civil Defense and to the regional disaster management council. These, in turn, are transmitted to the provincial, city and municipal, until it reaches the barangay level. The Philippine Information Agency, through its regional offices, also sends out text blasts to their constituents. These agencies believe that repetitive announcements are beneficial and would result in a more informed citizenry.

ANALYSIS

One of the turning points of disaster management in the country is the signing of the Philippine Disaster and Risk Reduction Act of 2010. The legal mandate of Presidential Decree 1566 was aimedat strengthening the Philippine Disaster Control Capability.P.D. 1566 also soughtto harness the power and reach of communities for disaster preparedness. Republic Act 10121 on the other hand, strengthens the PDRRM system, provides for the NDRRMF Framework, institutionalizes the NDRRM Plan, and provides funds for these programs.

Illustrated below is a representation comparing the two legal documents by featuring its main functions and responsibilities :

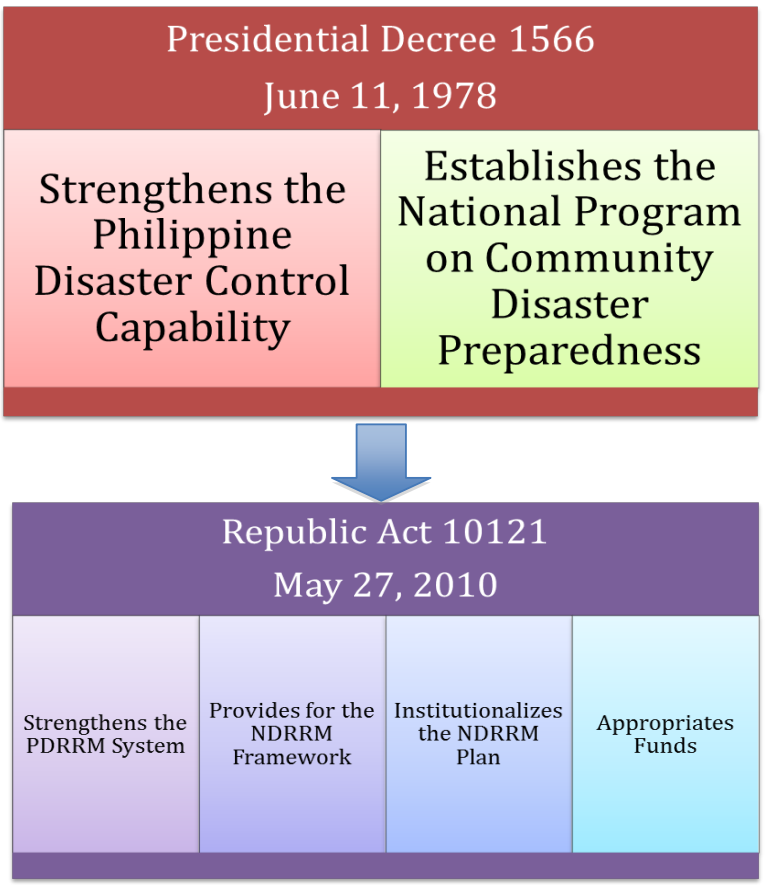
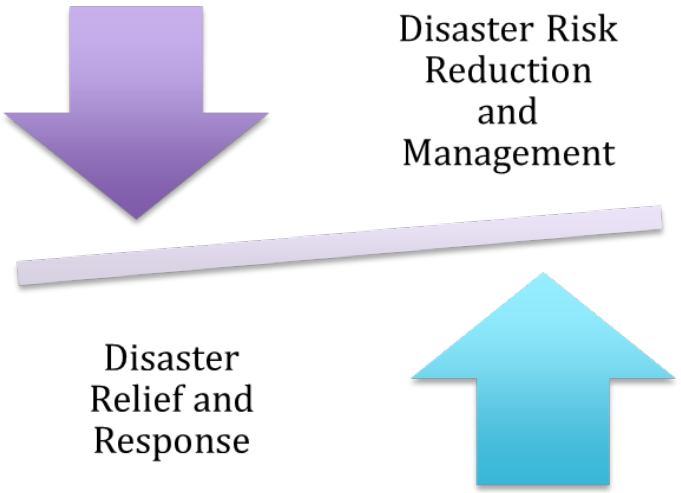

Figure 2: Illustrated comparison between PD 1566 and RA 10121
Source: State of DRRM in the Philippines. Undersecretary Eduardo Del Rosario, 2013.

The strengthening of disaster management in the country signaled a paradigm shift from being reactive to proactive:

- ***Top-down& centralized disaster management***
- ***Disasters as merely a function of physical hazards***
- ***Focus on disaster response & anticipation***

- ***Bottom-up & participatory disaster risk reduction process***
- ***Disasters mainly a reflection of people's vulnerability***
- ***Integrated approach to social & human development to reduce disaster risks***

Figure 3: Paradigm shift of Philippine Disaster Management
Source: State of DRRM in the Philippines. Undersecretary Eduardo Del Rosario, 2013.

Part of the strengthened DRRM law is the directive to formulate a National Disaster Risk Reduction and Management Plan. In the recent National DRRM Summit for Local Chief Executives, Office of Civil Defense Administrator and NRRMC Executive Director Undersecretary Eduardo Del Rosario presented the strategic NDRRM Plan 2011-2028.

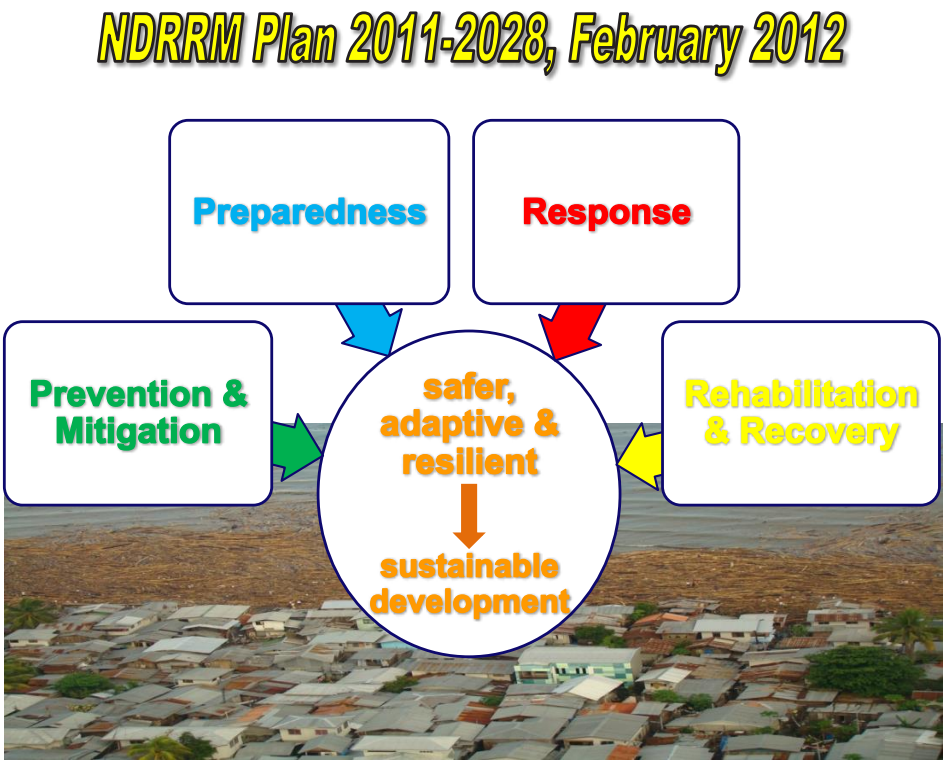

Figure 4: National Disaster Risk Reduction and Management Plan 2011-2028
Source: State of DRRM in the Philippines. Undersecretary Eduardo Del Rosario, 2013.

The current NDRRM framework and strategic plan aims at a balanced approach to disasters by employing the four (4) priority areas of Disaster Prevention and Mitigation, Disaster Preparedness, Disaster Response, and Disaster Recovery and Rehabilitation. Notwithstanding its efforts implementation, the researcher believes that there are more ways to improve disaster management through the use of communication.

The framework below suggests education and communication interventions with the goalof boostingcurrent efforts of disaster management by including the third and most important aspect of communication, behavior/behavioral change.

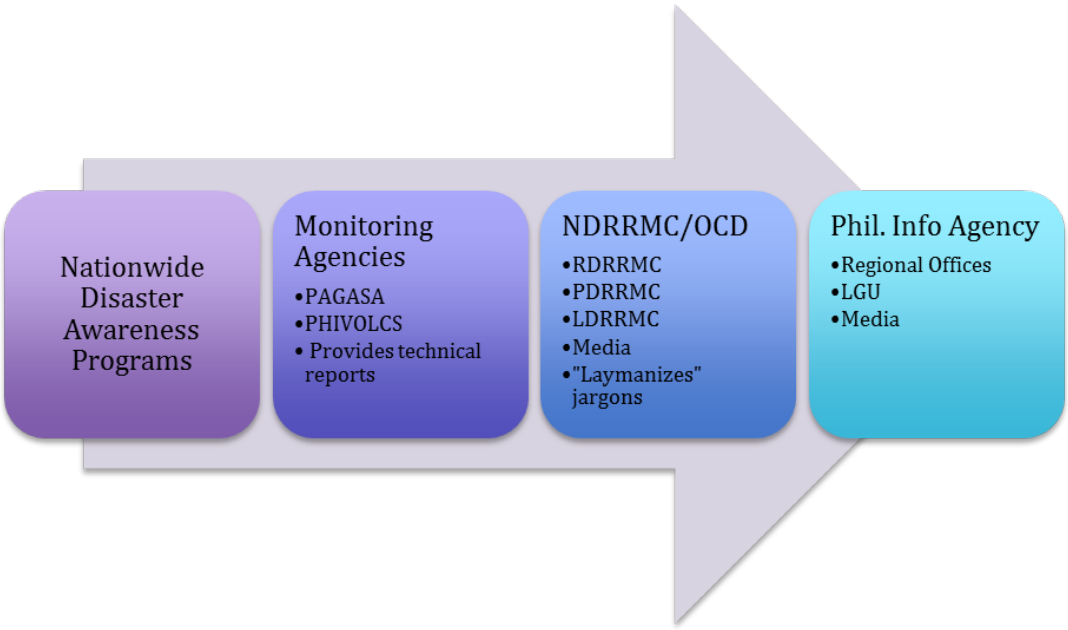

Figure 5: Conceptual Framework

As part of the prevention and mitigation efforts of the NDRRMC, Nationwide Disaster Awareness Programs (NDAP) should be in place allowing people to gain more knowledge on disasters and disaster management. These programs should not be construed as a replacement for existing communication efforts but should complement the already existing DRRM framework.

CONCLUSION

The researcher acknowledges that in order to measure the adequacy and effectiveness of the government's messaging process, one must not only study the source of the message but also consider what the receiver does once the information is delivered to them. The formulation and dissemination of messages, which are considered part of the duties and responsibilities of the government to its citizens, are only the first steps to achieving disaster preparedness. This can be identified as the government's information management system.

The more important role now lies with the receiver wherein the information given by government should be translated to knowledge, or what we can call knowledge management. Guided by Christopher Hood's theory of New Public Management, the components of effective disaster management can be viewed using the lens of doctrines such as explicit standards and measures of performance and greater emphasis on output controls.

The conceptual framework of introducing National Disaster Awareness Programs and expanding the role of the National Disaster Risk Reduction and Management Council and the Office of Civil Defense will not only educate citizens on inevitable and imminent natural calamities but will translate complicated and technical information into clear and comprehensible knowledge.

This paper serves as a research proposal for academicians and public administration practitioners who wish to go into a more detailed investigation of the effectiveness of government

information management and study the field of communication. The preliminary findings will aid researchers as it provides data on the Philippines' current plans and goals for the future.

RECOMMENDATIONS

According to studies conducted by various international agencies and statistics presented by numerous sources, there are still gaps in disaster management that government needs to address. The information aspect alone has been experiencing challenges brought about by lack of knowledge and understanding on disaster-related issues as evidenced by the SWS survey. This gives future researchers preliminary data to serve as the starting point in their plan to expand this study.

In this regard, it is recommended to further explore and add to this research by surveying local government units and their constituents as the receiver of information. The choice of cities and municipalities should be diverse as there are areas where natural calamities are either rampant or rare. The researcher should also take caution as some local government units may deny the existence of information sharing between the national and local government due to political reasons. This was suggested by some of the researcher's key informants.

Finally, a comparison of the Japanese model of disaster management is highly suggested. The Philippines can learn from Japan's best practices by adopting some of their policies and programs that allowed them to recover from disasters and prepare for forthcoming calamities.

Reference

Asian Development Bank. (2012). **ADB's Response to Natural Disasters and Disaster Risks**. Retrieved March 21, 2013 from http://www.adb.org/sites/default/files/SES-ND.pdf

Bergenholtz, H. (2006). **Towards a definition of "Communication Policy", "Language Policy", and "Language Planning".** South Africa: Department of Afrikaans and Dutch, Stellenbosch University, Private Bag X1.

Center for Research on the Epidemiology of Disasters – CRED. (n.d.). **The International Disaster Database.** Retrieved March 21, 2013 from http://emdat.be/result-country-profile.

David, R. (2012). **Mindanao's Resonance to Ecological Risk**. Retrieved March 21, 2013 from http://opinion.inquirer.net/42353/mindanaos-resonance-to-ecological-risk.

Dougall, E.K.,& Horsley, J.S. **Disaster Communication: Lessons from Indonesia.**(n.d.) Retrieved March 20, 2013from http://195.130.87.21:8080/dspace/bitstream/123456789/735/1/Disaster%20Communication-%20Lessons%20From%20Indonesia.pdf.

Foss, K.A., & Littlejohn, S.W. (2005).**Theories of Human Communication.** United States of America: Lyn Uhl.

Garbor, D. (1944). **Theory of Communication**. Retrieved March 21, 2013 from http://bigwww.epfl.ch/Chaudhury/gabor.pdf.

GMA News Online. (2012). **NDRRMC: Damage from Typhoon Pablo rises to P36.9B**. Retrieved March 21, 2013 from http://www.gmanetwork.com/news/story/287635/news/nation/ndrrmc-damage-from-typhoon-pablo-rises-to-p36-9b

GMA News Online. (2011). **PHL gets 3rd largest share of 2012 disasters - report**. Retrieved March 28, 2013 from http://www.gmanetwork.com/news/story/216398/news/nation/phl-gets-3rd-largest-share-of-2010-disasters-report

GMA News Online. (2012). **Typhoon Pablo is strongest storm to hit Mindanao in two decades.** Retrieved March 21, 2013 from http://www.gmanetwork.com/news/story/284922/news/nation/typhoon-pablo-is-strongest-storm-to-hit-mindanao-in-two-decades.

Kirchner, H., Kirste, T., Luckenbach, T., Meissner, A., & Risse, T. (n.d.) **Design Challenges for an Integrated Disaster Management Communication and Information System**. Retrieved March 20, 2013 from http://www.l3s.de/~risse/pub/P2002-01.pdf.

Lasswell, H.D. (2007). **The Structure and Function of Communication of Society.** Retrieved March 20, 2013 from http://www.irfanerdogan.com/dergiweb2008/24/12.pdf.

Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2013). **Disaster Prevention**. Retrieved March 21, 2013 from http://www.mofa.go.jp/policy/disaster/21st/2.html.

Philippine Daily Inquirer. (2011). **Philippines 3rd on UN Disaster Risk Index**. Retrieved March 21, 2013 from http://globalnation.inquirer.net/14771/philippines-3rd-on-un-disaster-risk-index.

Prevention Web. **Philippines – Disaster Statistics**. Retrieved March 21, 2013 from http://www.preventionweb.net/english/countries/statistics/?cid=135.

Sadang, E. (2013).**Serving the Nation: The Creation of a National Collaborative Information Environment Management Program (NCEIMP) for the National Disaster Risk Reduction Management Council (NDRRMC)**. Republic of the Philippines: Armed Forces of the Philippines.

Saito, T. **Disaster Management of Local Government in Japan**. Retrieved March 21, 2013 from http://www.hyogo.uncrd.or.jp/hesi/pdf/peru/saito.pdf.

Seeger, M.W.,& Reynolds, B. (2005). **Crisis and Emergency Risk Communication as an Integrative Model.** Journal of Health Communications Online. Retrieved March 20, 2013from http://journals.taylorandfrancis.com/forms/hcm/10_43.pdf.

Shafritz, J., & Hyde, A. (2007). **Classics of Public Administration**. United States of America: Thomson Higher Education.

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2013). **Philippines: Bridging the Information** Gap. Retrieved July 1, 2013 from http://www.unocha.org/top-stories/all-stories/philippines-bridging-information-gap

World Bank & National Disaster Coordinating Council, Republic of the Philippines. (n.d.). **Natural Disaster Risk Management in the Philippines: Enhancing Poeverty Alleviation Through Disaster Reduction**. Retrieved July 1, 2013 from http://siteresources.worldbank.org/INTEAPREGTOPENVIRONMENT/Resources/PH_Disaster_Risk_Mgmt.pdf.

World Bank. (2013). **Survey: 8 of 10 Filipinos Personally Experience Impacts of Climate Change**. Retrieved July 1, 2013 from http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2013/06/20/survey-8-of-10-Filipinos-Personally-Experience-Impacts-of-Climate-Change

16. Miscellaneous (International Relation/ Discrimination/ New Public Management)

กีฬา กับ (เชื้อ)ชาตินิยม: เบอร์ลินโอลิมปิก 1936 กับ ทฤษฎีของวิลเลียมส์ เจมส์[1]

ชุติเดช เมธีชุติกุล [2]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าทำไม "กีฬา" ไม่สามารถทดแทนสงครามในกรณี ***"เบอร์ลินโอลิมปิก 1936"*** ได้ตามทฤษฎี ***"สิ่งที่ทดแทนสงคราม"*** ของ William James จากบทความเรื่อง ***"The moral equivalent of war"*** เพราะหลังจากนั้นในปี 1939 ฮิตเลอร์ได้ก่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นโดยการบุกโปแลนด์ ซึ่งเหตุผลแรกที่ "เบอร์ลินโอลิมปิก 1936" ทดแทนสงครามไม่ได้ เพราะเป้าหมายของการจัดงานครั้งนี้ของนาซีเพื่อเป็นการรื้อฟื้นความยิ่งใหญ่ของเยอรมนี และเพื่อทำให้ประชาชนและประชาคมโลกได้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของระบอบนาซีภายใต้ฮิตเลอร์ "กีฬา(โอลิมปิก)" ในครั้งนี้จึงไม่สามารถทดแทนสงครามได้ เหตุผลที่สองเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องโอลิมปิกสมัยกรีกโบราณกับโอลิมปิกยุคสมัยใหม่ ซึ่งในแนวคิดของกรีกโบราณการจัดโอลิมปิกคือการพักรบไม่ใช่ทำเพื่อสันติภาพ โดยนำสงครามจากสนามรบมาอยู่ที่สนามกีฬาตามแนวคิดของโอลิมปิกสมัยใหม่ ซึ่งภายใต้จุดประสงค์ของจัดงานที่เข้าใจต่างกันนี้เองโอลิมปิกครั้งนี้จึงไม่ได้ทดแทนสงครามแต่อย่างใด เหตุผลสุดท้ายเกี่ยวกับเรื่องนโยบายการเหยียดผิว ซึ่งความรู้สึกของมวลชนไม่ได้มีอิทธิพลต่อผู้นำนั้นคือฮิตเลอร์ ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายนี้ ซึ่งฮิตเลอร์มีความมั่นใจมากต่อนโยบายนี้ จึงทำให้ไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนความรู้สึกนี้ได้ นี้คือเหตุผลว่าทำไมทฤษฎีของเจมส์จึงใช้อธิบายกรณีเบอร์ลินโอลิมปิก 1936 ได้ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญซึ่งของการจัดการแข่งขัน "เบอร์ลินโอลิมปิก 1936" ว่าไม่ใช่แค่เป็นกีฬาโอลิมปิกตามแนวคิดโอลิมปิกสมัยใหม่ แต่เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 การที่ทำให้ประชาชนชาวเยอรมันเห็นถึงการกลับมาอีกครั้งของเยอรมนีที่ประชาคมโลกต่างรับรู้ นำไปสู่การที่ประชาชนสนับสนุนฮิตเลอร์อย่างถล่มถลาย และยังแสดงให้เห็นว่าโอลิมปิก(กีฬา)ได้แฝงแนวคิดลัทธิเหยียดผิวเหยียดเชื้อชาติและความเป็นชาตินิยมอยู่ด้วย

คำสำคัญ: กีฬาโอลิมปิก/ เบอร์ลิน/ ทฤษฎีของวิเลียมส์ เจมส์

---

[1] *บทความนี้เป็นบทความที่เขียนส่ง Final Paper วิชาปรัชญาสงครามและสันติภาพ (PO315) ซึ่งสอนโดย ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ภาคเรียนที่ 2/2555 ซึ่งในตอนแรกใช้ชื่อว่า* ***"วิลเลียมส์ เจมส์ กับ เบอร์ลินโอลิมปิก 1936"*** *ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้ตั้งชื่อบทความให้ใหม่ชื่อ* ***"กีฬา กับ ลัทธิเหยียดผิว: เบอร์ลินโอลิมปิก 1936 กับ ทฤษฎีของวิลเลียมส์ เจมส์"*** *สำหรับการนำเสนองานที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เขียนต้องขอขอบคุณ ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อย่างยิ่งที่คอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบทความนี้เสมอ และเป็นผู้ผลักดันให้ผู้เขียนพัฒนาบทความนี้ต่อไป และขอขอบคุณ อ.ดร.จันจิรา สมบัติพูนศิริ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ระหว่างที่ผู้เขียนเขียนบทความนี้ก็ได้แนะนำหนังสือและข้อสังเกตบางประการเพื่อให้บทความนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น*

หลังการนำเสนองานที่วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามในวันเสาร์ที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2556 ผู้เขียนได้ตัดสินใจเปลี่ยนชื่อบทความอีกครั้งเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาของบทความ หลังจากที่มีผู้วิจารณ์ในเรื่องเหยียดผิว ซึ่งคำ ๆ นี้อาจไม่ครอบคลุมถึงยิว ยิปซี คอมมิวนิสต์และอื่น ๆ ที่ถูกผลกระทบจากนโยบายเชื้อชาติอารยันของพรรคนาซี ผู้เขียนจึงเปลี่ยนชื่อบทความนี้ใหม่เป็น ***"กีฬา กับ (เชื้อ)ชาตินิยม: เบอร์ลินโอลิมปิก 1936 กับ ทฤษฎีของวิลเลียมส์ เจมส์"*** *ขอขอบคุณผู้วิจารณ์บทความผู้เขียนในครั้งนี้ อ.วิโรจน์ อาลี และ อ.วรวุฒิ จำลองนาค*

[2] *นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

"กีฬาโอลิมปิกเป็นของนักกีฬาไม่ใช่ของนักการเมือง"[3]

Avery Brundage

ประธานคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งอเมริกา (American Olympic Committee: AOC)

นี้คือคำประกาศที่ทำให้โอลิมปิกปี ค.ศ. 1936 ที่เบอร์ลิน ประเทศเยอรมนีสามารถดำเนินการจัดงานในครั้งนี้ได้ หลังจากที่ก่อนหน้านี้เมื่อวันที่ 29 เมษายน ค.ศ.1931 คณะกรรมการโอลิมปิกสากล (International Olympic Committee :IOC) ได้มีการโหวตเลือกเจ้าภาพการจัดการแข่งขันโอลิมปิกฤดูร้อนในปี ค.ศ.1936 ซึ่งผลปรากฏว่า เบอร์ลิน ประเทศเยอรมนีได้รับการคัดเลือกให้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันครั้งนี้ด้วยมติ 43:16 ซึ่งเอาชนะตัวเกร็งอย่าง บาร์โซน่า จากประเทศสเปนไปได้ ซึ่งในขณะนั้นพรรคนาซียังไม่ได้ขึ้นเถลิงอำนาจ แต่หลังจากนั้น 2 ปี ในปี ค.ศ.1933 พรรคนาซีภายใต้การนำของอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ได้ขึ้นมาเป็นรัฐบาลปกครองประเทศ[4] เมื่อฮิตเลอร์ขึ้นมามีอำนาจทำให้เกิดกระแสการต่อต้านและถึงขึ้นมีการเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ คว่ำบาตร (boycott) การแข่งขันครั้งนี้ แต่ด้วยท่าทีของผู้บริหารระดับสูงของคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งสหรัฐอเมริกา และยังมี Charles Sherrill 1 ใน 3 กรรมการชาวอเมริกาใน IOC ซึ่งเห็นด้วยกับแนวคิดของ Brundage ในเรื่องการที่ยังจะให้เยอรมนีจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกต่อไป[5] ทำให้โอลิมปิกฤดูร้อน 1936 เกิดขึ้นในที่สุด

โอลิมปิกฤดูร้อนที่เบอร์ลินในปี ค.ศ.1936 มีความน่าสนใจอยู่ตรงที่ว่าทั้ง ๆ ที่การจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเป็นการจัดเพื่อสร้างความสามัคคี และการเป็นมิตรที่ดีต่อกันในระดับโลก แต่แม้การแข่งขันจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็ไม่ได้สามารถหลีกเลี่ยงการบุกโปแลนด์ของเยอรมนีในปี ค.ศ.1939 ลงได้ ซึ่งนำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ในที่สุด ทำไมถึงเป็นเช่นนั้นได้ ในบทความ ***"The moral equivalent of war"*** ของ ***"วิลเลียมส์ เจมส์"*** ได้อธิบายถึงสาเหตุของสงครามที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ความรู้สึกของคำว่า "เกียรติยศ" และ "ความอับอาย" สงครามไม่ได้เกิดด้วยเหตุผลอะไรนอกจากความรู้สึกที่ยิ่งใหญ่ของการทำสงคราม ฉะนั้นการที่จะระงับสงครามได้นั้นก็ต้องหาสิ่งที่มาทดแทนความรู้สึกของ "เกียรติยศ" และ "ความอับอาย" ได้ ซึ่ง "กีฬา" ก็สามารถที่จะทดแทนความรู้สึกที่เกิดจากสงครามได้โดยการย่อขนาดของการต่อสู้จากกองทัพเหลือเป็นทีม คู่ หรือเดียว ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินผลแพ้ชนะในที่สุด ณ จุดนี้เองที่จะทำให้เกิดความรู้สึกที่จะมาทดแทนความรู้สึกที่เกิดจากสงครามได้ แต่ทำไมในกรณี โอลิมปิกฤดูร้อนที่เบอร์ลิน 1936 แม้จะให้เยอรมันจัดกีฬาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมวลมนุษยชาติแล้ว ทำไมในปี 1939 หลังงานไปอีก 3 ปีสงครามยังเกิดขึ้นอีกเพราะอะไร? แนวคิดของเจมส์ถึงไม่สามารถอธิบายในกรณีนี้ได้ นี้คือประเด็นที่บทความนี้จะพยายามค้นหาคำตอบ ซึ่งผลของคำตอบนี้ทำให้เราต้องคิดต่อไปว่า กีฬากับเชื้อชาติและชาตินิยมมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แต่เดิมเราเข้าใจตามที่เราถูกสอนมาว่า กีฬาคือการแข่งขันเพื่อความสามัคคี เพื่อสันติภาพ ทำให้เราได้รู้จักกัน กีฬาทำให้เรารู้แพ้รู้ชนะรู้อภัย หรือตามที่โอลิมปิกต้องการการแข่งขันนี้เป็นกีฬาเพื่อมวลมนุษยชาติ เพื่อสันติภาพถาวรและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของทุกเชื้อชาติทุกศาสนา นี้คือความสัมพันธ์ระหว่างกีฬากับเชื้อชาติ ที่พยายามทำให้กีฬาเป็นจุดที่ทำให้เรื่องเชื้อชาติไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่การได้มาแข่งขันปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนเชื้อชาติอื่น รู้แพ้รู้ชนะ จะนำซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่าง

---

[3] *"Politics And the Olympic Games: Case Study 2: Berlin 1936 – 'Hitler's Olympics',". p.3*

[4] *Large, David Clay."Hitler's Games: Race and Relations in the 1936 Olympics," in German Historical Institute London Bulletin Volume XXIX, No. 1 May 2007. p.1*

[5] *Ibid p.12*

สันติ สร้างสันติภาพให้กับโลกใบนี้ ฉะนั้นแล้วเรายังจะเข้าใจความสัมพันธ์แบบเดิมนี้ได้หรือไม่ บทความนี้อาจให้คำตอบบางอย่างที่จะต้องทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกีฬากับเชื้อชาติใหม่

เจมส์กับแนวคิดเรื่อง "สิ่งที่ทดแทนสงคราม"

ใน The moral equivalent of war ของเจมส์นั้นเป็นงานที่เจมส์พยายามทำความเข้าใจสงครามใหม่ จากที่แต่เดิมเชื่อว่าสงครามเป็นสิ่งที่เลวร้าย แต่เจมส์กลับบอกว่า "ไม่ใช่" สงครามเป็นที่รวมของความรู้สึกโดยเฉพาะ "เกียรติยศ" และ "ความอับอาย" เป็นที่รวมความรู้สึกของผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน และสงครามเกิดจาการที่ผู้คนรู้สึกเบื่อหน่ายกับชีวิต เพื่อจะสลายความเบื่อหน่ายนี้สงครามได้ตอบสนองพวกเขา เพราะสงครามสามารถทดแทนความเบื่อหน่ายของชีวิตได้ นั้นก็คือสงครามได้นำ "ความตื่นเต้น" ซึ่งได้ทลาย "ความเบื่อหน่าย" ให้กับผู้คน ซึ่งการจะหยุดยั้งสงครามได้นั้นเจมส์บอกว่าต้องหาอะไรสักอย่างที่สามารถบรรจุอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนเอาไว้ได้ไม่ว่าจะ "ชัยชนะ" "เกียรติยศ" "ความอับอาย" และ "ความเบื่อหน่าย" หากสิ่งใดสามารถบรรจุสิ่งเหล่านี้เข้าไปได้ อาจยับยั้งสงครามในอนาคตที่จะเกิดขึ้นได้

แต่ในกรณีเบอร์ลินโอลิมปิก 1936 การที่แนวคิดของเจมส์ไม่สามารถอธิบายได้นั้น เพราะด้วยเยอรมันได้ใช้การแข่งขันโอลิมปิกเพื่อสร้างความฮึกเหิมให้กับประชาชน และเพื่อให้ประชาชาติได้ตระหนักถึงภาพแห่งความประทับใจที่คนจากทั่วทุกมุมโลกจะมารวมตัวกันเพื่อทำการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกแห่งนี้ แต่ก็ได้แอบแฝงบางสิ่งไว้ภายใต้ภาพที่ปรากฏ นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จและความยิ่งใหญ่ของพรรคนาซีในการปกครองเยอรมนี ก็เพื่อให้ประชาชนเชื่อใจในตัวพรรค และเพื่อแสดงให้นานาชาติได้รับรู้ถึงการฟื้นตัวกลับมาใหม่ของเยอรมนีที่จะกลับมาเป็นมหาอำนาจของโลกอีกครั้ง[6] และเพื่อเป็นการสร้างความประทับใจให้แก่ชาวต่างชาติที่ได้มาชมงานให้กลับไปบอกเล่าถึงเรื่องราวความประทับใจและความทรงจำดี ๆ ที่เกิดจากรัฐบาลนาซีให้กับผู้คนในประเทศเขาฟัง[7] นอกจากนี้แล้วการได้เป็นเจ้าเหรียญทอง เหรียญเงิน เหรียญทองแดง ทำให้ประชาชนชาวเยอรมันมีความภาคภูมิใจต่อสิ่งนี้อย่างมาก เป็นการแสดงให้เห็นความสำเร็จของรัฐบาลนาซีต่อการผลิตนักกีฬาที่ได้สร้างความสำเร็จในครั้งนี้ ซึ่งความสำเร็จในครั้งนี้ได้สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนชาวเยอรมันต่อการบริหารประเทศของพรรคนาซี และได้ทำให้ประเทศได้ฟื้นฟูกลับสู่ความยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่งหลังจากากรพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 และความวุ่นวายทางเศรษฐกิจและการเมือง โอลิมปิกในครั้งนี้ได้นำพาผู้คนย้อนกลับไปหาอดีตอันเป็นภาพเยอรมนีที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกร[8] ฉะนั้นแล้วแสดงให้เห็นว่าโอลิมปิกครั้งนี้เป็นความสำเร็จครั้งสำคัญของพรรคนาซีที่ได้สร้างความเข้มแข็งและความชอบธรรมให้กับรูปแบบการปกครองที่พรรคใช้ในการบริหาร[9] สร้างความความสามัคคีและความเป็นหนึ่งเดียวกันให้กับประชาชนโดยมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ฮิตเลอร์ (หรือท่านผู้นำ)

ดังนั้นการที่แนวคิดของเจมส์ไม่สามารถทำความเข้าใจต่อกรณีนี้ได้ก็เพราะจุดประสงค์ของการจัดโอลิมปิกของพรรคนาซีคือสร้างความเชื่อมั่นจากในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประชาชนชาวเยอรมัน เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับพรรค เพื่อที่จะสามารถบริหารประเทศได้ตามที่ต้องการ ซึ่งผลจากการเป็นเจ้าเหรียญทุกเหรียญในการแข่งขันครั้งนี้ ได้สร้างความภาคภูมิใจอย่างมากต่อประชาชน และโดยจุดประสงค์

---

[6] *Mcgregor, Scott."Nazis: Hosts of the 1936 Olympics," p.1*

[7] *Ibid p.4*

[8] *Mcgregor, Scott."Nazis: Hosts of the 1936 Olympics," p.7*

[9] *Ibid p.13*

ของการแข่งขันก็ชัดเจนว่าเพียงแค่พยายามแสดงให้เห็นการกลับมาของเยอรมนีที่ยิ่งใหญ่ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 และประเด็นที่สำคัญในการแข่งขันครั้งนี้ก็คือแม้จะยินยอมให้ชาวยิวเข้าแข่งขันได้ ก็เพราะการที่ฮิตเลอร์ได้ทำตามข้อเสนอของ IOC เพื่อที่จะให้เยอรมันได้จัดงานนี้ (จะอธิบายต่อไปข้างหน้า) ซึ่งฮิตเลอร์แค่เพียงหยุดเรื่องนโยบายเชื้อชาติชั่วคราวในช่วงจัดการแข่งขัน ซึ่งเป็นช่วงเดียวที่เกิดสันติภาพขึ้นในเยอรมนี[10] กีฬาในครั้งนี้จึงไม่ได้ทดแทนสงครามได้ และไม่พอที่บรรจุความภาคภูมิใจของประชาชนไว้ได้หมด ด้วยปัญหาเศรษฐกิจ ความวุ่นวายทางการเมือง และสภาพสังคมที่ย่ำแย่ของเยอรมนีที่ผ่านมา ซึ่งกีฬาโอลิมปิกในครั้งนี้ได้สร้างความรู้สึกปลาบปลื้มยินดีต่อการกลับมาอีกครั้งหนึ่งของเยอรมนี ได้สร้างความมั่นใจให้กับประชาชนทุกคนในประเทศ ด้วยความสามารถทางการโฆษณาชวนเชื่อ ภาวะผู้นำของฮิตเลอร์ ระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และนโยบายในประเด็นการสร้างความยิ่งใหญ่ให้กลับมาสู่เยอรมนีอีกครั้งหนึ่งทำให้อีก 3 ปีข้างหน้าสงครามจึงเกิดขึ้นในที่สุด ซึ่งฮิตเลอร์ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในจุดหมาย 25 ข้อของพรรค[11]

นิทเช่กับประเด็นเรื่อง "มหามนุษย์" (Superman): เบอร์ลินโอลิมปิกกับโอลิมปิกยุคโบราณ

ภายใต้งานโอลิมปิกนาซีได้ใช้ประโยชน์ที่แอบแฝงอันเป็นการสร้างภาพและการโฆษณาเกี่ยวกับระบบนาซีให้กับผู้คนได้หลงเชื่อ นาซีพยายามที่จะปกปิดเป้าประสงค์ที่แท้จริงไว้ ซึ่งภายใต้การปกปิดนี้ได้มีการนำแนวคิดของนักปรัชญาชาวเยอรมัน ฟรีดริช นิทเช่ (Friedrich Niezteche) ซึ่งเป็นความพยายามของพรรคนาซีในการนำแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมกรีกโบราณมาใช้กับเบอร์ลินโอลิมปิก อันเกี่ยวกับพวกนอกรีต ซึ่งนาซีได้นำไปเป็นประโยชน์ในประเด็นเรื่องเชื้อชาติซึ่งมาประยุกต์ใช้กับนโยบายเหยียดเชื้อชาติ ซึ่งนาซีหวังที่จะให้โอลิมปิกครั้งนี้เป็นการเริ่มต้นของการครอบงำโลกในฐานะเชื้อชาติอารยันที่ยิ่งใหญ่ เฉกเช่นเดียวโอลิมปิกสมัยโบราณของชาวเฮเลนนิก นอกจากนี้แล้วนาซียังเน้นถึงความเชื่อมกันระหว่างกีฬากับสงครามเหมือนกับกรีก มากกว่าที่จะเน้นไปทางด้านสันติภาพที่โอลิมปิกสมัยใหม่ใช้เป็นจุดประสงค์ของการจัดกีฬาโอลิมปิก[12]

ในประเด็นเรื่องกีฬาในหนังสือ ***"การต่อสู้ของข้าพเจ้า"*** ฮิตเลอร์ได้ให้ความสำคัญในเรื่องร่างกายที่แข็งแรงของเด็ก เด็กทุกคนต้องได้ออกกำลังกายทุกวันอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง ทั้งตอนเช้าและตอนบ่าย ทั้งยิมนาสติก กีฬาชกมวยและอื่น ๆ ซึ่งในเรื่องความแข็งแรงเป็นนโยบายที่อยู่ภายใต้การสร้างความบริสุทธิ์ให้กับชาวอารยัน ผู้ชายต้องแข็งแรง ผู้หญิงก็เช่นกันเพื่อการเป็นการภรรยาและแม่ผู้กำหนดเชื้อสายอารยันที่สมบูรณ์แบบ[13]

เมื่อเป็นเช่นนั้นการจัดกีฬาโอลิมปิกก็ถือเป็นสิ่งที่มาสนับสนุนนโยบายเรื่องกีฬาของนาซีซึ่งมีฐานมาจากนโยบายเรื่องเชื้อชาติ ซึ่งได้ตอบโจทย์ของกีฬาโอลิมปิกทั้งยุคเก่าและยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับร่างกายที่สมบูรณ์แบบ นอกจากนี้แล้วนาซียังได้รวมความคิดของ โจฮาน โจอาคิม วินเคิลมานน์ (Johann Joachim Winklemann:1717-1768) นักประวัติศาสตร์ และนักโบราณคดี ซึ่งในหนังสือ Reflections on the Painting and Sculpture of the Greeks และ History of Ancient art ได้บรรยายภาพของผู้ชายที่มีรูปร่างงดงาม แข็งแรง มีความสงบเรียบร้อย และสามารถควบคุมตนเองได้ ซึ่งนาซีได้นำความคิดนี้ไปใช้ในการบรรยายภาพตัวแทนของชาว

---

[10] *Mcgregor, Scott."Nazis: Hosts of the 1936 Olympics," p.11*

[11] *อดอล์ฟ ฮิตเลอร์. 2548."การต่อสู้ของข้าพเจ้า," ศ.ป. แปล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โฆษิต น.228-231*

[12] *Pitsula, James M."The Nazi Olympics: A Reinterpretation," in Olympika: The International Journal of Olympic Studies Volume XIII – 2004. p.1*

[13] *อดอล์ฟ ฮิตเลอร์. 2548."การต่อสู้ของข้าพเจ้า," ศ.ป. แปล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โฆษิต น.134*

อารยันที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งได้เปลี่ยนร่างกายของมนุษย์กลายเป็นสัญลักษณ์การเมืองภายใต้นโยบายเหยียดเชื้อชาติของนาซี[14] กับแนวคิดของนิทเช่เกี่ยวกับ “มหามนุษย์” (Superman) นอกจากนี้นิทเช่ยังบอกไว้ว่าชีวิตคือเจตจำนงแห่งอำนาจ (will to power) ซึ่งไม่ได้เป็นการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด แต่การต่อสู้ของมนุษย์คือการเพิ่มอำนาจให้กับมนุษย์เอง (the struggle to increase power)[15] ซึ่งนิทเช่ยังเขียนไว้ว่า

> *“ไม่มีแผนการใด ๆ และไม่มีคุณธรรมใด ๆ เบื้องหลังจักรวาลนี้ นอกจากนี้ไม่มีการเตรียมการใด และไม่มีพระเจ้า ไม่มีวิญญาณ ไม่มีการดำรงอยู่ที่แท้จริง มนุษย์ผู้แข็งแรงเท่านั้นที่จะมีสิทธิ์ที่ทำให้ตัวเขารู้สึกดี”*[16]

นี้คือความพยายามของนาซีที่จะเปลี่ยนแนวคิดทางปรัชญาของนิทเช่มาสนับสนุนนโยบายเชื้อชาติอารยัน นอกจากนี้เรื่องโอลิมปิกโบราณนั้นมีไว้สำหรับชาวกรีกเท่านั้น คนป่าเถื่อนเข้าร่วมไม่ได้[17] ก็เป็นอีกความคิดที่นาซีได้นำไปทำความเข้าใจต่อการจัดกีฬาโอลิมปิกและพยายามรื้อฟื้นแนวคิดเก่า ๆ เกี่ยวกับประเพณีของโอลิมปิกโบราณขึ้นมาในการจัดโอลิมปิกยุคใหม่ครั้งนี้

ในอดีตการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระดับชาติ และการเป็นนักกีฬาที่ดี ในเรื่องเหล่านี้มีน้อยมากในการแข่งขันโอลิมปิกสมัยโบราณ[18] และการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกในสมัยโบราณไม่ได้มีขึ้นเพื่อยับยั้งสงครามแต่เป็นการที่ทุก ๆ 4 ปีชาวกรีกจะจัดการแข่งขันกีฬานี้เพื่อบูชาเทพเจ้า และหลังจากงานก็จะเริ่มทำสงครามอีกที ซึ่งแตกต่างจากเป้าหมายของโอลิมปิกสมัยใหม่ที่ต้องการสร้างความสามัคคีระหว่างประเทศ และการเป็นนักกีฬาที่ดีที่ทำตามกฎกติกา[19]

และนี้คือการทำความเข้าใจต่อกีฬาโอลิมปิกของนาซี ที่พยายามนำแนวคิดเกี่ยวกับโอลิมปิกยุคโบราณกับแนวคิดเรื่องร่างกายของชายที่สมบูรณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แอบแฝงอยู่ในการจัดโอลิมปิกฤดูร้อนที่เบอร์ลิน ซึ่งเป็นความสับสนอลหม่านเกี่ยวกับการเข้าใจกีฬาโอลิมปิกของทางฝ่าย IOC กับนาซีที่แตกต่างกัน ภายใต้ฐานคิดของ IOC จะเป็นภาพของโอลิมปิกยุคใหม่ที่พยายามสร้างความสามัคคี และสันติภาพให้เกิดขึ้นกับโลก แต่นัยยะของกีฬาโอลิมปิกสมัยโบราณนั้นแตกต่างที่มีจุดประสงค์เพียงบูชาเทพเจ้าเท่านั้น นี้อาจทำให้ IOC เข้าใจคลาดเคลื่อนที่สนับสนุนให้เยอรมันจัดกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนขึ้นมา แม้จะมีการห้ามปรามและมีข้อเสนอในเรื่องของการเหยียดเชื้อชาติที่ทำให้เยอรมนียอมให้ชาวยิวเชื้อสายเยอรมันเข้าแข่งขันกีฬาโอลิมปิกได้ แต่ขณะเดียวกันการที่แค่ให้เยอรมันยกเลิกการเหยียดเชื้อชาติแค่ช่วงโอลิมปิกไม่ได้รับประกันว่าหลังโอลิมปิกแล้วเยอรมันจะไม่กดขี่เรื่องเชื้อชาติอีก และถ้าหากทำความเข้าใจต่อการใช้ประโยชน์จากกีฬาโอลิมปิกของนาซีแล้ว ก็ยิ่งยืนยันได้เลยว่า นโยบายเรื่องการเหยียดเชื้อชาติจะยังมีอยู่ แค่เพียงเก็บเข้ากรมกองชั่วคราวในช่วงการแข่งขัน หากเป็นเช่นนี้กีฬาโอลิมปิกในครั้งนี้ก็มีเป้าหมายทางการเมืองแอบแฝงตั้งแต่ต้น ภายใต้ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่นาซีต้องยอมต่อนานาประเทศ โดยที่ตัวเองก็ไม่ได้รับผลเสียใด ๆ แต่กลับได้รับประโยชน์แทน เช่นนั้นแล้วเป้าหมายหลักของโอลิมปิก

---

[14] *Pitsula, James M.“The Nazi Olympics: A Reinterpretation,” in Olympika: The International Journal of Olympic Studies Volume XIII – 2004. p.6*

[15] *Ibid p.9*

[16] *Ibid p.9*

[17] *Ibid p.12*

[18] *Pitsula, James M.“The Nazi Olympics: A Reinterpretation,” in Olympika: The International Journal of Olympic Studies Volume XIII – 2004. p.11-12*

[19] *Ibid p.13*

ยุคสมัยใหม่เพื่อการสร้างความสามัคคีและสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ ก็คงไม่สามารถใช้กับเป้าประสงค์นี้ได้ เพราะโดยเบื้องหลังของงานนี้มีเป้าหมายที่แอบแฝงอยู่

แนวคิดของเจมส์จึงไม่สามารถอธิบายกรณีเบอร์ลินโอลิมปิกได้เนื่องจากสิ่งที่นาซีทำ เพียงแค่สงบศึกชั่วคราว และด้วยนัยยะแอบแฝงที่เกิดขึ้นในเบอร์ลินโอลิมปิกก็แสดงให้เห็นว่าเยอรมนีพร้อมที่จะทำสงคราม ซึ่งเจมส์ก็ได้พูดถึงประเด็นว่าการเตรียมการรบโดยชาติต่าง ๆ นั้นก็คือสงครามที่แท้จริง[20] ซึ่งก็คือการเตรียมการรบทุกครั้งย่อมมีการใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อรักษาซึ่งกำลังรบไว้ ฉะนั้นบางครั้งเพื่อไม่ให้ใช้งบประมาณไปอย่างเสียเปล่า ก็จำเป็นที่ต้องสร้างผลกำไรโดยการก่อสงคราม ดังนั้นในกรณีนี้ด้วยนัยยะที่แอบแฝงของนาซีในเบอร์ลินโอลิมปิกที่เตรียมพร้อมแล้วสำหรับทำสงคราม ทำให้ไม่สามารถมีสิ่งใดทดแทนความรู้สึกอยากก่อสงครามในอนาคตของเยอรมนีได้

เจสซี โอเว่นส์ (Jesse Owens) กับนโยบายการเหยียดเชื้อชาติ (แอบแฝง) ในเบอร์ลินโอลิมปิก

หลังจากที่ฮิตเลอร์ขึ้นมามีอำนาจในปี ค.ศ.1933 ทำให้มติของ IOC ที่โหวตให้เยอรมันจัดโอลิมปิกฤดูร้อนปี 1936 ขึ้น เกิดกระแสการต่อต้านมากมายโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา แต่สุดท้ายได้มีการเจรจาและทำข้อตกลงระหว่าง IOC กับรัฐบาลนาซีขึ้น ทำให้โอลิมปิกปี 1936 ยังจัดที่เบอร์ลินเหมือนเดิม ในช่วงก่อนถึงงานและช่วงระหว่างงานได้เกิดประเด็นที่เป็นของถกเถียงกันระหว่างนั้นและเกือบจะเกิดการคว่ำบาตรโดยไม่ส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกที่เบอร์ลิน

ในช่วงแรกนั้นฮิตเลอร์ไม่มีความรู้สึกที่อยากจะจัดกีฬาโอลิมปิกเลย เพราะเขาคิดว่าพวกยิวเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง แต่ด้วยการโน้มน้าวของ Theodor Lewald และ Carl Diem ทำให้ฮิตเลอร์ และโจเซฟ เกิบเบิลส์รัฐมนตรีกระทรวงโฆษณาการและภูมิปัญญาสาธารณะ เห็นเป็นโอกาสอันดีที่จะใช้โอลิมปิกครั้งนี้เผยแพร่ความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรไรซ์ภายใต้นาซี[21] ในขณะเดียวกันกลุ่มชาวยิวในอเมริกาได้ทำการประท้วงเรื่องที่เยอรมนีได้เป็นเจ้าภาพโอลิมปิกและประกาศที่จะไม่สนับสนุนเงินช่วยเหลือให้กับการส่งนักกีฬาของอเมริกาไปแข่ง Henri de Baillet-Latour ประธานคณะกรรมการโอลิมปิกสากล ออกมาพูดเรื่องนี้ว่าทุก ๆ คนและทุก ๆ เชื้อชาติมีสิทธิ์จะเข้าร่วมการแข่งขันเท่าเทียมกัน[22] และในช่วงปลายฤดูร้อนปี ค.ศ.1935 Charles Sherrill 1 ใน 3 คณะกรรมการโอลิมปิกสากลได้เข้าพบกับฮิตเลอร์เพื่อยื่นข้อเสนอให้ฮิตเลอร์ทำตาม โดยยอมให้ชาวยิวในเยอรมนีเข้าแข่งขันกีฬาโอลิมปิก มิฉะนั้นอาจเกิดการคว่ำบาตรโอลิมปิกครั้งนี้ขึ้นได้ ฮิตเลอร์ยอมตามนั้นเพราะเขาเห็นว่า ณ ตอนนั้นโอลิมปิกสำคัญกว่าเรื่องของชาวยิว จึงทำให้การคว่ำบาตรโอลิมปิกที่เยอรมนีล้มเลิกไป[23]

ในช่วงระหว่างการแข่งขันโอลิมปิกในเบอร์ลินปรากฏว่าชาวอเมริกันแอฟริกัน เจสซี โอเว่นส์ (Jesse Owens) นักกีฬาลู่และลานผิวสีประสบความสำเร็จในการแข่งขันครั้งนี้มากที่สุดได้รับเหรียญทองจากการแข่งขัน

---

[20] *James, William."The Moral Equivalent of War," in Leon Bramson and George W.Gorthals (eds.) War: Studies from Psychology, Sociology, Anthropology (New York and London: Basic Books, 1968), p.23*

[21] *Large, David Clay."Hitler's Games: Race and Relations in the 1936 Olympics," in German Historical Institute London Bulletin Volume XXIX, No. 1 May 2007. p.8*

[22] *Large, David Clay."Hitler's Games: Race and Relations in the 1936 Olympics," in German Historical Institute London Bulletin Volume XXIX, No. 1 May 2007. p.11*

[23] *Ibid p.12-13*

วิ่ง 100 เมตร 200 เมตร กระโดดไกล และวิ่ง 4x100 เมตร รวมเป็น 4 เหรียญทอง[24] ซึ่งการได้ชัยชนะของคนผิวดำ (หรือนิโกร) ครั้งนี้เป็นการท้าทายต่อแนวคิดเรื่องเชื้อชาติอารยันของนาซีอย่างมาก อันเผยให้เห็นถึงความมีอคติทางเชื้อชาติของนาซี ซึ่งตัวฮิตเลอร์เองก็มีความคิดต่อคนผิวดำว่าเป็น “มรดกจากป่า” และเขาบอกว่าหากนาซีได้ครองโลก กีฬาโอลิมปิกที่นูเรมเบิร์กจะต้องห้ามไม่ให้คนที่ไม่ใช่ชาวอารยันเข้ามาร่วม รวมไปถึงคนผิวดำด้วย[25] ทำให้เกิดกระแสข่าวที่ฮิตเลอร์ไม่ยอมจับมือกับ โอเว่นส์หลังจากที่เขาได้รับชัยชนะจากการแข่งขันซึ่งเรื่องนี้ก็กลายเป็นปริศนามาจนถึงปัจจุบันว่าทำไมฮิตเลอร์ถึงไม่ยอมจับมือกับโอเว่นส์[26]

ในประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีการยกเลิกนโยบายการเหยียดเชื้อชาติของเยอรมนีชั่วคราว แต่ก็ยังมีความคิดที่แฝงอยู่ในพฤติกรรมของผู้นำพรรคนาซีหลาย ๆ คน ทำให้นโยบายการเหยียดเชื้อชาติยังทำงานอยู่ แต่เพียงไม่ได้แสดงออกมากให้เห็นโจ่งแจ้งชัดเจนนัก

ดังนั้นจากที่ได้ไล่เรียงถึงสาเหตุของการที่แนวคิดเรื่องสิ่งทดแทนสงครามของเจมส์ไม่สามารถอธิบายกรณีเบอร์ลินโอลิมปิกได้นั้นประเด็นที่สำคัญที่สุดอยู่ที่นโยบายเหยียดเชื้อชาติของฮิตเลอร์ ซึ่งนโยบายนี้เป็นความพยายามของเขาตั้งแต่จัดตั้งพรรคนาซีขึ้นมา ซึ่งในหนังสือ ***“การต่อสู้ของข้าพเจ้า”*** ที่ฮิตเลอร์เขียนเกี่ยวกับชีวประวัติของตัวเองตั้งแต่ช่วงที่ยังเป็นเด็กจนถึงก่อนที่เขาจะมีอำนาจ ตลอดทั้งเล่มเนื้อหาจะดำเนินไปภายใต้ฐานอคติทางเชื้อชาติ หลังจากกีฬาโอลิมปิกจบลง ฮิตเลอร์ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างมาก ทำให้เขาเริ่มดำเนินนโยบายเหยียดเชื้อชาติอีกครั้ง ในอีกประเด็นหนึ่งอยู่ที่ตัวผู้นำคือฮิตเลอร์ ฮิตเลอร์เองยังรู้สึกว่ากีฬาครั้งนี้ยังไม่สามารถทดแทนความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสงครามได้ ทำให้การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกในเบอร์ลิน ซึ่งในสายตาของฮิตเลอร์เป็นเพียงแค่โรงมหรสพที่เขาใช้แสดงแสนยานุภาพ และความยิ่งใหญ่ของเขาให้ประชาคมโลกได้ประจักษ์และรับรู้ถึงการกลับมาของ “เยอรมนีใหม่” ในขณะที่มือหนึ่งของเขาถือคบไฟโอลิมปิกด้วยความสง่างาม แต่ในขณะที่อีกข้างหนึ่งถือมีดแอบซ่อนจากพวก IOC และประเทศอื่น ๆ นี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดที่สามารถนำประเด็นนี้ไปอธิบายในประเด็นที่เกี่ยวกับเหตุผลที่แนวคิดของเจมส์ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์เบอร์ลินโอลิมปิกได้

สรุป

โอลิมปิกกับเชื้อชาติ: ความสัมพันธ์ระหว่างกีฬากับ(เชื้อ)ชาตินิยมที่เปลี่ยนไป

จากที่ค้นหาสาเหตุของการที่ไม่สามารถใช้แนวคิดเรื่องสิ่งที่ทดแทนสงครามได้ อันเนื่องมาจากประเด็นเป้าหมายของการที่ต้องฟื้นฟูความยิ่งใหญ่ของเยอรมนีให้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ภูมิใจในชาติของตนและซึ่งการรื้อฟื้นความรู้สึกนั้นคือความรู้สึกที่เตรียมพร้อมที่จะทำสงคราม จึงไม่สามารถอธิบายต่อกรณีนี้ได้ ในส่วนประเด็นเรื่องเกี่ยวกับการตีความโอลิมปิกยุคโบราณมาใช้กับโอลิมปิกในยุคสมัยใหม่ของนาซี ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่าง IOC กับนาซี ทำให้เกิดความเข้าใจที่แตกต่างในเรื่องจุดประสงค์ของการแข่งขัน ทำให้สิ่งที่เยอรมนีทำในโอลิมปิกก็คือการเตรียมพร้อมรบ ซึ่งทำให้แนวคิดนี้ไม่สามารถอธิบายการทดแทนความรู้สึกในการแข่งขันกีฬา ที่มีแทนที่ความรู้สึกในสงครามได้ เพราะไม่ว่าจะแทนได้หรือแทนไม่ได้สงครามก็พร้อมที่จะเกิดอยู่แล้ว ในส่วนประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับประเด็นเรื่องนโยบายการเหยียดเชื้อชาติ เพราะในส่วนนี้

---

[24] *Ibid p.20*

[25] *Ibid p.23*

[26] *Large, David Clay.“Hitler’s Games: Race and Relations in the 1936 Olympics,” in German Historical Institute London Bulletin Volume XXIX, No. 1 May 2007. p.21*

ความรู้สึกของมวลชนไม่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้นำ ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย และฮิตเลอร์มีความมั่นใจต่อนโยบายนี้อย่างมากทำให้นโยบายนี้จึงดำเนินต่อไป และก็หาสิ่งใดมาทดแทนความรู้สึกของฮิตเลอร์ได้ สงครามโลกครั้งที่ 2 ยากจะหลีกเลี่ยง

ในอีกแง่หนึ่งตัวโอลิมปิกเองก็ไม่สามารถที่จะยับยั้งสงครามได้เช่นกัน เพราะกีฬาโอลิมปิกเป็นกีฬาของชนชั้นสูง ซึ่งเป็นกีฬาที่มีแนวคิดบนฐานที่ยกย่องผู้ชนะและเย้ยหยันผู้แพ้ และโดยเนื้อแท้ของโอลิมปิกเองแล้วยังมีแนวคิดของลัทธิฟาสซิสต์อยู่มาก ฉะนั้นจึงไม่ใช่เพราะนาซีที่ทำให้โอลิมปิกครั้งนี้ไม่สามารถยับยั้งสงครามได้ แต่ตัวโอลิมปิกเองด้วยที่ทำให้ไม่สามารถทำได้[27] ฉะนั้นแล้วความสัมพันธ์ระหว่างกีฬากับเชื้อชาติ ที่ตัวโอลิมปิกต้องการจะสื่อถึงและยังเป็นเป้าหมายของมหกรรมกีฬานี้ก็คือ สันติภาพของโลก แต่หากลองดูผลการศึกษาของบทความนี้เราจะพบว่า กีฬาไม่บริสุทธิ์ กีฬาไม่ได้ทำเพื่อสันติภาพหรือความสามัคคีอย่างเดียว ในอีกด้านหนึ่งกีฬาทำงานในฐานะของการแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาติ สร้างความรู้สึกร่วม และความเป็นพวกเดียวกันของเชื้อชาติตน ความรู้สึกรักในเชื้อชาติของตนอย่างแรงกล้า การรู้จักแพ้รู้จักชนะกลับกลายเป็นการยกย่องผู้ชนะและเย้ยหยันผู้แพ้ กีฬา สงคราม การเมือง และเชื้อชาติ กลับสัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ออก ผลประโยชน์ของรัฐ ของประเทศของตนยังแฝงอยู่ในมหกรรมกีฬานี้ หรือแม้แต่กีฬาประเภทอื่น ๆ ก็ตาม

จากค้นหาเหตุผลในครั้งนี้สิ่งหนึ่งที่ต้องกลับมาลองพิจารณาและลองตั้งคำถามใหม่ก็คือเรื่องเบอร์ลินโอลิมปิกปี 1936 เราจำเป็นที่จะต้องกลับไปให้ความสำคัญกับสิ่งนี้ต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือไม่ และอีกคำถามในทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าถ้าเหตุการณ์นี้ไม่เกิดขึ้นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ในส่วนประเด็นเรื่องแนวคิดของเจมส์เราอาจต้องกลับไปทำความเข้าใจต่อแนวคิดเรื่องนี้ใหม่เพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่สามารถอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ได้ สิ่งที่ทดแทนอารมณ์ความรู้สึกของสงครามอาจต้องดูผู้นำหรือมวลชน หรืออารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคนเหมือนกันหรือต่างกัน นี้จึงอาจเป็นประเด็นที่ทำให้เกิดการขบคิดและวิพากษ์อย่างละเอียดอีกครั้งหลังจากที่ได้เข้าไปสำรวจและเกิดคำถามอีกหลายคำถาม

บรรณานุกรม

<u>เอกสารภาษาไทย</u>

อดอล์ฟ ฮิตเลอร์. (2548). *"การต่อสู้ของข้าพเจ้า,"* ศ.ป. แปล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โฆษิต.

<u>เอกสารภาษาอังกฤษ</u>

"Contemporary publications from the Berlin Olympiad of 1936," (http://www.bl.uk/sportandsociety/exploresocsci/sportsoc/history/articles/bibberlin36.pdf)

James, William. *"The Moral Equivalent of War,"* in Leon Bramson and George W.Gorthals (eds.) War: Studies from Psychology, Sociology, Anthropology (New York and London: Basic Books, 1968), p.21-31

Large, David Clay. *"Hitler's Games: Race and Relations in the 1936 Olympics,"* in German Historical Institute London Bulletin Volume XXIX, No. 1 May 2007. p.5-27 (http://www.ushmm.org/museum/exhibit/online/olympics/pdf/teacherguide.pdf)

Mcgregor, Scott. *"Nazis: Hosts of the 1936 Olympics,"* (http://library.radford.edu/archives/smcgregor.pdf)

[27] *Pitsula, James M. "The Nazi Olympics: A Reinterpretation," in Olympika: The International Journal of Olympic Studies Volume XIII – 2004. p.3*

Pitsula, James M. *"The Nazi Olympics: A Reinterpretation,"* in Olympika: The International Journal of Olympic Studies Volume XIII – 2004. p.1 – 26 (http://www.la84foundation.org/SportsLibrary/Olympika/Olympika_2004/olympika1301c.pdf)

"Politics And the Olympic Games: Case Study 2: Berlin 1936 – 'Hitler's Olympics'," (http://www.heacademy.ac.uk/assets/hlst/documents/olympic_sig/discussion_starters/DS12-The-Berlin-Olympics.pdf)

ปูติน-ลูคาเชนโค ความร่วมมือบนความขัดแย้ง : การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์รัสเซีย-เบลารุส

พิชามญช์ ศรีคุณะช้าย*

บทคัดย่อ

รัสเซียและเบลารุสมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อกันมาเป็นเวลานาน เนื่องจากปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์และประวัติศาสตร์ที่เบลารุสมีพรมแดนติดกับรัสเซียและในอดีตเคยถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียในปีค.ศ.1839 ต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียตในปีค.ศ.1919 แต่หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปีค.ศ. 1991 เบลารุสจึงได้รับเอกราชและประกาศตนเป็นอิสระ โดยในปีค.ศ.1994 อเล็กซานเดอร์ ลูคาเชนโคชนะการเลือกตั้งและขึ้นเป็นประธานาธิบดีของเบลารุสและยังคงดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นพันธมิตรอย่างแนบชิดกับรัสเซีย เนื่องจากประธานาธิบดีลูคาเชนโคมีความหวนระลึกถึงช่วงเวลาของความเป็นสหภาพโซเวียตและได้รับความช่วยเหลือจากรัสเซียอย่างมากในทุกๆด้าน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง ส่วนในด้านของรัสเซียก็ดำเนินนโยบายในลักษณะเดียว กันคือเป็นมิตรกับเบลารุส ทั้งนี้เนื่องจากรัสเซียภายใต้การนำของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน(ค.ศ.1991-1999) ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช (**CIS**) จึงมีนโยบายในการให้ความช่วยเหลือประเทศในกลุ่มดังกล่าว ความสัมพันธ์รัสเซีย-เบลารุสในช่วงปีค.ศ. 1991-1999 จึงเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็นพันธมิตรที่แนบแน่น โดยเห็นได้จากการลงนามในข้อตกลงต่างๆร่วมกันมากมายและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวกันภายใต้กรอบ Russia-Belarus Union

แต่ความสัมพันธ์รัสเซีย-เบลารุสก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อวลาดิเมียร์ ปูตินชนะการเลือกตั้งและได้ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีของรัสเซียในปีค.ศ.2000 เนื่องจากในช่วงปีค.ศ.2000-20054 ประธานาธิบดีปูตินมีนโยบายต่างประเทศที่ค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับตะวันตกมากกว่า จึงทำให้นโยบายต่างประเทศที่ไม่แน่นอนและค่อนข้างเฉื่อยชาต่อเบลารุส นอกจากนั้นเนื่องจากปัจจัยทางด้านผู้นำคือประธานาธิบดีลูคาเชนโกและประธานาธิบดีปูตินนั้นมีแนวความคิดและทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ถดถอยลงแต่ก็ยังคงความเป็นพันธมิตรที่แนบแน่น เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างก็มีผลโยชน์ร่วมกันในความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าว ต่อมาในช่วงปีค.ศ.2003-2007 ก็เกิดความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์อีกครั้ง อันเนื่องมาจากการแผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคขององค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ(NATO) ทำให้เกิดปฏิวัติสี (Color Revolution) ขึ้นในหลายประเทศได้แก่ ประเทศจอร์เจีย ยูเครนและคีกีซสถาน ปัจจัยดังกล่าวทำให้รัสเซียหันมาให้ความสำคัญกับเบลารุสอีกครั้งเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิวัติสีขึ้นในเบลารุสและต้องการให้เบลารุสมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรกับรัสเซียและต่อต้านตะวันตก แม้ว่าความสัมพันธ์รัสเซีย-เบลารุสจะดีขึ้น แต่ในปีค.ศ. 2004 และ 2007 ก็เกิดความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและเบลารุสในประเด็นเรื่องพลังงาน ดังนั้นแล้วอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียภายใต้การนำของประธานาธิบดีปูตินและเบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคนั้นมีประเด็นความขัดแย้งเกิดขึ้นจนถึงขั้นที่ประธานาธิบดีลูคาเชนโคขู่ว่าจะตัดความสัมพันธ์กับรัสเซียและหันไปสานสัมพันธ์กับตะวันตก แต่ด้วยปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคงและผลประโยชน์ที่สองประเทศมีร่วมกัน ทำให้รัสเซียและเบลารุสยังคงดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นพันธมิตรที่แนบแน่นต่อกัน

คำสำคัญ: ปูติน/ ความสัมพันธ์รัสเซีย-เบลารุส/ ปฏิวัติสี (Color Revolution)

---

* *นักศึกษาระดับปริญญาตรี, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, zambagirl07@hotmail.com*

ด้วยนโยบายและความสัมพันธ์ต่างประเทศของสหพันธรัฐรัสเซียและเบลารุสมีความสอดคล้องกันคือต่างมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรต่อกันและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับรัฐอื่นๆนบริเวณอดีตสหภาพโซเวียตหรือที่เรียกว่าประชาคมเครือรัฐเอกราชย์(CIS) เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันจากนโยบายดังกล่าวคือ เบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีอเล็กซานเดอร์ ลูคาเชนโค (Alexander Lukashenko)(1994-ปัจจุบัน)ต้องการความช่วยเหลือจากรัสเซียโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในประเทศ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เติบโตและมั่งคั่ง อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงสนับสนุนเขาให้มีอำนาจต่อไปและเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของประชาชนให้ออกจากระบอบการปกครองแบบเผด็จการของเบลารุสเพื่อไม่ให้เกิดการลุกฮือของประชาชนและปฏิวัติสีขึ้นในเบลารุส ส่วนรัสเซียนั้นต้องการให้เบลารุสมีนโยบายเป็นมิตรกับรัสเซียและต่อต้านตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการแผ่ขยายเข้ามา NATO ในภูมิภาคและภายหลังจากปฏิวัติสี(Color Revelution)ในปีค.ศ.2003-2005 ด้วยความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างรัสเซียและเบลารุส ทั้งสองประเทศได้ทำความตกลงกันจัดตั้ง Russia-Belarus Union ขึ้นในวันที่ 2 เมษายน ค.ศ.1997 เพื่อกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศในด้านการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง โดยมีสหภาพยุโรป (European Union หรือ EU) เป็นแบบอย่าง

อาจกล่าวได้ว่าภายใต้กรอบความร่วมมือ Russia-Belarus Union เบลารุสอาจถูกบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย Union แม้ว่าจะไม่ใช่ในแง่ของการสูญเสียอำนาจอธิปไตยของรัฐไปอย่างสิ้นเชิง แต่ในทางปฏิบัติแล้วเบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคนั้นไม่อาจดำรงอยู่ได้หากปราศจากการพึ่งพาและความช่วยเหลือจากรัสเซียทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง ในอีกด้านหนึ่งความสัมพันธ์ในกรอบ Russia-Belarus Union นั้นกลับกลายเป็นโซ่ตรึงเบลารุสให้ผูกติดอยู่กับรัสเซีย เนื่องจากการรวมตัวกันของทั้งสองประเทศภายใต้ Russia-Belarus Union ดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือหาเสียงในการเมืองภายในและเป็นที่มาของคะแนนนิยมและชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดีของลูคาเชนโค การค้าที่เพิ่มขึ้นระหว่างรัสเซียและเบลารุสก็ยิ่งทำให้เบลารุสพึ่งพิงรัสเซียทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น อีกทั้งระบอบการปกครองแบบเผด็จการของประธานาธิบดีลูคาเชนโคนั้นทำให้เบลารุสถูกโดดเดี่ยวจากประเทศในยุโรปโดยเฉพาะในสหภาพยุโรป รวมถึงสหรัฐอเมริกาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการทหาร จนอาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจของเบลารุสจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจของรัสเซีย เบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคนั้นไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้โดยปราศจากการพึ่งพาและความช่วยเหลือจากรัสเซีย ในด้านของรัสเซียนั้นมีนโยบายต่างประเทศที่ชัดเจนต่อเบลารุสมาเป็นเวลานานคือการคงความเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับเบลารุส เนื่องจากปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่เบลารุสมีพรมแดนติดกับรัสเซีย โดยการให้ความช่วยเหลืออย่างมากมายแก่เบลารุสทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง โดยมีวัตถุประสงค์คือต้องการให้เบลารุสมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรต่อรัสเซียและต่อต้านตะวันตก

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างรัสเซียและเบลารุสดูเหมือนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อวลาดิเมียร์ ปูติน(Vladimir Putin) ก้าวขึ้นเป็นประธานาธิบดีของรัสเซียในปีค.ศ.2000 กล่าคือปูตินไม่ได้เห็นความสำคัญของพันธมิตรกับเบลารุสเหมือนแต่ก่อน โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือ Russia-Belarus Union รวมทั้งความเห็นที่ไม่ต้องตรงกันระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศอย่างปูตินและลูคาเชนโค ส่วนหนึ่งเป็นเพราะท่าทีและนโยบายต่างประเทศของปูตินที่หันไปหาตะวันตกและสหรัฐอเมริกาในช่วงหลังเหตุการณ์ 9/11 ด้วย กระนั้นก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสกลับมาแนบแน่นกันอีกครั้งในช่วงปีค.ศ.2003-2004 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาเข้ามายังบริเวณติดพรมแดนของรัสเซีย(Near Abroad) การ

แผ่ขยายเปิดรับสมาชิกของ NATO และการปฏิวัติสี(Color Revolution)ในประเทศจอร์เจีย ยูเครนและคีร์กีซสถาน ในปีค.ศ.2003-2005 เป็นต้นมา คำถามสำคัญของบทความนี้ ประการแรกคือความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสเป็นอย่างไร ประการที่สองคือเพราะเหตุใดจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์รัสเซียและเบลารุส ในช่วงปีค.ศ.2000-2008 อย่างมีนัยสำคัญและปัจจัยใดบ้างที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อทำความเข้าใจลักษณะความสัมพันธ์รวมทั้งความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว บทความนี้จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุส โดยจะเน้นไปในช่วงปีค.ศ. 2000-2008 คือ ความสัมพันธ์ในช่วงรัสเซียภายใต้การนำของวลาดิเมียร์ ปูตินกับเบลารุสภายใต้การปกครองของอเล็กซานเดอร์ ลูคาเชนโคในขอบเขตของนโยบายต่างประเทศ กรอบความร่วมมือและปัจจัยสำคัญต่างๆที่ส่งผลให้เกิดนโยบายและความร่วมมือของทั้งสองประเทศ โดยเสนอว่าความสัมพันธ์รัสเซียและเบลารุสเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันโดยเบลารุสจำเป็นต้องพึ่งพิงรัสเซียมากกว่าอย่างเห็นได้ชัดในแทบทุกมิติ โดยผู้นำอย่างลูคาเชนโคพยายามผูกมิตรและยอมทำตามรัสเซียมาโดยตลอด ในขณะที่ปูตินให้ความสนใจเบลารุสก็ต่อเมื่อผลประโยชน์ของรัสเซียมีความสำคัญมากขึ้น

ภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุส

เบลารุส เคยอยู่ภายใต้การปกครองของลิทัวเนียและโปแลนด์ และถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียในปีค.ศ.1839 ต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียตในปีค.ศ.1919 แต่หลังจากการแตกสลายของสหภาพโซเวียตในปีค.ศ.1991 เบลารุสจึงได้รับเอกราชและประกาศตนเป็นอิสระ หลังจากได้รับเอกราช เบลารุสดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับรัสเซียและกลายเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดที่สุดของรัสเซีย โดยเฉพาะในเดือนเมษายน ปีค.ศ. 1994 เมื่ออเล็กซานเดอร์ ลูคาเชนโคชนะการเลือกตั้งและขึ้นเป็นประธานาธิบดีของเบลารุส ความสัมพันธ์ระหว่างเบลารุสและรัสเซียก็ยิ่งใกล้ชิดขึ้นเนื่องจากประธานาธิบดีลูคาเชนโคนั้นมีความหวนคำนึงถึงช่วงเวลาของการเป็นสหภาพโซเวียตและต้องการที่จะกลับไปรวมกับรัสเซียอีกครั้ง รวมทั้งผู้นำของรัสเซียในขณะนั้นซึ่งก็คือประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน(Boris Yeltsin)ก็มีนโยบายต่างประเทศที่ต้องการปฏิสัมพันธ์กับประเทศใน CIS ทำให้มีนโยบายที่เป็นมิตรต่อเบลารุสอย่างมาก โดยสามารถเห็นได้จากการที่รัสเซียและเบลารุสได้ลงนามในสนธิสัญญาในความร่วมมือระหว่างกันหลายฉบับ

ในวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 1995 ได้มีการทำข้อตกลง Agreement on Friendship, Goodneighbourly Relations and Cooperation ระหว่างรัสเซียและเบลารุสขึ้น ต่อมาในวันที่ 2 เมษายน ค.ศ.1996 ได้จัดตั้ง A Community of Sovereign Republics ในปีค.ศ.1997 ผู้นำของทั้งสองประเทศได้พัฒนากรอบความร่วมมือจากประชาคมไปสู่สหภาพ[1] โดยการจัดตั้ง Russia-Belarus Union ขึ้นโดยเบลารุสมีเงื่อนไขในการเข้าร่วมสหภาพดังกล่าว 3 ประการ ประการแรกคือเบลารุสจะยังคงรักษาอธิปไตยเหนือดินแดนตนและความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสภายใต้สหภาพนี้จะต้องเป็น *'ความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม'* ประการที่สอง ทหารของเบลารุสจะต้องไม่ออกไปสู้รบนอกดินแดนของเบลารุส ประการที่สาม พันธมิตรทั้งสองจะต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน[2] นอกจากนั้น ประธานาธิบดีลูคาเชนโคก็มีความคาดหวังที่จะได้เป็นผู้นำของ Russia-Belarus Union แต่สุดท้าย

---

[1] *Katlijin Malfliet, Lien Verpoest and Evgeny Vinokurov,The CIS,The EU and Russia(United States of America:Palgrave Macmillan, 2007),156.*

[2] *Bertil Nygren, The Rebuilding in Greater Russia:Putin's foreign policy towards the CIS countries(New York: Taylor & Francis, 2007),68.*

แล้วก็ไม่มีความคืบหน้ามากนักในความตกลงในสหภาพระหว่างรัสเซียและเบลารุส นอกจากนั้นในปีค.ศ.2000 เมื่อวลาดิเมียร์ ปูตินชนะการเลือกตั้งและได้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีของสหพันธรัฐรัสเซีย ก็เริ่มปรากฏประเด็นความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุส ทำให้ความหวังที่จะได้เป็นผู้นำของ Russia-Belarus Union ของประธานาธิบดีลูคาเชนโกก็ดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้ อันเนื่องมาจากแนวคิดที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับการจัดตั้งและแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสภายใต้ Russia-Belarus Union ของปูตินและลูคาเชนโค ดังจะได้ขยายความต่อไป

การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างเบลารุสและรัสเซียภายใต้การนำของวลาดิเมียร์ ปูติน

ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสเกิดการเปลี่ยนแปลงหลังจากการหมดอำนาจของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซินและการขึ้นมาของประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูติน ภายใต้การนำรวมถึงนโยบายต่างประเทศของปูตินแม้ว่าจะยังคงความเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับเบลารุส แต่ก็ปรากฏประเด็นความขัดแย้งขึ้นโดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดจากแนวคิดและความเห็นที่ไม่ลงรอยกันระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ ปูตินเห็นว่าผู้นำอย่างลูคาเชนโคนั้นเป็น“ภัยคุกคาม”ต่อรัสเซีย อีกทั้งด้วยคะแนนนิยมมากมายของประชาชนที่สนับสนุนปูตินทำให้ความจำเป็นในการรวมตัวกับเบลารุสภายใต้กรอบ Russia-Belarus Union ลดลง และอันเนื่องมาจากนโยบายต่างประเทศของปูตินในช่วงปีค.ศ.2000-2004 นั้นค่อนข้างจะให้ความสำคัญกับตะวันตกมากกว่าทำให้ปูตินมีนโยบายต่างประเทศที่ไม่แน่นอนและค่อนข้างเฉื่อยชาต่อการรวมตัวกันภายใต้กรอบดังกล่าว[3] แตกต่างจากลูคาเชนโกที่มีความจำเป็นที่จะต้องขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับรัสเซีย โดยเฉพาะในกรอบ Russia-Belarus Union ให้ดำเนินต่อไป เนื่องจากเขาได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนอย่างมากในการชูประเด็นเรื่องความร่วมมือกับรัสเซีย และนอกจากประเด็นเรื่องพัฒนาการของสหภาพ ความตกลงในด้านต่างๆภายใต้สหภาพนี้ก็มีความขัดแย้งและอุปสรรคอยู่อีกมาก เช่น การปรับใช้เงินสกุลเดียวกัน สถานะความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสภายใต้สหภาพ เป็นต้น นอกจากนั้นประเด็นความขัดแย้งเรื่องพลังงานในปีค.ศ.2004 และ 2007 ก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสถดถอยลงอย่างมาก ประธานาธิบดีลูคาเชนโคถึงกับขู่ว่า “จะตัดความสัมพันธ์ทั้งหมดกับรัสเซียและหันไปสานสัมพันธ์กับตะวันตก”[4]

แต่แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศดังที่กล่าวไปข้างต้น รัสเซียและเบลารุสก็ยังคงเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดต่อกัน เนื่องจากทั้งสองประเทศมีผลประโยชน์ร่วมกันในความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยเฉพาะในกรณีของเบลารุส อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ที่ดีกับรัสเซียนั้น'จำเป็น'ต่อการดำรงอยู่ของเบลารุสรวมถึงการรักษาไว้ซึ่งการครอบครองอำนาจในเบลารุสของประธานาธิบดีลูคาเชนโค

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างเบลารุสและรัสเซียภายใต้การนำของประธานาธิบดีปูตินนั้นมีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง แต่ด้วยเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆทำให้ทั้งสองประเทศยังคงความเป็นพันธมิตรต่อกัน โดยปัจจัยเหล่านั้นได้แก่

---

[3] *Andrei P. Tsygankov, Russia's Foreign Policy: Change and Continuity in National Identity(United States of America:Rowman & Littlefield Publisher,Inc,2010),Ch.5.*

[4] *Bertil Nygren, The Rebuilding in Greater Russia,78.*

<u>ปัจจัยด้านผู้นำ</u>

ประธานาธิบดีปูตินและลูคาเชนโคนั้น มีความเห็นขัดแย้งกันในหลายกรณี โดยเฉพาะในประเด็นการรวมตัวกันภายใต้กรอบ Russia-Belarus Union และด้านพลังงานในปีค.ศ.2004 และ 2007 อันเนื่องมาจาก

- *แนวความคิดเกี่ยวกับการกลับไปสู่การเป็นสหภาพโซเวียต* ประธานาธิบดีลูคาเชนโคนั้นมีความหวนคำนึงถึงช่วงเวลาของการเป็นสหภาพโซเวียตและต้องการกลับไปรวมตัวกับรัสเซียอีกครั้ง แต่ประธานาธิบดีปูตินนั้นไม่เห็นด้วยกับการกลับไปสู่การเป็นสหภาพโซเวียต เขามองว่าการทำเช่นนั้นทำให้รัสเซียอ่อนแอ ความแตกต่างในประเด็นนี้มักนำไปสู่ความขัดแย้งในการเจรจาในข้อตกลงต่างๆในกรอบ Russia-Belarus Union และทำให้กรอบความร่วมมือนั้นไม่มีความคืบหน้าและไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้

- *ตำแหน่งแห่งที่ในความสัมพันธ์* ประธานาธิบดีปูตินนั้นต้องการสถาปนารัสเซียในฐานะที่เป็นมหาอำนาจหนึ่งของโลก ส่วนประธานาธิบดีลูคาเชนโคนั้นต้องการมีความสัมพันธ์กับรัสเซียในลักษณะที่ทั้งสองประเทศมีฐานะที่ “เท่าเทียมกัน” โดยในประเด็นนี้หากรัสเซียยอมตกลงก็อาจบั่นทอนภาพลักษณ์ของความเป็นมหาอำนาจของรัสเซียลงได้

แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้นำทั้งสองก็มีแนวคิดตรงกันในความเชื่อในหลักการ “Sovereign Democracy” คือเชื่อว่าต้องเคารพอธิปไตยของรัฐ การเปลี่ยนแปลงใดๆนั้นจะต้องเกิดจากภายในประเทศไม่ใช่ภายนอกประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ผู้นำทั้งสองออกมาต่อต้านการปฏิวัติสีที่เกิดขึ้นในภูมิภาคในคำแถลงของผู้นำทั้งสองหลังจากเหตุการณ์การปฏิวัติสีในปีค.ศ.2005 เซอร์เก ลาฟรอฟ(Sergei Lavrov) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของรัสเซียกล่าวว่า “รัสเซียจะไม่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่ว่าจะในที่ใดก็ตาม เนื่องจากรัสเซียเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นโดยการเข้าแทรกแซงหรือการสนับสนุนจากภายนอก” ส่วนประธานาธิบดีลูคาเชนโกเองก็ออกมากล่าวว่า “จะไม่มีการปฏิวัติสีชมพู ส้มหรือแม้แต่กล้วยเกิดขึ้นในเบลารุส” (“There will be no pink,orange or even banana revolution in Belarus”) [5]

ประธานาธิบดีลูคาเชนโคมีความนิยมรัสเซียอย่างมาก และเนื่องจากเขามีความหวนคำนึงถึงความเป็นสหภาพโซเวียตทำให้เขายังคงมองระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นการแบ่งแยกระหว่างยุโรปตะวันออกกับยุโรปตะวันตก โดยมองว่าเบลารุสนั้นมีอัตลักษณ์ของความเป็นตะวันออก ทำให้เขามีนโยบายต่างประเทศที่โดดเดี่ยวตนเองและแบ่งแยกจากตะวันตก[6]

นอกจากนั้น ปัจจัยในด้านผู้นำที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งก็คือการได้มาซึ่งคะแนนเสียงของประชาชนส่วนใหญ่เพื่อที่จะสามารถชนะการเลือกตั้งภายในประเทศ ในกรณีนี้ประธานาธิบดีลูคาเชนโคที่ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีของเบลารุสมาสี่สมัยและยังคงมีอำนาจปกครองเบลารุสอยู่จนถึงปัจจุบันนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัสเซียทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและการทหาร เนื่องจากคะแนนนิยมอันล้นหลามที่ทำให้เขาสามารถครองอำนาจอยู่ได้ในหลายปีที่ผ่านมานั้นเป็นเพราะความสำเร็จของเขาในการสานสัมพันธ์กับรัสเซียอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด โดยในประเด็นนี้จะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป

---

[5] *Oleg Manaev,Natalie Manayeva and Dzmitry Yuran, “More State Than Nation:Lukashenko’s Belarus”, Journal of Interantional Affairs, Vol.65, No.1(Fall/Winter 2011),93.*

[6] *Thomas Ambrosio, Authoritarian Backlash:Russia Resistance to Democratization in the Former Soviet Union(England:Ashgate Publishing Limited,2009),121-123.*

ปัจจัยด้านการเมือง

รัสเซีย

- ความสำคัญด้านยุทธศาสตร์ สำหรับรัสเซียแล้ว เบลารุสมีความสำคัญอย่างมากต่อความมั่นคงของรัสเซียเนื่องจากปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ของเบลารุสที่มีพรมแดนติดกับรัสเซีย อีกทั้งรัสเซียยังมองว่าเบลารุสเป็นเขตอิทธิพลของรัสเซีย

- การแผ่ขยายเข้ามาของ NATO และการเข้ามาแทรกแซงของตะวันตกโดยเฉพาะ EU ที่ต้องการสถาปนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในภูมิภาค ต่อมาเมื่อประเทศตะวันตกได้ให้การสนับสนุนการปฏิวัติสี(Color Revolution) ขึ้นในปีค.ศ.2003-2005 ในประเทศจอร์เจีย ยูเครนและคีกีซ-สถาน เพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองภายในประเทศดังกล่าว ก็ยิ่งทำให้รัสเซียหวาดระแวงตะวันตกและกลัวว่าจะเกิดการปฏิวัติสีขึ้นในเบลารุสเช่นกัน รัสเซียจึงต้องการให้เบลารุสมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรกับรัสเซีย ในขณะเดียวกันก็ต่อต้านตะวันตกโดยเฉพาะการแผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคของ NATO รัสเซียจึงมีนโยบายต่างประเทศในการที่จะช่วยเหลือเบลารุสอย่างมากมายในหลายๆด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ(ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป)และการเมืองความมั่นคงภายในของเบลารุส

เบลารุส

- *ระบอบการปกครองแบบของเบลารุส* เบลารุสนั้นมีระบอบการปกครองแบบเผด็จการภายใต้การนำของประธานาธิบดีอเล็กซานเดอร์ ลูคาเชนโค ตั้งแต่ที่เขาชนะการเลือกตั้งครั้งแรกในปีค.ศ.1994 ด้วยการชูภาพลักษณ์ของความเป็นชนชั้นล่างและนโยบายภายในประเทศที่จะกำจัดการคอรัปชั่นและความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นให้หมดไปจากเบลารุส[7] นอกจากนั้นนโยบายต่างประเทศของเขาที่ชูประเด็นความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับรัสเซียโดยเฉพาะการพัฒนาความสัมพันธ์ภายใต้กรอบ Russia-Belarus Union ทำให้เขาได้รับคะแนนนิยมอย่างมากมายจากประชาชนเบลารุส

- *การถูกโดดเดี่ยวจากสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา* อันเนื่องมาจากระบอบการปกครองแบบเผด็จการของประธานาธิบดีลูคาเชนโคซึ่งขัดกับแนวความคิดแบบประชาธิปไตยของตะวันตก ทำให้เบลารุสถูกโดดเดี่ยวจากตะวันตกทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและการทหาร โดยในด้านการเมืองนั้นในกรณีของสหรัฐอเมริกาจะเห็นได้จากการที่สหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของประธานาธิบดีจอร์จ บุชเรียกเบลารุสว่าเป็น “ประเทศสุดท้ายในยุโรปที่เป็นเผด็จการอย่างแท้จริง” ต่อมาในเดือนตุลาคมปีค.ศ.2004 สหรัฐอเมริกาได้ผ่านร่างกฎหมายที่เรียกว่า Belarus Democracy Act ที่กำหนดบทลงโทษต่างๆต่อเบลารุสและยังสนับสนุนกลุ่มที่ต่อต้านประธานาธิบดีลูคาเชนโคขึ้นภายในประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบอบการปกครองของเบลารุส หลังจากนั้นทำเนียบขาวก็ได้ออกมาประกาศต่อสาธารณะเกี่ยวกับการโดดเดี่ยวเบลารุสของสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้นสหรัฐอเมริกาภายใต้การนำของจอร์จ บุชยังได้ส่งเจ้าหน้าที่และข้าราชการหลายคนไปพบปะและพูดคุยกับกลุ่มที่ต่อต้านประธานาธิบดีลูคาเชนโครวมถึงภรรยาของนักการเมืองท้องถิ่นและผู้สมัครต่างๆที่เชื่อว่าถูกลอบสังหารโดยคำสั่งของประธานาธิบดีลูคาเชนโคในช่วงก่อนการเลือกตั้ง เพื่อแสดงให้สาธารณชนได้เห็นถึงความโหดร้ายของระบอบเผด็จการภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคและเพื่อแสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาให้ความสนับสนุนแก่กลุ่มต่อต้านอย่างเป็นทางการ

[7] *Oleg Manaev,Natalie Manayeva and Dzmitry Yuran, , “More State Than Nation:Lukashenko’s Belarus”, Journal of Interantional Affairs, Vol.65, No.1(Fall/Winter 2011),99.*

ในกรณีของ EU นั้นมีความพยายามที่จะสานความสัมพันธ์กับเบลารุส แต่ในขณะเดียวกันก็วิพากษ์วิจารณ์ระบอบเผด็จการของลูคาเชนโกอย่างรุนแรงว่าเป็น “ภัยต่ออัตลักษณ์ของชาติตะวันตก” นอกจากนั้น EU ยังได้ให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มนิยมประชาธิปไตยที่ต่อต้านลูคาเชนโกในเบลารุส ความพยายามในการสานสัมพันธ์กับเบลารุสของ EU เริ่มขึ้นในปีค.ศ.1999 โดยการยื่นเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือซึ่งมีวัตถุประสงค์คือต้องการให้การเลือกตั้งที่กำลังจะมีขึ้นในเบลารุสในปีค.ศ.2001 เป็นไปตามวิถีทางแบบประชาธิปไตย แต่ก็ล้มเหลวเนื่องจากลูคาเชนโกก็ยังคงชนะการเลือกตั้งในปีค.ศ.2001 ที่เป็นไปอย่างไม่เป็นธรรมและไม่โปร่งใส

แม้ว่าเบลารุสจะถูกกดดันและโดดเดี่ยวจากประเทศตะวันตกเนื่องจากระบอบการปกครองแบบเผด็จการของลูคาเชนโก แต่ในด้านของรัสเซียกลับไม่ต่อต้านหรือพยายามกดดันเบลารุสในประเด็นดังกล่าว ในทางกลับกัน รัสเซียกลับให้การสนับสนุนระบอบเผด็จการภายใต้ลูคาเชนโกในเบลารุส จะเห็นได้จากการที่ประธานาธิบดีปูตินโทรศัพท์ไปแสดงความยินดีกับประธานาธิบดีลูคาเชนโกที่ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีในเดือนตุลาคมปีค.ศ.2001 นอกจากนั้นรัสเซียยังปฏิเสธ EU ในการกดดันเบลารุสให้ดำเนินตามวิถีประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากเหตุการณ์การปฏิวัติสีในปีค.ศ. 2003-2005 ก็ยิ่งทำให้รัสเซียสนับสนุนประธานาธิบดีลูคาเชนโกมากขึ้น เนื่องจากประเทศที่เกิดการปฏิวัติสีนั้นล้วนแต่หันไปผูกมิตรกับตะวันตกและมีนโยบายต่างประเทศที่ต่อต้านรัสเซีย การปกครองแบบเผด็จการของประธานาธิบดีลูคาเชนโกที่มีนโยบายต่างประเทศที่นิยมรัสเซียและไม่มีช่องว่างให้กับการแทรกแซงจากตะวันตกจึงดูเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดต่อรัสเซีย นอกจากนั้นการเลือกตั้งประธานาธิบดีของเบลารุสในปีค.ศ.2006 รัสเซียก็ให้การสนับสนุนลูคาเชนโกในหลายช่องทาง ได้แก่ การออกมาให้การยืนยันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างรัสเซียและเบลารุสภายใต้กรอบความร่วมมือ Russia-Belarus Union อีกทั้งช่องโทรทัศน์ของรัสเซียที่ออกอากาศในเบลารุสยังพูดถึงลูคาเชนโกในแง่ดีและปิดกั้นข่าวเกี่ยวกับกระแสต่อต้านลูคาเชนโกไม่ให้ออกอากาศ[8] ลูคาเชนโกจึงชนะการเลือกตั้งในปีค.ศ.2006 ด้วยคะแนนนิยมที่ล้นหลามและยังคงชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปีค.ศ.2010 และดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของเบลารุสจนถึงปัจจุบัน

<u>ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ</u>

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านพลังงาน(ที่จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป)นั้นมีบทบาทอย่างสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุส เนื่องจากเศรษฐกิจของเบลารุสผูกติดและพึ่งพาเศรษฐกิจของรัสเซียเป็นอย่างมาก อีกทั้งเบลารุสยังมีปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศมากมายที่ไม่ได้รับการแก้ไขอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในและภายนอกต่างๆดังนี้

<u>ปัจจัยภายใน</u>

• *ระบอบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมตามแบบโซเวียต* หลังจากที่เบลารุสได้รับเอกราชและประกาศตนเป็นอิสระในปีค.ศ.1991 นั้นเบลารุสไม่ได้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายในประเทศ แต่กลับหันไปพึ่งพิงเศรษฐกิจของรัสเซียทั้งในด้านการค้า การลงทุนและโดยเฉพาะด้านพลังงาน และเมื่อลูคาเชนโกได้ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีในปีค.ศ.1994 เขาได้หันกลับไปใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมตามแบบโซเวียตโดยการรวมศูนย์อำนาจทั้ง

[8] *Thomas Ambrosio, Authoritarian Backlash:Russia Resistance to Democratization in the Former Soviet Union,109-115.*

ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ มีการใช้ระบบนารวมและยึดเอากิจการของเอกชนทั้งหมดเข้าเป็นของรัฐ[9] และยังคงเป็นเช่นนั้นอยู่จนถึงปัจจุบัน

• *ปัญหาด้านโครงสร้างฐานอุตสาหกรรมภายในประเทศและสินค้าที่ไม่สามารถนำไปแข่งขันในตลาดยุโรปได้* ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อเบลารุสในการส่งออกสินค้าสู่ตลาดโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของเบลารุสอย่างร้ายแรง

• *ปัญหาค่าเงินอ่อนตัว* เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อเบลารุสในการนำเข้าสินค้าต่างๆจากภายนอก โดยเฉพาะจากตลาดยุโรป

<u>ปัจจัยภายนอก</u>

• *การถูกโดดเดี่ยวและคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากชาติตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง EU* อันเนื่องมาจากระบอบการปกครองแบบเผด็จการในเบลารุสทำให้ชาติตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง EU มีมาตรการกีดกัน ลงโทษ และโดดเดี่ยวเบลารุสทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ หลังจากการเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใสในปีค.ศ.2001 ทำให้ EU ยกเลิกที่จะทำข้อตกลง Partnership and Cooperation กับเบลารุส ส่งผลให้เบลารุสเป็นประเทศเดียวในยุโรปที่ไม่มีการทำข้อตกลงใดๆกับประเทศภายในยุโรปเลย ทำให้การค้าระหว่างเบลารุสกับ EU นั้นยังคงยึดข้อตกลงการค้าระหว่าง EU และสหภาพโซเวียตที่ทำขึ้นในปีค.ศ.1989 ต่อมาในวันที่ 21 มิถุนายน ค.ศ.2007 EU ได้ปลดเบลารุสออกจาก Generalized System of Preferences Trading Program ซึ่งทำให้เบลารุสต้องสูญเสียรายได้เป็นเงินจำนวน 400 ล้านยูโรต่อปี

ด้วยปัจจัยภายนอกและภายในทางด้านเศรษฐกิจของเบลารุสดังที่กล่าวไปข้างต้นส่งผลให้เบลารุสมีข้อจำกัดในการดำเนินนโนบายต่างประเทศทางด้านเศรษฐกิจ ที่ทำให้เบลารุสที่ถูกโดดเดี่ยวทางด้านเศรษฐกิจจากประเทศตะวันตกนั้นต้องพึ่งพิงการค้าและการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจของรัสเซีย

ในด้านของรัสเซียนั้นได้ใช้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในการคงความเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับเบลารุส โดยการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจแก่เบลารุสอย่างมากมายในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เบลารุสมีนโยบายที่เป็นมิตรกับรัสเซียและต่อต้านตะวันตก รัสเซียนั้นตระหนักดีถึงความจำเป็นของเบลารุสที่จะต้องพึ่งพารัสเซียทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคที่ชนะการเลือกตั้งอย่างขาดลอยมาได้ทุกครั้งจากการที่รัสเซียให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจที่รัสเซียให้กับเบลารุสนั้นทำให้เศรษฐกิจของเบลารุสเติบโตขึ้น 6.6% นับจากปีค.ศ.1995-2005 และในปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น 9% การเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นนี้ส่งผลให้ประชาชนเบลารุสมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างมาก ซึ่งเป็นที่มาของคะแนนนิยมของประธานาธิบดีลูคาเชนโคในตลอดระยะเวลาหลายปีมานี้ ประชาชนส่วนมากเลือกที่จะมีสภาพความเป็นอยู่รวมถึงเศรษฐกิจที่ดีของประเทศโดยการพึ่งพารัสเซียทางด้านเศรษฐกิจ แม้จะเป็นเพียงในระยะเวลาอันสั้น มากกว่าที่จะให้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจและการเมืองเพื่อผลประโยชน์และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายในเบลารุสในระยะยาว ที่อาจนำไปสู่สงครามกลางเมือง การต่อสู้และความสูญเสีย ทำให้รัสเซียกลายเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของเบลารุสที่มีการค้าขายกันมากกว่า

[9] *Oleg Manaev,Natalie Manayeva and Dzmitry Yuran, "More State Than Nation:Lukashenko's Belarus", Journal of Interantional Affairs, Vol.65, No.1(Fall/Winter 2011),99.*

50-60% ส่วนเบลารุสนั้นเป็นคู่ค้าอันดับที่สามของรัสเซีย(รองจากเยอรมนี อิตาลี และเท่ากับยูเครน)[10] อาจกล่าวได้ว่าหากปราศจากความช่วยเหลือและการค้าขายกับรัสเซีย ระบบเศรษฐกิจของเบลารุสก็ไม่อาจจะอยู่ได้

ปัจจัยด้านพลังงาน

ปัจจัยทางด้านพลังงานนั้นเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของรัสเซียและเบลารุสในความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างสองประเทศ เนื่องจากเบลารุสเป็นหนึ่งในรัฐทางผ่าน(Transit State)ที่สำคัญในการส่งออกพลังงานจากรัสเซียสู่ประเทศในยุโรป ด้วยปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์(Geoeconomic)ดังกล่าวทำให้รัสเซียดำเนินนโยบายที่เป็นมิตรต่อเบลารุส เนื่องจากไม่ต้องการให้เกิดความขัดแย้งในความสัมพันธ์ซึ่งอาจนำมาสู่ปัญหาด้านทางส่งออกพลังงานและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของรัสเซียได้ นอกจากนั้นเพื่อแลกกับการที่รัสเซียสามารถขนส่งพลังงานผ่านเบลารุสไปสู่ประเทศในยุโรปได้โดยเสียค่าธรรมเนียมในการขนส่งผ่านที่ถูกกว่าประเทศ Transit อื่นๆและการยอมให้ทหารของรัสเซียมาประจำการอยู่ในดินแดนของเบลารุส รวมทั้งการที่เบลารุสเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาสันติภาพในดินแดนด้านตะวันตกร่วมกับโปแลนด์ รัสเซียจึงตกลงขายก๊าซธรรมชาติให้แก่เบลารุสในราคาที่ถูกกว่าราคาในตลาดยุโรปและเท่ากับราคาที่รัสเซียขายภายในประเทศนั่นคือขายให้เบลารุสในราคา 30 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ ต่อแก๊สธรรมชาติ 1,000 คิวบิคเมเทอร์ แม้ว่าต่อมาเกิดความเปลี่ยนแปลงหลังจากการขึ้นมาของประธานาธิบดีปูติน คือในปีค.ศ.2002 ประธานาธิบดีปูตินต้องการให้เกิดความมั่นคงในการขนส่งพลังงานจากรัสเซียไปสู่ประเทศในยุโรป รัสเซียจึงต้องการที่จะเข้ามาควบคุมบริษัทขนส่งพลังงานในเบลารุสอย่าง Beltransgaz โดยสุดท้ายก็เกิดเป็นข้อตกลงระหว่างรัสเซียและเบลารุสในปีค.ศ.2002 โดยเบลารุสตกลงขายหุ้นครึ่งหนึ่งของ Beltransgaz ให้กับรัสเซียเพื่อแลกกับการที่รัสเซียจะยังคงขายแก๊สให้แก่เบลารุสในราคาเท่าเดิม ซึ่งราคาแก๊สธรรมชาติที่รัสเซียขายให้กับเบลารุสนั้นทำให้ประชาชนในเบลารุสพอใจอย่างมาก ผู้นำอย่างประธานาธิบดีลูคาเชนโคจึงได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งจากการที่เขาสามารถสานความสัมพันธ์ที่ดีกับรัสเซียและความสำเร็จในการค้าด้านพลังงานกับรัสเซีย

แต่ต่อมาด้วยปัญหาในข้อตกลงที่ไม่ได้ระบุถึงมูลค่าของ Beltransgaz ทำให้เกิดความขัดแย้งในการตีราคา Beltransgaz ที่แตกต่างกันระหว่างรัสเซียและเบลารุส เบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคปฏิเสธราคาที่ Gazprom เสนอให้แก่เบลารุสและไม่ยอมลงนามในข้อตกลงที่รัสเซียเสนอ จนกระทั่งปีค.ศ.2004 ก็เกิดความขัดแย้งในด้านพลังงานขึ้น เมื่อ Gazprom ขู่ว่าจะขึ้นราคาแก๊สธรรมชาติที่ขายให้กับเบลารุส การกระทำดังกล่าวทำให้เบลารุสไม่พอใจอย่างมาก เบลารุสยกเลิกการซื้อแก๊สธรรมชาติจากรัสเซียและพยายามซื้อจากแหล่งอื่นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจ ในด้านของรัสเซียเองก็ไม่พอใจจึงตัดการส่งแก๊สธรรมชาติให้กับเบลารุส แต่เมื่อฤดูหนาวมาถึงทำให้เบลารุสไม่สามารถจะต้านทานรัสเซียต่อไปได้และยอมลงนามในข้อตกลงกับรัสเซียโดยภายใต้ข้อตกลงใหม่นี้รัสเซียจะขายแก๊สธรรมชาติให้แก่เบลารุสในราคา 46.68เหรียญดอลลาร์สหรัฐ$ ต่อแก๊ซ 1,000 คิวบิคเมเทอร์ ซึ่งแม้ว่าราคาจะสูงขึ้น แต่เมื่อเทียบกับราคาในตลาดยุโรป(290เหรียญดอลลาร์สหรัฐ ต่อแก๊ซ 1,000 คิวบิคเมเทอร์)ก็ยังถือว่าถูกกว่ามาก

ต่อมาในปีค.ศ.2006 ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและเบลารุสในประเด็นด้านพลังงานขึ้นอีก เมื่อ Gazprom ประกาศขึ้นราคาแก๊สที่จะขายให้กับเบลารุสในปีค.ศ.2007 ให้เท่ากับราคาที่ขายในตลาดยุโรป โดยขู่ว่าหากเบลารุสไม่ทำตามข้อเสนอดังกล่าวรัสเซียจะตัดการส่งแก๊สให้กับเบลารุส ประธานาธิบดีลูคาเชนโคได้เจรจา

[10] *Thomas Ambrosio, Authoritarian Backlash:Russia Resistance to Democratization in the Former Soviet Union,110,116-118.*

กับประธานาธิบดีปูตินและตกลงลงนามในข้อตกลงใหม่ในปีค.ศ.2007 โดยมีสาระสำคัญว่า เบลารุสจะต้องซื้อแก๊สธรรมชาติจากรัสเซียในราคา 100เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อแก๊ซ 1,000 คิวบิคเมเทอร์และเพิ่มขึ้นทุกปีจนกระทั่งเท่ากับราคาที่ขายในตลาดยุโรปในปีค.ศ.2011 ส่วนรัสเซียนั้นจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมในการขนส่งแก๊สธรรมชาติผ่านเบลารุสเพิ่มขึ้น 70%[10]

จะเห็นได้ว่าในปัญหาความขัดแย้งด้านพลังงานระหว่างรัสเซียกับเบลารุสนั้นมาจากนโยบายต่างประเทศของรัสเซียภายใต้ประธานาธิบดีปูตินที่ต้องการจะเป็นมหาอำนาจทางด้านพลังงานของโลก โดยพยายามที่จะเข้าไปควบคุมบริษัทส่งแก๊สธรรมชาติของเบลารุสเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านการขนส่งพลังงานไปสู่ยุโรป อีกทั้งนโยบายดังกล่าวยังทำให้นโยบายเศรษฐกิจต่อเบลารุสที่แข็งกร้าวขึ้นโดยการขึ้นราคาแก๊สธรรมชาติที่ขายให้กับเบลารุสให้เท่ากับราคาตลาดยุโรป นอกจากนั้นเส้นทางการขนส่งท่อแก๊สที่ชื่อว่า “Nordstream” ที่รัสเซียได้สร้างขึ้นเพื่อ bypass ประเทศที่เป็น Transit State อย่างเบลารุสและยูเครน โดยสร้างท่อแก๊สลอดผ่านทะเลบอลติคไปสู่เยอรมนีก็ได้เสร็จสิ้นและได้จัดพิธีเปิดไปแล้ว คาดว่าจะสามารถใช้งานได้ในอีกไม่นานนี้ยังทำให้รัสเซียไม่ต้องกังวลว่าความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและเบลารุสจะส่งผลกระทบต่อการขนส่งแก๊สธรรมชาติไปสู่ยุโรปอีกต่อไป

ในท้ายที่สุดแล้ว แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งขึ้นในประเด็นด้านพลังงานระหว่างรัสเซียและเบลารุสในช่วงที่ผ่านมา เบลารุสก็ยังจำเป็นต้องพึ่งพารัสเซียทางด้านพลังงานเนื่องจากเบลารุสนำเข้าพลังงานจากรัสเซียกว่า 90% จากการนำเข้าพลังงานทั้งหมด

<u>ปัจจัยด้านความมั่นคงและการทหาร</u>

ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสในด้านความมั่นคง อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จกว่าทุกๆด้าน เนื่องจากระบอบการปกครองแบบเผด็จการและนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงของเบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคที่ต่อต้านตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแผ่ขยายเข้ามาของ NATO ในภูมิภาค ทำให้เบลารุสถูกโดดเดี่ยวทางด้านการทหารจากตะวันตก แต่การเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับรัสเซียทำให้เบลารุสและรัสเซียสถาปนาความสัมพันธ์ด้านการทหารขึ้นและประสบความสำเร็จอย่างมาก เนื่องจากทั้งสองประเทศต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านความมั่นคง กล่าวคือรัสเซียสามารถคงไว้ซึ่งความเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับเบลารุส โดยเฉพาะในการร่วมกันต่อต้านการแผ่ขยายเข้ามาของ NATO ในภูมิภาค ส่วนเบลารุสนั้นจากความร่วมมือทางด้านการทหารที่ใกล้ชิดกับรัสเซีย สามารถประกาศตนว่าเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในด้านการทหารที่ร่วมมือกับรัสเซียในการต่อต้านการแผ่ขยายเข้ามาของ NATO ในภูมิภาค อีกทั้งยังช่วยเบลารุสรับมือกับการกดดันและการถูกโดดเดี่ยวจากประเทศตะวันตกอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสภายใต้กรอบความร่วมมือ Russia-Belarus Union

เนื่องจากปัจจัยต่างๆที่ได้กล่าวไปข้างต้น ทำให้รัสเซียและเบลารุสพยายามพัฒนาความร่วมมือภายใต้กรอบ Russia-Belarus Union แต่ความพยายามดังกล่าวภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างเบลารุสและรัสเซียในช่วงของประธานาธิบดีปูตินนั้นกลับมีประเด็นความขัดแย้งเกิดขึ้นมากมาย ได้แก่

[10] *David R. Marples, “Is the Russia-Belarus Union Obsolete?”, Problems of Post-Communism, Vol.55, No.1(January/February2008),31-32.*

• *ขอบเขตความร่วมมือ* ประธานาธิบดีปูตินต้องการให้ความร่วมมือภายใต้สหภาพนี้เป็นเพียงแค่ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจนระหว่างรัสเซียและเบลารุสเท่านั้น ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ในสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซินได้ตกลงกับประธานาธิบดีลูคาเชนโคของเบลารุสว่าความร่วมมือภายใต้สหภาพนี้จะครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคง

• *แนวคิดในความร่วมมือ* ประธานาธิบดีลูคาเชนโคต้องการให้การรวมตัวภายใต้สหภาพนี้เป็นดังเช่นสหภาพโซเวียตในอดีต ในขณะที่ประธานาธิบดีปูตินไม่ต้องการเช่นนั้นและมองว่าการทำเช่นนั้นจะทำให้รัสเซียอ่อนแอ

• *สถานะของเบลารุสและรัสเซียในความร่วมมือ* ประธานาธิบดีลูคาเชนโคต้องการให้สถานะของรัสเซียและเบลารุสในความสัมพันธ์ภายใต้สหภาพนี้มีความ 'เท่าเทียมกัน' และเบลารุสจะมีสิทธิในการวีโต้รวมถึงสิทธิในการคงไว้ซึ่งอำนาจอธิไตยเหนือดินแดนของตน แต่ประธานาธิบดีปูตินนั้นไม่ยอมรับเงื่อนไขดังกล่าวที่เบลารุสเสนอ ทำให้เบลารุสมองว่า วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของรัสเซียภายใต้การนำของประธานาธิบดีปูตินนั้นต้องการที่จะดูดกลืนเบลารุสให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธรัฐรัสเซีย ซึ่งเป็นสิ่งที่เบลารุสรับไม่ได้

• *ข้อเสนอในการใช้สกุลเงินเดียวกัน* ในเดือนสิงหาคมปีค.ศ.2002 รัสเซียเสนอให้มีการใช้เงินสกุลเดียวกันภายในสหภาพโดยเสนอให้ใช้เงินรูเบิลของรัสเซีย ข้อเสนอนี้ทำให้ประธานาธิบดีลูคาเชนโคมองว่ารัสเซียต้องการที่จะเข้าควบคุมสหภาพนี้ทั้งหมด ในขณะที่เบลารุสนั้นต้องการเพียงแค่ให้มีการจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นภายใต้สหภาพนี้เท่านั้น

ในทางกลับกันแม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองภายใต้ความร่วมมือในกรอบ Russia-Belarus Union แต่ในความร่วมมือด้านความมั่นคงและการทหารนั้นถือได้ว่าประสบความสำเร็จ มีการลงนามในข้อตกลงต่างๆ รัสเซียได้ส่งกองทัพอากาศไปประจำการในด้านตะวันตกของเบลารุส ในเดือนมีนาคมปีค.ศ.2005 ต่อมาในเดือนมิถุนายนในปีเดียวกัน รัสเซียและเบลารุสจัดการซ้อมรบร่วมกันภายใต้ชื่อ "Union Shield 2006" และในเดือนกันยายนปีเดียวกันนั้นมีการส่ง Surface-to-air missiles จากรัสเซียให้แก่เบลารุสอีกด้วย[11]

บทสรุป

แม้ว่าการรวมตัวระหว่างรัสเซียและเบลารุสภายใต้กรอบ Russia-Belarus Union จะไม่มีความคืบหน้ามากนัก เนื่องจากความเห็นและข้อเสนอของทั้งสองฝ่ายที่ยังตกลงกันไม่ได้ แต่ทั้งสองประเทศโดยเฉพาะเบลารุสประธานาธิบดีลูคาเชนโคที่ได้รับคะแนนนิยมและชัยชนะในการเลือกตั้งจากชูประเด็นความร่วมมือกับรัสเซียภายใต้กรอบดังกล่าว ทำให้การรวมตัวของทั้งสองประเทศใน Russia-Belarus Union นั้นจำเป็นต้องดำรงอยู่อีกทั้งสำหรับรัสเซียแล้วการรวมตัวดังกล่าวยังเป็นการประกันความมั่นคงในความสัมพันธ์กับเบลารุส เนื่องจากรัสเซียต้องการให้เบลารุสมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรกับรัสเซียและเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดของรัสเซียที่จะร่วมกันต่อต้านตะวันตกและการแผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคของ NATO ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวของรัสเซียอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ความร่วมมือด้านการทหารของทั้งสองประเทศภายใต้กรอบ Russia-Belarus Union ประสบความสำเร็จในขณะที่ความร่วมมือด้านอื่นๆนั้นคลุมเครือและไม่มีความคืบหน้า โดยเฉพาะหลังจากเหตุการณ์การปฏิวัติสีในปีค.ศ.2003-2005 ก็ยิ่งทำให้รัสเซียหวาดระแวงการแผ่ขยายเข้ามาของตะวันตกและกลัวว่าการปฏิวัติดังกล่าวจะเกิดขึ้นในเบลารุส ทำให้รัสเซียดำเนินนโยบายเป็นมิตรและให้ความช่วยเหลือเบลารุสในด้านต่างๆทั้งด้าน

[11] *Bertil Nygren, The Rebuilding in Greater Russia,69-75.*

การเมือง โดยการสนับสนุนระบอบการปกครองแบบเผด็จการของประธานาธิบดีลูคาเชนโค ด้านการทหารโดยการส่งอาวุธและทหารอากาศไปประจำการในเบลารุสภายใต้ความตกลงในกรอบ Russia-Belarus Union และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจโดยการขายแก๊สธรรมชาติในราคาถูกกว่าราคาตลาดยุโรป การให้เงินกู้ยืมรวมถึงการค้าขายสินค้ามากมายกับเบลารุส เพื่อแลกกับ “ความซื่อสัตย์” ของเบลารุสที่มีให้กับรัสเซีย นอกจากนั้นความช่วยเหลือต่างๆที่รัสเซียให้กับเบลารุสนั้นยังเป็นการดำเนินนโยบายของรัสเซียที่ใช้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพลังงานเป็นเครื่องมือเพื่อรักษาภาวะพึ่งพิงต่อรัสเซียของเบลารุส ทำให้เบลารุสไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากจะต้องเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับรัสเซียเรื่อยไป

ในด้านของเบลารุสแม้ว่าจะได้รับเอกราชและประกาศตนเป็นอิสระหลังจากการแตกสลายของสหภาพโซเวียตในปีค.ศ.1991 แต่แนวคิดและประวัติศาสตร์ของประชาชนเบลารุสนั้นได้เป็นอิสระและละทิ้งความเป็นสหภาพโซเวียตแล้วจริงหรือ?[51] ความสงสัยดังกล่าวได้ถูกไขให้กระจ่างเมื่อประธานาธิบดีลูคาเชนโคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปีค.ศ.1994 ด้วยแนวคิดที่ยังคงยึดติดกับความเป็นสหภาพโซเวียตและนโยบายต่างประเทศของเขาที่โอนเอียงเข้าหารัสเซียอย่างเต็มที่ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสภายใต้การนำของเขานั้นใกล้ชิดต่อกันเป็นอย่างมาก และด้วยความช่วยเหลืออย่างมากมายที่รัสเซียให้กับเบลารุสภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโคในทุกๆด้านที่กล่าวไปข้างต้น ทำให้เศรษฐกิจของเบลารุสเติบโตขึ้นมากและยังทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ในเบลารุสลงคะแนนเสียงให้กับเขา เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาชนะการเลือกตั้งถึงสี่สมัยและยังคงครองอำนาจของตนเอาไว้ได้จนถึงปัจจุบัน แต่ทว่าด้วยระบอบการปกครองแบบเผด็จการของเขาทำให้เบลารุสถูกโดดเดี่ยวจากตะวันตกโดยเฉพาะ EU และสหรัฐอเมริกา ทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ นอกจากนั้นในด้านการทหาร เบลารุสก็ยังถูกโดดเดี่ยวจาก NATO เนื่องจากนโยบายต่างประเทศที่ต่อต้านตะวันตกและการแผ่ขยายเข้ามาของ NATO ในภูมิภาค ด้วยปัจจัยดังกล่าวทำให้เบลารุสขาดการค้าขายกับตะวันตก นอกจากนั้นเบลารุสยังจำเป็นต้องพึ่งพารัสเซียทางด้านพลังงานทำให้การค้าและเศรษฐกิจของเบลารุสพึ่งพารัสเซียอย่างมาก

หลังจากความขัดแย้งด้านพลังงานระหว่างรัสเซียและเบลารุสในปีค.ศ.2004 และ 2007 ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเบลารุสแย่ลง โดยเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ การปรับขึ้นราคาแก๊สธรรมชาติที่รัสเซียเสนอขายต่อเบลารุสให้เท่ากับราคาในตลาดยุโรป ทำให้ประธานาธิบดีลูคาเชนโคไม่พอใจอย่างมากและขู่ว่าจะตัดความสัมพันธ์ที่มีกับรัสเซียทั้งหมดแล้วหันไปสานสัมพันธ์กับตะวันตกภายใต้ EU แทน ประธานาธิบดีลูคาเชนโคมองว่าการกระทำดังกล่าวของรัสเซียแสดงให้เห็นถึงนโยบายที่แข็งกร้าวของประธานาธิบดีปูตินที่มีต่อเขา แต่การบังคับข่มขู่ของรัสเซียในการตัดการส่งแก๊สธรรมชาติให้กับเบลารุสก็ทำให้เบลารุสต้องยอมตกลงตามข้อเสนอของรัสเซีย แม้ว่านั่นจะหมายถึงการซื้อแก๊สธรรมชาติจากรัสเซียในราคาที่เท่ากับราคาตลาดยุโรป ซึ่งอาจนำมาซึ่งความไม่พอใจของประชาชนเบลารุสและอาจทำให้เกิดความไม่มั่นคงแก่ประธานาธิบดีลูคาเชนโคในการคงไว้ซึ่งอำนาจ

กล่าวโดยสรุป ความจำเป็นในการที่จะต้องพึ่งพารัสเซียในทุกๆด้านนั้นทำให้เบลารุสไม่มีอำนาจต่อรองใดๆที่จะขัดขืนข้อเสนอนโยบายใดๆของรัสเซียหากรัสเซียมีนโยบายแข็งกร้าวในการที่จะรวมเอาเบลารุสเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียอย่างจริงจัง เบลารุสโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การนำของประธานาธิบดีลูคาเชนโค แม้ว่าจะพยายามคัดค้านรัสเซียในประเด็นต่างๆที่เบลารุสสูญเสียผลประโยชน์โดยการขู่ว่าจะหันไปสานสัมพันธ์กับ EU

[51] *David R. Marples, “Is the Russia-Belarus Union Obsolete?”, Problems of Post-Communism, Vol.55, No.1(January/February2008),33.*

นั้น ในทางปฏิบัติก็แทบจะเป็นไปไม่ได้ หรือหากเป็นไปได้ การกระทำดังกล่าวก็ต้องแลกมาใน “ราคาแพง”[52] สำหรับประธานาธิบดีลูคาเชนโค เนื่องจากการสานสัมพันธ์กับ EU นั้นหมายถึงการยินยอมให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองภายในประเทศให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งนั่นอาจหมายถึงการสูญเสียอำนาจการปกครองทั้งหมดของเขาในเบลารุส

[52] *Thomas Ambrosio, Authoritarian Backlash:Russia Resistance to Democratization in the Former Soviet Union,110,124-125.*

แนวคิด New Public Management กับการปฏิรูประบบราชการของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

อริญชย์ บัววัฒนา*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการระบบราชการและการเมืองการปกครองของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย นับตั้งแต่การประกาศเอกราชในปี ค.ศ. 1945 จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลามากกว่า 60 ปี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามีพัฒนาการจากระบบประชาธิปไตยเฟื่องฟู และกลับมาสู่ระบบเผด็จการอำนาจนิยมเป็นระยะเวลาหลายทศวรรษ จนถึงจุดวิกฤตที่ทำให้มีการปฏิรูประบบการเมืองและระบบราชการ จวบจนปัจจุบัน โดยมีการนำแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่ (New Public Management) มาปรับใช้ในการปฏิรูประบบราชการของอินโดนีเซีย หลังการปฏิรูปการเมืองปี ค.ศ.1998 โดยวิเคราะห์ปัจจัยจากทั้งภายในประเทศ เช่น การเรียกร้องประชาธิปไตยและการต่อต้านอิทธิพลครอบงำของกองทัพในระบบการเมืองและเศรษฐกิจ และปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น การปรับปรุงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจตามข้อกำหนดของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งผลลัพธ์ของการปฏิรูประบบราชการที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภาครัฐในหลายภาคส่วน ทั้งโครงสร้างกฎหมายและสถาบันหลักของประเทศ การบริหารรัฐกิจและหน่วยงานภาครัฐ ระบบข้าราชการพลเรือน และการกระจายอำนาจ ทั้งนี้เพื่อที่จะบรรเทาและยุติปัญหาการบริหารงานภาครัฐแบบเก่าที่ล่าช้า ไร้ประสิทธิภาพ และทุจริตในวงกว้าง

คำสำคัญ: การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่/ การปฏิรูประบบราชการอินโดนีเซีย/ ระบบราชการอินโดนีเซีย

กล่าวนำ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองและระบบราชการของอินโดนีเซียตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีพัฒนาการและประวัติความเป็นมาอย่างไร มีสาเหตุและปัจจัยการการเปลี่ยนแปลงอย่างไรด้วยการศึกษาผ่านวิวัฒนาการของประวัติศาสตร์การเมือง ระบบราชการ ระบบเศรษฐกิจของอินโดนีเซีย โดยเริ่มตั้งแต่การต่อสู้เพื่อเอกราชและการรวมอำนาจการปกครองสมัยประธานาธิบดีซูการ์โน ยุคระเบียบใหม่และรัฐเผด็จการทหารของประธานาธิบดีซูฮาร์โต ยุคการปฏิรูปการเมืองและประชาธิปไตยของประธานาธิบดี บี.เจ.ฮาร์บีบี ยุคแห่งความล้มเหลวและปัญหาที่หยั่งรากลึกในสมัยประธานาธิบดีอับดุลรามานวาฮิด ยุคการบริหารราชการแบบใหม่ในสมัยประธานาธิบดี เมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี ถึงยุคปัจจุบันคือ ยุคโลกาภิวัตน์และการผงาดขึ้นในสมัยประธานาธิบดี ซูซิโล บัมบัง ยุโธโยโน

ส่วนต่อมาคือ การปฏิรูประบบราชการของอินโดนีเซีย หลังจากความเป็นประชาธิปไตยหลังการปฏิรูปการเมือง (Reformasi) ในปี ค.ศ. 1999 และการแก้ปัญหาระบบราชการของรัฐบาลนางเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี ด้วยการใช้แนวคิดการบริหารราชการแบบใหม่ (New Public Management) โดยจะแบ่งเป็น 3 หัวข้อคือ หัวข้อแรกการศึกษาสาเหตุและปัจจัยแห่งการปฏิรูป เช่น ปัจจัยภายในที่มาจากปัญหานานานับประการของอินโดนีเซีย อาทิ รัฐเผด็จการหรือระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม อิทธิพลของทหารและพลเรือนในระบบราชการ อุปนิสัย ระบบ

* *นักศึกษาระดับปริญญาตรี, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, arin_buawatthana@hotmail.co.th*

อุปถัมภ์ และการทุจริตในวงราชการ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยภายในดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบราชการ นอกจากการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการจากปัจจัยภายในแล้ว ยังมีปัจจัยภายนอกซึ่งส่งผลมายังอินโดนีเซีย อาทิ กระแสการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ในภูมิภาค ซึ่งส่งผลต่อการบริหารงานภาครัฐในหลายประเทศ (สุพจน์ ทรายแก้ว, 2545, น.6) โดยเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์การบริหารราชการจากระบบเดิม คือ แนวความคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) แนวคิดการจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Management Approach) และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการ (Participation) บริหารจัดการภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจ และกระแสทุนนิยม (Capitalism)

หัวข้อที่สอง คือ กระบวนการปฏิรูประบบราชการของอินโดนีเซียในสถาบันทางการและหน่วยงานราชการในปัจจุบันว่ามีโครงสร้าง หน้าที่ หลักการปฏิบัติงานอยู่ในลักษณะใด มีผลลัพธ์ในด้านดีและด้านเสียอย่างไร โดยแบ่งการศึกษาในด้านกฎหมายและสถาบันหลักของอินโดนีเซีย เช่น รัฐธรรมนูญและการออกกฎหมาย สถาบันหลักทางการเมือง การบริหารรัฐกิจและหน่วยงานภาครัฐ กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ระบบข้าราชการพลเรือน และการทุจริตและการป้องกันการทุจริตในระบบราชการอินโดนีเซีย เป็นต้น

หัวข้อที่สาม คือ การศึกษาการใช้แนวทางการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ในการบริหารงานภาครัฐอินโดนีเซีย เนื่องจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นพิจารณาแล้วเห็นว่าการบริหารงานภาครัฐของอินโดนีเซียยังคงประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตในวงราชการ (Corruption) ดังนั้นในส่วนนี้จึงได้แสวงหาสาเหตุและคำอธิบายของนักวิชาการจำนวนหนึ่ง เพื่อตอบปัญหาดังกล่าว ด้วยการศึกษาการบริหารระบบราชการแบบเวเบอร์ (Weberian) การศึกษาแนวคิดระบบราชการแบบใหม่ (NPM) และการศึกษาปัจจัยที่สำคัญในระบบราชการอินโดนีเซีย เช่น บรรทัดฐานและค่านิยม เป็นต้น เพื่อแสวงหาการบริหารงานอันเหมาะสมในการปรับปรุงระบบราชการของอินโดนีเซีย

สุดท้ายคือกล่าวสรุป ภาพรวมของวิวัฒนาการการเมืองการปกครองของอินโดนีเซีย วิเคราะห์ภาพรวมของการปฏิรูประบบราชการที่ผ่านมา ประเมินความสำเร็จและความล้มเหลว ซึ่งนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงในอนาคตและบทเรียนของการปฏิรูประบบราชการอินโดนีเซียต่อการพัฒนาระบบราชการในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศที่มีปัจจัยระบบราชการที่คล้ายคลึงกับอินโดนีเซีย

<u>ส่วนที่ 1</u> : ประวัติศาสตร์สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ยุคก่อนการประกาศเอกราช (ก่อน ค.ศ. 1945)

ช่วงยุคล่าอาณานิคม (Colonialism) ทั้งโปรตุเกสและสเปนขยายอิทธิพลมายังบริเวณโดยรอบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในช่องแคบมะละกาและในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ ด้วยความสนใจในเครื่องเทศ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงในประเทศยุโรป ในเวลาต่อมาโปรตุเกสและสเปนเกิดปัญหาภายในจนเสื่อมความมั่นคงในภูมิภาคนี้ลง กอปรกับฮอลันดาและอังกฤษได้พัฒนาระบบการค้าและกองเรือมากขึ้นจึงได้เข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคนี้แทน เริ่มด้วยการตั้งสถานีการค้าแห่งแรกของตนในเมืองบันตัม[1] ถัดจากนั้นก็ได้สถาปนา บริษัทดัตช์อินเดียตะวันออก (The Dutch East India Company) หรือ V.O.C [2] ในปี ค.ศ. 1602 นับแต่นั้นมาฮอลันดาก็ได้มีอิทธิพลปกครองและมีความสัมพันธ์กับคนในอินโดนีเซีย

---

[1] *เรียกว่า Banten หรือ Bantam อยู่ทางตะวันตกของเกาะชวาเป็นพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญและเป็นเมืองการค้าที่สำคัญในอดีต*

[2] *ย่อมาจากภาษาดัตช์ Vereenigde Oost-Indische Compagnie*

การปกครองและการบริหารจัดการอินโดนีเซียช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 ภายใต้อิทธิพลของชาวฮอลันดาเป็นไปอย่างไม่มีรูปแบบที่แน่นอน หากแต่ยึดโยงกันด้วยความสัมพันธ์ทางการค้า ระหว่างพ่อค้าชาวดัตช์ที่อยู่ในรูปแบบของ บริษัทดัตช์อินเดียตะวันออก กับ พ่อค้า นายทุน ชนพื้นเมือง และรวมไปถึงสุลต่านผู้ดูแลในท้องถิ่นนั้นๆ สังคมชนพื้นเมืองอินโดนีเซียหรือชาวชวานั้นเต็มไปด้วยการขดขี่ข่มเหงของเจ้าอาณานิคมฮอลันดา สร้างความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส จนในบางครั้งเกิดกระแสการต่อต้านฮอลันดาหลายครั้งจนเป็นสงครามความทุกข์ของชนพื้นเมืองชวากินระยะเวลานานกว่า 350 ปี

การก่อตัวของความคิดชาตินิยมในอินโดนีเซีย เกิดจากอิทธิพลของลัทธิชาตินิยมที่เกิดขึ้นทั่วโลก จากการตอบโต้การขยายตัวของจักรวรรดินิยมในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ขบวนการต่อต้านเจ้าอาณานิคมฮอลันดาและความต้องการเป็น เอกราช ผู้นำขบวนการชาตินิยมในอินโดนีเซียนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1908 – 1942 ส่วนใหญ่มีแกนนำมาจากกลุ่มชนชั้นนำและผู้ที่มีการศึกษาสูงจากประเทศตะวันตก มีการก่อตั้งขบวนการเยาวชน โรงเรียนที่มีรูปแบบการศึกษาแบบตะวันตกสร้างความตื่นตัวของชาวอินโดนีเซีย (ไชนุดิน เอลซา, 2552, น.295)

การเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้จักรวรรดิญี่ปุ่นเข้ายึดอินโดนีเซียไว้ พร้อมกับการทำลายกองทัพอาณานิคมฮอลันดาตั้งแต่ปี ค.ศ.1942 และในเวลาต่อมาเมื่อญี่ปุ่นได้ประกาศยอมแพ้สงครามเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ขบวนการชาตินิยมอินโดนีเซียจึงเห็นโอกาสสำคัญ จนนำมาสู่การประกาศเอกราชในวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ.1945 โดยผู้นำขบวนการชาตินิยม ซูการ์โน (Sukarno) อย่างไรก็ตามอินโดนีเซียยังคงต้องต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมเดิมและการรวบรวมดินแดนน้อยใหญ่ กว่า 5 ปี จนกระทั่งวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1950 สาธารณรัฐอินโดนีเซียจึงกำเนิดขึ้น ภายใต้ประธานาธิบดีซูการ์โน

ความเป็นเอกราชและการรวมอำนาจ : สมัยประธานาธิบดีซูการ์โน (ค.ศ. 1950 – 1967)

การปกครองนำโดยประธานาธิบดีซูการ์โน พยายามจะนำระบบการเมืองแบบตะวันตกและประชาธิปไตยเข้ามาปกครองและบริหารประเทศ แต่ก็ต้องประสบปัญหาสำคัญ เช่น ความยากจน การศึกษาระดับต่ำ วัฒนธรรมประเพณีที่เน้นอำนาจนิยม เป็นต้น พวกแกนนำชาตินิยมที่ยึดโยงกับองค์กรศาสนา ได้กลายเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารประเทศ การทุจริตในวงราชการก็ขยายวงไปกว้างขวาง สังคมอินโดนีเซียมีสถาบันการเมืองจำนวนน้อยมาก ยังไม่เพียงพอต่อการสร้างแนวคิดประชาธิปไตยที่แท้จริง เพราะอินโดนีเซียถูกปกครองจากแนวคิดรัฐตำรวจ (Police's State) หรือรัฐเผด็จการที่ฮอลันดาสร้างเอาไว้

ระบบราชการอินโดนีเซียและข้าราชการในยุคแรกนั้นมาจากเหล่านักรบกองโจรกู้ชาติ และข้าราชการเก่าในสมัยอาณานิคม เป็นการสร้างฐานอำนาจให้รัฐบาลโดยยืมอำนาจจากชนชั้นผู้ปกครองอินโดนีเซียในขณะนั้น ระบบราชการกลายเป็นองค์กรที่ไร้ประสิทธิภาพ ขาดการบริหารจัดการที่ดี มีการทุจริตในวงกว้าง ในที่สุดหน่วยราชการอินโดนีเซียกลายเป็นศูนย์กลางการสร้างฐานอำนาจของนักการเมืองและเป็นแหล่งกอบโกยผลประโยชน์ผิดกฎหมายของข้าราชการ (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.314) ประสิทธิภาพการทำงานของระบบราชการย่ำแย่ เพราะการสรรหาข้าราชการเพิ่มเข้าไปในระบบ ก็จำเป็นจะต้องใช้เหตุผลทางการเมืองเป็นหลัก จำนวนข้าราชการมีมากเกินกว่างานที่จะต้องรับผิดชอบ

ระบบการเมืองยุคแรกของอินโดนีเซียได้รับอิทธิพลมาจากฮอลันดามีสภาผู้แทนราษฎร เรียกว่า Dewan Perwakilan Rakyat: DPR โดยมีคณะรัฐมนตรียุคแรกมีนาย โมฮัมหมัด นัตซีร์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีประธานาธิบดีทำหน้าที่ประมุขของรัฐเท่านั้น ในเวลาต่อมาเกิดปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองมากมายมีการลาออกและเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ แม้ว่ามีการเลือกตั้งแล้วในปี ค.ศ.1955 ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ปัญหาที่

เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1953 ถึงปี ค.ศ.1957 ทำให้ประธานาธิบดีซูการ์โน เกิดความคิดว่า ระบบประชาธิปไตยตามแบบตะวันตก จะไม่นำพาอินโดนีเซีย พัฒนาได้อย่างที่คาดหวังไว้ โดยมีแนวคิดการพัฒนาระบบการเมืองรูปแบบใหม่เรียกว่า ระบบประชาธิปไตยแบบชี้นำ Demokrasi Terpimpin (Guided Democracy) ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1957 ประธานาธิบดีซูการ์โนประกาศ กฎอัยการศึกและสถาปนาประชาธิปไตยแบบชี้นำขึ้นปกครองอินโดนีเซีย

ประชาชนและนักการเมืองอินโดนีเซียตระหนักชัดว่าการมีระบอบประชาธิปไตยที่มีพรรคการเมืองหลากหลายสร้างความบอบช้ำกับอินโดนีเซียเป็นอย่างมาก การประกาศล้มเลิกพรรคการเมืองต่างๆ นับว่าเป็นวิธีการหนึ่งของประธานาธิบดีซูการ์โนในการจัดระเบียบทางการเมืองแบบใหม่ และในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1959 ภายใต้ “ปฏิญญาการเมือง” (Manipol) มีการประกาศให้กลับไปใช้รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1945 (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.387) มีองค์ประกอบคือ USDEK กล่าวคือ U-Turn การกลับมาใช้รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1945, Socialism (ลัทธิสังคมนิยมอินโดนีเซีย), Democracy (ประชาธิปไตยแบบชี้นำ), Economy (ระบบเศรษฐกิจแบบชี้นำ), Kepribadian (สัญลักษณ์ของอินโดนีเซียและการรักษามรดกของชาติ)

ภายใต้การนำของประธานาธิบดีซูการ์โนมีความใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (PKI) และมีปัญหาความขัดแย้งกับกองทัพหลายประการซึ่งการสร้างความขัดแย้งกับกองทัพของรัฐบาลไม่ใช่เรื่องที่สมควรกระทำในประเทศอินโดนีเซีย เมื่อปัญหาต่างๆมีมากขึ้น กองทัพก็ได้เข้าแทรกแซงกิจการต่างๆของรัฐบาลมากขึ้น มีการประท้วงและการจลาจลของนักศึกษาเกิดขึ้นเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซีย ความวุ่นวายที่เกิดขึ้นทำให้กองทัพบกนำโดยพลตรี ซูฮาร์โต (Suharto) บีบบังคับให้ประธานาธิบดีซูการ์โนมอบอำนาจให้กับซูฮาร์โตปกครอง นับแต่นั้นมาซูการ์โนก็ถูกคุมขังไว้ในวังโบกอร์ ส่วนซูฮาร์โตดำรงตำแหน่งรักษาการประธานาธิบดีต่อไป และมีกองทัพแห่งชาติ (ABRI) ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

ระเบียบใหม่และรัฐเผด็จการทหาร : สมัยประธานาธิบดีซูฮาร์โต (ค.ศ. 1967 - 1998)

ยุคระเบียบสังคมใหม่ Orde Baru (New Order) จะทำให้อินโดนีเซียแตกต่างจากระบอบสังคมแบบเก่าที่ล้าสมัยและไร้เสถียรภาพ การโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลจากการยึดอำนาจเพื่อสร้างความชอบธรรมในการปกครอง และดำเนินการรวบรวมอำนาจทางการเมืองอย่างจริงจัง ชนชั้นปกครองเน้นนโยบายและกำหนดมาตรการที่เข้มงวด เพื่อนำมาใช้ควบคุมประชาชน เน้นให้ความสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐมากกว่าการคำนึงถึงนิติธรรม การลงโทษศัตรูทางการเมืองที่มีความคิดแตกต่างกับรัฐบาล โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมใดๆ (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.455)

รัฐบาลอำนาจนิยม ได้รื้อโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งและบุคคลากรของกระทรวงทบวง กรม ต่างๆ โดยมีเป้าหมายคือการทำให้ระบบราชการเป็นเครื่องมือที่เสริมส่งอำนาจของรัฐบาลใหม่อย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น การบังคับโดยกฎหมายให้ข้าราชการพลเรือนทุกคนเป็นสมาชิกถาวรของสมาคมข้าราชการ ที่เรียกว่า สำนักงานข้าราชการพลเรือน (Korps Pegawai Negeri หรือ Korpri) ทำหน้าที่เป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของข้าราชการพลเรือนแต่ละสาขา โดยมิใช่จะต้องรับผิดชอบต่อหน่วยงานราชการที่ตนเองสังกัดอยู่เท่านั้น แต่ยังต้องทำตัวเป็นลูกจ้างที่ดีของรัฐ โดยถูกกฎหมายและวินัยราชการ และที่สำคัญข้าราชการพลเรือนถูกบังคับจาก Korpri ให้เป็นสมาชิกและสนับสนุนพรรคการเมืองของรัฐบาล เพื่อไม่ให้พรรคการเมืองอื่นเข้ามามีอิทธิพลเข้าไปมีบทบาทในชีวิตชาวชนบทและข้าราชการทั่วไปทุกระดับชั้น (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.469)

นอกจากนั้นยังมีการปรับโครงสร้าง ของกองทัพอินโดนีเซีย โดยรวมอำนาจการบริหารกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกองบัญชาการตำรวจ อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของประธานเสนาธิการกองทัพแห่งชาติและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและความมั่นคง (Hamkam) นอกจากนี้กองทัพแห่งชาติยังมีหลัก 2 ประการ (Dwifungsi) ประการแรกคือหน้าที่ป้องกันประเทศและสร้างความมั่นคงแก่รัฐ และประการที่สอง ในฐานะพลังสำคัญในทางการเมืองยุคระเบียบใหม่ แสดงเห็นชัดว่ากองทัพแห่งชาติมีส่วนสำคัญในการสร้าง “รัฐทหาร” ของอินโดนีเซีย โดยเฉพาะการนำระบบทหารเข้าไปมีบทบาทเหนือกิจการที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือน เรียกว่า ระบบเกการ์ยา คือ ข้าราชการฝ่ายทหารจะถูกโยกย้ายเข้าไปดำรงตำแหน่งสำคัญในส่วนราชการต่างๆของรัฐ นายทหารบกจะเข้าไปมีบทบาทในการบังคับควบคุมบังคับบัญชาข้าราชการพลเรือนมากที่สุด (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.471) เช่น ตำแหน่งรัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ อธิบดีกรม และเลขานุการรัฐมนตรี ก็ล้วนแล้วแต่เป็นนายทหารที่เข้าไปดำรงตำแหน่งดังกล่าว ยุคระเบียบใหม่ภายใต้การปกครองของซูฮาร์โต ทหารไม่เพียงมีบทบาทในทางการเมืองการปกครองอย่างมากแล้ว ยังเข้าไปมีบทบาทในภาคเศรษฐกิจของประเทศอย่างเต็มที่

การครองอำนาจกว่า 3 ทศวรรษของประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้สิ้นสุดลง พร้อมกับวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย โดยอินโดนีเซียได้รับผลกระทบในปี ค.ศ. ขณะที่ปัญหาเศรษฐกิจกลายเป็นปัญหาทางสังคมและการเมืองอินโดนีเซียอย่างรวดเร็ว ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมก็กำลังเผยออกสู่สังคมอินโดนีเซียที่เรียกโดยรวมว่า KKN เช่น กลุ่มทุนและกลุ่มผลประโยชน์ที่รายล้อมประธานาธิบดีซูฮาร์โตซึ่งร่ำรวยมากจากการเมืองแบบสมรู้ร่วมคิด Collusion (K) การทุจริตในราชการ Corruption (K) และระบบอุปถัมภ์ Nepotism (N) (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.472)

การประท้วงขับไล่ประธานาธิบดีซูฮาร์โตรุนแรงมากขึ้น มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูป (Reformasi) ระบบการเมือง ในที่สุดวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ.1998 ประธานาธิบดีซูฮาร์โตตัดสินใจลาออกจากตำแหน่ง เมื่อประธานาธิบดีถึงแก่อสัญกรรม ลาออก หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ รองประธานาธิบดีจะต้องดำรงตำแหน่งแทนจนครบวาระ ซึ่งในขณะนั้น นาย บาชารุดดิน ยุซุป ฮาร์บีบี (Bacharuddin Jusuf Harbibie) หรือ B.J. Harbibie ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งแทน

การปฏิรูปการเมืองและประชาธิปไตย : สมัยประธานาธิบดี บี.เจ. ฮาร์บีบี (ค.ศ. 1998 -1999)

การริเริ่มยุคใหม่ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทันทีที่ดำรงตำแหน่งมีการประการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีเพื่อการพัฒนาการปฏิรูป (Kabinet Reformasi Pembangunan) การทำงานในช่วงแรกของฮาร์บีบีเปรียบเสมือนการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในยุคของประธานาธิบดีซูฮาร์โต (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.560) ทั้งความขัดแย้งของกองทัพ ปัญหาเสรีภาพของสื่อมวลชน ปัญหาเสรีภาพความคิด ความเชื่อ และศาสนา การปรับปรุงโครงสร้างของอินโดนีเซีย ขนานใหญ่ เช่น การปรับปรุงกฎหมายโครงสร้างสภาผู้แทนราษฎร โครงสร้างสภาที่ปรึกษาประชาชน และจัดตั้งคณะกรรมการเลือกตั้ง (The General Election Commission)

การปฏิรูปทางการเมืองที่เห็นได้เป็นรูปธรรมชัดเจนอีกประการหนึ่งในยุคนี้คือ การกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาคอย่างจริงจัง เพราะในสมัยก่อนการปกครองภายในอินโดนีเซียถูกครอบงำโดยเกาะชวา โดยประชาชนเกาะรอบนอกเป็นชนชั้นที่ถูกกดขี่ตลอดมายาวนาน (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น. 566) มีการออกกฎหมายให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นต่างๆ มีผู้บริหารองค์กรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมมาจากการแต่งตั้งจากส่วนกลาง และได้ปรับอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ

ให้อยู่ในฐานะผู้กำกับมากกว่าผู้คุมอำนาจ กระแสการเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยยังส่งผลต่อการปรับตัวของกองทัพแห่งชาติ ได้มีการประกาศกรอบความคิดใหม่ (Paradigma Baru ABRI) ประกอบด้วย การถอนตัวออกจากแนวหน้าทางการเมือง เปลี่ยนจากการควบคุมการเมืองเป็นมีอิทธิพลบ้างเท่านั้น เปลี่ยนภารกิจทางการเมืองจากภารกิจหลักเป็นภารกิจทางอ้อม และกองทัพแห่งชาติจะเป็นผู้ประสานการเมืองกับฝ่ายพลเรือนเท่านั้น (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.574)

การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 7 มิถุนายน ปี ค.ศ. 1999 เป็นผลให้สภาผู้แทนราษฎรจัดตั้งสภาที่ปรึกษาประชาชนและได้มีการประชุมแต่งตั้งประธานาธิบดี เลือก นายอับดุร์ราห์มาน วาฮิด (Abdurrahman Wahid) ในวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ.1999 ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ความล้มเหลวและปัญหาที่หยั่งรากลึก : สมัยประธานาธิบดีอับดุลรามาน วาฮิด (ค.ศ.1999 - 2001)

นายวาฮิดก้าวขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีที่ไม่ได้มีเสียงข้างมากในสภา แต่มีความสามารถในการต่อรองเพื่อดึงเสียงพรรคการเมืองอื่นๆให้เข้ามาสนับสนุนตนเอง ทำให้รัฐบาลนาย อับดุร์ราห์มาน วาฮิด ยากที่จะมีเสถียรภาพ กอปรกับกระแสข่าวการฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้อำนาจตามอำเภอใจของประธานาธิบดี และที่สำคัญคือรัฐบาลของนายวาฮิด มีปัญหากับกองทัพอินโดนีเซียอย่างมากทำให้กลุ่มนายทหารไปให้การสนับสนุนกลุ่มของนางเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี แทนในที่สุดสภาผู้แทนราษฎรลงมติถอดถอน (Impeachment) ออกจากตำแหน่ง ในข้อหาประพฤติตัวไม่เหมาะสมและปฏิบัติหน้าที่อันมิชอบ แล้วส่งให้สภาที่ปรึกษาประชาชนพิจารณา ในวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 2001 นับแต่นั้นนายอับดุลรามาน วาฮิด ได้สิ้นสุดภาระหน้าที่ประมุขและผู้บริหารสูงสุดหลังการครองอำนาจเพียง 21 เดือน แล้วสภาที่ปรึกษาประชาชนแต่งตั้งนางเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี (Megawati Sukarnoputri) บุตรสาวของอดีตประธานาธิบดี ซูการ์โน ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนใหม่

การบริหารราชการแบบใหม่ : สมัยประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี (ค.ศ.2001 - 2004)

การทำงานของประธานาธิบดีคนใหม่ก็ไม่ได้แตกต่างจากอดีต เพราะต้องเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองโดยพยายามประนีประนอมกับพรรคการเมือง ผู้นำกองทัพและผู้นำทางกลุ่มศาสนาอิสลาม และในขณะเดียวกันก็พยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเรื้อรังเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจ ค.ศ. 1998 แต่ถึงอย่างไรสภาวะเศรษฐกิจก็ไม่มีวี่แววว่าจะดีขึ้น เนื่องจากการทำสงครามสหรัฐอเมริกากับอิรัก และปัญหาโครงสร้างพื้นฐานของอินโดนีเซียเอง (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.590)

จากความล้มเหลวของรัฐบาลก่อนในการปฏิรูประบบราชการ ทำให้นางเมกาวาตีต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบ คือ การปฏิรูประบบราชการและรัฐวิสาหกิจให้ทันสมัยและสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยไปพร้อมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบราชการและรัฐวิสาหกิจ ที่เต็มไปด้วยความไร้ประสิทธิภาพ การทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน และการฉ้อราษฎร์บังหลวงในทุกระดับชั้น สิ่งต่างเหล่านี้รัฐบาลจำเป็นต้องกำจัดออกไปให้ได้มากที่สุด นางเมกาวาตีได้มีการดำเนินนโยบายปฏิรูปโครงสร้างระบบราชการให้มีขนาดเล็กลงและมีการกระจายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องของแต่ละองค์กรทุกระดับ เน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานและความโปร่งใส โดยเฉพาะปฏิรูปหน่วยงานทางด้านการจัดเก็บภาษีและหน่วยงานด้านความยุติธรรม การจัดตั้งคณะกรรมการสอบสวนการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างจริงจัง ในส่วนของหน่วยงานด้านการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและการลงทุนซึ่งเดิมเคยเป็นฐานเสาะแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบตามกฎหมาย

ของผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานเหล่านั้น เช่น คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (Bappenas) คณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุนแห่งชาติ (BKPM) และคณะกรรมการบริหารตลาดหลักทรัพย์ (JSX) โดยรัฐบาลมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงและแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ที่มีภาพพจน์ที่ดีในสายตาประชาชน เพื่อเข้าบริหารและปฏิรูปโครงสร้างหน่วยงานเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพและความโปร่งใส

ส่วนรัฐวิสาหกิจต่างๆ ในอดีตเป็นฐานผลประโยชน์บรรดานายทหารการเมืองและเครือญาติชนชั้นผู้ปกครองเป็นระยะเวลายาวนาน มีการดำเนินการเช่น หากเป็นรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กและมีผลขาดทุนสะสมเป็นระยะเวลายาวนานก็จะถูกยุบกิจการหรือขายต่อให้เอกชนดำเนินการ และถ้าเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีความสำคัญต่อประชาชน มีขนาดใหญ่ กิจการสาธารณูปโภค และมีผลต่อความมั่นคงของรัฐ เช่น องค์การคลังสินค้าอุปโภคบริโภค (Bulog) และองค์การน้ำมันแห่งชาติ (Pertamina) เป็นต้น รัฐบาลได้ตั้งบรรดานักบริหารธุรกิจมืออาชีพเข้าไปทำหน้าที่แทนผู้บริหารชุดเก่าซึ่งเป็นนายทหาร อีกทั้งยังได้นำเอาระบบการจัดการและบริหารธุรกิจสมัยใหม่เข้าไปปฏิรูปโครงสร้างของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้อย่างจริงจัง (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, 602) ควบคู่ไปกับการพลักดันให้มีการกระจายหุ้นของรัฐวิสาหกิจเพื่อแปรสภาพให้เป็นบริษัทมหาชน ที่มีทั้งรัฐ เอกชน และประชาชนทั่วไปมีส่วนเป็นผู้ถือหุ้นร่วมกัน ต่างจากเดิมที่รัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดและเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว

การปฏิรูปกองทัพแห่งชาติซึ่งเคยมีปัญหาความขัดแย้งในรัฐบาลก่อน รัฐบาลนางเมกาวาตีกลับมามีความพยายามอีกครั้ง คือการรื้อโครงสร้างสายงานการบังคับบัญชาของทุกเหล่าทัพ ปฏิรูปไปสู่ระบบคณะทำงานของผู้บัญชาการร่วม (Joint Chief of Staff System) มีเสนาธิการกองทัพแห่งชาติ ทำงานร่วมกับประธานเสนาธิการกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพ อากาศ โดยมีประธานาธิบดีเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพแห่งชาติ การปฏิรูปโครงสร้างกองทัพภาค โดยโอนภารกิจการดูแลความมั่นคงภายในและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในแต่ละเขตกองทัพภาคไปยังหน่วยงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้กระบวนการถ่ายโอนอำนาจแทรกแซงกิจการพลเรือนในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น เช่น ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอฝ่ายทหารให้หมดสิ้นไปในปี ค.ศ. 2004 และการไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจการทางการเมืองในระดับชาติทุกระดับ (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2547, น.617)

การทำงานของรัฐบาลนางเมกาวาตีก็ดำเนินเรื่อยมาจนครบวาระการทำงาน 4 ปีที่นางครองอำนาจผ่านเหตุการณ์ต่างๆ อันสำคัญเช่น เหตุการณ์วางระเบิดที่บาหลีเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.2002 กระทบกระเทือนความเชื่อมั่นและทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และการแก้ไขรัฐธรรมนูญ[3] บัญญัติให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงจากประชาชน และหากการลงคะแนนเสียงรอบแรก ผู้ชนะได้คะแนนเสียงไม่เกินครึ่งหนึ่งให้มีการเลือกตั้งลงคะแนนเสียงรอบสองของผู้ที่ได้ที่ 1 และ 2 เพื่อหาผู้ชนะอย่างแท้จริง (Crouch Harold, 2010, p.62) และกฎกติกาการเลือกประธานาธิบดีแบบใหม่นี่ได้ถูกนำมาใช้จริงในการเลือกตั้งประธานาธิบดี ปี ค.ศ. 2004 และการได้รับชัยชนะอย่างล้นหลามเหนือนางเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี ของนายซูซิโล บัมบัง ยูโดโยโน (Susilo Bambang Yudhoyono) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “SBY”

[3] *การแก้ไขรัฐธรรมนูญในสมัยประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี ในปี ค.ศ.2002 ให้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงจากประชาชน (Direct Elections) และเปลี่ยนจากวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี เปลี่ยนเป็น 5 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียง 2 วาระคือ 10 ปีเท่านั้น*

โลกาภิวัตน์และการผงาดขึ้น : สมัยประธานาธิบดี เอส.บี.วาย (ค.ศ. 2004 - ปัจจุบัน)

ความสำเร็จในการดำเนินนโยบายในอาเจ๊ะห์ (Aceh) ทำให้เกิดสันติภาพอย่างสมบูรณ์ในสมัยประธานาธิบดียูโดโยโน การยุติความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อีกทั้งฟื้นฟูเศรษฐกิจของอินโดนีเซียให้มีความเข้มแข็งและเติบโตอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นประเทศที่จูงใจนักลงทุนและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ความสำเร็จของประธานาธิบดีจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากขาดการสนับสนุนจากกองทัพ ด้วยเหตุที่ว่าประธานาธิบดีเคยเป็นนายทหารระดับสูงของกองทัพมาก่อนจึงมีความเข้าใจในปัญหากองกองทัพและได้รับความเคารพจากกองทัพด้วยเช่นกัน การดำเนินการลดบทบาทกองทัพของประธานาธิบดีก็มีความแยบคาย เช่น เมื่อลดบทบาทของกองทัพแล้ว ก็ให้เงินงบประมาณทางทหารเพิ่มขึ้นด้วย ทำให้ดูเหมือนกองทัพไม่ได้สูญเสียผลประโยชน์และไม่ให้กองทัพขัดขวางนโยบายดังกล่าว

การปกครองของยูโดโยโนกว่า 8 ปี ที่ผ่านมา อินโดนีเซียได้ผงาดขึ้นเป็นประเทศที่มีความสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในเอเชีย การเติบโตของอินโดนีเซียภายใต้บริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์และการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้อินโดนีเซียมีการปรับตัวและตอบสนองอย่างทันท่วงทีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศและดำรงความมีเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การบริหารงานระบบราชการและการปกครองก็ย่อมจะต้องมีความเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทต่างๆ

ประธานาธิบดียูโธโยโน นับว่าเป็นผู้นำทางการเมืองรุ่นใหม่ เป็นหนึ่งในบรรดานักการเมืองที่มีความเข้าใจกระบวนการทางการเมืองซึ่งความคิดเห็นของประชาชนและสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ นับว่าเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่รับฟังความเห็นและเสียงจากประชาชน อีกทั้งเขายังเป็นนักปฏิรูปการทหารเช่นเดียวกับนายพลวิรันโต (Wiranto) หลังจากที่ประชาชนรับรู้ความจริงว่าการทำงานของรัฐบาลนางเมกาวาตีนั้นล้มเหลว เพราะไม่สามารถสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มการจ้างงานได้ มีการทุจริตในวงกว้าง และที่สำคัญคือสร้างความรุนแรงในอาเจ๊ะห์โดยการประกาศกฎอัยการศึกและใช้กำลังทหารลงไปในพื้นที่ (Takashi Shiraishi, 2005, pp. 34-37)

<u>ส่วนที่ 2</u> : การปฏิรูประบบราชการของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

การปฏิรูประบบราชการของอินโดนีเซียรับผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญหลังวิกฤตทางการเมืองและเศรษฐกิจปี ค.ศ.1998 คือหลังการหมดอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โต โดยกล่าวถึงสาเหตุแห่งความเปลี่ยนแปลง กระบวนการปฏิรูป การปรับปรุงโครงสร้างระบบราชการ เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ขั้นตอนการออกกฎหมายและนโยบายสาธารณะ การปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ และการต่อต้านการทุจริตในระบบราชการ เป็นต้น

หลังการครองอำนาจอันยาวนานของประธานาธิบดีซูฮาร์โต ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการเมือง ถึงแม้ว่าจะมีการจัดการเลือกตั้งของประชาชนบ้างแต่ก็เป็นเพียงกลวิธีของประธานาธิบดีซูฮาร์โตใช้ควบคุมประชาชนของเขาไม่ให้มีการประท้วงและลุกขึ้นต่อต้าน เพราะการจัดการเลือกตั้งในพื้นที่ห่างไกลหรือนอกเขตเกาะชวา จะมีเพียงพรรคโกลคาร์ (Golkar) ซึ่งก็คือพรรคของประธานาธิบดีเท่านั้นที่จะมีสิทธิในการหาเสียงและสร้างฐานการสนับสนุนเท่านั้น พรรคการเมืองอื่นๆมีสิทธิในการหาเสียงหรือรณรงค์ผู้สนับสนุนได้อย่างจำกัดพื้นที่และต้องขออนุญาตจากรัฐบาลเสียก่อน

การลาออกของประธานาธิบดีทำให้การเรียกร้องประชาธิปไตยก็เริ่มมีมากขึ้น ปัญหาต่างของอินโดนีเซียก็เริ่มปรากฏชัดมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการทุจริตในวงราชการ สถาบันทางการเมืองของอินโดนีเซีย

ประกอบไปด้วยปัจเจกบุคคลและสถาบันทางการเมืองซึ่งผลักดันอำนาจของตนเองให้กลายเป็นนโยบายสาธารณะและควบคุมกิจการของรัฐ ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลได้นำไปสู่พฤติกรรมที่ขาดจริยธรรม การสรรหาบุคลากรขาดความโปร่งใส หน่วยงานราชการประกาศรับสมัครบุคคลโดยพลการและมีการรับสินบนจากผู้มีอิทธิพล มิตรสหายหรือครอบครัว อีกทั้งการทุจริตและติดสินบนไม่ได้แทรกซึมอยู่ในระดับนักการเมืองหรือรัฐสภาเท่านั้นแต่ยังฝังรากลึกอยู่ในระบบยุติธรรมและระบบศาลของอินโดนีเซียอีกด้วย

อิทธิพลของกองทัพในระบบราชการอินโดนีเซียเป็นสิ่งที่ประชาชนเห็นว่าเป็นสาเหตุของการทุจริตในวงราชการ อิทธิพลของกองทัพและทหารเริ่มมาจากตั้งแต่สมัยการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมเพราะต้องใช้กองกำลังและอาวุธในการทำสงครามต่อสู้ และเมื่อประกาศเอกราชได้แล้วก็ย่อมจะต้องให้ความดีความชอบและการเข้ามามีส่วนร่วมของกองทัพในการบริหารงานบ้านเมืองด้วย ในสมัยซูการ์โนจำเป็นจะต้องถ่วงดุลกลุ่มคอมมิวนิสต์ในบริบทของสงครามเย็นจึงต้องให้ทหารเข้ามามีอิทธิพลในระบบการเมืองการปกครอง เพื่อป้องกันพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซีย (PKI) เข้ามามีอิทธิพลในระบบการเมือง และในสมัยของประธานาธิบดีซูฮาร์โต กลุ่มนายทหารและกองทัพมีบทบาทอย่างยิ่งในการดำเนินกิจการของรัฐวิสาหกิจ บรรษัทขนาดใหญ่ ยิ่งไปกว่านั้นอิทธิพลของกองทัพยังมาจากระบบการจัดสรรงบประมาณซึ่งภาครัฐบาลอินโดนีเซียให้กับกองทัพคิดเป็นร้อยละ 25 เท่านั้นอีก 75 นั้นกองทัพและทหารจะต้องไปแสวงหาด้วยตนเองเพื่อที่จะมาใช้สอยและให้เงินเดือนกับกองทัพ ดังนั้นกองทัพจึงมีกิจการของตนเอง เช่นในพื้นที่จังหวัดอาเจ๊ะห์ (Aceh) กองทัพมีธุรกิจเมล็ดกาแฟจำนวนมาก

หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี ค.ศ.1998 อินโดนีเซียต้องพึ่งพิงเงินทุนจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ กอปรกับการบริหารการเงินการคลังของประเทอินโดนีเซียประสบปัญหาการทุจริตในวงราชการ อินโดนีเซียต้องกู้เงินจำนวนมากกว่า 4 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ (วิทยา สุจริตธนารักษ์, 2543, น.139) สิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้กำหนดเงื่อนไขการให้กู้เงินไว้หลายประการเช่น ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างระบบธนาคาร การยกเลิกการผูกขาดการค้าและอุตสาหกรรม รวมถึงปรับโครงสร้างนโยบายการเงิน จากจัดการการคลังและการตัดสินใจทางการเงินล้มเหลว ผลของความล้มเหลวจากการลงทุนได้กลายเป็นค่าใช้จ่ายและหนี้ของรัฐบาล อินโดนีเซียจึงได้รับตัวชี้วัดการบริหารงานภาครัฐ (Indicator) และต้องนำระบบธรรมาภิบาล (Good Governance) เข้ามาปรับใช้

กฎหมายและสถาบันหลักของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Laws and Institutions)

โดยทั่วไปรัฐธรรมนูญย่อมระบุถึงสถาบันหลักของรัฐ ในส่วนนี้จะแสดงถึงโครงสร้างและขั้นตอนกระบวนการบัญญัติกฎหมายและโครงสร้างของฝ่ายบริหาร รัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ในปัจจุบันมีการปรับปรุงแก้ไขมาด้วยกัน 4 ครั้งตั้งแต่ปี ค.ศ.1998 และการแก้ไขครั้งล่าสุดเมื่อปี ค.ศ. 2002

สภาที่ปรึกษาประชาชน (MPR : Majelis Permusyawaratan Rakya)

ถึงแม้ว่าสภาที่ปรึกษาประชาชนจะไม่ได้ถูกจัดว่าเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดตามรัฐธรรมนูญ แต่สภาที่ปรึกษาประชาชนก็ยังคงเป็นสถาบันสูงสุดเพราะไม่ว่าประธานาธิบดี สภาผู้แทนราษฎร (DPR) องค์กรตรวจสอบแห่งชาติ (BPK) หรือศาลสูงสุด จะต้องรายงานการทำงานของตนต่อสภา และที่สำคัญสภาที่ปรึกษาประชาชนมีอำนาจในการปรับปรุงหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญ (Asian Development Bank, 2004, p.12) องค์ประกอบของสภาที่ปรึกษาประชาชนถูกบัญญัติขึ้นในการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญครั้งที่ 4 ในปัจจุบันสภาที่ปรึกษาประชาชน

ประกอบด้วยสมาชิกจากสภาผู้แทนราษฎร (DPR) และจากสภาผู้แทนภูมิภาค (DPD) ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งต่างจากอดีตที่สมาชิกสภาที่ปรึกษาประชาชนมาจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งโดยทหารและตำรวจ

สภาผู้แทนราษฎร (DPR : Dewan Perwakilan Rakyat)

สภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานหลักในโครงสร้างนิติบัญญัติซึ่งกฎหมายและงบประมาณจะต้องผ่านความเห็นชอบระหว่างรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร แต่อย่างไรก็ตามการทำงานของรัฐสภาและรัฐบาลก็เป็นไปโดยความร่วมมือกัน เพราะประธานาธิบดีไม่มีอำนาจในการยุบสภา ในกรณีพรรคการเมืองของผู้ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีไม่ได้รับเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรจะทำให้การ ทำงานระหว่างประธานาธิบดีและสภาผู้แทนราษฎรเป็นเรื่องที่ยุ่งยากมากขึ้น

สภาผู้แทนภูมิภาค (DPD : Dewan Perwakilan Daerah)

สภาผู้แทนภูมิภาคประกอบด้วยสมาชิกที่เลือกตั้งมาจากภูมิภาคต่างๆ โดยสภาผู้แทนภูมิภาคมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาให้กับสภาผู้แทนราษฎรและสามารถเสนอแนะเรื่องที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างชาติกับภูมิภาค จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งสภาผู้แทนภูมิภาคคือต้องการให้ภูมิภาคมีบทบาทที่เข้มแข็งมากขึ้น เป็นโครงสร้างใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนและดูแลด้านการกระจายอำนาจโดยเฉพาะ (Patrick Ziegenhain, 2008, p.158)

ประธานาธิบดี (The President)

รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ประธานาธิบดีเป็นหัวหน้ารัฐบาล (Head of government) ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งและมีวาระ 5 ปี ดำรงตำแหน่งได้มากที่สุด 2 วาระ เริ่มใช้ระบบประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2004 กฎหมายและงบประมาณต้องผ่านความเห็นชอบของประธานาธิบดีและสภาผู้แทนราษฎรด้วย แต่การออกกฎหมายของรัฐบาล (Government Regulations) สามารถประกาศโดยประธานาธิบดีโดยไม่ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร เช่น กฤษฎีกาประธานาธิบดี (Presidential Decree) ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญคือการลดอำนาจของสภาที่ปรึกษาประชาชนในการถอดถอนประธานาธิบดีออกจากตำแหน่ง ปัจจุบันประธานาธิบดีจะถูกถอดถอนได้เพียงกรณีเดียว คือการเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อสร้างการตรวจสอบและถ่วงดุลให้มากขึ้นในโครงสร้างการบริหารประเทศ (Asian Development Bank, 2004, p.13)

คณะรัฐมนตรี (The Cabinet)

รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่สนับสนุนประธานาธิบดีในการทำหน้าที่ ซึ่งคณะรัฐมนตรีจะถูกแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีเพื่อที่จะเป็นหัวหน้าหน่วยงานราชการหรือมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นการเฉพาะก็ได้ คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่รับผิดชอบต่อประธานาธิบดีไม่ได้มีต่อรัฐสภาซึ่งคล้ายกับระบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา และรัฐมนตรีนั้นไม่สามารถเป็นสมาชิกสภาผู้แทนหรือสมาชิกสภาผู้แทนภูมิภาคได้

สถาบันทางราชการ (National Government Institutions)

กระทรวงหรือหน่วยงานราชการจะมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานาธิบดีได้มีประกาศกฤษฎีกาส่วนการจัดการภายในกระทรวงและการแบ่งความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่จะบัญญัติไว้ในกฎกระทรวง ซึ่งจะต้องผ่านการหารือและความเห็นชอบกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการปฏิรูประบบราชการ[4] โดยอินโดนีเซียประกอบด้วยสถาบันราชการในหลายรูปแบบ เช่น เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เลขาธิการรัฐมนตรี รัฐมนตรีด้านการประสานงาน กรม กองต่างๆ หน่วยงานเฉพาะ นอกจากหน่วยงานที่เป็นสถาบันถาวรแล้ว ยังมีสถาบันเฉพาะกิจ เช่น สำนักงานจัดการโครงการ (Project Management Office) กลุ่มสัมพันธ์ (Cooperation Teams) และกลุ่มทำงาน (Working Group)

การบริหารรัฐกิจและหน่วยงานภาครัฐ (Public Administration and Civil Service)

ส่วนนี้จะกล่าวถึงระบบการบริหารราชการภาครัฐภายใต้กระทรวงการปฏิรูประบบราชการ (State Ministry for Administrative Reform: MenPAN) และสถาบันแห่งชาติด้านการบริหาร (Institute of National Administration: LAN) [5] และหน่วยงานราชการ รวมไปถึง การบริหารงานข้าราชการ ภายใต้คณะกรรมการข้าราชการแห่งชาติ (National Civil Service Board: BKN)[6] และในส่วนนี้จะกล่าวถึงหน่วยงานราชการช่วงการพัฒนาและปฏิรูประบบราชการด้านการกระจายอำนาจเพื่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบราชการอินโดนีเซีย (Asian Development Bank, 2004, p.56)

MenPAN และ LAN เป็นหน่วยงานที่ดูแลโครงสร้างทางการบริหารรัฐกิจ โดยกำหนดแนวทางและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการส่วนกลาง และในส่วนของรัฐบาลท้องถิ่นบังคับใช้กฎหมายจากกระทรวงกิจการแห่งรัฐ (The Ministry of Home Affairs: MoHA) ซึ่งภูมิภาคไม่ได้รับอำนาจอย่างเต็มที่ในระบบบริหารราชการภาครัฐ อย่างไรก็ตามอำนาจบังคับบัญชาของ MenPAN ต่อรัฐบาลภูมิภาคก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ รัฐบาลภูมิภาคถูกจัดตั้งให้มีโครงสร้างองค์กรบนพื้นฐานที่รัฐบาลกลางกำหนดเพียงเท่านั้น และในปัจจุบันความต้องการความเป็นอิสระจากรัฐบาลกลางก็มีมากขึ้น

MenPAN ในฐานะผู้ดูแลกฎหมายทางราชการมีหน้าที่อนุมัติข้อเรียกร้องของหน่วยงานภาครัฐที่แสดงเจตจำนงในการที่จะเพิ่มหรือถอน กรม หรือแผนก โดยต้องเป็นไปตามกฎหมายของระบบราชการ และเป็นไปตามโครงสร้างระบบราชการที่เหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับเปลี่ยนระบบราชการไปสู่ ความยืดหยุ่น ความมีประสิทธิภาพ และความชำนาญของหน่วยงานราชการ บนพื้นฐานของการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งได้รับกระแสการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ของประเทศตะวันตก มีจุดมุ่งหมายที่จะออกจากระบบราชการ (Bureaucracy) แบบเดิมที่มีความล่าช้าและความซับซ้อน เต็มไปด้วยระเบียบขั้นตอน โดยเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกันกับประเทศต่างๆในภูมิภาค (Asian Development Bank, 2004, p.57)

ในปัจจุบันการออกแบบโครงสร้างระบบราชการจะถูกแยกออกจากระบบข้าราชการ เช่น จากการตั้งแผนงานเป็นหน้าที่ของ MenPAN แต่การจัดสรรตำแหน่งงานในองค์การเป็นหน้าที่ของ BKN การแยกออกจาก

---

[4] *ตาม Ross H. McLeod และ Andrew MacIntyre (2007) ใน Indonesia: Democracy and the Promise of Good Governance อธิบาย MenPAN ว่าคือ State Ministry for Administrative Reform ส่วน Asia Development Bank (2004) ใน Country Governance Assessment Report อธิบาย MenPAN ว่า State Minister for the Empowerment of the State Apparatus*

[5] *ภาษาอินโดนีเซีย "Lembaga Administrasi Negara"*

[6] *ภาษาอินโดนีเซีย "Badan Kepegawaian Negara"*

กันทำให้เห็นปัญหา 2 ประการคือ ประการแรก องค์การถูกออกแบบและกำหนดโดยปราศจากการพิจารณาความต้องการทางความสามารถ ประการที่สอง คือ กระบวนการที่จะกำหนดความต้องการทักษะงาน (Skill Needs) ไม่ได้กำหนดโดย MenPAN แต่กำหนดโดย BKN ทำให้การออกแบบโครงสร้างกับระบบการบริหารบุคคลไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

หน่วยงานภาครัฐ

BKN คือหน่วยงานที่ดูแลข้าราชการของรัฐบาล ขณะที่รัฐบาลภูมิภาคมีอำนาจในการจัดตั้งและจัดการพนักงานของตนเอง ให้เป็นไปตามนโยบายและแนวทางของรัฐบาลกลาง แนวทางดังกล่าวยังคงรักษาการจ้างงานระบบปิด (Closed Career System) อีกทั้ง BKN ยังผูกขาดการบริหารข้าราชการโยกย้ายระหว่างหน่วยงาน

ระบบข้าราชการพลเรือนของอินโดนีเซีย ส่วนของการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรใหม่ (Recruitment and Selection) อยู่บนหลักการของการสอบเข้าและระดับการศึกษา ความก้าวหน้าของการทำงานหรือการเลื่อนขั้น (Promotion) ขึ้นอยู่กับประสบการณ์หรือวัยวุฒิ และการฝึกฝนอบรมข้าราชการ (Training) จะต้องเป็นผู้ชำนาญ (Generalist) มากว่าเชี่ยวชาญ (Specialist) จะถูกโยกย้ายตำแหน่งไปตามหน่วยงานต่างๆ ในปัจจุบันหน่วยงานราชการแบบเก่าคือ การจัดการแบบทหาร (Military-Style Organization) เปลี่ยนเป็นระบบ 17 ขั้นเงินเดือน (Salary Ranks) (Asian Development Bank, 2004, p.58)

แต่ละรัฐบาลท้องถิ่น แต่ละกระทรวง หรือแต่ละหน่วยงานราชการ มีหน่วยงานรับผิดชอบต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของตัวเอง แต่ก็อยู่ภายใต้ระเบียบปฏิบัติของ BKN และ MenPAN ในประเทศอินโดนีเซียนั้นมีหน่วยงาน BKN และ MenPAN ทำงานด้วยกัน BKN ย่อมสร้างปัญหาด้านกฎหมายตามมามากมาย ตามกฎหมาย 43/1999 กำหนดให้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการราชการกลาง (Central Civil Service Commission) มีหน้าที่กำหนดนโยบายภาครัฐ แต่ปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีการจัดตั้งขึ้นแต่อย่างใด แม้ว่าในปัจจุบันมีการกระจายอำนาจมากขึ้นกว่าอดีต แต่ความเหมาะสมของคณะกรรมการข้าราชการกลางที่มีหน้าที่ออกกฎหมายก็ยังถูกตั้งคำถามว่าเป็นเรื่องที่สมควรให้เกิดขึ้นหรือไม่ (Asian Development Bank, 2004, p.60)

การสรรหาบุคคลเข้ารับราชการของอินโดนีเซียจะจัดขึ้นทุกปี ระบบข้าราชการอินโดนีเซียมักจะสรรหาคนรุ่นใหม่จากโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย เพื่อทดแทนตำแหน่งที่ว่างลง ระบบสรรหาจะมีการทดสอบและจะมีการกำหนดคุณสมบัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้าราชการใหม่จะไม่อยู่ในตำแหน่งเฉพาะ การสรรหาเข้าสู่ระบบราชการและการแต่งตั้งตำแหน่งถูกพิจารณาในงานที่ต่างกันเพียงเล็กน้อย ข้าราชการจากการคัดเลือกจะถูกแต่งตั้งไปยังหน่วยงานภูมิภาคและหน่วยงานรัฐบาลกลาง (Asian Development Bank, 2004, p.62)

การเลื่อนตำแหน่งมีด้วยกัน 2 ระบบคือ ระบบแรกคือการเลื่อนตำแหน่งตามลำดับชั้น ข้าราชการผู้ที่ดำรงตำแหน่งมาจนถึงวาระที่สมควรจะถูกเสนอชื่อให้เข้ารับการอบรมและเข้าทดสอบเพื่อเลื่อนชั้นต่อไป จะเปลี่ยนแปลงเพียงเงินเดือนเท่านั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงระดับตำแหน่ง ระบบที่สองคือการเลื่อนตำแหน่งในระดับตำแหน่งเป็นการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น ตำแหน่งจำนวนมากก่อนปี ค.ศ.1998 อยู่กับที่ แต่หลังจากมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทำให้มีการเพิ่มจำนวนตำแหน่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาค ตำแหน่งใหม่จำนวนมากสร้างขึ้นในหน่วยงานตำรวจแห่งชาติ (national police: POLRI) (Asian Development Bank, 2004, p.62)

การทุจริตในการคัดเลือก การแต่งตั้งและการเลื่อนตำแหน่งก็ยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่แฝงนัยสำคัญ การเลื่อนตำแหน่งบางครั้งอาจถูกซื้อขายหรือการเรียกร้องค่าตอบแทนเพื่อบรรจุในตำแหน่งที่มีความสำคัญ การติดสินบนเป็นการประกันว่าข้าราชการจะได้ผลประโยชน์มากกว่าจะรอรับเงินเดือนหรือเงินสมบทเพียงน้อยนิด การ

คัดเลือกระบบปิดเป็นการนำพาการทุจริตและระบบอุปถัมภ์ การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับการจัดประเภทงานตามความถนัดร่วมกับการประเมินค่างานพร้อมกับการสรรหาบุคลากร การแต่งตั้ง การโอนย้ายและการเลื่อนขั้น ทั้งหมดนั้นต้องขึ้นอยู่กับระบบคุณธรรมและความต้องการที่แท้จริงของหน่วยงานเอง (Asian Development Bank, 2004, p.67) กระบวนการแต่งตั้งและการเลื่อนขั้นในระบบปิดต้องเปลี่ยนมาเป็นระบบเปิด การจ่ายค่าตอบแทนควรจ่ายตอบแทนความรับผิดชอบ ความซับซ้อน ผลงานและประสบการณ์ โครงสร้างองค์การภาครัฐควรออกแบบความต้องการที่แท้จริง ความต้องการการวัดประสิทธิภาพผลงานต้องแตกต่างกันตามการกระจายอำนาจข้าราชการสู่ท้องถิ่น (Asian Development Bank, 2004, p.67) และการบริหารงานทรัพยากรบุคคลภาครัฐต้องปรับปรุงและทำให้ทันสมัย การฝึกอบรมควรสร้างความชำนาญและเชี่ยวชาญแทนที่การฝึกอบรมงานทั่วไป

ความรับผิดชอบของข้าราชการพลเรือน

ทั้งๆที่แรงผลักดันการออกกฎหมายข้าราชการพลเรือนต่อต้านการทุจริตจะมีมากมายก็ตาม แต่เครือข่ายระบบอุปถัมภ์มีอำนาจอย่างมากและมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของข้าราชการ โดยรัฐบาลมีเป้าหมายที่จะนำเอาระบบธรรมาภิบาล (Good Governance) เข้ามาจัดการกับระบบอุปถัมภ์ดังกล่าว ไม่ว่าที่ใดก็ตามเมื่อระบบอุปถัมภ์และการทุจริตเข้ามามีอิทธิพล การดำเนินการของภาครัฐไม่สามารถคาดหวังให้เป็นอิสระหรือข้าราชการจะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น ความยืดหยุ่นและขาดความโปร่งใสเป็นปัจจัยสนับสนุนการทุจริตในวงราชการซึ่งได้รับการยินยอมและถูกยอมรับจากข้าราชการโดยทั่วไป การยอมรับการทุจริตคือพื้นฐานของระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) นั่นเอง

การทุจริตในระบบราชการของอินโดนีเซีย (Corruptions)

การทุจริตในอินโดนีเซียเป็นเรื่องสำคัญเพราะส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงกับการพัฒนาและประสิทธิภาพของรัฐบาล การทุจริตในอินโดนีเซียสามารถพบได้โดยทั่วไป เพราะแทบทุกหน่วยราชการทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจก็มีการทุจริตในวงราชการในทุกระดับชั้น (Jusef Wanandi, 2002, pp. 135-146) เนื่องจากคนอินโดนีเซียส่วนใหญ่ต่างก็ยอมรับการทุจริต ยอมรับการให้สินบนกับข้าราชการ ซึ่งแน่นอนว่าทำให้เกิดปัญหาในระบบราชการจากการวิเคราะห์เหตุผลของการทุจริตของอินโดนีเซียอาจสรุปได้ 4 ประการ (Jin Wook Choi, 2009, pp. 4-11)

เงินเดือนของข้าราชการอยู่ในระดับต่ำ

การจ่ายค่าตอบแทนในระดับต่ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการทุจริตได้ง่าย ซึ่งในกรณีของอินโดนีเซียเงินเดือนของข้าราชการสามารถนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้เพียง 1 ใน 2 หรือ 1 ใน 3 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของข้าราชการอินโดนีเซีย (Robertson-Snape, 1999) สวนทางกับค่าครองชีพที่กำลังเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆในชุมชนเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจาการ์ตา ด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่า ค่าจ้างหรือเงินเดือนที่อยู่ในระดับต่ำได้ทำลายแรงจูงใจในการทำงาน และได้เป็นแรงผลักดันให้ข้าราชการก็มุ่งแสวงหาโอกาสที่จะทำการทุจริตเพื่อที่จะทดแทนค่าใช้จ่ายที่ได้มาน้อยนิด

ประชาชนชาวอินโดนีเซียมองว่าการทุจริตในวงราชการเป็นยุทธศาสตร์เพื่อความอยู่รอด ในเมื่อเงินเดือนของข้าราชการไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ (Susan Rose-Ackeman, 1999) โดยสามารถพบได้ทั่วไป ใน

ประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา การทุจริตเล็กๆน้อยๆเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การได้รับเงินเดือนน้อยอาจถูกนำเป็นข้ออ้างของข้าราชการชั้นผู้น้อยต่อข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อาจมองว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญและใช้เงินจำนวนไม่มากแต่เมื่อรวมเข้ากันทุกภาคส่วนราชการ การทุจริตเล็กน้อยนี้ก็อาจกลายเป็นเงินจำนวนมหาศาลได้

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ไร้ประสิทธิภาพ

ระบบราชการยุคใหม่ (Modern Bureaucracy) จำเป็นจะต้องดำเนินการด้วย ข้าราชการที่มีคุณภาพ มีพื้นฐานจากคุณธรรมและผลงาน ซึ่งหน่วยงานราชการต่างๆก็จำเป็นต้องตระหนักและสรรหาคัดเลือกบุคลากรดังกล่าว จะต้องมีการจัดทำเกณฑ์การคัดเลือกหรือการเลื่อนขั้นให้มีความโปร่งใสและเป็นไปตามกฎหมาย หากระบบราชการหรือหน่วยงานราชการไม่ได้ดำเนินการดังว่า ก็อาจกล่าวได้ว่า ระบบราชการได้ดำเนินการภายใต้ระบบอุปถัมภ์ การทำงานของข้าราชการไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์และการทุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตำแหน่งทางราชการถูกซื้อขาย ผู้ที่ซื้อตำแหน่งทางราชการเมื่อได้เข้ามาทำงานราชการก็ย่อมต้องแสวงหาผลประโยชน์เพื่อทดแทนเงินที่เสียไปจากการซื้อตำแหน่งเข้าทำงาน (Susan Rose-Ackeman, 1999)

ในรัฐบาลอินโดนีเซีย กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่การสรรหาคัดเลือก (Recruitment) การเลื่อนขั้น (Promotion) ซึ่งโครงสร้างการจัดการไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การกำหนด ตำแหน่งบุคคลที่ว่างลง โดยปกติจะให้ในแต่ละกระทรวงเป็นหน่วยงานจัดการ ในทางทฤษฎีการกระจายอำนาจดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพเพราะว่าแต่ละกระทรวงจะได้จ้างคนให้ตรงกับงาน หากแต่ในความเป็นจริง มาตรฐานและคุณสมบัติของงานนั้นไม่ชัดเจน ผู้สมัครและกระทรวงสมรู้ร่วมคิดกันทุจริต

ในบางครั้งตำแหน่งทางข้าราชการที่ได้รับความนิยมและมีอำนาจมากจะถูกซื้อขายอย่างผิดกฎหมาย (Synnerstrom, 2007, p.174) และในการเลื่อนตำแหน่งหรือเลื่อนขั้นเงินเดือนจะถูกจัดการอย่างไม่มีเหตุผล กระทำโดยพลการจากข้าราชการระดับสูงโดยเลือกตามความใกล้ชิดสนิทสนมกัน หรือบางครั้งอาจมาจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน

การไร้ซึ่งความรับผิดชอบและความโปร่งใส

การใช้อิทธิพลและการใช้วิจารณญาณในการทำงาน รวมถึงการไม่รับผิดชอบในผลงานของตนเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการทุจริต ข้าราชการของอินโดนีเซียไม่มีความรับผิดชอบมักเกิดมาจากปัญหาพื้นฐานคือการบัญญัติกฎหมายที่ไม่ดีกฎหมายด้านการควบคุมข้าราชการมีจำนวนน้อยและมีคุณภาพต่ำ ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่ขัดแย้งกันภายในระบบราชการ (World Bank, 2003) โดยปกติแล้วข้าราชการหรือหน่วยงานราชการย่อมมีข้อมูล (Information) และความรู้ (Knowledge) มากกว่าสาธารณะหรือประชาชน (Weber, 1978, p.993) ดังนั้นระบบราชการหรือหน่วยงานราชการอาจนำข้อมูลเหล่านั้นมาแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า ระบบราชการแบบไม่โปร่งใสและไม่มีการตรวจสอบการทำงานภาครัฐ

ความแตกต่างระหว่างโครงสร้างทางการและไม่เป็นทางการ

เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าหน่วยงานราชการของอินโดนีเซียถูกจัดระเบียบอย่างเป็นทางการตามแนวทางของระบบราชการสมัยใหม่ (Modern Bureaucracy) แต่ในขณะที่โครงสร้างแบบไม่เป็นทางการที่สืบทอดมาจากสมัยประธานาธิบดีซูฮาร์โตก็ยังคงมีอิทธิพลในระบบราชการอินโดนีเซียอยู่ ทำให้โครงสร้างแบบเป็นทางการไม่ได้รับการนำมาปฏิบัติใช้อย่างสมบูรณ์ (World Bank, 2003) สถาบันแบบไม่เป็นทางการสร้างความสับสนให้กับประชาชนและข้าราชการอินโดนีเซียอย่างมากว่าพวกเขาจะต้องปฏิบัติในแนวทางแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

ในที่สุดแล้วประชาชนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะใช้วิธีผิดกฎหมายเช่น การติดสินบนข้าราชการ ในบางครั้งการให้สินบนก็ทำหน้าที่เป็นข้ออ้างเพื่อหลีกเลี่ยงความซับซ้อน ความเข้าใจยาก และมีความขัดแย้งกันของโครงสร้างทางการ (Susan Rose-Ackeman, 1999) โครงสร้างแบบไม่เป็นทางการถูกนำมาใช้แทนที่โครงสร้างแบบเป็นทางการ (Formal Rule) ตัวอย่างเช่น แทบทั้งหมดของตำแหน่งงานในกระทรวงต่างๆจะถูกระบุไว้ในโครงสร้างแบบเป็นทางการ งานใดๆตามหลักการจะต้องถูกแต่งตั้งให้กับคนที่มีความสามารถ แต่ในทางปฏิบัติบางงานที่มีความสำคัญ ได้รับการยอมรับ จะมีการซื้อขายตำแหน่ง และผู้ที่ให้สินบนจะถูกแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงซึ่งได้รับสินบน

การจัดการตามระบบราชการ (Weber, 1978, p.976) จะต้องปฏิเสธประเพณีที่เข้มงวดและการกระทำตามอำเภอใจ ระบบอุปถัมภ์ และควรสร้าง Modern Bureaucracy การจัดการตามระบบราชการ โดยการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เปลี่ยนจากการตัดสินตามอำเภอใจและไม่มีเหตุผล ข้าราชการควรเชื่อฟังเหตุผล ไม่เพียงกำหนดกฎหมายให้เป็นรูปธรรม แต่ยังต้องเรียนรู้จากการทุจริตเพื่อยับยั้งด้วย (Weber, 1978, pp.994-998)

หน่วยงานภาครัฐในการต่อต้านการทุจริต (Anti-corruption Agencies)

ภายหลังการปฏิรูประบบการเมือง (Reformasi) หลังการหมดอำนาจของประธานาธิบดีซูฮาร์โต รัฐบาลของประธานาธิบดีคนต่อๆมาก็ได้มาการออกกฎหมายและการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อการขจัดหรือบรรเทาปัญหาการทุจริตในวงราชการมาโดยตลอด เช่น การจัดตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินข้าราชการของรัฐ[7] หรือ Komisi Pemeriksa Kekayaan Penyelenggara (KPKPN) และการจัดตั้ง คณะกรรมการปราบปรามการทุจริต[8] หรือ Komisi Pemberantasan Tindak Pindana Korupsi (KPK) ภายใต้หน่วยงานนี้มีการออกกฎหมายเพื่อจัดตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีด้านการทุจริตโดยเฉพาะ คือ Tipikor (Harold Crouch, 2010, p.213) การได้รับชัยชนะถึงร้อยละ 61 ของประธานาธิบดียูโธโยโนทำให้เขามีความชอบธรรมในการนำเอานโยบายเรื่องการต่อต้านการทุจริตในวงราชการที่ได้หาเสียงไว้นำมาปฏิบัติได้จริง ด้วยภูมิหลังเดิมของเขาไม่ได้มีภาพลักษณ์เป็นนายพลที่ข้องเกี่ยวกับการทุจริต หรือมีส่วนพัวพันกับกลุ่มนายทุนหรือนักธุรกิจขนาดใหญ่ (Harold Crouch, 2010, p.217)

การทำงานของประธานาธิบดียูโธโยโนได้สนับสนุนและส่งเสริมการทำงานของหน่วยงานด้านการต่อต้านการทุจริตในวงราชการอย่างมากทำให้การทำงานของ KPK เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ในปี ค.ศ.2005 มีคดีด้านการทุจริต 9 คดี ปี ค.ศ. 2006 จำนวน 10 คดี ปี ค.ศ. 2007 จำนวน 14 คดี ในหลายคดีดำเนินการโดย KPK หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Harold Crouch, 2010, p.218) การดำเนินคดีแรกของ KPK เมื่อปี ค.ศ. 2005 คือการตัดสิน

[7] *Commission to Examine the Wealth of State Officials*

[8] *Commission to Eradicate the Crime of Corruption*

ผู้ว่าราชการจังหวัดอาเจ๊ะห์ Abdullah Puteh ซึ่งถูกพบว่ามีความผิดในการทุจริตว่าได้รับสินบนจำนวน 3.65 พันล้านรูเปีย จากการซื้อขายเฮลิคอปเตอร์จากประเทศรัสเซีย และได้มีการตัดสินความผิดให้จำคุก 10 ปี

KPK และ Tipikor เป็นเครื่องมือใหม่ของรัฐที่จัดตั้งขึ้น แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมทุกปัญหาของการทุจริตในวงราชการ ทำให้ประธานาธิบดียูโธโยโนได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการร่วมเพื่อการปราบปรามการทุจริต[9] หรือ Tim Koordinasi Pemberantasan Tindak Pidana Korupsi (Tim Tastipikor) ประกอบด้วยสมาชิก 48 คน มาจากอัยการสูงสุด ตำรวจ และ คณะกรรมการการเงินและการพัฒนา[10] (BPKP) ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะตรวจสอบการทำงานของรัฐวิสาหกิจของรัฐ 10 แห่ง[11] (BUMN) กรม 4 กรม และเลขาธิการแห่งชาติ การจัดตั้งหน่วยงานนี้ขึ้นมาก็เพื่อขจัดช่องว่างในความสามารถของ KPK โดยส่วนใหญ่การทำงานของ Tim Tastipikor จะเป็นการสืบสวนสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลระดับสูงและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป เช่น ในปี ค.ศ. 2006 รัฐมนตรีกระทรวงการศาสนา (Minister of Religion) นาย Said Agil Husin Al Munawar ถูกตัดสินว่ากระทำผิดในคดีทุจริตในกองทุนเพื่อการประกอบพิธีฮัญจ์ ณ นครมักกะฮ์ (Harold Crouch, 2010, p.219)

KPK และ Tim Tastipikor ร่วมกันทำประโยชน์ในการต่อต้านการทุจริต โดยคดีจำนวนมากถูกพิจารณาคดีในศาลในกระบวนการยุติธรรมตามปกติและในศาล Tipikor ในปี ค.ศ.2008 เมื่อ KPK จับกุม Urip Tri Gunawan อธิบดีอัยการสูงสุดซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบคดี BLBI ซึ่ง Urip ถูกพบว่าโอนเงินราว 6 พันล้านรูเปียซึ่ง เขาได้รับมาจาก Artalyta Suryani นักธุรกิจสตรีและเป็นเพื่อนสนิทกับ Syamsul ผู้ต้องสงสัยในคดี BLBI และ 2 วันจากนั้น อัยการสูงสุดได้ตัดสินใจหยุดการสืบสวนสอบสวน Syamsul ต่อมา ในเดือนพฤศจิกายน Urip ถูกตัดสินว่ากระทำผิดกฎหมายว่าบังคับและรับสินบนและถูกตัดสินจำคุก 20 ปี (Harold Crouch, 2010, p.220)

การทุจริตในวงราชการจำนวนมากถูกตรวจสอบและลงโทษผู้กระทำผิด แต่จากกรณี Urip แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานราชการและระบบยุติธรรม ระบบศาลยังมีข้อบกพร่องอยู่ การเกิดขึ้นของ KPK และหน่วยงานภาครัฐใหม่ที่เกิดขึ้นจำนวนมาก วางรากฐานสถาบันเพื่อการป้องปรามการทุจริต แต่อย่างไรก็ตามการทุจริตในวงราชการยังคงมีอยู่อย่างกว้างขวางในหน่วยงานราชการที่เป็นกิจจะลักษณะซึ่งรับผิดชอบต่อการสนับสนุนกฎหมาย (Harold Crouch, 2010, p.220)

แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ กับ การปฏิรูประบบราชการของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

แนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) มีองค์ประกอบเช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การออกกฎระเบียบ การจ้างหน่วยงานภายนอกเข้ามาทำงาน (Outsourcing) การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership) เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวไม่ได้เพียงเพื่อสร้างประสิทธิภาพการทำงานเพียงเท่านั้น แต่ยังเพื่อจัดการและขจัดการทุจริตในวงราชการ แนวคิดดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “การทำให้เป็นระบบราชการ” (Bureaucratization) จะนำมาซึ่งการทุจริตในวงราชการ และเชื่อมั่นว่า “การไม่ทำให้เป็นระบบราชการ” (De-bureaucratization) จะเป็นยุทธศาสตร์อันเหมาะสมในการต่อต้านการทุจริตในระบบราชการได้

[9] *Coordination Team for the Eradication of the Crime of Corruption*

[10] *ภาษาอินโดนีเซีย Badan Pengawasan Keuangan dan Pembangunan*

[11] *ภาษาอินโดนีเซีย Badan Usaha Milik Negara*

แต่สมมติฐานดังกล่าวไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมในหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา หมายความว่าการปฏิรูประบบราชการ โดยลดความเป็นระบบราชการลง (De-bureaucratization) ไม่ได้ช่วยแก้ไขการทุจริต (Dunn and Miller, 2007) ด้วยข้อสังเกต 2 ประการ

ประการแรก ความคาดหวังว่ากลไกตลาด (Market System) และสังคมจะสามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตในวงราชการนั้นไม่ได้ผล หมายความว่า กลไกตลาดและตัวแสดงในตลาดย่อมปฏิบัติตามหลักนิติรัฐ (Rule of Law) และสังคมจะทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลเพื่อต่อต้านการทุจริตและการกระทำผิดของข้าราชการรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงในประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา กลไกตลาดและสภาพสังคมไม่ได้มีความสมบูรณ์และทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ จึงทำให้การทุจริตในวงราชการก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไป

ประการที่สอง ราชการโดยลดความเป็นระบบราชการ (De-bureaucratization) ในฐานะทางออกของการต่อต้านการทุจริต โดยคิดว่าการเป็นระบบราชการ (Bureaucracy) โดยสมบูรณ์นั้น เข้มงวด มีกฎเกณฑ์ตายตัว ไม่ยืดหยุ่น ไม่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม ไม่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการทุจริตซึ่งถือว่าเป็นข้อบกพร่องที่จะเกิดขึ้นได้เสมอของระบบราชการ แต่แนวคิดดังกล่าวใช้ได้กับระบบการบริหารงานภาครัฐที่ถูกจัดโครงสร้างตาม Weberian Bureaucracy โดยสมบูรณ์ โดยไม่อาจใช้ได้กับประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาที่ระบบราชการจัดการตามแนวคิด Bureaucracy อย่างไม่สมบูรณ์ โดยองค์ประกอบของ Bureaucracy ต้องมีทั้ง Formalization, Rule-bound hierarchical authority, Standardization และ Specialization แต่ในภาครัฐของประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา องค์ประกอบของระบบราชการไม่ได้เป็นไปตาม Weberian Bureaucracy โดยสมบูรณ์เพราะยังมีการละเมิดหรือการดำเนินการนอกเหนือไป จากนั้น ส่วนใหญ่จะเอนเอียงและพลิกเพลงข้อกำหนดต่างๆเสมอ (Olsen, 2006, p.4) ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว ประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบราชการตาม การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (NPM) หรือ Governance แต่ในทางกลับกันประเทศเหล่านั้นจะต้องหันกลับไปบริหารงานภาครัฐตามแบบ เวเบอร์ คือกลับไปบริหารงานตามแบบพื้นฐานให้สมบูรณ์ (Hesse, 1998) และ (Schumpeter, 1949, p.206)

สาเหตุของการทุจริตในระบบราชการของประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนา มีการวิเคราะห์อย่างแพร่หลายว่าเกิดจากอะไร โดยส่วนใหญ่หันเหไปในทิศทางว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกระบบ เช่น ความไร้จริยธรรม (Low Ethics) เงินเดือนระดับต่ำ (Low Salary) การใช้ความเห็นในการตัดสินใจ (Uncontrolled Discretion) กฎหมายและระเบียบไม่ชัดเจน (Unclear Rules and Regulation) กฎหมายที่ขัดแย้งกัน (Conflicting Laws) เป็นต้น

จากข้อมูลที่กล่าวมาแล้วเห็นได้ชัดว่าการทุจริตในวงราชการอินโดนีเซียก็ยังคงดำรงอยู่ เพราะระบบราชการอินโดนีเซียไม่ได้บรรลุความเป็นระบบราชการ (Bureaucracy) ได้โดยสมบูรณ์ ข้าราชการในประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนายังคงมีการทุจริต ไม่ได้ปฏิบัติงานตามหลักการและเหตุผล ซ้ำยังไร้ความสามารถที่เหมาะสม และกฎหมายก็ยังคงหละหลวมและไม่สามารถบังคับใช้ได้ (Olsen,2006) ทำให้การนำเอาหลักการแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เข้ามาใช้เพื่อขจัดปัญหาการทุจริตก็เป็นไปได้อย่างยากลำบากถึงแม้ว่าจะประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของภาครัฐมาแล้ว แต่ในระยะยาวนั้นก็ยังคงต้องประสบกับปัญหาติดขัดหลายครั้ง

สิ่งที่จะละเลยไปเสียไม่ได้และอาจเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาในการบริหารงานภาครัฐของอินโดนีเซีย คือ ปัญหาค่านิยม (Value) บรรทัดฐาน (Norms) ทางสภาพสังคมของอินโดนีเซียที่ยอมรับการมีอยู่ของการทุจริต การฉ้อราษฎร์บังหลวง จนเกิดความเคยชินในชีวิตประจำวัน โดยมีมาตั้งแต่สมัยการปกครองของเจ้าอาณานิคมฮอลันดา ก็มีการกดขี่ข่มเหงชาวพื้นเมืองชวาและบาหลีมาโดยตลอด ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงและขับไล่เจ้า

อาณานิคมออกไป ความพยายามลบล้างค่านิยมการปกครองแบบเดิมและสร้างความเป็นชาติอินโดนีเซียขึ้นมา นำเอารูปแบบการปกครองจากตะวันตกที่ได้รับการยอมรับอย่างระบบประชาธิปไตยเข้ามาปกครอง ถึงกระนั้นก็ตามการปกครองประชาธิปไตยและการเมืองการปกครองรวมถึงระบบราชการที่นำเอารูปแบบตะวันตกมานั้นก็ประสบความล้มเหลวจึงเกิดแนวคิดการเมืองแบบอินโดนีเซียนับแต่นั้นมา โดยลักษณะการเมืองการปกครองที่ยาวนานมากกว่า 40 ปี ของอินโดนีเซีย เต็มไปด้วยระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกฟ้อง การคอรัปชั่น การทุจริตเป็นวงกว้างในระบบราชการ อิทธิพลของทหารและการเมืองในหน่วยงานภาครัฐ ขาดความโปร่งใส ไม่เสมอภาค ระบบราชการแบบอินโดนีเซียดังกล่าวได้ฝังรากลึกอยู่ในค่านิยมและจิตสำนึกของชาวอินโดนีเซียมาอย่างยาวนาน ยากยิ่งที่จะแก้ไขและขจัดออกไปให้หมดสิ้นจาสังคมอินโดนีเซีย

ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นและพบได้โดยทั่วไปในประเทศบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่นในประเทศไทยด้วยเช่นเดียวกัน ปัญหาการทุจริตในวงราชการก็ยังคงพบเห็นได้โดยทั่วไปและมีอยู่เสมอ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมทางสังคมและการกล่อมเกลาทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยใช้ระยะเวลายาวนาน ในทางเดียวกันการแก้ไขปัญหาก็จะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานด้วยเช่นเดียวกัน เป็นสิ่งที่บรรดาประเทศต่างๆควรที่จะพิจารณาปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในระบบราชการของตนเองแล้วนำมาสู่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การแก้ไขปัญหาระหว่างกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

อนาคตของสาธารณรัฐอินโดนีเซียจะเป็นอย่างไรคงขึ้นอยู่กับการพัฒนาระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม แม้ในปัจจุบันอินโดนีเซียเป็นประเทศสำคัญของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติเป็นที่ดึงดูดการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งการที่มีประชากรจำนวนมากที่สุดในภูมิภาค ด้วยสาเหตุดังกล่าวหากอินโดนีเซียสามารถบรรเทาหรือขจัดอุปสรรคในการบริหารงานภาครัฐ ให้มีประสิทธิภาพได้มากขึ้น สร้างอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น สร้างให้พลเมืองทั้งประเทศได้มีความกินดีอยู่ดี ประชาชนพึงพอใจกับระบบราชการที่สามารตอบสนองความต้องการที่หลากหลายในดินแดน หากสามารถบรรลุสิ่งเหล่านี้และสร้างระบบราชการที่ดีได้ ไม่ใช่เรื่องยากเลยที่สาธารณรัฐอินโดนีเซียจะก้าวสู่ประเทศชั้นนำของโลก

สรุป

สาธารณรัฐอินโดนีเซียนับตั้งแต่การประกาศเอกราชในปี ค.ศ. 1945 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลามากกว่า 60 ปี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารูปแบบการเมืองการปกครองของอินโดนีเซียมีพัฒนาการเรื่อยมาจากระบบประชาธิปไตยเฟื่องฟูแต่กลับมาสู่ระบบเผด็จการอำนาจนิยมเป็นระยะเวลาหลายทศวรรษ จนถึงจุดวิกฤตที่ทำให้มีการปฏิรูประบบการเมืองอันเป็นพื้นฐานของความมีเสถียรภาพและการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองของอินโดนีเซียในปัจจุบัน พัฒนาการของการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลถึง ระบบราชการอินโดนีเซียอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การปฏิรูประบบราชการหลังการปฏิรูปการเมืองปี ค.ศ.1998 การเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภาครัฐในหลายภาคส่วน ทั้งโครงสร้างกฎหมายและสถาบันหลักของประเทศ การบริหารรัฐกิจและหน่วยงานภาครัฐ ระบบข้าราการพลเรือน เพื่อบรรเทาและขจัดปัญหาที่สำคัญที่สุดในระบบราชการอินโดนีเซีย คือ ปัญหาการทุจริตในวงราชการ ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมามีทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว โดยประเด็นที่ยังต้องมีการปรับปรุงต่อไปในอนาคต คือ

ในปัจจุบัน การวางแผนการดำเนินงาน การวางแผนกำลังคน การวางแผนพัฒนา และงบประมาณดำเนินการไปอย่างเป็นเอกเทศ ควรจะบูรณาการทั้ง 4 กระบวนการเข้าเป็นกระบวนการจัดการที่เป็นหนึ่งเดียว

พยายามปรับปรุงประสิทธิภาพและบูรณาการการจัดการร่วมกัน หน่วยงานราชการกลางให้ความสำคัญกับการยึดมั่นในกฎระเบียบมากกว่าผลการดำเนินงาน (Performance) ระบบราชการจะต้องมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ควรจะปฏิรูปและผสานองค์กรกลางเพื่อช่วยให้ระบบราชการมีการกระจายอำนาจมากขึ้นและมุ่งเน้นด้านผลงาน

ระบบราชการและการทำงานของข้าราชการ ควรจะมุ่งสู่ระบบข้าราชการที่มีตำแหน่งเป็นฐาน (position-based civil service system) โดยมีการจัดการอย่างเปิดเผย ต้องให้ความสามารถเป็นพื้นฐานของการเลื่อนขั้นและการจ้างงาน การจัดตำแหน่งตามความถนัด และควรจะมีการปฏิรูประบบการฝึกอบรม การฝึกอบรมควรจะมุ่งเน้นผลงานและควรจะพัฒนาเทคนิคและทักษะการจัดการ เพื่อเพิ่มทักษะความสามารถของข้าราชการ ในระดับภูมิภาคนั้น ควรจะมีกลไกการย้ายบุคลากรซึ่งอาจกระทำได้โดยการเปิดโอกาสให้มีการใช้ระบบเปิดในการรับสมัครเข้าเป็นข้าราชการ (Open System)

เงินเดือนของข้าราชการมีอัตราที่ต่ำ หลายกิจกรรมให้ผลตอบแทนด้วยเงินสมทบ การสร้างสภาวะแวดล้อมซึ่งข้าราชการขึ้นอยู่กับการรับเงินนอกเหนือจากเงินเดือน เป็นเหตุให้เกิดการทุจริต ตำแหน่งและการเลื่อนตำแหน่งเต็มไปด้วยการรับสินบน การปฏิรูปค่าตอบแทนควรเป็นเป้าหมายสำคัญในการปฏิรูประบบราชการอย่างเร่งด่วนและได้รับการปฏิบัติอย่างแท้จริง

ในปัจจุบันอินโดนีเซียได้รับอิทธิพลของแนวคิดแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบให้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐในหลายๆประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นเดียวกัน โดยมีความคาดหวังว่าการบริหารงานแนวใหม่ดังกล่าวนั้นจะบรรเทาและยุติปัญหาที่เกิดขึ้นจาการบริหารงานภาครัฐรูปแบบเก่า โดยเฉพาะปัญหาความล่าช้าในการทำงาน ความไม่มีประสิทธิภาพและที่สำคัญคือ ปัญหาการทุจริตในวงราชการ อย่างไรก็ตามด้วยสภาพการณ์ในปัจจุบันถึงแม้จะมีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภาครัฐไปเท่าใดก็ตามแต่ภาคราชการก็ยังมีปัญหาการทุจริตตลอดมา จึงนำมาสู่ข้อสงสัยกับประสิทธิภาพและข้อบกพร่องของการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (Jin Wook Choi, 2009, pp. 4-11)

เอกสารอ้างอิง

หนังสือภาษาไทย

ไซนุดิน,เอลชา. (2552). **ประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย : A Short History of Indonesia.** (เพ็ชรี สุมิตร,ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2547). **อินโดนีเซีย : อดีตและปัจจุบัน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2).กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยา สุจริตธนารักษ์. (2543). **การพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองของอินโดนีเซีย.** (เอกสารการพัฒนาวิชาโครงการวิชาโทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาหมายเลข1).กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.

วุฒิศักดิ์ ลาภเจริญทรัพย์. (2518). การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย.ใน อรอนงค์ วัจนะพุกกะ (บรรณาธิการ),**การเมืองสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ การเมืองพม่า การเมืองมาเลเซีย การเมืองอินโดนีเซีย.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะรัฐศาสตร์.

สีดา สอนศรี. (2538). **การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของ ประเทศอินโดนีเซีย.**กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.

หนังสือภาษาอังกฤษ

Anthony, B.L., Scott, Cheung.,&Ian.(Eds.). (2003). **Governance and Public Sector Reform in Asia: Paradigm Shift or Business as usual?.** New York: Routledge Curzon.

Asian Development Bank.(2004). **Country Governance Assessment Report: Indonesia.** Manila,Philippines: Author.

Crouch, Harold.(2010). **Political Reform in Indonesia after Suharto.** Singapore: Utopia.

MacIntyre, Andrew., McLeod, R.H.(Eds.).(2007). **Indonesia: Democracy and the Promise of Good Governance.** Singapore:Utopia.

Santoso, Amir.(1997). Democratization: The Case of Indonesia's New Order. In Laothamatas, Anek.(Ed.). **Democratization in Southeast and East Asia.** Singapore: Prime Packing.

Yudhoyono, Susilo Bambang.(2005). **Transforming Indonesia: Selected International Speeches**. Jakerta, Indonesia: PT Gramedia Jakarta.

Ziegenhain, Patrick.(2008). **The Indonesia Parliament and Democratization.** Singapore: Utopia.

เอกสารออนไลน์

American University, The School of Public Affair, Outside Advisor #609. (2002). Memorandum:Governmental Reform in Indonesia. Retrieved June 30,2012, from http://www1.spa.american.edu /mpacomp/indoa.pdf

Bennett, C., Hawes, D., Hofman, B., Khouw, M., Klausen, A.L., Palmer, D., Lateef, S., Rana, N.,& Sondhi,R. (2003). *Combating Corruption in Indonesia: Enhancing Accountability for Development*. World Bank: East Asia Poverty Reduction and Economic Management Unit. Retrieved June 30,2012, from http://siteresources.worldbank.org/INTINDONESIA /Resources/Publication/03-Publication/Combating+Corruption+in+Indonesia-Oct15.pdf

Choi, Jin-Wook.(2009,October). *What holds Indonesia back? Structural Root of Corruption and Reform*. Paper presented at the 2009 Korean Association for Public Administration International Conference,October 22-24,University of Incheon at Songdo Campus, Korea. Retrieved June 30,2012, from www.kapa21.or.kr/data/data_download. php?did=3957

Dewi, Ambar Sari.(2011). The Role of Local e-Government in Bureaucratic Reform in Terong,Bantul District, Yogyakarta Province, Indonesia. *Internetworking Indonesia Journal*, (Vol.3,No.2).Retrieved June 30,2012, from http://www.internetworkingindonesia.org /Issues/ Vol3-No2-Fall2011/iij_vol3_no2_2011_dewi.pdf

Horhoruw, M., Karippacheril, T.G., Sutiyono, W., &Thomas, T.(n.d.). *Transforming the Public Sector in Indonesia: Delivering Total Reformasi*. Retrieved June 30,2012, from http://siteresources.worldbank.org/EXTGOVANTICORR/Resources/3035863-1289428746337/Transforming_Public_Sector_Indonesia.pdf

Permani, Risti.(2012). *Reforming the Indonesian Bureaucracy*. Retrieved June 30,2012, from http://goliveindonesia.wordpress.com/2012/01/16/reforming-the-indonesian-bureaucracy/

The attitudes of youth toward Poo Tai's Por Laam roles at Tambon Nonghang, Amphur Guchinarai, Karlasin province

Nuntanop Khempet*

Jeerasak Pokawin**

Abstract

This research aims to 1) study the roles of Por Lamm in Poo Tai traditional wedding ceremony at Tambon Nonghang, Amphur Guchinarai, Karlasin province 2) study the attitudes of youth toward Poo Tai's Por Lamm at Tambon Nonghang, Amphur Guchinarai, Karlasin province. The sample group was Poo Tai youths from 9 villages at Tambon Nonghang, Amphur Guchinarai, Karlasin province whom had a direct and close relationship with Por Lamm which would be easy for the study. This study was a qualitative research consisted of data collections from documentation review and field study. Results of the study revealed Poo Tai youth's attitudes toward the role of Por Lamm that they thought that Por Lamm was a very important person in Poo Tai traditional marriage ceremony. He was a respectable person who brought the marriage couples into the ceremony; lessened conflicts within the families; taught, helped, guided, and gave advices as if he was a father of the groom. Po Lamm had a close resemblance to other occupations. And he had to follow the teachings of Loong Taa in order to teach his descendants or Look Lamm. The study suggested that new generation of Poo Tai youths should conserve and carry on this invaluable tradition of Por Lamm as Poo Tai's identity.

Keywords :Roles/ Por-Lamm/ Poo Tai

บทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

นันทนพ เข็มเพชร*

จีรศักดิ์ โ พกาวิน**

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานของชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของเยาวชนต่อบทบาทพ่อล่ามของชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ซึ่งเนื่องจากเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้างนั้นเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดและมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับบทบาทของพ่อล่ามทำให้ง่ายต่อการดำเนินการวิจัย ซึ่งการศึกษาค้นคว้าเรื่องบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพทำง(Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

* *Teaching Assistance, College of Politics and Governance, Mahasarakham University*
** *Lecturer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University*

* *อาจารย์ผู้ช่วยสอนสาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

** *อาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

ผลของการศึกษาบทบาทพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานของชาวผู้ไทยและบทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทยนั้นพบว่าพ่อล่ามเป็นบุคคลที่มีความสำคัญของงานแต่งงาน มีหน้าที่นำพาคู่บ่าว-สาวเข้าสู่พิธีการแต่งงาน และพ่อล่ามนั้นมีบทบาทในการเป็นตัวกลางลดความขัดแย้งในครอบครัว และพ่อล่ามยังเป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือคอยให้คำปรึกษา อบรมสั่งสอน และแนะแนวทำงที่ดีและให้ความช่วยเหลือตามสมควร และเป็นพ่อคนที่สองของฝ่ายชาย พ่อล่ามมีความคล้ายคลึงกันทุกอาชีพ และจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของลุงตาเพื่อไปสั่งสอนลูกล่ามต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาเรื่องบทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อยากให้เยาวชนรุ่นใหม่รักษาขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีบทบาทพ่อล่ามที่ดีนี้เอาไว้เพราะเป็นเอกลักษณ์ของคนผู้ไทยที่ไม่มีใครเหมือน และอยากให้สืบทอดต่อกันไปเพราะเป็นสิ่งที่ดีงาม

คำสำคัญ: บทบาท/ พ่อล่าม/ ชาวผู้ไทย

ภูมิหลัง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย มีกลุ่มชนอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วไปตามพื้นที่โคราชและพื้นที่สกลนคร มีกลุ่มชนอาศัยอยู่หลายกลุ่ม เช่น ไทยอีสาน ข่า กะโซ่ ญ้อ กะเลิง แสก ส่วย และผู้ไทย (ไพฑูลย์ มีกุศล.2531:1) กลุ่มชนต่างๆเหล่านี้มีความแตกต่างกันในเรื่องเผ่าพันธุ์ แหล่งที่มาตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของผู้คนมาก ดังที่ ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม (2533:272-273) กล่าวว่าในบรรดาเผ่าต่างๆ เหล่านี้ ยกเว้นชาวไทยอีสานโดยทั่วไปแล้ว ชาวผู้ไทยนับว่ามีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ดีกว่าเผ่าอื่นๆ

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยเป็นกลุ่มชนที่รักสงบ เนื่องจากสาเหตุทางสงคราม จึงทำให้ชาวผู้ไทยต้องอพยพเป็นระยะๆ ตลอดมา จนกลายเป็นกลุ่มชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในดินแดนไทยซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสาน ปัจจุบันชาวผู้ไทยได้พัฒนาความเจริญของโลก แต่ประเพณีดั้งเดิมยังคงเหลืออยู่ (ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ.2527)เช่น การลงข่วง การเหยา การฟ้อนและการลำผู้ไทย การแต่งงานหรือการกินดอง สำหรับการแต่งงานนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งเพราะมีขบวนการ การจัดการและขั้นตอนต่างๆมากมาย เช่น การสรรหาพ่อล่าม การโอม(สู่ขอ) การเฆี่ยนเขย(การสอนเขย) การสมมา(ขอขมา)การส่งล่ามหรือ อมล่าม(แสดงความยินดี)ในภาษาของชาวผู้ไทย

พิธีแต่งงานหรือการสมรสของชาวผู้ไทย เป็นแบบอย่างที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมและมีเอกลักษณ์ความยึดถือจารีตในรูปแบบต่างๆ นั้น ชาวผู้ไทยถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ถ้าหากมีการละเมิดจะถือว่าผิดผี เพราะชาวผู้ไทยนับถือผีจะต้องมีการปรับไหมกัน พิธีการแต่งงานชาวผู้ไทยนั้นเรียกว่า “เอ็ดป้าซู”หรือการกินดอง หลังจากพิธีแต่งงานเสร็จสิ้นแล้ว ชีวิตคู่หรือหรือชีวิตครองเรือนของชายหญิงคู่นั้น ยังต้องมีความสำคัญกับบุคคลอีกบุคคลหนึ่งที่ชาวผู้ไทยเรียกกันว่า “พ่อล่าม” ชาวผู้ไทยส่วนมากเมื่อจะเข้าสู่พิธีการแต่งงานแล้ว จะต้องมีพ่อล่ามเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของลูกล่ามอยู่เสมอพ่อล่ามชาวผู้ไทยเปรียบเสมือนพ่อคนที่สองลองลงมาจากพ่อแม่ของตน ที่ฝ่ายชายเชิญมาเป็นผู้ค้ำประกันหรือที่ปรึกษาโดยรับรองสัญญาจากลุงตา(ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายหญิง) ว่าจะดูแลภรรยาของตนให้มีชีวิตที่ราบรื่นตลอดไป โดยมีพ่อล่ามเป็นผู้ประคองชีวิตคู่ใหม่นี้ตลอดไป คู่สมรสใหม่หรือลูกล่ามจะต้องให้ความเคารพเชื่อฟังพ่อล่ามเหมือนกันหากมีเรื่องทะเลาะหรือปัญหาภายในครอบครัว ก่อนที่เรื่องราวจะถึงญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย พ่อล่ามจะต้องมีหน้าที่ประนีประนอมประคับประคอง ไม่ให้เกิดเรื่องราวอันนำไปสู่การอย่าร้าง ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์ตามสมควร ในกรณีที่ลูกหลานของชาวผู้ไทยที่ไปทำงานหรือประกอบ

อาชีพต่างถิ่นหรือมีครอบครัวอยู่ที่นั่น เมื่อกลับมาอยู่บ้านหากไม่มีพ่อล่ามก็จะเป็นที่ติเตียนของชาวผู้ไทยหรือไม่ยอมรับครอบครัวดังกล่าว จึงจำเป็นต้องไปหาพ่อล่ามเพื่อเป็นที่พึ่งและดูแลอีกต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาบทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย เพื่อศึกษาบทบาทของพ่อล่ามและทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพ่อล่ามและเพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณีแต่งงานว่ายังจะเป็นอยู่อย่างปัจจุบันหรือไม่รวมทั้งเมื่อมีการแต่งงานเกิดขึ้น ยังจะคงมีองค์ประกอบ ขั้นตอนประเพณี รวมถึงความเชื่อแต่เดิมอยู่หรือไม่ หรือได้มีการเพิ่มหรือลดขั้นตอนให้เข้ากับยุคสมัยหรือไม่อย่างไร และทัศนคติของเยาวชนต่อบทบาทพ่อล่าม ที่พ่อล่ามได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ตลอดจนความเชื่อประเพณีการแต่งงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน เพื่อเป็นการให้ความรู้และการดำเนินชีวิตการปฏิบัติตนและรักษาไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามของชาวไทยตลอดไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1.เพื่อศึกษาบทบาทของพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานของชาวผู้ไทย

2.เพื่อศึกษาทัศนคติของเยาวชนต่อบทบาทพ่อล่ามของชาวผู้ไทย

ความสำคัญของการศึกษา

1.เพื่อทราบถึงบทบาทของพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานของชาวผู้ไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน

2.เพื่อทราบถึงทัศนคติของเยาวชนต่อบทบาทพ่อล่ามของชาวผู้ไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พ่อล่าม หมายถึง ผู้รับรองหรือระหว่างกันในสังคมนั้นคือผู้ค้ำประกันชีวิตสมรสคู่ใหม่ (ลูกล่าม) จากลุงตา(ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง) โดยสัญญาว่าจะสั่งสอน ดูแลลูกล่ามให้ชีวิตคู่สมรสราบรื่นตลอดไป

2. บทบาทพ่อล่าม หมายถึง การทำตามหน้าที่ของพ่อล่ามที่มีต่อลูกล่ามตามที่สังคมชาวผู้ไทยกำหนดไว้

3. ชาวผู้ไทย หมายถึง ชาวไทยกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า “ผู้ไทย” หรือ “ภูไทย” ในพื้นที่ ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ทัศนคติ หมายถึง การแสดงของจิตใจ ท่าที ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของแต่ละบุคคลที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับรายการกรองสถานการณ์ที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งมีผลให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมา

5. เยาวชน หมายถึง เยาวชนชาวผู้ไทย อายุ 15-25 ปี ในพื้นที่ ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. เนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย ดังต่อไปนี้

1.1 เพื่อศึกษาบทบาทของพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานของชาวผู้ไทย

1.2 เพื่อศึกษาทัศนคติของเยาวชนต่อบทบาทพ่อล่ามของชาวผู้ไทย

2. วิธีการศึกษาค้นคว้า

ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

3. ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษาใช้เวลาในการศึกษาโดยเริ่มกำหนดปฏิทินดำเนินการศึกษาค้นคว้าและภาคสนามประมาณ 4 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2554 ถึงเดือนกันยายน 2554

4. พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย ทั้งหมด 1 ตำบล ประกอบไปด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองห้าง หมู่ 1 บ้านหนองห้าง หมู่ 2 บ้านหนองสระพัง หมู่ 3บ้านห้วยม่วง หมู่ 4 บ้านหนองกะตัน หมู่ 5 บ้านหนองห้าง หมู่ 6 บ้านหนองห้างหมู่ 7 บ้านหนองห้าง หมู่ 8 และ บ้านห้วยม่วง หมู่ 9 ซึ่งทั้งหมด อยู่ในตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ เยาวชนชาวผู้ไทย อายุ 15-25 ปี ในพื้นที่ ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนในพื้นที่เป้าหมาย หมู่บ้านละ 10 คน ซึ่งเป็นเยาวชนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกศึกษา เพื่อสัมภาษณ์เรื่องของบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบสัมภาษณ์แบบสนทนา แบบการประชุมปฏิบัติการและปฏิบัติการดำเนินงาน ตลอดสมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง ดังนี้

1. แบบสำรวจก่อนทำการศึกษาค้นคว้าจำเป็นจะต้องมีการสำรวจตรวจสอบถึงสภาพทางกายภาพว่าอาณาเขตติดต่อที่ตั้งบ้านเรือน สถานที่สำคัญ ปูชนียวัตถุ ปูชนียสถานตลอดถึงแหล่งน้ำ และสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม เป็นต้นจำเป็นจะต้องสำรวจและทำการวิเคราะห์ดูว่า เขาใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านใดบ้างในการดำเนินชีวิต

2. แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตที่มีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนรวม โดยการเข้าไปสังเกตสภาพ ทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและเหตุการณ์ทั่วไปของชุมชนที่ศึกษานอกจากนั้นผู้ศึกษายังได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมการดำเนินใน

3. แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์เยาวชนซึ่งเน้นเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา โดยเน้นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาคำตอบทางวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง เน้นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นนำมาตีความโดยใช้ทฤษฎี การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เน้นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความโดยใช้ทฤษฎีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้รู้ (Key Informants) ที่สนใจในการสัมภาษณ์ในเรื่องบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย

4. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียนนักศึกษาและกลุ่มประชาชนทั่วไปเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและแสดงความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องบทบาทของพ่อล่ามในปัจจุบันและทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อพ่อล่ามในปัจจุบัน กลุ่มสนทนาอยู่ระหว่าง 4-5 คน ในแต่ละแห่ง ทั้งการสนทนาและสัมภาษณ์ที่ขาดไม่ได้จะต้องมีเทปบันทึกเสียง อุปกรณ์การเขียนบันทึกข้อความ สังเกตเหตุ ได้สนทนาและสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ได้ฝึกปฏิทิน แผนการภาคสนามและประสานกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละแห่ง ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษาจากที่มีบันทึกไว้ที่เน้นประเด็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เน้นข้อมูลด้านเอกสารที่เกี่ยวกับบทบาทและทัศนคติของเยาวชนในเรื่องต่างๆ และข้อมูลเหล่านี้จะค้นคว้าได้จาก หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หนังสือตำรา วิทยานิพนธ์ อินเตอร์เน็ต ประชาชนและกลุ่มชนต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติ สำนักวิทยบริการของวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่าง ๆ

2. การเก็บรวบรวมภาคสนาม ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) การสังเกตแบบมีส่วนรวม (Parsippany Observation) และไม่มีส่วนรวม (Non-Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2.1 ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ไทยตำบลหนองห้างตามกรอบแนวคิดของการศึกษาค้นคว้าบทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย

2.2 ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้รู้ด้วยวิธีการค้นคว้าผู้รู้ ด้วยวิธีสุ่มเสี่ยง ซึ่งถามจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชน เพื่อให้บอกชื่อคนต่าง ๆ ที่รู้จักและมีความรู้เรื่องที่ต้องการศึกษาจำนวน 5 คนจากทั้งหมด 9หมู่บ้านบ้าน เพื่อศึกษาบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย

2.3 เทคนิคการสนทนากลุ่ม โดยผู้ศึกษาได้ใช้กับกลุ่มชนทั่วไป เพื่อทราบว่าแต่ละแห่งมีจุดเด่นจุดอ่อน ลักษณะแตกต่างและความเหมือนกันอย่างไร โดยกำหนดอยู่ระหว่าง 3-6 คน ในแต่ละแห่ง ๆ ละ 1 ครั้ง

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

1.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกต การสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่มและการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เก็บรวบรวมและทำการจดบันทึกไว้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากเครื่องมือทุกประเภทที่ใช้ ถ้าพบว่ามีข้อมูลของเครื่องมือใดที่มีคำตอบไม่ชัดเจนไม่ถูกต้องโดยไม่เหมาะสมก็จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

1.2 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ของข้อมูล โดยจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามความมุ่งหมายในการวิจัยในแต่ละข้อและจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามกลุ่มเพื่อให้ข้อมูลทั้งสามกลุ่มตามประเภทของเครื่องมือที่ใช้สรุป ข้อมูลของแต่ละประเภทเครื่องมือ โดยใช้แบบสรุป (Tally) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามแบบเครื่องมือแต่ละประเภท

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทำการวิเคราะห์โดยวิธีการ Method of Agreementซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบความถูกต้อง เชื่อถือได้ในเชิงแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งพิจารณาจากเอกสารที่เป็นเรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ แห่ง หากข้อมูลตรงกันก็ถือว่ายอมรับความเชื่อถือได้และนำมาอ้างอิง

2. ข้อมูลที่ได้จากภาคสนามที่เก็บรวบรวมได้จากเครื่องมือทุกประเภท นำมาแจกแจงข้อมูล (Typology Analysis) ออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา

3. วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธี Investigator Triangulation ดังนี้

1. ด้านข้อมูล (Data Triangulation)

1.1 ด้านสถานที่ ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจาก 1 ตำบล 9 หมู่บ้าน ในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

1.2 ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากประชากรหลาย ๆ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำ ผู้นำเยาวชน นักเรียน นักศึกษา เพื่อตรวจสอบว่าเป็นข้อมูลที่ตรงกันหรือไม่ เป็นต้น

3. ด้านผู้วิจัย

ได้ใช้ข้อมูลจากผู้วิจัยหลายคนที่วิจัยเรื่องในลักษณะเดียวกันมาตรวจสอบว่าได้ข้อมูลตรงกับผลการวิจัยหรือไม่

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง บทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลในลักษณะการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการแจกแบบสัมภาษณ์จำนวน 90 ชุดและได้คืนแบบสัมภาษณ์ 62 ชุด คิดเป็นร้อยละ 68.89 นอกจากนี้ยังใช้วิธี การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า โดยการนำเสนอผลการศึกษาเป็นประเด็นคำถาม 7 คำถามดังนี้

คำถามที่ 1 คุณรู้จักพ่อล่ามหรือไม่

คำถามที่ 2 พ่อล่ามมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร

คำถามที่ 3 บทบาทของพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานของชาวผู้ไทยเป็นอย่างไร

คำถามที่ 4 คุณคิดว่าบทบาทของพ่อล่ามในปัจจุบันยังคงมีความสำคัญอยู่หรือไม่

คำถามที่ 5 คุณคิดว่าพ่อล่ามยังคงมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคุณหรือไม่อย่างไร

คำถามที่ 6 บทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของคุณเป็นอย่างไร

คำถามที่ 7 คุณมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนหรือไม่

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในประเด็นคำถาม “คุณรู้จักพ่อล่ามหรือไม่” จากแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 62 ชุด ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงพบว่ารู้จักพ่อล่าม คิดเป็นร้อยละ 100 จากการให้

สัมภาษณ์ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทุกคนรู้จักพ่อล่ามเป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในประเด็นคำถาม “พ่อล่ามมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร” จากผู้ตอบแบบสอบถาม ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงพบว่าพ่อล่ามเป็นพ่อแม่คนที่2 ที่รองจากพ่อแม่ของเรา ที่ทำหน้าที่ว่ากล่าวตักเตือนเมื่อกระทำความผิด จากการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในประเด็นคำถาม “บทบาทของพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานเป็นอย่างไร” จากผู้ตอบแบบสอบถามของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงพบว่าพ่อล่ามเป็นบุคคลที่มีความสำคัญของงานแต่งงาน มีหน้าที่พานำคู่บ่าว-สาวเข้าสู่พิธีการแต่งงาน เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในประเด็นคำถาม “คุณคิดว่าบทบาทของพ่อล่ามในปัจจุบันยังมีความสำคัญอยู่หรือไม่อย่างไร” จากผู้ตอบแบบสอบถาม ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงพบว่าพ่อล่ามยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อประเพณีต่างๆของชาวผู้ไทย และคอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในประเด็นคำถาม “คุณคิดว่าพ่อล่าม ยังคงมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคุณหรือไม่อย่างไร” จากผู้ตอบแบบสอบถาม ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงพบว่าพ่อล่ามยังเป็นบุคคลที่ยังมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตคู่ในปัจจุบันเพราะจะคอยให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิตคู่ก่อนแต่งงานและหลังแต่งงานให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในประเด็นคำถาม “บทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของคุณเป็นอย่างไร” จากผู้ตอบแบบสอบถาม ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงพบว่า พ่อล่ามเป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือคอยให้คำปรึกษา อบรมสั่งสอน และแนะแนวทางที่ดีและเป็นพ่อคนที่สองของฝ่ายชาย เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชนชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ในประเด็นคำถาม “คุณมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนหรือไม่” จากผู้ตอบแบบสอบถาม ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงพบว่าควรรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีนี้เอาไว้เพราะเป็นเอกลักษณ์ของคนผู้ไทยที่ไม่มีใครเหมือนและอยากให้สืบทอดต่อกันไปเพราะเป็นสิ่งที่ดี เห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

พ่อล่ามถือได้ว่าเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และอบรมสั่งสอนตลอดจนให้ความคิดเห็นเสนอแนะแก่ลูกล่าม ให้ความสงเคราะห์เมื่อยามจำเป็น นับตั้งแต่เมื่อวันรับเทียนหมายถึงการที่ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายมาหาให้เป็นพ่อล่ามให้ พ่อล่ามจึงต้องใช้วิจารณญาณดูว่าตัวเองจะเป็นพ่อคน หมายถึงเป็นพ่อของลูกคนอื่น สามารถปกครองเขา ทำเป็นแบบอย่างได้หรือไม่ การจะรับเป็นพ่อล่ามของชาวผู้ไทยนั้นเป็นได้ 2 แบบ คือ รับได้โดยความพอใจ และรับได้ด้วยความเสี่ยงฝืน จะเห็นได้ว่าพ่อล่ามถือได้ว่าเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงามและอบรมสั่งสอน ตลอดจนให้ความคิดเห็นเสนอแนะแก่ลูกล่าม ให้ความสงเคราะห์เมื่อคราวจำเป็น นับตั้งแต่วันรับเทียนหมายถึงการที่ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายได้มาหาให้เป็นพ่อล่ามให้ พ่อล่ามจึงต้องใช้วิจารณญาณดูว่าตัวเองจะเป็นพ่อคน หมายถึงเป็นพ่อของลูกคนอื่น สามารถปกครองเขา ทำเป็นแบบอย่างได้หรือไม่การจะรับเป็นพ่อล่ามของชาวผู้ไทยนั้นเป็นได้ดังนี้คือ รับได้โดยความพอใจ และ รับได้เพราะเสี่ยงฝืน เป็นต้น จึงอยากให้เยาวชนชาวผู้ไทยในปัจจุบัน ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาขนบทำเนียม เพื่อรักษาและสืบทอดจารีตประเพณีให้เคียงคู่กับชาวผู้ไทยให้คงอยู่ต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทย บทบาทพ่อล่ามในประเพณีการแต่งงานของชาวผู้ไทย ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า บทบาทของพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทยมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ นำชัย อุปัญญ์ (2538)ในเรื่องบทบาทของพ่อล่ามชาวผู้ไทยตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งกล่าวได้ว่าชาวผู้ไทยส่วนมากเมื่อจะเข้าสู่พิธีแต่งงานแล้วจะต้องมีพ่อล่ามมาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตลูกล่ามอยู่เสมอ พ่อล่ามชาวผู้ไทยเปรียบเสมือนพ่อคนที่สองรองลงมาจากพ่อแม่ของตน ที่ฝ่ายชายไปเชิญมาเป็นผู้ค้ำประกันหรือที่ปรึกษาโดยรับรองหรือสัญญาจากลุงตา(ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง)ว่าจะดูแลชีวิตคู่ที่ราบรื่นตลอดไป คู่สมรสใหม่หรือลูกล่ามจะต้องให้ความเคารพเชื่อฟังพ่อล่ามเหมือนกัน หากมีเรื่องทะเลาะหรือปัญหาภายในครอบครัว ก่อนที่เรื่องราวจะถึงญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย พ่อล่ามจะต้องมีหน้าที่ประนีประนอมประคับประคอง ไม่นำให้เกิดเรื่องราวอันนำไปสู่การอย่าร้างและยังสอดคล้องกับ ชยา ภาคภูมิ (2552:4) ในเรื่องประเพณีการแต่งงาน ความเปลี่ยนแปลงและทัศนคติของเยาวชนในกลุ่มชาติพันธ์ผู้ไทยและญ้อ ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปเกือบทุกจังหวัดในภาคอีสาน เพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณีการแต่งงานว่ายังจะเป็นอยู่อย่างปัจจุบันหรือไม่รวมทั้งเมื่อมีการแต่งงานเกิดขึ้น ยังจะคงมีองค์ประกอบ ขั้นตอนของประเพณีรวมทั้งความเชื่ออยู่แต่เดิมหรือไม่และทัศนคติของเยาวชนต่อประเพณีการแต่งงานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนชาวผู้ไทย

บทบาทของพ่อล่ามมีความคล้ายคลึงกันทุกอาชีพ พ่อล่ามมีบทบาทในการสร้างความสุข และลดความขัดแย้งในชุมชน เศรษฐกิจของพ่อล่ามจะเป็นตัวชี้จำนวนลูกล่าม และจำนวนพ่อล่ามจะมีการลดลงถ้าหากการอ่มล่าม (แสดงความยินดี) มีการทุ่มเทเอาอกเอาใจบุคคลอื่น เพื่อเป็นการแสดงถึงความใจใหญ่หรือใจถึงอันเป็นค่านิยมสมัยใหม่ จึงควรที่ผู้นำหรือเยาวชนสมัยใหม่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตระหนักถึงจารีตประเพณีในเรื่องนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทยนี้ เป็นการศึกษาในด้านบทบาทและทัศนคติเท่านั้น ยังมีประเพณีและพิธีกรรมอื่นๆ ของชาวผู้ไทยอีกเป็นจำนวนมากที่น่าสนใจ หากโอกาสต่อไปนี้มีผู้สนใจอยากศึกษาผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวผู้ไทยที่น่าสนใจดังนี้ คือ

1. ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ของชาวผู้ไทย ในด้านปัจจัยสี่ ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตายของชาวผู้ไทย ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับการตาย

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมของชาวผู้ไทยตามฮีต 12หากได้มีการศึกษาเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับชาวผู้ไทยได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

ชยา ภาคภูมิ. **ประเพณีการแต่งงานความเปลี่ยนแปลงและทัศนคติของเยาวชนในกลุ่มชาติพันธ์ผู้ไทยและญ้อ.** วิทยานิพนธ์:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**.**

ดารณี ภูษณสุวรรณศรี. (2542). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่.** นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ถวิล เกษรราช. (2512). **ประวัติผู้ไทย.** กรุงเทพฯ:กรุงสยามการพิมพ์.

ถวิล ทองสว่างรัตน์. (2530). **ประวัติผู้ไทยเมืองเรณูนคร.**กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์เสรีอนันต์.

ถวิล จันลาวงศ์. (2515). **ผู้ไทยรำลึกกาฬสินธุ์.** ครั้งที่ 2. กาฬสินธุ์ :โรงพิมพ์ส่งไค่การพิมพ์.

ธงชัย สันติวงศ์ (2539). **พฤติกรรมบุคคลในองค์การ.** พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร :วัฒนาพานิช.

นำชัย อุปัญญ์. (2538). **บทบาทพ่อล่ามชาวผู้ไทยตำบลคำชะอี.**ปริญญานิพนธ์:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). **ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.** พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีระพัฒนา.

ผู้ไทยแท้ (นามแฝง). (2528). "*ประวัติชาวผู้ไทย,"* **วัฒนธรรมไทย.** 24(2) : 21-25 ; กุมภาพันธ์.

พงศ์ หรดาร. (2543). **จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กรเบื้องต้น.** ม.ป.ท.

ศักดิ์ สุนทรเสณี. (2531). **เจตคติ.** กรุงเทพมหานคร : ดีดีบุคสโตร์.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์)อรรถมานะ. (2541). **พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์.** พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุทิน เตียนพลกร้า. **ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภค** อาหารของ นักกีฬา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่6 เขตปฏิบัติการที่4สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

ส.ศิวรักษ์ (นามแฝง). (2512). "ภูไท-ผุ้ไทย) ใน *วารสารผู้ไทยรำลึก ครั้งที่ 6* ,หน้า 1-2 กรุงเทพฯ : มงคลการพิมพ์.

สุจิตต์ จันสาขา. (2496). **พงศาวดาลเมืองมุกดาหาร.** กรุงเทพฯ : ธนาการพิมพ์.

สุภิตา ไชสวาสดิ์. (2543). **การผสมกลมกลืนวัฒนธรรมชาวผู้ไทยกับชาวไทยลาว.**วิทยานิพนธ์: มหาวิยาลัยมหาสารคาม.

http:www.novabizz.com/Novaace/Attitude. htm สืบค้น 29 พฤศจิกายน 2553.

http://www.nana-bio.com สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2553.

www.pongrang.com สืบค้น 17 กรกฎาคม 2554**.**

http://www.puthai.com/ สืบค้น 20 กรกฎาคม 2554.

Influence of Patronage on the Social Welfare of the Underprivileged: A Case Study of Nonnamkleang Municipal Distric in Sahatsakhan District, Kalasin Province

Kullarat Khumsopa[*]
Worawoot chamlongnak[**]

Abstract

Research that aims to study the influence of patronage on the social welfare of the underprivileged. By local politicians elected to participate in the process, that is, when the social welfare social welfare, whether in the form of money or material aid. When a local administrator. Local politicians. Elected or community leaders. Together with a selection committee. To the use of patronage or political involvement. By the host system is involved with the exploration stage, the disadvantaged without the community or village level, district level and have chosen to support disadvantaged groups or relatives of local politicians first.

Impact of social welfare with the patronage system are involved. The social welfare may not be thorough. And does not meet the objective of helping the most social problems first. The social welfare of the district, who received welfare of nonnamkleang municipal distric is still the same group that has been the welfare of all. Which subsequently affected the partisan divide in the community. Caused a schism in the community. It also makes people think that violence in local politics.

Comments to improve social welfare for the opportunity to reduce the host system including: 1) a party to all sectors of the local network to play a role in the selection of the disadvantaged. The method reduces the host system is involved in process 2) contribute to the budget of the Municipal Social Welfare thoroughly. They might not be in the form of money or goods. The project is in support of the three professional groups), social welfare is equal to the disadvantaged people to have the right to receive welfare, 4) the promotion to the less fortunate. To provide sustainable income to rely on their own 5) improve the delivery of benefits to the community leaders to be given to the underprivileged in the area of their parents. Should be modified by giving the disadvantaged to receive benefits at the district headquarters. The municipality will invite a representative committee and budget. Participate in the delivery of welfare with For transparency and accountability. Practices and a fair go.

Keywords: Social Welfare / The Disadvantaged/ Patronage

อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบล โนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กุลรัตน์ คำโสภา[*]
วรวุฒิ จำลองนาค[**]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ศึกษาอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส โดยนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดสวัสดิการสังคม กล่าวคือ เมื่อมีการจัดสวัสดิการสังคมไม่ว่าจะในรูปแบบของเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือ เมื่อมีผู้บริหารท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นคณะกรรมการคัดเลือกร่วมด้วย จะเกิดการใช้ระบบ

[*] *Graduate student Master of Political Science Program , College of Politics and Governance. Mahasarakham University.*
[**] *Lecturer, Master of Political Science Program College of Politics and Governance. Mahasarakham University.*

[*] *นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การเมืองการปกครอง, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

[**] *อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

อุปถัมภ์หรือมีอำนาจทำงการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยขั้นตอนที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ขั้นตอนการสำรวจผู้ด้อยโอกาสโดยปราศจากการประชาคมระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบลและยังมีการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสที่ให้การสนับสนุนกลุ่มหรือญาติของนักการเมืองท้องถิ่นก่อนเป็นอันดับแรก

ผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการจัดสวัสดิการสังคมที่อาจจะไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทำงสังคมมากที่สุดเป็นอันดับแรก ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยงผู้ที่ได้รับสวัสดิการยังคงเป็นบุคคลกลุ่มเดิมที่ได้รับการจัดสวัสดิการในทุกครั้ง ซึ่งผลกระทบลำดับต่อมาจะมีการแบ่งพรรคพวกเกิดในชุมชน ทำให้เกิดการแตกสามัคคีในชุมชน และยังทำให้ประชาชนมีความคิดที่รุนแรงในเรื่องการเมืองท้องถิ่น

ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้โอกาสเพื่อลดระบบอุปถัมภ์ ได้แก่ 1) การให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นวิธีการช่วยลดระบบอุปถัมภ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการ 2) การสมทบงบประมาณจากเทศบาลเพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้ทั่วถึง โดยอาจจะไม่อยู่ในรูปเงินหรือสิ่งของ แต่จะอยู่ในรูปโครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพแทน 3) การจัดสวัสดิการสังคมให้มีความเสมอภาคแก่ผู้ด้อยโอกาสทุกคนให้มีสิทธิในการรับสวัสดิการ 4) การส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีรายได้ที่ยั่งยืนสามารถพึ่งพาตนเองได้ 5) ปรับปรุงวิธีการรับมอบสวัสดิการ จากเดิมให้ผู้นำชุมชนนำมอบแก่ผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ปกครองของตน ควรปรับเปลี่ยนโดยแจ้งให้ผู้ด้อยโอกาสเข้ามารับมอบสวัสดิการ ณ สำนักงานเทศบาล โดยทางเทศบาลจะเชิญคณะกรรมการและตัวแทนเจ้าของงบประมาณมาร่วมในการมอบสวัสดิการด้วย เพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้ และเป็นแนวปฏิบัติที่ยุติธรรมต่อไป

คำสำคัญ : สวัสดิการสังคม/ ผู้ด้อยโอกาสตำบลโนนน้ำเกลี้ยง/ ระบบอุปถัมภ์

บทนำ

การกระจายอำนาจปกครอง (decentralization) ให้แก่ ท้องถิ่นเป็นวิธีที่รัฐมอบหมายอำนาจบางส่วนให้แก่องค์การอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของ ราชการส่วนกลาง จัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยอิสระตามสมควรที่ไม่ต้องขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชา เพียงแต่ขึ้นอยู่กับราชการบริหารส่วนกลางเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็ คือ รัฐมอบอำนาจในการปกครอง ซึ่งเจ้าหน้าที่ราชการบริการส่วนกลางรับไปดำเนินการเอง (ประยูร กาญจนดล, 2523:129-135) สาระสำคัญของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 มีกรอบความคิดที่สำคัญ คือ ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ในการปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบาย และการบริหารสาธารณะ ตลอดจนการบริหารภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริงภายใต้ความเป็นรัฐบาลเดียวและมีความเป็นเอกภาพของประเทศ สร้างหลักความสัมพันธ์ของการบริหารราชการแผ่นดิน คือ ในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปรับบทบาท อำนาจหน้าที่ ระหว่างราชการบริหารส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการหลักในการดำเนินกิจการของรัฐที่เคยทำแต่เดิม ส่วนบทบาทของราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะรับผิดชอบในภารกิจมหภาค และทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการดำเนินงานของราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่จำเป็น และประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการเพิ่มขีดความสามารถ ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนในท้องถิ่น จะได้รับการจัดการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน (อรอุมา พงษ์จำปา, 2553:12)

สรุปสาระสำคัญ ในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศ ภายใต้ทรัพยากรภาครัฐที่มีอยู่จำกัด ซึ่งต้องฟื้นฟูเศรษฐกิจให้แข็งแกร่ง มั่นคง และปรับฐานเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถขยายตัวต่อเนื่องในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ การแก้ปัญหาความยากจน ที่มุ่งจัดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวม เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เน้นที่ตัวคนจนและสภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้าง โดย 1)พัฒนาโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตแก่คนยากจน โดยการปรับปรุงรูปแบบและแนวการดำเนินงานให้เข้าถึงกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้อย่างแท้จริง รวมทั้งจัดสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับปัญหาและตรงกับความต้องการของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในแต่ละพื้นที่ 2)พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งเพื่อสร้างศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถให้คนยากจนสามารถก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนเครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ให้เกิดการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาของตน ควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและเพิ่มรายได้ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างครบวงจร สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเชื่อมโยงสู่ตลาดภายในและต่างประเทศได้ 3)ปรับระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้เอื้อต่อการสร้างโอกาสให้คนยากจน โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขความยากจนที่มีความชัดเจนของกลุ่มเป้าหมายคนยากจนในแต่ละพื้นที่ มีมาตรการเฉพาะตามศักยภาพของกลุ่มคนยากจนในชนบทและในเมือง รวมทั้งให้มีการประสานแผนงานและปรับระบบการจัดสรรงบประมาณลงสู่กลุ่มเป้าหมายคนยากจนอย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนมีการพัฒนาเครื่องชี้วัดความยากจนให้ถูกต้องและปรับได้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นองค์กรที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณะแก่ชุมชน รวมทั้งภารกิจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 นั้นได้กำหนดอำนาจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะไว้หลายด้าน โดยเฉพาะด้านการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ให้เทศบาลเมืองและองค์การบริหารส่วนตำบล ให้การสังคมสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการสังคมสงเคราะห์ และพัฒนาคุณภาพชีวิตเช่นเดียวกัน (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 : 4)

จากภารกิจที่รับการถ่ายโอนและกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นย่อมจะส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจเพิ่มมากขึ้น และภารกิจหนึ่งที่สำคัญ คือ งานสวัสดิการสังคม งานสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส เพราะงานสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคนในสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย อาจกล่าวได้ว่าวัฏจักรชีวิต (Life Cycle) ของคนในสังคมแต่ละคน ต้องได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นสิทธิของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ (Civil Right) ที่ควรจะได้รับบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของรัฐ รัฐในฐานะผู้ปกครองที่มีอำนาจซึ่งมีหน้าที่โดยชอบธรรมที่จะจัดสรรทรัพยากรให้กับประชาชน ดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐในรูปของกฎหมายและพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศ งานสวัสดิการสังคมจึงขึ้นอยู่กับระบบการเมืองการปกครอง (ระพีพรรณ คำหอม. 2549 : 1-5) ด้วยเหตุนี้เองระบบการเมืองท้องถิ่นจึงหันมาให้ความสำคัญกับนโยบายการจัด

สวัสดิการสังคมเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ประกอบกับปัจจุบันการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชั่นมีอย่างกว้างขวางนั้น การจัดสวัสดิการสังคมอาจตกอยู่ภายใต้กลุ่มของผู้มีอำนาจหรือตัวแทนที่ประชาชนได้เลือกเข้าไปทำหน้าที่นายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาล อาจถูกครอบงำโดยฝ่ายทางการเมือง ก่อให้เกิดปัญหาในการเลือกปฏิบัติในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาส เกิดความไม่เท่าเทียมและความเสมอภาคกัน (บุญยิ่ง ประทุม, 2552 : www.thaihealth.or.th)

ในปัจจุบันระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลต่อการเมืองไทยทั้งในระดับชาติหรือแม้กระทั่งการเมืองระดับท้องถิ่น ซึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีการคัดเลือกผู้เข้ามาบริหารเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกด้าน ในขณะที่บุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น โดยในหลายกรณีพบว่า บุคคลเหล่านั้นยังมีความเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน เพื่อน และผู้มีพระคุณ จะขึ้นอยู่กับความเป็นมิตรที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจหลายด้านด้วยกัน ซึ่งภารกิจด้านสวัสดิการสังคมก็เป็นอีกด้านหนึ่งที่ได้รับการถ่ายโอนให้ท้องถิ่นดำเนินงาน และในการจัดสวัสดิการต่างๆนั้นอาจมีการแทรกแซงจากนักการเมืองท้องถิ่นในการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะมีการนำระบบอุปถัมภ์เข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้บางครั้งการจัดสวัสดิการสังคมนั้นอาจจะไม่ทั่วถึงหรืออาจไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งการจัดสวัสดิการเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาในการจัดสวัสดิการสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องระบบอุปถัมภ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจะได้ทราบถึงอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส และศึกษาถึงผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมต่อผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่น เพื่อที่จะได้นำไปเป็นข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสังคมอย่างถูกต้องและเป็นธรรมต่อไป (บุญยิ่ง ประทุม. 2552:www.thaihealth.or.th)

เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ตั้งอยู่ในตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นตำบลที่ได้รับการจัดสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง และได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดสวัสดิการสังคม จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นตำบลนำร่องศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม โดยทางศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 3 จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้สนับสนุนงบประมาณมาอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่การได้มาซึ่งเงินสงเคราะห์นั้นมีการคัดเลือกก็จะมีหลายวิธี ซึ่งอาจจะมีระบบอุปถัมภ์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องระบบอุปถัมภ์ต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส และศึกษาถึงผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมต่อผู้ด้อยโอกาสในท้องถิ่น ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ นั้นเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยงมีการเลือกตั้งผู้บริหารชุดใหม่เข้ามา ดังนั้นผู้วิจัยจึงอยากให้ผลการวิจัยที่ได้นำเสนอต่อคณะผู้บริหารชุดใหม่เพื่อที่จะได้นำไปเป็นข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการสังคมอย่างถูกต้องและเป็นธรรมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

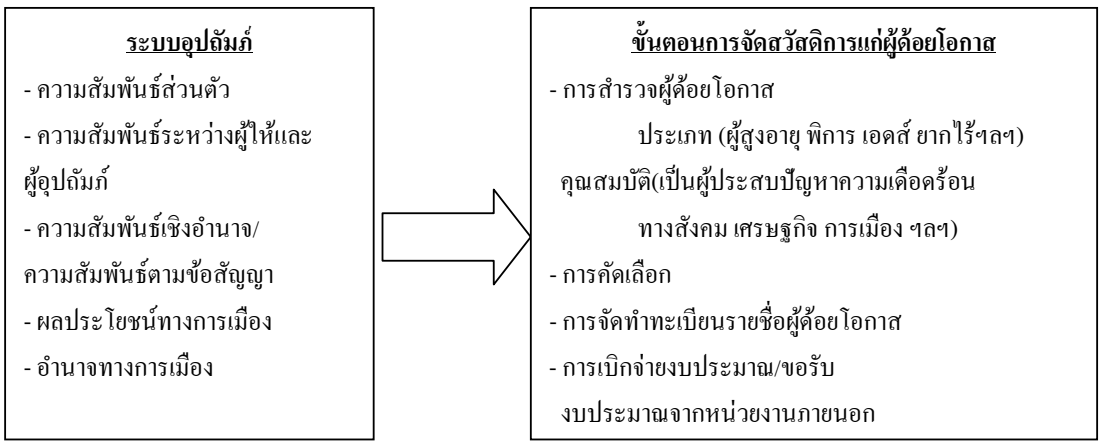
1.เพื่อศึกษาอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมต่อผู้ด้อยโอกาสในเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

3.เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส ที่ทำให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับสวัสดิการไม่เท่าเทียมกัน ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ ผลประโยชน์ทางการเมือง อำนาจทางการเมือง ความสัมพันธ์ตามข้อสัญญา และศึกษารูปแบบ วิธีการ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส โดยประยุกต์กระบวนการดำเนินงานเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2545 : 58-65) และกรอบแนวคิดระบบอุปถัมภ์ ซึ่งระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์คู่ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากระหว่างญาติและเพื่อนสนิท และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และที่เป็นไปตามสัญญาระหว่างผู้ยิ่งใหญ่ (Bigman) หรือนายจ้าง (อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์. 2544 : 229 ; อ้างอิงมาจาก Wolf.1966: unpaged) มาใช้เป็นกรอบแนวคิด

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่เขตเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอ สหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การศึกษาเนื้อหาของการดำเนินนโยบายการจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใน พ.ศ. 2555 โดยศึกษาในด้านอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส, ศึกษาถึงผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมต่อผู้ด้อยโอกาส , ศึกษาความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส และศึกษาจากหนังสือและระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ ผู้ด้อยโอกาสที่รับการจัดสวัสดิการสังคมจากเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง จำนวน 370 คน คณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง และผู้นำชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน จำนวน 25 คน รวมทั้งหมด 395 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 58 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 31 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักมี 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 อดีตเทศมนตรี 1 คน นายกเทศมนตรี 1 คน สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 4 คน(จาก 12 คน) และปลัดเทศบาล 1 คน รวมเป็น 7 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้าน) รวมเป็น 8 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ด้อยโอกาสหมู่บ้านละ 2 คน จำนวน 16 คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ระหว่างวันที่ 1-30 ธันวาคม 2555 เป็นเวลา 1 เดือน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร หนังสือและระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ มี 2 ชนิด ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้สัมภาษณ์อดีตนายกเทศมนตรี นายกเทศมนตรีคนปัจจุบัน และสมาชิกสภาเทศบาล โดยสัมภาษณ์ในหัวข้อ ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการสังคม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส และความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมผู้โอกาส ฉบับที่ 2 สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยสัมภาษณ์ในหัวข้อ ข้อมูลพื้นฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการสังคม ระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส และความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมผู้โอกาส ฉบับที่ 3 สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยสัมภาษณ์ในหัวข้อ ข้อมูลพื้นฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการสังคม และข้อมูลการได้รับการดูแลช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือบุคคลอื่นๆ

2) การสังเกตการณ์ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการการจัดสวัสดิการสังคมผู้ด้อยโอกาสตำบลโนนน้ำเกลี้ยง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการลงพื้นที่สัมภาษณ์, รวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 31 คน ศึกษารวบรวมข้อมูลจากระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือสั่งการต่างๆและเอกสารที่เกี่ยวข้องและนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้แนวคิดเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆที่เกี่ยวกับการศึกษาอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการนำเอาประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์คำตอบในคำถามของแต่ละประเด็นและของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้ในแต่ละกลุ่มตัวอย่างว่ามีข้อคิดเห็นเหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยนำมาวิเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากหนังสือและระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยงที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นและบทสรุปตามที่ต้องการ โดยจะนำเสนอในลักษณะเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อที่จะตอบคำถามในการวิจัย (Research Question)

ผลการศึกษา

1. อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าระบบอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลกับการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ต่อไปนี้

1.ความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น เป็นญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูง และผู้มีพระคุณกับผู้มีสิทธิ์คัดเลือก ระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงในกระบวนการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสในระดับแรกก่อนนำรายชื่อมาเข้าที่ประชุมเพื่อคัดเลือกและเรียงลำดับก่อนหลังเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ซึ่งผู้มีสิทธิ์คัดเลือกจะมีการประชาคมระดับหมู่บ้านแต่การประชาคมดังกล่าวประชาชนบางหมู่บ้านเข้าร่วมน้อยจึงทำให้การเสนอรายชื่อผู้ด้อยโอกาสอาจจะไม่ทั่วถึง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะประชาชนบางรายไม่ได้รับฟังข่าวสารจากหอกระจายข่าวหมู่บ้าน หรือไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเลยก็ได้เพราะในชุมชนทุกวันนี้มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ฯลฯ ซึ่งการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสดังกล่าวก็จะมาจากการประชาคมส่วนหนึ่งและจากการเลือกเองส่วนหนึ่งด้วย โดยตัวอย่างผู้สัมภาษณ์ กล่าวว่า อดีตผมเคยเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง และผมสังเกตว่าเมื่อมีสิ่งของหรือเงินงบประมาณมาให้ชาวบ้าน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง เงินจากหน่วยงานต่างๆ ผมก็จะเห็นว่ามีแต่ญาติ พี่น้อง ฐานคะแนน ของนายกเทศมนตรีคนเดิม ได้บ่อยครั้งมาก และบางคนก็ไม่ได้ยากจนมากมายอะไรจนต้องได้รับการช่วยเหลือบ่อยๆ และกรรมการคัดเลือกส่วนมากก็เป็นฐานเสียงนายกทั้งสิ้น (กำนัน และผู้ใหญ่บ้านบางคน) ผมจึงคิดว่าในอนาคตการบริหารงานของผมในฐานะนายกเทศมนตรีคนปัจจุบันจะให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนครับ จะได้เป็นการบรรเทาความขัดแย้งด้านการเมืองท้องถิ่นของคนในชุมชนด้วย (นายกเทศมนตรี. 25 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับอุปถัมภ์ ในลักษณะนี้ที่ผู้อุปถัมภ์มีฐานะที่เหนือกว่าผู้รับอุปถัมภ์ มีความเป็นมิตรที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงคือผู้มีสิทธิ์คัดเลือกก็จะนำรายชื่อลูกน้องของตน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเข้ารับพิจารณาเพื่อขึ้นบัญชีผู้ด้อยโอกาสด้วย โดยตัวอย่างผู้สัมภาษณ์กล่าวว่า เมื่อนายกของบประมาณช่วยเหลือมาจัดสวัสดิการสังคมให้ประชาชนตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผมก็จะได้รับหนังสือเชิญประชุมจากเทศบาล คณะกรรมการก็จะประชุม โดยแบ่งจำนวนตามขนาดหมู่บ้าน เราก็มีมติเห็นชอบหมู่บ้านผมเป็นหมู่บ้านใหญ่ผมก็จะเรียกชาวบ้านมาประชุมคัดเลือก ให้เสนอชื่อแล้วยกมือโหวตเสียงแต่บ้านผมก็จะมีสมาชิกสภาอยู่ในหมู่บ้านด้วย ก็ต้องให้เขาพิจารณาเลือกด้วย แต่ผมก็ให้จำนวนไม่มากแล้วแต่เขาจะคัดเลือก

รายชื่อมาส่ง แต่ตามรายชื่อก็มีแต่ญาติ หัวคะแนนเขาทั้งสิ้น แต่ผมก็เคารพในสิทธิ์ของเขา หลังจากได้รายชื่อแล้ว ผมจะนำส่งเจ้าหน้าที่ และเมื่อได้งบประมาณมาผมจะให้เขาไปรับที่เทศบาลเองเลยจะได้ไม่มีปัญหาว่ามาแจกของเอาคะแนน (นายทองสุข ไชยพจน์. 29 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

3.ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ/ความสัมพันธ์ตามข้อสัญญา การที่ผู้มีสิทธิ์คัดเลือกผู้ด้อยโอกาสมีอำนาจทางการเมืองที่เป็นคณะกรรมการพิจารณาเรียงลำดับผู้ด้อยโอกาส ซึ่งอาจจะนำชื่อผู้อยู่ใต้อำนาจของตนขึ้นบัญชีในลำดับต้นๆก็อาจเป็นได้ โดยตัวอย่างผู้สัมภาษณ์ กล่าวว่า ผมในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ การได้รับงบประมาณสนับสนุนจะเป็นการขอจากหน่วยงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 3 จังหวัดกาฬสินธุ์และเป็นการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาส่วนมากจะเป็น ข้าวสาร อาหารแห้ง เงิน ผ้าขนหนู และผ้าห่มกันหนาว การคัดเลือกจะให้สิทธิ์กับคณะกรรมการลงมติกันและแจกแจงเป็นโควตาของแต่ละบ้านแล้วให้กรรมการส่งเอกสารให้กับนักพัฒนาชุมชนเพื่อเบิกจ่าย ซึ่งนักการเมืองท้องถิ่นก็จะพิจารณาผู้สนับสนุนของตนเองก่อน เพื่อเป็นการตอบแทนคะแนนที่ได้รับมา และวางรากฐานเสียงเพื่อใช้ในวาระต่อไป เราเคยแย้งให้เจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมบ้านด้วยแต่นักการเมืองท้องถิ่นก็ยังยืนยันที่จะสำรวจ คัดเลือกเอง อ้างว่าตนอยู่ใกล้ชิดชาวบ้านมากกว่า (นายไชยา เวียงสมุทร. 25 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

4. ผลประโยชน์ทางการเมือง ระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงในกระบวนการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาส คือผู้มีสิทธิ์คัดเลือกจะเลือกคนที่ให้ประโยชน์ทางการเมืองแก่ตน เช่น ผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอาจเป็นได้โดยในเฉพาะสังคมไทยที่ต้องตอบแทนในสิ่งที่เคยได้รับประโยชน์จากผู้อื่น โดยตัวอย่างผู้สัมภาษณ์กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมของตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ดิฉันก็จะได้รับหนังสือเชิญประชุมจากเจ้าหน้าที่ ว่าทางเทศบาลได้รับงบประมาณ หรือสิ่งของช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ คณะกรรมการก็จะหารือกันว่าควรจะให้ใครโดยแบ่งเป็นโควตา หมู่บ้านใหญ่จะได้มากและหมู่บ้านเล็กจะได้น้อยลงตามสัดส่วน เราก็มีมติเห็นชอบผู้ใหญ่บ้านก็จะออกประชาคมคัดเลือก แต่ก็เห็นสมาชิกสภาเขาก็เลือกเลยไม่เข้าประชาคม ส่วนมากจะเลือกฝ่ายใครฝ่ายมันมากกว่า (นายหนูกัน นาคงยืน. 29 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

5.อำนาจทางการเมือง ระบบอุปถัมภ์อาจจะเข้ามาแทรกแซงตั้งแต่กระบวนการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาส ซึ่งผู้มีอำนาจหรือตำแหน่งหน้าที่ทางการเมือง จะมีบทบาทในองค์กรโดยเข้ามาเป็นคณะผู้บริหารซึ่งจะเป็นคณะกรรมการโดยตำแหน่ง โดยตัวอย่างผู้สัมภาษณ์ กล่าวว่า กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคมของตำบลโนนน้ำเกลี้ยง มีงบประมาณสนับสนุนบ่อยครั้ง ไม่ว่าอยู่ที่ไหนก็มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีของมาแจกไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็จะออกเส้นสายอยู่ดี ถึงผู้คัดเลือกอยากเลือกคนจนจริงๆแต่ด้วยสภาวะของการเมืองก็ต้องเลือกฝ่ายของนักการเมืองท้องถิ่นเหมือนเดิม (นางสาวกันยา อิ่มประสงค์. 13 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

<u>จากการสัมภาษณ์สรุปความคิดเห็นได้ดังนี้</u>

กลุ่มผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่น สรุปได้ว่า เมื่อมีสิ่งของหรือเงินงบประมาณมาให้ชาวบ้าน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง เงินจากหน่วยงานต่างๆ เห็นว่ามีแต่ญาติ พี่น้อง ฐานคะแนน ของนักการเมืองท้องถิ่น ได้บ่อยครั้งมาก และบางคนก็ไม่ได้ยากจนมากมายอะไรจนต้องได้รับการช่วยเหลือบ่อยๆ และกรรมการคัดเลือกส่วนมากก็เป็นฐานเสียงนักการเมืองทั้งสิ้น แต่ก็มีกรรมการบางท่านที่คัดเลือกผู้ด้อยโอกาสที่ยากจนจริงๆ แต่ก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น

กลุ่มผู้นำชุมชน สรุปได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกชาวบ้านมาประชาคมคัดเลือก ให้เสนอชื่อแล้วยกมือโหวตเสียงแต่บางบ้านก็จะมีสมาชิกสภาอยู่ด้วย ก็ต้องให้เขาพิจารณาเลือกด้วยในฐานะกรรมการ แต่ตามรายชื่อที่

สมาชิกสภาเลือกก็มีแต่ญาติ หัวคะแนนทั้งสิ้น หลังจากได้รายชื่อแล้วผู้ใหญ่บ้านจะนำส่งเจ้าหน้าที่ และเมื่อได้งบประมาณมาผมจะให้เขาไปรับที่เทศบาลเพื่อความโปร่งใส

กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มแรกที่ได้รับสวัสดิการสม่ำเสมอ กล่าวโดยสรุปว่า การรับความช่วยเหลือจากทางเทศบาลที่เคยได้รับบ่อยๆจะเป็น ข้าวสาร อาหารแห้ง ละเงินช่วยเหลือ เพราะการที่เราเลือกคนเก่งเข้าไปบริหารงาน และเขาก็เป็นญาติเรา เรายิ่งต้องช่วยเหลือเขา พอเขาได้เป็นนายกและสท.แล้วเขาก็จะดูแลทุกข์สุขของเราอย่างเสมอ ถ้ามีของแจกเขาก็จะนึกถึงเราก่อน จนทำให้เรารักเขา ต้องช่วยเขาอีกเมื่อเขาหมดวาระ และอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เคยได้รับกล่าวว่า สิ่งของช่วยเหลือที่ทางเทศบาลจัดให้ ไม่เคยได้รับหรือนานๆครั้ง เขาเลือกให้แต่ฝ่ายนายก ฝ่ายสท. ญาติพี่น้องผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น ฝ่ายตรงข้ามเขาไม่ให้หรอก และหลังจากเลือกตั้ง คนในหมู่บ้านก็แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย คนบ้านข้างๆกันยังไม่พูดกันจนถึงปัจจุบันนี้ การร่วมมือในการประชุมประชาคมต่างๆก็จะไปเป็นกลุ่มใครกลุ่มมัน การเมืองระดับท้องถิ่นจึงเป็นปัญหาของท้องถิ่นแทบทุกที่

2.ผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมต่อผู้ด้อยโอกาส

จากการศึกษาข้อมูลการจ่ายสวัสดิการผู้ด้อยโอกาสย้อนหลัง 3 ปี พบว่า ผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับการช่วยเหลือในทุกๆครั้งที่มีงบประมาณมาจะกระจุกอยู่แต่กลุ่มคนเดิม ส่วนคนที่ไม่เคยได้รับเลยก็จะเป็นอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งบางคนในกลุ่มอาจจะเป็นผู้ที่สมควรได้รับการช่วยเหลือแต่ก็ไม่เคยได้ ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยแล้วพบว่า อาจจะมีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจเป็นได้ อีกทั้งอาจจะเกิดจากผลกระทบของการเลือกตั้งท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี สมาชิกสภา หรือแม้กระทั่งผู้ใหญ่บ้านก็อาจมีอิทธิพลที่ทำให้ระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงในระบบการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสได้ ซึ่งจากการปฏิบัติดังกล่าวซึ่งถือว่าปฏิบัติกันมานานมากแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการเสนอแนะให้มีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้เกิดความยุติธรรมมากขึ้น โดยการจ่ายสวัสดิการที่ได้รับมาตามลำดับผู้ขึ้นบัญชีผู้ด้อยโอกาสจนถึงลำดับสุดท้ายแล้วจึงเริ่มต้นลำดับแรกใหม่ซึ่งคิดว่าแนวทางนี้น่าจะลดปัญหาเรื่องการใช้ระบบอุปถัมภ์เข้ามาใช้ในการจัดสวัสดิการของตำบลโนนน้ำเกลี้ยงได้และทำให้เกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น จากการจัดสวัสดิการที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงในกระบวนการสำรวจและคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสโดยนักการเมืองและผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาส เช่น ความรู้สึกไม่เป็นธรรมต่อหน่วยงานของรัฐ การแบ่งพรรคพวกในชุมชนที่เกิดจากการเลือกตั้งท้องถิ่น และการที่ทำให้ประชาชนเกิดความเคยชินที่จะรอแต่ความช่วยเหลือโดยไม่คิดที่จะช่วยเหลือตนเอง ปัญหานี้ส่งผลให้ประชาชนขาดศักยภาพในการพัฒนาตนเองจนทำให้ท้องถิ่นถูกมองว่าเป็นองค์กรที่มีการคอรัปชั่นมากที่สุดในปัจจุบันนี้

3.ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส

ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้โอกาสเพื่อลดระบบอุปถัมภ์ ได้แก่ 1) การให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นวิธีการช่วยลดระบบอุปถัมภ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการ ในการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสนั้นต้องมีการออกประชาคมโดยมีเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ร่วมด้วย มีการลงพื้นที่สำรวจความยากจนเพื่อให้ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ และต้องมีการปรับปรุงข้อมูลผู้ด้อยโอกาสอย่างต่อเนื่อง 2) การสมทบงบประมาณจากเทศบาลเพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้ทั่วถึง โดยอาจจะไม่อยู่ในรูปเงินหรือสิ่งของ แต่จะอยู่ในรูปโครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพแทนเพื่อให้ก่อเกิด

อาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชน 3) การจัดสวัสดิการสังคมให้มีความเสมอภาคแก่ผู้ด้อยโอกาสทุกคนให้มีสิทธิในการรับสวัสดิการ หรืออาจกล่าวได้ว่าควรจัดสวัสดิการให้ทั่วถึงผู้ด้อยโอกาสทุกคน 4) การส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีรายได้ที่ยั่งยืนสามารถพึ่งพาตนเองได้ 5) ปรับปรุงวิธีการรับมอบสวัสดิการ จากเดิม ให้ผู้นำชุมชนนำมอบแก่ผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ปกครองของตน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้ด้อยโอกาสอาจจะเข้าใจผิดว่าผู้นำมามอบเป็นเจ้าของงบประมาณเอง ซึ่งการส่งมอบสวัสดิการควรปรับเปลี่ยนโดยเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งให้ผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามารับมอบสวัสดิการ ณ สำนักงานเทศบาล โดยทางเทศบาลจะเชิญคณะกรรมการและตัวแทนเจ้าของงบประมาณ มาร่วมในการมอบสวัสดิการด้วย เพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นแนวปฏิบัติที่ยุติธรรมต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ที่ดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสรวมถึงการใช้กรอบทฤษฎีระบบอุปถัมภ์มาช่วยในการวิเคราะห์ผลการศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

1.อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส

ขั้นตอนการดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคม แบ่งออกได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) คัดเลือกคณะกรรมการ 2) การสำรวจผู้ด้อยโอกาสที่มีคุณสมบัติเหมาะสม 3) การคัดเลือกและขออนุมัติผู้ด้อยโอกาสรับสวัสดิการ 4) การจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้ด้อยโอกาส และ 5) การเบิกจ่ายสวัสดิการให้แก่ด้อยโอกาส

อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสตำบลโนนน้ำเกลี้ยงโดยการแทรกแซงของนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้ง กล่าวคือ เมื่อมีการจัดสวัสดิการสังคมไม่ว่าจะในรูปแบบของเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือ เมื่อมีผู้บริหารท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นคณะกรรมการคัดเลือกร่วมด้วย จะเกิดการใช้ระบบอุปถัมภ์หรืออำนาจทางการเมืองเขามาแทรกแซง โดยขั้นตอนที่มีการแทรกแซงคือขั้นตอนการสำรวจโดยไม่ผ่านการประชาคมและคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสที่ให้การสนับสนุนกลุ่มของตนหรือญาติของตนก่อนเป็นอันดับแรก และขั้นตอนการคัดเลือกอาจจะมีการคัดเลือกญาติสนิท หรือกลุ่มผู้สนับสนุนตนก่อนเป็นอันดับต้นในการขอรับสวัสดิการสังคม แต่ก็มีบุคคลในกลุ่มดังกล่าวบางคนที่พิจารณาคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสจากความลำบากจริงโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่นั่นก็อาจเป็นส่วนน้อยในสังคมยุคนี้ เพราะในปัจจุบันระบบอุปถัมภ์มีอิทธิพลต่อการเมืองไทยทั้งในระดับชาติหรือแม้กระทั่งการเมืองระดับท้องถิ่นซึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีการคัดเลือกผู้เข้ามาบริหารเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกด้าน ในขณะที่บุคคลที่เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่น โดยในหลายกรณีพบว่า บุคคลเหล่านั้นยังมีความเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน เพื่อน และผู้มีพระคุณ จะขึ้นอยู่กับความเป็นมิตรที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน และวัฒนธรรมการทดแทนผู้มีพระคุณ

2.ผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคม

การจัดสวัสดิการสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ การจัดสวัสดิการไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้ที่มีความเดือดร้อนมากที่สุดเป็นอันดับแรก ผู้ที่ได้รับสวัสดิการยังเป็นบุคคลกลุ่มเดิมที่ได้รับในทุกๆ ครั้งที่มีการจัดสวัสดิการ ซึ่งลำดับต่อมาก็จะมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกในสังคม ทำให้เกิดการแตกสามัคคีในชุมชน ประชาชนมีความคิดที่รุนแรงในเรื่องการเมืองท้องถิ่น เพราะทุกคนต่างมองเพียงแค่ผลประโยชน์ชั่วคราว ซึ่งการได้รับสวัสดิการที่บ่อยครั้งจะทำให้ประชาชนเกิดความเคยชินไม่

อยากทำงาน อยากเป็นผู้ด้อยโอกาส อยากยากจนเพราะความมักได้ และอยู่เฉยๆรอรับการช่วยเหลือ หรือชอบขอความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างเดียว ซึ่งจากผลกระทบดังกล่าวจะทำให้ประชาชนขาดศักยภาพในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

3.ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้โอกาส

จากการศึกษาได้มีความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสดังนี้

1.การให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาส เช่น ตัวแทนจากภาคประชาชน หน่วยงานการศึกษา ตัวแทนหน่วยงานเจ้าของงบประมาณ ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลจิตอาสาที่ทำประโยชน์ให้ชุมชนโดยเป็นบุคคลที่ประชาชนในท้องถิ่นให้ความนับถือ เป็นคณะกรรมการร่วมเพื่อเป็นการคานอำนาจ ละช่วยลดระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงในกระบวนการ โดยการคัดเลือกตั้งมีการออกประชาคมโดยมีเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ร่วมด้วย และลงพื้นที่สำรวจความยากจนจริงให้ตรงตามคุณสมบัติที่ตั้งไว้ และต้องมีการปรับปรุงข้อมูลทุกปีอย่างต่อเนื่อง

2.การจัดสวัสดิการจะเกิดความเพียงพอด้วยการสมทบประมาณจากเทศบาลเข้าเพิ่มเติม โดยอาจจะเป็นหรือไม่ใช่การให้เป็นสิ่งของ/เงินทอง แต่เป็นการบรรจุเป็นโครงการเพื่อสนับสนุนกลุ่มอาชีพ พร้อมทั้งหาตลาดรองรับสินค้าให้กับชาวบ้านในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน ลดปัญหาการว่างงานนอกฤดูทำการเกษตร

3.การจัดสวัสดิการให้มีความเสมอภาค ให้ผู้ด้อยโอกาสทุกคนมีสิทธิในการรับสวัสดิการ หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดสวัสดิการนั้นควรให้มีทั่วถึงทุกคน โดยอาจจะแบ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประสบปัญหาทางสังคมรุนแรง กลุ่มผู้ประสบปัญหาสังคมปานกลาง และกลุ่มผู้ประสบปัญหาสังคมน้อย เมื่อมีงบประมาณแต่มีมาไม่มากทางคณะกรรมการต้องพิจารณากลุ่มรุนแรงก่อนโดยลงพื้นที่จริง หากมีงบประมาณมากก็พิจารณาช่วยกลุ่มอื่นๆเป็นลำดับต่อไป

4.การส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีรายได้ที่ยั่งยืนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งการส่งเสริมอาชีพนั้นต้องยืนอยู่บนพื้นฐานความต้องการของตลาดและทรัพยากรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต การที่มีตลาดรองรับการผลิตอย่างต่อเนื่องจะทำให้สมาชิกในกลุ่มอาชีพมีกำลังใจในการทำอาชีพนั้นเพิ่มขึ้น ผลที่ได้คือใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งเราจะนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

5. ปรับปรุงวิธีการรับมอบสิ่งของช่วยเหลือ จากเดิม ให้ผู้นำชุมชนนำมอบผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ปกครองตองตน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้ด้อยโอกาสอาจจะเข้าใจผิดว่าผู้นำมามอบเป็นเจ้าของงบประมาณเองหรือการให้เข้ามารับที่สำนักงานเทศบาล ผู้ด้อยโอกาสอาจจะเข้าใจว่าผู้บริหารเป็นเจ้าของงบประมาณ ซึ่งการส่งมอบที่ควรเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นไปโดยแจ้งให้ผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามารับมอบที่สำนักงานเทศบาลโดยทางเทศบาลจะเชิญคณะกรรมการ ตัวแทนเจ้าของงบประมาณ เข้าร่วมมอบด้วย และมีการชี้แจงถึงที่ที่ไปของงบประมาณทุกครั้งเพื่อใช้เป็นหลักฐานส่งทางหน่วยงานเจ้าของงบประมาณ และเพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้ และเป็นแนวปฏิบัติที่ยุติธรรมต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การตอบแทนผู้สนับสนุนตนในการเลือกตั้งท้องถิ่น นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจะมีการตอบแทนกลุ่มคนที่ให้การสนับสนุนตน สวัสดิการสังคมจึงถูกนักการเมืองแทรกแซงเพื่อใช้เป็นสิ่งตอบแทนให้แก่ผู้สนับสนุนตนหรือญาติของตนทางหนึ่ง ผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นสำคัญไว้ดังนี้

1.การจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส โดยมีการใช้อำนาจทางการเมืองคัดเลือกกลุ่มที่สนับสนุนตน ญาติพี่น้องตนเป็นลำดับแรกที่จะได้รับสวัสดิการสังคม โดยอำนาจที่มีจะใช้แทรกแซงในขั้นตอนของการสำรวจและการคัดเลือกเพื่อเรียงลำดับผู้มีสิทธิก่อนหลัง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยทางการเมือง เกิดจากนักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น มีความไม่ชอบธรรมในการจัดการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ใช้อำนาจหน้าที่ในการแทรกแซงในการพิจารณาในแต่ละขั้นตอน เช่น การสำรวจรายชื่อผู้สูงอายุ การขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ การคัดเลือกผู้ได้รับผลประโยชน์ การอนุมัติรายชื่อ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้มีสิทธิ์ที่พึงจะได้รับตามมติของสภา ทั้งหมดนี้เป็นเอื้อผลประโยชน์ให้แก่ ญาติ พี่น้อง คนสนิทนักการเมือง หัวคะแนน ตลอดจนการลดจำนวนเงินที่จ่ายเบี้ยยังชีพ แต่กลับเพิ่มจำนวนผู้ได้รับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นช่องทางในการขยายอำนาจหรือฐานคะแนนทางการเมือง เป็นการตอบแทนผลทางการเมืองล่วงหน้า ให้แก่บุคลหรือกลุ่มบุคลดังกล่าว ซึ่งจะก่อเกิดระบบอุปถัมภ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์การแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองในอนาคต (ปวีณา เสาวะพาน) และซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ช่องทาง โอกาสและพฤติกรรมการทุจริตคอรัปชั่นในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นส่วนมากเกิดจากการใช้อำนาจ ตำแหน่ง เอื้อประโยชน์ให้บริษัท/สถานประกอบการของตนเองและพรรคพวก มีการจูงใจเรียกร้องข่มขู่ หน่วงเหนี่ยวหรือกลั่นแกล้งเพื่อหาประโยชน์ใส่ตนหรือพวกพ้องการรับสินบนเพื่อให้การคุ้มครองธุรกิจผิดกฎหมาย การรับหรือการเรียกเก็บค่าคอมมิชชัน และส่วยต่าง ๆ การทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะผู้ให้การสนับสนุนผู้มีอำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พุทธชาด สุธีวสินนนท์)

2.ผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคม ผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมที่มีการใช้ระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซง ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสที่มีปัญหาความเดือดร้อนมากซึ่งอาจจะไม่ใช่กลุ่มคนที่ให้การสนับสนุนตน ส่งผลให้การจัดสวัสดิการไม่ทั่วถึง และยังเป็นการทุจริตอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษากล่าวว่า ปัญหาการคอรัปชั่นในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นจริงแต่ยังอยู่ในระดับน้อย โดยมีเหตุจูงใจ มีปัจจัยความจำเป็นส่วนตัวและต้องการแสวงหาผลประโยชน์สำหรับตนกับผีที่เกี่ยวข้อง (สินธ์ กีรตยาคม) และซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา การแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ที่พบว่าการแสวงหาผลประโยชน์ทางการในรูปแบบผลประโยชน์ต่างตอบแทน นักการเมืองจะคัดเลือกผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการโดยจะคัดเลือกให้ผู้ที่สนับสนุนตนเองหรือญาติพี่น้องของตนเองเป็นอันดับแรก (ปวีณา เสาวะพาน) และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ทั้งหมดเห็นว่าการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ด้อยโอกาสของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยงไม่มีความเสมอภาค มีการจัดสวัสดิการไม่ทั่วถึงในกรณีที่สวัสดิการสังคมมีเพียงพอกับจำนวน

3.ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการที่ได้จากการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการสำรวจและคัดเลือกรายชื่อมีความสำคัญสูง จะเป็นการถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายการเมือง การจัดสวัสดิการให้มีความเสมอภาค ให้ผู้ด้อยโอกาสทุกคนมีสิทธิในการรับสวัสดิการ หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดสวัสดิการนั้นควรให้มีทั่วถึงทุกคน ปรับปรุงวิธีการรับมอบสิ่งของช่วยเหลือ จากเดิม ให้ผู้นำชุมชนนำมอบผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ปกครองตองตนควรเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นไปโดยแจ้งให้ผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามารับมอบที่สำนักงานเทศบาลโดยทางเทศบาลจะเชิญคณะกรรมการ ตัวแทนเจ้าของงบประมาณ เข้าร่วมมอบด้วย และมีการชี้แจงถึงที่ที่ไปของ

งบประมาณทุกครั้งเพื่อใช้เป็นหลักฐานส่งทางหน่วยงานเจ้าของงบประมาณ และเพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้ และเป็นแนวปฏิบัติที่ยุติธรรมต่อไปนอกจากนี้การจัดสวัสดิการสังคมควรเพิ่มในส่วนของการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน มิใช่รอเพียงความช่วยเหลือจากการจัดสวัสดิการที่ไม่พียงพอ

ข้อสังเกต จากการที่นักการเมืองท้องถิ่นมีการใช้ระบบอุปถัมภ์เข้ามาแทรกแซงในกระบวนการจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาสของตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ทำให้ผู้ด้อยโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในชุมชน เนื่องจากเมื่อมีการเลือกตั้งนักการเมืองท้องถิ่น หรือแม้แต่เลือกตั้งผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชนก็จะแบ่งแยกพรรคพวกกันอย่างชัดเจน และเมื่อมีผลประโยชน์เข้ามา ผู้มีอำนาจย่อมเห็นแก่พรรคพวกของตนเองก่อนเสมอ ซึ่งก่อให้เกิดการจัดสวัสดิการที่ไม่เป็นธรรมขึ้น ซึ่งลักษณะนี้จะเกิดขึ้นในระบบสังคมอุปถัมภ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะทั่วไป

แนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการจัดสวัสดิการสังคม มีดังนี้

1.1.การแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วน เพื่อร่วมคัดเลือกบุคคลที่มีความเดือดร้อนมากที่สุด โดยภาคีเครือข่ายของชุมชน เช่น ตัวแทนจากเจ้าของงบประมาณ ตัวแทนประชาชน ตัวแทนหน่วยงานการศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน และบุคคลซึ่งมีจิตอาสาทำประโยชน์ต่อสังคมโดยบุคคลดังกล่าวประชาชนจะต้องให้ความนับถือในท้องถิ่นนั้น เพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้

1.2.การสำรวจรายชื่อจะต้องผ่านการประชาคมหมู่บ้าน และในการประชาคมหมู่บ้านจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ด้วย โดยผู้เข้าร่วมประชาคมต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนประชากร โดยผลจากการประชาคมต้องเป็นที่ยอมรับจากผู้เข้าร่วมประชาคมอย่างเป็นเอกฉันท์ เมื่อได้ได้รายชื่อแล้วทางเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะออกสำรวจข้อเท็จจริงว่าบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการคัดเลือกเพื่อขึ้นบัญชีรายชื่อเป็นลำดับต่อไป

1.3.การจัดสวัสดิการเป็นเพียงการบรรเทาความเดือดร้อนชั่วคราวเท่านั้น ไม่ใช่จะได้รับอย่างต่อเนื่องจนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น ควรมีการชี้แจงแก่ผู้ด้อยโอกาสว่าการช่วยเหลือดังกล่าวเป็นการกรณีฉุกเฉินเท่านั้น ประชาชนทุกคนต้องมีการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและคนในครอบครัวให้อยู่ดีกินดี กินอยู่อย่างพอเพียง และหน่วยงานราชการควรมีการส่งเสริมอาชีพตามความถนัดเพื่อหารายได้และเป็นการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

2.ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

นอกจากระบบอุปถัมภ์จะเข้ามาแทรกแซงในเรื่องของการจัดสวัสดิการสังคมแล้ว ประเด็นที่น่าสนใจคือการแจกจ่ายสิ่งของหรือเงินที่จะนำมาจัดสวัสดิการนั้น ผู้ใดเป็นผู้นำไปแจกจ่าย เพราะถ้าเป็นนักการเมืองหรือผู้นำชุมชนที่มาจากการเลือกตั้ง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปแจกจ่ายแล้วระบบอุปถัมภ์อาจจะเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้อีกจึงควรที่จะมีการศึกษาต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือจาก อาจารย์วรวุฒิ จำลองนาค อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศุทธิกานต์ มีจั่น ประธานกรรมการสอบ และ ดร.ณัฐกานต์ อัคร

พงศ์พิศักดิ์ กรรมการสอบที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระมีความถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาค้นคว้าขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณนายกเทศมนตรีตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ปลัดเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ด้อยโอกาส ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ขอขอบคุณ เพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการเมืองการปกครอง รุ่น 7 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้การช่วยเหลือเกื้อกูล คอยให้กำลังใจเป็นอย่างดีมาตลอด ขอขอบคุณบุคคลในครอบครัว ที่เป็นแรงสนับสนุน ให้การช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจในการศึกษาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา คุณมารดาคุณครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน

บรรณานุกรม

ปวีณา เสาวะพาน. (2553). การแสวงหาผลประโยชน์ทางการเมืองในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลดอนเงิน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116.

พุทธชาด สุธีวสินนนท์. (2551). ช่องทางและโอกาสในการทุจริตคอรัปชั่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญยิ่ง ประทุม. (2552). **การจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุของ อปท. (1).** http:www.thaihealth.or.th.

ระพีพรรณ คำหอม. (2549). **"สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย" Social Welfare in Thai Society**. พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ : บ.พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สินธ์ กีรตยาคม. (2544). **ปัญหาการคอรัปชั่นในองค์การปกครองท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระยอง.** ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐวิชาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). **อนาคตสังคมไทยกับงานด้านสวัสดิการสังคมทิศทางการจัดสวัสดิการสังคมในช่วงแผน ฯ 11 (พ.ศ.2555 – 2559).** เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง อนาคตสังคมไทยกับงานด้านสวัสดิการสังคม วันจันทร์ที่ 13 กันยายน 2553 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล.

อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2545). **ระบบอุปถัมภ์.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรอุมา พงษ์จำปา. (2553). **ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐวิชาประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุคลานุกรม

สมพงษ์ ภูผาสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวกุลรัตน์ คำโสภา เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ สำนักงานเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 ธันวาคม 2555.

ไชยา เวียงสมุทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวกุลรัตน์ คำโสภา เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ สำนักงานเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 25 ธันวาคม 2555.

หนูกัน นาคงยืน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวกุลรัตน์ คำโสภา เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ 48 หมู่ 1 ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 29 ธันวาคม 2555.

ทองสุข ไชยพจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวกุลรัตน์ คำโสภา เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ 43 หมู่ 4 ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 29 ธันวาคม 2555.

กันยา อิ่มประสงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางสาวกุลรัตน์ คำโสภา เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ 342 หมู่ 2 ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 13 ธันวาคม 2555.

Factors Influencing the Decision to Vote in the Mayoral Election, the Attitude of the Community Case study in the Municipal District of Sahatsakhan Distric, Kalasin Province

Surachat Impul[*]
Worawoot chamlongnak[**]

Abstract

Influence on the decision to vote in the mayoral election, the attitude of the community leaders in each district are different. The factors that influence the decision to vote the elected mayor. Factors influencing the decision to vote the most.

First, the policy of the group. Total contributions to the group. And publicity. The leaders have also agreed that if the candidate is a good policy to have. The past was revealed. And publicity to get to know the qualifications of the candidate is reliable.

The second part of the personal qualities of the candidates. Important factors influencing the decision of the leadership are education, occupation and social position by the three district leaders that candidates have a good education will be developed with local knowledge. The candidate's professional integrity. Affects the confidence that his administration would be transparent. Corruption is not a devotion to duty in the field of social position, it makes it more reliable to be acceptable and useful to the community. Values, which is considered one of the candidates. Gender factors that influence minimized. Due to the current view that men and women have equal rights. Only leaders TEAMS Nonnamkleang distric would change the management of women as men due to the duration of three days the leaders are women always think it is a male executive wants to try to change it. The age factor. District leaders in the settlement that does not affect the decision, while community leaders Phu Sing district's mayor has experience of working age than those who are younger. Unlike TEAMS drained to see that the younger they are the more active.

The third factor in the host system. Personal relationships are factors that influence the decision of the three district leaders that if a relative or acquaintance to support and vote for him. Although no benefit any remuneration. While the influence of political factors affecting the decision to vote by the three district leaders commented that they can not have any influence on the minds of their own. And political interests. The reciprocal benefits of the Nikhom distric, and Phu Sing district leaders. That if there is a fee or a political position. Including the children. Relatives working in the municipality. Will support the candidate. If Nonnamkleang distric Perceived political gain. Not affect the decision to vote. It will look at the work of the candidate and the honesty. End of the recommendation of the leaders of the community. Should be determined by the ability of candidates to local development in the educational experience. And the personal qualities rather than to look at the benefits they receive. In deciding to run for mayor of the community.

Keywords: Elections/ Patronage/ Community Leaders in Sahatsakhan Distric

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชน กรณีศึกษาเปรียบเทียบในเทศบาล อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

สุรชาติ อิ่มพูล[*]
วรวุฒิ จำลองนาค[**]

บทคัดย่อ

อิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชนในแต่ละตำบล มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีดังนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุดคือ

[*] *Graduate student Master of Political Science Program , College of Politics and Governance. Mahasarakham University.*
[**] *Lecturer, Master of Political Science Program College of Politics and Governance. Mahasarakham University.*
[*] *นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การเมืองการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*
[**] *อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

ลำดับแรกด้านนโยบายของกลุ่ม รวมถึงผลงานที่ผ่านมาของกลุ่ม และการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากผู้นำชุมชนมีความเห็นเช่นเดียวกันว่าหากผู้ลงสมัครมีนโยบายที่ดีมีความเป็นไปได้ ผลงานที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์และมีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข้อมูลด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นที่น่าเชื่อถือ

ลำดับที่ 2 ด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำคือ ด้านการศึกษา อาชีพและตำแหน่งทางสังคม โดยผู้นำทั้ง 3 ตำบลเห็นว่า ผู้ลงสมัครที่มีการศึกษาที่ดีย่อมสามารถนำความรู้ที่มีมาพัฒนาท้องถิ่นได้ ส่วนผู้สมัครที่ประกอบอาชีพสุจริต จะมีผลต่อความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถบริหารงานได้อย่างโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่คอรัปชั่น ส่วนในด้านตำแหน่งทางสังคมก็จะทำให้มีความน่าเชื่อถือเพราะเคยเป็นที่ยอมรับและทำประโยชน์เพื่อชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นค่านิยมในตัวผู้สมัครอีกอย่างหนึ่ง ปัจจัยด้านเพศถือว่ามีอิทธิพลน้อยที่สุด เนื่องจากผู้นำมองว่าปัจจุบันชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีเพียงผู้นำตำบลโนนน้ำเกลี้ยงเท่านั้นที่คิดว่าอยากเปลี่ยนผู้บริหารจากผู้หญิงเป็นผู้ชายเนื่องจากตลอดระยะเวลา 3 สมัย มีผู้นำเป็นผู้หญิงมาโดยตลอดจึงมีความคิดอยากลองเปลี่ยนผู้บริหารเป็นชายบ้าง ปัจจัยด้านอายุ ผู้นำในตำบลนิคมเห็นว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ในขณะที่ ผู้นำชุมชนตำบลภูสิงห์เห็นว่านายกเทศมนตรีที่อายุมากมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ซึ่งแตกต่างจากตำบลโนนน้ำเกลี้ยงที่เห็นว่าผู้ที่มีอายุน้อยจะมีการทำงานที่คล่องแคล่วมากกว่า

ลำดับที่ 3 ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์ ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผู้นำทั้ง 3 ตำบลเห็นว่าหากเป็นเครือญาติหรือคนรู้จักจะต้องสนับสนุนและลงคะแนนเสียงให้ตน ถึงแม้จะไม่มีผลประโยชน์ใดมาตอบแทนก็ตาม ในขณะที่อิทธิพลทางการเมืองเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยผู้นำทั้ง 3 ตำบลให้ความเห็นว่าไม่มีอิทธิพลใดที่จะสามารถบังคับจิตใจของตนได้ และการให้ผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นการให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนนั้นผู้นำชุมชนตำบลนิคมและตำบลภูสิงห์ เห็นว่าหากมีการตอบแทนหรือให้ตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงรับลูกหลาน ญาติพี่น้องเข้าทำงานในเทศบาล ก็จะมีการสนับสนุนผู้สมัครคนนั้น ต่างจากเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง เห็นว่า ผลประโยชน์ทางการเมือง ไม่มีผลต่อการตัดสินใจต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยจะดูที่ผลงานของผู้สมัครและเลือกคนที่ซื่อสัตย์ สุจริต และจากข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชน ควรพิจารณาจากความสามารถของผู้สมัครในการที่จะพัฒนาท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านประสบการณ์ในการทำงาน และด้านคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่าจะมองที่ผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับ ในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีเข้ามาบริหารงานเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน

คำสำคัญ : การเลือกตั้ง / ระบบอุปถัมภ์/ ผู้นำชุมชนเทศบาลในอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

บทนำ

ในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย หลักสำคัญในการบริหารประเทศคือ การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่ปรากฏเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น (วุฒิชัย มณีโชติ, 2547: หน้า 1-3)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ก็มีสิทธิได้รับ

จัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่น โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งการเลือกตั้งดังกล่าวให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรง สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี (ประเสริฐ กองแก้ว, 2550 : 4)

การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรง มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดความสนใจและติดตามการเมืองเพิ่มขึ้น และยังส่งเสริมให้ประชาชนตรวจสอบและติดตามการทำงานของผู้บริหารในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งบุคคลที่จะเป็นผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดี มีความสามารถในการบริหารบ้านเมือง ดังนั้นการตัดสินใจเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปบริหารและพัฒนาท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ ทัศนคติ ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงทัศนคติทางสังคมมาเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกตั้ง และการตัดสินใจเพื่อเลือกตัวแทนไปทำหน้าที่แทนตนนั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความชอบธรรม คำนึงถึงผลได้ผลเสียที่จะตามมาจากการตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกใคร และการตัดสินใจนั้นจะต้องเป็นไปอย่างอิสรเสรี ปราศจากการโน้มน้าวด้วยวัตถุ สิ่งของหรือเงินทอง รวมถึงการใช้อิทธิพลข่มขู่ (ธเนศวร์ เจริญเมือง.2542 : 16)

ทั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีงานวิจัยชิ้นใดที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบว่าในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีของประชาชนในเขตอำเภอสหัสขันธ์ 3 ตำบลที่ผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีแตกต่างกัน ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลภูสิงห์ ซึ่งผลการเลือกตั้งปรากฏว่านายกเทศมนตรีคนเดิมเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง 2) เทศบาลตำบลนิคม การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในครั้งนี้นายกเทศมนตรีคนเดิมไม่ลงสมัครรับเลือกตั้ง 3) เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผลปรากฏว่าผู้สมัครอื่นชนะนายกเทศมนตรีคนเดิมที่ลงเลือกตั้งอีกสมัย เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2555 จึงเป็นที่มาของประเด็นวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชน

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบแนวคิด โดยแบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ด้านนโยบายกลุ่ม ด้านผลงานของกลุ่ม ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว ด้านผลประโยชน์แห่งตนภายในกลุ่ม และด้านการประชาสัมพันธ์ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ทั้งนี้ ผู้วิจัย

ได้ประยุกต์กรอบแนวคิดจากงานวิจัยของ อรพิน จอกถม (2553 : 4) และกรอบแนวคิดระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์คู่ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากระหว่างญาติและเพื่อนสนิท และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และที่เป็นไปตามสัญญาระหว่างผู้ยิ่งใหญ่ (Bigman) หรือนายจ้าง (อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์. 2544 : 229 ; อ้างอิงมาจาก Wolf.1966)

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้นำ ประธาน อสม. ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำด้านศาสนา ของ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลภูสิงห์ ตำบลนิคม และตำบลโนนน้ำเกลี้ยง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลนั้นเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ใน 3 ตำบล เป็นที่นับถือของประชาชน ทราบถึงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบล และอาจเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนอีกด้วย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 33 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้นำแบบเป็นทางการ 24 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน 3 ตำบล คือ ตำบลภูสิงห์ 9 คน ตำบลนิคม 7 คน ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง 8 คน และประธาน อสม. 3 คน (ตำบลละ 1 คน) และ 2) กลุ่มผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน 3 คน (ตำบลละ 1 คน) ผู้นำด้านศาสนา 3 คน (ตำบลละ 1 คน)

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive Research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.ศึกษาจากเอกสาร หนังสือและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.การศึกษาโดยการสัมภาษณ์ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์ที่ ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลตำบลภูสิงห์ ตำบลนิคม และตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ทั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ในหัวข้อเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ทั้ง 3 หลังจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้แนวคิดเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆที่เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชนกรณีศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลในอำเภอสหัสขันธ์ โดยการนำเอาประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์คำตอบในคำถามของแต่ละประเด็นและของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้ในแต่ละกลุ่มตัวอย่างว่ามีข้อคิดเห็นเหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยนำมาวิเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากหนังสือและระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นและบทสรุปตามที่ต้องการ โดยเสนอในลักษณะเชิงพรรณนาเพื่อที่จะตอบคำถามในการวิจัย

ผลการศึกษา

ปัจจัยด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ฐานะ อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม

ด้านเพศ เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ปราชญ์ ประธาน อสม. ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ยกเว้นหมู่ที่ 6 และผู้นำด้านศาสนา ให้ความเห็นว่าอยากได้ผู้บริหารที่เป็นเพศชาย เพราะเพศชายน่าจะมีความน่าเชื่อถือ มีภาวะผู้นำมากกว่าเพศหญิง และอีกหนึ่งเหตุผลคือ ตำบลโนนน้ำเกลี้ยงมีผู้นำที่เป็นเพศหญิงมานาน ตั้งแต่ยุคที่เป็นสภาตำบล ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 กล่าวว่า"ตำบลโนนน้ำเกลี้ยงมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้หญิงมาตลอด จึงอยากเปลี่ยนเป็นผู้บริหารผู้ชายบ้าง ว่าผู้ชายจะมีทัศนคติต่อการบริหารการปกครองอย่างไร อยากลองนายกที่เป็นผู้ชายบ้าง เพื่อดูความแตกต่างการบริหารงานบ้านเมือง เพราะผู้ชายมีความน่าเชื่อถือ"(นายหนูกัน นาคงยืน. 29 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นแบ่งเป็น 2 ความคิด กลุ่มแรก ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 6 และ 7 เห็นว่าผู้บริหารจะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี ทำประโยชน์ให้สังคม กลุ่มที่สอง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางด้านศาสนาและประธาน อสม. เห็นว่าผู้นำควรเป็นเพศชาย เพราะเพศชายดูน่าเชื่อถือ มีความเด็ดขาด มีภาวะผู้นำสูงกว่า ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 กล่าวว่า"ด้านเพศ นั้นไม่มีผลต่อการตัดสินใจ หญิงก็ได้ ชายก็ดี ขอแค่ทำงานเพื่อชุมชน" (นายไพบูรณ์ ภูแดนแผน. 30 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้นำชุมชนโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ ผุ้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 4, 5, 6, 7 ปราชญ์ชาวบ้านผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม. เห็นว่าเพศไม่มีผลจะเพศชายหรือหญิงก็ได้ เพราะหญิงหรือชายก็มีสิทธิเท่าเทียมกันและขอแค่เป็นคนดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 และ 3 มีความเห็นว่าผู้นำควรเป็นชาย เพราะมีความกล้าตัดสินใจเข้มแข็งกว่า ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 กล่าวว่า"ด้านเพศ มีสิทธิเท่าเทียมกัน เพศไหนก็ได้ ขอให้เป็นคนดี สร้างประโยชน์เพื่อ" (นายวิลัย ภูยิ่ง. 28 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

ด้านอายุ เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ประธาน อสม. ยกเว้นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3, 4, 6 และผู้นำด้านศาสนา มีทัศนคติต่ออายุของผู้นำว่า ผู้บริหารท้องถิ่น ควรจะมีอายุไม่มาก เพราะคนรุ่นใหม่ น่าจะมีความตั้งใจในการทำงาน มีไฟในการทำงานมากกว่าผู้บริหารที่อายุมาก แต่ในทัศนคติของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 กลับให้ความเห็นว่าอยากได้ผู้บริหารควรที่มีอายุมาก เพราะมีความน่าเชื่อถือ มีวุฒิภาวะสูง มีความสามารถในการทำงานดีกว่า และในส่วนของผู้นำชุมชนที่เห็นว่าผู้บริหารจะอายุมากหรือน้อยก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงานและความตั้งใจ คือผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 และผู้นำด้านศาสนา ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 กล่าวว่า"ผมคิดว่าอายุมากอายุน้อย ไม่เกี่ยวกับว่าจะบริหารตำบลไม่ได้ ขึ้นอยู่กับการทำประโยชน์ต่อสังคม ความสามารถของแต่ละคน และคนรุ่นใหม่อายุน้อยคงจะทำงานดีและคล่องตัวกว่าคนที่มีอายุมาก" (นายใบคูณ สามารถ. 29 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลนิคม แบ่งกลุ่มความคิดเห็นออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เห็นว่าอายุจะมากหรือน้อยก็ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับความสามารถและความตั้งใจที่จะตั้งทำงาน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1และ 6 กลุ่มที่สองที่มีทัศนคติว่าผู้บริหารควรจะมีเป็นที่มีอายุน้อย เพราะมีความคล่องแคล่ว ได้แก่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 3 และ 5 และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มผู้นำที่เห็นว่าผู้บริหารท้องถิ่นควรจะมีอายุมาก เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ มีวุฒิภาวะสูง มีประสบการณ์ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม. ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 กล่าวว่า"อยากได้นายกที่อายุน้อย เพราะจะได้คล่องแคล่วในการบริหารบ้านเมือง" (นายนิคม ใจคำดี. 30 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลภูสิงห์ แบ่งกลุ่มความคิดเห็นออกเป็น 3 กลุ่ม เช่นเดียวกันกับเทศบาลตำบลนิคม คือ กลุ่มผู้นำชุมชนที่เห็นว่าอายุจะมากหรือน้อยก็ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับความสามารถและความตั้งใจที่จะตั้งทำงาน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 และ 7 กลุ่มที่สองที่มีทัศนคติว่าผู้บริหารควรจะมีเป็นที่มีอายุน้อย เพราะมีความคล่องแคล่ว มีไฟในการทำงานสูง ได้แก่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 และกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มผู้นำที่เห็นว่าผู้บริหารท้องถิ่นควรจะมีอายุมาก เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ มีวุฒิภาวะสูง มีประสบการณ์ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 4, ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม. ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 กล่าวว่า "ด้านอายุ อยากได้คนอายุมาก มีประสบการณ์เยอะ ความสามารถทำงานได้ดี" (นางสอน ภูบรรทัด. 28 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

<u>ด้านการศึกษา</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ให้ความเห็นว่า ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีการศึกษาที่ดี เพราะจะสามารถบริหารและพัฒนาตำบลได้ดี ถ้าผู้บริหารมีการศึกษาที่ไม่ดี ก็เท่ากับว่าได้ผู้บริหารทีไม่มีความรู้ในการพัฒนาท้องถิ่น

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนทุกคนมีความคิดตรงกันว่าผู้บริหารท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี เพราะต้องนำความรู้ ความสามารถ มาบริหารงาน หากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมีการศึกษาที่ดีจะมีสิทธิ์ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้นำชุมชนทุกคนมีความคิดตรงกันว่าผู้บริหารท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี เพราะต้องนำความรู้ ความสามารถ มาบริหารงาน หากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมีการศึกษาที่ดีจะมีสิทธิ์ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

<u>ด้านฐานะ</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำชุมชนทุกท่าน ยกเว้นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 และ 4 ที่เห็นว่าปัจจัยด้านฐานะไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรี ขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำงาน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 และ 3 เห็นว่าถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งมีฐานะปานกลาง ไม่มีความลำบากด้านการเงิน จะไม่คดโกง ก็จะนำปัจจัยนี้มาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีรายนั้น

เทศบาลตำบลนิคม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 3, 5, 6 ผู้นำทางศาสนา เห็นว่าฐานะของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียง เพราะเลือกคนที่ผลงานมากกว่า ในขณะที่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 4, 7 ปราชญ์ และประธาน อสม. เห็นว่าผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งควรจะมีฐานะดีพอสมควร เพราะการเลือกตั้งแต่ละครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนพอสมควร และผู้สมัครที่มีฐานะดี มีความมั่นคง เมื่อมีความมั่นคงทางการเงินหากได้รับเลือกตั้งก็จะไม่คดโกง

เทศบาลตำบลภูสิงห์ จากผู้นำทั้งหมด มีเพียงผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม. ที่เห็นว่าฐานะไม่มีผลต่อการตัดสินใจ จะจนหรือรวยก็ไม่สำคัญ ส่วนผู้นำที่เหลือ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 4, 5, 6, 7 และปราชญ์ชาวบ้าน เห็นว่านายกเทศมนตรีต้องมีฐานะดีพอสมควร เพราะการหาเสียงจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนหนึ่ง หากเป็นผู้ที่มีฐานะดีเมื่อได้รับเลือกตั้งก็จะไม่คดโกง

<u>ด้านอาชีพ</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำชุมชนเกือบทุกราย เห็นว่าอาชีพมีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรี ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีควรประอาชีพสุจริต มีความมั่นคงจึงจะนำยกเว้นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ที่เห็นว่าจะประกอบอาชีพอะไรก็ได้ ไม่นำมาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจ

เทศบาลตำบลนิคม มีเพียงผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ที่เห็นว่าอาชีพไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ขอเพียงเป็นคนมีความรู้ ความสามารถ ในขณะที่ผู้นำชุมชนที่เหลือ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 – 7 ปราชญ์ ผู้นำทางศาสนาและ

ประธาน อสม. เห็นว่าต้องประกอบอาชีพสุจริต ไม่มีประวัติการคดโกง เพราะจะได้ไม่เข้าไปคดโกงหากได้รับเลือกตั้ง

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 4, 5, 6, 7 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม. เห็นว่าอาชีพมีความสำคัญ คือต้องมีความมั่นคงและสุจริต เพราะอาชีพที่มั่นคงและสุจริต จะไม่คดโกง มีเพียงผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 และ 3 ที่เห็นว่าอาชีพไม่สำคัญ ไม่เป็นปัจจัยในการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดหากเป็นคนดี มีความสามารถก็จะนำประเด็นนี้มาประกอบการตัดสินใจ

<u>ด้านตำแหน่งทางสังคม</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 5-8 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำด้านศาสนา และประธาน อสม. เห็นว่าหากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีตำแหน่งทางสังคม เป็นที่รู้จักก็จะนำมาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกบุคคลนั้น ส่วนผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 และ 4 เห็นว่าตำแหน่งทางสังคมไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 กล่าวว่า“ด้านตำแหน่งทางสังคม ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งทางสังคม ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความตั้งใจมากกว่า ” (นายใบคูณ สามารถ. 29 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 3, 4, 5, 7 ปราชญ์ ผู้นำทางศาสนา และประธาน อสม. ที่มีความเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีควรจะมีตำแหน่งทางสังคม เป็นที่รู้จักของชาวบ้าน เคยทำประโยชน์ให้สังคม จะมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งปัจจัยนี้ก็จะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่จะนำมาพิจารณาตัดสินใจลงคะแนนเสียง ส่วนผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 และ 6 ให้ความเห็นว่าตำแหน่งทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ โดยเห็นว่าประสบการณ์และความตั้งใจในการทำงานมีความสำคัญมากกว่า

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 3, 4 และ 6 เห็นว่าการที่ผู้สมัครจะมีตำแหน่งทางสังคมหรือไม่นั้นไม่สำคัญ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 5, 6, 7 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม. เห็นผู้สมัครที่มีตำแหน่งทางสังคม มีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม เป็นที่รู้จักก็จะนำประเด็นนี้มาตัดสินใจ

ปัจจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจด้านกลุ่มหรือทีมผู้สมัครลงเลือกตั้ง ได้แก่ ด้านนโยบายกลุ่ม ด้านผลงานกลุ่ม ด้านผลประโยชน์แห่งตนภายในกลุ่ม และด้านการประชาสัมพันธ์ ดังนี้

<u>ด้านนโยบายกลุ่ม</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำชุมชนทุกรายเห็นว่า นโยบายของกลุ่มมีผลต่อการตัดสินใจเพราะกลุ่มที่มีนโยบายในการพัฒนาที่ดี ชาวบ้านได้ประโยชน์ก็จะเลือกผู้สมัครรายนั้น มีเพียงผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 เท่านั้นที่นำปัจจัยด้านนี้มาประกอบการตัดสินใจเพียงเล็กน้อย

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนทุกคนเห็นว่านโยบายของกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง เพราะนโยบายเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้สมัครเข้าได้รับเลือกเข้าไปบริหารท้องถิ่นแล้วเขาจะได้รับประโยชน์เช่นไร ถ้าเป็นนโยบายที่ดี มีประโยชน์ก็อาจจะตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้นำชุมชนทุกคนเห็นว่านโยบายของกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง เพราะนโยบายเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้สมัครเข้าได้รับเลือกเข้าไปบริหารท้องถิ่นแล้วเขาจะได้รับประโยชน์เช่นไร ถ้าเป็นนโยบายที่ดี มีประโยชน์ก็อาจจะตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้

<u>ด้านผลงานของกลุ่ม</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 เห็นว่าผลงานในอดีตไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ขึ้นอยู่กับนโยบาย แต่ผู้นำรายอื่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 4 - 8 ปราชญ์ ผู้นำทางศาสนา และ

ประธาน อสม. ให้ความเห็นตรงกันว่าผลงานในอดีตที่ผ่านมาของกลุ่มมีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายก เพราะผลงานคือเครื่องรับประกันอย่างหนึ่งว่าจะพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนทุกคนเห็นว่าผลงานในอดีตเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นำมาประกอบการตัดสินใจ เพราะผลงานอดีตสามารถบอกได้ว่าผู้บริหารคนนั้นได้ทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้หรือไม่ สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง มีประโยชน์ต่อประชาชน ก็จะได้รับคะแนนนิยมมากขึ้น

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้นำชุมชนทุกคนเห็นว่าผลงานในอดีตเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นำมาประกอบการตัดสินใจ เพราะผลงานอดีตสามารถบอกได้ว่าผู้บริหารคนนั้นได้ทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้หรือไม่ สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง มีประโยชน์ต่อประชาชน ก็จะได้รับคะแนนนิยมมากขึ้น

<u>ด้านผลประโยชน์แห่งตนภายในกลุ่ม</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำชุมชนทุกคนมีทัศคติที่ตรงกันว่าหากสมาชิกในกลุ่มมีพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ก็จะไม่เลือกผู้นำในทีมนั้น เพราะอาจส่งผลต่อการบริหารงานในท้องถิ่น

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนทุกคนเห็นว่าหากสมาชิกในทีมของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว ก็จะมีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียง เพราะสมาชิกในทีมก็คือบุคคลที่จะทำงานร่วมกับนายกเทศมนตรี หากมีพฤติกรรมที่ไม่ดีย่อมส่งผลต่อการบริหารท้องถิ่นของนายกเทศมนตรี

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้นำชุมชนทุกคนเห็นว่าหากสมาชิกในทีมของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว ก็จะมีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียง เพราะสมาชิกในทีมก็คือบุคคลที่จะทำงานร่วมกับนายกเทศมนตรี

<u>ด้านการประชาสัมพันธ์</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำทุกคนในตำบลโนนน้ำเกลี้ยงมีทัศนคติตรงกันว่าการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญมาก เพราะการใช้รถโฆษณาและป้ายประชาสัมพันธ์ทำให้ทราบถึงข้อมูลส่วนตัว นโยบายของผู้สมัคร ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรี

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนทุกคนเห็นว่าการประชาสัมพันธ์มีความสำคัญมาก เพราะสื่อประชาสัมพันธ์ ทำให้ประชาชนทราบถึงข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา ประวัติความเป็นมา ของผู้สมัคร นโยบาย รวมทั้งผลงานที่ผ่านมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียง

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ประธาน อสม.และปราชญ์ชาวบ้านเห็นว่าการประชาสัมพันธ์มีส่วนในการตัดสินใจ เพราะการประชาสัมพันธ์ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่จะนำมาประกอบการตัดสินใจ มีเพียงผู้นำทางศาสนาเท่านั้นที่เห็นว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจ

ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ส่วนตัว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับอุปถัมภ์ ผลประโยชน์ทางการเมือง และอำนาจทางการเมือง ดังนี้

<u>ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำชุมชนทั้งหมด มีเพียงปราชญ์ชาวบ้านคนเดียวที่เห็นว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว ไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง ถึงแม้จะเป็นญาติตนเองอยู่ในกลุ่มหรือในทีมที่ไม่ดี หรือนโยบายไม่ดี ก็ไม่เลือก ในขณะที่ผู้นำท่านอื่นเห็นว่า ความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น เป็นเพื่อน ญาติ หรือคนคุ้นเคยกัน ก็จะนำมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจ เพราะถือว่าอย่างไรเสียก็ต้องสนับสนุน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 กล่าวว่า“ผมคิดว่าระบบอุปถัมภ์ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว ในสังคมไทยยังไงก็ต้องญาติพี่น้อง เพราะชนบทยังยึดถือความสัมพันธ์ส่วนตัว ระบบเครือญาติสนับสนุน ยังไงก็ต้องเลือกญาติพี่น้องอยู่แล้ว” (นายใบคูณ สามารถ. 29 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนฝ่ายปกครองคือผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน และประธาน อสม. มีความเห็นตรงกันว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น ญาติ เพื่อน คนสนิท เป็นอีกปัจจัยหลักที่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะโดยส่วนใหญ่หากเป็นญาติ หรือเพื่อน ก็จะเลือกลงคะแนนเสียงให้คนนั้น ส่วนผู้นำทางศาสนา เห็นว่าความสัมพันธ์ส่วนตัวไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ต้องคำนึงถึงนโยบายและความดีของบุคคลนั้น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 กล่าวว่า"ผมคิดว่าระบบอุปถัมภ์ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว ความเป็นญาติ เพื่อน คนสนิท ก็เป็นปัจจัยหลักที่ใช้ประกอบการเลือกตั้ง เพราะส่วนใหญ่ต้องเลือกญาติพี่น้องตนเองอยู่แล้ว" (นายอุดร ไชยมาศ. 30 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้นำชุมชนโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 2, 5, 6, 7, 8 และปราชญ์ชาวบ้าน ที่คิดว่าความสัมพันธ์ส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นญาติหรือเพื่อน มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะคิดว่าอย่างไรเสียก็ต้องในการสนับสนุน ไม่เช่นนั้นความสัมพันธ์ก็จะถูกตัดไป ซึ่งตรงข้ามกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3, 4 ผู้นำทางศาสนา และประธาน อสม. คิดว่าความสัมพันธ์ส่วนตัวไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะต้องเลือกคนดีมีความสามารถเข้าไปบริหารท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 5 กล่าวว่า"ผมคิดว่าระบบอุปถัมภ์ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวเพราะต้องเลือกญาติพี่น้องด้วยกันอยู่แล้ว รู้จักนิสัยใจคอกันดี และหากไม่เลือก เขารู้อาจจะมองหน้ากันไม่ติด" (นายแสวง การรัตน์. 28 ธันวาคม 2555, สัมภาษณ์)

<u>ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับอุปถัมภ์</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ปราชญ์ชาวบ้านเพียงคนเดียวจากผู้นำชุมชนทั้งหมดในเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยงที่เห็นว่าความสัมพันธ์ในลักษณะผู้ให้และผู้รับไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะจะเลือกจากคนที่ดี มีผลงานโดดเด่น ในขณะที่ผู้นำคนอื่น ทั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา และประธาน อสม. เห็นว่าเมื่อมีผู้ให้และเราคือผู้รับ จะต้องตอบแทนโดยการลงคะแนนเสียงให้

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนฝ่ายปกครองคือผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล ปราชญ์ชาวบ้าน และประธาน อสม. มีความเห็นตรงกันว่าความสัมพันธ์ในลักษณะผู้ให้และผู้รับ ต้องมีการตอบแทน เมื่อมีการให้ประโยชน์ก็ต้องตอบแทนด้วยการลงคะแนนเสียงให้ ในขณะที่ผู้นำทางศาสนา เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับอุปถัมภ์ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เพราะต้องเลือกเพราะความดี ความสามารถ

เทศบาลตำบลภูสิงห์ ผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1,5 ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำทางศาสนาให้ความเห็นว่าความสัมพันธ์ในลักษณะอุปถัมภ์คือมีผู้ให้และผู้รับอุปถัมภ์ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะถ้าผู้สมัครคนนั้นเป็นคนไม่ดี ก็ไม่จำเป็นต้องตอบแทนด้วยการลงคะแนนเสียงให้ ส่วนกลุ่มผู้นำที่เห็นว่าความสัมพันธ์ลักษณะเช่นนี้มีผลต่อการตัดสินใจคือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 3, 4, 6, 7, 8 และประธาน อสม. เพราะเมื่อเราได้รับประโยชน์ก็ต้องตอบแทนบุญคุณ

<u>ผลประโยชน์ทางการเมือง</u> เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำชุมชนทุกคนยกเว้นปราชญ์ชาวบ้านที่เห็นว่าหากตนได้รับข้อเสนอเป็นผลประโยชน์ทางการ หรือการเข้ามาทำงานร่วมในทีมก็จะนำมาตัดสินลงคะแนนเสียง ส่วนปราชญ์ชาวบ้านเห็นว่าปัจจัยด้านนี้ไม่มีผลต่อการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียง เพราะด้วยอาชีพก็ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง

เทศบาลตำบลนิคม ที่เห็นว่าผลประโยชน์ทางการเมือง การสัญญาว่าจะให้เข้าไปทำงานในทีม หรือตำแหน่งในเทศบาล ก็จะนำมาประกอบการตัดสินใจลงคะแนนเสียง ยกเว้นผู้นำทางศาสนาที่เห็นว่าปัจจัยด้านนี้ไม่มีผล เนื่องจากอาชีพของตนไม่เกี่ยวข้องกับทางการเมือง

เทศบาลตำบลภูสิงห์ กลุ่มผู้นำที่เห็นว่าปัจจัยด้านนี้มีผลต่อการตัดสินใจ ได้แก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 5, 6 และ 7 เนื่องจากหากมีการสัญญาว่าจะให้ ทำให้เกิดความหวังจึงตัดสินใจเลือกและหากเราช่วยเหลือเขาแล้วเขาก็

จะช่วยเหลือเรา แต่ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, 3, 4, 8 ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม.เห็นว่าปัจจัยนี้ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ คนดี มีความสามารถ ไม่คดโกง จึงเป็นปัจจัยที่คำนึงถึงมากกว่า

อำนาจทางการเมือง เทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ผู้นำชุมชนมีความเห็นตรงกันว่าอำนาจทางการเมืองหรืออิทธิพลทางการเมืองไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เพราะการเมืองท้องถิ่นไม่มีความรุนแรงมาก และเห็นว่าการเป็นคนดี นโยบายที่ดี มีผลมากกว่า

เทศบาลตำบลนิคม ผู้นำชุมชนฝ่ายปกครองคือ ผู้ใหญ่บ้านและประธาน อสม. เห็นว่าอำนาจทางการเมืองไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นแค่การเมืองท้องถิ่น ตำบลมีขนาดเล็กจึงคิดว่าอำนาจทางการเมืองไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ตรงข้ามกับผู้นำทางศาสนาที่เห็นว่า อำนาจทางการเมืองมีผลต่อการติดสินใจ กล่าวคือจะดูว่าผู้ลงสมัครอิงพรรคการเมืองพรรคใด หากเป็นพรรคการเมืองที่ชื่นชอบ ก็จะนำมาประกอบการตัดสินใจ

เทศบาลตำบลภูสิงห์ กลุ่มผู้นำที่เห็นว่าปัจจัยด้านอำนาจทางการเมืองไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, 5 และ ปราชญ์ชาวบ้าน เพราะไม่มีใครสามารถบังคับได้ และหากผู้นำใช้อำนาจในการบังคับลงคะแนนก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน แต่กลุ่มที่เห็นว่าปัจจัยด้านนี้มีผลต่อการตัดสินใจ ได้แก่ ผู้ใหญ่หมู่ที่ 2, 3, 4, 7, 8 ผู้นำทางศาสนาและประธาน อสม. เพราะอำนาจทางการเมืองที่มีมาจากการอิงพรรคการเมืองซึ่งถือว่ามีอิทธิพล และถ้าหากเป็นพรรคที่ชื่นชอบก็จะตัดสินใจลงคะแนนเสียง

สรุปผลการวิจัย

ด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ด้านเพศ เพศชายและเพศหญิง มีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่เหตุผลหลักที่ผู้นำให้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกผู้ลงสมัครที่เป็นเพศชาย คือ ตำบลโนนน้ำเกลี้ยงมีนายกเทศมนตรีเป็นผู้หญิงมาตลอด 4 สมัยจึงอยากเปลี่ยนเป็นผู้บริหารผู้ชายบ้าง ว่ามีการบริหารงานที่ต่างกันหรือดีกว่าหรือไม่ ด้านอายุ คนรุ่นใหม่อายุน้อยคงจะทำงานดีและคล่องตัวกว่าคนที่มีอายุมาก ด้านการศึกษา ต้องการผู้ที่มีการศึกษา นั้นก็หมายถึง คนที่มีความรู้ระดับปริญญาตรีขึ้นไป เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถปกครองคนอื่นได้ บริหารงานได้ และนำความรู้ที่มีพัฒนาท้องถิ่น ด้านฐานะ ไม่มีผลการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง ขึ้นอยู่กับการทำงานและผลงานมากกว่า ด้านอาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจนายกเทศมนตรี ควรเคยประกอบอาชีพที่สุจริตไม่มีประวัติคดโกง ด้านตำแหน่งทางสังคม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างมาก หากมีตำแหน่งทางสังคม จะมีผลต่อค่านิยม และรวมถึงคะแนนเสียง

ด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครของเทศบาลตำบลนิคมด้านเพศ มีสิทธิเท่าเทียมกัน เพศไหนก็ได้ขอให้เป็นคนดี ทำประโยชน์เพื่อสังคม และรักในงาน ด้านอายุ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ขึ้นอยู่ที่ความมุ่งมั่นที่จะทำงาน การทำประโยชน์เพื่อสังคม ด้านการศึกษา ทำให้คนมีความคิดก้าวหน้า มีวิสัยทัศน์ที่ดี ที่จะนำมาพัฒนาท้องถิ่นให้ก้าวหน้าได้ ด้านฐานะ การเลือกตั้งมีการใช้เงินจำนวนมาก คนที่ลงสมัครควรมีฐานะการเงินที่ดีพอสมควร ด้านอาชีพ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ขอให้เป็นอาชีพที่สุจริต ด้านตำแหน่งทางสังคม จะมีผลต่อความนิยม และคะแนนเสียง ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนน

ด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครของเทศบาลตำบลภูสิงห์ ด้านเพศ เพศชายหรือเพศหญิง มีสิทธิเท่าเทียมกัน เพศไหนก็ได้ ขอให้เป็นคนดี สร้างประโยชน์เพื่อสังคม และไม่หวังผลประโยชน์ในทางที่ผิด ด้านอายุต้องการคนที่มีอายุมากกว่า ย่อมมีประสบการณ์การทำงานที่มากและสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมา นำมาใช้บริหารงานในเทศบาลได้ดีกว่าคนที่ไม่เคยมีประสบการณ์การบริหารงานเลย ด้านการศึกษา การศึกษามีส่วนในการตัดสินใจ เนื่องจากการศึกษาทำให้คนมีความคิดที่กว้างไกล สามารถคิดที่จะสร้างประโยชน์ในด้านต่างๆ รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ที่ดีอีกด้วย ด้านฐานะ ควรมีสถานะทางการเงินที่ดีพอสมควรเพราะการลงสมัครต้องใช้เงิน

มาก ด้านอาชีพ มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนน ผู้สมัครต้องเคยประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่มีประวัติโกง ด้านตำแหน่งทางสังคม จะมีผลต่อความเชื่อถือ นับถือ และเป็นที่เกรงใจของคนในชุมชน

ด้านกลุ่มหรือทีมผู้สมัครเลือกตั้งของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ด้านนโยบายกลุ่ม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพล เนื่องจากนโยบายเป็นสิ่งจำเป็นหากนโยบายดี มีประโยชน์ต่อท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นได้ ด้านผลงานกลุ่ม มีส่วนสำคัญที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจ ต้องดูผลงานที่ผ่านมา ว่ามีการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ และรวมไปถึง ผลงานที่ลงมือปฏิบัติตรงตามนโยบายที่ได้หาเสียงไว้หรือไม่ด้านผลประโยชน์แห่งตนภายในกลุ่ม หากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งภายในกลุ่มมีพฤติกรรมที่เห็นประโยชน์ส่วนตัว ก็จะมีผลต่อคะแนนนิยม ความน่าเชื่อถือของผู้ลงสมัคร ด้านการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์มีส่วนอย่างมาก เพราะว่าจะได้รู้คุณสมบัติผู้ลงสมัครเลือกตั้ง ประวัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในแต่ละราย รวมถึงนโยบายกลุ่ม

ด้านกลุ่มหรือทีมลงสมัครลงเลือกตั้งของเทศบาลตำบลนิคม ด้านนโยบายกลุ่ม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพล เนื่องจากนโยบายเป็นตัวที่จะบอกว่าหากเขาเข้าไปทำงานเขาจะทำอะไรให้เรา ที่มีประโยชน์ต่อท้องถิ่น ด้านผลงานกลุ่ม มีส่วนสำคัญที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจ ต้องดูผลงานที่ผ่านมา ว่ามีการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ และรวมไปถึง ผลงานที่ลงมือปฏิบัติตรงตามนโยบายที่ได้หาเสียงไว้หรือไม่ ด้านผลประโยชน์แห่งตนภายในกลุ่ม หากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งภายในกลุ่มมีพฤติกรรมที่เห็นประโยชน์แก่ตัว ก็จะมีผลต่อคะแนนนิยม ความน่าเชื่อถือของผู้ลงสมัครก็จะลดลงด้วย ด้านการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์มีส่วนอย่างมาก เพราะว่าจะได้รู้คุณสมบัติผู้ลงสมัครเลือกตั้ง ประวัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในแต่ละราย รวมถึงนโยบายกลุ่ม

ด้านกลุ่มหรือทีมลงสมัครเลือกตั้งของเทศบาลตำบลภูสิงห์ ด้านนโยบายกลุ่ม นโยบายเป็นสิ่งที่จะทำให้ประชาชนทราบว่าหากพวกเขาเลือกผู้สมัครเข้าไปแล้วพวกเขาจะได้รับประโยชน์เรื่องใดบ้าง ด้านผลงานกลุ่ม ผลงานกลุ่มมีส่วนสำคัญที่ใช้ประกอบในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ถ้าดูผลงานที่ผ่านมาแล้วทำดีเพื่อชุมชนมาตลอด เราก็ควรให้โอกาสเขาอีกครั้ง ด้านผลประโยชน์แห่งตนภายในกลุ่ม หากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมีความมักได้ เห็นแก่ตัวเป็นภูมิหลังอยู่แล้ว ก็จะมีผลต่อคะแนนเสียง ความน่าเชื่อถือลดลงด้วย ด้านการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้ประชาชนทราบว่าผู้สมัครคือใคร มาจากไหน ประวัติคร่าวๆของผู้สมัครว่ามีความเป็นมาอย่างไร ทราบถึงแนวนโยบายว่าเป็นอย่างไร

ด้านระบบอุปถัมภ์ของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวต้องพิจารณาจากคุณสมบัติตัวผู้สมัคร หากเป็นญาติ เพื่อนบ้าน คนสนิทคุ้นเคยกัน ก็เป็นปัจจัยหลักที่ใช้ประกอบการเลือกตั้ง เพราะส่วนใหญ่ต้องเลือกญาติพี่น้องตนเอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับอุปถัมภ์หากเรารับสิ่งของจากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เราต้องตอบแทนโดยการลงคะแนนให้ รวมถึงผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมีการสัญญาว่าจะให้ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการลงคะแนนเสียง หากมองในอนาคตเขาอาจจะช่วยเหลือเราในบางสิ่งบางอย่าง ด้านผลประโยชน์ทางการเมือง หากกลุ่มหรือทีมนายกเทศมนตรีได้รับการเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนนเลือกตั้งจะได้รับเลือกเข้าไปทำงานในทีมหรือให้ตำแหน่งทางการเมืองตอบแทน ด้านอำนาจทางการเมือง ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะการเมืองในเขตอำเภอสหัสขันธ์ ไม่ได้มีความรุนแรงมาก เพราะไม่มีแกนนำของกลุ่มการเมืองที่ชัดเจน บริบทของพื้นที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ประชาชนใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย อำนาจทางการเมือง ไม่มีอิทธิพลต่อการบังคับจิตใจ

ด้านระบบอุปถัมภ์ของเทศบาลตำบลนิคมด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว ความเป็นญาติ เพื่อน คนสนิท ก็เป็นปัจจัยหลักที่ใช้ประกอบการเลือกตั้ง เพราะส่วนใหญ่ต้องเลือกญาติพี่น้องตนเองอยู่แล้ว ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับ หากเรารับสิ่งของจากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เราต้องตอบแทนโดยการลงคะแนนให้ เราต้องตอบแทนเขาเพราะเราต้องรู้จักบุญคุณ และอนาคตเขาอาจจะเกื้อกูลเรา ด้านผลประโยชน์ทางการเมือง การให้

สัญญาว่าหากได้รับเลือก ผู้ลงคะแนนเลือกตั้งจะได้รับโอกาสเข้าไปทำงานในทีม ตลอดจนสัญญาว่าหากได้รับเลือกตั้งจะรับลูก หลาน เข้าทำงานในเทศบาลด้วย ด้านอำนาจทางการเมือง ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะทุกคนมีสิทธิที่จะตัดสินใจเลือกคนที่ถูกใจ เข้าไปรับใช้สังคม และประชาชนรับรู้ในสิทธิของการมีอิสระในการเลือกผู้แทน

ด้านระบบอุปถัมภ์ของเทศบาลตำบลภูสิงห์ ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว ความเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เป็นปัจจัยหลักที่ใช้ในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง เพราะคนอื่นจะเป็นอย่างไร ดีแค่ไหน ก็ต้องช่วยเหลือญาติพี่น้องตัวเองอยู่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับอุปถัมภ์ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะเราต้องเลือกคนดี เข้าไปบริหารงานในเทศบาล จึงจะทำให้เทศบาลเจริญก้าวหน้า ด้านผลประโยชน์ทางการเมือง การให้ผลประโยชน์ทางการเมือง คือ หากมีการให้สัญญาว่าถ้าได้รับเลือก จะมีการตอบแทน เช่น ช่วยลูกหลานเข้าทำงาน ด้านอำนาจทางการเมือง ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ เพราะยิ่งผู้สมัครใช้อำนาจมากประชาชนก็จะไม่ชอบ นักการเมืองต้องเข้ากับชาวบ้านได้ทุกระดับ ไม่หยิ่ง ไม่บ้าอำนาจ

อภิปรายผลการวิจัย

1.ปัจจัยด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร

จากการเปรียบเทียบปัจจัยด้านคุณสมบัติของผู้ลงสมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ทั้ง 3 ตำบล เหตุที่ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับประเด็นการคัดสรรผู้ลงสมัคร ซึ่งหากผู้ลงสมัครมีความเพียบพร้อม มีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกว่าผู้สมัครคนอื่น ได้แก่ การศึกษา เพศ ฐานะทางการเงินดี และตำแหน่งทางสังคม เป็นโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งก็มีสูง ในทางกลับกันหากผู้สมัครรายใดไม่มีความโดดเด่น ไม่มีความพร้อมแม้เพียงด้านใดด้านหนึ่งดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โอกาสที่จะเพลี่ยงพล้ำหรือพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งก็เป็นไปได้เช่นกัน ส่วนปัจจัยอื่น ได้แก่ อาชีพ ไม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิผลต่อการตัดสินใจ หากประกอบอาชีพที่สุจริตก็เป็นพอ

สอดคล้องกับการศึกษาของ ธีรวัตน์ บาลทิพย์ (2541, บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พบว่า คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นปัจจัยจูงใจที่สำคัญที่สุด ในการลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัคร ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ และอาชีพ และสอดคล้องกับงานของ ณัฐกร วิทิตานนท์ (2544, หน้า 29-31) ที่ว่า ปัจจัยด้านคุณสมบัติมีอิทธิผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้ง ด้านตัวคุณสมบัติผู้ลงสมัคร ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ ความมีชื่อเสียงทางสังคม ความสัมพันธ์กับพรรคการเมือง วิธีการหาเสียง เป็นต้น

2. ปัจจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจด้านกลุ่มหรือทีมผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง

การพิจารณาคุณสมบัติควรพิจาณาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาส่งผู้ลงสมัครเป็นลำดับแรก จากนั้นควรพิจารณาจากวิสัยทัศน์ นโยบายและประสบการณ์ในการทำงานเป็นองค์ประกอบในลำดับถัดมาเพื่อเป็นปัจจัยเสริมด้วย เพราะหากผู้สมัครมีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติส่วนตัวพร้อมในทุกด้าน หากแต่เป็นผู้ที่ไม่มีวิสัยทัศน์และหรือด้อยประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งการพิจารณามองที่ผลงานที่ผ่านมา ผลงานของกลุ่ม นโยบายที่ทำได้จริง เกิดผลประโยชน์ต่อตำบล

ข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับ เชาวลิต นาสา (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการรับรู้ข่าวสารความรู้ การประชาสัมพันธ์กลุ่มผู้สมัคร มีผลต่อทัศนคติต่อการตัดสินในลงคะแนนเลือกตั้ง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา โสภา (2553-85) ได้ทำการศึกษาการรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งและพฤติกรรมการไปใช้สิทธิ

เลือกตั้ง พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการรับรู้ข่าวสาร จากสื่อต่างๆมีผลทำให้สามารถช่วยในการตัดสินใจเลือกตั้ง

ทั้งนี้ข้อค้นพบยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพิน จอกถม (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ประชาชนเห็นว่าปัจจัยโดยรวม และมี 3 ด้าน คือ ด้านนโยบายของกลุ่ม ด้านผลงานของกลุ่ม และด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร มีความสำคัญต่อการตัดสินใจ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และเห็นว่ามี 2 ด้าน คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านความสัมพันธ์ส่วนตัว มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านผลประโยชน์แห่งตน มีความสำคัญอยู่ในระดับน้อย

3. ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์

เครือข่ายทางสังคม เป็นระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายทางสังคม ทำให้ทราบว่าพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล มีรูปแบบของระบบการเมืองที่ได้รับการถ่ายทอดโครงสร้างเชิงอุปถัมภ์มาจากชนชั้นทางสังคม อันเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของสังคมในอดีตที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันของชาวบ้านในชุมชนมาเป็นเงื่อนไขที่จะคอยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายฐานเสียงทางการเมืองกับระบบเชิงอุปถัมภ์ การให้ผลประโยชน์ภายใน การสัญญาว่าจะให้การช่วยเหลือทางการเมือง และจะรับลูกหลานเข้าทำงานที่เทศบาล

เครือญาติมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายทางสังคมต่างๆในเขตเทศบาลในอำเภอสหัสขันธ์ ทั้ง 3 ตำบล กล่าวคือ การตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มเครือข่ายทางสังคม ซึ่งในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครือญาติ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนสนิท ที่ล้วนแต่เป็นเครือญาติกันหรือมีเครือข่ายทางสังคมร่วมกัน มีการดำรงชีวิต มีกิจกรรมอยู่ร่วมกันในชุมชนมาอย่างยาวนาน รวมถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตามประเพณีประจำของท้องถิ่น จากรุ่นสู่อีกรุ่น ความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติระหว่างเครือข่ายทางสังคมกลุ่มต่างๆ ล้วนเป็นสายสัมพันธ์ที่สืบทอดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การให้การสนับสนุนช่วยเหลือเมื่อมีเรื่องราว การขอร้อง ตามเหตุการณ์ต่างๆ ล้วนเป็นความช่วยเหลือด้านระบบอุปถัมภ์ ที่เคยปฏิบัติกันมา ดังนั้นการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีล้วนแต่มีระบบเชิงอุปถัมภ์ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองระดับท้องถิ่นถือเป็นฐานเสียงหรือหัวคะแนน ที่กำหนดชัยชนะแก่ผู้ลงสมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

ผลของการศึกษาวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชพร กันทะวงค์ (2551: บทคัดย่อ) ผลการศึกษาพบว่าระบบอุปถัมภ์มีรูปแบบความสัมพันธ์ต่อปัจจัยการลงคะแนนเลือกตั้ง ของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ดังนี้

1. รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี กับกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงในตำบล ได้แก่ การใช้ระบบหัวคะแนนหรือเครือข่ายความสัมพันธ์

2. รูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ แก่ประชาชนของผู้สมัครนายกเทศมนตรีในฐานะผู้ให้ที่มีผลต่อการโน้มน้าวให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ ได้แก่ สัญญาว่าจะให้ที่ถูกต้องตามกฎหมายคือนโยบายที่ใช้สำหรับการหาเสียง

3. รูปแบบการให้ความสนับสนุนการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี เพราะเคยได้รับประโยชน์จากผลงานทางการเมืองของผู้นั้น

เช่นเดียวกับงานของ สุดารัตน์ นันทวงศ์ (2551:บทคัดย่อ) ที่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้เลือกตั้งในการลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลธงธานี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะใช้

องค์ประกอบอยู่ 7 อย่างในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งให้ผู้สมัครนายกเทศมนตรี ได้แก่ ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านความรู้ความเข้าใจในการปกครองรูปแบบของเทศบาล ด้านการรณรงค์หาเสียง ด้านระบบอุปถัมภ์ ด้านสภาพปัญหาของการตัดสินใจ ด้านนโยบายและภาพลักษณ์ของผู้สมัคร ด้านภูมิหลังของผู้สมัคร และยังพบว่านอกจากองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านแล้วยังมีระบบอุปถัมภ์ เข้ามาเป็นปัจจัยอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการเปรียบเทียบปัจจัยด้านคุณสมบัติผู้ลงสมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ทั้ง 3 ตำบล กลุ่มผู้นำให้เหตุผลข้อเสนอแนะการพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ว่า ควรพิจาณาคุณสมบัติผู้ลงสมัครนายกเทศมนตรี รองลงมาอยากให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งพิจารณาที่ผลงานที่เคยสร้างผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้นำ ทราบปัญหาของท้องถิ่น ไม่เห็นแก่พวกพ้อง ไม่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ประชาชนต้องไม่ขายเสียง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และออกมาใช้สิทธิให้มาก และเทศบาลควรจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายด้วยความเป็นกลาง บริสุทธิ์ ยุติธรรม และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายโดยเคร่งครัด คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจับและลงโทษผู้กระทำผิดให้ได้ และลงมาดูแลพื้นที่อย่างใกล้ชิด

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือความแน่ชัดว่าระบบอุปถัมภ์ยังคงดำรงอยู่ในวิถีการปกครองในเชื่อว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะขจัดระบบนี้ออกไปได้ และอำนาจทางการเมืองที่แท้จริงแล้วเป็นอำนาจที่แฝงอยู่ในระบบการปกครองของไทย ในทางตรงกันข้ามในอดีตที่เชื่อว่าผู้นำจะต้องเป็นเพศชายแต่ในปัจจุบันเพศไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำ แต่ให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น

2.ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชนกรณีศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลในอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษามองว่าควรมีการ ปรับปรุงการศึกษาในครั้งต่อไปในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ควรศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีกับการสังกัดพรรคการเมือง ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในกลุ่มผู้ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งนอกเหนือจากกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ศึกษาปัจจัยด้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียงที่อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการศึกษาปัจจัยผู้ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งและควรมีการศึกษาการขยายขอบเขตด้านอำนาจผู้นำกับประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์วรวุฒิ จำลองนาค อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ในการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์ ประธานกรรมการสอบ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศุทธิกานต์ มีจั่น กรรมการสอบ การศึกษาค้นคว้าอิสระที่ให้ความกรุณาในการปรับปรุง แก้ไข ให้

ข้อเสนอแนะ จนทำให้การสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยขอขอบพระคุณ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำด้านศาสนา และประธาน อสม.ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง ตำบลนิคม และตำบลภูสิงห์ ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ขอขอบพระคุณการสนับสนุนทั้งแรงกายแรงใจของครอบครัว ญาติพี่น้องและเพื่อนๆ ที่คอยช่วยเหลือเป็นกำลังใจ และอยู่เคียงข้างและคอยให้กำลังใจเรื่อยมา จนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

กชพร กันทะวงค์. (2551). **ระบบอุปถัมภ์กับการก้าวสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี: กรณีศึกษาเทศบาลตำบล 3 แห่งในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2542). **เทศบาลในทศวรรษหน้า การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรง.** เชียงใหม่ : โรงพิมพ์สันติภาพพริ้น.

ประเสริฐ กองแก้ว. (2550). **ความคาดหวังเกี่ยวกับคุณลักษณะและบทบาทด้านการบริหารของนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของเทศบาลพระสมุทเจดีย์ อำเภอพระสมุทเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ.** วิทยานิพนธ์ การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วุฒิชัย มณีโชติ. (2547). **ปัญหาและอุปสรรคการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุดารัตน์ นันทวงศ์. (2551). **การวิเคราะห์องค์ประกอบการตัดสินใจของผู้เลือกตั้งในการลงคะแนนเลือกตั้งนายกเทศมนตรี: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,

อรพิน จอกถม. (2553). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2545). **ระบบอุปถัมภ์.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุคลานุกรม

หนูกัน นาคงยืน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสุรชาติ อิ่มพูล เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ 48 หมู่ 1 ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 29 ธันวาคม 2555.

ใบคูณ สามารถ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสุรชาติ อิ่มพูล เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ 126 หมู่ 3 ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 29 ธันวาคม 2555.

นายนิคม ใจคำดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสุรชาติ อิ่มพูล เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ หมู่ 2 ตำบลนิคม อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 30 ธันวาคม 2555.

นายไพบูรณ์ ภูแดนแผน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสุรชาติ อิ่มพูล เป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ หมู่ 1 ตำบลนิคม อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 30 ธันวาคม 2555.

นางสอน ภูบรรทัด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสุรชาติ อิ่มพูลเป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ หมู่ 2 ตำบลภูสิงห์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 29 ธันวาคม 2555.

นายวิลัย ภูยิ่ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นายสุรชาติ อิ่มพูลเป็นผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ที่ หมู่ 1 ตำบลภูสิงห์ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 29 ธันวาคม 2555.

System Permitting the Successful Entry into the Position of Chairman of the Tambon Bright Phon Thong, Roi -Et Province

Suwanna Janthawonsa*
Vorrawut jumlongnak**

Abstract

Study of System kinship with success in entering the Position prime Subdistrict Sawang Phon Thong, Roi Et province. The study focused on the relationship between kinship relationships in social networks and the role of kinship for with the electoral process at the local level. The results showed that Relationship between the kinship relationships in social networks. To be elected president of Tambon Administration Organization. The part of kinship networks and relationships in society. Because the majority of the community known as kinship relations in society, such as common ancestry ancestry. The neighbors. Close friends. Or was acquainted. In the role of kinship with the electoral process at the local level that Relative importance to the selection of candidates is elected. Particularly the candidate. Has a personality. Proper manner. Knowledge. And family, and as a side. The campaign will have a form similar techniques and strategies is the preparation of a smear campaign. Using mobile car advertising campaign. Postcards distributed integers. Talking to propose policies to the public. As the team approached the elections with several candidates will be assigned to a trusted relative or canvasser to join as observers at polling stations. In order to get the right to vote. And prevent election fraud by his opponents to score on their opponents down. Reply to get a return, it may be the board of directors. Or relatives may be able to work in the agency.

Keyword: System Permitting/ Successful Entry into the Position/ Tambon Bright Phon Thong, Roi -Et Province

ระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

สุวรรณา จันทะวงษา*
วรวุฒิ จำลองนาค**

บทคัดย่อ

การศึกษาระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมและศึกษาบทบาทของเครือญาติที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม การได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากระบบเครือญาติและเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นระบบเครือญาติกันมีความสัมพันธ์ในสังคมร่วมกัน เช่น เชื้อสายวงศ์ตระกูล ความเป็นเพื่อนบ้านกัน เพื่อนสนิทกัน หรือเป็นคนที่รู้จักมักคุ้น ในด้านบทบาทของเครือญาติที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนั้น ญาติได้ให้ความสำคัญกับการคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมาก โดยเฉพาะการลงสมัครรับเลือกตั้ง มีการเลือกบุคคลที่มีบุคลิก ลักษณะที่เหมาะสม มีความรู้ความสามารถ มีความพร้อมทางด้านครอบครัวและฐานะ และในการรณรงค์

* *Master Students, College of Politics and Governance Mahasarakham University*
** *Lecturer, College of Politics and Governance Mahasarakham University, Advisor*

* *นิสิตปริญญาระดับโท สาขาการเมืองการปกครอง, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

** *อาจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา*

หาเสียงเลือกตั้ง ก็จะมีรูปแบบ เทคนิค และกลวิธีต่างๆ ที่คล้ายๆ กัน คือ การจัดทำป้ายหาเสียง การใช้รถเคลื่อนที่โฆษณาหาเสียง การแจกโปสการ์ดนัมเบอร์ การพูดคุยนำเสนอนโยบายให้ประชาชนทราบ การใช้ทีมงานเข้าหาประชาชน เป็นต้น การเลือกตั้งมีหลายหน่วย ผู้ลงสมัคร ก็จะมอบหมายให้ญาติหรือหัวคะแนนที่ไว้ใจได้เข้าไปร่วมคอยสังเกตการณ์ตามหน่วยเลือกตั้ง เพื่อดูความเรียบร้อยในการมาใช้สิทธิลงคะแนน และป้องกันการโกงเลือกตั้งจากฝ่ายตรงข้ามที่จะทำให้คะแนนฝ่ายของตนลดลง การได้รับตอบผลตอบแทนก็อาจได้เป็นคณะบริหารหรือญาติพี่น้องอาจจะได้เข้ามาทำงานในหน่วยงาน เป็นต้น

คำสำคัญ : ระบบเครือญาติ/ ความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง/ อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และเป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำแหน่งแทนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 มีผลบังคับใช้ 2 มีนาคม 2538 ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบลโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปโฉมใหม่ของสภาตำบลทั่วประเทศออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบ “สภาตำบล” ได้รับการยกฐานะเป็นนิติบุคคล อันได้แก่ สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า 150,000 บาท

2) รูปแบบ “องค์การบริหารส่วนตำบล” (อบต.) ตั้งขึ้นจากสภาตำบลที่มีรายได้ โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดโดยมีตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ภารกิจเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ตรงตามเป้าหมาย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ในอดีตการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่นได้มาจากมติของสภาท้องถิ่นโดยสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นคนใดคนหนึ่งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงการเลือกตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นเป็นแบบเลือกตั้งผู้บริหารโดยตรงจากประชาชนทำให้เป็นการแยกอำนาจของฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาออกจากกันอย่างชัดเจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นองค์กรที่มีเขตพื้นที่กำหนดไว้แน่นอนเป็นนิติบุคคลมีอิสระในการดำเนินงาน อย่างไรก็ดี การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล ก็เหมือนกันกฎหมายกำหนดให้ประชาชนเป็นผู้เลือกทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติของท้องถิ่น กล่าวคือประชาชนจะเป็นผู้เลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ผู้บริหารท้องถิ่นเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชนในการบริหารงานของท้องถิ่นให้ตรงตามความต้องการของประชาชนให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากที่สุด

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม
2. เพื่อศึกษาบทบาทของเครือญาติที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2555 ถึงวันที่ 30 มกราคม 2556

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

1.การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ กฎหมาย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ลำดับที่	กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน
1	ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนอันดับที่ 1 , 2 , 3	3 คน
2	เครือญาติและหัวคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายละ 5 คน	15 คน
3	ผู้นำชุมชน 13 หมู่บ้านๆละ 3 คน แยกเป็น ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน , ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 1 คน , ส. อบต. 1 คน	39 คน
รวม		**57 คน**

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลในลักษณะเชิงพรรณา

ผลการศึกษา

ระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทองจังหวัดร้อยเอ็ด การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ในคราวการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กันยายน 2552 ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม

เครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกบุคคล (Individual) กลุ่ม (Group) และองค์กร (Organization) ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลายตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกันจากการที่ได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่อง ระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายทางสังคม ทำให้ทราบว่าพื้นที่ตำบลสว่าง มีรูปแบบของระบบการเมืองที่ได้รับการถ่ายทอดโครงสร้างทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเชิงอุปถัมภ์มาจากชนชั้นทางสังคม อันเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของสังคมในอดีต

ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันของชาวบ้านในชุมชนมาเป็นเงื่อนไขที่จะคอยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายฐานเสียงทางการเมืองกับระบบเชิงอุปถัมภ์ ดังจะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง อย่างไรก็ดี แม้ว่าความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติเป็นระบบที่คอยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเครือข่ายทางสังคมกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มพรรคพวก กลุ่มร่วมงานกิจกรรมของส่วนรวมหรือกลุ่มอาชีพต่างๆ เข้ามาเป็นเครื่องมือเพื่อเป็นฐานเสียงทางการเมืองของกลุ่มผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในแต่ละคนให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งก็ตาม แต่จากสภาพการณ์ในปัจจุบันความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติที่เคยเป็นระบบที่คอยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเครือข่ายทางสังคมกลุ่มต่างๆ นั้น ปัจจุบันกลับการเป็นการทำให้เกิดการแย่งชิงตำแหน่งอำนาจและผลประโยชน์ของเครือญาติหรือพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันในชุมชนเป็นทุนเดิมแต่ในอดีตให้กลับกลายเปลี่ยนแปลงเป็นความแตกแยกในเครือญาติหรือเครือข่ายทางสังคมต่างๆ อันเกิดจากการสร้างฝัก-แบ่งฝ่าย การแบ่งกลุ่มก้อนทางการเมืองตามผลประโยชน์ทางการเมืองจากพวกพ้องเดียวกันเพื่อแลกเปลี่ยนกับฐานเสียงและชัยชนะในการเลือกตั้งซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า

2. บทบาทของเครือญาติที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

2.1 การคัดสรรผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง

ผู้ศึกษาได้พิจาณาจากการให้สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม สรุปได้ว่า การคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมีความสำคัญเป็นอย่างมาก บุคคลที่มีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมในการลงสมัครรับเลือกตั้งต้องมีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติส่วนตัว เช่น การศึกษาดี มีฐานะทางการเงินดี มีชื่อเสียง มีผู้ให้การสนับสนุน มีความซื่อสัตย์ ไม่ถือตัว เข้าหาประชาชนและเป็นที่รู้จักยอมรับของประชาชน เป็นต้น ทั้งนี้ เหตุที่ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มให้ความสำคัญกับการคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งท้องถิ่น ถือเป็นกระบวนการทางการเมืองในระดับรากหญ้าที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นการเปิดโอกาสที่นักการเมืองท้องถิ่นใช้เป็นประตูทางการเมืองในการก้าวสู่อำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องจากมีเขตเลือกตั้งหรือสนามทางการเมืองที่เล็กที่สุด นอกจากนั้นอาจใช้การเข้าสู่สนามเลือกตั้งดังกล่าวเป็นบันไดสำหรับใช้ก้าวข้ามไปสู่การเลือกตั้งที่มีเขตเลือกตั้งหรือสนามการเลือกตั้งที่ใหญ่มากขึ้น เช่นในระดับจังหวัดคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หรือระดับประเทศคือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส) ในอนาคตหากมีฐานเสียงที่ดีและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จบนถนนสายการเมืองดังกล่าวไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่าการคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมีความสำคัญในลำดับต้นๆ ที่ต้องคำนึงถึงเพราะการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็นการเลือกตั้งที่มีเขตเลือกตั้งที่เล็กจึงเป็นการง่ายในการหาเสียงหรือทำความรู้จักกับประชาชนในเขตเลือกตั้งเพื่อโน้มน้าวให้ลงคะแนนให้ตนเอง ซึ่งหากผู้ลงสมัครมีความเพียบพร้อม มีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกว่าผู้สมัครคนอื่น เช่น การศึกษาสูง ฐานะทางการเงินดี จำนวนเครือญาติและหัวคะแนนมาก โอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งก็มีสูง ในทางกลับกันหากผู้สมัครรายใดไม่มีความโดดเด่น ไม่มีความพร้อมแม้เพียงด้านใดด้านหนึ่งดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โอกาสที่จะเพลี่ยงพล้ำหรือพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งก็เป็นไปได้เช่นกัน

ดังนั้น สำหรับการคัดสรรผู้ที่ลงสมัคร ควรที่จะพิจารณาปัจจัยความพร้อมในเรื่องบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติส่วนตัวการศึกษา ฐานะทางการเงิน และจำนวนเครือญาติและหัวคะแนน เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาส่งผู้ลงสมัครเป็นลำดับแรก จากนั้นควรพิจารณาจากวิสัยทัศน์และประสบการณ์ในการทำงานเป็นองค์ประกอบในลำดับถัดมาเพื่อเป็นปัจจัยเสริมด้วย เพราะหากผู้สมัครมีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติส่วนตัว

พร้อมในทุกด้าน หากแต่เป็นผู้ที่ไม่มีวิสัยทัศน์และหรือด้อยประสบการณ์ในการทำงาน ผู้นั้นก็อาจพบกับความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งก็เป็นได้ แต่หากเมื่อคัดสรรได้ผู้ที่มีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติส่วนตัวพร้อมในทุกด้าน ประกอบกับเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการทำงานและประสบการณ์ในการทำงานด้วยแล้ว คุณสมบัติดังกล่าวจะส่งผลให้ตัวผู้สมัครเองและหรือเครือญาติตลอดจนหัวคะแนนใช้เป็นจุดเด่นเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนลงคะแนนให้ผู้สมัครรายดังกล่าวได้ง่ายขึ้น อันเป็นแสดงถึงโอกาสที่บุคคลดังกล่าวจะได้รับเลือกตั้งย่อมเป็นไปได้โดยง่ายขึ้นเช่นเดียวกัน

2.2 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ผู้ศึกษาได้พิจาณาจากการให้สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เครือญาติและหัวคะแนนต่างใช้รูปแบบหรือกลยุทธ์ในการหาเสียงในคล้ายๆ กัน คือ การจัดทำป้ายหาเสียง แนะนำตัวเอง การใช้รถเคลื่อนที่โฆษณาหาเสียง พูดคุยนโยบายให้ประชาชนได้ทราบและใช้ทีมงานในการหาเสียง เป็นต้น เป็นการนำเอารูปแบบหรือกลยุทธ์ของการเลือกตั้งในระดับจังหวัด (อบจ.) หรือระดับประเทศ (ส.ส) มาใช้อย่างเต็มรูปแบบในการเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด ทั้งนี้ รูปแบบในการหาเสียงของผู้สมัครอาจเห็นเองจากสื่อประเภทต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ทางอินเทอร์เน็ต หรืออาจเห็นได้จากการสังเกตวิธีการหาเสียงของการเลือกตั้งในระดับจังหวัด (อบจ.) หรือระดับประเทศ (ส.ส) ที่ผู้สมัครและหัวคะแนนเข้ามาหาเสียงในเขตพื้นที่ แล้วนำเอารูปแบบหรือกลยุทธ์ดังกล่าวมาใช้กับการเลือกในองค์การบริหารส่วนตำบลของตน อย่างไรก็ดี การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในลำดับถัดมาจากการ คัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยลักษณะรูปแบบของการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครที่มีลักษณะคล้ายกันดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น การที่จะโน้มน้าวหรือแย่งชิงพื้นที่การตัดสินใจจากประชาชนได้จำต้องอาศัยเครือข่ายกลุ่มเครือญาติและหัวคะแนน ในการเดินหน้าพบปะประชาชนในพื้นที่เพื่อขอคะแนน โดยนำบุคลิกลักษณะที่โดดเด่นและวิสัยทัศน์ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงานของผู้สมัครไปถ่ายทอดให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งได้ทราบข้อเท็จจริงให้มากที่สุดเพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจเลือกผู้สมัครในฝ่ายของตนเองเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และหากกลุ่มเครือข่ายกลุ่มเครือญาติและหัวคะแนนของผู้สมัครรายใดมีจำนวนมากและหรือเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือและทำงานเป็นทีมด้วยแล้ว การที่จะนำความคิดนโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้สมัครไปถ่ายทอดแก่ประชาชนในพื้นที่ก็เป็นการง่ายที่ประชาชนจะคล้อยตามและลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครฝ่ายตนเองได้

2.3 การติดตามตรวจสอบในวันเลือกตั้ง

ผู้ศึกษาได้พิจาณาจากการให้สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การเลือกตั้งมีหลายหน่วยจึงเป็นไปไม่ได้ที่ผู้สมัครจะเฝ้าสังเกตความเรียบร้อยในการลงคะแนนและการนับคะแนนได้ตลอดเวลาในทุกหน่วยเลือกตั้ง ผู้สมัครจึงมักจะมอบหมายให้เครือญาติหรือหัวคะแนนคนสนิทคอยสังเกตการณ์แทนตน และเมื่อผู้สมัครทุกฝ่ายต่างมอบหมายให้เครือญาติหรือหัวคะแนนคนสนิทคอยสังเกตการณ์แทนตน การตรวจสอบติดตามดังกล่าวเป็นการป้องกันกระบวนการโกงการเลือกตั้งจากฝ่ายตรงข้ามในรูปแบบต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการเสียเปรียบทางการเมือง เช่น การซื้อเสียง การเกณฑ์คนมาลงคะแนน หรือการใส่ร้ายป้ายสีฝ่ายตรงข้าม หากพบเห็นความผิดปกติในการลงคะแนนหรือในการนับคะแนน สามารถทักท้วงหรือโต้แย้งได้อย่างทันท่วงที

2.4 การตอบแทนผลประโยชน์

ผู้ศึกษาได้พิจาณาจากการให้สัมภาษณ์เชิงลึกของผู้เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า คิดเห็นของในส่วนของเครือญาติและหัวคะแนนที่ให้ความช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งล้วนเป็นไปในลักษณะต่างตอบแทน โดยเครือญาติและหัวคะแนนที่ลงแรงช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้งหรืออาจช่วยเหลือผู้ลงสมัครเป็นเงินทอง

หรือสิ่งของต่างต้องการประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่างๆ จากผู้สมัครหากชนะการเลือกตั้งตามแต่จะตกลงกันได้ อันเป็นการสะท้อนภาพของระบบเครือญาติแบบอุปถัมภ์ที่ชัดเจนในสังคมชนบทชาวบ้านที่ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยร่วมกันโดยช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเครือญาติ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าระบบดังกล่าวจะเป็นระบบที่เก่าแก่อยู่คู่กับสังคมชนบทชาวบ้านมานานอีกทั้งเป็นระบบที่ดีที่ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างรักสามัคคีกันแบบเครือญาติซึ่งถือเป็นด้านบวกของระบบดังกล่าว แต่ในทางกลับกันระบบดังกล่าวกลับไม่สอดคล้องกับการเลือกตั้งในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) หรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส) เหตุเพราะเจตนารมณ์ของการเลือกตั้งอันเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คือการให้ประชาชนได้มีโอกาสเลือกผู้แทนของตนไปทำงานในองค์กรต่างๆโดยเลือกจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์และเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ตลอดจนนโยบายที่ดีเข้าไปทำงานในองค์กรต่างๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยไม่ได้พิจารณาเฉพาะในความเป็นเครือญาติแต่เพียงอย่างเดียว เพราะด้านลบของระบบเครือญาติก็คือ เป็นการยึดที่ตัวบุคคลที่เป็นเครือญาติเป็นสำคัญจนเกินไป ซึ่งหากผู้ลงสมัครเป็นบุคคลที่ไม่ดีไม่มีความรู้ความสามารถหรือมีเจตนาไม่สุจริตในการจะเข้าไปทำงานก็ย่อมที่จะทำเกิดการฉ้อฉลในรูปแบบต่างๆ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่องค์กรอย่างร้ายแรงในท้ายที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง ระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทองจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม

เครือญาติมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมต่างๆ ในเขตตำบลสว่าง กล่าวคือ การได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวบ้านที่ล้วนแต่เป็นเครือญาติกันหรือมีเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมร่วมกัน เช่น เชื้อสายวงศ์ตระกูลมาจากที่เดียวกัน เพื่อนบ้านกัน เพื่อนสนิทกัน หรือเป็นคนที่รู้จักมักคุ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สนิทสนมกันจากรุ่นสู่อีกรุ่น ความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติระหว่างเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวจึงล้วนแต่เป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่เคยมีแต่ในอดีตต่อเมื่อมีระบบการเลือกตั้งเกิดขึ้น ระบบเลือกตั้งดังกล่าวจึงอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่มีความใกล้ชิดกับระบบเครือญาติและได้ถูกยึดมาเป็นหลักในการสร้างและกำหนดฐานเสียงของผู้สมัครแต่ละคน

ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกชพร กันทะวงค์ (2551: บทคัดย่อ) งานวิจัยเรื่อง ระบบอุปถัมภ์กับการก้าวสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี กรณีศึกษาเทศบาลตำบล 3 แห่งในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าระบบอุปถัมภ์มีรูปแบบความสัมพันธ์ในการก้าวสู่ตำแหน่งนายกเทศมนตรี ของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ดังนี้

1.1 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี กับกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงในตำบล ได้แก่ การใช้ระบบหัวคะแนนหรือเครือข่ายความสัมพันธ์

1.2 รูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ แก่ประชาชนของผู้สมัครนายกเทศมนตรีในฐานะผู้ให้ ที่มีผลต่อการโน้มน้าวให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ ได้แก่ สัญญาว่าจะให้ที่ถูกต้องตามกฎหมายคือนโยบายที่ใช้สำหรับการหาเสียง

1.3 รูปแบบการให้ความสนับสนุนการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี เพราะเคยได้รับประโยชน์จากผลงานทางการเมืองของผู้นั้น

2. บทบาทของเครือญาติที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

2.1 เครือญาติได้ให้ความสำคัญกับการคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นอย่างมากโดยมีบทบาทในการคัดเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมในการลงสมัครรับเลือกตั้ง เช่น การศึกษาดี มีฐานะทางการเงินดี มีชื่อเสียง มีผู้ให้การสนับสนุน มีความซื่อสัตย์ ไม่ถือตัว เข้าหาประชาชนและเป็นที่รู้จักยอมรับของประชาชนมีผลงานเป็นที่ประจัก ทำงานเกี่ยวกับชุมชนมาก่อน เป็นต้น จากนั้นควรพิจารณาจากวิสัยทัศน์และประสบการณ์ในการทำงานเป็นองค์ประกอบในลำดับถัดมาเพื่อเป็นปัจจัยเสริมด้วย ทั้งนี้ เหตุที่เครือญาติให้ความสำคัญกับประเด็นการคัดสรรผู้ลงสมัคร เพราะการเลือกตั้งท้องถิ่นนั้นเขตเลือกตั้งไม่กว้างมากนัก และประชาชนส่วนใหญ่รู้จักสนิทสนมกันดีตามรูปแบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติเชิงอุปถัมภ์

2.2 บทบาทของเครือญาติผู้สมัครในรณรงค์หาเสียง มีรูปแบบ เทคนิค และกลวิธีต่างๆในข้างต้นโดยอาศัยระบบเครือข่ายทางสังคมต่างๆกับความสัมพันธ์ในรูปแบบระบบอุปถัมภ์ในลักษณะที่คล้ายๆกัน คือ การจัดทำป้ายหาเสียง การใช้รถเคลื่อนที่โฆษณาหาเสีย แจกโปสการ์ดนัมเบอร์ พูดชูนโยบายให้ประชาชนทราบ เป็นต้น

2.3 เนื่องจากการเลือกตั้งมีหลายหน่วยผู้สมัครจึงมักจะมอบหมายให้เครือญาติหรือหัวคะแนนคนสนิทคอยสังเกตการณ์แทนตน ตามหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วยเพื่อดูความเรียบร้อยในการมาใช้สิทธิลงคะแนนและการส่งตัวแทนเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ตามหน่วยเลือกตั้งติดตามการนับคะแนนของคณะกรรมการโดยการตรวจสอบติดตามดังกล่าวเป็นการป้องกันกระบวนการโกงเลือกตั้งจากฝ่ายตรงข้ามที่จะทำให้คะแนนฝ่ายของตนลดลง เช่น การซื้อเสียง การเกณฑ์คนมาลงคะแนน หรือการนับคะแนนของกรรมการที่ไม่ถูกต้องเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรายอื่นเป็นต้น

2.4 การตอบแทนผลประโยชน์ คือ อาจจะได้ตำแหน่งทางการเมือง เช่นได้เป็นคณะผู้บริหารท้องถิ่น ในส่วนของญาติ-พี่น้อง ความมีหน้ามีตาในสังคม ก็จะได้การยอมรับนับถือทางสังคม ลูกหลานอาจจะได้เข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างในองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารท้องถิ่น ควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้นำ รู้ปัญหาของท้องถิ่น ไม่เห็นแก่พวกพ้อง ไม่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว

2. ผู้บริหารท้องถิ่น จะต้องมองความสำคัญของประชาชนเป็นหลักและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

3. อยากให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองเป็นคนดี มีคุณธรรม บริหารงานตามหลักธรรมมาธิบาล มีความโปร่งใส ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ประธานสอบและกรรมการคุมสอบวิทยานิพนธ์ สุดท้ายขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มอบทุนอุดหนุนสนับสนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2555 แก่ผู้วิจัย

บรรณานุกรม

กมล ทองธรรมชาติ. (2540). **การเลือกตั้งพรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2519). **การเมืองและประชาธิปไตยไทย.** กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรดดิ้ง.

กรกานต์ ดวงแก้ว. (2553). **กลยุทธ์การแข่งขันทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน.** วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

โกวิทย์ พวงงาม. (2543). **การปกครองท้องถิ่นไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

_____. (2552). **การปกครองท้องถิ่นไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

โกวิทย์ พวงงาม และอลงกรณ์ อรรคแสง. (2547). **คู่มือมิติใหม่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น:ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม

Factors that Led to the Anti-Nuclear Movement: A Case Study of Thailand were Not networked plants in Sirindhorn District Ubon Ratchathani Province

Supakan Chompoowong[*]
Vorrawut jumlongnak[**]

Abstract

Factors leading to the movement against nuclear power plants: a case study of the network does not have a nuclear power plant Sirindhorn district in Ubon Ratchathani province. Study aimed to determine the cause of the resistance. Development process. Networking. And guide the movement of the people do not want nuclear power plants, Thailand. The results show that Development of network group formation, movement against nuclear power. Caused by the conflict in the community for the support and benefits that are expected to receive. And the lack of participation of the community, the Electricity Generating Authority of Thailand. Information distortion side only. The approval of the people in the area. Force and became a separate group of villagers opposed to the project. Factors that led to the movement against nuclear power plants, including the safety factor to life and health from radioactive contamination. Factors impact on the social well-being lifestyle. Economic factors. To adversely affect the trade in the area. Factors that affect the interests of conflict within communities. Movement networks Thailand's nuclear power plants have not been supported by a variety of networking groups. But was not successful as it could be in operation. Caused conflict within the community. Most individuals rack influential local politicians may affect the services within the community. And driven by the government. Oriented information to only one side. And also offer benefits for local leaders to support the project.

Keyword: Network Groups to Thailand not only Nuclear Power Plant/ Construction of a Nuclear Power Plant

ปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : กรณีศึกษากลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธรจังหวัดอุบลราชธานี

ศุภกานต์ ชมภูวงษ์[*]
วรวุฒิ จำลองนาค[**]

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : กรณีศึกษากลุ่มเครือข่ายไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี มุ่งศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดรูปแบบการต่อต้าน การพัฒนาขบวนการ การสร้างเครือข่าย และแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ผลการปรากฏว่า การพัฒนาการก่อเกิดกลุ่มเครือข่ายขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ เกิดจากความขัดแย้งคนในชุมชนที่ให้การสนับสนุนและได้รับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และขาดการมีส่วนร่วมการประชาคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การบิดเบือนข้อมูลเพียงด้านเดียว ที่ผ่านการเห็นชอบจากประชาชนในพื้นที่ กลายเป็นแรงต้านและแบ่งแยกกลุ่มชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ ปัจจัยที่นำไปสู่

---

[*] *Master Students, College of Politics and Governance Mahasarakham University*
[**] *Lecturer, College of Politics and Governance Mahasarakham University, Advisor*

[*] *นิสิตปริญญาระดับโท สาขาการเมืองการปกครอง, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

[**] *อาจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา*

ขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและสุขภาพจากการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี ปัจจัยด้านผลกระทบด้านสังคมที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลเสียต่อการค้าขายในพื้นที่ ปัจจัยที่เกิดจากผลประโยชน์ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชนเดียวกัน การเคลื่อนไหวกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายที่หลากหลาย แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรในการดำเนินงาน เกิดจากความขัดแย้งภายในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่แกรงอิทธิพลนักการเมืองท้องถิ่นที่อาจจะมีผลต่อการบริการภายในชุมชน รวมถึงเกิดจากแรงผลักจากรัฐบาล ที่มุ่งเน้นให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว และยังยื่นข้อเสนอผลประโยชน์ต่อผู้นำระดับท้องถิ่นให้สนับสนุนโครงการ

คำสำคัญ: กลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์/ โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

บทนำ

การพัฒนาในทศวรรษที่ 1970 ในประเทศอุตสาหกรรมที่เจริญก้าวหน้า เรียกร้องให้กลับไปสู่คำสอนดั้งเดิมของศาสนา กล่าวคือกลับไปสู่วัฒนธรรมภูมิปัญญาดั้งเดิมของตน การเรียกร้องดังกล่าวได้เกิดเป็นขบวนการเรียกร้องสิทธิต่างๆของตนเอง เช่น ขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรี ขบวนการเคลื่อนไหวของคนพื้นเมืองดั้งเดิมในประเทศต่างๆ หรือแม้แต่ขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้กินอาหารธรรมชาติอย่างขบวนการมังสวิรัติเพื่อให้กลับสู่รูปแบบดั้งเดิมหรือตามภูมิปัญญา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545:1)

ขบวนการเคลื่อนไหวในประชาสังคมโลกทำให้เห็นภาพกลุ่มบุคคลหลากหลายกลุ่มที่ออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิในการจัดการทรัพยากร การออกมาเคลื่อนดังกล่าวต้องเผชิญหน้ากับปัญหาอำนาจจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและกลุ่มนายทุน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั่วทุกมุมโลก และในแต่ละสังคมก็จะมีรูปแบบแนวทางการเคลื่อนไหว เป้าหมายที่แตกต่างกันไป ขบวนการมักหลีกเลี่ยงการปฏิบัติการในภาคการเมืองโดยตรง ที่ประเทศกำลังพัฒนา การเคลื่อนไหวขบวนการเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะผู้ร่วมขบวนการต้องการเปลี่ยนการจัดสรรอำนาจที่เป็นอยู่เสียใหม่ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. 2545:22)

สำหรับในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ถึงปัจจุบัน ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยเฉพาะโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ เช่น การสร้างเขื่อน การสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ที่ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนอย่างรุนแรงโดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นอีสานที่คนชนบทส่วนใหญ่อาศัยทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพ ปัจจุบันกระแสการพัฒนาชุมชนกลายเป็นกระแสหลัก เนื่องจากเป็นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงมิติทางวัฒนธรรม เนื่องจากให้ความสำคัญกับสังคมภายนอกมากกว่าสังคมภายในชุมชน โดยละเลยภูมิปัญญาศักยภาพและความหลากหลายของทรัพยากรท้องถิ่น อีกแนวทางหนึ่งเป็นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของ “วัฒนธรรมท้องถิ่น” เน้นการพึ่งตนเอง การเกื้อกูลระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และความกลมเกลียวในชุมชน ในสังคมไทย แนวการพัฒนาทั้งสองกระแสอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ต้องเผชิญหน้ากันตลอดมา (อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2528 : 22-32) ปี 2540 แม้จะมีการผนวกแนวคิดการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการโดยมีการร่าง พ.ร.บ ฉบับประชาชน แต่ในทางปฏิบัติไม่ไม่ก้าวหน้าและไม่แตกต่างไปจากแผนพัฒนารูปแบบต่างๆ ปัญหาดังกล่าวสืบเนื่องจากการจัดการที่ถูกผูกขาดและรวมศูนย์โดยรัฐ ซึ่งเกิดจากมายาคติที่ว่า รัฐคือองค์กรกลางที่สามารถจัดสรรทรัพยากรได้มีประสิทธิภาพสูงสุด รัฐยังคงใช้วิธีการควบคุมและ

จัดการโดยรัฐ (State control) และอีกด้านหนึ่งก็ให้ความสำคัญกับการควบคุมและจัดการโดยเอกชน ในด้านการควบคุมและการจัดการโดยรัฐ (วิเชียร บุราญรักษ์. 2548:1)

ในท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองที่มีการพัฒนาชุมชนที่ขาดการมีส่วนร่วมจึงก่อให้เกิด การเคลื่อนไหวของ “ภาคประชาสังคม” ที่เกิดจากการรวมเป็นการรวมตัวของสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วย ตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกันโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกัน เป็นการรวมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครสั่ง สมาชิกที่มารวมกันมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและศีลธรรมอันดีของสังคม ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ด้วยกัน มีความรัก ความเอื้ออาทร ผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน จะส่งผลให้กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเมืองเพิ่มมากขึ้น แต่ก็มีข้อจำกัด เพราะยุทธศาสตร์ของ “ภาคประชาสังคม” เน้นการลดบทบาทและความสำคัญของการเมืองระบบรัฐสภา

กรณีการพัฒนาประเทศด้านพลังงาน รัฐได้สนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อรองรับการขยายตัวของประเทศ รวมถึงความต้องการใช้พลังงานภายในประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้ศึกษาผลตอบแทนการลงทุนคุ้มค้ากับต่อการลงทุนในโครงการดังกล่าว แต่รัฐบาลไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผลที่จะตามมากับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ยิ่งไปกว่านั้นผลที่เกิดจากการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วที่อาจมีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยขาดการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการตัดสินใจ ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐขาดการประชาคม ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ใช้อำนาจรัฐเพียงฝ่ายเดียวในการตัดสินใจ จนเกิดการรวมกลุ่มภาคประชาชนลุกขึ้นต่อต้านจากที่ได้รับผลกระทบจากโครงการรัฐ การเรียกร้องสิทธิจากผลกระทบ รวมถึงการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ (อิสระธรรม ไทยถาวร. 2550:4-5)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ที่จำเป็นต้องจัดหาแหล่งพลังงานทดแทนโดยเสนอแผนโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานงานไฟฟ้านิวเคลียร์ โดยเฉพาะที่จังหวัดอุบลราชธานีที่เป็นจังหวัดอยู่ในแผนก่อสร้าง ที่รัฐบาลขาดกระบวนการการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ซึ่งเป็นความต้องการระดับบน ไม่ได้เกิดจากความต้องการระดับรากหญ้า จึงเป็นการซ้ำเติมสถานการณ์และทำให้ปัญหาซับซ้อนและหลากหลายมิติให้ยากต่อการแก้ไขปัญหาหายนะเดิมอันเกิดจากจากความผิดพลาดของการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐ ซึ่งชาวอุบลราชธานีได้ต่อสู้คัดค้านจนถึงปัจจุบัน การก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ซึ่งจะมีอันตรายมากกว่าปัญหาเดิมหลายต่อหลายเท่า และก่อให้เกิดขบวนการต่อสู้ของประชาชน ซึ่งบาดแผลและความเจ็บปวดของชาวอุบลราชธานียังไม่ได้รับการเยียวยา การดำเนินการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตในการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในครั้งนี้ ยังใช้กระบวนการที่ซ้ำรอยเดิมของการสร้างเขื่อนปากมูลและเขื่อนสิรินธร ซึ่งเป็นกระบวนที่ไม่โปร่งใส ไม่เป็นธรรมต่อชาวบ้าน ให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว และประชาชนเจ้าของพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ดังนั้นจึงเกิดประเด็นวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนต่อต้าน การพัฒนาการต่อต้าน การสร้างเครือข่าย แนวทางการเคลื่อนไหว และปัญหาอุปสรรค การต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โดยศึกษากรณี กลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำไปสู่ขบวนการสร้างพลังทางการเมืองภาคประชาชนอย่างจริงจังในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1.เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ของกลุ่มเครือข่าย คนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

2.เพื่อศึกษารูปแบบขบวนการต่อต้าน การพัฒนาขบวนการ การสร้างเครือข่าย และแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีการศึกษา

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำ จำนวน 5 คน และกลุ่มสมาชิก จำนวน 20 คน รวมทั้งหมด 25 คน เลือกกลุ่มวิจัยโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เดี่ยวและสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการต่อต้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม คือกลุ่มแกนนำ จำนวน 5 คน กลุ่มสมาชิก จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มแกนนำและกลุ่มสมาชิก เพื่อให้ตรงกับเรื่องและวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งพยายามให้กลุ่มตัวอย่างกระจายและครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากภาคสนามขั้นตอนต่อไปคือ การนำเอาข้อมูลที่ได้มาจัดทำให้เป็นระบบโดยหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ ตีความ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำไปสู่การอธิบายทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เชิงอรรถาธิบาย โดยทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้

ผลการศึกษา

ปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี สรุปได้ต่อไปดังนี้

1.ปัจจัยเชิงโครงสร้าง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของประชาชนในพื้นที่ อันได้แก่ปัญหาที่เกิดจากโครงการของภาครัฐ ซึ่งมียุทธศาสตร์แผนการพัฒนาประเทศเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อส่งเสริมการส่งออก สร้างความเจริญให้แก่ประเทศ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้เสนอแนวคิดแผนพัฒนาด้านพลังงานในปี พ.ศ. 2509 เสนอโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์เพื่อรับรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มจำนวนประชากร ซึ่งนำมาสู่การขยายตัวของนิคมอุตสาหกรรมอย่างมากมาย หนึ่งในโครงการนั้นได้แก่ โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ที่มีการสำรวจพื้นที่ที่เหมาะสมภายในประเทศเพื่อศึกษาพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ มีการผลักดันโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โดยเสนอผ่านมติคณะรัฐมนตรีหลายยุค หลายสมัย เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ จากนโยบายด้านพลังงาน ที่มีการสนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคม ที่ได้บทเรียนจากผลกระทบจากนโยบายและโครงการพัฒนาของรัฐ ที่ได้เข้ามารุกราน เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยเฉพาะโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ที่ประชาชนในท้องถิ่นไม่เคยรับรู้ข้อมูลข้อดี และข้อเสียจากการก่อสร้างโครงการดังกล่าว

2.ปัจจัยด้านบริบทและสิ่งเอื้ออำนวย ประกอบด้วย ปัจจัยภายในที่เอื้อที่สำคัญในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ได้แก่ วัฒนธรรม ที่เป็นรากฐานของคนในท้องถิ่น ที่มีวิถีชีวิตในบริบทของชุมชน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเกิดผลกระทบ จากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ได้แก่ โครงการจากรัฐที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมายาวนาน หรือสิ่งที่มีค่า สิ่งที่เคารพในชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จึงก่อเกิดการโต้แย้ง คัดค้าน จากคนในท้องถิ่น ที่อ้างความชอบธรรมในถิ่นที่อยู่อาศัย จนเกิดการรวมกลุ่มเพื่ออ้างความชอบธรรมในการปกป้องทรัพยากรในพื้นที่ ระหว่างผู้ที่สนับสนุนและผู้ที่ไม่สนับสนุน นอกจากนี้ ปัจจัยในการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization) ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการรัฐ เกิดจากการระดมแนวคิด ความรู้ อุดมการณ์ ทรัพยากร ระดมทุน อาหาร เครือข่าย ที่จะช่วยเหลือขบวนการเคลื่อนไหว ทั้งการสนับสนุนด้านวิชาการ การประชาสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสารจากหน่วยงานต่างๆ

ส่วนปัจจัยภายนอก อันได้แก่ โครงสร้างโอกาสทางการเมือง ปัจจุบันรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 กายเป็นโอกาสทางการเมืองที่เปิดพื้นที่ทางการเมือง ในการเคลื่อนไหวของขบวนการทางการเมืองภาคประชาชน โครงสร้างโอกาสทางสังคม เกิดการขยายตัวของการสื่อสารกันได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทำให้รับข้อมูลด้านวิชาการ การเคลื่อนไหวจากฝ่ายตรงข้าม ทำให้มีโอกาสในการตอบโต้ได้ง่ายและรวดเร็ว โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ ดังนั้นจากการศึกษา ปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้าของกลุ่มคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ได้เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ก่อเกิด การพัฒนา การร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตร ภายใต้แนวคิดประชาสังคม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การปลุกระดมมวลชน การปกครองด้วยตนเอง ให้เกิดการมีจิตสำนึกหวงแหนทรัพยากร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ปกป้องทรัพยากร และตอบโต้รัฐที่เข้ามารุกรานพื้นที่ทางสังคม

ประการที่สอง รูปแบบขบวนการต่อต้าน การพัฒนาขบวนการ การสร้างเครือข่าย และแนวทางการเคลื่อนไหว

1.รูปแบบการเคลื่อนไหวของกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ สะท้อนให้เห็นถึงเครื่องมือและเทคนิคการเคลื่อนไหวที่จะสื่อสาร ตลอดจนการสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็ง การพัฒนา ตลอดจนการตอบโต้กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบแนวทางการเคลื่อนไหวการคัดค้าน ได้แก่ การแจกใบปลิว การประท้วง การยื่นหนังสือ การชุมนุม การการนำกลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนไหวสู่พื้นที่เป้าหมายเพื่อประท้วง อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนของกลุ่มคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ใช้แนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ตามแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New social Movement) ที่มุ่งเน้นแก้ประเด็นปัญหา เพื่อเรียกร้องบนพื้นที่สาธารณะ อันจะนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนอย่างเข้มข้น เป็นการตอบโต้แนวทางการพัฒนานโยบาย โครงการรัฐ การใช้อำนาจ ซึ่งแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากอำนาจ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคม เศรษฐกิจ ที่ขาดความเสรีภาพ ขาดความชอบธรรม แนวทางการเคลื่อนไหวเป็นการตรวจสอบ ถ่วงดุลอำนาจรัฐและอำนาจนายทุน อันจะนำไปสู่ความหายนะต่อสังคม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ตลอดจนการพัฒนาต่าง

2.การพัฒนาการของกลุ่มและแนวทางการเคลื่อนไหวจากปรากฏการที่เกิดขึ้นที่ได้การก่อตั้งกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ได้มีพัฒนาการกลุ่มเครือข่ายและแนวทางการเคลื่อนไหว ดังต่อไปนี้คือ

2.1 การเสนอตัวผ่านสื่อต่างๆ ของกลุ่มแกนนำ เพื่อให้ประชาชนภายนอกได้รับรู้กลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ได้ออกมาต่อต้าน คัดค้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิเคลียร์

2.2 การจัดโครงสร้างหน้าที่การทำงานของกุ่มเครือข่าย มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้แกนนำ จัดตั้ง ประธาน รองประธาน กรรมการ ผู้ประสานงาน เหรัญญิก เลขา สมาชิกภายในกลุ่ม

2.3 แนวทางการเคลื่อนไหวเริ่มจากการนำของกลุ่มแกนนำเข้ายื่นหนังสือเรียกร้องให้ยุติโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ต่อนายกรัฐมนตรี

2.4 การเคลื่อนไหว เป็นการสื่อสารการเมืองการเมืองสู่ภาคประชาชน ภาครัฐ เอกชน โดยการเดินขบวน แจกใบปลิว ชูป้ายคัดค้าน การพูดคุย ใช้รถกระจายเสียง การจัดเวที การเข้าร่วมถกประเด็นปัญหาผ่านสื่อมวลชน ตลอดจนเคลื่อนไหวไปในสถานที่หน่วยงานของรัฐบาล

2.5 การตอบโต้ โดยการแจกใบปลิว การเดินประท้วง นั่งประท้วง การจัดเวทีเสวนา การทำประชาวิจารณ์ ยื่นหนังสือให้ยกเลิกการก่อสร้าง โดยจัดสมาชิกติดต่อประสานงานให้ข้อมูลข่าวสารให้ทันท่วงที นำเสนอข้อเท็จจริงผ่านระบบสารสนเทศ หรือระบบอินเตอร์เน็ท

2.6 การตรวจสอบการทำงานของราชการ ยื่นหนังสือตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ทบทวนกระบวนการทำงาน และติดตามความคืบหน้าของโครงการ รวมทั้งรอคำตอบหรือคำชี้แจงจากภาครัฐ

จากปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสนอมุมมองที่คัดค้าน โต้แย้งนโยบายรัฐบาล นำเสนอผลกระทบที่เกิดจากโครงการกระทบต่อวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของขบวนการภาคประชาคมที่ออกมาเรียกร้อง ความเป็นธรรม ข้อเท็จจริงจากรัฐ ก่อนที่จะมีการก่อสร้างโครงการ ดังนั้นการเปิดเผยตัว กลุ่ม องค์กร เป็นกระแสนิยม ภาคประชาชน โดยมีการจัดวางตำแหน่งสมาชิกภายในกลุ่ม มีรูปแบบการทำงาน แนวทางการเคลื่อนไหว และการแสวงหากลุ่มพันธมิตร (วิเชียร บุราญรักษ์, 2448-129-130)

3.การระดมทรัพยากร/การสร้างเครือข่ายรูปแบบการระดมทรัพยากรกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ มีรูปแบบการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่หนึ่ง การระดมสมาชิก 1 ต่อ 10 คือให้แกนนำกลุ่ม 1 คน ให้หาสมาชิกให้ได้ 10รายกลยุทธ์ที่สอง การสร้างเครือข่าย โดยเชิญนักวิชาการและหาแนวทางร่วมกัน กลุ่มเครือข่ายที่เข้าร่วมขบวนการได้แก่ กลุ่มนักวิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กลุ่มฮักน้ำเขื่อนปากมูล กลุ่มฮักน้ำเขื่อนสิรินธร กลุ่มคัดค้านโรงไฟฟ้าชีวมวลกลางหมู่บ้านคำสร้างไชย อำเภอสว่างวีระวงค์ จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กลุ่มสมัชชาคนจนเขื่อนปาก กลุ่มเยาวชนสืบสานภูมิปัญญาเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองจังหวัดอุบล(คป.สม) พ่อค้าประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานี เครือข่ายคุณสดใส สร้างโศก

การระดมทรัพยากรเป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งเพื่อสร้างแนวร่วมของกลุ่มคน หรือจัดหาสมาชิกที่มีแนวคิดเดียวกัน มีผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม กรณีความสำเร็จของกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้าพลังงานไฟฟ้านิวเคลียร์เกิดจากขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน การเคลื่อนไหวทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ การฉวยโอกาสทางสังคม ด้านสื่อ การประชาสัมพันธ์ และกลุ่มพันธมิตร (วิเชียร บุราญรักษ์, 2448-134)

อภิปรายผล

การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ จากนโยบายพัฒนาประเทศสู่ประเทศอุตสาหกรรม แนวคิดการจัดหาพลังงานทดแทนจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งในการพัฒนาประเทศ เช่นเดียวกับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ ในพื้นที่อำเภอสิรินธร ถึงแม้จะมีการลงพื้นที่สำรวจ การวิเคราะห์ผลกระทบ

การจัดทำประชาคม แต่ประชาชนบางกลุ่มยังมีข้อสงสัยและข้อขัดแย้งเกี่ยวกับข้อมูลหลายด้าน โดยเฉพาะผลกระทบที่จะตามมารวมทั้งข้อดี และข้อเสียที่ประชาชนต้องการรับรู้ข้อมูล สอดคล้องกับ วิเชียร บุราญรักษ์ (2448-138) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดขบวนการต่อต้าน เกิดจากความไม่ชัดเจนของโครงการ ที่ประชาชนไม่ได้รับรู้ข้อมูลครบรอบด้าน โครงการหลายโครงการจากรัฐส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคม จึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดขบวนการต่อต้านโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์กรณีศึกษาอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วม และผลประโยชน์ จะเห็นได้ว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่รวมกลุ่มกันเพื่อต่อต้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ใช้พื้นที่ทางสังคมผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน เช่นเดียวกับการศึกษาของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2441-215) จากยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาระบบอุตสาหกรรม รัฐทุ่มงบประมาณเพื่อเร่งรัดโครงการ เพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ปากท้องของประชาชน ผลที่ตามมาเกิดผลกระทบความขัดแย้งภายในชุมชน เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติจากภาครัฐ และการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในสังคม

พัฒนาการและแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ พบว่าเริ่มต้นจากการเสนอตัวผ่านสื่อต่างๆ ของกลุ่มแกนนำการจัดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม การยื่นหนังสือเรียกร้องยุติโครงการ การโดยการเดินขบวน แจกใบปลิว ชูป้ายคัดค้าน การพูดคุย ใช้รถกระจายเสียง การจัดเวที การเข้าร่วมถกประเด็นปัญหาผ่านสื่อมวลชน ตลอดจนเคลื่อนไหวไปในสถานที่หน่วยงานของรัฐบาล การตอบโต้ ให้ข้อมูลข่าวสารให้ทันท่วงที นำเสนอข้อเท็จจริงผ่านระบบสารสนเทศ หรือระบบอินเตอร์เน็ท และการตรวจสอบการทำงานของราชการ เพื่อให้ทบทวนกระบวนการทำงาน เกิดปรากฏการณ์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสนอมุมมองที่คัดค้าน โต้แย้งนโยบายรัฐบาล นำเสนอผลกระทบที่เกิดจากโครงการกระทบต่อวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของขบวนการภาคประชาคมที่ออกมาเรียกร้อง ความเป็นธรรม ข้อเท็จจริงจากรัฐ ก่อนที่จะมีการก่อสร้างโครงการ ดังนั้นการเปิดเผยตัว กลุ่ม องค์กร เป็นกระแสนิยม ภาคประชาชน โดยมีการจัดวางตำแหน่งสมาชิกภายในกลุ่ม มีรูปแบบการทำงาน แนวทางการเคลื่อนไหว และการแสวงหากลุ่มพันธมิตร (วิเชียร บุราญรักษ์, 2448-129-130)

สำหรับประเด็นการระดมทรัพยากร ของกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ เป็นยุทธวิธีการระดมทรัพยากรใช้แกนนำออกหาสมาชิกโดยการออกพบปะ พูดคุย ให้ความรู้ข้อเสียเกี่ยวกับผลกระทบโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โดยให้แกนนำหนึ่งรายให้หาสมาชิกให้ได้สิบราย และอีกกลยุทธ์หนึ่งคือการให้สมาชิกออกประชาสัมพันธ์ แจกใบปลิว แก่ประชาชนอื่นๆ ที่มีแนวคิดเดียวกันได้รับรู้การเคลื่อนไหวของกลุ่ม วัตถุประสงค์การเคลื่อนไหว รวมถึงเชิญชวนให้เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน (Social Movement) สอดคล้องกับประภาส ปิ่นตบแต่ง (2538-54-55) การระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) เป็นจุดเน้นในการดึงสมาชิกหรือมวลชนเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกัน

ส่วนประเด็นรูปแบบแนวทางการเคลื่อนไหวการคัดค้าน เริ่มต้นจากขั้นตอน การแจกใบปลิว การประท้วง การยื่นหนังสือ การชุมนุม การนำกลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อประท้วง รูปแบบการเคลื่อนไหวใช้แนวทางการเคลื่อนไหวการต่อสู้ตามแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New social Movement) เพื่อเรียกร้องบนพื้นที่สาธารณะ อันจะนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนอย่างเข้มข้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ วิเชียร บุราญรักษ์(2548-101) รูปแบบการเคลื่อนไหวภาคประชาชน จะเห็นได้ว่าเริ่มต้น

จากการติดต่อสื่อสาร การศึกษาข้อมูลผ่านกลุ่มหรือเครื่องข่ายต่างๆ จากนั้นมีการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเวทีภาคประชาชน การประชาสัมพันธ์ผ่านการชูป้าย ชูธง การพบปะพูดคุย

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านผู้นำ ควรมีผู้นำ แกนนำ ที่มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ และถึงเป็นผู้ที่มีความน้าเลื่อมใสและเป็นที่ยอมรับต่อสาธารณะ และมีบทบาทที่ชัดเจนในการเป็นผู้นำ

2. การแสวงหาเครือข่าย ควรมีสมาชิกหรือเครือข่าย ที่มีความหลากหลาย จากหน่วยงาน องค์กร รวมถึงพ่อค้าประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่

3. การบริหารจัดการภายในกลุ่มมีรูปแบบ โครงสร้างการบริหารอย่างชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกหรือคณะกรรมการกลุ่มรวมถึงกฎระเบียบ ความโปรงใส ในการบริหารจัดการ

4. รูปแบบการเคลื่อนไหว ควรมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน มีการวางแผน กำหนดขอบเขต ผู้ที่รับผิดชอบ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบการเคลื่อนไหว และประกอบการตัดสินใจ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ประธานสอบและกรรมการคุมสอบวิทยานิพนธ์ สุดท้ายขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มอบทุนอุดหนุนสนับสนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2555 แก่ผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ฉันทนา บรรพศิริโชติ. (2541). **ความขัดแย้งในสังคมไทย:ช่องว่างของการรับรู้และความเข้าใจ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). **วาทกรรมการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิภาษา.

เดชสิงห์ วงค์คำตัน. (2554).**โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : การศึกษาความเป็นไปได้และผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรมจากการก่อสร้างโรงงานในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิตวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธัชชัย สุมิตร. (2555). ความเป็นไปได้ในการสร้าง โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ขึ้นในประเทศไทย.สมาคมนิวเคลียร์แห่งประเทศไทย, ตุลาคม.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2548). **การเมืองของขบวนการชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2543). **ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่ใน ลุกขึ้นสู้.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

_____. (2545). **วิถีชีวิต วิธีสู้: ขบวนการประชาชนร่วมสมัย.** เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ตรัสวิน (ซิลค์เวอร์มบุคส์).

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2545). **ศาสตร์แห่งการวิจัยทางการเมืองและสังคม.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีไทยและสมาคมรัฐศาสตร์แห่งประเทศไทย.

พลเดช ปิ่นประทีป. (2555). **การเคลื่อนไหวของประชาสังคมในโลกตะวันตก.** สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาสืบค้นจากเวปไซต์http://www.tnewsnetwork.com, 15 ตุลาคม.

พฤทธิสาณ ชุมพล. (2546). **ความหมายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม.** สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.

พัชรา โล่ห์จินดารัตน์. (2554). **โรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ของญี่ปุ่น: บทเรียนต่อประเทศไทย.** โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคีนโยบาย.นักงานกองทุนสนุบสนุนการวิจัย.

วงศา คงดี และสุวิทย์ เลาหศิริวงศ์. (2539). **การสังเคราะห์ประสบการณ์และงานเอกสารการวิจัยการจัดการความขัดแย้งในประเทศไทย**. ขอนแก่น: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิเชียร บุราญรักษ์. (2548). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน:ศึกษากรณี: กลุ่มอนุรักษ์งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2547).**ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า.

อมรพงศ์ สมนาวรรณ. (2538). **บริบททางสังคมของการคัดค้านการก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนจากขยะในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2528). **วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติของพลังทีสร้างสรรค์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

อิสระธรรม ไทยถาวร. (2550) .การคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ้านกรูด อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โอภาส ปัญญาและคณะ. (2541). **ประชาคมรากหญ้า ขบวนการคนกล้า สร้างบ้านวันใหม่.** กรุงเทพ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

Brand. (1990). **The Force of Reason, Sydney**. Allen and Unwin .

Castells. (1997). **The Power of Identity**. Blackwell Publishers.

Cohen, Jean & Andrew Orato. (1992). **Civil Society & Political Theory**. The MIT Press, Cambridge, Mass & London, England.

Escobar, Arturo and Sonia E. Alvarez, eds. **The Making of Social Movement in**. Latin America: Ldentity Straegy.

Poster Presentations

1. Political Participation

People's Participation on the Local Development in Tambon Yang - Aom, Takunto District, Kalasin Province

Warawut Art- Aim [*]
SanyaKenaphoom [**]

Abstract

The objectives of this research are 1.) To study people's participation on the local development in Tambon Yang - Aom, Takunto District, Kalasin Province. 2.) To compare with people's participation on the local development in Tambon Yang - Aom, Takunto District, Kalasin Province classified by age, education and income. and 3.) To study the suggestion about participation on the local development in Tambon Yang - Aom, Takunto District, Kalasin Province. The sample are living in Yang-Aom sub-district consist of 316 subject. The instrument used for collecting data were the five rating scale of questionnaires with 0.95 of Reliability Discrimination power were between 0.54 - 0.73. And the IOC were between 0.66 - 1.00. The statistic were analyzed by means of frequency, percentage, mean, standard deviation, and F-test (One - Way ANOVA). The Ouality data was analyzed by content Andylis.

Result of the findings were as follows:

1. The level of people's participation on the Local Development in Tambon Yang - Aom, Takunto District, Kalasin Province were at medium level. According to each aspect, Ranging from the highest to the lowest levels ; Namely, Participation of decision making, Participation of Benefit, Participation of performance, Participation of evaluation.

2. Hypothesis testing found that people with different age, education and income per month. Their opinions of people's participation on the Local Development in Tambon Yang - Aom, Takunto District, Kalasin Province were indifferent. Considering each aspeet f0undthat Classified by age there're different on the Benefit, and Classified by education was different on thebdecision Making and the benefit by statistical significant al .05 levels.

3. The suggestion with people's participation ; ranging from the first three highest levels ; namely, Tambon administrative organization should invited people go to community participation's meeting. Tambon administrative organization should be public's relation come in participated for local development plan. Tambon administrative organization should be opportunity to people come in participated for evaluation follow by local development plan.

Keywords: People's Participation in the Local Development / Tumbon Yang-Aom Takunto District, Kalasin Province / Women Leadership

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

วราวุธ อาจเอี่ยม [*]
สัญญา เคณาภูมิ [**]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่าง

[*] *MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[**] *Ph.D., Lecturer, Faculty of College of Law and Government. RajabhatMahasarakham University.Advisor*
[*] *นักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[**] *ดร., อาจารย์, คณะวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์*

กัน และ3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้วิธีวิจัย เชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชน จำนวน 361 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ 0.95 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อรวมทั้งฉบับ 0.54 - 0.73 มี IOC รวมทั้งฉบับ 0.66 - 1.00 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟหรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test / One – Way ANOVA) และนำเสนอด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน พิจารณาเป็นรายด้านซึ่งจำแนกตามอายุ พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยมีประชาชนผู้มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีส่วนร่วมสูงกว่าประชาชนที่มีอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป และจำแนกตามการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างในด้านการตัดสินใจ และด้านผลประโยชน์ โดยมีประชาชนผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีส่วนร่วมสูงกว่าผู้จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น, มัธยมศึกษาตอนปลาย และอนุปริญญาขึ้นไป

3. สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยเรียงลำดับสูงสุด 3 อันดับแรก มีดังนี้คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเชิญชวนให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการ มีส่วนร่วมในการประชุมประชาคม องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลดำเนินการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น/ ตำบลยางอู้ม อำเภอคันโท จ.กาฬสินธุ์

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ โดยเน้นให้รัฐต้องเป็นผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม เช่น หมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 3 แนวนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. 2550 : 22)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็น

ดังกล่าว ไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจการลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมและช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของของสาธารณชน (ประหยัด หงส์ทองคำ. 2546 : 112)

อย่างไรก็ตามความเข้มแข็งของการปกครองท้องถิ่น เป็นรากแก้วที่สำคัญของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเกิดขึ้นได้ในสังคมหรือประเทศใดนั้น จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองและการบริหารของประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว เป็นกระบวนการที่มีผลต่อวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของตัวประชาชนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการพัฒนาโดยประชาชนที่ยึด “ประชาชน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเสริมสร้างพลังอำนาจของประชาชน จึงกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง (พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์. 2549 : 138)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 ซึ่งถือว่าเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการปกครองตนเอง เป็นองค์กรท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น นอกจากไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นแล้ว ประชาชนคนไทยมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก และไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายรับรอง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารงานท้องถิ่น ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือการดำเนินการภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ว่าเป็นกระบวนการบริหารการปกครองของรัฐ ที่ได้กระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างเต็มรูปแบบการบริหาร การก่อนิติสัมพันธ์ต่อบุคคลภายนอก การจัดการด้านสาธารณูปโภค เพื่ออำนวยประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นหลายแห่ง ที่ประสบปัญหาการดำเนินงานการจัดการและการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นปัญหาที่เกิดจากการบริหารงาน ประกอบกับกฎหมาย ระเบียบคำสั่ง และการสั่งการของส่วนกลาง ที่กำหนดกระบวนการดำเนินงานเป็นรูปแบบ จึงก่อให้เกิดปัญหาทั้งภายนอกและภายในหน่วยงานของตนเอง อันเป็นภาพลักษณ์ที่บ่งบอกให้ประชาชนที่เลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทราบว่า กระบวนการดำเนินงาน โดยประชาชนได้ใช้อำนาจในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การกำหนดผู้แทนในการบริหารงานของท้องถิ่น จะเป็นการกระจายอำนาจตามแนวทางนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งจะถูกควบคุม โดยกลไกของรัฐ จากกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ที่ขาดการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือจากองค์การบริหารส่วนตำบล กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ล้วนแต่เป็นปัญหาอุปสรรคที่ต้องศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค อันจะนำไปสู่ระบบการกระจายอำนาจการปกครอง ไปยังท้องถิ่นอย่างแท้จริง (โกวิทย์ พวงงาม. 2546 : 230 - 239)

จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18อำเภอ มีหมู่บ้านจำนวน 1,556 หมู่บ้าน มีจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้นจำนวน 151 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 57 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 81 แห่ง สำหรับในเขตตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากร

จำนวน 4,436 คน จากรายงานการตรวจประเมินรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2554 ของท้องถิ่นอำเภอท่าคันโท ที่ได้ตรวจประเมินเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2555 ที่ผ่านมา พบว่า การบริหารงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ต่อภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการส่งเสริมความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ยังพบมีปัญหา เช่นปัญหาประชาชนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ ไม่เข้าร่วมประชุมประชาคม เนื่องจากติดภารกิจงานประจำ เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ ปัญหาประชาชนไม่เห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม เนื่องจากเมื่อเข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน ได้เสนอปัญหา อุปสรรคเช่น ภายในหมู่บ้าน ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้ง แล้วองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีงบประมาณในการจัดสรรน้ำให้แก่ชาวบ้านอย่างเพียงพอ ปัญหาการคัดเลือกบุคคลเข้ารับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์ เบี้ยยังชีพผู้พิการ องค์การบริหารส่วนตำบล มักจะนำพวกพ้องของตน ให้มีสิทธิ์เข้ารับเบี้ยยังชีพก่อนกลุ่มอื่น ปัญหาประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะการจัดซื้อ จัดจ้าง เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ปัญหาองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานในทุก ๆ ด้านขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น (รายงานการตรวจประเมินรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ 2554. 2555 : 1 - 2)

จากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนระหว่าง อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง แนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้การมีส่วนร่วมของการประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด และเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชนได้อย่างแท้จริง เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด การมีส่วนร่วมของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff. 1977 ; อ้างถึงใน รวีพรรณ ไชยขันธุ์. 2550 : 10) คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง

2. ขอบเขตพื้นที่

เขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

3.ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 30 วัน โดยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล วันที่ 1 - 30 พฤศจิกายน 2555

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้มอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 3,638 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. 2555:4 -8)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 361 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 20 ข้อแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิรต์ (Likert scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เป็นประจำ บ่อยครั้ง บางครั้ง นานๆ ครั้ง หรือไม่เคย

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open - End) เพื่อให้ผู้ตอบ แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.1 ศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบล ยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขและเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

3.การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือและรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงกำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย ทำการสร้างแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและเปิด นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ แก้ไข จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา การวัดผลและประเมินผล และพิจารณา ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยางอุ้ม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง 0.62 ถึง 0.78 และค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .97 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางอุ้ม เพื่อขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นทำการเก็บข้อมูลโดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำหลักสถิติประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ได้แก่

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยวิธี Item - total Correlation

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน การทดสอบค่าเอฟ หรือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA)

4. ข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาความ (Content Analysis) จากการสอบถามปลายเปิดและการจัดกลุ่ม (Grouping Content) และแจกแจงความถี่ (Frequency)
แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมทั้งหมด 361 ชุด โดยนำมาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนในแบบรหัส แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่ออธิบายคุณลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามข้อ 1 ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
18 - 30 ปี	22	6.10
31 - 40 ปี	95	26.30
41 - 50 ปี	192	53.20
51 ปีขึ้นไป	52	14.40
รวม	361	100.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	67	18.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	113	31.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	145	40.20
อนุปริญญา หรือ ปวส. ขึ้นไป	36	10.00
รวม	361	100.00

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
ไม่เกิน 5,000 บาท	91	25.20
5,001 – 10,000 บาท	206	57.10
10,001 – 15,000 บาท	48	13.30
15,001 บาทขึ้นไป	16	4.40
รวม	361	100.00

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 50 ปีมากที่สุดจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 53.20รองลงมามีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 26.30

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.มากที่สุดจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 รองลงมาสำเร็จการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีรายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท มากที่สุดจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10 รองลงมามีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 5,000 บาท จำนวน 91 คน คิดเป็น ร้อยละ 25.20

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนจำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ พบว่า อบต. ยังขาดการเชิญชวนให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการ มีส่วนร่วมในการประชุมประชาคม มีความถี่จำนวน 14 คน และอบต. ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีความถี่จำนวน 13 คน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า อบต. ยังขาดการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลดำเนินการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น มีความถี่จำนวน 12 คน และอบต. ยังขาดการเปิดโอกาสให้กรรมการชุมชน ที่มีความรู้ความสามารถร่วมเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง มีความถี่จำนวน 11 คน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า อบต. ยังขาดการประชา สัมพันธ์ให้ประชาชน เข้ารับฟังการประชุมสภา เพื่อนำปัญหา อุปสรรค มาอภิปรายใน ที่ประชุม มีความถี่จำนวน 10 คน และอบต. ยังขาดการกระตุ้นให้ประชาชน กล้าแสดงความคิดเห็นในการกำหนดวิธีการบริหารงานของ อบต. เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีความถี่จำนวน 9 คน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า อบต. ยังขาดการติดตามประเมินผล ตามแผนพัฒนาทุก 3 เดือน มีความถี่จำนวน 8 คน และอบต. ยังขาดการกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการเข้าร่วมติดตาม ประเมินผล การใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. อย่างจริงจัง เพื่อทำให้เกิดความคุ้มค่า ทุกโครงการ มีความถี่จำนวน 7 คน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า อบต. ควรเชิญชวนให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการ มีส่วนร่วมในการประชุมประชาคม มีความถี่จำนวน 13 คน และ อบต. ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีความถี่จำนวน 12 คน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า อบต. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลดำเนินการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นมีความถี่จำนวน 11 คน และอบต. ควรเปิดโอกาสให้กรรมการชุมชนที่มีความรู้ความสามารถร่วมเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง มีความถี่จำนวน 10 คน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า อบต. ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน เข้ารับฟังการประชุมสภา เพื่อนำปัญหา อุปสรรค มาอภิปรายในที่ประชุม

มีความถี่จำนวน 9 คน และ อบต.ควรกระตุ้นให้ประชาชน กล้าแสดงความคิดเห็นในการกำหนดวิธีการบริหารงานของ อบต. เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีความถี่จำนวน 8 คน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า อบต. ควรมีการติดตามประเมินผลตามแผนพัฒนาทุก 3 เดือน มีความถี่จำนวน 7 คน และอบต. ควรกระตุ้นให้ประชาชน มีจิตสำนึกในการเข้าร่วมติดตาม ประเมินผล การใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. อย่างจริงจัง เพื่อทำให้เกิดความคุ้มค่า ทุกโครงการ มีความถี่จำนวน 6 คน

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1)การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ติดภารกิจ เนื่องจากประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือกสิกรรมเป็นอาชีพหลัก เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำให้ ไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าร่วมประชุม อีกทั้งยังไม่ค่อยให้ความสนใจต่อกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเท่าใดนัก **2)** ประชาชนยังไม่ค่อยให้ความสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าใดนัก เพราะคิดว่าเป็นเรื่องของส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง ควรเป็นหน่วยงานหลัก ในการบริหารและพัฒนาท้องถิ่นในทุกอย่าง 3)ประชาชน ยังไม่เข้าใจในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น คิดว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นเรื่องของส่วนราชการเท่านั้น สอดคล้องกับ แนวคิดการมีส่วนร่วมของวรรณชนก จันทชุม และคณะ (2541 : 6) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการบุคคลครอบครัว ที่มีปฏิกิริยาต่อกันในการดูแลสุขภาพให้เกิดความผาสุขและเป็นการพัฒนาความสามารถของชุมชน ให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยรวมถึงการสนับสนุนการจัดองค์การและมีอำนาจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นที ดิษฐบรรจง (2545 : 80) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานข้อที่ 2 อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน จำแนกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน พบว่า 1)ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นทที่ ตำบลยางอุ้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน ถึงแม้อายุจะแตกต่างกัน แต่เมื่อได้เข้ามาร่วมประชุม หรือร่วมพัฒนาท้องถิ่นกับองค์การบริหารส่วนตำบลยางอู้ม อำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้เอาใจใส่ดูแลอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในโครงการในการพัฒนาท้องถิ่นที่ให้แก่แต่ละหมู่บ้าน เจ้าหน้า ที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอายุ ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการลำเอียงเข้าข้างกลุ่มอายุกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอายุ ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในการประชุมสภา เพื่อชี้แจงงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มอายุ ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน 2)ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เช่น ระดับการศึกษาประถมศึกษา (ป. 4 หรือ ป.6) ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3 หรือ มศ. 3) ระดับการศึกษา มัธยมศึกษา

ตอนปลาย หรือ ปวช. หรือเทียบเท่า ระดับการศึกษา อนุปริญญา หรือ ปวส. หรือเทียบเท่าขึ้นไป ถึงแม้ระดับการศึกษาจะแตกต่างกัน แต่เมื่อได้เข้ามาร่วมประชุม หรือร่วมพัฒนาท้องถิ่นกับองค์การบริหารส่วนตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้เอาใจใส่ดูแลอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในโครงการในการพัฒนาท้องถิ่นที่ให้แก่แต่ละหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการลำเอียงเข้าข้างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้านการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในผล ประโยชน์ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในการประชุมสภา เพื่อชี้แจงงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในการติดตามประเมินผล การใช้จ่ายเงินงบประมาณ เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน 3)ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน เช่น รายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 5,000 บาท รายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท รายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท และรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป ถึงแม้รายได้ต่อเดือนจะแตกต่างกัน แต่เมื่อได้เข้ามาร่วมประชุม หรือร่วมพัฒนาท้องถิ่นกับองค์การบริหารส่วนตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้เอาใจใส่ดูแลอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในโครงการในการพัฒนาท้องถิ่นที่ให้แก่แต่ละหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับรายได้ ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการลำเอียงเข้าข้างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับรายได้ ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในการประชุมสภา เพื่อชี้แจงงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับรายได้ ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในการติดตามประเมินผล การใช้จ่ายเงินงบประมาณ เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับรายได้ ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปลานกลาง เพราะว่า ประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้มได้เอาใจใส่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในโครงการในการพัฒนาท้องถิ่นที่ให้แก่แต่ละหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการลำเอียงเข้าข้างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้านการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในการประชุมสภา เพื่อชี้แจงงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกัน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เมื่อเกิดข้อสงสัยในการติดตาม

ประเมินผล การใช้จ่ายเงินงบประมาณ เจ้าหน้าที่ก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับการศึกษา ซักถามปัญหาอย่างเท่าเทียมกันและองค์การบริหารส่วนตำบงยางอู้ม ควรมีการติดตามประเมินผลตามแผนพัฒนาทุก 3 เดือน และอบต. ควรกระตุ้นให้ประชาชน มีจิตสำนึกในการเข้าร่วมติดตาม ประเมินผล การใช้จ่ายงบประมาณของ อบต. อย่างจริงจัง เพื่อทำให้เกิดความคุ้มค่า ทุกโครงการ อภิปรายได้ว่า ประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการ มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ในส่วนที่ยังบกพร่อง เพื่อให้ทุกคน ตระหนัก และให้ความสำคัญของกระบวนการ มีส่วนร่วมในการ ซึ่งผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ควรพิจารณานำข้อเสนอแนะที่ได้ มาใช้เป็นแนววางในการวางแผนพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สามารถบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักดร.ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ และ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุภาพร ยุภาศ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยและดร.อวยชัย วะทา ผู้ทรงคุณวุฒิที่ช่วยชี้แนะอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดทั้งตำรา ผลงาน และเอกสารวิชาการของทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา ก่อให้เกิดแนวคิดอันมีคุณค่าต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะปรับปรุง ตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถาม ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่สละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ และเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญยิ่ง.ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้ผู้วิจัย ประสบความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

นที ดิษฐบรรจง. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาคมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียม อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์ รป.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 6.กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

วรรณชนก จันทชุม และคณะ. (2541). **การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันโรคเอดส์ ในบ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์.** ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สิทธิศักดิ์ สาระอาภรณ์. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Factors Affecting Political Participation of Women Leaders: A Case Study Tambon Administrative Organization, Yangthakeang Sub-District, Kosumpisai District, Mahasarakham Province

WassanaUttara[*]
WittayaChareonsiri[**]

Abstract

The objective of the research are to survey factors affecting political participation of women leaders and influencing the political participation of women leaders Tambon Administrative Organization, Yangthakeang Sub-district,Kosumpisai District, Mahasarakham Province and to find suggestions for the political participation of women leaders Tambon Administrative Organization,Yangthakeang Sub-district, KosumpisaiDistrict,Mahasarakham Province. 153 of women leaders Tambon Administrative Organization, Yangthakeang Sub-district, Kosumpisai District, Mahasarakham Province are the sample of this study. The research instrument is a rating scale questionnaire. The discrimination between 0.23 to 0.80, A reliability equal to .88 .The statistics used are percentage, mean ,standard deviation and multiple lineer regression analysis

Results of the research ; Overall, the political participation of women leaders in Tambon Administrative Organization,Yangthakeang Sub-district,Kosumpisai District, Mahasarakham Province have high. Considering with the highest average of the top three, the right to vote, the political news and Interest groups, and the lowest level are political campaign. The factors of age and education have correlation with their participation of women leaders Tambon Administrative Organization, Yangthakeang Sub-district, Kosumpisai District, Mahasarakham Province. With it is summarized as follows

(1) The right to vote, use all of the election campaign to be published as an example.

(2) The campaign should have a sign posted on all the election converage to draw attention to the election.

(3) The comments of the public, the comments of others ,submitted in scope, opportunity to comment on it all.

(4) The political news, the release of political information on a regular basis to get information from them.

(5) The interest group should be strengthened, the state shall provide support to the operations of the group.

Keywords: Political Participation/ Women Leaders, Role of

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทำงการเมืองของผู้นำสตรีกรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

วาสนา อุตระ[*]
วิทยา เจริญศิริ[**]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทำงการเมือง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทำงการเมือง และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทำงการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือกลุ่มผู้นำ

[*]*MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[**]*Ph.D., Lecturer, Faculty of College of Law and Government. RajabhatMahasarakham University.Advisor*
[*]*นักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[**]*ดร., อาจารย์ คณะวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์*

สตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 153 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23 ถึง 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการถดถอยพหุคูณ (Multiple Lineer Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมทำงการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดสามอันดับแรก คือด้านการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทำงการเมือง และด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ส่วนด้านที่น้อยที่สุดคือการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ปัจจัยด้านอายุ และด้านระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมทำงการเมืองและมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ด้านการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ควรไปใช้สิทธิ์ทุกครั้งทีมีการเลือกตั้ง เพื่อให้ คนอื่นเห็นเป็นตัวอย่างด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ควรติดป้ายประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ครอบคลุมทุกที่เพื่อดึงดูดความสนใจให้ไปเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะให้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การแสดงความคิดเห็นอยู่ในขอบเขตและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้ทุกคน ด้านการติดตามข่าวสารทำงการเมือง ให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทำงการเมืองเป็นประจำ ให้ได้รับข้อมูลข่าวสารได้ทั่วถึง ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ มีการบริหารกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง รัฐต้องให้การสนับสนุนในการดำเนินงานของกลุ่ม

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมทำงการเมือง/ ผู้นำสตรี

บทนำ

การปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ค่อนข้างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 (1) ที่ว่า “ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น” (สมศักดิ์ น้อยนคร.2553 : 2) แสดงให้เห็นว่าในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน(ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองมีหลายรูปแบบ แต่ทุกรูปแบบเป็นเรื่องของความสมัครใจ ปราศจากการบังคับ รูปแบบการมีส่วนร่วมจึงมีตั้งแต่รูปแบบเล็กๆไปจนถึงรูปแบบที่มีน้ำหนักมากขึ้น เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การช่วยผู้สมัครรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเดินขบวน การวิ่งเต้น เพื่อให้ผู้นำทางการเมืองออกกฎหมายหรือยอมรับในนโยบายที่ตนเรียกร้อง ตลอดจนเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือองค์การทางการเมืองการปกครองทั้งหลาย (พยุง รสใจ. 2554 : 2)

องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง ก็ยังเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ผู้นำสตรีในพื้นที่ยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในส่วนน้อย จากข้อมูลสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง สามารถสรุปได้ว่าอาจมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบหลายๆ ด้าน ดังนี้ สังคมและสภาพทั่วไปยังเป็นสังคมชนบท การรวมกลุ่มของผู้นำสตรี

ตำบลยางท่าแจ้ง เป็นลักษณะกลุ่มจัดตั้ง คือ มีการตั้งกลุ่มผู้นำสตรีแต่ละหมู่บ้าน แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ การวางแผน ที่ดีในการที่จะพัฒนาระบบของการรวมกลุ่ม (องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง. 2555: 11-14) ด้านลักษณะของความเป็นผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ยังไม่มีบทบาทมากนักมักไม่ได้รับความเชื่อถือเท่าที่ควร ทั้งที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ต้องการเน้น “การพัฒนาคน” ได้เปิดโอกาสให้สตรีมีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งความสามารถ ศักยภาพ ให้เท่าเทียมผู้ชาย (สมยศ หนูหนอง.2550 : 3) การศึกษาซึ่งถือเป็นรากฐานของความรู้ ส่วนมากจะจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้มีการพัฒนาขีดความสามารถและมีส่วนร่วมทางด้านการเมืองน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา (สกาวเดือน เวชสัมพันธ์.2549 : 1) ก็อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มผู้นำสตรี ในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง ไม่กล้าแสดงออกทางด้านการเมือง และมักจะมีความคิดเห็นคล้อยตามผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า อาชีพ ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านการเมืองส่วนท้องถิ่นของกลุ่มผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง(สมยศ หนูหนอง.2550 : 3) เพราะสภาพทั่วไปเป็นสังคมชนบท ผู้นำสตรีในพื้นที่มีอาชีพทางเกษตรกรรม มีการทำนา ปลูกผัก และเลี้ยงปลา เป็นการ ทำการเกษตรแบบดั้งเดิม มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้น้อย ทำให้ไม่มีเวลาที่จะ คิดถึงเรื่องอื่น ต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ยังขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบที่จะชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีขององค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง ที่แท้จริงเป็นอย่างไร รวมทั้งแนวทาง ที่จะส่งเสริมให้ผู้นำสตรี ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี ซึ่งมีความสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็น ถึงความจริงในการพัฒนารูปแบบทางการเมืองตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับประเทศ ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนให้ผู้นำสตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น รวมถึงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมต่างๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา และการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำสตรีในภายหน้าได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

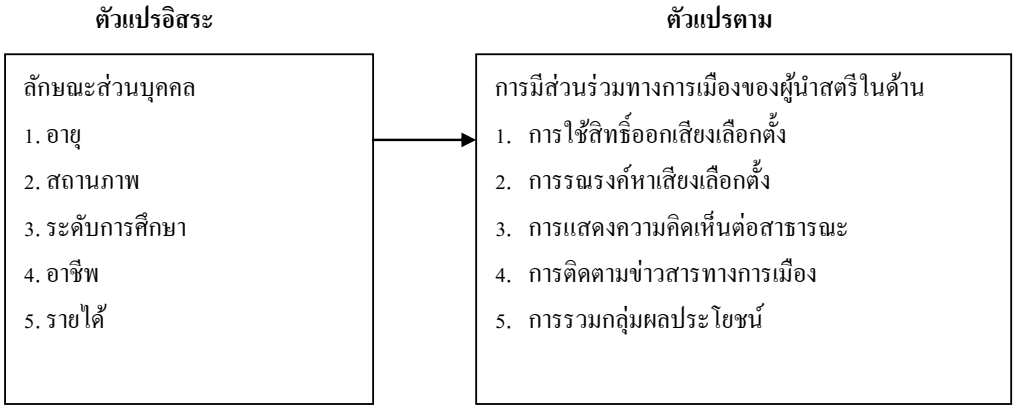
สมมุติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ซึ่งนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยการปรับปรุงจากประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบของ มิลบาร์ท และโกล(Milbrath and Goal. 1977 : 12 – 19) ซึ่งกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา ได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จากกลุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาอบต. กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล อสม. และกลุ่มสตรีแม่บ้าน รวมจำนวน 247 คน จาก 10 หมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง.2555)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จากกลุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาอบต. กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล อสม. และกลุ่มสตรีแม่บ้าน ซึ่งได้มาจากการใช้วิธีสุ่มแบบง่าย

1.2.1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากร ตามวิธีของ ยามาเน่ (Yamane. 1973 : 727)

1.2.2 การสุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เทียบบัญญัติไตรยางศ์หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม จากจำนวนประชากรในกลุ่มนั้นๆ เพื่อให้ได้ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

ขั้นที่ 2 ใช้หมู่บ้านเป็นหน่วยในการสุ่ม ทำการสุ่มผู้นำสตรีสังกัดกลุ่มในชุมชนโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 153 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.1.2 กำหนดขอบข่ายการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเลือกที่จะศึกษาในด้านการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมรณรงค์หาเสียง การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ การติดตามข่าวสารทางการเมือง และการรวมกลุ่มผลประโยชน์

2.1.3 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อให้เหมาะกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยปรับระดับการประเมินจากการศึกษาหนังสือการวิจัยเบื้องต้นของบุญชม ศรีสะอาด (2543 : 69-71)

2.1.4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีขององค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้จำนวน 153 ชุด ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง

ด้านที่ 2 ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ด้านที่ 3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ

ด้านที่ 4 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง

ด้านที่ 5 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นคำถามชนิดปลายเปิด

2.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 นำแบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษาพร้อมทั้งแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะ

2.2.2 นำแบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.3 นำแบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความครอบคลุมความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Varidity)โดยใช้ดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างรายการที่สอบถามกับประเด็นที่ศึกษา โดยมีเกณฑ์ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่ารายการที่สอบถามสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา

0 เมื่อไม่แน่ใจว่ารายการที่สอบถามสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา

-1 เมื่อแน่ใจว่ารายการที่สอบถามไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา

2.2.4 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยมีเกณฑ์ว่าแต่ละรายการที่ถามมีค่า IOC มากกว่า 0.67 จึงถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

2.2.5 นำแบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ซึ่งสุ่มจากกลุ่มประชากร เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทุกข้อ พบว่ามีค่าอำนาจำแนกระหว่าง .2350 ถึง .8028 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

2.2.6 จัดพิมพ์แบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ฉบับจริง เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3.2 ประสานงานกับผู้ปกครองท้องที่ กลุ่ม องค์กรผู้นำสตรีที่เกี่ยวข้องกับการมี ส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อขอความร่วมมือในการในการเก็บข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการการลงพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง ตามกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล และวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีการใช้เครื่องมือทางสถิติ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (Percentage) อธิบายสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ทางสถิติที่สำคัญหลายอย่างถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งการวิเคราะห์ทางสถิติดังกล่าวสามารถอธิบายได้ ดังนี้

5.1 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การค่าความถี่และร้อยละ (Percentage)

5.1.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1.3 การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ใช้ (Multiple Lineer Regression Analysis)

5.1.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ใช้การจัดกลุ่มประเด็นและนำเสนอด้วยการแจกแจงความถี่

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ด้านการรวมกลุ่ม ผลประโยชน์ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยด้านอายุ และด้านระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ส่วนปัจจัยด้าน สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3. ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ให้ข้อเสนอแนะ ไว้ดังนี้

3.1 ด้านไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ผู้นำสตรีได้เสนอแนวทางที่เหมาะสม คือ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง เพื่อให้คนอื่นเห็นเป็นตัวอย่างมากที่สุด รองลงมาคือ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้มีสิทธิออกไปเลือกตั้งและลำดับสุดท้ายคือ การจัดสถานที่ให้สะดวก

3.2 ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้นำสตรีได้เสนอแนวทางที่เหมาะสม คือการติดป้ายประกาศให้ทั่วถึงทุกที่มากที่สุด รองลงมาคือ หาสียงด้วยความจริงใจ และลำดับสุดท้ายคือ ประชุมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

3.3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ผู้นำสตรีได้เสนอแนวทางที่เหมาะสม คือ ให้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากที่สุด รองลงมาคือ การแสดงความคิดเห็นให้อยู่ในขอบเขต และลำดับสุดท้ายคือ ยอมรับความเป็นจริงเพราะต้องมีผู้ชนะผู้แพ้

3.4 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้นำสตรีได้เสนอแนวทางที่เหมาะสม คือ ให้ติดตามข่าว ตามสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เป็นประจำมากที่สุด รองลงมาคือ ให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านศูนย์ข้อมูลประจำหมู่บ้าน และลำดับสุดท้ายคือ การส่งข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐให้เข้าถึงประชาชน

3.5 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ผู้นำสตรีได้เสนอแนวทางที่เหมาะสม คือ ควรมีการบริหารจัดการกลุ่มให้เข้มแข็ง รองลงมา คือ รัฐให้การส่งเสริมด้านงบประมาณ และลำดับสุดท้ายคือ มีความสมัครใจในการทำงาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สรายุท ทศช่วย ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองคารบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัมหาสารคาม พบว่า ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา องคารบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดหาสารคาม มีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมากจากผู้นำสตรีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ให้ความสำคัญของการเลือกตั้งผู้แทนเพราะต้องการให้คนดีมีความรู้ มีความสามารถพัฒนาท้องที่ของตน สอดคล้องกับมิลบาร์ทและโกล (Milbrath and Goel. 1977 : 12-19) ที่กล่าวว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นการแสดงออกของประชาชนถึงความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองมากกว่าเป็นการกระทำตามความต้องการของตน กล่าวคือ บุคคลที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะกระทำไปโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองดีมากกว่าที่จะเชื่อว่าการลงคะแนนเสียงของตนจะมีผลสำคัญทางการเมือง ในการกลับ ผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบกิจกรรมการเมืองอื่นๆ ก็อาจไม่ไปลงคะแนนก็ได้

1.2 ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง เป็นการระดมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและเป็นขั้นตอนในการนำเสนอนโยบายการบริหารผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้แสดงเจตนารมณ์ในทางการเมือง แต่อย่างไรก็ตามการที่มีผู้นำสตรีมาช่วยผู้สมัครหาเสียง จะพัฒนาความสัมพันธ์ จนสามารถติดต่อกับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ใกล้ชิดมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความไม่พอใจกับผู้ลงสมัคร รับเลือกตั้งคนอื่นๆ ได้ จึงทำให้ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับสรายุท ทศช่วย ได้ศึกษาการมีส่วน ร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของประชาชนอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.3 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ความต้องการทางการเมือง อาจจะกระทำได้โดยวิธีการพูดการเขียน โดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ ซึ่งผู้นำสตรีที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง ไม่ค่อยที่จะกล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเท่าที่ควร การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองส่วนใหญ่มักจะแสดงออกโดยการพูดคุยกันในกลุ่มคนขนาดเล็กในครอบครัว ชุมชน กลุ่มเพื่อสนิทหรือในที่ทำงานเท่านั้น ไม่ได้แสดงออกในที่สาธารณะเท่าที่ควรสาเหตุอาจเป็นเพราะไม่ค่อยมีการปราศรัยอย่างเป็นทางการไม่มีเวลาว่างเพียงพอสำหรับการไปรับฟังการหาเสียงไม่กล้าแสดงออกในที่สาธารณะชน และเพราะอาจกลัวว่าการแสดงความคิดเห็นของตนอาจจะไปขัดกับความรู้สึกของผู้ลงสมัคร ซึ่งสอดคล้องกับกับสรายุท ทศช่วย ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

หนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากในปัจจุบันระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีเข้ามามีในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทั่วถึง ทั้งทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน และระบบอินเตอร์เนต ประกอบกับส่วนราชการได้ให้ความสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนโดยการประกาศประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆได้อย่างทั่วถึง จึงทำให้ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสภาพสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของพลวัตร ทำให้สตรีไทยเข้ามามีบทบาทในด้านต่างๆมากขึ้น การเปิดโอกาสให้สตรีแสวงหาความรู้ก่อให้เกิดความสามารถ ได้เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองเพื่อเรียกร้อง เสนอความต้องการตามระบอบประชาธิปไตย และรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม

2. ปัจจัยด้านอายุ และด้านระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เนื่องมาจากพัฒนาการในการเรียนรู้ทางการเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีการพัฒนาไปตามอายุสำหรับผู้ที่มีอายุในวัยกลางคนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในดับที่สูงขึ้น เพราะมีความพร้อมในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นและการศึกษาผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นเนื่องจากระดับการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคลด้วย ส่วนปัจจัยด้าน สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อาจเนื่องมาจากบริบททางสังคมที่ใกล้เคียงกัน และรายได้ ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อีกทั้งสภาวะแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามให้ข้อเสนอแนะ ให้ไปใช้สิทธิ์ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง เพื่อให้คนอื่นเห็นเป็นตัวอย่าง ติดป้ายประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ครอบคลุมทุกที่เพื่อดึงดูดความสนใจให้ไปเลือกตั้ง รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ลดปริมาณความขัดแย้ง การแสดงความคิดเห็นอยู่ในขอบเขต และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้ทุกคน ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองให้ได้รับข้อมูลข่าวสารได้ทั่วถึง การรวมกลุ่มเพื่อประโยชน์ทางการเมืองมีการบริหารกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง รัฐต้องให้การสนับสนุน ในการดำเนินงานของกลุ่ม

สรุป

ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันสังคมไทยได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ให้สิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างชาย และหญิง และสตรีมีโอกาสในการศึกษาเพิ่มขึ้น เกิดความรู้ ทำให้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านอายุ และด้านระดับการศึกษา มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ส่วนปัจจัยด้าน สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อาจเนื่องมาจากพัฒนาการในการเรียนรู้ทางการเมืองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีการพัฒนาไปตามอายุสำหรับผู้ที่มีอายุในวัยกลางคนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในดับที่สูงขึ้น เพราะมีความพร้อมในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นและการศึกษาผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นเนื่องจากระดับการศึกษาของบุคคลมีความ สัมพันธ์กับคุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคลด้วยทั้งในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อและปัจจัยสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมอื่นๆ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีรายได้สูงมีอาชีพที่มีสถานะสูง ได้รับข่าวสารทางการเมืองมากกว่าและรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่า ส่วนปัจจัยด้าน สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อาจเนื่องมาจากบริบททางสังคมที่ใกล้เคียงกันทั้ง สถานภาพ อาชีพ และรายได้ ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อีกทั้งสภาวะแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ด้านการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง ควรไปใช้สิทธิ์ทุกครั้งทีมีการเลือกตั้ง เพื่อให้คนอื่นเห็นเป็นตัวอย่างด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ควรติดป้ายประกาศเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ครอบคลุมทุกที่เพื่อดึงดูดความสนใจให้ไปเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะให้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การแสดงความคิดเห็นอยู่ในขอบเขตและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้ทุกคน ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ ให้ได้รับข้อมูลข่าวสารได้ทั่วถึง ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ มีการบริหารกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง รัฐต้องให้การสนับสนุนในการดำเนินงาน ของกลุ่ม

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1 หน่วยงานภาครัฐ ควรกำหนดขออบข่ายของการรณรงค์หาเสียงให้ชัดเจน เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้นำสตรีกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมากขึ้น อีกทั้งควรจัดเวทีปราศรัยหาเสียงต่อสาธารณะอย่างเป็นทางการ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามอย่างเปิดเผย และควรจัดสถานที่หรือจุดสำหรับให้บริการข่าวสารทางการเมืองอย่างทั่วถึง

2 การหาเสียงเลือกตั้ง ควรหาเสียงในเชิงสร้างสรรค์ ไม่โจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ชี้แจงนโยบายให้ละเอียดชัดเจน อย่างมีเหตุผลและสามารถปฏิบัติได้จริง และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากที่สุด เพราะการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะทำให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ในการตัดสินใจและได้รับรู้ความต้องการและแนวคิดประชาชนที่เป็นจริง และยอมรับความพ่ายแพ้ ซึ่งเป็นวิถีทางประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1 ควรมีการวิจัยรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ผู้นำสตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกๆด้านมีระดับที่มากขึ้น

2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ เพื่อให้เห็นความชัดเจนในภาพรวมที่กว้างขึ้น ตลอดจนการศึกษาการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในรูปแบบต่างๆเพิ่มขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้คาว่าจะนำไปเป็นข้อมูลอ้างอิงในการศึกษาต่อไปในระดับต่างๆ เป็น

ฐานข้อมูลในการพิจารณาส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในภาครัฐ เอกชน ให้เกิดแนวทางพัฒนาแก่กลุ่มผู้นำสตรีที่เพิ่งเริ่มต้นหรือกำลังตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ ที่ได้ให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ และข้อคิดเห็นตลอดจนช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของงานวิจัยให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร ประธานธรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นอย่างสูงยิ่งที่ได้ให้การชี้แนะแนวทางแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ ผู้เป็นอาจารย์แห่งแสงสว่างทางวิจัยของลูกศิษย์อย่างแท้จริง ที่ให้การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และดูแลลูกศิษย์ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายประมุข แพงคำ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตูม นายประทีป แสงแก้ว ครู คศ. 3 โรงเรียนเขาไร่ศึกษา นางสาววรรณี แสนคำภา ครู คศ. 3 โรงเรียนบ้านหนองกุงวันดี ที่ช่วยเสียสละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

ขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง ที่ให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและขอขอบคุณคณะผู้บริหาร พนักงานส่วนตำบลทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในทุกๆด้านด้วยดีตลอดมา

บุคคลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ที่สำคัญยิ่ง บิดา มารดา พี่ชาย ที่ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมทั้งกำลังกาย กำลังใจ เอกสาร ข้อมูล ตลอดจน คำชี้แนะที่มีค่าอย่างยิ่งในฐานะกัลยาณมิตรผู้ใกล้ชิด จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ในที่สุด

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณของบิดา มารดาและบูรพาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่าน

บรรณานุกรม

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : สุริวิยาสาส์น.

พยุง รสใจ. (2554). **บทบาทผู้นำสตรีในทางการเมืองการปกครอง.** กรมพัฒนาชุมชน : กรุงเทพฯ.

สมยศ หนูหนอง. (2550). **บทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลเขาโร อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.** วิทยานิพนธ์ ร.ม.ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมศักดิ์ น้อยนคร. (2553). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุตรดิตถ์.** วิทยานิพนธ์ รป.ม.อุตรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

สกาวเดือน เวชสัมพันธ์. (2549). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในแขวงเม็งรายเทศบาลนครเชียงใหม่.** การค้นคว้าอิสระ ศศ.ม.เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สรายุธ ทศช่วย. (2553). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.** การค้นคว้าอิสระ ร.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสาคาม.

องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง. (2555). **แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง.** มหาสารคาม.

Milbrath, Laster. W. and M.L. Goal. (1977). **Political Particpation : How and Why Do People Get Involved in Politices.** 2nd cd. Chicago : Rand Mcnally.

Yamane, Taro. (1973). **Statistic An Introductory Analysis.** 3nd ed. New York : Harper & Row.

The Political Participation of People in Mahasarakham Municipality in Maung District, Mahasarakham Province

Somkiet Maikami[*]
Soavalak Kosolkittiamporn[**]
Sanya Kenaphoom[***]

Abstract

The objective of the study are to: 1.) examine the level of people's participation in Muang District Mahasarakham Province 2.) Compare the political participation of people in each district in Muang Mahasarakham Municipality, MahaSarakham Province. 3) Suggestion of political participation of people in Muang Mahasarakham Municipality, Mahasarakham Province. The sample is employed 400 Persons in MuangMahaSarakham Municipality, Muang District, MahaSarakham in 15 communities. The instrument for collecting data was the rating scale questionnaire, with the discrimination power between.02 to .79 and reliability at .92 by Alpha coefficient of Crobnach method. The statistics used for analyzing the data are frequency, percentage, t-test average, Standard deviation and analyze One Way ANOVA, and pair comparison using Least Significant Difference (LSD.)

The results of the research were as follows:

Overall, the Political Participation of People in Muang Mahasarakham Municipality, Maung District Mahasarakham Province participation is moderate level. Comparing Male and Female found that the participation rate are not different in statistic by .05 and people living in different communities have an opinion about Political Participation of People in MuangMahasarakham Municipality, Muang District, Mahasarakham. Overall have not significant difference in the statistical significance at .05 level considered that the integration benefits have not different. Regarding the election, the opinions expressed publicly and the expression with action have different opinions.

The suggestion is given to control the bribe for election and support people to show an opinion and improves the political knowledge.

Keywords: Political Participation / Mueng District, Mahasakham Province

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สมเกียรติ ใหม่คามิ[*]
เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร[**]
สัญญา เคณาภูมิ[***]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแต่ละกลุ่มในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีการจำแนกตามชุมชนในเขตเทศบาล 3) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

[*]*Graduate student. Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[**]*Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[***]*Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*

[*] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[***] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างเป็น ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 400 คน ใน 15 ชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้ค่าระหว่าง .20 ถึง .79 และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .92 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่าง ค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยวิธี LSD.

ผลการวิจัยพบว่า

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบเพศชายกับเพศหญิง พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม คือ ให้องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีมาตรการควบคุมการซื้อสิทธิ์ขายเสียงและจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน/ ผู้นำสตรี,บทบาท/ เขตเทศบาลเมือง จังหวัดมหาสารคาม/ การเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวดที่ 5 ได้บัญญัติแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 ไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการกระจายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งพาตนเองและตัดสินใจในกิจกรรมของท้องถิ่น ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของส่วนท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน สารสนเทศ ในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” มาตรา 87 (2) “ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ” อีกทั้งยังระบุไว้ในหมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 มาตรา คือ มาตรา 281-290 อันเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนให้ประชาชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นโดยผ่านองค์กรปกครองท้องถิ่น (ปัทมา สูบกำปัง. 2552 : 3)

แม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็ตาม แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกมากมาย ผลการวิจัยของสถาบันวิจัยพระปกเกล้า พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศไทยในระยะ 60 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ 1) ประชาชนมีข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วม 2) ทัศนคติและความเชื่อของประชาชนที่ว่าผู้เป็นข้าราชการนั้นคือนายของประชาชน จึงไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) ประชาชนไม่เข้าร่วมกระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองเนื่องจากการขาดความรู้และทักษะ

การนำกระบวนการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติ เพราะในอดีตประชาชนเป็นเพียงผู้รับฟังและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับฟังประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล. 2552 : 99) ผลการศึกษาของฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ (2549 : 12-13) ซึ่งพบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ความสามารถในการร่างข้อบัญญัติ การออกเสียงประชามติในระดับท้องถิ่นมีน้อยมาก แม้ว่าจะมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายของพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ก็ตาม แต่มีไม่กี่แห่งที่ทำการลงประชามติในระดับท้องถิ่นของประเทศไทย

ในสภาพปัจจุบันการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเขตจังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ระดับน้อยมาก ซึ่งอยู่ในอันดับกลุ่มต่ำที่สุดของประเทศ โดยในการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550 จังหวัดมหาสารคาม มีผู้ไปใช้สิทธิ 486,316 คน จากผู้มีสิทธิ 680,568 คน มีคิดเป็นร้อยละ 71.46 เป็นจังหวัดที่ 63 ของ 76 จังหวัด ทั่วประเทศ จากแบ่งเขตการเลือกตั้งจังหวัดมหาสารคามเป็น 4 เขต พบว่า มหาสารคาม เขต 1 มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นอันดับที่ 94 จาก 157 เขต ของประเทศ โดยผู้มีสิทธิ 341,132 คน มีผู้ไปใช้สิทธิ 250,839 คน คิดเป็นร้อยละ 73.53 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. http://www.ect.go.th/: 2554) และข้อมูลตรงกลับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 คะแนนที่นายกเทศมนตรีได้รับเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.68 ของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง และคิดเป็นเพียงร้อยละ 18.22 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด และในการเลือกตั้งในวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2547 และในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2551 พบว่า ค่าร้อยละของคะแนนที่นายกเทศมนตรีได้รับต่อจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งและต่อจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดแม้จะมีค่าสูงขึ้น แต่จะพบว่าค่าคะแนนดังกล่าวก็ยังถือว่าอยู่ในระดับต่ำ (สถาบันพระปกเกล้า. 2555 : เว็บไซต์) www.kpi.ac.th/wiki/index.php/สารคาม *)*

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศ สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยที่สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำแสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ถ้ามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงแสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูง อีกทั้งบ่งบอกถึงอุดมการณ์ เจตคติทางการเมืองของประชาชนในชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนการมีส่วนร่วมทางการเมือง. 2551 : 10 - 11)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามเพศและชุมชนที่อาศัยอยู่

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

2. ประชาชนจำแนกตามเพศและชุมชนที่อาศัยอยู่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 18,034 คน โดยนำมาจาก 15 ชุมชน**(**รายงานสถิติประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 เทศบาลเมืองมหาสารคาม.2553**)**

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 392 คน ที่ได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yammane.1973:727)เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการคำนวณและจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้สามารถเป็นตัวแทนของประชากรอย่างสมบูรณ์ จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้จำนวนประชากรในแต่ละชุมชนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดสัดส่วนเทียบกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน หลังจากนั้นใช้วิธีการเลือกสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก เพื่อให้ได้ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง วิธีการคือ ทำกล่องจับสลากทั้งหมดจำนวน 15 กล่อง พร้อมเขียนชื่อชุมชนข้างกล่องทุกกล่อง จากนั้นทำสลากด้วยการเขียนเลขที่ตามบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งของแต่ละชุมชน ให้ครบตามจำนวนของแต่ละชุมชน แล้วดำเนินการหยิบสลากทีละใบพร้อมบันทึกแล้วนำไปเปรียบเทียบว่าเลขที่สลากดังกล่าวตรงกับอันดับบุคคลที่เท่าไหร่ของบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง หลังจากหยิบทุกครั้งให้นำสลากที่หยิบได้ใส่ลงกล่องคืน เพื่อให้ทุกเลขที่ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมีโอกาสได้ถูกเลือกเท่าๆ กัน หากได้รายชื่อเดิมให้จับสลากใหม่ จนกระทั่งได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. ด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศและชุมชนที่อาศัยอยู่ของประชาชน จำนวน 15 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตักสิลา ชุมชนเครือวัลย์ ชุมชนส่องเหนือ ชุมชนศรีสวัสดิ์ ชุมชนนาควิชัย ชุมชนส่องใต้ ชุมชนปัจฉิมทัศน์ ชุมชน มหาชัย ชุมชนบ้านแมด ชุมชนธัญญา ชุมชนโพธิ์ศรี ชุมชนสามัคคี ชุมชนอภิสิทธิ์ ชุมชนศรีมหาสารคาม และชุมชนอุทัยทิศ

2.2 ตัวแปรตาม (*Dependent Variables*) ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 4 ด้าน ดังนี้ (Commings and Wise.1971:13-17) การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ การรวมกลุ่มผลประโยชน์ และการแสดงออกด้วยการกระทำ

3.ด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4.ด้าน ระยะ เวลา ที่ใช้ในการวิจัยช่วง คือ เดือน ตุลาคม 2555 – ธันวาคม 2555

วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

1.3 ร่างแบบสอบถาม นำเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความครบถ้วนและครอบ คลุมเนื้อหา ภาษาและรูปแบบ เมื่อได้รับข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว นำร่างแบบสอบถามมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.4 นำแบบสอบถามการหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องแม่นตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าคำถามต่าง ๆ ในแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่เพียงใด ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

1.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ของผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุง แก้ไขแล้วเสนอคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาอีกครั้ง

1.6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อ 2.1.5 ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีหา (Item of Objective Congruence หรือ IOC)ได้ค่าระหว่าง .20 ถึง .79 และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .92

1.7 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการปรับปรุงแล้วมาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยครอบคลุมวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิด เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศและชุมชนที่อาศัยอยู่ของประชาชน จำนวน 15 ชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิด มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Liker Scale) เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม การให้คะแนน เป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดให้เป็นระเบียบหมวดหมู่ โดยการจัดกลุ่มข้อความหรือประโยค (Grouping) ที่มีลักษณะหรือความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงและแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยกำหนดขั้นตอนการดำเนิน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วลงรหัสตามแบบการลงรหัส(Coding Form) แล้วให้คะแนนตามอำนาจจำแนกรายข้อในแบบสอบถามโดยกำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 100)

ทุกครั้ง กำหนดให้ 5 คะแนน
บ่อยครั้ง กำหนดให้ 4 คะแนน
บางครั้ง กำหนดให้ 3 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง กำหนดให้ 2 คะแนน
ไม่เคย กำหนดให้ 1 คะแนน

3.นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้ว กำหนดเกณฑ์การให้ความหมายค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึงว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึงว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึงว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึงว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 1.50 หมายถึงว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำสถิติมาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมือง สถิติที่ใช้ จำแนกตามเพศใช้ t-test และ (Independent Sample) จำแนกตามชุมชนที่อยู่อาศัยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กรณีพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีของ LSD (Least Siqhificant Difference)

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และใช้การพรรณนาความประกอบ (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57.3 อาศัยอยู่ในชุมชนศรีสวัสดิ์มากที่สุด จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5

2. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.91)

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยจำแนกตามเพศ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองใกล้เคียงกัน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ มีความเห็นแตกต่างกัน เมื่อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัย จึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยรวม ด้วยวิธี LSD. (Least Significant Difference)

4. ปัญหา และอุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้ 1) การเลือกตั้งเกิดการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในทุกระดับ 2) การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะกิจกรรมทางการเมืองที่ให้เยาวชนมามีส่วนร่วมน้อย 3) การรวมกลุ่มผลประโยชน์มีการรวมพรรคการเมืองท้องถิ่น ทำให้เกิดการแตกแยกระหว่างชาวบ้าน 4) การชุมนุมทางการเมืองมีบ้างเล็กน้อย แต่ไม่เคยใช้ความรุนแรงและก่อให้ความเสียหาย

5. ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้1) ด้านการเลือกตั้ง ควรมีการรณรงค์การห้ามซื้อสิทธิ์ขายเสียงก่อนวันเลือกตั้ง และมีบทลงโทษ สำหรับคนที่กระทำความผิดอย่างจริงจัง 2) ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ควรมีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น 3) ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ควรมีการจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้ร่วมทำกิจกรรมร่วมกันให้มาก ๆ เพื่อป้องกันการแตกแยก ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง 4) ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ ควรมีการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ แนวทางการเมือง มากกว่าใช้ความรุนแรงในการชุมนุม

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอธิบาย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.91, S.D. = .57) เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถือเป็นกระบวนการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางนั้นยังเป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นระดับที่ไม่เพียงพอต่อการบรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนขาดความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อพัฒนาระบอบสภาพเป็นเพียงตัวแทนในการบริหารงานของรัฐเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองส่วนใหญ่จะมีเพียงในระดับแรกคือ การเลือกตั้งด้วยตัวแทนท้องถิ่นเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาทิพย์ ฉั่วสกุล (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยสรุปพบว่า ภาพรวมผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงสมัครรับเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของประมวล แสงแก้วศรี (2546:บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีเพศและที่อยู่อาศัยในชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จากการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมทางการเมืองใกล้เคียงกัน จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากเพศหญิง และเพศชายมีบทบาทหน้าที่เท่าเทียมกัน ประชาชนทั้งเพศชายเพศหญิงมีการรับข้อมูลข่าวสาร และเข้าใจสภาพการเมืองในสื่อต่าง ๆ ที่เท่าเทียมกัน

3. การเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ มีความเห็นแตกต่างกัน เมื่อพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนแต่ละชุมชนที่อยู่อาศัย มีวิถีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมเหมือนกัน มีความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้ภาพโดยรวมไม่มีความแตกต่าง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 3 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ และด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ ชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ในแต่ละชุมชนประกอบไปด้วย ผู้นำ กรรมการชุมชน และตัวแทนของแต่ละชุมชน จึงมีการบริหารของชุมชนที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน เช่น การรณรงค์การเลือกตั้ง การร่วมแสดงความคิดเห็นแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบประเด็นที่ควรพัฒนาโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่ต่ำ ๆ 5 ลำดับ ได้แก่ มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เวทีการแสดงความคิดเห็น เวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านประชาธิปไตย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้แสดงออก 2) องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชน ร่วมกันสร้างวิถีความเป็นประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วม สร้างอุดมการณ์ร่วมกัน และสร้างสำนึกทางการเมือง

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามที่อยู่อาศัยในชุมชน 1) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้นำในชุมชนร่วมกัน ส่งเสริมผู้นำ เครือข่ายชุมชน อาสาสมัคร และตัวแทนหมู่บ้านให้มีความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มให้แก่ประชาชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมือง

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขการมีส่วนร่วมทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะคือ สร้างแหล่งการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ด้านประชาธิปไตย หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องจัดแหล่งการเรียนรู้ด้านประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และควรศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อเป็นแนวทางในการผสมผสานในการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการเลือกตั้ง, สำนักงาน. (2555). รายงานสถิติจำนวนประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 กันยายน 2555. (http://www.ect.go.th/neweb/th/election/index4.php),

ฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ. (2552). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น : จากรัฐธรรมนูญ 50 สู่ร่างพระราชบัญญัติ” **พระปกเกล้า สถาบันพระปกเกล้า.** : 12-13; กันยายน - ธันวาคม.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). **พลวัตรการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.** กรุงเทพฯ.

นัฏฐิกาล ศรีจันทร์โท. (2552). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตการบริหารส่วนตำบลนาภู อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ รปม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

ปัทมา สูบกำปัง. (2552). “การมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา : สภาพปัญหาและความท้าทายในอนาคต,” **วารสารสถาบันพระปกเกล้า** 7 : 2 ; พฤษภาคม – สิงหาคม.

ประมวล แสงแก้วศรี. (2546). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร.** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรวุฒิ วงษาเวียง. (2550). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาในเขตเทศบาลตำบลสามแยก จังหวัดยโสธร.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุธาทิพย์ ฉั่วสกุล. (2541). **การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต.**กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Commings W. and M.C. Cummings., Jr, and W. D. (1971). Democracy Under Pressure: an Introduction to the American Political System. New York: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Third edition. Newyork : Harper and Row Publication.

The Factors Influencing the Political Participation in KasetWisai District Municipality, KasetWisai District, Roi Et Province

Archanwit Choompongsak[*]
Soavalak Kosolkittiamporn[**]
Sanya Kenaphoom[***]
Pakdee Phosing[****]

Abstract

The objective of this research aims to study the people's political participation and to study the factors Influenced to the People's Political Participation including study problems, threat and suggestion about increasing the people's political participation in KasetWisai District Municipality, Kaset Wisai District, Roi Et province. The sample is the people who are 18 years old or up, living in Kaset Wisai Sub-district Municipality which is consisted and selected by 400 persons, stratified random sampling. The instrument for collecting data is the rating scale questionnaire with the discrimination power between 0.23 to 0.85 and reliability at 0.89 . The statistics for analysis are frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Multiple Linear Regression Analysis. (MRA)

The results of the study were as follows :

1. Overall the political participation of people in the KasetWisai Sub-district Municipality Area, KasetWisai district, RoiEt province are moderate level. The factors influenced political participation of people in the KasetWisai Sub-district Municipality Area, KasetWisai district, Roi Et province are the perception of political information, education, age and the operations of government.

2. The useful suggestions found that ; 1) The District should provide instruction in the process of public participation in local development with a comprehensive, clear, easily understood, and the public led to practice certainly. 2) The District should create a network of public and community leaders to develop a capability to bring concepts and principles to participate strengthen for grow up the political ideology and consciousness. 3) The District should promote activities the integration of the public as a platform to promote political activity in the community. 4) The District should create a learning resource or learning center for democracy.

Keywords: Political Participation / Kaset Wisai District Municipality, Roi – ET Province

[*]*Graduate student. Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[**] *Ph.D., Assistant Professor. Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[***] *Ph.D., Assistant Professor. Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[****]*Lecturer, Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทำงการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

อาชัญวิชญ์ ชุมพงษ์ศักดิ์[*]
เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร[**]
สัญญา เคณาภูมิ [***]
ภักดี โพธิ์สิงห์[****]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทำงการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปัจจัยที่มีอิทธิพลและศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทำงในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมทำงการเมืองของประชาชน กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.23 ถึง 0.85 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทำงการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทำงการเมือง การศึกษา อายุ และการดำเนินงานของภาครัฐ

2. ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำคู่มือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนนำไปปฏิบัติได้จริงควรสร้างเครือข่ายภาคประชาชนและพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้สามารถนำแนวคิดและหลักการการมีส่วนร่วมไปเสริมสร้างประชาชนให้เกิดอุดมการณ์ทำงการเมืองและสำนึกทำงการเมืองควรส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกิจกรรมทำงการเมืองของชุมชนและควรสร้างแหล่งการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ด้านประชาธิปไตย

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมทำงการเมือง / เทศบาลตำบลเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ได้วางรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) โดยมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางเมือง แม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ตาม แต่สภาพ

[*] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[***] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[****] *อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

ความเป็นจริงยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกมากมาย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของสถาบันวิจัยพระปกเกล้า พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศไทยในระยะ 60 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ 1) ประชาชนมีข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วม 2) ทัศนคติและความเชื่อของประชาชนที่ว่าผู้เป็นข้าราชการนั้นคือนายของประชาชน จึงไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) ประชาชนไม่เข้าร่วมกระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองเนื่องจากการขาดความรู้และทักษะการนำกระบวนการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติ เพราะในอดีตประชาชนเป็นเพียงผู้รับฟังและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับฟังประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล. 2552 : 99) ผลการศึกษาของฉัตรระวี ปริสุทธิญาณ (2549 : 12-13) ซึ่งพบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ความสามารถในการร่างข้อบัญญัติ การออกเสียงประชามติในระดับท้องถิ่นมีน้อยมาก แม้ว่าจะมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายของพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 ก็ตาม แต่มีไม่กี่แห่งที่ทำการลงประชามติในระดับท้องถิ่นของประเทศไทย ในระดับภูมิภาคของประเทศไทยก็พบปัญหาเช่นกันโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) ทั้ง 3 ครั้ง ได้แก่ เลือกตั้งวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554,23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 พบว่าจำนวนประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนต่ำกว่าทุกภาคของประเทศไทยทั้ง 3 ครั้ง จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดที่ได้ชื่อว่ามีประวัติความเป็นมาทางการเมืองยาวนาน ตั้งแต่สมัยนายถวิล อุดล (3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2452 – 4 มีนาคม พ.ศ. 2492) เป็นหัวหน้าเสรีไทย จังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นนักการเมืองตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดร้อยเอ็ด 2 สมัย จังหวัดร้อยเอ็ดเคยมีปรากฏการณ์การใช้เงินซื้อเสียงในการเลือกตั้งที่มีความรุนแรงมากเป็นพิเศษ จนมีการเรียกขานกันว่า “โรคร้อยเอ็ด” ในสภาพปัจจุบันการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด มีจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในอันดับกลุ่มต่ำที่สุดของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. 2554) เช่นเดียวกันเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับกิจกรรมในชุมชนที่ลดต่ำลงเรื่อยๆ จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ขึ้น

คำถามในการวิจัย

ปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 8,703 คน (รายงานสถิติประชากรสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2553)

2. ประชากร คือ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) จากประชากรในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) จากการศึกษาปัจจัยตาม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงทราบว่า มีตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเมือง ทัศนคติทางการเมือง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งทางการเมือง การดำเนินงานของภาครัฐ และผลตอบแทนกลุ่มการเมือง

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย แบ่งเป็น ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิจัยระยะที่ 1 การมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่มีสิทธิและมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จำนวน 8,703 คน (รายงานสถิติประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2554) ดังนี้

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้จำนวนประชากรในแต่ละอำเภอเป็นเกณฑ์ในการกำหนดสัดส่วนเทียบกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการเลือกสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเมือง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งทางการเมือง

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานของภาครัฐ

ตอนที่ 7 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลตอบแทนจากกลุ่มการเมือง

ตอนที่ 8 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ตอนที่ 9 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การสร้างเครื่องมือวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

3. ร่างแบบสอบถาม นำเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความครบถ้วนและครอบ คลุมเนื้อหา ภาษาและรูปแบบ เมื่อได้รับข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาวิจัยแล้ว นำร่างแบบสอบถามมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามการหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องแม่นตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าคำถามต่าง ๆในแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่เพียงใด โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congurence : IOC)

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ของผู้เชี่ยวชาญ ปรับปรุง แก้ไขแล้วเสนอคณะกรรมการโครงการวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาอีกครั้ง

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อ 1.2.5 ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีหา Corrected-Item Total correlation ได้ค่าระหว่าง 0.2269 ถึง 0.8522 และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค(Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.8932

7. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการปรับปรุงแล้วมาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1 ขั้นเตรียม

1.1 ประสานงานกับเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อแจ้งให้ทราบและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับผู้ช่วยวิจัย 4 แผนกๆ ละ 1 คน จำนวน 4 คนเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2 ขั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง วันที่ 15 กุมภาพันธ์ จนถึง 15 มีนาคม พ.ศ. 2555 ระยะเวลาจำนวน 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจัดหมวดหมู่และบันทึกข้อมูลแต่ละข้อ แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ หาอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Corrected-Item Total correlation หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟ่าของ Cronbach สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบ ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ที่มีผลต่อตัวแปรตาม โดยการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการทีละตัว(Stepwise)

2. การวิจัยระยะที่ 2 ศึกษาปัญหา/อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เป็นการนำข้อมูลคืนสู่ชุมชน นำผลการวิจัยในระยะที่ 1 ไปนำเสนอและเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ที่ยังขาดความสมบูรณ์ พร้อมศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการจัดสนทนากลุ่ม(Focus Group) และการสัมภาษณ์บุคคล

2.1 ประชากรเป้าหมาย เลือกแบบเจาะโดยกำหนดคุณสมบัติของตัวอย่าง เช่น ผู้นำชุมชน แกนนำ และคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยมีวิธีการในการสร้างเครื่องมือชุดคำถามในการสนทนาดังนี้ 1)ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2)กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลใน

การสร้างชุดคำถาม 3)ร่างชุดคำถามสนทนากลุ่ม กำหนดหัวข้อ ประเด็นสนทนา และจัดลำดับคำถาม นำเสนอที่ปรึกษาวิจัยพิจารณาเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำไปใช้ ขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

2.2 ขั้นเตรียมการ ประสานงานกับประชากรเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ แกนนำหรือตัวแทนหมู่บ้าน ทั้ง 13 หมู่บ้าน รวมเป็น 18 คน

2.3 ขั้นดำเนินการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำการสนทนากลุ่ม(Focus Group) โดยมีวิธีการดำเนินการสนทนากลุ่มดังนี้ ตรวจสอบความพร้อมเรื่องสถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ บริเวณ สร้างบรรยากาศให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างนักวิจัยหรือผู้นำสนทนากับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กันให้มากที่สุด หรือมุ่งให้บุคคลในกลุ่มได้มีการอภิปรายโต้แย้งกัน ให้ผู้ร่วมสนทนาได้พูดแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งไว้โดยเรียงจากคำถามที่เป็นเรื่องทั่วๆ ไป แล้วจึงนำเข้าสู่ประเด็นชุดคำถามในการสนทนากลุ่ม เวลาในการจัดสนทนากลุ่ม ประมาณ 2 ชั่วโมง หลังจากการจัดสนทนากลุ่มแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์บุคคล โดยผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง

2.4 ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากการจัดสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยทำการถอดคัดลอกข้อความการสนทนากลุ่มจากเครื่องบันทึกเสียง โดยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) จัดกลุ่มประเด็นของสาระ (Grouping) ที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ตอบตามกระบวนการในการจัดสนทนากลุ่ม 2) อธิบาย ขยายความ เรียบเรียงเนื้อความ (Explanation) 3) ตีความในประโยคคำพูดบางคำ (Interpretative) 4) พรรณนาความ (Descriptive)

ผลการวิจัยพบว่า

ระยะที่ 1 ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

โดยกิจกรรมที่มีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง รองลงมา ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การจัดตั้งและเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การชุมนุมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 อยู่ในระดับน้อยที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การศึกษา อายุ และการดำเนินงานของภาครัฐ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.53 ตัวแปรอิสระร่วมสามารถอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 28.4

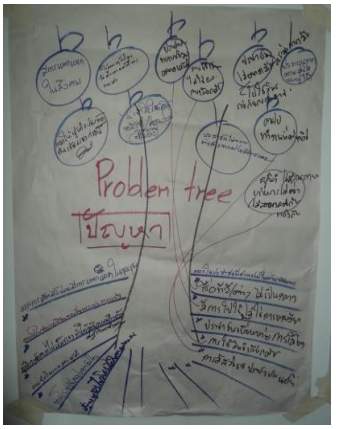

ระยะที่ 2 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้

1)ปัญหาการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง หลังการเลือกตั้งเกิดการแตกแยกทางความคิดในชุมชน 2)ปัญหาด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นระดับน้อย เกิดจากการขาดเวทีการแสดงความคิดเห็น รวมถึงรัฐให้การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมตามระบอบประชาธิปไตย 3)ปัญหาด้านผู้นำและคณะผู้บริหาร ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ที่

จะขับเคลื่อนการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยในท้องถิ่น 4)ปัญหาการจัดตั้งพรรคและการเป็นสมาชิกพรรคเป็นเรื่องผลประโยชน์ ไม่ได้เป็นการเข้ามาเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วมของประเทศ 5) ความรู้ความเข้าใจในสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญยังมีน้อย รวมทั้งทักษะในการเข้าร่วมกระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังมีน้อย ส่งผลต่อการรวมกลุ่มกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การจัดสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์บุคคล มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอธิบาย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\overline{X}$ = 2.59, S.D. = 0.51) เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ถือเป็นกระบวนการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางนั้น ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นระดับที่ไม่เพียงพอต่อการบรรลุตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพิศ สุขแสน (2552 : 109) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ การเคลื่อนไหวทางการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังอยู่ในระดับต่ำ แต่ไม่สอดคล้องกับ ปิยพร ถิตย์ประเสริฐ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ ต้องใช้เวลาหาเลี้ยงชีพ ยังส่งผลต่อความสนใจในการติดตามข่าวสารทางการเลือกตั้งในระดับต่ำ และที่สำคัญคือต้องมีการจูงใจไม่ว่าจะเป็นเงินทองสิ่งของ หรือมีผลประโยชน์แทน ถึงจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การศึกษา อายุ และการดำเนินงานของภาครัฐ

2.1 ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ สื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาครัฐยังมีน้อย ไม่เอื้อต่อความเข้าใจของประชาชน และขาดรายละเอียดขั้นตอนหรือวิธีการที่จะนำไปการปฏิบัติได้จริง เช่น การร่วมประชาพิจารณ์สามารถทำเองได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้ต้องทำอย่างไร ทำประชาพิจารณ์ในโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนได้หรือไม่ ขอบเขตการจัดตั้งเวทีแสดงความคิดเห็น และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลดังกล่าวทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่บรรลุผล ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกวิทย์ ธีรวิโรจน์ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษา เทศบาลเมืองนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนส่งผลต่อปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเนื่องจากประชาชนขาดความรู้ อันเนื่องมาจากขาดการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐ และเหตุผลจากรัฐที่ยังไม่เล็งเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

2.2 การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจเนื่องจากการศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น รู้และเข้าใจถึงผลของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่ามีผลกระทบต่อประเทศชาติและตนเองมากน้อยเพียงใด รับรู้ข้อมูลคิดวิเคราะห์ย่อมดีกว่าผู้มีการศึกษาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ อะเล็คค อินเคเลส (Alex Inkeles. ; อ้างอิงใน, สมพิศ คล้ายวงษ์. 2543 : 20) กล่าวว่า “การได้รับการศึกษาที่สูงจะมีความสำคัญอย่างมากต่อบทบาทของประชาชนและการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้นได้

2.3 อายุเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุสูงแสดงให้เห็นถึงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุมทั้งระดับหมู่บ้าน ชุมชน และท้องถิ่น มีบทบาทที่จะพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับ ประยูร พุทธชาด (2553 : 172) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้ อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี จากผลการศึกษาพบว่า อายุมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4 การดำเนินงานของรัฐ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องมาจากประชาชนมีความคาดหวังต่อนโยบายของรัฐทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ว่าจะสามารถดำเนินงานได้มากน้อยเพียงใด ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของรัฐเพียงใด สามารถดูแลปากท้องของประชาชนได้หรือไม่ และส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สอดคล้องกับ สมพิศ สุขแสน (2552 : 109) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ พบว่า ด้านความพอใจในนโยบายและการบริหารงาน ประชาชนมีความพอใจในนโยบายและการบริหารงานของรัฐบาลหรือผู้บริหารท้องถิ่น ความพอใจดังกล่าวจะทำให้ลดการต่อต้านทางการเมืองและยังให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น

3. ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขการมีส่วนร่วมการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลจากการวิจัย จึงชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ขาดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขาดแหล่งการเรียนรู้ ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สภากาแฟ การชุมนุมระดับหมู่บ้าน ระดับชุมชน และระดับชาติ รวมถึงขาดการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ทางการเมืองจากภาครัฐเองก็ตามทั้งขาดการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ด้านประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดการรับรู้เรียนรู้ถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะการมีแหล่งการเรียนรู้ การรวมกลุ่ม ร่วมชุมนุม ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนตระหนักและเข้าใจถึงความเป็นระบอบประชาธิปไตย นำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงยิ่งขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนการมีส่วนร่วมทางการเมือง (2551 : 10 – 11) ที่กล่าวไว้ว่า สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำแสดงว่า สังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ถ้ามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงแสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูง อีกทั้งบ่งบอกถึงอุดมการณ์ เจตคติทางการเมืองของประชาชนในชาติ

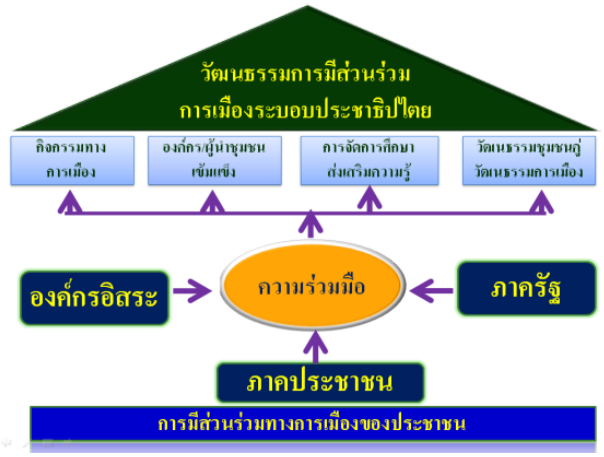
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องควรจัดทำคู่มือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีเนื้อหาที่ครอบคลุมเรื่องที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับชาวบ้านโดยตรง 2) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสริมสร้างผู้นำชุมชนให้เป็นผู้กระตุ้นประชาชนให้มีส่วนร่วมตามสิทธิเสรีภาพของรัฐธรรมนูญให้สามารถที่จะนำแนวคิดและหลักการการมีส่วนร่วมดังกล่าว นำไปปฏิบัติได้จริงในท้องถิ่น 3) องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และหน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนควรร่วมกันสร้างวิถีความเป็นประชาธิปไตย เช่น การมีส่วนร่วม สร้างอุดมการณ์ร่วมกัน สร้างสำนึกทางการเมือง โดยนำกิจกรรมในชุมชนที่มีอยู่แล้ว พัฒนาวิถีความเป็นประชาธิปไตย 4) รัฐและกลุ่มผู้นำในชุมชนควรร่วมกันส่งเสริมผู้นำ เครือข่ายชุมชน อาสาสมัคร และตัวแทนหมู่บ้านให้มีความรู้ความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมือง 5) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มให้แก่ประชาชน เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมือง 6) ส่งเสริมกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยให้แก่กลุ่มเยาวชน 7) หน่วยงานภาครัฐ คณะผู้บริหารดำเนินงานโครงการร่วมกับประชาชนในขั้นตอนแรกจนสุดท้าย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการการจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย 2) ควรศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย 3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการพัฒนาวิถีทางความประชาธิปไตย เพื่อหาแนวทางให้ประชาชนเกิดการซึมซับความเป็นประชาธิปไตย 4) สร้างและศึกษา“ศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยของชุมชน” เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของชุมชน เสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยผสมผสานแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

ภาพมโนทัศน์ในการวิจัยครั้งนี้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยที่มีคุณค่าทางวิชาการมิได้เกิดขึ้นมาอย่างง่ายดาย หากเกิดจากความมุ่งมั่น ทั้งพลังกายพลังใจของผู้วิจัย และคณาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้เสียสละเวลา ยอมเหนื่อยเหนื่อยแนะนำสั่งสอน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณโครงการสะพานเสริมสร้างประชาธิปไตยภายใต้การสนับสนุนขององค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Agency for International Development: USAID) ร่วมกับ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้วิจัยขอเอ่ยนาม ไว้ ณ ที่นี้คือ ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.อวยชัย วะทา ผู้ทรงคุณวุฒิ และรองศาสตราจารย์ธีรชัย บุญมาธรรม ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดร้อยเอ็ด,สำนักงาน .(2554). **รายงานสถิติประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2553**.

ถวิลวดี บุรีกุล .(2552). **พลวัตรการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.** : กรุงเทพมหานคร.

บุญชม ศรีสะอาด .(2545). **วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประมวลศิลป์ โภคสวัสดิ์ . (2552). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดมุกดาหาร.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา). : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ประยูร พุทธชาด . (2552). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับหมู่บ้าน จังหวัดชายแดนภาคใต้ อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี.** ปริญญา รศ.ม. : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปัทมา สูบกำปัง . (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในรอบ ทศวรรษที่ผ่านมา : สภาพปัญหาและความท้าทายในอนาคต, **วารสารสถาบันพระปกเกล้า** 7, 2.

ปิยพร ถิตย์ประเสริฐ . (2548). **การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาลเมือง กาฬสินธุ์.**การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พฤทธิสาณ ชุมพล.ม.ร.ว. (2552). **ระบบการเมือง** : ความรู้เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระปกเกล้า, สถาบัน. **ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง.** *จาก* www.kpi.ac.th/wiki/index.php/โรคร้อยเอ็ด.

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,สำนักงาน .(2551). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

วันชัย วัฒนศัพท์ . (2552). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม** กรุงเทพ ฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

วิบูลย์ แช่มชื่น . (2554). **ทางออกประเทศไทยต้องปฏิวัติประชาธิปไตย.** กรุงเทพ ฯ : ส.เอเชียเพรส.

ศาลรัฐธรรมนูญ, สำนักงาน . (2552). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพ ฯ : พี. เพรส.

สมพิส คล้ายวงษ์ . (2543). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งอายุ 18-20 ปี.** ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. **:** มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมพิศ สุขแสน **.** (2552). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์.** อุตรดิตถ์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล . (2548). **การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย.** กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

เอกวิทย์ ธีรวิโรจน์ . (2553). **ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองนางรอง.** วิทยานิพนธ์ ร.ม. : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

2. Leadership /Political Culture

The Opinion of the People toward the Leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization in Nachuek District, Mahasarakham Province

Khomsan Boonsorn [*]
Soavalak Kosolkittiamporn [**]
Sanya Kenaphoom [***]
Pakdee Phosing [****]

Abstract

The purposes of this study are to study and to compare the opinion of the people toward the leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization in Nachuek District, Mahasarakham Province. The sample were 353 people of 18 years of age. Stratified random sampling and simple random sampling method are used. The five rating scale questionnaire with the reliability value at .9392 is used for collecting data. The statistics applied are frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One way ANOVA with the static significance level at .05.

The results of the study were as follows;

1. The opinion of the people toward the leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization in Nachuek District, Mahasarakham Province as a whole is rated at high level as considered by aspects, four aspects are rated at high level; human relations the personality tactful and enthusiasm

2. The comparison of the opinion of the people toward the leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization in Nachuek District, Mahasarakham Province. Overall is different by significance at .05 level.

The suggestions of the opinion are more inspiration and inspiration of people to develop the district and should be improved and changed regularly to develop an area and the Chief Executive should know and understand the problems of people in the area.

Keywords: The Opinion of the People / Leadership / Leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization

[*]*Graduate student, Chief Petty Officers First Class, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**]*Ph.D.,Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[***]*Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[****]*Lecturer, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*

ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

คมสันต์ บุญศร [*]
เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร [**]
สัญญา เคณาภูมิ[***]
ภักดี โพธิ์สิงห์[****]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้ง ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 353 คน โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม และการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม สถิติในการวิเคราะห์ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า T-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว F-test (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมีภาวะความเป็น ผู้นำสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านรู้จักกาลเทศะ และด้านความกระตือรือร้น

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย พบว่าโดยรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ ควรส่งเสริมและกระตุ้นแรงจูงใจให้ชาวบ้านเข้าร่วมพัฒนาพื้นที่ตำบล ควรมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการพัฒนาพื้นที่เป็นประจำและควรนำผลการปฏิบัติงานเสนอให้กับนายกได้รับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ความคิดเห็น/ ความคิดเห็นของประชาชน/ ภาวะผู้นำ/ ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำ/ ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

---

[*] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[***] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[****] *อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง โดยได้จัดให้มีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นองค์กรตัวแทนของประชาชน มีหน้าที่ ให้คำปรึกษาแก่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยถือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นตามกฎหมายแต่ยังมิได้มีฐานะเป็นนิติบุคคล ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ซึ่งกำหนดให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งขึ้นมาภายในเขตตำบลทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และควบคุมการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตามกฎหมายและระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

องค์การมีประสิทธิภาพดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้สร้างกลไกให้ทรัพยากรต่างๆ สามารถเข้ามาร่วมกันและดำเนินไปได้ภายในองค์การ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่สามารถรวบรวมพลังของสมาชิกฝ่ายต่างๆ ขององค์การ สั่งการ ชี้แนะงานต่างๆ และรับผิดชอบในการโน้มน้าวให้สมาชิกทุกคนร่วมกันทำงานเพื่อผลสำเร็จขององค์การโดยรวม (บุญชม ศรีสะอาด, กาญจน์ เรืองมนตรี และสุริทอง ศรีสะอาด. 2541 : 10-12) ผู้นำมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือการบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน อีกทั้งผู้นำต้องรับผิดชอบต่องานของงานร่วมงาน ในการปฏิบัติงานผู้นำจึงต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน เพื่อจูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การที่ผู้บริหารจะใช้ภาวะผู้นำจูงใจเพื่อนร่วมงานได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้บริหารนั้น ๆ

ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกถือเป็นผู้กำหนดแนวทางการบริหารกิจการขององค์กรประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับประโยชน์ หรือเสียประโยชน์ ย่อมขึ้นอยู่กับว่าผู้นำและสมาชิกจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ ของตนได้ดีเพียงใด ผู้นำและสมาชิกนอกจากจะต้องมีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไปในทิศทางที่ดีสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของประเทศและสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นแล้ว การพัฒนาในมิติอื่นๆ เช่น ในด้านคุณภาพชีวิตด้านสังคมและวัฒนธรรมก็จะสามารถทำให้ประชาชนในท้องถิ่นอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้แต่ปัญหาของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลมักพบว่าการใช้หลักการบริหารจัดการที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ยังเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาคม ดังนั้นผู้นำ องค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องปรับแนวคิดเพื่อตอบสนองนโยบายของภาคราชการโดย การยึดหลักการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งแล้ว ย่อมส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคงตามไปด้วย

จากความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ กล่าวมา การดำเนินงานด้านสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ย่อมเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการวางพื้นฐานด้านกิจการสาธารณะให้กับพื้นที่บริการ ให้ได้รับการบริการที่ดีและมีคุณภาพ อีกทั้งเป็นผู้ใกล้ชิดกับชุมชนถ้านายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีภาวะผู้นำสูง ก็จะเป็นพลังสำคัญ ในการวางพื้นฐานการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาอารยประเทศ จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัด

มหาสารคาม ทั้งนี้ เพื่อนำผลจากการศึกษาไปเป็นสารสนเทศให้กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้นำของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนการพัฒนาภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามอยู่ในระดับปานกลาง

2. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5,832 คน (รายงานสถิติประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ จำนวน 353 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่และมอร์แกนและการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ หมู่บ้านที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้านตลาดม่วง หมู่บ้านหัวสระ หมู่บ้านหนองปอ หมู่บ้านโคกล่าม หมู่บ้านหัวเข่าแตก หมู่บ้านนางเลิ้ง หมู่บ้านหนองเรือ หมู่บ้านนาเหนือ หมู่บ้านป่าโน หมู่บ้านนากลาง หมู่บ้านป่ารังหนา หมู่บ้านตลาดเหนือ และหมู่บ้านหนองกลางโคก

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย (รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544 : 35, สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2445 : 93) ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการตัดสินใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความเป็นที่เชื่อถือได้ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความสามารถในการจูงใจ ด้านความรู้จักกาลเทศะ ด้านความฉลาดไหวพริบ ด้านความกระตือรือร้น ด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยี และด้านความซื่อสัตย์

3. ด้านพื้นที่ในการทำวิจัย คือ หมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

4. ด้านระยะเวลาในการทำวิจัย ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน4,213 คน (รายงานสถิติประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553)

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ จำนวน 365 คน ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซี่และมอร์แกนแล้ว

เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแล้ว ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยผู้วิจัยเขียนหมายเลขของประชากรทั้งหมด แล้วจับสลากเพื่อหยิบรายชื่อผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างขึ้นมาทีละคน จนครบตามจำนวนที่ต้องการ และดำเนินการติดต่อบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ หมู่บ้าน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Five Rating Scales) (บุญชุม ศรีสะอาด. 2545 : 72 – 73) แยกประเด็นคำถามครอบคลุมภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ 13 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการตัดสินใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความเป็นที่เชื่อถือได้ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความสามารถในการจูงใจ ด้านความรู้จักกาลเทศะ ด้านความฉลาดไหวพริบ ด้านความกระตือรือร้น ด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยี และด้านความซื่อสัตย์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและขั้นตอนสำหรับดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ รวมทั้งเอกสารอื่นๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือ

2.2 กำหนดกรอบโครงสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวความคิด และวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 เขียนแบบสอบถามฉบับร่างตามกรอบแนวคิด และขอบเขตที่กำหนด

2.4 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านภาษา และด้านการวัดผลการประเมินผล โดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC = index of Item : Objective Congruence)

2.5 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมเบื้องต้น

2.6 ปรับปรุงและนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ จำนวน 40 คน แล้วนำไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อได้ระหว่าง .2028 - .7167 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิแอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpla Coefficient)(บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 100) ได้เท่ากับ .9392

2.7 ปรับปรุงเครื่องมือ แล้วจึงจัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding form) แล้วให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 100)

เห็นด้วยอย่างสูง	ให้ 5 คะแนน
เห็นด้วย	ให้ 4 คะแนน
ไม่มีความเห็น	ให้ 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างสูง	ให้ 1 คะแนน

3. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.1 วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกเป็นรายด้านและรายข้อเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ (รังสรรค์ สิงหเลิศ. 2551 : 186)

ค่าเฉลี่ย	ความคิดเห็น
4.21-5.00	มีภาวะผู้นำสูงมาก
3.41-4.20	มีภาวะผู้นำสูง
2.61-3.40	มีภาวะผู้นำปานกลาง
1.81-2.60	มีภาวะผู้นำต่ำ
1.00-1.80	มีภาวะผู้นำต่ำมาก

3.2 การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เปรียบเทียบจำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และถ้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2553 : 63 - 105)

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมภาวะผู้นำ วิเคราะห์เนื้อหา และการแจกแจงความถี่ในแต่ละประเด็นแล้วนำมาสรุปในเชิงพรรณนา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม ดังนี้

1. หาอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Corrected-Item Total correlation

2. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟ่าของ Cronbach

3. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4. การวัดระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ *F*– test (One-way ANOVA)

6. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้การแจกแจงความถี่ และใช้การพรรณนาความประกอบ (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 353 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยในหมู่บ้านโคกล่าม จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.86 และรองลงมา คือ บ้านหัวสระและและบ้านนาเหนือ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.59 และส่วนหมู่บ้านที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ บ้านป่ารังหนา จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.84

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมทั้งหมดมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ = 3.87) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 4.03) ด้านบุคลิกภาพ ($\overline{X}$ = 3.99) ด้านความรู้จักกาลเทศะ ($\overline{X}$ = 3.97) ด้านความกระตือรือร้น ($\overline{X}$ = 3.89) ด้านความเป็นที่เชื่อถือได้ ($\overline{X}$ = 3.88) ด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยี ($\overline{X}$ = 3.87) ด้านความยุติธรรม ($\overline{X}$ = 3.86) ด้านความฉลาด

ไหวพริบ ($\bar{X}$ = 3.86) ด้านความซื่อสัตย์ ($\bar{X}$ = 3.84) ด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.81) ด้านความคิดริเริ่ม($\bar{X}$ = 3.81) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 3.79) และด้านความสามารถในการจูงใจ **($\bar{X}$ = 3.76)**

3. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 12 ด้าน และไม่แตกต่างจำนวน 1ด้าน ด้านที่มีความแตกต่างได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้จักกาลเทศะ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความเป็นที่เชื่อถือได้ ด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยี ด้านความยุติธรรม ด้านความฉลาดไหวพริบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านความสามารถในการจูงใจ และรายด้านที่ไม่มีความแตกต่างกัน คือ ด้านความรู้จักกาลเทศะ

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ที่มีผู้เสนอแนะสูงสุด ปรากฏดังนี้ ควรส่งเสริมและกระตุ้นจูงใจให้ชาวบ้านเข้าร่วมพัฒนาตำบล (ความถี่ = 29) ควรมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงวิธีการ พัฒนาพื้นที่ อบต.เป็นประจำ (ความถี่ = 25) และ อยากให้นายกรู้และเข้าใจสภาพปัญหาของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง (ความถี่ = 22)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

อภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ($\bar{X}$ = 3.87) ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยที่พบว่ามีภาวะผู้นำสูง อาจเป็นเพราะว่า

1. มนุษยสัมพันธ์ สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส ยินดีให้ความช่วยเหลือ รับฟังความคิดเห็น รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีน้ำใจ มีอัธยาศัยดี มีความเกรงใจ เอาใจเขามาใส่ใจต่อประชาชน ผู้ใต้บังคับบัญชา และรู้จักให้กำลังใจ

2.. มีบุคลิกภาพที่ดี มีความสามารถในการพูดการโต้ตอบที่ดี มีการพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ การพูด การแต่งกาย การแสดงออกภายในและภายนอก จึงทำให้เกิดการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว มีผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุภาวดี ติมินทระ (2548 : 85-86) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และหลักการและกระบวนการวางแผน ด้านการรับรู้ข่าวสารในเรื่องการพัฒนาท้องถิ่นและอื่นๆ กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกันมีภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นด้านความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และหลักการและกระบวนการวางแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยไม่สอดคล้อง กับ สุภชัย เอาะน้อย (2550 : 56-61) ได้ทำการศึกษา ภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น ภาพรวม ร้อยละ 69.0 (อยู่ในระดับปานกลาง) ซึ่งถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีความคิดเห็นต่อภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านความโปร่งใส มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.4 รองลงมาคือด้านความยุติธรรม คิดเป็นร้อยละ 76.4 ด้านความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 76.0 ด้านการใช้ความรู้ในการบริหารงาน คิดเป็นร้อยละ 71.6 ด้านการกล้าตัดสินใจ คิดเป็นร้อยละ 64.0 ด้านความสำเร็จของงาน คิดเป็นร้อยละ 60.4 และพบน้อยที่สุดคือ ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 56.0 ตามลำดับ

อภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 12 ด้าน คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้จักกาลเทศะ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความเป็นที่เชื่อถือได้ ด้านทักษะในการใช้เทคโนโลยี ด้านความยุติธรรม ด้านความฉลาดไหวพริบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการตัดสินใจ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านความสามารถในการจูงใจ และรายด้านที่ไม่มีความแตกต่างกัน คือ ด้านความรู้จักกาลเทศะ

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า ความเป็นภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของแต่ละหมู่บ้าน กล่าวคือ แต่ละหมู่บ้านมีสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน จึงทำให้ความรู้สึก และการมองถึงความเป็นภาวะผู้นำ มีความแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา ดังนั้นแต่ละหมู่บ้านจึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว มีผลการวิจัยสอดคล้องกับ เกษราภรณ์ วงศ์ก่อ (2550 : 94 - 101) ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ พนักงานครูเทศบาลและลูกจ้างประจำ ที่มีต่อคุณลักษณะผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองหนองคายทั้งนี้โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 การเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนราชการมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองหนองคาย โดยรวมแตกต่างกับพนักงานครู และลูกจ้างประจำมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเมืองหนองคาย โดยรวมแตกต่างจากพนักงานครู

ผลการวิจัยไม่สอดคล้อง เด่นดวง สุบุตรดี (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการชุมชนต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ชุมชนที่มีเพศระดับการศึกษาและอาชีพ แตกต่างกันต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า คณะกรรมการชุมชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลแกดำ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ความสามารถของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการจัดการความขัดแย้งและประสานประโยชน์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
2. กลยุทธ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ต่อประชาชนในเขตตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยที่มีคุณค่าทางวิชาการมิได้เกิดขึ้นมาอย่างง่ายดาย หากเกิดจากความมุ่งมั่น ทั้งพลังกายพลังใจของผู้ศึกษา และคณาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้เสียสละเวลา ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวล อาจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และอาจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่แนะนำสั่งสอนตรวจทานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

_____. (2541). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด กาญจน์ เรืองมนตรี และสุริทอง ศรีสะอาด. (2541). **การวิเคราะห์งานวิจัยทางการบริหารการศึกษา**. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์.

รังสรรค์ สิงหเลิศ. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** มหาสารคาม : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุภชัย เอาะน้อย. (2550). **ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น.** รายงานการศึกษาอิสระ รป.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ถ่ายเอกสาร.

สุภาวดี ติมินทระ. (2548). **ภาวะผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บุคส์ลิงค์.

_____. (2544). **เอกสารการสอนวิชาพฤติกรรมองค์การ**.เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย.

สุพัตรา สุภาพ. (2536). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุเมธ เดียวอิศเรศ. (2527). **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : รุ่งวัฒนาพานิช.

Oskamp. (1977). **Attitudes and Opinions.** New Jersey : Prentice Hall Inc.

Best. J.W. (1977). **Research in Education.** 3rd. New Jersey : Prentice Hall Inc.

The Opinion of the People toward the Leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization in Nachuek District, Mahasarakham Province

Nuttawut Tubwitorn [*]
Soavalak Kosolkittiamporn [**]
Sanya Kenaphoom [***]
Witaya Charoensiri [****]

Abstract

The objective of this research aims to study investigate the relationship between age and the period of service that affect the motivation ; to compare the motivations and to propose the suggestion in order to stimulate the motivations for working for the subdistrict and village headmen in the area of Yang Srisurat district Maha Sarakham province. The samples of this study consisted of 75 subdistrict and village headmen in the area of Yang Srisurat district Mahasarakham province selected by Taro Yamane's technique random sampling to represent the population. The instrument is of this study used a questionnaire. The statistics for analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient and one-way analysis of variance would be used. When difference is statistically significant at the .05 level, the LSD test to compare each pair would be used**,** the quality data is analyzed by the content analysis and describing the presen tation.

The results of the study were as follows:

1. The overall motivations for working of subdistrict and village headmen in the area of Yang Srisurat district Maha Sarakham province is at a high level.

2. There is no relationship between age and the period of work to the motivation for working of subdistrict and village headmen in the area of Yang Srisurat district, Maha Sarakham province.

3. The results of the comparison classified by education to the motivation for working of subdistrict and village headmen in the area of Yang Srisurat district, Mahasarakham Province is not different.

The following suggestions should be supposed to increase salary for workers, creating good relationships between supervisors and subordinates, the attitude between colleagues to have a mutual understanding for responsible the work assigned precisely and kindness work for success on the job.

Keywords: Motivations/ Working Motivation/ Yang Srisurat District, Mahasarakham Province/ Village Headmen

[*] *Graduate student. Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[***] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[****] *Lecturer, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat MahasarakhamUniversity*

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

ณัฐวุฒิ ทับวิธร*

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร**

สัญญา เคณาภูมิ***

วิทยา เจริญศิริ****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อแรงจูงใจ เปรียบเทียบแรงจูงใจ และ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามจำนวน75 คน โดยการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากร ใช้สูตรของทำโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามโดยใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ และใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติระดับ และเมื่อพบความแตกต่าง จะใช้เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ LSD ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. อายุและระยะเวลาในการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

3. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวม และรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะมีดังนี้ ควรเพิ่มค่าตอบแทนในการทำงานให้กับผู้ทำงาน มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปอย่างราบรื่น และสร้างทัศนคติของเพื่อนร่วมงานให้มี ความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายโดยเคร่งครัด และเอาใจใส่งาน เพื่อความสำเร็จในงาน

คำสำคัญ : แรงจูงใจ/ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน/ การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

* *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

** *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

*** *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

**** *อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

ในปี พ.ศ.2493-2500 ได้มีการยกระดับความสำคัญให้กับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านมากขึ้นโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 นอกจากนี้ทางราชการยังได้ตราพระราชบัญญัติต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งต้องเป็นผู้รักษากฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ทำให้อำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านคลอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลเกือบทุกเรื่อง ตั้งแต่เกิดจนตาย

เมื่อสถานการณ์ต่างๆได้เปลี่ยนแปลงเมื่อมีกระแสโลกาภิวัฒน์เกิดขึ้น กระแสการเรียกร้องให้กระจายอำนาจการปกครอง และในที่สุดรัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 23 กันยายน 2535 ถึง 19 พฤษภาคม 2538 ได้ผลักดันให้มีการกระจายอำนาจทางการปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นในระดับตำบล เพื่อให้องค์กรดังกล่าวเป็นองค์กรพื้นฐานในการฝึกฝนให้ประชาชนได้เรียนรู้ในเรื่องการปกครองด้วยตนเอง ดังนั้น รัฐบาลภายใต้การนำของ นายชวน หลีกภัย ต่อมาปีจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2537 เป็นผลให้สภาตำบลที่มีอยู่เดิมตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่326 ลงวันที่12ธันวาคม2515 ถูกยกเลิกไปเมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้น 90วัน นับจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

ผลจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมายดังกล่าว ทำให้บทบาท ภารกิจ อำนาจ หน้าที่ บทบาท และสถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยเฉพาะสิทธิในการปกครองตนเองของประชาชน รัฐบาลต้องจัดให้มีการกระจายอำนาจการปกครอง การบริหารกิจการ การบริหารบุคคล การเงินการคลัง ตลอดจนให้มีอำนาจหน้าที่ของตนเองในการดำเนินงานในขอบเขตของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทำให้บทบาทเดิมของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสับสนในบทบาทของตนเอง ส่งผลให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ลดลง ซึ่งเป็นปัญหาต่อการติดต่อประสานงานระหว่างราษฎรในหมู่บ้านกับหน่วยงานของรัฐ และการรักษาความสงบสุขของประชาชนเกี่ยวกับการรักษาความสงบสุขเรียบร้อยโดยทั่วไปรวมถึงการพัฒนาในด้านต่างๆ ของตำบล หมู่บ้านด้วย

อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย 7 ตำบล 91หมู่บ้าน 7 องค์การบริหารส่วนตำบล ประชากรชายจำนวน 17,682 ประชากรหญิงจำนวน 17,742 รวมทั้งสิ้น 35,424 คน จำนวน 8,576 ครัวเรือน (ที่ทำการปกครองอำเภอยางสีสุราช ข้อมูล ณ วันที่ 29 กุมภาพันธ์2555) และมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกเป็นตัวแทนในชุมชนตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 91 คน บางรายก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินงานตามภาระหน้าที่และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน จึงทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาครั้งนี้ จะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะถ้าหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและไม่มีการแก้ไขแล้ว จะทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานลดลงซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุและระยะเวลาในการปฏิบัติงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

2. อายุ และระยะเวลาในการปฏิบัติ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามโดยการ ดัดแปลงตามกรอบทฤษฎี 2 ปัจจัย (Two Factor Theory) ของ เฮิร์ซเบอร์ก (Herzberg. 1959:71 - 79) เป็นขอบเขตด้านเนื้อหา

2.ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งหมด 91 คน (รายงานสถิติประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553) และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามจำนวน 75 คน โดยการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากร ใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane 1973:727) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ คุณลักษณะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำแนกเป็น อายุ การศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนของเฮิร์ซเบอร์ก (Herzberg. 1959:71 - 79)ผู้วิจัยได้นำมาเพียง 9 ด้าน ส่วนด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ไม่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่

ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วย ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ ลักษณะของงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน สถานะของอาชีพ การปกครองบังคับบัญชา รวมถึงนโยบายและการบริหารงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษา สามารถนำเสนอเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและเป็นแนวทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำนวนทั้งหมด 91 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ได้แก่ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 75 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane 1973 : 727) จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่าง แบบง่าย (Sample Random Sampling) หลังจากได้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณประชากรของแต่ละตำบลได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบ วิธีการจับสลาก โดยเขียนชื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ลงในแผ่นกระดาษใช้ 1 แผ่น ต่อ 1 ชื่อ นำรายชื่อลงในกล่องเขย่าให้คละกัน แล้วจับสลากขึ้นมาเขียนชื่อไว้ ให้ได้ตามจำนวนสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ครบทุกตำบลจะได้กลุ่มตัวอย่าง 75 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับ แรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม รวม 9 ด้านประกอบด้วย ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ ลักษณะของงาน เงินเดือน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน สถานะของอาชีพ การปกครองบังคับบัญชา รวมถึงนโยบายและการบริหารงานโดยสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

2. การหาคุณภาพของแบบสอบถามคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถามโดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยวิธีการ IOC (Index of Item-Objcetive Congruence)

2.2 นำเสนอแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยอีกครั้งหนึ่ง

2.3 ตรวจสอบคุณภาพด้วยการนำเสนอสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม แล้วหาอำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นรายข้อด้วยค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อย่างง่ายรายข้อได้ค่าระหว่าง 0.2126 ถึง 0.6865 (Total Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbacch) ได้เท่ากับ 0.9238

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในวันประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติและใช้วิธีการสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)จากนั้นให้คะแนนแต่ละข้อ โดยกำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 101)

มากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
มาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน

แล้วนำไปประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) จากนั้น แปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 101)

4.51-5.00	หมายถึง	แรงจูงใจมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	แรงจูงใจมาก
2.51-3.50	หมายถึง	แรงจูงใจปานกลาง
1.50-2.50	หมายถึง	แรงจูงใจ น้อย
1.00-1.50	หมายถึง	แรงจูงใจ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติที่ใช้ในการวัดระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (Standard Daviation)

3. สถิติเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง อายุและประสบการณ์การทำงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ให้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4. สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยจำแนกตามระดับการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.5 และเมื่อพบความแตกต่างจะใช้เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ LSD

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 8 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ($\overline{X}$ = 4.42) ด้านการยอมรับนับถือ ($\overline{X}$ = 4.25) ด้านลักษณะงาน ($\overline{X}$ = 4.24) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\overline{X}$ = 4.23) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ($\overline{X}$ = 4.22) ด้านความสำเร็จของงาน ($\overline{X}$ = 4.18) ด้านสถานะของอาชีพ ($\overline{X}$ = 4.09) ด้านความรับผิดชอบ ($\overline{X}$ = 4.07) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ เงินเดือน ($\overline{X}$ = 2.95)

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า อายุ และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

3. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ที่มีผู้เสนอแนะสูงสุด ปรากฏดังนี้ เงินเดือนน้อยไม่เพียงพอต่อการทำงานที่ทำ ทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากมีรายจ่ายทางสังคมมาก (ความถี่=34) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาเป็นไปอย่างราบรื่น และเพื่อร่วมงานมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเรื่องงานหรือเรื่องส่วนตัว (ความถี่=31) รับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายโดยเคร่งครัด และเอาใจใส่ เพื่อความสำเร็จในงาน (ความถี่=25)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอธิบายการวิจัยได้ดังนี้

อภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.07) ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า

1. งานที่ปฏิบัติหรือที่ได้รับมอบหมาย ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของหมู่บ้าน

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่

3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานและเอาใจใส่งานอย่างสม่ำเสมอ

4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีความภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ

5. ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี

ผลการวิจัยสอดคล้อง กับวิรัตน์ ศรีธรรมา (2551 : 192 - 202) ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับ ชนัญธิดา ประโยชริด (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลตำบล ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 2 อายุ และระยะเวลาในการปฏิบัติ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัย พบว่า อายุ และระยะเวลาในการปฏิบัติ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวม ซึ่งผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า

1.กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคามได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี และมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ ที่รับผิดชอบได้เป็นอย่างดี

2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม มีความรู้ความสามารถต่องานที่รับผิดชอบ เปิดโอกาสให้มีการพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่และสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ จิตลดา พัดเย็น (2543 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง : ศึกษากรณี กองตรวจคนเข้าเมือง 2 ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ชั้นยศ ระดับการศึกษา หน่วยงานที่สังกัด ประสบการณ์ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยไม่สอดคล้อง กับ อำนาจ ฉิมมา (2545 : 69) ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดร้อยเอ็ด คือ ความสำเร็จในการทำงาน แรงจูงใจฝ่ายสัมฤทธิ์ นโยบายการบริหาร ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน และค่าจ้าง

อภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 3 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะว่า

1. ปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย และมีระเบียบปฏิบัติแบบเดียวกัน
2. มีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ในแนวทางเดียวกัน
3. สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้บังคับบัญชากับเพื่อนร่วมงานได้อย่างดี

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ธานีแสงจันทร์ (2553 85 – 87) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดที่ทำการปกครองจังหวัดอำนาจเจริญพบว่า ด้านระดับการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและไม่สอดคล้องกับ อภิชาต เทพชมพู (2553 : 87-89) ผลการวิจัย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันระหว่าง ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และอนุปริญญาหรือเทียบขึ้นไป มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาเงินเดือนให้เพียงพอต่อสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ควรให้ความสำคัญหรือส่งเสริมในเรื่องสวัสดิการในการเบิกรักษาพยาบาลและด้านบริการต่าง ๆ เช่น ค่าเดินทาง ที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ และพิจารณาในเรื่องโอกาสในการเลื่อนสถานภาพทางสังคมตามความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนเงินเดือนน้อยไม่เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายทางสังคม การทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน เป็นไปด้วยความราบรื่น รับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายโดยเคร่งครัด และเอาใจใส่ เพื่อความสำเร็จในงาน เป็นการให้ความเคารพระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา และทำตามนโยบายของรัฐบาล รวมถึงมีงานหลากหลายอย่าง ซึ่งในแต่ละอย่างก็ไม่เหมือนกัน มียากง่ายแตกต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการเพิ่มค่าค่าตอบแทนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการจัดสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเพื่อให้เข้าใจความต้องการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร. ยุภาพร ยุภาศ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผศ.ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร อาจารย์ ดร. วิทยา เจริญศิริ และ ผศ.ดร. สัญญา เคณาภูมิ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งจุดประกายปัญญาชี้แสงสว่างในการทำวิจัย คอยแนะนำแนวทางอย่างทุ่มเทแม้ภารกิจการงานมีมากมายก็ตาม

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบุพการี ครู-อาจารย์ บุคคลที่มีส่วนร่วมทุกท่าน ที่ให้การศึกษา อบรมสั่งสอนและผู้ที่ให้การอุปถัมภ์ช่วยเหลือมาโดยตลอด ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายาม จนประสบผลสำเร็จเป็นประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมหาสารคาม, สำนักงาน . (2554). **รายงานสถิติประชากรและ จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2554.** สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2554 จาก http://www2.ect.go.th/home.php?Province=roiet, 2555.

จิตลดา พัดเย็น . (2543). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตรวจคนเข้าเมือง 2 ท่าอากาศยานกรุงเทพ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชนัญธิดา ประโยชริด .(2547). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของเทศบาล ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ธานี แสงจันทร์. (2553). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดกรมการปกครอง : กรณีศึกษาบุคลากรสังกัดที่ทำการปกครองจังหวัดจังหวัดอำนาจเจริญ.** วิทยานิพนธ์. บธ.ม. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วิวัตน์ ศรีธรรมา .(2551). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อภิชาติ เทพชมภู. (2553). **การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อำนาจ ฉิมมา .(2545). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในจังหวัดร้อยเอ็ด.** ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Herzberg, Frederrick,barnard, Mansner. And Synderman, Barbara. (1959). **The Motivation to Work**. New York John Wiley.

Yamane, Taro .(1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. Tokyo : Harper International.

The Factors Correlated to the Political Culture of People in Nongno Sub-district, Mueang istrict, Mahasarakham Province

Phanitphicha Kotsopha [*]
Sanya Kenaphoom [**]
Soavalak Kosolkittiamporn [***]
Pakdee Phosing [****]

Abstract

This research aims to study the political culture of people and the factors correlated to the political culture of people in Nongno Sub-district, Mueang district, Mahasarakham province, including the useful suggestion about how to develop the political culture of people. The sample for study is 375 people of Nongno Sub-district, Mueang district, Mahasarakham Province which selected by Taro Yamane' s technique and a simple using Stratified Random Sampling Method. The instrument for collecting data was the rating scale questionnaire including Check list, Rating scale and Opened end, with testing the item on the reliability of 0.94 and tests of knowledge about the Thai politics. The statistics for analysis are frequency, percentage, mean, standard deviation and Chi-square test by statistical significant at .05 levels. Besides, this study is analyzed by the content analysis

The research results were found as follows;

1. The political culture levels of Nong-No villagers, Muang district Mahasarakham overall are in high level. The factors associated with political culture of Nong-no villagers in statistical of 0.5 level are being a members of a political parties, education level, and monthly income. The other factors which are not associated including gender, occupation, marital status, age, number of household members in charge

2. The recommendations about developing the political culture of Nong-No villagers, Mueang district, Mahasarakham province are shown as following : (1) The district should arrange community activities for people understand about politics and government of Thailand. (2) The district should promote love and harmony among the villagers, although they are thought to be different. (3) The district should promote the role of public politics in Nongno Sub-district.

Keywords: Political Culture/ Political Participation/ Nongno Subdistrict, Mahasakham Province

[*] *Graduate student. Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**] *Ph.D., Assistant Professor. Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[***] *Ph.D., Assistant Professor. Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[****] *Lecturer, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

พนิตพิชา โคตรโสภา[*]
สัญญา เคณาภูมิ[**]
เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร[***]
ภักดี โพธิ์สิงห์[****]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์ เลือกตั้งในเขตตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 375 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทำโร ยามาเน่ (Taro Yamane.1973 :727) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามทั้งประเภท ตรวจสอบรายการ (Check list) มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Opened end) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 และแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ Chi-Square test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นอกจากนั้นข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ เพศ อาชีพ สถานภาพการสมรส อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่รับผิดชอบ

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ (1) ควรจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทย (2) ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่รักใคร่สามัคคีแม้จะมีความคิดที่แตกต่าง (3) ส่งเสริมบทบาทประชาชนทำงการเมืองในเขตตำบลหนองโนโดยการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เดิม

คำสำคัญ : วัฒนธรรมทำงการเมือง/ การมีส่วนร่วมของประชาชน

---

[*] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[***] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[****] *อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองมีลักษณะเป็นนามธรรม ที่เน้นถึงระบบความเชื่อ (Belief) ความคิดเห็น (Opinion) ค่านิยม (Value) ตลอดจนทัศนคติ (Attitude) ในทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็น“ตัวกำหนด” ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นสื่อความคิด(Concept) ประการหนึ่ง วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องที่สามารถปลูกฝังหรือสร้างหรือทำให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งในการศึกษาทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่มีลักษณะซับซ้อนอยู่ในระบบสังคมการเมืองการที่ระบบการเมืองของสังคมหนึ่งๆ จะดำรงอยู่หรือพัฒนาขึ้นไปย่อมต้องอาศัยการที่คนในสังคมนั้นๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของระบบการเมืองของสังคมนั้น

อย่างไรก็ตาม แม้สภาพปัจจุบันของประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นแต่ภายในสังคมไทยจะเป็นสังคมต่างระดับ กล่าวคือ มีกลุ่มคนส่วนน้อยที่มีความรู้และมั่งคั่งและในขณะที่กลุ่มคนส่วนใหญ่มีความรู้น้อยและยากจนก็ตาม แต่ยังมีคนอีกกลุ่มชนชั้น คือ ชนชั้นกลางที่มีความรู้แม้จะไม่มีความร่ำรวยมากนัก แต่ก็มีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ซึ่งความหมายของชนชั้นกลางคือกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพที่ไม่ได้ทำการผลิต แต่ใช้แรงความคิดในการทำงาน ปัจจุบันชนชั้นกลางมีการขยายตัวมากขึ้นตามอัตราการเจริญเติบโตทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ชนชั้นกลางที่มีความสำคัญต่อการเมืองในเวลานี้คือ ปีกนักปฏิรูปสังคม และ ปีกนักธุรกิจ – วิชาชีพปีกนักปฏิรูป ได้แก่ บรรดานักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการส่วน ปีกนักธุรกิจ – วิชาชีพ ได้แก่ นักบริหาร นายธนาคาร แพทย์ ทนายความ วิศวกร เป็นต้น (อ้างใน เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2537: 15-16)

ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่นี่มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านอย่างเห็นได้ชัด เช่น ด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนมีฐานะเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่เศรษฐกิจในชุมชนรายได้ส่วนหนึ่งมาจากรายได้มาจากการประกอบอาชีพทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมืองขาย ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้เป็นสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว จากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของรัฐ รายได้อีกส่วนหนึ่งของชาวบ้านส่วนใหญ่มาจากการหญิงสาวในหมู่บ้านจำนวนมากมีสามีเป็นชาวต่างชาติ เงินที่ใช้จ่ายในครอบครัว ส่งเสียเลี้ยงดูพ่อแม่ พี่ น้อง และคนในครอบครัวมาจากสามีชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ ทางด้านสังคม ในชุมชนแห่งนี้มีโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อนกันมากขึ้นในสังคมประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายอาชีพมากเพิ่มขึ้น เด็กเยาวชนส่วนใหญ่ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในหน่วยงานของรัฐเพิ่มขึ้น จำนวนผู้รู้หนังสือในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้มหาวิทยาลัยประจำจังหวัด อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์ทางการเมืองภายในชุมชนตำบลหนองโน มีปรากฏการณ์เกิดขึ้นหลายประการในกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้นว่า การเลือกตั้งระดับต่างๆ ในชุมชนพบว่ามีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างไม่เกรงกลัวและการเลือกตั้งยังนำไปสู่การแตกแยกในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วันที่ 3 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความนิยมในพรรคเพื่อไทย ได้พยายามสนับสนุนผู้สมัครในนามพรรคให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทน อย่างไรก็ตามประชาชนในพื้นที่ไม่ได้ต้องการเงินแล้วจึงไปเลือกตั้ง แต่การที่ชาวบ้านไปใช้สิทธิ์เพราะชาวบ้านเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองไทย นอกจากนั้นเมื่อมีกิจกรรมการปราศรัยของนักการเมืองท้องถิ่นหรือจากแกนนำการเมืองไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสีต่างๆ ชาวบ้านก็ได้ให้ความสนเข้าร่วมรับฟังการปราศรัยเป็นระยะนับเป็นปรากฏการณ์ที่บ่งบอกว่าประชาชนให้ความสนใจในกิจกรรมการเมืองมากขึ้น และเป็นสัญญาณที่จะบอกถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากขึ้น

อย่างไรก็ตามยังมีประชาชนหลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับการชุมนุม พวกเขามองว่าการชุมนุมของทั้งสองฝ่ายไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น อยากให้การเรียกร้องเป็นไปแบบสันติวิธี มีการสนทนา การเจรจาและปรองดอง

สามัคคีกันมากกว่านี้ ทัศนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมองว่ายังล้าหลังและมีการจูงใจให้ปฏิบัติตาม คนไทยมีค่านิยมที่ง่ายที่จะคล้อยตามผู้ที่มีอำนาจ มีอิทธิพลสูงกว่าซึ่งเป็นผู้นำในทัศนะทางการเมือง ดังนั้น วัฒนธรรมทางเมืองของชาวบ้านตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงในชุมชนด้านต่างๆ จะส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองของคนในชุมชนแห่งนี้มีลักษณะอย่างไร และวัฒนธรรมการเมืองดังกล่าวเป็นผลกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองในลักษณะใดซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโนอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

คำถามการวิจัย

1.วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามเป็นอย่างไร

2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5,965 คน จากจำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหนองโน หมู่ที่ 2 บ้านกุดแคน หมู่ที่ 3 บ้านหนองคำอีดำ หมู่ที่ 4 บ้านนานกเขียน หมู่ที่ 5 บ้านหนองโน หมู่ที่ 6 บ้านกุดแคน หมู่ที่ 7 บ้านสวนมอน และหมู่ที่ 8 บ้านหนองโน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 375 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane.1973 :727) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด ซึ่งจำแนกเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะของประชากร ประกอบด้วย เพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว

3.2 ตัวแปรตาม หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยการประยุกต์จากกรอบแนวคิดของ กาเบรียล เอ.อัลมอนด์ แอนด์ พาวเวล Gabricl A. Almond and Powell (อ้างใน ธีรวุฒิ โศภิษฐิกุล. 2543: 100) จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย ทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองไทย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดระยะเวลาของการศึกษา ระหว่าง 1 มีนาคม ถึง 31 พฤษภาคม พ.ศ.2555

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรของการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5,965 คน จากจำนวน 8 หมู่บ้าน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดมหาสารคาม. 2554)

2. กลุ่มตัวอย่าง

วิธีการคัดเลือกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรในการหาขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane (1973 : 727 อ้างใน ธนันอนุมานราชธน. 2544 : 113 – 114) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) หลังจากได้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้านแล้ว ได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากบุคลากรหมู่บ้าน ตามสัดส่วนของประชาชนแต่ละหมู่บ้าน ใช้วิธีจับสลาก โดยเขียนชื่อในแผ่นกระดาษ ใช้ 1 แผ่นต่อ 1 ชื่อ ใส่กล่องแล้วจึงหยิบออกมาทีละแผ่น เมื่อจับได้ชื่อใดก็เขียนไว้แล้วนำกลับเข้าไปในกล่องอีก เพื่อให้แต่ละชื่อมีโอกาสถูกเลือกเท่า ๆ กัน ถ้าจับได้รายชื่อเดิมจะจับใหม่ ดำเนินการจับสลากชื่อประชาชนแต่ละหมู่บ้านจนกว่าจะครบ 8 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่าง 375 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ จากนั้นนำเครื่องมือให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบสอบถาม แล้วดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามสำหรับประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้ง สำหรับรายละเอียดของแบบสอบถามประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นชนิดตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย เป็นชนิดให้เลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองไทย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open end)

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวความคิด วัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนแล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม ทั้งแบบสอบถามปลายปิดและแบบปลายเปิด
3. นำร่างแบบสอบถามเสนอกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ แก้ไข และเสนอแนะ ปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณา และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและ ภาษา โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC)
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ โดยทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1 ไปทดลองใช้ (Try Out) ซึ่งผู้ศึกษานำไปทดลองใช้กับประชาชนในเขตตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างรายข้อกับรวมทุกข้อ (Item-Total correlation) และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 100) ได้ค่าเท่ากับ .9418
6. จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือแนะนำตัวและขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความร่วมมือจากในการตรวจสถิติประชาชน และเก็บรวมรวมข้อมูล ชี้แจงผู้ช่วยวิจัย ให้เข้าใจขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ซึ่งผู้ช่วยวิจัยมีจำนวนหมู่บ้านละ 1 คน รวมเป็น 8 คน แล้วผู้วิจัยและผู้ช่วยในการวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะประกอบด้วย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย เป็นชนิดให้เลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่ โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน โดยการหาค่าเฉลี่ย โดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ จากสูตร ดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนคะแนนที่ตอบได้ x 5 (ต้องการทำให้เป็น 5 ระดับ)}}{\text{จำนวนคะแนนทั้งหมด (15 คะแนน)}}$$

แปลความหมาย นำมาเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (รังสรรค์ สิงหเลิศ. 2551: 186)

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย สูงมาก
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย สูง
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย ต่ำ
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย ต่ำมาก

3. วิเคราะห์ทัศนคติทางการเมืองไทย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (รังสรรค์ สิงหเลิศ. 2551: 186)

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง มีระดับดีมาก
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง มีระดับดี
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง มีระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง มีระดับ ไม่ดี
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง มีระดับไม่ดีมาก

4. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (รังสรรค์ สิงหเลิศ. 2551: 186)

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง มีระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง มีระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง มีระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง มีระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด

5. การวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยผู้วิจัยได้รวมเอาองค์ประกอบวัฒนธรรมทางการเมือง 3 ประการ รวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองไทย ทัศนคติทางการเมืองไทย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ดังนี้ (รังสรรค์ สิงหเลิศ. 2551: 186)

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง มีระดับสูงมาก
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง มีระดับสูง
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง มีระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง มีระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง มีระดับต่ำมาก

6. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และสถานภาพการสมรส กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ใช้ค่าสถิติ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

7. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการสรุปประเด็นหาความหมาย และแจกแจงความถี่ และนำเสนอด้วยการพรรณนาความ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย Mean ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard Deviation (S.D.) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Chi – square – test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น หญิง จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 62.90 จำแนกตามอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัวจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.90 จำแนกตามการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองส่วนใหญ่ไม่เคยเป็นสมาชิกพรรคหรือกลุ่มการเมืองจำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 87.70 จำแนกตามสถานภาพการสมรสส่วนใหญ่ สมรสแล้ว จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 58.70 จำแนกตามการศึกษาส่วนใหญ่ จบการศึกษา ปริญญาตรี หรือสูงกว่าจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 จำแนกตามอายุส่วนใหญ่ มีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 36.30 จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่ มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาทจำนวน 173 คน คิดเป็นร้อย 46.10 และจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ 4 – 6 คน จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20

2. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ = 3.54) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูงจำนวน 2 ด้าน และ ระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ทัศนคติทางการเมืองไทย ($\overline{X}$ = 3.99) การมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\overline{X}$ = 3.58) และ ความรู้ความเข้าใจ ($\overline{X}$ = 3.05) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนของประชาชน มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ส่วนเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของประชาชน ไม่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ (1) จัดกิจกรรมชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทย (2) อยากให้ประชาชนในพื้นที่รักใคร่สามัคคีแม้จะมีความคิดที่แต่ต่าง (3) ส่งเสริมบทบาทประชาชนทางการเมืองในเขตตำบลหนองโนรวมถึงการศึกษาบทบาทประชาชนทางการเมืองในเขตตำบลหนองโนโดยการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เดิม (4) สร้างแนวคิดการรวมพลังกระตุ้นให้สตรีตระหนักและความสำคัญกับศักยภาพของตนเอง ทั้งนี้หน่วยงานส่วนกลางถือเป็นหน่วยงานสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการพัฒนาสตรีในด้านต่างๆ และ (5) จัดตั้งหน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาบทบาทางการเมืองเพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาและเป็นศูนย์ข้อมูลศึกษาหาข้อมูลและวิเคราะห์วิจัยปัญหาติดตามและประเมินผล และเป็นหน่วยประสานงานและส่งเสริมด้านการพัฒนา ให้ครอบคลุม ทั้งในประเภทหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับสูง

ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\overline{X}$ = 3.54) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูงจำนวน 2 ด้าน และระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่จากมากไปน้อยดังนี้ ทัศนคติทางการเมืองไทย ($\overline{X}$ = 3.99) การมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\overline{X}$ = 3.58) และ ความรู้ความเข้าใจ ($\overline{X}$ = 3.05)

ทั้งอาจเป็นเพราะว่า

ประชาชนมองว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกรองที่ดีอยู่แล้ว เป็นการแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยทั้งนั้น การที่ประชาชนปรากฏตัวแสดงตนในการใช้สิทธิเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำทางการเมืองจึงเป็นการแสงออกในฐานที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงด้วยเหตุนี้การเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเพื่อกำหนดผู้นำทางการเมืองของตนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสังคมใดถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ จะทำให้ประชาชนมีโอกาสได้ผู้นำทางการเมืองที่ดี ดังนั้น การใช้อำนาจของประชาชนในการกำหนดผู้ปกครองจึงเป็นการแสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญยิ่ง และเป็นกลไกสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศทั้งในการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สรรเพชร พลอยสังวาล (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการระดับอำเภอ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าข้าราชการอำเภอเขาวงมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูง โดยในด้านการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์มีระดับสูงที่สุด รองลงมาคือมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย ความเชื่อมั่นในหน้าที่พลเมืองและความเชื่อมั่นในตนเองความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์และการมองโลกในแง่ดี การนิยมอำนาจเด็ดขาด และความเชื่อมั่นในศักดิ์ศรี และความเสมอภาคของมนุษย์ในการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการทั้งสามกลุ่ม พบว่า

ข้าราชการพลเรือนกับข้าราชการครูมีวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับสูง สูงกว่าข้าราชการตำรวจ ซึ่งมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบปานกลาง

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ เพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การเป็นสมาชิกพรรค ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน นำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

2.1 การเป็นสมาชิกพรรค มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ทั้งอาจเป็นเพราะว่า

1. จากการรวมตัวของบรรดาสมาชิกเพื่อสนับสนุนผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่งเท่านั้น พรรคการเมืองทุกพรรคไม่ว่าพรรคเล็กหรือพรรคใหญ่มีสาขาพรรคน้อยมาก สาขาบางแห่งมีแต่รูปแบบที่เป็นทางการเท่านั้นไม่มีบทบาทอะไร สาขาพรรคมีความสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ 1 เป็นหน่วยงานของพรรคเชื่อมโยงกับประชาชนในเขตเลือกตั้ง และช่วยสร้างฐานสนับสนุนของพรรคในหมู่ประชากรเลือกตั้ง 2 เป็นหน่วยงานของพรรค ในการร่วมคัดเลือกผู้รับสมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้นๆ

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ อารียา ลัพธ์จิโรสกุล (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่น และข้าราชการในจังหวัดนครนายก ว่ามีความโน้มเอียงไปในทางประชาธิปไตยมาก-น้อยเพียงใด และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้การติดตามข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ กับระดับวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักการเมืองท้องถิ่นและข้าราชการในจังหวัดนครนายก ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครนายก และกรรมการสุขาภิบาลที่มาจากการเลือกตั้ง 4 แห่ง คือ สุขาภิบาลท่าช้าง สุขาภิบาลบ้านนา สุขาภิบาลองครักษ์ และสุขาภิบาลเกาะหวาย และข้าราชการจำนวน 453 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ศึกษา การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดนครนายก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ การติดตามข่าวสารทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นระดับวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงกว่าข้าราชการ แต่มีระดับวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นรวมทั้งข้าราชการอยู่ในระดับปานกลางนอกจากนี้ยังพบอีกว่าข้อมูลที่ได้จากส่วน ที่หนึ่งจากนักการเมืองท้องถิ่นและข้าราชการ

2.2 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ทั้งอาจเป็นเพราะว่า

1. การศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิผลมากในหลายๆด้านของชีวิตสิ่งที่บุคคลได้รับจากการศึกษานอกจากจะเป็นการประสิทธิประสาทวิชาความรู้ในวิชาชีพแล้ว ยังได้รับความรู้และแรงกระตุ้น ให้สนใจและปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พื้นฐานของพลเมืองให้รู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ให้รู้จักแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะสถาบันศึกษาในสังคมประชาธิปไตย จะส่งเสริมให้นักเรียน นิสตนักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับวัยและความรับผิดชอบ

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2520: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาโท พบว่า มีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยในระดับสูง และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการในระดับกลาง ในประเด็นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งพบว่านักศึกษาปริญญาโทมีความเชื่อมั่นต่อการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และความสำนึกในหน้าที่พลเมืองระดับสูง

2.3 รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลหนองโนอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ทั้งอาจเป็นเพราะว่า

1. พฤติกรรมทางการเมืองในรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายๆกิจกรรมของการเข้าร่วมสูงกว่าคนที่มีรายได้ต่ำกว่าที่การเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการเข้าร่วมนานๆครั้งหรือบางโอกาส ได้แก่ กิจกรรมการฟังอภิปรายสัมมนา ปราศรัยหาเสียงขอพรรคการเมืองนักการเมอง การให้ความรู้หรือเคยแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวการเมืองแก่คนในชุมชน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ บุญลิขิต (2531: บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชน ในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย และพบว่าปัจจัยทางสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม 9 ประการ คืออายุการศึกษา รายได้ เพศ อาชีพ สถานภาพการสมรส ภูมิลำเนา การเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรในสังคมและการเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีชาติพันธุ์เป็นชนส่วนใหญ่ในสังคม มีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จัดกิจกรรมชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทย
2. อยากให้ประชาชนในพื้นที่รักใคร่สามัคคีแม้จะมีความคิดที่แตกต่าง
3. ส่งเสริมบทบาทประชาชนทางการเมืองในเขตตำบลหนองโนรวมถึงการศึกษาบทบาทประชาชนทางการเมืองในเขตตำบลหนองโนโดยมีการส่วนร่วม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เดิม
4. สร้างแนวคิดการรวมพลังกระตุ้นให้สตรีตระหนักและความสำคัญกับศักยภาพของตนเอง ทั้งนี้หน่วยงานส่วนกลางถือเป็นหน่วยงานสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนพัฒนาสตรีในด้านต่างๆและ
5. จัดตั้งหน่วยงานราชการที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและพัฒนาบทบาททางการเมืองเพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาและเป็นศูนย์ข้อมูลศึกษาหาข้อมูลและวิเคราะห์วิจัยปัญหา ติดตามและประเมินผลและเป็นหน่วยประสานงานและส่งเสริมด้านการพัฒนา ให้ครอบคลุม ทั้งในประเภทหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การสร้างและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยของชุมชน เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของชุมชน เสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน อันจะนำสู่วิถีความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีความเป็นประชาธิปไตย เพื่อหาแนวทางให้ประชาชนเกิดความซึมซับความเป็นประชาธิปไตย นำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร อาจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ธีรชัย บุญมาธรรม ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย และอาจารย์ ดร.อวยชัย วะทา ผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคณาจารย์ประจำหลักสูตร สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ ที่ให้การศึกษา อบรมสั่งสอนและผู้ที่ให้การอุปถัมภ์ช่วยเหลือมาโดยตลอด ส่งผลให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จมีหลักในการครองตนครองคนครองงานและได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

ธีรวุฒิ โศภิษฐิกุล. (2543). **การเมืองการปกครองของไทย.** กรุงเทพมหานคร: ก.พล (1996).

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. (2521). **“วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย : การศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์”**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรรเพชร พลอยสังวาลย์. (2541.) **วัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการระดับอำเภอ ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อารียา ลัพธ์จิโรสกุล. (2541) **วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก**.บทนิพนธ์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต .มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2536). **ม็อบมือถือ : ชนชั้นกลางและนักธุรกิจกับการพัฒนาประชาธิปไตย**. สำนักพิมพ์มติชน.

Yamane, T. (1973). Statistic: An Introductory Analysis. 3 rd ed. New York: Harper and Row.

3. Work Performance

The Moral and Spirit for Work Performance of the Employee under Tambon Municipality in Selaphum district, Roi - Et province

Nicharat Jannamkhet [*]
Yupaporn Yupas [**]

Abstract

The objectives of this research are : 1.) To study the level of the moral and spirit for work performance of the employee under Tambon municipality in Selaphum district, Roi – Et province. 2.) To compare with the moral and spirit for work performance of the employee under tambon municipality in Selaphum district, Roi – Et province in accordance with variable of sex, age and scale of municipality. 3.) To study the suggestion of the moral and spirit for work performance of the employee under tambon municipality in Selaphum district, Roi – Et province. This is the survey research which used sample size of 127 employee. The sample size calculated by Taro Yamena formula. The tools used in the study are questionnaires. The questionnaires are rating scale five level. Data are analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent Sample t-test and F-test (One – Way ANOVA). Significant = .05.

The findings are as follows :

1. The level of the moral and spirit for work performance of the employee under Tambon municipality in Selaphum district, Roi – Et province are rated at high level. Ranging from the highest to the lowest level. Namely ; Security of working, Satisfaction of working, salary and welfare, Relationship with peers.
2. Hypothesis testing found that employee's opinion are different in sex, age and scale of municipality. Their moral and spirit for work performance of the employee under tambon municipality in Selaphum district, Roi – Et province are indifferent.
3. The suggestion of the moral and spirit for work performance of the employee under tambon municipality in Selaphum district, Roi – Et province ranging from the three first range highest levels namely, the employee should be substitute for theirs job, the executive should be justice for every employee to open with qualification completely, and the executive should consider on the promotion with transparency, justice and in time

Keywords: Work Performance/ Employee's satisfaction/ Moral/ Selaphum District Roi-ET Province

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ณิชรัตน์ จันทร์นามเขตต์ [*]

ยุภาพร ยุภาค [**]

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2.) เพื่อเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัด 3.) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานเทศบาลตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 127 คน ได้จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทำโร่ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ ใน

[*] *MA Student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**] *Ph.D., Lecturer, Faculty of College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*

[*] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[**] *ดร., อาจารย์, คณะวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์*

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าที (Independent Sample t-test) และการทดสอบค่าเอฟ หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว (F - test / One–way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย พบว่า

1.) ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีขวัญกำลังใจอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านความมั่นคงในการทำงาน รองลงมา ด้านความพึงพอใจ ในการทำงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ และด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ตามลำดับ

2.) เปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัด แตกต่างกัน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน

3.) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเรียงลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน ควรปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ในกรณีที่ไม่อยู่ ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมเปิดโอกาสให้พนักงานที่มีคุณสมบัติครบถ้วนได้เปลี่ยนสายงานเข้าสู่ตำแหน่งใหม่ในระดับที่สูงขึ้น การพิจารณาความดีความชอบ ในการเลื่อนขั้นเงินเดือน ต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และต้องเป็นไปตามกำหนดเวลา

คำสำคัญ : ขวัญกำลังใจ / พนักงาน / อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

บทนำ

ปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการบริหารองค์การประกอบด้วยคน (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ (material) และการจัดการ (management) ทรัพยากรบุคคลนับว่าสำคัญยิ่งสำหรับองค์การ เนื่องจากเป็นผู้ที่ใช้เงิน วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและการบริหารองค์การ เมื่อบุคลากรในองค์การมีความสำคัญเช่นนี้แล้ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารองค์การนั้นๆ จะต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งบุคคล เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุดตราบนานเท่านาน ขวัญกำลังใจเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อองค์การต่างๆ เพราะการที่จะให้บุคคลมีความสนใจที่จะทำงานในองค์การนั้น องค์การที่เกี่ยวข้องจะต้องมีวิธีการเพื่อให้ได้คนที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติการ และการที่ให้ผู้ปฏิบัติงานมีกำลังใจในการทำงานมีความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมีความรับผิดชอบ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับขวัญกำลังใจตลอดจนปัจจัยต่างๆ ซึ่งนำไปสู่ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน (ต่วนโรสฌา โต๊ะนิแต. 2550 : 1)

ขวัญกำลังใจเป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพราะขวัญกำลังใจของบุคลากรในองค์การเป็นการสะท้อนถึงเจตคติของบุคลากรที่มีต่อการปฏิบัติงาน หน่วยงานและหัวหน้างาน การที่บุคลากรมีขวัญกำลังใจดี แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรและฝ่ายบริหาร (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2541 : 148) การได้รับค่าตอบแทนและตำแหน่งหน้าที่ตามที่มุ่งหวังไว้ สามารถทำงานตามความต้องการ การขาดงานเป็นการแสดงถึงบุคลากรในองค์การมีขวัญกำลังใจในการทำงานต่ำ อาจเกิดจากความไม่ พึงพอใจในด้านต่างๆ เช่น เงินเดือน สวัสดิการ การบริหารงาน หรือนโยบายของหน่วยงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งความต้องการเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการทำงานและมีผลต่อผลผลิตขององค์การประกอบกับ

พฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานที่แสดงออกในรูปของความรู้สึกต่องานดังกล่าว เรียกว่า “ขวัญ”

การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างขวัญกำลังใจของบุคลากรในองค์การ เพราะขวัญกำลังใจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด คนที่มีความรู้ความสามารถดี แต่หากขวัญกำลังใจไม่ดีก็ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชา จะต้องสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่มบุคคล (พนัส หันนาคินทร์. 2543 : 166) ทั้งนี้เพื่อจะได้แน่ใจว่า การปกครองบังคับบัญชาจะเป็นไปอย่างราบรื่น ผลงานที่ทำออกมาอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ลดการสูญเสียที่เกิดจากความเลินเล่อในการปฏิบัติงาน บรรยากาศของความเป็นมิตรจะเกิดขึ้นต่อองค์การนั้น ก่อให้เกิดความสุขใจที่จะส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จด้วยดี เป็นที่พอใจด้วยกันทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา การทำงานมีประสิทธิภาพส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย และสามารถแข่งขันกับองค์การอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเทศบาลตำบล เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 จำนวน 9 แห่ง โดยมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องต่างๆ เช่น รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรมฯลฯ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีพนักงานเทศบาล เพื่อปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ และมุ่งสู่ความสำเร็จขององค์กร จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าขวัญกำลังใจถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การเปลี่ยนแปลงของบุคลากรในองค์กร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรจนบรรลุถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ซึ่งการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ ในระยะเวลาที่ผ่านมาปรากฏว่ายังไม่มีความคล่องตัวและประสิทธิภาพยังไม่สูงนัก ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะของงานที่รับผิดชอบ ประสบการณ์ในการทำงานของพนักงาน สภาพการทำงาน ผลประโยชน์ คุณภาพของการปกครองบังคับบัญชาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน อัตรากำลัง ทรัพยากรและงบประมาณความก้าวหน้า สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล ตลอดจนปัจจัยทางด้านสภาวะแวดล้อมอื่นๆ ส่งผลให้การปฏิบัติงานของพนักงานยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร (ท้องถิ่นอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด : 2554) จากสภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานบุคลากร เพิ่มระดับขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงาน ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีประโยชน์ต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2) เพื่อเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัด

3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

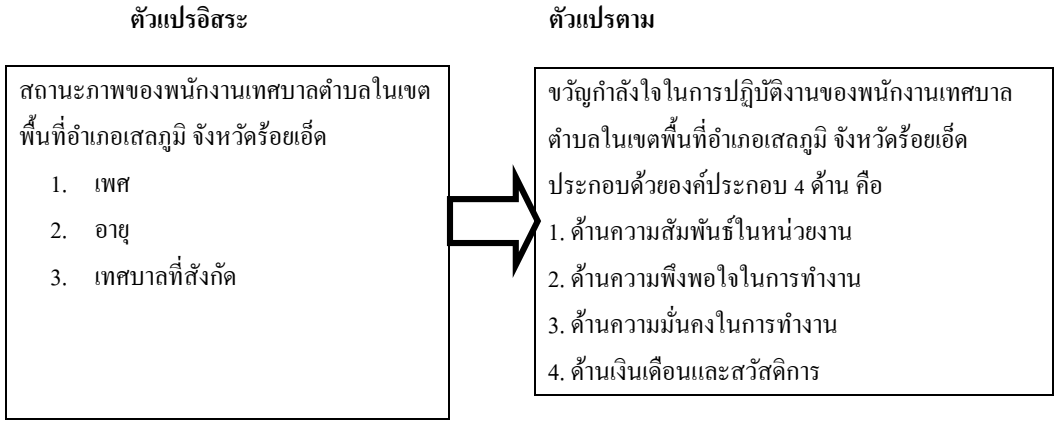
สมมุติฐานการวิจัย

1) พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัดมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสังเคราะห์มาจาก (เดวิส (Davis. 1962) (อ้างอิงจาก ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2547 : 138 -139),กิลล์เมอร์ (Gillmer, 1987 : 380 – 384),กิลล์ฟอร์ด แอนด์ เกรย์ (Guilford & Gray, 1970, pp.280 - 283 อ้างถึงใน บัญชา สมบุญ, 2547, หน้า 17 - 18),มัวส์ แอนด์ เบิร์น (Moore & Burns, 1965, p.72 อ้างถึงใน บัญชา สมบุญ, 2547,หน้า 16 – 17),ฟลิปโป (Flippo, 1975, p.122 อ้างถึงใน บัญชา สมบุญ, 2547, หน้า 16),ณัฐพล ขันธไชย (2526, หน้า 11 - 12 อ้างถึงใน บัญชา สมบุญ, 2547, หน้า 18 - 19) และชูศักดิ์ เจนประโคน (2543, หน้า 81 อ้างถึงใน บัญชา สมบุญ, 2547, หน้า 15 - 16)) ได้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชาก (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9 แห่ง รวมพนักงานเทศบาลทั้งสิ้น 186 คน โดยเก็บข้อมูลจาก (สำนักงานท้องถิ่นอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด .30 กันยายน 2554)

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งได้มาจากการใช้วิธีสุ่มแบบง่าย

2.1) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ทราบจำนวนประชากรตามวิธีของ ยามาเน่ (Yamane. 1970 : 725)

2.2) การสุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เทียบบัญญัติไตรยางศ์หาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม จากจำนวนประชากรในกลุ่มนั้นๆ เพื่อให้ได้ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

ขั้นที่ 2 ใช้เทศบาลเป็นหน่วยในการสุ่ม ทำการสุ่มพนักงานเทศบาลตำบล โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 127 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.1) สร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ และเอกสารตำราเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแต่ละด้านของพนักงานเทศบาลเพื่อกำหนดประเด็นต่างๆ แล้วกำหนดเป็นข้อคำถามในการสร้างเครื่องมือเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

1.2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบล ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

1.3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามด้านข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัด

ตอนที่ 2 สอบถามขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยสอบถามขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบล 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน
2. ด้านความพึงพอใจในการทำงาน
3. ด้านความมั่นคงในการทำงาน
4. ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (Best. 1970 : 174) 5 ระดับ คือ

คะแนน 5 หมายถึง มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มาก
คะแนน 3 หมายถึง มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ ปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับ น้อย
คะแนน 1 หมายถึง มีขวัญกำลังใจอยู่ในในการปฏิบัติงานระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1.1) สร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ และเอกสารตำราเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแต่ละด้านของพนักงานเทศบาลเพื่อ

กำหนดประเด็นต่างๆ แล้วกำหนดเป็นข้อคำถามในการสร้างเครื่องมือเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

1.2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบล ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ

1.3) นำร่างแบบสอบถามเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อแก้ไขปรับปรุง

1.4) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาด้านโครงสร้างและเนื้อหา ด้านภาษา และด้านการวัดผลประเมินผล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item of Objective Congruence IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 249) โดยกำหนดค่า ดังนี้

เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	+1
ไม่แน่ใจ	มีค่าเท่ากับ	0
ไม่เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	-1

1.5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) โดยข้อคำถามใดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.66 ปรับปรุงแก้ไขและเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง (สุวิมล ติรกานันท์. 2548 : 147-148)

2) การหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1) นำแบบสอบถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน

2.2) นำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า ของครอนบาค (Cronbach`s Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด. 2543: 100) ได้ค่าความเชื่อมั่น .8814

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทุกด้าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอหนังสือรับรองและหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกเทศมนตรีในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยขอความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างในการชี้แจ้งวัตถุประสงค์ของการทำการวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องครบถ้วน และรวบรวมข้อมูลตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

2) เก็บข้อมูลด้วยตัวเอง พร้อมสัมภาษณ์ โดยนำแบบสอบถามไปขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถาม พร้อมกำหนดระยะเวลาเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนเพื่อสรุปผลการศึกษาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

1) ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1) ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

1.2) ลงรหัสในแบบสอบถามตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย แล้วนำแบบสอบถามไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะใช้การจัดกลุ่มข้อเสนอแนะ สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และพรรณนาความ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำสถิติมาประกอบการวิเคราะห์ ดังนี้

1) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการดำเนินงาน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพนักงานเทศบาล จำแนกตามเพศ สถิติที่ใช้ *t*-test อายุ และเทศบาลที่สังกัด สถิติที่ใช้ ได้แก่ *F*-test (One – Way ANOVA) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยกำหนนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถ้าพบความแตกต่างจะวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Seheffe)

4) การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ใช้การจัดกลุ่มข้อเสนอแนะ สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และพรรณนาความ

5) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ถอดความและพรรณนาความ

ผลการวิจัย

ในการศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลได้ ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์สถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 37 อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.4 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.7 อายุระหว่าง41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.8 และมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.1 เทศบาลที่สังกัด พบว่า ส่วนใหญ่สังกัด ทต.เสลภูมิ คิดเป็นร้อยละ 19.7 ทต.เมืองไพร คิดเป็นร้อยละ 12.6 ทต.นาแซง คิดเป็นร้อยละ 11.8 ทต.นาเมือง และทต.เกาะแก้ว คิดเป็นร้อยละ 10.2 ทต.เขวา ทต.หนองหลวง คิดเป็นร้อยละ 9.4 ทต.วังหลวง คิดเป็น ร้อยละ8.7 และทต.พรสวรรค์ คิดเป็นร้อยละ 7.9

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขต

พื้นที่อำเภอเสล-ภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.94, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.13, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ($\overline{X}$ = 3.98, S.D. = 0.57) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.62) และด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

3) ผลการเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

3.1) ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกัน มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม (Sig=0.46) ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน(Sig=0.51) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน (Sig=0.37) ด้านความมั่นคงในการทำงาน (Sig=0.48) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ(Sig=0.49) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2) ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม(Sig=0.568) ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน(Sig=0.691) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน (Sig=0.566) ด้านความมั่นคงในการทำงาน (Sig=0.570) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (Sig=0.443) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3) ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เทศบาลที่สังกัดต่างกัน มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวม (Sig=0.335) ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน(Sig=0.572) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน (Sig=0.153) ด้านความมั่นคงในการทำงาน (Sig=0.223) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ (Sig=0.391) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 4 ด้านดังนี้

4.1) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า เพื่อนร่วมงานควรปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ในกรณีที่ไม่อยู่ (ความถี่ = 49) รองลงมา ผู้บังคับบัญชาควรให้คำปรึกษาแนะนำ และคอยช่วยเหลือ (ความถี่ = 26) เพื่อนร่วมงานควรให้เกียรติในการแสดงความคิดเห็น และรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน (ความถี่ = 18)

4.2) พิจารณาด้านความพึงพอใจในการทำงานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการมอบหมายงานโดยคำนึงถึงศักยภาพ และความสามารถของบุคลากร (ความถี่ = 32) รองลงมา ควรเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสตัดสินใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ (ความถี่ = 25) ควรจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างต่อเนื่อง (ความถี่ = 16) และควรจัดให้มีตู้รับฟังความคิดเห็นเฉพาะของพนักงาน (ความถี่ = 14)

4.3) พิจารณาด้านความมั่งคงในการทำงานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมเปิดโอกาสให้พนักงานที่มีคุณสมบัติครบถ้วนได้เปลี่ยนสายงานเข้าสู่ตำแหน่งใหม่ใน

ระดับที่สูงขึ้น(ความถี่ = 47) รองลงมา การพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือน ต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และต้องเป็นไปตามกำหนดเวลา (ความถี่ = 39) และพนักงานทุกคนในองค์กรควรมีโอกาสก้าวหน้า เท่าเทียมกันไม่ว่าจะปฏิบัติงานส่วนราชการใดก็ตาม (ความถี่ = 38)

4.4) พิจารณาด้านเงินเดือนและสวัสดิการพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดที่พักให้แก่พนักงานที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับที่พักอาศัย (ความถี่ = 30) รองลงมา มีการส่งเสริมสุขภาพพนักงาน เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี กิจกรรมนันทนาการและกายบริหาร(ความถี่ = 27) และควรมีค่าตอบแทนปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ (ความถี่ = 25)

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1) จากการศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบทางสถิติของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัด โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ในปัจจุบันผู้บริหารท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีนโยบายในการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับพนักงานเทศบาลตำบล เพื่อให้พนักงานเทศบาลตำบลมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น และได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน พบว่า ผู้บังคับบัญชาเป็นแบบอย่างที่ดี ในการประพฤติปฏิบัติตนดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาโดยใช้หลักประชาธิปไตย เพื่อนร่วมงานให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเคารพนับถือซึ่งกันและกันไว้วางใจกันยกย่องและนับถือในความสามารถและผลงาน และมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงานเป็นระยะ ด้านความพึงพอใจในการทำงาน พบว่า พนักงานได้ปฏิบัติงานตามที่ตนเองมีความถนัดเหมาะสมกับความรู้ความสามารถและการดำเนินการตามนโยบายเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพราะได้รับการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร จากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน และผู้บริหารยังสนับสนุนให้ศึกษาต่อ หรือเข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะในการทำงาน จึงส่งผลให้งานที่ปฏิบัติมักจะประสบความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หน่วยงานก็มีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ และทันสมัย สถานที่ปฏิบัติงานมีความกว้างขวางเพียงพอ เพื่ออำนวย ความสะดวกในการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน พบว่า งานที่ปฏิบัติ มีความมั่นคง มีความปลอดภัยในการปฏิบัติงานและถือว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติและภูมิใจโอกาสความก้าวหน้าของพนักงานเท่าเทียมกับข้าราชการประเภทอื่นสามารถเลื่อนระดับได้สูงขึ้นเพราะมีการกำหนดตำแหน่ง เพื่อรองรับความก้าวหน้าในสายงานของพนักงานในแผนอัตรากำลัง 3 ปี และผู้บริหารมีความเสมอภาค ในการพิจารณาแต่งตั้ง โอน (ย้าย) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการพบว่า ผู้บริหารมีความเอื้ออาทรต่อความเป็นอยู่ของพนักงาน เงินเดือนที่ได้รับก็เหมาะสมกับตำแหน่งที่ปฏิบัติในปัจจุบัน มีเงินประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ ให้ทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท การเบิกจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าเช่าที่พัก มีความเหมาะสมและรวดเร็ว หน่วยงานยังมีการจัดกิจกรรมให้พนักงานเทศบาลได้ทัศนศึกษาดูงานเป็นประจำทุกปี และพนักงานได้ใช้รถยนต์ของสำนักงานในการเดินทาง

ไปติดต่อราชการ จากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะเป็นเหตุให้พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

3) จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผล โดยเรียงลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เพื่อนร่วมงานควรปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ในกรณีที่ไม่อยู่ ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมเปิดโอกาสให้พนักงานที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ได้เปลี่ยนสายงานเข้าสู่ตำแหน่งใหม่ในระดับที่สูงขึ้น และการพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือน ต้องเป็นไปอย่าง โปร่งใส ยุติธรรม และต้องเป็นไปตามกำหนดเวลา อภิปรายได้ว่า พนักงานเทศบาล ในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานในส่วนที่ยังบกพร่อง เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ตระหนัก และให้ความสำคัญต่อการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นนายกเทศมนตรี ในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ควรพิจารณานำข้อเสนอแนะ ที่ได้ มาใช้เป็นแนววางในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุง การสร้างขวัญกำลังใจให้แก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานได้รับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงสุด ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้รับประโยชน์จากการให้บริการสาธารณะอย่างแท้จริง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีขวัญกำลังใจอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านความมั่นคงในการทำงาน รองลงมา ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ และด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ตามลำดับ และ เปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัด ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัด ต่างกัน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดเชิงปริมาณ ที่มีความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน เพื่อนร่วมงานควรปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ในกรณีที่ไม่อยู่ ผู้บังคับบัญชาควรให้คำปรึกษา แนะนำ และคอยช่วยเหลือ เพื่อนร่วมงานควรให้เกียรติในการแสดงความคิดเห็น และรับฟังเหตุผลซึ่งกัน และกัน 2) ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ควรมีการมอบหมายงานโดยคำนึงถึงศักยภาพ และความสามารถของบุคลากร ควรเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีโอกาสตัดสินใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ ควรจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างต่อเนื่อง ควรจัดให้มีตู้รับฟังความคิดเห็นเฉพาะของพนักงาน 3) ด้านความมั่งคงในการทำงาน ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมเปิดโอกาสให้พนักงานที่มีคุณสมบัติครบถ้วนได้เปลี่ยนสายงานเข้าสู่ตำแหน่งใหม่ในระดับที่สูงขึ้น การพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือน ต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และต้องเป็นไปตามกำหนดเวลา พนักงานทุกคนในองค์กรควรมีโอกาสก้าวหน้า เท่าเทียมกันไม่ว่าจะปฏิบัติงานส่วนราชการใดก็ตาม 4) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ควรจัดที่พักให้แก่พนักงานที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับที่พักอาศัย มีการส่งเสริมสุขภาพพนักงาน เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี กิจกรรมนันทนาการ และกายบริหาร ควรมีค่าตอบแทนปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะ ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงาน ดังนี้คือ

1) ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลจากการวิจัย พบว่า ด้านที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำสุดจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน ด้านความมั่นคงในการทำงาน และด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ดังนั้น ประเด็นที่ควรพัฒนา ได้แก่

1.1) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน พบว่า ผู้บังคับบัญชาให้คำปรึกษา แนะนำ และคอยช่วยเหลือระดับขวัญกำลังในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงควรให้คำปรึกษา แนะนำ และคอยช่วยเหลือ ผู้ใต้บังคับบัญชา

1.2) ด้านความมั่นคงในการทำงาน พบว่า การพิจารณาความดีความชอบ และการเลื่อนระดับ มีระบบอุปถัมภ์(ระบบพรรคพวก) ระดับขวัญกำลังในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น การพิจารณาความดีความชอบ และการเลื่อนระดับ ผู้บริหารจะต้องมีความเป็นกลาง มีความเสมอภาค ไม่มีระบบอุปถัมภ์ (ระบบพรรคพวก)

1.3) ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ พบว่า มีการส่งเสริมสุขภาพพนักงาน เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี กิจกรรมนันทนาการ และกายบริหาร และการปฏิบัติงานนอกเวลา ได้รับเงินค่าตอบแทนที่ เหมาะสมระดับขวัญกำลังในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้บริหารจะต้อง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพนักงาน เช่น การตรวจสุขภาพประจำปี กิจกรรมนันทนาการ และการปฏิบัติงานนอกเวลาจะต้องมีการเปิดจ่ายตามสิทธิให้แก่พนักงาน

2) ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ และเทศบาลที่สังกัด ที่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ และเทศบาลที่สังกัดแตกต่างกัน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ก็ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนา ได้แก่ ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ควรยึดนโยบายในการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับพนักงานเทศบาล และปรับปรุงในส่วนที่พกพร้อง และควรเชื่อมแนวทาง อุดมการณ์ ความประพฤติตน และวัตถุประสงค์ในการทำงาน ต่อพนักงาน เพื่อให้พนักงานทุกคน เกิดทัศนะคติ ยึดมั่นอุดมการณ์ไปในทางเดียวกัน เพื่อมุ่งให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น ให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว

3) ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบประเด็น ควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะในแบบสอบถาม แบบปลายเปิด เรียงลำดับสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ดังนี้

3.1) เพื่อนร่วมงานควรปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ในกรณีที่ไม่อยู่

3.2) ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมเปิดโอกาสให้พนักงานที่มีคุณสมบัติครบถ้วนได้เปลี่ยนสายงานเข้าสู่ตำแหน่งใหม่ในระดับที่สูงขึ้น

3.3) การพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนขั้นเงินเดือน ต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และต้องเป็นไปตามกำหนดเวลา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล อำเภออื่น ๆ หรือจังหวัดอื่นด้วย เพื่อที่จะได้ข้อมูลโดยรวมได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงการรักษา ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานให้คงอยู่เสมอ

2) ควรศึกษาและเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด กับอำเภออื่นที่มีขนาดใกล้เคียงกันในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ได้ข้อเปรียบเทียบที่ชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ลงได้ เพราะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือและแนะนำจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ให้แนวคิดทฤษฎีด้านรัฐประศาสนศาสตร์เสมอมา

ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ได้ให้คำแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ ประกอบกับตรวจสอบความถูกต้อง แก้ไขเรียบเรียงเนื้อหาครบถ้วนจนทำงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ถูกต้องตามรูปแบบ

ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย นายสมศักดิ์ พันธ์ชาติ ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลตำบลนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด นายประเสียร เมืองวงษ์ ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โรงเรียนปทุมรัตต์พิทยาคม อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด และนางวัชรินทร์ ปัจสาโก ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านขนวน(คุรุประชาสรรค์) อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้ทุกสิ่งและที่เคารพยิ่ง ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนทุกประการเสมอมา ประโยชน์ทางวิชาการและคุณความดีทั้งหลายอันอาจเกิดจากงานการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บูรพาจารย์ผู้ประสาทวิชาทุกท่าน ซึ่งมีส่วนผลักดันให้ชีวิตของผู้ศึกษาประสบความสำเร็จตามอุดมการณ์ที่ตั้งไว้

บรรณานุกรม

ต่วนโรสณา โต๊ะนิแต. (2550). **ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดยะลา.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสร้างเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

บัญชา สมบุญ. (2547). **การศึกษาขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายการปกครองโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา กลุ่มโรงเรียนที่ 3 สวนหลวง ร.9 สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.** ปัญหาพิเศษ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา,ชลบุรี.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2547). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีด.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2541). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล.** กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

พนัส หันนาคินทร์. (2543). **หลักการบริหารโรงเรียน.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). **เทคนิกการวัดผลการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

สุวิมล ติรกานันท์. (2549). **การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Tambon Administrative Organization Personnel's Satisfaction from Work Performance in Phontong District, Roi – Et Province

Yupin Boonsinchai*
Yuphaporn Yupas**

Abstract

The objectives of this research are : 1.) to study the level of tambon administrative organization personnel's Satisfaction from work performance in Phontong District, Roi - Et Province. 2.) to compare with tambon administrative organization personnel's Satisfaction from work performance in Phontong District, Roi - Et Province with variable were sex, age, education, position. 3.) to study the suggestion of tambon administrative organization personnel's Satisfaction from work performance in Phontong District, Roi – Et Province. This thesis was survey research. The sample were local employee of 202 subjects. The instrument used in the study were the five rating scale with 0.95 of Reliability. Discrimination power were between 0.50 - 0.77. The IOC are between 0.67 - 1.00. Data are analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test (Independent sample) and F-test (One - Way ANOVA). The qualitative data are analyzed by content analysis.

Result of the findings were as follows:

1. The level of tambon administrative organization personnel's Satisfaction from work performance in Phontong District, Roi – Et Province was overall were at high level Considering each aspect found ten aspect were high level. Ranging the arithmetic mean from the three highest to the lowest levels ; namely, Achievement, Responsibility, Work-itself. However , there were four moderate level ; namely, Status, Growth, Salary, Personal Life.
2. Hypothesis tested found that : Employee with different of sex, age, education, position have motivated with tambon administrative organization personnel's satisfaction from work performance in Phontong District, Roi – Et Province are overall indifferent.
3. The suggestion about tambon administrative organization personnel's satisfaction from work performance in Phontong District, Roi – Et Province ranging from the three first range highest levels namely the cooperation in this job, the responsibility by and the participation in their job.

Keywords:Tambon Administrative Organization / Personnel's Satisfaction / Work Performance / Phantom District Roi-ET' Province

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ยุพิน บุญสินชัย*
ยุภาพร ยุภาศ**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด 2.) เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน 3.) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ พนักงานส่วนตำบลจำนวน 202 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บ

*MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University
** Ph.D., Lecturer, Faculty of College of Law and Government. RajabhatMahasarakham University.Advisor
*นักศึกษาปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
**ดร., อาจารย์, คณะวิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 42ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ 0.95 ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อทั้งฉบับ 0.50 - 0.77 ได้ค่าIOC รวมทั้งฉบับ 0.67 - 1.00 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าที (Independent Sample t-test) และการทดสอบค่าเอฟ หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวน ทางเดียว (F - test / One–way ANOVA)

ผลการศึกษา พบว่า

1. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากจำนวน 10 ด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านลักษณะของงาน ส่วนที่เหลือสี่ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านสถานะของอาชีพ ด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต ด้านเงินเดือน ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเรียงลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ พนักงาน ควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน พนักงาน ควรมีความรับผิดชอบ โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ และควรให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล/ ความพึงพอใจของพนักงาน

บทนำ

ในปัจจุบันการบริหารราชการในหน่วยงานภาครัฐ มุ่งพัฒนาองค์การให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารองค์การจึงจำเป็นต้องหาแนวทางพัฒนา และแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงาน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) วิธีปฏิบัติงาน (Method) ตลาด (Market) เครื่องจักร (Machine) ขวัญและกำลังใจ (Morale) หรือสิ่งที่เราเรียกว่า หลักการบริหารแบบ 7 Ms ซึ่งทรัพยากรหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด ถือเป็นหัวใจในการดำเนินงานขององค์การ คือ ทรัพยากร “มนุษย์” เนื่องจาก“มนุษย์” สามารถปฏิบัติงานติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น และแสดงอารมณ์ความพึงพอใจออกมาได้มากกว่าเครื่องจักรกล ซึ่งเครื่องจักรกลไม่สามารถแสดงอะไรใดๆ ได้มากไปกว่าการผลิตวัตถุดิบ ดังนั้น องค์การจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนา “มนุษย์” ให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันได้ด้วยความสามัคคี อีกทั้งปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อองค์การ และที่สำคัญคือ องค์การต้องสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ “มนุษย์” เพื่อเป็นแรงกระตุ้นในการปฏิบัติงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณรงค์ นันทวรรธนะ และเอื้องฟ้า นันทวรรธนะ. 2536 : 8)

แรงจูงใจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ พฤติกรรมของมนุษย์มีสาเหตุ มาจากการปฏิบัติสิ่งใดหรือไม่ปฏิบัติสิ่งใด ซึ่งเกิดมาจากสาเหตุหลายประการ ดังนั้นแรงจูงใจ จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ

ของพฤติกรรมของบุคคล เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่กระตุ้น ผลักดันชักจูงให้บุคคลทำพฤติกรรมหรือไม่ทำพฤติกรรมไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง (สมใจ ลักษณะ. 2546 : 63) การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เป็นเทคนิคหรือวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งที่นำมาใช้ เป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาสามารถนำไปใช้กับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ โดยจะเน้นสิ่งที่ทุกคนมีความต้องการ ในขณะที่บุคลากรนั้นมีชีวิตจิตใจมีความรู้สึก มีความต้องการ อารมณ์และพฤติกรรม ที่สลับซับซ้อนยากแก่การเข้าใจกระบวนการที่จะได้บุคคล ซึ่งมีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานในองค์การ และวิธีการที่จะทำให้บุคคลนำเอาศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ในการปฏิบัติงานในองค์การให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด รวมถึงการที่ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เต็มใจ มีความรับผิดชอบ และมีความจงรักภักดีต่อองค์การ ตลอดจนอุทิศพลังความรู้ความสามารถทั้งมวลที่มีอยู่ให้กับองค์การ ให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไปนั้น คือ การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) (คณะกรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2553 : 5 - 6)

พนักงานส่วนตำบล เป็นชื่อเรียกข้าราชการในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 และต่อมาได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามพระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานส่วนตำบล พ.ศ. 2539 และตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (สมาคมพนักงานส่วนตำบล. 2550 : 15) พนักงานส่วนตำบลเป็นข้าราชการ ซึ่งถือว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีภารกิจที่สำคัญ ได้แก่ การจัดการภายในสำนักงาน การจัดการด้านธุรการและเอกสาร เป็นไปตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของทางราชการ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของทางราชการที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่นและอยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยดำรงบทบาทอยู่ในสองสถานะหรือสวมหมวกสองใบ ใบแรกต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยการอำนวยความสะดวก ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนใน ท้องถิ่นที่แสดงบทบาทเป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิก และเป็นผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในขณะเดียวกันก็ต้องสวมหมวกใบที่สอง ได้แก่การเป็นข้าราชการที่ต้องปฏิบัติไปตามกรอบของอำนาจ หน้าที่ ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยทั่วไปบทบาททั้งสองจะเกิดความขัดแย้งกันในทางปฏิบัติ จนก่อให้เกิดความอึดอัด และสับสน เกิดภาวะทางจิตวิทยาที่เรียกว่า ภาวะไร้พลัง โดยภาวะดังกล่าวอาจจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย (วันชัย ธรรมสัจการ. 2545 : 4)

การประเมินผลการดำเนินงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ในระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ คือ การปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล โดยปัญหาที่พบมากที่สุดคือ การไม่ได้รับความเป็นธรรม รองลงมา ความไม่มั่นคงและความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพของพนักงานจ้าง นอกจากนี้ยังต้องถูกลงโทษทางวินัยจำนวนมาก เนื่องจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ (กลุ่มงานกฎหมายและระเบียบร้องทุกข์ สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด. 2554 : 6) จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นพนักงานส่วนตำบล ในเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งรับผิดชอบงานบริหารบุคคล จึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับแรงจูงใจ และเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามสถานะส่วนบุคคล ตลอดจนสภาพปัญหา หรือ อุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล เพื่อจะได้ข้อมูลเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล อีกทั้งเป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารจัดการองค์การ เพื่อบริการประชาชนที่มีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

1.1 เนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี 2 ปัจจัย (Two factor theory) ของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg. 1959 : 71 - 79) คือ 1) ปัจจัยที่กระตุ้นหรือปัจจัยภายในจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และด้านความสำเร็จของงาน 2) ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยภายนอก จำนวน 9 ด้าน ได้แก่ ด้านเงินเดือน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพการทำงาน ด้านความมั่นคงในงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต

1.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคลของพนักงานที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน

1.2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยที่กระตุ้นหรือปัจจัยภายใน และปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยภายนอก แยกได้ดังนี้คือ

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล ลูกจ้างประจำ และพนักงานจ้าง สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีพนักงานจำนวนทั้งสิ้น 405 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 202 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้วิธีการหากลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากร ตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane. 1973 : 727 ; อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด. 2551 : 32)

3. ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 12 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 14 ด้าน ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิรต์ (Likert scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด. 2551 : 99 - 100)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open - End) เพื่อให้ผู้ตอบ แสดงข้อคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.1 ศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขและเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือและรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงกำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย ทำการสร้างแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและเปิด นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ แก้ไข จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา การวัดผลและประเมินผล และพิจารณา ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับกับพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีขนาดพื้นที่ใกล้เคียงกัน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.50 - 0.77 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำหลักสถิติประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แยกได้ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ได้แก่

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อย่างง่าย ระหว่างรายข้อกับรวมทุกข้อ (Item - total Correlation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 การวิเคราะห์ค่าที (Independent Sample t-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรไม่เกิน 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ

3.2 การทดสอบค่าเอฟ หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F - test หรือ One–way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่าง ค่าเฉลี่ยของประชากรมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน เมื่อพบความแตกต่างเป็นรายคู่ ก็ให้ทดสอบด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

4. ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกลุ่ม (Grouping content) โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และวิธีพรรณนาความ (Content Analysis)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมทั้งหมด 202 ชุด โดยนำมาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนในแบบรหัส แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่ออธิบายคุณลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามข้อ 1 ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัย พบว่า พนักงานและลูกจ้าง ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 31 – 40 ปี สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรี และตำแหน่งงาน ส่วนใหญ่มีตำแหน่งงานเป็นพนักงานจ้าง

2. ระดับระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากจำนวน 10 ด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านความสำเร็จของ

งาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านลักษณะของงาน ส่วนที่เหลือสี่ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านสถานะของอาชีพ ด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต ด้านเงินเดือน และด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบพบว่า พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า พนักงาน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเรียงตามลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้คือ 1) ด้านการยอมรับนับถือ ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน มีความถี่จำนวน 14 คน 2) ด้านความรับผิดชอบ พนักงาน ควรมีความรับผิดชอบ โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ มีความถี่จำนวน 13 คน 3) ด้านลักษณะของงาน ควรให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน มีความถี่จำนวน 12 คน 4) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ควรให้มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้พนักงาน ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีความถี่จำนวน 11 คน 5) ด้านความสำเร็จของงาน ควรมีการวางแผนการทำงาน ก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง มีความถี่จำนวน 10 คน 6) ด้านเงินเดือน ผู้บริหาร ควรพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรม มีความถี่จำนวน 9 คน 7) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ควรให้คำปรึกษา เมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน มีความถี่จำนวน 8 คน 8) ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา ควรคอยดูแลเอาใจใส่และช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน มีความถี่จำนวน 7 คน 9) ด้านนโยบายและการบริหาร หน่วยงาน ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม มีความถี่จำนวน 6 คน 10) ด้านสภาพการทำงาน ควรเพิ่มอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในสำนักงาน ให้มีความพร้อมใช้งาน มีความถี่จำนวน 5 คน 11) ด้านความมั่นคงในงาน การโยกย้ายภายในหน่วยงาน ควรมีกำหนดเวลาที่แน่นอน มีความถี่จำนวน 4 คน 12) ด้านสถานะของอาชีพ ควรเพิ่มสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลให้ครอบคลุม ถึง บิดา มารดา ของพนักงานจ้างเพื่อให้เกิดความมั่นคงในสถานะของอาชีพ มีความถี่จำนวน 3 คน 13) ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่พนักงานจ้าง ให้ได้รับอย่างเพียงพอ สำหรับการดำรงชีพในปัจจุบัน มีความถี่จำนวน 2 คน 14) ด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต ควรเปิดโอกาสให้พนักงานจ้างที่ทำงานมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีโอกาสได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างประจำ เพื่อความมั่นคงและก้าวหน้าของอาชีพ มีความถี่จำนวน 1 คน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สมมติฐานข้อที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า 1) ในปัจจุบัน ผู้บริหารสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มีนโยบายในการปรับปรุง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัด

ร้อยเอ็ด เพื่อให้พนักงานทุกคน ได้รับแรงจูงใจหรือได้รับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น และได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น ด้านการยอมรับนับถือ พบว่า พนักงานได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน เมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบ โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ ด้านลักษณะของงาน พบว่า ทุกครั้งที่มีการประชุมประจำเดือน ผู้บริหาร ได้เปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหาร มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้พนักงาน ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้านความสำเร็จของงาน พบว่า พนักงานมีการวางแผนการทำงาน ก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง ด้านเงินเดือน พบว่า ผู้บริหาร ได้พิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความยุติธรรม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน พบว่า ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ได้ให้คำปรึกษา เมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา พบว่าผู้บังคับบัญชา ได้คอยดูแลเอาใจใส่และช่วยแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน ด้านนโยบายและการบริหาร พบว่า หน่วยงาน ได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม ด้านสภาพการทำงาน พบว่า ได้มีการเพิ่มอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในสำนักงาน ให้มีความพร้อมใช้งาน ด้านความมั่นคงในงาน พบว่า การโยกย้ายภายในหน่วยงาน ผู้บริหารได้มีการกำหนดเวลาโอนหรือย้ายที่แน่นอน ด้านสถานะของอาชีพ พบว่า ผู้บริหาร ได้มีการประชุมร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอเพิ่มสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของพนักงานจ้าง ให้ครอบคลุม ถึง บิดา มารดา เพื่อให้เกิดความมั่นคงในสถานะของอาชีพ ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว พบว่า ผู้บริหาร ได้พยายามเพิ่มค่าตอบแทนให้แก่พนักงานจ้าง ให้ได้รับอย่างเพียงพอ สำหรับการดำรงชีพในปัจจุบัน ด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต พบว่าได้เปิดโอกาสให้พนักงานจ้าง เช่น ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ที่ทำงานมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีโอกาสได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการ เพื่อความมั่นคงและก้าวหน้าของอาชีพ เป็นต้น 2) ผู้บริหารสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานส่วนตำบล และพนักงานจ้าง เช่น ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรอย่างเท่าเทียมกัน มีการจัดสวัสดิการเงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทนให้อย่างใกล้เคียงกัน 3) พนักงานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ดทุกคน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ดีเยี่ยม เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยอมรับความรู้ และความสามารถซึ่งกันและกัน เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวจึงน่าจะเป็นเหตุให้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎี 2 ปัจจัย (Two factor theory) หรือทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg. 1959 : 71 - 79) ที่อธิบายว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยที่กระตุ้นหรือปัจจัยภายใน มีจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และด้านความสำเร็จของงาน 2) ปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยภายนอก มีจำนวน 9 ด้าน ได้แก่ ด้านเงินเดือน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านสภาพการทำงาน ด้านความมั่นคงในงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว และด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต เป็นต้น ตลอดทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนี ไตรพันธ์ (2550 : 82) ได้ศึกษา ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในจังหวัดหนองคาย พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลอยู่ในระดับมาก

2. สมมติฐานข้อที่ 2 พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า พนักงานที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน แตกต่างกัน ถึงแม้ปัจจัยส่วนบุคคลจะแตกต่างกัน แต่ผู้บริหารสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทองจังหวัดร้อยเอ็ด ปัจจุบันมีนโยบายในการปรับปรุง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้พนักงานทุกคน ได้รับแรงจูงใจหรือได้รับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน และได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเท่าเทียมกัน ทุกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ เช่น ด้านการยอมรับนับถือ พบว่า พนักงานทั้งเพศชาย เพศหญิง ต่างก็ได้รับคำชมเชยจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน เมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ พบว่า พนักงานที่มีอายุแตกต่างกัน ถึงแม้อายุจะแตกต่างกัน แต่ก็มีความรับผิดชอบ โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ ด้านลักษณะของงาน พบว่า ทุกครั้งที่มีการประชุมประจำเดือน ผู้บริหาร ได้เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน อย่างเท่าเทียมกัน ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหาร มีการสนับสนุน ส่งเสริมให้พนักงานทุกตำแหน่งงาน ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น อย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะเป็นสาเหตุให้ พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิศากร ศรีบัว (2552 : 62) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของพนักงานเทศบาลที่มีต่อการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า พนักงานที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลโพน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผล โดยเรียงลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ พนักงาน ควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน พนักงาน ควรมีความรับผิดชอบ โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ และควรให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน อภิปรายได้ว่า พนักงานส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในส่วนที่ยังบกพร่อง เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ตระหนักและให้ความสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ควรพิจารณานำข้อเสนอแนะที่ได้ มาใช้เป็นแนววางในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุง การสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานได้รับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงสุด ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้รับประโยชน์จากการให้บริการสาธารณะอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะ ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ให้แก่พนักงาน ดังนี้คือ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลจากการวิจัย พบว่า ด้านที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำสุดจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานะของอาชีพ ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวและด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต ดังนั้นประเด็นที่ควรพัฒนา ได้แก่

1.1.1 ด้านสถานะของอาชีพ พบว่า ข้อที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 2 อาชีพที่ทำ มีความมั่นคงและปลอดภัย ดังนั้นควรให้ความมั่นคงในด้านอาชีพ โดยเฉพาะพนักงานจ้าง ควรรักษาพนักงานจ้างคนเดิมไว้ให้ได้นานที่สุด

1.1.2 ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัว พบว่า ข้อที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 3 ผลประโยชน์เกื้อกูลอื่น เช่นเงินโบนัส ดังนั้นผู้บริหาร ควรมีการจัดสรรเงินโบนัสให้แก่พนักงานทุกคน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงาน

1.1.3 ด้านโอกาสเจริญก้าวหน้าในอนาคต พบว่า ข้อที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 3 มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นประจำ ดังนั้นควรจัดงบประมาณให้การศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้แก่พนักงาน เพื่อให้พนักงานได้นำความรู้จากภายนอก มาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

1.2 ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกันดังนั้นจึงพบประเด็นที่ควรพัฒนา ได้แก่ ผู้บริหารสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ควรเชื่อมแนวทาง อุดมการณ์ ความประพฤติตน และวัตถุประสงค์ในการทำงาน ต่อพนักงาน เพื่อให้พนักงานทุกคน เกิดทัศนะคติ ยึดมั่นอุดมการณ์ไปในทางเดียวกัน เพื่อมุ่งให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น ให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว

1.3 ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด พบประเด็น ควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะในแบบสอบถาม แบบปลายเปิด เรียงลำดับสูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ดังนี้

1.3.1 พนักงาน ควรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

1.3.2 พนักงาน ควรมีความรับผิดชอบ โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ

1.3.3 ควรให้พนักงาน ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ควรศึกษาและเปรียบเทียบ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด กับอำเภออื่นที่มีขนาดใกล้เคียงกันในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ได้ข้อเปรียบเทียบที่ชัดเจน และนำข้อเปรียบเทียบนั้น เสนอแนะต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ปรับปรุงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในข้อที่ด้อย และส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในข้อที่เด่น เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้แก่

พนักงานส่วนท้องถิ่น ให้ได้รับแรงจูงใจสูงสุด ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้รับการบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.สัญญา เคณาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดทั้งตำรา ผลงาน และเอกสารวิชาการของทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา ก่อให้เกิดแนวคิดอันมีคุณค่าต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะ ปรับปรุง ตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถาม ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่สละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ และเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญยิ่ง ต่อการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้ผู้วิจัย ประสบความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

กลุ่มงานกฎหมายและระเบียบร้องทุกข์ สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด. (2554). **สรุปเรื่องร้องทุกข์ ร้องเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปีงบประมาณ 2554.** ร้อยเอ็ด : สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด, (เอกสารอัดสำเนา).

คณะกรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2553). **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.** ปีที่ 13 (มกราคม - มิถุนายน)หน้า 5 – 6.

ฉรงค์ นันทวรรธนะ และเอื้องฟ้า นันทวรรธนะ. (2536). **การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

นิศากร ศรีบัว. (2552). **ความพึงพอใจของพนักงานเทศบาลที่มีต่อการปฏิบัติงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์.** สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2551). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

รัชนี ไตรพันธ์. (2550). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดหนองคาย.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วันชัย ธรรมสัจการ. (2545). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สมใจ ลักษณะ. (2549). **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน.** กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.

สมาคมพนักงานส่วนตำบล. (2550). **หนึ่งทศวรรษพนักงานส่วนตำบลตามรอยเบื้องพระยุคคลบาท.** เชียงใหม่ : สมาคมพนักงานส่วนตำบล.

Frederick W. Herzberg. (1957). **The Motivation to Work.** New York : John Wiley & Sons.

4. Environmental Management/ Social Welfare Service

Cultural Tourism Management: A Case Study of Kukasing Municipality, Kaset wisai District, Roi-et Province

Chantip Nasook[*]
Sathaporn Mongkhonsrisawat[**]

Abstract

The objectives of the study entitled " Cultural Tourism Management : A Case Study of Kukasing municipality, Kasetwisai district Roi-et Province" were to study, 1) the problems in cultural tourism management in Kukasing municipality, 2) the potential of cultural tourism management in Kukasing municipality , and 3) the proper way to develop cultural tourism management in Kukasing municipality. Key informants were specified purposefully into five groups ; 1) group of executives 2) related government officials 3) private sector entrepreneurs 4) group of tourism promoting club and 5) tourists. The study utilized variety of qualitative methods to obtain rich data such as dept-interview and focus group. Then, data were analized through descriptive method and content analysis to find the conclusion and suggestion.

Result of the study

1. The main problems in cultural tourism management of Kukasing municipality were 1) the lack of the participation of local people in the community 2) the lack of strategic planning in promoting and developing the tourism of community, which caused the unclear direction of local tourism, and also poor infrastructure to access tourism area and 3) lack of sufficiency budget to support the tourism.

2. The potential of cultural tourism management in Kukasing municipality were 1) the variety of historical attractive area which had the long period of history that the tourist interested to study, 2) the natural aspect, Kukasing district municipality had many interesting natural areas such as Thoong Kula Ronghai, closed to Seaw river basin 3) Social activity aspect and culture of tourism place, which are the group of silk weaving housekeeper, the group of local poets, the group of local paper pattern cutter, and local festival.

3. The appropriate ways to develop cultural tourism management in Kukasing municipality were to formulate the participation of all sectors to draw the strategic planning of the tourism, increased the opportunity of income generating in the community through promoting farm products, and established the network of cultural tourism to mobilize funding and improving the infrastructure to reach the attractive tourism area. Finally, in order to be successful , Kukasing community should raise the awareness and conscious of the youth to study and learn about their valuable history of the community.

Keywords: Cultural tourism management/ Kukasing Municipality/ Kaset wisai District/ Roi-et Province

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

จันทร์ทิพย์ นาสุข[*]
สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์[**]

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเทศบาลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาล เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาจาก

[*] *Master Degree, Public Administration in Local Government College of Local Administration, Khon Kaen University*
[**] *Ph.D., Lecturer, College of Local Administration, Khon Kaen University, Advisor*
[*] *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
[**] *ดร., อาจารย์, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, อาจารย์ที่ปรึกษา*

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเจาะจง 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้ประกอบการภาคเอกชน 4) กลุ่มชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 5) นักท่องเที่ยว การแสดงข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ พบว่า 1) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการวางแผนการตัดสินใจ และการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 2) ขาดแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนทำให้ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน และโครงสร้างพื้นฐานปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว 3) ขาดงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

2. ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อมของชุมชน ที่หลากหลาย ได้แก่ 1) ด้านประวัติศาสตร์ เทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานหลายแห่งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาศึกษาในเชิงวัฒนธรรมความเป็นมา 2) ด้านธรรมชาติ มีพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติ ที่น่าสนใจศึกษาหลายอย่าง ได้แก่ ทุ่งกุลาร้องไห้ วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเสียว 3) ด้านกิจกรรมทำงสังคมและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทำงด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหม กลุ่มนักวรรณกรรมพื้นบ้าน กลุ่มช่างตัดลายกระดาษพื้นบ้าน งานเทศกาลกินข้าวทุ่งนุ่งผ้าไหม

3. แนวทำงที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบชุมชนมีส่วนร่วม ที่เป็นการดึงเอาภาคการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน เสริมรายได้ภาคการเกษตร เป็นโอกาสที่จะเชื่อมผลิตผล ผลิตภัณฑ์เด่นที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาสู่ขบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมาย ระดมทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ให้มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่

คำสำคัญ : การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/ เกษตรวิสัย, ร้อยเอ็ด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Industry) นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยรวมของประเทศ โดยถือว่าเป็นสินค้าบริการประเภทหนึ่ง ที่สามารถทำรายให้กับประเทศโดยไม่ต้องมีการส่งออกสินค้าที่เป็นรูปธรรม โดยทำให้มีเงินหมุนเวียนในรูปของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ลดปัญหาการว่างงาน ช่วยกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากความแตกต่างในรายได้ของประชาชนให้น้อยลงได้ โดยการท่องเที่ยวได้กำลังกลายเป็นโอกาสให้กับคนชนบทและคนในภาคเกษตรมากยิ่งขึ้น เพราะรายจ่ายของนักท่องเที่ยว สามารถที่จะซื้อผลผลิตทางการท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ตามภูมิภาค และท้องถิ่นต่างๆได้ ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจสนับสนุนต่างๆ โดยผลประโยชน์จะช่วยให้เกิดงาน อาชีพ อีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคมการท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนคลาย ความตึงเครียด พร้อมกับการได้รับความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแผกแตกต่างออกไปอีกในแต่ละภูมิภาค อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้ เป็นอย่างมาก นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีบาทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอา

ทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย

รัฐบาลได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2552 เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ใช้ความพยายามทุกรูปแบบในการช่วยกู้วิกฤตให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศกลับฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็วที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าว

กระทรวงท่องเที่ยวและการกีฬาจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์กู้วิกฤตและมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวในระยะ 4 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2559 โดยเน้นไปที่ประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ และประเพณีวัฒนธรรม (ข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี โดยทีมโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี, 2554) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางกรอบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวประเทศไทยเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพรวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม โดยมีแนวโน้มกระแสการพัฒนาท่องเที่ยวจะเป็นไปในลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น คือ นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประมาณร้อยละ 10 - 15 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลกซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นผู้มีการศึกษา มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องมีบริการระดับหรูหรา แต่อาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นพิเศษของตน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้ถือว่าเป็นแหล่งอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ดินแดนแห่งนี้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น โดยเฉพาะการเป็นแหล่งสืบค้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ อีกทั้งมีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เก่าแก่ ผู้คนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม แม้ว่าชาวอีสานจะประกอบด้วยกลุ่มชนหลายเผ่า เช่น เขมร ส่วย ย้อ ภูไท กะโส้ รวมทั้งไทยโคราชซึ่งแต่ละเผ่าย่อมมีความแตกต่างกัน แต่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ยึดมั่นในจารีตประเพณีที่เรียกว่า ฮีตบ้านครองเรือนและอีตสิบสองครองสิบสี่ สอนให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันร่วมกิจกรรมสังคมและงานบุญกุศลเป็นประจำทำให้การใช้ชีวิตร่วมกันมีความสงบสุขตลอด รวมทั้งมีงานศิลปะที่โดดเด่นมากมาย เช่นผ้าไหมลายสวย ผ้าฝ้ายทอมือ ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องจักรสาน ตลอดจนเครื่องปั้นดินเผาที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้ภาคอีสานจึงเป็นแหล่งอารยธรรมที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรมเป็นเสน่ห์มัดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนอีสานอย่างต่อเนื่องเพื่อสัมผัสกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์(กรรณิการ์ สองเมือง, 2552)

จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานทั้งในด้านประเพณีวัฒนธรรม เช่น งานบุญผะเหวด บุญบั้งไฟ วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับข้าว การทำเกลือ การทอผ้าไหม ทุ่งกุลาร้องไห้ กู่พระโกนา กู่กาสิงห์ เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ เดินทางมาเยือนร้อยเอ็ดเพิ่มขึ้นอย่างมาก จังหวัดร้อยเอ็ดจึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในสามยุทธศาสตร์หลัก

ของจังหวัด และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภูมิภาคอีสานตอนกลาง เฉพาะพื้นที่อำเภอเกษตรวิสัย เป็นอำเภอหนึ่งที่จังหวัดร้อยเอ็ดกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดร้อยเอ็ด จากวิสัยทัศน์ “มุ่งเป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายข้าวหอมมะลิชั้นดีสู่ตลาดโลก ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงาน เพื่อสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน”

บ้านกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ศูนย์กลางทุ่งกุลาร้องไห้ มีโบราณสถานคู่บ้านคู่เมืองมาตั้งแต่ก่อนจะมีการก่อตั้งบ้านกู่กาสิงห์ ที่ชื่อหมู่บ้านกู่กาสิงห์ เพราะ เชื่อว่า คำว่า “กู่กาสิงห์” เป็นคำที่คนไทยลาวได้ตั้งชื่อขึ้นใหม่ โดยคำว่า “กู่” เป็นคำที่ใช้เรียกโบราณสถานที่มีลักษณะคล้ายสถูปหรือเจดีย์เก่าแก่ในอีสานตอนกลาง คำว่า “กา” น่าจะมาจากรูปพระยาครุฑ หรือนกอินทรีย์ที่เคยปรากฏอยู่ที่กู่ นอกจากนี้คำว่า “กา” ยังเป็นภาษาถิ่นตรงกับคำในภาษาไทยกลางคือคำว่า ตรา ซึ่งแปลว่าเครื่องหมาย ส่วนคำว่า “สิงห์” เป็นคำใช้เรียกรูประติมากรรมสิงห์ที่เคยมีตั้งไว้ประตูทางเข้ากู่กาสิงห์ ดังนั้นกู่กาสิงห์จึงหมายถึง โบราณสถานที่มีรูปกาและสิงห์เป็นเครื่องหมาย โบราณสถานกู่กาสิงห์ สร้างขึ้นราวศตวรรษที่ 16 ตามคติความเชื่อศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย นับถือพระศิวเป็นมหาเทพ จัดอยู่ในรูปแบบศิลปะปาปวน เป็นที่เคารพ สักการะของชาวบ้านกู่กาสิงห์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เดิมชาวกู่กาสิงห์มีอาชีพทำนา รับจ้างไถนา (ด้วยรถแทรกเตอร์) ทั่วภาคอีสาน ต่อมาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามา ด้านเยาวชนพัฒนาขึ้น โรงเรียนบ้านกู่กาสิงห์จึงได้จัดโครงการสำนึกรักบ้านเกิดขึ้น โดยชมรมมัคคุเทศก์น้อยโรงเรียนบ้านกู่กาสิงห์เป็นแกนนำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มาจนถึงปัจจุบัน ต่อมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่กู่กาสิงห์มากขึ้นทำให้มัคคุเทศก์น้อยได้รับความนิยมมากขึ้น เทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ร่วมกับชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลกู่กาสิงห์ได้จัดกิจกรรมนำเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมชมศูนย์เรียนรู้ชุมชนการทอผ้าไหมพื้นบ้าน, การตัดลายกระดาษพื้นบ้าน, การแต่งเพลง ผญา หมอลำพื้นบ้าน (วรรณกรรมพื้นบ้าน) โดยปราชญ์ชาวบ้าน, นำชมโบราณสถานกู่กาสิงห์โดยมัคคุเทศก์น้อยโรงเรียนบ้านกู่กาสิงห์, ชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านและวิถีชีวิตชาวทุ่งกุลาร้องไห้ และชมสวนเกษตรทฤษฎีใหม่เน้นวิถีชีวิตพอเพียง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์มีงานพัฒนาการท่องเที่ยว สังกัดสำนักปลัดเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ ให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยร่วมกับชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลกู่กาสิงห์ สภาวัฒนธรรมตำบลกู่กาสิงห์ กลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ ๑ หรือกลุ่มทอผ้าไหม OTOP กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ และชมรมมัคคุเทศก์น้อยโรงเรียนบ้านกู่กาสิงห์ ร่วมกันจัดกิจกรรมนำเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษาในฐานะบุคลากรในสังกัดเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ เป็นผู้หนึ่งที่มีความสนใจศึกษาถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อให้การส่งเสริมเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน จึงได้ศึกษาสภาพทางกายภาพที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โครงสร้างและองค์ประกอบทางสังคมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตลอดจนวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ามีข้อจำกัดหรือมีปัญหาประการใด ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานภาครัฐ ชุมชน ตลอดจนผู้ประกอบการในพื้นที่ ในการพัฒนาโบราณสถานในท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสืบไป

คำถามในการศึกษา

1. ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอย่างไร

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอย่างไร

3. แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

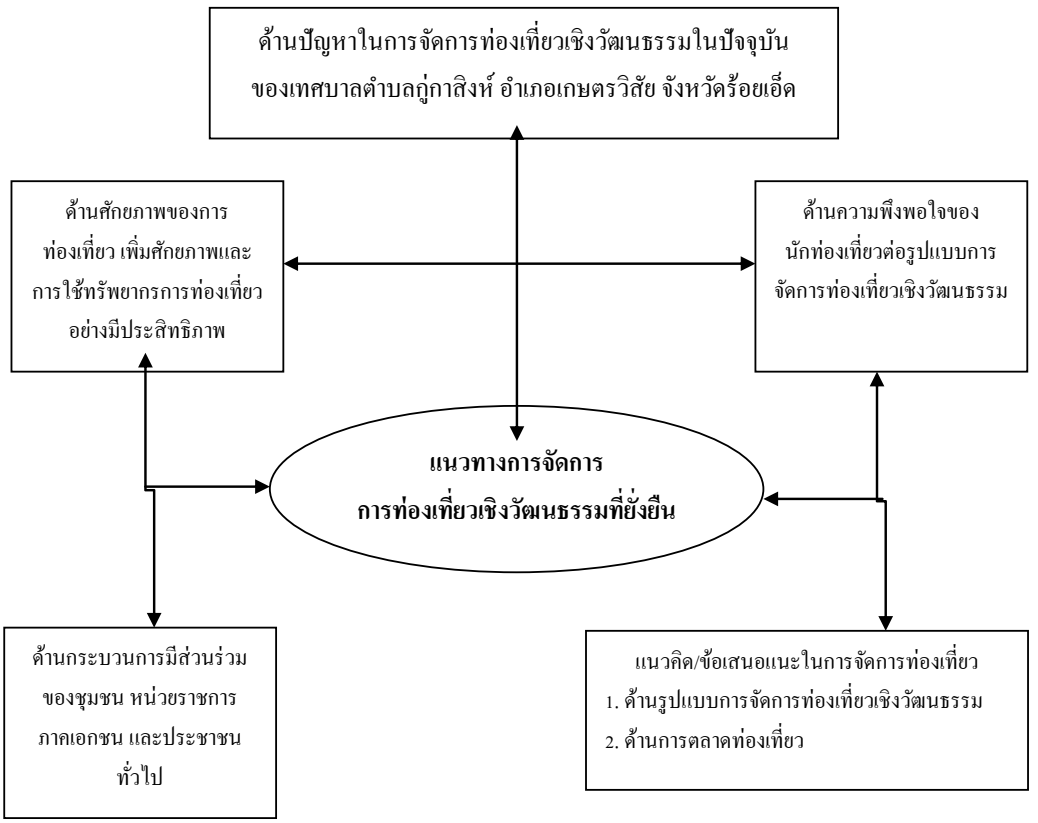
3. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตของการศึกษา

พื้นที่เป้าหมาย พื้นที่ในเขตในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) กลุ่มผู้และผู้นำท้องถิ่น 2) หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 3) ผู้ประกอบการภาคเอกชน 4) กลุ่มชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 5) นักท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย (Conceptual Framework)

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เป็นการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการตำรา รายงาน แนวความคิด และบทความทางวิชาการจากวารสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนากลุ่ม องค์กรชุมชน องค์การเงินชุมชนที่เป็นหลักการ แนวความคิด ปัจจัยต่อความสำเร็จ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเจาะจง 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้และผู้นำท้องถิ่น 2) หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 3) ผู้ประกอบการภาคเอกชน 4) กลุ่มชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 5) นักท่องเที่ยว

สรุปผลการศึกษา

1. ปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ พบว่า 1) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการวางแผนการตัดสินใจ และการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 2) ขาดแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนทำให้ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน และโครงสร้างพื้นฐานปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว 3) ขาดงบประมาณสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

2. ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ ได้แก่ 1) ด้านประวัติศาสตร์ เทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานหลายแห่งที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาศึกษาในเชิงวัฒนธรรมความเป็นมา 2) ด้านธรรมชาติ มีพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติ ที่น่าสนใจศึกษาหลายอย่าง ได้แก่ ทุ่งกุลาร้องไห้ วิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำเสียว 3) ด้านกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหม กลุ่มนักวรรณกรรมพื้นบ้าน กลุ่มช่างตัดลายกระดาษพื้นบ้าน งานเทศกาลกินข้าวทุ่งนุ่งผ้าไหม

3. แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบชุมชนมีส่วนร่วม ที่เป็นการดึงเอาภาคการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน เสริมรายได้ภาคการเกษตร เป็นโอกาสที่จะเชื่อมผลิตผล ผลิตภัณฑ์เด่นที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาสู่ขบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมาย ระดมทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ให้มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่

อภิปรายผล

1. ประเด็นปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ คือ 1) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ รวมทั้งร่วมรับประโยชน์ 2) ขาดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว จึงมีปัญหาในด้านการให้บริการนักท่องเที่ยว ทำให้ไม่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ทั้งปี

2) ประเด็นศักยภาพความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ พบว่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อมของชุมชนที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์ด้านธรรมชาติ ด้านกิจกรรมทางสังคม และวัฒนธรรม

3) ประเด็นแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาล ตำบลกู่กาสิงห์ สรุปได้ว่าแนวทางที่เหมาะสม คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบชุมชนมีส่วนร่วม ที่เป็นการดึงเอาภาคการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน เชื่อมผลิตผล ผลิตภัณฑ์เด่นที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาสู่ขบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมาย ระดมทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ให้มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ผลการศึกษาทำให้ต้นพบแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบชุมชนมีส่วนร่วม ถือเป็นการดึงเอาภาคการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชน โดยการจัดการด้านโครงสร้าง ด้านผู้นำ ด้านประชาชน และด้านการประเมินผลให้เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเน้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยวิธีการร่วมคิดวางแผนร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการเพิ่มความพึงพอใจในเรื่องสถานที่ที่พัก และหมู่บ้านความปลอดภัยการต้อนรับและการบริการ โดยยุทธศาสตร์ 1) สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย 3) ระดมทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว และ 4) ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการด้วยจิตสำนึกที่ทุกคน ทุกหน่วยงานต้องมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ผลการศึกษาที่ได้ค้นพบรูปแบบที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ แต่การที่จะนำรูปแบบ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบชุมชนมีส่วนร่วม ควรกำหนดเป็นพื้นที่หรือชุมชนตัวอย่าง ก่อนเมื่อพัฒนาได้สำเร็จเป็นรูปธรรมแล้ว จึงควรปรับเปลี่ยนเป็นกลยุทธ์การพัฒนาในพื้นที่หรือชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา เนื่องจากการศึกษาศึกษาครั้งนี้ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา ทำให้รับทราบปัญหาสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลกู่กาสิงห์ ซึ่งได้กำหนดเป็น 3 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น 2) ขาดแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานในการจัดการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และ 3) ขาดแคลนงบประมาณในการสนับสนุนการท่องเที่ยว เป็นภาพโดยรวมของเทศบาลอาจจะใช้แก้ปัญหาไม่ได้ทั้งหมดเพราะชุมชนมีความแตกต่างหลากหลาย และใช้งบประมาณมากฉะนั้นอาจเลือกศึกษาเป็นบางด้าน

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). **รายงานการประชุมเพื่อจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยว ระดับภูมิภาคปี 2551 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)**. ขอนแก่น : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553). **Tourism statistics in Thailand 2007**. สืบค้นจาก http://www.tat.or.th.

กิตติชัย เจริญชัย. (2548**). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (โฮมสเตย์) บ้านชะชอม ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี**. การศึกษาอิสระปริญญา. การบริหารธุรกิจบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กรรณิการ์ สองเมือง. (2552). **การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาเทศบาล ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตร มหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2545). **ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊าน พะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประภาส อินทนปสาธน์. (2546). **การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมกรณีศึกษา หมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนา**. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระครูสมุทร วีรากรณ์. (2552). **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พสุ เดชะรินทร์. (2546). **เส้นทางจากกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วย Balanced Scorecard**. กรุงเทพฯ : คณะพานิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒน์ศักจกร อรรถาศิลป์. (2552). **วิถีชุมชนเลียบคลองมหาสวัสดิ์กับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เพียงกานต์ นามวงศ์. (2552). **ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วาสิกา แสนคำ. (2545). **ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาลตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วันสาด ศรีสุวรรณ. (2553). **รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี**. ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์ สาขาวัฒธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศศิกานต์ กุลวานิช. (2551). **การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน : กรณีศึกษา ชุมชนเมืองเทศบาล เมืองตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา**. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ส่งศรี วงษ์เวช. (2545). **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตร มหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. (2552). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตรการเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรชัย ชนะบูรณ์. (2550). **ศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อำคา แสงงาม, และคณะ. (2549). **การศึกษารูปแบบและการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด**.

องอาจ นัยพัฒน์. (2549). **วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และ สังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สามลดา.

อภิชัย พันธเสน. (2539). **แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.

อุบลวรรณ สุวรรณประสิทธิ์. (2553). **แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Department of Recreation and Park Administration, University of Missouri-Columbia, University Extention. Guidelines for Tourism Development. 1986.

Gunn, C.A. (1994). Tourism Planning : Basics, Concepts, Cases. Washington, D.C. : Taylor & Francis.

Success on Solid Waste Management: A case study of Ching Yuen Sub-district Municipality, Chiang Yeun District, Mahasarakham Proviuce

Chutikan Pola*
Sataporn mongkhonsrisawat**

Abstract

The objectives of study entitled "Success on solid Waste Management: A case study of Ching Yuen Sub-district Municipality, ChiangYeun District, Mahasarakham Proviuce," were to study 1) the operation condition of waste management, 2) the situation, perception and obstacles to manage with solid waste, and 3) the main factor of success and guideline suggestion to manage the solid waste. Key informants were specified purposefully into 4 groups ; 1) the executives, 2) the practitioner, 3) the related government officials, and 4) all related stakeholders. The study utilized variety of qualitative methods to obtain rich data such as dept-interviews and focus group. Then, data were analyzed through descriptive method and content analysis to find the conclusion and suggestion.

Result of the study

1. The condition of operation to manage with solid waste were is centralised as the statement "Pollution Pay Principle" by keeping-carrying-separating-destroying.

2. The main problems and obstacles to manage solid, waste 1) problem of negative attitude about solid waste 2) People cannot get rid of or bury solid waste correctly 3) the problem of left waste and too much more waste in the bins, and 4) people did not participating as it should be.

3. The main factors of success to manage solid waste were, 1) the participate of all sectors such as change yuen municipality the local 2) the policy commitment of change yuen municipality for solid waste management, and 3) all the staffs involved had partition and capacity manage the solid waste.

Finally, the ways to develop solid waste management successfully and sustainably is that were, 1) to obtain the correct in formation of solid waste management 2) to improve and maintain the system of solid waste elimination continually and 3) correctly and to develop the potential of personnel continually so as to be able to operate effectively.

Keywords: **Solid Waste Management/ Keeping-Carrying-Separating-Destroying/ Participation**

ความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ชุติกาญจน์ โพธิ์หล้า*
สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์**

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอย 2) สภาพการณ์ การตระหนักรับรู้และปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย 3) ปัจจัยหลักของความสำเร็จ และเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) ผู้ปฏิบัติ 3) หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และ 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เป็นการศึกษาวิจัยเชิง

* *Master Degree, Public Administration in Local Government College of Local Administration, Khon Kaen University*
** *Ph.D., Lecturer, College of Local Administration, Khon Kaen University, Advisor*

* *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

** *ดร., อาจารย์, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, อาจารย์ที่ปรึกษา*

คุณภาพโดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน โดยสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาพบว่า

1.สภาพการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอย มีการจัดตั้งแบบรวมศูนย์ (Cluster) ภายใต้ในหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” โดยให้บริการเก็บ – ขน – คัดแยก – กำจัด

2. สภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย 1) ปัญหาด้านเจตคติเชิงลบที่เกี่ยวกับขยะมูลฝอย 2) ไม่สามารถดำเนินการกำจัดหรือฝังกลบมูลฝอยได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ 3) ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง และขยะล้นถัง 4) ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร

3. ปัจจัยหลักของความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลเชียงยืน 2) ผู้บริหารให้ความสำคัญในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมีความรู้ความสามารถในการจัดการขยะมูลฝอย

สรุป แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน คือ 1)ต้องมีข้อมูลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง 2) การปรับปรุงดูแลรักษาระบบกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ 3) พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการขยะมูลฝอย/ การเก็บ-ขน-คัดแยก-กำจัด/ การมีส่วนร่วม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนทุกแห่ง เพราะมีส่วนสัมพันธ์กับความหนาแน่นของประชากร การประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นๆ จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้มีการผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในรูปแบบต่างๆ มากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและการใช้งานมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่วนใหญ่มีการผลิตที่ซับซ้อนใช้องค์ประกอบที่กำจัดยาก ย่อยสลายได้ช้าหรือไม่ย่อยสลายเลย อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสีย จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ เช่น เกิดมลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ และปัญหาด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน อาทิ มีกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวันและสัตว์นำโรคอื่นๆ แล้วนำเชื้อโรคมาสู่คน น้ำจากขยะที่อาจซึมลงไปในน้ำใต้ดินทำให้เกิดมลพิษในน้ำและในดิน รวมทั้งเกิดสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง และในปัจจุบันการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทยยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากหน่วยงานรัฐแต่ละแห่งขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสม และเกิดความขัดแย้งในการดำเนินการ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เพราะในปัจจุบันส่วนใหญ่จะนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งชุมชนมากองรวบรวมบนพื้นดิน แล้วปล่อยให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ หรืออาจมีการเผา ซึ่งการกำจัดโดยวิธีนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องการจัดหาสถานที่ทิ้งและทำลายที่หายาก และมีราคาแพง อีกทั้งพฤติกรรมของประชาชนโดยทั่วไป ยังทิ้งขยะมูลฝอยโดยขาดจิตสำนึก และปล่อยให้เป็นภาระของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นมากมาย(ศิวะรักษ์ ศิวิโรจน์, 2554)

ขยะมูลฝอยเป็นของเหลือทิ้งจากขบวนการผลิตและการใช้สอยมนุษย์ อันเป็นผลพวงของการเติบโตของเมืองหรือชุมชน ขยะมูลฝอยมีลักษณะแตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด เช่น มูลฝอยจากบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหารและการบริโภค รวมทั้งเศษอาหาร พลาสติก และ ของที่ไม่ใช่แล้ว มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมก็มีลักษณะต่างๆ เปลี่ยนแปลงตามประเภทของอุตสาหกรรมนั้นๆ มูลฝอยที่ถูกทิ้งอยู่ตามถนน แม่น้ำ ลำคลอง ที่สาธารณะต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ เศษกระดาษ ถุงพลาสติก เศษดิน เป็นต้น ซึ่งมูลฝอยเหล่านี้หากไม่กำจัดอย่างถูกวิธี นอกจากจะทำให้ชุมชนขาดความสะอาดเรียบร้อย จนเป็นที่น่ารังเกียจแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอย่างมากมาย เช่น การปนเปื้อนของแหล่งน้ำและการปนเปื้อนของอากาศ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่กระจายของเชื้อโรค ตลอดจนก่อให้เกิดความรำคาญต่างๆ จากกลิ่นฝุ่น ตลอดจนเป็นต้นเหตุของอัคคีภัยได้อีกด้วย การกำจัดขยะ ไม่ว่าโดยวิธีใด ย่อมมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่มากก็น้อยทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะในบ้านเราไม่ได้มีการแยกขยะอันตรายที่มีสารเคมีและโลหะหนักออกไปกำจัดให้ถูกต้อง ก็ยิ่งน่าเป็นห่วงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน การหาวิธีกำจัดขยะในรูปแบบต่างๆ เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเหมือนการระดมคนมากวาดถนนหรือใช้รถดูดฝุ่น เพราะ “กวาดเท่าไหร่ก็ไม่หมด ถ้าไม่งดทิ้งขยะ” แต่สำหรับการกำจัดขยะให้ได้ผล ต้องแก้ที่ต้นเหตุ คือ "คน" ซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สง่า รัตนเกษมสุข, 2553)

เทศบาลตำบลเชียงยืนมีพื้นที่ 2.26 ตารางกิโลเมตร มีชุมชนทั้งสิ้น 5 ชุมชน ประชากร 5,424 คน อัตราการเกิดมูลฝอย 5.1 ตัน/วัน คิดเป็น 0.95 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการผลิตมูลฝอยทั้งประเทศเฉลี่ย 0.64 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2554) ถือว่ามีปริมาณที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย และในปี พ.ศ. 2543 เทศบาลได้รับงบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวนเงิน 30.125 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างศูนย์กำจัดมูลฝอยโดยวิธีการฝังกลบเป็นหลัก อายุการใช้งานของระบบ 10 ปี (พ.ศ. 2545-2555) แต่ในปัจจุบันใช้งานไปแล้ว มากกว่าร้อยละ 95 ของพื้นที่การกำจัด (ข้อมูลเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555) และในปี พ.ศ. 2554 เทศบาลตำบลเชียงยืนต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอย เป็นจำนวนเงิน 1,295,218 บาท (ฝ่ายจัดเก็บรายได้ กองคลัง เทศบาลตำบลเชียงยืน, พ.ศ. 2554) ปัจจุบันการคัดแยกมูลฝอยเทศบาลตำบลเชียงยืน มีการดำเนินงานโดยใช้วิธีให้ชุมชนและผู้ประกอบการคัดแยกมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้งจากแหล่งกำเนิดโดยตรง การดำเนินการพบปัญหาการคัดแยกมูลฝอยไม่ถูกต้อง โดยยังมีปริมาณมูลฝอยที่ชุมชนนำมาทิ้ง เป็นวัสดุที่ยังมีมูลค่าสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ รวมทั้งมูลฝอยอินทรีย์ที่สามารถนำไปแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ในรูปปุ๋ยหมักยังคงมีอีกจำนวนมาก ประสิทธิภาพของการจัดการจึงลดลง ทางเทศบาลตำบลเชียงยืนได้ตระหนักถึงปัญหานี้ดีจนได้จัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลขึ้น โดยมุ่งหวังพัฒนาศักยภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชน ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนการกำจัดขั้นสุดท้าย ซึ่งแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการคัดแยกขยะมูลฝอยได้แก่ การให้ความรู้แก่ชุมชน โดยอาศัยวิธีต่างๆ เช่น การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออย่างต่อเนื่อง มีการอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งเป็นการสร้างแนวทางที่ชัดเจนให้แก่ชุมชนในเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอย(การพัฒนาศักยภาพการคัดแยกมูลฝอย ของประชาชนเทศบาลตำบลเชียงยืน, 2555)

ในการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อให้ได้ผลดีที่สุด ควรจะให้มีการคัดแยกประเภทตั้งแต่แหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากครัวเรือน แต่ทั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากครัวเรือน จึงจะประสบผลสำเร็จ การรณรงค์และการให้ความรู้ในการลดปริมาณการใช้สิ่งที่จะกลายมาเป็นขยะในท้ายที่สุด การคัดแยกขยะไปใช้ประโยชน์ต่อ หรือเพื่อการทำลายที่ถูกต้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสิ่งที่จะกลายเป็นขยะ และขยะมูลฝอย การใช้แนวทางการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยที่มีความเหมาะสมกับองค์ประกอบขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันที่เริ่มจากระดับครัวเรือนขยายออกไปสู่ชุมชน และองค์กรต่างๆ จะส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงในระดับครอบครัว ชุมชน ตลอดจนในภาพรวมของประเทศ อีกทั้งยังเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์มากที่สุด(กรวิทย์ แก้วจันทา, 2555)

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสิ่งที่จะกลายเป็นขยะ และขยะมูลฝอย การปลูกฝังทัศนคติ และสร้างค่านิยมของประชาชนในการร่วมมือรักษาความสะอาด โดยให้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในระดับประชาชนทั่วไป และในหลักสูตรการเรียนการสอน รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์อย่างต่อเนื่องในเรื่องการปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยง (Refuse) สิ่งของหรือบรรจุภัณฑ์ที่จะสร้างปัญหาขยะรวมทั้งเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟมหรือ ขยะมีพิษอื่นๆ การเลือกใช้สินค้าชนิดเติม (Refill) ซึ่งใช้บรรจุภัณฑ์น้อยชิ้นกว่า การเลือกใช้สินค้าที่สามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์กลับสู่ผู้ผลิตได้ เช่น ขวดเครื่องดื่มประเภทต่างๆ การซ่อมแซมเครื่องใช้ (Repair) ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไปไม่ให้กลายเป็นขยะ การนำบรรจุภัณฑ์ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) เช่น ใช้ถุงผ้าไปซื้อของแทนถุงพลาสติก การแยกขยะที่ยังใช้ประโยชน์ได้ให้ง่ายต่อการจัดเก็บและส่งแปรรูป (Recycle) เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก แก้ว กระป๋องเครื่องดื่มต่างๆ การลดการบริโภค (Reduce) และหาทางเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานของสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งการป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะที่สำคัญ คือ ต้องลดขยะที่แหล่งกำเนิด (Source reduction) โดยอาศัยขบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน การลดปริมาณขยะจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะตั้งแต่การเก็บรวบรวม ขนส่ง การคัดแยกและใช้ประโยชน์ ตลอดจนการกำจัดขั้นสุดท้าย ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วครัวเรือน ชุมชนและหน่วยงานองค์กร ก็สามารถลดปริมาณขยะที่จะเกิดขึ้นได้(กรวิทย์ แก้วจันทา, 2555)

การจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจส่วนต่างๆ ของระบบการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งการจัดการขยะมูลฝอยแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ การทิ้งขยะมูลฝอย การรวบรวมขยะมูลฝอย การนำส่วนของขยะมูลฝอยที่ยังใช้ได้อยู่มาใช้ใหม่ และการกำจัดขั้นสุดท้าย ก่อนจะนำมาสู่การบริหาร ระบบการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ และไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญหรือมีผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการบริหารงานดังกล่าวมีองค์ประกอบ ที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร งบประมาณ และ เพื่อจะใช้เป็นทิศทางและแนวทางของการดำเนินโครงการซึ่งจำเป็นจะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากทั้งหมดนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเชียงยืนอำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยเน้นศึกษาแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย การดำเนินกิจกรรมลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย ประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอย และการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในลักษณะรวมศูนย์เพื่อเป็นใช้เป็นแนวทางในการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามในการศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

2. สภาพการณ์ การตระหนักรับรู้ และปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

3. ปัจจัยความสำเร็จ และเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอ เชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ การตระหนักรับรู้ และปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

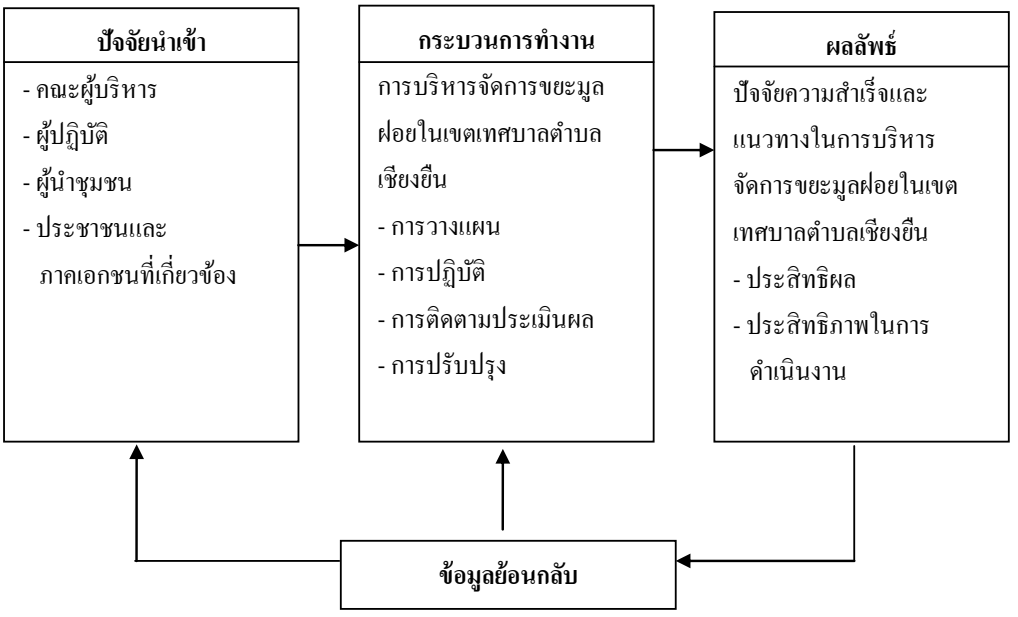
3. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จ และเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตของการศึกษา

ด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมของประชาชนและการจัดการขยะในเขตเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

ด้านเนื้อหา ศึกษาอัตราการผลิตขยะมูลฝอย องค์ประกอบทางด้านกายภาพของขยะมูลฝอย และสถานการณ์การคัดแยกขยะมูลฝอยในปัจจุบัน และการจัดการขยะ แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย การดำเนินกิจกรรมลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย ประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอย และการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในลักษณะรวมศูนย์ของเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเอกสารทางวิชาการตำรา รายงาน และบทความทางวิชาการจากวารสารต่างๆ ที่เป็นหลักการ แนวความคิด ปัจจัยต่อความสำเร็จ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบบเจาะจง 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหาร 2) ผู้ปฏิบัติ 3) หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และ 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

สรุปผลการศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลเชียงยืนได้จัดตั้งแบบรวมศูนย์ (Cluster) โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12 แห่ง ในเขตอำเภอเชียงยืน อำเภอโกสุมพิสัย และกิ่งอำเภอชื่นชม จังหวัดมหาสารคามเข้าร่วม เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ให้กับ อปท. ขนาดกลางและเล็กให้มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ภายใต้ในหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” โดยให้บริการเก็บ – ขน – คัดแยก – กำจัด และเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับพื้นที่อย่างมีทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน

2. สภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอย 1) ปัญหาด้านเจตคติเชิงลบที่เกี่ยวกับขยะมูลฝอย เป็นสิ่งสกปรก ไม่เห็นประโยชน์และไม่ให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะ 2) ไม่สามารถดำเนินการกำจัดหรือฝังกลบมูลฝอยได้ถูกต้องตามหลักวิชาการตามที่ได้ออกแบบไว้ รวมถึงการเตรียมความพร้อมของท้องถิ่นในการดำเนินการซึ่งมีข้อจำกัด เช่น บุคลากร งบประมาณ การประสานความร่วมมือทั้งจากผู้ให้และผู้รับบริการ 3) ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง และขยะล้นถัง เนื่องจากพฤติกรรมในการทิ้งของประชาชนที่หลากหลาย 4) การรณรงค์เรื่องการลดปริมาณขยะภาคครัวเรือน การให้ข้อมูลความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การจัดการขยะ ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร

3. ปัจจัยหลักของความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก 1) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภายนอกคอยติดตามประเมินและให้คำปรึกษาแนะนำในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเชียงยืนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เทศบาลเชียงยืนเกิดความใส่ใจและเข้าใจในหลักการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ 2) เจ้าของกิจการ ตลาด เอกชน 3) เจ้าของร้านรับซื้อของเก่า 4) ผู้นำชุมชน และ 5) ประชาชน ที่ให้ความร่วมมือในการลดปริมาณขยะ ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะมูลฝอย 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการดำเนินการจัดการ ขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของท้องถิ่นมีความเข้าใจและสามารถบูรณาการการดำเนินงานให้สอดคล้องตามหลักเกณฑ์การประเมินสมรรถนะในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายจากชุมชน และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) เศรษฐกิจโดยการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่ก็เกิดกับชุมชนที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจดี 2) สังคมประชาชนในชุมชนที่รักความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณขยะมูลฝอยในการเก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยมักง่ายและไม่เป็นระเบียบ 3) วัฒนธรรม เทศบาลตำบลเชียงยืนได้จัดตั้ง **“ธนาคารขยะรีไซเคิล”** เพื่อปลูกจิตสำนึก กระตุ้นเตือน และร่วมรณรงค์ส่งเสริมการรักษาสภาพแวดล้อมในเขตเทศบาลฯ โดยการเสริมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้แก่ประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจ มีการปฏิบัติที่ถูกต้องในการลดการทิ้งมูลฝอย โดยอาศัยกลยุทธ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ การอบรมให้ความรู้การคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด จะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อันจะนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบและเกิดความยั่งยืนต่อไป

แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืน คือท้องถิ่นควรรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานให้สอดรับกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น มีการดำเนินการและดูแลรักษาระบบกำจัดขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องและถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้สามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้ามากำจัดได้อย่างเต็มศักยภาพ มีการสร้างการมีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ตั้งแต่ต้นทาง/ครัวเรือน ให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (Polluter Pay Principle/PPP) เพื่อให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ที่ต้องร่วมเป็นผู้รับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยที่ผลิต พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานระบบกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม

อภิปรายผล

การจัดตั้งศูนย์จัดการมูลฝอย ให้มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ภายใต้ในหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถมีงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์กำจัดขยะอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ และเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับพื้นที่อย่างมีทิศทางและเป้าหมายร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ท้องถิ่นควรรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงานให้สอดรับกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ควรดำเนินการและดูแลรักษาระบบกำจัดขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องและถูกต้องตามหลักวิชาการ ต้องมีการสร้างการมีส่วนร่วมในการลด คัดแยก และนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ตั้งแต่ต้นทาง/ครัวเรือน รวมถึงการจัดการขยะอันตรายจากชุมชน เพื่อยืดอายุการใช้งานบ่อฝังกลบและป้องกันการปนเปื้อนของโลหะหนักสู่สิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” (Polluter Pay Principle/PPP) เพื่อให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ที่ต้องร่วมเป็นผู้รับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยที่ผลิต พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และควรมีระบบติดตามตรวจสอบการดำเนินงานระบบกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม

เอกสารอ้างอิง

กรวิทย์ แก้วจันทา. (2555). **การพัฒนาศักยภาพการคัดแยกมูลฝอย ของประชาชนเทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม**. เทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม.

รายงานสรุปผลการดำเนินงาน. (2555). **การพัฒนาศักยภาพการคัดแยกมูลฝอย ของประชาชนเทศบาลตำบลเชียงยืน**. เทศบาลตำบลเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม.

ศิวะรักษ์ ศิวิโรจน์. (2554). **การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินอำเภอสเทิงพระ จังหวัดสงขลา**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สง่า รัตนเกษมสุข. (2553). **การจัดการขยะของเทศบาลตำบลแม่ตื้น อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

The Satisfaction of the People towards the Social Welfare Service Of Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Yang Talad District, Kalasin Province

Orradee Komahawong[*]
Somsak Jeerasombat[**]
Soavalak Kosolkittiamporn[***]
Pukdee Phosing[****]

Abstract

The objective of this research aims to study the satisfaction of the people towards the social welfare service of Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Yang Talad District, Kalasin Province and to compare and to study their satisfaction of the people towards the social welfare classified by different; age, education, occupation and villages. Samples were 200 people who came to receive the social welfare service of Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Yang Talad District, Kalasin Province during January to the end of March 2013. The instrument for collecting data is the rating scale questionnaire with the discrimination power between 0.2507 to 0.7706 and reliability at 0.9181. The statistics for analysis are frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and testing the hypothesis by t-test (One way ANOVA).

The results of the research were as follows;

1. Overall, the satisfaction of the people towards the social welfare service of Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Yang Talad District, Kalasin Province are moderate level.

2. The test hypothesis result of the satisfaction of the people towards the social welfare service of Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Yang Talad District, Kalasin Province are not different. As the comparison of the satisfaction of the people classified by age, occupations, and education as a whole is different with the statistic level at .05.

3. The useful suggestions were found that; there should be provided to the cultural center activities; develop the area of the activities to be appropriate to the nature and continuity of the welfare service; support people to participate in activities planning and respond to the people requirement.

Keywords : Satisfaction / Social Welfare Service / Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Kalasin Province

[*] *Graduate student. Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[***] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat MahasarakhamUniversity*
[****] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*

ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคม ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

อรดี โกมะหะวงศ์[*]
ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ[**]
วิทยา เจริญศิริ[***]
ภักดี โพธิ์สิงห์[****]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ ที่ต่างกัน และศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มาใช้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม จนถึงสิ้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2556 จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.2507 ถึง 0.7706 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9181 สถิติที่ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการทดสอบสมมุติฐานความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา โดยรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมศูนย์วัฒนธรรม ควรพัฒนาสถานที่ดำเนินกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมและความต่อเนื่องในการบริการด้านสวัสดิการสังคม สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมและมีกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการของประชาชน

คำสำคัญ : การให้บริการ/ สวัสดิการสังคม/ การให้บริการด้านสวัสดิการสังคม

---

[*]*นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[**]*ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[***]*ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[****]*ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์,ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มโดยพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด มีบทบาทในการที่จะส่งเสริมความเป็นอยู่และสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นของตนในหลาย ๆ ด้าน และมีส่วนสำคัญในการตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ดำเนินการตามนโยบายภาครัฐในเรื่องการกระจายอำนาจเพื่อให้บริการสาธารณะดำเนินไปอย่างรวดเร็วและประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด แต่ปัจจุบันการถ่ายโอนภารกิจบริการสาธารณะจากส่วนราชการอื่นให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลมากยิ่งขึ้นจากหลายส่วนราชการ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในด้านการงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านบริหารงานทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องพัฒนาระบบบริหารให้มีความเข้มแข็งสามารถบริหารภารกิจบริการสาธารณะให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและจัดบริการสาธารณะได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับความศรัทธาและที่พึ่งของประชาชนได้ (ขจรศักดิ์ ราสิมานนท์. 2547 : 1)

ตามมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 ที่ระบุว่า “การบริหารราชการตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจและยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การอำนวยความสะดวกการตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ต้องมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงาน การจัดสรรงบประมาณและการบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติ หน้าที่ต้องคำนึงถึงหลักการแห่งวรรคหนึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการ ต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรานี้ จะตราพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติราชการและการสั่งการให้ส่วนราชการและข้าราชการปฏิบัติก็ได้” (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2546 : 1)

องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตตำบลที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นยกเว้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดมีรายได้และมีทรัพย์สินเป็นของตนเอง มีภารกิจการให้บริการแก่ประชาชน ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (ฉบับที่ 5) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 มาตรา 67 อนุมาตรา (1) ถึง (9) โดยมีสาระสำคัญ คือ ด้านบริการขั้นพื้นฐานจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก การรักษาความสะอาดของถนนทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ด้านสาธารณสุขอนามัยส่งเสริมการป้องกันโรค และระงับโรคติดต่อ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านการศึกษาการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาศิลปวัฒนธรรม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ด้านสวัสดิการสังคมการส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ และด้านสิ่งแวดล้อม มีการให้บริการด้านรณรงค์อนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งน้ำ

ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จะมีการดำเนินตามนโยบายการกระจายอำนาจไปปฏิบัติ แต่ก็ยังประสบปัญหาด้านการบริการประชาชน เช่น การให้บริการอาจเกิด

ความล่าช้า ไม่ทันใจของผู้มารับบริการ มีกฎระเบียบ ขั้นตอนการปฏิบัติงานมากเกินไป การให้การต้อนรับหรือการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการอาจไม่ดีเท่าที่ควร เป็นต้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พอใจในการให้บริการของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งอันเป็นประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการดำเนินงานการให้บริการของส่วนสวัสดิการสังคม ซึ่งมีภารกิจงาน ประกอบด้วย งานศูนย์เยาวชน งานกีฬา งานฝึกอบรมและพัฒนาการ งานศูนย์วัฒนธรรม งานสงเคราะห์เด็ก สตรี คนชราและผู้พิการงานส่งเสริมสุขภาพ งานข้อมูล ฝึกอบรมอาชีพ พัฒนาศักยภาพกลุ่ม ส่งเสริมทุนกลุ่มอาชีพดำเนินการ ถือเป็นส่วนงานที่มีภารกิจหลักในการให้บริการประชาชน ที่ครอบคลุมกลุ่มบุคคลทุกเพศ วัย สถานะ และอาชีพ มีความหลากหลายด้านวิธีการและเทคนิคของการให้บริการ รวมทั้งต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานและบุคคลอื่นภายนอก หากการดำเนินการให้บริการในส่วนงานสวัสดิการสังคม ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจก็จะส่งผลถึงภาพลักษณ์ขององค์กรโดยรวมด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด. 2553: 3) ประกอบกับที่ผ่านมายังไม่ปรากฏว่ามีบุคคลหรือหน่วยงานใดทำการวิจัยความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นพนักงานส่วนตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อจะนำข้อสนเทศที่ได้รับจากการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุความพึงพอใจสูงสุดของประชาชนผู้รับบริการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง
2. ประชาชนผู้มารับบริการที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มาใช้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในช่วงระหว่างเดือนมกราคม จนถึง สิ้นมีนาคม พ.ศ. 2556 จำนวน 200 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย คือ เดือนมกราคม จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556

4. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยประยุกต์จากผลงานของ จิตตินันท์ เตชะคุปต์ (2538 : 15) และผลงานของรื่น ช่างสาร (2544 : 46) รวมทั้งนโยบายการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ (องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด. 2553 : 10-12) ได้แก่ ด้านกิจกรรมการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการให้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิดโดยการศึกษาจากเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ โดยแบบสอบถามประกอบไปด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นคำถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยจำแนกระดับความพึงพอใจดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	5	คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	4	คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	3	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อย	2	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	1	คะแนน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการหาค่า IOC (Index of Congruence) ที่ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 ขึ้นไป โดยการหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence)

1. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหาให้ถูกต้องตามหลักวิชาและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไขและเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา และความปรนัยของเครื่องมือด้านโครงสร้างด้านเนื้อหา

3. นำแบบสอบถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนผู้มาใช้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ไม่ใช่ประชาชนที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 40 คนแล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อด้วยวิธีหา Corrected-Item Total correlation ได้ตั้งแต่ 0.2507 ถึง 0.7706 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับและหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.9181

4. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการปรับปรุงแล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ได้กำหนดข้อมูลเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดกระทำข้อมูล ดังนี้

1.1 แบบสอบถามมีลักษณะคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ผู้วิจัยนำมาตรวจให้คะแนนและแปลความหมายคะแนน ดังนี้(บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

ความพึงพอใจมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ความพึงพอใจมาก	ให้ 4 คะแนน
ความพึงพอใจปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ความพึงพอใจน้อย	ให้ 2 คะแนน
ความพึงพอใจน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้ทำการหาค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจเป็นรายกลุ่ม โดยมีเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

ระดับค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ระดับค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ระดับค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดได้ทำการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดจำแนกประเภทข้อความที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันให้อยู่ในประเภทเดียวกัน จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูลและนำเสนอในรูปของความเรียง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถามดังนี้

1. สถิติที่ใช้กับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติที่ใช้กับการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสวัสดิการสังคม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ สถิติที่ใช้ได้แก่ t-test (Independent Samples) ส่วน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่แตกต่างกันใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน *F*– test (One-way ANOVA) หากพบความแตกต่างและใช้การเปรียบเทียบความทดสอบรายการคู่ โดยวิธี LSD

4. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และการพรรณนาความตามเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ดังนี้ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการให้บริการ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการและอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน คือด้านกิจกรรมการให้บริการ ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบสมมุติฐานความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

จำแนกตามเพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความแตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านที่ไม่แตกต่างกันคือ ด้านกิจกรรมการให้บริการด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการให้บริการ

จำแนกตามอายุ โดยรวมมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน 1 ด้าน คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และไม่แตกต่างกัน 3 ด้าน คือ กิจกรรมการให้บริการด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการให้บริการ

จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการให้บริการ และด้านที่ไม่แตกต่างกัน จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

จำแนกตามอาชีพ พบว่า โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกัน

จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านที่ไม่แตกต่างกัน จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านกิจกรรมการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการให้บริการ

4. ข้อเสนอแนะ ด้านกิจกรรมการให้บริการ พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อกิจกรรมการให้บริการ มีดังนี้ กิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาสำหรับเยาวชนยังมีน้อยเกินไป รองลงมา คือ การจัดสวัสดิการต่างๆ แก่ชุมชนยังขาดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน

การเข้าพบประชาชนของเจ้าหน้าที่ บางครั้งทิ้งช่วงห่างนานเกินไป และน้อยเกินไปเจ้าหน้าที่ขาดการประชาสัมพันธ์ และการให้คำปรึกษาแนะนำสวนสุขภาพ และสวนหย่อมมีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า

1. ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีสถานที่จอดรถเพียงพอและมีน้ำดื่มไว้บริการประชาชนอย่างเพียงพอ

2. ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของ องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์ตามนโยบายรัฐบาล เช่น ยาเสพติด เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถในการให้บริการให้คำแนะนำกับประชาชนผู้มารับบริการได้อย่างชัดเจนและเจ้าหน้าที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการให้บริการ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ เป็นต้น

ซึ่งผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับ เฉลิม แก้วปราง (2550 : 61-70) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการ การขออนุญาตก่อสร้างอาคารขององค์การบริหารส่วนตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้รับบริการมีความพึงพอใจกับปัจจัยในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านคุณภาพของการให้บริการ ในเรื่องการให้บริการได้ตรงตามระเบียบที่ระบุเอาไว้ การได้รับใบอนุญาตภายใน 30 วัน ด้านกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีปฏิบัติ ในการให้บริการในเรื่องความยุ่งยากซับซ้อนของขั้นตอนการขออนุญาตก่อสร้างและความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการขออนุญาตก่อสร้าง ด้านการบริการของเจ้าหน้าที่ ในเรื่องเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตรงเวลาราชการและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในเรื่องความเพียงพอของเครื่องใช้สำนักงานที่มีให้บริการ และความสะอาด สวยงามและเรียบร้อยภายในสำนักงาน

ซึ่งผลการวิจัยที่พบไม่สอดคล้องกับ เจษฐพล ทุ่งกลาง (2550 : 36 - 37) ได้ศึกษา เรื่อง ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนผู้รับบริการ

ของเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลเทพาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการให้บริการในแต่ละด้าน คือ ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการอยู่ในระดับมาก ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการอยู่ในระดับมาก และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั่วไปกับความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลเทพาลัย ปรากฏว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัว และงานที่บุคคล ในครอบครัวติดต่อมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลเทพาลัยอย่างมีนัยสำคัญของสถิติ ข้อเสนอแนะของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลเทพาลัย คือ ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ เทศบาลควรจัดให้มีช่องทางการให้บริการที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย โดยให้เพิ่มช่องทางการให้บริการทางด้านอินเทอร์เน็ต

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนผู้มารับบริการที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

1. เพศ สมมติฐานของการวิจัยคือ ประชาชนผู้มารับบริการที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตามเพศ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ มีกิจกรรมที่หลากหลายตรงกับความต้องการของประชาชน รวมถึงการกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่ชัดเจน

ซึ่งผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับ ศิรินารถ บัวสอน (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจของประชาชนโดยรวมที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่จำแนกตามเพศ คือ เพศหญิงและเพศชาย ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือทั้งเพศหญิงและเพศชายมีความพึงพอใจใกล้เคียงกัน

ซึ่งผลการวิจัยที่พบไม่สอดคล้องกับ วฤทธิ์ สารฤทธิคาม (2548 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนเพศชายกับเพศหญิง มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว ควรมีป้ายบอกสถานที่ติดต่อรับบริการที่ชัดเจน จำนวนเจ้าหน้าที่ในการให้บริการไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ควรมีการให้บริการด้วยความเต็มใจและเอาใจใส่ต่อประชาชนที่มารับบริการเพิ่มจำนวนเก้าอี้สำหรับนั่งรอบริการเพิ่มเติม และจัดลำดับคิว
ก่อน – หลังในการให้บริการ

2. อายุสมมติฐานของการวิจัยคือ ประชาชนผู้มารับบริการที่มีอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ โดยรวมแตกต่างกัน

ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ให้คำแนะนำแก่ประชาชนทุกวัยอย่างเท่าเทียมกัน

ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับ นฤมล มหากลั่น (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการบริการของเทศบาลเมืองเพชรบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้รับบริการที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการของเทศบาลเมืองเพชรบุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านกระบวนการให้บริการ ผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ซึ่งผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับ วฤทธิ์ สารฤทธิคาม (2548 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจ ของประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี 26-35 ปี 36-45 ปี 46-60 ปี และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 6 – อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว ควรมีป้ายบอกสถานที่ติดต่อรับบริการที่ชัดเจน จำนวนเจ้าหน้าที่ในการให้บริการไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ควร มีการให้บริการด้วยความเต็มใจและเอาใจใส่ต่อประชาชนที่มารับบริการเพิ่มจำนวนเก้าอี้สำหรับนั่งรอบริการเพิ่มเติม และจัดลำดับคิว ก่อน – หลังในการให้บริการ

3. ระดับการศึกษาสมมติฐานของการวิจัยคือ ประชาชนผู้มารับบริการที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม แตกต่างกัน

ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมเข้าใจและมองเห็นถึงการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด เช่น มองถึงรูปแบบ เนื้อหา กิจกรรมต่อการบริการด้านสวัสดิภาพสังคม

ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับ ชูชาติ แนมพลกรัง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสว่าง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การ

บริหารส่วนตำบลทุ่งสว่าง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง **3** ด้าน คือ ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยภาพรวมประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการจำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จากผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสว่าง ในด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นในการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง **3** ด้าน จะต้องปรับปรุงเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในระดับที่มากที่สุด

ซึ่งผลการวิจัยที่พบไม่สอดคล้องกับ วฤทธิ์ สารฤทธิคาม (2548 **:** บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล **:** ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนที่ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 26-35 ปี ระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพเกษตรกร ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 6 อนุปริญญา ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. อาชีพสมมติฐานของการวิจัยคือ ประชาชนผู้มารับบริการที่มีอาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตามอาชีพโดยรวม แตกต่างกัน

ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า อาชีพทำให้ประชาชนมีความต้องการไม่เหมือนกัน รวมถึงจุดประสงค์ เช่น ผู้สูงอายุที่อยู่กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน คนชราหรือผู้พิการ

ซึ่งผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับกับ ศิรินารถ บัวสอน (2548 **:** บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของประชาชนโดยรวมที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่จำแนกตามอาชีพ คือ อาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นฤมล มหากลั่น (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการบริการของเทศบาลเมืองเพชรบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้รับบริการที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการของเทศบาลเมืองเพชรบุรี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ซึ่งผลการวิจัยที่พบไม่สอดคล้องกับ ศิริชัย ศิริไปล์ (2547 **:** บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องความพึงพอใจของประชาชนผู้มาขอรับบริการในการให้บริการของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ศึกษาเฉพาะกรณีการโฆษาสาธารณะ การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการ

งานเทศบาลเมืองมหาสารคามอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้มารับบริการงานเทศบาลเมืองมหาสารคามเพศชายและเพศหญิงที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจ ในการให้บริการงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในการให้บริการงานเทศบาลเมืองมหาสารคาม

5. หมู่บ้านที่อาศัยอยู่ สมมติฐานของการวิจัยคือ ประชาชนผู้มารับบริการที่มีหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านสวัสดิการสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ โดยรวมแตกต่างกัน

ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนแต่ละหมู่บ้านมีขนาดที่แตกต่างกัน ส่งผลให้สภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละหมู่บ้านแตกต่างกัน

ซึ่งผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับ พรอนันต์ กิตติมั่นคง(2547: 22)ได้ศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชศรีมา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา และเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชศรีมา จำแนกตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ และภูมิลำเนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชศรีมา จำนวน 400 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนกิจกรรมสงเคราะห์เด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ และกิจกรรมตอบสนองความต้องการของชุมชน ให้เพิ่มมากขึ้น จัดให้มีกิจกรรมศูนย์วัฒนธรรม ดำเนินกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมและความต่อเนื่องในการบริการด้านสวัสดิการ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมและกิจกรรมมีความหลากหลายตามความต้องการของประชาชน รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมกิจกรรมรวมกลุ่มและศูนย์รวมเยาวชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในคราวต่อไป

ควรศึกษาความต้องการของประชาชนต่อกิจกรรมโครงการส่งเสริมสวัสดิการสังคม ศึกษาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพและทักษะโดยเฉพาะในกลุ่มของเยาวชน เด็ก สตรี คนชรา และผู้พิการและควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการของประชาชนในเขตตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ อาจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ และ อาจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ให้ความรู้เป็นอย่างดียิ่งสำหรับผู้วิจัยขอขอบคุณประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อเป็นประโยชน์ในวิจัย

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบุพการี ครู-อาจารย์ บุคคลที่มีส่วนร่วมทุกท่าน ที่ให้การศึกษา อบรมสั่งสอนและผู้ที่ให้การอุปถัมภ์ช่วยเหลือมาโดยตลอด ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายาม จนประสบผลสำเร็จเป็นประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

ขจรศักดิ์ ราสิมานนท์. (2547). **ความพึงพอใจในการดำเนินงานของ อบต.ในภารกิจบริการสาธารณะ ที่ได้รับการถ่ายโอนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกราด อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิตตินันท์ เตชะคุปต์. (2538). **เอกสารการสอนชุมวิชาจิตวิทยาการบริหาร หน่วยที่ 8.** พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เจษฐพล ทุ่งกลาง. (2550). **เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์กรปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนผู้รับบริการของเทศบาลตำบลเทพาลัย อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา.** การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เฉลิม แก้วปราง. (2550). **ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการ การขออนุญาตก่อสร้างอาคารขององค์การบริหารส่วนตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต.** การศึกษาอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชูชาติ แนมพลกรัง. (2550). **ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสว่าง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา.** การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นฤมล มหากลั่น. (2546). **ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการบริการของเทศบาลเมืองเพชรบุรี.** สารนิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2542). **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

รื่น ช่างสาร. (2544). **การให้บริการเพื่อให้ประชาชนประทับใจ.** นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

วฤทธิ์ สารฤทธิคาม. (2548). **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล:ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สารคาม : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

ศิริชัย ศิริไปล์. (2547). **ความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการในการให้บริการของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ศึกษาเฉพาะกรณี การโยธาสาธารณะ การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศิรินารถ บัวสอน. (2548). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด. (2553). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ.2553-2557.** กาฬสินธุ์ : สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด.

Citizens' Opinion Towards the Quality of Water Supply Service of Nong-Hang Subdistrict Administration Organization, Kuchinarai District, Kalasin Province.

Ornuma Surasiang[*]
SomsakJeerasombat[**]
Wittaya Charoensiri[***]
PukdeePhosing[****]

Abstract

The purposes of this research are to study and compare the level of citizens' opinions towards the quality of water supply service of the Nong-Hang (SAO) Subdistrict Administration Organization located in Kuchinarai district, Kalasin province. A questionnaire, as a research instrument, is distributed to the sample population of 229 people who are representative for household residents receiving the water supply service from Nong-Hang SAO. The descriptive and inferential statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation and F-test (One-way ANOVA) have been used in the part of data analysis. In particular, when statistical significant of differences found, pairwise comparisons of the means will be tested with the LSD (Least Significant Difference) method will be used.

Results of the research are :

1. Overall level of citizens' opinions towards the quality of water supply service of the Nong-Hang (SAO) is found at moderate level while giving partial consideration in each of three aspects in the citizens' opinions is also at the level of moderate. There are no statistical differences in the comparison of different levels of citizens' opinions in relation to the aspect of education and career. In the comparison of different levels of citizens' opinions relating to the aspect of residential village with partial consideration in all aspects, there are statistically significant differences found at the 0.5 level as well as in each of three aspects.

2. The guideline of suggestions to the study on this topic should be conducted annually and The annual research or yearly evaluation of all types of public service should be contributed and initiated in order to have the gained results applied into the planning strategies in delivering public services of Nong-Hang Subdistrict Administration Organization in Kuchinarai district, Kalasin province.

Keywords: Quality of Water Supply Service / Water of Sub – district Administration Organization, Kuchinarai District, Kalasin Province

[*] *Graduate student. Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[**] *Ph.D., Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[***] *Ph.D., Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakhamUniversity*
[****] *Ph.D., Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*

ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

อรอุมา สุระเสียง[*]
ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ[**]
วิทยา เจริญศิริ[***]
ภักดี โพธิ์สิงห์[****]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบถึงระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนผู้เป็นตัวแทนครัวเรือนที่ใช้บริการน้ำประปาขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน299 คนโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลโดยการค่า F-test ชนิด One-Way ANOVA ในกรณีที่พบความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบแบบ Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า

1.ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชน ต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนอง จำแนกตามระดับการศึกษา อาชีพ ไม่แตกต่างกัน ส่วนหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการ น้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทุกปี และมีการวิจัยหรือประเมินผลงานเป็นรายปี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของประชาชนทุกๆ ด้าน เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผนปรับกลยุทธ์ในการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการน้ำประปา/ น้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง

[*]*นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[**]*อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[***]*อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
[****]*อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (2550 : 112 – 116) หมวด 14 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ได้มีการกำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในการจัดบริการสาธารณะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก โดยให้การกระจายอำนาจเป็นกลไกสำคัญ และเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมจึงได้มีการกำหนดมาตรา 283 อันเป็นการระบุว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ พร้อมทั้งมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดการบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระ และสามารถพัฒนาระบบการคลังให้จัดบริการสาธาระได้โดยครบถ้วน สามารถที่จะจัดตั้ง หรือร่วมกันจัดตั้งองค์การเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ นอกจากนั้นยังมีการบัญญัติถึงการให้มีกฎหมายกระจายอำนาจฯ เพื่อกำหนดการแบ่งอำนาจหน้าที่และรายได้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นตามลำดับความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ ประการสำคัญเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนทางรายได้ จึงได้มีการกำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายรายได้ท้องถิ่นเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น และเพียงพอสำหรับการจัดบริการสาธารณะ อีกทั้งยังมีการกำหนดอำนาจหน้าที่และการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดว่าให้มีคณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณาทบทวนทุกระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี โดยในการพิจารณาต้องคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบกระจายอำนาจโดยมีคณะผู้บริหารองค์การท้องถิ่นต้องมาจากราษฎรในท้องถิ่นเอง ภายใต้บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่รัฐให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักสำคัญของระบบการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยการจัดให้มีการเลือกตั้ง เพื่อให้คนในท้องถิ่นนั้นได้มีโอกาสเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชนในการปกครองตนเอง มีองค์กรสภาท้องถิ่นมีเขตพื้นที่ ในการบริหารและความรับผิดชอบตามที่มีหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้มีสภานิติบุคคล เพื่อผลสมบูรณ์ในการดำเนินการก่อนิติสัมพันธ์หรือนิติกรรม มีรายได้ มีอำนาจในการจัดทำงบประมาณ และมีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง โดยมีเพียงองค์กรที่คอยกำกับดูแลระดับนโยบายทั่วไป ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งของรัฐบาลกลาง ตามระบบทฤษฎีการกระจายอำนาจ (จรัส สุวรรณมาลา. 2542 : 12 – 25)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 โดยมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546 มาตรา 66 67 และ 68 และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้างอยู่ห่างจากอำเภอ กุฉินารายณ์ 8 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ประมาณ 86 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 56 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 35,000 ไร่ มีจำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 5,240 คน แยกเป็นชาย 2,548 คน หญิง 2,693 คน จำนวนครัวเรือน 1,530 ครัวเรือน (แผนพัฒนาสามปีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง 2552 - 2554)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ได้รับการถ่ายโอนกิจการประปาหมู่บ้านมาจากกรรมการหมู่บ้านตามแบบการปกครองเดิม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง

ดำเนินการจัดการบริหารเอง ซึ่งมีผู้ใช้น้ำประปาที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้างจ่ายน้ำให้ จำนวน 1,178 ครัวเรือน ปัญหาที่พบในการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง คือ การร้องเรียนจากผู้ใช้น้ำประปาว่าน้ำที่ใช้อุปโภค - บริโภคไม่สะอาด น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งปัจจุบันมีการใช้น้ำบาดาลมาทำเป็นน้ำประปา ซึ่งมีจำนวน 9 บ่อ ถ้าช่วงหน้าแล้ง น้ำประปาไม่เพียงพอต่อความต้องการ ก็จะใช้น้ำจากห้วยแก้งหว้าเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน แต่ก็ยังพบปัญหาเนื่องจากน้ำไม่สะอาดและไม่ได้คุณภาพ อีกทั้งระบบประปาเสียบ่อย และซ่อมแซมใช้เวลานาน เป็นต้นสถิติในการร้องเรียนมีดังนี้ หมู่ที่ 1 จำนวน 10 ราย ได้แก่ หมู่ที่ 2 จำนวน 9 ราย หมู่ที่ 3 จำนวน 6 ราย หมู่ที่ 4 จำนวน 5 ราย หมู่ที่ 5 จำนวน 9 ราย หมู่ที่ 6 จำนวน 12 ราย หมู่ที่ 7 จำนวน 9 ราย หมู่ที่ 8 จำนวน 15 ราย และหมู่ที่ 9 จำนวน 6 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 80 ราย สถิติตั้งแต่เดือน ม.ค.54– ส.ค. 55 (ส่วนโยธา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง.2554 : 37 – 38)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะวิจัยความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพให้บริการระบบประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ ผู้ที่จะให้ข้อมูลหรือคำตอบในเรื่องนี้ได้แท้จริง คือประชาชนผู้เป็นตัวแทนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปานั่นเอง ผลจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถจะใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขคุณภาพการให้บริการระบบประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้สอดคล้องกับความคิดเห็นและความต้องการของผู้ใช้น้ำประปาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้างอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้างอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตาม ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้างอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอบเขตด้านพื้นที่หมู่บ้านในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 9 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านหนองห้าง หมู่ที่ 2 บ้านหนองห้าง หมู่ที่ 3 บ้านหนองสระพัง หมู่ที่ 4 บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 5 บ้านหนองกระตัน หมู่ที่ 6 บ้านหนองห้าง หมู่ที่ 7 บ้านหนองห้าง หมู่ที่ 8 บ้านหนองห้าง และหมู่ที่ 9 บ้านห้วยม่วง

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้เป็นตัวแทนครัวเรือนที่ผู้ใช้น้ำประปาในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 1,178 ครัวเรือน/คน (แผนพัฒนาสามปีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง 2552 - 2554)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้เป็นตัวแทนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 299 คน ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane.1973: 727)

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) คือ ข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ และหมู่บ้านที่อาศัยอยู่

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการน้ำประปา ด้านกระบวนการผลิตและคุณภาพน้ำประปา ด้านกระบวนการบริหารน้ำประปา

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม2555–เมษายน 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ใช้น้ำประปาในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ที่เกี่ยวกับการให้บริการระบบประปาใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการน้ำประปา ด้านระบบการผลิตน้ำประปา และด้านกระบวนการบริหารน้ำประปา

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของประชาชนผู้ใช้น้ำประปาต่อการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

การสร้างเครื่องมือวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ในทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้างอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการให้บริการ

2. ศึกษาลักษณะและวิธีการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยการประยุกต์สาระที่ได้จากข้อ 1และข้อ 2

4. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ พร้อมทั้งตรวจสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การใช้ภาษา (Wording) และการวัดประเมินผล แล้วนำแบบสอบถามมาประเมินเพื่อหาค่าความสอดคล้องภายในของเครื่องมือในการวิจัยโดยการประเมินข้อคำถามว่าสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดเพียงใด (IOC)

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

7. นำแบบสอบถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67 ขึ้นไป ไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชาชนผู้ใช้บริการระบบประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 40 คน

8. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discrimination power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation

9. การค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นรายด้านโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

10. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป โดยแบ่งได้ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำประปาในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ(Percentage)

ตอนที่ 2 และ 3 การวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการน้ำประปาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความถี่ (Frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard diviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผลการศึกษาได้กำหนดให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 102 – 103)

ระดับความคิดเห็นของประชาชน		คะแนน
มากที่สุด	กำหนดให้	5
มาก	กำหนดให้	4
ปานกลาง	กำหนดให้	3
น้อย	กำหนดให้	2
น้อยที่สุด	กำหนดให้	1

แล้วหาค่าเฉลี่ยของคำตอบของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

4.51 – 5.00	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นว่ามีคุณภาพมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นว่ามีคุณภาพมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นว่ามีคุณภาพปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นว่ามีคุณภาพน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นว่ามีคุณภาพน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ประกอบด้วย

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอ กุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (F-test) ชนิดการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) กรณีพบความแตกต่างกันระหว่างค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบของ Least Significant Difference (LSD)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์แนวทางเพื่อพัฒนาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยพบว่า

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดตามความมุ่งหมายของการวิจัย พบว่า มีข้อค้นพบหลายประการ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 299คน ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 189คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 หมู่บ้านที่อาศัยอยู่ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1

2. ระดับวามคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลางทั้ง 3 ด้านคือ ด้านการบริการน้ำประปา ด้านกระบวนการผลิตและคุณภาพน้ำประปา และด้านกระบวนการบริหารประปา

3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความวามคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองจำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง จำแนกตามระดับอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่าง

5. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยโดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความ

แตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการน้ำประปา ด้านกระบวนการผลิตและคุณภาพน้ำประปา และด้านกระบวนการบริหารประปา

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

จากสมมติฐาน “ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง”แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคล” ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า

1.การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐิยา แดงประเสริฐ (บทคัดย่อ :2552) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการน้ำประปาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราฎร์ธานี จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการประปาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจของผู้ใช้บริการน้ำประปาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราฎร์ธานี ไม่แตกต่างต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพิจิตร มุกดา (บทคัดย่อ :2550) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเล ไม่แตกต่างกัน

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตามอาชีพโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐิยา แดงประเสริฐ (บทคัดย่อ :2552) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการน้ำประปาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราฎร์ธานี จำแนกตามระดับอาชีพ พบว่า ผู้ใช้บริการประปาที่มีระดับอาชีพแตกต่างกันมีความพึงพอใจของผู้ใช้บริการน้ำประปาอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของผาณิต คำหอม (บทคัดย่อ : 2547) ได้ศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการให้บริการน้ำประปาของเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการให้บริการน้ำประปาของเทศบาลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอำนวย คุ้มบ้าน (บทคัดย่อ : 2540) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของกองประปาเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการน้ำประปาของเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการน้ำประปาของเทศบาลนครภูเก็ต ที่มีอาชีพแตกต่างกัน ส่วนใหญ่พึงพอใจต่อการให้บริการของกองประปาเทศบาลภูเก็ตอยู่ในระดับปานกลางในด้านการให้บริการ ด้านระบบการผลิตน้ำประปาและด้านกระบวนการบริหารน้ำประปา

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลิ้ม มวลปาก (บทคัดย่อ :2554) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองฮี อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านการบริการน้ำประปา

อยากให้น้ำประปาสะอาดขึ้น ค่าน้ำถูกลง และเวลาโทรแจ้งปัญหาน้ำไม่ไหลให้กระตือรือร้นกว่าเดิม เพราะน้ำไม่เพียงต่อความต้องการ การบริการก็ยังเข้าถึงประชาชนได้ไม่ดีเท่าที่ควร

2. ด้านกระบวนการผลิตและคุณภาพน้ำประปา

ผู้ทำหน้าที่ในการเปิดปิดน้ำขาดความรับผิดชอบ กระบวนการการผลิตและคุณภาพน้ำประปาอยู่ในระดับที่ไม่ดีเท่าที่ควร แหล่งน้ำน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และไม่สามารถใช้ได้ตลอดฤดูกาล

3. ด้านกระบวนการบริหารน้ำประปา

กระบวนการบริหารควรให้ความสะดวกสบายต่อประชาชนอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ ส่วน อบต. ควรจัดการบริหารน้ำให้เป็นน้ำประปาที่สามารถดื่มกินได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทุกปี

2. ควรมีการวิจัยหรือประเมินผลงานเป็นรายปีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของประชาชนทุกๆ ด้าน เพื่อนำผลการวิจัยไปวางแผนปรับกลยุทธ์ในการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ อาจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ และอาจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ให้ความรู้เป็นอย่างดียิ่งสำหรับผู้วิจัย

ขอขอบคุณประชาชนในเขตตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อเป็นประโยชน์ในวิจัย

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบุพการี ครู-อาจารย์ บุคคลที่มีส่วนร่วมทุกท่าน ที่ให้การศึกษา อบรมสั่งสอนและผู้ที่ให้การอุปถัมภ์ช่วยเหลือมาโดยตลอด ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายาม จนประสบผลสำเร็จเป็นประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

จรัส สุวรรณมาลา. (2542). **ศักยภาพทางการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพฯ:สถาบันนโยบายการศึกษา, ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฉวีวรรณ วินิจเขตคำนวณ. (2548). **ความพึงพอใจในการรับบริการของผู้ใช้น้ำประปา กรณีศึกษา**. สำนักงานประปา สาขาบางเขน: วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ,มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**.กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**,พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุริยสาส์น.

พิจิตร มุกดา. (2550). **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารจัดการน้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงทะเลอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต.**ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต,วิทยาลัยการปกครอง, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550,” ราชกิจจานุเบกษา.เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 112 – 116. 24 สิงหาคม 2550.

ลิ้ม มวลปาก.2554.**ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลฮองฮี อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม.** ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง. (2554). **แผนพัฒนาสามปี(2552-2554)**. กาฬสินธุ์: สำนักปลัดตำบลหนองห้าง.

อำนวย คุ้มบ้าน. (2550). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการให้บริการของกองประปาเทศบาลนครภูเก็ต**. ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต,สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น,วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Yamane, Taro. (1973). **Statistic An Introductory Analysis**. 3rded. New York :Harper&Row.

5. Local Government/ Local Administration

The Factors Influencing the Strength of Subdistrict Administrative Organizations in Nachueak District, Mahasarakham Province

Ketsara Patiganang [*]
Soavalak Kosolkittiamporn [**]
Sanya Kenaphoom [***]
Pakdee Phosing [****]

Abstract

The objective of this research aims to study the factors influency to the strength of Subdistrict Administrative Organizations in Nachueak District, Mahasarakham Province. Chief Executive**,** Chief Administrator, Chief of public servant, senior official, and Congressman of the Subdistrict Administrative Organization are the sample of this research. Samples of 150 cases are drawn from Nachueak District, using simple Random Sampling method. The Subdistrict Administrative Organization consists of 15 persons; consist of 10 Source 150 persons. The instrument for collecting data is the rating scale questionnaire with the discrimination power between 0.2920 to 0.8519 and reliability at 0.9563. The statistics for analysis are frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and testing the hypothesis Multiple Linear Regression Analysis (MRA).

The results of the study are as follows:

1. The strength of Subdistrict Administrative Organizations in Nachueak District, Mahasarakham Province as overall level.

2. The factors influencing to strength of Subdistrict Administrative Organizations in Nachueak District, Mahasarakham Province are economic conditions of the community, experience of personnel, personnel responsibilities and participation of the people. The regression equation in the form of raw scores and standardized scores can be written as follows

$$Y = .269 + .348(ECO) + .219(EXP) + .203(RES) + .130(PAR)$$

$$Z = .325(ECO) + .240(EXP) + .220(RES) + .157(PAR)$$

3. The suggestions to strengthen of the subdistrict Administrative Organizations in Nachueak District, Mahasarakham Province are the arrangement of the budget for requirement of the people, good transparency management and opportunities for people to participate in order to check the operation in every step and to cooperate with the district administration in the management of public sector budgeting and monitoring process of the public.

Keywords : Strength of Community / Nachueak District, Mahasarakham Provice / Subdistrict Administrative Organizations

[*] *Graduate student. Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**] *Ph.D.,Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[***] *Ph.D.,Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[****] *Lecturer, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

เกษรา ปะติกานัง [*]
เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร[**]
สัญญา เคณาภูมิ[**]
ศักดิ์พงศ์ หอมหวล[****]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลและแนวทางการพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดโควตา องค์การบริหารส่วนตำบลละ 15 คน จำนวน 10 แห่ง ได้เท่ากับ 150 คน โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.2920 ถึง 0.8519 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9563 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามโดยรวม อยู่ในระดับมาก

2.ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ประสบการณ์การทำงานของบุคลากร ความรับผิดชอบของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามลำดับพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$Y = .269 + .348(ECO) + .219(EXP) + .203(RES) + .130(PAR)$$

$$Z = .325(ECO) + .240(EXP) + .220(RES) + .157(PAR)$$

3. ข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้ จัดสรรเรื่องงบประมาณมาให้เพียงพอต่อการใช้บริการประชาชน ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส ซื่อตรง เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบการทำงานในทุกขั้นตอนและองค์การบริหารส่วนตำบลต้องร่วมมือกันกับภาคประชาชนในการบริหารงบประมาณและกระบวนการตรวจสอบจากประชาชน

คำสำคัญ : ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล/ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม/ องค์การบริหารส่วนตำบล

---

[*] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[**] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[***] *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

[****] *อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครองให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับตำบลซึ่งเป็นเขตชนบทอันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนรู้ทางแก้ไขปัญหาและการสนองตอบความต้องการของตนเองโดยการเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองหรือที่เรียกกันว่าการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ชนบทมากที่สุด (สุภชัย ยาวะประภาษ. 2540:3)

แม้ว่าจะมีแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่ก็ยังมีปัญหาอยู่มากมาย จากการศึกษาของ พีรสิทธิ์ คำนวณศิลป์ และสุภวัฒนากร วงศ์ธนาสุ (2543 : 15-22) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กมีความด้อยศักยภาพทั้งทางด้านระบบสนับสนุนการบริหารจัดการและทางด้านตัวผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ในภาพรวมไม่ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะมีขนาดเล็ก หรือใหญ่ ต่างก็มีศักยภาพทางการบริหารต่ำ ข้อมูลดังกล่าวยังตรงกับงานวิจัยของ สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2540 : 89-92 , 2541 : 85-89) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 ฉบับ โดยฉบับหนึ่งทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีและชลบุรี และอีกฉบับหนึ่งศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ราชบุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี และชลบุรี พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีความเข้มแข็งเท่าที่ควร เพราะบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ตัดสินใจดำเนินการทุกอย่างด้วยตัวเอง และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ขาดความสามัคคีในการทำงาน เพราะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแสวงหาผลประโยชน์จากองค์การบริหารส่วนตำบลและจัดสรรผลประโยชน์ไม่ลงตัว

ในปัญหาความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ยังพบว่ามีปัญหาอีกเช่นกัน จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2540 : 12-28) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การศึกษารูปแบบ และแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ณ องค์การบริหารส่วนตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและคัดเลือกโครงการพัฒนา บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง การวางแผนพัฒนา และการกำกับดูแลของอำเภอเป็นไปในลักษณะการบังคับบัญชามากกว่าการให้คำปรึกษาแนะนำ ทำให้อำเภอเข้ามาครอบงำการพัฒนา โครงการพัฒนาต่างๆ จึงไม่ตรงกับปัญหา และความต้องการของประชาชนในตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ยังพบว่ามีปัญหาอุปสรรคเช่นกัน ยกตัวอย่างจากการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าตอง พ.ศ. 2555-2557 องค์การบริหารส่วนตำบลในช่วงปีที่ผ่านมามีประเด็นปัญหาสำคัญ หลายประการ คือ 1) ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมการวางแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้ โดยเฉพาะในส่วนการไม่เข้าร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลสันป่าตอง ประชาชนขาดความรู้ในระบอบประชาธิปไตย การเข้าร่วมเวทีประชาคมขาดความต่อเนื่อง บุคลากรขาดการฝึกอบรม ความรู้ในการปฏิบัติงานและขาดประสบการณ์ (แผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าตอง พ.ศ. 2555-2557)

จากปัญหาที่ดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่น การตอบสนองความต้องการและความสุขของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ บุคลากรในองค์กร จากค่านิยมเดิม คือ ผู้ปกครองท้องถิ่นเข้าสู่ยุคให้บริการประชาชน มองประชาชนเป็นลูกค้า เป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องได้รับบริการที่ดี จากผู้ที่ทำหน้าที่บริการด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร เนื่องจากความพึงพอใจในการบริการ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดขององค์การบริหารส่วนตำบล เน้นการแสวงหาความร่วมมือระหว่างงานภายในองค์กร ภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อร่วมกันทำงานในลักษณะของทีมงานบูรณาการ ต้องสามารถวางแนวทางปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสังคมให้การยอมรับ ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงการแปลงนโยบายการกระจายอำนาจไปสู่การปฏิบัติ (ปิยนุช เงินคล้าย. 2540 : 245-250)

ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและขับเคลื่อนการทำงานของหน่วยงาน ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานของตนให้เป็นหน่วยงานที่ตอบสนองความต้องการและความสุขของประชาชนในพื้นที่ จึงได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม นี้ขึ้น เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กร รวมไปถึงการวางแผนกำหนดแนวทางร่วมกับชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือกจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ความสามารถในการสรรหารายได้ ความอิสระในการทำงานของบุคลากร สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ประสบการณ์ทำงานของบุคลากร ความเสียสละของบุคลากร ความรับผิดชอบของบุคลากร และวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ขอบเขตของการวิจัย

1. **พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่** พื้นที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน10แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก องค์การบริหารส่วนตำบลสำโรง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแดง องค์การบริหารส่วนตำบลเขวาไร่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโพธิ์ องค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเม็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเรือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง และองค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าตอง

2. **ประชากร** คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 486 คน (งานทะเบียนราษฎร. อำเภอนาเชือก. 2555.)

3. **กลุ่มตัวอย่าง** คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยกำหนดประชากรเป้าหมายเฉพาะผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญ ซึ่งเป็นตัวแทนจากบุคลากรทุกส่วน จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดโควตา องค์การบริหารส่วนตำบลละ 15 คน จำนวน 10 แห่ง ได้เท่ากับ 150 คนโดยแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบไปด้วยจำนวนดังนี้

3.1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	1	คน
3.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	1	คน
3.3 หัวหน้าส่วนราชการ 3 คน ข้าราชการประจำ	5	คน
3.4 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	5	คน

แล้วทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเพื่อหาตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) จากการศึกษาปัจจัยตาม แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงพบว่าตัวแปรที่มีผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ความสามารถในการสรรหารายได้ ความอิสระในการทำงานของบุคลากร สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ประสบการณ์ทำงานของบุคลากร ความเสียสละของบุคลากรความรับผิดชอบของบุคลากร และวัฒนธรรมประชาธิปไตย

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ของ ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ อุทัย หิรัญโต ทิพาวดี เมฆสวรรค์ และ สเตียร์ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2529 :51 , 352, อุทัย หิรัญโต. 2526 : 99-102, ทิพาวดี เมฆสวรรค์. 2539 : 13-23, Steer.1977 : 8) คือ การปฏิบัติงานตามภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหา ด้านการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน และด้านความพึงพอใจของประชาชน

5. ขอบเขต ด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 6 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2556 – เดือนมิถุนายน 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 แห่ง จำนวน 486 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ประกอบไปด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยกำหนดประชากรเป้าหมายเฉพาะผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญ ซึ่งเป็นตัวแทนจากบุคลากรทุกส่วน จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดโควตา องค์การบริหารส่วนตำบลละ 15 คน จำนวน 10 แห่ง ได้เท่ากับ 150 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชนิดตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุราชการ รายได้ต่อเดือน และหน่วยงานสังกัด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 9 ด้าน คือ ที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ความสามารถในการสรรหารายได้ ความอิสระในการทำงานของบุคลากร สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ประสบการณ์ทำงานของบุคลากร ความเสียสละของบุคลากร ความรับผิดชอบของบุคลากร และวัฒนธรรมประชาธิปไตย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบลิเคิร์ท (R.A. Likert) มี 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 3 ด้าน คือ ด้านการแก้ไขปัญหา ด้านการสนองตอบความต้องการของประชาชน ด้านความพึงพอใจของประชาชน จำนวน 12 ข้อ โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนในแต่ละระดับดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2547 : 102 – 103)

ตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เป็นชนิดปลายเปิด (Open end)

3. การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็ง เพื่อให้ได้แนวคิดรวบยอด (concept) ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมากำหนดเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

3.1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (รังสรรค์ สิงหเลิศ. 2551 : 107 – 135)

3.1.3 สร้างแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่าตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

3.1.4 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่สร้างขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเหมาะสม และความถูกต้อง

3.1.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง ความถูกต้องชัดเจนของภาษา

3.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.2.1 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถามโดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยวิธีการ IOC (Index of Item-Objective Congruence) เลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป

3.2.2 หลังจากสร้างแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เพื่อทดสอบหาค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีหา Corrected-Item Total Correlation ได้ค่าระหว่าง 0.2920 ถึง 0.8519 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิแอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.9563

3.2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อีกครั้ง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย ได้แก่ รวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามประสานขอความร่วมมือ ถึงผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนราชการข้าราชการประจำ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

2. ให้มีผู้ช่วยในการศึกษาเก็บข้อมูล จำนวน 1 คน ต่อหนึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำแบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงจุดประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และลงเก็บข้อมูล ตามจำนวน ทั้ง 10 แห่ง ตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือก

3. ผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษาดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วดำเนินการประมวลผลข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จ สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด (Enter Method) เพื่อที่จะพยากรณ์ค่าของตัวแปรตาม

6. สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.88) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้ดังนี้ การปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาของประชาชน ($\overline{X}$ = 4.02) รองลงมา คือ ความพึงพอใจของประชาชน ($\overline{X}$ = 3.82) และการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน ($\overline{X}$ = 3.81)

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เรียงลำดับตัวแปรที่มีผลการผันแปรกับตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ประสบการณ์การทำงานของบุคลากร ความรับผิดชอบของบุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต/อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม บุคลากรขอให้ทางรัฐบาล ได้จัดสรรเรื่องงบประมาณมาให้พอที่จะใช้ในการบริการพี่น้องประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น ไม่ว่าขนาดเล็กหรือใหญ่ ที่ขาดไม่ได้คือ งบประมาณที่จะพัฒนาทุกๆ ด้าน ของประชาชนที่เขตรับผิดชอบ รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส ซื่อตรง เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบการทำงานในทุกขั้นตอน และ องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้มแข็งได้ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการบริหารทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะภาคประชาชน จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดในทุกๆเรื่อง การบริหารงบประมาณความต้องมีกระบวนการตรวจสอบจากประชาชน

7. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพระว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในพื้นที่ทุกระดับ

2. องค์การบริหารส่วนตำบลให้บริการประชาชนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3. เมื่อมีปัญหาอุปสรรคในการให้บริการสาธารณะในชุมชนท่านพร้อมที่จะแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไขทันที

4. องค์การบริหารส่วนตำบลมีระบบการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ชัดเจน

5. องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ความสามารถในการสรรหารายได้ ความอิสระในการทำงานของบุคลากร สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประสบการณ์ทำงานของบุคลากร ความเสียสละของบุคลากรความรับผิดชอบของบุคลากร และวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เรียงลำดับตัวแปรที่มีผลการผันแปรกับตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ 1)สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน 2)ประสบการณ์การทำงานของบุคลากร 3)ความรับผิดชอบของบุคลากร และ 4)การมีส่วนร่วมของประชาชน ตามลำดับ

1. ปัจจัยด้านสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อาจจะเป็นเพราะว่า

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลให้การส่งเสริมพัฒนาบทบาทของสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการให้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญในด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมภายในตำบล

2. ปัจจัยประสบการณ์การทำงานของบุคลากรมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อาจจะเป็นเพราะว่า

2.1 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลจำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการทำงานจึงจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดี

2.2 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมีวุฒิการศึกษาและความรู้ความสามรถตรงตามเฉพาะตำแหน่ง

3. ปัจจัยความรับผิดชอบของบุคลากรมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อาจจะเป็นเพราะว่า

3.1 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมุ่งมั่นทำงานด้วยความรับผิดชอบที่จะสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในพื้นที่ทุกระดับ

3.2 บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมีจิตสำนึกแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่คิดและตัดสินใจของตนเอง

4. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อาจจะเป็นเพราะว่า

4.1 องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเสนอปัญหาและความต้องการเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับบริการสาธารณะ

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตรวจสอบกิจกรรมการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างสม่ำเสมอ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ได้กำหนดข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดระบบให้บริการแจ้งเตือนภัยที่เพียงพอ

2. องค์การบริหารส่วนตำบลมีแนวทางจัดการระบบบริการสาธารณะที่เพียงพอ

3. องค์การบริหารส่วนตำบลจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง

4. สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดฝึกอบรมอาชีพหรือพัฒนาอาชีพที่ประชาชนในตำบลต้องการอยู่เสมอ

5. ประสบการณ์การทำงานของบุคลากร บุคลากรขององค์การบริหารส่วน ตำบลจำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการทำงานจึงจะสามารถปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่

6. ความรับผิดชอบของบุคลากร บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลทำงานประสบผลสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี

7. การมีส่วนร่วมของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตรวจสอบกิจกรรมการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างสม่ำเสมอ

8. ขอให้ทางรัฐบาล ได้จัดสรรเรื่องงบประมาณมาให้พอที่จะใช้ในการบริการพี่น้องประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดซื้อเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น ไม่ว่าขนาดเล็กหรือใหญ่ ที่ขาดไม่ได้คือ งบประมาณที่จะพัฒนาทุกๆ ด้าน ของประชาชนที่เขตรับผิดชอบ

9. องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส ซื่อตรง เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบการทำงานในทุกขั้นตอน

10. องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้มแข็งได้ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการบริหารทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะภาคประชาชน จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดในทุกๆเรื่อง การบริหารงบประมาณความต้องมีกระบวนการตรวจสอบจากประชาชน

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

2. ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อหารูปแบบการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และจัดให้องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไปพร้อมๆกัน

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาสาเหตุตัวแปรสำคัญบางตัวที่ไม่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. (2545). **ข้อมูลสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลประจำปี 2544.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

_____. (2529). **คู่มือการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนประถมศึกษา**. พิมพ์ ครั้งที่ 3**.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

_____. (2541). **รายงานการวิจัยเรื่องศักยภาพทางการคลังองค์การบริหารส่วนตำบล.** กรุงเทพฯ : บริษัทสุขมและบุตรจำกัด,

_____. (2540). สถาบัน. **รูปแบบการประสานแผนพัฒนาจังหวัด อำเภอ ตำบล และท้องถิ่นในอนาคต.** กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

_____. (2535). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.** กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2539). **การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์.** กรุงเทพฯ : กราฟิคฟอร์แมท (ไทยแลนด์).

ปิยะนุช เงินคล้าย และพงศ์สัณห์ ศรีสมทรัพย์. (2542). **รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการปกครองท้องถิ่นของเขตเมืองที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานคร:ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนนทบุรี.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. (2540). **การสำรวจทัศนคติและความพร้อมของประชาชนต่อการกระจ่ายอำนาจ.** กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2529). **การวิจัยประเมินผล หลักการและกระบวนการ.** กรุงเทพฯ : การพิมพ์พระนคร,

รังสรรค์ สิงหเลิศ. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ราชการส่วนตำบล, กอง. กรมการปกครอง. (2544). **ข้อมูลทั่วไปขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : กองราชการส่วนตำบล.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2540). **นโยบายสาธารณะ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

_____. (2541). **การจัดสรรรายได้ภาษีและเงินอุดหนุนให้เทศบาลที่สัมพันธ์กับเครื่องชี้วัดการทำงานของเทศบาล.** กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

อุทัย หิรัญโต. (2523). **การปกครองท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

Yamanc, Taro. (1974). **Statistic and Introductory Analysis.** 2nd ed. New York: Harper & Row.

Success on Development of Production Saving Group: A Case Study of Kukasing Production Saving Group, Kaset Wisai District, Roi-et Province

Dusit Nasook[*]
Sathaporn Mongkhonsrisawat[**]

Abstracts

The objectives of the study entitled " Success on Development of Production Saving Group: A Case Study of Kukasing Production Saving Group, Kasetwisai District, Roi – et Province" were to study, 1) General condition of the savings group for the production of Kukasing, 2) Problems and obstacles of the production saving group , and 3) . Factors associated with the success the group. Key informants were specified purposefully into four groups ; 1) related government officials, 2) community leaders, 3) Group Executive Committee, and 4) Group members. The study utilized variety of qualitative methods to obtain rich data such as dept-interview and focus group. Then, data were analized through descriptive method and content analysis to find the conclusion and suggestion.

Result of the study

1. General condition of the savings group for the production of Kukasing, the group was established in 2007, and has been operated successgully until now. There were 103 members and it had an accumulated fund of 1,506,430 Baht. It also had the working capital of approximately 11,000,000 Baht, which supported the production of many local activities. The management structure of the group was divided into 1) members of the saving group 2) Management Committee of saving group 3)The management, including facilities, education, monitoring and protecting the interests of its members, by having the job rotation of the board members. The process of increasing incentives for members to participate in group activities, in order for the group to achieve the objectives laid ,could be done by providing attractive dividends, attractive deposit interest, and reasonable interest rate. Moreover, the production saving group also provided welfare to its member and had a continuous monitoring and auditing of he financial statement.

2. The main problems of the production saving group were 1) the accounting audit, 2) the delay of loan collecting and 3) the insufficient working capital for all mwmbers.

3. Factors associated with the success of the group were 1) external factors, including government officials, community leaders, families, people in the community, Agencies and organizations, to support on the knowledge of group, 2) internal factor, the members and committees of the group, which had the strong commitment to the mission of production saving group. 3) environmental factors including lifestyle, culture and the local people in the community

Finally, the approach in the development of production saving group, is to build a sense of belonging to its members, self-dependent, self- control themselves and all members must have 5 moral kinds: integrity and selfless, compassion and trust in each other, resulting in production savings groups exist with dignity in the society.

Keywords: Production Saving Group/ Kukasing/ Kaset Wisai/ Roi-et

[*] *Master Degree, Public Administration in Local Government College of Local Administration, Khon Kaen University*
[**] *Ph.D., Lecturer, College of Local Administration, Khon Kaen University, Advisor*

ความสำเร็จในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต:กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ดุสิต นาสุข*

สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์**

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การศึกษาความสำเร็จในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและแนวทางในการพัฒนาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบเจาะจง 4 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่รัฐ 2) ผู้นำชุมชน 3) คณะกรรมการบริหารกลุ่ม และ 4) สมาชิกกลุ่ม การแสดงข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกู่กาสิงห์ เริ่มการรวมกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538สามารถดำเนินงานด้วยความเรียบร้อย จนกระทั่งปัจจุบัน มีสมาชิกจำนวน 145 คน มีเงินสัจจะสะสม 518,000 บาท และมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 357,000 บาท มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 5 ประการ ดังนี้ เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการออม มีสัจจะและมีคุณธรรมเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน พัฒนาและส่งเสริมอาชีพของสมาชิก ให้คนในชุมชนรู้จักการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง และให้คนในชุมชนได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เปิดทำการเพื่อให้บริการแก่สมาชิกทุกวันพุธ วันเสาร์ วันแรกและวันสิ้นเดือน การรับฝากเงิน จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ ประเภทออมหุ้น ประเภทฝากเผื่อเรียก ประเภทฝากประจำ 12 เดือน และประเภทฝากพิเศษสำหรับเด็กนักเรียน เปิดโอกาสให้สมาชิกกู้ได้เดือนละ 2 ครั้ง คือ วันที่ 3 และวันที่ 20 ของทุกเดือน แบ่งการกู้เงินออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทกู้เพื่อการศึกษาประเภทกู้เพื่อการประกอบอาชีพ ประเภทกู้ยามฉุกเฉิน มีการบริหารจัดการกลุ่มโดยมีการวางแผนการดำเนินงานในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ฯ โดยโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม แบ่งออกเป็น 1) สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ 2) คณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ฯ 3) การบริหารจัดการ ได้แก่ การอำนวยความสะดวก การให้ความรู้ การกำกับติดตาม การรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก โดยมีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนคณะกรรมการ มีกระบวนการสร้างแรงจูงใจให้แก่สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการให้เงินปันผล ดอกเบี้ยเงินฝาก การให้เงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำ สวัสดิการต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์ประจำปี และมีการตรวจสอบการดำเนินงานโดยกรรมการฝ่ายตรวจสอบ

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน 1) ปัญหาเกี่ยวกับบริหารจัดการ และการทำบัญชี จึงประสานงานด้านการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีกลุ่มจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจนสามารถดำเนินการเองได้เอง 2) การเรียกเก็บคืนเงินจากการกู้ยืม มีปัญหาการส่งคืนล่าช้า แต่ไม่มีสมาชิกขาดส่ง จึงได้กำหนดกติกาการเสียค่าปรับล่าช้า ไม่เกินร้อยละ 3 บาท ตามดุลยพินิจของคณะกรรมการกลุ่ม และ3) ปัญหาเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ จึงมีการสนับสนุนให้สมาชิกออมเงินเพิ่มขึ้น หรือการเพิ่มสัจจะรายเดือน และรับสมาชิกเพิ่ม

* *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

** *ดร., อาจารย์, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, อาจารย์ที่ปรึกษา*

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 1) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ครอบครัว ประชาชนในชุมชน หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ให้การสนับสนุนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำระบบบัญชี และสนับสนุนสินเชื่อเงินกู้ 2) ปัจจัยภายในได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ยึดมั่นในอุดมการณ์ มีกฎระเบียบของกลุ่มจากการดัดแปลงระเบียบข้อบังคับของกรมการพัฒนาชุมชนภายใต้ความเห็นชอบในที่ประชุมของกลุ่มออมทรัพย์ และ 3) ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และปัจจัยด้านผลประโยชน์ส่งผลให้คนในชุมชนมีมีความใกล้ชิดผูกพัน มีความเอื้ออาทรและเกื้อกูลกัน มีการพัฒนาตนเอง และการประกอบอาชีพสุจริต จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยแนวทางในการพัฒนาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คือ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่สมาชิก การพึ่งตนเอง การควบคุมกันเอง และสมาชิกทุกคนต้องมีคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความเห็นอกเห็นใจ ความไว้วางใจกัน ส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคม

คำสำคัญ: กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต/ กู่กาสิงห์ /เกษตรวิสัย/ จังหวัดร้อยเอ็ด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของชุมชนที่เข้มแข็ง การที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้น ด้านหนึ่งจะต้องอาศัยองค์กรธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการทำหน้าที่ที่สำคัญ กลุ่มออกทรัพย์ก็จัดเป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน โดยคนในชุมชน บริหารงานเพื่อคนในชุมชน นอกจากนี้กลุ่มออมทรัพย์ยังได้เชื่อมโยงกับองค์กรธุรกิจอื่นๆ อีกมากมาย และที่สำคัญ คือ กลุ่มออมทรัพย์จะเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของกลุ่มการผลิตต่างๆ อีกมากมาย เพราะในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นที่ทราบกันดีว่า เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ประเทศไทยประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาในภาพรวมเป็นอย่างดี อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 7-8 ต่อปี แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งผลที่ได้มุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก โดยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน และส่งเสริมให้มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรม ทำให้การผลิตภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวที่สูงขึ้น ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศจึงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โครงสร้างทางเศรษฐกิจจึงมีแนวโน้มจากภาคเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ซึ่งแม้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จะมีผลดีในการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวม แต่ในระยะยาวมิได้ช่วยให้เกิดการกระจายตัวอย่างทั่วถึง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องรายได้ ส่งผลให้เกิดความยากจนขึ้นในชนบททั่วไป

นอกจากนี้การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังส่งผลให้ชุมชนในเขตชนบทล่มสลายอันเนื่องมาจากการปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วระหว่างเมืองกับชนบท ระบบเศรษฐกิจเงินตราได้เข้าไปมีบทบาทในชุมชนชนบทมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการอพยพแรงงานเข้าสู่เมือง ส่วนคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและพยายามที่จะรักษาอาชีพของตนไว้ก็มักจะประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาด้านเงินทุน ซึ่งระยะเวลาที่ผ่านมาคนในชนบทส่วนใหญ่จะอาศัยการพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งจะต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูง กอปรกับคนเหล่านี้มีมีฐานะที่ยากจน ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดความรู้และประสบการณ์ จึงถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย (ภูษณิศา กันทิยะ, 2554)

กรมพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมพึ่งตนเอง ครอบครัว ชุมชน ให้การศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งการพัฒนากลไก 3 อย่างคือ ระบบกลุ่ม ระบบข้อมูล และระบบแผน ด้วยการใช้กิจกรรมพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เป็นเครื่องมือดำเนินการตามหลักและวิธีพัฒนาชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนได้มีการเรียนรู้ และมีสาวนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม (ภูษณิศา กันทิยะ, 2554)

จึงได้มีนโยบายให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนรู้จักประหยัดและการออมเงิน แล้วนำเงินออมดังกล่าวมาสะสมรวมไว้เป็นกองทุนในรูปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพ หรือเป็นค่าใช้จ่ายในยามจำเป็นด้วยการบริหารจัดการของสมาชิกและแบ่งปันช่วยเหลือกันในชุมชน เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาตนเอง

การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จัดตั้งขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการบริหาร จัดการแบบเป็นกันเองขาดระบบข้อกำหนดที่ชัดเจน จากการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ของจังหวัดร้อยเอ็ดที่ผ่านมามีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในระดับดีเพียงไม่กี่กลุ่มที่ประสบ ผลสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อต้องการให้ทราบถึง ปัจจัยตามกรอบแนวคิดในด้านคุณลักษณะผู้นำ การบริหารจัดการที่ดี การมีทรัพยากรในท้องถิ่น ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป็น กรณีศึกษา

คำถามในการศึกษา

1. สภาพการดำเนินงานและแนวทางในการพัฒนาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอย่างไร

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอย่างไร

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดมีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและแนวทางในการพัฒนาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

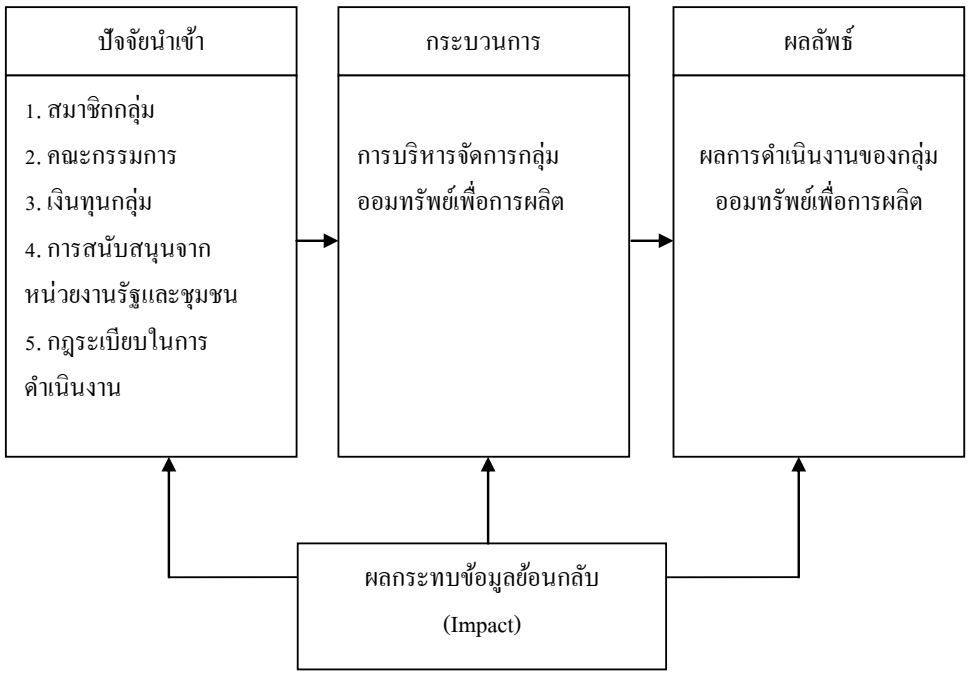
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต: กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลกู่กาสิงห์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีจุดเด่นที่น่าสนใจ คือ เป็นกลุ่มที่ ประสบความสำเร็จ มีเงินหมุนเวียนจำนวนหลายล้านบาท และก่อตั้งมานานกว่า 10 ปี โดยศึกษา จากกลุ่มให้ข้อมูลหลัก (Key Information) 4 กลุ่ม คือ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง การสังเกต ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่มีประเด็นหรือสาระสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบบเจาะจง 4 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 2 คน 2) ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน 3) คณะกรรมการบริหารกลุ่ม จำนวน 4 คน และ 4) สมาชิกกลุ่ม จำนวน 5 คนโดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและแยกแยะโดยวิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รวมทั้งศึกษาจากข้อมูลเอกสารต่างๆ นำมาวิเคราะห์ร่วมด้วย

สรุปผลการศึกษา

1. สภาพทั่วไปของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกู่กาสิงห์ เริ่มการรวมกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 สามารถดำเนินงานด้วยความเรียบร้อย จนกระทั่งปัจจุบัน มีสมาชิกจำนวน 145 คน มีเงินสัจจะสะสม 518,000 บาท และมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 357,000 บาท มีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 5 ประการ ดังนี้ เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักการออม มีสัจจะและมีคุณธรรมเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน พัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

ของสมาชิก ให้คนในชุมชนรู้จักการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง และให้คนในชุมชนได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน 1) ปัญหาเกี่ยวกับบริหารจัดการ และการทำบัญชี จึงประสานงานด้านการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีกลุ่มจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจนสามารถดำเนินการเองได้เอง 2) การเรียกเก็บคืนเงินจากการกู้ยืม มีปัญหาการส่งคืนล่าช้า แต่ไม่มีสมาชิกขาดส่ง จึงได้กำหนดกติกาการเสียค่าปรับล่าช้า ไม่เกินร้อยละ 3 บาท ตามดุลยพินิจของคณะกรรมการกลุ่ม และ3) ปัญหาเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ จึงมีการสนับสนุนให้สมาชิกออมเงินเพิ่มขึ้น หรือการเพิ่มสัจจะรายเดือน และรับสมาชิกเพิ่ม

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 1) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ครอบครัว ประชาชนในชุมชน หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ให้การสนับสนุนความรู้เรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำระบบบัญชี และสนับสนุนสินเชื่อเงินกู้ 2) ปัจจัยภายในได้แก่ สมาชิก คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ยึดมั่นในอุดมการณ์ มีกฎระเบียบของกลุ่มจากการดัดแปลงระเบียบข้อบังคับของกรมการพัฒนาชุมชนภายใต้ความเห็นชอบในที่ประชุมของกลุ่มออมทรัพย์ และ 3) ปัจจัยทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และปัจจัยด้านผลประโยชน์ส่งผลให้คนในชุมชนมีมีความใกล้ชิดผูกพัน มีความเอื้ออาทรและเกื้อกูลกัน มีการพัฒนาตนเอง และการประกอบอาชีพสุจริต จนสามารถพึ่งพาตนเองได้

อภิปรายผล

การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกู่กาสิงห์ ใช้องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจูงใจ และด้านการควบคุม โดยในเรื่องการวางแผนนั้นจะทำให้กลุ่มมีเป้าหมายและทิศทางที่แน่นอน ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์กรหรือกลุ่มต้องมี เพราะเป็นตัวกำหนดเป้าหมายขององค์กรหรือกลุ่ม และช่วยให้การทำงานเป็นไปในทิศทางที่แน่นอนและไปในทางเดียวกัน นอกจากนี้การจัดองค์กร การจูงใจ และการควบคุม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรหรือกลุ่มประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการสร้างและพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพที่นำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ซึ่งการจะทำให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จได้นั้นควรพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ 2) การพึ่งตนเอง 3) การควบคุมกันเอง และ 4) คุณธรรม ดังนั้นในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนี้จำเป็นจะต้องยึดการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ การพึ่งตนเอง การควบคุมกันเอง ภายใต้หลักคุณธรรมทั้ง 5 ประการจึงจะส่งผลให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) สมาชิกและคณะกรรมการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์ วัตถุประสงค์กลุ่ม จำนวนเงินฝาก การกู้เงิน การค้ำประกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกและเป็นกรรมการบริหารจัดการ การกำหนดแผนงานประจำปี การตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ การเสนอความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางแก้ไข ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้นำไปสู่ความไว้วางใจ อันจะทำให้สมาชิกรู้สึกมีความเป็นเจ้าของซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญยิ่งของการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

2) ควรมีการหมุนเวียนคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ

3) ควรมีการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการออมเงิน และการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม เนื่องจากคณะกรรมการส่วนใหญ่ค่อนข้างจะมีอายุ การให้คนรุ่นใหม่ช่วยสานต่อจะทำให้ความสำเร็จอยู่ได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัยประเมินผลและติดตามผลการกู้ยืมเงินของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ว่านำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมหรือไม่ หรือมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

2) ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการฝึกอบรมว่าสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ ว่ามีความต้องการอบรมความรู้ด้านใดบ้างในการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปสู่การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมให้ตรงกับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

กนกกันต์ จรูญรักษ์. (2547). **ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชน เมืองบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการ พัฒนา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

กรมการพัฒนาชุมชน. (2541). **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย**. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.

กองพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม กรมการพัฒนาชุมน. (2541). **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีกว่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองส่งเสริม และเผยแพร่.

กาญจนา แก้วเทพ. (2539). **ภาพรวมของการพัฒนาองค์กรชุมชน**. ในเอกสารสรุปการสัมมนา ทางเลือกและศักยภาพชาวอีสาน. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ฐิตารีย์ จิตท้วม. (2553). **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านหาดเสี้ยว ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณรงค์เพชรประเสริฐ. (2542). **ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.

ณัฐริณี ไพสีขาว. (2554). **การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพทอผ้าห่มลายดอกแก้วบ้านโนนแต้ ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธงชัย สันติวงษ์. (2529). **ทฤษฎีการจัดการ**. กรุงเทพฯ: บริษัทวิเคราะห์ธุรกิจและการจัดการจำกัด.

ธงชัย สันติวงษ์. (2539). **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). **กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม**. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

นุชนาถ อินทสุชาติ. (2553). **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2556 จาก http://www3.cdd.go.th/khaibangrachan/home/data2.htm.

นำชัย ทนุผล. (2536). **แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชนบท**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประยุทธ สังขรัตน์. (2548). **การจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในภาคเหนือ**. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิมพ์ศิริ ใจช่วง. (2555). **หลักการบริหารจัดการ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2556 จาก http://53011311093.blogspot.com/2012/09/management-function.html.

พิมล นามวัฒน์. (2546). **หลักการจัดการ**. ในเอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เพ็ญพราว พิมสอน. (2541). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภีม ภคเมธาวี. (2544). **โครงการวิจัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรการเงินชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย.

ภูษณิศา กันทิยะ, (2554). **อุปสงค์ต่อการออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษา บ้านเกาะไม้แหลม หมู่ที่ ๖ ตำบลมาบไผ่ อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ยุภา กลิ่นหอม. (2550). **การศึกษารูปแบบการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาราชภัฏพิบูลสงคราม.

ลัทธิกาล ศรีวะรมย์. (2540). **การจัดการองค์การ**. กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.

วสันต์ ยศสมแสน. **การวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์ในจังหวัดเชียงใหม่**. ปริญญานิพนธ์การศึกษาค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิเชียร แสงโชติ. (2540). **แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาชนบท**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.

ศุภลักษณ์ นาสูงชน. (2549). **ความต้องการของสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในการดำเนินงานธุรกิจชุมชน ในจังหวัดอุดรธานี.** รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมพันธ์ เตชะอธิก. (2540). **การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน**. ขอนแก่น: เจริญวิทยาการพิมพ์.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2547). **หลักรัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดและทฤษฎี**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สาลศาสน.

สายชล ดีพิมาย. (2554). **การพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านสระหลวง ตำบลขามสมบูรณ์ อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุชาติ บุตรเนียน. (2551). **ความสำเร็จในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านบะเค ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด. (2554). **รายงานผลการดำเนินกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**. ร้อยเอ็ด : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด.

Richard H. Hall. (1996). **Organization : Structure, Process, and Outcomes**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

People's Expectation and Opinion toward the Operation of the Officers in Kerng Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Mahasarakham Province

Thanyalak Utari [*]
Yupaporn Yupas [**]
Wittaya Charoensiri [***]
Sakpong Homhuan [****]

Abstract

The objective of this research aims to study and to compare People's expectation and opinion toward the Operation of the Officers in Kerng Sub-district Organization, Muang District, Mahasarakham Province. The sampling are the people who are 18 years old or older, living in Kerng Sub-district, Muang District, Mahasarakham Province which are consisted of 361 persons. The stratified random sampling are used as the instrument for collecting data with rating scale questionnaire and the discrimination power between 0.2205 to 0.8280 and reliability at 0.9301. The statistics used are frequency, percentage, mean, standard deviation and One way ANOVA with the statistic significance at .05 level.

The results of the study are as follows:

People's expectation toward the Operation of the Officers in Kerng Sub-district Organization, Muang District, Mahasarakham province as overall was in moderated level. People's opinion toward the Operation of the Officers in Kerng Sub-district Organization, Muang District, Mahasarakham province as overall was in moderate level. The results of the comparison People's expectation toward the Operation of the Officers in Kerng Sub-district Organization, Muang District, Mahasarakham province classified by living in different villages as overall and each aspect are different by the statistical significance at .05 level.

The organizing campaign even to promote the development of environmental protection and guideline for the protection to care and maintenance of natural resources are recommended.

Keywords : People's expectation / People's opinion / Operation of the Officers in Subdistrict Administrative Organization

[*] *Graduate student. Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[***] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[****] *Lecturer, Department of Public Administration. College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*

ความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ธัญญลักษณ์ อุตริ*
ยุภาพร ยุภาศ**
วิทยา เจริญศิริ***
ศักดิ์พงศ์ หอมหวล****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง จำนวน 361 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .2205 ถึง .8280 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9301สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

ความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดความคิดเห็นของประชาชน ต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดม หาสารคาม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชน ต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัด มหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้คือควรจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมพัฒนาในการรักษา สิ่งแวดล้อมและมีแนวทำในการคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอและให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมด้วย

คำสำคัญ : ความคาดหวังของประชาชน/ ความคิดเห็นของประชาชน/ การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

* *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
** *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
*** *ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*
**** *อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีเจตนารมณ์เพื่อกระจายอำนาจการปกครอง การบริหาร และการตัดสินใจของรัฐบาลส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคไปสู่ประชาชนในพื้นที่ระดับตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ได้แก้ไขปัญหา และสนองตอบความต้องการของตนเองโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางด้านการปกครอง การบริหาร ที่เรียกว่า การปกครองตนเอง (Local Self Government) ตามระบอบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คือมีสมาชิกสภาและผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ในตำบล มีการบริหารงานโดยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตัดสินใจ กำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาตำบล กำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารงานก็ย่อมสามารถที่จะแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นระดับตำบลตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ประชาชนในตำบลมีความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาต่อองค์การบริหารส่วนตำบลของตน และเป็นเครื่องมือที่ดีสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นที่จะก้าวและพัฒนาตนเองไปสู่นักการเมืองระดับชาติต่อไป (ถวิลวดี บุรีกุล. 2552 : 99)

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีหน้าที่ในการจัดสรรผลประโยชน์และให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนในพื้นที่ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่ในการบริหารงานหลายปีที่ผ่านมาได้พบปัญหาว่าสมาชิกสภาและผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ยังขาดความเข้าใจในบทบาท อำนาจและหน้าที่ รวมถึงการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่นั้นๆ ว่าจะดำเนินการอย่างไร หรือกล่าวได้ว่ายังขาดทักษะในการปฏิบัติตามหน้าที่ ขาดคู่มือที่จะแนะนำการทำงานตามอำนาจหน้าที่ที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และปฏิบัติได้ ซึ่งทุกองค์กรกำลังประสบปัญหาอยู่ ประชาชนในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ ติดตามการทำงาน และปัญหาการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชน ปัญหายาเสพติด ปัญหาด้านการให้บริการสาธารณะโครงสร้างขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่สะดวกไม่ปลอดภัย การบริการไฟฟ้าสาธารณะโทรศัพท์สาธารณะยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ระบบประปาหมู่บ้านที่มีอยู่ไม่สะอาด ไม่ได้มาตรฐาน และให้บริการประชาชนได้ไม่ครบทุกครัวเรือน ไม่สามารถใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคตลอดปีเกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพต่ำ ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรมีน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบริหารงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ยังคงต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอีก (องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง : 2552)

ผู้วิจัยทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานโดยมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และยังเน้นการให้บริการประชาชนเป็นสำคัญ เมื่อมีการปฏิรูประบบราชการองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการปรับการดำเนินงานให้ทันกับการปฏิรูประบบราชการ โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ และมีการวิเคราะห์ระบบการทำงาน เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้เกิดความกระชับและรวดเร็วขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้รับการตอบสนองจากการดำเนินงานและยังมีประชาชนได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้าน การแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะซึ่งองค์การบริหาร

ส่วนตำบลเกิ้ง ได้นำมาปรับปรุงแต่ยังไม่มีการศึกษาที่เป็นวิชาการอย่างเป็นระบบ ดังนั้นการที่จะระบุได้ว่าการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีผลต่อประชาชนอย่างไรนั้น วิธีการที่จะวัดผลได้อย่างชัดเจนคือ ต้องมีการดำเนินการศึกษา และวิจัยโดยสำรวจความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง จึงสนใจที่จะศึกษาความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

2. ประชากร คือ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรครัวเรือนละ1 คน จาก 3,711 ครัวเรือน

3. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรครัวเรือนละ 1 คน เป็นกลุ่มประชากร จำนวน 361 คน จาก 3,711 ครัวเรือน โดยใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane. 1972 : 737)

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยการกำหนดให้กลุ่มประชากรและกลุ่ม ตัวอย่าง และใช้วิธีกำหนดสัดส่วนของกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการเลือกสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก

4. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น 14 หมู่บ้าน

5. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ตามพระราชบัญญัติสภา

ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2552 ภายใต้ข้อบังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 67 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ 9 ด้าน จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการคุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

ผู้วิจัยไม่นำเอาอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลข้อที่ 9 เป็นอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายอื่นเพราะเป็นลักษณะหน้าที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากเป็นการปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ทางราชการมอบหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคาดหวังและความคิดเห็นต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม

การสร้างเครื่องมือวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่จะทำให้ทราบถึงระดับความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม แล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามทั้งแบบสอบถามปลายปิดและแบบปลายเปิด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบสอบถามของพิชัย วัฒนกิติกุล (2549: ภาคผนวก) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดมหาสารคาม

3. นำร่างแบบสอบถามเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ แก้ไข เสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณา และทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ภาษา และการวัดผลประเมินผลโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญ โดยนำแบบสอบถามข้อที่มีค่าเฉลี่ย IOC ทุกข้อมีค่าเท่ากับ 1 นำไปทดลอง (Try out) กับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัด

มหาสารคาม จำนวน 40 คน และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha- Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด. 2543:100)

6. จัดพิมพ์ที่เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถาม ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding form)

3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว ให้คะแนนแต่ละข้อจากอำนาจการจำแนกรายข้อในแบบสอบถาม กำหนดไว้ 5 ระดับ ให้คะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด.2543 : 100)

มากที่สุด	กำหนดให้	5	คะแนน
มาก	กำหนดให้	4	คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้	3	คะแนน
น้อย	กำหนดให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้	1	คะแนน

4. นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การให้การให้ความหมายเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด.2543 : 100) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เกณฑ์การให้คะแนนความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ความหมายเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 100) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย		ระดับความคาดหวังและความคิดเห็น
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า

หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ด้านการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารภัย ด้านการรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการคุ้มครองและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และด้านการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารภัย ด้านการจัดให้และบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก ด้านการรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และด้านการคุ้มครองและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3. ผลการเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

อภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 1 ความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69)

ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า

1. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้งอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีความคาดหวังในด้านการป้องกันและระงับโรคติดต่อได้แก่ มีการกำจัดลูกน้ำยุงลายเป็นประจำทุกปี มีการรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อที่สำคัญ เช่น ไข้เลือดออก โรคฉี่หนู เป็นประจำทุกปี

2. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีความคาดหวังในด้านการจัดประเพณีตามเทศกาลเป็นประจำทุกปี รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมประเพณีต่างๆ

จากผลการวิจัยในระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม ที่โดยรวมอยู่ในระดับสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม มีความต้องการและปรารถนาที่สูง เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ความคาดหวังดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีความคาดหวังของนักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยมหลายคนประกอบด้วย Vroom Lawler และ Porter มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญาในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่สนองความต้องการของตนเอง

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ คุณาวุฒิ ไชยคำภา (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยไม่สอดคล้อง กับ จารุณี ธนิตกุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ระดับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า

1. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีการดำเนินงานด้านการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ได้แก่ การจัดประเพณีตามเทศกาลเป็นประจำทุกปี

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีการดำเนินงานป้องกันและการระงับโรคติดต่ออย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อที่สำคัญเช่น ไข้เลือดออก โรคฉี่หนู เป็นประจำทุกปี

3. องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ มีความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่คนชราอย่างทั่วถึง มีการสนับสนุนกิจกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สมมาศ โชคชัยวัฒนากร (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกสภาเทศบาลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบล ในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกสภาเทศบาล มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จิตรลัดดา ถิ่นสำราญ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยไม่สอดคล้อง กับ จารุณี ธนิตกุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอสมเด็จจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ระดับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านที่ต่างกัน มีความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้งอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัย โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยที่พบ เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลของการวิจัยที่ออกมาเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม มีการเปลี่ยนแปลงและก่อรูปของสภาพสังคม การย้ายถิ่นฐาน ความเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การเกิดห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ การเกิดอาคารพาณิชย์ การค้าขาย การที่มีเส้นทางคมนาคมเส้นทางหลักผ่าน และมีสถานบริการน้ำมันขนาดใหญ่ จึงอาจจะส่งผลด้านสิ่งแวดล้อม การดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาความสะอาด ของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยความคาดหวังและความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมือง มหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวมต่ำกว่าด้านอื่น ๆ คือ ด้านการคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

($\overline{X}$ = 4.27) และด้านการรักษาความสะอาด ของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และ ที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ($\overline{X}$ = 4.36)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยต่าง ๆ ภายนอกที่เข้ามาสู่องค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ได้ส่งผลต่อบางเขตหมู่บ้าน นำไปสู่ความคิดเห็นที่แตกต่างกันในหมู่บ้านที่อยู่อาศัย

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ สุเทพ เหนือโพธิ์ทอง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคายโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านพบว่า ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อและผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยไม่สอดคล้อง กับ ประสงค์ พิมพ์พิทักษ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครโดยรวมและรายได้ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเมื่อจำแนกเพศ อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพการสมรส อายุ และเขตที่อยู่อาศัย พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จึงได้กำหนดข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้

1. ควรให้การสนับสนุนการกำจัดลูกน้ำ ยุงลายอย่างเป็นประจำทุกปี
2. ควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการรณรงค์ป้องกันโรคติดต่อที่สำคัญ เช่น ไข้เลือดออก โรคฉี่หนู เป็นประจำทุกปี
3. ควรสนับสนุนให้การช่วยเหลือในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนอย่างต่อเนื่อง
4. ควรจัดกิจกรรมรณรงค์ ส่งเสริมพัฒนาในการรักษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ถนน ลำน้ำ ทางเดินที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
5. ควรกำหนดแนวทางในการ คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างสม่ำเสมอ มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ มีการทำความสะอาดที่สาธารณะเป็นและจัดกิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามและควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม หรือการสัมมนา กลุ่มเป้าหมายคือบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล อาทิ

เจ้าหน้าที่ ผู้นำ กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนประชาชน เพื่อนำมาซึ่งการได้ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ และอาจารย์ ดร. ศักดิ์พงศ์ หอมหวล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ให้ความรู้เป็นอย่างดียิ่งสำหรับผู้วิจัย

ขอขอบคุณประชาชนในเขตตำบลเกิ้ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามทุกท่าน ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อเป็นประโยชน์ในวิจัย

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบบูชาพระคุณบุพการี ครู-อาจารย์ บุคคลที่มีส่วนร่วมทุกท่าน ที่ให้การศึกษา อบรมสั่งสอนและผู้ที่ให้การอุปถัมภ์ช่วยเหลือมาโดยตลอด ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายาม จนประสบผลสำเร็จเป็นประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. (2539). **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารของหน่วยงานการบริหารส่วนท้องถิ่น**.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

โกวิทย์ พวงงาม. (2548). **การปกครองท้องถิ่นไทย** : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลาคม.

คุณาวุฒิ ไชยคำภา. (2547). **การดำเนินงานตามบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ รปม. มหาสารคามมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จารุณี ธนิตกุล. (2550). **การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสมเด็จ** จังหวัดกาฬสินธุ์. รปม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2541). **การเมืองการบริหารไทย: ภาระของชาติ**. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและตำรา สมาคมรัฐประศาสตร์ นิด้า.

เทพพนม เมืองแมน และ สวิง สุวรรณ. (2540). **พฤติกรรมองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพาณิช จำกัด.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). **พลวัตรการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.** กรุงเทพมหานคร.

ธงชัย สันติวงษ์. (2526). **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ประสงค์ พิมพ์พิทักษ์. (2548). **ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน**. วิทยานิพนธ์ รป.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

พรรณธิพา สมศรีดา. (2550). **การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม**. มหาสารคาม: วิทยานิพนธ์, รป.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 126 ตอนที่ 84 ก. หน้า 8, 6 พฤศจิกายน 2552.

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, ราช กิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 164 ก. หน้า 48, 17 พฤศจิกายน 2542.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. **แนวนโยบายรัฐธรรมนูญ** 2550 : **ที่เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น** : (หมวด 14) การปกครองส่วนท้องถิ่น, (มาตรา 281-290).

วิทยา นภาศิริกุลกิจ. (2539). **การเมืองท้องถิ่นไทย** เล่ม 1 . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธุ์. (2547). **การสร้างมาตรวัดในการวิจัยสังมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุโท เจริญสุข. (2519). **หลักจิตวิทยาและพัฒนาการของมนุษย์**. กรุงเทพฯ : แพร่วิทยา.

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น. "**การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**". (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา : www dloc.net (9 ธันวาคม 2550).

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น. "**ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**". (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา : www.dloc.net (9 ธันวาคม 2550).

สุเทพ เหนือโพธิ์ทอง. (2550). **ความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมมาส โชคชัยวัฒนากร. (2549). **ความคิดเห็นของสมาชิกสภาเทศบาลต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อุทัย หิรัญโต. (2531). **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

Allport, Gordon . (1937). Personality: **A psychological interpretation. New York**: Holt.

Broom, Leonard, & **Selnick, Philip**. (1977). Sociology. New York: Harper & Row.

Cohen, Bruce J. (1979). **Introduction to sociology**. New York: McGraw-Hill.

Manning, Renfo Clark. (1977). "The **Satisfied and Dissatisfied of Virginia Superintendents of School Dissertation Abstract International**." 37 (7) : 4028 – A ; January.

Ved P. Nanda. (2003). "**The Good Governance Concept Revisited**." University of Denver Sturm Collage of Law.

Yamane, Taro. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. New York : Harper & Row Publishers ; Inc.

The Quality for Service Registration and Identification's Population Office Under Amphur Thakunto Registration Office, Thankunto District, Kalasin Province

Saybua Ountaya[*]
Sanya Kenaphoom [**]

Abstract

The objectives of this research are : 1. to study the quality for service registration and identification's population office under Amphur Thakunto registration office, Thakunto District, Kalasin Province, 2. to compare the quality for service registration and identification's population office under Amphur Thakunto registration office, Thankunto District, Kalasin Province follows of people's attitude classified by sex, age, education, career and income per month. Including to this study, the suggestion is for the development the quality for service in registration and identification's population office under Amphur Thakunto registration office, Thakunto District, Kalasin Province. The sample are local people of 300 subjects who used to take a service. The instrument used in the study are the five rating scale with 0.95 of Reliability. Discrimination power are between 0.50 - 0.77. The IOC are between 0.66 - 1.00. Data are analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test (Independent sample) and F-test (One - way ANOVA). The quality Data was analyzed by content analysis.

Result of the findings were as follows:

1. Overall, the level of the quality for service registration and identification's population office under Amphur Thakunto registration office, Thakunto District, Kalasin Province are at high level. Considering each aspect found two aspect are high level ranging the arithmetic mean from the highest to the lowest levels ; namely, officer's behavior, the officer's performance, However , there is one moderate level which is the place location for working.

2. Hypothesis are tested found that ; People with different of sex, age, education, career and income per month have their attitude towards the quality for service registration and identification's population office under Amphur Thakunto registration office, Thankunto District, Kalasin Province as overall are indifferent with statistical significant at .05 levels. However, considering each aspect classified by their sex, age and education are different with statistical significant at .05 levels.

3. The suggestion about how to develop the quality for service registration and identification's population office under Amphur Thakunto registration office, Thankunto District, Kalasin Province, ranging from the three first range highest levels ; namely, the officer should be service in overtime or at noon, the officer should be enthusiastic and be sincerely and it should be prepare the receptionist suggest and explain about ask for service clearly.

Keyword: Quality for Service Registration / Thakunto District, Kalasin Province

[*] *MA student(Public Administration). Faculty of College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University*
[**] *Ph.D., Lecturer, Faculty of College of Law and Government. Rajabhat Mahasarakham University.Advisor*

คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียน และบัตรสำนักทะเบียน อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

สายบัว อุ่นทะยา*

สัญญา เคณาภูมิ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการประชาชน ด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามทัศนะของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ และ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนจำนวน 300 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตร ทาโร่ยามาเน่ และวิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 27 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ 0.95 ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อทั้งฉบับ 0.50 - 0.77 ได้ค่า IOC รวมทั้งฉบับ 0.67 - 1.00 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าที (Independent Sample t-test) และการทดสอบค่าเอฟ หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F - test / One–way ANOVA)

ผลการศึกษา พบว่า

1. คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ และด้านวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่วนที่เหลืออีก 1 ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดสถานที่ปฏิบัติงาน

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการด้านงานทะเบียนและบัตร ไม่แตกต่างกัน ด้านอายุประชาชนที่มีอายุต่างกันมีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการด้านงานทะเบียนและบัตรไม่แตกต่างกัน ด้านการศึกษาประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการด้านงานทะเบียนและบัตรไม่แตกต่างกัน ด้านอาชีพประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการด้านงานทะเบียนและบัตรไม่แตกต่างกัน ด้านรายได้ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการด้านงานทะเบียนและบัตรไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเรียงลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ควรให้บริการล่วงเวลา หรือบริการในช่วงพักเที่ยง เจ้าหน้าที่ ควรมีความกระตือรือร้นและเต็มใจให้บริการ ควรจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ คอยให้คำแนะนำ ชี้แจงขั้นตอน การขอรับบริการ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจน

คำสำคัญ : คุณภาพการให้บริการประชาชน / อำเภอท่าคันโท, จังหวัดกาฬสินธุ์

---

* *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

** *ดร., อาจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 กำหนดให้การบริหารราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจ และการยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยมีผู้รับผิดชอบต่อผลงาน ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2550 : 50) ปัจจุบันประชากรของประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ประกอบกับกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ประชากรในสังคม มีความต้องการต่อการบริการของหน่วยงานภาครัฐมากขึ้นเป็นลำดับ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยสำนักบริหารการทะเบียนในฐานะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบริการประชาชนด้านทะเบียนและบัตร จึงได้มีการนำเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาปรับปรุงและพัฒนากระบวนงาน โดยปรับลดขั้นตอนการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อส่งเสริมให้ข้าราชการบริการประชาชนด้วยรอยยิ้ม สำนักทะเบียนอำเภอ เป็นหน่วยงานหนึ่งสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ให้บริการประชาชนในด้านงานทะเบียนราษฎร งานทะเบียนชื่อบุคคล งานทะเบียนครอบครัว งานบัตรประจำตัวประชาชน ถือว่าสำนักทะเบียนอำเภอ เป็นศูนย์รวมในการบริการประชาชนในเขตอำเภอ เพราะเป็นส่วนราชการที่ออกเอกสารราชการยืนยัน กำหนดสถานะแห่งการเป็นพลเมืองของประเทศ ฉะนั้นประชาชนในเขตอำเภอต้องมาใช้บริการจากทางราชการผ่านสำนักทะเบียนอำเภอ ถือเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องปฏิบัติเพื่อรักษาสิทธิของตนเองไว้

สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ก็เป็นสำนักทะเบียนอำเภออีกแห่งหนึ่งที่มีหน้าที่คอยให้บริการประชาชน เช่นเดียวกับสำนักทะเบียนอำเภออื่น อำเภอท่าคันโท มีเขตรับผิดชอบจำนวน 6 ตำบล มีประชากรทั้งสิ้น 50,845 คน มีเจ้าหน้าที่คอยให้บริการประชาชนในสำนักทะเบียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน (สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโทจำนวน 3 คน และสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลตำบลท่าคันโท จำนวน 3 คน) เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ กับจำนวนประชากรแล้วดูเหมือนจะเป็นงานที่หนักอยู่พอสมควร แม้ปัจจุบันจะมีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ มาใช้ในการปฏิบัติงานก็ตาม จากการสำรวจการแสดงความคิดเห็นของประชาชนผู้มาใช้บริการ ยังพบปัญหาอุปสรรคอยู่เสมอ เช่น ปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังคนไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการปรับปรุงอาคารที่ทำการปัจจุบัน ซึ่งเป็นอาคารสำนักงานเก่าค่อนข้างคับแคบใช้งานเป็นเวลาหลายปีแล้ว ปัญหาการขาดแคลนระบบอินเตอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อพัฒนาระบบงานทะเบียน ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่บุคลากร ปัญหาประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในระบบงานทะเบียนและบัตร ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์ผลงานให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ ปัญหาความรวดเร็วในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นข้าราชการ ประจำที่ว่าการอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษา คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัย จะใช้เป็นแนวทางพัฒนา และปรับปรุง คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความพึงพอใจ และให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนผู้มาใช้บริการให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามทัศนะของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาใช้ขอบเขตเกี่ยวกับ หลักการให้บริการประชาชน ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2552 : 3 - 11) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ ด้านการจัดสถานที่ปฏิบัติงาน และด้านวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

2.พื้นที่ในการวิจัย

เขตพื้นที่ อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

3.ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้ศึกษาได้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 30 วัน โดยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล วันที่ 1 – 30 พฤศจิกายน 2555

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่มาใช้บริการงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 1,193 คน โดยคิดเฉพาะ 3 เดือนย้อนหลังล่าสุด ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2555 (สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. 2555 : 1 - 10)

2.กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่มาใช้บริการงานทะเบียนและบัตรสำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 300 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ที่มาใช้บริการงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ ด้านการจัดสถานที่ปฏิบัติงาน และด้านวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือการวิจัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสะดวก ด้านความรวดเร็ว ด้านความถูกต้อง ด้านความเสมอภาค และด้านความโปร่งใส ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ของลิเคิรต์ แบ่งออกเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บญชม ศรีสะอาด. 2551 : 99 - 100)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบ แสดงข้อคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงกำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดการวิจัย ทำการสร้างแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและเปิด นำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ แก้ไข จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาภาษา การวัดผลและประเมินผล และพิจารณา ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ กับประชาชนในเขตพื้นที่ยางอุ้ม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง 0.62 ถึง 0.78 และค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ .97 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลยางอุ้ม เพื่อขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นทำการเก็บข้อมูลโดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ เพื่ออธิบายคุณลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามข้อ 1 ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้ว ให้คะแนน

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามทัศนะของประชาชน จำแนกตาม ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามข้อ 2 โดยตัวแปรเพศ สถิติที่ใช้

ได้แก่ การทดสอบค่า t-test ส่วนตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การทดสอบค่าเอฟ หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F - test หรือ One–way ANOVA) ถ้าพบว่ามีความแตกต่าง ผู้วิจัยจะต้องทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่

4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามทัศนะของประชาชน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 41 - 50 ปี สำเร็จการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. มีอาชีพเกษตรกร และมีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท

2. ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ และด้านวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่วนที่เหลืออีก 1 ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดสถานที่ปฏิบัติงาน

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามทัศนะของประชาชน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและเป็นรายด้านจำนวน 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการจัดสถานที่ปฏิบัติงาน พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเรียงตามลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้คือ 1) ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ ควรให้บริการล่วงเวลา หรือบริการในช่วงพักเที่ยง มีความถี่จำนวน 15 คน เจ้าหน้าที่ ควรมีความกระตือรือร้นและเต็มใจให้บริการ มีความถี่จำนวน 14 คน และควรจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ คอยให้คำแนะนำ ชี้แจงขั้นตอน การขอรับบริการ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจน มีความถี่จำนวน 13 คน 2) ด้านการจัดสถานที่ปฏิบัติงาน ควรมีการดูแลทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม ให้ถูกสุขลักษณะ มีความถี่จำนวน 12 คน ควรเพิ่มตู้รับฟังความคิดเห็น เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการ มีความถี่จำนวน 11 คน และควรเพิ่มเอกสาร แผ่นพับ และแผ่นประชาสัมพันธ์ สถานที่ทำงาน ให้เพียงพอ มีความถี่จำนวน 10 คน 3) ด้านวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ ควรให้บริการตามลำดับคิว (ใครมาก่อนได้รับบริการก่อน) มีความถี่จำนวน 9 คน เจ้าหน้าที่ ควรกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จ ในการให้บริการ มีความถี่จำนวน 8 คน และเจ้าหน้าที่ ควรสามารถตอบคำถามข้อสงสัยและแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว มีความถี่จำนวน 7 คน

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นฯเพราะว่า 1) สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบการให้บริการแก่ประชาชน โดยลดขั้นตอน ระยะเวลาการให้บริการลงตามนโยบายรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วจากการบริการ เช่น ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่ แต่งกายอย่างสะอาด เรียบร้อย และถูกกาลเทศะ เจ้าหน้าที่ ได้ให้การต้อนรับ ดูแล เอาใจใส่ในการให้บริการเป็นอย่างดี และเจ้าหน้าที่ ได้ให้บริการด้วยวาจาที่สุภาพ รวมถึงการจัดสถานที่ปฏิบัติงานให้มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างที่เพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก และสถานที่ปฏิบัติงาน มีเก้าอี้นั่งรอ ตัวอย่างแบบคำร้อง แบบพิมพ์ต่างๆ ปากกา และดินสอให้แก่ผู้มารับบริการ อย่างเพียงพอ และด้านวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ ได้ให้บริการด้วยความรวดเร็ว เจ้าหน้าที่ ได้ให้บริการอย่างถูกต้อง และตรงกับความต้องการ และเจ้าหน้าที่ สามารถตอบคำถามข้อสงสัย และแก้ปัญหาได้รวดเร็ว เป็นต้น 2) สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทันสมัย เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ มาช่วยในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านงานทะเบียนและบัตร เพื่อให้การบริการแก่ประชาชน อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ถูกต้อง 3)เจ้าหน้าที่ของสำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความตั้งใจที่จะให้บริการแก่ประชาชนในเขตอำเภอท่าคันโทและเขตใกล้เคียง ให้ได้รับความประทับใจในการบริการ โดยได้ให้บริการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม ไม่ได้หวังรางวัลตอบแทนใดๆ เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะเป็นสาเหตุทำให้ได้รับค่าเฉลี่ยคุณภาพการให้บริการจากประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับ หลักการให้บริการประชาชน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2552 : 3 - 11) ที่ได้อธิบายว่า การให้บริการที่ดี หมายถึง การที่ข้าราชการซึ่งทำงานติดต่อกับประชาชนที่มาติดต่อขอรับบริการ ต้องเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เสมอภาค เป็นธรรม และมีอัธยาศัยต่อประชาชน ภายใต้กฎหมายข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยมีหลักการให้บริการแก่ประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้คือ ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ ด้านการจัดสถานที่ปฏิบัติงาน และด้านวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีรพงษ์ ศิริโสม (2547 : 65) ได้ศึกษาคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียน สำนักงานที่ดินในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้มารับบริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียน สำนักงานที่ดินในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

สมมติฐานข้อที่ 2 ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

2.1 ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน เช่น เพศชาย เพศหญิง ถึงแม้เพศจะแตกต่างกัน แต่เมื่อมาใช้บริการของงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว เจ้าหน้าที่งานทะเบียนและบัตร ได้ให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็วและอย่างเท่าเทียมกันทุกประการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐพล จันทร์สอน (2548 : 72) ได้ศึกษา คุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน เช่น อายุ 18 - 30 ปี อายุ 31 - 40 ปี อายุ 41 - 50 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป ถึงแม้อายุจะแตกต่างกัน แต่เมื่อมาใช้บริการของงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว เจ้าหน้าที่งานทะเบียนและบัตร ได้ให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และอย่างเท่าเทียมกันทุกประการ เช่น ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ ได้ให้การต้อนรับ ดูแล เอาใจใส่ในการให้บริการแก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุอย่างเท่าเทียมกัน และเจ้าหน้าที่ ได้ให้บริการด้วยวาจา ที่สุภาพ แก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรวิทย์ บัวพัน (2550 : 59) ได้ศึกษา การประเมินการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนสำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้รับบริการที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการของสำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน

2.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เช่น ระดับการศึกษาประถมศึกษา ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. หรือเทียบเท่า ระดับการศึกษาอนุปริญญา หรือปวส. หรือเทียบเท่าขึ้นไป ถึงแม้ระดับการศึกษาจะแตกต่างกัน แต่เมื่อมาใช้บริการของงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว เจ้าหน้าที่งานทะเบียนและบัตร ได้ให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และอย่างเท่าเทียมกันทุกประการ เช่น ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ ได้ให้การต้อนรับ ดูแล เอาใจใส่ในการให้บริการแก่ประชาชนทุกกลุ่มระดับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และเจ้าหน้าที่ ได้ให้บริการด้วยวาจาที่สุภาพแก่ประชาชนทุกกลุ่มระดับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จงศักดิ์ ตั้นภูมี (2551 : 70 - 71) ได้ศึกษา คุณภาพการให้บริการจดทะเบียนขายที่ดินของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนสำนักงานที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้รับบริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการจดทะเบียนขายที่ดิน โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.4 ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน เช่น อาชีพ เกษตรกรหรือรับจ้าง อาชีพ ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว อาชีพ รับราชการหรือลูกจ้างส่วนราชการ และอาชีพ อื่น ๆ ถึงแม้อาชีพจะแตกต่างกัน แต่เมื่อมาใช้บริการของงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์แล้ว เจ้าหน้าที่งานทะเบียนและบัตร ได้ให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และอย่างเท่าเทียมกันทุกประการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนธรณ์ ภูสดสูง (2551 : 61) ได้ศึกษา ความคาดหวังของประชาชนต่อการบริการงานทะเบียนราษฎร ของสำนักทะเบียน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคาดหวังของประชาชนต่อการบริการงานทะเบียนราษฎร ของสำนักทะเบียน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

2.5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีทัศนะต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ละออง กุยแก้วพะเนา (2553 : 72) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการงานบัตรประจำตัว ประชาชน ของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการ

เปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชน ของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผล โดยเรียงลำดับความถี่สูงสุดไปหาต่ำสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ควรให้บริการล่วงเวลา หรือบริการในช่วงพักเที่ยง เจ้าหน้าที่ ควรมีความกระตือรือร้นและเต็มใจให้บริการ ควรจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ คอยให้คำแนะนำ ชี้แจงขั้นตอน การขอรับบริการ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจน อภิปรายได้ว่า ประชาชน ได้ให้ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ในส่วนที่ยังบกพร่อง ซึ่งผู้บริหาร หรือปลัดอำเภอ ประจำสำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรพิจารณานำข้อเสนอแนะที่ได้ มาใช้เป็นแนววางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สามารถบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร ด้านการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่แต่งกายอย่างสะอาด เรียบร้อย และถูกกาลเทศะเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยวาจาที่สุภาพเจ้าหน้าที่ ให้การต้อนรับ ดูแล เอาใจใส่ในการให้บริการวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่เลือกปฏิบัติ และให้บริการโดยเท่าเทียมกันเจ้าหน้าที่ ได้กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จ แต่ก็มีข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ ควรให้บริการล่วงเวลา หรือบริการในช่วงพักเที่ยง เจ้าหน้าที่ควรมีความกระตือรือร้นและเต็มใจให้บริการ และควรจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ คอยให้คำแนะนำ ชี้แจงขั้นตอน การขอรับบริการ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจน การจัดสถานที่ปฏิบัติงาน ควรมีการดูแลทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม ให้ถูกสุขลักษณะ ควรเพิ่มตู้รับฟังความคิดเห็น เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการและควรเพิ่มเอกสาร แผ่นพับ และแผ่นประชาสัมพันธ์ สถานที่ทำงาน ให้เพียงพอ เจ้าหน้าที่ ควรให้บริการตามลำดับคิว (ใครมาก่อนได้รับบริการก่อน)ซึ่งหัวหน้าสำนักทะเบียนอำเภอท่าคันโท ควรพิจารณานำข้อเสนอแนะที่ได้ มาใช้เป็นแนววางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพ การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลยางอู้ม อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สามารถบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร. วัชรินทร์ สุทธิศัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดทั้งตำรา ผลงาน และเอกสารวิชาการของทุกท่าน ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา ก่อให้เกิดแนวคิดอันมีคุณค่าต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ เสนอแนะ ปรับปรุง ตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถาม ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่สละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจ ช่วยเหลือ และเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญยิ่ง ต่อการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้ผู้วิจัย ประสบความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรจัดหาเจ้าหน้าที่เพิ่มเติม เพื่อให้บริการในช่วงเวลาพักเที่ยง

1.2 ควรมีการประชุมของหัวหน้างาน เพื่อปรับปรุง เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการอยู่เป็นระยะ เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง และลดขั้นตอนการให้บริการ

1.3 ควรมีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ให้เข้าใจข้อกฎหมาย เข้าใจในระเบียบคำสั่ง และการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมต่าง ๆ

1.4 ผู้บริหาร หรือปลัดอำเภอ ที่รับผิดชอบงานทะเบียนและบัตร สำนักทะเบียนอำเภอ ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรเชื่อมแนวทาง อุดมการณ์ ความประพฤติตน และวัตถุประสงค์ในการทำงาน ต่อบุคลากร เพื่อให้บุคลากรทุกคน เกิดทัศนะคติ ยึดมั่นอุดมการณ์ไปในทางเดียวกัน เพื่อมุ่งให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น ให้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว

1.5 เจ้าหน้าที่ ควรให้บริการล่วงเวลา หรือบริการในช่วงพักเที่ยง มีเจ้าหน้าที่ผลัดกันมาทำงานช่วงเที่ยง เนื่องจากว่าประชาชนที่มาใช้บริการนั้นจะใช้เวลาตอนพักทานข้าวมาใช้บริการงานทะเบียนเพื่อความสะดวกในการให้บริการประชาชน ดังนั้นแล้วเจ้าหน้าที่ต้องเปลี่ยนกันพักทานข้าว เพื่อจะได้ให้บริการประชาชนได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2550). **คู่มือการอบรมโครงการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนด้วยระบบปฏิบัติการอัตโนมัติ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

กรวิทย์ บัวพัน. (2551). **การประเมินการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนสำนักงานที่ดินจังหวัดร้อยเอ็ด.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จงศักดิ์ ตั้นภูมี. (2551). **คุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนสำนักงานที่ดินจังหวัดกาฬสินธุ์.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธนธรณ์ ภูสดสูง. (2551). **ความคาดหวังของประชาชนต่อการบริการงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนอำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์.** สารนิพนธ์ รป.ม. ขอนแก่น : วิทยาลัยบัณฑิตบริหารธุรกิจ.

ธีรพงษ์ ศิริโสม. (2547). **การศึกษาปัญหาและคุณภาพในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนสำนักงานที่ดินในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2551). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ละออง กุยแก้วพะเนา. (2553). **ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการงานบัตรประจำตัวประชาชน ของสำนักทะเบียนอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.**สารนิพนธ์ ร.ม. กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

The Correlation between the Operations with Good Governance Efficiency of the 3 Strategic development of Social Subdistrict in Muang district of Tambon Administrative Organization in Mueang District, Roi Et Province.

Anan Leaungsuwalai[*]
YupapornYupas[**]
SoavalakKosolkittiamporn[***]
SanyaKenaphoom[****]

Abstract

The objective of this research aims to corretation between the operations with good Governance Efficiency of the 3 strategic development of social Subdistrict in Muangdistrit of Tambon Administrative Organization in Mueang District, Roi Et Province.

The sample is consisted of 245 sub-district administrative organization personnel. The number of sample derived from calculation by means of TARO YAMANE's method. The instrument for collecting data is the rating scale questionnaire with the discrimination power between 0.4135 to 0.8894and reliability at 0.9852 . Statistics used to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficients.

The following are the findings:

1. Overall level, there are the implementation of the principles of good governance of Subdistrict in MuangRoiEt and the effective implementation of the third strategy of social development in TambonMuang.RoiEt.

2. The correlation analysis of the implementation of the principles of good governance on performance. Implementation Strategy 3 The development of social organization. Subdistrict in Muang district. Tuesday found that overall there is a high positive correlation.

3. The useful suggestions are found that good governance on the social development of Sub district administrative organization, Muang, Roi – Et is an opportunity to hear the opinions of people in the village and improve the organization. The organizations should provide training about the principles of good governance in Sub district administrative organization, Muang district. Roi-Et Province.

Keywords : Good Governance / Tambon Administrative Organization, Muang, Roi-ET Province

[*] *Graduate student. Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[**] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[***] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[****] *Ph.D., Assistant Professor, Department of Public Administration.College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*

ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

อนันต์ เหลืองสุวาลัย*

ยุภาพร ยุภาศ**

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร ***

สัญญา เคณาภูมิ****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงาน ระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานการพัฒนาด้านสังคม ตามหลักธรรมภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 699 คน ซึ่งได้มาโดยการใช้คำนวณของ TARO TAMANE เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามรายข้อตั้งแต่ 0.4135 ถึง 0.8894 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.9852 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ขององค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพ การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพ การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านสังคม พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยการใช้หลักธรรมาภิบาล ในการพัฒนาด้านสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด คือเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นของคนในหมู่บ้านแล้วนำมาปรับปรุงใช้ภายในองค์กร ควรจัดให้มีการอบรมเรื่องธรรมมาภิบาล ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล / องค์การบริหารส่วนตำบล

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่รองรับบทบัญญัติมาตรา 66 และมาตรา 67 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งรับรองสิทธิของบุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในอันที่จะอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น

*นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

***ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

****ดร.,ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติรับรู้และรับรองลักษณะของการที่บุคคลรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่น และสภาองค์กรชุมชนว่าผู้แทนชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในแต่ละหมู่บ้านซึ่งได้จดแจ้งการจัดตั้งไว้กับผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนชุมชนอื่นในตำบลซึ่งได้จดแจ้งการจัดตั้งไว้กับกำนันหรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณี อาจประชุมปรึกษากันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขึ้นสภาหนึ่งในแต่ละตำบลและในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร (ประสาน บุญโสภาคย์, ศรีราชา เจริญพานิช และพวงผกา บุญโสภาคย์, 2552, น.1) พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จึงมีบทบาทเป็นนโยบายสาธารณะ หรือเครื่องมือทางกฎหมายที่สำคัญในการให้การรับรองกลุ่มองค์กรชุมชนในการจดแจ้งเพื่อจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนให้มีสถานะทางกฎหมายอย่างถูกต้องสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม การดำเนินบทบาทภารกิจของสภาองค์กรชุมชนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ในช่วงที่ผ่านมา มีปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาระบบการทำงาน/การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนยังขาดความต่อเนื่อง บางแห่งขาดการบูรณาการการทำงานกับท้องถิ่น/ท้องที่ ปัญหากลไกการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลยังขาดความเป็นอิสระ ปัญหาการขาดความรู้ในการบริหารงานสภาองค์กรชุมชนตำบล ฯลฯ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการพัฒนากิจการสภาองค์กรชุมชนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ของนโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในส่วนการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังจากชุมชนวิชาการทางด้านนโยบายสาธารณะในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติ โดยเริ่มศึกษาที่พื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ มีความเป็นเมืองสูง และมีความสำคัญทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมากที่สุดของประเทศ แต่มีปัญหาทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงและสลับซับซ้อนสูง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการจราจรติดขัด และปัญหามลพิษทางน้ำและอากาศ จนเป็นพื้นที่ที่มีความท้าทายต่อการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาสังคมและชุมชนเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข และพัฒนาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาตรการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการบริหารจัดการ และการดำเนินงานต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยอาศัยแนวคิดในเรื่องกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ พอล เบอร์แมน (Paul Berman ,1978 อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร,

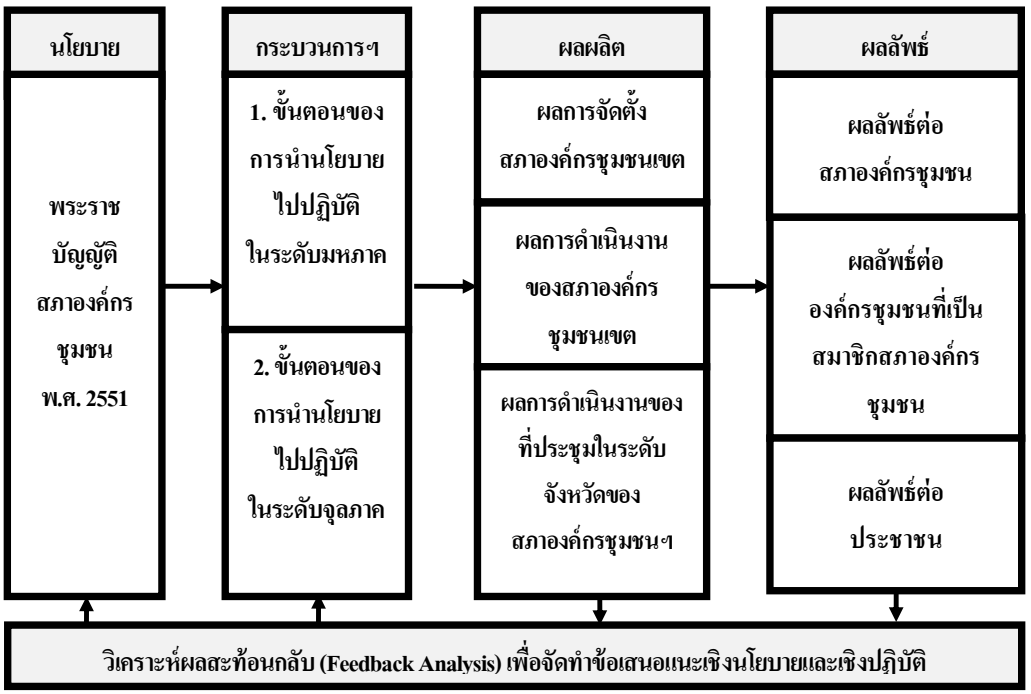
2554, น.32 - 42) และตัวแบบการประเมินผลนโยบายของ เอเวิร์ท วีดัง (Evert Vedung, 1997 อ้างถึงใน ณัฐฐา วินิจนัยภาค, 2554, น.356 - 362) เป็นสำคัญ

โดยแนวคิดในเรื่องกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติของ พอล เบอร์แมนที่ได้แบ่งกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนในระดับมหภาค (Macro) และขั้นตอนในระดับจุลภาค (Micro) ผู้วิจัยได้นำเอามาใช้ในการประเมินกระบวนการของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการประเมินการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro Implementation) ประกอบไปด้วย การประเมิน 2 ประเด็นหลัก คือ 1. การแปลงนโยบาย และ 2. การสร้างการยอมรับ ส่วน การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation) ประกอบไปด้วยการประเมิน 3 ประเด็นหลัก คือ 1. การระดมพลัง 2. การปฏิบัติ และ 3. การสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

สำหรับแนวคิดเรื่องตัวแบบการประเมินผลนโยบายของ เอเวิร์ท วีดัง ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ตัวแบบการบรรลุเป้าประสงค์ (Goal - Attainment Model) ซึ่งตัวแบบนี้ต้องการทราบว่า ผลที่ได้รับจริงจากนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ตรงกันกับเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบแล้วตรงกัน ก็หมายความว่านโยบาย/แผนงาน/โครงการ นั้นประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้ตัวแบบการบรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ในการประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ตัวแบบการบรรลุเป้าประสงค์ ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ (Results) ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยการประเมินผลผลิต (Outputs) และการประเมินผลลัพธ์ (Outcomes)

จากที่ได้อธิบายในข้างต้นสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีวิจัย

วิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การค้นคว้าผ่านเอกสาร (Documentary Study) โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ วารสาร รายงานผลการดำเนินงาน งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐ (โดยเฉพาะของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) และของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเอกสารต่างๆ ทั้งในเชิงปฐมภูมิ (Primary Source) และทุติยภูมิ (Secondary Source) ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา

2. การสังเกตการณ์ (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ในการประชุม และ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสภาองค์กรชุมชน ทั้งในระดับเขต ระดับกลุ่มเขต ระดับพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระดับภาค และระดับชาติ เช่น การประชุมของสภาองค์กรชุมชนเขต การประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร การประชุมของสมัชชาสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร การประชุมของคณะอนุกรรมการประสานงานสภาองค์กรชุมชนและคณะทำงานขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน ภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑลและภาคตะวันออก และการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ฯลฯ

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งได้แก่ แกนนำของสภาองค์กรชุมชนในระดับชาติ แกนนำของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล เจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่รับผิดชอบ และเคยรับผิดชอบงานส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตที่ทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนเขตที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย นักวิชาการ แกนนำขบวนองค์กรชุมชนประเด็นต่างๆ ฯลฯ รวมจำนวน 25 ท่าน

4. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้การซักถาม พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ โดยพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกว่ามีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ในการเก็บรวบรวมจากแกนนำ สมาชิก ที่ปรึกษา และเจ้าหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน แกนนำองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตที่ต้องการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตแต่ยังไม่สามารถจัดตั้งได้ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่รับผิดชอบ และเคยรับผิดชอบงานส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร แกนนำขบวนองค์กรชุมชนประเด็นงานพัฒนาต่างๆ ประชาชนที่อยู่ในบริเวณสถานที่ที่ใช้ในการประชุม หรือจัดกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ฯลฯ

5. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยใช้แนวคำถามการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งได้แก่ ประธานและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนเขตที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย และแกนนำองค์กรชุมชนในพื้นที่เขตที่ต้องการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตแต่ยังไม่สามารถจัดตั้งได้ที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย รวมจำนวน 26 ท่าน

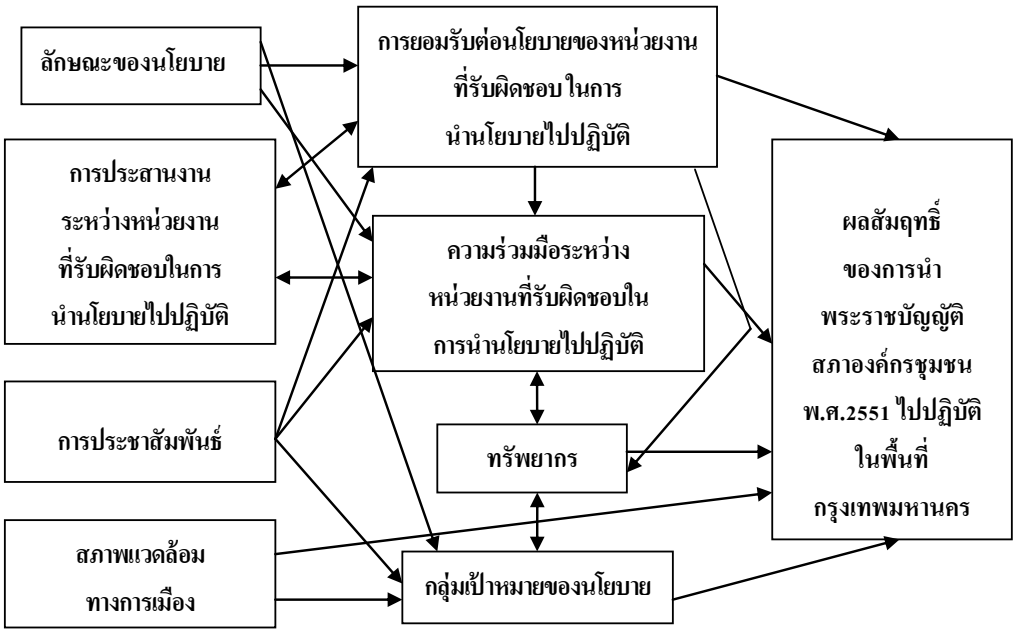
การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการประเมินกระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครในรูปของตัวแบบ (Model) ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ตัวแบบแสดงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

จากตัวแบบแสดงปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครในข้างต้น ผู้วิจัยขอให้นิยามศัพท์ และอธิบายความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างปัจจัยต่างๆ ในตัวแบบ ดังนี้

1. ลักษณะของนโยบาย

หมายถึง ลักษณะของเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานของของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551

โดยปัจจัยด้านลักษณะของนโยบาย มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติ สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า ลักษณะของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับฐานราก และวิธีการดำเนินงานที่กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีสถานะทางกฎหมายขึ้นมาดำเนินบทบาทภารกิจในระดับต่างๆ นั้น มีความสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรชุมชนส่วนใหญ่ในประเทศ (รวมถึงองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย จึงทำให้องค์กรชุมชนส่วนหนึ่งที่มีความพร้อม เข้าร่วมกระบวนการการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน และเมื่อเกิดการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนแล้ว ขบวนองค์กรชุมชนดังกล่าวก็ดำเนินบทบาทเป็นสภาองค์กรชุมชนทำหน้าที่ขับเคลื่อนภารกิจในระดับต่างๆ ตามพระราชบัญญัติฯ มาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ลักษณะของเป้าหมาย และวิธีการดำเนินงานของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ยังเป็นที่ยอมรับของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร จนทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานดังกล่าวในการนำเอาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า ลักษณะของวิธีการดำเนินงานของของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนที่มีสถานะทางกฎหมายขึ้นมาดำเนินบทบาทภารกิจในระดับต่างๆ นั้น ยังไม่เป็นที่เห็นด้วยของทางกระทรวงมหาดไทยมากนัก รวมทั้ง วิธีการดำเนินงานของพระราชบัญญัติฯ ในหลายๆ ส่วน เช่น เรื่องหลักเกณฑ์ และ วิธีการรับรองการจดแจ้งการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่มีลักษณะกว้างๆ ไม่มีเกณฑ์ตายตัว เรื่องการกำหนดให้ผู้อำนวยการเขตมีหน้าที่ในการรับรองการจดแจ้งการจัดตั้งองค์กรชุมชน และเรื่องการอนุญาตให้คณะกรรมการชุมชนของชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครสามารถจดแจ้งจัดตั้งเป็นองค์กรชุมชนเพื่อเป็นสมาชิกของสภาองค์กรชุมชนได้ ฯลฯ ก็ยังไม่เป็นที่เห็นด้วยของทางกรุงเทพมหานคร ทำให้หน่วยงานทั้งสอง ยังไม่ให้การยอมรับ และความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ เท่าที่ควร นอกจากนี้ลักษณะวิธีการดำเนินงานของของพระราชบัญญัติฯ ก็น่าจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์ และความร่วมมือ ระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนกับที่ประชุมระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลด้วย เนื่องจากความเห็นต่างในเรื่องความเหมาะสมของวิธีการดำเนินงานของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ระหว่างผู้บริหารของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและแกนนำที่มีบทบาทสำคัญในที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล น่าจะเป็นมูลเหตุหลักที่ทำให้ทั้ง 2 ฝ่าย ต่างมีทัศนคติในทางลบต่อกัน ซึ่งส่งผลในทางลบต่อความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับที่ประชุมระดับชาติของสภาองค์กรชุมชน อย่างสำคัญ จนส่งผลทำให้หน่วยงานทั้ง 2 ยังไม่สามารถประสานงานกันเพื่อกำหนดมาตรการรองรับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติฯ ร่วมกันได้อย่างสอดคล้อง และมีเอกภาพและส่งผลต่อเนื่องทำให้การดำเนินการส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนในภาพรวมทั้งประเทศ (รวมถึงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) ยังไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร

2. การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

หมายถึง การดำเนินการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำหนังสือติดต่อ หรือการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษร การประชุม การจัดสัมมนา การฝึกอบรม การจัดตั้งคณะทำงาน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดการยอมรับในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มใจ และต่อเนื่องและเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

โดยปัจจัยด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การประสานงานระหว่างสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร อย่างสม่ำเสมอ ได้มีส่วนช่วยทำให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานภาคฯ แกนนำสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และแกนนำขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครสามารถร่วมมือกันดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างชัดเจน และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า การประสานงานระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (รวมถึงสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล) กับกรุงเทพมหานครที่ไม่มีประสิทธิภาพ ได้ทำให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ยังคงให้การยอมรับ ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 น้อยอยู่ ซึ่งส่งผลในทางลบต่อการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนของกรุงเทพมหานครต่อสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครอย่างสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณแก่สภาองค์กรชุมชนของทางกรุงเทพมหานคร

3. การประชาสัมพันธ์

หมายถึง การดำเนินการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้สื่อต่างๆ เช่น แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ หนังสือคู่มือ วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ การจัดการประชุม การสัมมนา และการฝึกอบรม เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าว หรือจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย และหน่วยงาน หรือบุคคลที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติตระหนักถึงประโยชน์ และความสำคัญของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และยอมรับที่จะดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มใจ และต่อเนื่อง

โดยปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติ สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การประชาสัมพันธ์ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ได้มีส่วนช่วยทำให้ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน แกนนำสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครในระดับเขต จังหวัด และแกนนำขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครบางส่วน และผู้บริหารของสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรอิสระบางแห่ง เช่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง สภาพัฒนาการเมือง สำนักงานปฏิรูป เป็นต้น ให้การยอมรับ และให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้อง อย่างเต็มใจ และต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า การประชาสัมพันธ์ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของนโยบายที่เป็นประชาชนทั่วๆไปได้มากเท่าที่ควร ทำให้ประชาชนทั่วๆไป ซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครยังไม่รู้จักว่าสภาองค์กรชุมชนคืออะไร มีบทบาทภารกิจอะไร และมีความสำคัญต่อตนเองอย่างไร จนส่งผลต่อเนื่องทำให้ประชาชนทั่วๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเข้ามามีส่วนร่วมกับสภาองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และสังคมน้อยมาก ซึ่งส่งผลในทางลบต่อผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในด้านผลลัพธ์ต่อประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างสำคัญ

4. สภาพแวดล้อมทางการเมือง

หมายถึง สภาพแวดล้อมทางการเมืองของพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ สภาวะการณ์ของความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมือง การแทรกแซงจากนักการเมืองในพื้นที่ และวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดยปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครในทางลบ

กล่าวคือ สภาวะการณ์ของความขัดแย้ง และการต่อสู้ทางการเมืองที่รุนแรงในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ผ่านมา ได้ส่งผลในทางลบต่อการดำเนินการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน (ผลการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความขัดแย้ง และการต่อสู้ทางการเมืองในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ได้แพร่กระจายไปสู่ผู้คนในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง และหยั่งลึกในทุกระดับตั้งแต่ระดับประเทศ ภูมิภาค ระดับชุมชนจนถึงระดับครอบครัว ดังนั้น การดำเนินการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเครือข่ายความสัมพันธ์ของคนในสังคมยอมต้องได้รับผลกระทบอย่างสำคัญจากวิกฤติความขัดแย้งทางการเมืองดังกล่าวโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ ปัญหาการแทรกแซงการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตจากนักการเมืองในพื้นที่ ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนเขตบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และกลายเป็นเครื่องมือในการระดม และรักษามวลชนของนักการเมืองในพื้นที่ รวมทั้งเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในสภาองค์กรชุมชนเขตอย่างรุนแรงด้วย อีกทั้ง การที่ประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครยังคงมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่คุ้นชินแต่ระบอบประชาธิปไตยแบบทางอ้อมที่เน้นการเลือกตั้ง และแบบแผนความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ แต่ยังไม่เข้าใจ และเชื่อมั่นในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ทำให้การใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน และสังคม สามารถทำได้จำกัดมากในทางปฏิบัติ ซึ่งส่งผลในทางลบต่อผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในด้านผลลัพธ์ต่อประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก

5. การยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

หมายถึง การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ของหน่วยงานในระดับนโยบาย ซึ่งได้แก่ 1.สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2. ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล 3. กระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) และหน่วยงานในระดับปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ 1. สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล (สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯปริมณฑล และตะวันออก) 2. กรุงเทพมหานคร และ 3.ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีในช่วงเวลาที่ยังไม่มีการจัดตั้งสภาองค์กร

ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครแล้ว)

โดยปัจจัยด้านการยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 เป็นอย่างดีของทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล (หน่วยงานในระดับนโยบาย) สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลทำให้เกิดการประสานงาน และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานดังกล่าวในการนำเอาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จนส่งผลทำให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครทั้งในระดับเขต และระดับจังหวัดสามารถขับเคลื่อนบทบาทภารกิจตามกฎหมายส่วนใหญ่ได้ (มาตรา 21 และมาตรา 27 หรือสามารถบรรลุผลผลิตด้าน 1. ผลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 2. ผลการดำเนินงานของที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร) และมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น (สามารถบรรลุผลลัพธ์ด้านผลลัพธ์ต่อสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร)

ผลในทางลบ พบว่า การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ที่ค่อนข้างน้อยของทางกระทรวงมหาดไทย (โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) และกรุงเทพมหานคร ได้ทำให้หน่วยงานทั้งสอง ยังไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่รับผิดชอบในการนำพระราชบัญญัติฯ ไปปฏิบัติเท่าที่ควร โดยในกรณีของทางกระทรวงมหาดไทยได้ให้ความร่วมมือในการประสานให้มีการจัดตั้ง และการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน แต่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการออกหลักเกณฑ์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอุดหนุนค่าใช้จ่ายแก่สภาองค์กรชุมชน ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาองค์ชุมชน พ.ศ.2551 ซึ่งส่งผลทำให้กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่สามารถให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายแก่สภาองค์กรชุมชนได้ เพราะไม่มีหลักเกณฑ์รองรับการให้การสนับสนุนหรือการอุดหนุนค่าใช้จ่ายแก่สภาองค์กรชุมชน ส่วนกรณีของทางกรุงเทพมหานครก็ยังคงให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และมาตรการที่เกี่ยวข้องเฉพาะในเรื่องพื้นฐานเท่านั้น เช่น การรับจดแจ้งการจัดตั้งชุมชน และจดแจ้งการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน การสนับสนุนสถานที่ในการประชุม การจัดให้มีการประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (เมื่อมีการร้องขอจากสภาองค์กรชุมชนตามบทบัญญัติ ในมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551) การเข้าร่วมการประชุม และการมารับข้อเรียกร้องและข้อเสนอของสภาองค์กรชุมชน แต่ยังไม่มีการนำเอาข้อเสนอ หรือแผนของสภาองค์กรชุมชนไปบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร และแผนพัฒนาเขต การสนับสนุนงบประมาณแก่สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครทั้งในระดับเขตและระดับจังหวัด การดำเนินการเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องและข้อเสนอต่างๆ ของสภาองค์กรชุมชนอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการให้ความร่วมมือ และการสนับสนุนที่สำคัญตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และการที่หน่วยงานทั้งสอง ดังกล่าวยังไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ เท่าที่ควร ก็ได้ส่งผลในทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างสำคัญ

6. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

หมายถึง ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กระทรวงมหาดไทย) สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล (สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯปริมณฑล และตะวันออก) กรุงเทพมหานคร ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีในช่วงเวลาที่ยังไม่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครแล้ว) ในการนำเอาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดยปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานภาคกรุงเทพฯและปริมณฑล ขบวนองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และความร่วมมือระหว่างที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล กับสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลทำให้เกิดการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จนส่งผลในทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ดังที่กล่าวไว้แล้วในปัจจัยด้านการยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ)

ผลในทางลบ พบว่า ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล กับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (รวมถึงสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล) กับกรุงเทพมหานคร และความร่วมมือระหว่างสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และกรุงเทพมหานครที่มีอยู่ค่อนข้างน้อย ได้ส่งผลในทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก (ดังที่กล่าวไว้แล้วในปัจจัยด้านการยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ) นอกจากนี้ ปัญหาความร่วมมือระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กับที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ก็ได้ทำให้หน่วยงานทั้ง 2 ยังไม่สามารถประสานงานกันเพื่อกำหนดมาตรการรองรับการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติฯ ร่วมกันได้อย่างมีเอกภาพ ซึ่งส่งผลทำให้การสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ต่อสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (รวมถึงจังหวัดอื่นๆ) ที่ผ่านมา ยังไม่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร

7. ทรัพยากร

หมายถึง บุคลากร ซึ่งได้แก่ แกนนำ และสมาชิก งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพื้นที่ของสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล

โดยปัจจัยด้านทรัพยากร มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การที่สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) มีงบประมาณในการดำเนินงานที่เพียงพอ สามารถหาสถานที่เพื่อใช้ในการจัดการประชุม และ จัดกิจกรรมของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และ

มีสถานที่ทำงาน หรือศูนย์ประสานงานประจำที่มีความพร้อมทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานนั้น ได้ส่งผลทำให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครสามารถขับเคลื่อนบทบาทภารกิจตามกฎหมาย (มาตรา 27) และให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ แก่สภาองค์กรชุมชนเขต และขบวนองค์กรชุมชนต่างๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มาจนถึงปัจจุบัน

ผลในทางลบ พบว่า การขาดแคลนแกนนำ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพื้นที่ของสำนักงานภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล ทั้งในเชิงของปริมาณ (จำนวน) และคุณภาพ (ศักยภาพ) การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตบางส่วน และการขาดแคลนสถานที่ทำงานที่เหมาะสมของสภาองค์กรชุมชนเขตส่วนใหญ่ เป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งที่ทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมที่ผ่านมา ยังขาดพลังที่จะนำไปสู่การสร้างผลลัพธ์ที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางบวกในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม

8. กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย

หมายถึง สภาองค์กรชุมชนเขต สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) องค์กรชุมชนต่างๆ และประชาชนทั่วๆไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดยปัจจัยด้านกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งในทางบวก และทางลบ ดังนี้

ผลในทางบวก พบว่า การที่สภาองค์กรชุมชนเขต สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) องค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครบางส่วนที่มีความพร้อม ได้ให้การยอมรับต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 และเข้าร่วมกระบวนการขับเคลื่อนบทบาทภารกิจในระดับต่างๆ ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลทำให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครทั้งในระดับเขตและระดับจังหวัดสามารถขับเคลื่อนบทบาทภารกิจตามกฎหมายส่วนใหญ่ได้ และมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

ผลในทางลบ พบว่า การที่องค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ยังไม่ให้ความสำคัญต่อพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และไม่มาเข้าร่วมจดแจ้งเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนนั้น ได้ส่งผลทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยภาพรวม ยังขาดพลัง และไม่ได้รับการยอมรับจากทางกรุงเทพมหานคร และหน่วยงานภาครัฐอื่นๆมากเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะการขาดความสามารถในการเป็นตัวแทนขององค์กรชุมชนที่หลากหลายอย่างเพียงพอได้ส่งผลในทางลบต่อความชอบธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนอย่างสำคัญ นอกจากนี้การที่ประชาชนทั่วๆ ไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ ยังไม่รู้จักว่าสภาองค์กรชุมชนคืออะไร มีบทบาทภารกิจอะไร และมีความสำคัญต่อตนเองอย่างไร ก็ได้ส่งผลทำให้ประชาชนทั่วๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเข้ามามีส่วนร่วมกับสภาองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และสังคมน้อยมาก ซึ่งส่งผลในทางลบต่อผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในด้านผลลัพธ์ต่อประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอย่างมาก

9. ผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

หมายถึง ผลผลิต และผลลัพธ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติ

โดยปัจจัยผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครนี้ ได้รับผลจากปัจจัยต่างๆ ในข้างต้นทั้งในทางบวก และทางลบ

กล่าวคือ ผลรวมจากปัจจัยต่างๆ ในข้างต้น ได้ทำให้การนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร เนื่องจากสามารถทำให้เกิดความสำเร็จ

ได้เฉพาะในระดับผลผลิตของนโยบายเท่านั้น กล่าวคือ สามารถบรรลุผลผลิตของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ 2 ด้าน จากที่มีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และด้านผลการดำเนินงานของที่ประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ผลผลิตด้านที่ยังไม่สามารถบรรลุได้ คือ ผลการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร) แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในระดับผลลัพธ์ของนโยบายได้ กล่าวคือ สามารถบรรลุผลลัพธ์ของการ นำนโยบายไปปฏิบัติได้เพียงด้านเดียวจากที่มีทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านผลลัพธ์ต่อสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลลัพธ์ภายใน หรือผลลัพธ์ในเบื้องต้นของนโยบายเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถบรรลุผลลัพธ์อีก 2 ด้าน ซึ่งได้แก่ ผลลัพธ์ต่อองค์กรชุมชนที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และผลลัพธ์ต่อประชาชนในชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นผลลัพธ์ภายนอก หรือผลกระทบต่อสังคม อันเป็นผลลัพธ์หลักตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

สรุป

การนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ (Results) เท่าที่ควร เนื่องจากสามารถทำให้เกิดความสำเร็จได้เฉพาะในระดับผลผลิต (Outputs) ของนโยบายเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในระดับผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบายได้ และปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวนั้นประกอบไปด้วย (1) ลักษณะของนโยบาย (2) การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (3) การประชาสัมพันธ์ (4) สภาพแวดล้อมทางการเมือง (5) การยอมรับต่อนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (6) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (7) ทรัพยากร และ (8) กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลในฐานะที่เป็นเวทีกลางของสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ ควรมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นสถาบัน (Institutionalization) ให้กับสภาองค์กรชุมชน โดยอาศัยการสร้างวัฒนธรรมหลัก หรือค่านิยมหลัก การสร้างให้มีระบบของการควบคุมซึ่งกันและกันได้ การกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนงานที่ชัดเจน และการมุ่งสร้างผลงานให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ทั้งนี้ เพื่อทำให้สภาองค์กรชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของคนในสังคม และมีศักยภาพที่จะเติบโตไปในสภาพแวดล้อมที่มีพลวัตรสูง

2. ที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบลควรมีนโยบายที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนเป็นหลัก โดยอาจอาศัยแผนการพัฒนาศักยภาพแกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนที่กำหนดขึ้นร่วมกับทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สถาบันอุดมศึกษา และหรือหน่วยงานอื่นๆ เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการ

3. ผู้บริหารของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ควรดำเนินการประสานความร่วมมือ และปรับความเข้าใจกับแกนนำที่มีบทบาทสำคัญในที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ และความร่วมมือในการดำเนินการส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชนให้มีความเป็นเอกภาพมากขึ้น

4. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรดำเนินการประสานความร่วมมือในระดับนโยบายกับที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล สมาคมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 สมาคม ซึ่งได้แก่ สมาคมสันนิบาต

เทศบาลแห่งประเทศไทย สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้มีการออกหลักเกณฑ์ในการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) จะให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแก่สภาองค์กรชุมชนตำบล/เทศบาล/เขต เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (มาตรา 22 วรรคสอง และวรรคสาม) และหลักเกณฑ์ในการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร จะให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดประชุมในระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล/เขต เป็นเงินอุดหนุนทั่วไป (มาตรา 29) ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และเพื่อให้เกิดแนวทางร่วมในการใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

5. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรกำหนดให้มีแผนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมกิจการสภาองค์กรชุมชน แกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนทุกระดับที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาให้เจ้าหน้าที่ฯ แกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีขีดความสามารถที่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยอาจอาศัยความร่วมมือจากที่ประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล สถาบันอุดมศึกษา และหรือหน่วยงานอื่นๆ

6 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องสภาองค์กรชุมชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในช่องทางของเว็บไซต์ โทรทัศน์ และวิทยุ ที่เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ ทั้งนี้ เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนเป็นที่รู้จัก และรับรู้ของประชาชน และหน่วยงานต่างๆ ในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ

7 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรดำเนินการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับเรื่องตัวชี้วัดภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ กับ ทางสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อแสวงหาแนวทางการจูงใจ และเอื้ออำนวยให้ผู้บริหาร อาจารย์ และนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศเข้ามาร่วมให้การสนับสนุน สภาองค์กรชุมชนในด้านต่างๆทั้งในด้านของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ในการประชุม การสนับสนุนข้อมูล และสารสนเทศ และการศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน ฯลฯ

8.สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ควรดำเนินการประสานความร่วมมือในระดับนโยบายกับทางกรุงเทพมหานครอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ เพื่อปรับปรุงแนวทางในการทำงานร่วมกันให้มีความเป็นเอกภาพ และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยทำให้หน่วยงานในระดับปฏิบัติการของหน่วยงานทั้ง 2 สามารถร่วมมือกันดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 และมาตรการที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

9. กรุงเทพมหานครควรปรับบทบาทในการทำงานร่วมกับสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครใหม่ (ทั้งระดับเขต และระดับจังหวัด) โดยกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนว่า ให้สภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครเป็นกลไกหรือช่องทางหนึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการพัฒนากรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครควรให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่เขตให้มากขึ้น โดยสภาองค์กรชุมชนเขตต่างๆ ควรพยายามขยายฐานองค์กรสมาชิก แสวงหาแนวร่วมหาคนทำงาน รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะขององค์กรชุมชน และชุมชนต่างๆ ที่อยู่ในพื้นมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาชุมชนของเขต และมุ่งสร้างผลงานเชิงรูปธรรม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะทำให้

สภาองค์กรชุมชนเขตได้รับการยอมรับจากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่มากขึ้นแล้ว ยังจะเป็นรากฐานที่สำคัญที่ช่วยทำให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) มีความชัดเจน และมีพลังมากขึ้นด้วย เนื่องจากมีมวลชนให้การสนับสนุนจำนวนมาก รวมทั้งมีข้อมูล และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุม และชัดเจน

2. สภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร (ระดับจังหวัด) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพแกนนำ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในทุกระดับอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพในด้านการบริหารจัดการ และด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนเขตส่วนใหญ่ ในทุกๆ ปี

3. สภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครควรให้ความสำคัญกับการแสวงหาแกนนำและสมาชิกสภาองค์กรชุมชนเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยเฉพาะแกนนำ และสมาชิกที่เป็นเยาวชน และคนรุ่นใหม่ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครมีความยั่งยืน และสามารถดำเนินบทบาทในการเป็นพื้นที่สาธารณะขององค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้ในระยะยาว

4. สภาองค์กรชุมชนเขต และสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครควรพยายามดำเนินการ จัดให้มีเวทีสาธารณะที่เปิดกว้างให้ประชาชนทุกกลุ่มทั้งที่เป็นสมาชิก และไม่ได้เป็นสมาชิก สภาองค์กรชุมชนสามารถมาเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้าง และพัฒนาข้อเสนอ และแผนของสภาองค์กรชุมชนให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่มากขึ้น

5. สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑลควรเข้าไปทำงานเชิงลึกกับสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานครให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการขับเคลื่อนงานเชิงนโยบายต่างๆ เช่น การขับเคลื่อนงานเชิงนโยบายในเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารราชการกรุงเทพมหานครที่เป็นประเด็นเชิงนโยบายที่สำคัญของทางสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

6. สำนักงานปฏิบัติการภาคกรุงเทพฯ และปริมณฑล ควรสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการในการขับเคลื่อนงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกรุงเทพมหานคร กับขบวนองค์กรชุมชนอื่นๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครให้มากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนงานของขบวนองค์กรชุมชนต่างๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีความเป็นเอกภาพ และมีพลังที่จะนำสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลง หรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐฐา วินิจนัยภาค. (2554). **นโยบายสาธารณะ : แนวทางในการศึกษาแบบสหวิทยาการ**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประสาน บุญโสภาคย์, ศรีราชา เจริญพาณิชย์ และพวงผกา บุญโสภาคย์. (2552). **รายงานการศึกษาพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

วรเดช จันทรศร. (2554). **ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

The Factors Affecting for Decision on Electing of Chief Executive and Council Members of Khokkhreua Sub-District Administrative Organization, NongKrungsri District, Kalasin Province

Alicha Charee[*]
Yupaporn Yupas[**]
Watcharin Suthisai[***]

Abstract

The objectives of this research aims to survey the levels and relationship of the factors affecting for decision on electing of chief executive and council members of Khokkhreua Sub-District Administrative Organization, NongKrungsri District, including finding the useful suggestions for lection in the future. The samples are three hundred and ninety six political voters who were over 18 years old or up in Khokkhreua Sub-District Administrative Organization, NongKrungsri District, Kalasin Province. Questionnaire is used as instrument statistics used are percentage, mean, standard deviation and Chi-Square.

Results of the research are as follows:

1. The finding showed that the average level of the factors affecting the decision on electing the chief executive and council members are moderate. Two high levels of the factors affecting the decision are society and economy. Four moderate levels of the factors affecting the decision are public relations, patronage system, interpersonal relation and influence including reward.

2. The findings showed that the gender, age, educational background and occupation clearly affect the decision on electing the chief executive and council members. The educational background of the correspondents are significantly related to the reason for the decision on election based on the patronage political system at the .05 level. The occupation is significantly related to the reason for the decision on election based on the patronage political system and interpersonal relations at the .05 level.

3. The useful suggestions about voting of the chief executive and council members found that; the candidate must be good interpersonal for public, have an ability to develop new technology agency, take a publicity about election quickly- thorough - variety of forms, as well as resolving any help children, youth, the elderly, the disadvantaged, and to provide assistance and services in the area for a long time, in other hand, they should be recitals, persons who rely on it, and take a charity or build many thing for community continually.

Keywords : Decision in Elections / Khokkhreua Sub-district Administrative Organization, Kalasin Province

[*]*MA student (Public Administration). College of Law and Government.RajabhatMahasarakham University*
[**]*Ph.D., Asst. Prof., College of Law and Government. RajabhatMahasarakham University. Advisor*
[***]*Ph.D., Asst. Prof., College of Law and Government. RajabhatMahasarakham University. Co-Advisor*

ปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

อลิชา ชารี*

ยุภาพร ยุภาศ**

วัชรินทร์ สุทธิศัย***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับและความสัมพันธ์ของปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไปและมีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 396 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Chi-Square

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับของปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสำคัญมาก คือ ด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ส่วนอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับสำคัญ ได้แก่ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านระบบอุปถัมภ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านอิทธิพลและผลต่างตอบแทน ตามลำดับ

2. เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมแต่ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งด้านระบบอุปถัมภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาชีพมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งด้านระบบอุปถัมภ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า จะต้องเป็นผู้เข้ากับประชาชนได้ดี นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนาองค์กร การกระจายข่าวสารควรมีความรวดเร็วและทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พอจะช่วยได้ ช่วยเหลือเด็กเยาวชน คนสูงอายุผู้ด้อยโอกาส จะต้องเป็นคนมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเข้ากับคนได้ทุกวัยทุกเพศ จะต้องเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว เป็นบุคคลที่พึ่งพาอาศัยได้ มีการบริจาคทำนหรือจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างแก่ชุมชน และให้ความช่วยเหลือและให้บริการในพื้นที่เป็นเวลานาน

คำสำคัญ : การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง / องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ จังหวัดกาฬสินธุ์

---

*นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษา

**ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทนำ

การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นในประเทศไทยในอดีตนับตั้งแต่ผู้นำสยามได้รับอิทธิพลจากการไปดูงานในยุโรปตะวันตกและได้นำเอาการปกครองท้องถิ่นมาดำเนินการในสังคมไทยเริ่มในปี พ.ศ. 2440 เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2476 สยามได้รับอิทธิพลจากระบบสภา นายกเทศมนตรีจากยุโรป (The Council-Mayor Form) มาใช้นั่นคือการใช้ความสำคัญที่สภาท้องถิ่นให้ฝ่ายบริหารมาจากสภาไม่มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2440 การผ่านพระราชบัญญัติสุขาภิบาลในปี พ.ศ. 2448 และการผ่านพระราชบัญญัติเทศบาลในปี พ.ศ. 2476 จนกระทั่งจอมพลป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรีเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาและกลับมาจัดตั้งสุขาภิบาลขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2495 จึงนำเอาระบบคณะกรรมาธิการ (The Commission Form) ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบหนึ่งในสหรัฐมาใช้โดยให้นายอำเภอเป็นประธานคณะกรรมการสุขาภิบาลอย่างไรก็ตามไม่ว่ารูปแบบการปกครองท้องถิ่นจะเป็นแบบใดการปกครองท้องถิ่นไทยในสมัยนั้นก็เผชิญปัญหาความคิดและการออกแบบการปกครองท้องถิ่นเกิดจากเบื้องบนและไม่มีการปรึกษาหารือการระดมความคิดเห็นและบทบาทของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านั้นถูกราชการส่วนภูมิภาคครอบงำด้วยการยึดครองตำแหน่งสำคัญส่วนประชาชนในท้องถิ่นดำรงตำแหน่งที่ไม่มีบทบาทมากนักนอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังถูกควบคุมด้วยกฎระเบียบมากมายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีน้อยมากส่วนใหญ่ต้องรอคอยเงินอุดหนุนของรัฐทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นบทบาทและความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2544 : 5)

ในระบอบประชาธิปไตยการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นนับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 เป็นต้นมาการดำเนินงานของ อบต.จะเป็นไปอย่างอิสระมีอำนาจในการบริหารการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอการทำนิติกรรมที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโอนสงวนหรือระงับสิทธิในทางกฎหมายด้วยตนเองภายในอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้นอกจากนี้ยังมีอำนาจในการออกข้อบังคับตำบลที่ใช้บังคับกับราษฎรในพื้นที่ได้ด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้นล้วนเป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยขั้นพื้นฐานเพื่อการป้องกันโรคติดต่อและส่งเสริมสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน (ชูชัย ศุภวงศ์, 2542 : 36-37)

สำหรับสภาตำบลใดที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 1.5 แสนบาท ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่นด้วยโครงสร้างการบริหารจะมีสภา อบต. ประกอบด้วย สมาชิกโดยตำแหน่งและสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งทำนองเดียวกับสภาตำบลสมาชิกจะเลือกประธานรองประธานและเลขานุการจากสมาชิกด้วยกันเองตำแหน่งละ 1 คน คณะกรรมการบริหาร อบต. เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารตามมติสภา อบต. ประกอบด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้าน 2 คน และสมาชิกจากการเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน ซึ่งจะเลือกกันเองให้ทำหน้าที่ประธานกรรมการบริหารและเลขานุการคณะกรรมการบริหาร (ยกเว้นในช่วง 4 ปีแรก ให้กำนันทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการบริหาร) (โกวิทย์ พวงงาม, 2544 : 40)

ต่อมาได้มีเปลี่ยนแปลงจากกำนันเป็นประธานกรรมการบริหารโดยตำแหน่งมาเป็นการเลือกตั้งนายก อบต. โดยทางอ้อม โดยสภา อบต. ให้สมาชิก อบต. เป็นผู้เลือกตั้งนายก อบต. เมื่อก่อน อบต. ได้ยึดแบบหลักการแบ่งอำนาจเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสภา (Council) และฝ่ายบริหาร (Executive) ฝ่ายสภาทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ คือ ออก

กฎเกณฑ์ข้อบัญญัติต่าง ๆ เช่นข้อบัญญัติ อบต. ที่ออกโดยสภาอบต. ส่วนฝ่ายบริหารทำหน้าที่ในการในการนำนโยบายต่าง ๆ มาปฏิบัติไม่ให้ขัดกับข้อบัญญัติของ อบต. ที่ออกข้อบัญญัติโดยสภา อบต. ซึ่งถือว่าเป็นการคานอำนาจซึ่งกันและกันที่สามารถที่จะต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาวบ้านได้ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์กรอบต. จากรูปแบบสภา อบต. เลือกตั้งนายก อบต. มาเป็นรูปแบบที่นายก อบต. มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน เหตุผลในการการเลือกตั้งนายก อบต. โดยตรงจากประชาชน เนื่องจากบทบัญญัติบางมาตราตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและไม่เหมาะสมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้การบริหารงานของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพจึงมีการตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นโดยกำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี (สถาบันพระปกเกล้า, 2547 : 73) องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการเลือกตั้งหลายครั้ง และมีกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่ลงสมัครรับเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดหลายกลุ่มจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับตัวผู้ที่จะมาเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยกลุ่มการเมืองท้องถิ่นหรือผู้สมัครรายใดที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารกิจการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงก็คือประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ นั่นเอง

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการที่จะทราบว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ ให้กับกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อจะได้สะท้อนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้และนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นของตนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

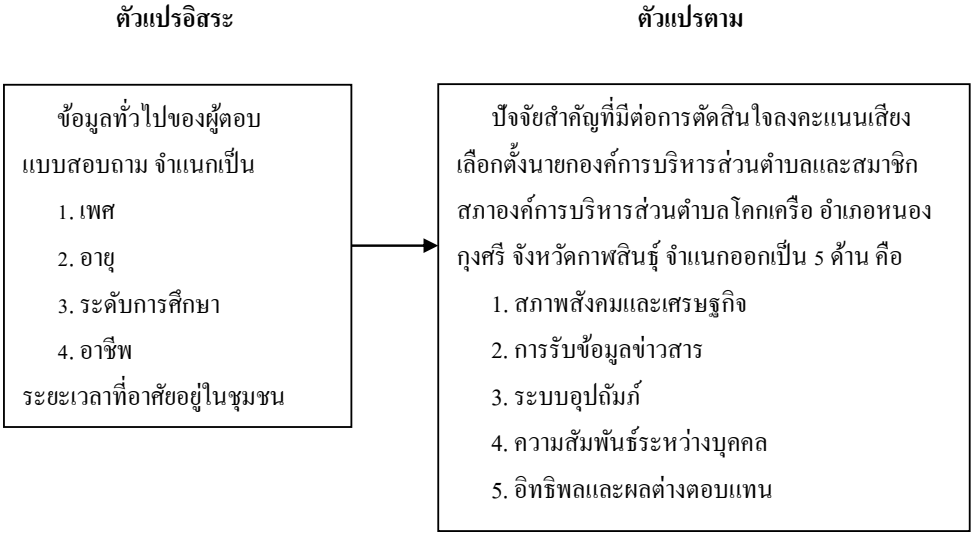
1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับสำคัญ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่สิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 8,204 คน จาก 19 หมู่บ้าน (ข้อมูล ณ สิงหาคม 2554)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 396 คน มีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของเครจซี่มอร์แกน (Krejcie and Morgan) จากประชากร จำนวน 8,204 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน

1.2.2 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้หมู่บ้านเป็นหน่วยในการสุ่ม ผู้วิจัยนำหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ มาศึกษาทั้งหมดคือ จำนวน 19 หมู่บ้าน แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น คำนวณโดยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ทำให้หมู่บ้านที่มีประชากรต่ำกว่า 300 คน มีขนาดกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 13 คน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านใหม่ โดยถ้าประชากรต่ำกว่า 302 คน ให้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 13 คน ทำให้มีกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น จาก 367 คน เป็น 396 คน

1.2.3 ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากให้ได้มาซึ่ง กลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้

2.1.2 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 สร้างแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และข้อเสนอแนะที่จะจัดทำเป็นต้นฉบับของแบบสอบถาม ซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตั้งข้อคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) โดยสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มี 3 ระดับ คือ ระดับสำคัญมาก ระดับสำคัญ ระดับไม่สำคัญ ในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจ 2) การรับข้อมูลข่าวสาร 3) ระบบอุปถัมภ์ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 5) อิทธิพลและผลต่างตอบแทน

ตอนที่ 3 ข้อแสนอแนะอื่น ๆ ลักษณะเป็นแบบปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1 หมายถึง ข้อคำถามนั้น มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

0 หมายถึง ไม่แน่ใจหรือตัดสินไม่ได้ว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่

- 1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญที่พิจารณาแบบสอบถามมี 3 ท่าน ได้แก่

1) นายพิบูรณ์ คำแหงพล วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีตำบลคำเมียดแก้ว อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

2) นายนิพนธ์ ภูคงคา วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (ศษ.ม.) ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนหนองบัวคุรุรัฐประชาสรรค์ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา

3) นายอพันตรี พูลพุทธา ตำแหน่ง อาจารย์ ประจำสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผล

2.2.2 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จากผู้เชี่ยวชาญไปทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่า IOC แล้วพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่าข้อคำถามมีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจแก้ไขแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน

2.2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability test) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีของ ครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 96) ซึ่งผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลและให้มีผู้ช่วยผู้วิจัยช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้มีการประชุมวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ช่วยผู้วิจัยก่อนลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 เดือน คือ เดือนพฤษภาคม 2556

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีการใช้เครื่องมือทางสถิติประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (f) ค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ทางสถิติที่สำคัญหลายอย่างถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งการวิเคราะห์ทางสถิติดังกล่าวสามารถอธิบายได้ ดังนี้

5.1 สถิติพื้นฐาน ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) และความถี่ (Frequency)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยใช้ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ Chi-Square Test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา และการแจกแจงความถี่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยของปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. ระดับของปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสำคัญมาก คือ ด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ส่วนอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับสำคัญ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านระบบอุปถัมภ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านอิทธิพลและผลต่างตอบแทน ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

2.1 เพศ และอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจ

2.2 ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจด้านระบบอุปถัมภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลืออีก 4 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

2.3 อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจด้านระบบอุปถัมภ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลืออีก 3 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

2.4 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลืออีก 4 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้เข้ากับประชาชนได้ดี นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนาองค์กร การกระจายข่าวสารควรมีความรวดเร็วและทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พอจะช่วยได้ ช่วยเหลือเด็กเยาวชน คนสูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส จะต้องเป็นคนมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเข้ากับคนได้ทุกวัยทุกเพศ จะต้องเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว เป็นบุคคลที่พึ่งพาอาศัยได้ มีการบริจาคทานหรือจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างแก่ชุมชน และให้ความช่วยเหลือและให้บริการในพื้นที่เป็นเวลานาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. ระดับของปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นที่น่าอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัจจัยด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ มีความสำคัญอยู่ในระดับสำคัญมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับสำคัญมาก 7 ข้อ และอยู่ในระดับสำคัญ 3 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ มีความรู้ความสามารถ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตามลำดับ นั่นแสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับลักษณะนิสัยส่วนบุคคลของผู้สมัคร ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์ (2544 : 12) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมในการตัดสินใจของมนุษย์ว่า ส่วนหนึ่งของการตัดสินใจของมนุษย์มาจากนิสัย รวมทั้งฐานะและบทบาท ซึ่งอาจเนื่องมาจากหากได้รับคัดเลือกเข้ามาเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วจะทำให้การดำเนินงานราบรื่น สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ ชนันธร กถาเสนีย์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำในระดับท้องถิ่น : ศึกษากรณีสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ในเขตพื้นที่บางบอน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะผู้นำที่ประชาชนต้องการต้องมีความประพฤติที่ดีมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล คิดเป็นทำเป็น แก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว เด็ดเดี่ยว ใจกว้าง มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ กล้าคิดกล้าทำ ฉลาด และทัศนคติดี ส่วนในด้านวุฒิการศึกษาต้องสูงกว่าปริญญาตรี ในด้านฐานะความมั่นคงทางการเงินปานกลางถึงมั่นคงมาก

1.2 ด้านการรับข้อมูลข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสำคัญอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับสำคัญมาก 1 ข้อ และอยู่ในระดับสำคัญ 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ได้รับทราบข้อมูลจากผู้นำชุมชน รองลงมาคือ เสียงตามสายของเทศบาล หรือชุมชน และได้รับทราบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น กกต. ตามลำดับ นั่นแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข่าวสาร ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของการตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์ (2544 : 12) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมในการตัดสินใจของมนุษย์ว่า ส่วนหนึ่งของการตัดสินใจของมนุษย์มาจากการเรียนรู้กับการรับรู้ พฤติกรรมการตัดสินใจของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไป มักจะต้องเริ่มต้นจากการที่เราได้รับรู้ ซึ่งทั้งนี้เราอาจจะยอมรับความจริงข้อหนึ่งว่าในสภาพการรับรู้ของมนุษย์นั้นมักจะเป็นในลักษณะที่เรียกว่า “เลือกที่จะรับรู้” และสอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2545 : 19) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง และปัจจัยที่มีอิทธิพลโน้มน้าวชักจูงด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้อิทธิพลผู้นำชุมชน นั้นก็มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง

1.3 ด้านระบบอุปถัมภ์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์ มีความสำคัญอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับสำคัญ 3 ข้อ และอยู่ในระดับไม่สำคัญ 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการสัญญาว่าจะให้ หรือช่วยเหลือเมื่อภายหลัง ได้รับการเลือกตั้ง รองลงมาคือ เคยใช้อำนาจหน้าที่ช่วยเหลือด้านต่างๆ และประกอบธุรกิจร่วมกัน ตามลำดับ นั่นแสดงให้เห็นว่าระบบอุปถัมภ์ ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของการตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 199-201) ที่ได้เลือกตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยมีปัจจัยจากการให้หรือสัญญาจะให้ของกำนัลหรือสิ่งต่างๆ แก่ท้องถิ่น

และการโจมตีผู้สมัครรายอื่นปัจจัยนี้เป็นปัจจัยในทางลบ แต่ไม่ค่อยแปลกในความรู้สึกของประชาชน กล่าวคือ การให้หรือสัญญาว่าจะให้สิ่งต่างๆแก่ประชาชนหรือท้องถิ่น ประชาชนบางคนจึงใช้พิจารณาเลือกผู้รับสมัคร โดยคำนึงถึงปัจจัยข้อนี้เช่นกัน ด้วยคาดว่าผู้สมัครจะช่วยตนเองหรือท้องถิ่นนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นได้ อาทิ ผู้ที่สามารถนำงบประมาณมาลงที่ท้องถิ่นตนได้มาก ผู้ที่สัญญากับประชาชนว่าจะให้ หรือสร้างหรือทำบางสิ่งบางอย่างให้กับประชาชน หรือท้องถิ่นนั้น นอกจากนี้พบว่าผู้สมัครที่ชอบพูดโจมตีผู้สมัครรายอื่น โดยนำความไม่ดีของผู้สมัครรายอื่นมาบอกให้ประชาชนทราบ ก็มีความสำคัญด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงเห็นว่า ในการหาเสียงแต่ละครั้งมักมีผู้สมัครให้คำสัญญากับประชาชนว่าจะให้สิ่งนั้นสิ่งนี้ หรือจะให้งบประมาณจำนวนเท่านั้นเท่านี้ แก่องค์การริหารส่วนท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพรเวศน์ รัตนพันธ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา : กรณีศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกส่วนมากเลือกผู้สมัครเลือกตั้งเพราะหวังการได้รับการช่วยเหลือจากผู้สมัครเมื่อได้เป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว และสิ่งตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้รับ

1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างมีความสำคัญอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับสำคัญทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เป็นญาติพี่น้อง เป็นผู้ที่เคารพนับถือหรือศรัทธาส่วนตัว เป็นผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์หรืออุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ เป็นการส่วนตัว และเป็นผู้ที่ญาติพี่น้องให้ความเคารพนับถือหรือเกรงใจตามลำดับ นั่นแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของการตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์ (2544 : 12) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมในการตัดสินใจของมนุษย์ว่า ส่วนหนึ่งของการตัดสินใจของมนุษย์มาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับ ไพรเวศน์ รัตนพันธ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา : กรณีศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกส่วนมากเลือกผู้สมัครเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครเคยเห็นหรือรู้จักเป็นการส่วนตัว และมีความศรัทธาในตัวผู้สมัคร ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาและผู้สมัครเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภามีบุญคุณต่อกันในอดีต

1.5 ด้านอิทธิพลและผลต่างตอบแทน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยด้านอิทธิพลและผลต่างตอบแทน มีความสำคัญอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับสำคัญ 4 ข้อ และอยู่ในระดับไม่สำคัญ 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ติดต่อกับทางราชการแทนประชาชน รองลงมาคือ ให้คำมั่นสัญญาว่าจะทำประโยชน์ต่อพื้นที่ของท่านมีการบริจาคทาน หรือจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างให้แก่ชุมชนในสมัยเลือกตั้ง ตามลำดับ นั่นแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลและผลต่างตอบแทน ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของการตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2533 : 469) ที่ได้กล่าวว่า การใช้อิทธิพลนั้น สืบเนื่องจากการตัดสินใจที่ทำความพอใจให้แก่ทุกคนในระบบการเมืองหนึ่งๆนั้นมีอยู่น้อยมาก ทั้งคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะเกิดผลอะไรขึ้นบ้างได้ยากมากเช่นเดียวกัน นักการเมืองมีความจำเป็นที่จะต้องทำให้ผู้ไม่เห็นด้วย หรือผู้ไม่ปฏิบัติตามมติการตัดสินใจนั้นยอมรับให้มากที่สุด การพยายามใช้อิทธิพลให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ตนอยากให้ทำนี้คือ การใช้อำนาจ ดังนั้นจึงมีผู้กล่าวอยู่เสมอว่า อำนาจคือหัวใจของการเมือง อำนาจเป็นสมรรถภาพในความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นสมรรถนะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่จะทำให้บุคคลอื่นทำตามที่ตน (ผู้ครองอำนาจ) ต้องการ การใช้อำนาจของผู้นำจึงเป็นการสนองตอบความต้องการในแง่ทำให้ตนเป็นที่นิยม นับถือและความต้องการที่จะทำในสิ่งที่ตน

ปรารถนา การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากประชาชนอาจคิดว่าผู้สมัครควรเป็นผู้ที่มีความมั่นคงและมีฐานะทางเศรษฐกิจเพียงพอ ที่จะช่วยเหลือประชาชน สร้างประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับประชาชนและชุมชน ดังผลการวิจัยของ ชนันธร กถาเสนีย์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำในระดับท้องถิ่น : ศึกษากรณีสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ในเขตพื้นที่บางบอน พบว่า ลักษณะผู้นำที่ประชาชนต้องการ คือต้องการให้ผู้นำของตนมาแก้ไขปัญหาในเรื่องของปัญหาการจราจร การขนส่ง การขยายเส้นทาง ปัญหายาเสพติด การศึกษา

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

2.1 เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งโดยรวม และรายด้านทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนเพศชายและหญิงต่างต้องการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่สามารถบริหารท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ จึงทำให้เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรพิน จอกถม (2553 : 50-54) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม และรายด้านทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชนในทุกระดับอายุต่างให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ด้านการรับข้อมูลข่าวสาร ด้านระบบอุปถัมภ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านอิทธิพลและผลต่างตอบแทน เช่นเดียวกัน เพราะการเมืองเป็นเรื่องที่มีผลต่อประชาชนทุกอายุ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรพิน จอกถม (2553 : 50-54) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านระบบอุปถัมภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญาตรีอาจจะมีวิจารณาณน้อยกว่ากลุ่มอื่น เพราะบางครั้งผู้สมัครอาจมีการให้สัญญาจะให้ความช่วยเหลือหลังการเลือกตั้ง หรือบางคนอาจเห็นต่อค่าตอบแทนจึงทำให้ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรพิน จอกถม (2553 : 50-54) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี

ระดับการศึกษาต่างกัน ปัจจัยโดยรวมและรายด้านมีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน

2.4 อาชีพมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านระบบอุปถัมภ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการประกอบอาชีพบางอาชีพอาจมีผลต่อทางการเมืองต้องมีการใช้ระบบอุปถัมภ์ อาจมีการสัญญาบางอย่างเพื่อส่งผลตอบแทนต่อกัน หรือบางอาชีพต้องการความช่วยเหลือจากผู้สมัคร เช่น การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับทางเศรษฐกิจ การให้ความช่วยเหลือในการทำคุณประโยชน์ต่างๆ ให้กับสังคม เป็นต้น และการให้ความช่วยเหลือทำให้มีบุญคุณต่อกัน จึงทำให้ประชาชนต้องเลือกผู้สมัครที่ให้ความช่วยเหลือ และผู้ลงสมัครเป็นคนในพื้นที่ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอาจเป็นญาติพี่น้อง จึงทำให้อาชีพมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรพิน จอกถม (2553 : 50-54) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันเห็นว่าปัจจัยโดยรวมและรายด้าน มีความสำคัญต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน แต่เห็นว่าด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวมีความสำคัญแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานทำให้ความผูกพันระหว่างกลุ่มบุคคลมีมากกว่ากลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเพียงไม่นาน ดังนั้น การที่ญาติสมัครเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจึงทำให้การตัดสินใจเลือกตั้งของคนกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานต่างจากกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ไม่นาน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สถิตย์ ศรีชมชื่น (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ตำบลวังชัย เมื่อวันที่ 31 เดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ที่พบว่า ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติยังคงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้ง ถ้าผู้สมัครคนใดที่มีกลุ่มเครือญาติมากจะมีความได้เปรียบในการเลือกตั้งการหาเสียงจะทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเลือกตั้งอยู่บ้าง

สรุป

จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับของปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอยู่ในระดับสำคัญมาก คือ ด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ส่วนอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับสำคัญ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านระบบอุปถัมภ์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านอิทธิพลและผลต่างตอบแทน ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

2.1 เพศ และอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจ

2.2 ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจด้านระบบอุปถัมภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลืออีก 4 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

2.3 อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจด้านระบบอุปถัมภ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลืออีก 3 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

2.4 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลการตัดสินใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลืออีก 4 ด้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน

3. กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า จะต้องเป็นผู้เข้ากับประชาชนได้ดี นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนาองค์กร การกระจายข่าวสารควรมีความรวดเร็วและทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ ช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่พอจะช่วยได้ ช่วยเหลือเด็กเยาวชน คนสูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส จะต้องเป็นคนมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีเข้ากับคนได้ทุกวัยทุกเพศ จะต้องเป็นคนไม่เห็นแก่ตัว เป็นบุคคลที่พึ่งพาอาศัยได้ มีการบริจาคทานหรือจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างแก่ชุมชน และให้ความช่วยเหลือและให้บริการในพื้นที่เป็นเวลานาน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นคนดีของสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อสังคม

1.2 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อบุคคลอื่น

1.3 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และปฏิบัติตนตามกฎหมาย

1.4 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ผู้นำชุมชน ช่วยประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของเทศบาลหรือชุมชน และจะต้องมีแผ่นพับป้ายประชาสัมพันธ์หรือโปสเตอร์ของผู้สมัครรับ

1.5 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่เคารพนับถือหรือศรัทธาของประชาชน

1.6 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์หรืออุปถัมภ์ ในด้านต่าง ๆ ต่อประชานทุกคนอย่างสม่ำเสมอ

1.7 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องช่วยติดต่อกับทางราชการแทนประชาชนได้

1.8 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องเป็นบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อสังคม

1.9 ผู้ที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการกระจายข่าวสารควรมีความรวดเร็วและทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหรือชุมชน

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และการปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจาก ผศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.วัชรินทร์ สุทธิศัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อเสนอแนะตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจนเป็นวิทยานิพนธ์ที่เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ นายพิบูรณ์ คำแหงพล นายกเทศมนตรีตำบลคำเมียดแก้ว อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ นายนิพนธ์ ภูคงคา ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษโรงเรียนหนองบัวคุรุรัฐประชาสรรค์ อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ และอาจารย์อพันตรี พูลพุทธา อาจารย์ ประจำสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยได้ให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณ ครอบครัวชารีทุกคนที่คอยให้กำลังใจช่วยเหลือ สนับสนุนมาตลอดจนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บิดา มารดา คุณครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ด้วยความเคารพอย่างสูง

บรรณานุกรม

โกวิทย์ พวงงาม. (2544). **การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.** กรุงเทพฯ: วิญญู.

ชนันธร กถาเสนีย์**. (**2547). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้นำในระดับท้องถิ่น: ศึกษากรณีสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ในพื้นที่บางบอน**. วิทยานิพนธ์ รป.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชูชัย ศุภวงศ์. (2542). **อบต. กับการจัดการปัญหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย.** โครงการสนับสนุนวิชาการด้านส่งเสริมสุขภาพ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไซเบอร์เพรส.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2545). **พฤติกรรมการเลือกตั้งและปัจจัยในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2543**. กรุงเทพฯ : ธรรกมลการพิมพ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2533). **พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 3 จังหวัดขอนแก่น 18 เมษายน 2536**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.

ไพรเวศน์ รัตนพันธ์. **(**2550). **ปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา : กรณีศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ รป.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สถาบันพระปกเกล้า. (2547). **สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สถิต ศรีชมชื่น. (2550). **การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลวังชัย เมื่อวันที่ 31 เดือนมกราคม พ.ศ. 254**7. วิทยานิพนธ์ ร.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์. (2544). **การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุโขทัย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรพิน จอกถม. (2553). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ ร.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

APPENDIXS

CALL FOR PAPERS

Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance: Current Issues and Prospects in ASEAN
August 17, 2013

Venue: College of Politics and Governance (COPAG)
Mahasarakham University

RATIONALE

College of Politics and Governance is pleased to invite undergraduate and graduate students to Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance on August 17, 2013. This Colloquium provides a platform for undergraduate and graduate students from various institutions in Thailand and abroad to share and exchange views on the topics relating to current issues and policies on Politics and Governance. This colloquium will enable students to discuss their research projects with other scholars and practitioners and develop their knowledge and research skills in the respective areas. Students are therefore expected to come up with a defined research interest and some tentative conclusion towards a collaborative peer research through interaction and joint reflection.

OBJECTIVES

1. To provide an interactive platform for undergraduate and graduate students in sharing and exchange of ideas in order to pursue their special problems and key issues related to Politics and Governance
2. To promote and brainstorm on areas of interest
3. To build the academic network and cooperation among the Universities in the Northeast Region of Thailand and ASEAN Countries

PARTICIPANTS

This Colloquium will be open to undergraduate and graduate students who are doing their special problems/key issues or those who have already finished their research projects.

The ORGANIZERS

College of Politics and Governance, Mahasarakham University in corporation with National College of Public Administration, University of the Philippines; Faculty of Law and Political Science, National University of Laos; Universiti Kebangsaan, Malaysia; Brawijaya University, Indonesia; Western University, Phnom Penh, Cambodia; Faculty of Political Science, Thammasat University; Faculty of Political Science, Chulalongkorn University; Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University; Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University.

EXPECTED OUTCOME

This Colloquium will provide an opportunity for undergraduate and graduate students to exchange views with scholars and practitioners from other countries which will allow them to improve their research skills and build their network in the future. Moreover, proceedings of this colloquium will be published.

LANGUAGE PRESENTATION : Thai or English

Poster Presentation : 80cm x 100cm

No registration fee

Participants will pay for their own airfares and accommodation

IMPORTANT DATES:

1-25 June Submission of Abstract
15 July Submission of full papers (10-15 pages)
17 August Conference at College of Politics and Governance (COPAG)

DEADLINE FOR CONFIRMATION OF ATTENDANCE: 15 July 2013

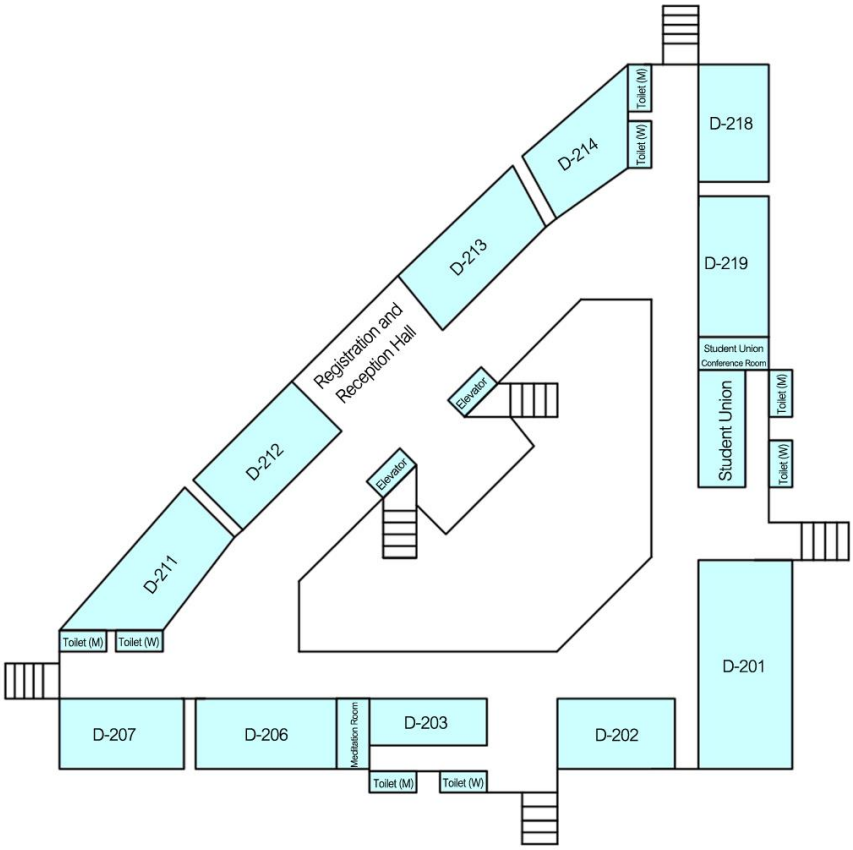
DATE AND VENUE: 17 August 2013
College of Politics and Governance (COPAG) : Mahasarakham University

COPAG will fetch all participants at Khonkaen airport. Please inform the day of your arrival.

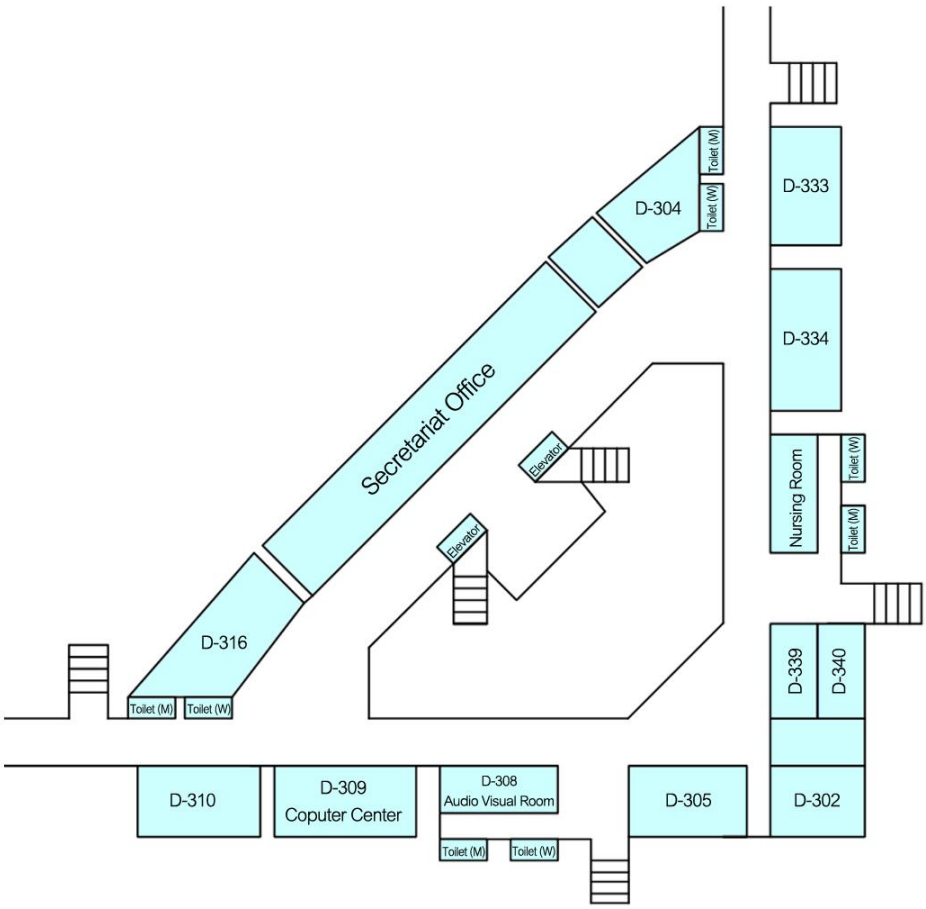
INQUIRES:
For Thai participants : Ac.Sub.Lt. Puritchaya Pimjanna
For Foreigners: Ms. Phanyupha Thammawat
E-mail: copag@msu.ac.th , copag.politics@gmail.com
Tel/Fax: +66-(0)43-754-137
+66-(0)43-754-317

Conference Program

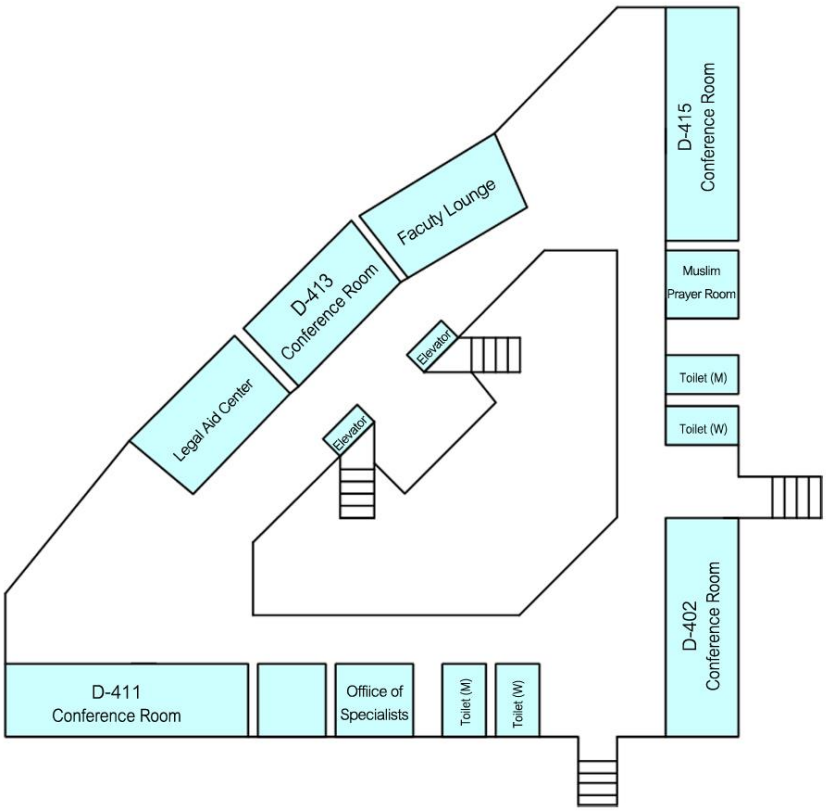
FLOOR PLAN 2nd Floor

FLOOR PLAN 3rd Floor

FLOOR PLAN 4th Floor

Conference Program
Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance: Current Issues and Prospects in ASEAN
Saturday, August 17, 2013

Time	Activities & Venue
Morning Session	
08.30	Depart from Taksila Hotel
09.00 – 09.30	**Registration at COPAG Hall (2nd Floor)**
09.45 – 10.00	**Welcome and Introductory Remarks (Room D415)** Prof. Sida Sonsri Dean of COPAG, Chairperson
10.00 – 10.15	**Opening Remarks (Room D415)** Prof. Supachai Samappito President of Mahasarakham University
10.15 – 11.45	**Keynote Address (Room D415)** Prof. Dr. Chaiwat Satha-anan Sacred Spaces and Accursed Conflicts: A Global Trend? **Moderator :** Dr. Sanyarat Meesuwan
11.45 – 12.30	**COPAG Book Launching (Library)** Sutthikan Meechan, Assistant Prof.
12.30 – 13.30	LUNCH (MSU Faculty Lounge) For Guests
Afternoon Session	
13.30 – 15.30	**Simultaneous Sessions** 2nd Floor (Room D201, D202, D206, D207, D211, D214, D218, D219) 3rd Floor (Room D333, D334, D339, D340) 4th Floor (Room D402, D411, D413, D415)
15.45 – 16.00	**Announcement of Oral and Poster Presentation Awards** Mr. Matthew Forrest Taylor
16.00 – 16.15	Closing Remarks (Room D415) Moderator : Mr. Matthew Forrest Taylor
16.15	Coffee Break (Room D414, 4th Floor) For Guests

Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance:
Current Issues and Prospects in ASEAN, August 17, 2013

Oral Presentation 17 August 2013, 13.30 - 15.30

	Presenter	Level of Study	Title	Reactor	Moderator	Room
Corruption and Conflict Management (201)	Sitthichai Raharnnok	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	Trading the Positions of Administrator Monks in the Northeast of Thailand: Corruption and Patronage System in the Thai Sangha Administration	Chalermkiat Parawech, Aj. (COPAG , MSU)	Thawatchai Pongsri,Aj.	D-201
	Theerapong Kantam	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	Politics of Educational Management and Religion in Udon Mandala, 1908 -1921			
	Chuthamat MalaKhonburi	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	The Violence in Thailand: The Case of Rape			
Transnational Issues in ASEAN (202)	Mekhala Wuttiwong	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	Entering the ASEAN Community : Building walls or bridges to human trafficking	Dr.Corrine Phuankasem Assoc.Prof. (TU)	Jintana Muangman ,Aj.	D-202
	Leelaporn Chaihanij	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	The factors that affect economic development: a comparative study of Thailand and Myanmar during 1997 to 2012			
	Tinnaphop Sinsomboonthong	B. A. (Political Science) (Major in International Relations), Faculty of Political Science, Chulalongkorn University	Ethnic Conflict between Myanmar Military Government and Kachin: Consequence of Burmanization Policy and Chinese Expansion			
ASEAN / Conflict Management (206)	Wit Settakorn	D.P.A. Student Mahidol Univ.	Economic Development by Social Capital Toward ASEAN Community	Dr.Wariya Chinwanno Assoc.Prof. (Mahidol University) Dr.SomKiet Poopatwiboon Asst.Prof (MSU)	Suchittra Ritsakulchai, Aj.	D-206
	Oranoot kosol	D.P.A. Student Mahidol Univ.	Sustainable Tourism Management for Supporting ASEAN Economics Community			
	Phathombut Keawsomnuk	D.P.A. Student Mahidol Univ.	The Development of Logistics Model for Thailand's Environment to ASEAN			
Environmental Management/ Community Organization Council (207)	Anan Sittiwattananon	M.P.A. Student (NIDA)	Factors Affecting the Results of Community Organization Councils Act B.E. 2551 Implementation in Bangkok Area	Dr.Chalie Navanugraha Assoc.Prof. (Mae Fa Luang University)	Dr.Tawatchai Tanee Asst.Prof	D-207
	Tospuk Baipood	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Popular Participation on Environmental Management of Subdistrict Administration Organization in Kosumphisai District Area Mahasarakham Province			

	Presenter	Level of Study	Title	Reactor	Moderator	Room
	Panarat Machamadol	LL.D. Student (NIDA)	Legal measures for the Waste Electrical and Electronic Equipment Management in Thailand			
Local Government/ Special Economic Zone (211)	Sarawoot Marchaloem	M.P.A. Student (NIDA)	Koh Samui with Special local authority government	Dr.Gamolporn Sonsri Asst.Prof. (Mahidol University)	Chitralada Chaiya, Aj.	D-211
	Anusorn Phattanasarn	D.P.A. Student Mahidol Univ.	The transformation of Thailand's local governmental organization in response to ASEAN Community and changes in a globalized world			
Social Movement (214)	Chaimanoo Kunok and Montri Khamwan	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	Social Movement: case study of students movement for ousting the school administrative board	Dr.Somchai Phatharathananun Asst.Prof. (MSU)	Sakchai Soonthornthana phirom,Aj.	D-214
	Natinai ThipvongThong	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	Social Movement AgainstRayong Coal-fire Power Plant			
	Wipawee Polsawang	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	Social Movements and the Roles of Social Media: The Case of the Anti-Reconciliation Bill Movement			
Multicultural Society/ Muslim Community (218)	Suraiya Wani	M.A. Student Prince of Songkla University	Living Together as a Community in Multicural Society : A Case Study on Traikho Subdistrict, Khokpho in Pattani Province	Dr.Samart Thongfhua (Prince of Songkla University) Dr.Charan Maluleem Assoc.Prof. (FTU)	Viralbajjra Prasertsak, Aj.	D-218
Patronage System (219)	Atitaya Nathadthong	M.Pol.Sc. Student (COPAG,MSU)	Patronage in the nomination of teachers and education personnel. Case Study Area Secondary Kalasin District 24	Cherngcharn Chongsomchai Asst.Prof (COPAG , MSU)	Prin Tepnarin, Aj.	D-219
	Prapun Nathadthong	M.Pol.Sc. (COPAG,MSU)	Patronage to step into the fourth period. Prime Tambon Khok Sa-ad Khong Chai District Kalasin Province			
Public Policy (333)	Roongdao Jarupoom	D.P.A. Student Mahidol Univ.	The Impact of University Ranking Systems (URS) on National Policy Foresight : Research Literature Review and Policy Recommendations	Dr.Somboon Sirisunhirun Assoc.Prof. and Dr.Somsak Amornsiripong (Mahidol	Dr. Sittichai Thansriskul Asst.Prof.	D-333
	Narathip Sriram	D.P.A. Student Mahidol Univ.	A Proposed Policy for Public Administrative Reorganizationand Change the Role to ASEAN Community			

	Presenter	Level of Study	Title	Reactor	Moderator	Room
	Pratumtip Thongcharoen	D.P.A. Student Mahidol Univ.	The Future Education Leaders in the ASEAN Community : What do You Want to be Clones Drones or Dragons ?	University)		
	Naiyana Dornchai	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Conflict Management's University Administrators in "RoiKhaenSarnSin"			
Quality of Working Life (334)	Thansinee Buree	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Quality of working life of the Police in Scientific Crimes Detection Center 4, Office of Forensic Science Police, Royal Thai Police	Dr.Wittaya Sucharittanarak Assoc.Prof. (Chulalongkorn University)	Dr. Prayote Songklin Asst.Prof.	D-334
	Anusorn Tadthong	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Quality of work Life Teachers' at Mahasarakham University Demonstration School			
Government Policy/ Police Management (338)	Thanatya Rudtho	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Evaluation of the 30 baht-care all Disease project by means of CIPP Model : A case study ofcontracting unit primary care of NachuekMahasarakham Province	Dr.Alongkorn Akkasaeng (COPAG , MSU)	Tipsuda Yanapirat, Aj.	D-338
	Sukallaya Khanasri	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Management Process of Scientific Crimes Detection Center 4, Office of Forensic Science Police, Royal Thai Police			
Political Communicatio n/ Privy Council (402)	Ittipol Kotame	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	Privy Council and Modern Monarch in Thai Political Transition	Dr.Vinai Ponjalern (COPAG , MSU)	Sutikarn Meechan Asst.Prof.	D-402
Law and Cross-Border Trade Issues (413)	Nisit Intamano	Doctor of Judicial Science (SJD) and Master of Legal Institution (MLI) (Dean Scholar), University of Wisconsin-Madison, USA	Preventing Prospective Trade Issues in ASEAN by Instigating International Cooperation on Competition Polices and Law	Dr.Thepparat Pimolsatien College of Administration and Management King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. Campus	Duangden Nakseeharach, Aj.	D-413

	Presenter	Level of Study	Title	Reactor	Moderator	Room
	Niyom Kaseng	MA (Conflict and Peace Studies), Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University	Police Affairs and Community: Building Peace Culture by Alternative Justice in Criminal Justice Process			
ASEAN/ Social Media/ Good Governance (339)	Adrian Marco R. Lacsamana	MA Student (Public Administration), National College of Public Administration and Governance, University of the Philippines	An Assessment of the Presidential Communications Operations Office (PCOO) New Media Operations and Its Use of Social Media as a Tool for Government Communication	Prof. Simeon Agustin Ilago NCPAG, UP Dr. Maria FainaL.Diola NCPAG, UP	Dr.Nattakant Akarapongpisak	D-339
	Chatchai Mangkornsangkaew	D.P.A. student (Public Policy and Public Management), Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University	Agenda Setting on Mobile Roaming Rate Control to Promote ASEAN Integration			
	Hanibal Eguico Camua	Instructor, University of the Philippines Visayas and MPA Candidate, U.P.National College of Public Administration and Governance	Good Metropolitan Governance through Inter-Local Alliances: The Case of Metropolitan Iloilo-Guimaras Economic Development Council (MIGEDC)			
Disaster Management/ Transnational Issue (340)	Evangeline De Jesus-Almenario	Master in Public Administration (MPA) student, National College of Public Administration and Governance, University of the Philippines; Deputy	Operation: Private Eye Generating Community Involvement in Improving the Drug Supply Reduction Efforts of PDEA	1.Prof. Mastura Mahmud Faculty of Social Sciences and HumanitiesSocial Development and Environment Studies, Kabangsaan	Matthew Forrest Taylor	D-340

	Presenter	Level of Study	Title	Reactor	Moderator	Room
		Director for Preventive Education and Community Involvement Service, Philippine Drug Enforcement Agency (PDEA)		University, Malaysia 2.Assist. prof. Tavida Kamolvej Faculty of Political Sciences, Thammasat University		
	Julian Leonard S. Chuidian	Special Assistant to the Secretary, Presidential Communications Operations Office, Republic of the Philippines MA Student (Public Administration), National College of Public Administration and Governance, U.P.	Disaster Communication and Information Management of the Philippine National Disaster Risk Reduction and Management Council: A Research Proposal			
Miscellaneous 1	Arin Buawattana	Bachelor Level (Thammasat Univ.)	New Public Management in reforming the Indonesian Bureaucracy	Virot Ali, Aj. (TU)	Worrawoot Jumlongnark, Aj.	Meeting Room (Local Govt.) 2 nd Floor
	Chutidech Metheechutikul	Bachelor Level (Thammasat Univ.)	Sport and Racism: Berlin Olympics 1936 and William James' Theory			
	Pichamon Srikunasai	Bachelor Level (Thammasat Univ.)	Putin-Lukashenko Cooperation in Conflict: The Changes in Russia-Belarus Relation			
	Nuntanop Khempet	B.Pol.Sci. (COPAG,MSU)	The attitudes of youth toward Poo Tai's Por Laam roles at Tambon Nonghang, Amphur Guchinarai, Karlasin province			

	Presenter	Level of Study	Title	Reactor	Moderator	Room
Miscellaneous 2	Surachat Impul	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Factors influencing the decision to vote in the mayoral election, the attitude of the community. Case study in the municipal district of Sahatsakhan District, Kalasin Province.	Dr. Chupak Suthisa Asst.Prof. (MSU)	Sunthonchai Chopyot, Aj.	Student Union Room 2 nd Floor
	Kullarat Khumsopa	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Influence of patronage on the social welfare of the underprivileged. A Case Study of Nonnamkleang Municipal Distric in Sahatsakhan District, Kalasin Province.			
	Suwanna Janthawonsa	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	System permitting the successful entry into the position of Chairman of the Tambon bright Phon Thong, Roi Et province			
	Supakan Chompoowong	M.P.A. Student (COPAG,MSU)	Factors that led to the anti-nuclear movement. A Case Study of Thailand were not networked plants in Sirindhorn District Ubon Ratchathani Province			

Poster Presentations

	Presenter	Level of Study	Title	Floor	Reactor/Reviewer
1. Political Participation	Warawut Art- Aim	MA student (Public Administration) Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	People's Participation on the Local Development in Tambon Yang - Aom,Takunto District, Kalasin Province	2	Kulthon Thanapongsthorn, Associate Professor
	Wassana Uttara	MA student (Public Administration) Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	Factors Affecting Political Participation of Women Leaders: A Case Study Tambon Administrative Organization, Yangthakeang Sub-District, Kosumpisai District, Mahasarakham Province		
	Somkiet Maikami	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Political Participation of People in Mahasarakham Municipality in Maung District, Mahasarakham Province		
	Archanwit Choompongsak	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Factors Influencing the Political Participation in KasetWisai District Municipality, KasetWisai District, Roi Et Province		
2. Leadership /Political Culture	Khomsan Boonsorn	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Opinion of the People toward the Leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization in Nachuek District, Mahasarakham Province	2	
	Nuttawut Tubwitorn	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Opinion of the People toward the Leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization in Nachuek District, Mahasarakham Province		
	Phanitphicha Kotsopha	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Factors Correlated to the Political Culture of People in Nongno Sub-district, Mueang istrict, Mahasarakham Province		

	Presenter	Level of Study	Title	Floor	Reactor/Reviewer
3. Work Performance	Nicharat Jannamkhet	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Moral and Spirit for Work Performance of the Employee under Tambon Municipality in Selaphum district, Roi - Et province	3	Yupha Klangsuwan, Associate Professor
	Yupin Boonsinchai	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	Tambon Administrative Organization Personnel's Satisfaction from Work Performance in Phontong District, Roi – Et Province		
4. Environmental Management/ Social Welfare Service	Chantip Nasook	Master Degree, Public Administration in Local Government College of Local Administration, Khon Kaen University	Cultural Tourism Management: A Case Study of Kukasing Municipality, Kaset wisai District, Roi-et Province	3	
	Chutikan Pola	Master Degree, Public Administration in Local Government College of Local Administration, Khon Kaen University	Success on Solid Waste Management: A case study of Ching Yuen Sub-district Municipality, Chiang Yeun District, Mahasarakham Proviuce		
	Orradee Komahawong	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Satisfaction of the People towards the Social Welfare Service Of Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Yang Talad District, Kalasin Province		
	Ornuma Surasiang	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	Citizens' Opinion Towards the Quality of Water Supply Service of Nong-Hang Subdistrict Administration Organization, Kuchinarai District, Kalasin Province		

	Presenter	Level of Study	Title	Floor	Reactor/Reviewer
5. Local Government/ Local Administration	Ketsara Patiganang	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Factors Influencing the Strength of Subdistrict Administrative Organizations in Nachueak District, Mahasarakham Province	4	Tanunsak Bavornkul, Dr.
	Dusit Nasook	Master Degree, Public Administration in Local Government College of Local Administration, Khon Kaen University	Success on Development of Production Saving Group: A Case Study of Kukasing Production Saving Group, Kaset Wisai District, Roi-et Province		
	Anan Leaungsuwalai	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Correlation between the Operations with Good Governance Efficiency of the 3 Strategic development of Social Subdistrict in Muang district of Tambon Administrative Organization in Mueang District, Roi Et Province		
	Saybua Ountaya	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Quality for Service Registration and Identification's Population Office Under Amphur Thakunto Registration Office, Thankunto District, Kalasin Province		
	Thanyalak Utari	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	People's Expectation and Opinion toward the Operation of the Officers in Kerng Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Mahasarakham Province		
	Alicha Charee	MA student (Public Administration). Faculty of College of Law and Government, Rajabhat Mahasarakham University	The Factors Affecting for Decision on Electing of Chief Executive and Council Members of Khokkhreua Sub-District Administrative Organization, NongKrungsri District, Kalasin Province		

LIST OF REACTOR/ REVIEWERS

1. Alex Brillantes, Prof., (NCPAG, UP)
2. Alongkorn Akkasaeng, Dr., (COPAG , MSU)
3. Belinda Aquino, Prof., (University of Hawaii, USA)
4. Chalermkiat Parawech, Aj., (COPAG , MSU)
5. Chalie Navanugraha, Assoc.Prof. Dr., (Mae Fa Luang University)
6. Charan Maluleem, Assoc.Prof. Dr., (TU)
7. Cherngcharn Chongsomchai, Asst.Prof, (COPAG , MSU)
8. Chupak Suthisa, Asst.Prof. Dr., (MSU)
9. Corrine Phuankasem Assoc.Prof. Dr., (TU)
10. Erik Haggvist, Dr., (National, University of Laos)
11. Gamolporn Sonsri, Asst.Prof. Dr., (Mahidol University)
12. Khong Anh Thu, (Embassy of Vietnam)
13. Kovit Puang-ngam, Associate Prof. Dr., (TU)
14. Kulthon Thanapongsthorn, Assoc. Prof., (COPAG , MSU)
15. Likhit Dheravekin, Prof. Dr., (TU)
16. Maria FainaL.Diola, Dr., (NCPAG, UP)
17. Mastura Mahmud, Prof. Dr., (University Kabangsaan Malaysia)
18. Nattakant Akarapongpisak , Dr. , (COPAG , MSU)
19. Prayote Songklin, Asst. Prof. Dr., (COPAG , MSU)
20. Samart Thongfhua, Dr., (Prince of Songkla University)
21. Sida Sonsri, Associate Prof., (COPAG , MSU)
22. Simeon Agustin Ilago, Prof., (NCPAG, UP)
23. Somboon Sirisunhirun, Assoc.Prof. Dr., (Mahidol University)
24. Somchai Phatharathananun, Asst.Prof. Dr., (MSU)
25. SomKiet Poopatwiboon, Asst.Prof. Dr., (MSU)
26. Somsak Amornsiripong, Dr., (Mahidol University)
27. Supasawad Chardchawarn, Assoc.Prof. Dr., (TU)
28. Sutikarn Meechan, Asst. Prof., (COPAG , MSU)
29. Tanunsak Bavornkul, Dr., (Mahidol University)
30. Tavida Kamolvej, Assist. Prof. (TU)
31. Tawatchai Tanee, Asst.Prof. Dr., (ENV, MSU)
32. Thanasarit Satavatin, Associate Prof. Dr., (TU)
33. Thepparat Pimolsatien, Dr., (KMIT)
34. Vinai Ponjalern, Dr., (COPAG , MSU)
35. Virot Ali, Aj., (TU)
36. Wariya Chinwanno, Assoc.Prof. Dr., (Mahidol University)
37. Wittaya Sucharittanarak, Assoc.Prof. Dr., (Chulalongkorn University)
38. Yupha Klangsuwan, Assoc. Prof., (COPAG , MSU)
39. Yuwat Wuthimetee, Prof. Dr., (Political Development Council)

LIST OF MODERATOR

1. Chitralada Chaiya, Aj.
2. Duangden Nakseeharach, Aj.
3. Jintana Muangman , Aj.
4. Matthew Forrest Taylor
5. Nattakant Akarapongpisak , Dr.
6. Prayote Songklin, Asst.Prof.Dr.
7. Prin Tepnarin, Aj.
8. Sakchai Soonthornthanaphirom, Aj.
9. Sanyarat Meesuwan, Dr.
10. Sittichai Thansriskul, Asst.Prof., Dr.
11. Suchittra Ritsakulchai, Aj.
12. Sunthonchai Chopyot, Aj.
13. Sutikarn Meechan, Asst.Prof.
14. Tawatchai Tanee, Asst.Prof. Dr.
15. Thawatchai Pongsri, Aj.
16. Tipsuda Yanapirat, Aj.
17. Viralbajjra Prasertsak, Aj.
18. Worrawoot Jumlongnark, Aj.

COORDINATORS

1. Jeerasak Pokawin, Aj.
2. Kanong Pilun, Aj.

Lists of Organizing and Co-Hosts of the Conference

1. College of Politics and Governance, Mahasaraakham University, Thailand.
2. Faculty of Social Sciences and Humanities Mahidol University, Thailand.
3. Faculty of Political Science Chulalongkorn University, Thailand.
4. Faculty of Political Science Thammasat University, Thailand.
5. Faculty of Management Sciences, Faculty of Political Science and Peace Studies Institute Prince of Songkla University, Thailand.
6. National College of Public Administration and Government, University of the Philippines, Philippines.
7. Universiti Kebangsaan, Malaysia.
8. University Brawijaya, Indonesia.
9. Faculty of Law and Political Science, National University of Laos.
10. Western University, Combodia.

Lists the Organizing Committee

Sida Sonsri, Associate Professor
Dean
College of Politics and Governance (COPAG)
Chairperson of the Conference

College of Politics and Governance

Lecturers

1. Yupha Klangsuwan, Assoc. Prof.
2. Kulthon Thanapongsthorn, Assoc. Prof.
3. Alongkorn Akkasaeng, Dr.
4. Amonrat Ariyachaipradit Nimnoo, Asst. Prof.
5. Chakrit Khunnapo
6. Chalermkiat Parawech
7. Cheerawat Charoensuk
8. Cherngcharn Chongsomchai, Asst. Prof.
9. Chitralada Chaiya
10. Chulaluck Pokasuk Panyajit
11. Duangden Nakseeharach
12. Jeerasak Pokawin
13. Jintana Muangman
14. Jitraporn Somyanontanakul
15. Kanong Pilun
16. Kanta Vilachai
17. Kuboon Charumanee
18. Manaswee Arjunaka
19. Matthew Forrest Taylor
20. Naruchol Phothiruk
21. Nattakant Akarapongpisak, Dr.
22. Nilubol Pairoh
23. Ome Chattranond
24. Paiwate Yawong
25. Panarat Machamadol
26. Phongphan Bupaka
27. Piyapong Boossabong
28. Prayote Songklin, Asst. Prof. Dr.
29. Prin Tepnarin
30. Raveewan Intraravecha
31. Sakchai Soonthornthanaphirom
32. Sanyarat Meesuwan, Dr.
33. Sirakul Suwinthawong
34. Sittichai Thansriskul, Dr.
35. Suchittra Ritsakulchai
36. Sunthonchai Chopyot
37. Supaporn Pituckphaosakul
38. Suphawut Mokmethakul
39. Suthikarn Meechan, Asst. Prof.
40. Teerasak Kongsombut
41. Thawatchai Pongsri
42. Tipsuda Yanapirat
43. Tunlaya Rojthangkham, Asst. Prof.
44. Vinai Poncharoen, Dr.
45. Viralbajra Prasertsak
46. Visit Jennanont, Pol.Capt
47. Wachirawat Ariyasirichot
48. Walerat Sangchai, Dr.
49. Wanida Phromlah
50. Worrawoot Jumlongnar

Staff

1. Anurak Tugklang
2. Chaimanoo Kunok
3. Chatpon Ngernpoklang
4. Chirawan Bunkhampha
5. Jarunee Mapron
6. Jenjira Sukphia
7. Junsuda Karndee
8. Jurairat Phadungkit
9. Katesaraporn Klungsaeng
10. Kiattikun Ruangsuwan
11. Krit Anekudomchoke
12. Laddaporn Rossutham
13. Marut Bubphamala
14. Mekhala Wuttiwong
15. Montri Kamwan
16. Naphaporn Oudomlap
17. Nobpamad Karndee
18. Nugan Summath
19. Nuntanop Khempet
20. Pamonporn Thongroach
21. Pannee Kaewbunrueng
22. Phanyupha Thammawat
23. Phattrarakawee Kuntaramongkol
24. Pichamon Ponkeaw
25. Pornsuda Autaruk
26. Premkamol Malaipuang
27. Puangphayom Anuwet
28. Puritchaya Pimjanna, Ac.Sub.Lt
29. Saranyoo Butkote
30. Sawart Pangthaisong
31. Siriluk Thitratsamee
32. Siwakorn Ratchompoo
33. Somjit Saramakom
34. Sudarat Yothawong
35. Suthidarat Chaochaikong
36. Teerasart Chantayota
37. Teerawat Jibjun
38. Usani Suppanpho
39. Varintron Boonla
40. Weena Kunpaput, Ac.Sub.Lt
41. Wilaiwan Ruangsuwan
42. Tharaporn Auwe

GUIDELINES FOR REACTOR AND REVIWER

1. YOU ARE INTRODUCED BY MODERATOR
2. COMMENT INDIVIDUAL PANELIST ACCORDING TO THE CRITERIA ATTACHED
3. HAND OUT THE COMMENT TO MODERATOR WHEN THE SESSION IS FINISHED

THANK YOU

GUIDELINES FOR MODERATOR

1. KINDLY INTRODUCE YOURSELF.

2. KINDLY INTRODUCE REACTOR (C.V. ATTACHED)

3. EACH SESSION RUNS FOR 2 HOURS
   EACH PRESENTER IS ALLOCATED 20 MINUTES OF WHICH MODERATOR WILL TRACK.

4. WHEN THERE ARE 5 MINUTES REMAINING OF THE WHOLE PANEL , STUDENT ASSISTANCE WILL HOLD UP A YELLOW CARD.

5. SUMMARIZE INDIVIDUAL PANELIST PRESENTATION , WRAP-UP THE COMMENT OF EACH PANELIST BY REACTOR AND HAND OUT TO THE STUDENT ASSISTANCE

THANK YOU

EVALUATION
BY
REACTOR AND REVIWER

NAME OF REACTOR :	
NAME OF PRESENTER :	
TITLE :	

PRESENTATION SCORING GUIDE

EVALUATION	PRESENTATION SCORING GUIDE	SCORE
1. CONTENT OF THE PAPER (EMPHASIZE IDEAS + LOGIC, EXPLORE AN ESSENTIAL QUESTION)	**70**	
2. PRESENTATION	**20**	
3. Q & A	**10**	
TOTAL SCORES	**100**	

NAME OF STUDENT ASSISTANCE……..…….

Corruption and Conflict Management

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-201

Reactor/Reviewer : อ.เฉลิมเกียรติ ภาระเวช

Moderator :อ.ธวัชชัย ป้องศรี

Title: การซื้อขายตำแหน่งพระสังฆาธิการ การทุจริตคอรัปชั่น และระบบอุปถัมภ์ในวงการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาเปรียบเทียบ คณะสงฆ์2จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Trading Positions Of Administrator Monks in the Northeast of Thailand: Corruption and patronage System in the Thai Sangha Adminstration

Presenter: นายสิทธิชัย ระหาญนอก

บทความนี้นำเสนอในประเด็นปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นในสังคมไทย ซึ่งมีการทุจริตคอรัปชั่นในทุกวงการไม่เว้นแม้แต่วงการศาสนา โดยเฉพาะในตำแหน่งสังฆาธิการ ผู้วิจัยได้นำเสนอสาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ตัวคณะสงฆ์เอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นักการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสบประโยชน์ของกลุ่มอำนาจทางการเมือง โดยในประเทศไทยนั้นระบบสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ ไม่มีการลดชั้นลงต่ำลงไม่มีวาระในการดำรงตำแหน่งเหมือนเช่นในต่างประเทศ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทความนี้มีจุดเด่นในเรื่องของการค้นคว้าข้อมูลเชิงลึกซึ่งได้จากการสัมภาษณ์พระภิกษุที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ดีเนื้อหาในบทความยังไม่มีวิเคราะห์ให้เห็นถึงสาเหตุของการซื้อขายตำแหน่งดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของกฎหมายสงฆ์หรือโครงสร้างการปกครองสงฆ์ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการทุจริตซื้อขายตำแหน่งนี้ รวมทั้งควรมีการนำเสนอบทสรุปในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบความเหมือน/ความแตกต่าง ของการซื้อขายตำแหน่งใน 2 จังหวัดด้วย

Title: การเมืองของการจัดการศึกษาและการพระศาสนาในมณฑลอุดร (พ.ศ. 2451-2464)

Politics of Educational Management and Religion in Udon Mandala, 1908-1921

Presenter: นายธีรพงษ์ กันทำ

บทความนี้ศึกษาการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์และการสร้างเอกลักษณ์ของราชสำนักสยามที่กรุงเทพฯ และคณะสงฆ์สยาม โดยคณะสงฆ์พยายามแผ่ขยายอำนาจ เพื่อผนวกรวมเอาพระสงฆ์คือการดำรงอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง แต่เป็นมิติของคณะสงฆ์ มีกลไกสำคัญ คือ ประการที่หนึ่ง การบังคับใช้กฎหมาย เป็นเครื่องมือสำคัญ ประการที่สองมีการแต่งตั้ง การปกครองคระสงฆ์ และมีการต่อต้าน และประการที่สาม การศึกษา เป็นการศึกษาสมัยใหม่แทนการใช้ภาษาลาวโดยในภาพทั่วไป จะเห็นว่ากระทรวงมหาไทยพยายามดึงอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและกระทรวงการศึกษา ดังนั้น สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถึงโจมตีครู เพราะครูเป็นผู้สื่อสารระบบการมีสมนะศักดิ์ เป็นประเด็นปัญหา เช่นเดียวกับคือระบบราชการ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่าเพราะเหตุใดราชสำนักสยามต้องการปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์ และสร้างเอกลักษณ์ไทย ดังนั้นจึงควรอธิบายให้ชัดเจนว่าพุทธศาสนาแบบท้องถิ่น(ภาคอีสาน) มีลักษณะอย่างไร

Title:ความรุนแรงในสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะปัญหาข่มขืน

The Violence in Thailand: The Case of Rape

Presenter: นางสาวจุฑามาศ มละครบุรี

ปัญหาการข่มขืนเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างโดยสาเหตุของปัญหาการข่มขืนในสังคมไทยเกิดจากความเชื่อเรื่องชายเป็นใหญ่ ความเชื่อว่าผู้หญิงเป็นสมบัติของผู้ชาย และความต้องการที่จะควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิงให้เป็นไปตามสังคมแบบชายเป็นใหญ่ โดยผลกระทบของเหยื่อที่ถูกข่มขืนนั้นเกิดขึ้นทั้งกับเหยื่อทั้งจิตใจและร่างกาย และรวมทั้งสังคมที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครอบครัว พ่อ-แม่ พี่-น้อง ซึ่งบางครั้งสังคมเองที่เป็นตัวซ้ำเติมเหยื่อโดยการเมินเฉยหรือเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ นอกจากนี้บ่อยครั้งสังคมยังกลับเข้าใจผิดและมองความหมายของการข่มขืนว่าเกิดจากตัวผู้หญิงเอง และภาระในการป้องกันการข่มขืนกลับตกอยู่ที่ตัวผู้หญิงแทนที่จะแก้ไขที่ต้นเหตุของความรุนแรง อันได้แก่โครงสร้างของสังคม

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอประเด็นเรื่องความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ควรยกตัวอย่างกฎหมายหรือระบบชายเป็นใหญ่ให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยอาจยกตัวอย่างบางมาตราของกฎหมาย หรือยกตัวอย่างกรณีศึกษาจริงที่ถูกตกเป็นเหยื่อของการถูกข่มขืน

Transnational Issues in ASEAN

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-202

Reactor/Reviewers : รศ.ดร.โครินเฟื่องเกษม

Moderator : อ.จินตนา เมืองแมน

Title:การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน : การสร้างกำแพง หรือ สะพาน ของการค้ามนุษย์

Entering the ASEAN Community : Building walls or bridges to human trafficking

Presenter: นางสาวเมขลา วุฒิวงศ์

ผู้เขียนได้ทำงานวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนกับปัญหาด้านการค้ามนุษย์ โดยผู้เขียนมองว่าการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งมีสามเสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม โดยจะเริ่มด้วยการประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558

อย่างไรก็ดีแม้ว่าการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน แม้จะส่งผลดีต่ออำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศของกลุ่มประเทศในอาเซียน รวมถึงเป็นการลดอุปสรรคในการติดต่อกันทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม อย่างไรก็ตามอีกแง่มุมหนึ่งของการเปิดประชาคมอาเซียนคือ อาจก่อให้เกิดการไหล่บ่าของคนจำนวนมหาศาลที่จะอพยพเข้ามาสู่เมืองหรือประเทศที่มีระดับเศรษฐกิจที่ดีกว่า จึงเป็นช่องทางให้พวกมิจฉาชีพใช้เป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์จากการเปิดเสรีดังกล่าว ปัญหานั้นคือปัญหาการค้ามนุษย์ ทั้งการค้ามนุษย์เพื่อมาบริการทางเพศ และการค้ามนุษย์เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและแรงงาน เช่น การบังคับใช้แรงงาน การบังคับให้เป็นขอทาน โดยผู้คนที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์มักเป็นคนในชนบทขาดความรู้ความเข้าใจในการมาทำงานนอกประเทศ และเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยปรารถนาที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงตกอยู่ในวงวน

ของการค้ามนุษย์ เนื่องจากคนเหล่านี้มักถูกล่อลวงด้วยรายได้ที่สวยงาม จนกู้หนี้ยืมสินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และเมื่อถูกหลอกเข้าสู่วงจรการค้ามนุษย์ก็ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิใดๆได้ เนื่องจากจำต้องทนทำงานเพื่อใช้หนี้จำนวนมหาศาลที่กู้ยืมมา และในบางกรณีก็เป็นการขู่บังคับโดยใช้ความรุนแรง เป็นต้น

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นบทความที่ค้นคว้าวิจัยมาอย่างดี มีการอ้างอิงชัดเจน มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง โดยได้มีการอธิบาย 2 เรื่องคือ การค้ามนุษย์ และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างชัดเจน อย่างไรก็ดีเพื่อเชื่อมทั้ง 2 เรื่องให้เป็นเนื้อเดียวกัน ควรจะมีการเรียบเรียงเริ่มจากพิจารณาสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการค้ามนุษย์ หลังจากนั้นพิจารณาสาระสำคัญของประชาคมอาเซียนแต่ละเสาหลักว่ามีส่วนเพิ่ม –ลด สาเหตุ/ปัจจัยดังกล่าวหรือไม่ อย่างไรรวมทั้ง AC มีมาตราการจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างไร ยกอย่างเช่นจากผลการประชุม AMMTC SOMTC การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ยังต้องทำทั้ง 3 ระดับ คือ ภายในประเทศที่มีปัญหา ระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคี เช่น AC UN เป็นต้น

ควรมีการเพิ่มเติมสาเหตุของปัญหาในการค้ามนุษย์โดยพิจารณาว่าเสาหลักของอาเซียนมีส่วนในการเพิ่มหรือลดปัญหาการค้ามนุษย์อย่างไร โดยอาศัยการพิจารณาจากพิมพ์เขียวของอาเซียน ซึ่งการแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ต้องเกิดในระดับชาติ ระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคี และอาเซียนต้องมีบทบาทในการลดปัญหาการค้ามนุษย์ คืออาจเพิ่มในส่วนของบทบาทอาเซียนต่อการลดปัญหาการค้ามนุษย์และข้อเสนอแนะอื่นๆนอกจากนี้ควรพิจารณาการสรุปในบทคัดย่อ ในหน้า 1 โดยอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดในกรณีการเข้ามาของสหรัฐอเมริกาว่าบังคับให้เกิดการค้าประเวณี ในความเป็นจริงเกิดจากการล่อลวงกันเองของคนในท้องถิ่น

Title: ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ:ศึกษาเปรียบเทียบ ไทย – พม่า ในช่วงปี 1997 – 2012

Presenter: นางสาวลีลาพร ไชยฮะนิจ

ผู้เขียนนำเสนอการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและพม่าในช่วงปี 1997-2012 โดยพิจารณาว่าประเทศไทยถือเป็นประเทศศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและประเทศพม่าถือว่าเป็นประเทศที่รั้งท้ายในการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบ โดยผู้เขียนเลือกช่วงเวลา 1997-2012 อันเนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่โลกกำลังเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจอันมีจุดเริ่มต้นจากเอเชียไทยก็ได้รับผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าว และเป็นช่วงที่พม่าภายใต้การนำของรัฐบาลทหารก็มีความพยายามในการปฏิรูปประเทศและเปิดประเทศ โดยศึกษาเปรียบเทียบในมิติความร่วมมือระหว่างประเทศระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะประเด็นด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการร่วมมือนั้นเน้นถึงผลประโยชน์แห่งชาติเป็นหลัก โดยละเว้นเรื่องความแตกต่างและข้อขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับพม่า และสุดท้ายผู้เขียนได้วิเคราะห์ปัจจัยที่เหมือนและแตกต่างกันที่ส่งผลต่อระดับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ เช่น ปัจจัยด้านการเกษตรที่เหมือนกันแต่ต่างกันเรื่องผลผลิต เนื่องจากระดับการพัฒนาของเทคโนโลยีที่ไม่เท่ากัน

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ความแตกต่างระหว่างประเทศไทยกับพม่า มีมากมายตั้งแต่การเลือกใช้แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่นไทยเลือกเสรีนิยม พม่าเป็นเผด็จการทางการทหารและมีปัญหาด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ไทยไม่วิพากษ์วิจารณ์พม่ามากนักเนื่องจากไทยต้องพึ่งพาพลังงานอย่างมากจากพม่า ในการเขียนเรื่องปัจจัยต่างที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ผู้เขียนเขียนในลักษณะที่นิ่งเกินไป ซึ่งในความเป็นจริงปัจจัยต่างๆที่ผู้เขียนยกมานั้นมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงเวลาที่ผู้เขียนเลือกศึกษาในทั้งสองประเทศ ระบบเศรษฐกิจในไทยทีที่

ทำการศึกษาก็มีการเปลี่ยนแปลงไปมากและวิกฤติเศรษฐกิจก็มีผลกระทบต่อพม่าไม่มากเนื่องจากพม่าใช้ระบบเศรษฐกแบบสังคมนิยม

ในการนำเสนอบทความไม่ควรเขียนแบบสรุปรวม (Generalized)และวิเคราะห์แค่ด้านเดียวเช่น ปัจจัยการเมืองภายในไทย และพม่าช่วง 15 ปี มีการเปลี่ยนแปลงมากมายไม่อาจสรุปรวมได้เช่นเดียวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การนำทฤษฎีIR ของ Jame N. Rosenau และ Micheal Brechre มาประยุกต์ใช้อธิบาย ทำไม่ครบถ้วน Policy inputไม่ได้ดู policy pervert และpolicy output ใช้ SWOT analysis กับกรณีพม่า แต่ไม่วิเคราะห์ไทย ควรหาข้อมูลประเทศเพิ่มเติมจาก สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยISEASจากสิงคโปร์ วิทยานิพนธ์ของจุฬา-ธรรมศาสตร์และควรใช้ข้อมูลที่ทันสมัย มีความเป็นปัจจุบัน รวมทั้งควรวิเคราะห์ SWOT Analysis ให้รอบด้านมากยิ่งขึ้น

Title: ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐบาลทหารพม่าและคะฉิ่น: ผลลัพธ์ของนโยบายการสร้างความเป็นพม่าและการแผ่ขยายอิทธิพลของจีน

Ethnic Conflict between Myanmar Military Government and Kachin: Consequence of Burmanization Policy and Chinese Expansion

Presenter: นายติณณภพจ์ สินสมบูรณ์ทอง

ผู้เขียนได้นำเสนอปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับคะฉิ่น โดยมองว่าเป็นผู้จากปัจจัยภายในคือ แนวนโยบาย Bumanization โดยพิจารณาผ่านรัฐธรรมนูญพม่า ปี 1974 โดยการแบ่งประเทศออกเป็น 7 รัฐ นโยบาย Burmanization เป็นความพยายามในการกลืนกลายชนกลุ่มน้อยต่างๆ ให้เข้าสู่ความเป็นกลุ่มชาติพันธ์เดี่ยว ในไปสู่ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์เนื่องจากพม่ามีชนกลุ่มน้อยจำนวนมาก การยกเอากลุ่มชาติพันธุ์ Burman มาเป็นกลุ่มวัฒนธรรมหลักของประเทศพม่า นำไปสู่ความขัดแย้งโดยเฉพาะกลุ่มกระเหรี่ยง ฉาน คะฉิ่น ที่ขัดแย้งกับรัฐบาลทหารพม่ามาโดยตลอด การใช้นโยบาย Burmanization นำไปสู่การสร้างอาณานิคมภายใน นำไปสู่การต่อต้านเพื่อปลดแอกของกลุ่มชาติพันธุ์ เกิดเป็นการสู้รบกันระหว่างรัฐบาลทหารและกองกำลังชาติพันธุ์มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

เป็นบทความที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นอาจพิจารณาอิทธิพลของโลกตะวันตก เช่น US EU UN ASEAN ในการกดดันกระบวนการพัฒนาให้เป็นประชาธิปไตยของพม่า ซึ่งเห็นได้จากการจัดการเลือกตั้ง ทั่วไป การปล่อยตัวนางอองซานซูจี การเจราจากับชนกลุ่มน้อย การมีชนกลุ่มน้อยในรัฐสภาเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อยุติการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจรับความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศการปรับภาพลักษณ์ของพม่าในสังคมโลก และการหาอำนาจมาคานการครอบงำของจีนในพม่าคานอำนาจระหว่างโครงสร้างอำนาจเก่า(หนุนโดยจีน)กับโครงสร้างอำนาจใหม่ต้องอาศัย US EU การพิจารณานโยบายจีนต่อรัฐบาลทหารพม่า และสนับสนุนกองกำลังชนกลุ่มน้อย เป็น “นโยบาย 2 หน้า” ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับนโยบายไทยต่อพม่าก่อนสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหวัณ ซึ่งในที่สุดก็เลิกหนุนชนกลุ่มน้อยเพราะต้องพึ่งพิงรัฐบาลพม่า เรื่อง พลังงาน+ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งบทบาทของอินเดียในพม่าซึ่งมีผลประโยชน์คล้ายจีนในที่สุดพม่าอาจต้องเลือกแบบไทย หันมาใช้นโยบายรอบทิศทาง(**Omni - directional**) เพื่อการคานอำนาจ และการอยู่รอด รวมทั้ง พิจารณาว่าคะฉิ่นจะต่อสู้ไปยาวนานเพียงใด มีโอกาสพ่ายแพ้จนต้องเจรจากับรัฐบาลหรือไม่ หรือแนวโมในการเข้ามาต่อสู้ในรัฐสภาพ

ASEAN / Conflict Management

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-206

Reactor/Reviewers : 1. รศ.ดร.วริยา ชิณวรรโณ

2. ผศ.ดร.สมเกียรติ ภู่พัฒน์วิบูลย์

Moderator : อาจารย์สุจิตรตรา ฤทธิ์สกุลชัย

Title: การพัฒนาเศรษฐกิจโดยทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

Economic Development by Social Capital Toward ASEAN Community

Presenter:นายวิศท์ เศรษฐกร

การพัฒนาเศรษฐกิจโดยทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เน้นการศึกษา Blue Print ของประชาคมอาเซียน และเน้นเรื่องเสาหลักทางเศรษฐกิจ เมื่อกล่าวถึง AEC แล้วสามารถวิเคราะห์เนื้อหาทางด้านฐานการผลิตเดียวกัน มาตรฐานแรงงานกับการค้าร่วม ซึ่งปัญหาสำคัญ คือ แรงงาน การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ที่ทีลักษณะแตกต่างกัน จำเป็นต้องศึกษารายละเอียด AEC ยังคงเป็นกรอบกว้างๆ และเป็นนามธรรม ปรับโครงสร้างการบริหารและการปกครอง ข้อเสนอด้านอาเซียนที่น่าสนใจ ประกอบด้วย 1) เรื่อง SMEs.2) ข้อเสนอเชิงวัฒนธรรม 3)การปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด4) การศึกษาตนเอง เช่น การวิจัยแบบ PAR, PRA.5) การมีแนวทางของตนเอง ควรมีการวิจัยทางวัฒนธรรม และการดำเนินการด้านนโยบายควรมีความสอดคล้องกันกับประเด็นการศึกษา ความหมายของ Paradigm ship, ความหมายของ ทุนทางวัฒนธรรมทางสังคมไทย

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของ Reactor: รศ. ดร.วริยา ชินวรรโณ

ด้านความคิด: ควรมีการอธิบาย “ทุนทางวัฒนธรรม” ในส่วนแรก กรอบความคิดควรชัดเจนทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบาย ยังไม่ชัดเจนในการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยความซับซ้อนทางวัฒนธรรมที่สะท้อนในข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก และการวิเคราะห์เศรษฐกิจที่ยังขาดบางประเด็นไป

ด้านการเขียน: ควร มีการย่อหน้า (มีประเด็นอะไรบ้าง) ควรมีการตรวจคำผิดปรับถ้อยคำปรับเป็นภาษาเขียน การอ้างอิงเป็นระบบสากล และควรมีทฤษฎีที่ยกมาอ้างใส่การอ้างอิงด้วย

ข้อเสนอแนะของ Reactor: ผศ. ดร.สมเกียรติ ภู่พัฒน์วิบูลย์

ทุนทางวัฒนธรรม สามารถมีความเป็นไปได้ทางการปฏิบัติ วัฒนธรรมสามารถจำแนก วัฒนธรรมไทยและอาเซียน มีจัดเด่นอะไรบ้าง? ผันวัฒนธรรมไปสู่การปรับในเชิงบูรณาการ และเจาะลึกลงไปบางประเด็นลงไปด้านในด้านหนึ่ง นำไปสู่การใช้ทฤษฎีที่บูรณาการ

Title: การจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Sustainable Tourism Management for SupportingASEAN Economics Community

Presenter:นางสาวอระนุช โกศล

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดจากการประชุมสหประชาชาติ ปี 2535 ที่ Rio de Janeiro ประเทศ Brazil ซึ่งประเทศไทยได้ระลุถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 8

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการท่องเที่ยว มีความตกลงด้านการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Agreement) นโยบายรัฐบาลกับการพัฒนาการท่องเที่ยวบทสรุปและข้อเสนอแนะควรให้ความสำคัญ

กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ การพัฒนาพื้นปูแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ศึกษาผลการศึกษาแล้วประมวลเพื่อจัดทำแผนต่อไป

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของ Reactor: รศ. ดร.วริยา ชินวรรโณ

บทความนี้วัตถุประสงค์ชัดเจนดี ควรมีการอธิบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในช่วงต้น มีการพัฒนากรอบความคิดและพัฒนาอย่างยั่งยืนมีการเสนิปัญหาเกิดขึ้นด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์, การรุกล้ำที่ดิน มีการอ้างอิง ทำให้ทราบว่า สวนใดเป็นของผู้เขียนเขียน ส่วนใดผู้อื่นเขียน

ข้อเสนอแนะของ Reactor: ผศ. ดร.สมเกียรติ ภู่พัฒน์วิบูลย์

มีกสนวิเคราะห์แผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนำไปสู่หัวข้อวิทยานิพนธ์ ข้อควรพิจารณาเพิ่มเติม คือ ความคิดเรื่องการแข่งขันกับความร่วมมือ, คน ASEAN ท่องเที่ยวภายในประเทศสมาชิก หรือให้ประเทศอื่นที่มิใช่อาเซียนมาท่องเที่ยว เพิ่มเติมการวิเคราะห์แผนท่องเที่ยวของไทยว่าใช้ได้จริงหรือไม ศึกษาว่าประเทศไทยมีจุดดี/จุดเด่นอะไรบ้าง และศึกษาประเด็นปัจจุบันการท่องเที่ยวไทยเป็นที่ Medical Hub หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การท่องเที่ยวสูงอายุ, การท่องเที่ยวแบบเด็กให้มีการบูรณาการศาสตร์อื่นๆไปพร้อมๆกัน

Title: การพัฒนาตัวแบบด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมไทยสู่อาเซียน

The Development of Logistics Model for Thailand's Environment to ASEAN

Presenter:นายปฐมบุตร แก้วสมนึก

การพัฒนาตัวแบบด้านโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อมไทยสู่อาเซียน ผลกระทบของระบบโลจิสติกส์ โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอาเซียนกับประเทศในยุโรป เช่น เมือง Stockholm ประเทศ Sweden ที่ได้รับรางวัลด้านโลจิสติกส์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ไทยสู่อาเซียนโอกาสหรือหลุมพราง ยังต้องวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านระบบโลจิสติกส์ในประเทศไทย โดยใช้แนวคิดระบบโลจิสติกส์เพื่อสิ่งแวดล้อม

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของ Reactor: รศ. ดร.วริยา ชินวรรโณ

ชื่อเรื่องยังไม่ชัดเจน รวมทั้งวัตถุประสงค์ยังไม่ชัดเจน อีกทั้งตัวแบบดังกล่าวหากนำมาปรับใช้จะเกิดปัญหาหรือไม่? ควรมีการกำหนดทิศทางให้ชัดเจน ควรปรับการใช้วรรคตอน แก้คำผิด และแก้ไขบรรณานุกรม

ข้อเสนอแนะของ Reactor: ผศ. ดร.สมเกียรติ ภู่พัฒน์วิบูลย์

มีการอธิบายเกี่ยวข้องสัมพันธ์ มีการทำโลจิสติกส์ระบบราง (เจาะลึก) ดูวิวัฒนาการของระบบขนส่งราง, ดูความขัดแย้ง, ปัญหา, อุปสรรค ดูเชิงสังคม ควรเน้นการวิจัยเชิงบูรณาการ ดูการเชื่อมต่อระบบใหญ่กับระบบย่อย ดูความต้องของสังคม ทำให้รัฐบาลมีข้อมูลในการวิเคราะห์

Environmental Management/ Community Organization Council

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-207

Reactor/Reviewers :รศ.ดร.ชาลี นาวานุเคราะห์

Moderator : ผศ.ดร.ธวัดชัย ธานี

Title: ปัจจัยที่มีผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

Community Organization Councils Act B.E. 2551 Implementation in Bangkok Area

Presenter: นายอนันต์ สิทธิวัฒนานนท์

จากผลการศึกษาของผู้วิจัยในเรื่อง เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ไปปฏิบัติในพื้นที่กรุงเทพมหานคร” พบว่า การนำกฎหมายดังกล่าวไปใช้ ยังไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร พบว่า ไม่สามารถทำให้เกิดความสำเร็จในระดับผลลัพธ์ของนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของนโยบาย การประสานงาน ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การประชาสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมทางการเมือง การยอมรับนโยบาย ทรัพยากรและกลุ่มเป้าหมาย โดยผลการศึกษาแสดงทั้งผลบวกและผลลบของการใช้ พระราชบัญญัติ ดังกล่าว ที่สำคัญในผลลบนั้นพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ ไม่ได้รับประชาสัมพันธ์ที่ดี และไม่มีการเข้าร่วมหรือเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร ทำให้การนำพระราชบัญญัติไปใช้ไม่ได้มีประสิทธิภาพที่ดีพอ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพแกนนำและสมาชิกองค์กรชุมชนในทุกระดับอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดที่มีความชัดเจน เน้นการวิจัยทางคุณภาพ มีขั้นตอนรวบรวมข้อมูล โดยการรวบรวมเอกสาร สัมภาษณ์สนทนากลุ่มและสังเคราะห์ผล อย่างไรก็ดีควรระบุเหตุผลในการทำวิจัยในกรุงเทพฯ ผลดีและผลเสียที่นำไปใช้ในกรุงเทพฯ ซึ่งยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ในส่วน แนวคิดตามทฤษฎีของต่างประเทศ เรื่องขบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งควรมีการวิเคราะห์มหภาคและจุลภาค ผลการศึกษาพบว่าลักษณะนโยบาย และสภาพแวดล้อมการเมือง มีผลต่อการนำไปปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ ผลทางด้านบวก คือ ตัวนโยบาย วิธีการดำเนินงาน มีการประสานงานรวมกันได้ดี เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรับผิดชอบทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน ส่วนทางด้านลบพบว่ากระทรวงมหาดไทยยังไม่เห็นด้วย เพราะกฎหมายยังไม่ครอบคลุมที่จะให้งบประมาณแก่ผู้ปฏิบัติได้ยังไม่มีการยอมรับกฎหมายนี้ และความไม่เห็นด้วยกับการรับผิดชอบบริหาร (กฎหมาย) ในส่วนของการนำเสนอควรมีการให้ความสนใจกับผู้ฟัง และควรสร้างบรรยากาศ “การมีส่วนร่วม” ให้เกิดขึ้น

Title: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม Popular Participation on Environmental Management of Subdistrict Administration Organization in Kosumphisai District Area Mahasarakham Province

Presenter: นายทศพักตร์ ใบปอด

ผู้วิจัยศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยพิจารณาความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านตัดสินใจ ด้านประเมินผล และด้านการปฏิบัติงาน โดยดูปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยผลการศึกษาพบว่า อายุ, การศึกษาและอาชีพ มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม และพบว่า โดยรวมแล้วประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและพบว่า โดยรวมแล้วประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางนอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย คือ ควรรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลด้านสิ่งแวดล้อม และควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาปฏิบัติตนในกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้าน

จากงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้การจัดการสิ่งแวดล้อม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคตอย่างไรก็ดี ควรปรับในส่วนข้อเสนอแนะ และชี้ประเด็นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอหลักการและเหตุผลมีความชัดเจนดี เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมน้อย วัตถุประสงค์มีความชัดเจนผลการนำเสนอชัดเจนดีและสรุปได้ดี เพศผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมได้ดี ระดับอายุ คนที่มีอายุมากจะให้ความร่วมมือดี ด้านการศึกษาสูงจะเข้าร่วมและแสวงหาความรู้ดีกว่าผู้ที่ศึกษาต่ำ ด้านอาชีพ อาชีพดีจะสัมพันธ์กับระดับความรู้ และมีความคิดในการจัดการได้ดีการสรุปและการให้ข้อเสนอแนะดี เช่น ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ จะช่วยดึงดูดให้คนมามีส่วนร่วม และควรเพิ่มการฝึกอบรม อย่างไรก็ดียังขาดข้อเสนอแนะที่เน้นรูปธรรม และประเด็นที่สามารถดำเนินการได้ดีที่สุดจากปัจจัยที่ได้ศึกษา ซึ่งคำตอบยังไม่ชัดเจน แต่ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

Title: มาตรการทางกฎหมายเพื่อจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย

Legal measures for the Waste Electrical and Electronic Equipment Management in Thailand

Presenter: นายพนารัตน์ มาศฉมาดล

ผู้วิจัยนำเสนอในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยที่จะนำไปดำเนินการยังอยู่ในรูปของเค้าโครงงานวิจัย ซึ่งยังไม่ได้เริ่มดำเนินการจึงยังไม่มีผลการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอที่มาที่ไปของงานวิจัยดังกล่าว โดยได้ให้ประเด็นความสำคัญเกี่ยวกับเสนอที่มาที่ไปของงานวิจัยดังกล่าว โดยได้ให้ประเด็นความสำคัญเกี่ยวกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิคส์ที่เป็นปัญหาที่สำคัญมากอีกอันหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันยังไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงในด้านปัญหาสุขภาพ โดยผู้วิจัย มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ1) ศึกษารูปแบบ แนวคิด ทฤษฎีและวิธีการในการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายในประเทศต่างๆ3) ศึกษาสถานการณ์ทั่วไปและส่งผลกระทบของซากผลิตภัณฑ์ และ4) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการการร่างกฎหมาย

โดยได้มีการเสนอในส่วนของ บทนำ กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษาควรเพิ่มเติมในส่วนของ ความชัดเจนในหลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์ต้องชัดเจน ไม่ควรเยอะเกินไป และปรับในส่วนการพูดสลับไปสลับมาในส่วนของการนำเสนอ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทความนี้มีการนแสนอหลักการและเหตุผลชัดเจนดี เพราะมีขยะ Electronic มาก มีการตรวจสอบเอกสารชัดเจน เช่น หน่วยงานกำกับดูแล การจัดการในปัจจุบันของกฎหมายต่างๆ แต่เป็นกฎหมายที่ยังไม่บังคับใช้ ในส่วนวิธีการศึกษามีการแยกประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าที่จะศึกษา ชัดเจนครบถ้วน แบ่งประเภทเป็นกลุ่ม หมวดหมู่ที่สะดวกในการศึกษาในการกำจัดซาก เพื่อกำจัดให้ถูกวิธี มีการศึกษาการจัดการปัจจุบันโดยรวบรวมกฎและระเบียบตามหน่วยงานต่างๆและ ศึกษาหลักการต่างๆของประเทศและถูกต้องตามหลักวิธีการและเข้าใช้กฎหมายประเภทใด และศึกษาช่วงว่างของกฎหมายไทยที่มีอยู่ ในส่วนขอบเขตชัดเจน ทั้งด้านข้อมูลทุติยภูมิ, ด้านการจัดการ, กฎหมาย อย่างไรก็ดีการนำเสนอไม่ตามขั้นตอน ควรเรียบเรียงลำดับ เช่น1) หลักการเหตุผล – ปัญหา2) วัตถุประสงค์ 3) กรอบแนวคิด-สมมติฐาน4) วิธการศึกษา5) ผล (ยังไม่ได้ศึกษา)6) สรุปอภิปราบ (ยังไม่ได้ศึกษา)7) ข้อเสนอแนะ (ยังไม่ได้ศึกษา)

Title:Assessments of land use/land Cover change and soil erosion:

A case study of KalawChaung sub-watershed of Inle Lake, Myanmar

Presenter: Mr. Nan Win Zaw

ผู้วิจัยได้นำเสนอการประเมินการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงสิ่งปกคลุมดินและการชะล้างพังทลายของดิน กรณีศึกษาลุ่มน้ำย่อย KalawChaungของInle Lake ในประเทศพม่า การศึกษาพบว่า การใช้ภูมิศาสตร์สารสนเทศ (GIS&RS) ในการประเมินผลการศึกษา พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตั้งแต่ 1990 – 2010 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และส่งผลกระทบการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปกคลุมดิน ส่วนใหญ่มาจากการทำเกษตรกรรมเป็นปัญหาหลัก มีส่วนใหญ่งานวิจัยเป็นการนำข้อมูลทุติยภูมิมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม:

- How to collect the data?
- How to analyze?

} Explain to student

- A lot of technical term?

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

1) Rational: Problem Statements are cleared

2) Objective:
1. Understand on Land use and Land Cover Change between 1990 – 2000 or 2010
2. How many of soil loss in study area
3. Soil conservation practices active result that would be recommenced.

3) Conceptual Framework is cleared.

4) Research Methodology

1. Image Processing of Land use classification is cleared

2. Modeling designs is cleared in each particular factice are also cleared.

5) Result

1. Land use and Land Cover Classification

2. Land use and Land Cover detection Which one of Land use and Land Cover map that were used to calculate the C – factor?

3. Soil Loss maps are reasonable.

6) Conclusion and Recordation are reasonable

Local Government/ Special Economic Zone

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-211

Reactor/Reviewers:ผศ.ดร.กมลพร สอนศรี

Moderator : อาจารย์จิตรลดา ไชยะ

Title: เกาะสมุยกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

KohSamui with Special local authority government

Presenter:ศราวุธ มาเฉลิม

บทความนี้นำเสนอรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น โดยมีลักษณะพิเศษบางประการที่แตกต่างจากองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป โดยมีเหตุผลในการจัดตั้ง ประกอบด้วยประการแรก เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่และพลเมืองที่แตกต่างไป ประการที่สองหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีความสามารถไปเพียงพอในการจัดการ ประการที่สามเพื่อให้มีรูปแบบบริหารที่แตกต่างไปและประการสุดท้ายสาเหตุทางเศรษฐกิจการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุยได้มีการเรียกร้อง นำเสนอมาเป็นลำดับ โดยอยู่ในรูปแบบของการศึกษาวิจัยทั้งของส่วนราชการ สถาบันการศึกษา จนเมื่อ 26 พฤษภาคม 2552ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการการพัฒนารูปแบบการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะเครือข่ายหรือกลุ่มพื้นที่ และรูปแบบการจัดตั้งองค์การบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษ เพื่อทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดพื้นที่พิเศษที่ควรพัฒนาให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจในพัฒนาประเทศ และเสนอแนวทางการจัดตั้งองค์กรในบริหารจัดการในพื้นที่พิเศษ ซึ่งเกาะสมุยได้กำหนดให้เป็นเมืองนำร่องด้านการท่องเที่ยว และได้เสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย คือ1) การมีคณะกรรมการที่ปรึกษาและพัฒนานโยบายเพิ่มเข้ามาในโครงการสร้างบริหาร2) การขยายอำนาจหน้าที่ให้มากขึ้นจากเดิมและอำนาจพิเศษให้มีมากกว่ารูปแบบเทศบาล นำไปสู่ร่างพระราชบัญญัติการบริหารนครเกาะสมุย โดยมีข้อเรียกร้องในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเกาะสมุย คือ

1. โครงสร้างการบริหาร ที่มี 2 แนวคิด คือ การได้ผู้บริหารโดยตรงของประชาชน และการว่าจ้างมืออาชีพเข้ามาบริหารงาน และเพิ่มสภาที่ปรึกษา ซึ่งจะเป็นการเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน

2. รายได้ เพิ่มตามลักษณะภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น เช่น การเก็บภาษีสนามบิน เพื่อเป็นรายได้ในการพึ่งตนเองได้ มีสิทธิในการกู้จากต่างประเทศ เป็นต้น

3. วิธีการจัดบริการสาธารณะ มีการจัดการการท่องเที่ยว การจัดการผังเมืองอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและเทศบาล เพิ่มการจัดตั้งองค์กรมหาชนเข้ามาในการดูแลสาธารณูปโภค

4. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับรัฐบาลกลาง แบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ กำกับโดยผู้ว่าราชการจังหวัด และ กำกับดูแล โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทความชิ้นนี้เป็นบทความที่น่าสนใจ แต่ขาดบทนำ ที่มาที่ไปความเป็นมาของเกาะสมุย เพราะเหตุใดเกาะสมุยจึงจำเป็นต้องมีการปกครองในรูปแบบพิเศษ โดยเฉพาะสาเหตุ และกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์และเนื่องจากเป็นบทความวิจัย แต่ยังไม่มีกรอบที่ใช้ในการวิจัยที่ชัดเจน ใช้เอกสารมาวิเคราะห์ในลักษณะเช่นไร ซึ่งรูปแบบการนำเสนอนั้นเป็นลักษณะการรวบรวมงานวิจัยต่างๆ มานำเสนอ แต่ขาดการวิเคราะห์ควรนำเสนอเครื่องมือ แบบวิเคราะห์เอกสาร

รูปแบบการปกครองในรูปแบบพิเศษมีหลายรูปแบบ โดยตามมุมมองของผู้วิจัยควรจะมีรูปแบบที่ชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว เช่น พัทยา มีลักษณะการปกครองและการท่องเที่ยวซึงมีความแตกต่างกันอย่างไร ควรสรุปประเด็นด้วยการเสนอแนะ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ของผู้วิจัย

Title: เปลี่ยนรูปแปลงร่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

The transformation of Thailand's local governmental organization in response to ASEAN Community and changes in a globalized world

Presenter:อนุสรณ์ พัฒนศานติ์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอมุมมองต่อการปรับเปลี่ยนองค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อสอดคล้องกับโลกาภิวัตน์และ ASEAN โดยนำเสนอสาระสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจบริหารท้องถิ่นตนเอง2) ประชาชนต้องทีส่วนร่วมในทุกกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ความเป็นอิสระเหล่านั้นเป็นไปโดยประชาชนในท้องถิ่น3) สมาชิกสภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนและเป็นการเลือกตั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีฐานะทางกฎหมายเพื่อรับผิดชอบในการบริหารงานของตนหรือมีความเป็นนิติบุคคล และ 5) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแบบกำกับดูแล มิใช่การควบคุม

อย่างไรก็ดี "ความพร้อม" ของการนำไปดำเนินการดังกล่าวกลับล่าช้าและ "งบประมาณ" ที่จะต้องจัดสรรจากรัฐบาลก็ยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งปัญหาด้านกฎหมายที่ท้องถิ่น ไม่สามารถดำเนินการนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนด แต่ต้องการความต้องการของประชาชนตามภารกิจที่กำหนดให้ได้ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือ1) การควบคุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยศูนย์กลางจะมีความกว้างขวางตามภารกิจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ 2) การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำเรื่องใด ได้หรือไม่ได้ ดีหรือไม่ดีอย่างไรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเรียนรู้เอง รัฐบาลกลางไม่ได้ถูกกำหนดให้มีส่วนรับผิดชอบ 3) การเขียนกฎหมายแบบกว้างเกินไป แต่การบริการสาธารณะไม่ใช่สังคมสงเคราะห์ซึ่งรัฐบาลกลางและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดบริการจนกลายเป็น “สิทธิ” ที่ประชาชนพึงได้ รัฐธรรมนูญมีการกำหนดรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเจ้าของพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปโดยผู้นำเสนอได้เสนอรูปแบบและโครงสร้างขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควรมีการปฏิรูป คือ 1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีความหลากหลายรูปแบบภายใต้ตามเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ฝนปัจจุบัน เพื่อรอรับการเข้าสู่ประชาชนอาเซียน โดยให้ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถเสนอรูปแบบการปกครองที่เหมาะสม เพื่อเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่2)ไม่ควรกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งเท่านั้น โดยอาจคิดประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่3) แบบพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศควรตัดคำว่า “แห่งชาติ” และลดความเป็นนามธรรม ความยึดติดเพียงแกนเดียว และ 4) การกระจายอำนาจด้านการจัดเก็บภาษี, การใช้อำนาจ, การถ่ายโอนอำนาจสู่ท้องถิ่นที่ชัดเจนมากขึ้น

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอบทความนี้ชื่อเรื่องมีความน่าสนใจ แต่ละข้อเสนอแนะมีลักษณะกว้าง ยังมองเห็นภาพไม่ชัดว่าจะเปลี่ยนอย่างไรขาดรายละเอียดสำคัญ เช่น ปัญหาทั่วระบุในปัจจุบันขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น แต่อาจจะไม่ใช่ปัญหาหรือยังไม่ครอบคลุมเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนควรกล่าวถึงปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันเพื่อมีการก้าวเข้าสู่ ASEAN โดยอาจกล่าวถึงรายละเอียดของการก้าวสู่ ASEAN และความสัมคัญของการก้าวสู่ ASEAN กับการปกครองส่วนท้องถิ่นและควรอธิบายถึงข้อเสนอแนะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมและวิเคราะห์ว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะรองรับการก้าวสู่ ASEAN ได้อย่าไร จากข้อเสนอแนะที่บอกว่า มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่หลากหลายนั้น แต่ละรูปแบบมีผลดีอย่างไรต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและนอกจากนี้อาจมีการนำเสนอรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่โดยผู้วิจัยด้วย

Social Movement

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-214

Reactor/Reviewers :ผศ.ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์

Moderator : อาจารย์ศักดิ์ชาย สุนทรธนาภิรมย์

Title: ขบวนการภาคประชาชน กรณีศึกษาการรวมกลุ่มของนักเรียนในการชุมชนประท้วงเคลื่อนไหวขับไล่ผู้บริหารโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเลย

Presenter: นายไชยมนู กุนอก และนายมนตรี คำวัน

บทความนี้เป็นการนำเสนอการเคลื่อนไหวของนักเรียน ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวเฉพาะกลุ่ม โดยมีข้อสังเกตว่าเป็นกลุ่มของบุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่าเพราะเหตุใดนักเรียนจึงมารวมกลุ่มกันจนเกิดพลังมวลชนก่อให้เกิดชัยชนะในท้ายที่สุด ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการรวมกลุ่มนักเรียนประท้วงคือ การบริงานของผู้บริหารที่ไม่มีความเป็นธรรมและไม่โปร่งใส เช่น การปิดกั้นการแสดงออกของนักเรียน ไม่สนับสนุนวงโยธวาทิต การไม่เข้าโรงเรียน มอบหมายตัวแทนเข้าประชุม การตัดสินใจล่าช้า การดื่มสุราในโรงเรียนช่วงจัดกิจกรรม การกล่าวหานักเรียนของครูบางท่านทั้งในห้องเรียนและในข้อสอบ และการ

คอรัปชั่น เช่น การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่างๆโดยสั่งซื้อผ่านร้านเครือญาติของตนซึ่งผู้บริหารเป็นหุ้นส่วน ด้วยการเคลื่อนไหวในครั้งนี้กลุ่มนักเรียน ยื่นแถลงการณ์ ใช้เอกสารเป็นสื่อในการทำความเข้าใจและอาศัยสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าว ลงพื้นที่ทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง และได้ระดมมวลชน(นักเรียน ผู้ปกครอง) ปราศรัย ยึดแนวทางสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่มีการเจรจา จนกระทั่งผู้อำนวยการได้ย้ายออกจากโรงเรียนในวันที่มีการชุมนุมประท้วงนั้น ความสำเร็จในการชุมนุมครั้งนี้เกิดจากสำนึกความเป็นพลเมือง ความสามัคคี และรักในสถาบันและชุมชนของตนเอง ปกป้องสิทธิที่ตนเองควรได้รับ ร่วมทั้งต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนด้วย พร้อมกับแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนอีกด้วย โดยการเคลื่อนไหวในครั้งนี้สำเร็จได้เพราะได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนที่กลุ่มนักเรียนเข้าไปทำความเข้าใจพร้อมข้อมูล ผู้ปกครองที่ให้คำปรึกษาและกำลังใจ สื่อมวลชนที่ช่วยการเผยแพร่ข่าวให้สังคมได้รับรู้ความจริง หลังการเคลื่อนไหวสำเร็จบรรยากาศการเรียนและทำกิจกรรมภายในโรงเรียนกลับมาคึกคัก และตอบสนองความต้องการในการเสริมทักษะในการสอบเข้าแข่งขันในระดับอุดมศึกษาและอื่น อีกทั้งตรงตามความคาดหวังของนักเรียนและผู้ปกครองชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะต่อบทความนี้ประกอบด้วย ด้านความร่วมมือของนักเรียน ต้องมีการร่วมมือกันหากขาดความร่วมมือก็จะขาดพลังสภาพภูมิศาสตร์ ต้องมีถนนหนทางที่ดีต้องมีสถานที่ที่เหมาะสม และด้านวิธีการเคลื่อนไหว หากมีวิธีการที่ดี การระดมมวลชนก็จะประสบความสำเร็จ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

เพื่อประโยชน์แก่ผู้นำเสนอบทความและนิสิตการเขียนบทความทางวิชาการที่ดีต้องมีความชัดเจนในเรื่องที่จะเขียน เห็นว่าบทความนี้ไม่ใช่เรื่องการเคลื่อนไหวเพราะเกิดขึ้นและหมดไปในคราวเดียว ด้านการเขียนบทนำยังไม่มี Focus ที่ดี กล่าวคือ ยังไม่เจาะจงให้ตรงประเด็น งานเขียนที่ดีต้องตรงประเด็น ชัดเจน แต่ไม่จำเป็นต้องยาวมาก ยังไม่มีแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการเขียนบทความแต่ละเรื่องบทความนี้ไม่มีการเขียนในส่วนที่เป็นตัวตนของคนที่กล่าวถึง คือ ไม่ให้รายละเอียดของบุคคลแต่ละคนอย่างเพียงพอ ซึ่งจำเป็นต้องให้ภาพรวมด้วย การนำเสนอออกมาดี แต่ไม่มีในบทความ ไม่มีการเกริ่นนำถึงเรื่องเดิม ควรมีการลำดับเรื่องราวเหตุการณ์ความเป็นมาเป็นลำดับขั้นตอนของงานเขียน ประเด็นสำคัญของงาน คือ การอภิปรายผลการศึกษาเข้ากับทฤษฎี เราต้องมีความรู้อย่างเพียงพอ แม่นยำ หากไม่แม่นยำจะนำไปสู่การวิเคราะห์ที่ผิดพลาด ไม่ถูกต้อง ในส่วนของข้อดี – ข้อด้วย บางครั้งอาจขัดแย้งกันต้องตรวจสอบให้ถูกต้อง ควรทบทวนศัพท์บางคำยังไม่ตรงต่อความหมายในส่วนการเขียนงานเหมือนการรายงานข่าวเรียงตามลำดับเหตุการณ์ ตามวันเวลาเกิดเหตุ ซึ่งการเขียนบทความต้องไม่ทำแบบนั้น ต้องนำเหตุการณ์มาประมวลรวมกันแล้วนำไปเขียนไว้ในหมวดใดหมวดหนึ่ง ด้านข้อเสนอแนะ ให้ศึกษาบทความทางวิชาการมากๆ แล้วสังเกตนำมาแก้ไขปรับปรุงในโอกาสต่อไป อย่างไรก็ดีถือว่า มีมุมมองใหม่ๆ ในทางที่ดี เป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมไทย

นอกจากนี้ควรมีการเปลี่ยนชื่อเป็นการประท้วงของนักเรียน มีการให้บริบทของการศึกษา และเพิ่มรายละเอียดของกลุ่มผู้ประท้วง

Title:ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง

Presenter:นายเนตินัย ทิพย์วงษ์ทอง

บทความนี้ มีประเด็นนำเสนอประกอบด้วยยุทธศาสตร์การจัดกระบวนทัพแนวราบเน้นความเสมอภาคของทุกฝ่าย, ยุทธศาสตร์สร้างการเรียนรู้แก่ประชาชน, ยุทธศาสตร์ด้านพันธมิตรและเครือข่ายจากภายนอก, ยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมืองและการเดินขบวนและชุมนุมโดยสันติวิธีผลการศึกษาพบว่า: ขบวนการเคลื่อนไหวภาค

ประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยองประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ เป็นการรวมตัวของการเคลื่อนไหวข้ามชนชั้นทางสังคมของชาวระยอง ที่มีนัยสำคัญยิ่งของทั้งพันธมิตรจากคนชนกลางและองค์กรเครือข่ายชาวบ้าน นักวิชาการ พนักงานรัฐ สื่อมวลชน เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ซึ่งเกิดจากการไม่เห็นด้วยกับทิศทางและนโยบายการพัฒนาแบบทุนนิยมที่ขาดการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจจากคนในท้องถิ่น ความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของโครงการ การสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ฐานคิดของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนอยู่ภายใต้แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่เน้นความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเป้าหมายไปยังประชาชนเป็นหลัก กลไกและวิธีการทำงาน ได้แก่ การรณรงค์ให้ข้อมูลและความรู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลเสีย ผลกระทบในการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ผ่านกระบวนการในการจัดเวทีสาธารณะต่างๆ การสร้างพันธมิตรกับกลุ่มต่างที่มาเข้าร่วมกับขบวนการฯและความมีศักยภาพของกลุ่มแกนนำในการระดมประชาชนให้เข้าร่วมเคลื่อนไหว โดยปัจจัยที่จะนำไปสู่การเคลื่อนไหวสำเร็จ ประกอบด้วย 1) บทบาทของแกนนำ 2) เครือข่ายพันธมิตร3) การรวมพลังสามัคคี

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

เพื่อประโยชน์แก่ผู้นำเสนอบทความและนิสิตการเขียนบทความทางวิชาการที่ดีต้องมีความชัดเจนในเรื่องที่จะเขียน เห็นว่าบทความนี้ไม่ใช่เรื่องการเคลื่อนไหวเพราะเกิดขึ้นและหมดไปในคราวเดียว ด้านการเขียนบทนำยังไม่มี Focus ที่ดี กล่าวคือ ยังไม่เจาะจงให้ตรงประเด็น งานเขียนที่ดีต้องตรงประเด็น ชัดเจน แต่ไม่จำเป็นต้องยาวมาก ยังไม่มีแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการเขียนบทความแต่ละเรื่องบทความนี้ไม่มีการเขียนในส่วนที่เป็นตัวตนของคนที่กล่าวถึง คือ ไม่ให้รายละเอียดของบุคคลแต่ละคนอย่างเพียงพอ ซึ่งจำเป็นต้องให้ภาพรวมด้วย การนำเสนอออกมาดี แต่ไม่มีในบทความ ไม่มีการเกริ่นนำถึงเรื่องเดิม ควรมีการลำดับเรื่องราวเหตุการณ์ความเป็นมาเป็นลำดับขั้นตอนของงานเขียน ประเด็นสำคัญของงาน คือ การอภิปรายผลการศึกษาเข้ากับทฤษฎี เราต้องมีความรู้อย่างเพียงพอ แม่นยำ หากไม่แม่นยำจะนำไปสู่การวิเคราะห์ที่ผิดพลาด ไม่ถูกต้อง ในส่วนของข้อดี – ข้อด้วย บางครั้งอาจขัดแย้งกันต้องตรวจสอบให้ถูกต้อง ควรทบทวนศัพท์บางคำยังไม่ตรงต่อความหมาย ในส่วนการเขียนงานเหมือนการรายงานข่าวเรียงตามลำดับเหตุการณ์ ตามวันเวลาเกิดเหตุ ซึ่งการเขียนบทความต้องไม่ทำแบบนั้น ต้องนำเหตุการณ์มาประมวลรวมกันแล้วนำไปเขียนไว้ในหมวดใดหมวดหนึ่งด้านข้อเสนอแนะ ให้ศึกษาบทความทางวิชาการมากๆ แล้วสังเกตนำมาแก้ไขปรับปรุงในโอกาสต่อไป อย่างไรก็ดีถือว่า มีมุมมองใหม่ๆ ในทางที่ดี เป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมไทย

ในส่วนการนำเสนอมีข้อมูลที่ดีเกี่ยว Context ของประท้วง เนื้อหาที่ปรากฏในบทความมีความน่าสนใจดี แต่ไม่ได้มีการเขียนไว้ในบทความ และมีปัญหาในการลำดับเนื้อหา

Title:บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม: กรณีศึกษาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดอง

Presenter:วิภาวีผลสว่าง

ร่าง พ.ร.บ.ปรองดองมี 4 ฉบับ ร่างขึ้นในรัฐบาลสมัยนายกรัฐมานตรี น.ส. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ยุทธศาสตร์ของการคัดค้านร่าง พ.ร.บ.ปรองดอง เป็นการสร้างเครือข่ายแบบหลวมๆ ระหว่างกลุ่มปัญหาและมุ่งเน้นประเด็นเฉพาะหน้าของตนเองมากกว่าจะเป็นการมุ่งเน้นประเด็นการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างแบบองค์รวม สรุป การศึกษาเรื่องบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในการระดมผู้ร่วมคัดค้านร่าง พ.ร.บ.ปรองดอง

แห่งชาติ ช่วยขยายความเข้าใจในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับขบวนการทางสังคมใหม่และการสื่อสารทางการเมืองผล การศึกษาชี้ให้เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ในการสื่อสารของประชาชนในเครือข่าย และเป็นพื้นที่ปะทะประสาน ของวาทกรรมเกี่ยวกับ “ประชาธิปไตย” และ “ความยุติธรรม” (เช่น วาทกรรมเกี่ยวกับจริยธรรมทางการเมือง วาทกรรมเกี่ยวกับการปรองดองสมานฉันท์ เป็นต้น) ผ่านข้อความ ข่าวสาร และรูปภาพ ซึ่งผู้นำในการคัดค้าน ร่างพระราชบัญญัติฯ ได้ใช้วาทกรรมดังกล่าวในการระดมมวลชนเข้าร่วมการเคลื่อนไหว โดยนอกจากผู้ที่คัดค้าน ร่างพระราชบัญญัติปรองดองจะแสดงความไม่ชอบต่อกลุ่มคนเสื้อแดงอย่างเปิดเผย พวกเขายังแสดงออกซึ่งการเทิดทูน ปกป้องและรักษาสถาบันกษัตริย์ โดยการใช้สัญลักษณ์ และสีที่เป็นตัวแทนของสถาบันกษัตริย์ ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวของเครือข่ายคัดค้านร่างพระราชบัญญัติฯ มีลักษณะที่อาจเทียบเคียงได้กับแนวคิดว่าด้วยขบวนการทางสังคมรูปแบบใหม่ ทั้งในเชิงเป้าหมาย ฐานของการเคลื่อนไหว และยุทธวิธี โดยเฉพาะการแสวงหาช่องทางการสื่อสารทางการเมืองแบบใหม่ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ ที่ได้กำลังได้รับความสนใจศึกษาในวงวิชาการ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

เพื่อประโยชน์แก่ผู้นำเสนอบทความและนิสิตการเขียนบทความทางวิชาการที่ดีต้องมีความชัดเจนในเรื่องที่จะเขียน เห็นว่าบทความนี้ไม่ใช่เรื่องการเคลื่อนไหวเพราะเกิดขึ้นและหมดไปในคราวเดียว ด้านการเขียนบทนำยังไม่มี Focus ที่ดี กล่าวคือ ยังไม่เจาะจงให้ตรงประเด็น งานเขียนที่ดีต้องตรงประเด็น ชัดเจน แต่ไม่จำเป็นต้องยาวมาก ยังไม่มีแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการเขียนบทความแต่ละเรื่องบทความนี้ไม่มีการเขียนในส่วนที่เป็นตัวตนของคนที่กล่าวถึง คือ ไม่ให้รายละเอียดของบุคคลแต่ละคนอย่างเพียงพอ ซึ่งจำเป็นต้องให้ภาพรวมด้วย การนำเสนอออกมาดี แต่ไม่มีในบทความ ไม่มีการเกริ่นนำถึงเรื่องเดิม ควรมีการลำดับเรื่องราวเหตุการณ์ความเป็นมาเป็นลำดับขั้นตอนของงานเขียนประเด็นสำคัญของงาน คือ การอภิปรายผลการศึกษาเข้ากับทฤษฎี เราต้องมีความรู้อย่างเพียงพอ แม่นยำ หากไม่แม่นยำจะนำไปสู่การวิเคราะห์ที่ผิดพลาด ไม่ถูกต้อง ในส่วนของข้อดี – ข้อด้วย บางครั้งอาจขัดแย้งกันต้องตรวจสอบให้ถูกต้อง ควรทบทวนศัพท์บางคำยังไม่ตรงต่อความหมาย ในส่วนการเขียนงานเหมือนการรายงานข่าวเรียงตามลำดับเหตุการณ์ ตามวันเวลาเกิดเหตุ ซึ่งการเขียนบทความต้องไม่ทำแบบนั้น ต้องนำเหตุการณ์มาประมวลรวมกันแล้วนำไปเขียนไว้ในหมวดใดหมวดหนึ่งด้านข้อเสนอแนะ ให้ศึกษาบทความทางวิชาการมากๆ แล้วสังเกตนำมาแก้ไขปรับปรุงในโอกาสต่อไป อย่างไรก็ดีถือว่า มีมุมมองใหม่ๆ ในทางที่ดี เป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมไทย

อย่างไรก็ดียังมีความคลาดเคลื่อนในเนื้อหาและ ในส่วนหัวข้อกับเนื้อหาไม่สอดคล้องกัน อีกทั้งการสรุปเนื้อหากับทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่เป็นการสรุปที่ผิดพลาด

Multicultural Society/ Muslim Community

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-218

Reactor/Reviewers : 1. อาจารย์.ดร.สามารถ ทองเฝือ

2.รศ.ดร.จรัญ มะลูลีม

Moderator : อาจารย์วิรัลพัชร ประเสริฐศักดิ์

Title: พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับการจัดตั้งแนวร่วมชนกลุ่มน้อย
กรณีศึกษา กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย

Presenter: นายเจริญพงศ์ พรหมศร

บทบาทของกลุ่มต่อต้านอำนาจรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภายใต้ในอดีต โดยใช้การจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ซึ่งเป็นกองทหารที่จัดตั้งโดยพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นกลุ่มการเมืองที่เห็นความสำคัญของชนกลุ่มน้อยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองในช่วงสงครามเย็น ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของการเมืองไทย การเปลี่ยนผ่านขั้วอำนาจทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาล รวมทั้งปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

เหตุการณ์ ดุซงญอ จังหวัดนราธิวาส เป็นเหตุการณ์สำคัญที่ได้สร้างความสับสนและส่งกระทบอย่างมากเนื่องจากความไม่ชัดเจนของวัตถุประสงค์การรวมตัว ซึ่งทั้งภาครัฐมองว่าเป็นการรวมตัวเพื่อต่อต้านรัฐบาล ขณะที่ภาคประชาชนบอกว่าเป็นการรวมตัวเพื่อประกอบพิธีไสยศาสตร์สำหรับปลุกขวัญกำลังใจในการเตรียมสู้กับโจรจีนคอมมิวนิสต์จากมาลายาที่เข้ามาปล้นสะดมบ่อยๆโดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและชาวมลายูมุสลิมที่เรียกร้องเอกราช กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณา พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจัดตั้ง กองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย และนำไปสู่การจัดตั้ง กองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ใน พ.ศ.2520อย่างไรก็ตามความขัดแย้งภายในพรรคและความไม่เชื่อมั่นในอุดมการณ์ทำให้เกิดความล้มเหลวในการปฏิสัมพันธ์กับองค์กรติดอาวุธมาลายูซึ่งเป็นกองทหารของชนกลุ่มน้อยภายใต้สังกัดกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยแต่ก็ได้สลายตัวไปในที่สุด

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ข้อวิพากษ์ Reactor: รศ. ดร.จรัญ มะลูลีม

บทความนี้เป็นบทความที่ใช้ภาษาที่ดี สวยงาม เป็นประโยชน์ มีการนำเสนอทำให้เห็นภาพของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยจากฝ่ายต่างๆ ลำดับเรื่องราวได้ต่อเนื่อง อย่างไรก็ดีควรเพิ่มรายละเอียดของบทความ มิติด้านเนื้อหา เช่น วิธีเข้าไปสู่พื้นที่ ยุทธวิธี และมิติด้านเวลาให้ครอบคลุมและชัดเจน

ข้อวิพากษ์ Reactor: ดร.สามารถ ทองเฝือ

บทความนี้เป็นบทความวิจัยที่มาจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ควรเพิ่มองค์ประกอบให้ครบถ้วน เช่น บทคัดย่อไทย/อังกฤษ บรรณานุกรม การอ้างอิงผู้นำเสนอเน้นบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์ในการจัดตั้งกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย ควรเน้นให้ความสำคัญพรรคคอมมิวนิสต์มากกว่ากองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทยและควรอธิบายคำนิยาม “มลายูมุสลิม” ให้เข้าใจ หรือปรับหัวข้อให้ตรงประเด็นใช้คำที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ประการสุดท้ายการปรับบทความให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จะเป็นประโยชน์แก่คนนอกพื้นที่กรณีศึกษาให้สามารถเข้าใจและนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้บทสรุปของบทความ นั่นคือ “การล่มสลายขององค์กร”

Title:การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมกรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

Living Together as a Community in Multicural Society : A Case Study on Traikho Subdistrict, Khokpho in Pattani Province

Presenter: นางสาวสุไรยา วานิ

ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ชุมชนทรายขาว ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ทั้งที่เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ขาวพุทธและชาวมลายูมุสลิมถึงสามารอยู่ร่วมกันได้และมีปฏิสัมพันธ์อันดี นอกจากนั้นยังมีแนวทางใดบ้างที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและชาวมลายูมุสลิมในช่วงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติของคนในพื้นที่ และเพื่อศึกษาแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ โดยนำกรอบแนวคิดเรื่อง ชุมชน สันติภาพ ความขัดแย้ง และแนวคิดพหุวัฒนธรรม มาอธิบายปัจจัยและแนวทางในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างของคนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ที่มีความสำคัญในชุมชนและผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทั้งชาวไทยพุทธและชาวมลายูมุสลิม แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการพูดคุยตามโอกาส และความเหมาะสมพร้อมกับใช้วิธีสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสำรวจชุมชน (Community Survey)ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขระหว่างชาวไทยพุทธและมลายูมุสลิมในชุมชนทรายขาวมี 2 ปัจจัย คือ1.) ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้คนในพื้นที่ไม่ต้องการแยกถิ่นฐานไปที่อื่นเพราะความอุดมสมบูรณ์และการประกอบอาชีพที่ต่างก็ช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี 2.) ระบบการปกครองในชุมชนประกอบด้วย ผู้นำชุมชน การสับเปลี่ยนตำแหน่งกำนัน ความเป็นเครือญาติ และการสื่อสารภาษาเดียวกัน นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่าแนวทางการประนีประนอม การชี้แจงทำความเข้าใจ และการให้ความร่วมมือกันของคนในชุมชน เป็นแนวทางหลักในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีความเข้มแข็ง ชุมชนควรให้ความสำคัญกับการชักชวนเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมหรือกิจกรรมต่างๆ สร้างความใกล้ชิดและผู้อาวุโสในพื้นที่และช่วยปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม นอกจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้กับชุมชนอื่นๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ข้อวิพากษ์ Reactor: รศ. ดร.จรัญ มะลูลีม

บทความชิ้นนี้ เป็นบทความที่นำเสนอในด้านบวก (Positive Thinking) และ เป็นตัวอย่างที่ดี ที่นำเสนอผ่าน Casestudy เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมไทย กรณีศึกษาชุมชนบ้านทรายขาว อาจเป็นแรงบันดาลใจที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างสันติสุขได้

ข้อวิพากษ์ Reactor: ดร.สามารถ ทองเผือ

บทความนี้เป็นบทความที่ค่อนข้างกะทัดรัดควรมีคำนิยามศัพท์ “ชาวมลายูมุสลิม / ชาวไทยมุสลิม” ในส่วนข้อมูลหรือแหล่งอ้างอิงที่ระบุสัดส่วนของมุสลิม / พุทธ นั้นต้องมีแหล่งที่มา ที่น่าเชื่อถือได้สรุปปิดท้ายบทความ คือ การดำรงอยู่

ประเด็นอภิปราย

1.)ในอดีตประเทศไทยหวาดกลัวคอมมิวนิสต์จากการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายโลกเสรีที่นำโดยสหรัฐอเมริกา ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่การทำสงครามต่อต้านคอมมิวนิสต์ แม้ว่าจะไม่ได้มีความขัดแย้งโดยตรง ซึ่งเปรียบเสมือนตราบาปที่ทำให้ไทยต้องเผชิญกับปัญหาที่ถูกมองว่าเลือกปฏิบัติต่อสังคมที่มีความแตกต่างทางอุดมการณ์ แนวคิด และความเชื่อจนถึงปัจจุบัน

2.) กระบวนการเจรจาสันติภาพระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนต้องใช้เวลาประวัติศาสตร์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาช้านาน ไม่สามารถแก้ไขได้เพียงไม่กี่วัน การเจรจาจะต้องลืมอดีตทั้ง 2 ฝ่ายแล้วหันหน้ามาพูดคุยกัน 3.) บทบาทของ ASEAN ต่อปัญหาภาคใต้ของไทย ไม่สามารถมีท่าทีชัดเจนได้ เนื่องจากสาระสำคัญบทหนึ่งของ TAC ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนลงนามร่วมกัน คือ การไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน บทบาทของมาเลเซียนเป็นไปในลักษณะของประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในพื้นที่ภาคใต้ของไทย มิใช่บทบาทในนามขององค์กรอาเซียน

Patronage System

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-219

Reactor: ผศ.เชิงชาญ จงสมชัย

Moderator: อาจารย์ปฤณ เทพนรินทร์

Title:ระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา :กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์

Patronage in the nomination of teachers and education personnel.

Case Study Area Secondary Kalasin District 24

Presenter:นางสาวอาทิตยา นาถาดทอง

บทความนี้ได้นำเสนอถึง ระบบอุปถัมภ์เส้นสาย ที่เกี่ยวข้องการโยกย้ายข้าราชการครู ในมิติของการใช้การโยกย้ายเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในระบบแต่งตั้งโยกย้ายครู, รวมถึง หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ดังกล่าว ทั้งนี้ งานวิจัยได้ใช้กรอบคิด เรื่องระบบอุปถัมภ์ของ ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์ เป็นกรอบในการศึกษาโดยเน้นไปในเรื่องความสัมพันธ์แบบตลาด ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะส่วนตัว ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ เป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ผลการศึกษาพบว่า ประการแรก การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการครู ในเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าว มีการอุปถัมภ์ในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้น เช่น การวิ่งเต้น จ่ายค่าตอบแทน, การขอความช่วยเหลือจากนักการเมือง, การติดต่อผ่านผู้มีบุญคุณหรือเครือญาติของผู้พิจารณาโยกย้าย หรือกระทั่งการขอให้ช่วยเหลือเพราะเคยเป็นผู้มีบุญคุณให้การสนับสนุนผู้พิจารณาฯ ในอดีตในกระบวนการนี้มีการเรียกรับเงิน หรือเสนอเงินจำนวนมากเพื่ออำนวยความสะดวกในการโยกย้ายแต่งตั้ง การกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานอย่างมาก ประการต่อมาระบบอุปถัมภ์ ไม่เพียงแต่มีผลต่อการแต่งตั้งโยกย้าย หากแต่ส่งผลต่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพอย่างมาก จนกล่าวได้ว่า หากไม่มีผู้อุปถัมภ์ก็จะไม่มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ

ผู้นำเสนอได้อภิปรายผลการศึกษาดังกล่าวไว้ว่าผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ามีการใช้เงินแลกเปลี่ยนกับการได้รับพิจารณาแต่งตั้งโยกบ้าย จริง และยังพบอีกว่า ผู้มีอำนาจแต่งตั้งโยกย้ายคือ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูละบุคลากรทางการศึกษา มีการใช้อำนาจหน้าที่เกินกว่าที่กฎหมายมอบไว้ให้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาประเภทเดียวกันหลายชิ้น อาทิ งานศึกษาของ จ่าเอกวิเศษศักดิ์ สายโท (2550) ซึ่งศึกษาเรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 , หรือ งานศึกษาของ คำพันธ์ อัครเนตร (2533) ซึ่งศึกษาการบริหารงานบุคลากรของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดด้านการบำรุงรักษาบุคคลากร เป็นต้น ทั้งนี้ผู้นำเสนอได้สรุปผลการศึกษาไว้ว่าระบบอุปถัมภ์ นี้ก่อให้เกิดความด้อยประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลต่อภาพพจน์ของครูบาอาจารย์ นอกจากนี้ ระบบอุปถัมภ์ยังสะท้อนถึงการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง และไม่ยุติธรรม อีกด้วยโดยผู้นำเสนอ เสนอแนะแนวทางสำหรับแก้ปัญหาระบบอุปถัมภ์ไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1) ควรปรับปรุงระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนครู การเกลี่ยอัตรากำลัง รวมถึงการย้ายให้เป็นมาตรฐานและสามารถติดตามประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ2) ควรปรับระบบการสรรหาอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ) ในเขตพื้นที่การศึกษา โดยเสนอให้มีผู้แทนจากทุกระดับ ทุกประเภทของหน่วยงานที่เกี่ยวกับการศึกษา คัดสรร ผู้ทรงคุณวุฒิ จากบุคคลภายนอก เพื่อใช้สำหรับการคานอำนาจกันในหมู่คณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าว3) ควรกระจายอำนาจการปฏิบัติด้านบุคคลกรให้กว้างขวาง ไม่ต้องขึ้นกับหน่วยงานเดียว ควรให้ (อ.ก.ค.ศ.) ทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายกว้างๆ เท่านั้น4) ควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ คุณธรรม จริยธรรม การสร้างจิตสำนึกและควรจัดประชุมสร้างความเข้าใจระหว่าง อ.ก.ค.ศ. และข้าราชการครูเพื่อรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน5) ควรให้ความสนใจเรื่องสวัสดิการ หรือส่งเสริมขวัญกำลังใจในทุกระดับ6) ควรลดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของ อ.ก.ค.ศ. จาก 4 ปี เหลือ 2 ปี เพราะเป็นตำแหน่งที่ให้คุณ-โทษ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

1. บทความนี้ยังไม่สามารถตอบจุดมุ่งหมายของการศึกษาได้อย่างชัดเจน เช่น ควรวิเคราะห์ให้ได้ว่าระบบอุปถัมภ์ที่ศึกษามี อยู่กี่รูปแบบ แต่ละรูปแบบมีลักษณะ ,กระบวนการและผู้เกี่ยวข้องอะไร ,อย่างไรบ้าง ซึ่งควรทำให้ชัดเจนได้มากกว่านี้ยังไม่ได้แสดงให้เห็นความแม่นยำในระเบียบวิธีวิจัย ทั้งในแง่ของการตอบคำถามในแต่ละบทเช่น ความสำคัญของปัญหา ผู้นำเสนอยังไม่ตอบว่าเหตุใดการศึกษาในกรณีพื้นที่การศึกษาเขต 24 จึงสำคัญ พิเศษ สมควรจะศึกษา อีกทั้งการใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพบว่าไม่มีการนำเอามาประยุกต์ใช้กับผลการศึกษาทำให้การบรรยายผลการศึกษาไม่พบว่ามีการประยุกต์ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์มาอธิบาย นอกจากนี้ จุดอ่อนที่สำคัญคือ การที่มีกลุ่มตัวอย่างน้อย กล่าวคือ จากประชากรครูทั้งสิ้น 2000 กว่าคน ผู้วิจัยกลับจัดทำแบบสอบถามเพียง 20 คนเท่านั้น ซึ่งยังไม่เพียงพอและครบถ้วน อีกทั้งกลุ่มประชากรที่สัมภาษณ์นั้นยังไม่มีกลุ่มคนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแต่งตั้งโยกย้ายนั่นคือ กลุ่มผู้บริหาร หรือ อ.ก.ค.ศ ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจแต่งตั้งโยกย้าย นอกจากนี้กลุ่มนักการเมืองซึ่งผู้ศึกษาระบุไว้เองว่าเป็นผู้มีส่วนในการแต่งตั้งโยกย้ายด้วย ก็ยังไม่พบว่ามีการเก็บข้อมูลในส่วนดังกล่าวด้วยเหตุผลนี้ ทำให้ผลการศึกษาของงานชิ้นนี้ไม่สามารถนำเสนอให้เห็นถึงระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบต่างๆ ได้ อีกทั้ง ไม่สามารถตอบประเด็นข้อสงสัยที่งานวิจัยตั้งไว้ได้ เช่น ระบบอุปถัมภ์ที่ใช้เส้นสายทางการเมืองมีลักษณะสำคัญอย่างไรขอให้ผู้วิจัยนำไปปรับแก้ในการเขียนงานต่อไป

2.ควรวิเคราะห์องค์กรหลักที่มีอำนาจในการแต่งตั้งโยกย้าย (อ.ก.ค.ศ) ในรายละเอียดมากกว่านี้ เช่น ที่มา บทบาท อำนาจหน้าที่ โดยวิเคราะห์ให้เห็นระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ให้ชัดเจน

3. ควรวิเคราะห์กฎ ระเบียบในการโยกย้าย ให้ มีรายละเอียดมากกว่านี้ แล้ววิเคราะห์ให้เห็นว่ากฎระเบียบเช่นนั้น มีช่องทางใดบ้างที่ระบบอุถัมภ์ได้แฝงอยู่ แล้วควรวิเคราะห์ว่าระบบอุปถัมภ์สามารถก้าวข้ามระเบียบเหล่านั้นได้อย่างไรบ้าง

4. ควรอธิบายประเด็นเรื่องอิทธิพลทางการเมืองให้ชัดเจน เพราะในงานชิ้นไม่ค่อยมีการกล่าวถึง หากทำประเด็นนี้ให้ชัดเจนจะเป็นจุดเด่นของงานชิ้นนี้

5.ข้อเสนอแนะบางข้อมีความขัดแย้งกันอยู่ เช่น ควรจะตัดคำว่าเพื่อประโยชน์ทางราชการ ใช้ระเบียบออกเพราะเอื้อต่อการใช้ระบบอุปถัมภ์ แต่กลับเสนอว่าควรเพิ่มอำนาจให้ผู้มีอำนาจพิจารณาเหตุอย่างอื่นประกอบการโยกย้ายด้วย เช่น ความเดือนร้อน หากเป็นเช่นนี้ก็ยังหนีไม่พ้นระบบอุปถัมภ์เช่นเดิม

6. จำนวนผู้ให้ข้อมูลน้อยเกินไปทำให้ข้อมูลหรือรายละเอียดไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมทำให้ผลการศึกษาขาดความชัดเจน

Title:ระบบอุปถมภ์ในการก้าวสู่ตำแหน่ง 4 สมัยของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

Patronage to step into the fourth period. Prime TambonKhok Sa-ad Khong Chai District Kalasin Province

Presenter:นายประพันธุ์ นาถาดทอง

บทความนี้ได้ทำการศึกษา ระบบอุปถัมภ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ผู้นำเสนอได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยว่า เพื่อศึกษา ผลงานและภูมิหลังของการก้าวสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด พร้อมกันนี้ต้องการ ทราบถึงรูปแบบการหาเสียง ตลอดจน การใช้ระบบอุปถัมภ์ในการหาเสียงเพื่อรักษาตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนปัจจุบันนี้ โดยผู้นำเสนอใช้วิธีการศึกษา ทั้งการศึกษาจากเอกสาร การศึกษาภาคสนาม ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น ประชาชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวคะแนน และคู่แข่งทางการเมือง นอกจากนี้ผู้นำเสนอยังได้เข้าร่วมสังเกต และสนทนากลุ่มอย่างไม่เป็นทางการอีกด้วยทั้งนี้กรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษา ผู้นำเสนอใช้เรื่องระบบอุปถัมภ์ของ ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์ เป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยพิจารณาว่าระบบอุปถัมภ์นั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง (กลุ่ม) คนสองสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันและต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ใน 2 ลักษณะ คือ1) การอุปถัมภ์ในเชิงความสัมพันธ์แบบตลาด ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนโดยการใช้เงินเป็นเครื่องมือ ในกรณีนี้จะมีการใช้เงินซื้อเสียง การจัดเลี้ยง การให้ค่าตอบแทนในลักษณะต่างๆ รวมทั้งสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์เฉพาะตัว2) เป็นการอุปถัมภ์ในมิติความสัมพันธ์เชิงรัฐศาสตร์ หมายถึงการตอบแทนด้วยการบริหาร จัดสรรงบประมาณโครงการ อำนาจหน้าที่ และตำแหน่งทางการงานของรัฐอันเป็นประโยชน์ร่วมของสาธารณะให้เอื้อกับกลุ่มหรือบุคคล

ผลการศึกษาส่วนที่น่าสนใจ พบว่าสิ่งที่ทำให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเลือกถึง 4 สมัย ประกอบด้วย1) ผลงานในอดีต อาทิ การสร้างถนน การสร้างสถานที่ออกกำลังกาย การมีฐานะที่พร้อมให้ความช่วยเหลือ รวมถึงการมีกิจกรรมประเภทต่างๆ ตามวาระ2) รูปแบบการหาเสียง พบว่า มีการใช้หัวคะแนนซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่หรือเครือญาติ มีการจัดตั้งเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ส่วนนี้เองที่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การได้รับเสียงสนับสนุนอย่างมาก เชื่อว่าปัจจัยเรื่องหัวคะแนนมีผลต่อการเลือกตั้งถึง ร้อยละ 70 ของคะแนนเสียงที่ได้รับอย่างไรก็ตาม ไม่พบว่ามีการสัญญาว่าจะให้ หรือการซื้อเสียงโดยอาศัยเงินทอง กระนั้น ผู้นำเสนอให้

ข้อมูลว่า มีผู้ให้สัมภาษณ์ 3 ราย กล่าวหาว่าอาจมีการซื้อสิทธิขายเสียง ทว่าพวกเขากลับไม่มีหลักฐานที่ชี้ชัดได้ ผู้ให้สัมภาษณ์เหล่านั้น ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า พวกตนได้รับรู้ แต่ไม่ระบุว่าพบเห็นหรือรับรู้อย่างไร พวกตนยังเห็นว่าการใช้เงินซื้อเสียงไม่ใช่ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ได้ผล มีองค์ประกอบอื่นอีกหลายประการ ที่ผู้ลงคะแนนจะนำไปพิจารณา3) การใช้ระบบอุปถัมภ์ ประกอบด้วย การลงพื้นที่พบปะประชาชน , การประชาสัมพันธ์ การเลือกนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้สมัคร, รวมถึง การสร้างเครือข่ายที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กระจายครอบคลุมในแต่ละหมู่บ้านในตำบล

ผู้นำเสนอออภิปรายผลการศึกษาดังกล่าวไว้ 3 ประเด็น คือ 1) รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครกับกลุ่มผู้ลงคะแนน จะพบว่าปัจจัยเรื่องความสัมพันธ์ของหัวคะแนนกับกลุ่มผู้ลงคะแนนเป็นเรื่องสำคัญ วิธีการใช้หัวคะแนนเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมและได้ผลดี มีการใช้ระบบหัวคะแนนที่เหมือนการสร้างเครือข่ายแบบขายตรง 2) รูปแบบการให้ความช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ ส่งผลให้ผู้ลงคะแนนอยากเลือก ลงคะแนนให้กับนายกคนนี้ ทั้งนี้ การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นไปในรูปแบบของการสัญญาว่าจะใช้นโยบายที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นสัญญาว่าจะให้ที่ถูกต้องตามกฎหมาย 3) รูปแบบการให้ความสนับสนุนการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้รับของประชาชนในฐานะผู้ตอบสนอง พบว่า ผู้ลงคะแนนเลือกนายก คนนี้เพราะผลงานในอดีต และพบว่ามีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่ามีโอกาสรับรู้ถึงการซื้อสิทธิขายเสียง สำหรับผู้นำเสนอ ได้กล่าวถึงประสบการณ์ตรงของตัวในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อ 6 กันยายน 2552 ว่าตนในฐานะเจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้ง ได้พบเห็นว่า “มีการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งค่อนข้างสูง ระบบอุปถัมภ์ยังคงมีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะเงิน มีส่วนสำคัญที่ถูกนำมาใช้ในระบบอุปถัมภ์” (หน้า 11)

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

1.ในส่วนของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษายังไม่ชัดเจนและยังไม่ได้ใช้กรอบนั้นมาวิเคราะห์ข้อมูล ควรใช้กรอบดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลให้ชัดเจนมากกว่านี้อาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาทั้งหมดของงานชิ้นนี้ไม่ได้ตอบคำถามว่า ผลการศึกษาที่ออกมาแสดงให้เห็นถึงระบบอุปถัมภ์อย่างไร ส่วนไหนที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนดังกล่าวใช้ระบบอุปถัมภ์เพื่อธำรงตำแหน่งของตนไว้ ทั้งๆ ที่หัวเรื่องของการศึกษาว่าด้วยการพิจารณาระบบอุปถัมภ์นอกจากนี้ การศึกษายังไม่ระวังต่อข้อมูลและบริบทที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ งานศึกษาชิ้นนี้ต้องการพิจารณาการเลือกตั้ง 4 ครั้ง ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด ซึ่งกินระยะเวลาตั้งแต่ 2538 -2552 ทั้งนี้ การเลือกตั้งในช่วงเวลาดังกล่าวแตกต่างกัน เพราะช่วงแรก ก่อนการการออกพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องในปี 2546 ระบบการเลือกตั้ง ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยตรง ฉะนั้น การวิเคราะห์การเข้าสู่ตำแหน่งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นี้ควรจะวิเคราะห์ให้เห็นเป็นสองช่วงที่แตกต่างระหว่างวิธีการเลือกตั้งแบบโดยอ้อม และการที่ประชาชนมีส่วนในการลงคะแนนเสียงเลือกโดยตรง ในส่วนท้าย ผู้วิจัย ควรจะตอบคำถามให้ได้ว่า ช่วงที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล คนนี้มีอำนาจ เขาได้ใช้ระบบอุปถัมภ์ในการธำรงรักษาอำนาจของเขาอย่างไรบ้าง อีกทั้งควรจะตอบให้ได้ด้วยว่า ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนนี้ กับการเมืองระดับชาติเป็นอย่างไร เพราะการนำเสนอได้กล่าวถึงการที่เขาเชื่อมโยงกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร์และแกนนำกลุ่มเสื้อสี (เสื้อแดง)

2. ผลการศึกษาที่นำเสนอมายังไม่ปรากฏระบบอุปถัมภ์ในผลการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ควรวิเคราะห์ให้เห็นระบบอุปถัมภ์ในผลการศึกษาทั้ง 3 ด้านให้ชัดเจน

3. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวนน้อยไปจึงยังไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างชัดเจนทำให้ผลการศึกษาไม่ชัดเจนไปด้วยกล่าวคือ ประชากรทั้งหมดมีถึง 7000 คน หากแต่ทำการสัมภาษณ์เพียง 32 คน

ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวถือว่าน้อยมาก

4. ในการตอบคำถามพบประเด็นเรื่องการเมืองที่ผู้ชนะการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับชาติและการเป็นคนเสื้อแดง สิ่งเหล่านี้ยังชัดเจน.ในการ Present แต่ควรจะมีรายละเอียดในPaper ให้ชัดเจนด้วย

5. การได้มาซึ่งตำแหน่งมี 2 ช่วงช่วงที่มาโดยสภา 2 สมัย และช่วงที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน 2 สมัย การวิเคราะห์ควรวิเคราะห์ให้เห็นระบบอุปถัมภ์ใน 2 ช่วงนี้ และวิเคราะห์ว่าเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

6. หัวข้อนี้มีความน่าสนใจ คือ พยายามศึกษาระบบอุปถัมภ์ที่แฝงอยู่ในระบบการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังขาดรายละเอียดในการศึกษาอีกมาก

Public Policy

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-333

Reactor/Reviewers : 1.รศ.ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ

2.อาจารย์.ดร.สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์

Moderator :ผศ.ดร.สิทธิชัย ตันศรีสกุล

Title: ผลกระทบของระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัยต่อภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาของประเทศ: การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

The Impact of University Ranking Systems (URS) on National Policy Foresight : Research Literature Review and Policy Recommendations

Presenter:นางสาวรุ่งดาว จารุภูมิ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

Reactor 1

ควรมีการ Documentary Research เพื่อสร้างข้อสรุปก่อนและกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ เพิ่มการสังเคราะห์ประเด็นเพื่อสร้างทางเลือกผลของการจัดอันดับ จะชัดเจน เช่นมีการเปรียบเทียบประเทศแต่ละประเทศอาจเลือกประเทศทางอาเซียนอย่างเดียวแต่เลือกมาไม่ต้องหลายประเทศ ให้ได้ผลสรุปสังเคราะห์ประเด็นว่าคำนึงถึงทางเลือกเชิงนโยบาย ควรหาข้อมูลมาสนับสนุนเชิงวิชาการ ซึ่งหัวข้อเป็น Hot Idea(น่าสนใจปัจจุบัน)น่าจะสามารถทำเป็นbaby theories ได้ Reactor 2

มีทางเลือกเพิ่มจากงานวิจัยเชิงเอกสารDocumentary Research การทบทวนวรรณกรรมและข้อเสนอแนะอื่นๆ (ที่นำเสนอไม่ใช่งานวิจัย)finaling มาได้อย่าไร Model จากทางยุโรปเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งไทยเอามาใช้ไม่ได้ เช่น ภาษีอัตราก้าวหน้า ถ้าเอามาใช้ต้องระวัง

Title: ข้อเสนอเชิงนโยบายในการปรับโครงสร้างและบทบาทของส่วนราชการเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

A Proposed Policy for Public AdministrativeReorganizationand Change the Role to ASEANCommunity

Presenter: นายนราธิป ศรีราม

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

Reactor 1 ประเด็นที่สะท้อนภาพการออกแบบโครงสร้างเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ควรระบุให้ชัดเจนว่าจะใส่อะไรลงไปบ้างในตัวของ อบจ. หากส่วนราชการสนใจจะเอาไปใช้ แต่ควรระบุว่าเป็นความคิดเห็นส่วนตัว และควรบอกว่าวัตถุประสงค์จะเอาไปใช้ในราชการส่วนใด

Reactor 2แนะนำ บทความเสนอให้เห็นได้ชัดแต่ยังเหมือนเป็นการเล่าการมาของPnwtriy org.จะเหมือนกับนำไปใช้กับ Project(ผู้วิจัยแก้ว่าแบบไขว้เชิงนโยบาย) จะนำเอาไปใช้ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้หรือไม่ อย่างไร เพราะ อบต.ต่างมีปัญหาเรื่องงบประมาณ

Title: ผู้นำสถานศึกษาของชุมชนอาเซียนในอนาคต:แม่แบบ หุ่นยนต์ มังกร แบบใดที่คุณต้องการจะเป็น

The Future Education Leaders in the ASEAN Community :

What do You Want to be Clones Drones or Dragons ?

Presenter:นางสาวประทุมทิพย์ ทองเจริญ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

Reactor 1 แนะนำ การนำเสนอเป็นบทความวิชาการ ความคิดของผู้เขียน ประสบการณ์มาถ่ายทอดกระบวนการที่บอกคนอ่าน เอา Dialectic มาวิเคราะห์สิ่งนำเสนอควรนำเสนอมุมมองเปรียบเทียบคุณสมบัติตัวผู้นำสถานศึกษาที่ก้าวเข้าสู่อาเซียนให้หลีกเลียงการเจาะจง ทำให้การอ้างอิง (ไม่ Identifying ofperson)เพื่อสะท้อนภาคความคิดของบทความเห็นประเด็นอะไรที่เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์สะท้อนวิชาการและแนวคิดนำไปย่อต่อได้

Reactor 2แนะนำบทคัดย่อไม่สมกับเนื้อหา (อะไรไม่จำเป็นก็ตัดทิ้งไป) สิ่งแวดล้อมไม่เกี่ยวข้องกับผู้นำหรือองค์ประกอบทั้ง 7 ไม่มีที่มาที่ไปแล้วสรุปเองว่าอยู่ในตัวแบบมังกร เป็นต้น

Title: การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารมหาวิทยาลัย ในกลุ่ม “ร้อยแก่นสารสินธุ์”

Conflict Management’s University Administrators in “RoiKhaenSarnSin”

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจารณ์บทความ (Reactor/Reviewers)

Presenter:นางนัยนา ดรชัย

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

Reactor 1 การศึกษาความหลากหลายของผู้บริหารมหาวิทยาลัย แม้มีข้อจำกัดจริง แต่ก็ยอมรับในข้อจำกัดนั้น งานวิจัยมีความชัดเจนดี แต่ที่ออกมาคือ วิธีที่ผู้บริหารใช้คือการประนีประนอม ซึ่งโดยปกติยากมากที่มีเวลาศึกษาด้านนี้(ผู้บริหารหาตัวยาก) แต่เพื่อให้การวิจัยเข้มข้นต้องหาสาเหตุ วิธีการบริหารและการจัดพฤติกรรมว่ามีรูปแบบใดที่เชื่อมโยงสาเหตุและวิธีการศึกษาจึงจะลุ่มลึกมากขึ้น การเหวี่ยงไปหลายๆวิธีไม่เหมาะสมน่าจะหาสัก 1-2 วิธีจะเหมาะสมกว่า

Reactor 2 การทำวิจัยครบสมบูรณ์ ใช้เทคนิคหลากหลาย มีตารางมีแผ่นภาพ ไม่มีที่ติ

Quality of Working Life

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-334

Reactor/Reviewers :รศ.ดร. วิทยา สุจิตธนารักษ์

Moderator : ผศ.ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น

Title:คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการตำรวจ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ Quality of working life of the Police in Scientific Crimes Detection

Presenter: นางสาวธัญสินี บุรี

ผู้ดำเนินรายการเสนอแนะว่าในส่วนตัวแปรที่ทำให้คุณภาพชีวิตแตกต่างกัน ควรจะต้องมีคำอธิบายให้ชัดเจนว่าน่าจะมาจากเหตุผลใดในฉบับผลการศึกษา ยังไม่มีข้อเสนอแนะไม่ตอบโจทย์/ความมุ่งหมายข้อสุดท้าย เพราะเป็นสิ่งสำคัญ และควรเน้นความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาให้ชัดเจนว่าปัญหาอะไรทำให้ต้องการศึกษาเรื่องนี้

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

เนื้อหาที่เป็นฉบับที่นำเสนอ ชัดเจนและมากพอให้ทำความเข้าใจได้ โดยมีรายละเอียดที่เพียงพอผู้นำเสนอมีความมั่นใจและนำเสนอได้คล่องแค่วดีใช้เวลาในการนำเสนอ พอเหมาะสมรายการที่คิดว่าน่าจะต้องปรับปรุงได้วิจารณ์ไว้แล้ว

Title: คุณภาพชีวิตการทำงานของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Quality of work Life Teachers' atMahasarakham University Demonstration School

Presenter:นายอนุสรณ์ ตาดทอง

ข้อเสนอแนะจากผู้ดำเนินรายการเนื้อหาที่ทำเป็นแบบสรุปงานวิจัยน้อยไปหน่อยให้ข้อมูลน้อยเกินไป ทำให้อยากแก่การได้ภาพรวมทั้งหมดที่ถูกต้อง การนำเสนอพอไปได้แต่ไม่สู้มั่นใจนัก มีข้อบกพร่องอยู่หลายจุด ซึ่งได้วิจารณ์ไว้แล้วสมควรปรับปรุงแก้ไข

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ตัวแปรที่ตั้งไว้ตามสมมติฐาน 5 ข้อ ข้อไม่เป็นไปตามสมมติฐานควรพิจารณาถึงตอนตั้งสมมติฐานมีที่มาอย่างไร อาจอภิปราย/อธิบายว่าทำไมเกือบทั้งหมดไม่แตกต่างกันเช่นเดิมให้ชัดเจน ในส่วนวัตถุประสงค์กับผลการศึกษาและอภิปรายผลไม่สอดคล้องกัน ไม่เป็นเหตุผล มีความสับสนควรปรับปรุงแก้ไขให้ชัดเจน โดยเฉพาะ อภิปรายผลข้อที่ 4ในส่วนการเขียนความสำคัญ /ของปัญหาที่นำไปสู่การศึกษาให้ชัดเจนว่าเห็นปัญหาอะไร จึงเลือกทำเรื่องนี้ (เน้นให้ชัดเจน)

Government Policy/ Police Management

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-338

Reactor/Reviewers :อาจารย์.ดร.อลงกรณ์ อรรคแสง

Moderator : อาจารย์ ทิพสุดา ญาณาภิรัต

Title: การประเมินผลโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค โดยใช้ตัวแบบซิป (CIPP Model) :กรณีศึกษาเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

Evaluation of the 30 baht-care all Disease project by means of CIPP Model : A case study ofcontracting unit primary care of NachuekMahasarakham Province

Presenter:นางสาวธณัฐญา รุดโถ

งานวิจัยชิ้นนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินผลด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เพื่อหาแนวทางปรับปรุงโครงการในพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบประเมินสำหรับผู้รับบริการ และนำกรอบแนวคิด ตัวแบบซิป (CIPP Model) ซึ่งมีการนำ 1) บริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการ 4) ผลผลิต มาใช้เพื่อประเมินผลของโครงการจากการศึกษา โดยจำแนกประเด็นตามกรอบแนวคิด พบว่า**ด้านบริบท**ผู้ให้บริการ ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของโครงการฯ ให้กับประชาชนได้รับรู้ผู้รับบริการ มีความพึงพอใจเมื่อไปรับบริการในโครงการ และเห็นด้วยกับการดำเนินโครงการ 30 บาท เนื่องจากไม่ต้องกังวลเรื่องค่ารักษาในยามเจ็บป่วยหนัก**ด้านปัจจัยนำเข้า**ผู้ให้บริการ สถานบริการมีบุคลากรไม่เพียงพอ และในด้านงบประมาณมีความล่าช้าและไม่เพียงพอเช่นกันผู้รับบริการ มีความพึงพอกับสถานที่ให้บริการ บุคลากร ยา และเวชภัณฑ์ เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์**ด้านกระบวนการ**ผู้ให้บริการ การดำเนินงานของโครงการฯ มีกระบวนการผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านโครงสร้างองค์กร การพัฒนาคุณภาพบริการ การประสานงานในเครือข่ายการประชาสัมพันธ์และการรับเรื่องราวร้องทุกข์ การบริการพยาบาลและฟื้นฟูสภาพ การบริการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค การพัฒนาบุคลากร ส่งผลให้จำนวนผู้รับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกในปี 2555 มีจำนวนเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้ป่วยในในปี 2555 มีจำนวนลดลงผู้รับบริการ การลงทะเบียนสิทธิตามนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยยึดข้อมูลตามฐานทะเบียนราษฎร์มีความเหมาะสม และประชาชนสามารถเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลนาเชือกและพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างสะดวก**ด้านผลผลิต** ผู้ให้บริการ เป้าหมายของการมีหลักประกันสุขภาพในพื้นที่คือ ร้อยละ 100 แต่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากความคลาดเคลื่อนของข้อมูลในการสำรวจผู้รับบริการ มีความพึงพอใจทางด้านค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการด้านสุขภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากโครงการฯ มีค่าใช้จ่ายเพียง 30 บาทต่อครั้ง และคิดว่าได้รับการรักษาพยาบาลที่มีความเหมาะสมกับค่าบริการทางการแพทย์

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

โครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค เป็นโครงการที่เริ่มในยุครัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่งเป็นนโยบายที่มิได้นำมาจากสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่เป็นการนำนโยบายที่เป็นการตลาดและการเมืองมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ซึ่งการหยิบนำนโยบายในระดับชาติมาศึกษานับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่นอกเหนือจากการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเดิม ๆ ที่ทำการศึกษากันมาอย่าง

มากมาย โดยในเนื้อหาของบทความ มีข้อสังเกตตามประเด็นดังต่อไปนี้ ประการแรก เนื้อหาของบทนำ ไม่เห็นภาพของวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เห็นแต่ภาพของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ประการที่สองควรปรับวิธีการเก็บข้อมูล โดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และประการสุดท้ายการสรุปและการอภิปรายผล ควรปรับให้อยู่ในหัวข้อเดียวกัน เนื่องจากมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน

Title: กระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน4
สังกัดสานักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
Management Process of Scientific Crimes Detection Center 4,
Office of Forensic Science Police, Royal Thai Police

Presenter: นางสาวสุกัลยา คณาศรี

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 สังกัดสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระดับชั้นยศที่แตกต่างกัน และมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา สามารถจำแนกประเด็นที่ทำการศึกษาได้ดังนี้ ประเด็นแรก ข้าราชการตำรวจมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พิสูจน์หลักฐานในด้านการควบคุมมากที่สุด เนื่องจากสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจจะมีหนังสือมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการตรวจพิสูจน์หลักฐาน เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน และมีการกำหนดขั้นตอนการทำงานและระยะเวลาในการทำงานของแต่ละงานไว้อย่างชัดเจน ในขณะที่ด้านการจัดองค์กร เป็นด้านที่ข้าราชการตำรวจมีความเห็นน้อยที่สุด เนื่องจากการปรับโครงสร้างองค์กร ทำให้ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4 ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังข้าราชการตำรวจ ขาดการฝึกอบรมพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการพิสูจน์หลักฐาน และขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์ ประเด็นที่สอง ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการในภาพรวมที่ไม่แตกต่างกันข้าราชการตำรวจที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน และข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ควรมีการให้ยกผลการศึกษาที่อยู่ในระดับปานกลางนำไปใช้ในส่วนของการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ และควรนำลักษณะของความพึงพอใจด้านต่าง ๆ มาอธิบายในเชิงรูปธรรมว่ามีลักษณะอย่างไร รวมทั้งพิจารณาในส่วนช่วงอายุของตำรวจตั้งแต่ 18-30 ปี มีระดับความคิดเห็นคือ มาก แต่เมื่อช่วงอายุมากขึ้นกลับมีระดับความคิดเห็นลดลง ควรนำความแตกต่างตรงนี้ไปศึกษาเพิ่มเติมว่า สะท้อนให้เห็นอะไรในองค์กร

ASEAN/ Social Media/ Good Governance

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-339

Reactor/Reviewers : 1.Prof. Simeon Agustin Ilago

2.Dr. Maria FainaL.Diola

Moderator : Dr.Nattakant Akarapongpisak

Title: An Assessment of the Presidential Communications Operations Office (PCOO) New Media Operations and Its Use of Social Media as a Tool for Government Communication.

Presenter: Adrian Macro R. Lacsamana

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจารณ์บทความ (Reactor/Reviewers)

Reactor: Dr Maria Faina Lucero-Diola

Suggested that he may need to issue an analysis on the policy and put up recommendations based on actual findings. Also, he should find the chain of evidences and provide clearly marked indicators. Also, because Lacsamana's work deals with a combination of many new concepts, extensive review of literature may be required. Professor Ilago suggested Lacsamana to deal with the concept of social media by considering its implication relating to governance. Also, he recommends Lacsamana to think more about how to conceptualise and understand social media especially in terms of it being a 'space' related to 'a sense of community'. In addition, Professor Ilago pointed out that Lacsamana should address the issues concerning the hierarchical structure of the government that tries to make use of new media and the undefined boundary of the professional use and the personal use of social media.

สรุปจากผู้ดำเนินรายการ (Moderator)

In this paper, Lacsamana asks whether the new media operation unit of the PCOO is efficiently using social media as a tool for connecting the government and the people it serves. It assesses whether the PCOO new media unit applies government communication principles and E-Government principles in its day-to-day operations and whether the unit uses social media as a vehicle for government communication efficiently. The findings as shown in the paper reveal that the policies that the unit set up to guide its operations remain incomprehensive and lacking in strategic approach. Also, the unit lacks the physical infrastructures (such as standard protocols, hardware that ensures security of internet data) and human resources who have research and development capabilities (such as qualified communication staffs, researchers who are capable of analysing news) to operate efficiently. This is partly because the unit is a new department and it is competing for budget with established government agencies that have already rationalised their budget requests due to well-planned and well-crafted budget requests that could be backed up by implemented programs. Also, the unit must compete with the private media entities for citisens' attention. Furthermore, the unit needs links with other government agencies and more resources to implement its plans and pursue with its operation. Theoretical speaking, the gaps in terms of policy and hardware capacity of the agency needs to be addressed through creation of policies and investment on physical infrastructures to support operations.

Title: Agenda Setting on Mobile Roaming Rate Control to Promote ASEAN integration.

Presenter: Chatchai Mangkornsangkeaw

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจารณ์บทความ (Reactor/Reviewers)

Reactor: Dr Maria Faina Lucero-Diola

Suggested Chatchai to clarify the direction of his paper. She commented that if the direction is toward mobile roaming rate control rather than agenda setting, he may need to discuss more about the extent of the oligopoly of the mobile business in Thailand, the costs and benefits and the role of government and the principles of inequity. However, if he directs his paper more towards agenda setting or ASEAN integration, he may need to elaborate on the gap between the essence of agenda setting and the actual problem or highlight the best practices if any in the mobile roaming rate control. Professor Simeon Agustin Ilago, who is another panel discussant, also pointed out that Chatchai may need to discuss more about the extent to which the mobile business in Thailand is an oligopoly business. He suggested that Chatchai draws a comparative study on how the regulators in some countries have extensive autonomy to control the mobile service sector more than those in other countries. Also, he added that the study will be more interesting if Chatchai discusses about the future role of national regulation as an ASEAN integration is getting more intensive.

สรุปจากผู้ดำเนินรายการ (Moderator)

The paper examines whether mobile roaming rate control is an issue of concern of the authorities in Thailand. It asks (a) under what conditions the control becomes an issue of concern of the authorities and (b) what an alternative should be for the governments of ASEAN countries to regulate intra-ASEAN mobile roaming. Chatchai's paper reveals that in Thailand, the mobile services operators can control the telecommunication markets because the mobile services business is tight oligopoly. As a consequence, roaming charges are always set in high rates. In his paper, Chatchai also shows that an establishment of the ASEAN ICT Master plan 2015 has been seen as a way to overcome the obstacles caused by the oligopoly business. However, there is no sign of any concrete plan or policy from the Thai side for mobile roaming rate control in accordance with the 2015 Master plan. As for the alternatives to reduce intra-ASEAN mobile roaming prices, Chatchai suggests that they can range from negotiation to regulation. Based on the Singapore-Malaysia case, multilateral cooperation can also be a viable alternative. With regards to conditions that hinder the possibility of the reduction of the mobile roaming rate, Chatchai argues that apart from the fact that the mobile services business in Thailand is oligopoly, mobile roaming control is rarely a policy agenda in Thailand mainly because of two factors. First, the public interest and perspectives toward ICT initiatives in recent years have focused on other issues particularly on the Third generation network project (3G). Therefore, the Thai government does not feel urgency to prioritise policy on mobile roaming rate control. Second, pressure groups in Thailand (such as the customers and government sectors) are not able to push for the mobile roaming rate control. Also, there is no support available from outside the country to mobilise the agenda.

Title: Good Metropolitan through Inter-Local Allliances: The Case of Metropolitan Iloilo-Guimaras Economic Development Council (MIGEDC)

Presenter: Hanibal Eguico Camua

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจารณ์บทความ (Reactor/Reviewers)

Reactor: Dr Maria Faina Lucero-Diola

Suggested him to look at the characteristics of different pillars of ASEAN and related them to his work. Also, she commented on how to develop his paper by looking at issues (such as food security and land grabbing, diseases, terrorism etc) sectorally. In so doing, he may need to examine the political aspects of the issues and find out how regulations relevant to the inter-local alliances can be improved. Professor Ilago recommended Camua to compare how local governments search out for alternatives for larger form of local governance. He suggested him to look at a form of both formal and informal networks. In so doing, Professor Ilago gave an example of how local leaders came up with some initiatives on governing the people during their socialising time. He also added that Camua may develop his paper by addressing the pace of reform which is different between the reform driven by the local government and the national government.

สรุปจากผู้ดำเนินรายการ (Moderator)

The paper addresses the challenges in sustaining and maintaining the metropolitan alliances between neighboring local government units (LGUs) to address common issues and concerns brought about by rapid urban growth. In so doing, Camua investigates whether (a) the MIGEDC is institutional stable and financial sustainable; (b) whether the MIGEDC adhere to and practice the principle and norms of good governance; (c) and whether, in the performance of the alliance's functions and mandates, the objectives and goals of the MIGEDC achieved. His paper proposes that the MIGDEC is institutionally stable as manifested by strong and influential leadership, participative membership, enabling organisational structure and established purpose, plans and operations. Also, the MIGEDC is relatively sustainable in terms of finances. Yet, it needs immediate attention and serious reconsideration for it to be financially sustainable in the long-term. Based on the paper, the MIGEDC practices and adheres to the principle and norms of good governance.. It promotes a culture of equity participation, effectiveness and efficiency, accountability and transparency. As for an achievement, the MIGEDC continually achieves its goals and objectives in the performance of its mandated functions through its agreed areas of collaboration, general goals and objectives and the four Es of metropolitan governance. Camua also suggests in his paper that existing alliances should be recognised for good practice so that it will inspire LGUs to replicate. Study tours and knowledge and expertise exchange should be encouraged to further strengthen inter-local and metropolitan alliances. Also, more enabling laws on metropolitan governance and alliance-building should contain stipulations on funding and institutional support coming from the national government to jumpstart the creation of these alliances

Disaster Management/ Transnational Issue

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-340

Reactor/Reviewers : 1. Prof. Mastura Mahmud

2. Assist. prof. Tavida Kamolvej

Moderator : Matthew Forrest Taylor

Title: Disaster Communication and Information Management of the Philippine National Disaster Risk Reduction and Management Councils: A Resend Proposal

Presenter : Julian Leonard S.

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจารณ์บทความ (Reactor/Reviewers)

Reactor/Reviewers : 1

Risk Reduction and Management Councils: A Resend Proposal.

a) How do you gauge the success of the NDRRMC giving the statistics of the disasters preciously?

Full Paper:-

a) Figures 1 to 5 are net referred to in the text.

b) Some references are missing (NSBC, ABS-CBN, inquires, ADB etc.)

Reactor/Reviewers : 2

The author of the article needs to:

1. Review more literature on disaster management in the area of
   - Type of disaster and give the reason why picking typhoon
   - Phases and cycle of disaster management and be consistent with terminology used
   - End-to-end disaster communication system
2. Review the literature on Mass Communication about the foundation of SMCR and Crisis Communication
3. Review the literature on Intergovernmental Relation
4. Need to interview “communities” and /or “risk-prone population how the perceive, receive, and understand including react to the messages sent.
5. Need to provide background of
   - Disaster Communication Structure and System
   - NDRRMC to the responsible agencies
6. Need to discuss the use of Heed’s theoretical framework to disaster management.

สรุปจากผู้ดำเนินรายการ (Moderator)

The presenter, Julian Leonard S. Chuidian, works for the Philippine government in disaster management communication. His research is about disaster management communication, focusing on the research question "is messaging by Philippine government effective at communication to the people". He applies the theory of New Public Management, and assumes the effectiveness of the Philippine government's disaster preparedness and warming.

Reactor: Prof.Mastura Mahmud.

She would like more background and examples of both disasters in question and media and messages used by the government agencies.

Reactor: Assist. Prof. Tavida Kamolvej.

Stated that she found some lack of clarity between the issue of disaster warming communication and the issue of preventive information. She suggested the presenters operationalise his terminology to narrow the focus of his research problem. She said the research question is excellent. She suggested several alternative approaches such as media analysis and intergovernmental relations.

Political Communication/ Privy Council

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-402

Reactor/Reviewers :1. อ.ดร.วินัย ผลเจริญ

Moderator : ผศ.สุทธิกานต์ มีจั่น

Title: องคมนตรีกับอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไทย

Privy Council and Modern Monarch in Thai Political Transition

Presenter:นายอิทธิพล โคตะมี

บทความนี้ได้นำเสนอเรื่อง "องคมนตรีกับอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไทย" โดยได้นำเสนอการปรับตัว เปลี่ยนแปลงของบทบาทองคมนตรีที่เชื่อมโยงกับสถาบันกษัตริย์ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำเนินมาตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ พ.ศ.2540 ผลการศึกษาพบว่า อุดมการณ์กษัตริย์นิยมแบบเดิมที่เน้นด้านพระคุณที่รักษาสถาบันกษัตริย์ไว้ ได้เจือจางลงไป พร้อมกับการขับด้านพระเดชให้เข้มขลังออกมาอย่างต่อเนื่องผ่านสถาบันองคมนตรี ดังนั้นอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ในระยะเปลี่ยนผ่านการเมืองไทยจึงได้ผันแปร เคลื่อนไหวความหมายให้เอนเบี่ยงออกไปจากแบบแผนเดิม ผู้เขียนเห็นว่าจากความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้เผยให้เห็นแบบแผนของอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ที่ผันแปรออกไปใน 2 ประการ คือ

ประการแรก อุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ เพิ่มความรุนแรงของการใช้อำนาจด้านพระเดชมากขึ้น มีการใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 หรือที่เรียกกันว่า "กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งมีหลายคดีนับรวมการกระทำต่อองคมนตรีเข้าไปในระดับเดียวกับพระบรมวงศานุวงศ์ การใช้ด้านพระเดชดังกล่าวถูกนำมาจัดการฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น มายาคติในด้านสถาบันกษัตริย์ที่มีแต่ภาพความรักในประชาราษฎร เปลี่ยน

มาเป็นภาพแทนของการใช้กฎหมาย และการบังคับ จัดระเบียบ เพื่อจัดการผู้ที่เห็นต่างในทางการเมืองแทน สถาบันกษัตริย์ถูกทำให้รับรู้ว่าไม่ได้อยู่เหนือการเมือง อาทิ การรับรองนายกรัฐมนตรีที่มาจากองคมนตรี , การเข้าแทรกแซงเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 ผ่านการประสานขององคมนตรี ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เคยมีอย่างลงหลักปักฐานหลัง 14 ตุลาคม 2516 ถูกสั่นคลอน การผนวกข้อกฎหมายประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 เข้ากับหลักการความมั่นคงของรัฐ โดยปฏิเสธข้อเสนอของปัญญาชน ,นักวิชาการ และประชาชนในการรักษาหลักการเสรีภาพและประชาธิปไตย โดยยอมรับด้านพระคุณของสถาบันกษัตริย์เอาไว้ กลับถูกทำให้บิดพลิ้วความหมายอีกด้านของอุดมการณ์กษัตริย์ใหม่ให้เผยออกมา

ประการที่สอง เส้นแบ่งระหว่างอำนาจหน้าที่ขององคมนตรี ที่เคยทำเฉพาะด้านพระราชกรณียกิจและถวายคำปรึกษา ถูกทำให้พร่าเลือนเมื่อองคมนตรีเชื่อมสถานะเข้ากับพระมหากษัตริย์ในด้านการป้องกันการถูกวิพากษ์วิจารณ์ด้านที่เคยเป็นสถาบันกษัตริย์มวลชน (Popular Monarchy) ถูกตั้งคำถามมากขึ้น อุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ที่สร้างขึ้นมาจากคณะองคมนตรีที่เคยมีบทบาทสำคัญ เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองขับไล่ที่ปรึกษาของกษัตริย์ แม้ในระยะเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไทยที่ใกล้จะมาถึง รัฐธรรมนูญจะรับรองอำนาจขององคมนตรี ไว้เฉกเช่นเดียวกับหลังรัฐธรรมนูญฉบับรัฐประหาร พ.ศ. 2534

บทสรุปของบทความนี้ ชี้ให้เห็นว่าองคมนตรีที่เคยสวมรับบทบาททางการเมืองแบบเดิมเอาไว้ ย่อมถูกท้าทายและสั่นคลอนไม่เฉพาะในมิติอำนาจหน้าที่ในตัวบทกฎหมาย แบบที่เคยเกิดขึ้นในช่วงหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ที่บรรจุองคมนตรีมาติดตั้งไว้ในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ความชอบธรรมของอุดมการณ์ประชาธิปไตยได้เคลื่อนขึ้นมาปะทะ/โจมตีอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ขององคมนตรีเสียเอง ในฐานะผลผลิตความคิดทางการเมืองที่ไม่สามารถมีตำแหน่งแห่งที่ได้อย่างเสถียร พลวัตและความผันแปรของอำนาจสถาบันองคมนตรีได้ทำแบบแผนทางการเมืองแบบใหม่ขึ้นมา เป็นแบบแผนที่ไม่สามารถรองรับระเบียบทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแข็งแรงอีกต่อไป

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ได้ให้ความเห็นว่า บทความที่ได้นำเสนอชิ้นนี้พัฒนามาจากรายงานในวิชาการศึกษาเฉพาะเรื่องทางรัฐศาสตร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี ทำให้โครงสร้างและรูปแบบการนำเสนอบทความยังต้องมีการปรับปรุงโดยเฉพาะการอ้างอิง ซึ่งผู้วิจารณ์ได้ให้คำแนะนำและข้อสังเกตแก่ผู้นำเสนอ ดังนี้ ประการแรกยังขาดการนำเสนอเปรียบเทียบ ความหมาย/ลักษณะ/กลไกของอุดมการณ์กษัตริย์นิยมใหม่ – เก่า รวมถึงการฟื้นฟูอุดมการณ์หรือแบบแผนกษัตริย์นิยมขึ้นมาใหม่ ประการที่สองควรวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ทางการเมืองและประเด็นเรื่องการเชิดชูสถาบันกษัตริย์และเพิ่มอำนาจขององคมนตรี ซึ่งมีความพยายามอย่างชัดเจนมาตั้งแต่การร่างรัฐธรรมนูญในช่วง พ.ศ.2534 ประการที่สามควรเพิ่มเติมการวิเคราะห์บทบาทขององคมนตรีหลัง พ.ศ.2548 ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญในการวิเคราะห์ถึงบริบททางการเมืองของบทความนี้ ประการสุดท้ายควรศึกษาและวิเคราะห์ไปถึงความเชื่อมโยงกับกรณีนักโทษการเมืองและความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112

Title:การสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล

Presenter: นายภาณุวัฒน์ ศรีขลา

นำเสนอเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊คของสมศักดิ์เจียมธีรสกุล”ที่ได้ศึกษาชีวประวัติและผลงานของสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล วิเคราะห์เนื้อหาของสาร กลวิธีและช่องทางในการสื่อสารทางการเมือง ตลอดจนศึกษาลักษณะและปฏิกิริยาของกลุ่มบุคคลผู้รับสารที่มีต่อเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ ซึ่งมีระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เริ่มเปิดใช้บริการเฟซบุ๊คของสมศักดิ์ คือ ตั้งแต่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 - 19 กันยายน พ.ศ.2555 ผู้นำเสนอได้ชี้ให้เห็นว่า หัวเรื่องที่มีการนำเสนอมากที่สุด คือ เรื่อง “สถาบันพระมหากษัตริย์ ”และ “การเมืองและประวัติศาสตร์” โดยสมศักดิ์ใช้เฟซบุ๊คเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองต่อผู้รับสารหรือผู้ติดตาม โดยการโพสต์สถานะ (Status) รูปภาพ/วิดีโอ หรือบางทีก็แชร์จากคนอื่นประกอบการวิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และการสร้างบันทึก (note) ขึ้นของสมศักดิ์แล้วแชร์ไปยังผู้รับสาร และบางทีการโพสต์สถานะ หรือการสร้างบันทึกของสมศักดิ์ก็จะมีการแท็ก (Tag) คนอื่นด้วย โดยเฉพาะนักกิจกรรม นักวิชาการ หรือนักการเมือง เพื่อให้รับรู้ในสิ่งที่สมศักดิ์เองต้องการสื่อสาร ซึ่งได้วิเคราะห์ถึง ความถี่ การเผยแพร่ซ้ำ และช่วงเวลาในการเห็น ซึ่งผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มที่ให้ความนิยมและเห็นด้วยกับสารที่สมศักดิ์ ได้สื่อสารนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มอย่างกว้าง คือ กลุ่มผู้รับสารที่เป็น “กลุ่มคนเสื้อแดง (นปช.)” และกลุ่มผู้รับสารที่ชื่นชอบพรรคเพื่อไทย (หรือที่สุดก็คือ “ทักษิณ”) และในส่วนของแนวคิดกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย คือ “กลุ่มรอยัลลิสต์ (Royalist) ” หรือ “พวกนิยมเจ้า” ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้ เสนอว่าเฟซบุ๊ค (Facebook) นอกจากการสื่อสารทั่วไประหว่างคนที่รู้จัก หรือเพื่อความบันเทิง ยังสามารถใช้เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อน เผยแพร่เป้าประสงค์ทางการเมืองของตนได้และโดยเฉพาะควรเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารให้เท่าทันต่อความนิยมของผู้คนที่เปลี่ยนไป อีกทั้งยังสามารถทำความเข้าใจแนวคิด หรืออุดมการณ์ของบุคคลใด ผ่านการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของสาร (Message) โดยการศึกษาวิจัยไม่จำกัดว่า “สาร (Message)”จะอยู่ในรูปแบบใด ไปจนถึงสามารถนำแนวคิด การวิเคราะห์ หรือข้อเสนอแนะที่มีต่อสังคมการเมืองไทยของ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล มาประยุกต์เพื่อใช้เป็นกรอบในการมอง/อธิบาย หรือแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย ต่อไป

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทความที่ได้นำเสนอชิ้นนี้พัฒนามาจากรายงานในวิชาการศึกษาเฉพาะเรื่องทางรัฐศาสตร์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี ทำให้โครงสร้างและรูปแบบการนำเสนอบทความยังต้องมีการปรับปรุงโดยเฉพาะการอ้างอิง ซึ่งผู้วิจารณ์ได้ให้คำแนะนำและข้อสังเกตแก่ผู้นำเสนอ ดังนี้ประการแรกควรเพิ่มเติมการวิเคราะห์ เนื้อหาสาร (Message)ในทฤษฎีที่หยิบยกมาให้มีระดับการวิเคราะห์ที่ลึกขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจทางทฤษฎีที่ผู้เขียนมีต่อสิ่งที่ศึกษา ประเด็นที่สองควรมีความชัดเจนในเรื่องการสร้างเกณฑ์ในการจัดแบ่งแหล่งข้อมูลและเนื้อหา

Law and Cross-Border Trade Issues

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง D-413

Reactor/Reviewers : Dr.ThepparatPimolsatien

Moderator : DuangdenNakseeharach, Aj.

Title: "Preventing Prospective Trade Issues in ASEAN by Instigating International Cooperation on Competition Polices and Law"

Presenter: Mr. NisitIntamano

The establishment of the ASEAN Economic Community (hereinafter called "AEC") in 2015, not only generating a freer flow of trade, capital, goods, services , and skilled labor, but also enhancing a higher competitive level for this region to complete more effectively with the global economy. According to the AEC Blueprint has signed by ASEAN leaders in Singapore on November 2007, each state members shall be bound by such commitments to transform AEC into single market of equitable economic development and fully integrated into the global economy.

The foundation AEC marks a new era of economic prosperity. On the other hand, AEC accompanies with a variety of prospective trade issues that could adversely affect equitable economic development principle, such as international price fixing cartel, illegitimate mergers which likely to create monopolistic condition in a certain market, and potentially abuse of market dominance, price fixing cartels.

The transnational corporations potentially pose a serious threat to a free and fair competition following the removal of internal trade barriers through employing or abusing their position to squeeze competitor out of the market. Thus, Competition Policies and Law (hereinafter called "CPL") can serve controversial issues as the touchstone to help ASEAN's members complying with the agreement on a neutral, non-discriminatory basis and effectively implement the provisions of CPL to ensure the equal for all competitors in the market.

According to the ultimate purpose of CPL, focuses to create a level playing field for transnational business corporations and domestic entities. In addition, this will make certain that consumers in state members can enjoy a variety of products and services with reasonable prices as a result of free market and fair competition. Furthermore, this regional approach by directly collaboration is important to harmonize domestic competition and policy in the future. Instituting the ASEAN International Cooperative Framework on CPL will draw a closer relationship among ASEAN countries. This more close relationship will also assist the greater development for economic integration.

For Thailand, the government must propose an inaugural amendment to the Trade Competition Act of 1999 proving legislative treatment for current implementation problems and prophylactic solutions to forthcoming obstacles. As Thailand's economy continues to form more connections with the international market, its government must respond to the fast-paced and cyclical changes of globalization. This reaction should allow CPL to override archaic government intervention policies.

The proposal must include: 1) a revision of the substantive provisions and enactment of companion statutes; 2) a reformation of the structure of the Trade Competition Commission to redefine its mission; and 3) an improvement of Trade Competition Act enforcement procedures through the adoption and refinement of legal mechanisms form other jurisdictions.

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

The reactor's conclusion and comment on the article :

The reactor suggests that this problem in Thailand's casea is all abou law enforcement

Title: "Police Affairs and Community: Building Peace Culture by Alternative Justice in Criminal Justice Process"

Presenter: Mr. NiyomKaseng

The objectives of the research were 1. To study the nature of the disputes related to the police affaires, 2. To study the guideline for building peace culture of the community based on the principles of alternative justice in the police affairs, 3. To study the structure of Royal Thai Police and police affairs in criminal justice process. The scope of study was, (1)the role of police officers and the involvement of communities in conflict management in the police affair in six areas, (2) the application of principles of alternative justice used in conflict management and dispute in police affairs to create peace culture in the community and, (3) applying the principles of alternative justice in the police affairs form local community to ASEAN Political and Security Community.

The methodology of the study was qualitative research applying documentary study, participant observation, informal and in-depth interviews. The data were synthesized for descriptive and explanatory analysis.

The results of this study reveal that alternative justice can be used in police affair by many types such as; community justice, restorative or retributive justice, mediation and another tool to build culture of peace. Conflict that occurred to polices affairs, both the police officers and the community have used their knowledge, skill and ability to handle conflict by applying the principle of alternative justice, both consciously and unconsciously. Course and training is essential to all sectors then keep in connection of peace network. Actual peace culture in the police affaires can be created through the mainstream judicial process and alternative justice principles under which the strategic plan statement, orders or various existing laws that support the roles of both the police and the community. The police officers and the community itself do not know the meaning of peace culture, thus making the creation of peace culture principle of alternative justice in the police affaires must be flexible and are dependent on the skills in conflict management of both public officials and the public sector.

The suggestion of the presenter are , first, to disseminate knowledge and promote understanding of people and society bout how losses caused by the violence offense in social conflicts and

disputes and what is the solutions and the success of the operation. The curriculum promotes the public participation both community leader and member of society to resolve conflicts by peaceful means in many ways; conciliation, community justice, restorative justice, mediation and alternative justice. The second is to support the implementation of the policy, the enabling legislation, with coordinating agencies through the conference, seminar, course training and education.

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

The reactor's conclusion and comment on the article :

The reactor suggests that it is a good way to solve this problem in Thailand, by buidingpeace .the alternative justice is how to create peace culture that is to begin from local community to big community.

Miscellaneous (International Relation/ Discrimination/ New Public Management)

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง Meeting Room (Local Govt.)

Reactor/Reviewers :อาจารย์วิโรจน์ อาลี

Moderator :อาจารย์วรวุฒิ จำลองนาค

Title:แนวคิดNew Public Management กับการปฏิรูประบบราชการของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

New Public Management in reforming the Indonesian Bureaucracy

Presenter:นางสาวอริญชย์ บัววัฒนา

การเมืองอินโดนีเซีย เริ่มจากการต่อสู้ เริ่มจาการต่อสู้เพื่อเอกราชและรวมอำนาจการปกครองสมัยประธานาธิบดี ซูการ์โนยุคระเบียบใหม่และรัฐเผด็จการทหารของรัฐบาลซูการ์โด ยุคปฏิรูปการเมืองและประชาธิปไตยของประธานาธิบดีอับดุลรามาน วาฮิด ยุคการบริหารราชการแบบใหม่สมัยประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี จนถึงปัจจุบันสมัยประธานาธิบดี ซูซิโล บัมบัง ยุโธโยโนการปฏิรูประบบราชการ สมัยรัฐบาลนางเมกาวาตี ซูการ์โนบุตรี โดยการใช้แนวคิดการบริหารราชการแบบใหม่(NPM) ได้แก่แนวคิดธรรมาภิบาล แนวคิดการจัดการมุงผลสัมฤทธิ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ให้และคำแนะนำต่อบทความเรื่อง "แนวคิดNew Public Management กับการปฏิรูประบบราชการของสาธารณรัฐอินโดนีเซีย" ว่า บทความนี้มีจุดเน้นสำคัญอยู่ 2 ช่วงเวลา ที่ควรให้ความสำคัญในการอธิบาย กล่าวคือ

ช่วงที่ 1 คือการปูพื้นทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคมจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีช่วงเวลาสำคัญในการวิเคราะห์ถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนผ่านก็คือ (1) ยุคการปกครองของ ประธานาธิบดี Sukarno ภายใต้อุดมการณ์ปัญจศีลา (Pancasila) ที่พยายามสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศ ซึ่งมีความโน้มเอียงไปสู่ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (2) การก้าวเข้าสู่การปกครองแบบ*ประชาธิปไตยแบบชี้นำ* (Guided Democracy)สู่การดำเนินนโยบายแบบสังคมนิยม ซึ่งภายหลังได้นำมาสู่การเกิดปัญหาระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ (3) สถานการณ์วิกฤติทางการเมืองและเศรษฐกิจในช่วง ปี ค.ศ. 1998 ช่วงที่ 2 ช่วงเวลาของการปฏิรูปและการก้าว

เข้าสู่การเป็นประชาธิปไตย อันเป็นผลจากการลงนามความตกลงกู้เงินจาก IMF และมีภาระผูกพันในการปฏิรูปเศรษฐกิจ ประธานาธิบดีซูฮาร์โต ประกาศลาออกจากตำแหน่ง และภายหลังได้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี ค.ศ. 1999 ภายใต้การกำหนดให้มีกฎหมายพรรคการเมือง จากนั้นนาย Abdurrahman Wahid ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นสภาวะที่ ทั้งรัฐบาลและรัฐสภาอ่อนแอ ต่อมาเมื่อเกิดกรณีอื้อฉาวเกี่ยวข้องกับการทุจริต นาง Megawati Sukarnoputri จึงเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแทน ภายใต้การสนับสนุนของกองทัพ ซึ่งในช่วงเวลานี้ถือได้ว่าเริ่มมีการนำแนวคิด การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (NPM) มาใช้ จนมาถึงการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงในปี ค.ศ.2004 นาย SusiloBambangYudhoyono ได้รับการเลือกตั้งและได้มีการมุ่งเน้นนโยบายของรัฐในการผลักดันการเติบโตและพัฒนาทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ยังควรให้น้ำหนักในการวิเคราะห์ในส่วนของสาเหตุที่นำไปสู่ความจำเป็นในการแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ที่แวดล้อมไปด้วยปัจจัยด้านต่างๆ อาทิ การปฏิรูปประเทศ การสร้างความเป็นประชาธิปไตย วิกฤตทางเศรษฐกิจ รวมถึงอิทธิพลและบทบาทของกองทัพและระบบราชการ

ข้อสังเกตต่อบทความนี้ คือ การจัดโครงสร้างของบทความมีความสมดุลอย่างดีทั้งในเรื่องคำถามวิจัย การทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดในการศึกษา แต่ส่วนที่ต้องอธิบายเพิ่มเติม คือ การอธิบายถึงความหมายและผลกระทบจากการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (NPM) รวมไปถึงการยกตัวอย่าง NPM ในต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบด้วย ที่สำคัญคือ การชี้ให้เห็นถึงระดับความสำเร็จในการนำแนวทาง NPM ไปใช้ในการปฏิบัติ

Title: กีฬา กับ ลัทธิเหยียดผิว: เบอร์ลินโอลิมปิก 1936 กับ ทฤษฎีของวิลเลียมส์เจมส์

Sport and Racism: Berlin Olympics 1936 and William James' Theory

Presenter:นายชุติเดช เมธีชุติกุล

โอลิมปิกฤดูร้อนที่เบอร์ลิน ปี ค.ศ.1936 มีการจัดการแข่งขันโอลิมปิกเป็นการจัดเพื่อสร้างความสามัคคีและการเป็นมิตรกันในระดับโลก เกิดขึ้นอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ เป็นผู้นำประเทศ แต่ก็ไม่สามารถหลีกเหลี่ยงการบุกโปแลนด์ของเยอรมันนีในปี ค.ศ.1939และนำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 2ในท้ายที่สุดซึ่งสามารถอธิบายโดยใช้แนวคิดของวิลเลียม เจมส์ โดยเขาได้อธิบายสาเหตุของสงครามที่เกิดขึ้นว่า เกิดจากความรู้สึกของคำว่า “เกียรติยศ” และความ “อับอาย” ดังนั้นจึงต้องหาวิธีระงับสงครามโดยการทำกิจกรรมอะไรที่มาทดแทน “เกียรติยศ” และ “ความอับอาย” นั้นคือการแข่งขันกีฬา แต่ผู้นำเสนอออธิบายว่าแนวคิดของ วิลเลียม เจมส์ใช้ไม่ได้กับโอลิมปิกในเยอรมัน ปีค.ศ. 1939

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ผู้นำเสนอไม่ได้เสนอคำถาม ในการเขียนบทความ

James → อะไรทดแทนสงคราม

- สงครามคือจุดศูนย์รวมของความรู้สึก
- ความชั่วร้าย, ชัยชนะ,เกียรติยศ,ความอับอาย
- ทดแทน→สงคราม
- ถ้าจะหยุดสงครามต้องหาอะไรมาทดแทนความชั่วร้าย, ชัยชนะ,เกียรติยศ,ความอับอายสงครามก็จะไม่เกิดขึ้นJames “ war”→“sport” ย่อสงครามเหลือ คณะคน,ทีม:ทีม

แต่ทำไมจึงเกิดสงคราม 1939

พ่ายแพ้สงคราม→ชีวิตตกต่ำมากๆ →อิตเลอร์เสนอNew German เกี่ยวกับการรื้อฟื้นเยอรมัน

อธิบายอย่างไร Nazi→Olympics→Niezteche→นิชเช่→Johann Joachim Winkleman→ร่างกายกำยำ→Mein kampt =การต่อสู้ของข้าพเจ้า

Olympics→เกิดสันติภาพ

Hitler →เป็นผู้อคติต่องาน

-JansDnenay for wer is wer

- ouenเหยียด หรือชาตินักกีฬาผิวสีชนะอิตเลอร์ไม่ยอมจับมือด้วย

สรุป กีฬา→ สงคราม/การเมืองไม่ใช่เรื่องของสันติภาพแต่มีการอคติอยู่

- เหยียดผิว → จนปัจจุบันยังมีอยู่

ข้อเสนอแนะ

ทำไมเลือกประเด็นนี้ Thesis ไม่ผ่าน

กลับไปอ่านนิคเช่

เหยียดเชื้อชาติ ไม่ได้เยียดยิวแต่เหยียดผิดดำ

Title: ปูติน-ลูคาเชนโค ความร่วมมือบนความขัดแย้ง : การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์รัสเซีย-เบลารุส

Putin-Lukashenko Cooperation in Conflict: The Changes in Russia-Belarus Relation

Presenter: นางสาวพิชามญช์ ศรีคุณะช้าย

เบลารุส ภายใต้การนำของประธานาธิบดี อเล็กซานเดอร์ ลูคาเชนโคได้รับการสนับสนุนจากสหพันธรัฐรัสเซีย เป็นอย่างดียิ่งทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่วนรัสเซียต้องการให้เบลารุสมีนโยบายเป็นพันธมิตรกับรัสเซียเพื่อต่อต้านตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแผ่ขยายของ NATO

ด้วยความสัมพันธ์แน่นแฟ้นนี้ ทำให้ทั้งสองประเทศได้ทำความตกลงกันจัดตั้งRussia-bealrus union ในปี ค.ศ 1997 เพื่อกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง โดยมีสหภาพยุโรปเป็นแบบอย่าง

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

- คำถามในบทความไม่ชัดเจน
- โครงสร้างงานเขียนไม่ค่อยชัดเจน
- งานเขียนอธิบายทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ(IR)

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจารณ์บทความ (Reactor/Reviewers)

- อะไรคือเหตุนำไปสู่ความขัดแย้ง →ความร่วมมือ
- Pzel→Le tuyPclueo
- 1839 →เป็นส่วนหนึ่งของรัฐเซีย
- 1919→เป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต

- 1991→ประกาศเป็นเอกราชและเป็นมิตรกับรัสเซีย

- 1994→1999 3 พันธมิตรที่ใกล้ชิด

- 1997→(Union)

ปัจจัย →รัสเซียหันเข้าหาตะวันออก

→ กลับไปหา CIS

→ คานอำนาจกับ EU

→Pel→อยากยิ่งใหญ่ เป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย(ในสหภาพ-เท่าเทียมกัน)

การเปลี่ยนแปลง 1999 →ประธานาธิบดียอริส หมดอำนาจ

ปูติน → เข้าสู่อำนาจ นโยบายเปลี่ยน

ปูติน นโยบาย→ผู้นำเข้มแข็ง/ทุนใต้รัฐ/หันเข้าหาตะวันตกกลายเป็นมหาอำนาจ→มีอำนาจเหนือCIS

ความขัดแย้ง→ อธิบายเพิ่ม

ปัจจัยการเมือง →Bel มีความสำคัญ

สรุปความสัมพันธ์Rie:Bel→มีความขัดแย้ง ปูติน เอาเปรียบBel โดย Belต้องขัดแย้งกับรัสเซีย

ความสัมพันธ์ →ยังต้องการตัวบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ให้ชี้ประเด็นที่ชัดเจนว่าอะไรที่นำไปสู่ความขัดแย้งและความร่วมมือ
2. ให้สร้าง Coneeptualfraueworli
3. คำถามในบทความไม่ชัดเจน
4. โครงสร้างงานเขียนไม่ค่อยชัดเจน
5. งานเขียนอธิบายทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ(IR)

Title: บทบาทพ่อล่ามในทัศนคติของเยาวชนชาวผู้ไทยตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

The attitudes of youth toward Poo Tai's PorLaam roles

atTambonNonghang, AmphurGuchinarai, Karlasin province

Presenter:นันทนพ เข็มเพ็ชร

การแต่งงานหรือการสมรสของชาวผู้ไทย เป็นแบบอย่างรูปธรรมและมีเอกลักษณ์ความยึดถือจารีตในรูปแบบต่างๆ พิธีการแต่งงานชาวผู้ไทยนั้นเรียกว่า "เอ็ดป้าซู" หรือการกินดองหลังพิธีแต่งงานเสร็จสิ้นแล้ว ชีวิตคู่หรือการครองของชายหญิงคู่นั้น ยังคงมีความสัมพันธ์กับบุคคลอีกผู้หญิงที่ชาวผู้ไทยเรียกพ่อล่าม ซึ่งเปรียบเสมือนพ่อคนที่ 2 เพราะฉะนั้น พ่อล่าม จึงหมายถึงผู้รับรองหรือค้ำประกันชีวิตสมรสคู่ใหม่ (ลูกล่าม)จากลุงตา (ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง)โดยสัญญาว่าจะสั่งสอน ดูแลลูกล่ามให้ชีวิตคู่สมรสราบรื่นตลอดไป

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

การแต่งงานสำคัญมาก/การละเมิด→ ผิดผีเป็นความเชื่อเก่าแก่ →แต่งงานต้องมี “พ่อล่าม” หรือเป็นทั้งสอง →เป็น**Moderator**

- ศึกษาทัศนคติของเยาวชน →หรือทราบความเชื่อ ประเพณีแต่งงาน
- สืบสานประเพณีไว้ เพราะเป็นเอกลักษณ์ ดีงาม?
-สิ่งที่ส่งผลให้กับรัฐศาสตร์ (เกี่ยวกับรัฐศาสตร์หรือไม่)

Miscellaneous

เวลา 13.30 – 15.30 น. ห้อง Student Union Room

Reactor/Reviewers : ผศ.ดร. ชูพักตร์ สุทธิสา

Moderator : อาจารย์สุนทรชัย ชอบยศ

Title: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชน กรณีศึกษาเปรียบเทียบในเทศบาลอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

Factors influencing the decision to vote in the mayoral election, the attitude of the community.Case study in the municipal district of Sahatsakhan District, Kalasin Province.

Presenter:นายสุรชาติ อิ่มพูล

การศึกษาอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในทัศนคติของผู้นำชุมชนในแต่ละตำบล (3 ตำบล) มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีดังนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุด คือ

ประการแรก ด้านนโยบายของกลุ่ม รวมถึงผลงานที่ผ่านมาของกลุ่มและการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากผู้นำชุมชนมีความเห็นเช่นเดียวกันว่าหากผู้ลงสมัครมีนโยบายที่ดีมีความเป็นไปได้ ผลงานที่ผ่านมาเป็นที่ประจักษ์ และมีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข้อมูลด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นที่น่าเชื่อถือ ประการที่สอง ด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้นำคือ ด้านการศึกษา อาชีพและตำแหน่งทางสังคม โดยผู้นำทั้ง 3 ตำบลเห็นว่า ผู้ลงสมัครที่มีการศึกษาที่ดีย่อมสามารถนำความรู้ที่มีมาพัฒนาท้องถิ่นได้ ส่วนผู้สมัครที่ประกอบอาชีพสุจริต จะมีผลต่อความเชื่อมั่นว่าเขาจะสามารถบริหารงานได้อย่างโปร่งใส มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่คอรัปชั่น ส่วนในด้านตำแหน่งทางสังคมก็จะทำให้มีความน่าเชื่อถือเพราะเคยเป็นที่ยอมรับและทำประโยชน์เพื่อชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นค่านิยมในตัวผู้สมัครอีกอย่างหนึ่ง ปัจจัยด้านเพศถือว่ามีอิทธิพลน้อยที่สุด เนื่องจากผู้นำมองว่าปัจจุบันชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีเพียงผู้นำตำบลโนนน้ำเกลี้ยงเท่านั้นที่คิดว่าอยากเปลี่ยนผู้บริหารจากผู้หญิงเป็นผู้ชายเนื่องจากตลอดระยะเวลา 3 สมัย มีผู้นำเป็นผู้หญิงมาโดยตลอดจึงมีความคิดอยากลองเปลี่ยนผู้บริหารเป็นชายบ้าง ปัจจัยด้านอายุ ผู้นำในตำบลนิคมเห็นว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจ ในขณะที่ ผู้นำชุมชนตำบลภูสิงห์เห็นว่านายกเทศมนตรีที่อายุมากมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ซึ่งแตกต่างจากตำบลโนนน้ำเกลี้ยงที่เห็นว่าผู้ที่มีอายุน้อยจะมีการทำงานที่คล่องแคล่วมากกว่า

ประการที่สาม ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์ ด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผู้นำทั้ง 3 ตำบลเห็นว่าหากเป็นเครือญาติหรือคนรู้จักจะต้องสนับสนุนและลงคะแนนเสียงให้ตน ถึงแม้จะไม่มีผลประโยชน์ใดมาตอบแทนก็ตาม ในขณะที่อิทธิพลทางการเมืองเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยผู้นำทั้ง 3 ตำบลให้ความเห็นว่าไม่มีอิทธิพลใดที่จะสามารถบังคับจิตใจของตนได้ และการให้ผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นการให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนนั้นผู้นำชุมชนตำบลนิคมและตำบลภูสิงห์ เห็นว่าหากมีการตอบแทนหรือให้ตำแหน่งทางการเมือง รวมถึงรับลูกหลาน ญาติพี่น้องเข้าทำงานในเทศบาล ก็จะมีการสนับสนุนผู้สมัครคนนั้น ต่างจากเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง เห็นว่า ผลประโยชน์ทางการเมือง ไม่มีผลต่อการตัดสินใจต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยจะดูที่ผลงานของผู้สมัครและเลือกคนที่ซื่อสัตย์ สุจริต และจากข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชน ควรพิจารณาจากความสามารถของผู้สมัครในการที่จะพัฒนาท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านประสบการณ์ในการทำงาน และด้านคุณสมบัติส่วนตัวมากกว่าจะมองที่ผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับ ในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีเข้ามาบริหารงานเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทคัดย่อควรมีความสมบูรณ์ ทั้งนี้การเขียนบทความวิจัย ควรเสนอ วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย และผลการศึกษาให้มีความชัดเจนและครอบคลุม ในส่วนบทนำ ควรระบุโจทย์วิจัยให้ชัดเจนทำไมถึงมีการศึกษา ทำไมต้องเป็นการศึกษาเฉพาะผู้นำไม่มีการระบุเหตุผลหรือชี้เฉพาะประเด็นว่าทำไมจึงเลือกกลุ่มผู้นำ ทั้งนี้ในเรื่องความแตกต่างในเชิงพื้นที่เพราะเหตุใดจึงมีการเลือกพื้นที่ ทั้งสามพื้นที่ใน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การศึกษาครั้งนี้จะได้บทเรียนอะไรต่อการเลือกตั้งในสังคมไทยควรมีการระบุ หรือประโยชน์ต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นจากงานที่ค้นพบด้านขอบเขตวิจัย มีการศึกษาทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการเลือกอย่างไร โดยเฉพาะผู้นำที่ไม่เป็นทางการ หรือทำไมมีการเลือกเฉพาะกลุ่มปราชญ์หรือผู้นำทางศาสนาเท่านั้น ซึ่งอาจมีกลุ่มอื่นๆที่สามารถเชื่อมโยงกับงานวิจัยได้ควรมีการจัดเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบ เช่น ด้านการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลมีการให้ความเห็นตรงกันอย่างไร นอกจากนี้ควรมีการระบุจำนวนตัวเลขของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มเพื่อความชัดเจนด้านผลการศึกษาทั้ง 3 ตำบล ควรมีการบอกบริบทของพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาว่ามีนัยสำคัญอะไรบ้างต่องานวิจัย ทั้งนี้บริบทพื้นที่จะมีผลต่อการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง นอกจากนี้ควรมีการระบุปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี นอกจากนี้ควรมีการลงข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น และในส่วนข้อเสนอแนะต่อการศึกษาควรเสนอออกมาให้ชัดเจนต้องการสะท้อนภาพของการศึกษาออกมาด้วยความเป็นจริงภายใต้ระบบเครือญาติ หรือความสัมพันธ์ นอกจากนี้ในขั้นการอภิปรายผลควรนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอภิปรายร่วมด้วย ทั้งนี้การเสนอแนะควรเป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ภายใต้ฐานความเป็นจริง

Title:อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบล โนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

Influence of patronage on the social welfare of the underprivileged. A Case Study of Nonnamkleang Municipal Distric in Sahatsakhan District, Kalasin Province.

Presenter:นางสาวกุลรัตน์ คำโสภา

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส โดยนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดสวัสดิการสังคม กล่าวคือ เมื่อมีการจัดสวัสดิการสังคมไม่ว่าจะในรูปแบบของเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือ เมื่อมีผู้บริหารท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นคณะกรรมการคัดเลือกร่วมด้วย จะเกิดการใช้ระบบอุปถัมภ์หรือมีอำนาจทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยขั้นตอนที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง คือ ขั้นตอนการสำรวจผู้ด้อยโอกาสโดยปราศจากการประชาคมระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบลและยังมีการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาสที่ให้การสนับสนุนกลุ่มหรือญาติของนักการเมืองท้องถิ่นก่อนเป็นอันดับแรก

ผลกระทบจากการจัดสวัสดิการสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการจัดสวัสดิการสังคมที่อาจจะไม่ทั่วถึง และไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมมากที่สุดเป็นอันดับแรก ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลโนนน้ำเกลี้ยงผู้ที่ได้รับสวัสดิการยังคงเป็นบุคคลกลุ่มเดิมที่ได้รับการจัดสวัสดิการในทุกครั้ง ซึ่งผลกระทบลำดับต่อมาจะมีการแบ่งพรรคพวกเกิดในชุมชน ทำให้เกิดการแตกสามัคคีในชุมชน และยังทำให้ประชาชนมีความคิดที่รุนแรงในเรื่องการเมืองท้องถิ่น

ความคิดเห็นต่อการปรับปรุงการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้โอกาสเพื่อลดระบบอุปถัมภ์ ได้แก่ ประการแรก การให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการเป็นกรรมการคัดเลือกผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นวิธีการช่วยลดระบบอุปถัมภ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการ ประการที่สอง การสมทบงบประมาณจากเทศบาลเพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้ทั่วถึง โดยอาจจะไม่อยู่ในรูปเงินหรือสิ่งของ แต่จะอยู่ในรูปโครงการสนับสนุนกลุ่มอาชีพแทน ประการที่สามการจัดสวัสดิการสังคมให้มีความเสมอภาคแก่ผู้ด้อยโอกาสทุกคนให้มีสิทธิในการรับสวัสดิการ ประการที่สี่การส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีรายได้ที่ยั่งยืนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และประการสุดท้าย ปรับปรุงวิธีการรับมอบสวัสดิการ จากเดิม ให้ผู้นำชุมชนนำมอบแก่ผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ปกครองของตน ควรปรับเปลี่ยนโดยแจ้งให้ผู้ด้อยโอกาสเข้ามารับมอบสวัสดิการ ณ สำนักงานเทศบาล โดยทางเทศบาลจะเชิญคณะกรรมการและตัวแทนเจ้าของงบประมาณ มาร่วมในการมอบสวัสดิการด้วย เพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้ และเป็นแนวปฏิบัติที่ยุติธรรมต่อไป

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทคัดย่อไม่ค่อยครอบคลุมเท่าที่ควรมีการระบุเรื่องระเบียบวิธีวิจัย ขอบเขตการศึกษาและผลการศึกษาให้ชัดเจนในเรื่องความหมายของคำ เช่นคำว่าสวัสดิการสังคม หรือผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ในส่วนบทนำควรมีการเขียนให้กระชับและสามารถนำไปสู่โจทย์วิจัยได้และในประเด็นเรื่องสวัสดิการมองเพียงเรื่องมีการให้บริการโดยสถาบันและอยู่ในรูปตัวเงินและสิ่งของแต่ทั้งนี้คำว่าสวัสดิการอาจมีความหมายที่ครอบคลุมกว้างขวางกว่าเช่น การจัดบริการสาธารณต่างๆทั้งนี้ควรมีการระบุขอบเขตให้จัดเจน โดยการทบทวนวรรณกรรมเรื่องของสวัสดิการสังคมให้มีความชัดเจน นอกจากนี้ยังมีคำว่าผู้ด้อยโอกาส ซึ่งอาจหมายถึง

ประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้ ประเด็นคือต้องมีความชัดเจนในคำนิยามเพื่อให้กำกำหนดขอบเขตวิจัยชัดเชนยิ่งขึ้น ในส่วนผลการศึกษาควรมีการระบุบริบทของพื้นที่ในการศึกษาโดยเฉพาะด้านความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงระบบการสนับสนุนสวัสดิการ ในส่วนประเด็นผลกระทบการจัดสวัสดิการควรมีการเพิ่มเติมข้อมูลภาคสนาม ส่วนการอภิปรายผล ควรเพิ่มแนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ สำหรับข้อเสนอแนะนั้นควรมีการระบุว่าเจ้าหน้าที่หรือเทศบาลควรมีแนวทางในการจัดการอย่างไรมีแนวปฏิบัติในรายละเอียดอย่างไร เช่น การลงพื้นที่จริงเพื่อทราบข้อมูลก่อนการจัดสวัสดิการ ซึ่งต้องเป็นการเสนอแนะภายใต้สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

Title: ระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

System permitting the successful entry into the position of Chairman of the Tambon bright Phon Thong, Roi Et province

Presenter: นางสาวสุวรรณา จันทะวงษา

การศึกษาระบบเครือญาติกับความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม และศึกษาบทบาทของเครือญาติที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกับเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม การได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากระบบเครือญาติและเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคม เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นระบบเครือญาติกันมีความสัมพันธ์ในสังคมร่วมกัน เช่น เชื้อสายวงศ์ตระกูล ความเป็นเพื่อนบ้านกัน เพื่อนสนิทกัน หรือเป็นคนที่รู้จักมักคุ้น ในด้านบทบาทของเครือญาติที่มีต่อกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนั้น ญาติได้ให้ความสำคัญกับการคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งมาก โดยเฉพาะการลงสมัครรับเลือกตั้ง มีการเลือกบุคคลที่มีบุคลิก ลักษณะที่เหมาะสม มีความรู้ความสามารถ มีความพร้อมทางด้านครอบครัวและฐานะ และในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ก็จะมีรูปแบบ เทคนิค และกลวิธีต่างๆ ที่คล้ายๆ กัน คือ การจัดทำป้ายหาเสียง การใช้รถเคลื่อนที่โฆษณาหาเสียง การแจกโปสการ์ดนัมเบอร์ การพูดคุยนำเสนอนโยบายให้ประชาชนทราบ การใช้ทีมงานเข้าหาประชาชน เป็นต้นการเลือกตั้งมีหลายหน่วย ผู้ลงสมัคร ก็จะมอบหมายให้ญาติหรือหัวคะแนนที่ไว้ใจได้เข้าไปร่วมคอยสังเกตการณ์ตามหน่วยเลือกตั้ง เพื่อดูความเรียบร้อยในการมาใช้สิทธิลงคะแนน และป้องกันการโกงเลือกตั้งจากฝ่ายตรงข้ามที่จะทำให้คะแนนฝ่ายของตนลดลง การได้รับตอบผลตอบแทนก็อาจได้เป็นคณะบริหาร หรือญาติพี่น้องอาจจะได้เข้ามาทำงานในหน่วยงาน เป็นต้น

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

ในส่วนบทคัดย่อ ควรมีการนำเสนอ โจทย์วิจัย วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการศึกษาควรมีการตีโจทย์วิจัยให้ชัดเจนในเรื่องเครือญาติส่งผลต่อการซื้อสิทธิขายเสียงหรือไม่ หรือพื้นที่โพนทองมีความชัดเจนในเรื่องฐานการใช้เครือญาติหรือไม่ ควรเน้นรูปแบบการ Function ของระบบเครือญาติ ผ่าน Set of Action ในสนามปฏิบัติการเลือกตั้ง ที่มีทั้งลูกน้อง กลุ่มองค์กร พื้นที่ (ชุมชน/หมู่บ้าน) นอกจากนี้ควรมีการสร้างแผนภูมิความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติให้มีความชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ควรมีการอธิบายถึงความสัมพันธ์ของเครือญาติว่ามีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่นๆหรือไม่ ซึ่งอาจต้องพิจารณาทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างเลือกตั้งและหลังการ

เลือกตั้ง ในส่วนระเบียบวิธีวิจัยควรมีการระบุให้ชัดในเรื่องของกลุ่มเป้าหมายผลการศึกษา ควรมีการเสนอสถานการณ์หรือบริบทของพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของผู้คนในตำบล นำเสนอ Position ของผู้วิจัยเพื่อสะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคมการสรุปว่าขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่สรุปง่ายเกินไป

Title: ปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ :
กรณีศึกษากลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธรจังหวัดอุบลราชธานี

Factors that Led to the Anti-Nuclear Movement: A Case Study of Thailand were Not networked plants in Sirindhorn District Ubon Ratchathani Province

Presenter: นางสาวศุภกานต์ ชมภูวงษ์

การศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเข้าร่วมขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : กรณีศึกษากลุ่มเครือข่ายไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี มุ่งศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดรูปแบบการต่อต้าน การพัฒนาขบวนการ การสร้างเครือข่าย และแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

ผลการปรากฏว่า การพัฒนาการก่อเกิดกลุ่มเครือข่ายขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ เกิดจากความขัดแย้งคนในชุมชนที่ให้การสนับสนุนและได้รับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและขาดการมีส่วนร่วมการประชาคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การบิดเบือนข้อมูลเพียงด้านเดียว ที่ผ่านการเห็นชอบจากประชาชนในพื้นที่ กลายเป็นแรงต้านและแบ่งแยกกลุ่มชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการ ปัจจัยที่นำไปสู่ขบวนการต่อต้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและสุขภาพจากการปนเปื้อนสารกัมมันตรังสี ปัจจัยด้านผลกระทบด้านสังคมที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลเสียต่อการค้าขายในพื้นที่ ปัจจัยที่เกิดจากผลประโยชน์ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชนเดียวกัน การเคลื่อนไหวกลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายที่หลากหลาย แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรในการดำเนินงาน เกิดจากความขัดแย้งภายในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่แกรงอิทธิพลนักการเมืองท้องถิ่นที่อาจจะมีผลต่อการบริการภายในชุมชน รวมถึงเกิดจากแรงผลักจากรัฐบาล ที่มุ่งเน้นให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว และยังยื่นข้อเสนอผลประโยชน์ต่อผู้นำระดับท้องถิ่นให้สนับสนุนโครงการ

ข้อวิจารณ์/ข้อเสนอแนะ

บทความชิ้นนี้ เป็นงานที่มีความน่าสนใจและแสดงจุดยืนของผู้วิจัยอย่างชัดเจนโดยใช้แนวคิด New social Movement เป็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ควรให้เหตุผลในการเลือกพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งนโยบายในการสร้างโรงฟ้านิวเคลียร์ไม่ได้มีเพียงแห่งเดียว ควรชี้เฉพาะลงไปในพื้นที่ว่าเพราะเหตุใดทำไมจึงเลือกพื้นที่อำเภอสิรินธรพื้นที่ดังกล่าวมีนัยสำคัญอะไรหรือไม่ควรระบุเหตุผลสำคัญในการเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ในด้านโจทย์วิจัยควรเสนอการเกิดขึ้นของนโยบายของรัฐด้านพลังงานนิวเคลียร์ รวมถึงการระบุผลกระทบให้ชัดเจน ซึ่งอาจอ้างอิงจากประเทศอื่นๆ ในประเด็นเรื่องกรอบแนวคิด ควรมีความชัดเจนในตัวทฤษฎีความขัดแย้ง Conflict Theory ด้านผลการศึกษาควรเพิ่มควรมองเพิ่มในมิติเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการที่สำคัญของรัฐในพื้นที่ ซึ่งอาจจะมีความทับซ้อนกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มเขื่อนปากมูล นอกจากนี้ควรเพิ่มรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของขบวนการว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไรซึ่งควรชี้ให้เห็นถึงตัวแสดง (actors)ให้เกิดความชัดเจน และในเรื่องรูปแบบการต่อต้านต้องมีการแสดงความคิดรวบยอด และควรมี

การแสดงกลยุทธ์ วิธีการ เช่นสื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะ หรือการใช้แกนนำในการเคลื่อนไหวแกนนำเหล่านั้นมีคุณสมบัติอย่างไร มีการเคลื่อนไหวในทางวิชาการหรือไม่ หรือการใช้ Social Networks เข้ามาช่วยในขบวนการอย่างไรในส่วนพัฒนาการของกลุ่มควรมีการดำเนินเรื่องให้ชัดเจน มีขั้นตอน การเคลื่อนไหวหรือการเคลื่อนตัวของภาคประชาสังคม ส่วนการอภิปรายผล การสรุปอาจไม่ค่อยตรงกับสิ่งที่ศึกษามากนัก ทั้งนี้ควรมีการเทียบเคียงกับการเคลื่อนไหวอื่นๆที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ควรอภิปรายต่อว่าการศึกษาครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการเคลื่อนไหวหรือไม่อย่างไร

สรุปผลประเมินการประชุมวิชาการ“Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance : Current Issues and Propects in ASEAN”

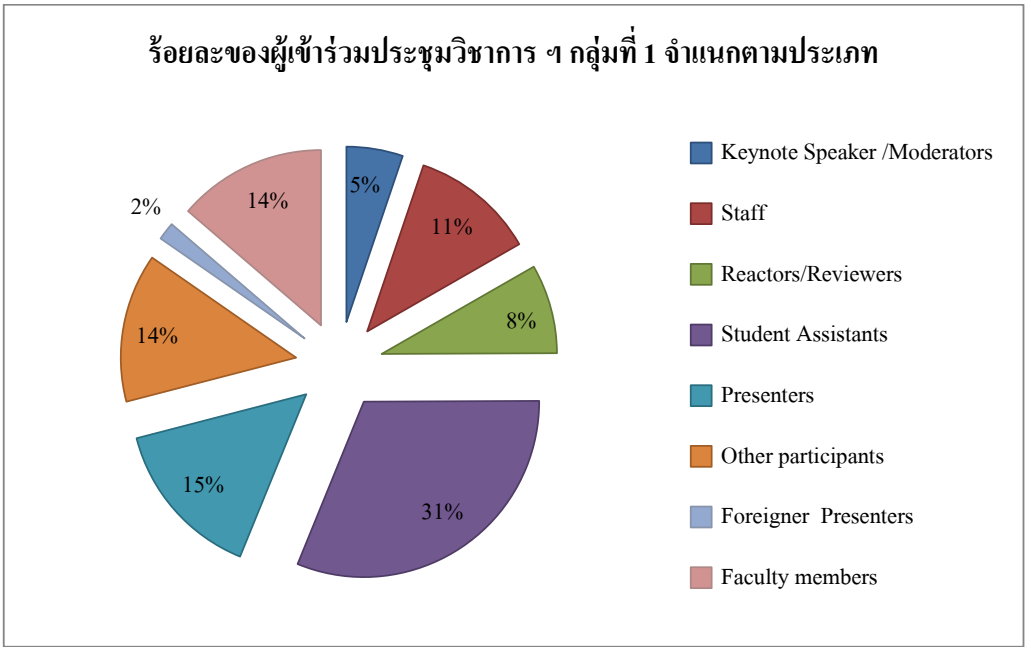
Saturday, August 17, 2013

College of Politics and Governance, Mahasakham UniversityCOPAG)

ผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการฯ จำแนกตามกลุ่ม ใน**การประชุมวิชาการเรื่อง“Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance : Current Issues and Propects in ASEAN”**ในวันที่ 17 สิงหาคม 2556 ณ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการฯ จำนวนทั้งหมด 2,194 คน ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 จำนวน 326 คน ประกอบด้วย

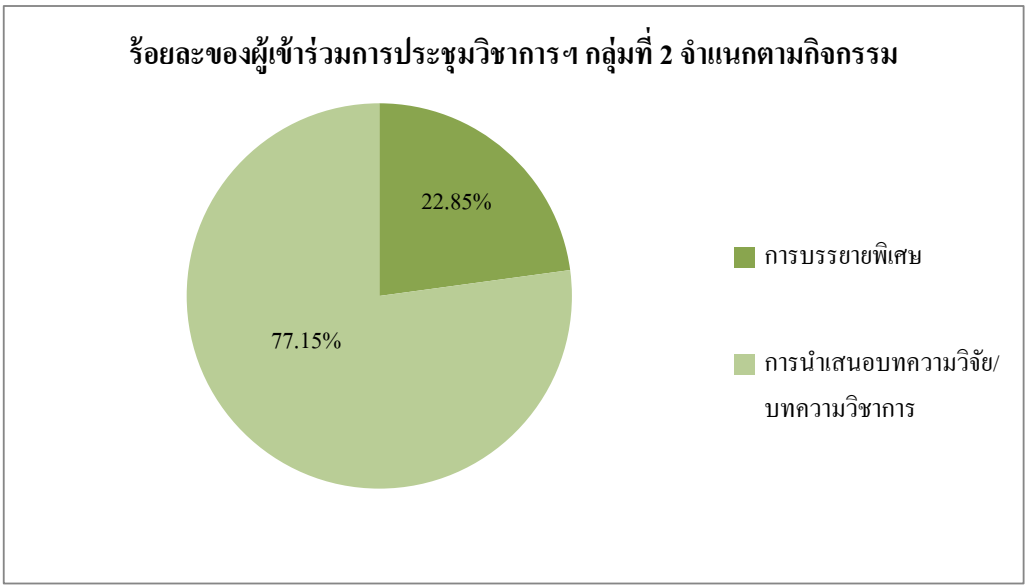
- Keynote Speaker /Moderators
(องค์ปฐกถา/ผู้ดำเนินรายการ)จำนวน 19 คน
- Staff (เจ้าหน้าที่ผู้จัดงาน) จำนวน 42 คน
- Reactors/Reviewers (ผู้วิจารณ์บทความ)จำนวน 30 คน
- Student Assistants (นิสิตช่วยงาน) จำนวน 114 คน
- Presenters (ผู้นำเสนอบทความชาวไทย) จำนวน 54 คน
- Other participants (แขกผู้มีเกียรติ/คณบดีจากมหาวิทยาลัยต่างๆ และอื่นๆ)จำนวน 50 คน
- Foreigner Presenters (ผู้นำเสนอบทความชาวต่างชาติ) จำนวน 6 คน
- Faculty members (คณาจารย์) จำนวน 50 คน

กลุ่มที่ 2 จำนวน 1,829 ประกอบด้วย

- ผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมฟังการบรรยายพิเศษ ช่วงเวลา 09.00-12.00 น. จำนวน 418 คน (คิดเป็นร้อยละ 22.85 ของผู้ลงทะเบียนทั้งหมด)

- ผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมฟังการนำเสนอบทความวิจัย/บทความวิชาการ ช่วงเวลา 13.30-15.00 น. จำนวน 1,411 คน (คิดเป็นร้อยละ 77.15ของผู้ลงทะเบียนทั้งหมด)

จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทผู้เข้าร่วมงานสาขาที่สนใจ มหาวิทยาลัยที่สังกัด การได้รับข้อมูลข่าวสาร และเหตุผลในการเข้าร่วมประชุมวิชาการฯ

ตาราง1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมินจำแยกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	คิดเป็น (ร้อยละ)
1.เพศ		
ชาย	220	27.70
หญิง	573	72.30
รวม	793	100.00
2.อายุ	228	28.80
ต่ำกว่า 20 ปี	518	65.30
20-30 ปี	32	4.00
31-40 ปี	6	0.80
41-50 ปี	1	0.10
51-60 ปี		

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแยกตามข้อมูลทั่วไป(ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	คิดเป็น (ร้อยละ)
61 ปีขึ้นไป	3	0.40
ไม่ระบุ	5	0.60
รวม	793	100.00
3.ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	729	91.90
ปริญญาโท	43	5.40
ปริญญาเอก	13	1.60
ไม่ระบุ	8	1.00
รวม	793	100.0
4. ประเภทผู้เข้าร่วม		
ผู้ปาฐกถาพิเศษ	1	0.10
ผู้เสนอบทความ	34	4.30
ผู้ดำเนินรายการ	9	1.10
ผู้วิจารณ์บทความ	20	2.50
นิสิต/นักศึกษา	549	69.20
ผู้สนใจ	141	17.80
ไม่ระบุ	39	4.90
รวม	793	100.00

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	คิดเป็น (ร้อยละ)
5. สาขาที่สนใจ		
รัฐศาสตร์	317	40.00
รัฐประศาสนศาสตร์	245	30.90
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	40	5.00
สิทธิมนุษยชน	13	1.60
การปกครองท้องถิ่น	5	0.60
นิติศาสตร์	32	4.00
อื่นๆ (สิ่งแวดล้อม วิศวคอมพิวเตอร์ เศรษฐศาสตร์)	10	1.20
ไม่ระบุ	131	16.50
รวม	793	100.00

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแยกตามข้อมูลทั่วไป(ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	คิดเป็น (ร้อยละ)
6. มหาวิทยาลัยที่สังกัด		
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	756	95.30
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	6	0.80
มหาวิทยาลัยมหิดล	5	0.60
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	5	0.60
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	2	0.30
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	3	0.40
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	1	0.10
มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว	2	0.30
University of the Philippines	3	0.40
Kebangsaan University	1	0.10
ไม่ระบุ	9	1.10
รวม	793	100.00
7. ประเทศ		
ประเทศไทย	777	98.0
ประเทศมาเลเซีย	1	0.1
สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า	1	0.1
ประเทศฟิลิปปินส์	3	0.4
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	2	0.3
ไม่ระบุ	9	1.1

รวม	793	100.0
8. การได้รับข้อมูลข่าวสาร		
โบรชัวร์	94	11.90
สิ่งพิมพ์	117	14.80
เว็บไซต์ของการประชุมวิชาการฯ	80	10.10
จากผู้อื่น	303	38.20
โทรสาร	1	0.10
อีเมล์	12	1.50
อื่น ๆ (เช่นอาจารย์ผู้สอน, เจ้าหน้าที่, ประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย เป็นต้น)	97	12.20
ไม่ระบุ	89	11.20
รวม	793	100.00

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแยกตามข้อมูลทั่วไป(ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	คิดเป็น (ร้อยละ)
9. เหตุผลในการเข้าร่วมประชุมวิชาการฯ		
เนื้อหา	168	21.20
ความเจริญก้าวหน้าและต้องการพัฒนาตนเอง	336	42.40
เครือข่ายทางวิชาการ	84	10.60
อื่นๆ	77	9.70
ไม่ระบุ	128	16.10
รวม	793	100.00

จากตาราง 1 พบว่าผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 573 คน คิดเป็นร้อยละ72.30 และเป็นเพศชาย จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 27.70 ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 20-30 ปีจำนวน 518 คน คิดเป็นร้อยละ 65.30รองลงมา ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 729 คน คิดเป็นร้อยละ 91.90 รองลงมาปริญญาโท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 5.40 ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นนิสิต/นักศึกษา จำนวน 549 คน คิดเป็นร้อยละ 69.20 รองลงมา ผู้สนใจ จำนวน 141 คน 17.80 สนใจเข้ารับฟังสาขารัฐศาสตร์จำนวน 317 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.00ส่วนใหญ่สังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 756 คน คิดเป็นร้อยละ 95.3รองลงมาสังกัดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80 ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นคนไทย จำนวน 777 คน คิดเป็นร้อยละ98.00 ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้อื่น จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 จากสิ่งพิมพ์จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 14.80 เหตุผลในการเข้าร่วมประชุมวิชาการฯ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและต้องการพัฒนาตนเอง จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 42.4รองลงมาด้านเนื้อหา จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2

การประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบประเมิน จำแนกตามห้อง

ในส่วนของการประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบประเมิน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนั้น ในการสรุปผลแบบประเมิน มีเกณฑ์การให้คะแนนในการตอบแบบประเมินในแต่ละระดับดังนี้

- ตอบในระดับมากที่สุด(Very good) ให้คะแนน 5 คะแนน
- ตอบในระดับมาก (good) ให้คะแนน 4 คะแนน
- ตอบในระดับปานกลาง (fair) ให้คะแนน 3 คะแนน
- ตอบในระดับน้อย (poor) ให้คะแนน 2 คะแนน
- ตอบในระดับน้อยที่สุด (Very poor) ให้คะแนน 1 คะแนน

และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วหาค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในแต่ละด้าน โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 ถือว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 ถือว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 ถือว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 ถือว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 ถือว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปผลความพึงพอใจได้ดังนี้

Evaluation conference

(ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบประเมินในการเข้าร่วมการประชุมวิชาการจำแนกตามห้อง)

ตาราง 2ความพึงพอใจในการเข้าร่วมการประชุมวิชาการ จำแนกตามห้อง

Benefits/Value from this conference (ประโยชน์และคุณค่าจากการประชุม)	ระดับความพึงพอใจ				
	$\overline{X}$	S.D.	Percentage (ร้อยละ)	Interpretation (แปลผล)	Respondents (จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม)
1. Keynote Address(ปาฐกถาพิเศษ)	4.20	0.71	84.02	มาก(good)	402
2.Panel 1 Corruption and Conflict Management (D-201)	4.27	0.62	85.58	มาก(good)	229
3.Panel 2 Transnational Issues in ASEAN (D-202)	4.37	0.48	87.55	มาก(good)	90
4.Panel 3 ASEAN / Conflict Management (D-206)	4.40	0.58	88.06	มาก(good)	119
5.Panel 4 Environmental Management/ Community Organization Council (D-207)	4.28	0.48	85.62	มาก(good)	64
6.Panel 5 Local Government/ Special Economic Zone (D-211)	4.34	0.73	86.96	มาก(good)	66
7.Panel 6 Social Movement (D-214)	4.41	0.77	88.26	มาก(good)	46
8.Panel 7 Multicultural Society/ Muslim Community (D-218)	4.25	0.75	85.07	มาก(good)	71

Benefits/Value from this conference (ประโยชน์และคุณค่าจากการประชุม)	ระดับความพึงพอใจ				
	$\overline{X}$	S.D.	Percentage (ร้อยละ)	Interpretation (แปลผล)	Respondents (จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม)
9.Panel 8 Patronage System (D-219)	4.08	0.75	81.79	มาก(good)	279
10.Panel 9 Public Policy (D-333)	4.08	0.68	81.60	มาก(good)	112
11.Panel 10 Quality of Working Life (D-334)	4.08	0.72	81.75	มาก(good)	160
12.Panel 11 Government Policy/ Police Management (D-338)	4.15	0.83	83.15	มาก(good)	19
13.Panel 12 Political Communication/ Privy Council (D-402)	4.09	0.75	81.85	มาก(good)	248
14.Panel 13 Law and Cross-Border Trade Issues (D-413)	4.14	0.69	82.85	มาก(good)	35
15.Panel 14 ASEAN/ Social Media/ Good Governance (D-339)	4.33	0.77	86.66	มาก(good)	33
16.Panel 15 Disaster Management/ Transnational Issue (D-340)	4.19	0.74	83.84	มาก(good)	26
17.Panel 16 Miscellaneous (1) (Meeting Room Local Govt.)	4.12	0.68	82.50	มาก(good)	40
18.Panel 16 Miscellaneous (2) (Student Union Room)	4.36	0.75	87.20	มาก(good)	25
	4.23	0.69	84.68	มาก(good)	

จากตาราง 2 พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจการเข้าร่วมการประชุมวิชาการฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.23 คิดเป็นร้อยละ 84.68 เมื่อพิจารณาตามช่วงเวลาที่จัดกิจกรรม สามารถแยกได้ ดังนี้

การปาฐกถาพิเศษ ช่วงเวลา 10.15-11.45 น. ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.20 คิดเป็นร้อยละ 84.02

การนำเสนอบทความวิจัย/บทความวิชาการ ช่วงเวลา 13.30-15.30 น. ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจ 3 ลำดับแรก คือ Panel 6 Social Movement (D-214) มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.41 คิดเป็นร้อยละ 88.26รองลงมา 4.Panel 3 ASEAN / Conflict Management (D-206) มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.40 คิดเป็นร้อยละ 88.06 และ Panel 2 Transnational Issues in ASEAN (D-202)มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.04 คิดเป็นร้อยละ 87.55 ตามลำดับ

ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบประเมินในภาพรวมของการจัดประชุมวิชาการฯ

ตาราง 3ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบประเมินในภาพรวมของการจัดประชุมวิชาการฯ

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{X}$	S.D.	Percentage (ร้อยละ)	Interpretation (แปลผล)
1.Program Schedule (ตารางกำหนดการ)	4.04	0.74	80.93	มาก(good)
2.Reception (การต้อนรับ)	4.10	0.77	82.13	มาก(good)
3.Registration Process(ขั้นตอนการลงทะเบียน)	4.11	0.90	82.32	มาก(good)
4.Public Relations(การประชาสัมพันธ์)	4.06	0.856	81.31	มาก(good)
5.Information received/contact Before conference (ข้อมูลที่ได้รับ/การติดต่อ ก่อนการประชุม)	4.02	0.85	80.57	มาก(good)
6.Information received/contac During conference (ข้อมูลที่ได้รับ/การติดต่อ ระหว่างการประชุม)	4.08	0.77	81.66	มาก(good)
7.Handouts (เอกสารแจก)	4.09	0.83	81.99	มาก(good)
8.Audio-visual equipment (อุปกรณ์เครื่องเสียงในห้อง)	4.10	0.84	82.04	มาก(good)
9.Conference Venue (สถานที่จัดการประชุม)	4.15	0.80	83.14	มาก(good)
10.Cultural Display of Northeast region (การแสดงนิทรรศการวัฒนธรรมอีสาน)	4.05	0.81	81.03	มาก(good)
11.COPAG Book Launching (การเปิดตัวหนังสือของ COPAG)	4.03	0.79	80.76	มาก(good)
12.Overall satisfaction with this conference (ความพอใจโดยรวมของการประชุม)	4.11	0.73	82.24	มาก(good)

จากตาราง 3พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดประชุมวิชาการฯ อยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.11 คิดเป็นร้อยละ 82.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจใน 3 ลำดับแรก คือ มีผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจใน Conference Venue (สถานที่จัดการประชุม) มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.15 คิดเป็นร้อยละ 83.14รองลงมา Registration Process(ขั้นตอนการลงทะเบียน) มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.11 คิดเป็นร้อยละ 82.32 และ Reception (การต้อนรับ) มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.10 คิดเป็นร้อยละ 82.13 ตามลำดับ และ Audio-visual equipment (อุปกรณ์เครื่องเสียงในห้อง)มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.10 คิดเป็นร้อยละ 82.13 ผู้ตอบแบบประเมินมีความพึงพอใจในเรื่อง Information received/contact Before conference (ข้อมูลที่ได้รับ/การติดต่อ ก่อนการประชุม) มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.02 คิดเป็นร้อยละ 80.57 ซึ่งถือเป็นข้อที่มีระดับความพึงพอใจในลำดับสุดท้าย

ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพแวดล้อมและสถานที่ในการจัดงาน

1. การจัดการเกี่ยวกับสถานที่อยู่ในเกณฑ์ดี และควรจัดสรรพื้นที่ในการพักผ่อนระหว่างประชุมให้แก่ผู้เข้าร่วม
2. อยากให้จัดห้องให้ใหญ่กว่านี้ เวลามากกว่านี้
3. ควรเลือกห้องในการฟังบรรยายให้เพียงพอกับผู้เข้าร่วมฟัง

ด้านระยะเวลาในการจัดประชุม/การบรรยาย/การนำเสนอบทความ

1. ขอเวลาในการบรรยายให้มากกว่านี้
2. อยากให้ผู้บรรยายนำเสนอและอธิบายหัวข้อให้ชัดเจนมากขึ้นและอยากให้ใช้เวลาในการบรรยายมากกว่านี้
3. ในการนำเสนอชิ้นงานความอธิบายและพูดให้ชัดเจนมากกว่านี้

ด้านระบบโสตทัศนูปกรณ์

1. ไมโครโฟนไม่เพียงพอน่าจะมีแบบตั้งโต๊ะเพิ่มเติม

ด้านประชาสัมพันธ์

1. อยากให้มีการจัดอีกและให้ข้อมูลมากกว่านี้และการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดในครั้งนี้
2. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะมากขึ้น

ข้อคิดเห็นอื่นๆ

1. ควรจะมีการจัดประชุมแบบนี้อีก ถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนและได้รับความรู้จากการตอบคำถามอย่างมาก
2. ควรมีการเปิดตัวหนังสือของ COPAG มากกว่านี้

Evaluation

"Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance : Current Issues and Propects in ASEAN"

Saturday, August 17, 2013

College of Politics and Governance, Mahasakham University

Your opinion is important to us for improvements our conference in the future.
Please give us your comments.

Personal Information

1.Gender (เพศ) ☐ Male (ชาย) ☐ Female (หญิง)

2.Age (อายุ) .....Years old (ปี)

3.Education (การศึกษา) ☐ Bachelor degree (ปริญญาตรี) ☐ Master's degree (ปริญญาโท) ☐ Doctoral degree (ปริญญาเอก)
☐ Others (Please specify).....
(อื่น ๆ โปรดระบุ) .....

4.Participant (เข้าร่วมเป็น)
☐ keynote Speaker (ผู้ปาฐกถาพิเศษ)
☐ Presenter (ผู้เสนอบทความ)
☐ Moderator (ผู้ดำเนินรายการ)
☐ Reactor (ผู้วิจารณ์บทความและร่วมอภิปราย)
☐ Others (Please specify).....
(อื่น ๆ โปรดระบุ) .....

5.Field of Interest (สาขาที่สนใจ) .....
.....

6.University/Institution Affiliate (มหาวิทยาลัย/สถาบัน ทีท่านสังกัด) .....
.....

7.Country (ประเทศ) .....
.....

How did you know about this Conference ?

☐ Brochure
(โบรชัวร์)

☐ Flyer
(สิ่งพิมพ์)

☐ Conference Web site
(เว็บไซต์ของการขัดประชุม)

☐ Referral
(จากผู้อื่น)

☐ Fax
(โทรสาร)

☐ E- mail
(อีเมลล์)

☐ Others (Please specify).....
(อื่น ๆ โปรดระบุ) .....

Please specify the main reason for attending this conference
(โปรดระบุเหตุผลในการเข้าร่วมประชุมครั้งนี้)

☐ Content
(เนื้อหา)

☐ Academic development /Personal interest
(ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ/ความสนใจส่วนบุคคล)

☐ Academic Networking
(เครือข่ายทางวิชาการ)

☐ Other
(อื่นๆ)

Academic Satisfaction

Benefits/value from this Conference (ประโยชน์และคุณค่าจากการประชุม) (โปรดระบุความพึงพอใจ)	Very satisfy (พอใจมากที่สุด)	Somewhat Satisfaction (ค่อนข้างพอใจ)	Neutral (ปานกลาง)	Somewhat Dissatisfied (พอใจค่อนข้างน้อย)	Very Dissatisfied (ไม่พอใจเลย)
1. Keynote Address (ปาฐกถาพิเศษ)					
2.Panel 1 Corruption and Conflict Management (D-201)					
3.Panel 2 Transnational Issues in ASEAN (D-202)					
4.Panel 3 ASEAN / Conflict Management (D-206)					
5.Panel 4 Environmental Management/ Community Organization Council (D-207)					
6.Panel 5 Local Government/ Special Economic Zone (D-211)					
7.Panel 6 Social Movement (D-214)					
8.Panel 7 Multicultural Society/ Muslim Community (D-218)					
9.Panel 8 Patronage System (D-219)					
10.Panel 9 Public Policy (D-333)					
11.Panel 10 Quality of Working Life (D-334)					
12.Panel 11 Government Policy/ Police Management (D-338)					
13.Panel 12 Political Communication/ Privy Council (D-402)					
14.Panel 13 Law and Cross-Border Trade Issues (D-413)					
15.Panel 14 ASEAN/ Social Media/ Good Governance (D-339)					
16.Panel 15 Disaster Management/ Transnational Issue (D-340)					
17.Panel 16 Miscellaneous (1) (Meeting Room Local Govt.)					

Benefits/value from this Conference (ประโยชน์และคุณค่าจากการประชุม) (โปรดระบุความพึงพอใจ)	Very satisfy (พอใจมากที่สุด)	Somewhat Satisfaction (ค่อนข้างพอใจ)	Neutral (ปานกลาง)	Somewhat Dissatisfied (พอใจค่อนข้างน้อย)	Very Dissatisfied (ไม่พอใจเลย)
18.Panel 16 Miscellaneous (2) (Student Union Room)					

Conference Administration

Benefits/value from this Conference (ประโยชน์และคุณค่าจากการประชุม) (โปรดระบุความพึงพอใจ)	Very satisfy (พอใจมากที่สุด)	Somewhat Satisfaction (ค่อนข้างพอใจ)	Neutral (ปานกลาง)	Somewhat Dissatisfied (พอใจค่อนข้างน้อย)	Very Dissatisfied (ไม่พอใจเลย)
1.Program Schedule (ตารางกำหนดการ)					
2.Reception (การต้อนรับ)					
3.Registration Process (ขั้นตอนการลงทะเบียน)					
4.Public Relations (การประชาสัมพันธ์)					
5.Information received/contact Before conference (ข้อมูลที่ได้รับ/การติดต่อ ก่อนการประชุม)					
6.Information received/contact During conference (ข้อมูลที่ได้รับ/การติดต่อ ระหว่างการประชุม)					
7.Handouts (เอกสารแจก)					
8.Audio-visual equipment (อุปกรณ์เครื่องเสียงในห้อง)					
9.Conference Venue (สถานที่จัดการประชุม)					
10.Cultural Display of Northeast region (การแสดงนิทรรศการวัฒนธรรมอีสาน)					
11.COPAG Book Launching (การเปิดตัวหนังสือของ COPAG)					
12.Overall satisfaction with this conference (ความพอใจโดยรวมของการประชุม)					

Addition Comments (ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม)

.....

.....

.....

.....

Thank you for taking the time to participate in this evaluation.

COLLEGE OF POLITICS AND GOVERNANCE
MAHASARAKHAM UNIVERSITY
Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance:
CURRENT ISSUES AND PROSPECTS IN ASEAN
asean

Venue: College of Politics and Gove
Prof. Supachai Semapitho
President of MSU

Prof. Sida Sonsri
Dean of COPAG

Prof. Dr. Chaiwat Satha - Anand
Keynote Speaker

College of Politics and Govern

l of Fame

Sanyarat Meesuwan
Moderator

Venue: College of Politics and Gove

Venue: College of Politics and Governance

Sacred Spaces and Accursed
Conflicts: A Global Trend?

วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2556

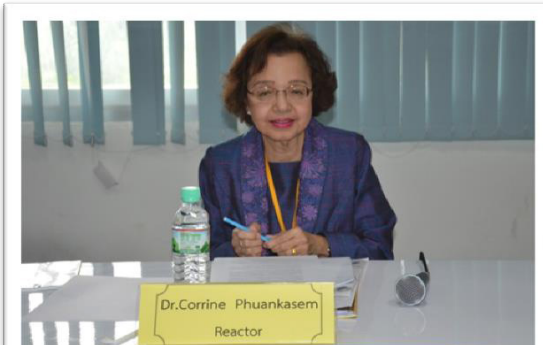

Sanyarat Meesuwan
Moderator

Dr.Corrine Phuankasem
Reactor

Tinnaphop Sinsomboothong
Presenter

Mekhala Wuttiwong
Presenter

acer

Dr. Maria Fainal.Diola
Reactor

Prof. Mastura Mahmud
Reactor
Assist. prof. Tavida Kamolvej
Reactor

Tipsuda Yanapirat, Aj.
Moderator

Dr.Alongkorn Akkasaeng
Reactor

Sukallaya Khanasri
Presenter

Anusorn Tadthong
Dr. Prayote Songklin
Moderator

Dr.Wittaya Sucharittanarak
Reactor

Dr.Somsak Amornsiripong
Reactor
Dr.Somboon Sirisunhirun
Reactor

Nalyana Dornchai
Presenter
Pratumtip Thongcharoen
Presenter

Dr. Sittichai Thansriskul
Moderator

Roongdao Jarupoom
Presenter

Dr. Nisit Intamano

Duangden Nakseeharach, Aj.
Moderator

Niyom Kaseng

Dr.Thepparat Pimolsatien
Reactor

Phanuwat Srikhala
Presenter

Dr.Vinai Ponjalern
Reactor

Chalermkiat Parawech, Aj.
Reactor

Thawatchai Pongsri, Aj.

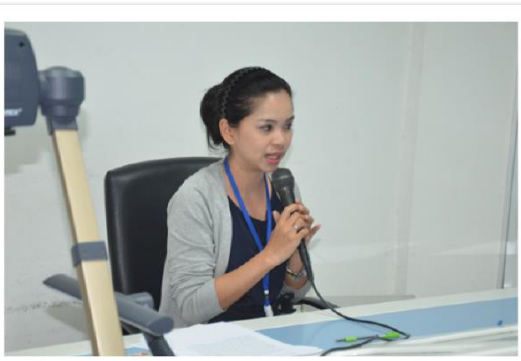

Chalermklat Parawech, Aj.
Reactor

Matthew Forrest Taylor
Moderator

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง
College of Politics and Governance

INDEX OF NAMES

Achakorn Wongpreedee, 182
Adrian Marco R. Lacsamana, 422
Alicha Charee, 783
Anan Leaungsuwalai, 768
Anan Sittiwattananon, 164
Anusorn Phattanasarn, 192
Archanwit Choompongsak, 612
Atitaya Nathadthong, 287
Worawut Jumlongnak, 287
Bussabong Chaijaroenwatana, 410
Chaimanoo Kunok, 204
Chaiwat Satha-Anand, 1
Chalermkiat Parawech, 18, 31
Chantip Nasook, 686
Charles R. Irish, 402
Chatchai Mangkornsangkaew, 435
Cherngcharn Chongsomchai, 42
Chockchai Suthavet, 106, 135, 192, 300, 435
Chuthamat MalaKhonburi, 18
Chutikan Pola, 695
Dusit Nasook, 737
Hanibal Eguico Camua, 443
Ittipol Kotame, 385
Jarernpong Promsor, 246
Jeerasak Pokawin, 518
Julian Leonard S. Chuidian, 464
Ketsara Patiganang, 726
Khomsan Boonsorn, 626
Kullarat Khumsopa, 528
Maria Faina L. Diola, 422, 443, 464
Maroning Salaming, 259
Mekhala Wuttiwong, 77
Montri Khamwan, 204
Narathip Sriram, 300
Nattha Vinijnaiyapak, 164
Nicharat Jannamkhet, 660
Nisit Intamano, 402
Niyom Kaseng, 410
Nuntanop Khempet, 518
Nuttawut Tubwitorn, 637
Oranoot kosol, 135
Ornuma Surasiang, 715
Orradee Komahawong, 702
Pakdee Phosing, 612, 626, 647, 726
Panarat Machamadol, 146
Phanitphicha Kotsopha, 647
Phathombut Keawsomnuk, 106
Prapun Nathadthong, 272
Worawut Jumlongnak, 272
Pratumtip Thongcharoen, 316
Puangthong Pawakapan, 60
Pukdee Phosing, 702, 715
Roongdao Jarupoom, 326
Sakpong Homhuan, 745
Sanya Kenaphoom, 578, 602, 612, 626, 637, 647, 726, 757, 768
Sarawoot Marchaloem, 182
Sataporn mongkhonsrisawat, 695
Sathaporn Mongkhonsrisawat, 686, 737
Saybua Ountaya, 757
Sida Sonsri, (1), 77
Sittichai Raharnnok, 42
Sittichai Tansrisakul, 340, 356
Soavalak Kosolkittiamporn, 602, 612, 626, 637, 647, 702, 726, 768
Somboon Sirisunhirun, 316, 326
Somkiet Maikami, 602
Somsak Jeerasombat , 702, 715
Soonton Manesawat, 146
Srisompob Jitpiromsri, 246
Sukallaya Khanasri, 356
Supakan Chompoowong, 567
Surachat Impul, 543
Suraiya Wani, 259
Suwanna Janthawonsa, 559
Thansinee Buree, 340
Thanyalak Utari, 745
Theerapong Kantam, 31
Tinnaphop Sinsomboonthong, 60
Vorrawut jumlongnak, 559, 567
Warawut Art- Aim, 578
WassanaUttara, 590
Watcharin Suthisai, 783
Wipawee Polsawang, 232
Wit Settakorn, 124
Witaya Charoensiri, 637, 745, 715, 590
Worawoot chamlongnak, 528, 543
Yupaporn Yupas, 660, 673, 745, 768, 783
Yupin Boonsinchai, 673

กุลรัตน์ คำโสภา, 528
เกษรา ปะติกานัง, 727
คมสันต์ บุญศร, 627
จันทร์ทิพย์ นาสุข, 686
จีรศักดิ์ โ พกาวิน, 518
จุฑามาศ มละครบุรี, 18
เจริญพงศ์ พรหมศร, 246
เฉลิมเกียรติ ภาระเวช, 18, 31
ชุติกาญจน์ โพธิ์หล้า, 695
ชุติเดช เมธีชุติกุล, 476
เชิงชาญ จงสมชัย, 42, 204, 220
โชคชัย สุทธาเวศ, 106, 135, 192, 300
ไชยมนู กุนอก, 204
ณัฐฐา วินิจนัยภาค, 164
ณัฐวุฒิ ทับวิธร, 638
ณิชรัตน์ จันทร์นามเขตต์, 660
ดุสิต นาสุข, 738
ติณณภพจ์ สินสมบูรณ์ทอง, 60
ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ, 703, 716
ธัญญลักษณ์ อุตริ, 746
ธัญสินี บุรี, 340
ธีรพงษ์ กันทำ, 31
นราธิป ศรีราม, 300
นันทนพ เข็มเพชร, 518
นิลุบล ไพเราะ, 92
เนตินัย ทิพย์วงษ์ทอง , 220
ปฐมบุตร แก้วสมนึก, 106
ประทุมทิพย์ ทองเจริญ, 316
ประพันธุ์ นาถาดทอง, 273
พนารัตน์ มาศฉมาดล, 146
พนิตพิชา โคตรโสภา, 648
พวงทอง ภวัครพันธุ์, 60
พิชามญช์ ศรีคุณะช้าย, 485
ภักดี โพธิ์สิงห์, 613, 627, 648, 703, 716
ภาณุวัฒน์ ศรีขลา, 370
มนตรี คำวัน, 204
มะรอนิง สาแลมิง, 259
เมขลา วุฒิวงศ์, 77
ยุพิน บุญสินชัย, 673
ยุภาพร ยุภาศ, 660, 673, 746, 769, 784
รุ่งดาว จารุภูมิ, 326
ลีลาพร ไชยฮะนิจ, 92
วรวุฒิ จำลองนาค, 288, 527, 359, 543, 567
วราวุธ อาจเอี่ยม, 578
วัชรินทร์ สุทธิศัย, 784
วาสนา อุตระ, 590
วิทยา เจริญศิริ, 590, 638, 703, 716, 746
วิภาวี ผลสว่าง, 232
วิศท์ เศรษฐกร, 124
ศราวุธ มาเฉลิม, 182
ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี, 246
ศักดิ์พงศ์ หอมหวล, 727, 746
ศุภกานต์ ชมภูวงษ์, 567
สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 686, 695, 738
สมเกียรติ ใหม่คามิ, 602
สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ, 316, 326
สัญญา เคณาภูมิ, 602, 613, 627, 638, 648, 727, 758, 769, 578
สายบัว อุ่นทะยา, 758
สิทธิชัย ระหาญนอก, 42
สิทธิชัย ตันศรีสกุล, 340, 356
สีดา สอนศรี, 77
สุกัลยา คณาศรี, 356
สุนทร มณีสวัสดิ์, 146
สุรชาติ อิ่มพูล, 543
สุไรยา วานิ, 259
สุวรรณา จันทะวงษา, 559
เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, 602, 613, 627, 638, 648, 727, 769
อนันต์ สิทธิวัฒนานนท์, 164
อนันต์ เหลืองสุวาลัย, 769
อนุสรณ์ พัฒนศานติ์, 192

อรดี โกมะหะวงศ์, 703
อรอุมา สุระเสียง, 716
อระนุช โกศล, 135
อริญชย์ บัววัฒเนา, 498
อลิชา ชารี, 784
อัชกรณ์ วงศ์ปรีดี, 182
อาชัญวิชญ์ ชุมพงษ์ศักดิ์, 613
อาทิตยา นาถาดทอง, 288
อิทธิพล โคตะมี, 385

INDEX OF KEYWORDS

Agenda Setting, 435
Alternative Justice, 410
Analysis, 326
ASEAN Community, 77, 106, 124, 192, 300, 316
ASEAN Economic Community, 135, 402
ASEAN Integration, 435
Building Peace Culture, 410
Burmanization Policy, 60
The Centralised Thai Buddhist Reform, 31
Change, 316
China, 60
Collaboration, 316
Communication, 464
Community Leaders in Sahatsakhan Distric, 543
Community Organization Councils Act B.E. 2551 (2008)/ Policy Implementation, 164
Competition Policies and Law, 402
Construction of a Nuclear Power Plant, 567
Corruption, 42
Criminal Justice, 410
Cross-Border Trade Issues, 402
Cultural Capital, 124
Cultural tourism management, 686
Decision in Elections, 783
The Disadvantaged, 528
Disaster Management, 464
Discourse, 232
Economic Development, 124
Education leader, 316
E-Government, 422
Elections, 543
Employee's satisfaction, 660
Environment, 106
Ethnic Conflict, 60
Factors Affecting the Results of Policy implementation, 164
Good Governance, 768
Good Metropolitan Governance, 443
Government Communication, 422
Human Trafficking, 77
Information and Communication Technology, 422
Infrastructure, 106
Inter-Local Alliances, 443
Kachin, 60
Kaset Wisai District Municipality, Roi – ET Province, 612
Kaset wisai District, 686
Kaset Wisai, 737
Keeping-Carrying-Separating-Destroying, 695
Participation, 695
Khokkhreua Sub-district Administrative Organization, Kalasin Province, 783
Khokpho in Pattani Province, 259
Kukasing Municipality, 686
Kukasing, 737
Law, 146
Leadership of the Chief Executive of the Subdistrict Administrative Organization, 626
Leadership, 626
Local Buddhism, 31
Local Government, 182, 192
Logistics, 106
Management Process, 356
Metropolitan Alliances, 443
MIGEDC, 443
Mobile Roaming, 435
Monarchy, 385
Moral, 660
Motivations, 637
Mueng District, Mahasakham Province, 602
Multicural Society, 259
Myanmar Military Government, 60
Nachueak District, Mahasarakham Provice, 726
National Higher Education Policy Foresight, 326
Network Groups to Thailand not only Nuclear Power Plant, 567
New Public Management, 422
Nongno Subdistrict, Mahasakham Province, 647
Operation of the Officers in Subdistrict Administrative Organization, 745
The Opinion of the People, 626
Patronage System, 287
Patronage System, 42
Patronage, 272, 528, 543
People’s expectation, 745
People’s opinion, 745
People’s Participation in the Local Development, 578
Personnel’s Satisfaction, 673
Phantom District Roi-ET' Province, 673
Philippines, 464
Police Affairs, 410
Political Culture, 647
Political Participation, 590, 602, 612, 647
Poo Tai, 518
Por-Lamm, 518
Privy Council, Role of, 385
Production Saving Group, 737
Proposed Policy, 300
Quality for Service Registration, 757

Quality of Water Supply Service, 715
The Quality of Working Life, 340
Rape, 18
Reorganization of Public Administrative Oraganization, 300
Roi-et Province, 686, 737
Role of Administrative Organization, 300
The Sangha Act of 1911, 31
School Administrative Board, 204
Scientific Crimes Detection Center 4, 356, 340
Secondary Kalasin District 24, 287
Selaphum District Roi-ET Province, 660
Sexual Violence, 18
Social Media, 232, 422
Social Movement, 204, 232
Social Welfare Service, 702
Social Welfare, 528
Solid Waste Management, 695
Special Local Authority Organization, 182
Strength of Community, 726
Subdistrict Administrative Organizations, 726
Successful Entry into the Position, 559
Sustainable Tourism, 135
System Permitting, 559
Tambon Administrative Organization, 643
Tambon Administrative Organization, Muang, Roi-ET Province, 768
Tambon Bright Phon Thong, Roi -Et Province, 559
Tambon Khok Sa-ad, 272
Thai Reconciliation Bill, 232
Thai Sangha Administration, 42
Thakunto District, Kalasin Province, 757
Traikho, 259
Transnational Crime, 77
Tumbon Yang-Aom Takunto District, Kalasin Province, 578
Udon Mandala, 31
University Ranking System, 326
Village Headmen, 637
Waste Electrical and Electronic Equipment, 146
Water of Sub – district Administration Organization, Kuchinarai District, Kalasin Province, 715
Women Leaders, Role of, 590
Women Leadership, 578
Work Performance, 660, 673
Working Motivation, 637
Yang Srisurat District, Mahasarakham Province, 637
Yang Talad Sub-district Administrative Organization, Kalasin Province, 702

กฎหมาย, 147
กระบวนการบริหารจัดการ, 357
กลุ่มเครือข่ายคนไทยไม่เอาโรงไฟฟ้านิวเคลียร์, 568
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, 739
การเก็บ-ขน-คัดแยก-กำจัด, 696
การข่มขืน, 19
การคอรัปชั่น, 205
การค้ามนุษย์, 78
การเคลื่อนไหว, 205
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, 687
การจัดการขยะมูลฝอย, 696
การซื้อขายตำแหน่ง, 43
การดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร
การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, 784
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 136
การทุจริตคอรัปชั่น, 43
การนำนโยบายไปปฏิบัติ, 165
การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่, 498
การบริหารจัดการ, 357
การปกครองท้องถิ่น, 192
การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน, 638
การปฏิรูปพุทธศาสนาแบบรวมศูนย์, 32
การปฏิรูประบบราชการอินโดนีเซีย, 498
การปรับโครงสร้างและบทบาทส่วนราชการ, 300
การเปลี่ยนแปลง, 316
การพัฒนาเศรษฐกิจ, 93, 124
การมีส่วนร่วม, 696
การมีส่วนร่วมของประชาชน, 220, 648
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น, 579
การมีส่วนร่วมทำงการเมือง, 591, 613
การมีส่วนร่วมทำงการเมืองของประชาชน, 603
การเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล, 603
การเรียกร้อง, 183
การเลือกตั้ง, 544
การวิเคราะห์, 327
การให้บริการ, 703
การให้บริการด้านสวัสดิการสังคม, 703
กีฬาโอลิมปิก, 476
กู่กาสิงห์, 739
เกษตรวิสัย, 739
เกษตรวิสัย, ร้อยเอ็ด, 687
เกาะสมุย, 183
ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน, 220
ขบวนการทางสังคม, 233
ขวัญกำลังใจ, 661
ข้อเรียกร้อง, 183
ข้อเสนอเชิงนโยบาย, 300
เขตเทศบาลเมือง จังหวัดมหาสารคาม, 603
ความขัดแย้ง, 246
ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์, 61
ความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล, 727
ความคาดหวังของประชาชน, 746
ความคิดเห็น, 627
ความคิดเห็นของประชาชน, 627, 746
ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำ, 627
ความพึงพอใจของพนักงาน, 674
ความไม่สงบใน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, 246
ความร่วมมือ, 316
ความรุนแรงทางเพศ, 19
ความสัมพันธ์รัสเซีย-เบลารุส, 485
ความสำเร็จในการเข้าสู่ตำแหน่งทำงการเมือง, 560
คะฉิ่น, 61
คุณภาพการให้บริการน้ำประปา, 716
คุณภาพการให้บริการประชาชน, 758
คุณภาพชีวิตการทำงาน, 341
โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์, 568
โครงสร้างพื้นฐาน, 107
จังหวัดร้อยเอ็ด, 739
จีน, 61
ชาวผู้ไทย, 519
ชุมชนอาเซียน, 316
ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, 147

ตำบลยางอู้ม อำเภอกันโท จ.กาฬสินธุ์, 579
ทรายขาว, 260
ทฤษฎีของวิเลียมส์ เจมส์, 476
ทุนทางวัฒนธรรม, 124
เทศบาลตำบลเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด, 613
ไทย– พม่า, 93
นโยบายการสร้างความเป็นพม่า, 61
น้ำประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองห้าง, 716
แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติปาตานี (BRN), 246
บทบาท, 519
เบอร์ลิน, 476
ปฏิวัติสี (Color Revolution), 485
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 136
ประชาคมอาเซียน, 78, 107, 124, 192, 300
ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ, 165
ปูติน, 485
ผู้ด้อยโอกาสตำบลโนนน้ำเกลี้ยง, 529
ผู้นำชุมชนเทศบาลในอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์, 544
ผู้นำสตรี, 591
ผู้นำสตรี,บทบาท, 603
ผู้นำสถานศึกษา, 316
พนักงาน, 661
พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.), 246
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองสงฆ์ ร.ศ. 121, 32
พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551, 165
พ่อล่าม, 519
เฟซบุ๊ค, 370
ภาพอนาคตนโยบายอุดมศึกษาไทย, 327
ภาวะผู้นำ, 627
ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล, 627
มณฑลอุดร, 32
ระบบการจัดอันดับมหาวิทยาลัย, 327
ระบบเครือญาติ, 560
ระบบราชการอินโดนีเซีย, 498
ระบบอุปถัมภ์, 43, 273, 288, 529, 544
รัฐบาลทหารพม่า, 61
ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปรองดองแห่งชาติ, 233
แรงจูงใจ, 638
แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน, 638
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล, 647
โรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดระยอง, 220
โลจิสติกส์, 107
วัฒนธรรมทำงการเมือง, 648
วาทกรรม, 233
ศาสนาพุทธแบบท้องถิ่น, 32
ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 4, 341, 357
สถาบัน, องคมนตรี, บทบาท, 386
สถาบันพระมหากษัตริย์, 386
สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, 370
ส่วนตำบล, 746
สวัสดิการสังคม, 529, 703
สังคมพหุวัฒนธรรม, 260
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 จังหวัดกาฬสินธุ์, 288
สำนึกความเป็นพลเมือง, 205, 220
สิ่งแวดล้อม, 107
สื่อสังคมออนไลน์, 233
สื่อสารทำงการเมือง, 370
หลักธรรมาภิบาล, 769
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 192
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ, 183
องค์การบริหารส่วนตำบล, 727, 769
องค์การบริหารส่วนตำบลโคกเครือ จังหวัดกาฬสินธุ์, 784
องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด, 273
อาชญากรรมข้ามชาติ, 78
อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี, 260
อำเภอท่าคันโท, จังหวัดกาฬสินธุ์, 758
อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม, 727
อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด, 560
อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด, 661

Collaborative Undergraduate and Graduate Student Colloquium on Politics and Governance : Current Issues and Prospects in ASEAN

http://www.copag.msu.ac.th/colloquium